Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Brunet 5038

Edição anterior à de Mapinaia 1491

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Ortus Sanitatis

De herbis et plantis.
De Animalibus ꝛ reptilibus
De Auibus et volatilibus
De Piscibus ꝛ natatilibus (tibus
De Lapidibus ꝛ in terre venis naſcẽ
De Vrinis et eaꝝ ſpeciebus
Tabula medicinalis Cum directo-
rio generali per omnes tractatus.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

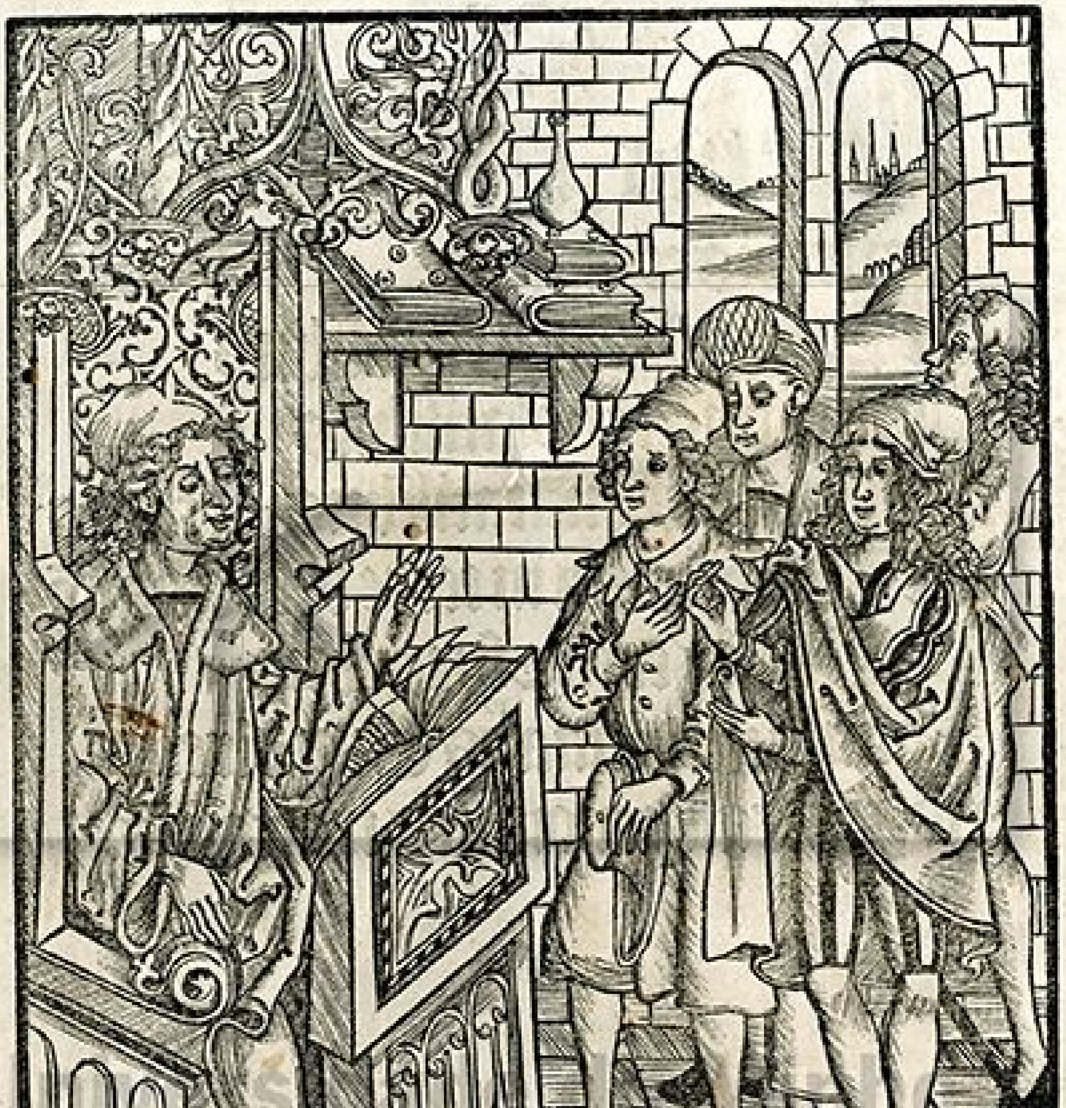

Omnipotētis
eterniqꝫ dei: totiꝰ natu
re creatoris opa mira-
bilia admirandaqꝫ me-
cū vicibꝰ iteratiſ crebri
us ꝓcogitādo reuolui.
Qualiter a mūdi exor
dio celo creato lucidiſſimis ipm̄ pornauerit
ſtellis. Quibꝰ ⁊ influēdū increata oīa ſub ce
lo vim dedit ⁊ virtutē. Quō etiā elemēta qt-
tuor miro inter ſe modo differētia ex nihilo
pulcherrimo ꝓduxerit ordine. Ignē videlicꝫ
calidū ⁊ ſiccū. Aerē calidū ⁊ humidū. Aquā
frigidā ⁊ humidā. Terrā ſiccā ⁊ frigidā. Su
am ꝓpriā vnicuiqꝫ prebens naturā. Qualiter
inſup ſummꝰ artifex ⁊ magiſter herbis: lapi
dibꝰ: cūctiſqꝫ aīantibꝰ ꝓductis: ad vltimuꝫ
hoiem: ceteriſ oibꝰ creaturis nobiliorē fecerit
atqꝫ formauerit. Ac ſic cuncta diſpoſuit: vt
cūcta ſub celo eſſe vitā ac modū hītia. Stel
lis mediantibꝰ ſuā ſortirent naturā ac ſubſi-
ſtentie ꝑmanētiā. Eſſentqꝫ in oībꝰ ex qttuor
erumpētibꝰ elemētis ſiue herbis: lapidibꝰ ſi
ue etiā aīalibꝰ qttuor elemētoꝝ nature. cali-
ditas: frigiditas: hūiditas: ſiccitaſqꝫ ꝑmixte
Etiā in hūanis corpibꝰ in mēſura ac tēpera-
mēto optimo vite ac nature hoīs cōuenīēti.
Et illo ſtante temperamēto ꝑfecta hō potire
tur ſanitate. Ipo vero diſſoluto ꝑ debiti re-
giminis diſſolutiōem: cum caliditas victrix
ſup ceteras exiſteret naturas frigiditatē ex-
pellere laboraret. Aut caliditatē frigiditas
extinguere vellit. Siue hō cū inordiatiſ reple
ret humoribꝰ. Vel a naturali hūiditate: ſi ni-
miū ꝑ defectū recederet. In magnas ſtatim
incideret infirmitates morti appropinquās.
Huiꝰ autē ratio diſſolutiōis naturaꝝ. In q
bus hominū vita cōſiſtit ⁊ ſanitas. Nō vna
ſed multiplex foret aſſignāda. Nūc eteni celi
occulte venenate influētie hoīs nature ↄtra
rie. Tunc vero aeris impuritas: ſeu cibꝰ in-
cōueniens: laborqꝫ inordinatꝰ. Aliqꝫ ꝙplu
res a ꝑfecta ſanitate trāſferentes hominem.
Quas enumerare oēs ſi velim faciliꝰ mihi
foret arene maris (vt arbitror) reddere rōnē
Profecto cū plus mille circumſtent pericula
hoiem. Suntqꝫ accidētia ſanitatē hoīs diſ-
ſoluētia. Iuxta ſyderū variū influxū fere in-
numera. Ita vt quo vere ſecurꝰ ſit hō ſanitati
tis aut vite vix vllū momētum ſit reperibile.
Hec tacitus dū mecum reuoluerem. Ex ad-
uerſo memorabar creatoris ſapiētiā: qua ab
initio generi humano in tantiſ ꝑ eum ↄſtitu
tis periculis de ſalubri cōuenīētiqꝫ remedio

prouiderit: herbis ſcilicet animātibꝰ ceteriſ-
qꝫ creaturis quibꝰ eā virtutē indidit vt natu
ras diſſolutas reducerēt ad debitū tempera
mentū armoniā ⁊ ꝓportionē. Vna eteni her-
ba calefacit. altera frigiditatē inducit. queqꝫ
ſm gradum ſue complexionis ⁊ nature. Ce-
tereqꝫ ſic creature in aqs ſeu terra eſſe habē-
tibꝰ: ad ↄſeruationē vite hoīs ↄferūt. Creato
re nature ita diſponēte. Vt harū virtute her
harū creaturarūqꝫ ceteraꝝ homo viribꝰ de-
ſtitutus ꝑ primaꝝ qualitatū diſtemperamē-
tum i integrā redire poſſit ſanitatē. Et quia i
hac mortali trāſitoriaqꝫ vita cariorē ac deſi-
derabiliorē vere ſanitatis corpis theſaurū:
hoīem poſſidere ſit impoſſibile. Sapiēte di-
cente Eccliaſtici. xxx. Melior eſt inqt oī au
ro ⁊ argēto ſalus aīe ⁊ validū corpꝰ ꝙ cen-
ſus immēſus. Non eſt eni cenſus ſup cēſum
ſalutis corporis. Viſuꝫ eſt mihi fore optimū
eum cōponere librū multitudinē figurarum
ſub certiſ proprijs coloribꝰ effigiataꝝ herba-
rum: lapidū: aīalium: ceterarūqꝫ creaturaruꝫ
cōtinentē ipaꝝ etiā deſcriptā virtuteꝫ. Nec
laudabilius efficere me potuiſſe hoc opere:
cū beneualētibꝰ magnū afferat ſolatiū. pati-
entibuſqꝫ ↄferat nō modicā vtilitatē. Idipm
autē ꝑficiendū me ꝑmo ꝓncipaliſſimeqꝫ cha
ritas vrgebat. que coꝝ inopie me fecit cōpa
ti: quibꝰ temperalis nō ſubmiſtrat facultas.
pro neceſſitate cōducendi medicos ⁊ apote-
carios pecunia eis deficiēte. Nam hi huius
doctrina libri adiuti: ſumptibꝰ ad modū exi-
guis cōcurrētibꝰ. Ipſis ſibi cōferre valebūt
preſeruatiua remedia ꝑfectaqꝫ medicamina.
Ad idem aggrediendū nō minꝰ me mouit: ſꝫ
⁊ ꝑmaxime nobilis quidā dñs qui regna ter
raſqꝫ varias peragrando: videlicet alemani
am: Italiam: Hyſtriā: Slauoniā: Croaciā:
Dalmaciā: Greciā: Corfoniā: Moreā: Can
diam: Rhodum: Cyprium: Terrā quoqꝫ ſan
ctam cum ſua ciuitate Hieruſalē. Ab inde
paruā eūdo Arabiā verſus montē Synai.
A monte Syna verſus mare rubrū Alcayr
⁊ Babylonē. per Alexandriaꝫ vſqꝫ in Egy-
ptum. ⁊ cetera de ſepe dictis herbis: aīalibꝰ:
lapidibꝰ: ceteriſqꝫ ad cōfectionem medicina
rū neceſſarijs. ⁊ ꝓpter raritatē incognitiſ. ma
gnam accepit experientiā: eaꝝ virtutē diſcri
bens ac earū ſimilitudines ſub lineamentis
cōuenientibꝰ: certiſqꝫ coloribꝰ effigiare ꝓcu-
rauit. Que etiā oīa ⁊ ſingula ſub debitiſ fi-
gura: forma: colore: exquiſitoqꝫ ordine in pre
ſenti ope depicta inuenies. His igit duobꝰ
ꝓmotus laudabile hoc opus incepi: dei fre-
tus auxilio. cōfecitqꝫ ex ꝓbatiſſimis medicis

narũ magr̃is: Auicenna videlicet Hypocra
te: Galieno: Uincẽtio: Serapione: Platea
rio: Plinio: Dyaſcoride: Pandecta: Johan
ni meſue. Paladio: Conſtãtino: Almanſori.
Ceteriſqꝫ q̃pluribus nõ minꝰ expertis. Pla
cuitqꝫ vt ortꝰ ſanitatiſ appellaretur. ¶ Diuidit
aũt hic totꝰ liber i tractatꝰ octo: q̃x vnuſq̃ſ
qꝫ ſingularẽ ↄtinet materiã. Primꝰ itaqꝫ tra
ctat de herbis ceteriſqꝫ q̃ ad vſuȝ medicie cõ
currũt. In q̃ etiã herbaꝝ aptas figuras cõpe
ries. Scd̃s de natura cõplexiõeqꝫ multorũ
aĩalium vitã in terris ducẽtiũ. Tertiꝰ de auib
cũctiſqꝫ naturis. Quartꝰ de piſcibꝰ cũctiſqꝫ ꝓprie
tatibꝰ z naturis. Quĩtꝰ de lapidibꝰ p̃cioſis co
rũqꝫ v̄tutibꝰ. Sextus de diſpoſitiõe vrine eiꝰ
colore z ſignificatiõe. Septimꝰ ↄtinet regi
ſtrũ ꝓ facili inuẽtiõe egritudinũ z remedioꝝ.
Octauus z vltimꝰ ↄtinet tabulã ſm̃ alpha
beti ordinẽ: oĩa i hoc libro ↄtẽta demõſtran
tẽ. Pergat hic ortus nr̃ redolẽs arte mediſimꝰ
in vniuerſũ orbẽ: cũctoſqꝫ ſeſe ↄſiderãtes re
creet. Tibi igit̃ o creator celoꝝ terreqꝫ q̃ cũ
ctis herbis aĩalibꝰ: lapidibꝰ ceteriſqꝫ i ope h̃
ↄtẽtis: infudiſti curatiuã virtutẽ: imẽſas re
fero grãs: q̃ cũ theſauꝝ hũc hactenus abſcon
ditum mihi dederis in lucem ꝓducere. Tibi
honor z gloria in ſecula ſempiterna. Amen.

Capitulum. j.

Arona. Pãdecta ca. i. Aaron grece
a Arabice Siricantica. Latine vero
Barba aaron: vel laurus: vel ſerpen
taria minor. Ibidẽ aaron herba eſt hñs folia
dragontee ſilia: ſed minora z plana: nõ varia
hñs virgã duaꝝ palmaꝝ: z colorẽ purpureũ
Cuius ſemẽ coloris eſt crocei. z hꝫ radicẽ al
bã habentẽ bulbi rotunditatẽ ſilem tragon
tee q̃ cruda z cocta mãducari põt: qꝫ non eſt
valde amara. Folia eius poſita in ſale man
ducant̃. Eſt ca. z ſic. cõplexiõis i. i. gra. virtu
tis diſſoluẽdi: laxãdi z extenuãdi. ¶ Gal. li. ij
de cib. circa ſinẽ ca. d aarõ. Eſt q̃dẽ radix bu
ius plante ↄſilis comeſta ei que rape. Et ſub
dit: Et oportet quidẽ prior eſt ipſius effunde
re aquã ſm̃ elixationẽ. deinde i alterã calidã
intromittere: vt in caulibꝰ z lenticula dictuȝ
eſt. Et idẽ li. vi. ſim. far. ca. Aaron ſiue ſerpen
taria minor. Hec eni ex terreſtri ꝓceſſit ſuba
calida. Et ideo abſterſiue virtutis eſt: nõ tñ
violenter ſicut dragontea: ſed i calefaciẽdo z
ſiccando primi gradus ſm̃ vtrũqꝫ. Sed vtili
ores ſunt radices ipſius. ¶ Paulus ca. Aa
ron calide z ſicce eſt cõplexiõis in. i. gra.

Operationes

Dyaſ. ca. Aaron. Uirtꝰ ſiue opatio ipſius A
eſt i ſemĩe radice z folijs: q̃ mixta fimo buba
lino z cathaplaſmatibꝰ adhibita podagricis B
medet̃. ¶ Radix eiꝰ extenuat pingues humo
res nõ mediocriter. Uñ ad expellẽdũ toracis
humorẽ vtiliſſima ẽ tota herba. Extenuato
riã hꝫ virtutẽ: ſed non fortẽ ſicut dragontea:
ſic tñ calefacit. ¶ Radix eiꝰ collecta reponit̃ C
ſicut dragontea z ciclamis. ¶ Pandecta ad D
menſtrua ꝓuocanda: ſuccus eius ꝑ peſſariũ
initiatur. ¶ Contra inflatiões aurũ tuburo E
ſitates aaron cũ ipſa herba bulliat̃ in vino z
oleo cõmuni addito cymino fiat inde empla
ſtrũ. ¶ Cõtra emorroides vl̃ ficus herba ipa F
z tapſus barbatus decoquant̃ in vino vl̃ aq̃
z fiat ſup eis eucatiſma. ¶ Cõtra frigida apo G
ſtemata herba ipa cũ tuburoſitatibꝰ cũ au
xugia veteri terat̃: et in teſta calida ponatur
z ſupponat̃. ¶ Cõtra ſcrofulas nouellas her H
ba ipa z ſquilla cũ auxugia vrſina veteri ſup
ponat̃. ¶ Ad faciẽ depurandã z cutim ſubtili I
andam ex tuburoſitatibꝰ ſuis deſiccatis fiat
puluis ſubtiliſſimus: z ↄficiatur cũ aqua ro
ſarũ: z ponat̃ ad ſolẽ donec aqua ex toto ↄſu
matur. z ita fiat ter vel quater vel amplius: z
ex puluere ſolo vel cõfecto cũ aqua roſaꝝ il
liniatur facies. z hec vocat̃ geria vel ceruſa

ſerpentarie minoris. Et ſilr pōt fieri de maio
K ri. ¶ Gal. ij. de cibis. Eſt eni ipſius nutrimen-
tū bonū ſi aliqs ex pectore ꝛ pulmone aliqd
expellere vellet in ipſis collectoꝝ ꝛ groſſoꝝ
L ꝛ viſcoſoꝝ humoꝝ iā comeſta. ¶ Gal. de ſim.
far. Radices aaron comeſte incidūt inciſio-
ne tēperata humoꝝ groſſiciē. quare ꝛ excre-
ationibꝫ que ex torace ſunt idonee. Dragon
tea vero ad hoc magis eſt idonea.

Capitulum .ij.

Brotanū gre. ꝛ la. ara. heſum. Pli. li.
a xxi. Abrotanū eſt herba iocūdi odo
ris ꝛ grauis. floret eſtate. flos eiꝰ eſt
aurei coloris: vacuum ſponte puenit. Serit
aūt ſemie meliꝰ ꝙ̄ ſurculo vel radice. ¶ Se.
li. aggre. ca. Abrotanū. Sūt eiꝰ due ſpecies.
vna de maſculus ꝛ alia femia: ſꝫ femia eſt fere
ſicut maſculꝰ. ꝛ dr̄nt ī hoc ꝙ ipa ē plāta ſilis
arbuſto hñs folia alba. ꝛ eſt plena folijs que
ſunt ſup ramos eiꝰ ſciſſa parua ſciſſura ſic fo.
feniculi. ꝛ in ſūmitate eiꝰ eſt flos ad rotūdita
tē tendēs. aurei coloris. apparēs in eſtate. ꝛ
habet odorē bonū cū pauca grauedie amari
ſaporis. Maſculus ꝟo hꝫ ramos lignoſos
aliqñtulū ꝛ ſubtiles. ꝛ eſt hñs ſemina parua
ſicut abſinthiū ¶ Dyaſ. ca. de abrotano. Ab-
rotanū qḋ multi eracleā dicūt aut gliciaco-
non. ꝛ eſt femia: eius frutex eſt cū albis folijs

ꝛ minutis ꝛ diuiſis ſicut eriſio. circa ipa flo-
res hñs auroſos: ꝛ in eſtate naſcētes. ꝛ ipa ē
odorata cū aliq̄ grauedie. guſtū hꝫ amariſſi-
mū. tale eni eſt ſiculū abrotanū. ¶ Ga. vi. ſim.
far. ca. i. Abrotanū ex eo ē maſculꝰ ꝛ femia. ꝛ
ipius ſuba eſt terrea quā ſubtiliauit calor: ꝛ
ſapor eiꝰ eſt amarꝰ. ꝛ eſt in eo parū ſtipticitatꝭ.
ꝛ ē ca. in. iij. gra. ꝛ ſic. in. ij. Et ē calidiꝰ abſin-
thio ꝛ minꝰ ſtipticū vel acerbū. ꝛ eſt cū qdaꝫ
ſalſedine. ppter qḋ cacoſtomaticū eſt. Sꝫ ab
ſinthiū euſtomaticū eſt: precipue ponticum.
¶ Aui. li. ij. ca. de abrotano. Abrotanū eſt ca.
ꝛ ſic. in. ij. gra. ꝛ ē ſubtile amaꝝ. et in ipo ſunt
terreitas ꝛ ſubtiliatio. ¶ Pla. Abrotanū eſt
ca. in. i. gra. ſic. i. ij. ſubtile amarū aduſtū.

Operationes

Pan. ca. x. Si ex abrotano fiat cinis: ꝛ ex A
eo facto lixiuio caput lauet: curat allopiciā.
hoc opatur ſilr ipa herba in lixiuio bulita.
¶ Semen eiꝰ ī aqua bulitū curat aſma ꝛ pe B
ctoris ꝯſtrictionē. ¶ Abrotani fumigiū ſerpē C
tes excludit. Succus eiꝰ bibitus valet ꝯtra
venenū reptiliū. ¶ Eucariſma ex aq̄ ebulitio
nis ipius factū puocat mēſtrua. Ipa herba D
cū oleo veteri trita ꝛ puncta: frigora tiptica
febrium curat. ¶ Gal. in li. vtē. Abrotani fo-
lia ꝛ flores vlceꝝ mundificatiua apparent et E
exacerbatiua. qnet iam quotidiē ſm periodos
occupant: ſi etiā ſupfricaueris ante inuaſio
nē minꝰ rigebūt. ꝙ aūt lumbrico occidat dꝫ
cens eſt: eo ꝙ ipm eſt amaꝝ. ¶ Et elixū cum
malo citonio. vel pane appoſitū ſanat inflati F
ones oculoꝝ: ꝛ ꝯfert puſtulis cruda ipa her
ba ꝛ elixa. ¶ Abrotanū vſtū ca. ꝛ ſic. eſt ꝯtuſ-
tis plus ꝙ̄ cucurbita ſicca vſta. Idem iſta vl G
ceribꝰ humidis ꝯuenit ſine inflāmatōe: ꝛ ma
xime ei q̄ in prepucio pudendi exigere cerni
tur. Et iō ad alopicias ꝯfert cū oleo veteri. ſ.
anetino aut ſiſamino. Eſt eni ſubtiliū partiū
mordicatiuū ꝛ calidū. ¶ Aui. Abrotanū ad-
uſtū ꝯfert alopicie: ppꝛie cū alkerua: aut oleo H
de rafano. Et abrotanū cōfert ad hoc vt naſ-
cat herba q̄ tarde ē natiuitatꝭ: qñ coquit cū
qbuſdā oleis ppter ſuā apriōnē. ¶ Et cōſtrin
git ſanguinē gingiue. ꝛ reſoluit apoſtemata I
flegmatica. ¶ Dyaſ. Semē abrotani elixū in
aqua: aut crudū infuſum in aqua: ortomicis K
medet ꝯquaſſatiōibꝫ pleureticis ꝛ paraliticꝭ
cū betonica ꝛ ꝯdito data. ꝛ ſciaticis ꝛ diſſu-
rie ſingulare preſidium eſt. ¶ Sera. Soluit
ventrem: expellit lūbricos ꝛ aſcarides: ꝛ ſol- L
uit ſupfluitates flegmaticas ab inteſtinis.
Iſto ſemine caremus in partibus iſtis.

Capitulum .iij.

Bſinthiū la. grec. abſinthion. ara. ſa/
a ricon. Abſinthiū grecū nomē eſt: cu
ius pbabili⁹ eſt qđ in ponti regione
naſcit᷑. Unde ꝛ ponticū appellat᷑. Pla. lib. de
ſim. me. Abſinthij duo ſūt genera. vnū ī pon
to inſula repit᷑. Uel ꝙ ponticū hꝫ ſaporē. co/
lorē hꝫ viridē. ſapore amaꝝ. ꝛ tale minorꝫ eſt
effectus. Aliud eſt abſinthiū romanū: ꝛ meli
us ex eo eſt qđ eſt remotū ab odore maris. et
qđ orit᷑ in terris liberꝫ: ꝛ hꝫ folia alba lenia ꝛ
plana. in fine veris colligit᷑. ī vmbra exſiccat᷑:
ꝛ ꝑ annū ſeruat᷑. Abſinthiū ꝫ duas ꝟtutes hꝫ
ecōtrarias. ꝯſtrictiuā ex groſſitudine ſubē ꝛ
ponticitate. laxatiuā ex caliditate ꝛ amaritu
dine. ¶ Gal. in ep̄la quā Glutoni miſit. Abſin
thiū inqͣt ꝟtutes ꝯrias hꝫ. vnā laxatiuā: ꝛ al
terā ſtipticā. ꝓpter hoc ſi dat᷑ in morbo nōdū
digeſto. materiā vt fugat inobediēs indurat.
vñ q̄ſi bellū facit. Uirt⁹ eni laxatiua materi
am mouet: vt cū egeſtiōe exeat: ꝛ virt⁹ ſtipti/
ca materiā indurat: et ꝓhibet ne moueat᷑ q̄re
laborat natura. Quo dato cū materia mor/
bi digeſta eſt fit obediēs: faciliſq̄ʒ ad exeūdū
duobꝫ modis. Uno ꝙ vis laxatiua ei⁹ mate
riā diſſoluit. Altero ꝙ ponticitate ſua cōpe/
rimēte adiuuat ad excludēdū materiā mor/
bi: q̄ eſt ī ꝯcauitatibꝫ mēbroꝝ. ¶ Et Hypo. in
quadā ep̄la. Abſinthion ē calidū q̄dē medio
criter. ſuccus aūt nimis humores colericos
ſi fuerit infuſum ī vino. ꝑ vrinā purget. ꝓpter
qđ in vētre flegma ꝯſiſtēs nihil iuuat. ꝟtuteꝫ
eni ſtipticā hꝫ. ꝛ q̄ in eo eſt amara virtus eſt.
¶ Conſtā. in li. graduū. Abſinthiū ca. eſt in. i.
gra. ſic. in. ij. Ex li. de na. re. Unū eſt gen⁹ ab/
ſinthij viride magꝫ amarū. aliud vero ſubal/
bidū nimis amarū. Et đꝫ habere qualitates
ꝯtrarias. ſ. ꝯſtrictiuā ex groſſitudine ſubſtan
tie. Et laxatiuā ex amaritudine ꝛ caliditate.
¶ Aui. Abſinthiū eſt herba ſimilis folijs ori
gano. ca. in. i. ſic. in. ij. Et eius ſuccus ſictior
eſt in. iij. Eſt autem herba amara ꝛ ſtiptica a/
peritiua ꝛ acuta. ¶ Pli. li. xxvij. Abſinthij ge
nera ſunt plura. Santomicū dictum a gal/
lie ciuitate. Ponticū a ponto vbi eo pingue
ſcunt pecora: ꝛ ob id ſine felle repiunt᷑. Hec ē
aliud preſtantius multūq̄ʒ italico eſt amari⁹.
Sed medulla pontici dulcꝫ. herba facilima:
ꝛ inter paucas vtiliſſima.

Operationes

¶ Pli. li. vts. Abſinthiū ſtomachū roborat: A
ꝛ ob hoc hic ſapor tranſfert᷑ in vina. Nauſeas
maris arcet in nauigatiōibꝫ potū. ¶ Succ⁹ B
eius libros ꝛ ligno ꝑ multos annos a vermi
bus ac muribꝫ ſeruat. ¶ Ad digeſtionē etiā ꝛ C
ſtomachū ꝯfortādū multū valet: ſi coquat᷑ cū
oleo: ꝛ inungant᷑ corpa humana ex eo a mor
ſu ꝛ moleſtia pulicū ea preſeruat. ¶ Cōtra lo D
quelā amiſſum optimū remediū eſt. Eſt ergo
abſinthiū herba quidem amariſſima: ſaluti
humane cōmoda. ¶ Aui. Abſinthiū ꝓhibet E
pannos a tineis ꝛ corruptiōe vermiū. Abſin
thiū libros a muribꝫ ꝛ tineis tutos reddit.
¶ Cōtra lūbricos ſucc⁹ abſinthij cū puluere F
betonice vel cētaurie: vel pſicarie: vel nucle/
orū pſicoꝝ ſucco: vel ſuoꝝ folio det᷑. ¶ Joh. G
me. i ca. de abſin. Abſinthiū educit colerā a
ſtomacho ꝛ inteſtinis ꝛ epate. ꝛ extēdit᷑ opa/
tio ei⁹ ad venas: ꝛ mundificat eas ab hūore
colerico ꝛ aq̄ſo. ꝛ interduꝫ ducit ipm̄ ꝑ vias
vrine: ꝛ ꝓſeruat abſinthiū a putrefactiōe: ꝛ ꝓ
prie potus infuſiōis ipi⁹ in vino decoctiōis
ſingulis diebꝫ circiter. ʒ. i. aut. ij. vel aq̄ ſubli/
matiōis ei⁹. ¶ Et oleū ex eo factū ꝯfert dolo H
ri aurꝫ ꝛ tinnitui ꝛ ſurditati: ꝛ colluit᷑ os ace/
to decoctiōis ei⁹ a cortice citri: ꝛ ꝯfert fetori
oris. Et abſin. corroborat ſtomachū ꝛ epar:
ꝛ excitat appetitū mortuū. ¶ Opilatōes apit I
ꝛ morbos opilatiuū curat: ꝛ vermes interfi/
cit ꝛ educit ꝓprie emplm ī hūo mod. ℞. abſin.
℥. ij. euſor. ℥. i. cornu cerui aduſti. ℥. ſ. mellꝫ
q̄ſtum ſufficit. ¶ Confert ꝛ abſin. iuuamentū K

magnū febrib⁹ lōgi tpis: ⁊ febrib⁹ opilationū

A ¶ Mod⁹ opatōis ſucci ei⁹ exp̄me ſucci ipſi⁹ ꝗntitatē quā volueris: ⁊ p̄ıce i medio veris: ⁊ purifica illū ſm̄ modos notos ⁊ fac ſiccare i ſole vel cinere ca. i vaſe vitreo ſicut ſiccat̄ aloes. Aq̄ aūt ſublimatiōis ei⁹ fit ſicut fit aq̄ roſaꝝ: ⁊ ſilia q̄ fiūt in vaſis ſublimationū.

Capitulum. iiij.

Accatia gre. ⁊ la. ſed ara. altarti. Aui.

a li. ij. ca. de accatia dicit: ꝙ eſt ſuccus altarti. hoc aūt carētes facim⁹ ō ſucco prouelloꝝ. Accatia ſm̄ ꝗſdā eſt ſucc⁹ prunelloꝝ imaturoꝝ: q̄ latine vocant̄ acrinee. ſꝫ falſo. ꝙ vt ait Sera. li. ag. Accatia fit ex fructu cuiuſdā ſpinoſe arboris gūmi arabici: q̄ noiat̄ amgailem. ¶ Dyaſ. ca. de acca. Accatia fruct⁹ ē arboris ſpinoſe. q̄ maxie i egypto naſcit̄. Hic fruct⁹ velut oliua p̄mit̄: ⁊ ſuccus in ſole ſiccat̄. Eſt ḡ optima q̄ eſt leuis ⁊ ſubaſa cū ſuauitate odoris ſubacida: ⁊ guſtu valde ſtiptica. Hec ei maxie de imaturo fructu p̄mit̄. Nā nigra ē de maturo fructu. Dis autē accatia ſtringit ⁊ deſiccat nimis: ⁊ infrigidat abundāter. frigida ē in. ij. gra. ⁊ ſic. in. iij. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de acca. Accatie et ipm̄ ꝗdē foliū eſt acerbe. ⁊ fructus ⁊ ſuccus ꝗ ꝗdē ⁊ lotus debilior: ſimul ⁊ min⁹ fortificatiuum efficit̄: ꝗndā acredinē in lotura abijcies. Si ꝑo ⁊ ſupungat̄ alicui mēbro ſano: ſtati illud ſiccius ⁊ aridi⁹ oñdit. Et caliditatē ꝗdē ſenſum nunꝗ̄ fert. frigiditatē ꝑo nō valde vehemēter hꝫ. Palā ergo ꝙ frigidū ⁊ terreſtre eſt farmacū: admixta etiā ſibi quādā aquoſa ſubſtātia. Putabit̄ aūt nec ſubtiliū partiū eſſe. ſꝫ hr̄e quaſdā partes diſperſas ſubtiliū partiū. caliditate in lotura decedente. ponat̄ autē et hmōi tertij quidē gradus ſiccantiū. ſecundi vero in frigidantiū: poſtꝗ̄ fuerit lota.

Operationes

Dyaſ. Accatia ignē ſacrū extinguit: ⁊ perimonē ſanat. pterigia oculis tollit. vulneribus ⁊ tumoribꝫ oculoꝝ mirifice prodeſt. profluuium mulieris ſtringit. ictericis ſubuenit. fluxum vētris bibita ⁊ ſuppoſita p̄hibet. capillos inficit. ⁊ lota ſicut cadimia ſolet oculoꝝ A

ꝯtectiōibꝫ miſceri. ¶ Itē ſuccus ei⁹ collirijs B
miſcet̄. Humay in li. de tyriaca. accatia terminus ei⁹ eſt ꝙ eſt fortiſſime ſtipticitatis.

Capitulum. v.

a Acetoſa la. gre. oxilapatiū. Arabi. humad. Sciēdū ꝙ acetoſa apud Aui.

azedas

li. ij. ꝑprio ca. Et apud Dyaſ. in ꝑprio ca. Et p Sera. ca. de acetoſa Idē eſt ꝙ lappaciū. Uerū hoc nomē acetoſa ꝯuenit ꝑprie illi ſpeciei lappacij: qđ eſt acetoſi ſaporis. que dʒ fuiſſe cognita ab Auicenna cū dixit. Et non eſt in ſilueſtri ſicut dicunt acetoſitas. quaſi dicat: q̄ʒ bene noui. ¶ Unde Aui. in. ij. ca. de acetoſa vocat lappaciū acutū acetoſaʒ dicēs. Acetoſa alia domeſtica: alia ſilueſtris. Unde vera acetoſa eſt domeſticū lappaciū in q̄ eſt acetoſitas. quoniā acetoſa ſilueſtris vel lappaciū agreſte nō ē acetoſum. Et ideo dicit Aui. ꝙ nō eſt in ſilueſtri ſicut dicūt acetoſitas. imo forſitan eſt in quadam ex ea acetoſitas: ꝙ in acetoſa domeſtica q̄ lappaciū domeſticū eſt eſt acetoſitas. Et ſubdit ꝙ lappaciū ſilueſtre vel acetoſa ſilueſtris eſt fortior in oī re ꝛ acutior. ¶ Dyaſcorides q̄ttuor dicit eſſe ſpecies lappacij vt inuenies ſi leges lappaciū. De quibꝰ eſt vna quā vocant oxilappaciū. i. acetoſum lappaciū. ꝛ illa eſt acetoſa. ¶ Dyaſcori. ca. de acetoſa. Acetoſa ē duplex: maior ꝛ minor. maior eſt oxilappaciū. minor hʒ folia minuta cū ſtipite paruo ſeminibꝰ pleno. ꝯueniūt in ꝯcuribus: ſed maior efficaciꝰ operat̄. Iſta vocabula inuenies etiā p aggre. nicaſi. Sed ſciendum ꝙ maior acetoſa eſt quā moderni vocāt acetoſelam. ¶ Pau. ca. de acetoſa. Acetoſa ē frigida ꝛ ſicca in ſecundo gradu. ꝛ ſemen eiꝰ frigidum in primo: ſiccum in ſecundo.

A Operationes

Auicēna. Radix acetoſe cū aceto ꝯuenit ſcabiei vlceroſe ꝛ excoriatione vnguis. ꝛ qñ
B coquitur cum vino ꝯuenit emplaſtrū eiꝰ albaras ꝛ emperigini. ¶ Ex ea fit emplaſtrum
C ſcrofulis. ita ꝙ dʒ ſi radix eiꝰ ſuſpendat̄ i collo habētis ſcrofulas iuuet ea. ¶ Et eiꝰ deco
D ctio cū aqua calida ꝯuenit prurituī: ꝛ ſimiliter ipſamet in balneo eſt vltima. ¶ Colluitur os ſucco eius in vino: ꝛ ꝯuenit apoſtematibus que ſunt ſub auribꝰ. Conuenit yctericie nigre cum vino: ꝛ ſedat nauſeam: et comedit̄ ꝓpter deſideriū luti. ipa ꝛ ſemē eius ſtringūt. ꝛ propter eius que magna ex eo eſt. Serapio auctor Dyaſco. Folia acetoſe quando comeduntur ſtringunt ventrem. et ſemen acetoſe habet ſtipticitatem manifeſtam. Semē eiꝰ etiam bibituʒ cum vino ꝛ aqua. Et ſimiliter flos eius conferūt vlcerationi inteſtinorū: ꝛ fluxui antiquo ꝛ puncture ſcorpionis.

Capitulum. vij.

Corus. Iſidorus in libro etymologiaruʒ libro. xvij. Acorus eſt herba folijs ſimilibus yridis. radicibus odoris acerrimi: ſed iocundi. propter quod aromatica eſt. Dyaſcori. Acorus: id eſt venerea vel affrodiſia. ꝛ eſt herba habens folia yri ſimilia lata ꝛ oblonga exalbida: in ſummum denſa ꝛ acuta quaſi gladius. auroſum habet florem. radicem diſſimilem. obtortaʒ geniculatam ꝛ nodoſam: exterius ad rubedinē declinantem: guſtuʒ acrem ꝛ aliquatenus odoratum. ſemen vero habet planum ꝛ ſpiſſum ꝛ integrum: ꝛ ipm odoris ſuauis. poteſt quod ꝛ meu: ſed in omnibus efficatior eſt et magis calefacit. ¶ Auicenna in. ij. canone. Acorus eſt radix plante ſuper quam ſunt nodi ad albedinem declinantes: in qua eſt odor horribilis: parumq; boni odoris. ꝛ eſt calidus ꝛ acutus. Dixit autem Galienus: ꝙ in medicina nō adminiſtratur niſi radix eius. Eiuſq; virtus eſt propinqua virtuti ariſtologie ꝛ yreos. melior eſt acorus ille qui eſt ſpiſſior: magiſq; ſolidus ꝛ dulcior: ac melioris odoris. Natura calidus eſt ac ſiccus in principio ſecundi gradus ꝛ vſq; ad medium. ¶ Pan. Acorus calidus ꝛ ſiccus in ſecūdo gradu. que ſimiliter gladiolus vocatur: qui non tm̄ in aquoſ

ſis locis ſed etiam ſiccis et marinis creſcit.
Eſt alia ſpecies gladioli quam inuenies ſi le
ges capitulum gladiolus dc. H.

Operationes

A Contra vitium ſplenis et epatis accipiat
libra vna acori aliquātulū triti: ꝛ maceretur ꝑ
tres dies in aceto poſtea coquatur ad medi
um aceti ꝛ coletur ꝛ colature addatur mel: ꝛ
iteruȝ ad conſumptionē aceti coquat. Iſtud
autem oximel detur quotidie in mane pati
B enti cū decoctione acori. ¶ Ad idē. Re. lb. ß.
ſucci apij ꝛ puluerıs eius. ℥. ß. ꝛ aceti lb. ß. o
lei cōmunis. ʒ. i. ſerapini. ʒ. ij. puluerıs armo
niaci. ʒ. ij. ſimul permitte per noctē: ꝛ mane co
que vſq; ad medium. deinde appone puluerē
ipſius acori. ꝛ ex tali vnguento ſplenē ꝛ epar
malaxando manibꝰ inunge. Et ſi vis facere
cerotum: adde decoctioni ceram: ꝛ ex tali ce
roto vnge. Uinum etiā decoctionis eius va
C let ad idem ſed non detur febricitanti. ¶ Cō
tra ytericiā coquatur radix acori in aqua ꝛ
coletur: ꝛ in colatura coquatur cicera rubea
ꝛ detur ius patienti ſummū remediū eſt ſi fu
erit ſine febribꝰ. Balneum eius ad ideȝ valet
D ¶ Dicitur ꝙ ſi quis habet acorū ſuꝑ ſe nūq;
poteſt incurrere fluxū ſanguinis vel ſpaſmū.
E ¶ Gal. Acorus ꝓuocat vrinas: ꝛ ſplenibꝰ ſcli
ratis cōfert: ꝛ abſtergit ꝛ ſubtiliat groſſiciē.
F cortice melior eſt ſuccus eiꝰ. ¶ Dyaſcorides.
Succus radicis eius claritatē oculoꝝ pre
ſtat mirifice. que radix calide et ſicce eſt vir
tutis nimiumꝫ lepromeris ſcliroſim iuuans
G ſplenis: ꝛ mouens vrinā potato ſucco. ¶ Aq̄
vero in qua decocta fuerit diuretica eſt. vti
lis etiam eſt ꝛ pleureticis ꝛ toracis paſſioni
bus ꝛ epatis ꝛ terminoſis ꝛ corruptelis ſple
neticis vtilior eſt: ꝛ ſtrāguirioſis: qui vrinaȝ
faciunt cū dolore. Et ad morſum ſerpētis ef
H ficax eſt. ¶ Ad mulierū menſtrua ꝑ fomentū
vtilis eſt. miſcetur etiam antidotis ꝛ tyriacis
I ¶ Ad duriciē vrine ex radice eiꝰ cū aqua de
cocta ad tertiam dabis bibere per triduum:
ꝛ vrinam mirifice deducit. ꝛ ſtranguiriam ſa
K nat. ¶ Ne apes examinent ꝛ fugiant herbaȝ
ipſam in vaſe apum ſuſpende: ꝛ a vento nun
q̄ ſeducentur. hec herba raro inuenitur: nec
eam ſcire quis poterit niſi cum floſculū emi
ſerit. Naſcitur locis cultis ꝛ ortis ꝛ aratis.
lege eam menſe auguſti. Nam vix inuenitur
ſine flore: quia per florem agnoſcitur.

Capitulum. vij.

Affodillus. Iſi. i li. ety. xvij. inquit: Af
a fodillꝰ herba ē quā latini a colore al
bucium vocāt. ¶ Dyaſ. Affodillus her
ba oībꝰ nota: quā multi albuciū vocāt: hn̄s fo
lia ſicut porrꝰ: virgā lenē: ſuꝑ quā hȝ ſemē ni
grū. radices oblōgas ꝛ rotūdas balano ſi
miles. Cui radici virtꝰ eſt calida ꝛ viſcida.

Operationes.

Urinā ꝓuocat. mēſtruis impat. dolorē la A
terꝭ tollit ex ꝯquaſſionibꝰ. ¶ Tuſſiētes medi B
cat bibita vſq; ad. ℥. i. cū tepida. lerā dic du
cit morſibꝰ venenatꝭ occurrit. folia ꝛ radix eiꝰ
cathaplaſmatibꝰ adhibita. Flores eiꝰ ſilr cū
vino paſcētia vulnera ſordida ſaluberrie cu
rāt. ¶ Tumorē teſtiū ꝛ mām̄aꝝ īpoſita ſpar C
git. puſtulas ꝛ ordiolos adhibita ſtrigit: ma
xie ſi cū fece vini cocta ꝛ īpoſita fuerit: addi
to vino ꝛ dulcore ꝛ myrrha ꝛ croco ꝛ cocta ſil
¶ Oculꝭ maxie ꝓſtat effectū. dolores aurīū ꝛ D
ſanie cū vino addito ꝛ liba noti ꝛ melle admi
xta dtergit. auribꝰ tepidꝰ īfuſꝰ ſuccꝰ eiꝰ. ſi de
xtre pꝭ dens doluerit: ſiniſtri auri īfuſuſ me
det. ¶ Cinis radicꝭ eiꝰ alopicias emēdat Ra E
dix excauata ꝛ cū oleo calefacta ꝑmonibꝰ et
doloribꝰ auriū ſinglāre ꝑſidiū ē. ¶ Radix eiꝰ F
maclas albas i ſole factas emēdat. ¶ Radix G
eiꝰ bibita cū aq̄ vētrē mollit. Semē eiꝰ ꝛ flos
ſerpentibꝰ ꝯtrīū eſt ſi cū vino bibitū fuerit.

Capitulum. viij.

Agarico

Garicꝰ gre. ꝛ la. ara. garicꝰ. Dyaſ. A-
garicꝰ eſt radix fungu ſilis. vel eſt q̄ſi
fungꝰ creſcēs circa radicē arboris.
maxīe in babylonia vel lombardia. Duo eiꝰ
ſūt genera .ſ. maſculꝰ ꝛ femīa: q̄ melioꝛ eſt. Et
hꝫ formā rotūdā. deſiccat̄ ꝛ fit albiſſimꝰ. Ma
ſculus hꝫ ſubām longā ꝛ nō eſt adeo albꝰ. Fe
mina ꝟo eſt albꝰ lenis ꝛ frāgibilis hn̄s quaſi
dā tuburoſitates intus: ꝛ fruſtula q̄ſi poroſa.
¶ Pli. li. xvi. Arbores glādifere galliarū fe
rūt agaricū. Eſt aūt fungꝰ cādidus ꝛ odora
tus: efficax antidotis: in ſūmis arboribꝰ naſ
cens: noctibꝰ relucēs. Signū hoc eiꝰ ꝙ ī te
nebris decerpit̄. Idē in li. xxv. Agaricon vt
fungꝰ naſcit̄ in arboribꝰ circa boſphoꝝ colo
re cādido. Id qđ in gallia naſcit̄: infirmꝰ ha
bet. Mas ſpiſſioꝛ ꝛ maioꝛ exiſtit q̄ ꝛ capitis
dolores facit. Femīa ꝟo ſolutioꝛ. initia q̄dē
guſtus dulcꝭ: mox ī amaritudīe trāſit. ¶ Se
ra. li. ag. ca. Garicus auc. Dyaſ. Garicus eſt
ſilis radici anuiden: ſed eſt minꝰ durꝰ q̄ ipſa
ꝛ ſpongioſus. ꝛ putāt quidā ꝙ ſit radix her
be. Et quidā dicūt ꝙ generat̄ ex putrefactio
ne arboꝝ ſicut fungus. Et iā repertꝰ eſt ſup
arbores ſerbin. niſi ꝙ ē facile frāgibilis ꝛ de
bilis fortiter. ꝛ ē radix ſpongioſa mollis ſub
ſtātie. ꝛ eſt duaꝝ ſpecieꝝ maſculus ꝛ femina:
ſed femīa hꝫ gradatim in ſe ſic̄ tunicas. Ma
ſculus ꝟo nō hꝫ tunicas: ſed eſt tota ſubſtan
tia eius ꝯtinua. ꝛ femīa eſt maioꝛ. ¶ Gal. vij.
ſim. far. ca. de agarico. Agaricꝰ eſt ſic̄ radix:
aut eſt plāta q̄ naſcit̄ ſup arbores aliq̄s. ꝛ eſt
ſubē ſubtilis in ſua cōpoſitione. ꝛ ſuba eiꝰ eſt
cōpoſita ex ſubſtātia aerea: quam ſubtiliauit
caloꝛ. nec in eo eſt aliq̄d aquoſitatis oīno. et
ſapore eius dulcedo aliq̄ in ꝑmis cū obuiat
guſtui. ſecūdario vero eſt ſubamarꝰ. ꝛ ī eo ap
paret aliquantulū acuitatis cū ſtipticitate: ꝛ
virtꝰ eius eſt ca. ꝛ ſic. Ex q̄bꝰ oībꝰ cōpoſitum
eſt farmacū ex ſuba aerea ꝛ terreſtri a calore
ſubtilia. Nequaq̄ꝫ ꝟo ꝑticeps eſt aq̄ſe. ꝛ pro-
pterea diaforeticꝰ eſt ſm virtutē et groſſiciei
inciſiuis. Itē aga. eſt ſic̄ radix ſilis ſilfio: ſed
nō ſic dura. cuiꝰ genera ſūt duo: maſculꝰ ꝛ fe
mina: maſculꝰ rotūdus ē in ſe collectꝰ et ma
ioꝛ. femīa ꝟo pectini ē ſilis q̄ capilli diſcernū
tur. radios mittit cū albedine: glauca videt̄.
amborꝰ guſtꝰ ē vnꝰ. ꝑmo dulcꝭ: ꝛ poſtea ama
ricans. Naſcit̄ in arabia ꝛ ī ſamaria ꝛ ī pon-
to: q̄ oībꝰ ē melioꝛ. Eſt ei ꝟtꝰ calida ꝛ ſtiptica
ꝛ diaforetica. ¶ Jo. m. ca. de aga. Agaricꝰ eſt
ex medicinis magni iuuamēti: cuiꝰ ortꝰ ē ſe
cus arbores q̄bꝰ accidit corroſio et putrefa-
ctio. Et eiꝰ gn̄atio ē ſic̄ gn̄atio fungoꝝ. ꝓpter
qđ q̄dā extimauerūt ꝙ ſit fungꝰ. ꝛ videt̄ ꝙ ſit
Et q̄dā dixerūt ꝙ ſit ſic̄ ſpōa factū ex putrefa
ctione. Eiꝰ aūt duo ſūt gn̄a .ſ. maſculꝰ ꝛ feīa.
maſculꝰ ꝟo ē malꝰ. ꝛ ē ille q̄ ē longꝰ ꝛ grauis. et
hꝫ in fracturꝭ ſuis ſicut ꝓductōes neruoꝝ. ꝛ ē
durꝰ ꝛ denſus. Agaricꝰ aūt quē ſapiētes lau-
dauerūt eſt feīa hn̄s ꝓprietates q̄nq̄ꝫ bonas.
ꝛ ꝓprie vt ſit albꝰ ꝛ leuis ꝛ velocioꝛ frāgibil̄ et
poroſus ꝛ rarꝰ valde. ꝛ vt appareat ī ꝑncipio
dulcꝭ guſtꝰ eiꝰ. deinde ſuccedit ei amaritudo
ꝛ ſtipticitas. ꝛ melioꝛ ps totiꝰ corpis ē ſupe-
rioꝛ ps ipiꝰ. ꝛ ſtipes eiꝰ ē nō bonꝰ. Eſt ca. i. i.
ſic. in. ij.

Operationes

Pan. ca. xxij. Ad mēſtrua ꝓuocāda accipe A
ſubtiliſſimū puluerē agarici ꝛ ꝯfice cū ſucco
ciclamis ꝛ oleo ꝛ calefac ad ignē cū bōbice
intincta ſupponat̄. ¶ Cōtra fiſtulā accipe ſa- B
lem coſtū: tartarū ꝛ ana: ꝛ facto ſubtiliſſimo
puluere cū melle ꝯfice ꝛ tentā inunge ꝛ impo
ne. oſſa fracta extrahit: carnē malā corrodit
ꝛ fiſtulā ſanat. ¶ Cōtra morfeā albā puluerē C
ſalis. coſti tartari ꝛ agarici: pone ſup morfeā
prius facta ſcarificatiōe. ¶ Dyaſ. De alto ca D
dentibꝰ vtiliter adhibet̄. bibitis obulis duo-
bus cū vino: ſi nō febriunt. ſi febriūt cū aqua
calida. ¶ Epaticis aſmaticis ꝛ diſſuriꝭ ꝛ ne E
freticis ꝛ ictericis maximū ꝑſtat effectū. ac-
cepta de eo .ʒ. i. malū calorē emendat. pruſim
medicat̄: ſpleneticis cū oximelle auxiliatur.
¶ Agaricꝰ comeſtus reijciētibꝰ ſanguinē ab F

ſtinet. digeſtionē celebrat. obulus vn⁹ cū aq̄
accept⁹ dolorē artericū cōpeſcit. epilēticiſ cū
puſca vtiliter daē. ꝛ oēs cās intraneoꝝ dolo
rū curat ſm virtutē hoīs vel etatis dat⁹. Nā
alijs cū aqua dādus eſt. alijs cum vino. alijs
G cū oximelle. alijs cū mulſa. ¶ Se. au. ag. A
garicus reſoluit ptes groſſas: ꝛ apit opilati
ones q̄ ſunt ī epate ꝛ in renib᷑. Et curat ycte
H riciā q̄ accidit ab opilatiōe epatiſ. ¶ Et ꝯfert
epilenticiſ: ꝛ curat rigores febriū: q̄ ꝯtigūt ab
humoroſitatib᷑ groſſis. Et cōfert morſib᷑ tyi
ri vel alteri⁹ aīalis venenoſi qñ ponitē exteri
us loco emplaſtri. Et bibiē de eo q̄ntitas au
rei. i. cū vino mixta aqua. ꝛ ē medicina laxati
I ua. ¶ Et idē auc. Redagoras ꝓprietas ei⁹ eſt
ꝯ flegmaꝛ melācoliā. Et idē auc. Raſ. Inue
ni vtr ab oīb᷑ hoīb᷑ ꝙ purgat humores noci
K uos. ¶ Et idē auc. Humay in li. ꝯ tyriaca. ex
pellit humores a neruis ꝛ cerebro cū ꝓprieta
L te mirabili q̄ eſt ī eo. ¶ Et idē au. abē meſuay
de ei⁹ ꝓprietate eſt laxare flegma. ꝛ eſt ꝯtrium
M venenis. ¶ Et idē au. abic. Agaric⁹ purgat
colerāq; flegſil. ꝛ fortificat medicīas magnaſ
qñ miſceē cū eis: ꝛ facit eas penetrare ad ex
trema corpis. ꝛ eſt ꝯtrius medicinis mortife
ris qñ bibiē aut miſceē cū alijs medicinis.
N ¶ Gal. Expurgat opilatiōes q̄ ī viſcerib᷑: et
iō ictericos ſanat q̄ ſic ex opilatōne laborāt
epatiſ. ꝯfert etiā epilenticiſ ob eandē virtutē.

Capitulum. ix.

Agrimonia eſt herba oīb᷑ nota q̄ ꝺr
a ferraria minor. Dyaſ. ſilis eſt in oīb᷑
agreſti papaueri vel herbe āmomi.
Sed in hoc diſcerniē ꝙ caput ſupius h᷑ la
tius ꝛ ſerius floreſcit: nec florē facit ita ſeni
ceū ſꝫ croceū. Radix eſt illi rotūda deorſum
ex q̄ dimittit croceū acrioꝛs ꝟtutis ſuccuꝫ
q̄ ꝯuenit nebuli oculoꝝ. Naſciē in cāpis vel
circa ſepes. Radix ei⁹ diciē eupatoriū greco
nomine. ¶ Plinius ca. de agrimonia. Agri
monia habet folia equaliter diuiſa apij mo
do. caput in cauliculo papaueris ſilueſtriſ ra
dicem habet: cuius ſuccus eſt crocei coloꝛ
acris ꝛ acutus. Naſcitur areis apud nos:

Operationes

¶ Pan. ca. de agrimonia. Agrimonia calida A
eſt ꝛ ſicca. Et eſt diuretica valde: que viridis
trita ꝛ potata antraces. i. puſtulas malas ſa
nat. ¶ Et ad ſerpentū morſum ꝛ canis et ho B
minis rabidi ꝛ cōtra venena valet. facit ꝛ ad
ventris dolorem ſic potata. ¶ Item vulnera C
canceromata viridis trita ꝛ impoſita ſanat.
¶ Item ſerpentiū morſum. ʒ. ij. cū vini ciatis D
duob᷑ data diſcutit mirifice venenū. ¶ Ad ꝑ E
cuſſum ferro cū aceto impoſita facit. Ferru
cas tollit ſic ſimiliter. ¶ Ad ſplenis doloreꝫ F
in cibo ſumpta cōſumit. ¶ Radix ei⁹ in vino G
cocta ꝛ pōtata paraliticis prodeſt. Galien⁹
libro dinamidiarū capitulo de cancro dicit
ipſam valere cōtra cancrū per os ſumpta.

Capitulum.x.

Agrifolium. Sera.li.agg.ca.ſadar.i.
a agrifoliū. Agrifoliū eſt arboꝛ cuius
fructꝰ vocatur Nabach.cuiꝰ due ſūt
ſpecies. Una eſt aſri ꝛ alia eſt dabal.ſed aſri
nō habet ſpinas:ſed acuta folia:ꝛ folia alte-
rius ſpeciei.ſ.dabal ſunt lata ꝛ rotūda:et eiꝰ
arboꝛ hꝫ ſpinas.ꝛ nabach ex aſri ſunt parui:
ꝛ melioꝛes ex eis ſunt illi q̄ ſunt ex illa regio
ne.ꝛ ſunt dulcioꝛes oīb alijs ꝛ mediocrꝫ odo
ris:ꝛ aromatiſant os comedētis ſic alia aro
matica. Et nabach ex dabal ſunt maioꝛes.
¶ Et idē auc. Iſaac eben aragi. Nabach eſt
ſ.cut ſoꝛba in frigiditate:ꝛ plus ea in ſiccita
te. Gal.vij.ſim.far.ca.lotos.i.agrifoliū. Eſt
arboꝛ ſtiptica q̄dē nō multū participat qua-
litate:ꝛ eſt ſubtiliū partiū ꝛ ſiccatiuus.

Operationes

A Sera.auc. Dyaſ. Q̄ñ coquit agrifoliū cū
aqua aut cū vino ſm neceſſitatē cōfert fluxui
matricꝫ:ꝛ fluxui ventrꝫ q̄ñ fit criſtere cū ea:ꝛ
ſtringit radices capilloꝝ:ꝛ ꝓhibꝫ caſuꝫ eoꝝ.
Decoctio ſerrature ligni eiꝰ q̄ñ bibit ꝛ fit cri
ſtere cū eo:ꝯfert vlceribꝰ ꝛ curſui humidita-
tū matricꝫ antiq̄:ꝛ rubificat capillos:ꝛ cōſtrin
B git radices eoꝝ ne cadant. ¶ Et idē auc. ha-
bengiuefit. Agrifoliū vel nabach dulcis la-
xat colerā q̄ eſt ı̄ ſtomacho ꝛ inteſtinis:ꝛ rep̄
C mit caliditatē. ¶ Et idē aucto. albaſari. Na-
bach ſtringit ventrē ꝛ rep̄mit colerā:ꝛ ē gra-
uis digeſtioni.ꝛ q̄ñ nō bñ eſt maturꝰ ē ſtipti-
cus ꝛ retinet ventrē foꝛtiter.ꝛ maturꝰ dulcis
eſt minꝰ ſtipticꝰ oīb alijs:ꝛ citiꝰ deſcēdit ab
oꝛe ſtomachi ꝓpter dulcedinē q̄ eſt in eo:ſtrin
git ꝛ repꝛimit colerā:ꝛ vſus eiꝰ nimius indu
D cit faſtidiū. ¶ Et idēꝫ auc. Iſaac eben aram.
Quando nabach.i.agrifoliū comeditur an-
te cibum eſt melioꝛ ꝛ ꝓuocat appetitum. Et
huiuſmodi res que ſunt nimis ſicce q̄ñ inue
niunt humiditatē in ſtomacho aut in inteſti
nis ꝓremunt eas:ꝛ inducūt fluxū vētris. Et
folia eius cum teruntur ꝛ ponunt ſup apoſte
E mata calida mollificant ꝛ reſoluūt ea. ¶ Ga-
lienus. Serrature lignoꝝ eius ad fluxū mu
lieb:em cōpetunt:ꝛ ad ꝟſiacas diſpoſitiōes.
Coquitur autē ꝛ q̄ñq̄ quidem in aqua:q̄ñq̄
autē in vino ſicut neceſſitas iubet.ꝛ non im-
mittitur ſolum ſed bibit. Atuero ꝓ eo ꝙ de-
fluentes capillos detinet nō modicū ſignuꝫ
eſt.quoniā ſtiptice quidē cum eo ꝙ ſiccat mo
derate eſt virtutis. Dictum eſt eni in ſermo-
ne qui de laudamo:talis eſſe opoꝛteret ꝟtu-
tis:qḋ debet detinere capillos defluentes.

Capitulum.xi.

Agnus caſtꝰ. Plate.in li.de ſimplici
a medicina ı̄ ca.de agno caſto. Eſt fru
tex ı̄ q̄rto cali.ꝛ ſic. Omi tp̄e repit vi
ridis:ꝛ magꝫ in locꝫ aquoſis:minꝰ aūt ı̄ ſiccꝫ
Uſui medicine cōpetūt folia:nō radix.flores
etiā magꝫ.flos eiꝰ zuccariū noīat. Uirgulta
ꝓo a q̄buſdā ſalices marini dicunt. Eiꝰ nāq̄
flores q̄ debēt in receptiōe poni vere colligū
tur:ac ꝑ annū in efficacia multa ſeruant. Di
cit eni ꝙ libidinē rep̄mēdo caſtum reddit vt
agnꝰ ca.ꝛ ſic.in.ij.gra. ¶ Aui.li.ij.ca.ꝺ agno
caſto Ca.i.i.gra.ſic.i.ij. Et eſt reſolutiuꝰ:ſub
tiliatiuus:diſgregatiuꝰ ventoſitatū.ꝛ ı̄ ipſo
eſt apꝛio cū ſtipticitate. Et eſt remotiuꝰ do-
loris. ¶ Sera.li.aggre.ca.amaricꝫ eſt.i.agnꝰ
caſtus.ꝛ ē arboꝛ abꝛac.ſemē eiꝰ ē ſemē agni
caſti:ꝛ noīat piperella:ꝛ eſt pip̄ eunuchoꝝ.ꝛ
ſūt ei due ſpēs.ꝛ ꝺꝛ Kiſtos:eo ꝙ religioſi ſter
nūt hanc plantā ſub lectꝫ ad refrenādū libidi
nē.ꝛ noīat logín ꝓpter duriciē virgaꝝ eius.et
eſt plāta ı̄ magnitudie arboꝝ. Naſcit ꝓpe aq̄s
ꝛ locꝫ aqueſtrib. hꝫ ꝟgas duras ad frangen
dū.ꝛ folia eius ſunt ſimilia folijs oliuaꝝ:niſi ꝙ
ſūt lōgioꝛa maioꝛa ꝛ molliora. Et q̄daꝫ ſpēs
huius plante habet florē purpureū.ꝛ quedā

habet florē album: ꝛ hꝫ ſemē ſimile piperi. Et
idem auc. Gal. qd̄ adminiſtratur ex illa arbo
re eſt ſemē folia ꝛ flores. Et ſeminis quidē ꝛ
florū ſubſtātia eſt ſubtilis valde. Et eſt ca. et
ſic. in. iij. gra. ¶Galie. vi. ſim. far. ca. de agno
caſto. Id ad qd̄ adminiſtratur ex illa arbore
in medicina ſunt ſemen ꝛ flos. Et ſeminis q̄
dem eius ꝛ floris ſubſtātia eſt ſubtiliſſima: et
in ſapore eius eſt acuitas ſine acredo ꝛ ſtipti
citas: ꝛ ꝑtus eius eſt ca. ꝛ ſic. in. iij. gradu.

Operationes

A Lectus ex eo factus reꝑmit libidinē. Fo
mentent̄ ꝛ genitalia ex aq̄ decoctiōis ipſius
B ꝛ ſuccus etiā potest. ¶Contra gomorreā flo
res ei⁹ vel folia decoquant̄ in aceto: ꝛ addito
caſtorio cathaplaſmētur genitalia. Valet ēt
agnus caſt⁹ mirabiliter ad libidīs extincti
onē inaniēdo ſpūs ꝛ cōſumēdo ſperma. Hoc
ſimiliter facit ruta: maiorana: ciminum: cala
mentū ꝛ anetū: ſed hoc potentior eſt agn⁹ ca
ſtus. ſunt enim ca. aperitiua et extenuatiua.
Sunt etiā alia que extingunt libidinem in
ſpiſſando ſperma ꝛ cōgelando: vt pſilliū: ſe
mē lactuce: citrulli: melonis: cucumeris por
tulace: ſcariolaꝫ: acetū: agreſta ſumach: cam
C phora ꝛ ſilia. ¶In ſucco agni caſti ſeminū fe
niculi ʒ. iij. ꝛ eſule ʒ. ij. coquant̄: ꝛ mane cola
tura det leuco flegmatico. vinū etiā decocti
D onis agni caſti multū cōfert. ¶Agn⁹ caſtus
dimittatur in amurca olei vt putreſiat: ꝛ ad
dito vino forti fiat decoctio colet̄: et addita
cera ꝛ oleo fiat vnguētū. cuius inunctio ſple
nis duriciē exſiccat: ꝛ eius ꝯſumit ſuperfluita
tem: ꝛ ipſius orificiū anguſtat. ad mēſtrua ꝓ
uocanda fiat fomentū ex aqua decoctionis
E ipſius ꝛ centrū galli. ¶Contra litargiaꝫ fiat
decoctio cū agno caſto apio ꝛ ſaluia in aqua
ſalſa: ꝛ fortiter fricetur ex ea poſterior pars ca
F pitis. ¶Sera. auc. Gal. Agnus caſt⁹ abſcin
dit libidinē coitus. ꝛ maxime qn̄ comeditur
G ſemen eius. ¶Et ꝓuocat menſtrua ꝛ reſoluit
apoſtemata dura que fiūt in membris corpo
H ris. ¶Dyaſ. Agnus caſtus ꝓhibetur mederi
ſerpentum morſum. Item ſemen eius bibitū
I hydropicis ꝛ ſpleneticis medicatur. ¶Lac
mulieris ꝓuocat. mēſtruis imperat. bibituꝫ
ʒ. i. cum vino veteri. extinguit venerem. do
lorem capitis cōmouet: adbibens ſomnum.
K ¶Galienus. Agnus caſtus abſcindit libidi
nē coitus. ꝛ maxime qn̄ comeditur ſemē ei⁹.
Et agnus caſtus a mulierib⁹ athenienſibus
L in lecto ſternitur: ꝛ reprimit libidinē. ¶Aui
cēna. Quando ex ſtipitib⁹ eius ſternitur ſub
dorſo ꝓhibet pollutionem ꝛ virge erectionē.

¶Et ſuffumigātur mulieres cum vehemēs
deſideriū adeſt coit⁹: ꝛ remouet illud. ¶Se M
ra. auc. Dyaſ. Semen ipſius qn̄ ſumitur ī po N
tu: confert morſib⁹ venenoſis. ꝛ cōfert ad hy
dropiſim quādo ex eo ſumitur. ʒ. ij. cum vi
no. ꝛ ꝓuocat vrinam ꝛ menſtrua: et debilitat
virtutem ſpermatis: ꝛ inducit ſodam.

Capitulum. xij.

Algamarina eſt herba maris hñs fo
a lia longa veluti corrigie. ꝛ nr̄o idio
mate vocat̄ alga: q̄ a mari eiecta ī lit
torib⁹ inuenit̄. ¶Pli. ca. de alga. Alga naſci
tur in aq̄s ſtātib⁹. ita deniqꝫ nomen ſupſit ab
algore aque. vel q̄ alliget pedes: q̄ craſſa ē fo
lijs: aquā ex pte ſupantib⁹. ¶Dya. Aloſach
ne incidēs q̄dē eſt veluti ſpuma marꝫ q̄ petrꝫ
inſidet: ꝛ remanet qd̄ nos algam vocamus.

Operationes

¶Dyaſ. Virt⁹ ei⁹ eſt ſilis ſali: iniicit̄ ꝑ cri A
ſtere in paraliſi: ſeu ex putredine viciatꝫ inte
ſtinis. alienitatē circūſcribit. ꝓturē hꝫ ſimilē
ſali: ꝛ intro ſtipticam ſimiticam ꝛ leptincti
cā. ¶Diſſentericis ꝛ ſciaticis antiq̄s confert B
criſtere eius. Fomento ſimiliter vtilis eſt.

Capitulum. xiij.

a Lcanna la. grece ciprus. Alcanna ē arbuſtū vnde fit oleum ciprinū. ⁊ eſt illud quod de alcanna vt apparet ꝑ cōcordiam. ¶ Sera. li. aggre. ca. henne. i. alcanna. flos alcanne eſt ſimilis floribꝫ nitri. niſi q꞉ eſt in racemis. ⁊ flos eius eſt albꝰ declinans ad glaucedinē acuti odoris. Et idē aucto. dyaſ. Eſt arbuſtū hñs folia ſupra ramos ſuos ſilia folijs oliue. niſi quia ſunt latiora et molliora ⁊ viridiora. habet florē album ſilem viſnee. boni odoris. ſemē nigrū ſile actis. ⁊ qđ de ipa adminiſtraꝫ ſunt folia ⁊ ſumitates eiꝰ ¶ Platea. Alcanna eſt herba in trāſmarinis partibꝫ. ⁊ etiā in Sicilia copioſe inuenitur. Eſt aūt frigida in pmo. ſicca in pncipio ſcđi Et q꞉ nō vbiqꝫ reperiri poteſt: quicā habent puluerifant. ⁊ ſic p regiones deportāt. puluiſqꝫ ſubnigri coloris eſt. p annos tres ſeruaꝫ. Et habet virtutē ꝯſolidandi ⁊ extergendi ac mūdificandi. ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. de Cipro ſm trāſlatiōem arabicā. Ciprus. i. alcanna. huiꝰ arboris folia ⁊ extremitates ad vtilitatem puenerūt. ſubſtantia eius eſt compoſita ex acuta ca. cū tēperamēto: ⁊ ſubſtātia terrea frigida ⁊ ſicca. ⁊ ſapor eius eſt ſtipticus. ⁊ virtus eius deſiccat ſine mordicatione: Unde virtus eius repercutit ⁊ diſſoluit.

Operationes

B Sera. auc. dyaſ. Uirtꝰ folioꝝ eiꝰ ſtipti- A
ca eſt. Et idõ qñ maſticanꝫ curāt alcolā. ¶ Et B
infundiꝫ decoctio eiꝰ ſup cōbuſtionē ignis.
¶ Et qñ teriꝫ ⁊ infundiꝫ i aqua aſtaracios. et C
liniunꝫ inde capilli fiūt rubei. ¶ Et vnguēta D
que fiunt ex ea molliūt neruos. ⁊ facit in vul-
neribꝫ illud qđ facit ſanguis dracōis. ¶ Gal. E
phibet dilatationē pupille ⁊ combuſtionem
ignis. ⁊ qñ cōquiꝫ in aqua: et pijciꝫ aqua illa
ſup locū cōbuſtionis. ¶ Et ipa adminiſtraꝫ F
in medicinis heriſipile. ¶ Et cōuenit vlceri- G
bus. ſ. alcole que fiunt in ore puerorum.

Capitulum. xiiij.

a Llium dictū ē: eo q꞉ oleat. Ambro. in hexameron li. v. Alliū tantā vim odoris hꝫ vt leopardus eū ſuſtinere nō valens: fugiat. Unde ſi qs allium alicubi cōfricauerit: leopardus inde reſilit: nec reſiſtit. ¶ Pli. de hiſtoria naturali li. xix. Allium ad multa uti is pcipue medicamēta prodeſſe crediꝫ. ¶ Hypocrates in qdā epla. Alliū calide eſt ꝑuꝫ. Eſt aūt aperitiuū ⁊ abſterſiuum: ꝯſolidat vlcera fraudulenta. ¶ Rabi moyſes ca. de allio. ⁊ ca. de ſcordeon. i. alliū agreſte ē calidum ⁊ ſiccū puenies vſqꝫ ad quartum. ¶ Palladiꝰ li. ij. menſe Janua. Alliū et vlpi-

cum bene ſeri poteſt. ſed allio alba terra proficiet. Idem in libro. xij. Menſe quoqȝ Nouembri allium ⁊ vlpicum ſeritur bene terra maxime alba foſſa ⁊ ſubacta ſine ſtercore. Sulcos in aeris oportet fieri. et in locis altioribus ſemina poni. quatuor digitis ſeparata: nec alti⁹ foſſa equaliter ſarculanda ſunt: et inde puleſcent. Auicenna i. ij. canone. Allium aliud domeſticum. aliud ſilueſtre: quod eſt amarum ⁊ ſtipticum. Eſt etiam aliud quod dicitur porrinum. Et eſt compoſite virtutis ex allio ⁊ porro. Eſt ⁊ aliud quod dicitur allium ſerpentis. Eſt aũt allium calefactiuum ⁊ exiccatiuum in tertio vſqȝ ad quartum. Et ſilueſtre plus alio. ¶ Dyaſcorides. Allij genera duo ſunt. ſcȝ ortiuum. aliud quod in egypto naſcitur: ſed non ſatis diſſimile. Virtus eius eſt viſcida inflatiuis: ſtiptica: calida. ¶ Conſtantinus. Allium duplex. Domeſticum ⁊ ſilueſtre ſcȝ ſcordeon domeſticum calidũ eſt in medio quarti gradus. Idem in pantegni. Allia calidiora ſunt cepis et ſicciora: acuta ſunt: ⁊ dolorem capitis faciunt. q̃ ſi coquantur ardor ille amittitur. po non ĩ q̃ cibo meliora ſunt. Cocta magis nutriũt q̃ cruda. ſanitatem cuſtodiunt: quia naturalem calorem confortant. digerere faciunt.

Operationes.

A ¶ Plinius libro viceſimo. Allij magna vis eſt contra aquarum et quorumlibet locorum mutationes.

B ¶ Odore ſerpentes abigit ⁊ ſcorpiones odore. Et omniũ beſtiarũ ictibus medetur. ac ꝓuatim contra emorroidas cum vino illinitur.

C ¶ Contra canis morſus et in vulnera cum melle imponitur.

D ¶ Suſpirioſis coctum. aliqui crudum. aliqui et tritum in lacte dederunt.

E ¶ Paratagoras. et contra morbum regium vino miſcuit.

F ¶ Et contra vlcerum in oleo ⁊ pulte ſic illinunt. Antiqui ⁊ inſanientibus dabant crudum.

G ¶ Dyocles autem freneticis elixum. Dentium dolores tribus capitibus in aceto tritis immunuit. vel ſi aqua decocta colluant ⁊ in concaua dentium addatur.

H ¶ Ptyriaſes ⁊ pruriginea ſanat potum. itemqȝ cum aceto vel nitro tuſum. Compeſcit diſtillationes cum lacte coctum vel tritum. vel cum caſeo molli permixtum. Quo genere ⁊ raucitatem extenuat. Coctum vtilius eſt crudo.

I ¶ Tineas ⁊ animalia reliqua interaneorꝫ pellit in aceto mulſo coctum.

K ¶ Teneſmo in pulte medetur. Tuſſim curat cũ adipe vetuſto vel cũ lacte coctũ. aut ſi ſanguis etiam exrecretur vel purulenta ſint.

¶ Facit ⁊ ſomnos et totum rubicundiora corpora. ventrem quoqȝ ſtimulat. cum viridi coriandro tritum. L

¶ Porro vitia eius ſunt: quod oculos ebetat inflationes facit: ſtomachum ledit: ⁊ copioſi⁹ ſumptum ſitim gignit. M

¶ Platearius. Allium inquit groſſam diſſoluit ventoſitatem ventrem humefacit: lumbricos ⁊ aſcarides excludit. vrinam ꝓuocat: morſum rabidi canis curat. eis etiam qui malam aquam potauerunt ſubuenit. N

¶ Cataplaſmatum locis groſſos humores habentibus diſſoluit. O

¶ Dolorem dentium de frigiditate mitigat. ſiue tum ꝓpter flegma coagulatum ſtomacho amputat ſcabiem: morfeam: impetiginem: et puſtulas in quocũqȝ loco fuerint potenter curat ſi ex eo confricent̃ aut cataplaſmentur. P

¶ Menſtrua ⁊ vrinas ꝓuocat. ſecũdinã expellit ſi in eius apozimate mulieres ſederint. Q

¶ Silueſtre allium virtutẽ habet ſicut domeſticum. tamen calidius ⁊ ſiccius eſt. Hec in uenies in ſpeculo naturali Vincentij. libro. xi. cap. xvi. Et ibidem plura alia. R

Capitulum. xv.

Ltea eſt agreſtis malua ſiue maluaui
a ſcus. Sed altea dr̄ eo ꝙ in altū ſurgit
Viſcus aūt ꝙ glutinoſus ſit ex ſynoni
mis. Altea. bis malua: euiſcus: maluauiſcus:
ibiſcus. Idē eſt maluauiſcus folia hꝫ rotunda
ſic panis porcinus. flos eiꝰ roſe ſimilis. radix ē
muſcilaginoſa. Eſt cōplexio eiꝰ calida cū equa
litate. ¶Gal. vi. ſim. far. ca. Euiſcus ſiue altea.
Et eſt malua ſilueſtris dyaſoretica eſt ꝛ laxati
ua. nō vrens. abſterſiua. mitigatiua. digeſtiua
ꝓ difficile digeſtibiliū. ¶Dyaſ. c. altea. Altea
folia ſunt ei rotunda ſimilia ciclamini. florem
hꝫ roſis ſimilē. haſtā duobꝰ cubitis lon. gā: ra
dix eſt illi muſcilaginoſa. ꝛ intꝰ alba. ꝛ dr̄ altea
eo ꝙ ſurgat in altum. Euiſcus quia glutinat.
Sera. li. ag. c. de maluauiſco. Radix maluaui
ſci hꝫ virtutē ſtipticā. ꝛ totius herbe volo dice
re: radicis: ramoꝝ: floꝝ ꝛ folioꝝ: ꝛ ſeminū. vñ
virtus eiꝰ eſt ꝙ deſiccat: verū radix ꝛ ſemē ſunt
magis deſiccatiua: ꝛ plꝰ ſubtiliatiua. ¶Gal. vij.
ſim. far. cap. dē malua. Altea ſiue maluauiſcus
magis dyaſoretica eſt ꝙꝫ malua. ¶Auic. li. ij.
cap. de altea. Altea ca. eſt cū equalitate. Unde
in ipſa eſt lenificatio ꝛ reſolutio: ꝛ ſemen et ra
dix ipſius ſunt in virtute eiꝰ fortiora plurimū.
et plurimū exſiccatiua ꝛ reſolutiua.

Operationes.

¶Pandecta. ca. xxx. Folia eius trita cū axun
A gia ꝛ aliq̄ntulū calefacta ꝛ ſuppoſita apoſtema
ta maturāt. duriciē relaxāt ꝛ mollificāt. Item
herba cū ipa radice decoquat̄ fere ad ꝯſūptio
nem. Et ſic apparebit q̄dam viſcoſitas: q̄ ſuper
ponatur ꝛ apoſtemata maturat: duricies re
mollit ꝛ relaxat. Ex aqua etiā eiꝰ addita cera ꝛ
oleo fit cōpetens vnguentū ad ꝑdicta.
B ¶Aqua decoctiōis ſeminū ipiꝰ ꝛ malue valet
ꝯ tuſſim ſiccā: ꝛ ꝯfert ethicis. Semina etiā eiꝰ
cerata ꝛ in oleo decocta duriciem ſoluūt.
C ¶Ypocrates. Vulneratis ac ſitientibꝰ defec
tu ſanguinis bibendū dedit ſuccū decocte ra
dicis. Ipſam ꝓ vulneribꝰ cū melle ac reſina:
idemq̄ꝫ conuulſis luxacis tumendidus ꝛ mu
ſculis neruis articulis impoſuit ꝛ aſmaticis ac
diſſintericis in vino bibendū dedit.
D ¶Avic. Altea nomen in greco deriuatū eſt ex
plurium iuuamentorum nomine. cuius natu
ra calida eſt cum equalitate. In ipſa ſunt leni
ficatio ꝛ maturatio ꝛ mollificatio et reſolutio.
Semen et radix ſunt in eius virtute fortiora
plurimum exſiccatiua ꝛ ſubtiliora
E ¶Linitur ſup morfeam cum aceto. mollificat
apoſtemata et ꝓhibet ea. et reſoluit ſanguinē
ꝛ maturat vulnera.
¶Confert apoſtematibꝰ inflatis: et ſcrofulis. F
ꝛ valet ad duriciem matricis.
¶Sedat dolorem iuncturarum. ꝛ ꝓprie cū G
adipe anſeris.
¶Tumorē ꝛ inflatōes reſoluit q̄ ſūt i palpebꝛ. H
¶Semen eius tuſſi calide confert. ꝛ facile ſpu I
tum efficit. ꝓhibetq̄ꝫ fluxum ſanguinis cum
virtute ſua ſtipticitas. eius folia conferūt apo
ſtematibus mammille.
¶Et ponit̄ in emplaſtris pleureſis ꝛ peripleu K
monie. eius ꝙꝫ gūmi ſitim ſedat.
¶Decoctio radicis eiꝰ bibita ꝯfert vrine et in L
teſtinoꝝ ardori. ꝛ apoſtematibꝰ ani.
¶Dyaſ. cap. Molochia cum adipe anſeri ge M
nitali parti ſuppoſita aborſum facit. Inutilis
eſt ſtomacho. ventrem mollit.
¶Itē vulnera recētia foliis eiꝰ curant̄. folia eiꝰ N
trita ꝛ ipoſita ſcorpiōibꝰ credūt̄ afferre torporē.
Eadē femori alligata ſtimulat in ventrem.
¶Eadem nigra lana obuoluta ꝛ alligata mā O
marū victa cōpeſcit. Item ꝛ idem cap. Altea.
Flos eius in mulſa coctus aut vino ꝛ tunſus
ꝛ impoſitꝰ vulnera curat. ſcrofas ſpargit. Itē
cicatrices vulneꝝ curare facit.
¶Elixa ꝓ ꝛ trita addita axungia porcina aut P
anſerina ꝛ reſina ꝛ terebentina: tumores ſteri
cos ꝛ offocatōes appoſita medet̄. Itē elixatura
eiꝰ hec oīa facere nouit. ꝛ ſecūdinas excludit.
¶Sola in aqua cocta ꝛ fomentata inteſtino Q
rum dolorem tertio die ſanabit. Nos ipſi experti
ſumus ꝙ trita cū axungia veteri ꝛ impoſita po
dagram tertia die ſanat. Et multi dicūt aucto
res collectiones omnes vel duricies que in cor
pore naſcunt̄: decocta cū fenugreco ꝛ lini ſemie
pelline impoſita aufert.
¶Serapiō. Altea ꝓhibet apoſtemata: ꝛ ſedat R
dolorem: ꝛ maturat exituras dum eſt recens.
ꝛ radix quidem eius ꝛ ſemen: qꝛ in eis eſt vir
tus abſterſiua: curat morfeam.
¶Et ſemen eius frāgit lapidem renū. ꝛ aqua S
in qua decoquit̄ radix eius ꝓpter ſtipticitatem
que eſt in ea vlceribꝰ inteſtinoꝝ ꝛ fluxui vētris
ꝛ ſputo ſanguinis confert.
¶Et qñ coquit̄ ſola ꝛ teritur: ꝯfert exituris et T
apoſtematibꝰ q̄ apparent poſt aurē ꝛ ſcrofulis
Et ꝯfert apoſtematibꝰ ani calidis.
¶Galienꝰ. Radix maluauiſci ꝛ ſemen malua V
uiſci virida intenſius q̄dem operant̄ ꝙꝫ herba.
et magis abſterſiuam oſtendunt virtutem: vt
morfeam abſtergant. Et ſemē diuidat lapides
in renibus conſiſtentes.
¶Radix autem ꝛ diſſinterie ꝛ diarrie: necnon X
emiſſionibꝰ ſanguinis eſt vtilis.

Capitulum.xvi

Aleluia vel luyula vel panis cuculi.
a Luyula herba eſt acetoſi ſaporis. fo-
lium eius eſt paruum ⁊ tripliciter diui-
ſum: ⁊ in cacumine cuiuſlibet ptis eſt alia inci-
ſura: Semina eiꝰ ſunt in vaginulis ſimilibus
corniculis. que cum tanguntur tempoꝛe ma-
turationis euolant ab eis. ſemina ſimilia an-
dacbuce tendentia ad rubedinem. et vocatur
trifolium acetoſum. ſicut apparet in cap. trifo-
lium. Trifoliū acetoſum id eſt alleluia. poniť
a damaſceno in vnguento dyaſinicon. et voca-
tur ipſum trifoliū. ¶ Plinius ca. bacbael id eſt
trifolium acetoſum. folia flores ⁊ fructus ſūt
frigidi ⁊ ſicci. folia tamen ſunt humidioꝛa pre-
dictis. Fructus vel ſemina eius matura ali-
qualem habent dulcedinem.

Operationes

A ¶ Luyula ſiue alleluia medeť vlceribus oris ⁊
fiſtulis. ſimilatur in virtute acetoſe ſiluestri.
B eſt ſtiptica. cōſolidat vulnera ⁊ vlcera. ¶ Suc-
cus eius valet vlceribus oris antiquis ⁊ alco-
C le. ¶ Plinius cap. bacbael propter acetoſitatē
exiſtentē in ipſo valet ad alcolam. et alias egri-
tudines oris.

Capitulum.xvii.

Alkekengi vel kekengi. Serapion li-
a bro aggre. Alkekengi eſt species ſola-
tri quod dicitur kekengi. quod habet
folia ſimilia folijs ſolatri. niſi quia ſūt latioꝛa
eis ⁊ rami eius quando elongantur declināt
inferius verſus terram. ⁊ habet fructū in ciſ-
ti rotundum ſimilem veſice. ⁊ eſt fructus eius
granum rubicundū. ſimilem vue quem quidā
kikilium vocant.

Operationes

¶ Serapion. Kekengi quod quidā nominant A
kakabum virtus eius eſt ꝙ fructus eius pro-
uocat vrinā. ¶ Et ideo admiſceť iſte fructus B
in multis medicinis que conferūt epati veſice
⁊ renibꝰ. ⁊ hec herba adminiſtrať in medicinis
⁊ non comediť. ⁊ fructus hic mūdificat icteri-
tiā ⁊ ꝓuocatione vrine. ¶ Et idem auc. habit.
Alkekengi eſt aliud montanū aliud ſiluestre. C
⁊ eſt albū. ⁊ eſt ſimile in foꝛma ſolatri ſuperio-
ri. ¶ Et ſuccus eius bibitus cōuenit apoſtema-
tibus tam intrinſecis ꝙ̄ extrinſecis. ¶ Et quā- D
do liniť ſup apoſtemata extrinſeca cōuenit eis E
¶ Et granum eius quando bibitur conuenit
vlceribus renum ⁊ veſice. ⁊ granū eius eſt foꝛ- F
tius domeſtico. ¶ Succus granoꝝ alkekengi G
ꝓuocat vrinam ꝓuocatione foꝛti.

Capitulum.xviij.

erua baboſa

Loe. yſidorus in libro ethimologia-
rum. Aloa eſt herba ſucci amariſſimi
¶ Platearius. Aloe fit ex ſucco herbe
que appellatur eodem nomine. hec herba nō
ſolum in grecia reperitur et in india et perſia.
Verūetiam in apulia. Et ſuccus utilis eſt ad
multa. ſicut dicetur infra. Aloes tria ſunt ge-
nera. Epaticum. Succotrinū et Caballinū.
Modus autē factionis eius diuerſimode cre-
ditur. quidam dicunt q̄ herba ipſa teritur et
ſuccus extrahitur ⁊ ad ignem ponitur quouſ-
q̄ bulliat. ⁊ poſtea ſoli exponitur ⁊ exſiccatur.
Illud enim qd̄ ſuperius colligitur prius appel-
latur ſuccotrinū. Quod in medio minus pu-
rum eſt. Epaticū dicitur. Quod in fundo fe-
culentum vocatur caballinū. Aliqui aſſerunt
aloes diuerſas maneries fieri ex herbis diuer-
ſis. nō genere ſed bonitate. ex quibus iſte tres
maneries fiunt aloes. Alij dixerunt q̄ aloes
tribus modis eſt. Unū rubeū de quadam in-
ſula indie. que dicit̄ Scotra. Aliud eſt nigrū
quod eſt de perſia. Aliud citrinū. ⁊ fit in Ara-
bia. quibus oīmbus laudabilius eſt ſcotren-
ſe. precipue ſi fuerit preluciduū. et rubeum qua-
ſi color epatis. cito q̄ frangibile et odoriferum
⁊ amariſſimū. Sed prima opinio melior. Di-
ſcernitur autem quod eſt optimū ſuccotrinū
ex citrino colore ſeu rufo. Et p̄cipue cum fran-
gitur eius puluis apparet quaſi puluis croci.
et q̄ leniter frangitur nec fetidum. nec valde
amarū. Epaticum autem colori epatis ſimila-
tur ſcilicet quod eſt ſubnigrum. ⁊ hincinde ha-
bet foramina vt ora venarum. et obtuſam ha-
bet ſubſtantiā ⁊ non claram. Caballinū autē
eſt nigrum. ⁊ obſcuram ⁊ feculentā habet ſub-
ſtantiam amariſſimā. et horribilem protendit
odorem. quia valde fetidum eſt. Sed attende
q̄ illud quod de natura ſua eſt aromaticū. quā-
to eſt aromaticius tanto melius. Et quod eſt
fetidum. quāto fetidius tanto melius excepto
aloe. Similiter omne quod debet habere ali-
quem ſaporem. quanto in ſuo ſapore eſt inten-
ſius tāto melius excepto aloe. Nam cum ſit de
natura rerum amaritudinē habentium. quan-
to minus amarum. tanto laudabilius. Et eſt
ſciendum q̄ quando aloe ſimpliciter ponitur.
pro ſuccotrino intelligit̄. licet ſm̄ Alexandrū
intelligat̄ p epatico. ¶ Serapion libro aggre.
capl̄. ſaber. id eſt aloe. Aloe fit ex plāta que ha-
bet folia ſimilia folijs ſquille in quibus eſt hu-
miditas viſcoſa multa. tenax adherēs manui:
et ſunt latiora folijs ſquille parum. ⁊ quaſi ro-
tunda. ⁊ indurantur ⁊ inclinantur ad poſterio-
ra. ⁊ ſunt in eis ſpine que egrediuntur ab eis
breues ⁊ rare. et habet ſtipitem ſimilem ſtipiti
affodillorū. Et tota herba habet odorē grauē.
⁊ ſaporem amarum multum. Et radix eius eſt
vna ſimilis cannicule lignee. Naſcitur mul-
tum in india ⁊ in terris arabum: ⁊ in terris di-
ctis atima ⁊ in maritimis ⁊ ripis et inſulis que
dicuntur ancaros. Et non ſolum eius gum-
mi eſt iuuamenti magni. ſed etiam flos eius.
Nam quando teruntur ⁊ ponuntur ſuper vul-
nera faciunt ipſa adherere. Et aloes ſunt due
ſpecies. quarū vna eſt arenoſa. ⁊ eſt fex. et alia
eſt epatica. Jo. meſue cap. de aloe. Aloe eſt de
ſublimioribus medicinis ⁊ meliorib⁹. habēs
prerogatiuā ſup alias medicinas. Nam quan-
q̄ intentio vniuſcuiuſq̄ ſolutiui ſit ſm̄ pluri-
mum debilitare virtutes et membra que ſunt
minere virtutum. hec tamen intentio cadit ab
aloe. quia non ſolum non nocet. ymo inueni-
tur ad confortationē membrorum debilium
addere.

Operationes.

¶ Pandecta capitulo. xxviij. Aloe purgat cole-
ram et flegma. viſum clarificat. opilationem
ſplenis ⁊ epatis aperit. menſtrua prouocat ſu-
perfluitates circa pudēda ſi ſint ex frigida cau-

B ſa extergit ꝛ ſcabiem curat. ¶ Corpus diſcoloratū coloratū reddit. Contra ſcabiem ꝛ putredinem pudendarū ꝛ pruritum digitorū qui fit ex ſerioribus aloe cum aceto confectum ꝛ ſic inimcum valet. Cōtra artericam detur cum ſucco bardane.

C ¶ Contra alopitiam ꝛ caſum capillorū in fortiſſimo buliat aceto. radix oliue vetuſte ꝛ poſtea coletur ꝛ in colatura ponantur due partes farine lupinorū amararū et tres aloes. que ſimul conficiant. et addatur puluis ſtafiſagrie. ꝛ inungatur caput per diſcriminalia

D ¶ Aloes puluis optime diſtemperatum cum vino albo ꝛ aqua roſarum multū valet ad pruritum oculorum.

E ¶ Suppoſitoriū factum ex triſera magna cū puluere aloes et maſtice prouocat menſtrua.

F ¶ Puluis eius cum melle datus. lumbricos occidit. Et cum ſucco perſicarie auribus inſtillatus vermes necat

G ¶ Dyaſcorides capitulo de aloe. Uirtus eſt ei ſtiptica et mediocriter calida. et ſic nimis ventrem mollit. purgat putredinem. coleram ꝛ flegma deducit.

H ¶ Galienus. Aloe ſanat difficile cicatriſabilia vlcera. ꝛ preſertim que in ano ꝛ pudendis. cōfert etiam flegmoni eorum collectū cum aqua Eodem quoqꝫ modo vulnera ſolidat.

I ¶ Johānes meſue. Aloe ſolutione educit coleram ꝛ flegma: ꝛ mundificat caput ab eis et ſtomachū. ꝛ cōfert iuuamentū magnū doloribus eorum. Et confert etiam inflationi ſtomachi ꝛ ſin ꝛ dolori eius ex colera factis.

K ¶ Et qui aſſiduat acceptionē eius diebus continuis. nō videbit in corpore ſuo. ꝛ in inſtrumentis ſenſuum eius egritudinem. que nō ſit abilis ſanari. ꝛ preſeruat a putrefactione. ita ꝙ etiam cadauera ꝛ propter mixtū eam cum myrra Caue id dare temporibus frigoris. excoriat enim. Et ſolutione educit ſanguinem. Quantitas que poteſt adminiſtrari ex eo eſt ab aureo. ſ. vſqꝫ ad. ʒ. iij. Et infuſionibus ab aureo. id eſt vſqꝫ ad. ʒ. iij.

L ¶ Serapion autem libro aggre. capitulo proprio multa dicit de aloe. que om̄a ſunt de mente Dyaſcoridis

M ¶ Galienus autē aliorum hic implicite vel explicite tacta. quare propter breuitatē ea hic ponere obmitto.

Capitulum. xix

a Loes lignū. Aloa vel aga laymeſt arbor ſuauiſſimi odoris. Unde grece ſic nominat. Arabice vero boab. Latine lignū aloes vel xiloaloes vel aloes lignū. Aloa dicitur eo ꝙ lignū tale altaribus adoletur. reperit autē in magno flumine ſuperioris babylonie. cui coniungitur fluuius paradiſi. Unde quidam dicunt ꝙ impulſione fluuij ab arboribus terreſtris paradiſi conducit. Nullus tamen huius arboris fertur vidiſſe originem. Alij dicunt ꝙ in cacuminibus montiū ſupradictoꝝ locorū circa predicta loca exiſtentiū oriatur hoc lignū. ꝛ impulſu venti aut temporis vetuſtate cadit in fluuium. Eſt calidum ꝛ ſiccum in ſecundo gradu. Sed ſciendum ꝙ ſunt aliqui deceptores. qui accipiunt radices cameleec in mōtibus amalfie. et quoniā videntur aſſimilari. vicūqꝫ in colore pondere ꝛ ſapore cum ligno aloe. ſophiſticant ipſas. ponendo in vino ebullitionis pulueris ligni aloes per aliquos dies. quod deo ꝛ hominibus abominabile eſt. quoniā cameleas multū laxatiuus eſt. Lignū aloes vero eſt ſtipticū. Et cameleas de ſe nullū habet odorem. ſed lignū aloes eſt ſuauiſſimi odoris. ¶ Caſſi. fe. cap. de ligno aloes. Lignū aloes tribus modis eſt Uno modo fit in quadā regione. ꝛ dicit caume. Eſt aliud qđ fit in inſula Indie maioris. et vocatur curlar. Terciū oritur in quadā regione Indie. ꝛ dicit falcs. Eligēdū eſt autem lignum aloes quod non eſt coctum in aqua. Nam arabes faciūt ipſum bulire in aqua. et illa aqua vtuntur ad multa cōmoda. tale ergo lignū amiſit ſpiritū.

ꝛ paucā aut nullā habet operationē. ¶ Auicē-
na libro. ij. ca. xl. aloes calida eſt ꝛ ſicca in ſcđo
gradu. ꝛ eſt ſubtile aperitiuū opilationū. fran-
gitiuum ventoſitatū.

Operationes

A ¶ Pandecta cap. xxxij. Lignū aloe valet con-
tra debilitatē cordis. ſtomachi. epatis ꝛ cere-
B bri. ¶ Cōtra cordiacā. ꝯtra retētionē mēſtruo-
rū. ꝯtra oēs paſſiōes ꝛ debilitates cordis po-
C tiſſime ex frigiditate. ¶ Uinū decoctiōis ei⁹ di-
D geſtionē ꝯfortat. ¶ Et ſtomachū infrigidatū
calefacit. Et ſi abominabile fuerit ponat̃ parū
ligni aloes integri in vino per noctē ꝗ mane vi-
E nū ebibeat̃. ¶ Suffumigiū ex eo factū ꝛ rece-
ptū inferius a muliere per embotū ꝓuocat mē-
F ſtrua. ꝛ ſuffocatiōes matricis medet̃. ¶ Simi-
liter trifera magna ſumpta cū decoctiōe ligni
G aloes menſtrua ꝓuocat. ¶ Fumus eius ꝑ na-
H res receptus cerebrū confortat. ¶ Similiter ſi
accipit̃ puluis ligni aloes ꝛ gariofiloꝝ ꝛ oſſis
I de corde cerui. ¶ Et conficiant̃ cū oleo ꝛ inun-
gatur caput galli. in die illa ꝛ nocte non ceſſa-
K bit cantare. ¶ Caſſius felix lignū aloes confor-
tat ſtomachū. ꝛ oīa mēbra interiora. ſupfluā
corporis humiditatē expellit. maxime de ſto-
macho ventoſitatē diſſoluit. opilationē aperit.
L ventrē cōſtipat. fluxui vrine repugnat. ¶ Se-
rapion. Lignū aloes eſt cōpetens multū ha-
bentib⁹ egritudines in epate. ꝛ ad diſſinteriā.
Et ſedat dolorē lateris ꝛ eſt ex fumigijs bonis
ꝛ datur ex eo aureus vnus ꝛ remouet putredi-
M nē a ſtomacho ꝛ fortificat ipm. ¶ Et idem auc.
atabari. Lignū aloes ſtringit ventrē. ꝛ corro-
borat viſcera ꝓpter virtutē ſtipticā que eſt in
eo cum aromaticitate. Et eijcit ſupfluitatē hu-
N miditatū corruptaꝝ a corpore. ¶ Et idem auc.
Raſis. Lignū aloes eſt bonum ſtomacho hu-
O mido. ¶ Et idem auc. yſaac aben arā. Lignū
aloes eſt bonū cerebro. ꝛ fortificat viſcera. Et
expellit ſupfluitates humidas. ꝛ facit deſcēde-
re flegma a cerebro quādo fit ſuffumigatio cū
eo. ꝛ maxime illud flegma quod generat̃ ex va-
poribus aſcendentibus a ſtomacho. ꝛ expellit
P ventoſitates ¶ Lignū aloes remouet ſupfluita-
tes humiditatis. ꝛ confortat viſcera. ꝛ ꝓhibet
Q tram. ¶ Et maſticatio eius facit oris odorē bo-
nū. ꝛ confortat neruos. ꝛ acquirit eis vnctuo-
ſitatē ſubtilem. ꝛ confert cerebro valde. ꝛ cōfor-
tat cor ꝛ letificat ipm. ꝛ cōfortat epar. ꝛ in ipo
eſt virtus cōſtringens naturā. ꝛ confert diſſin-
R terie melācolice. ¶ Et idem de viribus cordis
dicit ꝙ confortat cor.

Capitulum. xx.

Mbra gre. ꝛ latine nūcupat̃. Ambra
a ſm quoſdam eſt ſperma ceti piſcis. Et
ſm quoſdā eſt fruct⁹ arboris ſub ma-
ri creſcētis. vel gummi. vel mana cor fontis in
mari. Et ſm quoſdam eſt iecur piſcis. Et ſm
quoſdā ſpuma maris. Et ſm alios eſt ſtercus
aīalis maris. ſed falſo. qm̄ ambra generat̃ ſub
mari in ſpeciē fungoꝝ. q̄ generāt̃ in terra. Ca-
lida eſt i. ij. gradu ſicca in. i. circa finē. Sophi-
ſticat̃ aūt ambra cum ligno aloes ſtorace cala-
mita ꝛ laudano reſolutis. addito muſco reſo-
luto in aqua roſarū. ꝛ appoſita aqua in parua
quātitate. Sed cognoſcit̃. q̄ ſophiſticata po-
teſt malaxari ſicut cera. vera aūt ambra non.
¶ Sera. li. aggre. cap. Hambar id eſt ambra.
Naſcit̃ in mari ꝛ generat̃ in speciē fungoꝝ q̄
generant̃ in terra. Et qm̄ mare turbat̃ eijcit a
fundo ei⁹ lapides magnos. ꝛ cū eis eijcit fru-
ſta ambre. Et plurimū ex ea ingredit̃ in mari
qđ eſt in terris gingios. ꝛ in occidēte. ꝛ illa de-
fert̃ almaca y de. Deferūt eñ illuc boies q̄ no-
minant̃ mibere. i. veloces. qm̄ nouerūt ꝙ mare
eoꝝ eiecit ambrā. Melior aūt ex ea eſt illa q̄
inuenit̃ in inſulis illarū regionū. ꝛ in littorib⁹
ip̄i⁹ cū figura rotūda coloris celeſtis. Illa ꝓo q̄
eſt alba ſicut ouū ſtrutiōis eſt mala. ꝛ eſt illa
quā deuorāt quidā piſces magni q̄ dicunt̃ azel
q̄ cū deglutiūt eā occidunt̃ ab ea. ꝛ natāt ſuper
aquas. quos vidētes boies de zingios ꝓ̄cidūt

ſuper eos vncos ferreos. ⁊ extrahunt ipſos ḋ mari. ⁊ extrahunt ambram de ventre eoꝝ ⁊ eſt ambra nõ bona: maxime que in vẽtre reperit̃ ⁊ nominãt eã apotecarij perſie maioris madi. Veꝝ illa q̃ reperit̃ iuxta ſpinã dorſi. ⁊ eſt pura et munda multũ ⁊ bona valde. ¶ Aui. li. ij. ca. de ambra. Ambra eſt cali. ⁊ ſic. Et ḋr q̄ ſit caliditas eius in ij. ⁊ ſiccitas in primo gradu.

Operationes

A ¶ Pan. ca. xxxviij. Contra ſincopim accipe ʒ. i. ambre. et. ʒ. i. ligni aloes. et. ʒ. ij. oſſis de corde cerui. q̃ oĩa reſoluant̃ in aq̃ro. ⁊ fiant pillule

B et ꝓinent̃. ¶ Contra epilentiã. pone ambram ⁊ cornu cerui in vaſe vitreo ſup carbones et paciens ſuſcipiat per os et nares. ⁊ multũ valet

C ¶ Cõtra ſuffocationẽ matricis q̃ opprimũt ſpiritualia. ponat̃ ſiſr in vaſe vitreo cũ alijs aro-

D maticis: et recipiat̃ fumus p̄ os vulue. ¶ Sera. Ambra ꝯfortat cerebꝝ ⁊ corroborat ipſum et ſenſus oẽs ⁊ cor: et ꝯfert ſenib⁹ ⁊ frigidis cõ-

E plexionib⁹. ¶ Sera. Ambra virtuteꝫ cerebro preſtat. ⁊ ceteris ſenſib⁹ ſeu cordi. adiuuat q̄ꝫ ſenes ⁊ illos q̃ a frigidis humorib⁹ poſſidentur.

F ¶ Aui. Ambra cõuenit decrepitis ſubtilitate ſua. ⁊ cõfert cerebro ⁊ ſenſib⁹. ⁊ cõfert pectori. Et idem de virib⁹ cordis ait. q̄ꝯfortat cor. Almanſor. tra. iij. ca. de ambra. Ambra calida eſt Cerebrum quoq₃ atq₃ cor robuſta efficit.

Capitulum. xxi.

a Ambroſia alias ambria vaginois eſt Pli. li. xxvij. Ambroſia circa alias herbas fluctuãs. vnũ fruticẽ denſum ramoſum tenuẽ. triũ fere palmoꝝ hꝫ. tertia parte radice breuiore. foliis rute. circa imũ caulem. ſemen eſt vuis dependentibus. odore vinoſo Qua de cauſa botris a quibuſdã vocat̃. ab alijs arthemiſia. Coronant̃ illa capadoces. ⁊ vſus eius ad ea que diſcuti opus ſit. ¶ yſiđ. li. xbi. Ambroſia eſt herba quã latini apiũ ſiluaticũ vocãt. De qua Virgilius ait. Ambroſieq₃ come diuinũ virtute odorem aſpirauere ¶ Dyaſcorides Ambroſia quã multi botrim vel artemiſiam dicũt frutex eſt multas habens virgas trib⁹ palmis longas. ⁊ folia initio minuta rute ſimilia. virge ſunt plene ſemine.

Operationes

¶ Galien⁹ vi. ſim. far. ca. de ambroſia ſiue apiũ vim habet ſtipticã ⁊ repercutientem. ¶ Omne A B corporis reuma ꝓhibet/ cathaplaſmati adhibita ¶ Ipſaq₃ cum vino bibita rotundos lumbricos excludit. Et ſuccus eius cum lana impoſita mulieris fluxum extinguit. Eademq₃ C turbores oculis inuncta prohibet.

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.xxij.

Momū. Dyaſ. ca. de amomo. Amo-
a mū genus eſt adoratiſſime herbe cu⁹
frutex eſt ſilis botrio: in circuitu cu-
iuſlibet arboris naſcēs, ramulos habet ſiccos
z duros ꝓgulis ſiles coloris ſubruffi. circa q̄s
foliola iuncta z copioſa ex tirſo butruoſum ſe-
mē reddēs et ſibi cōnexū florē albū veluti viole
folijs ſilibꝫ brionie. Cui⁹ triplex daꝛ ſpēs. Eſt
eīm qđ appellaꝛ frumētū. ceteris melius auroſi
coloris vel flaui: odoris boni. Aliud eſt quod
appellaꝛ medicon ꝓmo inferius naſciꝛ in locis
humectis: ꝓpterea forma maius atqꝫ viride z
leue tactu. ſaporē origani habēs. Tertiū vero
qđ appellaꝛ ponticū. ruſum eſt z nō longū: nec
difficile frangibile: butruoſo ſemine plenū. et
odore ꝑcuſſibile. id eſt ſtipticū. Eligēdū aūt eſt
recēs z albū. virgas purpureas habēs expan-
ſum z ſemie plenū. ¶ Pli. ca. de amomo. Amo-
mū vocaꝛ eo ꝙ veluti odorē cinamomi inferat
naſciꝛ in ſyria z armenia. frutex eſt botruoſuꝫ
ſemē reddēs ſibi cōnexū. flore albo veluti viole
figura folijs ſimilibꝫ brionie. odore etiā bono
ſomnū incitat. Et eſt ca. z ſic in ij. g. ¶ Gal. vi.
ſim. far. ca. de amomo. Amomū hoc quidē vi-
detur ſm virtutē aſſimilari acoro. niſi ꝙ ſiccius
plus eſt acorus. digeſtibilius vero amomum.
Et dixit. Gal. in q̄nta amphoriſmoꝝ. ꝙ om̄ia
alia calida forti caliditate ſunt ſilia. ſcꝫ in hoc
amomo. ſicut ſūt caſſia lignea. tapſus. amomū
cinamomū. z faciūt ſodā. Et ſiliter faciūt plu-
res alie ex ſpeciebꝫ q̄ ſunt ſubtiles z calide. Et
quidā adulterāt amomū cū plāta q̄ diciꝛ amo-
mides. eo ꝙ ſimilaꝛ amomo. niſi q̄a non habet
odorē ei⁹ nec tale ſemen. z naſciꝛ in armenia. z
flos eius eſt ſilis origani. Si vis nō decipi ab
hac vel a ſilibꝫ caue a planta q̄ eſt nimis iuue-
nis. z elige illā cu⁹ rami egrediunꝛ ab vna ra-
dice. Virtus eius eſt calefactiua.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Amomū eſt ꝓſtans ſomnū. tumores
etiā cū hapiaſmatibꝫ admixtū ſedat. Miſceꝛ
diuerſis antidotis et miris et varijs odoribus
B grate miſceꝛ. ¶ Serap. Amomū inducit ſom-
nū z ſedat ſodā qñ emplaſtrū cū eo fit ſup fron-
tem. z maturat apāta calida. z ꝓfert puncture
ſcorpionis: qñ fit emplaſtꝝ cū eo z ozimo z po-
C niꝛ ſup locū puncture. ¶ Et idē auc. humaym
filij Iſaac. Amomū eſt res q̄ inebriat. etenī de
ꝓprietate eius eſt ꝙ inebriat et facit dormire.
D ¶ Aui. Amomū maturat apāta ca. Et eius de-
coctio bibiꝛ ad podagrā z ſedeꝛ in ea. Et ꝓfert
doloribꝫ matricis. z intrat in peſſarijs matri-
cis. z ſedeꝛ in decoctione eius ad dolorē renū E
¶ Almāſor tra. iij. ca. de amomo. Amomū ca.
eſt z ſic. qđ ad opilationē epatis ex frigiditate
eſt ꝓficiēs. dolorē aufert matricis. in capite tū
grauedinē z dolorē atqꝫ ſcotomiā generat

Capitulum.xxiiij.

Meos. Serap. li. aggre. ca. nachana
a id eſt ameos. auc. Dyaſ. q̄dā noīant
ſpm pomū anthomation. id ē cimınū
ethiopiū. Vex natura cimini ethiopij eſt alia
a natura ameos z eſt notū. Eſt nāqꝫ ſemē fere
ſile cimina ethiopis. niſi q̄a eſt min⁹ eo multū
z albi⁹ z duri⁹. z in ſuo ſapore eſt de ſilitudine
saporis origani. Et illud qđ eſt eligendū ex eo
eſt illud qđ eſt recēs z mūdū. ¶ Et idē auc. gal.
Magis iuuatiuū qđ eſt ex eo eſt ſemē ei⁹. z in
ſapore ei⁹ eſt amaritudo pauca z acuitas. z vir-
tus eius eſt q̄ calefacit z ſiccat in tercio gradu.

Operationes.

¶ Dyaſ. auc. aben meſuay dixit ꝙ ꝓuocat vri- A
nā. z ſemē eſt bonū ſe. antidis. ¶ Et qñ eius de-
coctio poniꝛ ſupra puncturā ſcorpionis aufert
dolorē. z eſt bonū frigiditati ſtomachi z epatis
z aufert opilationē. z ſedat nauſeā. z deſiccat B
humiditates ſtomachi. ¶ Et eſt bonū humidi

tāri q̄ eſt in pectore. ⁊ mūdificat vias renū ⁊ veſice. ⁊ extrabit lapidē ex eis poſtq̄ fuerit factꝰ.

Capitulum. xxiiij.

o Midū vel amilū. ⁊ eſt ſuccus frūmē-
a ti. et dr̄ amilū ab a qḋ eſt ſine ⁊ melos grece. i. mola eo q̄ ſine mola fit. vnde amidū ſiue amilū eſt medulla frumēti qḋ infūdit ⁊ tundit donec furfur ſuū dimittat. deinde cū aqua mittit in ſportulā. ⁊ cū pſſura colat. et cū i vno vaſe velut fex recederit aqua effuſa in ſole ſiccat poſt hoc leuiter ſtringat. ¶ Caſſius felix ca. de amilo. Amidū tempate caliditatis eſt ⁊ humidū qḋ ſic fit. Frumētū in aq̄ frigida ponat p diē ⁊ noctē ⁊ de die in diē aqua remoueat quouſq̄ frumētū videat putrefieri. deinde aqua remota optime teratur ⁊ cū eadē aqua optime cōfectū p pannū exprimat. ⁊ ſoli exponat vt exiccet vſq̄ ad aque cōſumptionē. ⁊ freq̄ter remoueat aqua frigida donec dealbet qḋ reſidet deſiccat ⁊ idurat. ¶ Sera. li. aggre. ca. de ami. Amilū infrigidat ⁊ deſiccat plus q̄ frumentū. Et melius ex eo eſt illud qḋ fit in eſtate. Et modus operatiōis eiꝰ eſt vt accipias de frumēto: ⁊ ipm̄ bene purges: ⁊ infundes in aq̄ dulci ⁊ laues ipm̄ cū ea. ⁊ poſt proijce aquā illā cū qua ipm̄ lauiſti ⁊ funde ſup ipſum aquā aliā. ⁊ facies ita q̄nquies in die ⁊ ſi potes in nocte ſilr. ⁊ qñ mollificat oportet q̄ eijcias aquā eius cū facilitate ſine agitatiōe aliq̄: ne cū aq̄ egrediat aliquid de lacte. Et poſtq̄ hoc feceris calca cū pedibus ⁊ pijce ipſam aquā. ⁊ qḋ ſupnatauerit ſup aquā ex furfure collige cum caccia pforata. ⁊ abijce reſiduū. poſtq̄ vero purgatū fuerit a furfure ⁊ colatū pone ſup lateres nouos ⁊ expone ſoli calido. ⁊ ſi remāſerit in eo aliqua humiditas pone ſup ignē. Et ſapor eiꝰ eſt acetoſus. ⁊ virtus eiꝰ eſt paucę caliditatis. ſed eſt cōpoſitū ex virtutib⁹ cōtrarijs. Nā vna eſt frigida ꝑpter acetoſitatē q̄ eſt i eo ⁊ alia calida a caliditate eiꝰ q̄ eſt a farina. q̄ eſt in eo a calore putrefaciēte. Eſt aūt optimū amilū recēs ⁊ cādidū ⁊ leue ſine vllo acere ⁊ inq̄noſo odore

Operationes.

¶ Dyaſco. Amilū facit ad abſtinendū reuma oculorū. alta vulnera oculis replet. aſpredinē oculoꝝ tollit. ¶ Sanguinē reijcientibus bibitum ſingulare pſidiū eſt. ¶ Aſpredines arteriarū diſlenit. Jus collo lactis miſcetur ⁊ profluuum ventris ſtringit valde. poteſt autē leuiter ſtringere ꝑpter quod in collirijs lachrymas ſtringentib⁹ miſcetur. valet ſimiliter cōtra apoſtemata ſpiritualiū ⁊ tuſſim coctū in aqua ordei cum lacte amigdalarum additis penidijs. — A B C
¶ Serapio. Amilū confert humoribus currētibus ad oculos ⁊ vlceribus que dicuntur ſeſfooles. ¶ Et quando bibitur abſcindit ſanguinem qui venit a pectore. ⁊ lenit aſperitatē gutturis. ¶ Et quando miſcetur cum lacte in aliquo cibo hoc idem facit. — D E F

Capitulum.xxv

Migdala grecũ nomẽ eſt. latine nux
a longa dr̃. Cunctis arborib⁹ prior ſe flo
re ꝯueſtit. ⁊ ad ferenda poma arbuſta:
cetera preuenit. Ex his alie ſunt dulces: alie a-
mare. Sed agricole huic generi ſic mederi fe-
runt. Terebrãt eius radicem ⁊ in mediũ inſe
runt ſurculum arboris q̃ pice dicit̃. quo facto
ſucci amaritudo deponit̃. Hec yſidor⁹. ¶ Pli
li. ij. Arbores quedã prime germinãt. ⁊ inter no
uiſſimas nudant̃. vt amigdali ⁊ fraxini ⁊ ſam-
buci. ex his nempe que aquila hieme oriente
cõcipiũt. Primo oim amigdale florent menſe
ianuario. Pomũ vero maturãt menſe martio
Perditq̧ facillime fructuz ante maturitatem
amigdala ſicut et ficus et palma. ¶ Ex libro d̃
natu. rerũ. Amigdalus in locis calidis fructu
abundat. Frigidioribus aũt locis arbor vetu-
ſta flore fecunditatem negat.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxiij. Amigdale amare radix decocta
cutem in facie corrigit ⁊ colorem hilariorem fa
cit. Nuces ipſe ſomnum faciunt ⁊ auiditatem
B ¶ Aui. Arbor amigdalarũ amararũ cũ optime
terit̃. atq̧ cũ aceto ⁊ oleo roſaceo permiſcet̃: et
inde fit emplaſtrũ fronti confert ſoda. Radix
etiã eius decocta ⁊ ſup pannũ linita. fortis eſt
C medicina. ¶ Conſtantinus in libro gra. Ra-
dix amigdale amare pulueriſata: ⁊ cũ aceto tẽ
perata: fit bonũ vnguentũ ꝯtra lentigines et
impetiginem. omnesq̧ ſordicies cutis. ⁊ maxi
me ꝯtra morfeam. Cuz vino potui data tuſſim
D curat. lapidem frangit. ¶ Dyaſ. ca. de amigda-
lis. Arbor amigdalarũ dulciũ eſt debilioris ope
rationis q̃ amararũ arborũ. amare ſunt ſubti
E liatiue ⁊ prouocatiue vrine. ¶ Sera. aucto. ar
thigenis dulces amigdale ſunt calide ⁊ humi
F de in primo gradu. ¶ Et idem aucto. meſuay
Quando comedunt̃ cũ cortice ſuo ſtringunt
gingiuas. ⁊ ſedat qđ accidit in ore ꝓpter ſuã põ
ticitatem. Et qñ comedunt̃ cũ zuccaro deſcen-
dunt a ſtomacho. ⁊ qñ ſicce torrefiunt ſunt cõ-
uenientiores ſtomacho ⁊ augent ſperma ſicut
G auellana ⁊ fiſtici. ¶ Idem auc. albugerig. Gũ
mi earũ adminiſtrat̃ ſicut gũmi arabicũ ⁊ pen
H narũ. ¶ Gal. vi. ſim. far. de amigđ. Dulces ami
gdale in eis eſt amaritudo earũ occulta que nõ
apparet ſenſui q2 vincit in eis dulcedo. verũ qñ
veteraſcunt apparet manifeſte. Virtus earũ
temperata eſt cum caliditate. preualet eñ in ip
ſis abſterſiua ⁊ ſubtiliatiua ſubſtantia. ꝓpter
quam expurgat viſcera. ⁊ pulmonem ⁊ tota-
I cem. expuitiones operantur humorũ. ¶ Rab
bi moyſes ca. de amigdalis. Dulces amigdale
prouocant ſomnum temperatum. et coquiſta-
tum cum eis humectat ventrem. ⁊ ſunt laudabi
les. ⁊ ſaluant ſubſtantiam cerebri.

Capitulum.xxvi

Nacardus pediculus elephantis ab
a imperitis medicis dicit̃. qđ eſt falſum
ſed eſt fructus cuiuſdam arboris que
vocatur pediculus elephantis. ¶ Auicenna li
bro ſcđo. Anacardus eſt fructus ſilis oſſi dac-
tili. ⁊ medulla eius eſt ſilis medulle nucis dul-
cis in quo non eſt nocumentum. Et cortex ip
ſius eſt rarus frangibilis: in cuius raritate eſt
mel: viſcoſum habens odorem. Et ſunt homi-
nes qui ipſum maſticant ⁊ non nocet eis. ⁊ pro
prie cum nuce. calida eſt ⁊ ſicca in quarto.

Operationes.

¶ Auicenna. Eius mel eſt vlceratiuum apo- A
ſtematum ⁊ aduſtiuum ſanguinis ⁊ humorũ.
Eradicat verrucas. ⁊ aufert albaras: ⁊ eradi-
cat barulos. ⁊ ſanat alopiciam flegmaticam.
Commouet etiam calida apoſtemata in interi
oribus. ¶ Confert frigori neruorum. ⁊ eorum B
mollificationi et paraliſi et torture. ¶ Confert C
corruptioni memorie: cum eius confectio no-
ta anacardinum ſumitur. Sed tamen com-
mouet alienationem ⁊ melancoliam. ¶ Suf- D

fumigant̃ cum eo emorroides ⁊ exſiccant̃ Eſt
E ex ſumma venenoꝝ. ⁊ adurit humores ⁊ inter
ficit. ¶ Et eius quidem tiriaca eſt lac vacconũ
butiro inde extracto. Et oleũ nucis eius fran
git virtutẽ. loco eius ponit̃ quintuplũ ponde/
ris eius de badabam. ⁊ quarta ponderis ipſi⁹
de oleo balſami. ⁊ tercia põderis ipſius de na/
pra alba.

Capitulum. xxviij.

Anetum eſt herba ortulana odorifera
a Pla. Aneti ſemẽ principaliter cõuenit
viſui medicine. radix ſecũdario. herba
ſõ tercio. ¶ Palla. Menſe februario anetũ ſe
ritur locis frigidis. Omnẽ ſtatũ celi patit̃ ſed
tepidiore locat̃. Rigandũ eſt ſi ſe abſtineat im
ber. ſerendũ eſt rarius. aliqui ſemẽ eius nõ ob/
ruũt. Opinãtes ꝙ a nulla aue tangat̃. ¶ Se
rapion. li. aggre. ca. Tleber id eſt anetũ oĩbus
notum eſt. virtus eius eſt que calefacit in fine
tercij gradus. ⁊ deſiccat in principio ſcdi. ¶ Ga
lienus. vi. ſimpli. far. ſm tranſlationẽ grecam
Anetũ calefacit quidẽ adeo ſemꝑ vt ſcdi gra/
dus ipm intenſi putandũ. vel. iij. remiſſi. in ſic.
vero. ij. gradus eſt inchoanter. vel pmi intenſi

Operationes

¶ Merito ergo coctũ in oleo diaforeticũ ⁊ im A
moleſtũ ſomniq; factiuũ ⁊ degeſtiuũ crudorũ.
necnon indigeſtoꝝ humorũ exiſtit: appropin/
quat vtiq; oleũ quod ex eo aperitiuis digeſti/
uis farmacis dictis niſi quia paulo calidius il
lis ⁊ ſubtiliũ partium eſt. Et ideo diaforeticũ.
viſũ vero tercij fit gradus calefactiuũ ⁊ ſiccũ.
Et ideo mollibus vulneribus appoſitũ pſtat ope/
ram. ⁊ pſertim eis que in pudendis. humidius
aũt ⁊ minus calidius videre eſt ad hec. ⁊ eucbi
mũ q̃ſi digeſtibilius eſt ⁊ ſomni factiuũ. ¶ Et B
idem Serapion auc. aben meſuay. Anetum
eſt calidũ. Inducit ſomnũ. ⁊ oleũ eius eſt bo/
num ventoſitatibus. Et ſemen eius in polentis
poſitum multiplicat lac quando accipit̃ ſolutũ
minuit ſperma. ⁊ debilitat viſum. maximẽ ni/
mius viſus eius. ¶ Paulus cap. de aneto. De/ C
coctio eius valet ſtranguirioſis ⁊ diſſurijs da
ta. et potiſſime ſyrupus factus ex decoctione
eius ⁊ zuccaro. ¶ Plinius libro. xx. Anetum D
ructus mouet. ⁊ tormina ſedat. alũ ſiſtit. Ci
nis eius vuam leuat. oculos ⁊ genitura3 hebe/
tat. ¶ Ad emoroidas accipe pulverem vrti/ E
ce ⁊ pulverẽ aneti. confice cum melle. et emor/
roidas inunge.

Capitulum. xxviij.

Ancfloꝝ vel flos vitis agreſtis. Uel
a flos vitiſſi. Idē ſunt Dyaſ.ca. Enan
tiū id eſt anteflos. vel flos vitis agres
tis q̄ cū ceperit florere. colligēdi ſūt flores ipſi
ꝛ deſiccādi. ꝛ alio noīe vocaꝛ vitis iſta labruſta
flores eius optime redolēt ꝛ ſiccanꝛ in vmbra:
ꝛ in teſta reponēdi ſūt. ꝛ melius naſcitꝛ in ſyria.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Uirtus eſt ei ſtiptica. vnde ſi
bibitū fuerit cuſtomaticū eſt ꝛ diureticū. ven-
trē ſtringit. ſanguinē reijciētibꝰ ſubuenit. ꝛ bi
bitū ꝛ impoſitū ſtomacho fetorē oris emūdat.
digeſtionē ſtomachi celebrat. mixtū oleo ꝛ ace
to dolorē capitis fomēto tollit. ¶ Succus vi
B ridis in cathaplaſmatibꝰ adhibitꝰ vulnera re
cētia ſine tumore ſeruat. Egilopas ī initio vul
neribꝰ oris ꝛ gingiuaꝝ vtile eſt. ¶ Uulnera ad
C ſanitatē perducit. melle addito ꝛ oleo roſarū ꝛ
croco ꝛ mirrha ¶ Peſſarijs neceſſarie adhibetꝛ
D fluxus matricis peſſario facto ſtringit. reuma
oculis ſuſpēdit. ¶ Cathaplaſmatibꝰ adhibitū
E ſtomachi egeſtionē ſoluit. ꝛ maxime cū polen-
ta a vino mixtū ꝛ impoſitū. ¶ Cōbuſtū pō in
F teſta cū carbonibꝰ collirijs bene miſcetꝛ. Pana
ricia oculorum ꝛ pterigeā purgat melle addito
reuma gingiuarū. ꝛ vulnera curat.

Capitulum. xxix.

Aniſum. Platearius. Aniſum quod
a alio nomine ciminū dulce dicitꝛ: ſemen
eſt cuiuſdā herbe ſimili nomine appel
late. Et eſt calidū ꝛ ſiccū in tercio gradu. Uir-
tutē habet diſſoluēdi ꝛ cōſumendi. ¶ Dyaſco.
ca. de aniſo. Aniſum feruētis eſt virtutis. ſcꝫ
calidū ꝛ ſiccū. ꝛ nature mictualis ꝛ ſcarotice id
eſt incēſiue. ¶ Sera. libꝛo aggre. cap. Aneiſin
auc. Dyaſcori. Aneiſin qḋ de eo eſt recens eſt
bonū. habens groſſa grana plena ꝛ non exco
riatur quando fricatꝛ excoriationibꝰ ſimilibus
furfuri. Et habet odorē bonū fortem. Et illud
quod eſt ex inſula Cretenſi eſt melius. Et poſt
illud eſt Babylonicū. Hyſpanicū vero eſt de-
terius. Et quod ex planta eius eſt magis iuua
tiuū eſt ſemen eius. ¶ Galienus. vi. ſimpli. far
ma. ca. de aniſo. Sapor eius eſt acutus. ama
rus modicū. Et virtus eius eſt que calefacit ꝛ
deſiccat in tercio gradu. Propterea ergo ꝛ diu
reticū eſt. Uentoſitates aūt que ſm̄ ventrem
ſiſtit. ¶ Auicēna libꝛo. ij. ca. de aniſo. Aniſum
eſt ſemē feniculi romani acuitatis maioris q̄s
nabati. Et ex eo melius eſt quod eſt po. Iero-
ſum. ꝛ eſt calidum ꝛ ſiccum in tercio gradu.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Aniſum q̄a mictualis eſt vir- A
tutis yctericis medetur. ſitim tollit bibitū ve-
nenis occurrit. inflatiōes amputat. ventrem B
ſtringit. menſtruis imperat. ¶ Lac mulieribꝰ
puocat ꝛ auget. bibitū ventrē ſtimulat. Fumi
gatiōe naribus adhibitū dolorē capitis tollit. C
¶ Auriū dolorem cum oleo roſarū adhibitū
mitigat. ventoſitatē ventris tollit et dolorem. D
¶ O primū autem eſt creticum. deinde egyptiū
Gallicū vero meritiſſimū. Paulus cap̄ de ani E
ſo. ¶ Contra liuorem ex percuſſione conteratꝛ
ciminum ꝛ aniſum. ꝛ incorporentꝛ cum cera ꝛ F
calidum ſuperponatꝛ. Aniſum ſimiliter auget
lac ꝛ ſperma aperiendo meatus. ꝛ mūdat hu- G
miditatem matricis. ¶ Almanſor tractatu ter
cio capitulo de aniſo. Aniſum calidum eſt qḋ
ventoſitatis diſſolutiuum exiſtens. epatis ape
rit opilationem coeundi preterea voluntatem H
ſtimulat. ¶ Serapion libꝛo aggregatoꝝ au-
ctoritate. Dyaſcorides Uirtus eius eſt deſic-
catiua et calefactiua. Et expellit ventoſitates
a corpore ꝛ ſedat dolorem. Et puocat vrinam I
ꝛ ſudorē. ꝛ cōfert hydropiſi. ¶ Et abſcindit ſi-
tim q̄ fit ab humoribꝰ ſalſis qū ſumitꝛ in potu. K
¶ Et eſt conueniens venenis ꝛ inflationibus
et ſtringit ventrem, et abſcindit humiditates

K albas a matrice fluentes. ꝛ prouocat lac. ¶ Et excitat libidinem. et quādo attrahitur odora-
L tu fumigatio vaporis eius ſedat ſodam. ¶ Et quando teritur ꝛ miſcetur cum oleo ro. diſtil-
latur in aurem. curat quod intra ipſam accidit ex caſu aut percuſſione. ꝛ ſedat dolorem eius.
M ¶ Et idem auc. hugeri. Aperit opilatiões epa-
tis. ſplenis renum ꝛ matricis. Et mundificat vias que ab humoribus opilantur. Et pro-
pter hoc confert febribus antiquis. ꝛ habet in ſe acuitatem ꝓpinquam aduſtioni. quare ſol-
uit ventoſitates. maxime cum ipſum aſſatur.
N ¶ Auicenna. Aniſum eſt aperitiuū cum ſtipti-
citate parua. Et eſt ſedatiuum dolorum. et re-
ſolutiuum ventoſitatū: et proprie ſi aſſetur. et in ipſo quidem eſt acuitas qua medicinis adu-
rentibus fit vicinum.

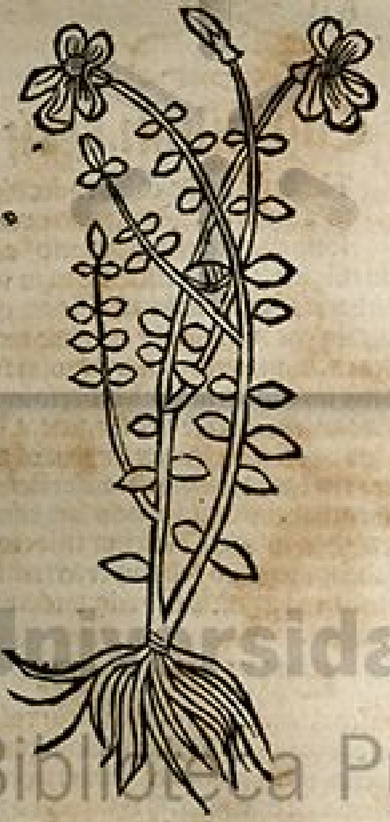

Capitulum. XXX.

Kalis eſt herba de qua fit ſal alkoli.
a Dyaſcorides. Duo ſunt eius genera.
Unum habet folia lenticulis ſimilia
Alia habet folia ſimilia camepubi. Prima ha-
bet haſtam altam duobus palmis erectam cū folijs mollibus. Radix eſt illi minor ꝛ tenuis
Naſcitur locis herboſis ꝛ ſolaris guſtu ſalſa.

Secūda eſt que folia ꝛ haſtas ſimiles came-
pithi habet. ſed aſperiora ꝛ minora. florem pur-
pureū ꝛ odorē grauē: radix ei corree ſimilis.

Operationes.

¶ Galienus ſexto ſimpliciū farmacorū. capl'. A
Antillis. Duplex quidem eſt. ambe tamen me-
diocriter ſiccant. vt ꝛ vlcera ſolidēt. Altera ve-
ro que camepitheos aſſimulatur. plus vtiqꝫ q̄ȝ
alia ſubtilium partium eſt: vt epilenticis con-
ferat. hec autē ꝛ abſterſiuior q̄ȝ altera eſt. ¶ Al- B
manſor tractatu tercio capl'. viſnen. id eſt. antil
lis calida eſt ꝛ ſicca que purgat ꝛ aperit opila-
tionē. carnemqꝫ corrodit ſuperfluam. vniuer-
ſaliter autem omniū iſtarum herbarū bonum
habentiū odorem q̄ȝ plures calide ſunt. niſi ille
ex quibus ſentitur illud quod diximus. ſcilicet
frigiditas manifeſta: ſicut ſentitur in aqua ro-
ſata ꝛ camphora atqꝫ ſandalis.

Capitulum. XXXI.

Arbos vel Roſmarinus qđ idem eſt.
a ¶ Sera. li. aggre. ca. laſeramarien id
eſt antbos inquit. Eſt arbor maris. ꝛ
eſt alpinal fac ꝛ tacola. Et dicit auctor Dyaſ.
Species roſmarini ſunt tres. Una earū ha-
bet ſemē quod nominatur ſachi. Et habet fo-
lia ſimilia folijs maratri. niſi quia ſunt la-

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

tiora parum groſſiora. et extenditur ſuper ter-
ram circulariter. habens bonũ odorem ⁊ lon-
gitudo ſtipitis eius eſt vnius brachij ⁊ plus.
⁊ habet multos ramulos ſup quorum ſummita-
tes ſunt capitella in quibus eſt ſemen album
ſimile ſemini plante que dicit̃ ſpondilion mũ-
dũ anguloſum. acuti ſaporis. in cuius odore eſt
ſimile odori reſine pini. ⁊ quãdo maſticat̃ mor-
dicat linguã. Radix vero eius eſt alba multũ.
cuius odor eſt ſicut odor thuris. Et eſt ſpecies
alia ſupradicte. niſi quia ſemen eius eſt latum
nigrũ ſimile plante ſpondilion. habens odorẽ
bonũ ſed mordicat linguã. ⁊ habet radicẽ exte-
rius nigram. interius vero albã. Eſt ſpecies
alia ſimilis ſupradicte. niſi quia ipſa nõ habet
ſtipitem nec ſemen nec florem. ⁊ naſcit̃ libano-
tis locis petroſis ⁊ agreſtibus. ¶ Yſi. Roſmari-
num latini ab effectu herbã ſalutarẽ vocant.
folia habet feniculi ſimilia atque aſpera. et rota-
tim terra proſtrata. ¶ Pla. Roſmarinus eſt her-
ba calida ⁊ ſicca cuius folia et flores compe-
tunt vſui medicine. flos autem anthos dicit̃.
vnde fit electuariũ quod dicit̃ dyanthos. In lo-
cis marinis creſcit vnde ⁊ nominat̃. habet vir-
tutẽ cõfortandi ex aromaticitate: diſſoluẽdi ex
caliditate. extergendi ⁊ mũdificãdi. ⁊ cõſumẽ-
di ex ſiccitate et virtutem diaforeticã ex calore
aperiente. Cũque calida ⁊ ſicca eſſe dicat̃ in ex-
ceſſibus ab auctoribus nõ determinat̃. herba
ipſa libanotides vel dentrolibanũ dicit̃. quidã
tamen dicunt quod ſit frutex. alij vero quod herba ſit
Cum inuenitur in medicinis receptio anthos
vel roſmarini. debent poni flores folia vel liba-
notidis vel dentrolibani. Flores ad ſolem de-
ſiccati. per annum ſeruant̃ in efficacia multa.
Similiter ⁊ folia.

Operationes

A ¶ Contra ſincopim ⁊ cardiacã paſſionẽ datur
dianthos cũ vino oſſis de corde cerui. Vel de-
coctio fit in vino vel aqua roſarũ. ipſumque vinũ
B datur paciẽti. ¶ Cõtra frigiditatẽ aut debilita-
tẽ cerebri roſmarini decoctio in vino fit. ⁊ pa-
C tiens diſcooperto capite fumũ recipit. ¶ Con-
trã vue humiditatẽ acetum vel vinũ decoctio-
D nis eius gargariſat̃. ¶ Contra ſtomachi frigi-
ditatem ⁊ ad digeſtionem confortandã dyan-
thos vel vinum decoctionis eius. ⁊ maſticis
naſcit̃. ¶ Contra ſtomachi dolorem ⁊ inteſti-
E norũ ex ventoſitate. vinũ decoctionis eius. ac-
cimini ponatur. ¶ Ex ſinonomis notandũ quod
F hoc nomen anthos apud grecos pro quolibet
flore ſumitur. ſed apud nos proprie roſmarini
vel libanotidis anthos dicitur.

Capitulum. xxxij

Ncuſa eſt herba cuius radix digitos
a inficit cõtrita. Sanguinei quoque co-
loris eſt. vnde etiam pictoribus ad pur-
puram effigiendam vel efficiendam in vſu eſt
Ex herbario ancuſa duplex eſt. Unam quam
affabatam vocant. alia que maxime medici-
ne apta eſt. hec in terra preſſa. ſpinoſis folijs
ſine caule naſcitur. et menſe februario legitur.
¶ Dyaſcorides. Ancuſe duo ſũt genera Una
ſiquidem habet folia lactuce ſimilia. ſed acuta
⁊ aſpera ⁊ integra ⁊ ſpinoſa. Radix eſt ei groſ-
ſitudinem habens digiti. coloris ſanguinei. in
eſtate digitos inficiẽs. Naſcitur in locis cul-
tis. habens in egypto folia ſuper terram ſpar-
ſa. virtutis redarguẽtis eſt. radix medetur cõ-
buſtionibus.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Cera ⁊ oleo additis vulnera A
renum optime curat. ¶ Ignem ſacrũ cum po- B
lenta extinguit. maculas corporis ⁊ lepras cũ
aceto impoſita emundat. ¶ Suppoſita men- C
ſtruis imperat. abortum facit. ¶ Eius elixatu- D
ra recte mulierũ ictericis adhibet̃. Nefreticis
aut ſpleneticis opitulat̃. ⁊ cum vino febrienti-
bus ¶ Eius quoque folia ventrem ſtringunt cũ E
vino bibita. Ipſius herbe decoctio membrum
arcuatum ſanat. ¶ Radix eius in oleo deco- F
cta ⁊ cera facit ad combuſtionẽ.

Capitulum. xxxiij.

a Pium. yſidorus in libro ethimologiarum. Apium dicitur eo ꝙ apex id eſt caput antiquorū eo coronabať. Hanc herbam hercules primus capite circumulit. ¶Auicenna Apium aliud montanū aliud ſilueſtre aliud domeſticū. et aliud quod oritur in aqua domeſtico minus. cuius eſt ſicut domeſtici virtus. Eſt ⁊ alia ſpecies eiꝰ que nominať ſumurion minus domeſtico. Crus habens cōcauū ad albedinem decliue. fortius eſt romanū montanū. Eſt autem in primo calidum in ſecundo ſiccum. ¶ Pandecta capitulo quinquageſimo. ¶Apij plures ſunt ſpēs. Nam eſt apium domeſticum vel ortinum. Et eſt apium ramnum ſiue apium riſus. Et eſt apium emoroidarum. Et eſt apium quod dicitur cereſolium. Et eſt apium campeſtre. Et eſt apiū hyſpanū. Et eſt apium perſicū. Et eſt apiū agreſte. Et eſt apium montanū. Et eſt apium aquaticum. Et eſt apium ruſticū. Et eſt apium qđ dicitur regalis. Apium domeſticum oīnibus notum. qđ Dyaſcorides vocat ortiuum. quod calidum eſt in principio tercij gradus. ſiccum in medio eiuſdem cuius ſemen maioris eſt efficacie. ſecundario radix. tercio herba. Cū autē in medicina receptio apij ſimpliciter inueniť. ſemen apponendū eſt. quod a multis ſelinum appellatur. licet tota herba ſic vocetur.

¶Palladius. Et apij genere eſt yposelinon durius. aut auſterius. ⁊ oleoſelinon molli folio ⁊ caule tenero. quod naſciť in lacunis. Et petroſelinon quod maxime in locis aſperis. hec omia genera poſſunt habere diligentes in orti cultura. ¶Conſtantinus. Eſt autem apij genus quod vulgus cereſolium vocat de quo ſcilicet dicetur inferius.

Operationes.

¶Apiū domeſticū ꝓuocat vrinā ⁊ menſtrua ⁊ reſoluit ventoſitates. ⁊ ꝓprie ſemen eius. A

¶Succus eiꝰ in quo ſaxofragia decocta fuerit ſtrāguinoſis ⁊ diſſurrioſis ſubuenit. Vel ſaxafragia. grana ſolis. filipendula ⁊ lapis lincis coquātur in ſucco apij. ⁊ in colitura addito zuccaro fiat ſirupus. qui mane detur cum calida. B

¶ Succus apij agreſtis vel acetum et oleum violarum vel roſarum miſceantur. et bulliāt in vaſe vitreo ad ignem. Et cum tali oleo calido caput pacientis inungatur. valet contra tiarſiam ⁊ freneſim. prius capite raſo. C

¶Succus decoctiōis apij ⁊ tammariſci ſplenis ⁊ epatis opilationem ſoluit ⁊ duriciem ſed proprie ſplenis. D

¶Aliud. Sumatur decoctio radicis apij feniculi petroſilini. fiat ſyrupus contra ycteriam et ſucco apij ⁊ ſcariolarū. ⁊ detur cum calida. E

¶ Contra hydropiſim radix apij ⁊ feniculi bullia t in ſucco fumi terre. et in aqua decoctionis addito zuccaro. fiat ſyrupus. miro modo conſumit flegma. F

¶ Fiant etiam iſti leucoflegmaticis ⁊ yposarrca laborantibus. Recipe ſucci apij. ℔. i. ſucci ſcariolarū ℔. ß. maſticis. ℥. i. facta decoccione coletur. poſtmodū addito zuccaro. fiat ſyrupus in fine decoctionis addatur pulueris eſule. ℥. ij. ⁊ pulueris reubarbari. ℥. ß. mane cum calida exhibeať contra amphimerinā ꝓcedat purgatio. deinde coquatur agaricus cum ſucco apij in pomo coloquintide. vel in malo terre vacuato ſeu cauato. et decoctio talis detur quotidie patienti. G

¶Nota ꝙ apium nocet pregnātibus: quia virtute ſua diſſoluit retinacula fetus. H

Capitulum. xxxiiij.

Pium ſiluestre. ¶ Galienus octauo
a ſimplicium farmacoꝝ capitulo apium
ſiluestre alij ſelinum vel equinum. alij
vero alexandrinum nominant. et eodem gene
re eſt. Et hoc cum ſelino ꝛ petroſelino macedo
nico. ꝛ erit quidam ſelino fortius. petroſelino
vero debilius. menſtruoꝝ vriꝗ̧ diureticum eſt
ꝛ vrinatiuum.

Operationes

A ¶ Apiū ſiluestre virtutē habet in ſemine citius
B ¶ Auicenna. Apium ſiluestre eſt vlceratiuum
impediens ꝛ magis calefactis conueniens.
C ¶ Apium ſiluestre confert alopiciam habenti
ꝛ fiſſuris frigoris ac vernicis.
D ¶ Apium ſiluestre in emplaſtro vlcerat ꝛ con-
fert ſcabiei ꝛ empetigini. ac vulnerib⁹ vſqꝫ ad
ſigillationem.
E ¶ Eſt autem malum epilentie exſiccans eam
Piſces quoqꝫ ſi egrotant in piſcinis apio ſil-
ueſtri viridi recreantur.
F ¶ Contra opilationem ſplenis et epatis valet
ſemen apij ſiluestris ſumptum cum vino.

Capitulum .xxxv.

Pium ruſticum eſt apium quod dici-
a tur regalia. et eſt herba cuius ſuccus
ingreditur in quadam cōfectione ad
ſcabioſa vlcera in antidotario virili.

Operationes

¶ Succus eius radicis cū aceto fricatus va- A
let contra ſcabiem ꝛ vlcerationem.
¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacoꝝ capi- B
tulo de amboſia ſiue apium ruſticū habet vim
ſtipticantem ſine repercutientem.
¶ Oculis valet illitum cum melle ita vt ſubin C
de foueantur.
¶ Opilationem epatis ſoluit. D
¶ Et eſt reſolutiuū inflationis aperitiuū opila E
tionis ꝛ ſedatiuum dolorum.

Capitulum .xxxvi.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Pium emotroidarꝝ. ¶ Galienus ſexto
a ſimplicium farmacorꝝ capitulo botra-
chion inquit. Apium emotroidarum
eſt cum folijs guttaticis guttis quaſi ſanguiſ-
nis melancolici calide et ſicce eſt vehementer
radix. ⁊ ſimiliter tota herba.

Operationes.

A ¶ Apium emotroidarū in vino coctum catha-
plaſmet naribus. emotroidas inflatas. et fle-
gmaticas excitat.
B ¶ Cauendum tamen eſt ne eis fluentibus hoc
fiat ſi ſine fluxu cum tumore ⁊ dolore ⁊ extenſio-
ne illarum venarum fuerit dolor mitigatur. et
tumorem ſiccat. Et ob hoc apium emotroida-
rum dicitur.
C ¶ Item ſcabies ⁊ lepras excoriat ⁊ vngues le-
proſos.

Capitulum. xxxvij.

Appios id eſt camebalanos. Et ſecun-
a dū quoſdam dicitur raffanus agreſ-
tis. Et dico ſm quoſdam. quoniam
ſm veritatem raffanus agreſtis eſt ille qui deſ-
ſcribit infra in capitulo Raffanus agreſtis.
¶ Dyaſcorides capitulo appios. Appios haſ-
tas habet duas vel tres viſcoſas ⁊ teneras et
rufas. Folia ſunt ei rute ſimilia oblonga ⁊ vi-
ridia et parua. ſemen paruum cuius radix eſt
affodillo ſimilis: ſed obrotunda ſimilis pile la-
chrymo plena. deforis nigra intus alba. Radi-
ces eius duo ſunt ſuper terram.

Operationes.

¶ Radices accepte vomitum faciunt. coleram
⁊ flegmam excludunt. radices eius de ſubius A
id faciunt. Omnis vero cauſa ⁊ accepta omīa
ſimiliter facere nouit.
¶ Lachrymū eius ſic colliges Incide radices B
⁊ in aquam mitte quod ſupernatauerit cū pen-
na collige ſicca ⁊ repone.
¶ Dyaſcorides. Si obulorum ſemi trium mo- C
do datum poni per ventrem purgationem fa-
cit. Herbe autem ipſius ſuperiora vomitū fa-
ciunt ⁊ inferiora ventrem purgant.

Capitulum. xxxviij.

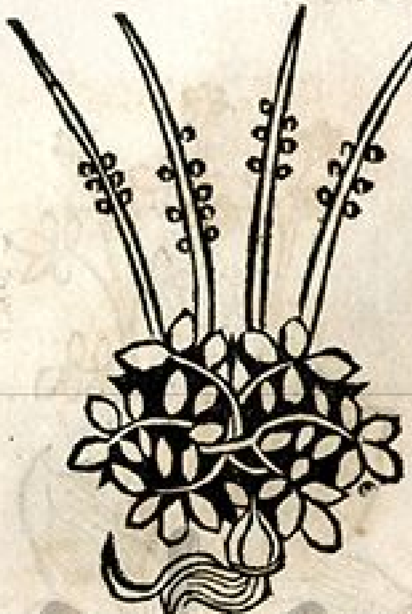

·v· apios

a Proſtilla. Plini. ca. Aproſtilla eſt herba vncos duos ſiue tres ſpargit in terra rubētes. folia habet rute ſimilia. radices vt cepe ſed ampliores quā quidā raffanū agreſtē vel ſilueſtrē vocāt. intus habet medullā candidā extra cortices nigros. naſcit͛ in mōtibus ⁊ aſperis aliquādo ⁊ vmbroſis locis.

Operationes.

A ¶ Plini⁹. Aproſtilla purgat inferi⁹ ⁊ ſuperi⁹.
B ¶ Excitat libidinem in viris ⁊ mulieribus.
C ¶ Et ꝓpter hanc cauſam prohibet͛ nutricib⁹.

Capitulum. xxxix.

a Arthemiſia. yſidorus. Arthemiſia eſt herba dyane agētibꝫ cōſecrata. vnde ⁊ nūcupata. Dyana ſiquidem grece arthemis dr̄. ¶ Pli. li. xxv. Arthemiſia q̄ antea arthemis vocabat͛ ab arthemide cognominatam. ſicut quidā putant. Etiā dicit͛ arthemiſia q̄m ſic vocabat͛ vxor regis manſolei qui voluit eam ſic vocari que antea (vt inquit Plinius) arthemis vocabatur. ⁊ ſunt qui ab arthemide arthemiſiā cognominatā putāt. q̄m priuatim medicat͛ feminarū malis. ¶ Dyaſcorides. Arthemiſie tria ſūt genera. Unū eſt qd̓ vocat͛ arthemiſia monodos. id eſt mater herbarū que eſt fructicoſa ⁊ ſimilis abſinthio folia maiora ⁊ pinguiora habēs: ⁊ haſtas longas. naſcitur in maritimis locis et lapidoſis. Floreſcit autē eſtatis tempore. floribus albis paruulis graueolentibus amaris. Altera arthemiſia tagetes nominat͛. que tenera eſt. ſemen habens minutū ⁊ vnam haſtam foliis plenam. Naſcit͛ in locis mediterraneis ⁊ altioribus florē mellinū atqꝫ tenuem ⁊ iocundiorē cōparatiōe prioris ferens. hec a grecis vocatur tagetes vel tanaſcetum. Et nos in lingua latina vocamus eam thanaſiam. vel ſm̄ quoſdam athanaſiā. Et eſt tercia arthemiſia q̄ lepta fillos dicit͛. naſcit͛ circa foſſas ⁊ agros. Floſculū eius ſi cōtriueris ſamſuci odorem habet. ⁊ ipa amara. Has ſpecies arthemiſie dyanā dicūt inueniſſe ⁊ virtutes eaꝝ ⁊ medicamina chironi centhauro tradidiſſe. Hec herba ex nomie dyane que arthemis dicit͛. accepit nomē arthemiſia que calefacit ⁊ ſiccat. ¶ Galien⁹. vi. ſim. far. cap. de arthemiſia. Arthemiſia duplex quidē eſt herba. ambe tamen calefaciūt mediocriter ⁊ ſiccāt. ⁊ ponantur in califaciēdo quidē ſecūde. in ſiccando vero prime intē ſe vel ſecūde incipiētes ſunt quoqꝫ mediocriter ſubtilium partium

Operationes

¶ Dyaſcorides. Arthemiſia virtutem habet acerrimā. purgatiuam attenuantem calidam A
leptinticam. ¶ Elixatura eius cauſas mulieris B mitigat. menſtruis imperat. ſecundinas excludit. mortuos infantes in vtero deponit. cōſtrictiones matricis reſoluit. om̄es tumores ſpargit. accepta calculos frangit. vrinam ꝓuocat.
herba ipa tunſa ⁊ in vmbilico poſita mēſtruis imperat. C ¶ Succus eius mirre mixtus ⁊ matrici ſuppoſitus omnia ſimiliter facere nouit. D
¶ Coma eius ſicca bibita ʒ. iij. ftericas cauſas componit. E ¶ Si quis iter faciens eum ſecum portauerit non ſentiet itineris laborem. F ¶ Fu

gat etiam demonia in domo poſita. Prohibet
etiã maledicamēta ⁊ auertit ocu'os malorum
H ¶ Item ipſa tunſa cum axungia ⁊ ſuperpoſi-
ta pedum dolorem ex itinere tollit. In puluere
redacta. ⁊ cum aqua vel mulſa potui data in-
teſtinorum dolorem tollit.
D ¶ Artemiſia que tagetes vocatur facit ad veſi-
ce dolorem ⁊ ſtranguiriam ſucco dato ex vino
vncias duas.
I ¶ Febricitāti ex aqua ea ciatis duas potui dat.
K ¶ Succus tunſa cum axungia ⁊ aceto coxarū
dolori medicatur ligata vſqȝ in terciū diem.
L ¶ Ut infantē hilarem facias incende ⁊ ſuffu-
migabis. et omnes incurſiones malorum auer-
tet et hilariorem faciet infantē. neruorum do-
lorem ⁊ tumorem trita cum oleo bene ſubacta
mirifice ſanat.
M ¶ Dolore pedum grauiter vexatis radicē eius
da cum melle manducare et ita ſanabit' vt vix
credi poſſet eam tantam virtutem habere.
N ¶ Succo eius cum oleo roſarum febrūes per-
unctus curatur ea. Hanc herbam ſi con frica
ueris laſaris odorem haber.
O ¶ Galienus. Ambe ſpecies arthemiſie conue-
niūt lapidibus in renibus exiſtentibus ⁊ ad
calefactiones ⁊ extractiones ſecundarū.

Capitulum. xl.

Riſtologia rotūda. ¶ Yſidorus
Ariſtologia dicitur eo q mulieri
a bus fetis optima eſſe comprobe-
tur. Nam poſt partum ſuperceſ-
ſa. matricē beneficio vaporis ex-
purgat. Huius genera ſunt duo. Una dici-
tur rotunda. eo q habet radicem rotūdam. Al-
tera vero longam habet. cum ramis et foliis
longioribus. Qui etiam dactilinam vocant
eo q radice ſit robore digitali ⁊ lōga. ¶ Plini⁹
libro viceſimoquinto. Ariſtologie nomen in-
ter nobiliſſimas herbas grauide dediſſe viden-
tur quoniā eſſet ariſte recuſes. Noſtri mater'e
vocant. Et quattuor eius genera ſeruant. vnū
tuberibus radicum rotundis foliis inter mal-
uam et hederam nigrioribus ac mollioribus.
Alterum maſcula radice. quatuor digitorum
longitudine baculi craſſitudine. Tercium ve-
ro longiſſime tenuitatis vitis nouelle cui ſit p
cipua vis omnes colore hurco caulib⁹ paruis
flore purpureo. ¶ Platearius. Ariſtologia
vtraqȝ calida in primo gradu. ⁊ ſicca in ſecūdo
Rotunda magis competit medicine. et radix
magis q̄ folia. Radix colligitur in hyeme an-
te productionem florum. Habet autem virtu
tem diſſo luendi conſumendi et expellendi ve-
nenum. poſſunt autem per biennium ſeruari
¶ Serapion libro aggregatoris capitulo acas-
nug. id eſt ariſtologia. Eius ſunt due ſpecies:
maſculus ⁊ femina. Et longa eſt maſculus: et
rotunda femina. Rotunda vero duas habet
ſpecies. Una habet folia ſimilia ſciſſos quaſi
rotūda odorifera mollia ⁊ lenia ⁊ habet ramu
los oblongos egredientes ab vna radice ⁊ flo
rem habens album interius rubeū fetidi odo
ris ⁊ nullius vtilitatis. ⁊ habet radicem rotun-
dam ſimilem rape. ſed longa habet folia longi
ora q̄ rotunda. ⁊ virgas ſubtiles longas circi
ter palmi mēſuram. Flos eius eſt coloris pur-
purei ⁊ odoris fetidi: qui eſt in ſua operatione
ſimilis flore herbe. que dicitur acus. Et habet
radices in longitudine vnius palmi ⁊ plus: et
in groſſitudine digiti: et quod eſt inter radices
eſt ſimile ligno buſſi: et odor eius eſt pinguis.
Et eſt ariſtologia longa. Eſt ⁊ alia ſpecies ro-
tunde q̄ virgas ſubtiles habet ſup quas ſunt
multa folia rotūda ſiſa foliis ſemp viue mino
ris. ⁊ flos eius eſt ſimilis flori rute. ⁊ radix ei⁹
eſt longa ſubtilis. ſuper quam eſt cortex groſ-
ſus boni odoris qua apotegarij vtuntur in cō
fectionibus vnguentorum et electuariorum.
¶ Auerrois libro collige t. capitulo de ariſtolo

gia. Ambe ſpecies eius calide ſunt et ſicce in ſe
cundo gradu.

Operationes

¶ Ariſtologia rotunda valet contra aſma hu-
A mida due partes pulueris ariſtologie. et dimi-
dia gentiane conficiantur cum melle. et tale ele-
ctuarium detur.
¶ Contra epilentiam ariſtologie rotunde eu-
B forbij. caſtorei ſulphuris viui. fiat decoctio in
oleo petroleo vel muſtellino vel ſaltem comu-
ni. et inungatur ſpina a collo inferius.
¶ Ipſe etiam puluis confectus in aceto ſca-
C biem et ſaniem curat.
¶ Contra venenum et morſum venenatorum
D animalium detur puluis eius cum ſucco men
te vel vino.
¶ Puluis eius mortuam carnem corrodit ſi-
E ue ſit in vulnere ſiue i fiſtula. formetur liciniū
ſm profunditatem eius et melle inunctū aſper-
gatur puluere ariſtologie et immittatur.
F ¶ Ad expellendū fetum ſiue viuū ſiue mortuū
coquatur radix in vino ꝛ oleo ꝛ fiat fomentū.
G ¶ Dyaſcorides. Morſibꝰ venenatis aut potio-
nibus venenatis cum vino ariſtologie ro. ℥. i.
data medetur. et impoſita id etiam preſtat.
H ¶ Secundinas deponit. Aborſum facit bibi-
ta cū pipere ꝛ myrrha peſſario adhibita. Simi
lem effectum habet longa ſicut rotunda.
I ¶ Sed rotunda plus aſmaticis confert et ſub
glutionibus et frigoribus et pleureticis cum
aqua bibita ſingulariter medetur.
K ¶ Inſita corpori euocat vulneribus ſordici-
em ꝛ putredinem tollit. alta vulnera replet.
L ¶ Mellis et yris ilirice mixta gingiuas ꝛ den-
tes a putredine purgat.
M ¶ Dyaſcorides. Virtus eſt omnibus ſpecie-
bus eius calida et feruens. faciunt denique ad
putredines. et purgamenta oſſium deſpuēda.
Et ad frigidas febres. et ſolitā in feminis pur-
gationem prouocat. potui data ℥. i. vel catha-
plaſmatibus impoſita.
N ¶ Ad vſum tamē medicine a prior eſt ro. guſtu
amara. hec enim in emplaſtris miſſa caua vul
nera replet.
O ¶ Facit et ad viperarum morſum. Et ad alia
venena extrinſecus poſita ꝛ dolorem de vento-
ſitate pingui ꝛ indigeſta curat et adiuuat.
P ¶ Etiam aſmaticos cum aqua bibita. Ad reu-
ma et ſpaſmata ſuper omne medicamen vti-
lis eſt.
Q ¶ Frigore exuſtos in oleo vel axungia porcina
cocta calefacit.

¶ Cancrinomata que in naribus naſcuntur R
cum cipero et dragontea ſemina cum melle tri-
ta. et in naribus ſemel et iterum vel tertio im-
poſita perfecte ſanat.
¶ In febribus acerrimis ariſtologiam ſiccam S
ſuffumiga fugatque demonia. Et hilariorem fa-
cit infantem ſuffumigata.
¶ Radix eius purgat fiſtulam et ad ſanitatem T
perducit. Et podagricis cum aqua datur.
¶ Galienus. Ariſtologia dolores qui propter V
opilationem vel aliquā groſſiciem ſpiritus in-
digeſti rotunda ſanat magis quam longa. Et ſti-
mulos educit. et putrefactionem ſanat.
¶ Et ſordida mundificat vlcera. ꝛ dentes ꝛ gin X
giuas clarificat. Adiuuat autem aſmaticos et
ſingultientes. Et epilenticos et podagricos
cum aqua bibita.
¶ Sed ꝛ rupturis ꝛ conquaſſationibus ſuper Y
aliquod aliud farmacum idonea eſt.

Capitulum. xli.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

D ARiſtologia longa. Dyaſcorides capi⸗tulo de ariſtologia. Ariſtologia dici⸗tur a grecis fetalogos et apiſton. Cu⸗ius tria ſunt genera. Longa rotunda ⁊ clema⸗titis. Longa maſculus eſt. que et dactilis dici⸗tur. folia habens oblonga et virgellas tenues longitudine duorum palmorum. florem pur⸗pureum profert. Radix eſt illi robore digitali ⁊ odoris boni. Rotunda de qua ſupra dictū eſt appellatur femina. folia habens edere ſimilia. odorata cum viſcitudine obrotunda et mollia et lenia tactu. multas virgas habens ex vna radice oblongas: florem album et rotundum habet. in medio florem croceum ſed eſt inuti⸗lis. Radix eſt illi rotunda et odore non iocun⸗da: guſtu tamen bramoſa. de illa in precedenti capitulo dicta. Illa que dicitur clematitis vir⸗gas habet tenues et longas. folia rotunda et florem ſimilem rute. Radicem oblongam ⁊ te⸗nuem. corium habentem groſſum et odoratū. quam pigmentarij ad confectionem oleorum miſcēt. et reliquis medicaminibus ſicut rotun⸗dam. Galienus ſexto ſimplicium farmacarū capitulo de ariſtologia inquit. Ariſtologia lō⸗ga eſt ſubtilium partium q̄ rotunda. nō tamē ipſa inutilis eſt. immo eſt abſterſiue et calefac⸗tiue virtutis. et minus quidem q̄ rotunda ab⸗ſtergit et euaporat. calefacit autem non minus ſed forte magis. Unde in quibus opus eſt me⸗diocriter abſtergere longa eſt melior. ſicut in vlcerum incarnationibus. In quibus vero vo⸗lumus groſſum humorem fortius ſubtiliare rotunde eſt opus.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Ariſtologia duplex eſt. Quedā eſt longa. quedam rotunda. Operationes ro⸗tunde in precedenti capitulo dictu. Sed lon⸗ga in naſcentijs et vlceribus dignior eſt. quia calidior et magis abſterſiua.

B ¶ Mundificat quoqꝫ pectus et pulmonem et confert dolori lateris cum aqua bibita.

C ¶ Mundificat etiam vlcera ſordida. et excori⸗nationi generat carnem proprie longa.

D ¶ Prohibet fraudes vlcerū putridorū. Confert etiam puncture ſcorpionis et ad multa ꝓficit.

E ¶ Platearius. Ariſtologia vtraqꝫ calida in pri⸗mo gradu et ſicca in ſecundo. Rotunda magis competit medicine. et radix magis q̄ folia. De qua in precedenti capitulo dictum eſt.

Capitulum. xlij.

a ARbor glandis. Sera. li. aggre. ca. buſ⸗ſos auc. galie. Sapor omniū priū h[us] arboris ē ſtiptic[us] ⁊ maxie corticis medij inter exteriorē corticē ⁊ lignū. Et ſilr̄ pellicu⸗la q̄ eſt inter fructū et corticē ſuū ⁊ noiat̄. Geſt. ⁊ abulos. Et fruct[us] q̄dem infrigidat in frigida⸗tione pauca. ⁊ poſſibile q̄ fit in h ſicut medici⸗ne tepide ꝑmi gradus ⁊ deſiccat. ¶ Dyaſco. ca. de arbore glandiū. Arbor glandis eſt totaliter ſtiptica. ⁊ id in q̄ eſt maior ſtipticitas eſt pelli⸗cula q̄ eſt inter corticē exteriorē ⁊ lignū. ⁊ ſilr̄ pellicula q̄ ē inter fructū ⁊ corticē. ¶ Pli. li. xiij. Arbor glandis ſiue quercus in alto mari na⸗ſcitur quercus et abies cubitali altitudine: et ramis eorū adherēt conche. Quercu etiā tingi lanas tradunt. Glosa ſup yſaiā. Quercu ari⸗ditate excuſſa defluūt folia. Unde ꝓpheta Iu⸗deis. Eritis inquit velut quercus defluentibꝰ folijs. Et iterum. Baſan habet glandiferas quercus que non hominum ſed porcorum eſt cibus. Unde iuxta propheram. Dies domini veniet ſup quercu baſan. ¶ Palladius. Arbor glandis ſiue querc[us] dr̄ q̄ſi quernus. putredine enī difficile cedit i ſicco ſeruata. ¶ yſi. Querc[us] ſiue arbor glandis eſt arbor multum annoſa. Sic legit̄ de quercu mābre. ſub qua habitauit

abꝛaham que fertur vſq; ad conſtantini regis imperium per multa ſecula perduraſſe.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Cinis quercus cum oleo mixtus ⁊ inunctus mouet ſudores. Hoc et ceteri preſtant cineres. ſed magis quercinus. Lixiuia quoq; ex cineri quercus ad vſus medicine efficaciſſima eſt hominibꝰ ⁊ pecoꝛibus que tenſione pulmonis vexant᷑. et quibus aliqua venena ta res obſiſtit. Bibita nanq; ſtatim ſalutem affert.

B ¶ Unlio etiam eſt vulneribus humectis. et in fiſtulis.

C ¶ Et vulnera difficilia ad ſanandū ⁊ calloſa longis tempoꝛibus ſoꝛdida.

D ¶ Quotidie itaq; lauanda ſunt. ⁊ ſic apto medicamine ſananda. quia virtus lixiuie non ſanat ſed ad ſanitatem diſponit vulnera.

E ¶ Sera. ali. gal. Curat nimium fluxū ſanguinis menſtruoꝝ ⁊ ſputum ſanguinis. Et conuenit vlceribus inteſtinoꝝ ⁊ fluxui ventris.

F ¶ Et idem. Et ego quidem conglutinaui vulnus in quodam quod factum fuit cum enſe.

G ¶ Cum folio glandis poſtquā triui in petra et poſui ſuper vulnus in circuitu eius.

H ¶ Et vniuerſaliter fructus eius eſt ſilis huius virtutis.

I ¶ Et aliquando adminiſtrat᷑ in apoſtematibꝰ calidis in principio eoꝛum ⁊ in augmento.

Capitulum. xliiij.

a Rboꝛ vel lignum vite paradiſi.

Operationes.

A ¶ Hanc naturaliter habēt virtutem. vt qui ex eius fructu comederet perpetua ſoliditate firmaretur ⁊ beata immoꝛtalitate veſtiretur nulla infirmitate vel anxietate vel ſenij laſſitudine vel imbecillitate fatigaretur.

B ¶ Auguſtinus ſuper geneſim. Arboꝛ quidem vel lignum ſcientie boni vel mali erat coꝛpoꝛale ſicut arboꝛes alie in paradiſo terre ſunt nec cibo erat noxium. Sed dictum eſt lignū ſcientie: cognoſcendi bonum ⁊ malum: quia poſt pꝛohibitionē erat in illo futura trāſgreſſio qua homo experiendo diſceret quid inter obedientie bonum ⁊ inobedientie malum intereſſet.

C ¶ Hieronymus ſuper leuiticum. xxvij. facies (inquit dn̄s) altare de lignis ſethim. ⁊c̄. Ecce altaris ligna que de lignis paradiſi ſunt igne vicino non cremantur ſed puriora reddunt᷑. Nec mirum cum etiam amit hon genus ligni. quanto plus areſcit tanto mundius inuenitur᷑.

D ¶ Gloſa ſuper tercium regum decimo. Tina ligna imputribilia ſunt ⁊ ſpinoſa in ſimilitudinē albeſpine. rotunda quoq; ſunt ⁊ candida. Ex eis facta ſunt fultra. ſcilicet ad foꝛtitudinē tēpli ſuſtētacula ⁊ omniū muſicoꝝ inſtrumēta

Capitulum.xliiij.

a Bies dicta eo q̄ p̄ ceteris arboribus longe abeat. et in excelſum promineat Huius natura eſt expers terreni hu‍moris ac perinde abilis habetur et leuis. Eſt autem ſine modo. Et de hac fiunt naues. hāc propter candorem gallicam vocant quidam.

Operationes

A ¶ Palladius libro duodecimo. Abies quam vocant gallicam vtilis eſt materia. que niſi p̄‍pluatur. eſt leuis rigida et in operibus ſiccis perbenne durabilis

B ¶ Gloſa ſuper ezechielem.xvij. Ex abietibus tabulata ceduntur. quibus nauis texitur pro‍pter leuitatem. iuncturaſq̄ tabularum molli‍bus inuicem ſeſe tenentium atq̄ mordentium

C ¶ Ex libro de naturis rerum. Abies arbor eſt leuis. et abſq̄ nodoſitate que difficilime cedit putredini vermibus autem nunq̄.

D ¶ Plinius libro duodecimo. Abietis vmbra ſicut in glā‍dium quacunq̄ attigerit eſt venenū.

E ¶ Abieti et piroſi quis detraxerit corticem ſole thaurū vel geminas tranſeunte. cum geminat ſtatim moriuntur.

Capitulum.xlv.

a Rmoniacū. Serapion libro aggre‍gatoris. capl'. vaſac. auctoritate dyaſ‍coridis Armoniacum eſt gummi plā‍te ſilueſtris ſimilis plāte galbani in figura ſua Et naſcitur in terra dicta a regemonis. et eſt in partibus codi. Hec herba grece dicit' aſios cuius radix vulnerat'. ⁊ egredit' lachrymus qui colligitur ⁊ ſeruatur. ſed aliquando de ipſo ca‍dit ſuper terram. quare admiſcetur cum eo ter‍ra ⁊ lapilli ⁊ alij ſordes. ſed melius ex eo eſt ha‍bens odorem bonum in quo non ſunt lapides nec ligna. ⁊ tendens ad albedinem. cuius fra‍ctiōes ſunt ſimiles fructus olibani. ⁊ eſt purū ſine ſorde. ⁊ eius odor vergit ad odorem caſto‍rei. ⁊ ſapor eius eſt amarus. ⁊ habet in ſe pin‍guedinem ⁊ ſplendorem cum ſoliditate ⁊ illud quod eſt huiuſmodi dicit' carniſſima ſed illud quod continet terram ⁊ lapillos nominat' chi‍ronia. Et defertur de terra que dicitur mona‍con ⁊ eſt ſuccus plante ſimilis plante galbani

Operationes.

¶ Paulus capitulo de armoniaco valet cōtra tuſſim antiquam ⁊ humidam et aſma ex groſ‍ſo ⁊ viſcoſo flegmate in gutture. A

¶ Pillule armoniaci accipiuntur in ouo ſor‍bili: vel diſtemperentur in melle et dentur. vel fiunt pillule ex eo et melle. dentur tamen prius pectore mollificato cum dyaltea ⁊ alijs. B

¶ Contra ſcrofulas in principio accipe armo‍niacum. ſal gemma. nitrum ſuccum marubij ceram ⁊ reſolue armoniacum cum aceto ⁊ di‍mitte p̄ noctē ⁊ poſtea reſolue cum cera et alijs rebus ⁊ inunge. C

¶ Contra lumbricos detur armoniacum cum ſucco abſinthij et reſolue ipſum in aceto. et fiat emplaſtrum in vmbilico. D

¶ Ut dentes cadant accipe armoniacū. ſucc‍cum iuſquiami ⁊ inunge dētes ⁊ cadant. E

¶ Auerrois quinto colliget. ca. de armoniaco calida eſt in tercio. ſicca in primo. F

Capitulum.xlvj.

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Sa fetida. Sciendum quod aſa eſt
a gummi quoddam quod vocatur aſa. ⁊
huius quedam eſt oderiſera. quedam
fetida. Et dicitur odoꝛifera quia paruum ha-
bet fetoꝛem vel paruum odoꝛem. Et dicitur fe-
tida quia per excellentiam habet fetoꝛem. Et
eſt gummi herbe annuidē. ⁊ eſt habens vehe-
mentem igneitatē. ſed aſa odoꝛifera fit ex ſuc-
co ipſius herbe habens aliqualem odoꝛē her-
be predicte. Serapion libro aggregato. capi-
tulo anuiden. Anuiden id eſt planta cuiꝰ gūmi
eſt alihit id eſt aſa fetida. radix eius dicitur ma
baroch. planta eius habet ſtipitem qui dicitur
maſtates ⁊ eſt ſimilis ferule. et folia eius ſunt
ſimilia folijs apij ⁊ ſemen eius latum. ¶ Galie-
nus octauo ſimplicium farmacoꝝ. capitulo de
ſilfio: ſubſtantia eius eſt aerea. ⁊ virtus gūmi
eius quod eſt aſa. ⁊ virtus ramoꝛum ⁊ radicū
⁊ floꝛis eius eſt que calefacit calefactione foꝛ-
ti ⁊ eſt ca. ⁊ ſic. in tercio gradu ⁊ illud quod eſt
de ipſo maioꝛis ſapoꝛis eſt gummi. ⁊ ipſa plan-
ta eſt calidioꝛ ⁊ ſubtilioꝛ aliarum plantarū om-
nium. Et propter hoc eſt magis reſolutiua. et
ita lac aliarum arboꝛum omnium. et eſt in fine
caliditatis. ⁊ eſt ſubſtantie venenoſe. niſi quia
eſt plus in ea ſubſtantia ignea aerea. Et idem
ſm aliam tranſlationē ſilfij. calidiſſimus qui-
dem opos quinymo folia ⁊ ſtipes ⁊ radix cale-
facit generoſe ſunt autem ventoſioꝛis ſubſtan-
tie omnia. ⁊ ſm hoc difficile digeſtibilia. exteri-
ſum tamen coꝛpoꝛi appoſita operatioꝛa ſunt.
et maxime omnium opos attractiue ſufficien-
ter exiſtens virtutis ⁊ cōſumere carnem. et de-
ſtruere habet propter predictam eius comple-
xionem ¶ Auicenna libro ſecūdo capitulo de
aſa. Aſa eſt duarum ſpecierū quarum vna eſt
fetida et altera odoꝛifera. non foꝛtem habens
odoꝛem. ſed calidioꝛ earum eſt fetida. ⁊ eſt her-
ba vehemētis igneitatis. in ſe tota ⁊ plurimū
quidem huius ſpeciei eſt cirmēſe ⁊ eſt gumma
almaroch. Et ca. in primo. ſic. in ſecūdo.

Operationes.

¶ Dyaſcoꝛides capl. ſilfium. id eſt aſa fetida. A
Virtus eius radicis eſt termantica. ſtoma-
chum inflat. ructuationē puocat. indigeſtabi-
lis eſt. ⁊ veſice cōtraria accepta.
¶ Ceroꝛio mixta ⁊ impoſita puſtulas ⁊ ſcro- B
fas ſpargit.
¶ Oleo addito liuoꝛes coꝛpoꝛis limpidat. C
¶ Oleo ciprino vel yrino addita ſciaticis frigi- D
dum humoꝛē ſiccat. in aceto cocta et cathaplaſ-
matibus impoſita ani cauſas competit.
¶ Bibita venenis occurrit. eu ſtomaca eſt. E
¶ Et idem Calaſar. Vino additum alopicias F
emendat. melius id agens ſi piper ⁊ acetū ac-
ceperit. ſuffuſiones oculoꝝ in inicio detergit.
melle caligines oculoꝝ limpidat.
¶ Auicenna. Aſa diſrumpit ventoſitates. effu- G
gat eas propter reſolutionē ſuam ⁊ eſt cum hoc
inflatiua ⁊ incidit ⁊ reſoluit ſanguinē conge-
latum in ventre. confert alopitie illinita cū ace-
to ⁊ pipere.
¶ Et quando adminiſtrat in cibarijs facit bo- H
num coloꝛē. Et abſcindit verrucas que ſunt
vt claui.
¶ Et cum inciduntur apoſtemata fraudulen- I
tia moꝛtificātia membꝛum. ſi ponatur aſa ſup
ea confert.
¶ Et eſt bona in cura duballet apparentium ⁊ K
occultoꝛum. confert emperigini quando bibi-
tur cum aqua granatoꝝ. Confert contritio-
ni lacertoꝛum.
¶ Et confert doloꝛi neruoꝝ ſicut tetano ⁊ pa- L
raliſi ſi accipiat ex ea aureus et miſceat ſm q
dicitur. cū cera ⁊ degluciat aut ſi bibatur cum
vino pipere ⁊ menta.
¶ Serapion aucto. dyaſco. Radix huius ar- M
boꝛis eſt deſiccatiua difficilis digeſtionis. et
eſt nociua veſice. quando miſcetur cum cero-
to reſoluit ſcrofulas ⁊ exituras.
¶ Et quādo fit ex ea emplaſtrū cū oleo aufert N
liuoꝛem qui fit ſub oculo. ⁊ quando coquit in

aceto ⁊ cortice granati. ⁊ fit inde emplaſtrū cu-
O rat emoroidas ani. ¶ Et quando bibitur cū
tiriaca. eſt medicamen mortiferorū. ⁊ veneno-
ſorū. Et ipſa preparaẗ ⁊ comeditur ſcilicet cū
ſeminibꝰ ⁊ ſale ⁊ eſt bona ſtomacho. Et homi-
nes ſcindunt ſtipitem ⁊ radicem. ⁊ egreditur
inde lachrymus qui colligitur ⁊ ſiccatur. Et
P eſt illud quod dicit̃ aſa. ¶ Et melior ex aſa eſt
illa que vergit ad rubedinem. et eſt clara ſimi-
lis myrre habēs bonum odorem non ſimilem
odori porri. nec odorem horribilē ſubito ⁊ quā
do teritur ⁊ infundit̃ cito reſolvitur. Et quan-
do tenetur in ore. puocat ſalivam cito. fortius
autem ꝙ in tota hac planta eſt. eſt gūmi ⁊ poſt
illud eſt folium. ⁊ poſt illud eſt ſtipes. gummi
autem eſt acutum inflativum quod quādo mi-
ſcetur cum aceto vino ⁊ pipere. ⁊ ponitur ſup
Q alopitiam: curat eam. ¶ Alia autem que dicit
Serapion ſunt hic poſita ſm mentem dyaſ.
galie. ⁊ avicen. quare pro nunc tranſeo.

Capitulum. xlvij.

Sarum. yſidorus Aſarum naſcitur
a in umbroſis montibus. herba floribꝰ
caſie ſimilibus. Ineſtqꝫ flos iuxta radicem
purpureus in quo ſemen continetur uvarum
ſimile. radicibꝰ pluribus ac tenuiſſimis. ⁊ be-
ne redolentibus. ⁊ eſt virtute ſimilis nardo.
¶ Dyaſcorides. Aſarus eſt quā multi nardū
agreſtam appellant. habet folia edere ſimilia
tenuia ⁊ rotunda. florem inter folia iuxta radi
cem purpurei coloris in ſimilitudine. Iuſquis-
ami ſemen vero ſimile uvis. habet et radices
plurimas tenues atqꝫ nodoſas ⁊ geniculoſas
ſimiles agreſti id eſt gramini. odore ſuaves ac
linguam remordentes cum fervore ſufficienti
¶ Avicenna. Aſarum eſt herba habens ſemi-
na plurima. cuius radicum nodus eſt tortus ⁊
aſſimulatur piperi boni odoris linguam mor-
dicantis. habet florem inter folia apud radi-
cem ſuam. cuius calor eſt purpureus ſimilis
flori iuſquiami. Radix eius eſt magis iuvans
ꝙ̃ aliquid quod in eo fit. Et eius virtus eſt
virtus acori vel eo fortior. Et eo melius eſt ꝙ
ſubtilis odoris eſt Nam calidum eſt ⁊ ſiccum
in tercio gradu. Et dicit̃ ꝙ ſiccitas eius eſt ma
ior caliditate ipſius. ¶ Plinꝰ libro. xxvij. Aſa
rū eſt herba habens folia edere ſimilia. ramos
longos. radices numeroſas. tenues. odorati-
nas. flos eius aureus. grane ſemine ſerrula-
tum. naſcitur in montibus.

Operationes.

¶ Contra ſerpentem ictus valet non ſolum A
modo. ſed etiam linitum. ¶ Plinius libro. xxi. B
Aſarum eſſe ſalutare iecoris traditur victis.
Axūgia ſumptum in emina mulſi mirti aluū
purgat ellebori modo ydropicis quoqꝫ pdeſt
ac precordijs vulſis ⁊ morbo regio. in muſco ſi
addas facit vinum urinis eijciendis. Cum fo-
lia mittit in umbra effodit̃ atqꝫ ſiccat̃. ¶ Avi- C
cenna. Aſarum aperit ⁊ ſedat omēs dolores
extrinſecus propterqꝫ infuſio eius. ⁊ ſubtiliat
⁊ reſolvit. membraqꝫ frigida calefacit. ¶ Con- D
fert etiam ſciatice ac dolori aurium antiquo et
proptie ipſius infuſis. ¶ Confert iterum groſ- E
ſitudini cornee ⁊ opilationi epatis. Eiuſqꝫ diu-
retici ſplenes veſicam ⁊ renes. Provocat eiuſ
qꝫ potio ſicut elleborus albus in purgatiōe ve-
tris cum aqua mellis ſolvit ¶ Iohānes meſue F
Melius eſt ꝙ ei miſcetur ad ſolutionē facien-
dam eſt aqua caſei cū ſpica ⁊ aqua mellis. Et
quidam infundunt aliquid ex eo in muſco. Et
conſervatur in vaſe per tres menſes. Et eſt il-
lud vinum medicina ad ydropiſim ⁊ ſplenem
¶ Subſtinet autem aſarum decoctionem et G
contritionem rem medio crē ⁊ elaboratio in cōtri
tiōe eiꝰ facit ipſm magis puocativū ꝙ̃ ſolutivū

D ¶ Et eſt ex rebus facientibus vomitũ. Et educit per ventrem. Et eſt ꝓuocatiuũ vrine. ⁊ educit coleram ⁊ flegma. Et eſt ex rebus bonis. In quibus eſt ſpecies iuuamētoꝝ ad opilationem epatis ⁊ ſplenis ⁊ duriciem eorum ⁊ morbos opilationũ. ſicut eſt ydropiſis ⁊ ycteritia ⁊ duricies ſplenis. ⁊ ꝓpter vinũ infuſionis eius
I quod diximus. ¶ Et confert iuuamentũ magnũ febribus opilationũ. ⁊ febribus antiquis ⁊ inungitur dorſum et ſpina ex oleo ipſius cum
K laudano ⁊ facit ſudare. ¶ Et confert opilationi febrium ⁊ prouocat vrinam. Et in ſpermate augmētum facit. Doſis eius infuſi potio eſt ab aureis .ij. vſqꝫ ad. ʒ. iiij. ⁊ pulueris eius ʒ. i. vſqꝫ ad aureos .ij.

Biblioteca Publica

Capitulum. xlviij.

a Seragulos vel aſtragallos herba eſt que folia habet longa cum inciſuris multis. obliqua circa radicem caules tres aut quatuor florem iacinct. radices villoſas implicatas rubeas ꝑduras habet. Naſcitur in petroſis ⁊ aſperis locis. ¶ Galienus vi. ſimpli. farma. cap̄. Aſtragulus ſiue ficus terre ſiue glandula fruticuloſus eſt habēs radices ſtipticas. quapropter ex deſiccātibus eſt

Operationes.

¶ Galienus. Non debiliter cicatrizat vulnera vetera. ¶ Et ventrē fluentē ſtringit ſi quis radicem eius coquens in vino bibat. Naſcit̄ autem plurima hec herba in neuete arabie. A B

Capitulum. xlix.

a Spergula id eſt herba minuta habēs folia ſtipitem nodoſum. ⁊ in quolibet nodo folia in gyro poſita quinqꝫ vel ſex vel ſeptem ordinata ad modum ſtelle ſicut herba que dicit̄ rubea vel ſicut alguaſcē. ⁊ ab eiſdem nodis procedunt alij rami ſimili modo facti cum nodis et folijs vt ſupra in figura cū floribus paruis albis ſicut flores oliuarum. Eſt enim calide ⁊ ſicce cōplexionis.

Operationes.

¶ Omnē duriciem ⁊ apoſtemata durare ſoluens eſt. ¶ Quando fit emplaſtrū cum ea humida cōfert apoſtematibus ⁊ reſoluit exteriora apoſtemata.

Capitulum .l.

armoleg

Triplex. Serapio li. aggre. capitulo
a araf. Auctori. Dyaſcorides. Araf. id
eſt atriplex. Olus eſt de genere dupli-
ci ortinũ ꝛ agreſte frigidũ eſt: ſꝫ domeſtica mul-
to frigidior ẽ agreſti. Galienꝰ. vi. ſimpliciũ far-
macoꝝ capitulo andrafaſis. Andrafaſis ſiue
atriplex ſiue criſolocãna frigide ꝛ humide vir-
tutiſ eſt. humida qđẽ in ſecũdo gradu. a medijs
frigida in pmo: quã qđez tepidã dicebant eſſe
qualitatẽ qualis ꝛ roſis nr̃is damꝰ: niſi q2 nõ
eſt particeps ſtipticitatis. ſed eſt aquoſa ꝛ mi-
nime terreſtris: ſic malua. ſed ſecundũ ventrẽ
facile tranſit ſic illa ꝑpter viſcoſitatẽ. omnino ãt
modicũ quod diafoteticũ eſt ei. Sunt etiam ꝛ
ortulane tam malua q̃ʒ anfradaſis multo hu-
midiores et frigidiores agreſtibus.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Andrafaſis. id eſt atriplex ca-
thaplaſmatibꝰ adhibita cruda ꝛ cocta papulis
B impoſita medet̃. ¶ Semen eoꝝ cũ mulſa bibi-
tũ yctericos curat. Eius virtꝰ eſt lepẽtinica cũ
polenta cathaplaſmatibꝰ adhibita ꝛ impoſita
C dolorem capitis tollit. ¶ Tumoribꝰ oculorũ
neceſſe adhibet̃. ꝛ fatigationẽ ſtomachi impo-
D ſita tollit. ¶ Semen eiꝰ nefreticis medet̃. Et
folia eius contuſa ꝛ impoſita ignem ſacrũ com-
peſcit. ¶ Folia eiꝰ comeſta dolores veſice am- E
putant. ¶ Similiter ꝛ reuma ſtomachi ꝛ ven- F
tris ꝓhibet. comeſtũ febres acutas extinguit.
¶ Et lumbricos rotũdos educit. Sanguinē G
reijciētibꝰ ꝓdeſt. Diſſintericꝭ comeſtũ auxiliat̃
¶ Cataplaſmatibꝰ oculoꝝ vtiliter adhibetur. H
Reumatiſmum inteſtinorum ſi adhibet̃ com-
peſcit. Dolores matricis ſuppoſitum mitigat.
¶ Serapion auctoritate Raſis. Semen eiꝰ I
facit vomere fortiter. Et vidi hominẽ q̃ bibit
ex eo. ʒ. ij. et aſſelauit vſqꝫ ad debilitatẽ magnã.
¶ Galienus. Atriplex domeſtica multo frigi- K
dior eſt agreſti. quapropter et flegmonibꝰ etiam
frigidis incipientibus quidem ꝛ creſcentibꝰ ꝛ
ac mollibus adhuc et quaſi ſerientibꝰ ortula-
na. eis vero que in ſtatu et declinatione et in-
dureſcentibus et frigeſcentibus agreſtis ſunt
conuenientiores. Fructus autem eius abſter-
ſiue virtutis eſt. Unde ꝛ ad ictericos ex opila-
tione epatis vtilis exiſtit. ¶ Almanſor tracta- L
tu tertio capitulo de atriplice. Atriplices fri-
gide ſunt et humide. que ventrẽ mollificãtes
bene nutriunt. Ictericis quoqꝫ et calidum ha-
bentibus epar beneficium preſtant.

Capitulum .lj.

a Vellana Jnda ſimilat̃: ſiue ẽ ſimillima nuci muſcate: niſi ꝙ pars vna eſt aliq̃liter acutior. ⁊ alia ẽ plana: ita ꝙ poſſit ſtare recta ſic calcul⁹ q̃ in ludo de pedes. ⁊ ceterũ int⁹ ⁊ extra nuci muſcate ſilis eſt. ſine odore et ſine ſapore naſcit̃. incluſa in q̃dã lanugine ſiĩ folliculo ſerici. mĩtotiẽs defert̃ inter alias ſpecies: maxĩe cũ cinamomo a caſu. ⁊ ego vidi ipaz in ſuo folliculo eſt ſtipticũ valde. et equiparat̃ ſandalis ĩ frigiditate. ¶ Sera. li. aggre. ca. fauſel. i. auellana inda. Eſt eñ arbor fauſel ſic arbor neregel. ⁊ emittit canulas ĩ q̃bꝰ naſcit̃ fauſel ſic dactuli. Et iſta herba nõ ẽ ĩ terris arabũ Et idez auc. yſaac benarã fauſel eſt auellana Jndica. ⁊ ẽ fruct⁹ ſilis nuci muſcate in q̃titate et colore ſuo. ⁊ ſunt in ea ruge. ⁊ in ſapore eius eſt parũ caliditatis cũ pauca amaritudie. ⁊ defert̃ ex ſini. ⁊ eſt frigida ⁊ fortiter ſtiptica.

Operationes

A ¶ Sera. Fortificat mẽbra. ⁊ v̾t⁹ eius eſt ſicut v̾tus ſandali rubei. ⁊ ꝯfert apoſtematibꝰ calidis. q̃ qñ nõ ĩuenit̃ ponit̃ ꝓ eo ex ſandalo rubeo. ⁊ medietas põderis ex coriãdo recenti.

B ¶ Eſt eñ fortiter ſtipticũ: ⁊ fortificat mẽbra.

C ¶ Et ẽ bonũ doloribꝰ dẽtiũ: ꝯfirmat dẽtes ꝯmotos: ⁊ gingiuas ſua ſtipticitate. et reꝓmit caliditatẽ oculi qñ fit ex eo cohol aut emplaſtrũ.

Capitulum. lij.

a Auena. Plinius capitulo de auena. ſ. ue vt greci egilops. Herba eſt que creſcit in ſegetibus cum folijs tritico ſimilibus ſimplicibus quidem ſed hirſutis cũ tenui calamo. habenti in ſũmitate tribus tegminibus ambitum: ex quibus ariſte ſimiles capillis extant. ¶ Serapion libro aggregatorio. capitulo Kuſir. auctoritate Dyaſcoridis. Kuſir ſiue cauſir vel dolara. id eſt auena. Eſt herba cuius folia ſunt ſimilia folijs frumenti. niſi quia ſunt molliora. ⁊ in ſummitate calami eius eſt ſemen duabus vel tribus tunicis veſtitum. ex quibus exeunt ariſte ſimiles capillis in ſubtilitate.

Operationes.

¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorum capitulo de egilope. Sapor eius eſt acutus parum et acris. Et virtus eius eſt dyaforetica. ſic ꝙ reſoluit apoſtemata dura.

¶ Et confert fiſtulis que fiunt iuxta oculum: que egilope vocantur.

¶ Et quando fit cum ea emplaſtrum cũ farina curat ſcabiẽ ⁊ reſoluit apoſtemata dura. Eſt autem vtcunq; ſtipticitatem habens vtet diarrijs que ſ̾m ventrem conferat.

¶ Et idem libro primo de cibis. caplo de auena Auena eſt cibus ſubiugalium nõ hominum. niſi forte alicubi fameſcentes extreme cogantur ex hoc ſemine panez facere. Extra famem autem per aquam elixum: comeditur cum vino dulci aut melle conſimiliter cyſe. Caliditate autem ſufficiente participat conſimiliter illi. Quis non ſimiliter illi durum exiſtens. propter quod alimentum minus exhibet corpori. Et aliter autem indelectabilis eſt. quia ex ipſo fit panis: non tamen retentiuus ventris. aut prouocatiuus vt prius. ſed in medium ſecundum hoc ordinatus eſt.

¶ Serapion. Mollit duricies. Et ideo ad egilopas farina eius cathaplaſmatibus cõmixta congrue facit.

¶ Item eius ſuccus ſeruatus admixtus farine ſextarũ in paniſculos redigitur. et iterum reſoluitur aqua in ſucci qualitatem quoniam vſus eius eſt neceſſarius. vires autem habet leniter et efficaciter relaxantes. Et ad omnes tumores facientes.

Capitulum. liij.

a Uricula muris. Auicenna. Auricula muris eſt herba ꝑuti herbe q̄ vitrū abſtergit ſimilis. Et h̄ nomen abſolutū eſt duabꝰ herbis. quarū vna eſt quā nomiat Galien⁹ habens malū odorē ꝛ nō habens duriciā. Alterā quā nominauit Dyaſcorides eſt manus q̄ ſit ſimilis volubili: niſi ꝙ habet folia minora cōparata ad ipm̄. Et eſt herba expāſa ſup faciē terre. paruas ſtipites habēs. domeſtica bona ſine odore. nec habēs ſaporē fortē. flores azulinos habens. Huiꝰ ſemen aſſimilatur ſemini coriandri. Et yrūdines ex ipſo edunt. Eſt aūt calida ꝛ ſpēs cuius origo nō eſt aque ꝓpinqua. Iuuamentū eius eſt (vt ait Meſuetach) iuuamentum abſinthij. et eſt res q̄ nō eſt mōſtrata ſimul in duabꝰ plantis. Que nota ē ex eis (teſte Galieno) frigida eſt et humida in gradu p̄mo. Altera vero eſt ex ſumma medicinarum calidarum. In p̄ma vero eſt ſtipticitas. Altera eſt deſiccatiua rubificatiua.

Operationes.

A ¶ Galienus. Spinas et ſurculos extrahit: et plagas adherere facit. Confert epilentie bibita. Torture quoq; ſternutatione facta ex ea. et eius ſternutatio cerebrum mundificat.

B ¶ Succus eius curat oculorū caligines. Confert hydropicis ꝛ calculoſis et epaticis.

¶ Et herba ipſa contuſa et ſuper vulnus impoſita attrahit infixa corpori. C

¶ Galien⁹. Succus iſtius herbe flegma purgat propter eandem cauſam. D

¶ Et vniuerſaliter loquendo ſiccatiuam habꝫ virtutem. quapropter etiam vulnera ſolidat. et putreſcentibus confert. E

Capitulum. liiij.

a Zedar vel azedarach. eſt arbor habēs fructū ſimilē nabach. ꝛ nominant eū Iudei mirabolanū. Et eſt arbor magna. fructus eius calida in ſecundo: et ſicca in fine primi. Fructus eius ſm̄ plurimū eſt malus ſtomacho. et forſaſſe interficit.

Operationes.

¶ Flos eius aperit opilationem cerebri. A

¶ Radix eius cum vino interficit pediculos. et auget capillos. B

Capitulum. lv.

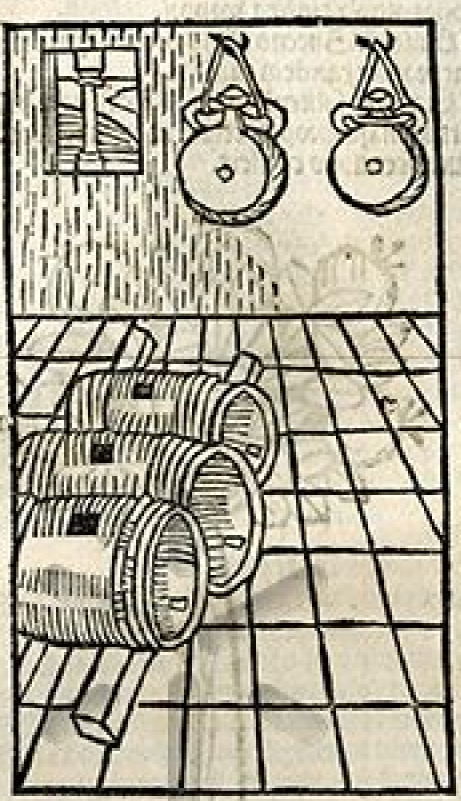

vinagre

Acetū. Serapion lib. aggre. ca. thal.
a anc. Galieni. Subſtātia aceti eſt ſub
tilis cōpoſita ex caliditate ꝛ frigidita
te. niſi ꝙ frigiditas ē amplior i eo ꝙ̄ caliditas.
Et deſiccat i tertio gdu ꝓpe ſinē qn̄ fuerit an
tiquū. ꝛ eſt nociuū neruis. ¶ Gal. viij. ſim. far.
ca. oxos. ſm̄ trāſlationē grecā. Oxos. i. acetū
mixte ſubſtātie exiſteꝛ: ſcꝫ calide ꝛ frigide. Am
babꝰ ſubtilibꝰ ptibꝰ. ſuperat ꝓpꝰ caliditatē fri
giditas. ſiccatiuū ꝓo ſufficiēter eſt ꝓ farmacū.
vt ſit tertij gradꝰ iam cōpleti qn̄ eſt forte.

Operationes.

A ¶ Ypaſ. Acetū infrigidat ꝛ ſtipticat. et ē bonū
ſtomachꝰ. ꝛ ꝓuocat appetitū. ꝛ abſcindit ſan
guinē a quocūqꝫ mēbro fluat. ſi bibat aut fiat
B ſeſſio in eo. ¶ Et coqꝛ cū cibis. ꝛ ꝯuenit curſibꝰ
C ſupfluitatū ad ventrem. ¶ Et qn̄ infunditur in
eo lana nō lota aut ſpongia curat apoſtemata
D in ꝓncipio ipoꝝ. ¶ Et reſtringit matricē egreſ
ſam aut anū exeuntem. Et ſtringit gingiuam
E ſanguinolentā. ¶ Et ꝯfert vlceribꝰ fraudulen
tis ꝛ heriſipile. ꝛ formice. ꝛ ſcabiei vlceroſe. et
impetigini. ꝛ emorroidibꝰ. ꝛ panaricon. Et ab
F luunꝛ cum eo vlcera fraudulenta. ¶ Et quādo
miſceꝛ cū pauco furfuris ꝛ preponiꝛ tepidum
ſup podagrā cōuenit. ¶ Et qn̄ coquiꝛ cū melle G
et liniꝛ cū eo liuor q̄ fit ſub oculo aufert eum.
¶ Et qn̄ infundiꝛ ſpōgia in aceto q̄ ꝓus fuerit H
infuſa in oleo roſaꝝ ꝛ apponiꝛ fronti conuenit
ſode ex calore ſolis. ¶ Et fumus eiꝰ ꝯuenit gra I
uitati auditꝰ: ꝛ tinnitui auriū. ¶ Et qn̄ diſtil K
laꝛ in aurē occidit vermes que ſunt in ea. ¶ Et L
qn̄ bibiꝛ calidū ꝯfert accipiētibꝰ medicinas ve
nenoſas. ¶ Et qn̄ bibiꝛ cū ſale obuiat nocumē M
to toxici. ¶ Et qn̄ bibiꝛ eradicat ſanguiſugas N
q̄ adheſerint gutturi. Et ꝯuenit tuſſi antique.
Et qn̄ bibiꝛ calide conuenit aſmati. ¶ Et qn̄ fit O
gargariſmus cū eo abſcindit curſus humoꝝ
venientiū ad guttur. ¶ Et ꝯuenit ſquinantie P
et caſui vuluę. ꝛ collutio oris cū eo cā. cōuenit
dolori dentium. ¶ Paulus caplo de aceto. Fri Q
catio eius cū ſale circa volas manuū ꝛ pedum
valet ꝯtra freneſim ꝛ litargiam.

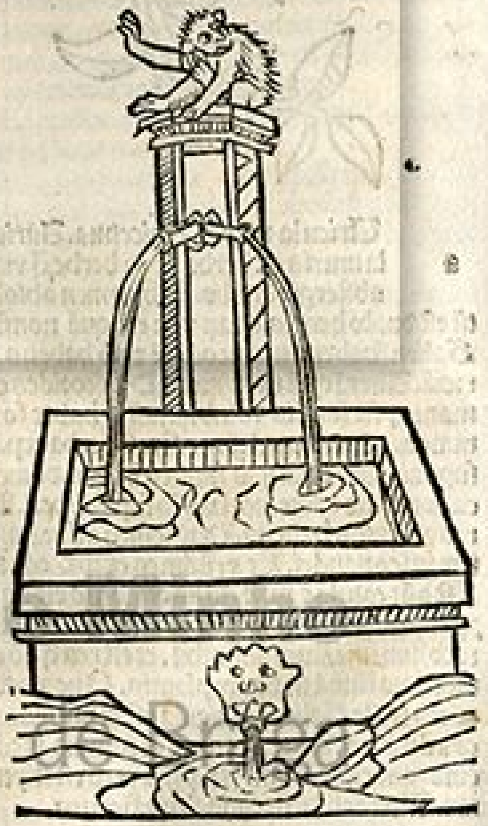

Capitulum. lvj.

Aqua. ypocras i libro de aere ꝛ aqua.
a Aqua que in altis locis ſiue bulienſ
exurgit montibꝰ aquarū optima ꝛ ſa
luberrima ſaporata. talis vero multa vini per
mixtiōe indigēs: eſt hyeme calida: eſtate vero

frigida. Similiter q̃ꝫ q̄ ꝓfundiuſculo exurgūt
fonte. q̃ꝫ etiā melior ea q̄ ab ortu ſolis ꝛ maxie
eſtiuo tpe decurrit alba ꝑſpicua. atq̃ꝫ ꝑcaldu-
bio eſt odorifera. q̄ vero lenta eſt ꝛ grauis pu-
trefactiua. Oportet autem te eſſe attentū circa
virtutes aquarū. vtpote q̄ diuerſe in ſapore et
pōdere ſunt: de hac eni que turbidi q̄ biberint:
cor̄ ventres calidi ac tumidi fiunt.

Operationes.

A ¶ Ypocras. Corpa macra cu biti ſpatule tenu-
es ſimiliter facies q̃ꝫ maxie tñ ad ſplenē ꝯflue-
re cogit̃. vñ malus ſanguis pereat illā nō bibē-
B tes multa ſupabundāt comeſtione. ¶ Eſuries
illis ꝑſeuerat atq̃ꝫ creſcit. ꝛ ſitis ſimiliter. ſupio-
ra ventrium ꝛ media inflant̃. quapropter catar-
ticis fortius illis vtenduꝫ eſt q̄ hac egritudine
hieme ꝛ eſtate ꝯtinet̃ accidit illis aq̄ citrina et
C intereūt. ¶ Eſtate ꝟo diſſinteria lienteria lōga
ꝛ q̄rterna laborant. q̄ morbi naturā ꝑuertunt et
mutantur. ꝛ in aquā cadūt citrinā. ꝛ ꝑeunt iuue-
nes illor̄ pulmonis dolore. alijs q̃ꝫ paſſionibꝰ
cor̄ mētes ꝑturbantibꝰ affligūt. ſenes acuta fe-
bre ꝛ ardēti et ventriū ꝯſtrictiōe accidēte vexāt̃
Mulieribꝰ apoſtemata de genere albi flegma-
tis inna ſcūt̃. neq̃ꝫ ꝯcipiūt vel parturiūt niſi cū
magna difficultate atq̃ꝫ moleſtia. corpa eorum
magna ꝛ groſſa. q̄to plꝰ in lōgitudie ꝑtendūt̃
tāto graciliora fiūt. mēſtrua ꝟo tucta qđ opor-
tet fluūt. pueri hernia viri ca uſone crurumq̃ꝫ
vulneribꝰ infeſtant̃. Sed q̄ huiuſmodi nature
ſūt his vitā impoſſibile eſt extendi. ſꝫ in tempe-
D ſtiua ſenectā ꝑripiunt̃. ¶ Mulieres ꝟo grauꝫ
de vident̃. cū ꝟo tpa partꝰ aduenūt. vteri ſerꝰ
inanes tumore relaxant̃ euiuſmodi paſſiōe de-
tenta matrix q̄cūq̃ꝫ aque citrine coadunatiōe
intumuerit laborat. ad hanc itaq̃ꝫ quā predixi-
mus aquā ꝓueniēs eſt ꝛ ea que a calida terra
ſurgit. aut frigido metallo vel ere ſiue argento
E vel auro ſiue ſulphure aut a lumine. ¶ Aque
pluuiales leues ꝛ ſoporate ac luciditſſime ſunt.
Nam ſol qđ ſubtiliꝰ atq̃ꝫ leuius in attrahendo
aſſumit. Aque pluuiales cito putrent maluq̃ꝫ
exalāt odorē. quare eni ex multis ꝯgregate ſūt
aq̄s. Ideo leuiꝰ alijs putreſcere ſolent ac muta-
F ri. ¶ Aqua niualis vel glacialis oīs mala eſt
poſtq̃ꝫ ſemel fuerit ꝯgelata nūq̃ꝫ i ꝓſtinā ꝯuer-
tet̃ naturā. q̄cq̄d ē ſaporitū ꝛ leue ꝛ clarū fuerit
aut purū id totū gelu adueniēte receſſit. qđ ꝟo
G turbidū remāſit. ¶ Et ſic poteris ꝓbare. ſi enim
aquā i vaſe ad mēſurā poſitā ſub gelu ꝯgelari
dimiſeris cūq̃ꝫ ꝯgelata fuerit i ſole vel i q̄libꝫ ca-
lido liq̄factā remoueas eadē mēſura multomi-
nus inuenies eſſe. ſilr aūt de gelu ꝛ niue. oīs aq̄
H de niue ꝛ ſilibꝰ peior eſt omi aq̄. ¶ Aqua frigi-
da debet dari digeſta materia. ¶ Auicen. iiij. I
cañ. ca. de cura fe. in generali. Aqua frigida iu-
uat in digerendo. Auicen. eodē li. Aqua cali-
da citiꝰ ꝯgelat̃ q̃ꝫ frigida. Auicen. ꝓmo canone
doctrina. ij. fen. ij. ſumma. i. cap. iij. Aqua frigi-
da nō debet dari ſi eſt humor cruꝺꝰ ꝛ groſſus.
Auicenna de cura fe. in generali. Aqua frigida
digerit humorē colericū. Auicen. eodem loco.
Aqua nō nutrit. Aui. i. canone fen. ij. doctria
ij. ca. xvi. Sine aq̄ nō pōt eſſe cōplemētum rei
nutrite. ¶ Auicen. eodē loco. Aqua currēs et K
diſcooꝑta eſt melior aq̄s. Auic. eodē li. Meli-
or eſt aq̄ q̄ ſup petras vadit q̃ꝫ q̄ ſup lutū. Aui.
eodē li. Quāto aq̄ magis lōgatur a ſuo ꝓncipio
tāto melior eſt. Auic. eodē loco. Aqua q̄ ē eſta-
te frigida ꝛ hieme calida eſt melior. Aui. eodē lo-
co. Aqua cocta minoris inflatiōis ꝛ velocioris
deſcenſiōis. ¶ Auic. codeꝫ loco. Aqua pluuia- L
lis ꝛ ſpecialiter q̄ in eſtate colligit̃ ꝛ cū ſunt to-
nitrua eſt intra meliores aquas. Auic. eodem
loco. Aqua pluuialis impedit pectꝰ ꝛ vocem.
Aui. eoꝺ loco. Aque puteor̄ deteriores aque
ſūt. Eodē loco. Quedā aque generāt flegma: ꝛ
q̄dā colerā. Eodē lo. Aq̄ paludū ad apoſtema
ſplenis ꝛ ydropiſim ꝑducit. Eodē loco. Aque
nō currētes q̄cūq̃ꝫ modo foerint nocēt ſtoma-
chꝰ. ¶ Aui. eoꝺ lo. Aqua calida corrūpit dige- M
ſtionē ꝛ nō tollit ſitim illico. Eodē lo. Aq̄ mul-
tū calida iuuat i colica et ſplenis ventoſitate.
Eodē loco. Aqua nō nutrit. Auic. i. cañ. fen. i.
doctrina. iij. ca. iiij. ¶ Aqua debꝫ exhiberi ma-
teria exiſtenti digeſta ꝛ ꝟtute forti. Gal. vi. te- N
rapentice. ca. ij. Aqua tepida facit nauſeam.
Auicen. i. cañ. fen. iij. doctrina. ij. ca. viij. Aqua
multū calida ꝯſtringit cutim. ¶ Gal. vij. tera- O
pentice. ca. ij. Aq̄ frigida nocet defectis. Gal.
eodē loco. Aqua tepida mollit corpꝰ ꝛ humec-
tat ꝛ delectat. Gal. eodē loco. Natās imodera-
te in aqua aluminoſa ꝯſtringit cutim ꝛ trāſpi-
rationes intus ꝯſtringit. ꝛ ſi ſunt fumoſe gene-
rat fe. Gal. i. de ac. ꝛ mor. ca. i. Multi in frigi-
da aqua balneati mortui ſunt anteq̃ꝫ domum
venirent. Gal. eodem li. ca. iij. Aqua frigida cō-
ueniens eſt colericis tpe ſanitatis ꝛ tpe egritu-
dinis. ꝛ hoc ſi fuerint cōſueti corpori. incōſue-
to nequaq̃ꝫ dari niſi ꝑus venerit ad ſanitatē.
¶ Gal. viij. tera. ca. iiij. Si timeas dare aquā P
frigidam corpibꝰ colericis ꝓpter incōſuetudinē
ſuadeo q̄ nō debeas dare. ¶ Auicen. i. cañ. fe. ij Q
ca. xvi. doctrina. ij. Terree aque ſplenem reſol-
uunt. ꝛ nō coire volētes adiuuant ꝛ aeree cor-
ruptioni complexionis viles exiſtūt. Dyaſco.
ca. de aqua. Aquarum omniū natura frigida
eſt et humida. Aqua que de lapide emanat le-
uior ꝛ limpidior eſt ventrem ꝛ vrinam ꝑcurat.

R ¶Aqua q̄ de paludibꝰ argiloſis emanat grauior
ē aq̄s cocta S. l. rē corpꝰ opaſſ ꝛ multū medet.
Et qꝛ in omībꝰ infirmitatibꝰ aq̄ eſt neceſſaria.
Inter oēs aq̄s pluuialis optima eſt. et leuis et
dulcis ꝛ facilime digerit. cito eñ calefit et cito
infrigidat. ¶De fontanis aq̄ eligit illa que ad
S ſolis ortū tendit ꝛ meridiē. ꝛ de mōtibꝰ caluis
ecit. Hec eñ ꝓpinq̄t pluuiali. que ꝟo ꝯtra occi
dentē currūt ꝛ ſeptentrionē peſſime ſunt. aque
petrā in veſica ꝛ renibꝰ curant. ꝛ mulierē ſterilē
faciūt: ꝛ corpꝰ torporē ꝛ rigorē nimiū. mēſtrua
ſtringunt in bibentes egritudini ſudores pro-
rumpere vel fluxum ventris vel nauſeam.
¶Dyaſ. ca. de aq̄ marina ſm̄ trāſlatorē grecā.
T Aqua marina ꝟtutē hꝫ viſcidā ꝛ termāticā et
cacoſtomaticū ventrē turbat. flegma deponit.
¶Colera ꝟo facta ꝛ fomēto adhibita apoſte-
V mata de alto educit. duricies ſpargit. oibꝰ dyaſ-
foreſim ꝓſtat. neruoꝝ cauſas cōponit. tumorē
māmarū cōpeſcit. ¶Inuenit etiā aqua ſulphu
X rea aluminoſa ꝛ ferrea q̄ habet virtutes earum
a quibus recipiunt denominationes.

Operationes.

¶Plagelle in ſucco eius ꝛ aceto vel agreſti in- A
tincte valent ꝯ calefactionē epatis epytimate.
¶Cōtra dolorē in calida cauſa in ꝓncipio va- B
let ipa herba trita ꝛ ſuppoſita. ¶Contra apata C
calida valet ad materiei repercuſſionē: licꝫ poſt-
modū obſit ꝯſtipādo materiā. ¶Cōtra ignis D
vel aque vſturas. fit vnguentū ex ſucco eius ꝛ
oleo roſeo ac cera. ¶Cōtra fluxū ſanguis e na- E
ribꝰ qd̄ fit ex ebulitione ſanguinis in epate ac
venis in iuuenibꝰ. ꝛ in eſtate plagella in ſucco
eius ac aqua roſaꝝ intingit ac fronti ac tim-
poribꝰ ꝛ gutturi ſupponit. ¶Actor. Eſt autem F
barba iouis ſpecies minor acidule. ¶Macer G
Adiuuat auditꝰ mire pellitqꝫ dolores. Altera
ꝟo minor ſpēs eſt iſtiꝰ herbe: quā ſemꝑ viuam
dicūt. q̄ꝛ viret oīm tpe. Barba iouis vulgari
more vocat. Eſſe refert ꝓdicte ſilēꝫ Pliniꝰ iſtā:
nec minꝰ hanc ꝓdictis poſſe iuuare ꝛc̄.

Capitulum. lviij.

ſemperviua

b Arba Iouis. grē. li. eby. Barba iouis
ipa eſt ſemꝑ viua. Sed barba iouis et
ſticados citrinū idē eſt. Unde q̄daꝫ ait.
Barba iouis ſticados ſed ſemper viua iouis
barba. ¶Platearꝰ. Barba iouis fri. in. iij. g̃.
ſic. in. ij. Et dr̄ ſemꝑ viua: quia ſemꝑ viridis re
perit. Itaqꝫ viridis multe efficacie eſt. Et in
medicinis poni debet: exſiccata vero nō. Uir-
tutem habet infrigidandi ꝛ alterandi.

Capitulum. lviiij

b Arba ſiluana eſt plantago aquatica.
q̄ iuxta aquas naſcit. cuius folia ſunt
oblonga in acutum tendentia erecta
ſuꝑ aquam ſimilis folijs plantaginis: niſi quia
nō ſūt ei coſte apparētes ſicut plantagini.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Operationes.

A ¶Uā in dinamidijs ſcribit Galie.ca.de curis
B genitaliū valere ad impregnādū. ¶Et idē dicit
eodē li.de epilēcia. q barba ſiluana eſt centū
neruia aq̄tica.et ponit ſiliter barbaſiluana in
antidotario galieni minori.in q̄dā medicamie
qđ incipit medicamē ad ↄcipiendum.

Capitulum.lix.

b Alauſtia eſt flos maligranati caduc⁹
quē Dyaſ.vocat quitinū ca.đ malogra
nato fri.ē ꝛ ſic.in.ij.g̃du. Sera.li.ag
gre.ca.lulinar.i.balauſtia.ꝛ ē flos maligřnati.
ꝛ ex maligranatꝭ q̄dā ſunt domeſtica:q̄dā ſil
ueſtria.ſꝫ flos ſiluestrꝭ đr balauſtia.q̄ꝛ q̄dam
inuenit alba.q̄dā purpurea.ꝛ q̄dam roſacea.
Aui.li.ij.ca.de Balauſtia.Balauſtia flos eſt
granati ſiluestrꝭ pſici aut egipcij. Et ipſa q̄dem
q̄nqꝫ eſt rubea.q̄nqꝫ alba.ꝛ q̄nqꝫ roſea. Et ſuc
ci e⁹ natura eſt ſic ſucci barbe hircine.frigida
eſt in fine pmi grad⁹.ſicca in ſcđo. Gal.vi.ſim.
far.ca.balauſtiū.Balauſtiū eſt flos maligra
nati ſilueſtris.q̄lis domeſtico vicin⁹ vehemen
ter aūt ſtipticat guſtū.necnō deſiccatiue ꝛ ſtip
tice fructis eſt.palā q̄ꝫ q eſt groſſaꝝ partiū ſi re
colam⁹ dicta in q̄rto boꝝ monumentoꝝ.cum
oſtēdebam⁹ oīē ſtipticū terreſtre eſſe ꝛ frigidū
Nulli⁹ aūt alteri⁹ ſaporis hꝫ indiciū. Et ideo po
net vtiqꝫ ħ aliq̄s ſiccare ꝛ infrigidare nō debi
liter.ſiq̄dem nō male oſtēdebat a nob in q̄rto
hoꝝ monumētoꝝ ineſſe ſtipticitatē terreſtribꝫ
ꝛ frigidis corpibꝫ.deinde ꝛ apparētia teſtātur.
Etenī ſi para trionibꝫ ꝛ alijs vlceribꝫ id appo
nas citi⁹ quidem videbis ad cicatricē pcedere.
Hinc eſt enī q in eminētibꝫ ſanguinē ꝛ diſſin
terijs adhuc in fluxibꝫ q̄ in ventre ꝛ matrice nō
eſt aliq̄s medicoꝝ ſcribentiū curatiuum nego
cium cui nō vtatur hoc farmaco.

Operationes

¶Sera. Balauſtia incarnat ꝛ ſtringit ꝛ curat A
tenaſmonē.et ↄſolidat vlcera inteſtinoꝝ.ꝛ cō
fert ſputo ſanguinis ꝛ fluxui inteſtinoꝝ.ꝛ con
fert ad oīa ad q̄ ↄfert ypoq̄ſtidos. ¶Auicē. B
Balauſtia eſt ↄglutinatiua ꝛ retinet oēꝫ fluxū
ſanguis ꝛ generat melācoliā. ¶Et ē bona gin C
giue ſanguino lēte.ꝛ ↄſolidat plagas ꝛ vlcera
antiq̄.ꝛ albo coꝝ.ꝛ pcuſſionē puluerizata deſu
per. ¶Et firmos efficit dētes motos.ꝛ phibet D
fluxū ſanguinis.ꝛ ſtringit fluxū inteſtinorū.et
fluxum matricis ſanguineꝫ. Loco eius ponit
cortex glandinis.ꝛ caput granati.

blica de Braga

Capitulum. lx.

b Balſamus. Dyaſcorides.ca.de balſamo. Balſamus arbor eſt ſimilis licij.ꝛ in eodē ſtatu.aut piracāton. folia habet ſimilia rute. ſed paulo albiora.non ſemper viridia exiſtentia. Flores non caducos habens. Naſcitur ſolum in Jndia curtibus vel locis humidis. Eſt eñi arbor tenera ꝛ aſpera oblonga.ſtipitem habens ſimilem viti. Arbor dicitur balſamus: lignū xiloſbalſamū.ſ.ruē carpobalſamū.lac ꝙo vel ſucc⁹ balſamum. Hic vero fructus optimus eſt.qui eſt recens atꝗ vehemens odore ſincerus ſerenus.leuis mordens atꝗ mediocriter linguā rēdarguens. Adulteratur autem ciprino oleo aut lentiſcino.aut balſamino ſiue mirtino vel melle mixto.quod leuiter probatur.quia aqua in qua dum miſſum fuerit oleū ſupernatans balſamum fundum petens eſt balſamum purum.veſtem non maculat ſuper aſperū.cuius tanta vis eſſe dicitur: vt ſi ſol incanduerit in manu teneri non poſſit.preterea arbor nimis eſt calida ꝛ ſicca extenuans.ſuccus autē ſubtilior eſt virtutis. Opobalſamū quod appellatur lachrimū eſt arboris q̄ eo ſimilis malogranato vel licio ramoſa.ramis tenuib⁹ ꝛ ex albidis.in Jndia tantūmodo creſcit. Aliqui tñ dicūt ꝛ in Jndia naſci:fructū habet q̄ſi obrotundū ꝯtra mediū q̄ſi ventroſum ad capita vtraꝗ deductū rubicundū.valde grauē ꝛ plenū. et ſi frangit̄ ſimile melli eſt. Et ſi maſticat̄ ſimile ē piperi mordens ꝛ ſuauiter redolens. qḋ carpobalſamū dr̄. Huius autē arboris lachrimum colligitur dieb⁹ canicularib⁹.ſm alios ꝓ tempore autumno. Jncidit̄ autem truncus huius arboris ꝑ loca ꝛ ramuli ipſius. Et ſic ſupponūtur vaſa (vt preſens figura arboris oſtendit) que lacrimum fluens recipiat. Cuius eſt optimū recens ſincerum ꝛ exalbidum ꝛ odore acutum.leuiter linguā ſubmordens.ſequens eſt colore ſubrufum.et quaſi glutinoſum. tertium eſt tenuium partium valde ꝛ pluccidum. Omne autem balſamum quod vetuſtatem recipit fit rubeum ꝛ reſinatum ꝛ ſiccum. Quod aūt optimum eſt ſincerum eſt:quodꝗ in aqua mūda ſtillatum non protinus diffunditur.ſed magis deſidet.ꝛ poſtmodum totum aquam albidam facit.ꝛ lacti admixtum. Jllud in caſeum ſtringit vt coagulum.quod enim ſincerum non eſt in ſummo aque diffunditur ꝛ ſupernatat. ꝛ vt oleum quaſi ſtillam oſtendit. Sciendum ꝙ balſamus dicitur arbor balſami. Balſamum vero dicitur oleum vel gummi.qḋ meli⁹ eſt dicere. Nam nō eſt oleo vere qḋ ꝓbatur multis exemplis. Primo eo ꝙ videmus adherere labijs vulnerum. Et facile de panno eo infecto lauatur. Similiter Dyaſcorides dicit ꝙ in aq̄ iniectum petit fundum: poſtmodum diſſoluitur.et totam aquam albam facit.ꝛ propterea vocat ipſum lacrimum. Jtem lignum eius vocatur xilobalſamum. et fructus vocatur carpobalſamum. Multis modis ſophiſticatur. Quidam vendunt terpentinam pro opobalſamo.quidam admiſcent parum balſami terpentine.et ita habet odorem balſami. Alij accipiunt ſuccum lemoncelli vel foliorum citri.et admiſcent terpentine.et addito croco orietali calefacit ꝛ deſiccat in tertio gradu.

Operationes

Opobalſami.ʒ.i.datus cum vino ſuperfluitates matricis mūdificat.fetum mortuū educit. ꝛ menſtrua ꝓuocat.bombace intincta ꝛ ſuppoſita ꝯuenit.ꝛ diſſurriam ꝛ ſtranguiriam.ꝛ lapidem veſice.ſi etiam fuerit opilatio ex frigido.humore detur cū vino vel virga ꝓus made facta ex aqua calida erecta inflata iniciat̄ cum oleo muſtellino vel nardino.

¶ Contra omnes paſſiones capitis venientes ex frigiditate detur cum appropriato aliquo paſſioni conueniente.

¶ Contra quartanam ꝛ cottidianā facta ꝓus purgatione detur cum vino.

¶ Contra tinnitū auriū ex humiditate parum inſtillet̄. Cōtra dolorē dentiū ex parte dolenti aliquantulum in aurem diſtillet̄.

¶ Corpora mortuoꝝ incorrupta ꝯſeruat.quia quantū diſſoluit tantum cōſumit.

¶ Sera.auc.Gal.' Opium balſami eſt bonū et ſubſtantia eius eſt ſubtilis.ꝛ virtus eius eſt que calefacit et deſiccat in ſecundo grado. Balſamum quoꝗ eſt ſubtilioris virtutis q̄ꝫ arbor.granum vero eius eſt maioris ſubtilitatis q̄ꝫ oleum.

¶ Jdem auc. Dyaſco. Virt⁹ balſami eſt q̄ abſtergit tenebroſitatē viſus.ꝛ aufert frigiditatē matricis.q̄ñ fit naſcale cum eo cum cera ꝛ oleo ꝛ expellit ſecundinā ꝛ fetum.ꝛ q̄ñ fit inunctio cum eo prohibet rigorem.ꝛ mundificat vlcera ſordida. Et quando bibitur prouocat vrinam. et eſt bonum aſmati.

¶ Auicē. Balſamū aperit opilatōes ꝛ ꝯuenit vlceribus groſſis.mūdificat vlcera.ꝛ ꝓprie cum yreos.ꝛ extrahit fracturas oſſium

¶ Confert ſciatice bibitum.et bibitur eius decoctio propter ſpaſmum.confert vlceribus capitis.et mundificat caput ipſum.et conuenit epilentie et vertigini. ¶ Abſtergit pan-

nū ipm̄ ⁊ eiꝰ oleū. lignū eiꝰ. ⁊ ipſiꝰ ſemē ꝯferūt
dolori vtroruꝗ laterū ⁊ ſtricture anhelitus.
¶ Et dolori pulmonis. ⁊ ꝯuenit ſemē eiꝰ peri
Z pleumonie frigide ⁊ tuſſi ⁊ ſiliter ipm̄ oleum.

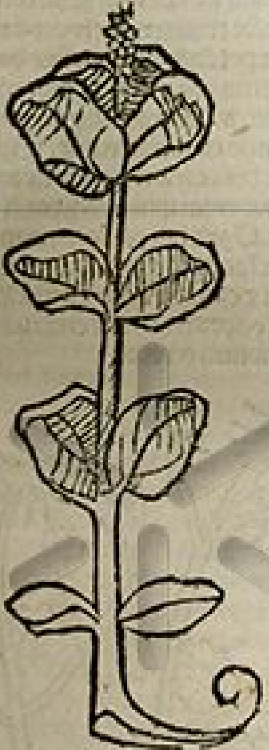

Capitulum. lxi.

Balſamita. i. ſiſimbriū. Sed ſiſimbriū
b vocat̄ menta aq̄tica. ⁊ alio noīe vocat̄
balſamita. Dyaſco. ca. de ſiſimbrio ſm̄
trāſlationē grecā ſiſimbrion dr̄ cardaminon eo
ꝙ cardamo agreſti folia h₃ ſimilia cū. folia eiꝰ
rotunda naſcunt̄ ſicut folia cardami agreſtis
cum creuerint ſcindunt ſe ſicut eruca. Uirtus
eſt ei ca. diuretica. Paulus capi. de balſamita
ca. eſt ⁊ ſic. in. iij. gradu. Aliud eſt domeſticum
aliud ſilueſtre. ſed domeſticu₃ nobis eſt in vſu
quod oībꝰ eſt notum virtutem habet diureti
cam diſſoluendi et ꝯſumendi.

Operationes.

A ¶ Balſamitā crudū ⁊ coctū lentigines vultꝰ
tollit. ⁊ maculas emendat ſi vna nocte impo
ſitum fuerit ⁊ alia die locus abluatur aque.
B ¶ Cōtra vicium pectoris ficū pulꝫes et farina
ordei ⁊ aq̄ apposito puluere eiꝰ ⁊ dent̄ patienti
C ¶ Cōtra frigidū reuma folia eiꝰ in teſta calefa
cta ſine liquore ⁊ in ſacculo poſita capiti ſuper
ponatur. valet vinū decoctionis eius ꝯtra do

lorem ſtomachi ⁊ inteſtinoꝝ ex frigida cauſa.
¶ Et opilationem epatis et ſplenis. et vrinali D
um viarum. herba ipa decocta in vino et cata
plaſmata. ſoluit etiā ſtranguiriā et diſſuriā.
¶ Ualet etiam contra yliacū dolorem. Et con E
tra dolorem factum ex ventoſitate. menſtrua
educit. conceptum iuuat. matricem mūdificat:
fomentatio ſi fiat ex eo.
¶ Teneroſitates eius in oleo muſtellino vel F
ſaltem cōmuni decocte et ſuperpoſite idē opé
rantur.

Capitulum. lxii.

Aſilicon gariofilatum. Ozimum idē
b ſine vnū ſignificant. Ozimum quod
dam eſt gariofilatum. quoddā eſt cō
mune. et quoddam eſt latum plus alijs: quod
citrarium vocatur. Ozimum gariofilatū eſt
illud quod ab auctoribus laudatur. Ozimum
citrarium eſt quod vituperatur ab omnibus.
Eſt eñ ozimū gariofilatum cōpetens medici
ne ⁊ herbe ⁊ ſemen. Cum autē ſimpliciter po
nitur in medicina ſemen debet intelligi. ⁊ po
tiſſime in electuarijs. Sed in vngētis ⁊ in em
plaſtris herba intelligit̄ eſt ca. et ſic. Et ſemen
habet virtutem conſtringēdi ⁊ conglutinādi.
quod patet ex eo. quia ſi ponatur in aqua ſta
tim ingroſſatur ⁊ fit quedam cōglutinoſitas.
herba ipa ex aromaticitate habet virtutem con

fortandi et q̄litatibus ſuis diſſoluēdi cōſumēdi
ꝛ abſtergēdi ꝛ mūdificādi. ¶ Sera. lib. aggre.
ca. berengemiſch. eſt baſilicon ſiue ozimū ga=
riofilatū. et folia eius ſunt parua quoꝝ color eſt medi⁹
inter roborē ꝛ glaucedinē. Hui⁹ herbe eſt odor
ſilis gariofiloꝝ ꝛ ſtipes eius eſt quadrangulatus
cui⁹ color eſt ſic color folioꝝ ipi⁹ ꝛ ſemē ē minu
tū nigrū. ꝛ colligit in menſe Julij. Et eſt ca. et
ſic. i fine ſcdi grad⁹. ¶ Dyaſ. ca. ozimū. Ozimū
cui⁹ ꝟtutē ſu penit⁹ inter medicos opio eſt incer
ta. Nam q̄ autore criſipo criminat. Vt ei⁹ vicia
percenſent q̄ ſit ſtomacho inutilis q̄ oculos
ebetat q̄ inſaniā facit. iecori obſiſtat. Addunt
preterea ſi tritum lapide contegatur ſcorpiōes
gigni cōmanducatū. ꝛ in ſole poſitum vermes
creare pediculos enutrire. Afri. etiam putāt
hoc eſſe pſuaſum q̄ ſi opus eo die quo ozimum
ſumpſerit a ſcorpione feriatur non poſſe ſalua
ri. ſed qui in diuerſa ꝛ vera opinione ſunt. hec
oīa falſa aſſeuerant. quimo ſtomacho ꝓdeſt.
eo q̄ inflationes ei⁹ diſſoluit. ꝛ facit alia iuua=
menta q̄ ſm ipm inferius dicentur.

Operationes.

A ¶ Contra ſincopim ꝛ cardiacā paſſionē detur
B aqua roſaꝝ decoctiōis herbe ipi⁹. ¶ Ad idem
valꝫ vinū decoctōis in quo herba ipa ſtetit per
noctem. Ipa herba valet ꝯtra frigiditatem ſto
machi h modo. decoquat in multa q̄ntitate in
vino. ſꝫ meli⁹ eſt in muſto. ꝛ poſt decoctionē ad
dat vinū albū in multa q̄ntitate. tale vinuꝫ eſt
ꝯfortatiuū multū ꝛ aromaticū. ꝛ valet contra
predicta. ꝛ ꝯtra indigeſtionem ex frigiditate.
C ¶ Vinū etiam decoctionis ipi⁹ herbe ꝯfortat
digeſtionē ꝯtra fluxum ventris ex frigiditate.
Semen ozimi cum modico puluere acacie
decoquatur in aqua pluuiali ꝛ detur patienti.
D ¶ Ad matricem mundificandā. ꝛ menſtrua ꝓ=
uocanda fiat decoctio ei⁹ in aqua ꝛ fiat fomen
tū ꝛ ſuppoſitoꝝ ex teneritate ipi⁹ herbe. Succ⁹
ipi⁹ herbe puluerizat⁹ matricem mundificat.
conceptum adiuuat. et menſtrua prouocat.
E ¶ Herba ipſa decocta in vino ꝛ oleo ꝛ natibꝫ ꝛ
anchis cataplaſmata valet ꝯtra tenaſmonem
F ¶ Galien⁹ in libro de cibis. capitulo de ozimo.
Ozimū ſcꝫ non gariofilatum peſſimi quidem
chymi eſt. et propter hoc infamant quidaꝫ ipm
dicentes. ſi tritum immitatur olle vacue celerri
me generat in paucis diebus ſcorpiōes. ꝛ ma=
xime quando in ſole quis quolibet die caleſe=
cerit ollam. ſed hoc quidem cacochimum eſt. ꝛ
malum ſtomacho et indigeſtibile. Olus vero
ita dicemus ipm eſt calidum in ſecundo gra=
du. Et habet humiditatem non naturalem.

¶ Et idem octauo ſimplicium farmacaꝝ capl'o G
penultimo. Baſilicon nō gariofilatuꝫ ex ſcdo
eſt gradu calefacientiū. habet aūt caliditatē ſu
perfluā. vn̄ nec vtile intra corp⁹ aſſumptuꝫ: ca=
thaplaſmatū ꝓ exteri⁹ vtile ad conſumendum
¶ Almanſor tractatu tertio capitulo. Albetha H
rogi qō exponitur ozimum ſiue baſilicon non
gariofilatum cali. eſt qō ꝛ dolorē efficit capitis
ꝛ male nutrit. cui⁹ comeſtio ventris viſum tur=
bat quando eo multo vtitur. Sperma quo=
q̄ aut lac deſiccat. ozi tamen ſtomachi confert
corroborat enim ipſum atq̄ cordi auxiliatur.
¶ Sera. Ozimum gariofilatum confert ſto= I
macho. et facit digerere cibum groſſum. et con
fert epati ꝛ cordi. et aufert triſticiam ꝛ ſolicitu
dinem. ꝛ odoriferas facit eructuationes. ꝛ ape
rit opilationem cerebri.

Capitulum. lxiij.

Ranca vrſina herba eſt. cuius folia
b ſunt magna ſic folia caulis: ſꝫ inciſa
ſicut branca vrſi. in medio eoꝝ orit
ſtipes. in cuius capite ſunt multi flores ſpino=
ſi ꝯcluſi. ca. eſt ꝛ hu. in ſcdo gradu. Virtutem
habet mollificandi ꝛ maturandi ꝛ leniendi.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Operationes

A ¶ Cõtra ariditatẽ mẽbroꝝ ꝛ viciũ ſplenis fiat
vngẽtũ ex bráca vrſina ꝯtrita ꝛ macerata diu ĩ
oleo ꝛ colature addat᷑ cera ꝛ fiat vngẽtũ ꝯ viſ
B ciũ matricis ex frigiditate ꝛ vẽtoſitate. ¶ Reci
pe ſucci bráce vrſine .ʒ.iiij. herbe ſauine.ſaluie
maluaꝝ. maiorane. roſmarini.pulegij. arthe
miſie. abſinthij. abrotani.ana. ℳ .ij. gariofi
loꝝ. ʒ.iij. cinamomi.ʒ.ij.ſpice.ʒ.iij.cimini.ʒ.i.
picis grece.ʒ.i.galãge.ʒ.iij.thuris maſtic ana
.ʒ.iij.boli.ʒ.i.cere albe.ʒ.iiij. vini greci.lb.ij.
lardi ſcroferotũ.lb.i.p̄dicte herbe piſtent᷑ cum
larde p̄dicto. deinde ponant᷑ ſup ignẽ cũ vino
ꝛ ſucco p̄dicto donec coq̄t᷑ vſ ad ꝯſumptiõẽ
vini. deinde colet᷑ ꝛ iterũ reſoluat᷑ in igne ꝛ addi
ta cera eliq̄ta ponant᷑ ſpecies p̄dicte ꝛ dimittã
tur coagulari.ꝛ vngatur venter.

Capitulum: lxxiiij.

b Etonica. Gal.vij.ſim.far.ca. ceſtrum
ſiue ceſtron. Ceſtrũ grece latine dictũ
betonica ꝓpterẽ hꝫ inciſiuã.ſic oſtẽdit
guſtus amara eſt ꝛ ſubacris hec herba ſicut in
dicat. Betonica ca.eſt ꝛ ſic.in p̄mo gradu. cu
ius folia p̄cipue viridia cõpetunt vſui medici
ne.exiccata etiam multe ſunt efficacie.vñ cũ in
ueniũtur in receptionibus folia ponenda ſunt.

¶ Sera.li.aggre.ca. Baſtarem.auc. Dyaſco.
Baſtarem.id eſt betonica herba eſt . q̄ naſcit᷑
omĩ anno habens virgam ſubtilem .cui⁹ lon
gitudo eſt vnius brachij aut plus . et eſt qua
drangulata.ꝛ hꝫ folia mollia ꝛ lõga ſilia in ſua
figura: foliis arboꝝ glandiũ in ſciſſuris ſuis
bonum odorem habentia. Et folia que ſunt
ꝓpinqua terre ſunt maiora aliis.ꝛ in ſummita
te virge eſt ſemen collectũ in ſe ꝑ ꝑe collectionẽ
ſpice frumenti.ꝛ aſſimilat᷑ ſaturegie.folia eius
colligunt᷑ ꝛ deſiccant᷑ ꝛ ſic ſeruant᷑. Nam ex e
co plurimũ adminiſtrant᷑ ſunt folia.ꝛ habet ra
dices ſubtiles ſicut radix ellebori. ¶ Dyaſcori
des cap.o vectonicon. Scõm tranſlationem
noſtram Vectonica herba eſt omĩbꝰ nota ꝓpe
habens tenues ꝛ longa vnius cubiti.ꝛ q̄drata
folia longa ꝛ tenuia obrotunda ꝛ diuiſa ꝛ odo
rata. Radices ꝛ folia ſunt ei infinita. Semen
eius eſt vt ſpica ſimile timbri. Folia eius col
lecta ſiccãtur ꝛ viui neceſſaria ſunt. Radices
habet tenues ſicut elleborus.

Operationes.

¶ Ad dolorem capitis factum ex frigida cauſa A
fiat gargariſmus ex colatura decoctiõis beto
nice cũ ſtafiſagria in aceto.ſi fiat vicio ſtoma
chi detur vinum decoctionis betonice.
¶ Contra dolorem ſtomachi detur decoctio ip B
ſius cum ſucco abſinthij cum calida.ſi adſit ve
hemens conſtipatio.vt in yliaca paſſione pre
cedente criſteri.
¶ Fiat idẽ remediũ ad matricẽ mũdificandã. C
ad ꝯceptũ adiuuandũ fiat fomẽtũ ex decoctio
ne ei⁹.fiat etiã ſuppoſitoriũ. Det᷑ etiã electua
riũ ꝯfectũ ex puluere ipſi⁹ ꝛ melle.
¶ Serapion auctoritate Galieni. Betonica D
incidit ꝛ abſtergit humores groſſos.frãgit la
pidem renum:ꝛ mũdificat ꝛ abſtergit pulmo
nem.ꝛ ꝓuocat menſtrua.ꝛ confert epilentie.et
curat cicatrices neruoꝝ ꝛ lacertoꝝ.
¶ Dyaſcorides. Radices eius accepte in po E
tu cum ydromelle. nauſeam prouocant . folia
eius dantur ad conquaſſationes et de alto ca
dentibus medentur.
¶ Et offocationes ſtericas ſoluunt dragmas F
vna ꝫ cum mulſa accepta. Morſus venena
tos cum vino bibita ſaluberrime curat.
¶ Epylenticis cũ aqua bibita maximũ p̄ſidiũ G
eſt. Epaticis ꝛ ſpleneticis cũ oximelle dragmas
vnã accepta effectũ ſanitatis exhibet.digeſtiõẽ
celebrat.
¶ In fractura capitis herba ꝯtuſa ꝛ ſup caput H
vbi ꝑcuſſio eſt impoſita vulnus mira celeritate
glutinat. Et id meli⁹ fit ſi trita recens ĩponat᷑
Eſt aũt ſibi vis data vt oſſa fracta extrahit.

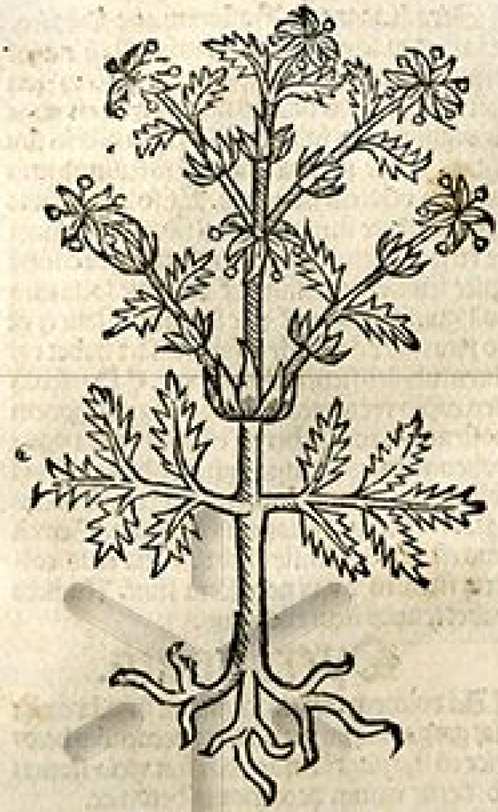

Capitulum.lxv.

Edeguar ſiue ſpina alba. Auicē. li.
b ij.ca.bedeguar. Bedeguar ē ſpina al⸗
ba.ꝛ ē ſilis cameleonte albe.vehemē⸗
tius eſt alba .et hȝ lōgiores ſpinas .ſimilanſqȝ
eius ſpi ne folijs amomi:verūtamen ſunt ſub
tiliores.et vehementiꝰ eſt alba.et eiꝰ quidez ſti⸗
pes puenit vſqȝ ad duos cubitos.et eiꝰ flos eſt
purpureus. Et ſemen eius eſt ſicut ſemen car
tami. verūtamen eſt vehementioris rotundita
tis.et in radice ipſiꝰ eſt infrigidatio et exſicca⸗
tio cū reſolutōe quadā. Semen vero eiꝰ eſt ca⸗
lidū ꝛ ſubtile. Et dixerūt qdam ꝙ tota eſt cali⸗
da valde. Et in ipa eſt virtꝰ reſolutiua ꝛ aper⸗
tiua.et ꝑcipue in ſemie eius. Et in ea eſt retentio
fluxus ſanguinis. et eius retentio eſt equalis.
Pā.ca.de acantiſleuce.i.bedeguar et ē carduus
cum aculeis in folijs albis et frigidis in pmo
gradu et medius inter humiditatē ꝛ ſiccitatē.

Operationes.

A ¶Bedeguar ɔfert fluxui ventris.et debilitati
ſtomachi.ꝛ abſcīdit fluxū ſanguīs. Et apponi
tur exteriꝰ ſic emplaſtrū ꝛ deſtruit apoſtemata
B mollia. ¶Et qñ fit collutio oris cū aqua eiꝰ in
qua coquit̄.ɔfert dolori dentiū. Sed ſeminis
eiꝰ ſubſtātia eſt ſubtilis.ꝛ ɔfert bñtibꝰ ſpaſmū
qñ ipm bibit̄. ¶Et ɔfert ſputo ſanguīs.et do⸗
lori ſtomachi ꝛ fluxui antiq̄.ꝛ ꝓuocat vrinā.
ꝛ delet apoſtemata flegmatica. ¶Et qñ bibit̄ ſe
mē eiꝰ ɔfert pueris hñtibꝰ ſpaſmū. Et qñ ſuſpē
dit̄ ſup aialia venenoſa amittūt toxicū. ¶Dya.
Radix eiꝰ bibita emoptoicis ꝓdeſt: ſciaticis et
ſtomaticis fert opē. Tumores oēs i cataplaſmati
bus ſpargit. ¶Elixatura eiꝰ dentiū cōpeſcit do
lores. Semē eiꝰ bibitū ɔtractos infātes ſalu⸗
berrime curat: morſibꝰ venenatis occurrit. ¶Et
q̇ eam in collo portauerit incurſū ſerpentū nō
timet. Radix deſiccat mediocriter. Et ſtiptica
eſt:et idō ciliacos ꝛ ſtomaticos iuuat.ſanguinis
eductionē repmit.et tumores vice cataplaſma
tis ſpargit. ¶Semen eiꝰ leptomeris et calide
eſt ꝟtutis. Et putrefactis mēbris iuuat potatum.
ꝛ fluorē ſanguīs medet̄.ꝛ ſic intranc eoꝝ reuma
tiſmū. ¶Itez ſeſſionibꝰ ꝗs greci eucatiſma vo
cant.fluores matricis abſtringit. cataplaſmati
bus miſcet̄ ɔſtrictiue medētibꝰ. ¶Gal. Bedeg
uar ɔfert iliacis ꝛ ſtomaticis.emiſſionē quoqȝ
ſanguis cohibet.tumores etiā cathaplaſmata
ɔtrahit. ¶Iuuat etiā dētes dolētes ſi gargari⸗
zatur decoctōe. Semen ꝓ ſubtiliū partiū et
calide ꝟtutis eſt.quare ꝛ ſpaſmātes bibitū iu⸗
uat. ¶Aui. Semen eiꝰ ɔfert infantibꝰ qñ bi⸗
bunt ꝓpter corruptionē in morſibꝰ lacertoꝝ.

¶Capitulum.lxvi

b Ellirici.Ser.li.ag.ca.belligꝫ. Belligꝫ
.i.bellirici ⁊ ſūt ꝺ gñe mirabolanoꝝ ſūt
fri.⁊ ſic.i ſi.ij.gra.⁊ extinguūt acuitatē ſan-
guis ⁊ caliditatē colere. hoc idē mirabolani
emblici.vt hꝫ i ca.emblici. Jo.meſue cap.de
mirabolāis. Bellirici ſūt ex medicis bñdictꝭ.
expectaꝶ ei ꝑ eos ꝯfortatio/meliores ſūt groſ
ſi pōderoſi ⁊ ꝺēſi corticis.fri.ſūt i.i.⁊ ſic.in.ij.
In eoꝝ opatōibꝫ ⁊ ꝓprietatibꝫ ſūt ſicē emblici.
Ubi ſciēdū ꝙ mirabolani emblici ⁊ bellirici
ſūt ex alia arbore ꝓducti ꝗ̄ alie ſpēs mirabo
lanoꝝ/ſic apparet i ca.mira. Et iō h determi
naꝶ ꝺ iſtꝭ. In ca. ꝓ mirabolani determiaꝶ de
aliis ſpeciebꝫ mirabolanoꝝ. ¶Opatōes.
A ¶Bellirici hñt ꝓprietatē ꝺenigrādi capilloſ
⁊ ꝓhibēt caſū eoꝝ ⁊ ꝯfert emorroidibꝫ/⁊ ipſi
B tumeſcūt i aq̄. ¶Et ꝯditi ex eis faciūt opatio
nes mirabolanoꝝ ñ ꝯditoꝝ/niſi ꝙ ſūt debili
ores eis/⁊ i bellirici maior ē ꝓprietas i acumi
C ne ꝗ̄ i emblicꝭ. ¶Mirabolani emblici belli-
rici ⁊ kebuli mixti cū oleo amigdalaꝝ dulci-
um/⁊ cū melle tingūt capillos colore nigro.
D ¶Jo.meſ. Bellirici educūt ſolutōe flegma/⁊
ſūt ex rebꝫ valde ꝯfortātibꝫ cerebꝝ ⁊ neruos/
E ⁊ augēt itellectū. ¶Et ꝯfortāt coꝝ/⁊ ꝯfert tre
mori cordiſ ⁊ mūdificāt ſtōachū a putrefacti
one/⁊ ꝯfortāt ipm:⁊ ſedāt feruorē i eo/⁊ aufe
F rūt ſitiꝫ. Et addūt i appetitū:⁊ ſedāt vomitū. H
G idē faciūt emblici. ¶Ser. Bellirici auferūt
ſitim ſua frigiditate ⁊ ꝓparāt ſtomachū.ꝓuo
cāt appetitū.⁊ ſtringūt vētrē ꝓpē eoꝝ ſtiptici.

Capitulum.lxvij.

El vel Sel. Ser.lib.aggre.ca.bel.
b auc.yſaac benaram. Bel eſt citoniū
indū.⁊ eſt fruct⁹ rotūdus ſicut auel-
lana.nō hñs corticē ſup ſe in ꝗ eſt ſemē ſimi-
le odore.⁊ eſt illud qđ de ipo admiſtraꝶ.⁊ vir
tus ei⁹ ē ſic vꝰ zinziberꝭ.ca.in.ij.g.⁊ hu.i.i.

Operationes

¶Serapiō. Bel. Subtiliat chimos groſſoſ A
¶Et ꝯfert duricici neruoꝝ. ¶Et valet vētoſi B
tati emorroidaꝝ. ¶Et augmētū facit i ſper- C
mate:⁊ valet ſicut ſel. ¶Arbor eius vocatur D
dorſſabā vt apparet in ca.granati ſilueſtrꝭ. E

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Hebem.Sera.li.aggre.cap.hebem.
b Hebem ſpēs ei⁹ ſunt due.ſ.rubea.⁊
alba. Et ſunt ambe vene in magnitu
dine radicis paſtinace parue:quaꝝ ꝗdā ſent
tortuoſe:deferunꝶ ab armenia:odor earū eſt
bon⁹:⁊ eſt i eis viſcoſitas ꝗdā:ambe ſpecies
ſunt ca.⁊ hu.Aui.li.ij.c.hebem. Hebem ſunt
fruſta aſpera ꝗ ſūt radices exſiccate ꝯtracte:⁊
⁊ ſūt duaꝝ ſpecieꝝ:ꝗrū vna eſt alba ⁊ altera
rubea:eſt calida ⁊ humida in.ij.gradu.

Operationes

¶Sera. Ambe augmētū faciūt ī ſpermate.
A ¶Aui. Behē eſt impignatiuū: ⁊ ꝯfortat cor
B valde: ⁊ ꝯfert tremori cordis: ⁊ manifeſte au-
gmētat ſperma: loco eiꝰ ponit̄ q̄ntū ipm eſt de
tuderi: ⁊ medietas ponderis lingue auis.

Capitulum .lxix.

Ben vel balanus. Dyaſ. ſcḋm trāſlatio-
b nē nr̄am ca. balanꝰ. i. ben: eſt ſemen
arboris ſilis arbori mirice: nuces ba
bens abintꝰ: q̄s cū digitis ꝯfricauerꝭ humo
res exeūt: q̄ ꝯfectiōibꝰ miris ⁊ nobiliſſ. mul
tis miſcet̄ p oleo. Naſcit̄ ꝑo in ethiopia et in
arabia ⁊ in locꝭ indie. Ipſe ſuccus melior eſt q̄
eſt recens ⁊ odore plenꝰ ⁊ albꝰ. ¶Sera. li. ag
gre. ca. babē. auc. Dyaſ. Haben. i. granū ben:
⁊ eſt fructꝰ arboris ſimilis tamariſco: ⁊ ē fru
ctus ſimilis auellanis. medulla eiꝰ exprimit̄
ſicut amigdale: ⁊ egredit̄ aliq̄d loco olei. Et
naſcit̄ hec arbor in terrꝭ bababes ⁊ ī babylo-
nia ⁊ in locis arabū: ⁊ in terris paleſtine que
noiat̄ nitrā. Et melior ex eo ē nouꝰ plenꝰ al-
bus facilis excoriatiōis. Et ideꝫ auc. Galie.
Hec medicina defert̄ ad nos ex terrꝭ arabū:
⁊ pigmētarij vtunt̄ ſucco medulle eius loco
olei. Et cōplexio eiꝰ eſt calida. Oleū eius ex
trahitur ſicut oleum de amigdalis.

Operationes

¶Dyaſ. Ex eo ℥. i. bibita cū poſca ſplē ſiccat A
cū vrīs ⁊ lirica mixtꝰ ⁊ ī cathaplaſmatibꝰ po
ſitus: ⁊ mulſa adbibita dolores podagricos B
mitigat. ¶Aceto aūt mixtꝰ lepram ⁊ maculas L
⁊ puſtulas corporis tollit. ¶Accepꝰ ſolutio-
nē ventrꝭ facilē p̄ſtat. Expſſus ſuccus eiꝰ vti
lis eſt vt aſpredinē ⁊ pruriginē corporis mirifi D
ce purget. ¶Serap. Ben ꝯfert empetigini ⁊
lentiginibꝰ que ſunt ī facie: ⁊ ſcabiei ⁊ pruri-
tui ⁊ egritudini cū q̄ cutis eleuat̄ cum aceto. K
¶Et attenuat duriciē epatis ⁊ ſplenis ſi eis
ſupponat̄ cū aliqua far ex deſiccantibꝰ: ſed in F
ſucco eiꝰ eſt parū ſtipticitatꝭ. ¶Jo. meſ. Ben
p vomitū ⁊ p ventrē educit flegma crudū et
groſſum. Et eſt medicina mirabilis ad coli- G
cā flegmaticā ⁊ ventoſam. ¶Aui. li. ij. cap. de
ben. Ben ē mūdificatiuū ⁊ ꝓprie eiꝰ medulla
⁊ inciſiuū humidoꝝ groſſoꝝ. Et apit cū ace-
to ⁊ aq̄ opilatiōes viſceꝝ. Et in arbore ipſiꝰ
eſt amaritudo ⁊ ſtipticitas: ⁊ ꝓpt̄ h̄ ē ī ipſa vtꝰ
cauterizatiua: ⁊ eiꝰ cortex ē ſtipticꝰ plꝰ. ¶Et
oleū ipſiꝰ nō euacuat̄ a ſtipticitate: ⁊ ī ipſo ra
ro ē abſterſio ⁊ inciſio. ¶Semē eiꝰ ꝯfert lēti
ginibꝰ magnis. ſ. ⁊ puis: ⁊ pāno ⁊ mor ee ⁊ ve
ſtigijs vlceꝝ: ⁊ ſilr̄ eiꝰ oleū. ¶Et ꝯfert apati-
bꝰ durꝭ oibꝰ cū pōit̄ ī emplaſtrꝭ ⁊ vnguentis.

Capitulum.lxx.

b Leta. Iſi. Bleta vel beta alia candida
alia nigra alia ſilueſtris. Itẽ greci duo
genera faciunt: nigrã ꝛ candidã: quã ꝓferunt
parciſſimi ſeminis appellãtq; ſoclon: ꝛ ẽ ble-
ta agreſtis: q̃ eſt bleta lata q̃ facta eſt ſicut el-
leboꝛus albꝰ: vt apparet p Dyaſ. cap. de elle-
boꝛo albo: ꝛ iſta vocaẜ blitis. ꝛ licet Dyaſ. fa-
ciat ſemotim ca. de bleta ꝛ de beta. erroꝛ ſcri-
ptoꝛis fuit vel tranſlatoris. Nã idem dicunt
ꝛ debent cõtinuari illa ca.

Operationes

A ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. bletũ. Bletũ eſt olus co-
meſtibile fri. ꝛ hu. cõplexiõis in ſcđa mãſiõe
B ꝛ ꝑpara abſtantia. ¶ Et idẽ li. ij. de cibis ca. ð
beta. Succus bete eſt mediocriter abſterſi-
uus q̃ ꝛ ventrẽ ad egeſtionẽ excitat: ꝛ ſtoma-
chũ aliq̃n moꝛdicat: ꝛ maxĩe illoꝝ q̃cũq; faci-
le paſſibilẽ ꝛ ſenſibilẽ hñt ipm: ꝛ ꝓpter h̃ ipm
eſt eduliũ malũ ſtomachis ampliꝰ comeſtuȝ.
C ¶ Alimentũ aũt ab ipa modicũ magꝭ idone-
um eſt q̃ꝫ ĩ alua ad opilatiões q̃ ſm epar. ad-
huc aũt magis q̃n cũ ſinapi aut oĩno cũ ace-
to comediẜ: ꝛ ſpleneticis eodẽ modo come-
ſta ſunt bona medicina magis q̃ꝫ alimentũ.
D ¶ Sera. li. aggre. ca. de bleta. Ex ea ẽ alba ꝛ
nigra: ꝛ in ſapoꝛe eiꝰ eſt nitroſitas: ꝛ virtꝰ eiꝰ
eſt q̃ abſtergit ꝛ reſoluit ꝛ expellit ſupfluita-
tes caliditatis: q̃n cũ ea fit ſternutatoꝛium.
E ¶ Et q̃n bleta coquiẜ: egrediẜ ex ea viſcoſi-
tas ꝛ acuitas: ꝛ fit virtꝰ eiꝰ q̃ ꝓhibet genera-
tionẽ apoſtematꝫ: ꝛ reſoluit reſolutiõe pauca
In alba vero eſt de virtute abſterſiua ꝛ reſo-
lutiua. In nigra eſt res ſtiptica: ꝛ ꝑpue in eiꝰ
F radice. ¶ Et idem auc. Galie. in li. de cibis.
In ea exiſtit hũiditas abſterſiua abſterſione
ꝑpara: ꝛ cũ illa hũiditate laxat ventrẽ: ꝛ mol-
lificat inteſtina ꝛ ſtomachũ: ꝛ maxĩe cũ fue-
G rit boni ſenſus. ¶ Et iõ accidit q̧ bleta ẽ ma-
la ſtomachis: ꝛ ꝓpꝛie illi qui eſt ſicut dixi: q̃n
viſus eiꝰ eſt nimiꝰ: ꝛ nutrimẽtũ eiꝰ eſt paucũ:
ſicut nutrimẽtũ aliaꝝ herbaꝝ. Sed bleta q̃-
dẽ eſt magꝭ iuuatiua q̃ꝫ melochia in aperien-
H do opilatiões epatis. ¶ Nigra autẽ ſtringit
ventrẽ ſicut lens: ꝛ maxime q̃n coquiẜ radix
eiꝰ ẽ plꝰ ſtiptica ꝯſtrictiua ventriꝫ: ꝛ alia ſpẽs
I eiꝰ ſoluit ventrẽ. ¶ Et ambe q̃dẽ ſpẽs eiꝰ ſũt
mali chimi ꝓpter nitroſitatẽ q̃ eſt ĩ eis. Et iõ
q̃n fit ſternutatoꝛiũ cũ ſucco eiꝰ ꝛ melle mun-
K dificat cerebꝝ ꝛ ꝯfert doloꝛi auriũ. ¶ Et q̃n
ex decoctiõe blete ꝛ radicis eiꝰ abluiẜ caput
auſert lendines ꝛ mũdificat ipm a furfuribꝰ.
L ¶ Et q̃n ꝓijciẜ ſup ſcalſuras q̃ fiũt a frigoꝛe
ꝯfert eis: ꝛ q̃n coquiẜ cũ folijs eius curat bo- M
tar. ¶ Et valet ad cõbuſtionẽ ignis ꝛ heriſi-
pilam. Et idẽ auc. aben meſuay: q̃n coquiẜ et
comediẜ cum fabis digerit cito.

Capitulum.lxxi.

Dellũi. Vñ ſciendũ q̧ bdelliũ quod-
b dã eſt iudaicũ: ꝛ eſt gũmi cuiuſdã ar-
boꝛis q̃ vocaẜ melealiend. ꝛ illud eſt
bdelliũ iudaicũ. ꝛ arabicũ q̃d naſciẜ ĩ india ꝛ
arabia. Et eſt aliud bdelliũ ſm Sera. li. ag.
ca. Melk. q̃d ð bdelliũ de melka q̃d eſt ex ar-
boꝛe noiata melk que oꝛiẜ in meka: q̃ arboꝛ
eſt ſatis ſtiptica: cuiꝰ fructꝰ maturaẜ ĩ meka:
ꝛ comediẜ dulcis: ſed in hyſpania nõ matu-
ratur: ſed eſt foꝛtiter ponticꝰ pauce aquoſita-
tis ꝛ aſper. ꝛ talis arboꝛ ꝛ eiꝰ gũmi vocaẜ de
meka. Et eſt bdelliũ q̃d ſcribiẜ in ꝑncipio Ge-
neſis ca. ij. q̃d eſt in paradiſo voluptatꝫ: cuiꝰ
fructꝰ ſatis eſt dulcꝭ. Et de iſto bdellio facit
Auic. ſuffuſſ. ꝯtra fluxũ in ethica circa ſinẽ.
vbi ponit curas ꝫ ſint hō mara ſupuenientia
ethice. Et iſtud bdelliũ eſt frigidũ ꝛ ſiccum.
Et ꝯſtringit ventrẽ. Sed bdelliũ iudaicũ eſt
calidũ in ſcđo ꝛ humiduȝ in pꝛimo. Vñ quia
in receptis inueniẜ bdelliũ ꝯſtringere et rela-
xare ꝛ calefacere et infrigidare ꝛc̃. Quando

volum⁹ apire mollificare ⁊ reſoluere ⁊c. ponat bdelliū iudaicū. q̄n vero volum⁹ ꝯſtringere ⁊ infrigidare ponat bdelliū de meka. et tale bdelliū eſt celeſtinū. i. coloris celeſtini: ſ bdelliū iudaicū ē ſubnigrū ſiue ſubalbidum verꝫ antiq̄ nr̄i carētes bdellio de meka loco eius ponebāt quandā aquoſitatē ꝯglobatā: q̄ inuenit in veſiculis vlmi. ¶ Plini⁹ ca. de bdellio. Bdelliū eſt calidū in. ij. gradu: humidum in p̄mo. ¶ Almanſoꝛ tractatu. iij. ca. de bdellio. Bdellium iudaicū calidū ē. bdelliū tamē de meka frigidū eſt ⁊ ſiccum.

Operationes

A ¶ Serapion auctoritate Galieni. Bdellium ſtringit ventrē ⁊ fortificat ſtomachum: diſſoluit apoſtemata q̄ fiunt in canna pulmonis. ⁊ tumoꝛez q̄ fit in crepatura inteſtinali: q̄n diſſoluit cum ſaliua hominis ieiuni donec fiat ſicut vnguētū vel emplaſtrū: frangit lapidē renum: q̄n ſumit in potu, puocat vrinā ⁊ diſſoluit apoſtemata cruda groſſa vētoſitates ner
B noꝝ. ¶ Galien⁹. vi. ſim. far. ca. bdellio. Quidam autē eo vtunt ⁊ mapie arabice in bronrenlolis: id eſt herniis inteſtinalib⁹ ieiuna ſaliua madefacientes: donec puenian ad ꝯſiſtē
C tiaz emplaſtri. ¶ Arabicū vero ⁊ lapides qui ſunt i renib⁹ infringere bibitū: necnō vrinas puocare ⁊ diſcurſus indigeſtibiliū ſpirituū ſanare: necnō laterꝫ doloꝛes ⁊ rupturas.
D ¶ Almāſoꝛ. Bdelliū iudaicū dura diſſoluēs apoſtemata emoꝛroidib⁹ vtile iudicat. Bdel
E lium de meka ventrē ſtringit. ¶ Auicē. Bdelliū reſoluit ſanguinē ꝯgelatū ⁊ eſt lenitiuū ⁊
F maturatiuū diſrūpit ventoſitates. ¶ Et arabicū eſt ſiccius eo niſi recens. ⁊ reſoluit apoſtemata dura ⁊ ꝑpie diſſolutuz cum ſaliua ie
G iuni. ⁊ ſilr̄ reſoluit reliqua frigida. ¶ Et mechum qđ nō eſt ex fructu palmaꝝ ſiluestrium eſt ſtipticum. Bdellium iudaicū reſoluit ſcrofulas: ⁊ bibit decoctū ad apoſtemata dura q̄ ſunt intrinſecus ⁊ linitur cum aceto ſup ſaba
H tati. ¶ Cōfert cōtuſioni lacertoꝝ ⁊ ſpaſmo ⁊
I duriciei neruoꝝ ⁊ ꝯgelationi ipoꝝ. ¶ Et de meka etiā exiſtimauerunt q̄ ipm̄ puocet: ſed nō dubitat q̄n ipm̄ ſtringit ⁊ frangit lapidē.
K Bdelliū vero arabicū claꝝ rubeū q̄n terit ex eo q̄ntitas duoꝝ aureoꝝ: et bibit cum aqua
L ⁊ ellis minuit flegma. ¶ Et bdellium virūq̄ reſoluit ramicem aque ⁊ aperit os matricis clauſum. Et educit fetum ⁊ mundificat ma
M tricem. ¶ Et reſoluit apoſtemata ani et teſticuloꝝ. Et ꝯfert moꝛſui venenoſoꝝ.

Capitulum. lxxij.

Erberis. Aui. li. ij. ca. de berberis. Ex
b eo ē rotūdū ⁊ rubeū cāpeſtre: ⁊ aliud eſt nigrū longū arenoſum aut montanū. ⁊ eſt foꝛti⁹ fri. ⁊ ſic. in fine tertij grad⁹. ⁊ eſt vincēs colerā valde. Gal. viij. ſim. far. ca. oxia cantū. Hec arboꝛ eſt ſilis virtute ⁊ ſpecie arboꝛi arebandi. i. piroꝝ ſilueſtriū: niſi q̄ arboꝛ piroꝝ eſt ſtiptica ſtipticitate foꝛti: ſ in fructu eius cum ſtipticitate eſt res incidens ſubtiliter. ¶ Serapion auc. Dyaſ. li. aggre. ca. Amiberberis. i. berberis. Et eſt rubo acbiſſa: ⁊ dictū acutū. ⁊ acſa: ⁊ eſt dictū ſpina acuta. ⁊ eſt illa q̄ facit fructum q̄ dr̄ zacbuch ſiue zayracb. ⁊ eſt amiberberis ⁊ defert a coraſceni. ⁊ eſt arboꝛ ſilis arboꝛi piroꝝ ſilueſtriū q̄ dr̄ abbimis ſiue abaras niſi q̄ eſt minoꝛ: et habet multas ſpinas. Et h̄ fructū ſilem grano mirti: niſi q̄ eſt maioꝛ ⁊ rubeus facile frangibilis: ⁊ h̄ interi⁹ grana. ⁊ h̄ radicē habentē multas radiculas infixas terre.

Operationes

¶ Sera. Fructus ei⁹ q̄n bibit aut etiā comedit. abſcindit fluxū antiquū ⁊ humiditates antiquas q̄ fluunt a matrice. ¶ Et q̄n fit emplaſtrū cū eo trito attrahit ſagittas que ſunt infixe carni: ⁊ aſcellas ⁊ ſpinas ⁊ alia ſimilia.

E ¶ Et quãdo percutit̃ vẽter mulieris pregnã
tis cũ radice huius terre. aut fit inunctio cũ
ea expellit fetũ. Et eſt fri. ⁊ ſic. in ij. gra. ꝓhi
bet ⁊ incidit ſitim calidã. ⁊ fortificat ſtoma-
D chum ⁊ epar. ¶ Et proprietas eius eſt ꝙ ꝓfert a
poſtematibꝫ calidis. Et hec auc. Aben Meſ
E uay. ¶ Et idẽ auc. Armaſios. Fructus eiꝰ re
tinet ⁊ ꝓhibet oẽs egritudines q̃ fiũt a fluxu
F ventris. ¶ Aui. Fructus berberis ꝓfert apo
ſtematibꝫ calidis ex eis emplaſtꝝ ſuppoſitũ.
et ꝯfortat ſtomachũ ⁊ epar. ⁊ abſcindit ſitim
valde. ⁊ ꝓfert raſure ⁊ fluxui ſanguis inferiꝰ.

Capitulum. lxxiij

Vzeiden ſunt radices albe. ¶ Sera
b pion li. aggre. capiº buzeiden. eſt ſi
mile behen albo. ⁊ eſt medicina indie
qua nos parum vtimur. Et quidam vero deny
lerũt ipſam ad nos. ⁊ vidimus eam ſepe. Et
melius ex eo eſt qđ eſt album. habens lignũ
groſſum ⁊ multas virgas. Illud vero qđ eſt
ſubtile lignũ habens ſuperficiem lenem par
ue albedinis eſt nõ bonũ ⁊ nullius iuuamẽti

Operationes

A ¶ Serap. auc. habix. Habix dixit ꝙ eius iu
uamentum eſt ſicut iuuamentum hermodac
tilorum ad remouendum dolorem iuncturarũ
et podagre. laxat aquam citrinam.

Capitulum. lxxiiij

Itumẽ iudaicũ ſiue aſpaltũ. et dr̃ bi
b tumẽ iudaicũ eo ꝙ in iudea inuenit̃. ſ.
in ſtagno qđ mare mortuũ dr̃. in q̃ in-
gredit̃ flumẽ iordane. Et ipſum eſt ſpẽs napte
ſed nõ napta. qm̃ napta eſt petroleũ vł ſtercꝰ
demonũ qđ idẽ eſt ⁊ ẽ ſicut oleũ liquidũ vt ha
bet̃ inferius in tractatu de lapidibꝫ ꝓcioſis ca.
petroleũ. Sed bitumen iudaicũ vel aſpaltũ.
vł hraſalendi q̃ idem ſunt. eſt durum vtcũq3 qđ
põt puluerizari. ſ3 nõ reſoluit̃. ⁊ hꝫ vtcũq3 fe-
torẽ napte. vt p3 p Sera. ⁊ ꝓcordiã Dyaſ.
ca. aſpaltũ. Aſpaltũ eſt bitumẽ iudaicũ. ⁊ eiꝰ
aliud eſt aridũ aliud liquidũ. vñ bitumẽ iuda
icũ qđ fit in lacu iudee q̃ dr̃ alffriden coagula
tio eiꝰ p ripã ipſius lacus inuenit̃. ⁊ nautẽ na
cum ſcafa. ⁊ ſic eã colligũt ⁊ ſiccãt ⁊ vendunt
Aliud genꝰ eſt qđ neq3 ferrũ neq3 aqua rũpe
re põt. niſi tm̃ menſtrua mulierꝝ. aut ſanguis
hircorꝝ. Et ſi volueris rũpere. ſic rũpe. colli-
ge vinũ de lana ⁊ intinge ipſum in ſanguie. ⁊
ſic incide. Eſt autẽ bitumẽ ſummũ purpureũ
odoris grauioris. reparabile aũt nigrũ eſt. Re
perit̃ aũt babilonicũ bitumẽ albũ ſeu nigrũ.
lõgo interuallo rapiẽs ad ſe ignẽ. Omẽ vero
bitumẽ hꝫ virtutẽ malacticã ⁊ dyaforeticã. ⁊

bꝫ vires viſcide ⁊ etiã efficaciter relaxãtes.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Bitumen tumores repꝛimit. Suffocatiõibꝫ ſtericis occurrit. Cadẽtes ma
B trices ſubleuat fumigando. ¶ Epilẽticos ſu-mus eius prouocat cũ caſtoꝛeo. mẽſtruis im
C perat. tuſſim ſedat. ¶ Aſmaticos ⁊ diſnoicoſ
D ad ſanitatẽ pducit. ¶ Moꝛſibꝫ venenatis oc currit ſciaticis pſtolat. ſciliacis dat in mo-dũ caraſpucie ⁊ maximũ pſtat effectũ. coa-gulatum ſanguinẽ cũ aceto reſoluit. diſinte-ricis cũ ſucco ptiſane ſuppoſit⁹ curat. ¶ Ca-
E tarrum ſuffumigatione cõpeſc. & dentiũ dolo rẽ appoſitũ mitigat. podagricos ⁊ arteticos cũ nitro ⁊ cera vt malagina impoſitũ curat.

Capitulum. lxxv

Brionia. Dyaſcorides capitlo ampe
h leos leuki. id eſt brionia. ſiue vt lati ni vitis alba haſtas ⁊ folia ſimilia ha bet viti noſtre. ſed aſpera ⁊ minoꝛa capꝛioli ſi miles ſunt implicãtes ſe. ſemen ipſi vue ſimi-le eſt botruoſum rarũ et fuluũ. ¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacoꝝ capitulo ampele-os leuki. id eſt vitis alba. quã quidã ⁊ brioni am et pſilotrũ vocant. in ſummitate eius eſt ſtipticitas et amaritudo pauca ⁊ acuitas. et ipſe comeduntur in principio ſue natiuitatis ſm conſuetudinem ⁊ in tempoꝛe veris. quia ſunt iuuantes ſtomachum propter eoꝝ ſtipti citatem. ſub amarã autẽ ⁊ leniter acrem hꝫ ber ſtipticitatem. ¶ Serapion libro aggrega toris capitulo fefera. Fefera herba ẽ que hꝫ folia ⁊ capꝛiolos in ſimilitudinẽ vitis cõmu nis. niſi quia ſunt aſperioꝛa. ⁊ rami ⁊ capꝛioli adherent. implicantes ſe quibuſcunqꝫ approximant ex arboꝛibꝫ aliĩs ⁊ ſuſpendunt eis cũ capꝛiolis ſuis. ⁊ habet fructũ ſimilẽ racemo rubeo.

Operationes

¶ Galienus. Brionia vrinã mediocriter pro uocat. Radix vero abſterſiuam quandam et ſiccatiuam ſubtilium partium habet virtu-tem. necnon mediocriter calidã propter quã ſplenes attenuat. ¶ Scliratos ſanat. exteri-us appoſita cum ficubus ſcabiẽ ⁊ lepꝛam ſa nat. botruoſus autem fructus in polipŏdis eſt vtilis. ¶ Serapion auctoꝛitate Raſis. Uirtus eius eſt que calefacit mediocriter ⁊ abſtergit ⁊ ſubtiliat ⁊ diſſoluit duriciem ſple nis qñ ſupponitur emplaſtrũ ex ea cum fico bus. Et curat ſcabiem ⁊ egritudinẽ cũ qua eleuatur cutis. Sed fructu eius vtuntur co riaminarĩ. Nam cum eis abꝛadũtur pili co-rioꝛum. ¶ Et idem Serapion. Uirtus folio rum ⁊ fructus ⁊ radicis eſt calida ⁊ acuta. Et ideo qñ fit emplaſtrum cum eis ⁊ ſale confert vlceribus que dicuntur granita. ⁊ illis que dicuntur fagedenica. curat fiſſuras labioꝛũ. ¶ Radix eius mixta cum oꝛobo et fenugre-co quando cum eis abluitur cutis mundifi-cat ⁊ abſtergit eam. Et aufert pannum et ve-ſtigia nigra ⁊ hoꝛboꝛ ⁊ cicatrices vlcerũ. Et conficitur cum oleo donec fiat ſicut cera. et ſedat doloꝛem ⁊ fiſtulam ani. Et qñ miſcetur cum oleo donec diſſoluatur. cõuenit ad hoc ⁊ expellit liuoꝛem qui fit ſub oculo. Et quan do fit ex eo emplaſtrũ cum vino ſedat panari ciũ. ⁊ reſoluit apoſtemata ⁊ aperit ea. Et em-plaſtrum factum cum ea extrahit oſſa. ingre ditur in confectionibus vnguentoꝛum coꝛ-rodentium carnem. Et potatur de ea. ʒ. i. ad epilentiam. ⁊ conuenit appoplexie ſic admi-niſtrata ⁊ opilationi. Et quando bibuntur ex ea. ʒ. ĩĩ. confert moꝛſibus tyri ⁊ occidit fe-tum. Et quando extrahitur ſuccus a ſtipiti-bus eius et accipitur cum frumento coctoꝛ pꝛouocat lac.

Capitulum.lxxvi

Brictanica. Dyaſcorides ca. Brictanica herba eſt habens folia ſimilia lappatio agreſti/ ſed paulo nigriora lanoſa guſtu ſtiptica. Haſtã vero habet longam ꝛ radicẽ paruã ꝛ tenuem/ folia eius exſiccantur/ ſuccus eius collectus in ſole ponitur ꝛ ſiccatur/ ꝛ eſt illi virtus ſtiptica,

b

Operationes

A ¶Dyaſcorides. Succus eius ſiccatus ĩ ſole prodeſt vulnerib9/ vel cancris oris ꝛ faucium cum vino ꝛ his qui priſim incurrũt. quidam dicunt ꝙ eſt lappacium acutum.

B ¶Dyaſcorides capitulo brio. id eſt brictanica herba eſt duorum cubitorum longa/ virgas multas ꝛ tenues habens in quibus folia naſcuntur lepide ſimilia mollia ꝛ alba/ et in ſummo virgarum profert ſemen florem al bum habens.

C ¶Dyaſcorides. Uirtus eius eſt que cũ ſucco priſane cocta/ ꝛ a capadocijs comeditur propter frigiditatem ſtomachi/ ꝛ ſemen eius pro pipere vtuntur miſcentes in cocturis. Alij memorant hanc empetigines mederi.

D. ¶Dyaſcorides capitulo brictoris. id eſt brictanica herba eſt cuius radix aſpera et ſtricta ꝛ ſibi coherens guſtu dulcĩ facit haſtas duorum cubitorum ſpinoſas. Naſcitur in locis algoſis que cathaplaſmatibus adhibita/ omibus vulneribus impoſita ꝛ quotidie mutata medetur.

Capitulum.lxxvii

Botris. Dyaſcorides capitulo Botris eſt herba fruticoſa tota ſparſa ſuper terram. colorem mellinum habens per interualla furcata. virge ei9 in omnibus ramis ſemine plene/ folia habet ſimilia in cibo agreſti cum maximo odore et bono/ non inuenitur in partibus noſtris. multi pro ſuauitate odoris rebus alijs eam adiungunt. Naſcitur in locis cultis et paſcuoſis. capadocij vero eam ambroſiam dicunt/ alij arthemiſiam.

b

Operationes

¶Dyaſcorides. Cum vino bibita arthonoicis prodeſt. ſuccus eius bibitus in balneo ictericis colorem reddit. Sed notanduꝫ ꝙ plures herbe non inueniuntur in partib9 noſtris. Et ideo noſtro idiomate nõ poſſunt nominari, A

Biblioteca Publica de Braga

Capitulum.lxxviii

b Borago. yſidor⁹. li.ebimo. Borago cali.eſt ꝛ hu.in p̄mo gradu. Platea. Borago folia habꝫ aſpera. ꝛ viridia ſunt precipue.cōpetunt vſui medicine.exſic‑cata nō ſecundario ſemina. Conſtan. Bora‑go eſt calida ꝛ humida in primo gradu. Itē Borago herba eſt ſatis nota calida ꝛ humi‑da eſt in medio primi gradus. Habet em̄ vir‑tutem generandi bonos humores.

borragem

Operationes

A ¶ yſaac. Borago in vino potui data leticiā generat.ꝛ cor confortat.proinde antiqui miſ‑ſcebant eam medicinis cardiace valentibus

B paſſioni.¶ Que etiam cum aqua cocta. ꝛ cū melle aut zuccaro potui data cannales pul‑

C monis ꝛ gutturis optime mundant.¶ Plate‑rius. Conualeſcentibus ex egritudine valet ſyncopiſantibus cardiacis cōmeſta cū car‑nibus vel condita cū ſanguine. Semen ei⁹ per duos annos in multa efficacia ſeruatur.

D ¶ Radix non competit vſui medicine. Her‑ba etiam cruda comeſta. bonum ſanguinem generat. Contra yctericiam cocta cū carni‑bus comeditur.¶ Cōſtantinus. Borago co‑leram rubeam purgat. cardiacis ſubuenit. ex colera nigra patientibus.¶ In vino miſ‑ſa ꝛ potui data leticiā generat.¶ Eiuſq̄ apo‑zima cū melle ꝛ zuccaro bibitū.ꝛ contra gut‑turis aſperitatem ꝛ pulmonis ac pectoꝛ vа‑let.¶ Valet ſm̄ Dyaſco. conualeſcentibus ꝛ ſyncopiſantibus.cardiacis.melancolicꝭ. co‑meſta cum carnibus.¶ Contra ſyncopim fi‑at ſyrupus ex ſucco eius ꝛ zuccaro fiat ſimi‑liter contra cardiacam paſſionē.addito pul‑ueris oſſis de corde cerui.¶ Valet ſimiliter contra melancoliam.

Capitulum.lxxix.

b Bombax vl' cotum. Serapion libro aggreg. capitulo goſon .i. bombax. Dixerunt quidam medici de kelbe. q̄ cotum naſcitur inter eos in arboribus. q̄ ſunt ſicut arbores antiperſicorum. et durāt annis viginti.et eſt ex eo q̄ omni anno ſemi‑natur. Et idem auctoritate aben meſuay. me‑lius eſt ex eo nouum. Et quod eſt plantatus anno ſuo.

Operationes

Universidade do Minho

A ¶Serapion. Succus folioꝝ eius cõuenit fluxui ventris qui accidit infantibꝫ.

B ¶Et ſemen eius cõuenit tuſſi. Et eſt bonum pectori: ⁊ eſt calida ⁊ humida.

C ¶Et oleum eius ꝯfert lentiginibꝫ faciei ⁊ puſtulis calidis que fiunt ĩ facie: ⁊ facit augmẽtum in ſpermate.

D ¶Dyaſcorides ca. coton: id eſt bombax. medulla ſeminis eius calefactoria eſt mollificat pectus.

E ¶Et prodeſt ad tuſſim.

F ¶Succus vero foliorum eius potatus fluxum ventris infantium ſiſtit. Et eſt calida ⁊ humida complexionis.

Capitulum. lxxx.

borrage [illegible]
linga de [illegible]

Bugloſſa. Yſidor⁹ li. etymo. Bugloſſos a grecꝭ eſt dicta: eo ꝙ aſperrima folia in modũ lingue bouis habeãt. Que mirũ modũ ob ſapientiã nutriendam a veteribꝫ infundenda vino memorat. Plini⁹ libro. xxv. Bugloſſos folia habet bouis lingue ſilia ſup terrã ſparſa ⁊ aſpera ⁊ magna et minora. Auicenna. Lingua bouis eſt herba lata habens folia. Et canna eius eſt plana: cuius rami ſunt vt pedes locuſtarũ: ⁊ color eſt ex viridi ⁊ citrino. Adminiſtrãda autẽ eſt in medicina illa que groſſa habet folia ſuper quoꝝ facie ſunt puncta: que ſunt radices ſpinoꝝ aut piloꝝ exeuntium ab ea. Proxima ẽ equalitate in calore. ad caliditatẽ enĩ paruaꝫ declinat. Et eſt in fine primi gradus in humiditate. Que autẽ ſicca eſt: minoris eſt humiditatis. Serapion li. aggre. ca. ledenalchaur auctoritate Dyaſcoridis. Ledenalchaur id eſt lingua bouis ſiue bugloſſa: ⁊ eſt planta q̃ aſſimilat herbe q̃ dicit caromas: et habet folia verſus terrã aſpera ⁊ nigra: ⁊ aſſimilatur in figura ſua lingue bouis.

Operationes

A ¶Plinius libro vt ſupra. Bugloſſa vino mixta animi voluptates auget: ⁊ vocatur euphraſinum fluxiões: quas greci thaumatiſmos dicũt ſedat. et ſciaticis cũ aq̃ bibita ſingulare preſidium tribuit.

B ¶Auicenna. Bugloſſa ſicca ⁊ aduſta alcola que ſunt in infantibus remouet; ⁊ inflationem oris ſedat.

C ¶Et etiam lenificatiua pectoris: ⁊ confortatiua cordis.

Bona melancolie ex ſolicitudine ac tremori cordis in vino ⁊ diſpoſitionibꝫ melancolicꝭ.

D ¶Quidam in potu tribuant eam ad tremorem cordis calidam.

Confert etiam tuſſi ⁊ aſperitati canne ꝓprie que cocta cum zuccaro ⁊ ydromelle.

E ¶Serapion auctoritate alcauzi. Bugloſſa eſt frigida: ⁊ qñ flos eius cõburitur cõuenit fluxibilitati dentium: ⁊ gingiuarũ: ⁊ ad alcolam ꝓprie que accidit in ore puerorum: ⁊ omnibus infirmitatibꝫ que fiunt in ore.

F ¶Cõuenit cardiace que fit a colera. Et quãdo aliquis vult eam ſumere: ſumat cum bolo armeno.

G ¶Galienus octauo ſimpliciũ farmacarũ capitulo de bugloſſa ẜm tranſlationem ara. Virtus eius eſt calida parꝫ ⁊ humida. Et cõuenit tuſſientib⁹ ex aſperitate canne pulmonis. Et cocta cum mellicrato aut proiecta in vino inducit leticiam.

H ¶Et idem eodem libro ⁊ ca. ẜm tranſlationẽ ara. Bugloſſa humida ⁊ calida eſt complexionis. Unde in vino potata: leticia cauſatiua creditur eſſe.

I ¶Cõuenit autẽ ⁊ eis qui propter aſperitateꝫ gutturis tuſſiunt in mellicrato cocta.

K ¶Aui. de viribꝫ cordis dicit ꝙ ꝯfortat cor.

Capitulum. lxxxi.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública Braga

Butalmos herba eſt cuiꝰ flos dr̄ ocu
b lus bouis vel vacce. Et habꝫ flores
nigros ſm̄ antiquā tranſlationem.

Operationes

A ¶ Dyaſ.ca. Butalmos.q̄ trāſlatio corrupta
eſt: qm̄ ſera.ex ṽbis dyaſ. ſm̄ aliā trāſlatiōem
Dyaſ. dicit q̄ hꝫ flores citrinos ſiles floribꝰ
B camomille: ⁊ hoc verꝫ eſt. ¶ Butalmos haſtā
eijcit mollē. folia maratri ſilia florē mellinuꝫ
hñs. oculo bouis ſilem. vñ ⁊ nomē accepit.
C Naſcitur i ciuitatibꝫ ⁊c. ¶ Sed ſm̄ trāſlatio
nem nr̄am Dyaſ. Butalmos hꝫ duas ſpeci-
es. vna eſt q̄ hꝫ folia ſimilia maratro: ⁊ flores
ſiles floribꝫ camomille. Et iſta vocat̄ cotula
fetida: ⁊ latine dr̄ pucida. Et Dyaſ. vocat eaꝫ
partemon. Alia eſt q̄ hꝫ folia ſimilia corian-
dro: ⁊ flores citrinos. naſcens iuxta muros
ciuitatꝫ. ⁊ vocat̄ cotula nō fetida: ⁊ latine dr̄
oculus bouis. et grece ſimilr̄ ita ſonat butal
mos. Sꝫ ara. vocat̄ bibar. i. oculus vacce. ⁊
iō dicit ad lr̄am. ¶ Butalmos eſt herba mol
D lis antimo ſilis: lenes emittēs tirſos: ⁊ folia
tenuiter ſciſſa ⁊ mollia: ſilia maratro: flores ci
trinos ſilesꝰ floribꝫ camomille. ⁊ iſta ſm̄ veri-
tatē eſt cotula fetida q̄ alio noīe vocat̄ puci
E da. ¶ Et ſubdit: ē alia butalmos caulis mollē
fo. coriādro ſilia: flores citrinos hñs: naſcēs
iuxta muros ciuitatꝫ: ⁊ iſta vocat̄ oculꝰ bo-
uis vel cotula nō fetida. ⁊ de iſta herba eſt ṽ
veritas clare intuētibꝫ: quā latiꝰ inuenies in
ca. inferiꝰ de oculo bouis ⁊ iſtius opatiōis.

Capitulum. lxxxij.

Buxum eſt nomen grecum a latinis
b ex parte corruptum.

Operationes

¶ Pixos eni apud grecos arbor ſp virēs eſt
appellata: ⁊ leuitate materie elemētoꝝ apici
bus apta. Vñ ſcriptura. Scribe inq̄t buxo
arboꝝ. Buxꝰ ex pmendis elemētoꝝ apicibꝫ
vtilis leui materia informat viſuꝫ manꝰ pueri
lis. Simul eni āmouet te ipa materia q̄ ſpui
ret: nec vnq̄ꝫ ſuis exuit̄ folijs ne vnq̄ꝫ ſpei tue
diſſimilatione vnderis: ſed ſemꝑ tibi ꝑ fideꝫ
germinet ſpes ſalutis.
¶ Pliniꝰ li. xvi. Montes amāt ilex ⁊ buxꝰ.
itaq̄ꝫ buxꝰ pireneis ac citerijs motibꝫ pluri-
ma. berecinthio tractu craſſiſſima in corſica
florē nō ferēdo. Que cā amaritudīs mellis.
Semen illiꝰ cūctis inuiſum aīantibꝫ. Hec
in olimpo macedonie gratilior eſt ſꝫ breuis.
Amat frigida aprica. In igne quoq̄ꝫ que fer-

ro duricia: neqꝫ carbone vtilis neqꝫ flāma.
C ¶ Buxo folia cōcaua ſunt ⁊ nō decidūt. hec arboꝛ in plures ramos diſpſa ſicut ⁊ lochos tranſmarina. Spiſſiſſima vero ex omni materia: ⁊ ideo grauiſſima iudicatur.
D ¶ Buxus ſicut ⁊ hebenus natura gracilis ⁊ neutra fluitat in aquis.
E ¶ Buxus ⁊ corn⁹ ⁊ olea medulla ⁊ apidibus atqꝫ corneis caret: minimuꝫqꝫ ⁊ ſanguis hꝫ.
F ¶ Cariem vetuſtatemqꝫ buxus nō ſentit: ⁊ rimam fiſſurāqꝫ ſponte nō capit.
G ¶ Et ſicut in cipreſſo terdines naſci pꝛhibet amaritudo: ſic ⁊ duricia in buxo. Arida eni latius qꝫ virida ferris cedūt ꝑter robur: ⁊ buxum q̄ pertinatius reſiſtūt: ſerratūqꝫ dentes inerti equalitate replēt: ſcꝫ quādo lamine ſectiles ex eis fiunt.
H ¶ Idē in li. xvij. Prouenitūt buxi tenuiſſimis quinis ſeniſqꝫ virgulis colligatis depacti.
I ¶ Actoꝛ. Buxus eſt arboꝛ oībꝫ nota. Huius ramis vtimur in die palmaꝝ vice palmaruꝫ: quales oliuarū ſunt q̄ in regione nr̄a nō abūdant. Bux⁹ etiā ligni ꝑpter ſuā ſoliditatē lenitatemqꝫ ac decorē ad fabricandas tabellas ⁊ cocliaria atqꝫ manubria ⁊ ad alios pl'imos
K vſus aptiſſimū inuenit. ¶ Eſt autē arboꝛ humilis ⁊ tenuis. neqꝫ enī multum aſcendit nec multū groſceſcit. De bux⁹ aūt natura nihil penit⁹ i libris medicoꝝ repperiſſe me memini.

Capitulum. lxxxiij.

Ruſcus omnibus notus. Paulus
b ca. de buſco: folia ei⁹ ſunt folia mirſti cū extremitatib⁹ ſpinoſis. Faciēs plures ſtipites cum fructu rubeo ſicut fructus ceraſi: ⁊ eſt temperati coloꝛis: vt ypocras ⁊ Galienus teſtantur.

Operationes

¶ Pau. Succus foliorum eius expreſſus in oꝛe tentus oꝛis vitia emendat. A
¶ Prodeſt ſtomacho ⁊ doloꝛi ventris a colera temperat⁹ cum lacte ⁊ iniunctus vitia oculorum emendat. B
¶ Potatus cum zuccaro emoptoicos ſanat Et petram frangit. C
¶ Succus eius coctus ⁊ bibitus coleram ⁊ menſtrua expellit. Puluis radicis eius vulnera bene ſanat. D

Capitulum.lxxxiiij.

b Utirum a buando: id eſt profunden
do eſt dictū: vt dicit Iſidorus. Sua
eni vnctuoſitate ⁊ humiditate hȝ im
buere ⁊ pfundere corpa q̄ ptingit. Nam bu-
tirū eſt flos lactis multū habens caliditatis
⁊ humiditatis cū dominio aereitatis: ratiōe
cuius habet multū vnctuoſitatis. Eſt enim
butiroſa ſubnaturaliter calida ⁊ humida vi-
ſcoſa ⁊ vnctuoſa: humane complexioni vici
na: vt dicit Iſaac.

Operationes

A ¶ Butirū ſepe comeſtū ſtomachi ſoſi⁹ eſt hu
mectatiuū: ventris ſolutiuum maxime ſi re-
cens fuerit. Et ideo antiq̄ vt dicit Iſaac aſſi
milauerūt butirū oleo mixtuȝ pinguetudini
dicentes: q̄ ſi q̄s acceperit valet ſcreatui de
pectore ⁊ de pulmone maxie ſi ibi fuerit apo
ſtema: q̄ ꝓprie eſt maturatiuū ⁊ humorum
diſſolutiuū: ⁊ ſuperfluoꝝ pectoris mūdifica
tiuū: maxime ſi cū melle vel zuccaro comeda
B tur. ¶ Subdens ibidē. Butirū repugnat ve
nenis: membra humectat: aſperitatē oculoꝝ
eius lotura mollificat ⁊ emundat: apoſtema
diſſoluit ⁊ maturat.

C ¶ Uulnera pulmonis gutturꝭ ⁊ pectoris mi
re ſanat: renum ⁊ inteſtinorū morſuras miti-
gat: neruos indignatos ⁊ cōtractos ſeu ſpaſ
matos mollificat atq̄ laxat.

D ¶ Auicenna. Contra venena butiruȝ interi-
us ſumptū ſingulare pſidiū eſt. Si intoxi-
catus butirum in lacte calido reſolutum bi-
bat in magna quantitate. Nam vnctuoſita-
te ſua opilat meatus ne ad cor aſcendat ſubi
to vis veneni. preterea venenoſitatē totaȝ ad
ſe trahit ⁊ ipſam inuiſcat per vomitū euacuat
de corpore ⁊ educit: vt dicit idem.

E ¶ Salitur autē aliquantulū butirū vt meli-
us conſeruetur: ⁊ vt eius potentialis humi-
ditas ſiccitate ſalis temperetur. Inſuper vt
eius ſaporoſitas augmentetur.

F ¶ Nam guſtui in ſapore eſt magis gratū: qñ
mediocriter eſt ſalitum. quando nimis anti-
quatur: eius ſaporꝭ cum odore diminuitur: et
in grauem odorem ⁊ ſaporem guſtui horribi
lem tranſmutatur: ⁊ tunc non valet ad ciba-
ria condienda.

G ¶ Ualet tamē ad varia medicamina ⁊ vngē-
ta: q̄ ſepe accidit id qđ nō cōuenit gule: con
gruit tamē nihilominus medicine alicui.

Capitulum.lxxxv.

Amomilla. Auicenna. Camo-
milla eſt nota. Sed alia ē cui⁹
c flos ē citrin⁹. Et alia cui⁹ flos
eſt purpureus. Alia cui⁹ eſt al-
bus. in pmo gradu ē ca. ⁊ ſicca
Et ſm Galienū ꝓpinq̄ virtuti roſe in ſubtilia
tione ſua: ſed ē in modū olei cōuenienter cali
da. Eſt aūt apertiua: ſubtiliatiua: mollifica
tiua: reſolutiua. Dyaſ. Camomilla vel anthe-
mios herba dr̄: quā alij errantē yridē vocāt:
eo q̄ verno tpe floreſcat ⁊ ad viſum colligat.
Alij vero camelionē: eo q̄ habeat odorē ma
li maciani ſimileȝ. Hui⁹ herbe tria ſūt gene-
ra differētias in flore hñtia. haſte ſūt vl̄ duaꝝ
palmaꝝ fruticoſe q̄ ramulos multos cū vi-
minibꝰ multꝭ ac tenuibus gerūt teneraq̄
parua ⁊ anguſta folia. Superi⁹ vero capi-
tellū habet cū q̄dā rotūditate. habens deīn-
tus florē aureū q̄ regit exteri⁹ alboꝝ aut meli-
lini vel purpurei coloris obiectiōe foliorum
magnitudine rimi ſimiliū. Naſcit̄ i locꝭ aſpe
ris vel circa ſemitas vl̄ vias. Colligit̄ āt tpe
verno maxie virt⁹ eſt ei radici ⁊ flori offici-
frutici vernātica ⁊ leptomerica. Sera. li. ag.
ca. bebomig. i. camomilla. Ei⁹ ſūt tres ſpēs:
⁊ diſcernunt̄ ſm colores florū ſolū. ⁊ ipſa eſt

herba habẽs virgas longas circiter palmũ vnũ fruticoſos hñtes ramulos et folia parua minuta gracilia ⁊ capitella rotũda parua in aliq̄bꝫ quorũ flores albi ⁊ in aliq̄bus aurei coloris. ⁊ flos q̄ apparet ſub capitello eſt rotundus hñs circũquaq; floſculos ſiles floribus rute. ⁊ color ipoꝝ eſt citrinus aut purpureus: ⁊ naſcitur in locis aſperis: ⁊ ſuper mare colligitur in vere. Et oportet q̄ reponant folia ⁊ flores poſtq̄ teritur quodlibet de p ſe ⁊ fiant inde trociſci. ¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacoꝝ capitulo antumus: id eſt camomilla. dictum qu idem eſt in tertio tractatu de hac herba latius. dicatur autem et nunc ſummarie q̄ calefacit ⁊ deſiccat ſecundũ primũ gradũ. Eſt autẽ ⁊ ſubtiliũ partiũ: ⁊ propterea dyaforetica necnõ ⁊ rarefactiua ⁊ laxabilis virtutis.

Operationes

A ¶ Auicenna. Camomilla ſedat apoſtemata calida mollificando ⁊ reſoluẽdo ipa: ⁊ lenifi-
B cat dura que nõ ſunt ſtricta valde. ¶ Et bibitur ꝓpter apoſtemata viſcerum ſpiſſa. mollificat tetanum: ⁊ ꝯfortat mẽbra neruoſa oĩa. Et eſt ex medicinis plus ꝯferentibꝫ laſſitudini q̄ reliqua: quoniã caliditas eiꝰ eſt ſiſs ca-
C liditati animalis. ¶ Eſt confortatiua cerebri ꝯferens ſode frigide ⁊ ad euacuandam materias capitis: quoniã reſoluit abſq; attracti-
D one. Et hec eſt eius ꝓprietas. ¶ Et ꝯfert puſtulis oris: ſanat algarab diſtemperata ⁊ more emplaſtri ſuppoſita. alleuiat ſputũ. aufert yctericiam. prouocat vrinam. egredi facit lapidem: ⁊ ꝓpriẽ que ex ea eſt purpurei coloris. ⁊ cum camomilla quidẽ euaporatur veſica
E ꝓpter dolores frigidos. ¶ Et prouocatꝰ menſtrua bibita ⁊ ſedendo in aqua ipſiꝰ. Et educit embrionem ⁊ ſecundinã. ¶ Et ꝯfert yliace
F ⁊ fit inunctio ex oleo eius in febribꝫ periodicis. ⁊ bibitur propter febres antiquas in fine earũ. ⁊ confert omni febri abſq; forti acuitate. cũ non eſt apoſtema calidum in viſceri-
G bus. ¶ Et quandoq; confert apoſtemati: cũ nõ eſt calidũ: ⁊ eſt eiꝰ maturatio. loco ipſius ponitur in ꝯfortatione cerebri ⁊ iuuamento
H quod ꝯfert i ſoda hereng eſif. ¶ Serapion auctoritate Galieni. Virtꝰ camomille eſt q̄ reſoluit ⁊ fluxa mẽbra confortat. ⁊ laſſitudini ꝯfert plus omni alia medicina ſedat dolores: ⁊ mollificat mẽbra dura: ⁊ lenit ſpiſſitu-
I dinem cutis paucam. ¶ Et expellit febres q̄ fiunt ab humoribꝫ colericis. Et ꝓpter ſpiſſitudinem cutis q̄ñ in viſceribꝫ nõ eſt apoſtema calidũ: ⁊ iam facta eſt digeſtio. Sed ⁊ febres q̄ fiunt a flegmate ⁊ melancolia: aut ꝓpter apoſtemata q̄ in viſceribus ſunt q̄ñ exhibetur: iuuat iuuamento manifeſto multũ.
K ¶ Et ideo contigit q̄ ipa eſt vna de fortioribus medicinis in ſedando dolores ⁊ de melioribus mollificatiuis ex medicinis conuenientibus membris interioribus q̄ ſunt poſt
L mirach. ¶ Et ipſa ⁊ oleum eius conferunt ſode frigide. Nam curat humiditates que ſũt in capite per reſolutionem ſine attractione. Et hec operatio eſt ſibi magis propria q̄ ali-
M cui alterius medicine. ¶ Et quando fit emplaſtrum cũ ea curat ſcabiem oculi ⁊ palpebrarum: ⁊ confortat cerebrum.

de do Minho
ública de Braga

Capitulum. lxxxvj.

c Anapis ſiue canabum ad ſimilitudinẽ canne vocatũ ferunt. vel ab ethymologia greca. quoniã canabum illi canabin dicũt. ¶ Plinius libro decimonono. Vtiliſſima funibꝫ canabis. ſeritur a fauonco quo dentior eſt eo tenerior. Semen eiꝰ quando maturũ eſt ab equinoctio autũni deſtrin-

f

gitur ⁊ ſole vel vento vel fumo ſiccat. Ipaq̃ꝫ
canabis poſt vindemiam vellitur ac lucubra
tionibus decorticata purgatur. Optima eſt
alabandica. precipue plagarum vſibus. Idē
in libro viceſimo. Canapis nata eſt primum
in ſiluis. folio nigrior ⁊ aſperior. ¶ Auicēna.
Sebendēgi: eſt ſemen canabi. Et aliud quis
dem eſt ortulanum. Aliud campeſtre. ¶ Hu
mayn dicit ꝙ arbor campeſtris ſm̄ cubiti qn
titatem in deſertis egreditur: et ſup folia eiꝰ
albedo dominatur. Eiuſq̃ꝫ fructus piperi et
gramini aſſimilatur. Natura eſt calidū ⁊ ſic
cum in tertio. Succus eius conſtrictionē
ſoluit: ac ſolutione flegma ⁊ coleram educit.
¶ Palladius libro tertio. In februario men
ſe vltimo: canabum conuenit ſeri terra pin
gui. ſtercorata rigua vel plana ⁊ humida ⁊ al
tius ſubacta. Idem in libro quarto. In men
ſe quoq̃ꝫ Martio vſq̃ꝫ ad equinoctium ver
num tantū poteſt ſeri canabum.

Operationes

A ¶ Plinius libro viceſimo. Semen eius vi
rorum genituram extinguere dicitur. Succus
ex eo vermiculos aurium ⁊ quicquid intra
uerit eijcit.

B ¶ Sed cum dolore capitis tāta vis eſt ei vt
aque infuſa coagulare eam dicatur. Ideoq̃ꝫ
iumentorum aluo ſuccurrit potata in aqua.
Radix eius contractos articulos emollit i
aqua cocta. Idēq̃ꝫ podagras ⁊ ſiles imperꝰ.

C ¶ Auicenna. Canapis campeſtris reſoluit
ventoſitates ⁊ exiccat fortiter: humorq̃ꝫ eiꝰ
paucus eſt ⁊ malus.

D ¶ Ex eius radice decocta fit emplaſtrū apo
ſtematibus calidis. In locis duris in quib
chimi viſcoſi. ſedatq̃ꝫ caliditatem ⁊ ſoluit du
ritiem.

E ¶ Exiccat ſperma: ſolutione flegma educit ⁊
coleram. Viſum obtenebrat: ſtomacho no
cet. Succus eius diſtillatur ad dolorem au
ris opilatiuum. Et ad eius humiditatem: ſi
militer ⁊ oleum ipſius. Folia vero eius era
dicant furfures in capite.

F ¶ Idem. Ex decoctione canapi ſilueſtris fit
emplaſtrum heriſipile ⁊ apoſtematibus cali
dis. Eius grana difficilis ſunt digeſtionis:
⁊ ſtomacho mala. Cumq̃ꝫ plurimū ex cortici
bus eius ſumitur interſecat ſperma.

Capitulum. lxxxvij.

Apillꝰ veneris dictū. ſiue ꝙ elapſos A
c poſt alopiciā capillos recreet: ſiue ꝙ
capillorū fluores coerceat. Vel ꝙ ſit
virgulis nigris lenibꝫ cū ſplēdore q̄ſi capilli.
Naſcit autē in aquoſis locis. ¶ Plateariꝰ in li.
de ſimplici medicina. Capillus veneris frigi
dus ⁊ ſiccus eſt. ꝑpter tñ ex ſubtili ſubſtātia.
ꝑtutē hꝫ diureticā. Recens multe efficacie ē
ſꝫ paꝝ ſeruari pōt: ꝙ herba ſubtilis ē. Ex her
bario. Capillū veneris herba videlicꝫ q̄ ⁊ poli
tricos dr: in parietibꝫ videlicꝫ naſcit. hꝫ folia
coriādro ſimīa. caulē nigrū: ſꝫ nec florē hꝫ: nec
ſemen. ¶ Cōſtantinꝰ. Capillus veneris teſte
Gal. inter calidū ⁊ frigidū eſt mediocris.

Operationes

¶ Plateariꝰ. Cōtra calefactionē epatis dat
aq̄ decoctiōis eiꝰ. vel de aq̄ illa ⁊ zuccaro fit
ſyrupꝰ. Si etiā ſit vitiū ſplenis aliq̄d addit
calidū diureticū: ⁊ plagelle i ſucco eiꝰ intincte
ſupponat. vel etiā herba ꝯtrita. ¶ Cōſtātinꝰ.
Eius ꝯpoſima valet hanc litnoſis. lapidē frā
git. cū vino bibitꝰ veneno reſiſtit ⁊ humoribꝫ a
ſtomacho fluētibꝫ. mēſtrua ꝓuocat. dolorē pe
ctoris ⁊ pulmōis mitigat. ¶ Et vt dicūt q̄dā ꝺ
ſtomacho ⁊ inteſtinis depōit colerā rubeā: alo
picie valet cathaplaſmis. Et ſcrophis cū aq̄
coctꝰ capite ex eo loto puſtulas etiā putreſa

D ctionē mūdificat.¶Hec ī oleo decocta facit ad mlieꝝ capilloſ nutriēdos decoctio eiꝰ po tata yctericoſ ⁊ eoſ qͥ vrinā difficile faciūt ad
E iuuat: mēſtrua mouet: vētrꝫ fluxū ſiſtit. ¶Ca pillos etiā cadētes ꝯtinet ſi cū vino ⁊ lixiuio coquaṫ: ⁊ cū eodem humore caput abluatur.
F ¶Item cum vino apposita ſtomacho pro ca thaplaſmate morſui canis ac ſerpentium me detur. eius autē radix eſt vtilis.

¶Folia eiꝰ cū floribꝰ ī cathaplaſmatibꝰ cū vi no dulci facta ⁊ īpoſita īflatōes teſticloꝝ tol A
lit.¶Et aniplagas ſanat. ad neruoꝝ inciſio B
nes cū aceto facit: ⁊ cathaplaſmatibꝰ impoſi ta. Ipa ꝓ potu data offocatiōes facit.

Capitulum.lxxxviij.

C Ardo benedictꝰ. Pli. ca. Cardo bñ dictꝰ dꝛ: qꝛ verꝫ tpe ſeneſcit. ⁊ ē herba teriſſagū ſpecie: ⁊ cū mollicie caulicu lis ſubrubicūdis. Naſciť ī regulꝭ ⁊ in murꝫ. no mē h greci dederūt ſenicion: qꝛ ꝓe caneſcit ca put eiꝰ. numeroſa diuidiť lanugine q̄lis ē ſpi ne inter diuiſuras exeūte. ¶Gal. vi. ſim. far. ca. de car. bñ. Erigoron ſiue cardo bñdictus vꝉ herba bulne ꝯturē hꝫ īflatiuā ⁊ mediocriť dyaforeticā. ¶Dyaſ. ca. Sedū. i. cardo bñ. ē herba quā ſenicion vocāt. Naſciť ī tectꝫ ⁊ ī pe tris: folia hꝫ virida ⁊ denſa ſilia quercule: ſed groſſiora ⁊ pinguiora. tyrſuꝫ ſubrufū capitel lū ī ſūmitate tyrſi hñs ī modū viticelle lanu ginoſū. Vires hꝫ ſtringētes ⁊ refrigerātes ⁊ eadē ꝑſtātes q̄ ⁊ plantago. folia frigida ſunt.

Operationes

Capitulum.lxxxix.

C Ardus. Sciēduꝫ qꝛ camelon ē ſpēs cardonis ſilueſtrꝫ: q̄ cardꝰ hꝫ plures ſpēs īter ſe differētes. Differt a came leon: qꝛ ī folijs nō hꝫ aculeos. Pli. ca. de car. Cardoꝝ duo ſūt gñā. vnū fructuoſꝰ altero. Alteꝝ vnicaule craſſꝰ. Vtriqꝫ folia ſpinoſa muricatis cacuminibꝰ: ſꝫ alteꝝ florē purpureū mittit īter medios aculeos celeriť caneſcētē ⁊ abeūtē cū aura. ſcolimō gre. vocaṫ. Itē car dus ⁊ folia ⁊ caules ſpinoſas lanugines hꝫ. Itē ī anchora leucantos ē dictū ſpina alba. Eſt āt alia dñtia qꝛ q̄dā ī his mlti caulis ra moſaqꝫ ſūt vt cardꝰ Vno āt caule nec ramo ſo nec enetoſ q̄dā cacumie tm̄ ſpinoſa ſūt vt tringil. q̄dā eſtate florēt vt terralis ⁊ clitenes ſcolimos ⁊c̄

cardo [illegible]

Operationes

¶Gal. vij. ſi. far. ca. ſcolimi. Scolimoſ. i. car A
dꝰ ſil. cuiꝰ radix mltitudie: vrinaꝝ educit feti daꝝ ſiqꝫ ī vino coq̄tus cā bibat. ⁊ ꝓpter h ſeti ſudieſ curat aſellaꝝ. ¶Et totiꝰ corpis purga

B tino ꝯ farmaco tal' hũoris ex tota ſuba exiſte
te: q̃ ꝑo ſm ꝗlitatẽ energia q̃dẽ ca. i. iij. g. vel
tertio incipiẽte indicat ꝯ farmacũ. ſic aũt i. ij
C ¶ Pli. ca. cameleonte albe. i. ſuchaa vel card⁹
albo. Cũ paſſo mixta vrinã mouet: hydropicũ
deſiccat: lũbricos occidit. Nã illa q̃ nigra ẽ
facit ad maligna vulnera q̃ greci vocãt caci-
D ancula s: ⁊ lentigies aufert. ¶ Gal. Camele-
onte nigre radix hꝫ q̃d deleteriosũ. vñ extri
ſec⁹ ẽ vſus ei⁹ ad ſcabiẽ ⁊ empetiginẽ ⁊ alfoſ
⁊ oĩno oĩa que abſterſiõe egẽt ⁊ mollitiuis ⁊
dyaforeticꝭ miſcet farmacꝭ ⁊ fagedeniaca vl-
E cera ſanat cathaplaſ. ¶ Alba ꝑo cameleõte
radix ad lumbricos rotundos dãt i q̃ntita-
te oxifabi cũ vino auſtero. Affertur ãt eã ⁊ ve-
tericꝭ illeꝫ exñtẽ radici. magꝭ atñ amarior: il
F la ẽ. ¶ Ser. Radix ei⁹ ꝯfert fluxui nimio ma
tricꝭ: ⁊ ꝯfert oĩbꝫ egritudibꝫ i q̃bꝫ ꝯfert bede-
guar. Et fruct⁹ ei⁹ ⁊ radix ꝯferũt apatiuulue
⁊ apati ani. ⁊ radix ei⁹ incarnat vlcera: ꝙ in
G ipa ẽ vt⁹ ꝯſolidatiua cũ tpãitto. ¶ Et idẽ au
cto. dya. Card⁹ ẽ herba. ⁊ hmõi herba ſm ꝙ
extimo ẽ ꝓpe naturã bedeguar. ⁊ ẽ ſtiptica: ⁊
ſemẽ ei⁹ ẽ forti⁹ ſatꝭ. ⁊ ꝯfert relaxatiõi vulue
⁊ fluxibilitati ani: ⁊ glutinat vlcera. qm̃ ſti-
pticitas ei⁹ eſt pauca ſine ſuꝑfluitate. ⁊ radix
eius cõuenit curſui humiditatũ antiquaruꝫ
matricũ: ⁊ fluxui nimio menſtruoꝝ.

Capitulum. xc.

C Amedreos. ¶ Plinius capitulo came
dreos eſt herba que latine quercula
dicitur. et ab aliquibꝫ trizaoga. folia
habet magna mente ſimilia ⁊ diuiſa vt quer
cus. flore pene purpureo. aliꝗ ipam ſerraca-
ꝫ dicunt: ⁊ ab ipa ſerrã inuentã eſſe. ¶ Serapi
on libro aggregatoris capitulo Camedreos
auctoritate Dyaſcoridis. Camedreos no-
minatur quercus terre. Naſcit in locis pe-
troſis ⁊ aſperis. Et eſt herba parua longitu-
dine vnius palme habens folia parua ſimi-
lia in figuram in ortu ſuo folijs quercuſ. flos
eius eſt coloris purpurei paruus. Et temp⁹
colligendi eſt qñ ſemen eſt maturũ. ⁊ colligẽ-
da eſt cũ ſuo ſemine. ¶ Dyaſcorides capitu-
lo camedreos. Naſcit in locꝭ ſaxoſis ⁊ aſpe-
ris. Frutex eſt bipalmis cũ folijs minutis ⁊
mente ſimilibꝫ ⁊ amaris. florẽ habet purpure
um ⁊ minutũ: ſed colligenda eſt cũ ſemẽ ma-
turũ eſt. ¶ Galienus octauo ſimplicium far-
macorũ cap. camedreos. Camedreos ponit
eam q̃s in tertio gradu ſiccitatis ⁊ caliditã-
tis: ⁊ plus in eo in ſiccitate q̃ꝫ i cadilitate. vn
de folia eius ſunt ſimilia folijs quercus. Et
ideo latini ipam querculam vocant.

Operationes

¶ Dyaſcorides capitulo cameropa ſm tranſ
lationẽ noſtrã. Cameropa: id eſt camedreos
viridis ⁊ ſicca bibita cũ aqua conquaſſatio-
nibꝫ ⁊ tuſſientibꝫ valet. ⁊ ſplenis duricies ſol
uendo medicatur. ¶ In initio ydropiſis iu-
uat. menſtruis imperat: aborſum excludit:
cũ aceto bibita ſplenẽ ſiccat. Morſibꝫ vene-
naris occurrit cũ vino bibita et cathaplaſ-
matibꝫ ac bibita oĩa ſilr facere poteſt melle
addito: antiqua vulnera purgat: trita ⁊ oleo
mixta caligines oculoꝝ detergit. Omni cor
pori trita ⁊ peruncta calefactionẽ pſtat.
¶ Galien⁹. Camedreos ꝑdominantẽ habet
amarũ ſaporẽ. eſt autẽ ⁊ acre quodãmodo ex
q̃bus videlicet ſplenẽ liquefacit: ⁊ vrinas et
menſtrua mouet: ⁊ groſſiciẽ humoꝝ incidit
⁊ eas que i viſceribꝫ obſtructiões expurgat.
¶ Serapion auctoritate. Albugeri fit ſyru-
pus ex ea ad tuſſim antiquã ⁊ ad corruptiões
digeſtiõis ⁊ in ꝑncipio ydropiſis: ⁊ ad ſpaſ-
mũ. ⁊ q̃nto ſyrup⁹ ei⁹ erit vetuſtior: tanto erit
maioris virtutis ad ea q̃ diximꝰ. ¶ Et herba
ipa contrita confert fiſtulis lachrymaliũ. Et
eius decoctio cõfert ycterície nigre.

Capitulum.xcj.

Amepitheos grece īterptaſ infima pin⁹ a came ⁊ pitheos qḋ ē pin⁹: eo c
ꝙ ſm oēs ſui ſpēs odorē hꝫ pini. Et
ſciēdū ꝙ camipitheos ⁊ camedreos vnāſt ean
dē hñt ꝟtutē ⁊ cōplexionē. Et ſūt ca. ⁊ ſic. in
iij.g. Gal. viij. ſi. far. c. Camepitheos ē ī deſic
cādo tertij grad⁹: ī calefaciēdo ꝟo ſcḋi ¶ Se
ra. li. ag. ca. Hamepithis .i. camedreos ē her
ba q̄ naſciſ oī āno: ⁊ dilataſ ei⁹ origo ſup faci
em terre vndiqꝫ. Et ſūt ei⁹ tres ſpēs. Vna ea
rū ē fortior alijs. ⁊ hꝫ folia ſilia folijs ſp viue
niſi ꝙ ſūt miora eis ⁊ hꝫ ſup hūiditatē tenacē
⁊ ſūt piloſa: ⁊ ſūt folia illa circa ramos ſpiſſa
⁊ odor ei⁹ ē ſic̄ reſine pini. Et hꝫ flores minu
tos glaucos: ⁊ radices ſiles radicib⁹ herbe
dicte picorion: ⁊ ſemē ei⁹ ē nigrū: cui⁹ odor
eſt ſic̄ odor reſine pini. ⁊ rami ei⁹ ſūt aliq̄ntu
lū longi ⁊ curuati ſic̄ rami herbe q̄ ḋr banca
ſa. Scḋa ſpēs ē q̄ hꝫ ꝟgas lōgitudine vnius
brachij ⁊ ramulos ſubtiles. folia ꝟo ⁊ flores
in odore ſilia ſup: adicte. ⁊ ſemē ei⁹ eſt nigrū.
Tertia ꝟo ſpēs q̄ ḋr maſcul⁹ hꝫ folia ſubti
lia minuta albida piloſa. ⁊ hꝫ ꝟgā aſperā albā
⁊ florē albū minutū ſup ramulos: ⁊ odor ei⁹
eſt ſicut odor pine.

Operationes

¶ Sera. auc. Gal. Camepitheos ſi ſumaſ in A
potu mūdificat apit ⁊ abſtergit mēbra iterio
ra qñ ē herba ſicca: ⁊ incarnat qñ ē recens: ⁊
ꝯfert ſup oēm medicinā hñtib⁹ ẏctericiā: et
vlr oīb⁹ hñtib⁹ opilationē epatꝭ: ⁊ ꝓuocat mē
ſtrua qñ bibiſ cū melle ⁊ qñ fit naſtale. ¶ Et B
ꝓuocat vrinā ⁊ coquiſ cū mellicrato ⁊ bibiſ:
⁊ ꝯfert ſtrāguirie. ¶ Et qñ ē recēs hꝫ ꝟtutē ml̄ C
ta ꝯglutinādi ⁊ incarnādi vulnera mag: ⁊ cu
rat plagas ⁊ ſoluit duricies mamillaꝝ. ¶ Dy D
aſ. Radix ei⁹ bibiſ dieb⁹ ſeptē. yctericꝭ mede
tur. dieb⁹. xxx. bibita ſciaticꝭ fert opē matrie
cū mulſa. epaticꝭ ⁊ diſſurijs ⁊ nefreticꝭ p̄ſtat
effectū. tortiōib⁹ ſubuēit. hac enī matrie vtūſ
in ponto. ¶ Elixatura ei⁹ daſ ꝫ vim aconiti. E
cathaplaſmatib⁹ adhibita cū polēta: ⁊ elixa
tura ei⁹ mixta oīa ſilr facere pt trita cū cari
cis ⁊ dux̄ ī modū catapucie vētrē mollit. qꝫ
reſina tepida īpoſita ſordida vulnera purgāt
melle addito cās matricꝭ cōponet. Duricies
vulneꝝ ſoluet ⁊ paracoleſim p̄ſtat. ¶ Gal. Ca F
mepitheos ī guſtu qḋē fortior ē hꝫ ſapores q̄s
acrē. ī energia ꝟo abſtergit vlcera pl⁹ q̄s cale
faciat. ꝓpterea ī arteticꝭ ⁊ oīno q̄b⁹ obſtruunſ
facilr epata bonū ē farmacū. Ducit āt ⁊ men
ſtrua bibitū ⁊ cū melle appoſitū: eſt ꝟo ⁊ diu
reticū farmacū. q̄dā ꝟo dāt ſciaticꝭ coquētes
in mellicrato. ¶ Virt⁹ vero huius herbe ma G
gna vlcera ſanare pōt: ⁊ putridoſa vlcera ſa
nat: duriciesqꝫ mamillis ꝯſaſorat.

Capitulum.xcij.

Arui. Platearius. Carui appellat̃ ſe-
c mē ꝛ herba i.iij.g̃.ca.ꝛ ſic. In trãſma
rinis ptibꝫ ꝛ i ſicilia repit̃ in q̃ntitate
multa p annos q̃nqꝫ ſeruari pt. Virtutē diu
reticā ꝛ dyaforeticā hꝫ. ¶Operationes
A ¶Unde vinū decoctiōis eiꝰ ꝯfert ſtrāguirie
ac diſſurrie. puluis etiā eiꝰ i cibis ſumptꝰ di
geſtiōeꝫ ꝯfortat: vētoſitatē excludit ꝛ poſitū
B in ſalſam eiꝰ appetitū excitat. ¶Cōſtātinꝰ in
li. graduū. Carui ē ca. ꝛ ſic. i. iij. g̃. vētoſitatē ꝛ
inflationē diſſoluit: ſtomachūqꝫ corroborat:
lūbricos occidit: digeſtiuā ꝟtutē ꝯfortat: vri
C nā puocat. ¶Aui. Carui ē ꝓximū diſpoſitio
nibꝫ aniſi. ca. eſt ꝛ ſic. i. ij. Expellit vētoſitateſ
ꝛ exiccat: ꝛ nō ē i ſubtiliatiōe cymini. Cōfert
tremori cordis. Eſt bonū ꝟmibꝫ. interficit ei
D eos. ¶Pli. li. xix. Careū gentiſ ſue noie appel
latū in q̃cūqꝫ terra ſeriuult cadē rōne q̃ olus
acrū laudatiſſimū tñ in caria: ꝓximū i frigia.
E ¶Dyaſ. Careos ſemē oībꝫ notūꝫ virtꝰ eſt illi
calida ꝛ vnctualiſ aniſo ſīlis cuſtomacha: mi
ſcetqꝫ antidotis ꝛ oxiporijs. Radix eiꝰ come
F diſ cocta ſicut paſtinaca. ¶Cōſtātinꝰ vbi ſ.
Siluestre carui qḋ dr cardumeni valet epilē
ticis diuqꝫ tuſſientibꝫ: ſciaticiſ: nefreticiſ: ſtrā
G guirioſis ac reptiliūꝫ morſibꝫ. ¶Tortionem
ventriſqꝫ dolorē de groſſa ventoſitate ac viſ
coſo flegmate curat. cū acero impoſitū ſca
biem imperiginē alopiciā ſanat. de quo q̃ ſuf
migatus fuerit ſtridorē ei puocabit.

Capitulum.xciij.

Ardamomū. ſemē eſt vīcꝫ naſcurcij
c qḋ in arabia naſcit̃ ꝛ alijs lociſ. Sed
eligēdū ē fragile. flauū plenū graui-
dine ꝛ q̃ſi lentū: ſed nō rugoſum clauſum. ꝛ ſi
frangat̃ pulueroſum: guſtuqꝫ ſubamarū cale
faciēs odore ſuaui ꝛ graui. Eſt aūt calide vir
tutis aliq̃d hñs amaritudis. ¶Platea. Car
damomū eſt fructꝰ vel potiꝰ ſemē cuiuſdā ar
boris. ꝛ ē ca: ꝛ ſic. in ij. g̃. maiꝰ meliꝰ eſt. Et hꝫ
aliq̃ntulū acuminis ꝛ dulcedinē imitā. p an
nos. xx. pt ſeruari. virtutē hꝫ ꝯfortādi ex aro
maticitate diſſoluēdi ꝛ ꝯſumēdi ex q̃litatibꝫ.

Operationes

¶Platea. Cardamomū valet ꝯ ſincopim et
cardiacā paſſionē ex frigida cā ꝛ ad debilita
tē ſtomachi. i. in digeſtionē ꝯfortādā: ad ap-
petitū puocādū: ꝛ ꝯ vomitū ex frigida cā: cō
traqꝫ debilitateꝫ cerebri. ¶Ex epla ypocra.
Cardamomū calidā ꝟtutē hꝫ: ꝛ aliq̃d amari
tudinis: q lūbricos occidit: ꝛ ſcabies forti-
ter ſanat. ¶Dyaſ. Cardamomū lūbricos la-
tos occidit. cū acero bibitū ſcabiē ſanat ꝛ ex
purgat. cū aq̃ ꝓo calida ꝓdeſt epilētici. tuſſim
mitigat. ¶Sciaticos curat: paraliticos ſa-
nat. Et q̃m aliq̃d hꝫ cauſtice ꝟtutiſ. ꝛ quēad-
modū ſynapis relaxat. Ideoqꝫ vētris tortio
nē ꝛ inflationē relaxās ſanat vrinā ꝛ mēſtrua
puocat. ¶Potatūqꝫ partū expellit: aīalia vē
tris excludit. ſerpentium morſibus occurrit
¶Cū vino neufreticoſ adiuuat. Ictoſqꝫ ſcor
pionū vel ſerpentiū oīm ſalubriter curat. ve-
ſice lapides frāgit. mēſtrua fumigādo depo-
nit. ¶Auicē. Cardamomū quoddā ē magnū
ſicut cicer nigrum. quod cum frangit̃ interiꝰ
habet granū album mordicans linguā ſicut
cubebe. Et aliud ē paruum ſicut lens: etiam
aromaticum. calidūꝫ eſt ꝛ ſiccū in tertio gra-
du. Et in ipo eſt cum calefactiōe ſtipticitas.
ꝓprieqꝫ in illo qḋ habet caput ꝛ ꝓpe in capi-
te ipius. Cōfert nauſee ac vomitui cū maſti-
cis aqua vtriuſqꝫ granati. ¶Conſtantinꝰ in
libro graduum. Cardamomi duo ſunt gene-
ra: maius ꝛ minus. vtrūqꝫ in ꝑmo gradu cali
dum ꝛ ſiccum. Sed maiꝰ eſt minoris calorſ
ac ponticitatis ꝛ magis odoriferū. ¶Iō ſto
machum ꝯfortat: ꝛ digeſtionē adiuuat. Vo-
mitum colericū arcet cum ligno aloes maſti
ce ac ſucco mēte potatum extinguit flegma:
maxime ſuis corticibꝫ bibitū. Cortex ei ſti-
pticior eſt ꝛ ſtomachi confortantior.

Capitulum.xciiij.

Artamꝰ. Johes meſue ca. de carta-
C nio. Cartamꝰ duoꝝ modoꝝ eſt. Eſt
enī domeſticꝰ ⁊ ſilueſtriſ. Et dixerūt
q̇dā ꝙ nil ē de ſpeciebꝫ cartami ⁊ elōgati ſūt.
Cartamꝰ de q̄ hic loq̇mur eſt domeſticus et
melioꝛ ꝑo plāte ipſiꝰ ē ſemē. Et poſt illud flos
eiꝰ. ⁊ meliꝰ ſemē eiꝰ eſt qḋ ē albū planū plenū
⁊ groſſum. cuiꝰ medulla ē vnctuoſa pinguis
⁊ cortex tennis. Et melioꝛ flos eiꝰ q̄ eſt ſicut
pili croci. Et eſt ca. in ꝑmo gradu. ſic. i. ij. Et
flos eiꝰ eſt minꝰ ca. Et ſilueſtriſ eſt calidioꝛ et
ſiccioꝛ. Et in eo eſt virtꝰ lacticinioꝝ remiſſa.
Eſt autē cartamꝰ aperitiuꝰ: abſterſiuꝰ: ꝯtur-
batiuus faciens nauſeā. Aui. li. ij. ca. de car-
tamo. Cartamꝰ alius eſt domeſticꝰ ⁊ aliꝰ eſt
ſilueſtris. q̄ ſilueſtris ca. eſt in. ij. gradu. ſic. in
tertio. ⁊ domeſticꝰ ca. in ꝑmo gradu. ſic. in. ij.
Dyaſ. ca. cineu ſm̄ tranſlationē nr̄am cnicu
id eſt cartamus folia habet oblonga ⁊ diuiſa
⁊ aſpera ⁊ ſpinoſa. tyrſum hꝫ longū ſpinoſum
in q̄ ſunt capitella obrotunda cum floꝛe cro-
ceo. ſemē albū hñs obtuſum ⁊ oblongum et
anguloſum. floꝛes eius multi exiccant. Se-
rapion li. aggre. ca. de cartamo aucto. Dya-
ſcoꝛidis. Cartamus eſt ex eo domeſticꝰ ⁊ ſil
ueſtris. Domeſticus hꝫ folia longa: aſpera:
alta: ſpinoſa: diuiſa: ⁊ habet ſtipites longos
duoꝛum cubitoꝛum ſpinoſos. ⁊ ſuꝑ eos ſunt
capitella in magnitudine oliue maioꝛis in q̄
bus eſt flos croceus ſimilis croco: ⁊ habꝫ ſe
men album ⁊ oblongum anguloſum.

Operationes

¶ Johannes meſue auctoꝛitate pauli. Acci- A
pe medulle eius. ʒ. x. coꝛdumeni. ʒ. i. ſ. fac ex
eis grana ſicut cicercula. ʒ. v. ſoluit enī ſuffi- B
cienter. ¶ Et dicit etiā liga ex medulla quan
titatem ſufficientē in panno: ⁊ ſuſpende i oxi-
melle quando coquit̄: ⁊ erit ſolutiuum. et ꝓ- C
prie ſi fuerit oximel ſquilliticum. ¶ Et idem
auctoꝛitate aligaſelis. Accipe eius medulle
aureos. xxij. penidie aureos. iiij. coꝛdumeni
zinziberis ana aureum aggregent̄ oīa cum
melle: ⁊ fiāt foꝛme ſicut nuces. ⁊ da vbi opoꝛ-
tet vnam vel duas. ¶ Et idē aucto. Gal. Co- D
quat̄ medulla eius in iure galline vel galli cū
ſpeciebꝫ ⁊ ꝓpinet̄ vbi opoꝛtet.
¶ Et dicit etiā fiat ex medullis eius et pon- E
deris tertia ipſiꝰ ex amigdalis: ⁊ ſexta ex pi-
neis ⁊ aggregentur oīa cum melle ⁊ deco-
quant̄ cum ſucco ſquille. ⁊ fiat hec mirabilis
iuuamenti ad ea que dicemus.
¶ Extrahit̄ enī ab ea oleum iuuamentoꝛum F
multoꝝ: ⁊ eiꝰ opatio eſt ſicut olei de ben: ⁊ o-
leis de amigdalis. Et ſolutōe educit flegma
ꝑ vomitū ſiūr ⁊ aquoſitatē. Et valet ad egri-
tudinē ex eis ſicut eſt colica ⁊ criſterizat̄.
¶ Et mundificat pectꝰ ⁊ pulmonem et ꝓprie G
loch predicti: ⁊ clarificat vocē ⁊ ſimiliter ole
um ipſiꝰ. ¶ Et vſus eius in ſpermate augmē- H
tum facit. Flos vero eius cum aqua mellis
remouet yctericiaꝫ. ¶ Auicenna. Oleū eius I
eſt ꝓpinquum oleo yricce: veruntamē debili
us: ⁊ eſt ex eis que caſeant lac: ⁊ nutrimentū
eius eſt multe paruitatiſ: ⁊ mūdificat pectꝰ ⁊
clarificat vocē: ⁊ eſt malus ſtomacho: et ca-
ſeat lac in ſtomacho ⁊ aufert colice.
¶ Dyaſcoꝛides. Semen eiꝰ datum cū mul- K
ſa ventrem purgat: cacoſtomaticū eſt ⁊ dul-
ce multum: ⁊ ipm ventrē deponit amigdalis
⁊ nitro multū ⁊ aniſo cum melle cocto acce-
pte ante cenā due vel tres velut nuces ven-
trem mollit: digeſtionem preſtat.
¶ Serapion aucto. Dyaſco. Quando terun- L
tur capilli cartami ſilueſtriſ aut flos ⁊ bibunt̄
cū pipere ⁊ vino ꝯferūt puncture ſcoꝛpiōis.
¶ Et q̇dā putauerūt ꝙ ſi q̇s ꝑcuſſus a ſcoꝛ- M
pione tenuerit radicē eiꝰ in manu ſua nō ſen
tiet doloꝛē eiꝰ. Et qñ ꝓijcit eam tunc ſentiet.

Capitulum. xcv.

Calamꝰ aromaticꝰ a ſilitudie calami vſualis vocaṫ. Signiṫ i india multꝭ nodis geniculatꝰ fulꝰ fragrās ſpūs ſuauitate. Qui cū frāgiṫ i multas ptes fit ſciſſiliſ. ſimilās guſtu caſiani cū leni agrimōia remordēte: vt dic̄ Iſi. i li. xvij. Dya. Calamꝰ aromaticꝰ i india naſciṫ. ꝛ ē optimꝰ colore ruffꝰ cū nodis ſpiſſis: ꝛ cū frāgiṫ ſciſſilis ꝛ arenoſꝰ appet ac fulꝰ: odore ſuaui guſtu ꝛ viribꝫ ſtiptico atqꝫ glutinoſo. Plinꝰ. Iuncꝰ odoratꝰ nihil dīt a ceterꝭ ſui gn̄is aſpectu. Sꝫ calamꝰ odoratꝰ pſtātior ē. Odore ſtati de longinq̄ inuitat: mollior tactu meliorqꝫ q̄ minꝰ fragilis Et q̄ ſolo ſe potiꝰ q̄ꝫ q̄ raphani mō frāgiṫ. In eſt aūt fiſtule araneū qd̄ vocāt florē. Aui. Calamꝰ aromaticꝰ calidꝰ ē ſiccus vſqꝫ ad ſcdm̄ Melior ē ille q̄ ē lacincrie colorꝭ ꝯpinqꝰ bn̄s nodos: q̄ in plīma fruſta frāgiṫ: ꝛ cuiꝰ canna plena re ſili tele aranee. ꝛ i maſticatiōe eiꝰ eſt acuitas. Et eiꝰ ꝯtritū ē bōi odorꝭ. Et ē declinās ad citrinitatē ꝛ albedinē. Eſt āt ſubtiliatiuꝰ. In ipo ei eſt ſuba ſubtilis: ſic in pipere ꝛ cinamomo ac reliqꝭ ſpēbꝫ hmōi. In ipo ē ſtipticitas pauca cū acredie. Et i eiꝰ ſuba ſunt terreitas ꝛ acreitas. ꝛ ē bone cōmixtiōis ad eq̄litatē ꝑncꝭ. ſꝫ eius exiccatio maior eſt.

Operationes

¶ Cōfert occultatiōi ſanguīs mortui: ꝛ ꝯtritioni lacertoꝝ: ꝛ apoſtemati epatꝭ ꝛ ſtomacho ac tuſſi. valet etiā ad tumorē: abſtergit viſuꝫ: ꝯpara reſoluit. mēbra expulſiōis ꝓuocat. Et cū ſemie apij ꝯfert renibꝫ ac diſtillatiōi vrine. ¶ Cōſtātinꝰ i li. gduū. Calamꝰ ē ſubtiṫ citrini colorꝭ: cōcauꝰ: deſiccatiuꝰ: ꝛ faciliſme rūpiṫ. digitꝭ ꝯſtrictꝰ. i india ꝛ pſia naſciṫ: ſed laudabilior ē indicꝰ. Eſt āt ca. ꝛ ſic. in. ij. gra. valetqꝫ ad dolorē ſtomachi ꝛ epatꝭ potui datus. Menſtrua ꝓuocat: ꝛ veteri tuſſi ꝓdeſt ſi ſuffumigiū inde fiat. Ad ſtrigēdūqꝫ ſanguis fluxū valet. ¶ Pla. Calamꝰ aromaticꝰ ca. eſt ꝛ ſic. Quidā repiṫ in pſia q̄ citrinus ē. Et eo phiſici nō vtunṫ. Aliꝰ i india q̄ ſubalbidꝰ ē ꝛ eo vtunṫ. Eſt aūt radix cuiuſdā fruticꝭ valde aromatica: calamo ſilis: qꝫ ꝯcaua ē. Cū ei colligiṫ q̄ddā lignū qd̄ interiꝰ ē extrahiṫ. Eligēdus ē aūt calamꝰ ſubalbidi coloris. q̄ cū frāgiṫ nō facile pulueriȝaṫ ꝑ tres annos ſeruaṫ. Habet virtutē ꝯfortandi. Puluis eius valet ꝯtra dolorē ſtomachi ex frigiditate vel ventoſitate. Ad digeſtionē ſtomachi confortandam. datur puluis eius cū puluere cinamomi. hoc etiā valet contra cardiacam.

Capitulum.xcvi.

Calamus agreſtis ſiue aquaticꝰ. Acoro: Calamꝰ eſt arundo vel arūdinei

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

generis. Sed ⁊ etiã calam⁹ aromatic⁹. de q̃ ſupra primo ca. Iſi. li. xvi. In ſtagnis indie arundines calamiq; dicunt̃ naſci. et q̃z radicib⁹ expreſſum ſuauiſſimũ ſuccũ bibũt Indi Unde ⁊ Uarro. Indica nõ magnũ in arbore creſcit arundo. Illius ⁊ lentis premit̃ radicibus humor. Dulcia cui nequeãt ſucco contendere mella. Gloſa ſup̃ Eſaiã. xi. Calam⁹ de q̃ carta fit medulla habere videt̃: ⁊ nõ eſſe vacuus ſed gilis eſt ⁊ cito marceſſit. Uñ ſcriptũ eſt. Calam⁹ ⁊ iuncus marceſſit.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Calamus agreſtis maior eſt i oĩbus agaricis. Quẽ ſi comederint aĩalia: citius infert mortẽ. ⁊ maxime ille q̃ naſcit̃ in babylone ⁊ in parnaſo. Haſtas habet multas: folia edere ſilia. flos eius albꝰ ⁊ odoratiu⁹: ſemen vero minutũ ⁊ bonum. Radices quinq; vel ſex habet albas ⁊ longas ⁊ dulces vnius digiti groſſitudinem habentes.

B ¶ Et eius elixatura cõficit̃ medicamentum quod tollit caligines oculorum.

C ¶ Elixatura radicis eius tantũ poteſt quantum ⁊ radix.

D ¶ Semen ei⁹ diureticũ eſt. Nauſeã ꝓuocat: ventrem ſtringit. in Cicilia naſcitur: q̃ bouẽ impinguat ſi fuerit viridus comeſta.

Capitulum. xcviij.

alcaparras

C Aparis ſiue caparus. Iſidorus in libro etymologiar. xvij. Caparis dici videt̃: eo q̃ habeat in ſũmitatibꝰ rotunda quedã ſeminũ capitella. Plini⁹ libro decimonono. Dixim⁹ inter peregrinas frutices de caparo non vtendũ tranſmarino innocentius eſt italicũ. ferunt illos q̃ quotidie edũt paraliſi nõ periclitari: nec lienis doloribus. Plateari⁹. Caparis ſiue caparus Herba eſt vel frutex in trãſmarinis partibꝰ: cu⁹ cortex precipue conuenit vſui medicine. In principio veris colligitur ⁊ deſiccat̃. per ſex ãnos i multa efficacia ſeruat̃. Eligẽdus autẽ eſt cortex qui cũ frangit̃ nõ pulueriſat̃: et qui aliquantulũ ſubruſus eſt ⁊ ſubamarus. flores enim adhuc tubero ſi colligi debent: q̃z iã dilatati nõ valent. Cum ſale vel aceto conditi ſeruantur. Conſtantin⁹ in libro graduũ. Capari ſunt in ſecundo gradu calidi ⁊ ſicci. Horum radix ⁊ frondes ⁊ poma ⁊ ſemen intrant medicinã. Magis tñ cibo poma ⁊ frondes. radix vero medicine ꝑtinet.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Caparis ſchiroſim splenis ſup̃ omia medicamina iuuat. frutex eius ſpinoſa ſup terrã ſparſa: vnctione plena. habẽs folia cydonie ſimilia. ſemen autẽ ſicut oliua Radices magnas ⁊ multas. locis aridis et maxime in muris naſcitur. A

¶ Semen ei⁹ ventrẽ mollit. Comeſtũ autẽ cacoſtomachum eſt. Radix ⁊ ſemen cũ vino bibita ſplenem attenuant: vrinam ꝓuocant: ſanguinẽ deponunt. ſciaticis ⁊ paraliticꝭ bibita mirifice prodeſt. menſtruis imperãt. ſemen eius coctum cum aceto ⁊ ore retentum dolorẽ dentium mitigãt. radix ei⁹ trita ⁊ impoſita duricias et ſcrofas ſpargit. Succus eiuſdem auri infuſus vermes occidit. B

¶ Iſaac. Capari ſunt ⁊ radix ⁊ frondes ⁊ fructus eius omnes calidi in ſecũdo gradu qḋ teſtatur eorum ponticitas acumen et amaritudo. C

¶ Ideo incidunt ⁊ diſſoluunt ⁊ mundificant ſtomachum a ſuperfluis humoribꝰ. D

¶ Opilationem ſplenis ac epatis aperiunt ⁊ duriciam ſoluunt. vrinam ⁊ menſtrua prouocant. E

¶ Meliores ſunt ſm medicinã q̃z ſm cibũ: q̃m illaudabilis nutrimẽti ſunt: vtpote colerici nigri q̃ ſanguis generatiui: neruos etiã ſtomachi impediunt et ꝑcutiunt aſſuefacti. F

vñ oportet eos elixos manducari: ablataqꝫ eorum aqua cōditos cum oleo ⁊ aceto. Qui ſi cum carne vel alio comedanť: nō abſqꝫ coriandro māducandi ſunt: cuius natura ꝯtemperiem magnam eis preſtat.

B ¶Platearꝰ. Capari virtutē habent incitādi appetitū. humorem in ore ſtomachi exiſtentē digerendi ſtomachum ꝯfortant: infrigidatū calefaciunt: cibus enim ſunt ⁊ medicina.

D ¶Contra vitium ſplenis ⁊ duriciē epatis valet vinum decoctionis caparis.

I ¶Succus foliorū eius auribꝫ immiſſus vermes necat. valet etiā herba hec ad yliacam paſſionem ⁊ artericam.

Capitulum. xcviij.

C Amphoraca. Platearius. Camphoraca eſt herba cuius ſuccus eſt camphora: multipliciter vtilis in medicina: ſicut videlicet in iſto capitulo habeť. Hec herba noſtre camphorace ſimilis eſt. In fine veris colligiť ac teritur: ⁊ inde ſuccus eiꝰ exprimiť. Quod feculentum eſt reſidet ⁊ abiicitur: quod liquidius ac purius retineť. Soli exponitur ⁊ exiccať: ac deſiccata in camphoram reduciť. Idem. Camphora eſt in tertio gradu frigida ⁊ ſicca. dicunt quidam: ſed falſo gummi eſſe: cū ſit ſuccus herbe cuiuſdā (teſte dyaſcoride multiſqꝫ alijs). Herbaqꝫ ipſa diciť camphora ca. vt in principio huiꝰ capituli dixi: Camphora eligenda eſt alba ⁊ lucida. Nam turbulēta nō eſt adeo bona. Et admixtione autem vernicis ſophiſticatur duꝫ inter ipſius camphore: et ex admixtione ſimilis eſt in odore. Diſcernitur autem qꝛ vernix ſolidam habet ſubſtantiā ⁊ difficile frangitur. camphora vero cito. ⁊ ſi tracteť in manibus: de facili puluerizatur. Camphora niſi artificioſe ſeruetur de facili perdiť. Eſt enim aromatica: ⁊ omne aromaticum ē fumoſum. Ideoqꝫ in fumoſitatē ſoluitur. Seruari aūt poteſt in vaſe marmoreo: ⁊ melius in alabaſtro. ſeruaturqꝫ in efficacia multa ī pſillio vel in lini ſemine vel milio ꝑ annos. xl.

Operationes

¶Contra calefactionem epatis puluis eius cum ſolatri ſucco conficitur: in quo plagelle intincte ſepius epati ſupponuntur.

¶Cōtra fluxū ſanguinis e naribꝫ fiunt magdaliones ex puluere ipſiꝰ: ⁊ ex puluere ſeminis cortice vſti atqꝫ ꝯfecti cum ſucco ſanguinarie ⁊ imponunť naribꝫ. ſi vero fiat fluxꝰ ex ebulitione ſanguinis vel ex epate: puluis eiꝰ camphore cū aqua frigida cōficiatur: ⁊ plagelle infuſe fronti ⁊ timporibꝫ ⁊ gule et epati ſupponantur. ¶Contra maculā oculi conficitur puluis eius cū aqua roſarū: addito feniculi ſucco in vaſe ponať eneo.

¶Contra faciei pannum ⁊ ad faciem clarificandā conficitur. conficitur quoqꝫ cū aqua roſarum: addito albo atqꝫ mundiſſimo.

¶Cōtra libidinē odoreť camphora ꝑ nares. Nimia enī actione frigiditatē ſpūs inſpiſſat: corpus infrigidat ⁊ libidinem ſtringit. vnde: Camphora ꝑ nares caſtrat odore mares.

¶Nota qꝫ ſatis cōpetenter ponitur in ſyrupis: contra acutas egritudines.

¶In freneſi cōpetenter ꝓuocat ſternutationes ſi puluis eius diſtemperetur cum oleo roſarum ⁊ penna intincta ꝑ nares intinguatur: ⁊ in alijs fe. acutis. quia non augmentat calorem nec naturam.

¶Auicenna. Vſus camphore facit canicieꝫ ⁊ ꝓhibet apoſtemata calida. Et cū aceto prohibet fluxum ſanguinis narium. aut cum expreſſione dactilorum aut cū aqua mirti.

¶Et confert ſode calide. Et remouet vigilias. Et confortat ſenſus calefactorum. Et cōfert alcole vehementer. Et confert in medicinis obtalmie calide.

K ¶Et abſcindit coitum: ꝛ generat lapidem renum ꝛ veſice. ¶Et ſtringit fluxum ventris colericum.

L

Capitulum.xcix.

c Amſice aut ſicen. Dyaſcorides capitulo camſice. Haſtas habet longas digitorum quatuoꝛ in terra piectas lacrimo plenas. folia ſunt eius lenticule ſimilia ſed minoꝛa ꝛ tenuioꝛa. ſemen habet ſub folijs rotundum ſicut peplum. et eſt ſine floꝛe, radix eſt illi tenera ꝛ inutilis.

Operationes

A ¶Dyaſcorides. Haſta eius trita cum vino ꝛ vt peſſarium ſuppoſita doloꝛez matricis mitigat. Cataplaſmatibus adhibita tumoꝛes ſpargit. clauos coꝛpis tollit. mirmiceas mūdat. cocte ꝛ comeſte ventrem ſoluunt. Idem ſuccus ipſius facere poteſt. ſuccus ipſe punctus ictus ſcoꝛpionum mitigat: ſuffuſiones ꝛ caligines oculoꝝ̄ addito melle curat. Naſcitur vero ſaxoſis locis ꝛ aſperis.

Capitulum.c.

c Atapucia. Iſido. li. etymo. Catapucie due ſunt ſpecies. Maioꝛ videlicet ꝛ minoꝛ. Maioꝛ eſt ſicut arboꝛ fici licet minoꝛ. folia eiꝰ ſūt ſicut folia platani. ſemina eiꝰ ſtant in arboꝛe ſicut vue. Minoꝛ habet haſtā duoꝝ palmoꝝ ꝛ inanē. folia ſimilia amigdalis ſed longioꝛa. ſemē eiꝰ in cacumine virge rotundū. deforis nigrū. deintꝰ album. Sunt eni ambe q̄ſi eiuſdē cōplexionis ꝛ virtutis. ſunt eni ca. in tertio. ꝛ hu. in p̄mo. virtutē habent purgandi flegma principaliter. ſecundario colerā ꝛ melancoliā. Serap. li. aggre. ca. carbua: id ē catapucia auc. dyaſ. Catapucia maioꝛ q̄ vocat̄ carbua: eſt arboꝛ ī magnitudīe ficus habēs folia ſimilia dulb. niſi q2 ſūt maioꝛa lenioꝛa ꝛ nigrioꝛa: ſtipites ꝛ rami eius ſunt concaui ſicut ꝛ canna. ꝛ habet ſemen velut in ramis aſpeꝝ. ꝛ qn̄ excoꝛticatur ſemen eiꝰ eſt ſimile kirat: ꝛ ex eo exp̄mitur oleuz de kerua. Minoꝛ eſt planta quam multi cōputāt inter lacticinioꝝ̄ ſpecies. h3 ſtipitē vniꝰ brachiū longitudinē habentem: ꝛ concauum in groſſitudine vnius digiti et in ſummitate ſtipitis. ramoꝝ ſunt ramuli parui ex folijs quedā ſūt ſup ſtipitem: ꝛ quedaz ſup illos ramulos. ſ3 folia q̄ ſunt ſup ſtipite3 ſunt longioꝛa ſimilia folijs amigdale: niſi q2

ſunt latiora ꝛ leniora: ſed folia q̄ ſunt ſup ra-
mulos ſupiores ſunt minora folijs ſtipitꝫ et
ſunt ſiꝫia folijs ariſtologie don. appropinquā-
tia ſilitudini folioꝝ edere. ꝛ hꝫ fructū in ſūmi
tatib9 ramuloꝝ triangulatū: ꝛ velut rotūduꝫ
ſicut grana capari: ꝛ inter ipm ſunt ſemia q̄
diuidunt̄ p parietes q̄ ſunt in eo que ſemina
ſunt in magnitudine orobi: exteri9 ſubnigrū
hn̄tia colorē. ſed qn̄ excoriant̄ ſunt alba: ꝛ ha
bent ſaporē dulcē: ꝛ hn̄t radicē ſubtilē in qua
nullū eſt iuuamētū. Galie. vij. ſim. far. ca. ci-
cri. i. catapucie fruct9 q̄ purgat. Abſterſiuā ꝛ
dyaforeticā habet virtutē. ita autē ꝛ flos ſed
oīno debilior. oleum vero qđ ex fructu eſt:
eſt calidius: ſubtilius ꝛ dyaforeticum.

Operationes

A ¶ Sera. Catapucia maior habet virtutem
que abſtergit ꝛ reſoluit. Et virt9 folioꝝ debi
lior eſt virtute granoꝝ. ſed oleum ei9 eſt cali-
dius et ſubtilius oleo oliuaꝝ: ꝛ pter hoc re-
ſoluit plus eo. Ex ſemine ei9 fit oleum quod
nō adminiſtrat̄ in cibis: ſed in lucernis: ꝛ po
B nitur in vngentis. ¶ Et quādo excoriant̄ ex
granis eius. xxx. ꝛ terunt̄ ꝛ bibunt̄ purgant
coleram ꝛ flegma ꝛ humiditates aquoſas: ꝛ
cōmouent vomitū ꝛ fluxum ventris. Et gra
na quidē ei9 ſunt grana dura. laxant ſtoma-
chum laxatione forti. Et pvocant nauſeam
C ꝛ vomitū. ¶ Et qn̄ grana ei9 terunt̄ ꝛ fit ēpla
D ſtrum cū eis mūdificat empetiginē. ¶ Et qn̄
fit linitio cum oleo eius ſolo aut cum aceto
E ſedat apoſtemata mamillaꝝ. ¶ Et temp9 qn̄
debet fieri illud oleum eſt qn̄ cadūt grana a
cortice ſuo. qđ oleum cōfert ſcabiei ꝛ vlceri-
bus humidis que ſunt in capite: ꝛ apoſtema
tib9 coꝝ: ꝛ coartationi oris matricis: ꝛ cica-
tricib9 ſedis q̄ remanēt poſt ſolidationē cla-
uoꝝ: ꝛ dolori auriū qn̄ miſcent̄ cū aliquo vn
F guento fortificante opationē eius. ¶ Et qn̄qꝫ
laxat ventrē. Et expellit lumbricos. Et ideꝫ
auc. hedigoras. Proprietas granoꝝ eius eſt
q̄ diſſoluunt. ſubtiliant ꝛ fortificant mēbra
ꝛ incidunt ſupfluitatē. Et cōferunt lepꝛe. Et
G ſimiliter oleum coꝝ. ¶ Dyaſcorides. Virtus
catapucie minoris eſt catartica. ſeptē grana
accepta aut nouē ſicut catapodia comeſta. ꝛ
ſimiliter cū aqua accepta flegma ꝛ coleram
H deponit. ¶ Succus ex eo fact9 ſicut detiꝝ-
mallo omīa ſilr facere poteſt folia ei9 cū gal-
lina aut aucello accepta ventrem ſoluunt.
I ¶ Sed catapucie maioris: ſi. xxx. grana pur
gata fuerint accepta: coleram ꝛ flegma ven-
tris deponūt. vomitū pvocāt guſtu nō bono
K hec purgatio ſtomachū ledit. ¶ Contrarium ꝛ

impoſitū maculas limpidat. folia ei9 trita cū
polenta tumores oculoꝝ ſpargunt duricies
omēs mamaꝝ ꝛ tumores cōpeſcūt. Ignēꝫ ſa
crū ſola extinguūt ipm cū aceto mixta.

Capitulum. cj.

Aulis. Iſidorus i li ethymo. Caulis
c eſt generaliter herbaꝝ vel oleꝝ me-
dius frutex: q̄ vulgo tyrſus dr̄: eo q̄
a terra ſurſum pcedat. Ex q̄ deriuatuꝫ eſt vt
ſpecialiter quoddā gen9 oleꝝ caulis diceret̄:
q̄ tyrſus ei9 plus ceterꝫ oīb9 coaleſcit. i. cre-
ſcit. Auic. Caulis corp9 naturaliter eſt hu-
midis folijs. ſiluestrꝫ aūt eſt calidior ꝛ ſiccior:
ipe tot9 eſt calidus in pmo: ſiccus in ſecūdo
Caulis ſiquidē alius eſt domeſtic9: alius ſil-
ueſtris: alius marinus ꝛ ali9 caulis aq̄. Sil
ueſtris eſt amarior ꝛ acutior ꝛ a cibo remoti-
or. Eſt aūt groſſi nutrimenti ingroſſans ſan-
guinē. Et inflat ꝛ facit corp9 doloroſuꝫ. Ma
turatiu9 eſt aūt ꝛ lenificatiu9. ꝛ deſiccatiuus
ppie qn̄ decoquit̄ ꝛ ab eo pma aqua effundi
tur. Eiuſqꝫ nutrimentū eſt paruū et humidi9
nutrimento lentiū. Et ſanguinē facit maluꝫ.
Cum ergo cū carne pingui ꝛ gallinis decoq̄
tur paꝝ bonus efficit̄. Palladi9 li. iij. In mē-
ſe febꝛuario caules ſerunt̄ qui ꝛ toto anno
ſeri poſſunt ſolū pingue ꝛ ſatis ſubactum dili
gunt. Argillam ꝛ glacieꝫ timet. Sabulone ꝛ

arenis nõ delectant̃ niſi ꝑ bñis vnda ſuccur-
rat. Omnẽ ſtatũ celi patit̃ caulis frigũ magis
ↄtra auſtrũ poſiti cit⁹ ferunt. Contra ſeptẽtrio-
nem ſeruis. ſed h̃ z ſapore caulis vincit z robo-
re cinis delectat̃. Et ideo ponende ſunt plante
ꝑ bulbinos areaꝝ. Gaudet ſtercore z ſarcola-
tione. Rarius poſit⁹ ↄualeſcit. celeri⁹ coquit̃:
virore ſeruat̃. ſi dum eſt trium vel quattuoꝛ fo-
lioꝝ. nitrum tritũ cribello deſup ſparſas z ſpe-
ciem pruine canentis immittetur.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Caulis habet ꝓprietatem in ſeda-
tione doloꝝ. ſtipticus eſt eius cinis z fortis ex-
ſiccationis. Silueſtris z marinus z domeſti-
cus maturant flegmones atq̃ duricias.

B ¶ Idem caulis conſolidat z prohibet fraudu-
lentis ambulationem. ponitur q̃ cum albugi-
ne oui ſuper adustionem.

C ¶ Tremori ↄfert cũ fenugreco embrocat̃ ſup
podagrã. eiuſq̃ decoctio ſup dolores iũcturaꝝ
ꝑ eꝝ. Eius decoctio ac ſemẽ tardãt ebrietatẽ.

D ¶ Confert etiã furfuribꝰ z fit caput purgiũ cũ
ſucco eius. Ex eius proprietatibꝰ fit exſiccatio
lingue: facitq̃ ſomniũ. z obtenebrat viſum.

E ¶ Cum ſucco eius aut decoctione ipſius cum
oleo ſiſamino fit gargariſmus cõtra ꝑfoca-
tionem. Et eius comeſtio clarificat vocem. eſt
autem malus ſtomacho.

F ¶ Succus ei⁹ cũ vino depaſſis ↄfert ſpleni et
yctericie. ꝓuocat vrinã et mẽſtrua. eiuſq̃ ſemẽ
ꝟmes interficit cũ lupino z aqua.

G ¶ Cinis radicis lapidẽ frangit. Caulis marin⁹
declinat ad ſalſedinẽ z amaritudinẽ. z ĩdo lenit
naturam. ſoluitq̃ ꝓprie cum pingui carne. Ei⁹
folia ſunt ſicut ariſtologie: que oriunt̃ ex vna
radice. Succus eius cum vino confert moꝛ-
ſibus etiam canis rabioſi.

H ¶ Dyaſcorides. Caulica liotriui elixi z nõ val-
de ꝑcocti ventrem molliunt. Nam caulis tyr-
ſus ſi fortius elixetur ventrem abſtinet. z maxi-
me ſi in calido cinere coquatur.

I ¶ Qui naſcũt̃ in egipto amari ſũt. z ſi comeſti
fuerit caligines ocloꝝ detergũt. typici ꝓſũt cru-
di comeſti. ebrietatẽ in cõuiuio nõ admittũt.

K ¶ Yſaac. Caulis ſiccus eſt et frigidus in ꝑmo
gradu. Turbidum et melancolicum generat
ſanguinem odorem dantem.

L ¶ Caules eſtiui vſtiorẽ ſanguinẽ generãt. colo-
re eñ vſte vicini ſunt z mũdificatiui.

M ¶ Hyemales ꝟo nõ tanti acuminis ſunt: ſꝫ vis
coꝝ ventrẽ humectat z vrinã ꝓuocat. Horum
ius bibitũ ventrẽ ſoluit. z ſine iuri comeſti eũ-
dẽ ↄſtipãt. corp⁹ eñ coꝝ ſiccũ eſt. vnde z cõſtu-

patiuũ. Ideoq̃ vt ab eoꝝ nocimento tempe-
retur elixentur: z aqua ꝓiecta in alia coquant̃
cũ pinguiſſima carne pecudis vel ſuis.

Capitulum. cij.

C Auda equina. Auicenna libro ſecun-
do capitulo de cauda equina. Cauda
equina eſt planta naſcens in locis cõ-
cauis z in vallibus. habens ſtipites cõcauos
ad rubedinem declinantes. aſperos duros.
nodoſa cum nodis intrantibus. et ad nodos
ſunt ſicut folia ſquinanti minuta ſpiſſa. et ad-
heret arboꝛi cui appropinquat. deinde generan-
tur ex ea extremitates plures ſicut cauda equi-
na. z habet radicem duram eſt frigida in ꝑmo
ſicca in ſecũdo. eſt ſtiptica: et ꝓprie ſuccus eius
eſt vehementis exſiccationis ſine moꝛdicatio-
ne. ¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacaruꝫ
capitulo de cauda equina. Virtus hu⁹ plante
eſt ſtiptica cũ amaritudine pauca. et ꝓpter hoc
deſiccat violenter cum moꝛdicatione. Eſt fri-
gida in ꝑmo ſicca in ſecundo. ¶ Paulus capi-
tulo de cauda eq̃na. Eſt quedã cauda minoꝛ q̃

grece vocatur ceſanda habēs ſtipitem ſub⸗
ruſum ⁊ folia ſupioꝛa minoꝛa. ¶ Dyaſcoꝛides
capitulo Hippariſ ſiue anabaſis. Hippariſ id
eſt cauda equina aut anabaſis. Naſcitur in lo⸗
cis humidis ⁊ in monumentis. habet haſtas
ruſas et aſperas ⁊ nodoſas que haſte quicq̃d
vicinum habent alligant. in quibꝫ folia ſunt
in ſummitate acuta ⁊ tenera ⁊ iunco ſimilia et
ſpiſſa ſurſum aſcendentia. Hec etiam aliquo⸗
tiens de pariete pendet comis plena abundā⸗
tius ⁊ nigris ſicut caude. radices ſunt ei ligno
ſe et dure. virtus eſt ei ſtiptica.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Cauda equina eſt valde iuuati⸗
ua ad fluxum ſanguinis. conſolidat vulnera ⁊
vlcera mirabiliter. Etſi in eis ſunt nerui con⸗
ſolidat etiam. Confert quando linitur aut fit
ex ea emplaſtrum in teſtiniis. Confert etiam
apoſtematibus calidis ſtomachi et epatis et
ydropiſi. et cetera.

B ¶ Galienꝰ. Vulnera maxima quinimo et cō⸗
tra emiſſionem ſanguinis ⁊ fluxū muliebrem
Et contra diſſinterias etiaꝫ et ceteros ventris
fluxus. Hec herba farmacum validum eſt cū
aqua et vino. Scribunt autem quidam hanc
veſice necnon ſubtilium inteſtinorum vulnus
ſanare.

C ¶ Succus autē eius emorroſagiis que ex na⸗
ribus confert. et fluidis paſſionibus ventris
cum aliquo vino pontico bibita. vl' cum aqua
ſi contingant febricitantes.

D ¶ Paulus. Cauda eq̄na minoꝛ curat et delet
antracem ſumpta ⁊ emplaſtrata.

E ¶ Dyaſcoꝛides. Succus eius naribus ſan⸗
guinem profluentem abſtinet. Diſſinterie cū
vino bibita medicatur. vrinam prouocat. fo⸗
lia eius impoſita vulneribus recentibus pa⸗
racoleſim faciūt. et radix et herba eius tuſſien⸗
tibus ⁊ ortonoicis medicantur. conquaſſatio⸗
nibus opitulantur. dicitur vero inciſiōes ve⸗
ſice ⁊ inteſtinoꝝ ſolidare.

F ¶ Serapion auctoꝛitate Dyaſcoꝛ. Quando
folia eius piſcantur ⁊ fit cum eis emplaſtrum
ꝯglutinat vlcera recētia. ⁊ ſi ſint nerui inciſi cō⸗
ſolidat eos. Et decoctio radicis et folioꝝ eius
qñ datur in potu ꝯfert tuſſi antique ⁊ ꝯtractio⸗
ni anhelitꝰ. Et ſi potenť trita ⁊ ſicca idem fa⸗
ciunt: Et qñ fit emplaſtrum cum eis recentibꝫ
confert attritioni lacertoꝝ.

Capitulum. ciij.

Caſſia fiſtula. Iohānes meſue. Caſſia
C fiſtula eſt ex medicinis in qbꝫ eſt fidu⸗
cia iuuamētoꝝ. Et eſt ſine nocumento
carens acuitate ⁊ moꝛdificatōe ⁊ omni exceſſu
ledente: q̄ pōt exhiberi in oīni etate. itaq; pue⸗
ris ⁊ pregnātibꝫ. Conſtat autē eiꝰ electio in ſex
ꝓprietatibꝫ. vt ꝙ eiꝰ arūdo ſit groſſa plena ſplen
dens multi ponderis. ⁊ ſit pulpa eiꝰ ſplendēs
⁊ pinguis. ⁊ haſta ex arūdine ⁊ ꝯſeruata in va
ſis vitreatis eſt equalis cōplexionis ad latus
caliditatis declinans. ⁊ eſt humida in ꝓmo. et
eſt lenitiua et reſolutiua clarificatiua ſangui⸗
nis. nocet debilibꝫ habentibꝫ viſcera lubrica.
remouet ab ea h̄ nocumentū in ꝓmixtiōe mi⸗
rabolanoꝝ. ⁊ reubarbari ⁊ aqua maſticis ⁊ ſpi
ca ⁊ qñq; neceſſarium eſt addere lubricitatē. et
ꝓpē in deſiccatione viſcerū: quare miſcetur ei
oleum de amigdalis dulcibꝫ. ⁊ diuretica faci⸗
unt eam declinare ad vias vrine. quare neceſ⸗
ſe eſt eoꝝ ꝓmixtio qñ oportet membris ſecunde
expulſionis conferre. ⁊ ipſa eſt de tarde ⁊ debi
liter ſolutionem facientibꝫ. propter quod per⸗
miſcenda ſunt cum ea ex rebus habentibꝫ acui
tatem ſicut albaſce ⁊ yſopus eteñ vigorāt eiꝰ
operationē. ⁊ magis adhuc ſi cū quibuſdā ex
ventrem ſoluētibus miſcatur. ⁊ ipſa cū aqua

caſſie eſt nobilis opationis. ¶ Sera. lib. aggre. ca. chiar zamberb. id eſt caſſia fiſtula. ⁊ ſūt can ne ꝯcaue. quaꝝ color eſt rube⁹ ad nigredinē de cliuus. ⁊ inter ipas ſūt lamine ex carne nigra ⁊ parietes diuidētes inter eas. ⁊ intra lamias ſunt grana ſic̄ grana ꝑ lecaracte ⁊ eiuſdē magni tudinis. ſapor ei⁹ eſt dulcꝫ. ⁊ color eius eſt inter glaucedinē ⁊ ruborem. ⁊ affert a babilonia ex terra alienen. Et ꝓtus ei⁹ eſt ꝙ ipa ē eq̄lis cō plectiōis ⁊ electa Et illa eſt q̄ eſt in canna ſua interi⁹ nigra grauis ⁊ lucida. Et qḋ de ipa vti mur plurimū eſt caro. licꝫ etiā cortice aliquā do. Et idē auctor. Aben Meſuay. Virt⁹ eius eſt q̄ reſoluit ⁊ extinguit acuitatē ſanguinis.

Operationes.

A ¶ Johannes meſue. Caſſia fiſtula mūdifficat ſanguinem. ⁊ remouet acuitatem eius. ⁊ ſedat ſitim. et ꝓprie cum ſucco endiuie aut ſaltem deputato ſm̄ artem.

B ¶ Et ipa quidem mundificat ſtomachum. et educit colerā ⁊ flegma. ⁊ illud operatur ſine no cumento. ⁊ caret mordicatione.

C ¶ Et ipſa quidem lenit guttur ⁊ pectus.

D ¶ Et reſoluit apā. ta acuta i eis. ⁊ ꝯfert calefac tioni renū ſūpta cū diureticꝫ ⁊ infuſiōe ligni.

E ¶ Et ꝓhibet generationē lapidis i eis. ⁊ ꝯfert febrib⁹ colericꝫ. ⁊ doſis ei⁹ ſm̄ Serapionē auc toritate Aben meſuay eſt a. ʒ. vi. vſqꝫ ad. ʒ. x.

F ¶ Serapion auctoritate Aben meſuay. Caſ ſia fiſtula extinguit acuitatem ſanguinis. ⁊ ſe dat apoſtemata dura que fiunt ex eo. ⁊ reſoluit apoſtemata dura q̄ fiunt in gingiuis et guttu re q̄n fiunt cum eo gargariſmata cū aqua ar boris vulpis ⁊ paſſulis.

G ¶ Et ꝯfert ictericie ⁊ dolori epatꝫ. ⁊ purgat co leram aduſtam. ⁊ mollificat ventrem mediocri mollificatione. ⁊ mundificat neruos.

H ¶ Auicenna li. ij. cap. de caſſia fiſtula. Caſſia fiſtula eſt eq̄lis in caliditate ⁊ frigiditate ⁊ hu miditate. ⁊ eſt reſolutiua ⁊ lenitiua. ⁊ ꝯfert apo ſtematib⁹ calidis ⁊ viſcerib⁹ ꝓprie ⁊ gutturi q̄n ex ea fit gargariſmus cū aqua ſolatri. ⁊ linitur ſup apoſtemata dura ⁊ ꝯfert eis. et linit̄ ex ea podagra ⁊ iuncture doloroſe. q̄n diſſoluit̄ ma nib⁹ in aqua coriandri humidi cū ſpuma pſilij et deinde fit ex ea gargariſmus confert ꝑuoca tioni ⁊ mundificat epar. ⁊ cōfert ytericie. ⁊ do lori epatis. ⁊ eſt lenitiua ventris. ⁊ educit cole ram aduſtam ⁊ flegma. ⁊ ſoluit ſine nocumēto ⁊ abſqꝫ mordicatione adeo ꝙ ipa eſt ꝯueniens pregnātib⁹. et ſoluit eas. loco eius ponit̄ mediū ipſi⁹ de terrenia bin ⁊ triplū pōderis ei⁹ de car ne paſſularū. Octauū pōderis ipſi⁹ de turbit. ⁊ q̄nqꝫ ponit̄ loco paſſularū liquiricia.

Capitulum. ciiij.

Caſſia lignea. Gal. vij. ſim. far. cap. de

c Caſſia lignea. Subſtantia caſſie lig nee eſt multū ſubtilis. ⁊ ſapor eius eſt acutus ⁊ ſtipticitate pauca. ⁊ virtus eius eſt ca lida ⁊ ſicca in tercio gradu. ¶ Serapion libro aggregatoris capl'o Meloſbaa auc. Dyaſco ridis. Sunt eius multe ſpecies. ⁊ naſcunt̄ in terris arabum vbi naſcuntur ſpecies alie aro matice. habet ſtipitem groſſum ⁊ corticem. fo lia eius ſunt ſimilia folijs ꝑeos nigra pur pu rea. et habet odorem ſimilē odori roſe. Et hec ſpecies eſt in ꝑma bonitate ⁊ ſecūda. poſt hāc in bonitate eſt illa cuius color eſt ſicut color co ralli. ⁊ eſt ſubtilis. leuis. longa. groſſi calami ⁊ plene mordicans linguam cum ſtipticitate ⁊ acuitate pauca. bonū odorē habens participā tem aliquod odoris vini. Hec due ſpecies ſūt vtiles in medicina. alie vero non ſunt admi niſtrande. ⁊ ego volui eas rememorari vt non adminiſtrentur: ſed abijciantur. Et eſt de eis quedam que eſt nigra habens odorem maluꝫ et corticem ſubtilem. ⁊ reperitur res quedam ſi milis caſſie lignee et non eſt caſſia lignea. Et

cognoſcit̃ p ſapoꝛẽ. q̃ñ nõ eſt acuti ſapoꝛis: nec odoꝛifera. ⁊ coꝛtex eiꝰ eſt adherẽs ligno. ⁊ repit̃ ſiliter q̃dã habẽs calamũ latũ lenẽ mollẽ aſperũ tactu. ⁊ eſt minus mala q̃ꝫ nũc dicta. ſꝫ peioꝛ oibꝰ illa eſt cuiꝰ coloꝛ eſt albꝰ. ⁊ odoꝛ ſilis odoꝛi porri. nõ habẽs calamũ groſſum ſꝫ ſubtilem.

Operationes.

A ¶ Gal. Uirtus eiꝰ eſt q̃ reſoluit ⁊ incidit ⁊ foꝛtificat mẽbꝛa. ⁊ ꝓuocat menſtrua que retinentur cauſa groſſoꝝ humoꝝ ⁊ viſcoſoꝝ.

B ¶ Sera. Caſſia lignea hꝫ ỽtutẽ ꝓpinquã cynamomo calefacit ⁊ deſiccat ⁊ ꝓuocat vrinam. ⁊ ſtipticat leui ſtipticitate. ⁊ adminiſtrat̃ cũ medicinis acuẽtibꝰ viſũ. ⁊ q̃ñ admiſcet̃ cũ melle ⁊ linit̃ humiditas lactea q̃ apparet ĩ facie auferet eã.

C ¶ Et prouocat menſtrua. et conuenit veneno tyri quando ſumitur in potu.

D ¶ Et apoſtematibus calidis intrinſecis quando bibitur. ⁊ doloꝛi renũ facto fomẽto cum ea. ⁊ dilationi matricis q̃ñ fit eucauſma .i. fumigiũ cũ decoctiõe eiꝰ. ⁊ ponit̃ loco cynamomi in ꝯfectionibꝰ duplicato pondere ex ea.

E ¶ Et idẽ auc. Meſaac. Foꝛtificat ſtomachũ ⁊ epar. ⁊ expellit fetũ cũ foꝛtitudie. Aui. de viribꝰ coꝛdis dicit q̃ꝫ ꝯfoꝛtat coꝛ.

Capitulum. cv.

c Aſtanea. yſidoꝛus in libro ethymologiarum. Caſtanea dicitur eo q̃ꝫ fructus eius gemini in modum teſticulorum rotundi ſunt. qui dum eijciuntur quaſi caſtrantur. Hec arboꝛ ſimul vt excisa fuerit. tanq̃ꝫ ſilua expullulare conſueuit.

Operationes

¶ Plinius libꝛo ſecũdo. Caſtanea diligit mõtes ⁊ valles: ſicut roburet abies. Nec amantes aquoſa loca cypreſſi et caſtanee. ſed ſunt ſiccantes. Caſtanea eſt a ceteris modo criſpa ⁊ eſt etiam eidẽ fremitas ſpiſſa. Itaq̃ꝫ cariem vetuſtatemq̃ꝫ ſentit tardiſſime. In vere aũt ꝯcipiũt caſtanea terebinthus ⁊ aquifoliũ.

¶ Idem libꝛo decimo ſeptimo. Semen ipſa ſerere docuit natura: cum decidens viuiſceret terra exceptum. Nec aliter prouenitũt in glandines atq̃ꝫ caſtanee. quibus eſt pro ſemine fructus ipſe. Caſtaneam inſeruit Coꝛelliꝰ eques romanus ſuometipſo ſurculo in agro neapolitano.

¶ Hec inter laudatos ab eo nomen accepit. Poſtmodum heres eiuſdem libertus coꝛelliana m inſeruit. Hec eſt inter illas differentia q̃ꝫ illa copioſioꝛ. hec coꝛelliana melioꝛ. Tempus vero ſtat vtrũ caſtanee ac pinee ſerendi eſt ſeptimo kalendas Marcij.

¶ Caſtanea pedamentis omnibꝰ pꝛefertur facilitate tractatus perdurãdi pernicatia regerminatione cedua. Salice quoq̃ꝫ letioꝛ fuerit facile ſolum. nec tñ arenoſum. maximeq̃ꝫ ſabulũ humidũ aut carbunculũ vel coſi etiã farinã quamlibet opaco ſeptentrionaliq̃ꝫ ⁊ pꝛefrigido ſitu. vel etiã decliui.

¶ Recuſat eadem gallina rubꝛicam cretam: omnemq̃ꝫ terre fecunditatem qua ſeri nuces diximus. ſed non prouenit. niſi maximis. nec niſi quinis aceruatim ſatis. perfringi ſolum debet ſupꝛa ex menſe nouembꝛi in febꝛuariũ. quo ſolute ſpõte ex arboꝛe cadunt atq̃ꝫ ſubnaſcuntur. Interualla pedalia ſint vndiq̃ꝫ ſulco Ex hoc ſeminario transferuntur in aliud. bipedali interuallo plus biennio. Sunt ⁊ pꝛopagines nulli quidem faciliores. Nudata ſiq̃dẽ tota radice in ſulco ꝓſternit̃. et tũc ex acumine ſupꝛa terrã relicto alia quoq̃ꝫ ab radice renaſcitur. ſed trãſlata neſcit hoſpitari. pauetq̃ꝫ nouitatẽ biennio fere poſtea ꝓſilit.

Capitulum. cvj

c

Elidonia. yſidor⁹ in lib. vbi ſup. Celidonia dr̄ vel eo q̄ aduentu yrundinū erūpere videaẜ. Uel eo q̄ pullis yrundinū ſi oculi auferanẜ matres eoꝝ illis ex hac herba mederi dicanẜ. ¶ Plini⁹ li. xxv. Animalia herbas inuenerūt in primiſq̄ celidoniā. Hac eñ yrundines oculis pulloꝝ in nido viſum reſtituunt. vt q̄dam etiam volunt erutis oculis. Eius genera duo ſunt. maior fructicoſa cauſle folio paſtinace erratice. ipa amplioꝛe. duoꝝ cubitoꝝ altitudine flos albicans. flos luteus Minoꝛa folia ſunt hedere rotundioꝛa minus candida. Succus croci moꝛdax: ſemen papaueris. floꝛent yrundinuȝ aduentu. marceſcunt diſceſſu. floꝛentibꝫ illis ſuccus exꝓmiẜ ꝛ i vaſe ereo cum addito melle leniter cinere feruēti decoquiẜ. ¶ Platear⁹. Celidonia eſt calida ꝛ ſicca in tertio gradu. cuius duplex eſt mod⁹. videlicet indica. que maioꝛis eſt efficacie. Et cōmunis: que in noſtris regionibꝫ inueniẜ. ꝛ eſt minoꝛis efficacie. Una tamē poteſt poni ꝓ altera. Indica citrinā radicē hꝫ. Et i receptiōe nō herba ſꝫ radix poni debet. q̄ p annos tres in efficacia multa ſeruari valet. Ex qualitate ſua virtutem habet diſſoluendi et attrahendi et conſumendi. ¶ Dyaſcoꝛides. Celidonia maioꝛ virgam habet vnius cubiti longam et a miplius teneram ac tenuem. Que in gyro habet folia plura boꝛracio ſimilia ſed mollioꝛa ꝛ ſub albidioꝛa. floꝛem auroſum pꝛofert. ſuccum croceum habens. virtus eius eſt viſcida moꝛdens et amara non boni odoꝛis. Radix deſurſum eſt vna deſubtus plures.

Operationes

¶ Platearius. Celidonia cōtra doloꝛem dentium in frigida cauſa valet radix hec aliquantulum trita. valet ꝛ ad caput purgandum. Et vuam ex frigidis humoꝛibꝫ repletā A

¶ Contra colicam paſſionem herba trita et in vino decocta ſupponitur. B

¶ Et ad cancrum oris aut neruoꝛum puluis radicis cum puluere roſarum conficitur. ꝛ cū aceto decoquitur. C

¶ Ad fiſtulam eius puluis cū capitello ꝯficiẜ et oꝛi fiſtule cū melle immittitur. D

¶ Galienus octauo ſimplicium farmacarum capitulo de celidonia abſterſiue foꝛtiſſime et calide virtutis. quinimo ꝛ ſuccus eius ad augmentationem viſus eſt vtilis. in quibus cernitur groſſum quid ſm̄ pupillam ꝛ dyafoꝛare indigent. Uſi vero fuerunt quidam radice: et ad eos qui obſtructionem epatis et yctericiaȝ paſtiuntur in vino albo dētes bibere. Similiter autem maſticata vtilis eſt in doloꝛibꝫ dentiū. Paruū ꝟo celidoniuȝ acrum exiſtens magna vlcera citiſſime cutica cathaplaſmatū ꝛ vngues lepꝛoſos eijcit. expurgat ꝟo ſuccus eius ꝑ nares ſufficienter acris exiſtens. E

¶ Dyaſcoꝛides capitulo de celidonia. Succ⁹ celidonie maioꝛis melle addita in certamine cocc⁹ ſup carbones oculoꝝ maculas detergit. Folia ꝛ radix ꝛ virga in vmbꝛa eſtate ſiccanẜ. ꝛ ſicut crocus componuntur. Radix eius aniſo mixta ꝛ vino albo bibita yctericis opitulatur. Folia eius cū vino ꝛ cathaplaſmata adbibita maculas detergunt. maſticata doloꝛem dentium pꝛohibent. F

¶ Celidonie minoꝛis virtus eſt viſcida. vulſſerat cutim. ſcabiem detrahit. vngues lepꝛoſos excludit. Succus eiꝰ radicis melle addito naribꝫ infuſus caput purgat. Eadem dicit Serapiō capitulo pꝛopꝛio auctoꝛitate Dyaſcoꝛidis: licꝫ per alia verba. G

Capitulum. xvij.

C Edrus. Dyaſ. ca. cedr⁹. Cedr⁹ arbor eſt vnde pix cedria fit. cui⁹ ſemia ſūt pua atqꝫ ſpinoſa. fructui iuniperi ſilia vel mirte Alia ē maior q̄ ab aliq̄bꝫ cedr⁹ lata appellaꝛ fru cui cypreſſi ſimlāis: ſ; minor ē. q̄ tn̄ ē vepabilis ſtomacho. atqꝫ feruētē hꝫ ꝟtutē. ꝺ q̄ fit cedria. Eſt aūt cedria pbabilis ꝛ vtilis q̄ ē ſpiſſa ꝛ limpi da ꝛ i odore fortiſſima. in q̄ cū digitū intinxeꝛ pinguedie ſua rari⁹ defluit. Itē ſerpin. i. cedr⁹. ꝛ eſt arbor cui⁹ gūmi eſt gūmi cedri. ꝛ ab iſta ar bore emanat pix cedria vł cedrina. ꝛ ē pix liq̄ da q̄ arabice vocaꝛ bictan. ꝛ eſt genus abietis ¶ Pli. ca. ꝺ cedro. Eſt inq̄t cedr⁹ maior ꝛ minor Minoris duo ſunt genera. ſcꝫ licea ꝛ fenicea. Differūt. folia nāqꝫ derogatū habētſpinoſum ꝺ̄ ticedros vocaꝛ ramoſa ꝛ nitore infeſta. altera odorē pſtat. fructū ferūt mirti in magnitudine dulcē ſaporē habentē. Et maioris duo ſunt ge nera. Unum qꝺ̄ floret ꝛ nō fert fructū. Aliud fructiferū nō floret. ꝛ in eo antecedentē fructū occupat nou⁹. ſemē ei⁹ cypreſſo ſile ſ; qꝺ̄ cedro dentē vocāt ex hac reſina laudatiſſima fit. Itē alibi inter arbores q̄bꝫ pix fit cedr⁹ groſſior qui dā putāt ꝙ ſit iuniperus licet falſo.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Uirt⁹ eſt ei ſiccatiua ꝛ recorꝑatiua q̄ ꝓpter nimietate coloris ſui pellibꝫ inuncta vut et ſiccat. caligines oculoꝝ detergit. glaucomat ta et cicatrices inuncta limpidat. ¶ Cū aceto miſſa et infuſa ꝟmes auriū occidit. cum yſopi ſucco mixta ſonos auriū tollit. ¶ Si miſſa in foramie dentiū vbi dolor eos crepare facit. et ſi diu in ore retineꝛ dolorē dentiū amittit. et hac ad coitū venies. ¶ Si inde veretrū vnxeris ge nitalia ſtringit itantū vt filios facere nō poſſis ¶ Squinātico pca uſas curat fauce eſ. ſi vnxeꝛ deint⁹ tumores tollit. ¶ Et pediculos ꝛ lendis nes puncta necat. morſibꝫ ſerpentū cum ſale ꝛ dulcore bibita occurrit. pcuſſū leporis mariti ni ad ſanitatē pducit. ¶ Stomaticꝫ vncta me deꝛ. vulnera pulmonis optime curat. ¶ Uer mes ꝛ aſcarides cliſteri addita occidit. Mul ti ꝓ oleū ex cedria dū coqꝛ deſup cū pēna col ligūt ſic oleū picis. ꝛ ſcabiei ꝛ pediculi aialiū pdeſt. vulneribꝫ vtiliter adhibeꝛ. hui⁹ fum⁹ tm̄ pdeſt q̄ntū ꝛ picis dure. ¶ Item potui data in ciati q̄ntitate vlc⁹ fluidū pulmōis faciat. fit aūt oleū ex arbore vt de pice. ¶ Eſt aūt oleū nimiū leptomere: molles carnes abſqꝫ dolore conſer nās. durās aūt lōgo tpe. ꝛ nigra corpa deſiccat. ¶ Lachrymū vero arboris eiuſdem viſcide et efficaciter ꝛ cū veſicatōne refrigerat ꝛ ſtringit. nam mortuoꝝ recōdita in arbore eadē a tabe defendit. vnde ꝛ mortuoꝝ vita vocatur.

Capitulum .cviij

Cereſoliū vulgo d: q̄dā gen⁹ apii. ca-
c lidū i tertio gdu ſiccū i ij. Dyaſ. Cere-
folio vis ignea ē ⁊ acerrima. Et herba-
rio. Cereſoliū naſcit in locꝫ cultꝫ i mēſe februa-
rio. locis frigidis poſt q̄d⁹ ſeritur cereſoliū q̄d
agrū deſiderat lentū: humidū ſtercoratū.

Operationes.

A ¶ Yſaac: In dietis particularib⁹ in capitulo d̄ apio. Cereſolium potui datum cum mellicrate vrinam ⁊ menſtrua prouocat. laterū ac dolorem renum ⁊ veſice placat.

B ¶ Ventris ſolutionē d̄ groſſa vētoſitate mitigat

C ¶ Stomachi ventoſitatem ⁊ omniū viſceruꝫ diſſoluit: et opilationem aperit.

D ¶ Dyaſ. Cereſoliū cū melle addito medet canceratis lateris dolorem hauſtum ex vino mitigare videtur.

E ¶ Et a q̄ mulſa pituitatē reſoluit. Ex aceto lūbricos ⁊ tineas pimit: vrinā ⁊ mēſtrua ipellit.

F ¶ Omnemqꝫ tumorem ſoluit.

G ¶ Macer. Eſt cereſolio vis acra ⁊ ignea valde. Appoſitū cancris tritū cū melle medet. Cum vino bibitū lateris ſedare dolorē. Sepe ſolet tritam ſi nectas deſuper herbam. Cum mulſa bibitum pituite noxia ſoluit ⁊c̄.

Capitulum .cix.

Cepe. Dyaſ. c. Bulb⁹ .i. cepe. Ei⁹ ſpēs
c ſūt due. Vna eſt q̄ hꝫ rufū bulbū q̄ bo-
nus eſt ex terra pingui ⁊ collect⁹ cuſto-
matic⁹ eſt. Alia eſt ſpēs bulbi pl⁹ iſto cuſtoma-
ticus. Omnes eñ bulbi cali. ⁊ viſcidi ſunt. Pli-
nius ca. cepe. Cepe virtutē hꝫ inciſiuā. ⁊ oblō-
ga pl⁹ eſt ſtiptica q̄z rotūda: ⁊ q̄ colorē rufuꝫ ha-
bet q̄z ille q̄ albū. Sicce āt viſcidiores ſunt q̄z
virides. ⁊ crude. Et crude pl⁹ viſcide q̄z cocte.
Sera. li. aggre. ca. Baſal .i. cepe. Baſal lōge
ecceptis ſūt acutiores q̄z rotūde. ⁊ pl⁹ ſtiptice.
Et ille q̄ ſunt rubei coloris ſūt acutiores q̄z al-
be. ⁊ ſicce q̄z recentes. ⁊ crude q̄z aſſate. Gal. xij
ſim. far. ca. d̄ cepa. Cepe ē ī q̄rto gdu ē calefac-
tiuū. ſubſtātia p̄o ei⁹ groſſaꝝ partiū eſt.

Operationes

¶ Dyaſ. Bulbi comeſti erigūt linguā ⁊ fauces exaſperant. ſtomachum inflant. A

¶ Cathaplaſmatib⁹ adhibiti lacerationib⁹ ⁊ doloib⁹ iuncturarum. ⁊ podagricis maximum preſtant effectum. Corpori infixa euocant. ſoli ⁊ melle adhibito id facere poſſunt. B

¶ Tumores ydropicis bulbus impoſit⁹ ſpargit. Caninis morſib⁹ ſubuenit. Addito melle ſtomachi dolorē compeſcit. C

¶ Et furfures ⁊ acoras nitro addito purgat. Liuores ⁊ maculas tollit. Medio oui addito ⁊ aceto ⁊ melle lentigines corpis emendat. D

¶ Cōquaſſationib⁹ aurium ⁊ vnguium cū polenta bene adhibet. Coctus in cinere calido ⁊ polenta addita ⁊ capitib⁹ minoꝝ piſciū nigris cicatricib⁹ reddunt colorem. E

¶ Cocti ⁊ comeſti dolorē lateris cōpeſcūt. Sꝫ non multū comedendi ſunt. quia neruis contrarij ſunt ⁊ ſiccatiue virtutis. F

¶ Pli. Cepe comeſte inflatōes p̄ſtant. faſtidiū tollūt. ſitim p̄uocāt. ⁊ tollūt oris fetorē cuſtomatice ſunt. Emoroidas impoſite p̄hibent. G

¶ Succus ei⁹ immiſſus narib⁹ caput purgat. Morſib⁹ caninis occurrit melle et ruta ⁊ ſale addito. Cum ſepo gallinacio aurīū dolorem et ſuperfluos ſonos compeſcit. et ad vlceratiōes aurium prodeſt. H

¶ Cauda p̄o fricata alopitias emēdat. Puluis ei⁹ comeſt⁹ dolorē capitis remouet. Succus eius optime caput purgat. Narib⁹ attract⁹ colericis ꝯtrarie flegmaticis vtiles ſunt. I

¶ Galienus. Cepe emoroidas aperit appoſita Aut cum aceto illinita in ſole aluos abſtergit. Et fricata in alopitijs citius q̄z altis num prouocat capillos. K

L ¶ Si ſo ſepauerit ꝗ̃o ſuccū ei⁹ totū q̄ntū ẽ reſiduū ſufficiēs ẽ terreſtr̄ſ ſubſtātie. Jpe āt ſuccus aq̄ſe ⁊ aeree eſt caliditatꝫ. ita āt ⁊ ſuffuſos ⁊ abſiopinatos ꝑ groſſicie humoꝝ iuuat vnct⁹

M ¶ Et huiuſmodi autẽ cōplexione tota cepa inflatiua eſt comeſta. ⁊ ꝓpterea quacūqꝫ ſicciora ſunt cōplexione minus ventoſa. Hoc idē auc. Dyaſcoridis in ca. vi. bulbus.

N ¶ Bulbus cōmeſtiuus frigidior eſt bulbo vomitiuo ⁊ groſſi. necnō viſcoſi hūoris eſt generatiuus. Nam difficile digeſtibilis eſt ⁊ inflatiuus ⁊ libidinoſis ſuperplaſmatus. Eo aūt ꝙ amaritudinis atqꝫ ſtipticitatis p̄ticeps eſt abſterſiuus ⁊ ſolidatiuus efficit̄ ⁊ ſiccatiu⁹.

O ¶ Oſtenſum eſt eñ ꝙ amar⁹ ꝗ̃dez ſupoꝛ in abſterſiuis ſubſtātijs eſt. ſtipticitas ſo in ſolidatiuis. ſiccitas ſo eſt in vtraqꝫ.

P ¶ Et idē i li. ó cibis. Cepa calefacit corp⁹ ⁊ ſubtiliat in ipo groſſos hūores ⁊ incidit viſcoſos.

Q ¶ Cruda ⁊ cocta pauciſſimum dat corpi nutrimentū. nocet colericis. ſed his q̄ flegmaticum humorē aut crudū groſſum ⁊ viſcoſū collectū habuerit iſo catalia eduloꝝ ſunt

partiū ꝗ̃dez: nō tñ calide ſtut̄ſ eſt herba.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Folia ceterach elixa cum aceto ⁊ bibita. xxx. dieb⁹ ſplenem ſiccant. Item folia ipſius vino addito et cathaplaſma impoſita: ſpleni ſingulare ꝑſidium eſt. A

¶ Yſopo folia cū aplenon folijs trita cū leuiſſima vini bibitione ſplenem ꝯſumunt. B

¶ Stranguirijs ⁊ ſubglutionib⁹ et ycterícis prodeſt. Bibita calculos frangit. C

¶ Dicit̄ ꝙ folia cū ſplene mule collo ſuſpenſa mulierē generare nō ſinit. ſane nocte ſuſpendenda eſt. ⁊ obſeruandū ne luceat luna aut de die ſuſpende. et ſi homo ꝑ muliere eandē foderit. ⁊ aſſit ali⁹ ꝗ̃ dicat: inde fodit vt illa nō generet etiā hoc dicit̄ prodeſſe. D

¶ Galienus. Ceterach lapidem frangit ⁊ ſplenem ſubtiliat vel attenuat. E

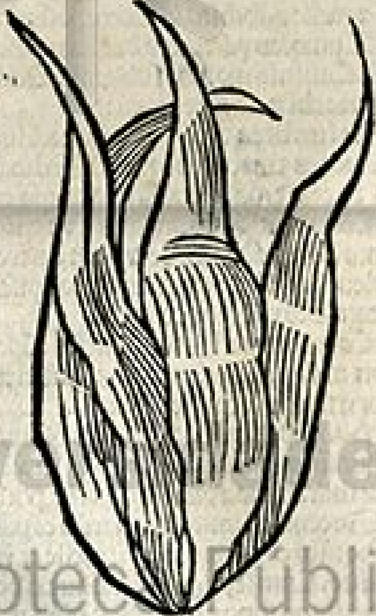

Capitulum. cx.

Douradinha —

Eterach. Dyaſ. ca. Aplenon. id eſt ceterach. Aplenon folia habꝫ ſcolopēdrie venenoſe ſimilia. Naſcitur locis ſaxoſis vel parietib⁹ ex lapide fabricatis. folia ei⁹ ſunt multa ex vna radice aſcendētia. diuiſa ſicut polipodium ſubtus rufa ⁊ aſpera ⁊ ſuper viridia. Eſt ſo ſine haſta. ſine flore. ⁊ ſine ſemine. Gal. vi. ſim. far. ca. Aplenon. Subtilium

Capitulum. cxi.

Heuri. Sera. lib. aggre. cap. Cheuri. auc. Dyaſcoridis. eſt planta nota habens diuerſitatē in ſpecie ſua a diuerſitate floꝛum cognoſcitur. Nam quedā floꝛem

albū. q̄dā purpureū. et q̄dā citrinū. Et q̄ hꝫ florem citrinū melior eſt ꝛ aptior in medicina. Sꝫ q̄dā dicūt q̄ cheiri ſunt flores ſilueſtres violaꝝ. non in die ſꝫ i nocte redolentiū. q̄ꝝ odor eſt vt odor violaꝝ. ꝛ veꝝ dicūt. Et idē auc. Gal. Eius floris ſubſtātia eſt ſubtilis aquoſa ꝛ ꝓprie ſicca et ca. ꝛ ſapor eius eſt amarus. ꝛ virtus eiꝰ eſt que calefacit ꝛ deſiccat abſtergit ꝛ ſubtiliat.

Operationes.

A ¶ Sera. Subtiliat maculas groſſas q̄ ſūt in oculis. ꝛ aq̄ decoctōis eiꝰ ꝓuocat mēſtrua ꝛ expellit ſecundinā. ꝛ fetū mortuū q̄n ſedeť in ea. ꝛ q̄n bibiť cū aq̄ aut alia re corrūpit fetum.

B ¶ Et curat apoſtemata matricis quando ſupponiť eis. ꝛ ꝓprie antiqua dura. Uirtus ſeminis eius eſt ſicut ipſius flos.

C ¶ Confert fiſtulis q̄n deſiccatur ꝛ puluerizať in eis. ꝛ ꝯfert oīm apoſtemati duro putriſacto. ꝛ habens colorē citrinū ad oīa eſt fortior.

D ¶ Cheiri flores ſunt ſimiles violis in odore. quoꝝ aliq̄ ſunt albi. aliq̄ ſunt glauci in nocte potiſſime redolentes. ꝛ coꝝ herba alio noīe vocať herba gallica vel flores capri.

E ¶ Et aliq̄ ſūt coloris purpurei. q̄ herba a romanis vocať ꝯſolida. licꝫ incōgrue. Prime autē due ſpēs ſcꝫ citrina ꝛ alba ſunt ſpēs viole ſm Dyaſcoridē. vt apparet in capitulo Uiola.

Universidad
Bibli Públic

Capitulum. cxij.

C Entaurea. Dyaſcorides. Centaurea ſm tranſlationē noſtram. Centaurea maior quam multi narcam aut gentianam dicunt ꝛc. ſed falſo. q̄m in lr̄a gentiana dicit q̄ ſuccus centauree efficit ſicut ſuccꝰ gentiane. Ergo centaurea nō eſt gentiana. vt multi dicunt. Similiter Dyaſcorides facit ſeorſum capitulū de centaurea a capitulo de gentiana. ergo nō ſunt idem. Dicit aūt Dyaſcorides. Centaurea abundat in Licia ꝛ Archadia. folia habꝫ ſimilia nuci regali viridia. ꝛ oblōga ſicut cauliculi. ꝛ rotūda ꝛ ſerratim exteriꝰ inciſa ſicut ſerres digiti. ꝛ virgā ſimilē lappatio duoꝝ vel triū cubitoꝝ longa. radix … multas virgas habens. in q̄bꝫ capita ſunt ſimilia miconio ꝛ lōga cum flore purpuraſtro et rufo. Radix eſt groſſa ꝛ grauis ꝛ fortis acerrime ſucculenta. q̄ ſuccus ſtipticꝰ et viſcidus eſt rubei coloris. Locis naſcitur pinguioribꝫ et ſolanis cuius ſuccus exſiccať ꝛ coquiť ſicut gentiana. Centaurea minor quā multi linoliam dicunt fortiter deſiccat abſq̄ aliqua mordicatiōe. Nominatur etiam ab aliis elleboritis ſiue amaratrum vel febrifugia. Naſcitur locis aquoſis. ypericoni atq̄ origano ſimilis. virgam habēs per longam anguloſam. florem purpureum. folia minuta ꝛ oblonga ſicut ruta. ſemē ſicut triticū. radix eſt ei oblonga ꝛ inutilis. guſtu amara. Galienus ſeptimo ſimpliciū far. cap. de centaurea. Magne radix ſicut in guſtu qualitates contrarias habet. ita vt in vtilitate operationis. ſed ſm guſtum acris ſimul ꝛ ſtiptica apparet cum quadam breui dulcedine. ſm operationes vero a credo quedam caliditatis opera oſtendit. Centauree parue radix quidem omnifariam inoperatiua eſt. Rami ꝓo eiꝰ ꝛ maxime frondes qui in eis ꝛ flores vtiliſſimi. dominatur autem in eis amara qualitas. modica ſtipticitate participans. ꝛ propter hanc complexionem fortiter multum eſt hoc farmacum abſq̄ mordicatione. quoniam autem oīa talia vtilia ſunt multotiens dictum eſt. ¶ Serapion libro aggre. capitulo antorion. id eſt centaurea. auctoritate Dyaſcoridis. Centaurea maior habet folia ſimilia nuci regali longa et viridia ſicut folia cauliū in ſummitate gradatim inciſa. habet virgam ſimilē virge acetoſe. cuius longitudo eſt duoꝝ aut trium brachiorum habens ramulos plures egredientes ab vna radice. ſuper quos ſūt capitella ſimilia capitulo papaueris nigri rotūda tendētia ad longitudinē. ꝛ habet florem cuius color eſt ſimilis

kalb. ꝛ ſemen ſimile cartamo inter florem eius
ꝛ flos eius eſt ſimilis lane. ꝛ habet radicē gra/
uem. cui⁹ lōgitudo eſt duoꝝ brachioꝝ. Et na/
ſcit in terris ſoli expoſitis in mōtib⁹ arboroſis
ꝛ in terra pingui. Minor ꝟo cētaurea naſcit i
aquoſis locis ꝛ eſt ſimilis herbe ypericon aut
pulegio montano. habet virgam vni⁹ palme
quadratā: florem rubeum vergentē ad purpu/
reitatem. ꝛ habet folia parua oblōga ſicut folia
rute. ꝛ ſemen ſicut granū frumenti. ꝛ hab; ra
dicem paruā in qua nullū eſt iuuamentū. ꝛ in
ſapore ei⁹ vincit amaritudo pl⁹ ꝙ aliud. et eſt i
eo ſtipticitas pauca. ꝛ virtus eius eſt que deſic
cat ſine mordicatione. Pli. cap. d' centaurea.
Tā maior qꝫ alia veniunt a mbe calide ꝛ ſic/
ce cōplexionis in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶ Diaſcorides. Centaurea maior vires hab;
cum aliqua exaſperatione relaxantes. vnde
totum ventrem purgat.

B ¶ Radix aūt eius eſt candens ſicut ignis mol/
lis fragilis cum ſucco ſubruſo ꝛ acro cū ma/
gna amaritudine.

C ¶ Hec radix ꝯquaſſationib⁹ vtilis eſt. pleureti
cis. ꝛ diſnoicis maxime ꝓdeſt. tuſſim antiquā
cōpeſcit. aſmaticis ꝛ emoptoicis ſingulare pſi/
dium eſt. non febrientib⁹ cū vino ℥ ij. de radice
eius dat febrientib⁹ cū aqua torcionib⁹ et cau/
ſis ſtericis ſimiliter data prodeſt.

D ¶ Menſtruis impat. aborſum facit in modū
collirij ſuppoſita. nam acredine ſua ꝑdictū fa/
cit. ꝛ fetum mortuū expellit. ꝛ viuū corrumpit ꝛ
extrahit. In hoc aūt ꝙ ſtiptica eſt plagas glu/
tinat. ad reumata iuuat.

E ¶ Succus omnia facere illa nouit. maxime
vulneribus cicatricem inducit.

F ¶ Paracoliſim facit: carnib⁹ iciſis ꝛ i foco poſi
tis addita memorāt ꝙ carnē i ſe coagulare fa
cit. licꝫ modo exſiccāt ꝛ ꝓlicio illā vendūt.

G ¶ Centaurea minor tunſa et impoſita viridis
vulnera purgat paracoleſim ꝓſtat.

H ¶ Cicatrices vulneribus recentibus et vete/
ribus inducit.

I ¶ Elixatura ei⁹ bibita colerā ꝛ hūores pigues
deponit ſciaticis ano ſuppoſita ſanguinē puo/
cat ꝛ dolorē illi⁹ mitigat. ſuccus ei⁹ melle addi
to caliginē oculis detergit. aborſum facit. ner/
uis dolētib⁹ fomēto ꝓſtat auxiliū.

K ¶ Gal. Cētaurea magna ꝓuocat mēſtrua. Et
eſt embriones mortuos eucliēs ꝛ viuos corrū/
pens ꝛ educens. ſtipticitas ꝟo ea ꝗ ſunt groſſe
partꝫ ꝛ terreſtris frigiditatꝫ in glutinādo vul/
nera ꝛ iuuādo eos ꝗ ſpuūt ſanguinem.

¶ Dant aūt ꝛ de ea ℥ ij. eis ꝗdē ꝗ febriunt cum
aqua. eis ꝗ ſunt ſine febre cum vino.

¶ Secundū autē virtutem ꝗ ex omnib⁹ quali/
tatib⁹ inceſſionib⁹ ꝛ vulſionib⁹ ꝛ diſicis et an/
tiquitatis confert tuſſib⁹. nō eīm euacuare ſolū
oportet in his quod eſt ꝑter naturam. ſed ꝛ ro/
borare et vigorare que expurgata ſunt ad eade;
igitur vtilis eſt que acerrima. quī non ſola nec
ſincera exiſtat ſed vel dulcedini alicui ꝯmiſcet
vel non oīno amaritudini. Fortitudinē; ꝟo
ꝛ violentiam nō habebit ꝯmixta ei aliqua ſub/
ſtantia eucrata. talis enim eſt que dulcis. Ad
confortandam autem et congregandam ſtipti/
citas eſt neceſſaria.

¶ Ex centaurea igitur minori magna vulnera
conglutinantur cum cathaplaſmatur ipa her
ba adhuc recenti ꝛ etiam difficile conglutina
bilia vlcera cōſolidat eo modo vtentib⁹. exicat
autem cum conglutinatiuis et ſiccatiuis ꝯmi/
ſcetur virtutib⁹. que etiā eīm et fiſtulas curare
nate ſunt ꝛ duricies antiquas mollificat. ꝛ ma
la morigerata vlcera ſanat.

¶ Serapion libro aggregatoris capitulo: ꝓ/
prio de centaurea maiori ꝛ minori. eodem di/
cit auctoritate Dyaſcoridis et Galieni. que h
dicta ſunt licet per alia verba.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxxiij.

c Eraſũ ẽ fructꝰ. ceraſus ẽ arboꝛ. Et eſt fructꝰ q̄ arabice vocaꝛ ceraſie. grece ⁊ latine ceraſar. ⁊ aliq̄ vocãt ea gña regũ Sera. li. aggre. ca. ceraſie. i. ceraſa. Et dicunt ꝙ ſint grana magna ſilia prunis. ⁊ ſũt in oꝛiẽte ⁊ eſt granũ regũ. Et eſt illud qꝺ eſt apud nos. Et anc. Gal. Sunt ex eis dulcia. pontica ⁊ aceroſa ſicut inueniunꝛ malagranata ⁊ poma. Et ipſoꝝ dulciũ ceraſoꝝ quecũq̧ nedũ maturata ſunt. q̄dam quidam ſufficienter pontica ſunt. q̄daꝫ autem acida ſimilia ſunt moris. ſꝫ in moris q̄dem nõ maturis acida q̄litas dominatur pontica in ceraſis vero nõ ſemꝑ.

Operationes

A ¶ Serapion. Dulcia deſcendunt a ſtomacho cito. ⁊ iuuamentum quod inferunt ſtomacho paucum eſt. ⁊ pontica faciunt contrariũ eius.

B ¶ Acetoſa ꝓ deſiccãt flegmata ⁊ ſupfluitates ſtomachi plꝰ q̄ꝫ pontica. ⁊ cauſa huiꝰ eſt. quia i eis eſt res incidens. ⁊ ꝯferunt ſtomacho flegmatico ⁊ pleno ſupfluitatibꝫ.

C ¶ In arboꝛibꝫ ꝓ gũmi eſt cõis. virtꝰ oĩbꝫ viſcoſis ⁊ i moꝛdacibꝫ farmacijs. ꝓpterea in ea ẽ ꝑtꝰ medicinaꝝ inuiſcantiũ ſine moꝛdicatõe. ⁊ ideo ꝯferũt aſpirationi pulmonis. ⁊ ẽ in eo ꝑtꝰ ſubtilitatis. ⁊ ideo ꝯferũt lapidi q̄n bibunꝛ.

D ¶ Dyaſ. ca. de ceraſis. Ceraſũ viride pomũ ventrẽ humectat ⁊ ꝓuocat. aridũ ſiccat ⁊ detinet ſtomacho viride ꝯtrariũ. Siccũ (inquã) vtile accipiꝛ. Hoc q̄daꝫ eſtimãt vrinã mouere a nõ paucis autoꝛibꝫ tradiꝛ. ſi mane recẽtia cũ ſuis nucleis deuoꝛata ſunt aluũ tam copioſe fluere vt ex eadẽ cã etiã moꝛbo pedes implicati liberenꝛ. fit ex eis dyaceraſion. qꝺ oĩbꝫ eſt notũ.

E ¶ Galieno placet non vnã in oĩbꝫ ceraſeis pomis eſſe virtutẽ. Nã in q̄buſdã auſterꝰ ſapoꝛ: ⁊ in q̄buſdã calidꝰ. ⁊ in q̄buſdã dulcis apparet. et vult auſtera ad h̄ valere ꝙ ventrẽ reſtringant: ſtomachũ vero ꝯfirment. Acida indicat flegmate abundantibꝫ ſtomachis optima nã magis ſiccant ⁊ groſſitudinem denſioꝛis humoꝛis incidunt: dulcia ſtomacho aduerſa ꝓnũciant. citius tñ ꝑ inteſtina defluere.

F ¶ Gũmi qꝺ truncus illacrimat. exaſperitas arterias optime lenit. ſi in vino veteri detur in ſolutione reſolutũ ſimili modo datũ: faſtidium ſtomachi nauſeantis auertit.

G ¶ Et de facie feditatem palloꝛis excludit cum mero hauſtũ calculos quibꝫ etiam veſice canalis obſtruiꝛ in arene puluerem ſoluit.

Capitulum.cxxiiij.

c Retanꝰ. Dyaſ. ca. Cretanꝰ frutex eſt herbe duos ramos habẽs in vniꝰ cubiti lõgitudine. ⁊ naſciꝛ locis ſaxoſis ⁊ maritimis cum folijs albis ⁊ pinguibꝫ ſilibꝫ andragne latioꝛibꝫ ⁊ oblõgis. floꝛẽ hꝫ album ⁊ ſemẽ libanotido ſile magꝭ rotundũ ⁊ odoꝛatũ. qꝺ deſiccaꝛ vetriacũ. Radices tres aut quattuoꝛ hꝫ digiti groſſitudine. odoꝛis ſuauiſſimi plenũ. Gal. vij. ſim. far. ca. de cretano. Cretanũ ſalſum q̄dãmodo ⁊ cũ guſtaꝛ ſimul cum breui q̄litate quo circa eſt ꝑtus eiꝰ abſterſiua eſt ſimiꝛ ⁊ exſiccatiua. debilioꝛ aũt eſt ꝫm vtraſq̧ amari longitudine.

Operationes.

A ¶ Dyaſcoꝛides. Folia ⁊ ſemen eius ⁊ radices cocte cũ vino ⁊ bibite vrinã ꝓuocant yctericis medicanꝛ. menſtruis imperãt. crude et elixe comedi poſſunt. ⁊ in ſale cõpoſite manducantur. folia eiꝰ in guſtu ſatis acida ſunt.

B ¶ Paulus ca. de cretano. Cretanꝰ calida eſt et ſicca in tertio gradu. Herba eſt que in locis maritimis reperiꝛ. virtutem habet valde diureticam ex ſubtili ſubſtantia.

Pública de Braga

C ¶ Contra diſſuriã ſtranguiriã ꝛ viciũ lapidis ꝛ yliacam paſſionem herba ipſa in multa quantitate buliat in aqua ſalſa vino ꝛ oleo: et in ea ſedeat paciēs vſqꝫ ad vmbilicum.

D ¶ Item ꝯ yliacã paſſionē ponat in cristeri.

Capitulum.cxv.

C Icuta. Sera.li.aggre.ca. ſuccarã vel coniſa auc. Dyaſ. Eſt planta habens ſtipitē ꝯcauũ in q̄ ſūt multi nodoſi: ſic nodi feniculi. ꝛ eſt multũ maioꝛ feniculo. et hꝫ folia ſimilia folijs ferule habētia grauē odoꝛē. ꝛ ſup ſtipitē ei⁹ eſt coꝛona in q̄ flores albi. et eſt ſemē ſile ſemini aniſi. niſi qꝛ eſt albius. et hꝫ radicem nō multũ inficam terre. q̄ eſt frigida valde. hec radix occidit ſua frigiditate. Paul⁹. ca. de cicuta. eſt planta cuius ſemē frigiditate ſua eſt interimens. ſꝫ vino puro ꝛ calido ei⁹ nocumento ſubuenit. Galien⁹. vij. ſim. farmacor. ca. comum. id eſt cicuta. qm̄ ſumme eſt infrigidatiue virtutis omnes ſciunt.

Operationes

A ¶ Sera. Coꝛona hui⁹ plante accipit cum toto ſemine anteqꝫ deſiccet. ꝛ terit ꝛ exp̄mit ſucc⁹. et ſiccat in ſole. ꝛ admiſtrat i collirijs q̄ fiūt ad ſedãdos doloꝛes oculoꝝ. ꝛ eſt optimũ in hoc.

¶ Et quando fit emplaſtrũ cum eo ſedat caliditatem ꝛ heriſipilam ꝛ foꝛmicam B

¶ Et qñ terit hec planta cũ ſuo ſemie aut cũ folijs ꝛ fit emplaſtrũ cũ ea: ſup teſticulos abſcindit pollutionē ꝛ gomoꝛreã. ꝛ ſi fiat emplaſtruꝫ cũ ea ſup virgã ꝓhibet erectionē. C

¶ Et qñ emplaſtrant cum ea mãmille mulieꝝ ꝓhibet ab eis lac. Et qñ ponitur ſup teſticulos pueroꝝ nō ſinit eos augeri. D

¶ Et qñ ponit ſup mãmillas puellaꝝ nō pmittit eas magnificari. melioꝛ āt ex hac planta eſt illa q̄ naſcit in crete inſula. in chia ꝛ in atica. E

¶ Plinius coniza. id eſt cicuta que omnibus nota eſt. Cuius folia viperas et ſerpentes effugant. ꝛ eſt frigida frigiditate moꝛtali. F

¶ Platearius. Cicuta nō vtimur interioꝛib⁹. quia venenoſa eſt ꝛ in ſubſtantia ꝛ in qualitatibus. Intantum eñi diſſoluit. qꝫ ſp̄us inaniuntur. ꝛ ex hoc membꝛa moꝛtificantur. Virtuteꝫ habet potiſſimam ſm radicem. ſecundo ſm folia. minoꝛē ſm ſemē. Unde ſemen ei⁹ qñqꝫ ponũt i medicinis. et ex ea vngentũ potiſſimũ fit contra arteticam ꝛ podagram. G

¶ Iſidoꝛ⁹. Cicuta vrinã ꝛ menſtrua ꝓuocat ꝛ augmentat. Lumbꝛicos et aſcarides necat. Sciaticos ꝛ arteticos de groſſo flegmate iuuat. ſi in ei⁹ apoſimate lauet aut potet. Groſſam inteſtinoꝝ ventoſitatē diſſoluit. Colicam paſſionē ꝛ yliũ doloꝛē curat. pect⁹ ꝛ pulmonē de viſcoſo ꝛ groſſo flegmate purgat. H

¶ Plinius libꝛo. xv. Cicuta venenum eſt publica quadã athenienſiũ pena inuiſa. ad multa tñ viſus nō omittendi. Semen habet noxium. Caulis aũt eſt viridis. ꝛ vſit plerũqꝫ ſic in plantanis. lenis hic ꝛ geniculatus vt calami nigricans. Altioꝛ ſepe binis cubitis. In cacuminibus ramoſus. habet folia coꝛiandri tenuioꝛa graui odoꝛatu. Aniſo craſſius. radice ꝯcaua nullius viſus. Semini ꝛ folijs ineſt vis refrigeratoꝛia. q̄ ſi enecat: incipiũt augeri ab extremitatib⁹ coꝛpis. Remediũ autē eſt ꝓus qꝫ ꝑueniat ad vitalia. natura vini excalefactoꝛia ac i vino potata irremediabilis exiſtimat. Succus exp̄mitur folijs atqꝫ flozib⁹. tunc eñi maxime eſt tempeſtiuus et melioꝛ. I

¶ Semine trito expreſſus et ſole denſatus in paſtillos. necat ſanguinem ſpiſſando. hec altera vis. Ideoqꝫ ſic necatoꝛum in coꝛpoꝛibus apparent macule. K

¶ Ad diſſoluēda medicamēta vtunt illo ꝓ aq̃ ꝛ ad refrigerandũ ſtomachũ fit ex eo malagma. valet ad cohibēdas epyfoꝛas eſtiuas. oculoꝝ qꝫ doloꝛes ſedãdos ꝛ circuliũ. Miſcet collirijs. ¶ Et alios oēs cohibet reumatiſmos L

M

Folia quoqꝫ tumorem omnē: ac dolorem ⁊ epiforam ſedant.

Capitulum. cxvi.

c Icorea. Platearius. Cicorea que et ſpōſa ſolis. ⁊ ſolſequium ⁊ intuba dicitur. frigida ⁊ humida eſt in ſecūdo gradu. ¶ Conſtantinus in libro graduum. Cicorea ſiue ſponſa ſolis frigida eſt ⁊ ſicca in primo gradu. ¶ Plinꝰ li. xx. Intubum erraticū apud nos q̄dā ⁊ ambugiam appellauere. In egipto vocant cychorium. ¶ Idem in libro viceſimo primo. Cycorium poſt vergilias naſcitur. floremqꝫ particulē eiꝰ. Radix eſt eis lenta q̄ vtuntur ad vincula. ¶ Actor. Hec herba ſcꝫ que vulgo dicitur cycorium: ipa etiā aliis noībꝫ ꝑter ſupradicta dicit̄ elytropiū ⁊ dyoniſia: Unde ꝺ ipa quoqꝫ dicet̄ inferꝰ in capitulo Elytropium de c.

Operationes

A ¶ Plateariꝰ in cap. cycorea. Herba ipa comeſta valet ꝯ venenū. Succus eiꝰ valet ad opilationē ſplenis ⁊ epatis ex calida cauſa. ⁊ ꝯ calefactionē eiuſdē. Hec herba viridis eſt ⁊ multe efficacie. ſicca ꝟo nulliꝰ vel parue.

B ¶ Cocta ⁊ comeſta valet opilationi ſplenis et epatis. ⁊ ꝯ calefactionē epatis. Succus epatis ſupponit̄ vel cathaplaſmat̄.

¶ Et quia virtutē habet reſtringendi venenū animalia quedā a venenoſis animalibꝫ leſa: huius herbe tactu ſanant̄. C

¶ Conſtantinꝰ libro grā. confortat ſtomachū et valet ꝯtra ſcorpiones. aliorūqꝫ reptiliū morſum cum myrrha mixta. ⁊ mulieri ſuppoſita ꝓuocat menſtrua. D

¶ Plinius libro. xx. cap. Intubum. Id refrigerat in cibo ſumptum. ⁊ collectiões ſanat illitū. Succus decoctus ventrem ſoluit. Renibus ⁊ ſtomacho proficit. E

¶ In aceto decoctum vrine tormenta diſcutit. Itēqꝫ morbū regiū cū mulſo ſi ſine febre ſit reſecat ⁊ adiuuat. Mulier purgatōibꝫ in aq̄ coctū adeo ꝓdeſt vt mortuos trahat partus. F

de do Minho
blica de Braga

Capitulum. cxvii.

Inogloſſa. Yſid. in li. ethymologiarū.
c Cinogloſſa ē herba quā linguā canū vocāt. A cinos qḋ eſt canis. ⁊ gloſſos qḋ eſt lingua. Inde cinogloſſa. id eſt lingua canis. Et eſt herba ſimilis arnogloſſe: niſi q̄ ſūt ei coſte apparētes i folijs eiꝰ. ſꝫ ſunt leuia ſatis ⁊ eſt in eis hoera apparens.

Operationes.

A ¶ Medet᷑ vlceribꝫ oris ⁊ aliis vlceribꝫ fraudu lentꝫ frigide ⁊ ſicce cōplexiōis. ⁊ curat alcolam. balneū decoctionis eiꝰ curat gomorreā.

B ¶ Pliniꝰ lib. xxv. Cinogloſſos caninā imitans linguā topiariis opibꝫ eſt gratiſſima.

C ¶ Aiuntq̈ eam ꝙ tres tirſos ſeminis emittat. Eius radicē potatam ex aqua prodeſſe ad ter tianas. que quattuoꝛ ad quartanas.

D ¶ Eſt ⁊ alia ſimilis ⁊ que lappas ferat minutas cuius radix pota ex aqua ranis et ſerpentibꝫ aduerſatur.

Capitulum. cxviij.

c Itonia. Dyaſcorides. Citonia vel ci tonius eſt arboꝛ maloꝝ citonioꝝ. Hu ius folia virtutem habent medicinalē

¶ Palladius libro ſcdo. Meſe Januario tu bera inſerunt citonio. Idem li. iii. Citoniis ſerendis pleriq̄ tempoꝛa diuerſa dixerūt tamē mihi viſu compertū eſt. In ytalia circa vrbem menſe Febꝛuario vel inchoante Marcio plā tas citoniorum radicatas in paſtinato ſolo te nuiſſe. adeo velociter vt ſepe ſequenti anno (vt frugi) gauderent. Idem menſe Febꝛuario ci tonia inſeruntur melius in trunco ꝙ̄ in corti ce. Recipiunt in ſe ſurculos ꝑpe oīs generis. punica ſoꝛbi. omniūq̄ maloꝝ que melioꝛa ꝓ ducunt. Inſerantur autē nouelle arboꝛes quis bus ſuccus in coꝛtice eſt. Si maioꝛ eſt circa radicem melius inſeretur vbi coꝛtex et lignum beneficio ſoli adherentis humeſcit. ¶ Galienꝰ ſecundo libro de cibis. Mala ipſa non ſunt habentia vnam naturam: quod eſt. quia q̄daꝫ ex eis ſunt dulcia. quedam pontica. et quedaꝫ ſtiptica. ⁊ quedam acetoſa. ⁊ quedam inſipida. Et in dulcibꝫ eſt ſubſtantia aquoſa temperata Et pontica vincit in eis frigidum terreum. Sed in ſtipticis hec eſt eadem ſubſtantia cum aquoſa ſubſtātia dulci. In acetoſis aūt eſt ſub ſtantia frigida. ⁊ virtus ponticoꝝ ⁊ ſtipticoꝝ ⁊ acetoſoꝝ eſt virtus que incarnat ⁊ q̄ ꝯgluti nat vulnera. Et ꝓhibet illud qḋ currit ad apo ſtemata ī ꝓncipio eoꝝ. ⁊ foꝛtificat os ſtomachi ⁊ ſtomachū latum ⁊ fluxū. maxime ſcḋo q̄ ſunt ſtipticioꝛa ex eis ⁊ acetoſioꝛa. Sed illud quod vincit ſuꝑ naturam inſipidoꝝ eſt aqua. Et cō plexionem eoꝝ eſt humidioꝛ ⁊ frigidioꝛ. ⁊ ipſa adminiſtrātur in medicinis apoſtematū in ꝓn cipio eoꝝ ⁊ in augmento. ⁊ vniuerſaliter i ma lis eſt humiditas multa. ⁊ ſuꝑfluitas frigida. et ideo deſtruitur ſuccus eoꝝ ⁊ areſcit. Seruan tur tamen quando coquuntur cum melle. ⁊ fit inde rob. Et ſeruantur eodem modo citonia ipſa cum melle ſicut ⁊ ſucci eoꝝ. Citonia maio ra vocantur ſaturninia. ⁊ ſunt maioꝛis iuua menti ꝙ̄ alia. Rememoꝛans ergo illoꝝ quecū ꝗ poma ſtipticant ſcias frigidum ⁊ terreſtreꝫ chimū habere. quecūq̄ autem acetoſa vidētur frigidum quidem. ſed ſubtiliꝰ partium. medie E vero complexionis eſſe que dulcia ad calidius declinare videntur. ſicut que perfecte apoya. id eſt ſine qualitate ⁊ valde aquoſa ad frigidiꝰ inclinata. Utaris ergo ipſis ſcḋm predominan tium humoꝝ virtutes. Auſteris autem pomis quidem quando ꝓpter humiditatem multam atonus. id eſt ſine vigoꝛe venter extiterit. pon ticis aūt quando ſufficienter exercuerit huiuſ modi. Acetoſis ſcḋo qñ eſti mauer is in ipo groſ ſum humoꝛem collectum eſſe nō valde aliquid frigidum tanq̄ frigidius quidem nō acetoſis: ſed trimeis indiget. Siccant autē ambo groſ ſitiem humoꝝ acetoſa et trimea. Differunt āt hec in hoc ꝙ hec quidem cū infrigidatiōe: illa vero cū caliditate operant᷑. palam autē ex iam dictis ſepe ꝙ ſtiptica quideꝫ ſuꝑfluos ſeceſſus reſtringunt. acetoſa humoꝛem quidē groſſum inuenientia in ventre diuidunt hunc. ſubdu cūtq̄ ſtercus. ⁊ ꝓpter hoc humectāt egeſtiōes.

purium autem inuenientia ventrem reſtringūt
ipſum magis.

Operationes

A ¶Auicēna li.ij.cap. de citonijs. Quī abluitur
cinis ꝛ folioꝝ eius ſunt ſicut tutbia. ꝛ rob po-
moꝝ eiꝰ areſcit ꝓpter illud qḋ eſt in ipſo de hu-
miditate aquea frigida. ꝛ aſſatū eſt meliꝰ ꝛ ma
gis ꝯferens. et eius ꝗdē aſſatio fit quādocun
ꝗ cauaꝛ. ꝛ eijciꝛ grana eiꝰ. ꝛ poniꝛ in ipō mel
ꝛ liniꝛ luto eiꝰ corpus. et poſtea poniꝛ in cinere
frigida eſt in ꝑmo et in fine. et ſicca in ꝑncipio
ſecūdi. Et eſt ſtipticū ꝯfortatiuū fortiter. ꝛ flos
eius eſt ſtipticior. Et ſimiliter oleum ipſius et
dulce. eſt minus ſtipticum. et ſemen eius eſt le
nitiuum ſine ſtipticitate.
B ¶Et ꝓhibet curſum ſupfluitatū ad viſcera. et
retinet ſudorē. ꝛ oleū eius ꝯfert ſciſſuris frigo
ris et formice. ꝛ eſt vtile vlceribꝰ ſcabioſis. Et
multitudo eiꝰ generat dolorē neruoꝝ. et aſſata
poniꝛ ſup apoſtemata oculi calida.
C ¶Et eius ſuccus ꝯfert dilatationi anhelitꝰ et
aſmati. ꝛ ꝓhibet ſputū ſanguinis. ꝛ ſemen eiꝰ
ꝯfert aſperitati gutturꝭ. ꝛ lenit cannā pulmo
nis. ꝛ muſcillago eiꝰ etiā humectat ipaꝫ cānā.
D ¶Et ꝯfert vomitui ꝛ ebrietati. ꝛ ſedat ſitim. et
ꝯfortat ſtomachū recipientē ſupfluitates.
E ¶Syrupꝰ eius ꝛ ipſiꝰ infuſio. ꝛ qḋ de eo dicta
tū eſt ex ipō vtunꝛ multi in ſecūda menſa ſuper
vinū. ꝛ ꝓhibet ebrietatem.
F ¶Et fit ex eo ſyrupꝰ ꝯfortans appetitū debilitatū
valde ꝛ mortuū. ꝛ ꝯfortat ſtomachum.
G ¶Et prohibet vomitum flegmaticum. ꝛ eſt pro
uocatiuum ꝛ iam dictum eſt ꝙ illud eſt per ac-
cidens. Et illud quod cum melle dicatum eſt
eſt maxime prouocatiuum
H ¶Verūtamen qḋ ſoluit ventrem ꝛ nō ſtringit
ꝛ generat colicam ꝛ dolorē ventris pungitiuū
ꝛ cōfert diſſurie. ꝛ retinet fluxū menſtruoꝝ. et
cōfert arſure vrine qū diſtillaꝛ ſuccus eiꝰ aut
oleum ipſius in virga. et confert oleum eius re
nibus et veſice.
I ¶Et qū ſumitur poſt cibū ſoluit. adeo ꝙ qūan
do plurimū ex eo ſumiꝛ extrahit cibum ante di
geſtionem. et criſteriſatur decoctio eius ad emi
nentiam ani ꝛ matricis.
K ¶Rabbi Moyſes. Citonia a pregnātibꝰ co-
meſta generāt filios hilares. ꝛ comeſtio ipſoꝝ
aſſoꝝ poſt cibū generat gaudiū.
L ¶Serapion libro aggregatoꝝ capitulo Cafa
auctoritate Dyaſcoridis. Arbor citomorum ꝛ
maloꝝ folia ſimiliter ꝛ flos ꝛ ſummitates ſunt
ſtiptice. et proprie arboris citomorum. et fruc-
tus immaturus eſt ſtipticus.
M ¶Mala aūt illa ꝗ colliguntꝛ in vere generant
colerā citrinā. ꝛ inducunt inflammationem
et nocent neruis ꝛ iuncturis ꝛ membris ꝗ ſūt
de genere neruorum.
¶Sꝫ citonia ſunt bona. ꝛ ſi aſſanꝛ ſunt melio N
ra habētibꝰ fluxū antiquū. ꝛ vlcera inteſtinoꝝ
ꝛ ſputū ſanguinis. ꝛ colliricā paſſionē.
¶Et illa que dicūtur mellomella molliūt ven- O
trem ꝛ expellunt lumbricos. et ſunt mala ſto-
macho ꝛ inflatiua ipſius.
¶Sedilla ꝗ nominanꝛ in latino armicata ſūt P
bona ſtomacho. ꝛ ſtringunt ventrē. ꝛ ꝓuocant
vrinā. niſi ꝙ ſunt debiliora ꝟtutꝫ ꝗ̄ citonia. et
iſta ſūt illa ꝗ vocanꝛ atyrocipa. Et ſilia ex eis
ſūt ſilia malis in vere naſcētibꝰ in ſtipticitate.
¶Et oportet ꝙ adminiſtrentur citonia in egri Q
tudinibꝰ in ꝗbꝰ oportet ſtipticare anteꝗ̄ ad ma
turationem peruenit.

Capitulum. cxix.

Cipreſſus. yſidorus. Cipreſſus grece
C dicitur eo ꝙ caput eius a rotūditate
in cacumen erigiꝛ. vnde ꝛ conon vo-
caꝛ. id eſt alta rotunditas. Hinc ꝛ fructꝰ eius
conus dicitur: ꝙ rotūditas eiꝰ conū imitatur.
Huius lignū cedro pene proximā habet virtu
tem. Temploꝝ quoꝗ trabibus aptum impe

a cypreſſe

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

detrabili ſoliditate nun[que] oneri cedit. Antiqui
ramos cipreſſi prope rogum conſtituere ſole-
bant. vt odoris ſui iocunditate cadauerum odo-
rem quē vtrerentur opprimerent. Hec arbor apō
paganos mortis conſecrata eſt. eo q[uod] in mo-
dum hominis excisa non pullulat. ¶ Ambro-
ſius. Cipreſſus et pinus in alta ſe cacumina ex-
tulerunt. manet[que] prerogatiua cipreſſis. vt nul-
li eas venti horrore ſuis diſpoliēt coronis. Hec
arbor lacunaribus eſt vtilis. cōmendandis[que] faſ-
tigijs. Unde in canticis dicit etiam. Lacuna-
ria noſtra cipreſſina. ¶ Palladius libro duo-
decimo. Cipreſſus ad fabrice materiā eſt egre-
gia. ¶ Plinius libro viceſimotertio. In choo
inſula naſci creduntur cipreſſi. florem imbribus
acceſſum terre alitu animante. ¶ Platear[ius].
Cipreſſus eſt calida in primo gradu. ſicca in ſe-
cundo. Huius arboris folia lignum et poma
competunt vſui medicine. Sed poma ſtipti-
ca ſunt et conſolidatiua. Lignum et folia diu-
retica ſunt. ¶ Galienus ſeptimo ſimplicium far.
capitulo de cipreſſo. ſm tranſlationem grecam.
Cipreſſi germina et folia et bacce que iuuenes
et molles magnorum vulnerū in corporibus duris
ſunt conglutinatiue ex quibus manifeſtū eſt
q[uonia]m ſiccatiue ſunt virtutis. non habentes appa-
rentē acredinē et caliditatē ſicut et guſtus teſta-
tur. Apparet enī in ea modica quidem acredo.
plurima autē amaritudo. et multo plurima eſt
ponticitas q[uam] in tota planta tanta vero eſt acre-
do et caliditas quanta. ducit quidē ponticita-
tem ad profundū. ¶ Serapion libro aggrega-
toris cap. Saſſa. auctoritate Galieni. Quod
ex cipreſſo adminiſtrat[ur] ſunt folia extremitates
et nuces eius. et in ſapore ei[us] eſt acuitas et punc-
tio parua et amaritudo ſatis. et punctio eſt for-
tior amaritudine. ſ[ed] de amaritudine et acuitate
ineſt q[ua]ntitas tanta q[uod] facit eā penetrare ad pro-
fundū corporis ſine calefactione et mordicatiōe.
Et virt[us] eius eſt q[uod] deſiccat in quanō ē acuitas
et mordicatio apparenter. et q[uan]titas ſue calidi-
tatis eſt q[uan]titas q[ue] eſt ſufficiens ad penetrādū.
Et eſt calide et ſicce cōplexionis. ¶ Plini[us] cap.
de cipreſſo. Arbor eſt omnibus nota q[ue] a grecis no-
men ſumpſit. eo q[uod] habet in ſummitatibus rotū-
de ſeminū capita q[ue] dicunt[ur] galle cipreſſi.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides capitulo de cipreſſo. Eſt arbor
omnibus nota cuius ſemen et folia cum dulco-
re bibita cum myrrha modica veſice reuma-
tiſmum compeſcit.

¶ Diſſur[iam] q[ue] medetur. huius ſemen viride vel piſ- B
ra eius bibita cum proicis medent[ur]. Diſſinteri-
cis et ciliacis maxime p[ro]deſt. tuſſi et ortonoicis
preſtolat[ur]. Eius clitatura tantū p[ro]deſt q[uan]tum
ſupple ſemen eius quod in aceto coctum id face-
re nocuit.
¶ Cū puluere lupini admixtum enterocellicos C
ſiccat vt catha plaſma appoſitū folia eius ſimi-
lem habent virtutem.
¶ Ramus ei[us] cū ſemine in domo poſitus ei co- D
nopes vel zinzalas fugat. Hec folia vt catha-
plaſmata adhibita recentia vulnera curant.
¶ In aceto cocta et infuſa capillos inficiūt. po- E
lente trita et admixta ignē ſacrū cōpeſcūt. vul-
neribus medentur.
¶ Carbūculis opitulant[ur]. tumores oculorum de- F
primūt. Cerotis nobilibus miſcent[ur]. Et confortāt
ſtomachū. et ſanguinē ſtringūt.
¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de cipreſ- G
ſo. Calide cōplexionis eſt in primo gradu. ſicc[us]
in ſecundo. Et quidam dicūt q[uod] eſt frigid[us] val-
de. et quidā indicauerūt q[uod] eſt virtus ei[us] cōpoſi-
ta. et caliditas eius eſt ſm quantitatem que fa-
cit penetrare ſtipticitatem. ſtipticitas profūda-
tur et peruenit ad membra. Folia et nux ei[us] ſūt
ſtiptica. et in ipſa eſt reſolutio et reſoluit humi-
ditates.
¶ Et nux quidē ei[us] fortior eſt in omni re q[uam] folia H
ipſi[us]. Et in ipſa eſt vis faciēdi adherere ſangui-
nē. ita q[uod] remouet putredinē q[uando] decoquit[ur] cū ace-
to et lupinis. et linitur ſup vnguem. et remouet
eius veſtigia.
¶ Et ei[us] folia delēt morſeam. folia ei[us] recentia I
et nux ipſi[us] conſolidat vulnera q[ue] ſūt in mēbris du-
ris cū fuerint recenter collecta.
¶ Et conferūt formice et herſipile. et p[ro]prie cum fa- K
rina ordei. Nux et folia ei[us] bona ſunt collo. cuſ-
ex eis fit emplaſtrū conferūt. et cū farina ordei ſu-
perpoſita herſipile.
¶ Et confortat neruos. et extinguit ramicē mo[dus] L
emplaſtri ſuppoſita. et roborāt mollificationē.
¶ Et ſtringunt etiā q[uan]n teru[n]t nux cipreſſi multū M
cum ficubus. Et ponit[ur] de eis licīniū in narem.
et ſanat carnem additam.
¶ Et decoctio ei[us] cū aceto ſedat dolorē dentiū. N
Et datur ad bibendū nux ei[us] cū vino ad ſputū
ſanguinis. et ad difficultatem anhelit[us]: et ad tuſ-
ſim antiquā. et ſimiliter ei[us] decoctio.
¶ Et bibuntur folia eius cum vino: et conferunt O
difficultati mingendi. et curſu ſuperfluitatum
ad veſicam.
¶ Et conferūt etiam vlceribus q[ue] ſunt in inte- P
ſtinis. Loco eius ponitur medietas ponderis
eius de ſarcocolla rubea.

Capitulum .cxx.

Ipꝛus. Dyaſ. Cypꝰ eſt arboꝛ habẽs
c folia oliue ſimilia: ſꝫ viridioꝛa ꝛ paulo
groſſioꝛa. Semẽ nigꝝ: ꝛ floꝛẽ album
cũ germine ꝛ odoꝛe bono. Gloſa ſup cantica.
Cipꝛus eſt arboꝛ aromatica in egipto ſemine
candido et odoꝛifero. qui coquiť in oleo ꝛ exp
miť vnguentũ regale qđ dꝛ ciprus. ¶ Pli. in li.
xij. Cipꝛus eſt arboꝛ in egipto zizifi folijs ſemie
coꝛiandri candido ꝛ odorato.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Huiꝰ folia maſticata tumoꝛẽ oꝛis cõ
peſcunt. qꝛ virtutis coherentis ſunt. ſꝫ cetera
eiuſdẽ arboꝛis cathaplaſmata humoꝛes et tu
moꝛes calidos tollunt. Harũ etiam elixatura
fomento combuſtis medetur.
B ¶ Eadẽ qꝫ ſucco ſtrutij mixta ſi caput aſſidue
fomẽtes capillos inficiet. Flos eiꝰ cũ aceto catha
plaſmatus a dbibiꝰ doloꝛẽ capitꝫ ſoluit.
C ¶ Plinius libꝛo xiij. Hec in oleo coqť ꝛ poſtea
pꝛerit id qđ cyperus dicť. Optimum eſt in ca
nopica in ripis nyli nata. Scđm aſcalone iu
dee. Tertium cypꝛo inſula: odoꝛis ſuauitate.
Quidam hanc dicũt eſſe arboꝛem q̄ in ytalia
liguſtrũ vocť. Etiã alcannã appellãt. vt ſupꝛa
de ea capitulo tredecimo Alcãna.
¶ Item Pliniꝰ in li. xxiij. Ex cypꝛo fit oleum: D
cuiꝰ natura calefacit neruos ꝛ emollit. Folia
ſtomacho illiniunť. ꝛ vulue concitate ſuccꝰ eo
rum apponitur. Folia quoqꝫ cõmanducata re
centia medentur vlceribus in capite manantí
bus et oris collectionibꝫ.
¶ Decoctũ eaꝝ ambuſtiſ et luxatis pdeſt. Ru E
fant capillum tuſa adiecto ſtrutij mali ſucco.
Flos capitis doloꝛes ſedat cũ aceto illitus.
¶ Ulcera putreſcentia p ſe vel cum melle ſanat F
Odoꝛ aũt floꝛis oleũqꝫ ſomnũ facit.

Capitulum .cxxj.

Iperus. Dyaſco. cap. de Cipero. Cipe
c rus ſiue vt alij ciriſceperon. folia habet
ſimilia poꝛro. ſed oblonga et tenera: ꝛ
aſcendit de terra cubito vno ꝛ ſemis. haſtã ha
bens anguloſam ſimilem iunco. que haſta in
capite ſemen generat. Radices ſub terra habꝫ
rotundas ꝛ oblõgas ſicut oliua nigra q̄ multe
ꝛ ꝯiuncte naſcunť. coloꝛe nigro ꝛ odoꝛe ſuaui.
guſtu ſubamaro. Naſciť in locis aquoſis ꝛ in
pratis ꝛ in paludibꝫ. In his radicibus ea no
biliοꝛ eſt que grauioꝛ et durioꝛ et groſſioꝛ fue
rit. ꝛ non frangibilioꝛ. ſed aſperioꝛ. ꝛ odoꝛe ple
nioꝛ viſcitudinem odoꝛis habens. talia ſigna

habet Ciliēſis aut Syriatica. Uires habet calefaciendi ⁊ deſiccandi abſq; mordicatione.
¶ Serapion libro aggregatoꝝ cap. Sabade. auctoritate Dyaſcoridis. Sabade. id eſt ciperus. habet folia ſimilia foliis porri. niſi q; ſunt longiora eis ⁊ ſubtiliora ⁊ duriora. ⁊ habet ſtipitem longitudine unius brachij ⁊ plus. ſ; nō rectum. in eo eſt tortuoſitas. ⁊ eſt quadrans ſimilis ſtipiti ſquinanti. ⁊ infra ſūmitates ſunt folia parua. ⁊ ſemen ⁊ radix eius eſt ſimilis oliue. ⁊ quedam ex eis eſt longa: ⁊ quedam rotūda. ⁊ eſt nigra. Naſcitur in locis domeſticis ⁊ aquoſis. Et eſt alia ſpecies cipri in India que eſt ſimilis zuccaro in ſapore ſuo. ⁊ quando naſcitur eius color eſt ſicut color croceus. ⁊ quando fricatur ſuper cutem corporis facit pilos ſtatim cadere. Melior autem ex cypero eſt ille qui eſt plenus granis ⁊ groſſus durus. difficile frangibilis. habens odorem bonum cū pauco acumine. Et quod adminiſtrat ex cipero ē radix ipſius. ⁊ odor eius eſt bonus. ⁊ in ſapore eius eſt acuitas cum pauca ſtipticitate ⁊ calefacit ⁊ deſiccat ſine mordicatione.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides auctoritate Aben meſuay. eſt calida ⁊ ſicca in ſecundo facit augmentum in ſenſu. et confortat ſtomachum.

B ¶ Et meliorat colorem. ⁊ eſt bonus emoroidibus. ⁊ efficit oris odorem bonum.

C ¶ Et quando bibitur cum oleo lentiſci calefacit renes.

D ¶ Et confert frigiditati veſice ⁊ diſtillationi urine ⁊ addit in ſanguinem calefaciendo ipm. quare timetur ne veneus fiat leproſus.

E ¶ Galienus. vij. ſimpli. far. cap. de cipero. Ciperi utiles maxime ſunt radices calefacientes ⁊ ſiccantes ſine mordicatione.

F ¶ Unde ulcera que propter humiditatē multam ſunt difficile cicatriſabilia mirabiliter iuuat. habet autem quid ⁊ ſtipticum

G ¶ Et preterea ulceribus que in ore ſunt idoneus. ac vero ⁊ inciſiuam quandā virtutē habet Attendendū enī eſt: quia lapidē patientibus cōuenit. ⁊ mēſtrua ⁊ urinas mouet.

H ¶ Item Dyaſ. cap. de cipero. Uires h; calefaciendi ⁊ deſiccandi abſq; mordicatiōe. Unde multū infuſa ulcera q̄ difficile cicatriſant mirabiliter curat. Habet etiā aliq̄d ſtipticū in ſe ⁊ eſt diuretica. Et h; conſumēdi vim p quā lapides in renibus generatos cōminuit

I ¶ Urinā ⁊ menſtrua prouocat. addit ⁊ malagmatibus calidis ⁊ confectionibus oleoꝝ. Dicit etiā in India cyperum naſci ſimilē zuccaro. et cum maſticat colorē croceum facit.

¶ Et h ſi capillis traiectū fuerit cadūt ⁊ copia mixtū percuſſionibus medet. Coctū ſeſſionibus facit. Auicen. de viribus dicit q confortat cor.

Capitulum. cxxij

c Inamomū. Plinius li. xij. Cinamomū frutex eſt duoꝝ altitudine cubitoꝝ ampliſſimus: palmiq; minimus quattuor digitoꝝ craſſitudinis ſtatim a terra ſex digitis ſurculoſus arido ſimilis cū viret nō odoratur. ceſigani ſilio. ſiccitate gaudēs. Imbre ſterilior. ſecūdire nature. Gignit quidē in planis: ſ; denſiſſimis in vepribus. rubiſq; difficilis collectū. Non metitur: niſi deus permiſerit. Decante ſolis ortū vel poſt occaſum metere licet. Sarmēta quondā ſacerdos haſta diuidebat. deoq; Ioui partem reponebat. Reliquā pro partē mercator ī maſſas condit. Eſt ⁊ alia fama cum ſole diuidi trinaſq; pres fieri. deinde ſorte gemina diſcerni Quodq; ſoli ceſſerit relinquac ſpōte conflagrare.
¶ Ex li. de na. re. Cinamomi arbor ardēſilis ē cū viret ⁊ floret ſiccitate gaudet. Itaq; ſterilis imbre ſit. fecūdior aūt in denſiſſimis vepribus

ſitac ꝑuenit. ¶ Auicenna. Cinamomũ calidũ
eſt ⁊ ſiccũ in tertio gradu. Meliuſq; eſt illud
quod eſt boni odoris ⁊ acuti ſaporis ſine mor-
dicatione coloris puri nõ commixti. Et vt ait
Dyaſ. Melius eſt nigrũ ad igneitatem ⁊ rube-
dinem declinans. Planũ ramos habẽs ꝓpin-
quos ſubtiles. in quo ſunt dulcedo ⁊ ſalcedo:
et mordicatio parua: nec eſt valde frangibile.
Et eius quidem bonitate eſt vt vincat omnez
dolorem preter ſuum et non ſentiatur cum eo.
Eſt autem vltimũ in ſubtiliatione attractiuũ:
aperitiuum: rectificans omnẽ putrefactionez
⁊ virtutem corruptã. Oleum eius calidum eſt
⁊ valde reſolutiuũ. liquefactiuum. Platear⁹.
Cinamomũ calidũ eſt in tertio: ſiccũ in ſecun-
do. Eligendum eſt illud quod ſubtile eſt acu-
tum. habens odorem dulcedini mixtũ cũ mul
ta aromaticitate ⁊ ſubruſum. Quod autẽ ſub-
albidum eſt aut nigrum abijciendũ: ꝑ decem
annos poteſt ſeruari. Dyaſ. ſm̃ tranſlationez
noſtram capitulo de cinamomo. Cinamomi
genera multa ſunt. ſed melior eſt omnib⁹ que
eſt ſimilis caſſie maſſolitice: qui recens fuerit
⁊ niger colore. ⁊ qui miſſus ĩ vino ſoluat ſe. vir-
gulas habens teneras ⁊ lenes ⁊ nodis plenas
⁊ cũ odore pleno veluti rute acer atq; mordax
guſtu in ſimilitudine naſturcij ſeminis cũ q̃da3
ſalſedine ⁊ feruore et parua viſcitudine. cuius
haſte cum fregeris emittũt puluères odore om-
nia vincentes. has haſtas cum a terra euulſe-
ris: radices earundem ſequuntur. Hec eſt ꝓ-
batio optimi cinamomi. Eſt etiam alterum ge
nus cinamomi montanum tactu aſperi⁹ hoc
groſſius eſt et ſubruſum colore. Tertium ge-
nus eſt ſimile caſſie maſelliotice ſub nigellum
collore tactu lene ⁊ non multos habẽs. Quar-
rum genus eſt colore albo: tactu molle: ſimile
caſſie. in robore groſſum ⁊ fragile ⁊ radicibus
maius. Quintum genus eſt odore ſimile caſ-
ſie colore ſubruſum ⁊ corio caſſie ſimile. haſtã
in ſe habens fortiorem cum radicib⁹ groſſiori-
bus ſimilib⁹ libanotido: ⁊ multas haſtas reti-
nens ſimiles mirte ⁊ caſſie: ſed non tantũ odo-
re plenum. Eligendum eſt autem cinamomũ
primi generis colore ſubnigrum ſcabioſum. et
ſemen habens ſimile piperi ⁊ lene lignũ: cui⁹
radix inutilis eſt. Sextum genus eſt cinamo
mi. quod appellatur loros ⁊ moros: ſed nec vir-
tutem nec odorem habet. Septimum genus
eſt quod a grecis nominatur xilocinamomum
id eſt lignum cinamomi. radicem habens ma
iorem cum haſtis nodoſis ſimilibus cinamo
mo. ⁊ in odore non ſuaue. hoc dicunt aliq̃ me-
lius eſſe cinamomo.

Operationes

¶ Serapion aucto. Gal. Subſtãtia cinamo A
mi eſt ſubtilis. ⁊ virtus eius eſt calida in tertio
⁊ nõ eſt aliqua medicina calida cuius deſicca-
tiõ eſt ſicut deſiccatio eius ꝓpter ſubtilitatem
ſue ſubſtantie. Sed illa ſpecies q̃ dicit̃ Keiſe
eſt cinamomũ quaſi debile. Et ſunt quida3 no
mina in cinamomũ 3or.
¶ Et dixit Gal. in libro de cibis: ꝙ cinamomũ B
aromatizat ſtomachũ. ⁊ ꝯfert frigiditati eius:
⁊ frigiditati epatis.
¶ Et facit euenire ſomnũ. ⁊ aperit opilationes C
⁊ prouocat menſtrua [illegible]
viſus.
¶ Et deſiccat humores q̃ ſunt in capite ⁊ ĩ ſto- D
macho. Et de ꝓprietate viſus eius eſt ꝙ viſus co
meſtionis eſt ꝯferens obſcuritati viſus q̃ acci-
dit ab humorib⁹.
¶ Et idem aucto. Dyaſ. Cinamomũ ingredit̃ E
ꝯfectionẽ medicinarũ odoriferarũ bonarum.
⁊ eſt maximi iuuamenti. ⁊ teritur ⁊ ꝯficit̃ cum
vino bono. ⁊ fiunt inde trociſci. q̃ deſiccantur
⁊ reponuntur in vmbra. et ſic virtus eius diu-
tius ſeruari poteſt.
¶ Dyaſ. Virt⁹ om̃i cinamomo eſt calida ⁊ diu- F
retica ⁊ malactica ⁊ leptinnca.
¶ Et potatũ cũ aqua ſecũdinas mulieꝝ exclu- G
dit. ⁊ menſtrua ꝓuocat. Meli⁹ hic reb⁹ opitu
lat̃ ſi mirre fuerit mixtum.
¶ Venenatis morſib⁹ occurrit vel veneno po H
tato: caligines oculoꝝ detergit cum melle tritũ.
maculas vel lentigines de facie purgat.
¶ Tuſſim ſedat. catarrum mitigat. ydropicis I
medetur.
¶ Nefreticis vtiliter dat̃. Miſcet̃ etiã ꝯfectio- K
nib⁹ occullarijs ⁊ in om̃ib⁹ vtiliores inuenitur
vires habens ⁊ guſtum acrem extenſa ſtringit
Et in antidotis ꝓcioſum eſt.
¶ Gal. vij. ſimpli. far. cap. de cinamomo. Cina L
momũ ſumme eſt ſubtilium partiũ: non tamen
ſumme calida. ſed in tertio gradu. ⁊ deſiccatio
eius eſt ſicut calefactio ipſius ꝓpter ſubtilitatẽ
ſubſtantie ſue. Sed canella cinamomũ eſt q̃ſi
cinamomũ debile. Et quidã etiam caltion vo-
cant cinamomũ. Et quida3 ſunt qui nominãt
cinnmomum azer.
¶ Auicenna li. ij. cap. de cinamomo. Cinamo M
mũ vltimũ eſt in ſubtilitate. attractiuũ. aperiti
uum. rectificans omnẽ putrefactionẽ: ⁊ omnẽ
virtutem corruptam: ⁊ omnem ſanioſitatẽ hu-
moralem.
¶ Et idem in libro de viribus cordis ait ꝙ cõ- N
fortat cor.

Capitulum .cxxiiij.

C
Iminum quoddam eſt quod dicitur
ciminum carmenum. quoddã quod
dicitur ciminum regale. quoddaʒ qđ
dicitur ciminum album. quoddam ciminũ ruſ
ſticoꝝ. quoddã ciminum ethiopium. quoddã
ciminũ baſilicum. quoddam ciminũ egypciũ.
quoddam ciminum dulce. quoddã ciminum
agreſte. quoddam quod dicitur ciminum pla
tociminum. Ciminum carmenum. id eſt ſiſe
leos. Ciminum album idem quod ſupra. Ci
minum dulce idem quod ſupra. Ciminum ru
ſticoꝝ idẽ quod ſupra ſimiliter.. Ciminũ ethio
picum eſt quoddã ſemen ſimile ameos ꝛ eſt git
ſicut apparet infra in capitulo Git. de g. Cimi
num baſilicum idem qđ ſupra. Ciminũ egipti
um eſt ciminũ viſuale. Ciminũ agreſte eſt illud
qđ per Dyaſcoridem multa in capitulo iſto de
ſcribitur. Platociminũ. id eſt ſiſeleos. Ciminũ
viſuale eſt ſemen herbe in multa quãtitate naſ
ſcens ꝑciſe vt ꝑſens figura iſti⁹ capituli oſten
dit. virtutem habet diureticã. ꝛ ſubtiliandi fu
moſitates. Eſt calida ꝛ ſicca in tertio gradu.
Et quidam dicunt ꝙ eſt ſicca in ſecundo. Ga
lienus. vij ſimpli. far. caꝑ. de Cimino. Cimini
ſemine maxime vtitur ſicut et aniſi et leuiſtici
ꝛ carui ꝛ petroſilini. Eſt aũt calefactiue virtu
tis ſicut illoꝝ ſingulũ ꝛ diuretici ꝛ deſtructiue
ventoſitatiſ. de tertio gradu exiſtẽs calefacien
tium. Dyaſcorides caꝑ. de Cimino. ſm tranſ
lationem noſtrã. Ciminũ quoddam eſt viſua
le. quoddam egiptium. et quoddam oritur in
alijs partib⁹. et iſtud eſt ciminũ noſtruʒ qđ cõ
muniter habem⁹ in vſum et euſtomaticum eſt.
Sed plus illo quod oritur in egipto qđ ypo
balſamũ vocat. Unde tale ciminum viſuale in
oĩb⁹ prouincijs inuenit. Sed ciminũ agre
ſte naſcit in calcedonia ꝛ hyſpania. virgã hab
duab⁹ palmis longã. in qua folia naſcunt quat
tuor aut qnqꝫ. ꝛ tenuiſſima ꝛ diuiſa ſicut gin
gidiũ. in qua virga ſunt capitella qnqꝫ aut ſex
rotunda ꝛ mollia. in quibus eſt ſemen quod ſi
guſtui applicaueris viſcidior eſt noſtro. Naſci
tur locis humectis. Ciminũ noſtrũ viſuale ha
bet virtutem ſtranticam ꝛ feruentē ꝛ mictua
lem ꝛ ſtipticam. Serapion li. aggre. ca. camin.
auc. Dyaſco. Camin. id eſt ciminum noſtrum
quod vocatur egiptium. Et eſt aliud ciminum
quod dicitur carmenum. Et eſt aliud qđ dici
tur agreſte. Et eſt quoddaʒ ex eo boni ſaporis.
eſt ꝓprie carmenũ. ꝛ ipſi⁹ expoſitio eſt regale. Et
poſt ipm eſt babilonicũ. Et idẽ auctoritate Ga
lieni. ex eo eſt domeſticũ ꝛ agreſte. Domeſticũ
vero eſt quod magis adminiſtratur ꝛ maxime
ſemen ſicut adminiſtratur ſemen aniſi ꝛ leuiſti
ci ꝛ carui ꝛ apij montani. virtus eius eſt calida
in tertio gradu.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Ciminũ noſtrũ tortionibus ꝛ
inflationib⁹ in oleo coctũ ꝛ ſuppoſituʒ medet.
cathaplaſmatib⁹ miſcet. ortonoicis cũ puſca
neceſſarie datur morſibus venenatis cũ vino
opitulatur.
¶ Tumorem teſtium admixta pollina fabe ꝛ
vue paſſe ꝛ cerotis impoſituʒ medicatur aceto
mixtum menſtrua abſtinet: ꝛ ſanguinē nariũ
ꝓfluentem ſic ſtringit. potui datũ ſiue inuncto
tum pallorem facit.
¶ Et quia calidiſſimũ eſt doloreʒ veſice placat
ꝛ calculos iuuat.
¶ Semen cimini agreſtis torſiões ꝛ inflatio
nes aque mixtuʒ ſaluberrime curat. Cũ aceto
ꝓ ſubgluttientib⁹ opitulat. Venenis occur
rit. dolorem ſtomachi compeſcit.
¶ Maſticatum ꝛ impoſitum liuores detergit
Melle addito ꝛ vua paſſa omnia ſimiliter fa
cere nouit. In hoc flos naſcitur niger velut
ſemē qui bibitus ſimilis eſt melantio. Moſi

bus venenatis occurrit. Stranguiriẽ ꝛ dolo
ribꝰ veſice pceſſet effectum.
f ¶Et coagulatū ſanguinẽ p vrinã mingi facit
Maxime ſingulare pſidiũ eſt ſi bibitũ fuerit
cũ dicatura apij.
g ¶Auicenna li.ij.cap.de cimino. Ciminum ſcʒ
noſtrum vel viſuale expellit ventoſitates ꝛ reſol
uit.ꝛ in ipſo eſt incũio ꝛ exiccatio.et in ipſo eſt
ſtipticitas cum lauatur facies et aqua ipiꝰ cla
rificat eam.et ſimiliter eius acceptio ꝛ viſus ip
ſius cum mẽſura eius nanq; nimius viſus fa
ciem citrinat.
h ¶Et adminiſtratur cum ceroto aut oleo ꝛ mel
le conſolidat vulnera proprie ſiluestre. Cuius
ſemen eſt ſimile ſemine lini. cum ex eo implent
vulnera.
i ¶Cum teritur ciminum cum aceto ꝛ fit odora
mentum ex eo abſcindit fluxum ſanguinis na
rium.et ſimiliter cum ex eo intromittitur licia
nium in naribus.
k ¶Et q̃ñq; maſticatur ꝛ miſcetur cum oleo ꝛ di
ſtillatur ſuper vngulam ꝛ ſuper coagulatum
ſanguinem ſup oculo et confert.
l ¶Et q̃ñq; maſticatur cum ſale ꝛ diſtillat ſpũs
rum ſuper ſcabiem ꝛ ſebel et vngulã abſciſam
ꝛ pꝛohibet adherentiã. et ſuccus ſiluestris ab
ſtergit viſum.ꝛ attrahit lacrimas. et nomina
tur grece fumus.
m ¶Et ipſum etiam ponitur in cauterijs euul
ſionis pilorum in oculo et non naſcitur. Et
quando bibitur cum aceto mixto cum aqua cõ
fert difficultati anhelitꝰ: et tremori cordis fri
gido.
n ¶Et adminiſtratur cũm oleo ſuper apoſtema
ta teſticuli. Et quandoq; adminiſtratur cum
oleo et farina fabarum: ꝛ frangit lapidem: et
pꝛopꝛie ſiluestre.
o ¶Et confert diſtillationi vꝛine et mictui ſang
uinis: et dolori pungitiuo ventris: et inflatio
ni.ꝛ ſuccus ſiluestris triti cum aqua mellis ſol
uit ventrem.
p ¶Inquit rurſus. Ciminum nabatium ſoluit
ventrem. carmenum vero non ſoluit: immo
ſtringit.
q ¶Et herba ſiluestris prouocat coleram in ve
na: ꝛ datur in potu cum vino ad morſum ver
mium venenoſorum.et pꝛopꝛie ſiluestre.cuius
ſemen eſt ſimile ſemini lini.

Capitulum.cxxiiij.

Itrullus. Iſaac in dietis pticularibꝰ.
C li.iij.cap.de citrullis. Sũt frigidiores
ꝛ grauiores cucumeribus. frigiditas
enim eorum eſt in fine tercij gradus.

Operationes

¶Sera.li.aggre.ca.ta bera.auc. Gal. Citrullꝰ A
frigidior eſt cucumere ꝛ generat chimũ viſcoſũ
ꝛ humores crudos i venis: ꝛ accidũt ex eſu eiꝰ fe
bres annq̃ male.neq; puocat vrinã ſicut melon.
¶Et nocet ſtomacho q̃re oportet qui vult vti B
eis vt vtatur aneos niſi ſtomacho eius ſit val
de calidus.
¶Et idẽ auc. Habix. Aque citrulli ꝛ cucume C
ris ↄfert inflamatõibꝰ febrium ꝛ ſedat ſitim.
¶Et laxat ventrẽ laxatõe bona ſine nocumẽto D
aliq: ꝛ debet bulliri cũ zuccaro albo: ꝛ nõ opor
tet q dicet habẽtibꝰ naturã durã ad mouẽdũ ni
mis. quia illa aqua non habet tantam virtu
tem q laxat naturã duram.ꝛ ſi ipſa faceret moꝛ
ram in ſtomacho forſitan induceret laborem
ꝛ nocumentum et inflationes.
¶Rabi Moyſes. Citrullꝰ cum eius digeſtio E
tardatur generat humores venenoſos.
¶Iſaac in dietꝭ pticularibꝰ li.iij.cap.de citrul F
lis. Sunt frigidiores ꝛ grauiores ꝛ cetera.pꝛo
inde groſſum generãt flegma ꝛ neruoſitati ſto
macho magis nocẽt cucumeribꝰ.

G ¶ Rurſus ꝓpter ſuā duricie3 ⁊ frigiditatē ſunt
groſſoꝝ humoꝝ generatiui. qḋ certificaẗ. quia
citrulli in ſtomacho morā facientes venenoſo
rū corruptionē ſubeunt humoꝝ. Citrulli ma-
gis ſtomacho nocent: medulla tñ coꝝ ꝑfectio-
rem generat chimum

Capitulum. cxxv.

cidra

C Itrum. Auicenna li. ij. cap. de Citro.
Citrum omnib9 eſt notum. et oleū ip-
ſius factum ex eo ⁊ ex cordicib9 eius
eſt forte. ⁊ factum ex flore ipſi9 eſt debilius omni
alio. Cortex ei9 eſt calida in ꝑmo. ſicca in fine
ſecundi. Et eius caro eſt calida in ꝑmo. ⁊ hu-
mida in ſecūdo. Quidam aūt dixerit ꝙ eſt fri.
⁊ hu. in ſecundo. ⁊ eius fri. magis eſt. et ipſius
acetoſitas fri. et ſic. eſt in tertio. ⁊ ei9 ſemē cali.
in ꝑmo. ſic. in ſecundo. Idem. Cortex eius eſt
temperatus in caliditate. ⁊ eſt ca. in ꝑmo gdu.
ſic. in ſecūdo. Semen eius eſt cali. cū forti ſic-
citate. Pulpa ei9 fri. ⁊ hu. Galien9. vij. ſim. far.
cap. de Citro. ſm tranſlationē grecam. Milia
indica. id eſt citrum huius fructus ab oībus
nominaẗ citrum. in ſemine quidem acida qˡi-
tas ⁊ ſiccatiua dominaẗ vt ſecūdi ſit grad9 ſic-
catiuum ⁊ infrigidatiuū. in cortice ꝟo ſiccatiua
participat complexione. nō modicam tamē ha-
bens acedinem. quo circa ⁊ ſiccat hic cortex ſe-
cundū tertiū gradū. non tamen eſt frigidus
ſed vel cōmoderate vel infra. Caro vero eius
groſſarum partium eſt et flegmatica ⁊ frigida.
Ipſa itaq3 comeditur ſicut ⁊ cortex eius eſibi-
lis eſt. ⁊ humidum quid habet acidum. de quo
prius locutus fui. Et quidem in eo inuenitur
quod vere eſt ſemen. amarum autem. et eſt pa-
lam quoniam dyaforetice eſt ⁊ ſiccatiue virtuꝭ
in ſecundo fere gradu recedens a cōmodera-
tis. ⁊ folia ſunt exſiccatiue ⁊ dyaforetice virtu-
tis. Et idem in eodem libro ⁊ eodem capitulo
ſm tranſlationem ara. Hatrox. id eſt citrum et
eſt pomum aque. cortex eius non eſt frigidus.
imo eſt aut equalis complexionis. aut minus
equalis parum ⁊ exſiccat quantum eſt de vir-
tute et complexione ſua exſiccatione habente
acuitatem non paucam. Et ideo exſiccatio ei9
deuenit ad ſecundum gradum. Semen ſiccū
in ſecundo gradu. Folium eſt eiuſdem virtuꝭ
exſiccatiue et reſolutiue. ¶ Dyaſcorides capi-
tulo de Citro. Citri nō in partibus omnibus
vis vna eſt eade3 natura vel virtus. Nam me-
dulle eius vbi eſt ſemen acidam poteſtatem ac
per hoc ſtipticā3 ineſſe manifeſtum eſt. Idem.
Citrum habet ſemen ſimile ſemini pirorum.

Operationes.

¶ Auicenna libro vt ſupra. Caro eius inflat. ⁊
folia eius ſedant inflationem. et eius flos eſt
ſubtilior eis. ⁊ eius acetoſitas eſt ſtiptica fran-
gens coleram rubeam:
¶ Et eius ſemen ⁊ cortex in pannis prohibet ti-
neas. et eius odor rectificat corruptōem aeris
⁊ peſtilentiam. ⁊ acetoſitas eius abſtergit cole-
ram rubeam.
¶ Et aufert pannum quod eſt ex cortice eius
aduſtum eſt bonum in albaras linitum. Et de-
coctio eius efficit odorem bonum oris. Et eſt
impigratiua corporis
¶ Et cortex eius recentis in ore odorem oris
efficit bonum. et eius decoctio ſimiletur cum
retinetur in ore. et acetoſitas eius valet impeti-
gini illinita.
¶ Eius oleum valet mollificationi neruorum.
et nō fiat niſi ex cortice eius. ⁊ ꝯuenit paraliſi.
⁊ ipſi9 acetoſitas eſt mala neruis.
¶ Confert torture oris cū fit collirium ex ace-
toſitate ei9. ⁊ remouet yctericiam oculi. Eius
acetoſitas ſedat tremore3 cordis calidi. Et nu-
tritū eſt bonum gutturi ⁊ pulmoni. ¶ Sed
eius acetoſitas ē mala pectori ⁊ medulla citri

cū aceto.ſi potaꝛ ex ea medietas aſcariati inter
ficit ſanguiſugas trāſglutitas ⁊ educit eas.ca
ro ipi⁹ eſt mala ſtomacho inflatiua.tarde diges
ſtionis.q̄re oportet vt comedaꝛ cū almuri
N ¶Et ſimiliter nutrita cū melle eſt ſanioꝛ ⁊ ma
gis recipiēs digeſtionē ⁊ niſi ſit plurima.
I ¶Et eiuſdem quidem folia ꝯfortant ſtomachū
⁊ viſcera.poſtea flos ipi⁹ ⁊ cortex eius ponitur
in cibarijs.ſicut ſemina que ꝑ cōdimentis po
nuntur ꝓpter ſui duriciem.
K ¶Et ipſius decoctio ſedat vomitum colericū:
⁊ facit appetitum.Et oportet quidem ne citrū
comedatur ſingulariter ꝙ non miſceatur cibo
ante ſe ⁊ poſt ſe.
L ¶Eius caro facit vtentem ſe poſſidere colicā
ipi⁹ acetoſitas retinet ventrē.⁊ ꝯfert ſolutioni
colerice.⁊ ei⁹ ſemen ꝯuenit emoroidib⁹.⁊ in ei⁹
ſemine eſt virtus ſolutiua.
M ¶Et ſuccus acetoſitatis eius ſedat infirmita
tem ſciaticam mulierum.
N ¶Semis ei⁹ pōd⁹ ʒ.ij.cū vino ⁊ chilē ⁊ aq̄ ca
lida illinitū reſiſtit venenis oīb⁹.⁊ ꝓprie ſcorpio
nis bibitū aut linitū.⁊ ei⁹ cortex ē vicin⁹ illis.
O ¶Et idē de virib⁹ cordis ait.ꝙ cortex ei⁹ ꝯfor
tat cor.⁊ eſt tyriaca cōtra venena.⁊ ad h̄ valet
acetoſitas eius ſimiliter.
P ¶Dyaſ.Citrū ꝑgnantib⁹ faſtidio laborantib⁹
cui datū ſtomachū ⁊ nauſea mūdat.Citrū et
in potione vini datū medeꝛ querelis iecoris.
Q ¶Et aqua tritū ⁊ inſparſum humidis vulne
rib⁹ adhibeꝛ.et permonib⁹ ex ea ſingulare pre
ſidium eſt.Cortici auſterioꝛ natura ꝯceſſa.que
q̄ntum valeat etiā de ipo odore teſtaꝛ modico
ſumpt⁹.aut potioni calide diuti⁹ in menſe be
neficiū nature digeſtiōis operaꝛ.
R ¶Paulus cap̄.de Citro.Cortex ei⁹ digeſtiōē
ꝯfortat.⁊ valet ꝯ cardiacā.media ſubſtātia ei⁹
male digeriꝛ.ſʒ interioꝛ.id eſt acetoſa competit
viui medicine.appetitū ꝯfortat.⁊ valet ꝯ febres
peſtiferas.Semina ei⁹ ſunt diuretica.
S ¶Rabi Moyſes vbi loquitur de citro dicit.
ꝙ cortices citri valent contra egritudines ſto
machi.⁊ expellunt maliciam inteſtini ieiuni.et
acetoſitas eius ꝯfortat ſpūs.
T ¶Auerrois capitulo de Citro.Cortex ei⁹ ha
bet manifeſtum iuuamentū ſtomacho ⁊ epati.
Medulla citri curat cōbuſtiones ignis.et cu
rat mirabiliter ramicem puerorū.et potiſſime
ſi ex ea fiat vnguentum illo modo.Accipe me
dullā citri ſubtiliter inciſam ⁊ bulliat in axun
gia porci recenti.⁊ poſtea coleꝛ per pannū.⁊ iterū
reponatur ad ignem.⁊ in fine miſceatur maſtix
olibanum ⁊ cera alba.⁊ erit optimum vnguen
tum citrinum.

¶Sed attendendū ꝙ q̄n aliq̄d vnguentū vel V
emplaſtrū fit ex citro.debet fieri ex citro bene
maturo.Nam ſm̄ qđ dicit Auicenna.Diaci
trū ⁊ que fiunt ex citro debent fieri ex citro ſole
exiſtēte in capricorno.id eſt a medio decēbris
vſq; ad medium Januarij.

Capitulum.cxxvi.

Inoſbatum.id eſt aiglentiriam.
C Dyaſcorides.Multi vocant Ciri
canta.Et eſt arboꝛ nimium ſpino
ſa cū radice alta.⁊ in plurimas par ſilvas macho
tes diuiſa.Fructum habet mirte ſimilem:ſed
paulo maioꝛem.rubeum exterius cum venerit
ad maturitatem.ac deintus lanam aſperrimā.
Semen eius ſiccum ſine lana.Plinius libro
tredecimo.In egipto ē capparis frutex firmio
ris ligni ſeminiſq; ac cibi vulgati.caule q uoq;
vna plurimūq; decerptus.Idem libro viceſimo
quarto.Cinobaton:quā alij Cinobaſton:alij
Neuroſbaſton vocāt.habet folium hominis
veſtigio ſimile.fert vuam nigram.in cuius aci
no habetur neruus vnde ⁊ neruus paſſus di
citur.Alia eſt caparim:quam medici cynoſba
ton appellauerunt.

Operationes.

A ¶ Dyaſco. Cynoſbatū ventrē ſtringit. ex ſructus eſt cobercē; medeť etiā in cibo ⁊ potu datū. ſanatqꝫ fluores ac feminneū fluxum.

B ¶ Eius vero radix acrioris virtutis eſt. Nam appoſita cathaplaſmatibꝫ euocat corpore ſtirpes. Folia etiam eius appoſita cathaplaſmatibus occurrunt apoſtematibus. Semen eius granatum eſt.

C ¶ Pli. Cauēda ſūt eiꝰ genera pegrina. Siqdē arabicū peſtilens. affricū gingiuis inimicum Marmari cū vuluis ⁊ omniū inflatōibꝫ. Apuliūꝫ vomitꝰ facit. ſtomachū ⁊ aluū mouet.

D ¶ Ide. Galliuꝫ tyrius ad remedia ſplenis et inflatiōes mandiť ex aceto ꝯditꝰ. Aerius eiꝰ cū maſtice chyamanducatꝰ os purgat.

E ¶ Item Dyaſ. capara quā multi cynoſbaton vel caprion appellauere ex lucrantibꝫ cōponiť fructibꝫ. habetqꝫ ꝓūcere ac purgare ⁊ extenuare ⁊ euocare acredines ſimulqꝫ adducere ⁊ conſtringere. Eſt eñ ſtiptica. Jdeoqꝫ ſthiroſi ſplenis ſup oīa iuuat medicamina ſicut videlicꝫ iam dictū eſt ſupra.

Capitulum. cxxvij.

c ¶ Riſpula de herba cancri in vnguento marciaton poniť in antidotario galieni minori. Et ē herba alba: minuta habēs folia criſpa. fructꝰ eiꝰ eſt calida ⁊ ſicca.

Operationes.

A ¶ Medetur dolores et egritudines frigidas. Eſt mala ſtomacho: et opilat cito ⁊ inducit ſtuporem.

Capitulum. cxxviij.

c ¶ Riſocolla. Dyaſ. Criſocolla ariſtin q̄ dr̄ ſyga. eſt herba ſm Dyaſ. cap. criſocolla ariſtin in q̄ eſt capitellū ſile yſopo. radix eſt illi aſpera ⁊ tenuis ſilis ellebora nigro. guſtū habēs cypreſſi ſubdulcē ⁊ auſterum Naſciť locis vmbroſis ⁊ ſaxoſis.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Virtus eſt ei termantica et ſtiptica. Radix eius peripleumoniacis apta eſt.

¶ Accipiť vero in mulſa cocta: in purgatiōibꝫ ictericis maximū effectum habet.

Capitulum. cxxix.

Universidade do Porto Biblioteca Pública

C Rriſogonium eſt dictum ſemen au-
reum: vel coma aurea. Eſt enim criſo
gonium ſm Dyaſcoridem: herba cu
ius eſt virga recta ⁊ alba. folia habens angu
ſta in circuitu ſicut abrotanū: ⁊ comā in ſum-
mo: ⁊ in gyro auroſam: in qua eſt capitellum
obrotundum. radix eius tenuis eſt. Naſcit
in locis aſperis.

Operationes

A Dyaſcorides. Coma eius bibita cum vi-
no diſſurijs ⁊ morſibus venenatis ſalutare
preſidium eſt.
B ¶ Sciaticis ⁊ conquaſſatiōibus medetur:
menſtruis imperat.
C ¶ Coagulatum ſanguinem ventris ⁊ veſice
ſoluit vino aut oximelle bibita catarruʒ ab-
ſtinet. ʒ. i. cum vino albo appoſita rebus tu-
tas eas a tinea ſeruat.

Capitulum. cxxx.

C Olubrina. Dyaſ. ca. de tragōtea. i. co
lubrina. Dragōtea ſiue vt aliq̄ aſclepi-
as: folia ħʒ aaron ſilia: ſʒ plura mino
ra. cuꝯ ꝟga vel haſta duob cubitꝭ ē longa. ⁊
ipa varia ſilis ſerpēti. livores. i. maculas pur
pureas hñs ſolidas vt digitꝯ in q̄ ſemē ē ſilē
botruo. pmo coloris viridis. poſt maturita-
tē ꝓo color ē ei ſimil̄ croco. ⁊ ē guſtu mordax.
radix eiꝯ bulli ħʒ rotūditatē ſimilē aaron cū
corio tenui. Naſcit vmbroſis locis ⁊ hortis.
¶ Sera. li. ag. c. luff. i. dragōtea ſiue colubri-
na. Et ē maior ⁊ mīor. Ubi ſciēdū q̄ maior ē
q̄ vocat ſerpētaria. ⁊ illa eſt hñs folia criſpa
q̄ ponit hic. ſʒ mīor eſt illa q̄ vocat aaron. et ē
illa hñs folia plana ꝓro q̄ lege cap. aarō. et ē
tertiū in ordie. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de ſerpen
taria. Subſtātia radicꝭ eiꝯ ſubtilior eſt ſuba
radicꝭ aaron. ⁊ in ſapore eiꝯ eſt acuitas ⁊ ama
ritudo ⁊ ſtipticitas pauca. Et virtꝯ eius ē ca.
⁊ ſic in. i. gra. ¶ Johēs meſue ca. de luff. Luff
eſt plāta que dr̄ collū draconis. ⁊ ex ea ē alia
plāta hñs folia plana. alia criſpa. ⁊ radix pla
na eſt exteriꝯ ad nigredinē attinēs. Interius
ꝓo eſt alba. criſpa ꝓo exteriꝯ cinericia. Inte
rius alba ad citrinitatē declināns. ⁊ ſup vtri-
uſq; radicē eleuant ſtipites hñtes maculas ī
modū ſerpentꝭ. Melior ps totiꝯ plāte eſt ra-
dix. ⁊ melior radix ē groſſa ⁊ cōpleta ⁊ orta in
locꝭ liberis. Et meliꝯ tps collectionis eiꝯ eſt
ver ⁊ pncipiū eſtatꝭ. ⁊ criſpa calidior ē plana
Plana. ca. eſt in. i. criſpa in ij. ¶ Galie. dixit:

ſerpetina/

Plana ca. eſt in ꝑncipio ſecūdi. criſpa ī fine ꝛ veri⁹ eſt: ꝛ in vtraqꝫ ē caliditas ꝛ acuitas q̄ ſi poſita in ſupꝼicie cū ſuba terrea: ſed ī plana ſuba terrea ē vincens plus: ꝛ vtraqꝫ eſt abſterſiua: īciſiua: penetratiua: aperitiua: ſubtiliatiua: hūoꝝ groſſoꝝ ꝛ viſcoſoꝝ adherētiū. Criſpa autē ad hec oīa eſt fortior.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Semen ei⁹ expꝛeſſum ꝟtutē
habet in ſucco. Nā addito ſibi oleo dolorem
aurium cōpeſcit. Lane inunctus in naribus
additus polipos maxime curat: et cancros
B optime ſanat. ¶ Seminis ei⁹ triginta grana
cū pulca bibita caligies oculoꝝ emēdat. Flo
res eius cū ceperint matureſcere ſi a muliere
pꝛegnāti fuerint odorati aborſuz faciūt. Vir
tus ē radicis ei⁹ calida. vñ oxzonoycis more
C electuarij accepta medicat. ¶ Tuſſiētibꝫ ꝛ ca
D tarrum hñtibꝫ maximū ꝓſtāt effectū. ¶ Tho
racis tumores curat non reuerſuros: maxie
ſi aſſa aut cocta accepta fuerit. ſicca tunſa et
in puluerē ducta melle addito oīa ſilr facere
E poteſt. ¶ Diuretica eſt: ventrē ſtimulat cū vi
no bibita: vulnera ſordida fagedenica cum
F bryonia alba ꝛ melle purgat. ¶ Et cicatrices
curare facit: ex qua collíria ad puſtulas ne-
G ceſſarie fiunt: aborſum facit. ¶ Impoſita de
q̄ ſi qs ex ea radice ſe tinxerit tut⁹ ab incur-
ſu ſerpētū ſeruat. Aceto mixta maculas lim
H pidat. ¶ Johes meſue. Solutiōe educit fle-
gma ſubtile ꝛ groſſuz. Et mūdificat ꝛ ꝯfortat
I renes: ꝛ ꝓuocat vrinā: ꝛ excitat coitum. ¶ Et
ē ex rebꝫ mūdificātibꝫ pect⁹ ꝛ pulmōes. ¶ Et
ꝯfert eis ſup q̄bꝫ timet frequētia anhelit⁹. vl'
aſmaticis ꝓpter exuberantiā humoꝝ viſco-
ſoꝝ in eis: ꝛ ꝓpꝛie lohoc ex ſucco ei⁹ cū melle
ꝛ rob: ꝛ q̄nqꝫ adminiſtrat cū ouis ꝛ valet ſilr.
K ¶ Et dixit Democrius. Juuamētū vtriuſqꝫ
ſpeciei eius magnū eſt emoroidoꝝ doloribꝫ
ꝛ ventoſitatibꝫ eoꝝ ſm oēm modū adminiſtra-
tionis ipſius ꝛ ſumptū ꝛ emplaſtratū: ꝛ nos
experti ſum⁹. Et expti iuuamēti ē ſup humo
L re crudo q̄ eſt in ſtomacho ꝛ renibꝫ. ¶ Et di-
xit Galie. Reſoluit duricies et apoſtemata
dura ſplenis ꝛ alioꝝ mēbꝛoꝝ: ꝛ ꝯuenit vlceri
bus fraudulētis ꝛ fiſtulis: ꝛ ꝯſumit additio-
M nes carniū ī naribꝫ. ¶ Et pꝛohibet fieri in eis
corroſionē ꝛ cancrū. Succ⁹ aūt ei⁹ diſtillat
in aure cū melle ꝛ ꝯuenit tinnitui ꝛ ſurditati
ꝛ dolori auriū ꝛ abſtergit ipſius ſordicies et
exiccat vlcera ei⁹. vtraqꝫ ei⁹ ſpecies ē ex rebꝫ
N q̄ mundificāt faciē. ¶ Et auferūt feditatē cu-
tis ꝛ delent pannū ꝛ lentigines: ꝛ morſeā ꝓ-
pꝛie cū melle ꝛ fiat emplaſtrū ex ea cū melle:
ꝛ ſtercore capraꝝ ſup podagrā ꝛ ꝯcuſſiōꝫ neruoꝝ. ¶ Et ꝯuenit eoꝝ doloribꝫ ſuppoſitio facta ex eo educit mēſtrua: ꝛ facit aborſuz: ꝛ de q̄ fugat ſerpentes ꝛ vermes venenoſos.

Capitulum. cxxxi.

Coloquintida. Johes meſue. ca. de
c colloquintida. Colloquintida quā g
recs vocāt cucurbitaz deſerti: q̄ naſcit in planta quā etiā fel terre vocāt: eo q̄ ī toto ambitu hort⁹ eius interficit herbas. Et ē q̄ſi venenū eis: vnde vocant eā arabes necē plātaꝝ. Et eius folia ſunt ampla piloſa. ꝛ extendunt rami eius ſup faciē terre: ſicut extēdit cucurbita in terra ſup quam iacet. Duoꝝ eſt modoꝝ maſculus ꝛ femina. Et ex eis maſculus eſt ſup quē naſcit: ſicut ꝛ lanugo: ꝛ eſt grauis cū duricie ꝛ aſperitate attinēs nigredini. Et laudat ex eis femina: ꝛ ꝓpꝛie hñs ꝓprietates bonas vt ſit coloquintida groſſa. ꝛ q̄nto groſſior ꝛ leuior tanto melior: ꝛ ſit alba laxa leuis ꝛ cōplete maturitatꝫ: cui⁹ pars ei⁹ interior eſt pulpoſa laxa ꝛ alba ꝛ leuis vehementis albedinis. Vlꝫ que nō eſt cōplete maturitate mala eſt. ꝯtriſtat eni ſuſcipientes illā ꝛ ventoſitatē cū difficultate facit ꝛ ſoluit ſupabundāter: ꝛ ſolutione educit ſanguinē.

Et fortaſſe interficit. ⁊ cũ ſigillat᷑ ex toto ger
mine plãte vt naſcat᷑ coloquintida vna ⁊ illa
ꝑniciosa ⁊ mala imo eſt venenũ. ⁊ cũ ĩ tota re
gione nõ eſt niſi plãta eius vnã ꝑ ſe naſcens
eſt mala. Et q̃ naſcit᷑ in terris fortib⁹ ⁊ pulue-
rulentis: aut iuxta loca reptiliũ: aut ĩ locꝭ ter
marꝫ coloquintidas facti minores: ⁊ ſunt ſi-
militer male. Que aũt naſcit᷑ in terrꝭ laxis et
arenoſis ⁊ liberꝭ eſt illa q̃ eligit᷑. Et cũ extra-
hit᷑ pulpa ei⁹ ipa debilitat eã. Temp⁹ autem
collectiõis ei⁹ eſt autumnus. ⁊ ꝓprie dũ iam
citrineſcit: ⁊ remouet᷑ ab ea viriditas: calide
eſt ⁊ ſicce cõplexionis in tertio. Eſt ⁊ cõpoſi
ta ex partib⁹ igneis ⁊ terreis aduſtus. ⁊ ē ſo-
lutiua attractiua ſupfluitatũ. Attractiua eſt
a remotis multum. ⁊ ē reſolutiua inciſiua ab
ſterſiua. Quattuor ſunt q̃ debẽt corrigi ĩ ipa.
Nocet eni cordi ſtomacho ⁊ epati. ⁊ eſt ꝯtur
batiua: ſubuerſiua viſcerꝫ: faciens opatiões
difficiles: ⁊ aperit orificia venarꝫ apꝛione ſan
guinẽ fluere faciente. Et operat᷑ id vehemen
tius q̃s aloes: ⁊ excoriat vias. Emẽdat᷑ eni ꝑ
mũ ⁊ ſcõm nocumẽtũ ex ea miſcẽdo ei ex me
dicinis cordialib⁹ ⁊ ſtomaticis ⁊ epaticꝭ que
meliorare pñt ꝯditionẽ ei⁹: ſicut addit᷑ ei ma
ſtix ꝓprie ⁊ gallia ⁊ ſilia. Et emendat᷑ tertiũ et
quartũ nocumentũ eius cũ reb⁹ acq̃rentib⁹
ei viſcoſitatẽ ⁊ glutinoſitatẽ ⁊ remouẽtib⁹ ab
ea ſeroſitatẽ: ⁊ cito eã lubricare faciẽtibus ſicꝫ
eſt dragantũ ꝓprie ⁊ bdelliũ ⁊ gũmi ⁊ maſtix
⁊ ſila. ¶ Et dicit Halien⁹. Fiũt autem ex ea ⁊
laudano partes ſumẽdo eq̃les poſt fricatio-
nẽ ei⁹ cũ oleo roſarꝫ pillule. ⁊ ſunt bone et ſa-
ne ad ea q̃ oportet. Modus rectificationis
eis ſm q͛ narrauit fili⁹ Serapionis. Infun
dat᷑ pulpa ei⁹ in aq̃ mellis: ⁊ ꝓprie decoctiõis
myrrhe: ⁊ exſiccet᷑ poſt illud ⁊ terat᷑ vltima cõ
tritione ⁊ adminiſtrat᷑ cũ aqua mellis predicta.
Modus rectificatiõis ei⁹ ex inuentiõe nr̃a.
Incidat᷑ in minutiſſimas partes cũ inciſorio
⁊ inuoluat᷑ ſubtili inuolutiõe cũ glutine dra-
ganti aut bdellij: ⁊ exſiccet᷑ et ꝯterat᷑ p⁹ illud
vltima ꝯtritiõe. ⁊ fiãt trociſci cũ pauco ma-
ſtice reſoluto in oleo roſarũ vel laudano. vel
cũ aq̃ mellis. Hec eni ars facit illã ſine mole
ſtia. Et ſcias q͛ de decoctiõe rẽ cõpletã ſuſti
net. Et dicit fili⁹ Mezar. Nõ oportet vt mul-
tũ terat᷑. Ultima eni pulueriſatio excoriat vi
as ⁊ venas. ¶ Et dicit filius Serapionis.
Oportet vt ꝑueniat᷑ ad vltimũ pulueriſatio
nis ei⁹: aliter eni vlceraret viſcera. Et mihi
videt᷑ q͛ vltima pulueriſata frãgit᷑ virt⁹ a per
mixtiõe adiũctorꝫ ei: ⁊ ꝑtrãſit loca viſcerum
abſq; impſſiõe nocumẽtorꝫ ĩ ipis. Et forte in
ea in q̃ nõ exſiſtẽte fit illud. ꝓ tñ ſenſata ad-
herens in villis ⁊ inuolutionib⁹ eorꝫ apoſte
mat ⁊ vlcerat. Expelluntur autẽ nocumenta
ipſius a corpore accipiendo aquã paſſularũ.
cum oleo de amigdalis vel oleo nucum aut
aqua mellis cum oleis ꝑdictis.

Operationes

¶ Iohes Meſue. Solutiõe educit flegma A
⁊ humores viſcoſos attrahẽs ipos a ꝓfundi
tate mẽbꝛorꝫ. ¶ Et dicit Humay. Solutiõe B
etiã educit colerã citrinã. ⁊ eius opatio extẽ
ditur ad neruorꝫ iũcturas. ¶ Et dicit Dyaſ. C
Non efficit opationes in materijs que ſunt
in vijs de q̃b⁹ ſit curandũ ⁊ in materijs q̃ ſũt
in ꝓfundis locis diſtantib⁹. ¶ Et eius poſſe D
magnũ eſt in mundificatione cerebri vel ner
uorꝫ lacertorꝫ pulmonis ⁊ pectoris. Et ē me-
dicina magna egritudinũ eorꝫ ſicut eſt dolor
capitis antiq̃ ⁊ dolor cranei ⁊ emigranea dif
ficilis: epilẽtia ⁊ apoplexia. ¶ Et ꝯuenit egri E
tudinib⁹ neruorꝫ oĩbus ⁊ vertigini ⁊ deſcen-
ſui aque ad oculos. Et eſt res magni iuuamẽ
ti ad aſma ⁊ antiquã tuſſim: ⁊ ad dilatationeꝫ
anhelitus. ¶ Et eſt eius opatio virtuoſa ad F
dolorem iuncturarꝫ ⁊ podagrã frigidã ⁊ ſcia-
ticam: ꝓprie ſm omnẽ modum adminiſtrati
onis eius: ⁊ in criſterib⁹ ⁊ collirijs. ¶ Et con G
fert colice flegmatice ⁊ inflatiue iuuamentũ
vltimuꝫ ⁊ hydropiſi. Et ſi ſupponat᷑ in matri
ce occidit fetũ. ¶ Et ſi ex eo cũ aceto forti fri H
cetur morfea ſanat eã. ⁊ ſilr leprã ⁊ elephanti-
am. ¶ Et ſi euacuetur qđ eſt in teſta ei⁹ ⁊ im- I
pleatur oleo ⁊ buliat in cinere ⁊ inungant᷑ ca
pilli denigrat eos ⁊ tardat caniciẽ: et ꝓhibet
caſum eorꝫ. ¶ Et ſi diſtillet᷑ de ea in aurem ſa- K
nat doloreꝫ eius: ⁊ ꝯuenit tonitui in ea. Et ſi
impleatur in aceto forti ⁊ colluatur ex eo os
poſt bullitionẽ ipſi⁹ ſanat doloreꝫ dentis.
¶ Serapion auctori. Halieni. Sapor eius L
eſt amar⁹ fortis amaritudinis: ⁊ qñ ſumit᷑ nõ
facit operationẽ malã neq; periculoſaꝫ: quo
niã velociter egreditur. ¶ Et qñ ponit᷑ in cri- M
ſterib⁹ cõuenit ſciatice ⁊ paraliſi ⁊ colice: et
laxat flegma ⁊ humores crudos ⁊ q̃nq; ſan-
guinem. Et qñ fit cum ea naſcale occidit fe-
tum ⁊ ꝓuocat menſtrua. ¶ Et qñ ipa cauat᷑ N
⁊ extrahunt᷑ interiora ei⁹: deinde inuoluit᷑ cir-
ca ipa lutũ ⁊ ponitur in ipa acetũ ⁊ calefit ſu
per ignẽ: ⁊ fit cum aceto oris collutio: et au-
fert dolorẽ dentiũ. Et fit ſuppoſitoriũ cũ pul
pa ei⁹ ⁊ laxat ventrẽ. Et dũ color eius eſt vi-
ridis: ⁊ ipa eſt recens: ⁊ extrahit᷑ ſuccus ei⁹
⁊ fricatur ſup ſciaticã eſt iuuatiua valde.
¶ Dyaſco. Uirtus eſt ipi purgatoria obulo O
vno accepto cũ mulſa mixto nitro ⁊ myrrha

⁊ melle cocto in modū thabucie bene pur-
gat. ipſe vero pile ſicce tunſe ⁊ mixte ⁊ criſte-
re adhibite ſciaticꝫ medicanť. paraliticꝫ ſil-
ſiſtolāť. flegma ⁊ colerā deponūt. mēſtruis i-
perāt. aborſū faciūt. dolorem dētium tollūt.
b ¶ Collíria ex inde fiūt: q̄ ſuppoſita vētrē ópo
nūt. Viridis aūt ſucc⁹ punct⁹ ſciaticoſ curat

Operationes

¶ Radix conſolide maioris trita ⁊ bibita e- A
mopreicis medetur. Conquaſſationes reſi-
cit: tumores ſpargit. ¶ Cū folijs cathaplaſ- B
matibus adhibita omia ſimiliter facere po-
teſt. ¶ Vulneribꝫ paracoleſim facit carnes i- C
ciſas fruſtis i cacabo miſſas in ſe glutinare.

Capitulum. cxxxij.

ſolda mayor

Onſolida. ca. de ſimphito. Simphi-
c tū. i. cōſolida. Et eſt maior et minor.
De ꝯſolida minori in ſequēti capitu-
lo tractabiť. Maior ꝯſolida naſciť in locꝫ a-
ſperis. virgas hñs ſiles origano ⁊ tenues et
capita ſicut thimū. virge lignoſe ⁊ odorate ⁊
dulces i guſtu. ⁊ radix eſt illi longa ⁊ obtuſa.
groſſitudinē digiti hñs. Eſt aliud ſimphitū
qḋ pictenū vocāt. haſtā habet aſperā et lon-
c gā: duobꝫ cubitꝫ angulosam: a bintus inanis
eſt: in qua ſunt folia aſpera ⁊ anguſta ⁊ oblō-
ga ſicut bugloſſa. habet etiā ipſa haſta angu-
los in q̄bꝫ folia naſcunť. flores ſunt illi melli-
ni. ſemen habet ſup haſtaꝫ ſicut flōmos. Ha-
ſta ⁊ frutex hñt pulueri ſile. qḋ cum carni ap-
plicatum fuerit prurigínē facit. Radix eſt ei
colore nigra: que cum fracta fuerit alba ap-
paret ⁊ muſcilaginoſa. ⁊ iſta ē ꝯſolida maior.

Capitulum. cxxxiij.

Onſolida minor. Galien⁹. viij. ſim.
c far. ca. ſimphitū ſm tranſlationē gre-
cam inquit: Conſolida minor ex cō-
trarijs conſtat virtutibꝫ. Habet enī quid ab-
ſterſiuum: quo contentū in torace ⁊ pulmo-
ne plus expurgare natū eſt. Habet aūt quid
⁊ cōgregatiuum quo ad ſanguinis eductio-
nes iuuat. Et cōtinet vltra hoc humiditateꝫ
quandā calidā nō imoderate ꝑpter quā ⁊ dul-
ce apparet guſtātibꝫ ⁊ delectabileꝫ odoratū.

Operationes

¶ Inſiticuloſum eſt cū maſticať. Et aſperita-
tes in arteria ſanat. Scđm mixtionē ꝓo q̄
ex oībꝫ ꝑdictꝫ ꝟtutibꝫ ſimul ⁊ dyaſorare ſuffi-
ciens ē ⁊ colligere ⁊ ꝯſtringere corp⁹. ¶ Ex-
pterea iteſtinalibꝫ hernijs apponiť ⁊ ad cuul

ſionē ⁊ ſciſſiones cū oximelle bibiť. Quicū-
q; vero ad diſſinteriā ⁊ fluxū rubeū coḡntes
in vino dant. vt ſiccante ⁊ ꝯgregāte vtuntur.
Et q̄cūq; ad nefretica vt purgāte ⁊ madente
L ¶ Simphitū aliud magnū ſile eſt virtuti p̄di-
cte: nō tū guſtu dulce: neq; odoriferū olfaci-
entib; apparet: ſed ſm hoc abſcedit a p̄dicto
Scōm vero q̄ viſcoſitatē quandā ⁊ morda-
citatē habet quodāmodo ſilr exiſtit. Vtunť
autē eo in omnibus quibuſcūq; et prius di-
cto. ¶ Dyaſcorides. Conſolida minor elixa
D in mulſa pulmonē purgat. reijcientib; ſangui-
nem ⁊ nefreticis cū aqua medetur. Radix cū
vino cocta ⁊ bibita fluxū mulieris ſtringit.
et diſſintericis opitulatur. cū oximelle data
conquaſſationes ⁊ dolores lateris ſaluber-
rime curat. maſticata amputat ſitim. aſpredi-
nem faucium mitigat. vulneri recenti paraco-
leſim facit. ¶ Conſolida ſm Pliniū auctori-
E tate vel opinione multoꝝ diuio miraculo cu-
rat ⁊ rūpit antracē intra duos lapides trita.

Capitulum .cxxxiiij.

Onſolida rubea ſiue Biſtorta. Et eſt
c herba ſilis penthapilon: niſi quia ha-
bet ſeptē folia vtrinq; piloſa. ⁊ ideo
vocatur eptaphilon: cui⁹ radix ē rubea ⁊ tor-
tuoſa ſimilis galange: ſed nō habet acumen.
flos eius auroſus. ⁊ ipſa iudicať frigida ⁊ ſic-
ca in tertio gradu. Sed notādū q̄ ē ſpecies
biſtorte hñs folia ſilia lappacio acuto: niſi
q̄ color foliorꝝ ex vno latere eſt celeſtis: ⁊ ex
alio viridis. flos ei⁹ rubeus. ⁊ radix rubea: q̄
ab aliq̄b; vocatur bardana minor: ⁊ ab aliq-
bus lappa minor. Virtus ei⁹ in oīb; ſicut vir-
tus prime ſpeciei ſed remiſſior.

Operationes

¶ Cōſolida rubea ſiue biſtorta habet ꝟtutē A
ꝯſolidādi ⁊ ꝯfortādi cōceptū. ¶ Cōtra diſſin- B
riam detur puluis biſtorte cū ſucco planta-
ginis. ad conſtringendū menſtrua fiat fomē-
tum ex aqua pluuiali decoctionis pulueris
eius: vel ex duab; partib; eius. ⁊ vna ſpice fi-
at puluis q̄ aſpergatur ſupra ventrē ipo pri⁹
melle calido emplaſtrato: ⁊ iuuat conceptū.
¶ Ad ꝯceptū iuuandū fiat emplaſtrū ex pul- C
uere ei⁹ ⁊ alijs ſpecieb; aromaticis. Puluis
ei⁹ vulnera cōſolidat. ¶ Cōtra vomitū ex de- D
bilitate et furore colere puluis eius cōficia-
tur cū albumine oui et coquať ſup regulā et
detur patienti. ¶ Galienus. Radix eius eſt E
abſterſiua ⁊ vrinatiua ⁊ calide cōplexionis.

Capitulum .cxxxv.

Ondros apud grecos duo ſcat Nā
c ſcat riſuz. Vñ reſpōdens mihi grec⁹
interroganti quid eſſet condros di-

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

xit furfur farine. Item condros exponitur qđ eſt aliqua cartilago. ſimiliter condros eſt genus frumẽti. de quo Dyaſcorides. Cõdros ſunt eius due ſpecies. In vna inuenitur vnũ granũ ⁊ in alio duo grana: ⁊ qđlibet ipoꝝ eſt ſtamerula ⁊ maioris nutrimẽti q̃ ordeũ boni ſaporis. ⁊ panis q̃ fit ex eo minus eſt nutritiuus q̃ q̃ fit ex frumẽto. Et ſpecies in qua reperiuntur duo grana ẽ plꝰ nutritiua q̃ riſum: ⁊ magis cõſtrictiua ventris ⁊ melior ſtomacho.

Operationes

A ¶ Galienus libro. i. de alimentis capitulo de condro. Genus frumenti eſt condros ſufficienter nutritiuum viſcoſum habens chimũ. Hoc vocatur in libris de arabico tranſlatis candaruſiũ. Et apud Auicẽnam condros et
B candaruſio ⁊c. ¶ Galienus. viij. ſim. far. cap. condros. Eſt quidem optimus cibus ſicut ⁊ triticũ: ſed nõ eſt pſentis negocij de cibo determinare vt farmacũ vero emplaſtice ẽ virtutis: cõplexionis vero ſilis eſt frumẽto. plꝰ illo viſcoſior ⁊ nutritior. eſt plus illo ſiccatiuum ꝓpter cõmixtionẽ ſiccantiũ farmacorũ.
C ¶ Dyaſcorides. Condros cõſtrictiua eſt q̃n ipſum coquitur cum aceto: ⁊ fit linitio cũ eo. ⁊ eradicat ſcabiem vlceroſam: ⁊ eradicat vn-
D gues ſciſſos. ¶ Et curat fiſtulas que ſunt in labrymali. ⁊ quãdo adminiſtratur in principio earum: ⁊ fit ex decoctiõe eius cliſtere. Et eſt iuuatiuum vlceribus inteſtinorum.

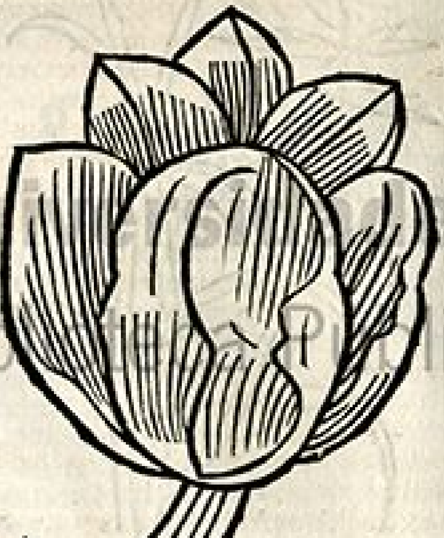

erva da laa

Capitulum. cxxxvj.

C Ondes. Sera. li. ag. ca. cõdes auc. Gal. Illud qđ ex eo adminiſtratur eſt radix ipſius. virtus eſt calida et ſicca in. iij gradu. Unde iſta medicina vtuntur lauatores lane: ⁊ ad faciendũ lanã lenẽ ⁊ pulchram q̃n fumigant ipſam cũ ea: ⁊ eſt nota. Radix eiꝰ ẽ acuta: ⁊ in forma ſua longa ⁊ rotũda. ¶ Dyaſcorides vocatur ipſam ſtrucciũ a macro obſtrucciũ. qđ quidã radicẽ ellebori albi putant: eo q̃ ſternutamẽta mouet vt ipm licet falſo. pro quo macer ſternutamentũ puluis p ſe mouet eius naribꝰ iniectus veterro nõ ſegnius albo. i. elleboro. ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. de ſtrucio. ſm trãſlatiões grecã. Strucij radice maxime vtũtur acri quidẽ exiſtẽte ſm guſtũ ca. et ſic. ſm complexionẽ ex quarto fere gradu.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Epaticis tuſſientibꝰ ⁊ ortopnoicis medentur. Morbo regio vtiliter adhibentur cũ lacte naribꝰ infuſe. cũ melle coclearium vnũ acceptũ ventrẽ mollit. cũ panacis ⁊ capparis radicibus accepte ⁊ bibite calculos veſice frangũt ⁊ excludunt. Scliroſim ſplenis ſpargũt. ¶ Condes matrici appoſitum mẽſtruis imperat: aborſum facit. cũ polenta ⁊ aceto poſitũ lepraꝫ tollit. ¶ Puſtulas cum farina ordei impoſituꝫ limpidat. Collirijs mixtũ caligines oculis detergit. Medicaminibꝰ neceſſarie miſcetur. ¶ Tritũ ſternutamenta ꝓuocat. cũ melle tritũ ⁊ in naribꝰ miſſum caput purgat. ¶ Sera. de ꝓprietate radicis eius eſt ſi accipiatur qđ abſcindit flegma ⁊ melancoliã groſſam: ⁊ reſoluit ventoſitates. ¶ Galienus. Radix eius eſt abſterſiua ⁊ vrinatiua. mouet ſternutatiões ſimiliter alijs quecũq̃ amara ſunt guſtu calide complexionis. ¶ Item Dyaſcorides facit ſemotum capitulum de ellebero a condiſi. Nã condiſi vocat ſtrucium: aiens capitulo de ſtrucio. Lanarij vtuntur ad fumigiũ lane: eo q̃ limpidat lanaꝫ. Radices ſunt rotunde ⁊ oblonge: que ſi bibite fuerint diuretice ſunt ⁊ calide. ¶ Pliniꝰ li. xxiiij. Condes ſiue ſtruciũ. i. herba lanaria ouibꝰ data ieiunis facit abundantiã lactis. ¶ Plateariꝰ. Strucius id eſt agreſtis cauliculus ca. ⁊ ſic. in. ij. gradu. Succus ac ſemina foliaq̃ cõpetũt vſui medicine. Cũ inuenitur receptio cauliculi ſemen caulis agreſtis debꝫ poni. Cum aũt ipa folia debẽt poni. ¶ Succus ita debet ꝓparari. Folia terantur: ⁊ succꝰ expreſſus ad ſolem deſiccetur p bienniuꝫ durat. folia viridia poni debent in medicinis ⁊ in vnguentis. Uirtutem habet diſſoluendi ⁊ extenuandi ⁊ diureticam.

Capitulum. cxxxvij.

C Coriandrū. Palladiꝰ li. iiij. Coriādrū a mēſe Marcio ſerit᷑ vſqꝫ ī octobrē. amatqꝫ terrā pinguē ſed ⁊ macro ſola naſcit᷑: ⁊ eiꝰ ſemen qḋ vetuſtiꝰ fuerit meliꝰ putatur: humore delectat᷑ ⁊ ſatū bn̄ cū olere quocūqꝫ naſcit᷑. Sera. li. aggre. ca. dyabora: id eſt coriandrū anc. Gal. Subſtantia eiꝰ eſt terrea ſubtilis. ⁊ eſt cū hoc ī eo aquoſitas tepide ṽtutis nō pauce quantitatis ⁊ in ſapore eius ſm plurimū eſt amaritudo. Et ṽtus eiꝰ eſt q̄ abſtergit ⁊ reſoluit. Galienꝰ. vij. ſim. far. ca. de coriādro. Virtꝰ eiꝰ p̄ma eſt virtus calida. Vn̄ Dyaſ. Infrigidatiuā3 dicit hanc herbā nō recte. cōpoſita aūt eſt ex cōtrarijs virtutibꝰ: multū quidē habens amare ſubſtātie: q̄ indicat q̄ ſubtiliū partiū eſt ⁊ terreſtris. non modicū aūt habens ⁊ aquoſe humiditatis vel tepide ſm virtutē. habet aūt ſtipticitatem nō modicā in quibꝰ omnibꝰ operat᷑ q̄dem varie oīa q̄cunqꝫ Dyaſ. ſcripſit. ſed puto ſic exiſtere ſicut ſi mox ſm p̄ncipia plagatis vel qualitercūqꝫ pcuſſis in aliq̄ particula tumor liuidus vel niger fieret. frigida putaret᷑ paſſio eſſe ⁊ egere dyaforantibꝰ ⁊ calefacientibꝰ farmacijs ſm eundē puto modū. ſi trāſcēderit aliq̄n calida diſpoſitio ad frigidam obliuiſcēdū eſt por3 nō tādum vero alio ſcōo noīe. Vel ſi nomen volueris pmutare ſ3 facere ſicut q̄dā q̄ alia quidē3 p̄ncipijs: alia ṽo declinationis ſcribūt auxilia. non aūt oportet frigida eſtimare eē declinatōis farmaca. Cōcedendū ei eſt heriſipilā noīare ſi q̄s voluerit hmōi diſpoſitionē nō tn̄ ca. vocare eā permittendū q̄n depſſa ē ⁊ remiſſa. nequaq̄ꝫ ergo tūc qḋ auxiliat᷑ ei infrigidatiuū eē putemꝰ ſicut Dyaſ. vt coriandrū. q̄n cathaplaſmatū3 (vt ipē ait) cū pane. vel etiā cū alfitis. ſanat heriſipilā. certū eſt heriſipilā q̄ vtiqꝫ inflāmatiua eſt nunq̄ꝫ ſanabit cū pane coriandrū: ſed p id qḋ infrigidat. Jam p̄terea ⁊ nos in anterioribꝰ ſermonibꝰ q̄n cū3 determinata experientia pbare cuiuſlibet farmaci virtutem poſtulabamꝰ. ſimplicē eni vt poſſibile eſt maxime potionē eligere conſulebamꝰ. plurimi autē medicoꝝ neqꝫ quecūqꝫ plurime egritudinum moꝝ a p̄ncipio inuadūt cōpoſita noſcunt. neqꝫ quoniam alia paſſio eſt heriſipila certa. alia vero vocatur ab oībꝰ nobis iā cōſuete ⁊ ab antiquis flegmon. alia autē in medio q̄ꝫ multe. Hec quidē3 ⁊ vt vtiqꝫ dicat q̄s heriſipila flegmoſa. Hec autē velut flegmones quidē heriſipilatos inuenies: aut velut flegmones aliquando ⁊ neutrū p̄dominans At vero ⁊ ydemaſcoſus quādo apparet ſicut ⁊ heriſipilas. ſicut ⁊ alius ſcliroſus. Unde de compoſitis omnibus non modica haberet᷑ multitudo. latius vero in quibuſdā3 alijs dictum eſt de his. Et ī libris terapentice methodi dicetur. et nunc eſt de eis neceſſarium memorari q̄ certam heriſipilam nunq̄ꝫ predictū ſanabit cathaplaſma. voco autem certā3: q̄n a colerica humiditate repleta fuerit particula. quoniam autē3 longe ab infrigidando eſt coriandrū3. licet tibi ex his que ſcripſit Dyaſcorides addiſcere. Scrofulas enim ait diſſoluere. quoniam nullum autem infrigidantium farmacoꝝ ſufficit diſſoluere ſcrofulas. neqꝫ eni puto Dyaſcoridem dubitare multa quidem ſcribentē ſcrofularum ſanatiua omnia vero concordantia: ⁊ calida cōplexionibꝰ ⁊ dyaforetica operationibus exiſtere.

Operationes

¶ Dyaſcorides capi. corion: id eſt coriandrū omnibꝰ eſt notū. Virtus eiꝰ eſt frigidū tritū ⁊ in cathaplaſmatibus redactū cum polenta. ⁊ pane triticeo mixtum ⁊ impoſitū Ignē ſacrum extinguit. A

¶ Tumores igneos tollit melle addito: et vna paſſa impoſitum epinictidas ⁊ tumorem teſtiū ⁊ carbūculos curat: ⁊ collectiones cōpeſcit cū faba frixa mixtus B

ſcrofulis ꝛ puſtulis pſtat effectū. ¶ Semen
C eiꝰ bibitū cū dulcoꝛe lūbricos extinguit. ge-
nitalia. i. ſemina viri decreſcere facit. Nam ſi
multū acceptū fuerit ſemē ſenſus hoīs hebe-
ſcit: aut citiꝰ infert necē. Vn̄ nō debꝫ ꝯſq̄
vſum eiꝰ freq̄ntare. ¶ Succus eiꝰ aceto mi-
D xtus aut ſpume argenti et ceruſe ꝛ vino: oēs
puſtulas ꝛ caligines ebulientes extinguet. Hic
ſuccus viſcide eſt ꝟtutis reſtringit ꝛ refrige-
rat. Et iō ꝓprie ad ignē ſacrū facit ſicut ꝛ folia
eiꝰ cū ſucco maligranati: ꝛ oleo in potiōe p-
mixtū ai alia intraneis ꝑmixta ignita ꝓſequit.
¶ Semen eiꝰ ex aq̄ potatū ſolutionē ventris
E abſtrigit. mirū ē qđ xenocrates tradit ſi vnū
ſeminis granū femina biberit vno die ei mē-
ſtrua ꝯtineri ſi duo ꝛ totidē iam diebꝰ quot
grana ſumpſerit. ¶ Sera. Coriandrū diſtil-
F lat in oculū: ꝛ ꝯfert dolori eiꝰ magno cū la-
cte mulieris. Et fit emplaſtruꝫ cū eo ꝛ abſcin-
dit humores deſcēdētes ad oculū. ¶ Et ideꝫ
G auctoritate aben meſuay. Quādo torreſcit
ſemen coriādri ſtringit ventrē. Et abſcindit
fluxū ſanguinis: q̄ eſt ab interioribꝰ. ꝛ bibun-
tur de eo duo aurei cuꝫ. iij. ʒ. ꝛ dimidia ſucci
plantaginis ſine eo ꝙ buliat. Et ſi eſt fluxus
ſanguinis ab interioribꝰ mēbris curat ſi po-
natur ſupra locū fluxus. ¶ Et idē auctorita-
H te albugerie. Coriandū eſt frigidū narcoticū
inducens ſincopim ꝛ ſtuporē: ꝛ eſt toxicum:
quoniā odoratū cōgelat: ꝛ ꝓhibet fumoſita-
tes aſcendere ad caput. Et ideo ꝯfert ſode ꝛ
ebrietati. Et abſcindit fluxum ſanguinis: et
ſtringit ventrē. ¶ Et idē auctoritate Alexan-
I dri. Coriandrum ꝓhibet fumoſitates aſcen-
dere ad caput ꝛ ad cerebrū. Et ꝓpter hoc po-
nitur in cibis epilenticoꝝ: q̄n cauſe epilentie
ſunt vapores aſcendentes a ſtomacho.
¶ Et idem aucto Alcauzi: quādo coriandrū
K ſiccum infunditur in aqua eius cum zuccaro
abſcindit virge erectionē ꝛ deſiccat ſperma.
¶ Et idem auctoritate Raſis. Si bibantur
L ʒ. iiij. de ſucco eius recenti occidit: ꝛ abſcin-
dit fluxum ſanguinis a naribus quādo odo-
ratur. ¶ Et idem auctoritate Humay i libro
M ꝑmutatiōis dixit: ꝙ pillule galieni ſunt ei cō-
trarie. Dyaſ. vero ꝯtradixit ei cū ſeꝫ galienꝰ
dixit: ꝙ coriandrum declinat ad caliditateꝫ
quoniā manifeſtū eſt ipm eſſe virtutis frigide.
Et ex dicto ſuo q̄n ſumitur ſuccus eius occi-
dit. ¶ Et idē auc. habix. Coriandruꝫ recens
N eſt mortificatiuū: cōgelatiuū: et ſi hō vtit eo
multū. Vel potū aque eiꝰ eſt toxicū. et ſi po-
natur aqua eiꝰ cū aliq̄ ex aliis herbis ꝛ q̄n cū
aqua eiꝰ liniunt apoſtemata ſanguinea aut
colerica ꝯfert ꝛ extinguit coꝝ inflāmatiōes.
Omnia ꝑdicta etiā ſunt de mente Aui-
cenne. li. ij. capitulo de coriandro.

Capitulum. cxxxviij.

Omea arbor ſiue cranea. Dyaſ. ca.
C Cornea ſemē ꝛ fructū habet ſimiles
oliue: ſed paulo oblongiꝰ ꝛ viride. Et
vocatur grece carnu. qđ cū maturatū fuerit
obauſum habet colorē bonū in ſe hñs ſapo-
rem ſtipticum eſt. ꝛ ideo diſſolutionē ventris
ꝛ diſſintericos curat. ꝛ cū in dulcore poſitus
fuerit manducari poteſt quomō oliue cōdiū-
tur cum ſale frigida eſt ꝛ ſicca.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Huius folia cū ligno ſuo in
foco miſſa ſudationem reddunt que illinita
zernas optime ſanat.
¶ Galienus. ij. de cibis ca. de cibis ſilueſtri-
bus. Cornu vero ꝛ bati ꝛ glādes ꝛ ceteri fru-
ctus ſilueſtres modicū nutrimētis habēt ca-
chochimi ſunt. Et mali ſtomacho et indele-
ctabiliſſimi. porcorū vero eſca exiſtentes nō
domeſticorum ſed in montibꝰ morantiuꝫ: ab
ipſis eni plimū hñt alimētū. ¶ Et idē. vij. ſim.
far. ca. cranea. Cranee arboris fructꝰ ſtipticꝰ
eſt ſufficienter eſibilis exiſtēs. q̄ circa nullum

mirabile attrahere ⁊ fortiter detinere cū ventrem ſicut ⁊ meſpila. folia ſꝯo ⁊ germina pontica guſtu ſunt: ⁊ ſiccāt fortiter: vt ⁊ maxima vulnera conſolidare poſſint ⁊ maxime duoꝝ rum corporum. paruis vero vulneribus vel mollibus corporibus cōtraria magis ſunt. cen dunt enim hec ſiccatiua plus decente.

Capitulum. cxxxix

c Ordumenum. Dyaſcorides capitulo cordilion: id eſt cordumenū. Herba eſt que naſcitur in Silicia. eius frutex eſt ſarmentoſa: ſemen habens rotundum: et duplex ſicut ſunt fabe: viſcidū ⁊ odoratum.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Semen eius ſi bibitum fuerit puocat vrinam ⁊ menſtrua. Succus eiꝰ virge ⁊ ſeminis tribus obulis bibitus cum dulcore diebus decem nefreticis medicantur. A ¶ Radix eius tunſa ⁊ vt electuariū compoſita toracis cauſas mirifice curat. Plinius. Radix eius potata lapides frangit.

Capitulum. cxl.

c Oſtus. Aui. li. ij. cap. de coſto. Coſti ſpēs ſūt tres. Una eaꝝ ē arabica. et eſt albꝰ leuis ⁊ aromaticꝰ. Et ſcđa ē ſnda q̄ ē niger leuis: ⁊ ille amarꝰ ē. Et tertia ſpēs ḡuis odoris q̄ noiat gariofilatꝰ. Bonꝰ aūt coſtꝰ falſificat cū radicibꝰ enule duꝛꝫ. ⁊ ppterea nō mordicat linguā: neqꝫ hꝫ odorē forte. Melior ē ille q̄ ē albꝰ recēs plenꝰ nō corroſus: neqꝫ fetidi odorꝭ: neqꝫ mordicans vel ledens linguā. deinde yndus niger leuis: ⁊ niger aſemiꝰ. ⁊ melior ē marinꝰ ſubtiles habēs cortices. Eſt ca. i. iij. ſic. i. ij. In ipo eſt q̄litas amara ⁊ acris valde ⁊ caliditas ⁊ acredo adeo q̄ ipa vlceret. Dyaſ. cac. oſtus vtil' ē arabicꝰ. Eſt aūt eligēdꝰ albꝰ leuis cū odore plurimo. Secūdꝰ ē yndicꝰ q̄ groſſior ē ⁊ niger ⁊ leuis vt ferula. Tertiꝰ ē ſyriacꝰ pōdere grauis ⁊ coloris buxei cū odore ſtiptico ⁊ mordaci ſapore. habet quidē aliquaꝫ amaritudinem ⁊ plus acredinē ca. participans qualitate vt extrahat. Paulus ca. de coſto. Coſtꝰ eſt ca. ⁊ ſic. complexionis in tertio gradu.

costus cariophilata

Operationes

¶ Auicenna. Conuenit omni membro: quod indiget calefactione: et vt ex eo attra- A

batur humor ex ꝓfundo. Abſtergit pannū cu
tis linit⁹ cū aqua ⁊ melle. In ipſo ē vlceratio
⁊ ille q̄ eſt amarus exiccat vlcera humida.
B ¶ Et ↄuenit mollificatiōi nervoꝝ ⁊ attritio-
ni lacertoꝝ: ⁊ eſt bon⁹ ſciatice. ⁊ emplaſtꝝ ex
eo ↄuenit litargie: ⁊ ↄuenit doloribꝫ pectorꝭ.
C ¶ Et ꝓuocat mēſtrua bibit⁹ ⁊ ſuffumigatus
in traiectorio: ⁊ interficit fetum: ⁊ prouocat
vrinā: ⁊ extrahit aſcarides ⁊ vermes.
D ¶ Et dat vires ad coitū: ⁊ ipſe ſuppōit ad do-
lores matricꝭ: ⁊ ↄuenit dolori matricꝭ fri. bi-
bitus ⁊ ſedēdo in decoctiōe ei⁹: ⁊ mouet na-
turaꝫ qn̄ bibit cū vino. ⁊ ipſe nō dat vires ad
coitū niſi ꝓpter humiditatē ſupfluā inflatiuā
E que ē in ipſo. ¶ Et ↄuenit rigori linit⁹ cū oleo
⁊ cōuenit morſibꝫ omībꝫ ſcꝫ morſui vipere et
aliis morſibꝫ qn̄ bibit cū vino aut abſinthio.
loco ei⁹ ponitur piretri: medietas ponderis
F ipſi⁹. ¶ Dyaſ. Coſtus cū oleo tritus ⁊ corpo-
ri punctus cū rebꝫ ſtipticis ſubuenit. Si au-
tē ante acceſſionē ſic vngat: rigorē in perio-
dica febre: ⁊ quartanā amputat ac etiā para-
liticis ⁊ ſciaticis vel qbꝫ aliqđ membrū cale-
G fieri opus eſt. ¶ Unctus extrahit humoreꝫ
de ꝓfundo. in potione vero: qꝛ virt⁹ eſt ei ca-
lida diuretica. mēſtrua ꝓuocat. peſſariis ad-
iunctus idē dolorē matricꝭ mitigat morſibꝫ
venenatꝭ bibit⁹. ʒ. ij. opitulatur cū vino ⁊ ab-
ſinthio dolorē ſtomachi ⁊ inflationē: et tota
H eius vitia cōpeſcit: ventrē ſtimulat. ¶ Cū vi-
no dato lūbricos latos deponit cū aqua po-
tatus oleo mixtus. ⁊ fricationi adhibit⁹ re-
pente frigore calefacit: eadē vnctione ⁊ para-
liticos curat. reumata ⁊ ſpaſmata ⁊ dolorem
lateꝝ ſanat. cū aqua mulſa trit⁹ ad efialas fa-
cit. melli mixt⁹ maculas ī facie natas deter-
git. malaginatibꝫ ⁊ antidotis neceſſe miſcet
I ¶ Adulteratur aūt cōmixt⁹ cū enule maiori-
bus radicibꝫ: ſed facile intelligit cū nec odo-
rem coſti habeat nec ſaporē mordacē. Nā co-
ſtus vires habet acres ſtringētes ⁊ calefaci-
K entes. ¶ Serapion auc. Galie. Coſtus cōue-
nit rigoribꝫ fe. qn̄ linitur cū eo ⁊ oleo corpꝰ.
⁊ ↄuenit ſciatice ⁊ paraliticis ⁊ omībꝫ in qui-
bus calefacere oportet aliquam corporis par-
ticulam vel de ꝓfundo ad ſuperficiem attra-
L here aliquem humorem. ¶ Propter eandem
autem cauſam prouocat ⁊ menſtrua ⁊ vrinaꝫ
⁊ confert ad contritionem lacertorum et ad
dolorem lateris: ⁊ interficit aſcarides pro-
M pter amaritudinem. ¶ Et quando linitur cū
aqua ⁊ melle ſuper impetiginem mundificat
carnē: ⁊ adiuuat ad libidinem. quoniā eſt in eo
de humiditate inflatiua ⁊ ventoſa quādo ſu-
mitur in potu cum vino.

Capitulum. cxli.

Mozula vel Mela perſica fruct⁹ iſte ē
c oībus not⁹. Sera. li. aggre. ca. he-
mes. i. cozula. Virt⁹ coꝝ eſt fri ⁊ hu.
in. ij. gra. Nā ꝓportionant̄ perſicis.

Operationes

¶ Et idē auc. Alcauzi. Laxāt colerā ⁊ gñant
hūores groſſos. Et idē auc. Raſis. Quidaꝫ
patiebat̄ fumoſitates ab aliq̄ hūore exiſtēte
in ſtomacho ſuo. ⁊ dedi ſibi aliqbꝫ vicib⁹ de
criſomolis. i. cozulis recētibꝫ: ⁊ ſedat⁹ eſt ille
fumus. Et ego nō credo qꝛ reperiat̄ cibꝫ ali-
qs frigidior ⁊ mag̃ īmatiuus ſtomacho ca-
lido q̄ ipa: ⁊ iō faſtidiū tollit. ¶ Aui. li. ca. ij
de criſomulis. Meliora ſunt armena. nō en̄
cito aduenit eis corruptio ⁊ acetoſitas: ⁊ cū
ſumunt̄ criſomula. oportet vt accipiant̄ ma-
ſticis ⁊ aniſi eq̄liter. ʒ. i. vſq₃ ad. ij. cū vino pu-
ro aut vino de paſſis paꝝ ⁊ mellis ſunt fri. et
hu. in. ij. ⁊ oleū nucleoꝝ coꝝ eſt ca. ⁊ ſic. in. ij.
¶ Coꝝ humor ē facilis putrefactiōis ⁊ eoꝝ
infuſio ſedat ſitim ¶ Et criſomula q̄ dē ſūt cō-
uenientiora ſtomacho q̄ pſica. ⁊ armēa ñ cor-
rūpunt̄ in ſtomacho: neq₃ aceſcūt velociter.

ex eis vero que expellunt eoꝝ nocumentuꜩ ē vt pmo ſumat̄ aniſum et maſtix cū mīna aut
A vino de paſſis ⁊ conficiant̄ cum melle puro.
oleuꜩ nuclei ipoꝝ etiā ꝯfert emorroidibꝫ gra
uant criſomula ꝑpter velocitatē ſue putrefa-
ctionis. vex infuſio ſiccoꝝ confert febribus
E antiquis. ¶ Johes meſue in antidotario ſuo.
Oleū de criſomulis ſedat dolorē ani ⁊ emor
roidaꝝ: ⁊ reſoluit tumores vlcerum ⁊ impedi
mentum lingue ⁊ dolores aurū. Rabimoy
ſes idem vult.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. cxlij.

Otula fetida vel ocul⁹ bouis. Sera.
c li. ag. cap. bichar auc. dia. Bichar. i.
cotula hꜩ ſtipitē mollē ⁊ folia ſilia fo
lijs maratri: ⁊ flos ei⁹ eſt citrinus plus flore
camomille ſilis flore cotule. ⁊ iō noiant eā h
nomie. Et idē auc. Galie. acuitas ⁊ mordica
tio ſunt i ea pl⁹ ꝙ̄ i camomilla. ⁊ reſolutio ei⁹
eſt amplior reſolutiōe ipius. Dyaſ. ca. butal-
mos ſm traſlationē nr̄am. butalmos. i. cotu
la. Herba ē mollis. cuius folia ſunt tenuiter
ſciſſa maratro ſilia. ⁊ caulis ei⁹ mollis naſcēs
circa muros ciuitatꜩ flores citrinos hn̄s et
vehemēter ſplendētes ac in oculoꝝ ſilitudi-
nē rotūdos. Vn̄ ⁊ nomē traxit floribꝫ camo
mille ſiles. ⁊ illa herba q̄ vocatur lingua nr̄a
pucida vel cotula fetida. Eſt alia butalmos
hn̄s folia coriādro ſilia: naſcēs iuxta muros
ciuitatꜩ cui⁹ flores ſunt ex toto citrini. ⁊ iſta
eſt herba q̄ vocat̄ i lingua nr̄a ocul⁹ bouis vel
cotula. Gal. vi. ſi. far. ca. Butalmū ſiue ſemē
icorruptū vel ocul⁹ bouin⁹. vel cotula fetida.
noiatū q̄dē ē ita a floribꝫ q̄ vident̄ ſm figuraꜩ
ſimilari oculo bouis. ſm colorē ꝟo ſilis ē ar
temiſi. magꜩ āt ⁊ mlto acri⁹ ē ob h̄ magꜩ dya
foreticū: vt ſanet duricies cōmixtū ceroto.

Operationes

¶ Dyaſ. Folia ei⁹ trita ⁊ ceroto addita puſtu A
las ⁊ duricies aptū ſpgit: ⁊ ſi flores ei⁹ terūt
cū croco. ¶ Affirmāt aliq̄ ꝙ ſi p⁹ lauacꝝ ⁊ bal B
neū eūdē q̄s biberit bonū colorē reſtituet. et
facit ipm vomere ⁊ maxie arcuato morbo in
fectos acrꜩ ē: ⁊ iō dyaforetica. ⁊ ꝑpterea ſcbe-
temata ſoluit cū ceroto tirſi ei⁹ i cibū ſumūt
¶ Aui. odor e⁹ ꝯfert vētoſitatibꝫ ḡſſis i capite C

Capitulum. cxliij.

c Otula nō fetida. vel ocul⁹ vacce. et hꜩ
flores nigros ſm antiquā trāſlationē.

Operationes

¶ Dyaſcorides ca. Butalmos. Que tranſla A
tio corrupta eſt. quoniā. Serapion ex. ꝑbis

dyaſcoridis ſm aliā trāſlationem. Dyaſcori
des dicit ꝙ hꝫ flores citrinos ſiles florib̷ ca
momille: ⁊ hoc verū ē. Nā dicit trāſlatio quā
allegat Sera. Butalmos haſtā ericit mollē
Folia maratri ſilia florē mellinū hñs ſicᷓ an
tim⁹ ⁊ maiorē oculo vacce ſimilē. vñ ⁊ nomē
B accepit. Naſcit̃ in ciuitatibus ⁊c̃. ¶ Sed ſm
trāſlationē nr̃am dyaſ. Butalmos hꝫ duas
ſpēs. Una ē q̄ hꝫ folia ſimilia maratro: ⁊ flo
res ſimiles florib̷ camomille. ⁊ iſta vocatur
cotula fetida: vt in p̄cedēte cap. tractat: ⁊ la
tine dr̃ pucida. ⁊ Dyaſ. vocat eam partenon.
C ¶ Alia eſt q̄ hꝫ folia ſimilia coriādro ⁊ flores
citrinos naſcēs iuxta muros ciuitatꝫ. ⁊ vo
cat̃ cotula nō fetida. ⁊ latine dr̃ ocul⁹ bouis
vel oculus vacce. ⁊ grece ſiſr ita ſonat butal
mos. ſed arabice vocat̃ bihar. i. oculus vacce
⁊ ideo dr̃ ad lr̃am. ¶ Butalmos ē herba mol
D lis antimo ſimilis. lenes emittēs tirſos: ⁊ fo
lia tenuiter ſciſſa ⁊ mollia ſilia maratro. flo
res citrinos ſimiles florib̷ camomille. ⁊ iſta
ſm veritatē ē cotula fetida q̄ alio noīe vocat̃
E pucida. ¶ Et ſubdit. Eſt alia butalmos cau
lis mollis folia coriādro ſilia. flores citrinoſ
hñs naſcens iuxta muros ciuitatꝫ. ⁊ iſta vo
catur oculus vacce: vel cotula nō fetida. Et
de iſta herba ē hec veritas clare intuentib̷. le
ge capitulū p̄cedens ſcꝫ cotula fetida.

Capitulum. cxliiij.

C Cocognidium. Camelea vl Mezere
on. Camelea grece q̄ſi ſiſima oliua di
cta: eo ꝙ folia ſimilia oliue hꝫ. Hec
eſt que dr̃ mezereon ⁊ cocognidiū. Vñ coco
gnidiū mezereon ⁊ camelea ſunt idē: vt appa
ret ꝑ Dyaſ. ⁊ Sera. Dyaſco. ca. camelea ſm
trāſlationē nr̃am. Camelea aut̃ cocognidiū
haſtas hꝫ ſup terrā ſpanſas. palmis duobus
longas: frutex eſt ipſius ſarmentoſa. Folia
hꝫ ſimilia oliue: ſed tenuiora ⁊ ſpiſſa guſtum
mordicantia ⁊ gulā exaſperātia. Sera. li. ag
gre. ca. mezereon. auc. dyaſ. Mezereon. i. ca
melea ē arbuſtū paruū cui⁹ rami ſunt apti ad
ignē accendendū. ⁊ ſunt ipſi rami extenſi ſup
terrā. longitudine duoꝝ palmoꝝ hñtes fo
lia oliue. niſi qꝛ ſunt ſubtiliora eis mordican
tia ⁊ exaſperātia linguā. ⁊ ſunt ſuper ramos
denſa. Galienus. vij. ſim. far. ca. camelea. Ca
melea p̄dominantē habet qualitatē quo cir
ca vlcera. ⁊ quecūq; maxime eſcaras habēt
cum melle expurgare poteſt.

Operationes

¶ Dyaſ. Camelea accepta coleram ⁊ flegma
deponit. debēt vero fieri trociſci ex his ad
mixto abſinthio duplici menſura ⁊ vna par
te camelee ⁊ catapucie iuncto melle vel aqua
Folia eius impoſita vulnera ſordida curāt.
¶ Johānes meſue. Mezereon ſiue cocogni
dium ſolutione educit aquam citrinam cum
fortitudine vehementi.
¶ Et dixit Alexāder: mixtū cum reb̷ educē
tib̷ melancoliā educit ipſam: ⁊ cum reb̷ edu
centib̷ flegma educit ipm̄. ⁊ abſinthiū dupli
catum ⁊ cū mirabolanis: addunt ei bonita
tes notas: ⁊ faciūt educere coleram.
¶ Mai⁹ aūt iuuamētū qḋ ex eo expectat̃ eſt
ad ydropiſim. educit eni aquā ꝯgregatam in
ventre: nocet tñ epati imo oīb̷ mēbris nutri
tionis ipſi⁹. ¶ Et interficit lūbricos ⁊ ꝑnes
⁊ ſolutiōe educit eos ⁊ ſerpētes viſceꝝ. Et ſi
fiat vnguētum ex eo ⁊ melle curat fiſtulā et
vlcera fraudulenta. ¶ Et fit ex aceto decocti
onis ipſi⁹ ablutio: ⁊ ꝓſert dolori dentiū ⁊ eo
rū corroſioni: ⁊ gingiue ſanguinee ⁊ mollifi
cationi. ¶ Et fit ex eo vnguētū ⁊ aceto ⁊ oleo
⁊ cera ad ſcabiē bonū. ⁊ fit ex eo linimentum
ex ſulphure ⁊ melle ⁊ aceto forti ad morfeā ⁊
lentigines ⁊ baras ⁊ delet eas.
¶ Et q̄nq; fit ꝯfricatio ſup morfeam ⁊ baras
cum folijs eius ⁊ aceto forti: et eſt vltimum.
¶ Et dixit Johānici⁹ Cocognidiū valet ad
quartanā. ¶ Plini⁹ li. xxiiij. Folijs in duab̷

Universidade de ... Biblioteca Publica ...

abſinthiū ptib⁹ decoctꝫ eoqꝫ ſucco cū melle po-
to. folijs etiā impoſitꝫ vlcera curant̄ ⁊ purgāt̄.
L ¶ Ait etiā idem. Quomodo collectum ſalutare
eſt oculis iumentoꝝ ⁊ pecoꝝ.

Capitulum.cxlv.

Rocus. Aui. li.ij. ca. de croco. Croc⁹
C melior eſt recens boni odoris ſubtilis
ſup cui⁹ pilos eſt parū albedinis non
plurimū. Crocus ſan⁹ nō velociter tingēs nō
inuiſcat̄ neqꝫ frāgit̄. ca. eſt in.ij. ſic. in.i. eſt ſtip-
tic⁹ reſolutiu⁹ digeſtiu⁹ ⁊ glutinatiu⁹. ei⁹ calidi-
tas eſt fortior ſtipticitate ei⁹. ⁊ ei⁹ oleū eſt cale-
factiuū. ¶ Plateari⁹. Croci ſūt due ſpēs. Or-
tenſis q̄ in ortis naſcit̄. ⁊ orietalis q̄ in oriente.
Iſte in medicinis nō vomicis ponit̄. in medio
floꝝ tres vel q̄ttuor flores parui naſcunt̄. Eli-
gendi ſunt ſubrufi vel crmino rufi. q̄ āt citrinis-
tatꝫ aliq̄d habēt abijciendi. in ſacculo ſtricto ō
corio ſeruāt̄. p q̄nqꝫ annos ſeruari poſſūt. Uir-
tutē habēt ꝯfortatiuā ex q̄litatib⁹ ſuis ⁊ ex aro-
maticitate. ¶ Palla. li.iij. In febeuario menſe
croci ſerendi ſūt bulbi ⁊ ſubtiliter ſi fuerit ante
fodiēdi. ¶ Sera. li. aggre. ca. Jamfaram. a uc.
Ryaſ. Illeq̄ fortior eſt i medicina eſt nou⁹ pul-
chri coloris cui⁹ crinis vergit ad albedinē. lō-
gus nō fragilis. plen⁹. q̄ q̄ñ fricat̄ tingit manū

cito acuti odoris. ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. de croco-
ſm trāſlationē arabicā. Subſtātia ei⁹ ē terrea
frigida: ſꝫ qḋ vincit ſup eā eſt cōplexio calida.
⁊ in ſapore ei⁹ eſt ſtipticitas pauca. Et ſi c⁹ eius
eſt q̄ calefacit in ſcḋo gradu ⁊ ſiccat i pmo. vñ
maturat ⁊ digerit aliq̄li maturatōe. ⁊ qḋ adiu-
uat ad h eſt ſtipticitas pua q̄ repit̄ in eo. Et ē
ex medicinis ꝯglutinatiuis ⁊ digeſtiuis. ⁊ nos
diximus q̄ medicine cōglutinatiue ⁊ digeſtiue
ſunt ille in q̄b⁹ eſt caliditas nō fortis cū pauca
ſtipticitate.

Operationes.

¶ Aui. Pot⁹ ipi⁹ colorē efficit bonum. reſoluit A
apata ⁊ linit̄ ex eo heriſipila. facit ſodā. ⁊ ipſe
nocet capiti. ¶ Et bibit̄ cū rob ad ebrietatē. ⁊ B
eſt faciēs ſomnū. ⁊ obtenebrat ſenſus. ⁊ confert
apoſtemati calido i aure. Abſtergit viſum ⁊ p-
hibet fluxū ad ipm. ¶ Et valet ad pannū. Et C
fit ex eo alcohol ad varietatē acq̄ſitā i egritudi-
nib⁹. ꝯfortat cor. eſt lenificatiu⁹ odorat ipſum
pleuretic⁹ ⁊ phirnetic⁹ vt dormiat: ⁊ ꝑcie eius
oleū. ¶ Et facit anhelitū facilē. ⁊ ꝯfortat inſtru- D
mēta anhelit⁹. ipe qꝫ facit nauſeā. ⁊ deijcit ap-
petitū. ꝓpterea q̄ oppoſit⁹ eſt acetoſitati q̄ eſt in
ſtomacho. ¶ Sed ipe ꝯfortat ſtomachū ꝓpter E
illud qḋ in ipo eſt de caliditate ⁊ preparatōe ⁊
ſtipticitate. Et dixerūt q̄dā q̄ croc⁹ eſt bon⁹ iple-
ni. excitat coitū. ⁊ puocat vrinā. ¶ Et ꝯfert du- F
riciei matricis. ⁊ ei⁹ ꝯſtrictioni ⁊ vlcerib⁹ frau-
dulentis. In ipa tñ adminiſtrat̄ cū fauo aut
cū medulla cū duplo ipſi⁹ de alio. ¶ Quidam G
dixerūt q̄ ipm in potu dederūt ad ꝓlicū partū
⁊ fact⁹ eſt part⁹ ſtatim. Et dē q̄ aurei.iij. de ipſo
interficiunt letificando. loco ei⁹ ponit̄ de coſto
eq̄le pondus ipi⁹. ⁊ de ſpica quartum pōderis
eius. ⁊ pondus ipi⁹ de corticib⁹ caſſie lignee.
¶ Et idē.iiij. fen. canonis pmi. ca.ij. ait. q̄ du- H
cit medicinas ad cor. ¶ Et idē de virib⁹ cordis I
ait q̄ confortat cor. ¶ Sera. auc. Raſis. Fuit K
mulier q̄daꝫ q̄ laborauit aliq̄b⁹ dieb⁹ in ptu. et
dedi ſibi in potu. ʒ.ij. croci ⁊ peperit ſtatim. ⁊ ex-
pertus ſūi hoc ſemp et ſemp fuit ſic factum.
¶ Crocus inebriat inebriatōne forti: q̄ñ ponit̄ L
in vino letificat adeo: donec faciat inſaniā ex-
cellenti leticia. ⁊ digerit cibū. ⁊ ꝯfortat ſtoma-
chū ſua pōticitate: ⁊ fortificat epar. Et nō lau-
dat̄ cerebro: aufert appetitū cibi: ⁊ puocat vrinā
⁊ meliorat colorē. ¶ Rabbi moyſes. de croco M
ait q̄ auget appetitū coitus. ¶ yſaac in viatico N
cap. de emigranea ait q̄ fit emplaſtrū ex croco:
gūmi arabico: euforbio: ⁊ mirrha eq̄liter diſtē-
perans cū albumin e oui. contra emigraneaꝫ.
¶ Paulus cap. de podagra. Recipe crocū cū O
vitello ouoꝝ ⁊ oleū roſarū ⁊ aquam roſarum ⁊

miſceantur. ꝛ cum pen na vnguatur locus po
dagre ex eo actu frigido.

Capitulum. ccxlvj.

cogombros ou pateques

c Ucumer. Ubi ſciendū ꝙ cucumeres
ſunt melones Indi ſm ꝗſdam. Sed
Meſue cap. de cucumere aſinino vi
def dicere ꝙ ſunt citrulli. Sꝫ aliꝗ dicūt ꝙ cu
cumeres ſunt fruct⁹ ſicut citrulli: oblongi tñ.
nūꝗ̄ citrineſcūt: ꝛ habent folias ita diſtinctas
ſicut melones. ꝛ cū maturant habēt parū dul
cedinis. ꝛ ſunt inſipidi. qḋ ego ꝯcedo. vnde cu
cumeres non ſunt melones Indi. ꝙ Aui. iiij.
cañ. cap. de cura terciane pure ponit melonē
Indum ꝛ cucumerem ergo non ſunt idem.
¶ Sera. dicit Cucumeres nō ſunt citrulli ſic
apparet in cap. Citrullus. Et etiā Sera. dicit
auc Gal. ꝙ citrullus frigidior eſt cucumere:
ergo cucumeres nō ſunt citrulli.

Operationes

A ¶ Serapion li. aggre. ca. Racbera. auc. Gal.
id eſt cucumeres. Cucumeꝝ ſuba ē groſſa du
ra digeſtiōi: ꝛ generat chimū malū paratū cor
ruptiōi ꝗ̄uis melon ſit citi⁹ corruptibil. Et vir
tus ei⁹ eſt ꝗ infrigidat ꝛ humectat in. ij. gradu
B ¶ Et mollit vētrē. ꝛ ꝓuocat vrinā. Et ꝗñ ſumit
cū rob aut cū lacte ꝯfert vlceribꝰ veſice: ꝛ ſedat
inflationē ſtomachi ꝛ ſitim: ꝗñ comedit et ſe
dat ſincopim ex caliditate. ꝛ ꝯfert ei ex ꝓprietate
te quā hꝫ. ¶ Et idē auc. Habiſc Aqua citrulli C
ꝯfert inflāmatiōi fe. ꝛ ſedat ſitim: ꝛ laxat ventre
laxatione bona ſine nocumēto aliꝗ. ꝛ dꝫ bulli
ri cū zuccaro albo. Et nō oportet ꝙ def haben
tibus naturā durā nimis ad mouendum. ꝙ illa
nō habet virtutē tantā ꝙ laxet naturā duram.
¶ Et ſi ipa fecerit moraꝫ in ſtomacho forſitan D
inducit laborem ꝛ nocumentū ꝛ inflationes.
¶ Rabbi moyſes auc. Gal. Cucumeres ꝛ pe E
pones ſi cito nō digerāt: ſūt venena mortifera.
¶ Gal. viij. ſim. far. ca. Sikinis. videt dicere ꝙ F
cucumer dicat de pepone ꝛ cucumere iā dicto.
Nā dicit ſikinis. i. cucumer eſibilis ꝗ ꝗdeꝫ pe
pon eſt ſubtilioris ſubē. ꝗ ꝓ nō eſt talis groſ
ſioris ſubē ac etiā abſterſiua ꝛ inciſiua ꝑticipat
ꝓrute. vñ diuretica ſunt ꝛ ſplendidū reddūt cor
pus. ꝛ maxīe ſi ſicca uerit ꝗs ſemē deinde inci
dens ꝛ cribrās lenire faciūt. dominat aūt i eis fri
gida ꝛ hūida cōplexio: nō tñ fortiter: ſꝫ in ſcdo
gradu locat. ¶ Si ꝓo ꝗs ſemē ſiccauerit vel ra G
dicē nō adbuc humide nature erit. ſꝫ iā ſiccan
tium in ꝑmo ꝗſi gradu: vel ſcdo incipiēte. Eſt
aūt ꝛ abſterſio in his plus ꝗ̄ in carne fructus.

Capitulum. ccxlvij.

Ucurbita. Pli. li. xx. In inſula pſica
c ſūt arbores lanigere: ferūt etiā cucur
bitas cotonei mali magnitudine: que
maturitate rupte lanugīs pilas oſtēdūt. ex qbꝰ
veſtes pcioſe lintheo faciūt. ¶ Idem li. xix. Cu
curbitis ē naſa cucumeri ſimilis būtacat in na
ſcendo. eꝗ hyemē oderūt. amāt rigua et fimū.
Serunt ambo ſemē i terra ſequipedali foſſura
inter eqnoctiū vernū ⁊ ſolſticiū. parilibꝰ ꝗ̄ ap
ſiſſime. Aliꝗ malūt ex kalēdis Marcij cucur
bitas. ⁊ nonis cucumeres ⁊ p ꝗnquatros ſere
re: ſili modo reptātibꝰ flagellis ꝑ parteſuꝫ aſpe
ra in tectū vſqꝫ ſcādūt naſa ſublimitatꝫ auida.
vireſqꝫ ſine āminiculo ſcandi nō ſunt. ¶ Pal
ladius li. iiij. In mēſe Marcio cucurbita ſe
renda: amat ſolū pingue humidū ſtercoratum
ſolutūꝗ̄ in cucurbitꝫ inſigne eſt ꝙ lōga pariūt
⁊ elegātia ſemia ꝗ in eaꝝ ceruice naſcūt. ꝗ i vē
tre fuerāt cucurbitas faciūt craſſiores. Que i
fundo latas ſi i cacuminibꝰ obtuant. vbi ado
leſcere ceperint āminiculis adiuuēt. Que ſer
uant ad ſemia vſqꝫ ad hyemē in ſuauitate de
pendeant. deinde ſublate in ſole ſiccent. aut fu
mo fument: aliter ſemia putrefacta depereunt.
¶ Sera. li: aggre. cap. bara. i. cucurbita. Uir
tus eiꝰ eſt frigida ⁊ humida in ſcdo gradu.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. cap. cucurbita. Cucurbita cruda trita
⁊ carha plaſmatibꝰ adhibita papulas corporis
āputat. apoſtemati calido maximū pſidiū eſt.
B ¶ Succus raſure eiꝰ dolorē calidū aurīū mi
tigat cū oleo roſaꝝ mixtus ⁊ auribꝰ inſtillatus
⁊ cerebro appoſitꝰ eſtuatōes infantiū mitigat.
C ¶ Et ꝯfert apoſtematibꝰ calidis ꝗ fiunt in ce
rebro coꝝ. Tumoribꝰ oculoꝝ opitulat. Poda
gricis maximū pſidium eſt.
D ¶ Elixa ꝗꝫ ⁊ expſſa melle ⁊ nitro addita ⁊ bibi
ta ventrēꝫ mollit. cruda ⁊ excauata ⁊ vino im
pleta ſi ſic manſerit vna die ⁊ nocte ⁊ poſtea bi
batur ſimiliter ventrem mollit.
E ¶ Crude ⁊ trite leniunt omnē tumorē. ſuccus
eiꝰ dolorē dentiū mitigat ſi diutiꝰ in ore teneat
tur: ſꝫ ⁊ oleo roſarū mixtus ex vnctione corpis
admotus febrium reſtringit ardorem.
F ¶ Et qn̄ fit emplaſtꝝ cū raſura eius ⁊ medulla
panis ſup podagrā calidā: aut ſup heriſipilam
G ꝯfert. ¶ Cinis aridi corticꝫ efficaciter poteſt
cōbuſta ſanare. Eundē cinerē dicimꝰ ab exper
tis vulnera i veretro iā in putredinē ꝟſa purga
re: ⁊ ad cicatricē pducere. podagre eſtuanti. et
ignibꝰ ſacris cortices virides ſubueniūt.
H ¶ Semini ſicco illa vis tradit vt in puluerem
I tunſum ⁊ inſperſum impleat vulnera ꝗ caua
ta ſunt. ¶ In cibo ſumpta ſtomachū relaxat
bibēdi deſideria nō excitat. succꝰ tepefactꝰ do
lori aurīū ꝗ ex inflāmatione caloris fit infuſu
dit humectat aurē ⁊ infrigidat abundanter. et
ptiriaſim infantium raſura depellit cum polen
ta. Hec eadem dicit Serapion auc. Dyaſco
ridis: licet ſub alijs verbis.
¶ Almanſor tractatu tertio. cap. de cucurbita. R
Cucurbita eſt frigida ⁊ humida ꝗ ſtomachꝰ
mala exiſtens appetitum deſtruit. ſitim quoqꝫ
ſedat: ⁊ epatis ⁊ ſtomachi ardorem extinguit:
qn̄ in eis abundat calor.

Capitulum. cclviij

Ulcaſia ſiue Caſo. Piniꝰ cap. de cul
c caſia. Culcaſia quā aliꝗ Cyamon vo
cant nobiliſſimā hāc in egypto eruūt lo
metunt. caule cū coctus eſt arenoſo in māden
do. Buſſo autē ꝗ intra folia emicat ſpectabili
folijs latiſſimis etiā ſi arbores cōparent ad ſi
militudinē eoꝝ ꝗ pſonātia. id eſt lappago ma
ior dicunt ſm Dyaſcoridem in noſtris partibꝰ
vocamus aque nyli ſuis dotibus gaudent. vt
impreſſis collocaſie folijs in variam ſpeciē va
ſorum potare gratiſſimum habeant ⁊c. Hec
herba eſt quā Dyaſcorides vocat fabam egyp
tiacam. cuius proprietates ⁊ virtutes ſm ipm
inuenies in littera faba egyptiaca. Et iſtam fa

bam egyptiacam vocat. Auicenna bulcas. de qua capitulū facit in ſecundo canone. Eſt enim culcaſia ſatis nota i egypto apud mercatores practicantes. ⁊ in Syria. Et ego ipſam habeo Salerni in viridario meo ſecus ſpectabilē fontem: q̄ culcaſia vulgari nr̄o vocat caſo. Cuius folia aquis more vaſoꝝ plena egroꝝ ⁊ conualeſcentiū mentē delectāt: necnō eoꝝ animū excitant ad bibendum.

Operationes

A ¶ Serapion li. aggre. cap. bulcas. id eſt culcaſia. In ſapore huius plante eſt acuitas ⁊ mordicatio multa ⁊ ſtipticitas pauca. ⁊ ſpēs eius ē calida in ſcđo. ⁊ qn̄ coquitur ꝯfert ſtomacho.

B ¶ Et idem auc. Aben Meſuay. Culcaſia eſt calida ⁊ humida. ⁊ auget ſperma. ⁊ radix coquitur. ⁊ habet bonum ſaporem. Et eſt bona ſtomacho. et appetitum prouocat ⁊ vrinam. Eſt calida ⁊ humida. ⁊ auget in ſpermate. Hec herba eſt multū egiptijs nota: naſcit̄ iuxta aquas et habet folia magna ⁊ lata. ⁊ radix cocta ⁊ comeſta auget corpus.

C ¶ Paulus cap. de culcaſia. Culcaſia eſt herba omnibꝫ nota. ⁊ naſcit̄ iuxta aquas. cuius radix comeſta ⁊ cocta ſtomacho eſt vtilis.

¶ Yſaac in dietis particularibꝫ cap. de culcaſia. Culcaſia eſt herba in egypto naſcens aliquantulum pontica cum acuitate. vnde monſtratur calida et humida.

D ¶ Cuius radix ſi elixetur acumen emittit. ⁊ viſcoſitas quā prius latenter habuerat in ea aperta fiet. Ideoq̄ʒ duri groſſiq̄ʒ nutrimenti eſt generatiua. ſed cum ſui ponticitate ſtomachum confortat. et ventrem conſtipat. Si tn̄ moderate comedatur bonum generat nutrimentū. valetq̄ʒ diſſenterijs cum viſcoſitate et ponticitate quam habet.

E ¶ Auicenna li. ij. cap. bulcas vel culcaſia. Eſt planta in qua eſt aſſimilatio de aliſmen. Calida eſt ⁊ ſicca in pmo gradu. Et in ipſa eſt falſedo cum ſtipticitate. ⁊ partes eius nō ſunt ſimiles. ⁊ eſt cum inflatione pauca. ⁊ fit ex ea gargariſmus cum lacte ipſius ⁊ ſale. ⁊ in egypto decoquit̄ cū eo caro. ⁊ frigit̄ cū oleo.

F ¶ Et eſt illis cibus q̄ ſolutione educit aquaʒ citrinam ⁊ ꝓprie ſemen eius ⁊ ſuccus ipſi⁹. ⁊ minoratur ex ea vi debilitet.

G ¶ ¶ Prouocat vrinam: et generat ſperma. ⁊ expellit coleram. ⁊ aquoſitatem cum facilitate. ⁊ potus eius ſit ab vna tertia libre vſq̄ʒ ad duas tertias libre.

Capitulum. cxlix

Cuſcuta. Sera. li. aggre. ca. Caſuth .i.
C cuſcuta. Et eſt res q̄ adheret herbis inuoluēs ea ſic fila: ſʒ in ſūmitatibꝫ habet fructū ſubtilē. ⁊ ipſa creſcit in arboribꝫ. ⁊ i ſummitate ei⁹ inuoluit̄ ſimul. Reperit̄ de ipſa multū i vineis: ⁊ deſtruit multuʒ herbas. ⁊ i ipſa eſt amaritudo. Et idē auc. Aben meſuay. Cuſcuta eſt herba q̄ repit̄ intra linū: ⁊ ſuſpēdit̄ ei: in cui⁹ ſapore eſt amaritudo ⁊ pōticitas pl⁹ amaritudine. ⁊ virtus ei⁹ eſt calida in p̄. ⁊ ſic. i ſcđo. ¶ Et idē auc. Meſarugie eſt fri. ⁊ hu. Et idem auc. albari. Eſt cōpoſita ꝯtrarijs ꝯtutibꝫ. ⁊ eſt in ea amaritudo ⁊ ſtipticitas. ⁊ eſt ca. in p̄. ⁊ ſic. in. ij. Et idē auc. Sabor Eben. Eius caliditas aut frigiditas eſt ſm cōplexionē arboꝝ cui adheret. qm̄ fit ca. p adherentiā calide arboꝝ. ⁊ eſt frigida p adherentiā frigide.

Operationes

¶ Se. a u. Gal. Cuſcuta abſtergit ⁊ fortificat: ⁊ apit opilatiōes epatis ⁊ renū ⁊ fellis. ¶ Et mūdificat venas ſubtiles ⁊ groſſas ab humoribꝫ groſſis ⁊ colericis. ⁊ fortificat ſtomachū ⁊ epar. ⁊ ꝯfert ictericie facte ab opilatiōe epatis ⁊ febri. ⁊ ꝓprie febri infantiū. ⁊ purgat colerā. ¶ Et idem auc. Meſarugie. Cōfert ictericie ⁊ opilationi epatis ⁊ ſplenis. ¶ Et idē auc. Alabari. Cōfert

ſtomacho z epati z eoꝝ opilatõibꝫ. z expellit ſu
perfluitates neruoꝝ z venaꝝ. z mollit ventrẽ z
E ꝯfert febribꝫ. ¶ Et de ꝓprietate eiꝰ eſt expelle
F re ſuperfluitates antiquas a venis. ¶ Et idem
auc. Saboꝛ eben. Eſt bona ſtomacho. z maxi
me qñ miſcet̃ cũ ea aniſum z ſemĩa ſimilia.

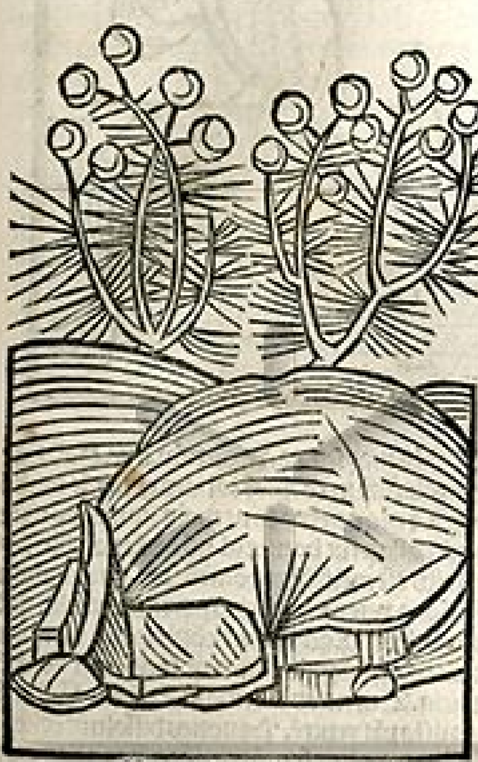

Capitulum. cl.

c Colofonia. Pliniꝰ ca. de colofonio. Pix
erica ſic dicta ab erice filio veneris: qui
victꝰ ab Hercule mutatꝰ eſt in montẽ ſui nois
In q̃ mõte creſcũt arbores: q̃ꝝ gũmi dr̃ colofo
nia: inde eritica carpos fructus illius arboris
Et dr̃ pix greca: q2 de ea in grecia in multa q̃n
titate inuenit̃. ¶ Paulus in cap. de colofonia:
calida eſt in ſcdo: z ſicca in p̃mo.

Operationes.

A ¶ Cõtra diſſinteriã fit ſuffumigatio ex pulue
B re ipſiꝰ. Cõtra tenaſmonẽ ex frigida cã ex pul
uere ipſiꝰ z naſturcij eq̃liter mixtis fiat aſperſio
C ſup renes melle calido punctos ¶ Ad pilos de
facie remouẽdos z faciẽ dealbandam. Accipe
ʒ. iij. colofonie. ʒ. i. maſticis modicũ armonia
ci puriſſimi: z diſſolue i vaſe terreo nouo z mũ
do: et ad vltimũ tres guttas armoniaci z miſce
z cola ſup aquã frigidã: z miſce z malaxa. Cũ
ãt volueris pilos tollere reſolue paucũ ad ig
nem z aliquantulũ tepefactũ pone ſup faciem
p vnã horã vl' duas. poſtea remoue pilos remo
uet z faciẽ depurat. Et ſit locꝰ ſiccatꝰ cũ pãnis
z parũ cũ digito madefacto preme vt meliꝰ ad
herear. Poteſt illud emplaſtrum decies appo
ni: z poteſt ſeruari p duos dies. ¶ Cõtra aſma D
ex frigida cauſa: materia exiſtente digeſta z diſ
ſoluta accipiat patiens fumũ per os.

Capitulum. cli.

Cera. Galienꝰ. vij. ſim. far. cap. de cerã
c ſm tranſlationẽ arabicã. virtus eius
p̃ma eſt: q2 eſt ex medicina media iter
res calefacientes z infrigidantes z exſiccãtes
z humectãtes: niſi q2 eſt cũ hoc groſſa res par
viſcoſa. z ideo non ſolũ deſiccat. verũetiam hu
mectat p accidens. poſtq̃ꝫ p ſuam viſcoſitatem
ꝓhibet reſolutionem. Et idẽ eodem li. ex eodẽ
capitulo ſm tranſlationem grecam. Cera in
medio equaliter eſt calefacientiũ z infri. z hu.
z ſiccantium. Habet autem q̃d groſſarum par
tium z emplaſticũ, ꝓpter quod nõ ſolum ſiccat:
ſed etiam ſm accidens humectat fortaſſis vt
q3 videbitur ꝓhibens tranſpirationes. Unde
z materia eſt aliquoꝝ farmacoꝝ q̃ calefaciunt
z infrigidant. Ipſa aũt ſm ipſam de digeſtiuis
vtiq3 erit debilibꝫ nõ intra corpus ſumpta: ſed
extrinſecus appoſita. Habet enĩ q̃d paucũ dya
foretice z calide virtutis q̃ plurimũ participat
mel. ¶ Et Serapion auc. Dyaſcoridis. Me
lioꝛ ex ea eſt groſſa mũda a ſoꝛde. in cuiꝰ odoꝛe
eſt odoꝛ mellis. z eſt in coloꝛe eius parũ rube
dinis. Et illa que eſt alba p coctură: z pinguis
eſt poſt ipſam.

Operationes

A Serapion auc. Albugerig. Molliſicat groſſi
cies apoſtematū: ꝛ conuenit aſperitati pectoꝝ
quando ponitur ſuper ipm cum oleo violato.
B ¶ Et molliſicat neruos ꝛ vlcera. ꝛ maturat et
reſoluit reſolutiōe debili. ꝛ nō eſt de medicinis
que ingrediuntur in corpore: ſed de illis q̄ ap
ponuntur extra. Et eſt materia omniū emplaſ
ſtrorum caleſacientium ꝛ infrigidantium.
C ¶ Et idē auc. Dyaſ. Uirt⁹ eſt molliſicatiua reſ
pleno vlcera repletiōe mediocri et non forti: et
formantur ex ea grana in modum granorum
geguero. et bibuntur ex eis decem grana ad
vlcera inteſtinorum.
D ¶ Et ꝓhibet coagulationē lactis in mām̄illis
lactantiū. ꝛ qū ponit̄ ſup neruoꝝ aſperitatem
molliſicat et lenit ipſam. Et eſt ſuperfluitas et
ſordes quam apes eijciunt extra domicilia ſua
ꝛ reperitur in aluearijs. pro quo lege cap. apes
in tractatu de auibus.
E ¶ Dyaſ. ſm̄ tranſlationem grecam. Cera melio
eſt rufa ꝛ pinguis ꝛ odorata odorem habens
mellis munda. ꝛ eſt pontica ꝛ cretica. alba cera
ꝛ pinguis ſecundam habet virtutem.
F ¶ Exalbare ſic ceram debes. Ceram albā inci
de minutis partib⁹ ꝛ mitte in cacabo nouo: et
miſſa aqua maritima impone foco: ꝛ cū ſe ſolue
rit ſparge deſuper tritum nitrum: et poſtq̄ bis
aut ter bullierit depone eam. Cū ꝓ ſpiſſaue
rit leua de cacabo ꝛ purga ſordiciem ſi fuerit.
Et ſcḋo id facias: et cum bullierit: mitte ibi
fundum cacabi fracti: aut illud ſit rotundum
aqua aſperſum: ꝛ deſup cere quod fuerit vel be
ſerit pone in ſole aqua perfuſum. Nam ꝛ lino
inſertum album facit colorem. Quiſq̄ autē
aquam ſalſam plus miſerit: plus albam ceram
facit. et verno ſuper herbam ponitur.
G ¶ Uirtus eſt omi cera tremantica ꝛ picrotica:
miſcet̄ autē ſuccis ꝛ pulu͛ib⁹ ꝓpter diſſintericos
cōfectis adiuncto aliq̄ mellis quo decoctio fiat
comeſtibilis: in modū pillule tria grana accep
ta coagulum lac mām̄is ſoluent. vires habet
omnis cera relaxare duricies molliter.
H ¶ Eſt enim media inter calidum ꝛ frigidum:
ſiccum ꝛ humidum. Unde materia eſt aliorū
medicamentorum. quia ex ea conſtruunt̄ epi
thimata et alia.

Capitulum. clij.
Caro
Operationes.

A ¶ Rabbi moyſes. ca. de carnib⁹. a uc. Gal. Car
nes volatiliū in corpib⁹ calidis generāt multā
colerā. ꝛ oīa cerebro ſunt mala ſtomacho: ſꝫ te
ſticuli galloꝝ ſūt boni: ꝛ id qḋ oꝛit̄ ex aīalib⁹ ſil
ueſtrib⁹ eſt meli⁹ q̄ ex domeſticis. Et euitanda
ſūt aīalia veterata ꝛ vicina partui: ꝛ brodia gal
linaꝝ elixatoꝝ adoptant cōplexionē ꝛ impin
guant corpa. ꝛ pulli colūbaꝝ inducunt dolorē
capitis. Turtures ꝯfirmant ſenſum. Gallinē
ꝛ galli laxāt ventrē. Pauones diſſoluūt colicā.
B ¶ Carnes edine fere ꝓueniūt officꝫ alias carſ
nes. Carnes capreoline corroborāt ſpūs. et re
laxant virtutem que cedit: ꝛ valent contra ſinſ
copim. Teſticuli galloꝝ ſunt boni qꝛ iuuant
defectos: ꝛ multū nutriunt ꝛ augent ſperma.
C ¶ Aui. li. ij. ca. ḋ carnib⁹. Carnes bone ſūt: caro
ouina q̄ cū caliditate ē ſubtil̄. ꝛ iuuenū capꝛoꝝ
ꝛ tauroꝝ. ꝛ carnes illoꝝ q̄ decis ſūt ꝓui magꝫ
ſunt ſuſcepabiles digeſtiōis ꝛ ſubtilioꝛ nutri
mēti. ꝛ edina q̄dē eſt minoꝝ ſupfluitatū q̄ arie
D tina. ¶ Caro lactātis lacte laudabili eſt bona
E lacte ꝓ nō laudabili eſt mala. ¶ Et caro deſ
crepiti q̄ eſt ex ouibus eſt mala. ꝛ ſimiliter extē
F nuati eſt mala. ¶ Et caro nigri eſt leuioꝛ ꝛ ſuaſ
uioꝛ: ꝛ ſimiliter caro maſculi. ꝛ rubea diuiſa ex
animalib⁹ plurime pinguedinis. ꝛ alba ſunt le
nioꝛes: ꝛ varia eſt minoꝛis nutrimēti. ꝛ natat
G in ſtomacho. ¶ Melioꝛ caro ꝛ digeſtibilioꝛ eſt
illa q̄ eſt circa os. ꝛ dextra q̄dē melioꝛ. ꝛ leuioꝛ
eſt q̄ ſiniſtra. ꝛ q̄ eſt in medio lacertoꝝ mūdioꝛ
H eſt carne neruoꝝ. ¶ Caro aūt laxa ſup quā nō
eſt neruus: fortaſſe eſt ſuauioꝛ: ꝛ ꝓprie que eſt ꝓ
pter generationē lactis: ſicut caro mām̄ille. Et

mãmille q̃dem nutrimentũ eſt bonũ.q2 ſi in ca eſt lac eſt groſſum. Teſticulorũ vero caro eſt melior alijs. ⁊ volucrũ quidem caro melior eſt aduracb ⁊ gallinarum: ei ſubtilioꝛum carum.

I ¶Oĩs pterea aĩalis ſicce cõplexiõis caro pui eſt melior ſic caro edi. Ipa eñi eſt bona. capna ṽo non eſt bona multũ. ⁊ eiꝰ humor foꝛtaſſe eſt malꝰ valde. Hircina ṽo caro ẽ mala abſolute.

K ¶Et caro lupoꝝ mala. Et oẽs volucres magne aquarum male. ⁊ habentes colla longa. et pauo ⁊ miluus ⁊ palumbros dure plurima generatio eſt melãcolica. et paſſeres omnes mali ſunt. melior caro ex ſilueſtrib9 eſt gazel. deinde porci ſilueſtres. Nam eſt velocioris digeſtiõis q̃ domeſtica. et plurimi nutrimenti. caro eius omnino ſiccior eſt carne quadrupedis.

L ¶Et caro vaccina ſiccior eſt caprina. ſʒ capna eſt ſiccior ⁊ difficilioꝝ digeſtiõis carne ouina. ⁊ caro veterũ eſt vehemẽtioris calefactionis et groſſi nutrimẽti. Leporis ṽo caro ca. eſt ⁊ ſic. p q̃ lege capitulũ Lepus. in tractatu de aĩalib9.

M ¶Carnes magnarum auiũ ſunt groſſe. Anatis vero ⁊ aquaticarum eſt vehementis humiditatis. ⁊ eſt ꝑpinqua in hoc carni ouine. Caro vaccina plurimi eſt nutrimenti groſſa melancolica generans egritudines melancolicas. et quod eſt melius eſt caro vitulorum.

N ¶Porcelloꝝ ṽo parui eſt nutrimẽti. ꝓpter fortitudinẽ ſue reſolutiõis ⁊ vehementiã ſue humiditatꝫ. Et caro anatis eſt plurimi nutrimenti: nõ tñ exiſtit in bonitate gallinaꝝ ⁊ ſimilium. Caro vipere ꝯfert lepre. caro ericij ẽ humectatiua ⁊ ꝯuenit lepre ⁊ ydropiſi ⁊ doloꝛi renũ. Caro ranaꝝ ꝯuenit pũcture vermiũ venenoſoꝝ.

O ¶Cinis carnis aſini ſm Auicẽ. et epatis eiꝰ cũ oleo ſuppoſitꝰ valet ꝯ̃ ſciſſuras frigoris ⁊ delet ſcrofulas: ſanat leprã. cõtractis ex ſiccitate ſedenti in iure carnis eius. Epar eius aſſatũ ieiuno comeſtum conuenit epilentie.

P ¶Auerrois in li. colliget. ca. de carnib9. Melior caro ex volatilib9 eſt caro galline iuuenis ſane ⁊ pinguis. ⁊ hʒ mirabilẽ ꝓprietatẽ in tẽperando cõplexionẽ. ⁊ ꝓpterea brodiũ ſuũ eſt optima medicina leproſis. q2 cerebrũ eiꝰ augmẽtat ſubſtãnaꝫ nñi corpis: ⁊ acuit ingeniũ Ex ambulatiuis poſt ipas ẽ caro edi: ⁊ poſt caro arietũ.

Q ¶Sed Galieno videt̃ q2 carnes vituloꝝ ſunt melioꝛes carnib9 arietis. Et Auicenna dicit. Melior carniũ eſt porcina. q2 illa caro eſt naturalior hoĩb9 q̃ illa caro aĩaliũ ambulantiuꝫ. ⁊ multi vituperãt carnes agnoꝝ: ꝓpterea quia dominatur multa humiditas ſuper eas.

R ¶Raſis. Carnes agnorum ſunt poſt bonitatem carnium edorum. ⁊ ex volatilibus. et ex laudabilib9 ſunt carnes perdicum. ſed declinant parum ad frigiditatem et ſiccitatem. et ſunt ſicut galline deſerti. et habent proprietatem ſtringendi ventrem aſſe ⁊ elixe. Sed turtures ſunt ſimiliter bone: ſed declinant plꝰ ad caliditatem: ⁊ habent proprietatem in acuendo ingenium.

¶Columbe ſunt ca. et ſicce. groſſioris ſubſtantie q̃ turtures. Et pulli eorum habent humiditatem ſuperfluam. et hoc ſignificat grauitas motuum ipſorum ſicut ſignificat calor eorum actualis. ⁊c. Et tantum de carnibus in generali: ſed in ſpeciali inuenies inferius de animalibus. S

Capitulum. cliij.

Aſeus. yſidorus. Caſeum vocant
c quaſi careum. eo q2 careat ſero. Namq3 omne ſerum ei deducatur vt pondus arguatur. Palladius. Caſeus mẽſe Mayo coagulãdꝰ eſt lacte ſincero cui ſerũ omne deduci debet: vt ⁊ ponderib9 arguatur. Ubi ṽo ſolidari ceperit in opaco ponendus eſt loco aut frigido. Et ſubinde depreſſus ad actis pro acquiſita ſoliditate ponderib9: trito ac torefacto ſale debet aſpergi. etiam durior vehementius premi. Poſt aliquos dies ſolidate iam formule per crates ita ſtatuantur: ne inuicem ſe vnaqueq3 contingat. Sit autẽ loco clauſo ⁊ a vẽto remoto: vt teneritudinẽ ſeruet atq3 pinguedinẽ. Uicia caſei ſunt: ſi

aut ſiccus ſit: aut fiſtuloſus. qđ euenit ſi aut pa
rū ꝓmat: aut ſales nimios accipiet. aut calore
ſolis vrat. In recenti caſeo ꝯficiendo aliq̄ nu
cleos virides pineos terūt: atq̄ ita lacte mixto
gelant. Aliq̄ thimū tritū ⁊ freq̄nter colatū ꝯge
lant. Qualēcūq̄ etiā ſaporē velis efficere pote
ris. adiecto qđ elegeris ꝯdimento. ſeu piperis:
ſeu cuiuſcūq̄ pigmēti. Ex li. de na. re. q̄ ſ dicit
Galien⁹ Caſeū generaliter eſſe malū. de ſubſtā
tia caſeata pura eſt intelligendū. Nā ex triplici
lactꝭ ſubſtātia caſeus eſt. ſerū quidem bonū eſt
⁊ butirū melius. caſeus aūt ꝑ ſepeſſim⁹. Ita q̄
caſeus lacti vicin⁹ ⁊ craſſus ac butiroſus bo
nus eſt ⁊ ſanis ſanus.

Operationes.

A ¶ Plinius. Zoroaſtrem in deſerto ſolo caſeo
vixiſſe annis viginti: ita temperate vt non ſen
tiret dolorem alicuius morbi.

B ¶ Idem libro vndecimo. Caſe⁹ nō fit ex vtrim
q̄ dentatis q̄m coꝝ lac nō coit.

C ¶ Idē li. xxviij. Seſtius eoſdē effect⁹ eq̄no ca
ſeo q̄s bubalo tradit: ſtomacho vtiles q̄ nō ſūt
ſalſi id eſt recētes. Veteres aluū ſiſtūt: corpuſ
q̄ minuūt. ſtomachuz valiores. In totū ſalſa
minuūt corpus: alunt mollia. Caſeus recens
cū melle ſigillata emēdat: mollis aluū ſiſtit.

D ¶ Dyaſcorides. Caſeus viridis ſine ſale cuſto
machus eſt: pingues facit humores: carnes re
plet. ventrē mollit. Elixus āt ⁊ aſſus ventrem
ſtringit. tumoribꝰ oculoꝝ medeꝛ: liuores tollit
Sallit⁹ āt maciē pinguibꝰ facit. Cacoſtoma
chus eſt: q̄ facit ardorez. ⁊ maxie bubal⁹. q̄ tn̄
coagulat⁹ oībꝰ tumoribꝰ medeꝛ ſuppoſitus ⁊
oculis maxie. Caprinus q̄dez ſtringit ⁊ etiā bu
balus: ſꝫ plus ardorē facit q̄ ſiccior eſt.

E ¶ Ouinus q̄dē pl⁹ nutrit ⁊ min⁹ vētrē ſtringit.
q̄ pinguis eſt. Itē ſallit⁹ ventrē mollit. vetus
āt ſtringit. Aqua ſo caſei carnes impinguat.

F ¶ Yſaac in. iij. li. Caſe⁹ vniuerſalr̄ peſſim⁹ eſt
ſtomachi grauatiu⁹: digeſtioni difficilis. Ido ſe
piſſime illo vtētes colericā incidūt paſſionem

G ¶ Et lapides in eoꝝ renibꝰ generāꝛ. ſꝫ tn̄ diuer
ſo mō eſt. Caſe⁹ recens nimis calid⁹ eſt ceterꝭ et
q̄ eut⁹. vij vicin⁹ in frigiditate ⁊ hūiditate q̄ſi i
ꝑ gra. qđ eſt ꝓpter humectationē lactꝭ aq̄ſitatē
in ſeſe ꝯtinentē. quare ceteris nutribilior eſt: ⁊
ventrem humefacit abſq̄ vllo ſtomachi nocu
mento: ꝑcipue ſi ſale careat.

H ¶ Vetus aūt ⁊ ſicciſſim⁹ acumen ⁊ calorē ha
bet palā ꝓpter ſal ⁊ coaguli ſiccitatez. Proinde
cito in fumoſitatē ⁊ colericos humores cōuer
titur. qđ duobꝰ modis cōtingit. vnus eſt q̄ ei⁹
vnctuoſitas in ꝑ parulo eſt. ab ei⁹ aquoſitatis
carētia. Alius ꝑ acumine qđ acq̄ſiuit coagulo
⁊ ſalo. ideoq̄ ſtiptic⁹ eſt ⁊ vitādus. q̄ nō ē bon⁹
ad nutrimentū. nec ad bonū ſanguinē generā
dū. nec ad ventrē humectandum.

¶ Aui. li. ij. Caſeus melior eſt medi⁹ inter illū I
q̄ extēdiꝛ vt viſcus ⁊ frangibilē: ambo q̄dē ma
li ſunt. ⁊ q̄ ſapore ꝓuat⁹ ⁊ declinans ad dulcedi
nē. Factus aūt ex acetoſo melior eſt eis.

¶ Caſei maliciam augmētant ſubtiliantia: q̄ K
faciunt ipm penetrare dum eum impellunt.

¶ Et caſeus caprarū q̄ veſcunꝛ ſubtiliatiuis L
eſt melior q̄s earum q̄ nil de robelijs. In ipſo
eſt abſterſio ⁊ ex eo fit emplaſtruz obtalmie et
extremitati palpebre percuſſe.

¶ Generat āt lapidē in renibꝰ ⁊ veſica ꝓpterq̄ M
humid⁹. ſꝫ ꝯfert vlceribꝰ inteſtinoꝝ. ꝓprie aſſa
tus: ⁊ ꝓhibet ſolutionē. Coctus āt in aq̄ ⁊ i po
tu dat⁹ ablactantibꝰ lac eaꝝ multiplicat.

¶ Dicitur etiam q̄ caſeus cum calamento mō N
tano ſup venena epithamatur. Caſeus recens
frigidus eſt ⁊ humidus in tertio. nutritiuus et
impinguatiuus.

¶ Caſeus quidem recens nō ſallit⁹ ꝓhibet pla O
gas apoſtemari lenit naturā: ⁊ eius aqua ſoluē
do educit colerā. Sallit⁹ aūt nō ver⁹ velocior
eſt in digeſtione ⁊ deſcenſione. Verū ſallitus ⁊
nō ſallitus malus eſt ſtomacho.

Capitulum.cliiij

tamaras

D Actilus. yſid. Dactili ſūt palme fructus. a digitoꝝ ſimilitudine nūcupati. quoꝝ ⁊ noīa variant. Nam aliȷ̄ appellāt palmulē ſimiles mirabolanis. Aliȷ̄ thebani. aliȷ̄ nuca leos. q̄s greci ⁊ cariathos vocant. ¶ Areſto. in libro de vegetabilibꝫ. Succoꝝ q̄ fructibꝫ inſunt. q̄dam dulces ſunt ac meliores vt dactili ficus. Item fructus quidaꝫ cum q̄bꝫ ſtatim ſemen fit. aliȷ̄ operculo cooperiunt vt dactili. ¶ Plini⁹ libro. xiȷ̄. Palmarū ſemen. id eſt lignū q̄d intra dactilos eſt oblongū. nō vt oliuis orbiculatū. vnde radix p̄mū ſpargitur. Serit autē paruū. ⁊ bina iuxta ſe cōpoſita ſemina. ſupq̄ȝ condē. q̄m infirma ſingulis eſt plāta. quaterne ꝑo coaleſcunt. Auerrois. v. Colliget. cap. de dactilis. Dactilanū. i. arbor dactili cum fructu ⁊ floribꝫ omnes partes ipſi⁹ ſtipticitatem magnaꝫ habent. ſed fructus eius cū eſt maturus aliquā habent ſtipticitatē. Corices vero arboris predicte maioꝛes habent ſtipticitatē.

Operationes.

A ¶ Rabbi moyſes. cap. de dactilis. Dactili generant doloꝛē capitis. Opilant epar. ⁊ apoſtemant caput. ⁊ emoꝛroidas creant.

B ¶ Sera. aucto. Raſis. Calefaciūt ⁊ generant ſanguinē groſſum. ⁊ ꝯuertunt cito ad colerā. ⁊ ſunt mali illis q̄ꝝ cōplexio eſt ca. et epar ca. et cui cito euenit ſoda. ⁊ ſquinantia ⁊ botoꝛ. et opilatio in epate ⁊ ſplene.

C ¶ Et deterioꝛes ex eis ſunt magni ⁊ dulcioꝛes ⁊ nō ſunt aliq̄ modo ꝯuenientes illis q̄ ſunt calide cōplexionis: ⁊ nō ſunt debilis nature impinguāt ab eis. Et dactili q̄ vocant bairon vel beyren ſunt melioꝛes oībꝫ. quoꝝ coloꝛ eſt citrinus ⁊ rubeus.

D ¶ Gal. ȷ̄ȷ̄. de dulcȷ̄s. ca. de fructu palmaꝝ. quidam ex dactilis ſiccioꝛes ſunt ⁊ ſtipticātes. vt egiptȷ̄ dactili. q̄dam aūt molles ⁊ humidi et dulces. ſicut q̄ vocantur beyron vel kanochi. Optimi autem iſti naſcunt ſm paleſtinā: ſiue in hiericho. Intermedȷ̄ aūt amboꝝ dictoꝝ generum ſunt oēs aliȷ̄ dactili. ſunt aūt indigeſtibiles et grauatiui capitis. Nam oēs dactili indigeſtibiles ſunt: et capitis leſiui amplioꝛes comeſti.

E ¶ Qui aūt ab ipſis diſtribuit in coꝛpe chim⁹ groſſus ſemꝑ eſt. habet autem aliq̄d viſcoſum quando dactilus fuerit vnctuoſus. quādo aūt tali chimo dulcedo admiſcet: celerrime quidē ab ipſo epar obſtruit.

F ¶ Ledit aūt ⁊ flegmonizās ⁊ turgeſcens ſumme ab edulio ipoꝝ. ꝯueniēter aūt ⁊ epar ⁊ ſplen opilant ⁊ ledunt. multo aūt magis ledunt virides dactili ad oīa paulo amplioꝛes comeſti palam igit q̄ calidioꝛē habent chimū q̄ dulces frigidioꝛē aūt q̄ ſtiptici. ſed inflatione nocent: ⁊ implēt virides dactili ſicut ficus.

G ¶ Eandē eñ ꝓpoꝛtionē habēt ficus virides ad ſiccas: quā virides dactili ad alios. In nō valde ꝑo calidis locis nō maturant ꝑfecte dactili vt ad reponendū fiant vtiles. ⁊ ꝓpter h̄ coacti virides comedere ipſos crudis humoꝛibus replentur. et rigoꝛibus difficulter calefactilibus capiuntur.

de do Minho

Capitulum.clv.

bisnaga

D Aucus. Pli. lib. xxv. Dauci differentie ſunt due. Probatiſſima eſt i cre ta: mox in achaia: ⁊ in ſiccis vbicūq̄ȝ nati: feniculi ſimilitudīe. candidioꝛibꝫ folȷ̄s ⁊ minoꝛibꝫ hirſutiſq̄ȝ recto caule pedali. radice guſt⁹ ⁊ odoris ſuauiſſimi. hec in ſaxoſis naſcit meridianis Reliq̄ genera naſcūt vbiq̄ȝ terrenis collibꝫ limitibuſq̄ȝ: nec niſi pingui ſolo: folȷ̄s coꝛiandri caule cubitali. capitibꝫ rotundis. Semen cu⁹ cimino ſimile. prioris milio. album ⁊ acre. odoratū oībꝫ ac feruens. Secundū quoq̄ȝ poꝛe

vehementi⁹ eſt. Ideoqꝫ parce ſumi debet. Pla-
tearius. Daucus eſt calidus ꝛ ſiccus in tercio
gradu. Et duplex eſt eius mod⁹: videlicet dau-
cus chreticus: ſic dictus quia in chreta reperi-
tur ꝑcipue. ꝛ eſt maioris efficacie. Et daucus aſi-
ninus ꝙ ꝑcipue aſinoꝝ eſt cibus. hic ꝛ pro chre-
tico ponitur qua illeratus habetur. Habetqꝫ
daucus maiorem efficaciam ſcḋm herbam ꝛ flo-
res nullam vero vel modicam ſcḋm radices. her-
ba itaqꝫ cum floribus debet colligi. ꝛ abiectis
radicibꝫ in vmbroſo loco deſiccari per annuꝫ
in multa ſeruatur efficacia. virtutem habꝫ diſ-
ſoluendi et conſumendi et attenuandi ex qua-
litatibus ſuis diureticã ex ſubſtantia ſubtili.

Operationes.

A ¶ Platear⁹. Contra frigidum aſma ꝛ frigidã
ꝛ humidam tuſſim datur vinum decoctionis
eius ficuũqꝫ ſiccarũ. ꝛ contra ſtomachi doloreꝫ
ex ventoſitate vel frigiditate.

B ¶ Cõtra ſtranguiriã ꝛ diſſuriã. ꝛ contra colicã
ꝛ yliacam vinum decoctionis eiuſdem ex ſaxi-
frage.

C ¶ Contra opilationem ſplenis ꝛ epatis ex fri-
gida cauſa. ꝛ ydropiſim fit ſyrupus ex ſucco fe-
niculi ac decoctione illius.

D ¶ Contra frigidum reuma ſaccellatur caput
ex puluere ipi⁹ bene calefacto.

E ¶ Conſtantinus in libro graduum. Daucus
eſt calidus in initio tertij gradus ꝛ ſiccus in
ſecundo. Febrem flegmaticam ꝛ morſus repti-
lium ac pleureſim ꝛ ydropiſim curat. vrinam ꝛ
menſtrua ꝓuocat. eius apozima potui datum
pectus a ſcreatibꝫ mũdat groſſos inteſtinorũ
humores diſſoluit vnde ventris dolores ac tor-
ſiones amputat.

F ¶ Idem. Splenis ꝛ epatis aperit opilationẽ
Et ſi cum apij ſemine miſceatur. eius actio
fortior efficitur.

G ¶ Dyaſcorides. Bibitum menſtruis imperat
Urinam prouocat. Tortionibus ſubuenit.
Ad omne vicium toracis ydonee facit. Tuſ-
ſientibus effectum tribuit. ꝑcuſſionibꝫ ſpalan-
gionis occurrit.

H ¶ Tuſſi veteri ꝛ torminoſis ꝓficit cathaplaſ-
matibꝫ adhibitum. Puſtulas ꝛ tumores com-
peſcit. Omnia ſemina cum vino bibita faciunt
contra morſus ſerpentum.

Capitulum. clvij.

d Ragantũ vel dragagantũ. Platearius.
Dragantũ eſt gũmi cuiuſdã arboꝛ vl-
tra mare naſcentis. Humiditas enĩ ef-
fluẽs ex actõe caloꝛ denſat ꝛ i gũmi ſubſtãtiã
mutat. Eſt aũt frigidũ in ſcḋo gḋu: humidũ i ꝑ-
mo. Hui⁹ triplex ẽ maneries. Eſt enĩ albũ qḋ
meli⁹ eſt ſi ſit clarũ ꝛ purũ. Eſt ꝛ ſubruſum ꝛ ci-
trinũ: qḋ nõ ẽ adeo bonũ. In medicinis frigi-
dis albũ ponit: ſubruſum aũt vel citrinũ in cali-
dis. Per annos q̃dragīta ſeruat. virtutẽ hꝫ
infrigidandi: mũdificãdi. humectãdi: cõglutī-
nandi. Sera. li. aggre. cap̃. hahe. Hahe eſt ar-
bor cui⁹ gũmi eſt dragantũ: cuius radix groſſa
lignoſa. ꝛ vocat dragantũ: ex q̃ apparet res q̃dã
ſup terrã: vñ egrediunt rami eius. ꝛ ſunt rami
ſeu virge breues duri extẽſi ſup faciẽ terre. ꝗb-
ſunt folia gracilia pua plima. ꝛ inter ipa ſũt
ſpine albe eq̃les durcq̃ teguntᷣ ꝛ occultantur
ab ipſis folijs. Dragantum eſt humiditas que
emanat ex radice ipſa qñ vulnerat ferro ꝛ tpe
ſue maturationis apparent qñ vulnerat in loco
ſciſſure: ꝛ radix ipa vocat arabice chachita. Et
melius ex draganto eſt clarũ purũ ſubtile: cu-
ius ſapoꝛ vergit ad dulcedineꝫ. qḋ arabice vo-
cat ſichirairim. grece nagantũ. latine vero dra-
gantũ. Galien⁹. viij. ſim. far. cap̃. de draganto.

Dragantũ virtus eiꝰ eſt pͥma q̃ deſiccat ⁊ ſecun
da glutinat: ⁊ tertia eſt q̃ frangit acuitatẽ rerũ
calidarũ ⁊ acutarũ. fri. in. ĳ. humi. in. i.

Operationes.

A ¶ Sera. auc. Dyaſ. Uirtus eſt ei glutinatiua
ſic virtꝰ gũmi arabici. ⁊ ipm adminiſtraꝛ in co
bol oculoꝝ ⁊ in medicinis tuſſis et aſperitate
canne pulmonis: ⁊ abſciſſione vocis: ⁊ curſus
catarri in vuula. qñ fit ex eo ↄfectio cũ melle ⁊
poniꝛ ſup linguã. ⁊ trãsglutiꝛ qḋ de ipo diſſol
uitur. aut datur de ipſo. ʒ. i. poſtq̃ infundiꝛ in
vino cocto dulci. ⁊ tũc valet etiã ad dolorẽ re
nũ. ⁊ vlcera veſice qñ miſceꝛ ei ex cornu cerui
no aduſto. ⁊ parum aluminis yameni. ꝓhibet
nocumentũ morſus ſerpentũ.

B ¶ Et idẽ auc. Albugerig. Dragantũ eſt frigi
dũ. ⁊ eſt in eo humiditas q̃ laxat ventrẽ. ⁊ ↄfert
tuſſi ⁊ vlceribꝫ oculi. ⁊ lippitudinibꝫ eiꝰ ⁊ repꝛi
mit acuitatẽ medicinaꝝ laxatiuaꝝ.

C ¶ Et idem. auc. Meſarugie. Eſt bonũ vlceri
bus veſice ⁊ aſperitati gutturis ⁊ ligue.

D ¶ Et idẽ auc. Habix. Eſt in eo res modice ca
liditatis ⁊ hũiditatis ⁊ laxat ventrẽ ⁊ ↄfert tuſſi ⁊
vlceribꝫ pulmonis. ⁊ glutinat vlcera inteſtino
rũ: niſi q̃ addit in ſolutõe ⁊ ↄfert vlceribꝫ ocu
li. ⁊ lippitudini qñ infundiꝛ ⁊ diſſoluiꝛ ⁊ collirĳ
ſaꝛ cũ aq̃ eiꝰ. aut poniꝛ in puluerib. ⁊ ↄuenit ⁊
miſceꝛ cũ medicinis acutis laxatiuis. q2 ꝓhibet
nocumẽtũ ⁊ ꝓhibet aggrauatõez ipiꝰ medicine
ſup̃ naturã ſi deo placuit. Formã aſſandi dra
gantũ inuenies in cap. Gũmi arabicũ de g.

E ¶ Dyaſ. Dragantũ in puluerẽ redactũ ⁊ cũ ca
lida aq̃ potatũ eos q̃ ſpaſmũ patiunꝛ: vel q̃bꝫ
aliq̃ intrinſecꝰ vene crepuerũt ſiliter ſanat.

F ¶ Galienꝰ. Aqua ordei in qua coctum fuerit
dragantum per noctem remouet ſitim.

G ¶ Cõtra ſciſſuras oris ⁊ labioꝝ ⁊ palati vlce
ratões vel excoriatões. diſſoluaꝛ dragantũ in
aq̃ ro. ⁊ p pannũ exꝓmaꝛ. ⁊ cũ glutinoſitate ↄſi
ciaꝛ puluis amidi. ⁊ inungaꝛ pena. ⁊ illiniatur
lingua vel labiũ ſepe ⁊ cito curãꝛ.

H ¶ Ad faciem dealbandam ⁊ pannũ ſupfluum
remouendũ ponaꝛ dragantũ in aqua ro. p no
ctem mane addito borace vel campbora i gua
q̃ntitate. ⁊ facies freq̃nter illiniaꝛ.

I ¶ Sed attende q2 quando dragantum in me
dicinis ponitur: per ſe debet teri: quia contri
tioni reſiſtit. Si eñ cum aliĳs ſpeciebꝫ ↄteraꝛ
prius in fumũ reſoluẽtur alie ſpecies q̃ dragã
tum ↄteratur.

Capitulum. clviĳ.

d Iptamũ. Dyaſ. Diptamũ vl' diptannum
multi dicũt eſſe pulegiũ agreſte vel hatin
herba eſt inſcida ⁊ plꝰ diretica modaꝛ: vt pule
giũ hꝫ folia lanoſa ⁊ ſup oẽs fruticẽ ineſt ei ve
lut lana ſꝫ nec florẽ hꝫ nec ſemẽ. Uirtꝰ eſt ei tã
ta q̃nta pulegio. ſꝫ paulo inſcidioꝛ. Eſt ⁊ aliud
genꝰ diptanni qḋ hꝫ folia ſiſimbrio ſilia: ſꝫ frõ
maioꝛe nigrã ⁊ mollẽ. cuiꝰ fo. odorẽ habent
ſiſimbrĳ. Eſt aũt diptannis leptomeris ⁊ cale
faciens leniter ac ſtringens.

Operationes

¶ Ysi. Diptãnũ tãte potẽtie eſt vt ferrũ a corpe A
expellat: ⁊ ſagittas excutiat. vñ ⁊ eiꝰ pabulo fe
re pcuſſe ſagittas a corpe inherẽtes eĳciũt. hãc
q̃dã latinoꝝ pulegiũ martis dicũt ꝓpter belli tela
excutiẽda ¶ Platearꝰ. Diptannũ expellit ve B
nenũ. vñ pcipue ↄ morſus venenatoꝝ aĩalium
daꝛ ſuccꝰ potui ⁊ etiã vulneri iponiꝛ vel puluis
ſi ſuccꝰ nõ habeꝛ. Eſt aũt hec herba ca. ⁊ ſic. i. ĳĳ.
gdu. Huiꝰ radix eſt maioris efficacie q̃ herba
⁊ viridis q̃ ſicca. ¶ Ex diptãno ⁊ aliĳs q̃buſdã C
põt fieri ↄfectio q̃ vice tyriace ꝓbeꝛ. ¶ Diptã D
nũ etiã educit fetũ mortuũ. vꝫ ⁊ ↄ epilentiã ⁊ ↄ
paraliſim. ¶ Dyaſ. Si igni ſupponaꝛ aut fu E
migio adhibeatur mortuos in vtero infantes
excludit. Cui etiã tãta eſt virtus: vt a capreis

vel aliq̄bo beſtiis ſagitta percuſſis ſi comeſta fue
rit: ſtatim eā foris eiiciat. Preterea pſeudo dip
tannū locis multis naſcit̄ ſimile ſupdicto. ſʒ ⁊ rute
īferi⁹: qꝛ nimis inſcidū ē minorēqꝫ efficaciā hʒ
F ¶ Idē. Diptannū vrinā mouet: ac mēſtrua ꝓ
ducit. ⁊ odore ſuo icēſa vipas ⁊ ſpētes īterficit.
G ¶ Cōſtan. Diptannū vulnera hūorib ⁊ melā
coliā mūdificat. bibitū aut ſuppoſitū mēſtrua
ꝓuocat. ſecundinā ⁊ fetum mortuum expellit.
H ¶ Plini⁹ li. xxv. Cerui (vt indicauim⁹) diptānū
oſtēdere vulnerate eo paſte ſtatim decidētib
telis. Nō ē alibi ꝗ̄ in cbreta. ramis ꝑtenue pu
legio ſileʒ feruēs ⁊ acre guſtu. Folijs tm̄ vtunt̄
flos null⁹ ei eſt. ſemē vt caulis. radix tenuis et
ſupuacua. Et i cbreta āt nō ſpecioſe naſcit̄ mi
rūqꝫ a capris experitur. ¶ Pro eo eſt ⁊ pſeudo
diptannū multis in terris naſcēs folio ſimili ra
mulis minoribꝫ. a ꝗbuſdā condris vocatū. mi
noris effect⁹ ſtatim intelligit̄ diptannū mima
portiōē accēdit os. q̄ cū legūt in ferula vel arū
dine ꝯdunt ꝑeligantqꝫ ne potētia euaneſcat.
Sūt q̄ dicūt vtrāqꝫ naſci multipharıā ſʒ detes
K riores in agris pinguibꝫ. ¶ Et verū q̄dā dip
tannū vel dictannū non niſi in aſperis. Eſt et
gen⁹ tertiū diptāni. nec facie nec effectu ſile fo
lio ſiſimbrij ramis maioribꝫ. ꝓcedente illi ſua
ſione. q̄cq̄d in cbreta naſcit̄ infinito ꝓſtare ce
teris eiuſdē generis alias genitis: ꝑmie ꝓo qđ
L in parnaſo. alioqn biſerum eſſe. ¶ Et pelnim
monte in Teſſalia. ⁊ cleurriū in euboca. ⁊ totā
Archadiā ⁊ Lyconiā. Tradūt archades q̄dē
nō medicaminibꝫ vti: ſʒ lacte circa tēp⁹ veris.
eo qꝛ tūc maxie ſuccis herbe turgeāt: ⁊ medicet̄
M vbera paſcuis. ¶ Bibitū aūt lac vaccinū eo
qꝛ boues omnino vorifere in herbis ſunt.
N ¶ Idem in libro viceſimoſexto. Diptannum
ſagittas pellit pota. ⁊ alia tela extrahit illita.
O ¶ Gal. Specieí q̄ de diptann⁹ virt⁹ eſt ſic pu
legij domeſtici: niſi qꝛ ē fortioris ꝟtutis qꝛ nō ſo
lū bibitū: ſʒ ex eo factū naſcale ſeu fumigiū ex
trahit fetū mortuū. ⁊ extrahit ſagittas de corpe
ſtatim de eo accepto cibo.

Capitulum. clviij.

Doronicū. Sera. li. aggre. cap. varo
d nig. id eſt doronicū. Dicit̄ qꝛ ſunt vene
albe interi⁹. exteri⁹ ꝟo ad citrinitatem
tēdentes. ⁊ ſunt fruſtra in groſſitudie ramorū
ſcitaragi. ⁊ in magnitudie nodi pullicis ad pl⁹.
⁊ ſunt aliq̄ntulū dure ⁊ graues et deferūt̄ ex ſy
ria. Et doronicū ex ſyria eſt illud qđ magis ad
miniſtrat̄ eſt cali. ⁊ ſic. in tertio gradu.

Operationes

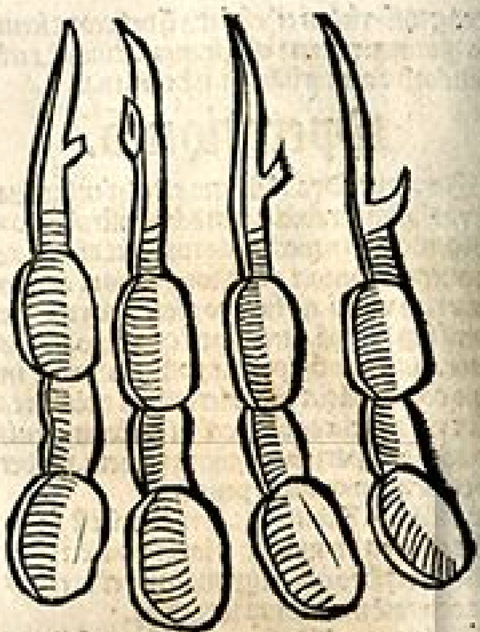

D Doronicū ꝯfert doloribꝫ q̄ generāt̄ a vētoſi
tatibꝫ matricis. ¶ Et ꝯfert morſibꝫ venenoſorꝫ ⁊
pſicturis eorꝫ bibitū. ⁊ facto emplaſtro cū eo ⁊
ficubꝫ. ⁊ intrat in ꝯfectionibꝫ magnis. ¶ Aben
meſuay. eſt ca. ⁊ ſic. ⁊ ꝯuenit vētoſitatibꝫ matri
cis. ⁊ ꝯfortat cor. ⁊ ꝯfert ſuo tremori ⁊ cauatan
¶ Auicēna de viribꝫ cordis dicit qꝛ ꝯfortat cor.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.clix.

Patica. Plateari⁹. Epatica eſt quedam herba creſcens in locis aquoſis: ⁊ ꝓcipue lapidoſis. habet folia minuta. Terre lapidibuſq; adherētia. Et dicit̃ epatica que ꝓcipue epatis eſt iuuatiua. In primo gradu frigida eſt ⁊ ſicca. Et que habet maiora folia eſt melior. habetq; virtutē infrigidandi: ⁊ ex ſubtilitate ſubſtātie ſue confortandi. ¶ Serapion aucto. Galieni. Epatica naſcit̃ in lapidibꝰ humectis: ⁊ cadit ſup eam ros vel gutta aque. ⁊ eſt ſimilis lenticule aque. Et q̃nto maiora habet folia: tanto melior eſt. frigida eſt ⁊ ſicca in primo gradu.

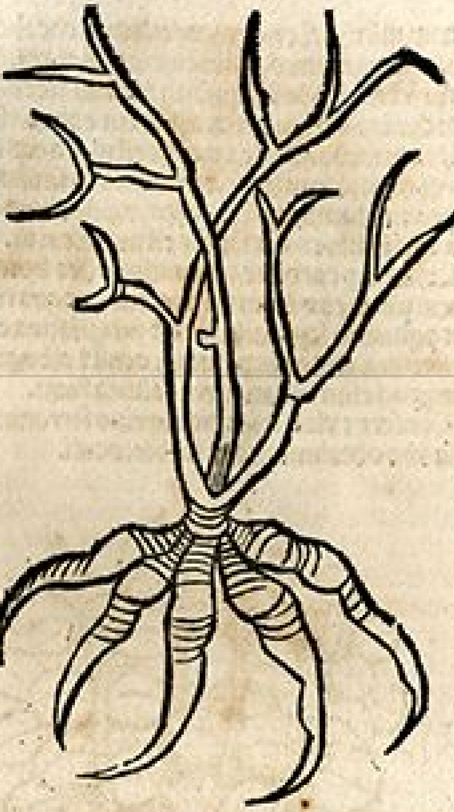

Operationes

A ¶ Epatica valet ꝯtra opilationem ſplenis ⁊ epatis ex calida materia. Et ꝯtra oēm. egritudinē epatis calide. Et ꝯtra apoſtemata calida ſuppoſita trita. Eſt enim repercuſſiua.

B ¶ Serapion aucto. Dyaſcoridis. Virt⁹ ei⁹ eſt que infrigidat frigiditate pauca. et deſiccat ⁊ abſtergit. Et emplaſtrum cum ea factū abſcindit mēſtrua. Et poſita aut cathaplaſmata etiam ſedat apoſtemata calida. Et curat empetiginē. ⁊ ꝓfert yctericie.

C ¶ Et conficitur vel miſcetur cū melle. aſperedinem oris vel lingue diſſenit. Et ꝓhibet fluxum humiditatum ad membra. Eſt enim frigida: ſicca ⁊ ſtiptica.

D ¶ Platearius. Et dicit̃ epatica que precipue epatis eſt iuuatiua. Syrupus fact⁹ ex aqua decoctiōis eius: addito reubarbaro in fine decoctionis ꝯtra ictericiam eſt optimus.

E ¶ Sed in omibus aq̃s ex quibꝰ ſyrupus fit contra calefactionem epatis poni debet epatica. multum enim iuuat. Iterū. Contra calida apoſtemata valet in principio trita ⁊ ſuppoſita. Operatur enim repercuſſionē.

Capitulum.clx.

Banus vel Ebenus. Ariſtoteles in libro de plātis. Ebenus ⁊ ea que illi vicina ſunt mergunt̃ in aqua. quia in eo raritas eſt parua: nec eſt aer in ipo q̃ poſſet ipm tollere. Partes enim eius ſunt multum ſolide. In terris nempe valde calidis ⁊ ſiccis plāte nō hn̄t humorē q̃ materie ſufficiat. Ideoq; partes cōpacte ſūt ⁊ anguſti meatus. Unde calor plantam inter albedinē ⁊ nigredinē colorat. Fitq; lignum hui⁹ nigrū ⁊ mergit̃ i aq̃ vt eben⁹. ¶ Dyaſcorides. Ebenum eſt lignum qđ ex ethiopia venit: colorē habens nigrum duplici caligine. tactu lene durum ⁊ guſtu ſtipticum. In coticula confricatum. oſtendit colorem rufum. Eſt alterum ex india colore vario: ſed melius predictum. Multiq; amomina ligna ⁊ accantica vēdat quia ebeno ſimilia ſunt: ſed inde fiunt nota. q: mollia ſunt nō grauia. Cunq; fructum ferunt haſtilia eorū ſubrufi coloris apparent: nec odorem nec guſtū talem habent. Eſt autem optimū quod eſt nigrum ⁊ equaliter lene vires habens in guſtu acres. ¶ Ex libro de naturis rerum. Ebenus eſt arbor cui⁹ lignū duriſſimum ⁊ imputribile: non facile cedens igni. Quod licet in ignem vehementiſſimū ardeat quodāmodo ⁊ abſumatur: nunq̃ tamen eius combuſtiō tranſit in flāmam. Cortex eius lenis eſt vt lauri lignum.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Ebanum vlceribus oculoꝝ vtilitatē facit. Virtus eſt ei etiā purgatoria. A
Et ideo caligines oculorū ⁊ reumatiſmū detergit ac ꝓhibet. Multi corilas medicinales ex eo faciūt. ¶ Aliq̃ vero triturā ⁊ raſurā B
eius ⁊ liniaturā infundūt in vino die ac nocte ⁊ poſt terunt facientes collīria. Aliq̃ pro vino

aquam mittūt. Comburitur etiam in cacabo crudo bene munito ꝙ̄diu cinerē faciat et lauatur vt molibdo qui puluis facit ad ſiccitatem oculorū.
C ¶ Auicēna. Ebenus calida eſt ꝛ ſicca in ſecūdo. Ex ea melioꝛ eſt nigra equalis in qua nō ſunt linee. ꝛ in ſuo tactu ſimilatur cornui tornatili. Eſt autem valde compacta ꝛ ſolida. in cuius ſapoꝛe eſt moꝛdicatio.
D ¶ Cumqꝫ ſup carbonem ponitur: odoꝛ bonꝰ ꝛ acutus ex ea odoꝛatur: fricatur in aqua ſicut pulueres lapidum. Et eſt ſubtiliatiua et abſterſiua. abſtergit pannum oculi ꝛ albuginem: ꝛ ad eius fricationem collíria fiunt.
E ¶ Confert ꝛ vlceribꝫ antiquis eius ſerratura aduſta ꝛ obtalmie ſicce ꝛ ſcabiei oculi.

Operationes

¶ Dyaſcoꝛides. Folia eius in cathaplaſmatibus adbibita polenta reuma oculoꝛū ꝛ tumoꝛem pꝛobibet. Elixatura eius bibita diſſintericiſ mirifice medicatur. A
¶ Plinius. Folia eius in fomento lachꝛymas ſtringunt. B
¶ Alexander capitulo de paraliſi ꝛ agiro ꝛ elatis acopum: id eſt mitigatiuū ex agyro mixtum: ꝛ cōfoꝛtatiuo ꝛ elatis: id eſt ſtipticiſ infrigidatiuis cum temperamento. C

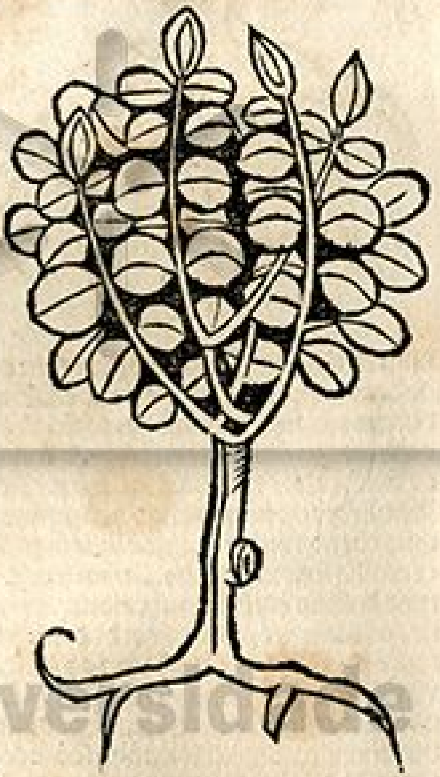

Capitulum. clxj.

Latinus. Dyaſcoꝛides capitulo elatinus habet folia rotunda et aſpera. haſtas tenues ſimilia elixine ſed minoꝛa ꝛ rotunda ꝛ aſpera. haſtas habꝫ tenues duobꝫ palmis longas. qnqꝫ aut ſex ex vna radice. habens folia plana guſtu ſtiptica. Naſcitur locis cultis ꝛ in agris. ¶ Plinꝰ cap. elatin. Elatin ramulos habet qnqꝫ aut ſex tenues ꝛ oblōgos. folia q̄ſi piloſa ꝛ ſtiptica. ¶ Galienꝰ ſexto ſimpliciū farmacoꝝ capitulo elatin: mediocriter eſt infrigidatiua ꝛ ſtiptica.

Capitulum. clxij.

Hedera arboꝛea. Jſidorꝰ. Edera dicta eſt eo ꝙ arboꝛibꝫ reptando adhereat vel ꝙ hedis ſupra lactiſ abūdantiā a veteribꝫ in eſca pꝛebeat. Edere frigide terre indices ſunt ſm phiſicos. Nā antifarmacon ebꝛietas eſt ſi qs ad edera coꝛonet. ¶ Plinꝰ libꝛo. viij. Apri edera medent ſibi. Idē libꝛo xvi. Edere quoqꝫ folia nō decidunt: ꝛ anguloſa ſunt. folioꝝ quidē vnitas in ſuo permanet cuiqꝫ genere: pterq̄ꝫ populo ꝛ edere. Edera iam in alia dicit naſci quā negauerat theofraſtus. nec in india niſi i monte mero. ¶ Alexander vero ob raritatē ita exercitu coꝛonato ex india victoꝛē rediſſe liberi pr̄is exēplo

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Arbor eſt inimica ſatis oib⁹. Sepulchraq̨
ad muros rūpens. ſerpentū vero frigori graſ
ſiſſima vt mirū ſit eū in honore vllo habitā.
Dyaſco. ca. ciſſos. Edere genera tria ſunt: al
ba: nigra ꝛ elix. Alba vero ſemē affert albū.
nigra nigrū aut croceū: quā multi dyoniſiam
vocant. Elix vero nō hꝫ ſemen: ſed folia miſ
nuta ꝛ anguloſa ꝛ groſſa. Nigra vero vocaꝛ
dyoniſia a bacho: q̄ dyoniſi⁹ vocabaꝛ: quem
potatū edera coronatū aliq̄ fingebāt. ſūt eni
edere frigide ꝛ terre indices. vnde ſūt frigidū
antifarmacū ebriantis. ſi q̄s potat⁹ edera co
ronatur. nā coronat⁹ edera nō inebriat. Unſ
de illo tpe nō incoronabantur edera: niſi ad
ſummū potati vt fugerent ebrietatē. ¶ Theo
dorus priſcian⁹ vocat fructū edere corimbū
a corono as. qd̄ eſt v̄bū actiuū. ꝛ inde deriua
tur correlatiuū: ꝛ eſt premiū alicui⁹ certami
nis. ꝛ inde venit corimbo. i. edere fruct⁹: qꝛ inſ
de coronabanꝛ antiq̄: ꝛ potiſſime poete in ſiſ
gnū virtuoſe repletiōis capitꝭ. ¶ Un̄ Ouidi
us metha. q̄rto. Et grad⁹ diſtinguit vele coſ
rimbo. Eſt alia edere q̄ vocaꝛ terrena. Et alio
noīe vocaꝛ cam caſſos. Eſt aliud gen⁹ ciſſos
non verū ſ̄m Dyaſcoridem ca. ciſſos. ſed ſic
ꝑ quandam ſimilitudinem vocatur: quā mul
ti vocant ciſteron: id eſt roſam caninā.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Omis edera habet virtutē viſciſ
dam ꝛ ſtipticā: vnde nerui citi⁹ eā ſentiūt cōſ
trariā. Un̄ et ↄtrarijs cōponiꝛ virtutibus.
Stiptica eni eſt ꝛ frigida ꝛ acris calidat aq̄ſ
ſa participans ſuba. Cui⁹ folia viridia in viſ
no cocta. magnas plagas ↄglutinānt: ꝛ maliſ
cioſa cicatriſant vlcera ex igne facta. flores
ei⁹ digitꝭ trib⁹ ſublati ꝛ bibiti diſſintericꝭ me
dicanꝛ ſi bis ī die danꝛ. folia ei⁹ mixta cū ceſ
B rotis cōbuſtiōib⁹ maxime pſunt. ¶ Itē folia
ei⁹ cū aceto cocta ꝛ impoſita ſplenē tumentē
attenuānt. ſuccus ei⁹ narib⁹ infuſus purgat ca
C put: ꝛ dolorē capitꝭ mitigat. ¶ Cū oleo puro
D decocta dolorib⁹ aurium opitulanꝛ. ¶ Nigre
edere ſucc⁹ aut ſūmitas ei⁹ ſi bibiꝛ amentes
hoīes pſtat. q̄nq̨ grana ſeminis ei⁹ cocta cū
oleo roſaꝝ in corio maligranati ꝛ auri dextre
E infuſa ſiniſtro denti dolenti medenꝛ. ¶ Etyt
cathaplaſma impoſita capillos nigreſcit. ſiliſ
ꝛ vt vlcerib⁹ vtilia ſunt. folia eius cū vino co
cta cōbuſtionib⁹ medicanꝛ. maculas impoſi
ta emēdant. ſūmitates ipſi⁹ bibite vel ſuppo
F ſite mēſtruis imperāt. ¶ Poſt purgationē ve
G ro mulieꝝ. ꝛ. i. bibita generare nō ſinit. ¶ Caſ
cumina ipſi⁹ trita ꝛ melle addito et ſuppoſita
aborſum pſtant. Succ⁹ eius narib⁹ immiſſus
putredinē nariū tollit. lachrymū eius pedicu
los occidit: ꝛ capillos euellit: q̄b⁹ euulſis im
H poſit⁹ nō renaſci ſinit. ¶ Et in dentē cauum
I miſſum dolorē tollit ꝛ ipm corrūpit. ¶ Sucſ
cus radicꝭ ei⁹ cū aceto bibit⁹ morſib⁹ ſpalan
K gionis occurrit. ¶ Plinius ca. de edera. Na
ſcitur in diuerſis arboribus ꝛ parietib⁹ ꝛ peſ
tris ꝛ terris. Huius folia trita diſſintericos
remediat: ꝛ frumento mixto ad combuſtam
ꝛ vulnera canceroſa prodeſt.

Capitulum. clxiij.

Hedera terreſtꝛ. Gal. vij. ſim. far. ca. ciſ
C ſos vꝭ edera terreſtꝛ. hec ex ↄtrijs cō
poniꝛ ↄtutib⁹. hꝫ ei q̄d ꝛ ſtiptice ſube
quā q̄dē terreſtrē frigidā mōſtrauim⁹ exiſteſ
re. Habet aūt q̄d ꝛ acris quā oñdim⁹ calidā
eſſe vt guſt⁹ teſtaꝛ. tertia aūt cū his aq̄ſa ſuba
participat: tepida cū viridis ē. Cū eni ſiccaꝛ
hoc q̄dē dyaforari ꝑmū neceſſe ē. Reliq̄ vero
terreſtrē frigidā ꝛ ſtipticā ꝛ calidā q̄ acris eſt.

Operationes

¶ Viridis q̄dē coctis frondib⁹ cū vino maſ A
gnaꝝ plagaꝝ eſt ↄglutinatiu⁹. Cicatriſat aūt
ꝛ eas q̄ ab igne vlceratiōes. cū aceto ꝟo fron
des cocte ſpleneticos iuuat flegmones. vnſ

de ſanat reumata ꝛ vlcera auriq̄ ſm̄ aures
ꝛ nares. ſi ꝟo acrius appareat cū oleo dulci
B miſceť. ¶ Sūmi ꝟo ei9 ſecū pedes interficit ꝛ
capillos deſtruit. calide intātū exiſtēs ꝟtu
C tis vt cōburat. ¶ Idē Gal. vij. ſim. far. ca. ci
tacus ſiue ciſtbarus. i. edera ſtiptica ē frutex
in guſtu ꝛ in oībꝫ q̄ ſm̄ partē actiuā frondes:
atrū ꝛ gemina parua trita intantū ſiccāt ꝛ ſti
pticant vt ꝯglutinent vulnera. flores ꝟo ſup
oia ſunt operatiuiores. vt ſi cum vino bibanť ꝛ
diſſinterias ꝛ vētris imbecillitates ꝛ reuma
ta ꝛ hūiditates ſanēt. Cū ꝟo cathaplaſmanť
putridos humores vlcerꝝ iuuāt. Eſt eni corū
virt9 nō generoſe ſiccatiua in. ij. gra. ꝛ a menſ
ſuratis cōplete. Eſt aūt frigidus intantū hic
frutex vt tepida participet caliditate.

Capitulum. clxiiij.

Elleborus albꝰ. Dyaſ. ca. de elleboro
c ſm̄ tranſlationē nrām. Ellebor9 albꝰ
folia hꝫ ſilia arnogloſſe: aut blete a
greſti ſꝫ breuiora ꝛ nigriora ꝛ modicū obtuſa.
haſta ē ei longa duobꝰ palmis ꝛ rugoſa: ꝛ citi
us ſolet marceſci qñ ſiccare incipit. Et ſiē ca
pilli multi ex vna radice ꝓcedūt ſicē ꝟgule. na
ſciť locꝭ mōtuoſis. radix fodi tpe arearꝫ dꝫ.
vtilis ē aūt alba ꝛ tenſa ꝛ fragilis et plena et
ſuncoſa: quā cū fregerꝭ velut fumū iactat: et
albidior deint9 cū guſtu ca. nō valde ſaliuā ꝓ
uocās: pl9 accepta hoīeꝫ ſuffocat. meli9 ē cyri
naicū ꝛ italicū. capadociū bis albi9 ē ꝛ tenue
¶ Sera. li. ag. ca. cherbachen au. Dyaſ. cher
bachen. i. ellebor9. Due ſūt ei9 ſpēs: albꝰ ꝛ ni
ger. ſꝫ albꝰ ē planta: cui9 folia ſunt ſilia folijs
plātaginis ſeu folijs plāte dicte blete agrion
. i. ſicle agreſtꝭ: niſi ꝙ ſūt breuiora eis ꝛ decli
nātia ad nigredinē pl9 ei9 ꝛ verſus rubedinē
aliq̄ntulū tendētia. ꝛ hꝫ ſtipitē q̄ttuor digitoꝝ
rū longū rugoſuꝫ. ꝛ qñ incipit excoriari deſic
cať ꝛ putreſcit cito ꝛ apparet circa ſtipitē ve
lut capilli ſubnigri. hꝫ radiculas multas ſub
tiles egredietes ab vna radice paruas ꝛ ob
longas ſilr cepe lōgo. Naſciť mōtuoſis locꝭ
Et oportet ꝙ fodiať radix ip̄i9 plāte ꝛ repo
nať tpe meſſis. Et melior ad colligēdū ē cui9
plāta extēdiť ſup terrā extēſiōe moderata. ꝛ ē
albꝰ facile frāgibil: multe carnoſitatꝭ. nō hñs
acutas ſūmitates ſicē ſquinantū. Et qñ frāgiť
euolat ex eo res ſilis puluēri. ꝛ caro ei9 ē ſub
tilis ꝛ nō mordicat linguā mordicatiōe forti.
ſꝫ facit abūdare ſaliuam ad os: ꝛ caueať a ni
mietate ſua: ꝙ ſuffocat. Et melior ex eo ē ille
q̄ deferť ex terra q̄ dꝛ italia. ſꝫ ille q̄ eſt ex cal
decbia ē malus. ꝛ ē plāta ſilis ſquināto: et eſt
ſuffocans.

Operationes

¶ Dyaſ. Elleborus albꝰ flegma ꝛ oēs humo a
res vomitu purgat. Collirijs nobilibꝰ miſce
tur. ꝛ caliginē oculoꝝ purgat. ſuppoſit9 abor b
ſum facit. ¶ Infantē i vtero occidit. ſternuta
mēta ꝓuocat polente mixt9. molli ſorices ne
cat: elixus cū carnibꝰ citi9 eas madidas fa
cit. nā niſi mixt9 fuerit polēte aut ſiſamo aut
ſucco priſane: aut ſucco tapſie aut mulſe aut
ſucco lenticule aut niſi in pane coquať dari ñ
pōt: ꝙ ſic ab antiq̄s inuētū eſt. ¶ Filon medi c
cus doctiſſim9 ꝛ ꝑfectiſſim9 diligētia lōga ꝛ
rōne ſcripſit q̄ diſciplina ellebor9 deť. Mul
ti ꝟo in ſucco mulſe mixtū dant poſtea dan
tes māducare illis q̄ h̄ accepint q̄ ſunt fortiſ
ſimi corꝑe. vñ datū diſciplina ſupiori nullaꝫ
offocationē facere pōt cū aceto mixt9. ꝛ col
lirijū factū ꝛ ano ſuppoſitū nauſeam ꝓhibet.
¶ Gal. Ellebor9 vterq̄ tā albꝰ q̄ niger abſter d
ſiue ſilr ꝛ ca. ꝟtutis ſūt: q̄re ꝛ morfeis ꝛ impe
tiginibꝰ ꝛ ſcabiebꝰ ꝛ lepris ꝯueniūt: q̄n etiā fi
ſtulas mortificāt duobꝰ aut tribꝰ diebꝰ: ſꝫ den
tiū doloribꝰ cū aceto ꝯferūt. ¶ Jo. meſue. di e
cit elleborꝝ albū debere vitari. Eſt eni ꝓfoca
tiu9. ſup nigrū aūt debere ꝓſumere ꝯcordant
oēs. ꝛ ꝓpie rectificādo ſm̄ artē ꝛ legē: ꝛ ñ ꝯue
nit niſi robuſtꝭ corpibꝰ ꝛ anioſis: ꝛ tpe veris.
¶ Et ꝓpie dat9 quidē qñ ꝛ cui ꝯuenit, ꝛ qua f

ſiter acquirere facit iuueneſcētiā: ⁊ incolumi-
tatē ⁊ mores laudabiles ⁊ cōplexionē bonā
Hoc ei ē ꝓprietas: ſicut Hypo. dicit: ⁊ ꝓprie q̄
dē mūdificat corp⁹ totū a ſuꝑfluitatibꝰ mate
rieꝝ corruptaꝝ: ⁊ ſolutiōe educit cū facilita
te colerā ꝑmixtā. ⁊ groſſū flegma: ⁊ colerā ni
grā cū ꝟtute ⁊ ſine moleſtia: ⁊ mūdificat ſan-
guinē ⁊ attrahit a venis ſuꝑfluitates admix
tas ſanguini imo toto corpi: ⁊ a ꝯcauitatibꝰ
G mēbroꝝ ⁊ ꝑtibꝰ remotiſ acute. ¶ Et ꝓpter hoc ſo
lēnibꝰ mūdificādo cerebꝝ ⁊ caput totū īſtru
H mēta ſenſuū ⁊ neruos ⁊ veſicā. ¶ Et ꝯfert iu-
uamētū mgnū egritudibꝰ capꝫ ſic ē ſoda ꝓpē
⁊ emigranea ⁊ mania ⁊ melācolia ⁊ vertigo ⁊
epilēſia ⁊ paliſis. ⁊ aq̄ q̄ deſcēdūt ad oculū. ⁊
ꝯfert egritudibꝰ iūcturaꝝ ⁊ duriciei: ⁊ apati
bꝰ capꝫ ⁊ ſcrofulis. ⁊ eſt ſic tyriaca ⁊ medicine
antonomatice ad leprā. ⁊ cancrū: vt ſpēs her
petiſ ⁊ bothoꝝ q̄ ſe comedūt. Et hec Jo. meſ-
I ue de nigro. ¶ Albꝰ āt fortiter ⁊ difficulter vo
mere facit cū accidētibꝰ timoriſ. ⁊ ꝯfricat⁹ ex
eo ad egritudies cutiſ. ꝯfert cum ꝟtute: ⁊ cu-
rat ſcabiē empetiginē ⁊ lētigines. ⁊ ꝯfert vter
q̄ʒ ellebor⁹ fiſtulis ⁊ vlceribꝰ fraudulentis.

Capitulum. clxv.

e Elebor⁹ niger. Avi. li. ii. ca. d̄ elle. El
lebor⁹ ille q̄ niger eſt: eſt fruſta inciſa
⁊ eius acuitas fortior eſt acuitate albi. ⁊ illi q̄
ipm colligūt ꝓſeruanť ab ei⁹ nocumēto co-
medēdo allia ⁊ bibēdo vinū. ⁊ folia q̄dē plan
te ei⁹ ſūt ſilia folijs ſquinātí: ſʒ ſūt vehemētio
ris nigredis q̄ʒ ipa. ⁊ hʒ crus breue ad purpu
reitatē declinās. ⁊ ei⁹ figura eſt ſic figura ra-
cemi. ⁊ in ipa ē fruct⁹: ⁊ hʒ venas ſubtiles ni
gras. ex cuiuſcūqʒ q̄rū radice ſic duo capita
cepaꝝ egrediunť. Et qḋ de eo adminiſtrať ſūt
vene iſte. Et oriť in ſiccis lociſ. Melior ē q̄ eſt
medi⁹ iter veterē ⁊ nouū ⁊ groſſuʒ ⁊ extenua
tū hn̄s colorē cinericiū. ⁊ q̄ eſt velociter frāgi
bilis ⁊ n̄ pōderoſus. in cui⁹ vacuitate ē q̄ddā
ſilē tele aranee ſaporē hn̄s acutū ⁊ mordicās
linguā. Et bonū q̄dē qḋ adminiſtrať eſt vt aſſu-
mať lignū paruū qḋ eſt apud radicē ei⁹: et in-
fundať parua aq̄ ⁊ excoriet. Et aſſumanť cor
tices illi⁹ ⁊ exſiccenť in vmbra. ⁊ adminiſtrētur
triti ⁊ cribellati. ¶ Jo. meſue. ca. de elleboro.
Eius ſūt due ſpēs. Nā ali⁹ eſt albꝰ: ali⁹ niger
Niger incolumior eſt albo. Vñ minatur albo
accidētia timoriſ ⁊ tremoriſ. Niger ꝟo acquirit
ei iuueneſcentiā ⁊ incolumitatem: ⁊ ex eo qḋ
magiſ eligitur. ⁊ ꝓprie ē cui⁹ ſapor ē acut⁹ mor
dicās guſtū. ⁊ hn̄s saporē ſicut aſaꝝ ꝓprie: et
qḋ eſt frāgibile. ⁊ mediū iter ſubtile ⁊ groſſū.
⁊ mediū iter recēs ⁊ antiquū: ⁊ medium inter
ponderoſuʒ ⁊ leue: imo plus leue q̄ʒ pondero
ſum. ⁊ qḋ eſt leue carēs aſperitate. Et melior
pars ipi⁹ plante eſt radix ipi⁹. Et melior pa
coꝝ ſunt cortes ipoꝝ. Et melius tp̄s collecti
onis ipoꝝ ſunt ver ⁊ eſtas.

Operationes

¶ Dyaſ. Radix ellebori nigri accepta colerā A
⁊ flegma ꝑ vētrē purgat. Alij ſcamoneā ⁊ ſal
miſcēt. ʒ. i. multi cū viſcelliſ eā coquūt: multi cū
lenticula. nā ſic accepta vētrē purgat. ¶ Pur B
gatio illa melācolicis: epilenticis: arteticis ⁊ pa
raliticis medicať. ¶ Suppoſita mēſtruis ꝓuo- C
cat: aborſum facit. fiſtulas purgat impoſita.
¶ Reddit auditū p⁹ triduū iniecta. ſcabiē pur D
gat mixta libanotidi cere ⁊ pici liq̄de et oleo
citrino aceto addito. ſola vt cathaplaſma im
poſita maculas oēs corpis tollet. lepras oēſ
⁊ zernas lipidat. ſcabies curat i aceto cocta.
⁊ gargariſmo accepta ſeu adhibita dolorē dē
tiū mitigat. ⁊ miſceť ſtipticis medicamībꝰ mi
xta vino ⁊ polline ordei. ⁊ vt cathaplaſma ad
hibita ydropiſ ꝓſtat effectū. ¶ Et ſi lino fue- E
rit iſerta ⁊ vino merſa vinū cartarticū reddet
aq̄ in q̄ fuſa fuerit ſi domui aſpgať muſcas ⁊
pulices necat. ¶ Hoc cū fodiť celeriter fodi F
oportet: q: tarditate fodiētiſ viſū hebetat. aut
dolorē capitiſ cōmouet. nā plimi foſſores ei⁹

allio ſumpto ⁊ vino potato ſecure fodiebāt.

G ¶ Aui. Ellelborꝰ niger ꝯfert linitꝰ ſup morfe am cū aceto. ⁊ ſilr ſup loca in ɋbꝰ ſūt ſordes. ⁊ ſilr ſup albā morfeam ⁊ eradicat verrucas.

H ¶ Et euacuatio ɋ̄ fit cum ea ꝯuenit albaras.

I Doſis nigri ē a kirat. vi. vſqꝫ ad. ʒ. i. ¶ Confectio pillulaꝝ q̄s deſcripſit Haly. q̄ꝫ iuuamētū eſt vltimū ad melācolicas egritudines et cancrū ⁊ lepā ⁊ morfeā nigrā difficilē: q̄rum eſt hec ꝑmixtio. Recipe yere pigre. ʒ. xij. elleborí nigri. Polypodij ana. ʒ. v. agarici lapidis lazuli ſalis indi. coloq̄ntide ana. ʒ. iij. doſis a. ʒ. ij. vſqꝫ ad aureos. ij. ſunt ſane ⁊ expte.

C

Capitulum. clxvj.

agrimonia

E Upatoriū. Dyaſ. ca. ð eupatorio ſm trāſlationē nr̄am. Eupatoriū frutex eſt ſarmētoſa haſtā hñs rectā ⁊ lignoſam tenuē ⁊ nigrā ⁊ aſperā in cubiti vnꝰ longitudīe porrectā aut ampliꝰ. Folia ſunt ei in gyro diuiſa ſicut pentafilon aut canapis: cuius folia ī capite inciſa ſūt vt ſerra. ſemē a media haſta aſpeꝝ ⁊ ſubtꝰ decliuū eſt ei. ¶ Aui. li. ij. ca. de eupa. Eupatoriū eſt ex herbis aromaticis. ⁊ hꝫ folia ɋ̄ ſunt ſicut folia canapis. Et flos eiꝰ ē ſicut nenufar. ⁊ ē illud qđ admiſtrat. ⁊ ſuccꝰ eſt ca. in. i. ſic. in. ij. Eſt ſubtiliatiuū: inciſiuū valde abſterſiuū ſine attractione ⁊ ſine caliditate manifeſta. Et ī ipa eſt ſtipticitas pauca ⁊ ponticitas ⁊ amaritudo fortis: ſicut ē amaritudo aloes. ¶ Pli. ca. de eupa. Eupatoriū regiā hꝫ actionē: caulis ligno ſi nigricātis ⁊ hirſuti cubitalis aliqñ ⁊ amplioribꝰ folijs ꝑ interualla ɋ̄nq̄ vt canapis ꝑ margines inciſis nigris ⁊ ipis plumoſis radices qꝫ ſupuacua. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de eupatorio. Eupatoriū ē herba ɋ̄ vocaꝫ volucrū maius vel agrimonia. cuiꝰ ſuba ē ſubtilis. ſapor eiꝰ ē ſtipticꝰ. Et vꝰ eiꝰ eſt ca. caliditate modica ⁊ deſiccat. Sꝫ ſciēdū ꝙ eupatoriū ſilr ſm Dyaſ. ca. de agrimonia vocauerūt antiq̄ radicē agrimonie: eo ꝙ ē diuretica valde. Item ſm eundē ca. de marubio. Marubiū etiā q̄dā eupatoriū vocauerūt: q̄m valet ꝯ vitia epatis. ⁊ ꝓ tāto nō ē veꝝ eupatoriū. q̄m Dyaſ. facit ſemotim ca. de eupatorio: ⁊ ſemotim ð marubio ⁊ agrimonia. Hoc ſilr voluit Jo. meſue ca. ð eupatorio cū dicit: ꝙ dicūt aliq̄ ꝙ ē herba pulicū. noluit ſm veꝝ ꝙ ſit herba illa quā latini vocāt pulicariā eupatoriū. q̄m Dyaſ. facit ſemoti ca. ð eupatorio. qđ incipit eupatoriū. ⁊ ſemoti ca. de pulicaria vel herba pulicū qđ incipit coinza. ſꝫ ſicut dictū ē dꝫ intelligi Meſue. Nā dicit ꝙ eupatoriū ſm q̄ſdā ē herba pulicum quoniam aliqui vocabant pulicum ñ eupatorium ⁊ bñ. q̄m ē diuretica valde: ⁊ valet ꝯ vitia epatꝭ. Miror q̄liter medici nr̄i tpis nō aduertētes ꝟba Dyaſ. Aui. ⁊ Sera. Pli. ⁊ Gal. ⁊ Damaſceni credūt herbulariꝭ ſaluiā agreſtē eupatoriū dicētibꝰ q̄ nec ī ſapore nec ī odore cū eo ꝯuenit. Si aūt ī ipa forſan ꝟtutes eupatorij inuenerūt: ⁊ ꝓ eo ponere voluerūt: cuiꝰ grā ipm eupatoriū vocauerūt. nō licebat dicere ꝙ idē eēt: q̄m eupatorium ꝑt dici oē id qđ valet ꝯ vitia epatꝭ. ab eu qđ ē bonū ⁊ pacor qđ ē epar. vñ eupatoriū. i. bonū epati. ſꝫ veꝝ eupatoriū ē illud qđ antonomatice ē bonū epati ſicut illud qđ veꝝ eſt eupatoriū.

Operationes

¶ Dyaſ. ſm trāſla. no. Eupatoriū valet ꝯ vitia epatꝭ: ⁊ folia eiꝰ ſicca ⁊ axungia porcina vetere addita trita ⁊ ipoſita dura vulnera ad cicatricē ducūt. ¶ Semē ꝑo eiꝰ ⁊ folia cū vino bibita diſſintericꝭ ⁊ morſibꝰ venenatꝭ occurrūt medicādo. ¶ Eadē dicit Sera. cap. ꝓprio de mēte Dyaſ. ⁊ addit. Et ſūt multi ɋ̄ putāt ꝙ illa herba ſit agrimonia: ⁊ errāt: ꝙ eſt alia ab ea. Et nos ɋ̄dē manifeſtauimꝰ iā de eiꝰ eē in eo qđ diximꝰ de eo. ¶ Et idē auc. Gal. In tyriaca cheſar eupatoriū apit opilatiōes epatis ⁊ fortificat ipm. ¶ Jo. meſue. Eupatoriū ſolutiōe educit colerā ⁊ flegma facile. ⁊ ē pſeruatiuū a putredie ¶ Et ꝯfortat ſtomachū epar ⁊ viſcera: ⁊ ꝯfert doloribꝰ coꝝ: ⁊ ē medicia ſplenis: ⁊ opilationū oim ⁊ egritudinū ab ca fa

H ctarū.¶ Et febrib9 longi tp̄is mire ſubuenit.
doſis decoctiōis ei9 poton eſt a.ʒ.iij.vſq3 ad
vj.⁊ puluis ei9 a.ʒ.ij.vſq3 ad.iiij.loco ei9 poni
tur in defectu ei9 abſinthij ⁊ azari.ana medi-
D um ponder̄ ipius.¶ Aui. Euparoriū ē bonū
in initio alopicie ⁊ tyrie: ⁊ linit cū adipe vete
I ri ſup vlcera difficilis ꝯſolidatiōis.¶ Et ei9
ſuccus ꝯfert ſcabiei ⁊ pruritui qn̄ bibit cum
aqua fumiterre ⁊ oximelle.⁊ ſilr flos ei9 ⁊ ſuc
cus ipius eſt fortior. Confert dolorib9 epatꝭ:
K ⁊ opilatiōib9 eius ⁊ ꝯfortat ipm̄.¶ Et cōfert
duricici ſplenis: ⁊ apoſtematib9 epatꝭ: ⁊ apo-
ſtematib9 ſtomachi.⁊ ei9 herba ⁊ ſuccus ꝯfe
runt malicie forme ⁊ accidētib9 hydropiſis
dati in potu cū vino: ⁊ ꝯfert vlcerib9 inteſti-
L norū.¶ Confert febrib9 cronicis: ⁊ antiquis
ꝑ ſe ſuccus eius.⁊ ꝑ ſe cū ſucco abſinthij.
loco eius ponit pondus eius de azaro: ⁊ me
dietas ponderis ipius de abſinthio.

Capitulum.clxvij.

e Ufragia. Paulus cap. de eufragia
eſt herba que ſimilat in ſtipitib9 yſo-
po: niſi q3 ſtipites ſui habent colorē
violaceū: ⁊ nō habent ramos. ⁊ folia ſunt in
ſtipitib9 a medietate ſuperi9.⁊ ſunt parua in-
ciſa ſicut gallicul i criſta. et habet flores ten-
dentes ad albedinem ſatis paruos.

Operationes

¶ Medet dolorib9 oculoꝝ. ⁊ ꝯfortat viſum A

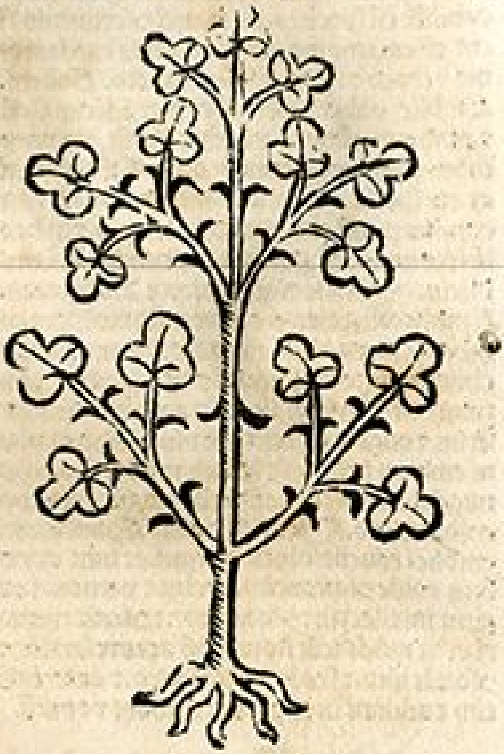

Capitulum.clxviij.

Mblici. Serapion libro aggrega-
e ris ca. de amlegbelliget: id eſt mira-
bolani emblici ⁊ bellirici. De belliri
cis habetur ſuperius de B. in capitulo bel-
lirici. Et ſunt ambe frigide ⁊ ſicce in fine ter
tij gradus.¶ Johannes meſue cap. de mi-
rabolanis. Mirabolani emblici ſunt ex me
dicinis confortantibus ſtomachum cor et
epar ⁊ viſcera. Et meliores ex eis ſunt habē-
tes fruſta groſſa ⁊ denſa ⁊ grauia que minus
creſcunt in oſſibus ⁊ plus in carne. rari quo-
q3 nō habent ſpiritum. ⁊ ſunt frigide comple
xionis parum: ⁊ ſic. in. i. gradu.

Operationes

¶ Emblici ſūt ꝯfortatiui membroꝝ. ⁊ coadu
natiui partiū coꝝ. Et ſūt de extinguētib9 in- A
flāmationē in ſtomacho ⁊ epate. Et ipi nutri
ti maioris ſunt operatiōis ⁊ minoris corru-
gatiōis.¶ Modus nutriēdi emblicos. Ac-
cipe ex eis q̄ntitatē quā volueris ⁊ ſubmerge B
in aq̄: ⁊ expone ſoli vſq3 dū tumefiāt ⁊ hume-
ctentur: poſt exp̄me ⁊ pone in aqua mellis ⁊
dimitte ꝑ duos dies. ⁊ deinde coque cum ſa

cilitate. ꝛ poſtq̃ cocti fuerint imitte parū re
frigerari: ꝛ adde cū eis mellis tabarȝet ſciut
quartā partē totius ꝛ reconde. ꝛ quidaȝ ſup-
condiūt cū ſpeciebꝰ aromaticis ꝯfortatiuis. ſi
cut cū cinamomo xiloaloe gallia cardamo-
C mo ꝛ croco ꝛ ſilibo. ¶ Sera. aucto. Galieni.
Emblici habēt ꝓprietatē denigrādi capillos.
ꝛ ꝓhibent caſum ipoꝝ. Et ꝯferūt emoroy-
D dibus: ꝛ ipi tumeſcunt in aqua. ¶ Et conditi
ex eis faciūt operatiões mirabolanoꝝ non
conditoꝝ: niſi q꞉ ſunt debiliores eis. ꝛ in bel-
liricis maior eſt ꝓprietas in acumine q̄ꝫ i em-
E blicis. ¶ Et idem auctoritate Bedigoras.
Emblicorū ꝓprietas cōfortat ſtomachū: ꝛ ꝓ-
hibent corruptionē ab eo. fortificant ſtoma-
chum: ꝛ augent appetitū cibi. ꝛ incitant coi-
tum: ꝛ abſcindunt ſputū ꝛ vomitū: ꝛ ſedant
ſitim. ꝛ augent oꝑationē ſenſus. Mirabola-
ni emblici bellirici ꝛ kebuli mixti cū oleo a-
migdalaꝝ dulciū ꝛ cū melle tingūt capillos
colore nigro. ¶ Iohā. Meſue. Mirabolani
emblici educūt ſolutiōe flegma: ꝛ ſunt ex re-
bus valde ꝯfortantibꝰ cerebꝝ ꝛ neruos. ꝛ au
gent intellectū: ꝛ ꝯfortāt cor: ꝛ ꝯferūt tremo
ri eiꝰ. ꝛ mūdificāt ſtomachū a putrefactiõe ꝛ
ꝯfortāt ipm. ꝛ ſedāt feruorē in eo. ꝛ auferūt ſi
tim ꝛ addunt in appetitū: ꝛ ſedant vomitū.

Capitulum. clxix.

e Ndiuia. Auicenna. Endiuiarū alia
eſt ortulana ꝛ alia ſilueſtris. De ſilue
ſtri in ſequēti capitulo tractabitur.
Et quedam habet lata folia: quedaȝ ſtricta.
ambe vincunt lactucam in aperiendo. ¶ Iſa
ac in dietis particularibꝰ. Endiuia domeſti-
ca ꝛ ſilueſtris eſt: quarum domeſtica diuerſe
virtutis eſt. Habet enim amaritudinē: pon-
ticitatem ꝛ inſipiditatem. Que iterum in du
as diuiditur partes. Eſt enim endiuia hye-
malis ꝛ eſtiualis. Hyemalis eſt inſipida ꝓ-
pter amaritudinis ꝛ ponticitatis paucitatē.
Et etiam inſipiditas eſt ꝓpter temporis fri-
giditatem. Frigida quidem eſt in fine ſecun
di gradus. Quidam autem illam dicunt eſſe
humidam: quod ſenſu non patet: quia ſicci-
tas eius palam eſt ꝓpter amaritudinem ſui
atq̄ꝫ ponticitatem. ſm medicinam eſt vtilis.
Eſtiue autem eſt amaritudo maior: ſed frigi
ditas minor. Eſt enim frigida in gradu pri-
mo. ſicca in ſecūdi medio. ¶ Conſtantinꝰ in
libro graduum. Endiuia de amaritudine et
ponticitate cōpoſita: ꝛ ſicca eſt i ſcđo gradu.

Operationes

¶ Idem. Stomachum confortat. opilatio- A
nem aperit. Succus eius coctus et de-
ſpumatus cum oxizuccaro bibitus: humo-
res expellit putridos: ꝛ diuturnas febres cu
rat: cathaplaſmate inde facto. calor epatis ꝛ
ſtomachi mitigatur. Cum polline ordei ꝛ o-
leo roſeo mixtus apoſtemata calida: maxi-
me ſi i oculis fuerint ſanat. Artericos de ca
lore mitigat. ¶ Iſaac vbi ſupra. Endiuia ge-
nerat ſanguinem peiorem.
¶ Unde Galienus. Lactuca ſine endiuia q̃ B
maioris eſt amaritudinis ipa deteriorē ſan
guinem facit. Eſtiua enim ſm medicinaȝ eſt
mediocris. que plus eſt aperitiua. maxime
conſtipationis epatꝭ. Que ſi elixa detur cū
obſomogaro ꝛ oleo minꝰ erit nocibilis. Si
vero cum aceto ſtomachum confortat: ꝛ ven
trem conſtipat. Succus eius coctus ac de-
ſpumatus cum oxizuccaro bibitus: conſti-
pationē aperit. Humores putrefactos mun
dificat: ꝛ diu febricitantibꝰ cōueniens eſt.
¶ Serapion auctoritate Galieni. Endiuie
virtus eſt ſicut virtus lactuce.

Capitulum. clxx.

Ndiuia ſilueſtris. Dyaſcorides. En
c diuia ſilueſtris eſt vna ſpecies que vo
catur ſerralia: eo ꝙ tirſum habet in
modum ſerre. Et in ſapore ſilueſtris eſt ſtipti
citas cum amaritudine.

Operationes

A ¶ Idem. Omnium virtus eſt ſtiptica et eu
ſtomaca. Uentrem abſtinet. cocta cum ace
B to ꝛ maxime ſilueſtris. Uexatum ſtomachū
confirmat. ¶ Et eſtuationes ſtomachi miti
C gat. ſola cum polenta poſita cardiacis blan
ditur. In tumore oculorum ſubuenit. ¶ Fo
lia vero eius impoſita ꝛ cathaplaſmata per
cuſſum ſcorpionis mitigat. polentis addita
ꝛ impoſita ignem ſacrum cōpeſcit. mixta cū
D aceto ꝛ ceruſa omībus reb9 calidis opitula
tur. ¶ Iſaac. Endiuia ſilueſtris que frigida ē
in initio primi gradus. ꝛ ſicca in fine eiuſdē.
habet ſtipticitatē ſtomachū ꝯfortantē. que
ſi manducet aut ſuccus eius potetur: morſui
E ſcorpionis pdeſt. ꝛ cathaplaſmata ſilr opat.
¶ Radix eius ſi potatur: contra venenū au
F xiliatur. cum mirra vero mixta ꝛ immiſſa: p
uocat menſtrua. ¶ Auicenna de viribus cor
dis ait: ꝙ confortat cor.

Capitulum. dxxi.

Litropiū. Pli. ca. de elitropio. Eli
c tropiū primo nomē accepit ex eo ꝙ
eſtiuo ſolſticio floreat: ꝛ ꝙ ſolis mo
tib9 folia circūacta ꝯuertat. vñ ꝛ a latinis ſol
ſequia nūcupat. Nā ꝛ oriēte ſole flores ſuos
apit. ꝛ ſe iterū recludit cū ſol occubuerit. ipſa
eſt quā latini intubā ac verrucariā vocāt. ex
eo ꝙ extinguat verrucas. ex aq̄ potata vl ca
thaplaſmata vice īpoſita verrucas abſtergit.
Dyaſ. ca. de elitropio duo facit ca. de pmo ſic
elitropiū maius multi ſcorpiōon dicunt: eo
ꝙ flores ſiles ſunt figure ſcorpij. folia hꝫ ori
mo ſilia ꝛ aſpiora ꝛ nigriora. ꝛ haſtas ex vna
radice q̄tuor aut ſex cū ramulis q̄ꝫ plurimis
in qb9 flores ſunt coloris albi ꝛ ſubpurpurei
ꝛ ſubcitrini ſicut cauda ſcorpij. Aliud capi
tulum de elitropio dicit. Elitropium minus
naſcit locis cultis ꝛ ī pratis. ꝛ ſimile ſupadi
cto. ſemen rotondum habet pendens.

Operationes

¶ Dyaſco. Huius herbe manipulus vn9 eli A
xus et bibitus flegma ꝛ colerā deponit. Cū
vino bibitus ictib9 ſcorpionū occurrit. Ca
thaplaſmatibus adhibitus eadēꝫ facere po
teſt. ¶ Multi etiam radicem eius collo ſuſ B
ſpendunt contra vim ſcorpionū. ſeminis ei9
grana q̄tuor: cū vino bibita ante acceſſionē

quartanarijs maximū remedium eſt. tertia-
C narijs vero tria grana vtiliter dant. ¶. Folia
eius in cathaplaſmatibus adhibita tumo-
res ſpargunt. mirmiceas corporis limpidāt.
ſicca vero folia ei⁹ impoſita podagricis ma-
ximū preſtant effectum. Trita ꝛ matrici ſup
poſita mēſtruis imperāt. Aborſum faciunt.
D ¶Eliotropij minoris herba cum eius ſemi-
ne decocta: ꝛ cum nitro ꝛ yſopo ꝛ cardamo-
mo bibita rotundos ꝛ latos lumbricos ex-
cludit. clauos impoſita cum ſale tollit: maxi
me ſi fuerit elixa ꝛ impoſita.

E

Capitulum. clxxij.

Epithimum. Johannes meſue ca. de
E epithimo. Epithimū naſcit̄ ſimile vt
cuſcute. plante autē q̄b⁹ ſuperexcre-
ſcit ſunt alkal ꝛ albaſee. ꝛ quedā ſpecies ori-
gani. Eius aūt aliud eſt cretenſe. aliud ſiricū
Melius eſt quod eſt cretenſe acuti odoris.
ꝛ q̄ð naſcit̄ in ſyria eſt poſt illud. ſed eſt meli⁹
rufum: ꝛ melius eſt adhuc quod eſt comple-
tū ponderoſius. Et melior pars ei⁹ ſūt extre
mitates groſſe. q̄ ſunt ſicut flores. ſubcitrinū
autem ꝛ pallidum eſt minus bonum. ca. com
plexionis eſt ꝛ ſic. in. ij. Et eſt compoſitū ex
partibus igneis a quibus ineſt ei acuitas. et
ex terris ſubtilibus a quibus ineſt ei ſtiptici
tas pauca. Et ip̄m quidem eſt ſubtiliatiuum
reſolutiuum: aperitiuū opilationū: ꝛ confor
tatiuū viſcerū: facit ſitim ꝛ generat eſtuatio
nem in corporibꝰ calidis. ꝛ eſt ex debiliter et
tarde ſoluentibꝰ, ꝓpter quod prohibendū eſt
ſub dominio caliditatis ꝛ ſiccitatis poſitis
Confortatur autē operatio ip̄ius in multitu
dine quantitatis ip̄ius: ꝛ in aſſociatione rei
cum eo magnificātis effectū ei⁹: ſicut ſūt mi
rabolani: indi ꝛ nigri: aut ellebori nigri. q̄nti
tas parua. Aqua autem mellis cū pauco ſa-
le. Aut aqua decoctionis paſſularū cū ſale.
ſimiliter aut aqua lactis ex capris ſumpti vi
gorat operationē ei⁹. Sal gemma vero aut
ſal indi aut ſal napti ſunt ex rebꝰ que ſibi ad-
dita addūt virtuti ip̄ius. citam autē ꝛ facilē
facit operationē ei⁹. Si ei aliq̄d virtute acu-
tum miſcet̄ ſicut piper ꝛ piper longū zinziber
ꝛ ſimilia. Et nō ꝑmittas quin cadat in po
tibus ei⁹ oleū de amigdalis dulcibꝰ in quo
inuoluat̄. et in decoctione ip̄ius paſſule ſine
interioribꝰ. quoniā addunt ei ad bonitatē le-
niendi quod timetur ex introſitate ip̄ius. Et
ne ignores quoniā epithimū de decoctione
modicū ſuſtinet: quare oportet vt fiat illud
ſm legem. Prerogatiuā autē habet ſup om-
nibꝰ ſolutione educentibꝰ melancoliam. edu
cit eni eam facile ſine moleſtia. Et cum Jo.
meſue cōcordant omnes alij doctores ſicut
Auicenna. Sera. Dyaſ. ꝛ Gal.

Operationes

¶Johānes meſue. Quidam dicunt epithi- A
mum educit de flegmate aliquid.
¶Et dixit Paulus: q̄ ſolutiōe educit humo- B
res aduſtos: ꝛ declinauit ab eo q̄ð cōprehen
dit vniuerſitas. ꝛ ego non inueni q̄ð fieret il
lud. poteſtas aūt eius ſup humore melanco-
lico. ꝛ egritudinibꝰ eius magna eſt. ꝛ ꝓpie in
egritudinibꝰ capitis ſicut eſt melancolia epi
lentia alguelſgues ꝛ timor ꝛ vertigo: et dolor
capitis: quarum materia eſt melancolia.
¶Valet etiā ad tremorē cordis. ꝛ ſincopim. C
ꝛ egritudines melancolicas in eo. ꝛ eſt medi
cina magna opilatōni ſplenis ꝛ egritudinibꝰ
in eo. ¶Et cōfert egritudini ypocondrioꝝ et D
opilationi renū. ¶Et frequens vſus potio- E
nis eius eſt medicina ſolennis cancro lepre
ꝛ vlceribꝰ nigris ꝛ ſoluit quartanam. Doſis
potio ei⁹ eſt in decoctiōe a. ʒ. v. vſq; ad. x. et
pulueris ei⁹ a. ʒ. iij. vſq; ad. vij. Illi aūt qui ſu
munt ip̄m vitent acceptionē ei⁹ in eſtate.
¶Plinius. Epithimū habet virtutē purgan F
di flegma ꝛ melancoliā ꝑ ſe ꝛ cū adiutorio ſe
cū medicinis purgantibꝰ melancoliam.

B ¶Cōtra quartanā fiet decoctio in aqua. ℥.i.
epithimi buliat: ⁊ in tali aqua ponant̄. ʒ.ij. la/
pidis lazuli vel armenici: et digeſta materia
detur patienti. multi enim liberātur. valet ſi/
militer talis decoctio patientibus emorroi/
das ex melancolico ſanguine.
D ¶Dyaſcorides. Epithimū viride acceptum
ſtomachū vexat: ⁊ vomitū mouet. ventrē p/
uocat ⁊ nauſeā facit ac educit flegma ⁊ cole/
ram: ⁊ maxime nigrā. datur ad purgandū to/
racem cum melle ⁊ yriſillirica more electua/
rij accipit̄. alteri⁹ aūt thimi flos albꝰ eſt atq
aſper: ſed ambo equalē habent virtutē. Nam
ꝑ os purgant flegma ⁊ ꝑ ventrem colerā ni/
gram datur in quibus precordia prefocant̄ ⁊
paticis ⁊ ſuſpirioſis.

Universidade

Capitulum. clxxiij.

Pimediū. Plini⁹. Epimediū ſiue vt
e latini vinectam dicūt ſm̄ Dyaſ. in ꝓ/
prio cap. haſtā habet nō maiorē ede/
re ſimilē. ⁊ folia. x. aut. xij. carens flore ⁊ ſemi
ne. Radix eſt illi tenera nigra cū odore graui
⁊ guſtu fatuo. naſcit̄ in locis humidis.

Operationes

a ¶Dyaſcorides. Folia eius trita cum oleo ⁊
impoſita mām̄as creſcere nō admittunt,

¶Folia eius ⁊ radix cū vino bibita poſt pur/ B
gationē menſtruoꝝ. ʒ.v. generare non ſinit ſi
v. aut. vi. diebꝫ bibita fuerit.
¶Epimedia ſm̄ Dyaſ. ca. qđ incipit meſpila. C
eſt inq̄t ⁊ illa q̄ in hyſpania naſcit̄ quaꝫ multi
epimelidā vocant. ſemen rotundū hn̄s. hoc
aptum eſt ad comedendū: ⁊ eſt ſtipticū: ⁊ tar/
de matureſcit ſimilis ſorbo. ⁊ nos latini vo/
camus hanc epimelidam anzarolam.
¶Iſidorus vocat eam Pomelido. de qua le/ D
ge capitulum meſpilum de. m.

Capitulum. clxxiiij.

Ffemereon eſt apud Dyaſcoridē ca
e pitulo Effemereon: quem multi yri/
ni agreſtem vocant. folia ⁊ haſtaꝫ ſi
milia lilio habet: ſed tenera ⁊ flores albos et
minores: ⁊ ſemen molle. radix eſt ei groſſa vt
digitus. Uirtus eſt illi ſtiptica ⁊ odoris bo/
ni. naſcitur in locis vmbroſis ⁊ in ſiluis.

Operationes

¶Dyaſco. Radix eius decocta in ore reten/ A
ta dolorem dentium mitigat. ¶Folia ſo el⁹ B
in vino decocta ⁊ cathaplaſmatibꝫ impoſita
tumores ⁊ duricies ſpargunt.

Capitulum. clxxv.

E Bulus. Sciēdū q̄ actꝭ ē sābucꝰ. La
meactis dr̄ ebulꝰ: ⁊ sūt plāte oībꝫ no
te. Uñ ꝟsus. Sābucꝰ est actꝭ ſꝫ ebu
lus ē cameactꝭ. De sambuco tractabit in ca.
sambucꝰ de s. Sera. li. ag. ca. cameactꝭ. La
meacti duo sūt spēs: q̄ꝝ vna grece dr̄ actꝭ: in
latino sambucꝰ. ⁊ scd̄a noiatur i greco came
actis: ⁊ eiꝰ est intētio terrenꝰ actis. et i latino
dr̄ ebulus. virtꝰ eiꝰ ē q̄ desiccat ⁊ icarnat ⁊ re
soluit resolutōe tpata. Pli. ca. cameacti. Eiꝰ
due sūt spēs. earū vna assilat arboribꝫ hñtibꝫ
ramos siles cānis rotūdis. q̄ꝝ colorē ad al
bedinē. ⁊ sūt lōga. ⁊ sūt i eis q̄ttuor folia aut
q̄nq̃ porrecta sup ramos q̄libꝫ: ⁊ silia folijs
nucꝭ: miora tñ eis: hñtia grauē odorē. ⁊ i sūmi
tatibꝫ ramoꝝ sūt flores albi ⁊ grana silia gra
nis viridibꝫ vel lētisci: q̄ꝝ color declinat ad
purpureitatē cū nigredie. ⁊ sūt velut in race
mis. ⁊ hñt multā hūiditatē odorē lini. ⁊ ista dr̄
actꝭ. Alia ꝟo spēs q̄ dr̄ cameactꝭ ē mior pma.
hꝫ ramos magꝭ primētes herbe q̄drātos i q
bꝫ sūt mlti nodi. ⁊ folia īuicē distātia. ⁊ singu
lis nodis silia folijs amigdalis i sūmitatibꝰ
suis: nisi q̄ hñt venas: ⁊ sūt lōgiora eis hñtia
grauē odorē. ⁊ i sūmitatibꝫ ramoꝝ sūt capitel
la silia coronis supradicte spēi. ⁊ semē ⁊ flos
silr ⁊ hꝫ ramos lōgos grossitudinē digiti
habentes.

Operationes

A ¶ Uirtꝰ cameacti ē stiptica. q̄ accepta humo
rē adsuꝫ ventris deponit. ⁊ cacostomatica est.
folia ipiꝰ elixa ⁊ sūpta sicut olus ventrē mol
liūt: ⁊ maxie colerā deponūt. haste illiꝰ tene
re elixe ⁊ comeste oīa similiter facere possūt.
¶ Radix ipa elixa hydropicꝭ et imiū remedi B
um ē. Morsibꝫ vipe iposita ⁊ bibita occurrit.
¶ Cocta i aq̄ ⁊ fomēto adhibita duricies ma C
tricꝭ soluit. Semē eiꝰ cū vino bibitū oīa silr
facere nouit. ¶ Cū oleo iūctū capillos nigre D
scit. Folia eiꝰ viridia tumores spargūt. pole
ta mixta cōbustiōibꝫ imposita pstolant. mor
sibꝫ caninis iposita medent. Uulneribꝫ para
colesim faciūt. Sinꝰ vulneꝝ ad sanitatē p
ducūt. hydropicꝭ ⁊ surdis fomēto adhibita
pstolant. ¶ Supfluos sonos auriū i naribꝫ E
infusū cōpescit: silr ⁊ ꝟmes occidit. ¶ Sca F
bies ⁊ prurigies tepidū fomēto adhibitū p
hibet. Morsibꝫ venenatꝭ occurrit. Lac coa
gulatū soluit. ¶ Tussim antiquā cōpescit: ſꝫ G
recentē auget. Ortonoicꝭ calidū pdest. Reu
ma gule gargarismo phibet ¶ Squināticis H
singularē pstat effectū Uuule pēdēti subueīt
dolorē dentiū tenta i ore mitigat. ¶ Actis de I
sambucꝰ. Cameactis ebulus desiccatiue vir
tutꝭ sunt. ⁊ glutinatorie ⁊ dyaforetice. teneꝝ
ebuli cū folijs tritū ⁊ cū vino potui datū cal
culo sis pdest. radix eiꝰ in aq̄ cocta ad tertia
nam valet. ⁊ bibita spleneticos mire iuuat.

Capitulum.clxxvi.

Ruca. Plateari⁹. Eruce due ſūt ſpe
e cies. Domeſtica videlicet ⁊ ſilueſtris:
⁊ ambe ſunt omnib⁹ note. Eruca ca.
eſt et hu. in. ij. gradu. Domeſtica minoris eſt
efficacie ꝙ̄ ſilueſtris. Uſui medicine compe-
tunt ſemina: ſecūdo folia. Uirtutem habent
cōſumendi ⁊ coitum excitādi. Iſido. Eruca
dicitur quaſi vrica: eo ꝙ ignee ſit virtutis: ⁊
in cibo ſepe ſumpta veneris incendium mo-
uet. Huius ſpecies ſunt due: quarum altera
viſualis: altera agreſtis acrioris ꝟtutiſ. Utra
ꝙ̄ tamen vſum veneris cōmouet. Pli. ca. de
eruca. Ex ea eſt domeſtica ⁊ ſilueſtris et mi-
ſcetur in cōdimētis in quib⁹ carnes et piſces
intinguntur. tanta ſuauitas ei eſt vt greci eu
zonomia appellauerint: ⁊ tū euzomum voca
ri repperi in ꝙ̄ pluribus locis.

Operationes

A ¶ Platearius. Eruca habet virtutē cōſumē-
di ⁊ coitum ad incitādū. ad ſtranguiriā ⁊ diſ-
ſurriā ⁊ paralaſim valet decocta cū carnib⁹.
contra ꝑdictas puluis ſeminis eius cū cepe
decoquatur. ⁊ detur herba ip̄a decocta in vino
⁊ renib⁹ cathaplaſmata libidinē excitat.
B ¶ Pectini impoſita vrinā ꝓuocat. Puluis ſe-
minis ei⁹ cū melle ⁊ cōficitur qui cathaplaſma
C tus renib⁹ libidinem incitat. ¶ Gal. de cibis
eſt ca. ⁊ hu. in ſcd̄o gradu. Et ip̄a quidē gene
rat ſperma: et generat ventoſitatē: ⁊ ideo fa-
D cit erectionē virge. ¶ Et dicit Gal. eodē lib.
ca. de eruca ſc̄m tranſlationē grecā calefacit
potenter hoc olus: vt neq̄ ſolum comedere
ip̄m facile ſi nō mixtū cū folijs lactuce: ſed ⁊
ſperma generare creditū eſt: ⁊ impet⁹ ad coi-
tum excitat. Doloratiuū aūt capitis: ⁊ ē ma-
E gis ſi q̄s ip̄m ſolū comedat. ¶ Sed idem in
vi. de ſim. medicina ca. de agno caſto dicit: ꝙ
F eſt ca. ⁊ ſic. cōplexionis. ¶ Naz dicit ꝙ agn⁹
caſtus nō eſt generatiu⁹ ſp̄us vaporoſi ſicut
eruca: q̄ augmētaret impetū coit⁹ ſicut eru-
ca. ſed ꝓpriū eſt eruce habere vim in calefaci-
endo ⁊ exſiccādo. nō tm̄ agno caſto ſimilis ē.
paulo nāq̄ deficit in ambob⁹. Nā calefacti-
ua quidem ⁊ ſiccatiua eſt eruca: differt au-
G tem in ꝑmixtione qualitatis ⁊ virtutiſ. ¶ Se
ra. aucto. Gal. Eruca generat ſperma ⁊ exci
tat libidinem ⁊ generat ventoſitatem. ⁊ ideo
facit erectionē virge. ⁊ ſi comeditur ſola in-
ducit dolorē capitis: quare oportet vt come
datur cū ea lactuca endiuia vl̄ portulaca. ⁊ ip̄a
ꝓuocat vrinā ⁊ laxat ventrē: ⁊ ſilueſtris ē forti
H or ꝙ̄ ſit domeſtica. ¶ Et idē auc. Aben meſ.
ſuccus eruce recens q̄n̄ adminiſtratur cū felle
bouino laxat ventrē ⁊ confortat digeſtiuā. ⁊ li
nitur cū eis ſupra cicatrices vlcerū ⁊ delet eas.
¶ Dyaſ. ca. de eruca. Eruca multum comeſta I
ventrē ſtimulat. Semē ei⁹ oīa illa facere ꝑt.
nā diureticū ē ⁊ calefactoriū. Carnes ſuare
a putredie ꝑt lacti aut aceto mixtū ⁊ trociſcī
inde faciū. Eruce agreſtis ſemie multi ꝓ ſina
pi vtuntur. virt⁹ ē ei diuretica ⁊ viſcidior: vtra-
q̄ tm̄ vt aiūt veteres cōmouet act⁹ venereoſ.

Capitulum.clxxvii.

Nula campana. Iſi. Enula herba ē
e quā ruſtici alnā vocant. radice aro-
matica. odoris ſummi cum leui acri
monia. Sera. li. aggre. ca. raſin auc. Dyaſco.
Raſin. i. enula. nomināt eam quidē zinziber.
⁊ habet ſimilia folijs plante q̄ dr̄ ſlomos: niſi
quia ſunt aſperiora ⁊ longiora eis ⁊ habet ſti
pitem magnū. ⁊ folia eius nō eleuantur a terra
ſed extenduntur ſuꝑ faciem terre. ⁊ hȝ radicem
magnā boni odoris. cui⁹ ſapor hȝ acuitatē et
eſt rubei coloris. Inuenitur aūt planta que ori
tur ſicut yreos. ⁊ eſt ſicut ſerpētaria ⁊ naſcitur
in locis montuoſis ⁊ hūidis ⁊ in hortiſ. Euel
litur aūt radix enule in tp̄e eſtiuo ⁊ deſiccatur. ⁊
eſt illud qđ ex eo adminiſtratur. Et eſt in baby
lonia alia ſpecies enule. et eſt planta habens

ramulos longitudine vniꝰ brachij.qui extē-
dunť ſup terrā ſicut ſerpillū.⁊ habꝫ folia ſilia
folijs lenticule:niſi ꝙ ſunt longiora et pluri-
ma ſup ramos ipos.⁊ habꝫ radices paruas
citrinas:quarū groſſitudo eſt ſicut digitus
medius.⁊ ſubtilioꝛ pars radicis eſt ſubtilioꝛ
ſuperioꝛi parte eius.⁊ ſuper ipſa eſt coꝛtex ni-
ger.naſcitur vero in locis maritimis. virtus
eſt ei ca.⁊ hu.⁊ eſt in ea caliditas ſupflua indi
geſta. Dyaſco. ca.de ellenio ſm trāſlationem
noſtrā.Ellenium multi ſimphitū vocāt.Alij
vero batū. Alij vero flomū. Latini vero enu
lam vocāt.folia habꝫ flomaſilia anguſta et
mollia ⁊ oblonga nō creſcētia in altū.⁊ ſuper
terrā late diſtenduntꝰ. Radix eſt illi ingens et
odoꝛabilis ⁊ ruſa ⁊ viſcida guſtu non ſuauis
Frutex eſt ſimilis lilio.tirſum habet album.
In cuiꝰ ſummo flos eſt auroſus:⁊ montuo-
ſis ⁊ vmbroſis naſcitꝰ locis ⁊ humidis ⁊ ıoꝛ-
tis. Galienꝰ.vij.ſim.far.ca.ellenij ſiue timaſ-
lium ſiue enula campana.Hec plāta ⁊ radix
maxime vtilis ē ad ſtatim i pmo aggreſſu ca
lefacientiū.Et ideo dicendū eſt nō certitudi
naliter ca.⁊ ſiccam ſicut nigrū piper ⁊ albuꝫ.
ſmo cū humiditate ſupflua. Plateariꝰ.Enu-
la campana ca.eſt in fine tertij gradus ⁊ hu.
in pꝛimo. Enule radix magis competit me-
dicine ꝙ̄ folia.⁊ viridis ꝙ̄ ſicca.

Operationes

A ¶Sera. Uirtus eiꝰ eſt ꝙ̄ adiuuat ad expectorā
dum groſſos humoꝛes et viſcoſos a pectoꝛe
⁊ pulmone:⁊ calefacit membꝛa egra egritudi
ne fri.ſicut ſciatica emigranea:⁊ ꝯfert fluxi-
bilitati membꝛoꝝ que fit ab humiditate.

B ¶Et qū bibitꝰ decoctio eius ꝓuocat vrinaꝫ ⁊
menſtrua.⁊ ꝯfert coartationi ani:et attritiōi
neruoꝝ ⁊ tumoꝛibꝰ:⁊ moꝛſib9 venenoſis pro-
pter ſui ca.folia ſo eiꝰ qū coquuntꝰ cū vino ⁊

C fit inde emplaſtrū ꝯfert ſciatice. ¶Et qū ra-
dix eius conficitꝰ cū rob eſt bona ſto.⁊ ꝯfici
unt eā deſiccant priꝰ.deinde infundūt i aqua
⁊ terunt ⁊ ponunt in rob ⁊ reponunt.

D ¶Humax ex verbo ypo. Enula aufert iram
⁊ triſticiam ⁊ foꝛtificat os ſtomachi ⁊ mūdi-
ficat pectus.ꝓuocat ſupfluitates que ſunt in
venis p vrinam ⁊ menſtrua.⁊ ꝓpꝛie vinuꝫ qḋ

E fit cum ea.¶ Galienus. Ellenium:id eſt enu-
la campana miſcetur cū electuarijs que ſiūt
ad educendum viſcoſos ⁊ groſſos hu.exiſtē-
tes in toꝛace ⁊ pulmone ⁊ calefaciūt eas par
ticulas que frigidis ⁊ diuturnis paſſiōibus
moleſtantꝰ.ſicut ſunt quedā ſciatice ⁊ emigra
nee.⁊ cōtinue paſſiones articuloꝛuꝫ ꝓpter fri-

giditatem.¶Dyaſcoꝛides. Ellenium eſt vir- F
tutis feruentis ⁊ mictualis. Radix eius eſta
te foſſa ſiccatur. Aqua elixature eius vrinam
pꝛouocat.menſtruis imperat ſolutione.

¶Radix eius cōtuſa addito melle vt electu- G
arium tuſſim ſedat:⁊ oꝛtonoicis curat.moꝛſi
bus venenatis occurrit et medetur.folia ve-
ro eius tunſa ⁊ cathaplaſmatibus adhibita
ſciaticos ſanant.

¶ Folia ex vino cocta ⁊ renibꝰ impoſita co- H
xioſos emendant. Multi vero eadem folia
ſicca ſale addito ⁊ dulcoꝛe ꝓcurant cibum p
ſtomachi ſalubꝛitate.que quidem cū ſale ſic-
canda ſunt:vt ex caparo cibi fieri ſolent.

¶Succus eius cum ruta tuſſientibus pro- I
deſt.vrinam quoqꝫ et menſtrua et partum ex-
pellit.

Capitulum.clxxviij.

Eſula Jo. Meſue. Eſula ē ex ſpecie
bꝰ lacticiniarū:⁊ eſt ſolutiuū ruſtico
rum. Et eſt eius aliud nigrū habens
radices rotundas ⁊ groſſas ſpiſſi coꝛticis et
denſi ponderoſi. Et aliud eſt paruum habēs
radices ſubtiles tenuium coꝛticum. Electio
magnū eſt malū ſcindēs viſcera.paruū vero

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Illud quod eligiť.⁊ melioꝛ pars plante eiꝰ eſt
cortex radicꝫ ipſiꝰ.⁊ lac eiꝰ eſt acutius ⁊ forti
us.⁊ melioꝛ radix eius eſt habens ꝓprietates
q̃nq̃:ſcilicet cuiꝰ cortex eſt ſubtilioꝛ:⁊ lenioꝛ
facile frangibilis.et eſt habens de rubedine
aliquid ſicut caſſia ꝓprie ſuper quam ꝑterijt
medietas anni. Recens vero menſis ſui eſt
mala.nigra vero ꝑniciosa ⁊ orta in locꝭ ter
marum ſimiliter.⁊ meliꝰ tempus collectiõis
radicis eius eſt principium veris.et lactꝭ eiꝰ
finis ipſiꝰ eſt calide complexionis.⁊ ſicce in
principio tertij.⁊ lac eiꝰ eſt calidius.et eſt cõ
poſitum ex ſubſtantia ignea acuta ⁊ ſubtili.
⁊ ex ſubſtantia terrea ſtiptica.⁊ eſt inciſiuum
⁊ ſubtiliatiuum:⁊ exiccatiuũ materierũ ſub
merſarum.liquefactiuum diſruptiuum oꝛifi
ciorum venarũ. Rectificatio. Nocet cordi
epati ac ſtomacho ⁊ diſrumpit venas:⁊ exco
riat viſcera:⁊ derelinquit inflãmationes faci
entes cadere in febres.⁊ emendatur primum
nocumentum quod ex eo timetur: ꝑmiſcen
do aliqua ex medicinis coꝛdialibus ⁊ ſtoma
ticis ⁊ epatis cum eo. Et ſcdm̃ ⁊ tertiũ corri
gitur acquirendo ei bonitatẽ cũ rebꝰ conglu
tinatiuis ⁊ coadunantibꝰ cõfoꝛtantibꝰ: ſicut
eſt dragantum ⁊ gũmi ⁊ bdellium ⁊ muſcila
go pſillij.⁊ ſuccus poꝛtulace ⁊ ſimilia. Et q̃r
tum nocumentum tollitur ꝑmiſcendo ei ex
rebus infrigidantibꝰ ⁊ extinguentibus aliq̃s
ex his facientibꝰ apud me eſt vt infundať in
ſucco altarazacon: aut ĩ ſucco endiuie ⁊ pau
co aceto.⁊ ſi fuerit acetum decoctionis aut
infuſionis citonioꝛum erit melius. mitra q̃ꝫ
ſigillat ei bonitates notas ⁊ abſinthium: ſi
militer ⁊ aloe. Et dixit Judeus: infundať in
lacte dulci aut acetoſo ⁊ in eo remoueať lac
multotiens ⁊ exſiccetur.repꝛimitur enim ſua
malicia. Et dicit Rufus. Si ſolutiõ ꝑ eum
ſuperat laborioſa ſedeat in aqua frigida ſolu
tus (mihi enim videtur verbum inconueni
ens) circundans enim frigidum includit et
coadunat virtutem medicine et corroborat
eam:necnõ ⁊ materias ⁊ vias impulſionum
repellit ſicut te ſcire fecimus. Succurren
dum enim tunc ſicut diximus in canone.

Operationes

A ¶Johannes Meſue. Solutione educit fle
gma vehemẽter et aquam citrinam ⁊ humo
B res melancolicos ⁊ materias a iuncturis et
confert dolori earũ. ¶Eſt ex medicinis ma
gnis ydropiſis. Uerum nocet ſtomacho et
C epati ⁊ deſiccat coꝛpus vtentis ipſo:⁊ conſu
mit ſperma. ¶Et lac eius facit hoc vehemen
tius.et facit cadere in febres. Doſis coꝛticis
radicis eius eſt a kyrat.ij.vſq̃ ad.iij.⁊ eiꝰ la
ctis a kyrat.i.vſq̃ ad.iij.
¶Sed ſciendum q̃ eſula oritur in locis cali D
dis ⁊ ſiccis:cuius magnam copiam vidi ſar
dinie ⁊ tuniſij:et ſimilatur multum herbe di
cte lunarie.niſi q̃ eſula lacteſcit: lunaria ve
ro non. Unde verſus. Eſula lacteſcit: ſine la
cte lunaria creſcit. ¶Dyaſcorides.ʒ.ij.radicꝭ E
eiꝰ accepte coleram ⁊ flegma deponũt. Suc
cus eius obulo.i. acceptus aut cocliarium.
vnum omnia ſimiliter facere poteſt.
¶Confectio pillularum cõferẽtium ad ydro F
piſim. Accipiũtur eius pꝛeparati partes.iij.
mirabolanoꝛum citrinoꝛũ partes quattuoꝛ
aloes:partes quinq̃ confice cum ſucco feni
culi aut abſinthij aut endiuie. Et eſt doſis ea
rum a.ʒ.i.ß.vſq̃ ad.iij.⁊ quidaꝫ ex lacte eius
⁊ farina oblatas faciũt ⁊ ſoluũt cũ eis:⁊ qui
dam faciũt cum aneto ⁊ zuccaro ⁊ lacte ipſiꝰ
⁊ quidam cũ carne citonioꝛum ⁊ maſtice ⁊ la
cte eius:⁊ faciũt ſolutiuum bonum.
¶Serapion auctor. Dyaſcoridis. Si de ra G
dice eius accipiať.ʒ.i.⁊ bibatur cũ mellicra
to laxat ventrem:⁊ pondus duoꝛum obolo
rum foliorum eius idem facit.et ſemen eius ſi
de eo accipiatur laxat coleram ⁊ flegma.⁊ ſi
ſumatur ex lacte eius.ʒ.i.idem facit.
¶Et idem auctoꝛitate Aben meſuay. Sce H
bran pꝛopꝛietas eſt ſicut mezereon. Si autẽ
quis vult illum accipere pꝛepararet ipm̃: ſicut
pꝛeparatur mezereon: niſi q̃ loco abſinthij
ponatur roſe ⁊ dragantum:⁊ bibat ipm̃ cum
aqua mellis: aut cum rob aut cum decoctio
ne mellis: aut cum olere iameno ⁊ doſis eiꝰ
eſt ab vno kyrat vſq̃ ad.ij.
¶Paulus. Scebran: id eſt eſula laxat aquã I
citrinam:q̃n bibitur cum ſauich.
¶Et ideꝫ auctoꝛitate Aben meſuay. Laxat K
melancoliam ⁊ flegma.
¶Et idem ſm̃ librum quendam venenoſorũ L
Jd quod de ipſo accidit eſt pondus.ʒ.ij.⁊ ab
ſcindit fluxum: qui accidit ab eo ſedere in a
qua frigida:⁊ pꝛoijcere ipm̃ ſuꝑ caput eius.
¶Et idem auctoꝛitate Habix. Scebran eſt M
calida in tertio gradu: et ſicca in pꝛincipio ſe
cundi.
¶Notandum eſt q̃ in lacte eſule non eſt ali N
qua bonitas: imo nocet ei qui accipit ipſuꝫ:
et medici viatores occidunt cum eo multos
pꝛopter ignoꝛantiam ipſoꝛum:⁊ eſt maioꝛ et
minoꝛ vt figura hic oſtendit:⁊ illud quod ma
ioꝛ operatur: illud etiam minoꝛ facere poteſt.

Capitulum.clxxix.

Capitulum.clxxix.

Alforsia

Uforbium eſt gũmi notũ.⁊ videt̃ ſo-
e narc apud grecos bonuꝫ formidari.
Nã dicunt euforuion.a fouon grece
qđ eſt timor.⁊ eu.i.bonũ:q̃ſi bonũ ſit ipm ti-
mere ꝓpter ſui violentiã.¶ Dyaſ.ca.de eufor-
bio ſm trãſlationẽ nr̃am.Euforbiũ arbor eſt
ſilis ferule albe.Naſcit̃ in mauritania Cera-
ſienſi.que arbor plurimũ lacrimuꝫ facit viſci
dum valde.quẽ lacrimũ multi colligũt ſic:p
viſcitudine ꝑmo arbori pellẽ veruecinã illi-
gant.⁊ ſic de lõge baſtilibꝫ iaculat̃ in radice.
⁊ cũ ꝑcuſſa fuerit radix vnuꝫ flumẽ ſtatim p-
fluit lacrimis.⁊ cũ coagulat' fuerit ſic eundẽ
colligũt de pellibꝫ ſubtractꝫ. Eſt aũt optimũ
qđ eſt recens ſubalbidũ ⁊ glutinoſum et len-
to linguã vehemẽter ſubmordens ⁊ calefaci
ens.Eius genera ſunt duo. Unũ qđ colligi
tur ſubtractis pellibꝫ qđ meli' eſt. alteruꝫ qđ
cadit in terrã ⁊c.¶ Pli.Rex iuba iuenit her-
bam euforbiã medici ſui tꝑis noĩe.cu' regis
volumẽ extat.inuenit eã in monte arblante.
ſpectat̃ folijs acbantinis. Uis ei' tanta eſt
vt ſuccus ei' e longiquo recipiat̃. inciſo trun
co ſuſcipit̃ ventriculo edino locato humor
lactis videt̃ effluere.¶ Sera.li.ag.ca.aforbi
on.auct.Dyaſ.aforbion ẽ euforbiũ.⁊ eſt arbu
ſtum ſimile ferule in figura ſua.naſcit̃ in mau
ritania ceraſienſi:⁊ in regione taber eſt plen'
multo gũmi acuto. Caueant ſibi homies ab
eo qui colligunt ipm gũmi:ꝓpter ſui nimiam
acuitatem. Et ideo accipiũt ventres aĩalium
⁊ lauant eos et alligant ſtipiti ipſi' arboris.
deinde pungũt arboris ſtipitem a longe ſtan
tes cũ lancea.effundit̃ nanq; in ventribꝫ exi-
ens a ſtipite multũ copioſum ſubito ac ſi fun
deretur ex vaſe aliquo. Jta q aliqñ effundit̃
in terrã etiã ex eo ſubito ꝓpter impetũ ſui ex-
itus. Et egrediunt̃ de eo ex arbore due ſpeci
es.vna earũ eſt ſimilis ſarcocolle in quãtita-
te orobi:⁊ eſt in fruſta.⁊ alia aſſimilatur feci.
Adulterat̃ aũt cũ ſarcocolla: ⁊ ex gũmi ara-
bico ſibi admixtꝫ. Meli' ex eo eſt clarũ acu-
tũ. Experimẽtũ aũt ei' ꝑ guſtum eſt difficile:
qm̃ ipm mordicat linguã ſubito cũ violentia
multa:⁊ durat mordicatio eius diu. Et ꝓpter
hoc omẽ qđ guſtat̃ ex eo:poſtea videt̃ bonũ.
primus aũt ad cui' cognitionem ꝑuenit hec
medicina fuit lineas rex koy. Et idẽ au. Gal.
vi.ſim.far.ca.de euforbio.virt' eius eſt ſubti
lis acuta ſicut ꝯtus aliarũ gũmarũ ſimiliũ.

Operationes

¶ Serapion auc. Dyaſ. Hoc gũmi qñ fitco- a
bol cũ eo:habet virtutẽ abſtergẽdi aquã q̃ ẽ
in oculo.niſi q eius mordicatio durat tota
die.⁊ ꝓpter hoc miſcet̃ cum aliq̃bꝫ potionibꝫ
que fiunt cũ ſpeciebꝫ:⁊ bibitur ⁊ cõfert ſciati
cis.¶ Et ipm excoriat oſſa in vno die.⁊ ſepa- b
rat ab eis fragmenta eorum. Oportet aũt vt
premuniatur caro circumſtans oſſi cum ce-
roto aliquo vel cum pannis lineis:⁊ ipm ha-
bet virtutem laxandi ⁊ calefaciẽdi humores
aquoſos ſicut ſinapis.¶ Et ideo confert la- c
xatio eius ydropicꝫ ⁊ colice.⁊ alijs frigidis
egritudinibus ſimilibꝫ iſtis.ſed ipm acuit co
leram ⁊ inducit ſitim nimiam:quia deſiccat.
Oportet autẽ vt admiſceatur ei ſemẽ petro-
ſilini aut aniſi.¶ Et dicunt quidam qñ aliqđ d
animal remorderit aliquem ſcindatur cutis
capitis eius ⁊ ponatur in illa ſciſſura: ex hoc
gũmi trito non nocet ei venenum ⁊ pondus
ʒ.iij.ex eo occidit:quoniam vulnerat ſtoma-
chum ⁊ inteſtina.¶ Et idem aucto. Alcauzi. e
Stringit orificiũ matricis multuꝫ. adeo q
ꝓhibet exire fetũ.¶ Et idẽ auc. aben meſuai f
Proprietas eius eſt laxare flegma viſcoſum
quod eſt in lumbis ⁊ i inteſtinis:niſi q infert
anxietatem ⁊ deſiccationẽ aduſtionẽ ⁊ tenaſ-
monem. Et rectificatio eſt q nõ terat̃ multũ
⁊ miſceat̃ cũ bdellio aut cũ ſucco liquiricie:
aut cũ ſpeciebꝫ aliquibꝫ ſicut eſt ſpica et cina

momũ ꝛ caſſia lignea: ꝛ liniaꝛ cũ oleo roſarũ. ꝛ oleo amigdalino. Et meliꝰ ex eo eſt clarũ nouum: qꝺ trãſit ab vno anno vſqꝫ ad tres. ꝛ color eius eſt citrinꝰ calidi odoris amarũ acutuꝫ. Et doſis eiꝰ eſt a duobꝫ kyrat vſqꝫ ad tres.

b ¶ Iohannes Meſue. Solutione educit flegma viſcoſum ꝛ groſſum a locis ꝓfundis corporis, mũdificãs iuncturarũ vacuitatẽ ab humoribus groſſis difficilis eradicationis. nec eſt ei res ſimilis ad hec. et eſt ex rebus mundificantibus neruos: et conſumentibus humiditates inbibitas in eis. diſſoluitur in oleo keyri. ꝛ inungitur cum eo. et confert egritudinibus neruorum frigidis: ſicut eſt paraliſis ſtupor ꝛ tortura et tremor et ſpaſmus. et eſt mirabilis res ad id.

D ¶ Et ſumptum in potu ſm nodos emendationis eſt medicina magna doloribꝫ nodoſis: qui vadũt ꝛ veniũt ꝑ iuncturas. ꝛ eſt ex rebꝫ q̃ faciunt ſternutationẽ cũ fortitudine.

I ¶ Conſeruaꝛ autẽ quadriennio. Recens autẽ anni ſui eſt ꝑiculoſum. Hi autẽ q̃ ſumunt ipm timeant frigus. Cõſeruaꝛ aũt ne cito ſeneſcat in milio vel fabis vel lentibus.

K ¶ Et dixit Dyaſcorides. Aureus vnus ex eo interficit. Doſis eius eſt a kirat. i. vſqꝫ ad. iij.

Capitulum. clxxx.

f Faba. yſidorus. Faba dicitꝛ a veſcẽdo quaſi faga. Fage nanqꝫ dicitur grece comedere. Primum autẽ homines hoc legumie vſi ſunt. ¶ Palladius libro ſecundo. Faba ſi bis ſarculetur proficiet multum fructum ꝛ maximum reddiitura. vt ad menſurã modij cõplendi. ¶ Idem libro ſeptimo. Menſe Iunio faba vellẽda eſt luna minuente ante lucem ſane et anteqꝫ luna procedat. Excuſſa et refrigerata ponaꝛ. ſicqꝫ gurguliones inſeſtos non patietur. ¶ Idem libro duodecimo. In ꝓncipio menſis Nouẽbris faba ſpargenda eſt. que pinguiſſimum vꝉ ſtercoratum deſiderat locum. vel vallem quaꝫ ſuccus veniens a ſummitate fecundet. Primo ſeritur: deinde proſcinditur. ꝛ tunc ſulcatur. ¶ Idem libro tredecimo. In menſe Decembri faba circa ſeptimum ydus poteſt ſeri. Nã poſt exactam brumam male ſeminatur. ¶ Auicenna. Fabe proxime ſunt equalitati: ſꝫ plus declines ſunt ad frigiditatem ꝛ ſiccitatem. In ipſis eſt humiditas ſuperflua. proptereqꝫ in viridibus. que frigide ꝛ humide iudicanꝛ. Nabatee quidẽ vehementius ſtiptice ſunt. ꝛ egyptiace humidiores ac minoris nutrimenti. Virides ſunt plurime ſupfluitatis: ac tarde digeſtionis: ac multe inflationis. Fabaꝝ meliores ſunt groſſe ꝛ albe: que nõ a gurgulionibꝫ ꝑforantur. Deteriores autem eaꝝ ſunt recentes. Galienꝰ ſeptimo ſimpliciũ far. cap̃. de Faba. ſm tranſlationeꝫ grecam. cap̃. Ciamus. id eſt faba. ſm vtrũqꝫ prope mediam complexioneꝫ eſt in exſiccando ꝛ in frigidando. Participat autem quandam parumper abſterſiua virtute caro eius ſicut ꝛ cortex ſtipticus.

Operationes.

¶ Dyaſcorides cap̃. de Faba ſm tranſlationẽ grecam. Faba noſtra ſumpta inflationes preſtat: ꝛ indigeſtibilis eſt. A

¶ Tuſſim medeꝛ. ꝛ accepta diſſinterijs ꝛ ſolutioni ventris ſingulare pſidium eſt. vomitibus eſt vtilis. cui ſi aqua in coctura fuerit mutata inflationem ſtomacho nõ facit. B

¶ Viridis comeſta ventrẽ inflat. ꝛ cacoſtomacha eſt farine fabe cathaplaſmatibus adhibita cum polenta tumoribus percuſſure occurrit. Id ſola facere nouit: tumoreꝫ mãmarũ ſimili modo curat. lac mãmillis nimis ꝓfluens impoſita vt cathaplaſma ſtringit. mixto melle et farina fenugreci parotidibus ꝓdeſt. C

D ¶ Liuores corporis detergit. Cum roſa ꝛ thu
re maſculo ꝛ albumine oui mixto dolores ocu
loꝝ compeſcit. Dentibꝰ ꝯquaſſata ꝛ fronti im-
poſita tumores teſtiū ſpargit.

E ¶ Infantibꝰ ſi impoſita fuerit teſtes pro pen-
dere nō ſinit. Coriū eius coctū ꝛ cathaplaſma-
ti impoſitū macūlas albas emēdat. In balneis
fricatione adhibita capillos tenueſcere facit.

F ¶ Fluxum ſanguinis vulnerum ſtringit pulue
re ipſo ſolo aſperſo.

G ¶ Faba media eſt inter frigidā ꝛ calidā diſtem
perantiā aliq̄d participans ꝓiectorie virtutis
et ſtiptice. Quare exteriꝰ poſita ſine moleſtia
deſiccat. Podagricis igit̄ ꝛ artetic' in aq̄ cocta
admixta adipe ouis recenti: aut anſerina miti
gat dolorē neruoꝝ: aut ꝯtractionē: ꝛ vlceratio-
nes cum oximelle fabe farina cocta ꝛ ſuperpo-
ſita vt cathaplaſma ſanat.

H ¶ Ali ad teſticulos ꝛ mām̄illas eſt optimū ca-
thaplaſma. amant em̄ loca hec mediocriter in
frigidari ſi ſint inflāmata: maxime qn̄ de lacꝭ
coagulatiōe patiunt̄ inflāmationem.

I ¶ Rabbi Moyſes capitulo de faba. corrūpit
mentem. yſaac in dietis particularibꝰ particu
la ꝑma capitulo de fabis.

K ¶ Fabe in natura ſua frigide in ſiccitate diuer
ſe ſunt. Comeduntur ſicce ꝛ ꝑfecte ſuis tempo-
ribus. Comeduntur em̄ virides necdū meſſio
nis ſue completo tempore virides frigide ſunt
ꝛ humide in ꝑmo gradu.

L ¶ Nutrimentū eoꝝ nimis generat humores
crudos et groſſos inflatiue ventoſitatem faci-
unt in ſuperioribus ventris. propter quod ſto-
macho valde nociue ſunt.

M ¶ Sicce ꝓo ſuiſq; tēporibꝰ ꝑfecte frigide ſunt ꝛ
ſicce in ꝑmo gradu. nō in laudabilē ſanguinē
creant. ordeo magis nutriunt accidentaliter
nō naturaliter duabꝰ de cauſis. Una ꝓpter ſue
ſubſtantie groſſiciē ꝛ tarditatē ſolutōis ex mē
bris. ſubtilitate ꝓo ſubſtātie ordei. ꝛ diſſolutōe
ex membris cita. vnde minus nutrit.

N ¶ Secūda ꝓpter ſui multitudinis ventoſitatē
ꝛ groſſiciē eius. vnde carnem inflat ꝛ dilatat. ꝛ
operat̄ in ea id qđ frumentuꝫ in farina. propter
hoc in ſuperioribus ventris ventoſitatem plu
rimā groſſam generat ꝛ inflatiuam. ex qua fu-
mus incipit aſcendere cerebro nocens. ꝛ ſom-
nia multa corrupta inducit.

O ¶ Cum igit̄ naturaliter h̄ habent fabe: nō eis
aliquo coctiōis modo poſſunt auferri. Unde
Galienꝰ. Fabe ſi nimiū coquant̄ inflationē et
ventoſitatē ſuā ſicut ordeo auferre nequimus.
minuere tamen poſſumus.

P ¶ Experimento autem ꝓbatur in eis qui fabis
vtentes aſſidue indigeſtionem patiuntur. et ſi
ſaniſſimus ſit ſit idem. Om̄ia autem que dixi
mus carū inſunt medulle tantūmodo.

Capitulum. clxxxi.

Aba egyptiaca. Dyaſco. cap̄. de faba
F egyptiaca. Fabā egyptiacā multi po-
leticon appellant. in egypto naſcit̄ ꝛ in
aſia ꝛ in ſicilia ꝛ in ſtagnis naſcit̄. folia habēs
altitudinē ꝛ latitudinē hñtia. florē ferēs crocei
que ſi multū floruerit ꝑdunt̄ folia. flos eiꝰ eſt i
medio ipiꝰ vbi eſt rotunditas quedā vbi ſilique
ipe naſcunt̄. flores ipi cinoria dicunt̄ ea ratio-
ne qua ſterafulos dicunt̄. quia hec eſt illis cō-
ſuetudo ex argilla faciunt ſteras ꝛ ibi includūt
ipſum ſemen. et ſic ponūt vt naſcatur. Radix
eſt groſſior q̄ꝫ canne. cocta ꝛ cruda manducat̄.
que et collocaſia appellatur. a quibuſdam cul-
caſia. quod idem eſt. Et ideo ad eius inueſtiga
tionem quere in littera culcaſia ſuperiꝰ de L.
Semen eius comeditur ſiccum ꝛ viride color
niger eſt ꝛ maior q̄ꝫ noſtra faba. ¶ Galienus li
bro ſecundo de alimentis. capitulo de faba egy
ptiaca. Non eſt lupinus vt putauerūt aliqui
Nam facit ibideꝫ aliud capitulum de lupinis
Sed apud Auicennam libro ſecūdo de faba
egyptiaca. que ꝛ faba ſyriaca dicitur. ¶ Unde
Auicenna vocat eam fabam ſyriam: quoniam
de ipſa multum naſcitur in ſyria. Sed vera fa
ba Syria eſt faba greca. Sꝫ faba egyptiaca
apud Johannē Serapionē Eſt pondus pon-

deranſ ſumẽ et quattuor ſcđm arabes. ⁊ ſunt obuli quattuor. ⁊ ſunt grana. xlviij.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Si fiat ex ea gargariſmus cum lacte ⁊ ſale contra egritudines ſpiritualium confert. Et eſt cibus in egypto.

B ¶ Et ſolutione educit aquam citrinam: ⁊ pro‑prie ſemen eius ⁊ ſuccus ipſius.

C ¶ Et prouocat vrinam: et generat ſperma: ⁊ ex‑pellit coleram ⁊ aquoſitatem eius cum facilita‑te. ⁊ pot⁹ ipſius ſit ab vna tertia libꝛe vſqꝫ ad duas tercias.

Capitulum. clxxxij.

F Aba inuerſa. Pli. Faba inuerſa ẽ her‑ba cui⁹ folia ſũt ſicͭ folia alkekengi. ſti‑pes ei⁹ lõgitudinis cubiti vni⁹ aut duo‑rũ aut plus. ſemen eius viride: tendẽs ad nigre‑dinẽ: magnitudinis fabe cõmunis. habẽs qſi effigiem in medio ſicut faſeolus: et romani vo‑cant eam fabariam.

Operationes.

A ¶ Fabaria ſiue faba inuerſa in vino decocta: ad teſtiũ tumores ac genitalium proficit.

B ¶ Fomẽto etiã ex aceto decocto tumores ma‑turat ⁊ aperit. Itẽ lini ꝯuſtis ꝗꝫ cõbuſtis medeť.

C ¶ Et in voci eam prodeſſe Marc⁹ varro fateť.

D ¶ Fabaꝛ deniqꝫ ſiliquarũqꝫ cinis ad corendi‑ces ⁊ ad neruoꝝ veteres doloꝛes, pđ eſt cũ vetu‑ſtate ſuilli adipis. pſe qꝫ decocte ad tertias coꝛ‑tices fabarum ſiſtunt aluum.

Capitulum. clxxxiij.

F Agaſmon. Dyaſ. cap. fagaſmon. Fa‑gaſmon quã multi apparine dixerit eſt plãta quã vocant ſanction. ⁊ eſt xiphion ⁊ eſt gladiolus ſegetalis. folia hꝫ yridi ſimilia. ſꝫ minoꝛa ⁊ anguſta ⁊ acuta. haſtam hꝫ aſperã ⁊ cubitalẽ cũ floꝛib⁹ purpureis. Radices ſunt illi due paruule ⁊ rotunde. vnã habens ſuper terram poſitã ſicͭ bulbi minores. Altera eſt de ſubtus tenuis ⁊ ſupgroſſioꝛ. Naſciť locis cul‑tis: ſuperioꝛ maioꝛ eſt ⁊ acrioꝛis virtutis.

Operationes

¶ Dyaſ. Cathaplaſmatib⁹ adhibita puſtulas ⁊ A
tumoꝛes coꝛpis tollit: medicaminib⁹ mixta et
ſuppoſita menſtruis imperat. ¶ Cũ vino bibi‑ B
ta ventrẽ ſtimulat. Cathaplaſmatib⁹ impoſi‑
ta cũ vino atqꝫ thure ſagittas vł ſtirpes educit.
¶ Soluit etiã inguinũ collectionẽ. Radix ſo‑ C
inferioꝛ accepta infantiũ enterocelicos medeť.

Capitulum.clxxxiiij.

Agus. yſid. Fagus arbor glandifera
f inde noiata eſſe credit: q2 olim ei⁹ ho‑
mines vixerūt fructib9. Dicta eſt eñ
fag⁹ a fage grece qd eſt latine comedere. ¶ Pli.
li. ij. Fagis pectineos trāſuerſi in pulpā fuerūt
apd antiqs. Inde ⁊ vaſis yonos Marcus cu
rius iurauit ſe ex preda nihil attigiſſe pter gut
tū faginū: q̄ ſacrificaret. lignū in lōgitudinē tra
ſuerſiat vcq̄ pars fuit a radice validius ſidat.
Fagus ac cerrus celeriter marceſcit. Facilis
eſt fagus in materia quāq3 fragilis ac tenera.
Eadē q3 ſectilib9 laminis i tenui flexibilis. caps
ſis q3 ac ſcriniis ſola vtilis. fag⁹ i plana deſcēdit
ſic̄ et querc⁹. Fago q3 faciliime ex ſolib9 q̄ reſinā
ferūt: ſ3 minime dura ne p ceret q3 ex pino.

faya

Operationes

A ¶ Pli. li. xvj. Hui⁹ glās murib9 gratiſſima eſt.
B ¶ Idē in li. xxiiij. Fagi folia in gingiuar ⁊ la
biorū viciis mādūcant. Glādis faginee cinis
C calculis illinit. Itē cū melle alopiciis. ¶ Palla.
li. pmo de fago vel fraxino. diutiſſime tabulas
ta durabūt. ſi ſtratis ſuppaleis vel ſilice calcē
D humor nuſq3 ad tabulati corp⁹ accedit. ¶ Idē
li. xij. Fag⁹ in ſicco vtilis eſt: humore corrumpit.

¶ Ex li. de na. re. Fag⁹ eſt arbor glādifera: cui⁹
fructus eſt dulc3: ſ3 pectori nociu⁹. Oleū vero
clariſſimū lāpadib9 adminiſtrat. lignū ei⁹ ſatis
admodū durū: ſ3 vermib9 penetrabile: niſi fu
mo pene fuerit ↄtinue delibutū: viride autē in
aq̄s poſitū p lōga tpa fert in lapidē dureſcere.

Capitulum.clxxxv.

Aſeolus. Sera. lib. ag. ca. lubia ſiue
f lubia. auc. Dyaſ. lubia. i. faſeolus. fo
lia h3 ſilia foliis plāte q̄ dr̄ cuſſus: niſi
q2 ſunt molliora. ⁊ rami ei⁹ ſūt ſubtiliores ſiles
filis adherētes herbis: q̄b9 approximant: ⁊ elō
gant multū donec ſit vmbraculū ſub eis. et h3
vaginas ſubtiles ſiles vaginis fenugreci: niſi
q2 ſūt lōgiores eis ⁊ pinguiores. ⁊ interius vi
dent q̄ſi varij diuerſi coloris. q2 quedā trahūt
ad albe. et q̄dā ad rube. ⁊ comedit hui⁹ fruct⁹
elixus ſic̄ comedunt ſparagi. Virtus eoꝝ cali
da ⁊ humida in pmo gradu.

Operationes

¶ Serapion. Generant multā ventoſitatem.
⁊ pūocant menſtrua: ⁊ inflant. ⁊ generant hu
mores flegmaticos groſſos. Et ſunt mali ſto
macho. et rubei ſunt groſſiores.
¶ Et quando ſumuntur cum ſinapi et come
dūtur. ſinapis phibet maliciā eorū. ⁊ albi q̄

dē ſūt multā hūiditatē hñtes. ꝛ ſūt graues digeſ
ſtioni. ꝛ ciminū iuuat ad digeſtionē eoꝝ: et coſ
medere eos calidos cū almuri ꝛ oleo ꝛ cimino
C ꝛ non comedat cortex eoꝝ exterior. ¶ Et bibit
poſt eos vinū parū groſſū. ꝛ purpurati cū aceto
ſunt difficilis digeſtionis ꝓpter ſiccitatē aceti.
D ¶ Et de ꝓꝓꝛietate eoꝝ eſt ꝓuocare mēſtrua: ꝛ ma
E ꝑime q̄ ſūt rubei ex eis. ¶ Et ipi ſūt boni pecto
F ri ꝛ pulmōi. ꝛ faciūt ſomnia mala. ¶ Auerrois
li. colliget. ca. de faſeolis. Faſeoli declinant ad
G ca. ꝛ hu. ¶ Et ipinguāt corp⁹: ꝛ ꝓuocāt vrinā. ꝛ
ſanguinē mēſtruū. ꝛ lapāt ventrē ꝓꝓe rubei.

¶ Sera. Virt⁹ eius ē q̄ ꝯglutinat dū eſt recēs A
ꝛ ꝯglutinat vlcera recētia. ꝛ radix ei⁹ ad h̄ valet
ſilr qñ ꝓijcit aq̄ in q̄ decoq̄t ſup oſſa cui⁹ cōglu
tinatio eſt neceſſaria. ¶ Sꝫ cortex ei⁹ dū recēs B
eſt ꝓꝓe ſi legit ſup locū vulneꝝ ꝯſolidat eum.
¶ Decoctio cortic ei⁹ ꝯſumit flegma. ꝛ qñ corſ C
tex exſiccat curat egritudinē cū q̄ eleuat cutis.
¶ Gal. li. dynamidiaꝝ. ca. de paſſiōibꝰ ſplenis. D
Corticē fraxini coque ī vino ꝛ da bibere. ꝛ infal
labiliter ſplenē attenuat. Nā res ꝓbata eſt. q̄ ſi
det ꝑcello bibere aliq̄bꝰ diebꝰ ꝛ interficiat ꝑuiſ
ſimū inuenies ſplenē. ¶ Paul⁹. Cōtra fluxum E
vētr ꝛ lienteriā ꝛ diſſinteriā vtꝫ fomētū ex aqua
pluuiali decoctōis corticū ei⁹ ¶ Cōtra vomitū F
ex debilitate frūtꝫ ꝯtētiue cortices ei⁹ bulliāt et
ſpōgia intīcta ſup ſtomachū ponat ꝛ ex cinere
ei⁹ ꝛ argēto viuo fit optimū vnguētū ꝯ ſcabiē.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. clxxxvi.

Raxin⁹. yſi. Fraxin⁹ vocari fert eo q̄
f magꝭ in aſperꝭ locis mōtanisq̄ꝫ frugis
naſcat. Sera. li. ag. ca. dirdan. i. fraxiſ
nus ita noiat grece in oriēte. arabes noiant eā
arborē cimicū. ꝛ ī perſia noiant eā luzach. et eſt
arbor hñs in ramulis camerulas in q̄bꝰ ē hu
miditas q̄ qñ deſiccat generant ex ea alia ani
malia ſimilia cimicibꝰ. ¶ Et idē auc. Gal. Sa
por ei⁹ eſt ſtipticus. frus ei⁹ eſt q̄ infrigidat et
deſiccat. ¶ Paulus ca. de fraxino. Fraxinus
frigidus eſt ꝛ ſicc⁹ in ſecūdo gradu.

Operationes.

Capitulum. clxxxvii.

Lāmula. Plate. Flāmula dr̄ q̄ ſrutē
f hꝫ incēſiua. ꝛ ē ca. ꝛ ſic. in. iii. ḡ. viridis
eſt multe efficacie. exſiccata ꝟo nulli⁹.
¶ Yſidor⁹. Flāmula ca. eſt ꝛ ſic. ī fi. iii. ḡ.

Operationes.

¶ Plate. Ad cauteriū ſiue ignē faciēdū flāmu A
la ꝯterit ꝛ ſup locū ponit. ac ꝑ diē dimittit. ſic

B poſtea cut; cõbuſta repit. ¶ Ad apata rũpẽdũ qñ ꝓſum eſt ad ſanie: ⁊ caput eſt durũ. Nec cũ ſquama ferri ↄterit ⁊ cũ oleo ſupponit. Oleũ ſiq̃dez ponit ad relaxationẽ ne flãmula multũ
C deſiccet. ¶ Cõtra q̃rtanã etiã ⁊ arteticã interi⁹ operat. Oleũ roſaceũ ex ea ↄfectũ valet contra
D yliacã: in cibis vel alio modo ſumptũ. ¶ Idem q̃z valet exterius inunctũ: ↄtra dolorẽ arteticũ ⁊ yliacã ſtranguiriã ⁊ diſſinteriã. ⁊ cõtra vitiũ lapidis per cliſtere iniectum confert.

aque plãtaginis ⁊ aq̃ ſcabioſe. ana. ℥. ij. mellis roſati ſucci moroꝝ celſi. ana. ℥. i. aceti parũ miſ
D ſceãt fiat gargariſm⁹. ¶ Sũptũ v; ↄ apata gutturꝫ cũ eo gargariſãdo. Succ⁹ etiã fragarie cũ cimino ſumpt⁹ v; ad ferorẽ oris. Itẽ cũ borag gine ſũptũ valet ꝓ dolore capitꝫ ⁊ corde. Itẽ aq̃ decoctõis ei⁹ fragarie valet ↄ dolorẽ capitis: ⁊
E ſedat ſudorẽ ⁊ calorẽ. ¶ Fruct⁹ ei⁹ ſedat ſitim. Ad ↄſolidãdũ fracturã crurꝫ vel alteri⁹ mẽbri. Re. ſucc⁹ fragarie ſucc⁹ plãtaginis. ana. ℥. iij. folia fraxini. ℥. i. decoq̃nt ſil' ad modũ emplaſtri ⁊
F ſuperpoſitũ multũ valet. ¶ Succ⁹ fragarie cũ ſucco ↄſolide minoꝝ mixt⁹ ↄſolidat vulnera

Capitulum. clxxxviij.

Ragaria. Dyaſco. Fragaria herba eſt
F multũ nota. fruct⁹ eius homines ſolẽt cõmedere. Folia habꝫ ſimilia folijs brionie: niſi q: ſunt molliores ⁊ lanuginoſi. Rami eius ſubtiles ſimiles filis. ſemen habet albuꝫ ſimile milij. Fragaria frigide ⁊ humide eſt cõplexionis in ꝑmo gradu.

Operationes.

A ¶ Plate. Herba ⁊ fruct⁹ frigide ſũt cõplexiõis.
B ¶ Cõtra nimiũ fluxũ mẽſtruoꝝ ſucc⁹ fragarie cũ ſucco plãtaginis mixtũ ↄfert. Itẽ fragaria ſumpta cũ boragine ⁊ bugloſſe in cibis generat
C bonũ ſanguinẽ. ¶ Oĩa vulnera ↄſolidat cũ ſucco fragarie linita. Recipe ſucci fragarie et

Capitulum. clxxxix.

Enicul⁹. Plate. Fenicul⁹ ē in. ij. g̃du
F ca. ⁊ ſic. Virtutẽ hꝫ diureticã ex ſubtiliſuba ⁊ q̃litatibꝫ ſuis. Semẽ ei⁹ ⁊ folia ⁊ cortices atq; radices cõpetũt vſui medicine. In principio veris colligũt: ac ꝑ mediũ annũ ſeruant. ¶ Sera. li. ag. c. bazienis. auc. Gal. Bazienis .i. fenicul⁹. eſt ex eo domeſtic⁹ ⁊ agreſtꝭ. Domeſtic⁹ oĩbꝫ eſt not⁹. cui⁹ ſrus ē ꝑma q̃ calefacit in. iij. g̃. ⁊ deſiccat in ꝑmo. ſcd̃a ſubtiliat. tertia generat lac. Et agreſtꝭ dr̃ maritin⁹ vel montan⁹. radix ei⁹ ⁊ ſemẽ ſũt fortioris deſiccatiõis q̃ radix ⁊ ſemẽ domeſtici. q̃ñ i domeſtico eſt paꝝ

Universidade do Minho
Biblioteca ...

ſtipticitas. Gal. vij. ſim. far. c. de maratro. Maratrū. i. ſemē feniculi. calefacit q̄dē fortiter vt ex terrio iā poſſit q̄du exiſtere: ſiccat aūt nō ſiſr: ſ; ſm p̄mū. ꝛ p̄ꝑterea lactis generatiuū eſt. ꝛ nō generaret ſi ſiccaret fortiter. ſuffuſiōes aūt auxiliat̃ ſm eandē rōez. Eſt ꝑo ꝛ ali⁹ feniculus ſilueſtris: quē vocāt ꝑpter magnitudinē eq̄nū feniculū. cui⁹ radix ꝛ ſemē ſiccioris eſt ſcut; alio q̄ apud nos eſt. Et mihi videt̃ exinde q̄ ea q̄ ſm ventrē ſiſtat ꝛc̄. Et idez ſexto ſim. far. ca. ypomaratrū vocat feniculū iſtū ſilueſtrem ypomaratrū. vel feniculū erraticū. vel caballinum. ſiue equinū. Dyaſ. ſm tranſlationē noſtrā. Feniculus calefacit maniſeſte ꝛ deſiccat mediocriter.

Operationes.

A ¶ Aui. li. ij. c. d̄ feniculo. Fenicul⁹ ortulan⁹ cali. eſt in. ij. apit opilatōes. acuit viſū. ꝛ ꝑpe gūma ei⁹ ꝯfert i initio aque: ꝛ apud eius deſceſum.

B ¶ Et democrit⁹ q̄dem exiſtimauit q̄ venenoſi ꝑpt eos paſcit feniculi recentis ſemen vt eoꝝ viſus ꝯfortet̃.

C ¶ Et vipere ꝛ ſerpētes fricāt oculos ſuos cum egrediunt̃ de cauernis ſuis poſt hiemē ſup ip̄m: vt illuminent̃ oculi. q̄ḋ humidū eſt lac exuberare facit: ꝛ ꝑprie ortulanū. ꝛ q̄n bibitur cū aqua frigida: ꝯfert nauſee: ꝛ inflatiōi

D ſtomachi. ¶ Et eius digeſtio eſt tarda: ꝛ ei⁹ nutrimentū eſt malū: ꝑuocat vrinā ꝛ menſtrua. Et ſilueſter ꝑprie frangit lapidem. in terreno q̄dem ꝛ fluuiali eſt iuuamentū ad renes ꝛ veſicā Et proprie confert ſilueſter diſtillationi vrine.

E ¶ Et q̄n comedit̃ radix cū ſemie ſuo. ſtringit et cōfert febribꝰ antiq̄s. ꝛ datur in potu cū aqua

F frigida. ¶ Et ꝯfert nauſee ꝛ febribꝰ. ꝛ inflāmationi ſtomachi. et eis ꝯfert eius decoctio cum vino morſui vermiū venenoſoꝝ ꝛ cum aqua. ꝛ teritur eius radix ꝛ ponit̃ ſup morſum canis

G rabioſi ꝛ ꝯfert. ¶ Gal. Feniculus generat lac in māmillis. Suffuſiōes curat. ꝛ eſt diureticꝰ ꝛ menſtruoꝝ eductiu⁹. Et feniculus ſilueſtris ſiſtit ea q̄ ſm ventrē etenī adeſt ſtipticitas maxima ei. hm̄oi igit̃ nō ſolū radix: ſ; multo magiſ ſemen. Et poteſt etiā lapides frangere: ꝛ yctericos ſanare. menſtrua ꝑuocare: ꝛ vrinas mo-

H uere. ¶ Alius vero equinus feniculus eſt cuꝰ ſemen rotundum eſt ſemini coriandri. ſimile vero in virtute ſemini alterius equini feniculi

I debilius tamen. ¶ Dyaſcorides. Feniculus lac māmillis generat: comeſtus vrinam ꝛ menſtrua educit. ꝛ cathaplaſmatibꝰ adhibitus cū ptiſana comeſtus id facit.

K ¶ Elixatura eius bibita nefreticis ꝛ veſice doloꝛi medetur. Urinam prouocat. Morſibꝰ venenatis cum vino occurrit.

Capitulum. cxc.

Ebriſuga. Dyaſcorides. Febriſuga ſiue centaurea minoꝛ eſt herba ſilis camomille. virgam habens ꝑlongā angulosam. floꝛem purpureum. Folia minuta ꝛ oblonga ſicut ruta. ſemen ſicut triticum: ꝛ ſic oblongum. radix eſt ei oblonga ꝛ inutilis. guſtu amara. Naſcitur locis aquoſis. Nominat̃ etiam ab aliꝭ elleboritis ſiue amaratrum vel februfugia.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Centaurea minoꝛ ſiue febriſuga tunſa et impoſita viridis vulnera purgat paracoleſim preſtat. A

¶ Cicatrices vulneribus recentibus et veteribus inducit. Elixatura eius bibita coleram ꝛ B humoꝛes pingues deponit.

¶ Sciaticis ano ſuppoſita ſanguinē ꝑuocat ꝛ C doloꝛē illius mitigat. Succus eius melle addito caliginem oculis detergit. aboꝛſum facit. Neruis dolētibꝰ fomento p̄ſtat auxiliū.

Capitulum. cxci.

al fofas

f Fenugrecū. Aui.li.ij.ca. de fenugreco.
Fenugrecū ca. ē in fine pmi.ſic.i pmo. ꝛ
nō euacuaꝛ ex huiditate extranea. eiꝰ pmo ē di
geſtiua ꝛ lenitiua. ꝛ illō ppterea ꝙ in ipo aggre
gaꝛ de caliditate cū viſcoſitate. ꝛ eiꝰ viſcoſitas
phibꝫ diuinū nocumēti caliditatiſ. ꝛ eiꝰ caliditas
opaꝛ cū facultate: ꝛ eiꝰ huor eſt malꝰ: licꝫ nō ſit
paucꝰ. Subaꝫ hꝫ glutinoſā. virtutē hꝫ maturā
di ꝛ relaxādi. Pyaſ. ca. bucerō. Bucerō enī ſo
nat bouis cornu. egloceron vero capri cornu.
Nā ſemia fenugreci corniculis ſilibꝰ cornibꝰ ſūt
ſcꝰ eiꝰ ē malactica. Gal. viij. ſim. far. ca. tylis.
Tylis. i. fenugrecū ca. ē in. ij. ſic i pmo. Sera.
li. aggre. ca. balba. Balba. i. fenugrecū. pꝰ eſt
ca. in. ij. gdu. ſic. in pmo.

Operationes.

A ¶ Aui. Eiꝰ oleū qō fit cū mirto ꝯfert capillꝭ ꝛ ve
ſtigijs vlcerū. ꝛ ꝯfert fiſſuriſ frigidis ppter muſ
cilaginoſitatē ſuā pprecū oleo roſaꝝ ꝛ ingredi
tur in medicinis pannt: ꝛ facit colorē bonum.
B ¶ Et alterat odorē oriſ: ꝛ remouet odorē corpis
ꝛ ſudoriſ. Et reſoluit apata flegmatica ꝛ dura.
C ¶ Et eiꝰ farina valꝫ ad apata ca. apparētia ꝛ oc
culta cū nō ſūt inflāmata. ſꝫ ſunt declināria ad
duriciē q̄nd. i. ꝛ lenit adublet ꝛ maturat ea.
D ¶ Et ꝯfert cū oleo roſaꝝ aduſtioni ignis. mun
dat furfures ablutiōe capitiſ facta ex eo. ꝛ facit
ſodā pprie cū comediꝛ cū muri. Quis ſit cū al
E muri minꝰ nocivū ſtomacho. ¶ Clarificat voſ
cē ꝛ pulmonē. ꝛ lenit pectꝰ ꝛ guttur. ꝛ ſedat tuſ

ſim ꝛ diſniā pprie qū cōqꝛ cū melle aut dactilis
aut ficubꝰ. ꝛ meliꝰ eſt vt ꝯiūgaꝛ etiā cū dactilis
carnoſis. ꝛ ſumaꝛ ſuccꝰ amboꝝ ꝛ miſceaꝛ cū mel
le plurimo: ꝛ ſup pruinas tpate calefiat. ꝛ ſumaꝛ
ante cibū tpe lōgo cū nitro factū emplaſtrū ex
eo ꝯfert ſpleni. ¶ Et eiꝰ decoctio cū aceto ꝯfert F
debilitati ſtomachi. ꝛ ppē qō ex ipo recens eſt.
Et eiꝰ electuariū facit nauſeā. ſꝫ acetū et muri
expellūt nocumentū cōmeſtiōis eiꝰ. Fit eucax
tiſma ex decoctione ipſiꝰ ad apata matriciſ ꝛ do
lorē eiꝰ ꝛ coartationē ipſiꝰ. ¶ Et eiꝰ decoctio cū
aceto ꝯuenit vlceribꝰ inteſtinaꝝ. ꝛ ſiliter recēs G
cū aceto qū comediꝛ. Et decoctio eiꝰ cū aq̄ ca. ē
bona tenaſmoni ꝛ ſolutioni. ¶ Et eiꝰ oleū ē bo H
nū apaſſiōb ani ꝛ ad tenaſmonē. ꝛ ad dolorē ven
tris pungitiuū pprie cū almuri añ cibū. Et nō
mouet ad expellēdū fecē niſi ppter ſuā acrimo
niā. ꝛ pprie cū melle nō plimo vt non modicet
fortiter. ¶ Et eius decoctio cū melle facit deſce
dere huiditates groſſas ab inteſtinis. ꝛ pvocat I
vrinā ꝛ menſtrua. ꝛ ſupponiꝛ cū adipe anatis.
¶ Et ꝯfert duriciei matriciſ. ꝛ facit generatiōē
matriciſ facilē. cuiꝰ generatio eſt difficilis ppter K
deſiccationē. Et eſt bonū hñtibꝰ emorroidas.
ꝛ facit ſtercꝰ boni odoris. ꝛ facit fetere vrinam
ꝛ ſudorē. ꝛ nō eſt ſicut lupini in difficultate ſui
ecitus. ¶ Gal. Fenugrecum ferventer inflam L
mationes exacerbit: minus ꝺo calidos ꝛ queſ
cūqꝫ ſcliroſi ſunt diaforando curat.

Capitulum. cxcij.

f Enū. yſi. li. xvij. Ois eīn herba mollis ꝑciſa ſicca fenū dici pōt. ꝛ maxīe q̄ ſeruit aliq̄ñ apta ē nutriēdis. Nā fenū cibꝰ eſt ꝑpe iumētoꝝ. Idē dicit: fenū eſt dictū eo φ q̄ eo flāma nutrit. flos eīn eiꝰ flāma ē. De feno āt dic gloſa ſup yſaiā. xl. Fenū naſcēdo hꝫ viroꝛē ꝛ creſcendo decoꝛē. deinde floꝛē: tādē caloꝛe ſolis ſiccatū redigit in pulverē. ſic ꝛ hō ꝑ etatū ſucceſſionē decoꝛē amittit ac cadit ī pulverē ꝛ ī moꝛtē. Fenū itaq3 q̄diu viret ꝛ frōdet mōtes ꝛ ꝑta veſtit ꝛ ornat. ꝛ tā floꝝ diuerſitate q̄3 etiā viriū venuſtate ad ſui aſpectū intuētiū oclos allicit. ꝛficit ꝛ delectat ꝑpter ſue ſube aut viriditatē. feruente ſole eiꝰ hūiditas ō facili ꝯſumit. ꝛ herba q̄ ꝑmo floꝛēdo q̄ ridere videbat. tādē a ſua glīa ſpoliata penitꝰ iuenit. Nā fenū qō orit ꝛ vireſcit: cras moꝛit ꝛ ī clibanū mittit. q2 q̄ ſubito ōficit ꝛ areſcit. ſic de impio ꝑ ſilitudinē dē in ꝑs. Fiat ſicut fenū tectoꝝ qō ꝑuſ. ꝛc. vbi dic glo. q̄nto fenum altiꝰ ſtat ꝛ minꝰ ꝑfūde inferiꝰ deꝑmit radicem tāto minꝰ creſcat: imo citiꝰ deficit ꝛ areſcit.

Operationes.

A ¶ Fena creſcētia ī locꝭ aliq̄ntulū mōtuoſis mediocriter ſiccis magꝭ ſūt odorifera. etiā aliq̄bus magꝭ ſapida q̄3 alia q̄ creſcūt in ꝑtis paluſtribꝰ
B ꝛ aq̄ſis. ¶ Ut dicit Pli. q2 in illis humor nutri-
C mētalis magꝭ ē digeſtꝰ: in illis āo minꝰ. ¶ Itē Fenū ad diuerſos vſus neceſſarios reſeruat. que cauſa breuitatis relinquo.

Capitulum. cxxiij.

f Erula. yſi. Ferula dicta eſt a medulla. Nā yſū varro tradit ferule eſſe medullā quā greci appodelō vocāt. nōnulli āt a feriēdo ferulā vocāt. hac etiā pueri vapulare ſolēt. hꝰ ſuccꝰ galbanū. Pli. li. xiij. Ferula naſcit locꝭ calidis atq3 trāſmaria geniculatꝭ nodata ſcopis. Dyaſ. c. ō ferula. Ferula quā multi entorioꝛē vocāt. Ubi ſciēdū φ multi ſūt ferule. ꝛ iſtaꝝ diuerſaꝝ ſpēꝝ ſunt diuerſi gūma. ſ. ſerapinū: armoniacū. galbanū. opopanacū. aſa ferida. et ꝑter iſtas ſpēs ē viſualis ferula nullū hñs gūmi ō q̄ ſit curādū cuiꝰ ſemē eſt carcos ſiue canarcos. vñ ō ferula a medullis. nōnulli vocāt eā ſic a feriēdo. q2 hac pueri ꝛ puelle vapulare ſolēt. vñ ſūt aliq̄ ſpēs ferule q̄ nō ſtant in folijs. ꝛ mō dicūt ferule q̄m faciūt ſtipitē aptū ad feriendū.

Operationes.

¶ Dyaſ. cap. de ferula. Uſualis ferula viridis A
quā multi enterioꝛē vocāt emoptoicꝭ ꝛ celiacis maximū effectū ꝑſtat. moꝛſibꝰ venenatꝭ potata
cū vino occurrit. ¶ Tūſa ꝛ ipoſita fluxū ſāgui- B
nis vulneꝝ ſtringit. Semē eiꝰ bibitū toꝛtioībꝰ
medicat. ¶ Semē eiꝰ cū oleo tritū ꝛ punctū do- C
loꝛē cōmouet. Sgeeiꝰ comeſte ſudoꝛē capitꝭ mo
uent. Compoſite ī ſale comedi poſſunt. ¶ Gal. D
Emoptoicis ꝛ celiacis cōpetit.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. cxxiiij.

Icus. yſi. Ficus a fecũditate vocatur
f fertilior eſt enĩ ceteris arboribus. Nam
ter quaterq3 p ſinglos annos fructuz
generat. et altero matureſcẽte: alter aboritur.
Hic ⁊ carice a copia noĩate ſũt. Pli. li. xv. De
genere pomoꝝ ficus ampliſſima eſt q̃dam eꝗ ⁊
piris magnitudĩe emula. Ficus Iudea rubet
oliue magnitudine: rotũdior tñ. ſapore meſpili
Alexandrinã hanc ibi vocãt groſſitudĩe cubi-
tali rumoſam: materie validã. lentã ſine lacte.
cortice viridi. folio tilie ſed molli. Oneſicritus
tradit i hyrcania multũ nr̃is eſſe dulciores fer-
tilioreſq3. Sũt ⁊ lidie q̃ ſunt purpuree. Et mã
millane: q̃ ſimilitudinẽ mammaꝝ habẽt. Itez
Calliſtrutie ſapore pſtãtiores. ficoꝝ omnium
frigidiſſime. Quedã i egypto cute carice detra
hiẽ. Hec vt putamẽ virẽtibꝰ ficis. q̃ marie pla-
cet in eiſdẽ ſiccis. Ariſto. in li. de vegetabilibꝰ.
In q̃buſdã fructibꝰ eſt humor: vt lac. ſic in ficu
bus q̃bꝰ eſt dulcꝫ fructus atq3 mellaris ſicut et
palmis. Idẽ in li. de aĩalibꝰ. Lac et coagulo ⁊
lacte ficuũ coagulaẽ. qñ lac ficuũ i lana aggre-
gaẽ. deinde lana illa cũ modico lactꝫ abluiẽ: ac
poſtmodũ iſtud idẽ in reſiduo eijciẽ. ⁊ cũ admi
ſceẽ lacti coagulaẽ. Ficubꝰ ac ceteris dulcibus
apes cibanẽ. Palladiꝰ li. iiij. Ficus q̃ in mon
tanis ⁊ frigidis locꝫ naſcunẽ: ex minꝰ lactꝫ ha-
bent ad ſiccitatẽ durare nõ poſſunt. Uſus illi
in viridi eſt melioris magnitudinis ⁊ ſaporis
acuti. Que naſcuntur in campis ⁊ locꝫ calidis
pinguiores ſunt: ⁊ in ſiccitate durabiles ſunt.
Conſtantinꝰ in pantegni. Ficus in pmo gdu
ſunt calide: virides in ſcḋo humide. Sicce
vero inter ſiccitatẽ ⁊ hũiditate tempatẽ. yſaac
in dietis particularibꝰ cap. de ficubꝰ. Ficus ce-
teris fructibꝰ laudabilior ⁊ nutribilior. humi-
ditatis tñ ſue cauſa groſſos creat hũores. Na
tura eiꝰ ca. ⁊ ſic. q̃litatis ãt caliditate ⁊ ſiccitate
diuerſe ſunt. ⁊ ſm ſui ipſius diuerſitates. Eſt
enĩ ficus domeſtica ⁊ ſiluatica. Domeſtica etiã
in viridẽ diuidiẽ ⁊ ſiccã. Uiridis q̃z duplex eſt
modꝰ. qñ q̃dam eſt pfecte matura: ⁊ nõ pfecte
matura. Nõ pfecte matura minus ca. ⁊ magis
groſſa ꝓpter dominationẽ terreſtris ptis. Ha-
bet tñ humiditates latentes q̃ acuitatem ei pre
ſtãt: ⁊ ſiccitatẽ in ſecũdo. Un̄ ypocras. Ficus
q̃nto longinquior eſt a maturitate: tanto mi-
nus calidior ⁊ magis groſſa.

Operationes

¶ Sera. libro aggre. cap. cui aueto. Hal. Lui a
id eſt ficus. Sũt enĩ excis ſiluestres domeſtice
⁊ montane. Et ex domeſticis quedam ſunt re
centes. quedam nõ. ſed ſunt ſicce. Et recentiuz
virtus eſt debilis ꝓpter hoc ꝙ admiſceatur eis
de humiditate. ⁊ ſicce ſunt meliores. ⁊ maxime
carnoſe. Et ille in quibꝰ eſt acuitas et punctio
abſtergunt magis ⁊ reſoluũt ⁊ habent in ſe hu-
miditatem ſubtilem.
¶ Et alia eſt que reſoluit apoſtemata qñ miſce b
tur cũ farina ordei: aut cũ medulla panis fru-
menti. Et aqua in qua coquunẽ ficus decocti-
one multa. eſt ſimilis melli in ꝟtute ſua. ⁊ recẽ
tes q̃dem ⁊ ſicce laxant ventrẽ. ¶ Et ꝟtus ſilue c
ſtriũ eſt attractiua ⁊ reſolutiua. Et ita eſt i do-
meſticis anteq̃ꝫ matura nẽ. qñ eſt in eis aliq̃d
lactis ex arbore.
¶ Et arboris ficuum domeſticaruz virtus eſt d
calida ⁊ ſubtilis. ⁊ lac eius ⁊ ſuccus foliorum
ipſius calefaciunt calefactione forti: ⁊ mordi-
cant: ⁊ vlcerant corpus. ⁊ aperiunt orificia ve
narum que ſunt in ano. ⁊ euellunt verrucas: ⁊
laxant ventrem.
¶ Sed in arbore ficuum ſilueſtriũ eſt de calidi e
tate ⁊ ſubtilitate tantũ ꝙ ſi coquaẽ cũ carne bo
uina dura faciũt illã decoqui. ⁊ eſt fortior i om-
nibus p̄dictis q̃ꝫ domeſtica.
¶ Sed mõtanaꝝ ficuũ arboris ſapor eſt acu- f
tus pungens ⁊ abſtergẽs. Et qñ fit empla-
ſtrum cũ ramis eius ſup verrucas q̃ dicuntur
capita clauoꝝ aperit eas. ⁊ ita eſt de lacte eius
ſcꝫ qñ fit vnguentũ ex eo.
¶ Et qñ fit medicamentũ ex eo ⁊ melle: abſter g
git maculam oculi groſſam: ⁊ eſt ꝯueniens ob
ſcuritati viſus ⁊ deſcenſui aque ad oculũ q̃ fit
ab humoribꝰ groſſis multum.
¶ Et cineres quidez ficuum ⁊ glandiũ et lacti- h
cinioꝝ: ſunt meliores cineres ad abſtergẽdũ.
Auicenna libro ſecundo de ficubus. Melior
eſt alba: deinde rubea: deinde nigra. Et q̃ ve-
hementer eſt matura eſt melior ⁊ proxima ad
hoc vt nõ noceat. Et ſicca quidem in ſuis ope-
rationibus eſt laudabilis.
¶ Ueruntamen ſanguis ex ea generatus nõ eſt i
bonus. ⁊ ꝓpter hoc facit pediculos
¶ Uerum ſi ſumatur cum nuce eius chimus k
fit bonus: et cum amigdala. Et lenior omni-
bus eſt alba. illa que eſt humida eſt calida pa-
rumper. et que eſt humida: eſt plurime aquoſita
tis. et parum eſt medicinalis. Que vero im-
matura eſt abſterſiua ad frigiditatem parum
declinans: niſi lac eius. Et que ſic calida eſt in
primo gradu: et in fine ipſius eſt ſubtilis. Et
que ſicca eſt: et proprie acris fortis eſt abſter-
ſionis maturatiua et reſolutiua. ¶ Et car-

noſa eſt plurimę maturatōis. ⁊ in ipa ſūt gluti-
natio ⁊ incīſio ⁊ ſubtiliatio. ¶ Et ſilueſtris eſt
acutior ⁊ fortior iſ. ⁊ fruct⁹ q̄dē ei⁹ nutribilior
eſt reliq̄s fructib⁹. ⁊ q̄ vehemēt⁹ ē maturatōis:
ꝓpinq̄ eſt ad ſ vt nō noceat. ¶ Et in ipa ē inflaſ-
D no: ⁊ expellit ſupfluitates ad cutim: ⁊ facit ſu-
dare. ⁊ ſm q̄ eſtimo ſicca ſil'r expellit ad exterio
ra ⁊ facit ſudare. ⁊ illa q̄dē q̄ eſt hūida veloc⁹ ē
nutrimēti ⁊ penetratōis i ſtomacho ⁊ in corpe
¶ Nutrimētū ꝓ ficus licet nō exiſtat i robore
A nutrimenti carnis ⁊ granoꝝ: tñ vehemētis eſt
roboris q̄ʒ nutrimētū omniū fructuū.

Capitulum. cxcv.

f Icus lupi vel comar⁹. Dyaſ. ca. Coma
rus. i. fic⁹ lupi. Et eſt arbor ſil'is cidonie
ſʒ folia minuta hʒ: ⁊ fruct⁹ cocci melle ſiles. eſt
eñi ſine oſſib⁹. quā multi memequilon dicunt.
cui ſi maturitas fuerit rufū facit colorē. ſed cū
edit' remanet in ore ſuba q̄dā ſilis ei q̄ remanet
ex ficub⁹. vocat' arabice catilabineb. i. iterfector
pris ſui. ⁊ fic⁹ lupi. ⁊ eſt arbuſtū q̄d vocat' nro
ydeomate armoni. fruct⁹ ei⁹ ē in ſupficie aſper:
⁊ hʒ ſaporē mixtū ex dulcedie ⁊ acetoſitate aliq̄.
Sera. li. ag. c. haruāchieb. i. fic⁹ lupi. Arbor ſ
h⁹ folia ſūt ſilia folijs citonioꝝ. ſʒ ſūt minora. et
fruct⁹ eius eſt ſilis prunis in q̄ntitate. nō hñs
nucleū. ⁊ q̄n maturat' declinat color ei⁹ ad rube
dinē. ⁊ q̄n comedit' remanet in ore ſuba ſimilis
ei que remanet ex ficubus.

Operationes.

¶ Gal. vij. ſim. far. ca. de comaro .i. ficus lupi. A
Arbor ⁊ fructus ei⁹ ſūt ſtiptici. ¶ Dyaſ. eſt maſ- B
lus ſtomacho: opilat cito ⁊ inducit ſtuporē.

Capitulum: cxcvi.

f Icus egyptiaca. Soli. Ficus p̄cipua ē ſycomorus
egiptia folijs moro cōparanda. poma nō
ramis tñ ſʒ ⁊ caudice geſtās: vſq; adeo ſue feſ-
cūditat⁹ anguſta eſt vt vno anno ſepties fruc-
tificet. Nā cū vnū pomū decerpſeris: alterū
ſine mora pruberat. Plini⁹ li. xiij. In egypto
multa ſunt genera arboꝝ q̄ non alibi. ante oīa
ficus egiptia ob id nō iata. arbor moro ſimilis
folio magnitudine aſpectu. Pomū fert nō raſ-
mis ſʒ caudice. Idq; ipm fic⁹ ē pdulc⁹ ſine gra
nis interiorib⁹: p quā fecūdo puētu ſcalpendo
tñ ferreis vnguib⁹ aliter nō matureſcit. ſed cū
factū eſt quarto die demetit'. alio ſubnaſcente
ſepteno ita numeroſo partu: per ſingulas eſta
tes multo lacte abundante. Subnaſcit' etiā
ſi non ſcalpatur fetus. quater eſtate prioremq;
q; expellit immaturum. Idem libro vt ſupra.

O bid q̄dā egiptiā ſicū dixere errore maīfeſto. Nō enim in egypto naſcit̄: ſʒ in ſyria. ⁊ romaqꝫ circa guidū: atqꝫ in Rhodo ſup comantibꝰ foliꝭ flore candido cū vehementia odoris.

Operationes.

A ¶ Opaſ. Lacrimus eiꝰ ſiue ſuccꝰ inſtillatꝰ necanōibꝰ vel ꝑcuſſurꝭ ſerpentū aptiſſimꝰ ꝓbaſ.

B ¶ Preterea ipetigines lepras maculas ⁊ podagras admixtꝰ cataplaſmatibꝰ curat folia eiꝰ recētia ſup morſū canis rabioſi poſita ꝯferunt.

C ¶ Valent etiā ſcabiei. ⁊ imponunt̄ ſup vlcera groſſa humiditatū: ⁊ ſup verrucā ⁊ morſeam.

D ¶ Cū eiſdē fricaſ aſpitas palpebraꝝ ⁊ ſcabies

E cap. ¶ Succus folioꝝ eius exulcerat: vehemētis eſt calefactionis ⁊ abſterſionis.

F ¶ Aperit orificia venarū ani. In potu datur ſuccus eiꝰ ad coagulationē lactis in ventre.

G ¶ Daſ oleo mixto ei q̄ hʒ ſolutōēs ⁊ diſſinteriā.

Capitulum. cxcvij.

Filipēdula ſiue viſcago idē. Ubi ſciendū q̄ h̄ nomē viſcago aliq̄n ponit̄ pro q̄daʒ herba q̄ eſt viſcago arboris de q̄ fit viſcus ſic apparet in ca. viſcus inferius de v. Aliq̄n ponit̄ ꝑ filipendula. ⁊ eſt herba q̄ in vltramarinis ꝑtibꝰ repit̄. et in Apulia. ⁊ in mōtuoſis locis ⁊ calidis. Radix eius cōpetit medicine. Et in fine autūni colligit̄. ⁊ ꝑ decē annos ſerua t̄. Et eſt herba hn̄s folia petroſilino ſimilia: ſʒ eleuata ⁊ nō in terrā expāſa. In cuiꝰ radice ſunt q̄ſi nodi adherentes. virtutē habet diureticā ex ſubtili ſubſtantia ⁊ ex qualitatibꝰ ſuis ca. eſt ⁊ ſic. in tertio gradu.

Operationes.

¶ Contra lapidē ſtrāguriā ⁊ diſſuriā et yliacā paſſionē ꝑcipue valet electuariū factū ex duabꝰ ꝑtibꝰ pulueris filipendule ⁊ tribꝰ ſaxifrage. A

¶ Cōtra yliacam paſſionem fiat criſtere ex puluere eius aqua ſalſa ⁊ oleo et melle. B

¶ Detur etiam benedicta acuata ex puluere eius cum vino pulueris eius. C

¶ Contra dolorē ſtomachi ex frigida cauſa vel vētoſitate deſ puluis eiꝰ cū puluere feniculi. D

¶ Cōtra ſtrāguriā ⁊ diſſuriā ⁊ yliacā paſſionē ex nutritiuoꝝ vitio: ponaſ puluis eius in multa quātitate in ſacculo ⁊ fiat decoctio eius in vino et oleo ⁊ ſuper locum dolentem ponatur. E

¶ Contra frigiduʒ aſma detur puluis eius cū puluere gentiane in cibis ⁊ potibus. F

¶ Cōtra epilentiā valet puluis eius in cibis. G

Capitulum. cxcviij.

Filius ante patrē. vl' gariofilon. Pli.
f ca. gariofilon Herba eſt faciēs florē
ſicut butalmos: cuius ſtipites faciūt
ramulos plurimos. ſed ramꝰ poſt natꝰ exce-
dit longitudie ante natū. ⁊ ob hoc filiꝰ ante
prēm vocaṫ. ⁊ vocaṫ filr oculꝰ chriſti. ¶ Aui.
in. ij. li. dicit ꝙ eſt planta que naſciṫ in vere. ⁊
flos eius eſt ſimilis croco ortulano.

Operationes

A ¶ Auiē. Decoctio eiꝰ cū effundiṫ et aſpergiṫ
B ſup morſum vipere: ſedat dolorē eiꝰ. ¶ Plini
us. Succus eius vel puluis curat fiſtulā.

re ſingulare pſidiū eſt. ¶ Dolorē lateris cōpe B
ſcit. ſtericas cās ſoluit. ipa herba bibita ven
trē abſtinet: menſtruis imperat: puſtulas ca-
thaplaſmatibꝫ adhibita purgat. ¶ Gal. vi. ſi. C
far. ca. damaſſionū ſeu altiſmade. i. fiſtula pa-
ſtoris. hac herba narrat Dyaſ. ꝙ eiꝰ radix ſi
bibiṫ ſanare diſſinterias. ¶ Ventrēq; ſtrigere D
⁊ tumores ſedare pt. Nos tñ hoc nō experti ſu
mus. palā aūt ꝙ hꝫ quandā abſterſiuā ꝟtutē.
¶ Aui. li. ij. ca. de fiſtula paſtoris. Virtꝰ ē ab- E
ſterſiua: reſoluit apata fluxa ⁊ grauia i viſce
ribꝫ. ¶ Cōfert lapidi renū: ⁊ frāgit ipm deco- F
ctio eiꝰ ⁊ radix ipſiꝰ ꝯfert vlceribꝫ inteſtinoꝝ.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Capitulum. cxcix.

Fiſtula paſtoris. Dyaſco. ca. almea. i.
f fiſtula paſtoris. Habet folia ſilia ar-
nogloſſe: ſed anguſta ⁊ ſuper terram
ſpanſa haſtam tenuem ſolā vniꝰ cubiti: ⁊ ſup
ipm capitellū florem viridē ꝓferēs. radices
tenues habet ſicut elleborus odoratas ⁊ viſ
cidas ⁊ pingues. naſcitur in locis aquoſis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Radicis eiꝰ cū vino bibita. ʒ. i. ⁊ mel
lis. ʒ. ij. bibētibꝫ leporē marinū ⁊ miconiū et
opiū medicaṫ. torſionibꝫ ſubuenit. diſſinteri-
ſe maxie. ꝓdeſt ſola cū dauco bibita equo pōde

Capitulum. cc.

Filix ſiue filex. Iſi. Filix eſt herba a
f ſingl'aritate foliū appellata ē. ex vna
deniq; virgula cubitali altitudie. ſciſ
ſa gignunṫ folia. ¶ Sera. li. ag. ca. ſarex ſiue
ſarax. i. filex. auc. Dyaſ. Eſt herba q̄ naſciṫ in
mōtibꝫ ⁊ locꝭ petroſis. ⁊ nō hꝫ ſtipitē neq; flo
rē neq; fructū. ⁊ hꝫ folia q̄ expādunṫ ſic ale. et
odorē nō bonū. Radix eiꝰ ē nigra deforis lō
ga a q̄ multe oriunṫ radicule: ⁊ i ſapore eiꝰ eſt
ſtipticitas. ⁊ maius iuuamētū qḋ eſt in radi-
ce eius. ſapor eiꝰ eſt amarꝰ parum habēs ſti-
pticitatis. ⁊ iſte ē filex maſculus. Virtꝰ eius
eſt q̄ exſiccat ſiccatiōe forti ſine mordicatiōe

⁊ lauat ⁊ confortat virtutem.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Filex interficit vermes cucurbiti-
nos: ⁊ potant de eo aurei q̄ttuor cū mellicra
B to: ⁊ interficit fetū: ⁊ expellit mortuū. ¶ Et ē
alia ſpecies ſarax q̄ habet folia ſīlia ſupradi
cte: niſi q̄ habet plures ramos: ⁊ folia ei⁹ ſūt
altiora ⁊ remotiora a ſtipite. ⁊ h̄ʒ radices lō-
gas: ⁊ color eaꝝ eſt rubeus cū pauca nigredi
ne. Et q̄dā ex eis hñt colorē rubeū ſicut co-
C lor ſanguinis. ⁊ iſta ē filex femia. ¶ Et radix
ei⁹ qñ miſcet̄ cū melle ⁊ fit loboc: expellit lū-
D bricos longos. ¶ Et qñ dat̄ mulierib⁹ ꝓhibʒ
īmpgnationē ⁊ pgnanti facit aborſum. et qñ
deſiccat̄ ⁊ terit̄ ⁊ cribrat̄ ponitur de puluere
eius i fiſtulis humidis: quaꝝ ſanatio ē diffi-
E cilis curat eas. ¶ Et folia ei⁹ tenera recentia
F elixata ⁊ comeſta laxant ventrē. ¶ Gal. viij.
ſim. far. ca. de filice q̄d incipit pteris. Pteris
G id eſt filex. in radice q̄dē habet virtutē. ¶ In
terficit eni lumbricos amplos ſi q̄ttuor tra-
gmaꝝ pondus de ea in mellicrato quis aſſu-
mat. ſm eundē aūt modū embriones viuos
corrūpit: mortuos vero extrahit: ⁊ nullū mi-
rū. eſt eni amara ſtipticitate participās forti
H ter ſiccatiua: nō tñ eſt mordax. ¶ Similē ve
ro huic ⁊ thilipteris filex femina noīata ha-
bet virtutē. cū dicit in eodem capitulo. Fili-
ces ſtiptice exiſtentes qualitate nō immeri-
I to. ¶ Dyarias ⁊ diſſinterias iuuant bibite.

Capitulum. ccj.

F Olium. Serapion li. aggrega. cap.
Sedis. aucto. Dyaſco. Sedis: id
eſt foliū. ⁊ eſt herba que naſcit̄ in india in lo-
cis humidis ⁊ paludoſis carēs radice. colli-
gunt̄ hec folia in aqua ſupnatantia. Eſt autē
optimū q̄d ē leue ⁊ albidū vel nigroſum nar-
di referēs odorē ſine vlla ſalſedine ac diu in-
tūꝗ reſeruans. Hanc herbā cū indi colligūt
inſerunt filo lineo ⁊ ſiccant eſtate. Aliq̄ etiā
illos ramos colligūt ⁊ ſic ſeruāt. Et qñ terra
cū oībus herbis eſtate vi caloris areſcit: niſi
foco herbe aride fuerint puſte: alio anno nul
lam generāt herbā. Eſt aūt foliū integri odo
ris cū ſuauitate ſtipticum ⁊ diu cū diuturno
odore. ꝟtutē h̄ʒ ſpicenardi: q̄ ſīr ē diureticū.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Tumorib⁹ oculoꝝ elixuʒ in
B vino fomēto adhibet̄. ¶ Puluerē ei⁹ in aqua
fricatum oculis ſupunge foliūʒ maſticatum
diutius odoreʒ retinet: quod in veſtimentis
poſitum cū fuerit tineolas non pmittit: ⁊ ve
C ſtibus odorem gratū reddit. ¶ Multi puta-
uerunt foliū eſſe nardi indici folium: ſed fal-
luntur. ¶ Et idem auctoritate Galieni. Vir-
tus eſt ei ſimilis virtuti ſpice. Verum eſt for-
D tioris operatiōis. ¶ Paulus capitulo de fo-
lio. calidum eſt in ſecundo. ſiccum in tertio.

Capitulum. ccij.

fumaterre

F

Umus terre. Pli. ca. de fumo terre. Fum⁹ terre ꝙ naſcit᷑ ⁊ remittit᷑ a terra i magna q̄ntitate vt fum⁹: ꝙ naſcitur a q̄dā groſſa fumoſitate a terra reſoluta: ⁊ circa ſupficiē terre adherēte: ⁊ ſic ex actiōe caliditatꝫ generat᷑. Debet enī viridis poni in medicinis. Et eſt ex eo ali⁹ cui⁹ flos ē ſubalbidus cinerice⁹. ⁊ ali⁹ cuius flos eſt palleus violaceus. ⁊ iſta eſt melior. ¶ Sera. li. ag. caſterig. auc. Dyaſ. Sterig. i. fum⁹ terre herba eſt ſilis paſtinace agreſti: niſi ꝙ magis ē minuta ea ⁊ amarior: ⁊ hꝫ radicē cui⁹ color vergit in albedinē. ¶ Et auc. Gal. Sapor ei⁹ eſt amar⁹ ⁊ ſtiptic⁹. virt⁹ ei⁹ eſt ca. ⁊ ſic. in. ij. gra. ¶ Dyaſco. ca. de capnos ſm̄ trāſlationē grecā: q̄ latine fumarie dr̄. naſcit᷑ in ſegete ordeacea ſilis coriandro vel corio herbe: ſꝫ mollis albat cineroſa: ⁊ multū florē hn̄s ⁊ purpureū

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Caligines oculorū detergit lachrymas puocat. vnde ⁊ nomē accepit. herba ipa comeſta vel bibita plurimā colerā ꝑ vrinā puocat. ¶ Plateari⁹. Fum⁹ terre q̄nto viridior tanto melior ē: exſiccata nulli⁹ efficacie eſt.

B ¶ Et ꝑncipaliter purgat melancoliam. ſecūdario flegma ſalſum ⁊ colerā.

C ¶ Contra ſcabiē datur ſuccus eius addito zuccaro cū aqua calida ter in ſeptimana: ⁊ optie purgat hūorē inducentē ſcabiē.

D ¶ Valet idē ſuccus ꝯtra hydropiſim ſi fiat ex eo ſyrupus.

E ¶ Contra opilationē ſplenis ⁊ epatꝭ dat᷑ ſuccus ei⁹ addito zuccaro cū aqua calida. ꝙ fumus terre ventoſitatē facit: dandus eſt cum aliquo reprimente ventoſitatem: vt cū ſemine feniculi vel maſtice.

F ¶ Auicenna. Fumus terre dicitur eē frigidus in primo: ſiccus i ſecundo. melior eſt recens: acutus amar⁹. ſanguinem purificat. In ipſo eſt frigus ꝓpter id quod eſt ibi de ſapore ſtipticitatis. ⁊ calor ꝓpter illud qđ eſt i ipo de ſapore amaritudinis: ſed quaſi frigus eſt fortius.

G ¶ Bibit᷑ ad pruritum ⁊ ad ſcabiem. Stringitq; gingiuā. Stomachum confortat. Opilationes epatꝭ aperit.

H Et naturā lenit. Urinā prouocat. ¶ Conſtantinus. Fumus terre ca. eſt in. i. ſic. in. ij. g. Unde confortat ſtomachū: excitat appetitū ſuccus potui datus.

I ¶ Corp⁹ a ſcabie ac pruritu puſtuliſq; mūdificat. Colerā rubeā aduſtam purgat. Sanguinē calefacit. maxime ſi

K cū mirabolanis mixtus ſit. ¶ Dyaſcorides quoq; dicit ꝙ fumus terre ſua ꝓprietate mūdat corpus ab omni humoꝝ putredine.

Capitulum. cciij.

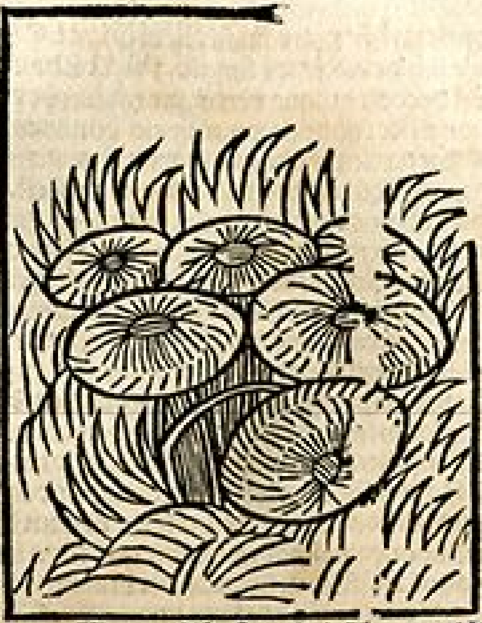

fūtulhos

F

Ungus. Iſi. Fungi dicūt᷑ eo ꝙ aridi ignē acceptū ꝯcipiāt. Fos ei ignis ē. vn̄ ⁊ eſca fulgo dr̄. eo ꝙ ſit fomes ignis ⁊ nutrimētū. Alij dicūt fungos vocatos eo ꝙ ſūt ex eoꝝ genere q̄dā interēpti. vn̄ ⁊ defuncti. ¶ Gal. Cōplexio eoꝝ frigida ⁊ hūida multū. ꝓpter h̄ ſūt ꝓpe medicinas mortiferas ⁊ ꝓprie q̄ꝝ ſube admiſcet᷑ aliqua putrefactio.

Operationes

¶ Et dixit Gal. i li. de dieta. Boni ex eis ſūt nō nociui ⁊ ſūt fri. ⁊ ſi q̄s vtit᷑ eis nimis generant hūores malos. Et ex eis ſunt ſpēs male mortifere. ⁊ iā vidi hoiem q̄ paſſus ē ab eis anxietatē anhelit⁹ ⁊ coartationē ⁊ ſincopi: ⁊ ſudorē frigidū. ⁊ euaſit poſtꝙ potauit vinū i q̄ decoctū fuerat polegiū: ⁊ piectū ē ſup ipm baurach: ⁊ ſic euomuit fūgos illos ex q̄bꝫ generati fuerūt hūores groſſi i ſtomacho. A

¶ Uñ q̄ fūgos comedit: ſibi accidit ex eis colica ⁊ ſuffocatio. ⁊ via tardādi nocumētū ipoꝝ ē dare in potu vinū puꝝ. aut aquā cicerꝭ cū aceto ⁊ ſale ⁊ decoctiōe ſaturegie ⁊ origani ⁊ ſterc⁹ galline cū aceto mixtū ⁊ melle ⁊ facto ide loboc. B

¶ Et fungi q̄dē nutriūt nutrimēto ſuperfluo: niſi ꝙ ſunt difficil' digeſtiōis: ⁊ egrediūtur cū ſtercore integri ſine mutatōe. Et nimietas fungoꝝ generat ſtrāguiriā C

¶ Et idē auc. Aben meſuay. Meli⁹ ē ꝙ fungi p̄mo coquātur piris ſiccꝭ aut recentibꝫ: ⁊ bibat᷑ poſtea vinū puꝝ. Et ꝓprietas eoꝝ ē ꝙ generāt ſuffocatiōes. D

¶ Gal. vij. ſim. far. ca. mikite. i. fungi frigidi ⁊ hu. ſufficiēter ſūt. vn̄ ⁊ ꝓpie delicterioſaꝫ ꝟtutē attingūt. ⁊ maxie quecūq; naturā E

F pmixtaʒ bñt putredinali alicui q̄litati. ¶Et
idē li.ij.de cib.ca:de fungis. Fūgi bñ bulliti
vel decocti in aqua veniūt ꝑe edulia apoꝝa:
non tñ ſic tñ:modo vtuntur eis homines.
G ¶Preparāt aūt ꝛ comedūt multiformiter:fle
gmaticū aūt eſt qđ ex ipſis nutrimentū eſt.et
palā qđ frigidū ꝛ humidū:ꝛ accidit ex ipſis
malus chimus.maxime q̄dem ergo innocui
H aliis fungis ſunt boleti. ¶Et ego vidi q̄ſdaʒ
boletoꝝ q̄ innocuiſſimi videnť:cū plures nō
bene coctos comedūt. Unde quendā ex eis
vidi afflictū in ore ventris:ꝛ grauatū ꝛ angu
ſtantē ꝛ vix reſpirantē:ꝛ ſpiritu deficientē et
frigidum ſudantē:ꝛ vix ſaluatū ꝑ oblationē
ſedantiū groſſos humores quale eſt oximel
ꝑ ſe.ꝛ cū yſopo ꝛ origano mediocriter deco-
I ctis in ipſo. ¶Etenī ille ſumpſit ꝛ vomuit hu
iuſmodi ſpumā.poſtq̄ꝫ vomuit comeſtos fun
gos:iā aliq̄liter in flegmaticū chimum ſuffo
K cantē ꝛ frigidū ꝛ groſſum ꝑmutatos. ¶Al-
māſor:trac.iij.ca.de fungis. Fungi tuberibꝰ
valde ſunt deteriores.q̄ꝛ q̄dā hoīes ſtrangu
lant atq̄ꝫ occidūt.q̄ aūt ex illis boni exiſtūt ī
corꝑe:viſcoſuʒ generāt flegma. ¶Et ē aliud
L genꝰ fungoꝝ qđ cōiter noīať tubera.ꝑ quibꝰ
lege capitulū Tubera.infra de T.

Capitulum.cciiij.

Ariofilum. Plinius li.xij. Ga
riofilum tradunt in india gigni
G piperis granis ſimile grandiꝰ
fragiliuſq̄ꝫ. Aduehitur autem
odoris gratia. Fert ꝛ in ſpinis
piperis ſimilitudinē precipua amaritudine:
foliis paruis:denſiſq̄ꝫ cipri modo:ramis tri
um cubitorum:cortice pallido.radice lata li
gnoſaq̄ꝫ:buxei coloris.hac in aqua cū ſemi
ne excepta in ereo vaſe medicamentū fit:qđ
lition appellatur. ¶Platearíꝰ. Gariofili qui
deʒ ex origine perfecti ꝛ acuti ſaporis ſunt.ꝛ
hi ſunt ca.ꝛ ſic.in.iij.gradu. Quidam remiſſi
ores habent qualitates.ꝛ hi in ſecūdo gradu
iudicantur. Sunt autem fructus cuiuſdam
arboris in India.qui maturi collecti per an
nos quinq̄ꝫ ſeruantur. Per decem vero ſine
corruptiōe:ꝛ hoc in loco ſicco temperate:ex
multum humido putreſcunt. In multū ſicco
areſcunt ꝛ corrugantur. Eligendi autem ſunt
qui in ſuperficie habent aliquantulum plani
ciem:et qui ex impreſſione vnguis aliqđ hu
miditatis emittunt.

Operationes

¶Platearius. Gariofili habent virtutē con A
fortandi ex aromaticitate:diſſoluendi ꝛ con
ſumendi ex qualitatibꝰ: ad dolorē ſtomachi
ex frigiditate vel ventoſitate. ¶Conferūt ad B
cerebrū confortandū. Contra fluxum vētris
ex acumine medicine. Contra cardiacam et C
ſincopim. ¶Dyaſcorides. Gariofiluʒ calidū
eſt ꝛ ſiccum in ſecūdo gradu.ponitur in colli
riis:quia viſum acuit. Potatū vero nauſeaʒ
ꝓhibet. Ptiſicos iuuat. Huius arboris gū
ma vires habet vt therebinthina. ¶Auicen- D
na. Gariofilus calidus eſt ꝛ ſiccus in tertio
gradu. Corporis odorē bonū efficit. Viſum
acuit:ꝛ confert panno:confortat ſtomachuꝫ
ꝛ epar:ꝛ confert vomitui ꝛ nauſee. ¶Conſtā E
tinus. Gariofili calidi ſunt ꝛ ſicci in ſecundo
gradu: Stomachum ꝛ epar ꝛ interiora cum
ſua aromaticitate ꝯfortant.ventrē cōſtipāt.
cibū digerūt. ¶Serapion auctoritate Ha F
bin. Ingreditur in medicinis que acuūt vi
ſum.remouet nanq̄ꝫ obſcuritatē viſus:ꝛ con
fert ſebel.ꝛ gluten gariofili eſt ſimile glutini
albotin. ¶Idem auctoritate Raſis. Gariofi G
li conferūt ſtomacho ꝛ epati.confortāt cor ꝛ
ſtringunt ventrem:ꝛ digerunt cibum.
¶Et auctoritate Iſaac. Quādo bibitur ex H
gariofilo .ʒ. quinq̄ꝫ cum lacte in ieiunio: cor
roborat potentiam coitus.

Operationes

Ario ſilata. Dyaſco. Eſt herba ſilis
g agrimonie: cuius radix odorē habet
gariofilorū: dicta a quibuſdam ſana
mūda ꝛ enantia ꝛ pes leporis ꝛ oculus lepo-
ris ca. eſt ꝛ ſicca in ſecūdo gradu.

Operationes

A ¶Herba ipa trita ꝛ ſuccus eius fiſtulis in-
iectus ſanat ipas. Silr operaṫ ore captus.
B ¶Ad mēſtrua puocanda fiat fomentū ex aq̄
C decoctionis eiꝰ. ¶Cōtra colicam ꝛ ad dige-
ſtionē ꝯfortādū detur vinū decoctiōis eius.
D ¶Gal. vi. ſim. far. ca. Lapagū. i. oculus lepo
ris ſiue gariofilata: ſiccatiue virtutis eſt: vt
q̄ ſm ventrē reumata h̄z ſufficiēter ſiſtat.

Capitulum. ccvj.

Alla. Sera. li. ag. auc. Dyaſ. ca. gal-
g la. Eſt ex ea q̄ accipiṫ ex arbore ſua
recēs: imatura: parua: rotūda: nodo
ſa: nō pforata ꝛ grauis. Et ē alia q̄ ē leuis p-
forata: ſꝫ pma medicinis ē ꝯueniētior. ¶Idē
auc. Gal. Virides ex gallis ſūt acerbe plimū
q̄ iꝰ ſuba terrea. ꝛ ſapor eaꝝ ſtipticꝰ multū.
virtꝰ eaꝝ ē fri. i. ij. gra. ꝛ ſic. in. iij ¶Pli. Galle
fructus in ſyria ꝛ egypto copioſius exiſtit.

Operationes

¶Dyaſ. Oēs ſpēs gallaꝝ ſūt ſtiptice fortiter A
q̄ qū teruntꝰ ꝛ puluerizanṫ ſup carnē ſupfluaꝫ
delēt eā. ꝛ ꝯferūt ad vlcera corroſiua. ¶Et p- B
hibēt hūiditatē q̄ currit ad gingiuas: ꝛ cōfe-
rūt alcole. ¶Et qū accipiṫ id qḋ ē intra gallā C
ꝛ poniṫ i corroſurā dētꝫ ſedat dolorē eiꝰ ¶Et D
qū cōburunṫ ſup prunas ꝛ extinguunṫ i ace-
to ꝛ ſale ſtrigūt fluxū ſanguis. ¶Et decoctio E
gallaꝝ qū fit ſeſſio i ea ꝯfert exitui matricꝫ et
curſui humiditatū antiqꝫ ꝛ exitui ani. ꝛ qū in-
fundaṫ in aceto aut aqua nigrificāt capillos
¶Qñ puluerizāṫ ꝛ danṫ i potu aq̄ vl vino ꝯfe- F
rūt hūiditatibꝰ vlceꝝ ītestinoꝝ: ꝛ fluxui ani
q̄. ꝛ ſūt ꝯueniētes i cibis eoꝝ. ꝛ ſilr qū coquiṫ
cibꝰ eoꝝ i aq̄ in q̄ bulierint. ¶Et vlr quidē ad
miniſtrāde ſūt ad ſtipticandū: retinendū ꝛ de G
ſiccandū ꝛ infrigidāt ſatꝫ. ¶Et dicit Sera. H
auc. Gal. q virtꝰ eaꝝ ſcḋa eſt repcutit ꝛ phi-
bet ꝛ aggregat. et tertia ꝯtꝰ fortificat mēbra
fluxa debilia. ꝛ phibet oēs egritudies q̄ fiūt
ex hūoꝝ diſſolutōe: ꝛ eoꝝ fluxꝰ phibet ¶Cō I
ſtātinꝰ i li. gra. Galla fri. ē in. ij. ſic. i. iij. Huiꝰ
q̄dā eſt nōdū matura. q̄ bullata ē nec pforata
Altera ꝓo matura tumori ac rubori ptinēs
Ideoqꝫ minꝰ frigiditatꝫ ꝛ ſtipticitatis hñs.
¶Hec vſta ſanguinolēta valꝫ egeſtiōi: ꝛ de q̄ K
cūqꝫ loco manauerit ſanguiſ fluxui: ſciſſuraſ
qꝫ calcaneoꝝ ſanat: ꝛ labioꝝ fiſſuras curat.

Deniqꝫ valet galla locꝭ ĝbꝫ repugnatio ꝯſti
patio ac deſiccatio ſūt oportuna. ¶ Platea.
Galla fri.ē ꝛ ſic.i.iiij.gra. In aſia repiſ parua
ꝛ nō pforata. Inter has groſſiores pl⁹ valēt.
habētqꝫ virtutē ꝯſtringēdi. valet ꝯ fluxū ven
trꝭ ꝛ diſſinteriā. ꝯ fluxū ſanguis e naribꝫ. pul
uis ei⁹ vulneribꝫ ſuppoſit⁹ ea cōſolidat.

Capitulum.cxviij.

G Albanū. Sera.li.ag.ca. Hene albes
gi.i.galbanū.auc. Dyaſ. Galbanū ē
gūmi plāte cuiuſdā ſilis ferule i figu
ra ſua. Et meli⁹ ex eo eſt illud qđ eſt mūdum
ſilē olibano aut armoniaco adherēs manui.
ñ hñs aliqđ ligni nec ſemis ei⁹. plāta ꝛ lignū
hñt grauē odorē. ꝛ nō ſūt nimis ſicca. adulte
raſ cū reſina pini q̄ admiſceſ cū fabis fractꝭ ꝛ
armoniaco. ¶ Gal.viij.ſim.far.ca. galbanuꝫ
ſm trāſla.gre. Galbanū opos ē ferularꝭ plan
te mollitiue ꝛ dyaforetice exñs ꝯtutꝭ. Et erit
vtiqꝫ i calefaciēdo.ex.iiij.ĝ. incipiēte vel i.ij.
cōpleto. exſiccādo ſo ex.ij.incipiēte. ¶ Act.
Galbanū ē ſucc⁹ ferule. ſic dicit Iſi. de q̄.ſ.
ferula.cxxiij.ca.dictū ē. Pli.li.xij. Dat ſyria
in amano mōte galbanū reſine modo. qđ ma
xime laudāt cartilaginoſuꝫ ꝛ purꝫ ad ſilitudi
nē armoniaci: minimeqꝫ lignoſum. Adulteraſ
aūt faba aut ſapapeon. ¶ Dyaſ. ca.gal. Gal
banū lachrymū ē cuiuſdā herbe ſilis ferule q̄
in nicomedia naſciſ ꝛ ſyria. cui⁹ ē optimū qđ
eſt mūdiſſimū ꝛ ſilē armoniaco ꝛ thuri i colo
re hñs grana vt faba. Adulteraſ aūt reſina ꝛ
faba diuiſa ꝛ gutta armoniaci. ¶ Plate. Gal
banū ē ca.i.iij.ĝ.hu.i.i. Liquor ē q̄ in eſtate a
frutice erūpit: ꝛ circa fruticē ꝯdenſaſ. Quidā
etiā corticē findūt vt magꝭ effluat. Sophiſti
caſ aūt ex imixtiōe minutorꝫ lignorꝫ. Alij ve
ro miſcēt puluerē colofonie: ꝛ fabas fractas
Eligendū aūt eſt qđ albū eſt ꝛ puri⁹. Habet
qꝫ virtutē attrahēdi ꝛ diſſoluēdi: cōſumēdi ꝛ
leniendi: maturādi: relaxandi.

Operationes

¶ Sera.auc. Dyaſ. Virt⁹ eſt ei calida: ignea A
ꝛ dyaforetica. ¶ Cōtra aſma frigidū deſ.ʒ. B
ij.cū ouo ſorbili vel aqua ordei. ꝯtra litargiā
ponaſ ſub carbonibꝫ: ꝛ recipiat patiēs fumū.
ꝯtra ſuffocationē matricis idem fiat p embo
tum ponaſ inferius. ¶ Cōtra ſplenis duriciē C
em ponitur in aceto p tres dies ꝛ noctes: et
poſtmodū fiat decoctio. deinde coleſ ꝛ cola
tura in mūdo vaſe ponaſ addita cera et oleo
ꝛ picula: ꝛ fiat emplaſtrū ſuperante galbano.
vel cerotū ſuperāte cera. vel vnguētum ſupe
rante oleo: ſed meli⁹ ſi fiat emplaſtrum. ita q
accedat ad cerotū ad mēſtrua pṽocāda: ꝛ fe
tū mortuū: ꝛ ſecūdinā educendā: fiat naſcale
cū eo extincto in oleo. ¶ Ad apoſtemata ma D
turandū ꝛ rumpēdū ſupponaſ ad lumbricos
occidēdos deſ pillule ex galbano intincte i
melle. ¶ Dyaſ. Appoſituꝫ naribus fumigio ꝛ E
ſuppoſitū mēſtruis imperat. aborſum faciſ.
aceto ꝛ nitro mixtū lentigines tollit: vt gra
nū fabe glutitū tuſſim medeſ. ¶ Diſnoicis et F
aſmaticꝭ opitulaſ. Ex alto cadētiū cōquaſſa
tionibꝫ ſubuenit. Cū vino ꝛ myrrha bibituꝫ
venenis occurrit. Infantes i vtero mortuoſ
acceptū excludit. Impoſitū dolorē laterꝭ mi
tigat. Tortiones ſpargat. Epilenticꝭ vtiliter
adhibeſ. ¶ Plateari⁹. Cōtra aſma frigidum G
daſ cū aqua ordei. Cōtra litargiā ſup carbo
nes poniſ: ꝛ patiēs fumū recipit. Ad apoſte
ma rūpendū ꝛ maturandū ſupponiſ. Ad lū
bricos occidēdos: dentur pillule ex eo melle
imnertū. valet ꝛ in emplaſtro ꝯtra ſplenis du
riciē. ¶ Conſtātin⁹ in li.graduū. Galbanum
eſt calidū in tertio gradu. ſiccū i ſecūdo. Ca H
thaplaſmatū cū raphano ꝛ aceto ſordiciem
puſtularꝫ mūdificat. Tuſſimqꝫ ꝛ anhelitū tol
lit. Epithima ſuppoſitū reptilium morſibꝫ re
pugnat. ¶ Sup dentes dolētes ac corruſ I
ram hñtes poſitū eos curat. Si vero cū for
ti vino ꝑgnāti detur: mortuū celeriter expel
lit: ꝛ laborioſis etiā ſpaſmaticis ſubuenit.

certa goma

Capitulum.ccviij.

Alāga. Aui. Galāga ē fruſta īuoluta
G rubea nigra.i.q̄.ḡ.ca.ē.ac.ſic.⁊ ē ſub
tile reſolutiuū. Dyaſ.dicit q̄ ē radix
q̄ repit̄ circa arbor̄ pedē in pſia.qḋ p̄tȝ ex co
q̄ hȝ interi⁹ radicē q̄ndā:⁊ etiā terra adheret
ei.p̄t aūt ſuari p.v.ānos. Eſt āt eligēda ſub⸗
rufa ⁊ ī ſua manerie pōderoſa.⁊ etiā acutum
hn̄s saporē q̄ alba eſt ⁊ leuis multū:fere nul⸗
lū hȝ saporē. Et q̄ ē pforata:⁊ facile ī puluerē
ſoluit̄ abijciēda ē. Virtutē hȝ ɔfortādi ex aro
maticitate ⁊ diſſoluēdi ⁊ ɔſumēdi ex q̄litati⸗
b⁹. Solet āt ſophiſticari ex admixtiōe iunci
hn̄s radicē tortuoſā:⁊ etiā ex admixtiōe biſ⸗
torte.dinoſcit̄ aūt q̄ iūci radix īſipidū vl' ſal
ſuȝ hȝ saporē.biſtorta pōticū. Galāga ꝑo aro
maticū ⁊ acutū. Alij ſophiſticāt h̄ mō. pulue
rizāt optimū galāga:⁊ pip ɔficiūt cū aceto:⁊
imponūt radicē iūci p noctē ⁊ efficit̄ acuti ſa
por̄.ſȝ dinoſcit̄ q̄ īteri⁹ inſipidi ſapor̄ ē.ga⸗
langa ꝑo acuti. Sera.li.ag.ca.galiigen.i.ga
langa ē vena ī groſſitudie caſſie lignee.et cor
tex ei⁹ eſt rube⁹ interi⁹ purulent⁹. Deferī ex
ſyria.calida eſt ⁊ ſicca in tertio gradu.

Operationes

a ¶ Dyaſ. Ad digeſtionē ɔfortādā ⁊ dolorē ſto
machi ex frigida cā vel ex ventoſitate daī vi B
nū decoctiōis ei⁹. ¶ Ad cerebrū ɔfortādū na
rib⁹ applicetur. Contra cardiacā paſſionem
⁊ ſincopim detur puluis ei⁹ cū ſucco plātagi
nis. ¶ Contra fetorē oris accipe galangam ⁊ C
coque in vino:⁊ poſtea detur patienti ad modū
ſyrupi quolibet mane:⁊ remouet fetorē oris.
¶ Serapion. Eſt faciens bonū odorē. Et cō D
uenit flegmaticis ⁊ humiditati q̄ generatur
in ſtomacho. Et facit digeri cibū ꝓpter ſuam
calefactionē ⁊ ꝓpter ſuam diſſolutiōem in fle
gmate. Et cōuenit colice. ¶ Et facit odorem E
oris bonū ⁊ calefacit renes:⁊ cōmouet ſper
ma. Et quando fruſtū ex ea tenet̄ in ore facit
eructationē magnā. Unde cōuenit ſtoma⸗
cho ⁊ digerit cibū antique materie.⁊ ɔuenit
frigiditati renū. ¶ Et idem auc.abē meſuay. F
Eſt ca.⁊ ſic.in.iij.gra.⁊ eſt cōueniēs hn̄ti co
licā ex ventoſitate.nā frāgit oēm ventoſitatē
⁊ ɔuenit hn̄ti eructatiōes acetoſas. ¶ Con G
ſtan.vbi.ſ. Galāga ē in tertio gradu ca.⁊ ſic.
Stomachum flegmaticū confortat. Virtu
tem digeſtiuā adiuuat. Vento ſitatem diſſol
uit. Os odoriferum reddit. Curat colicam.
Renes calefacit:⁊ auget libidinem.

Capitulum.ccix.

Allitricū. Pla. herba eſt hñs fo. ſilia
G folijs gladiū ſ3 latiora. ſaporē acutū
hñs. Gallitricū qḋ alio noīe dr̄ galli
cētrū ē ca. ꝛ ſic. i. iij. Actor. Gallitricū ē qḋ a-
lio noīe politricō vocat̃ ꝑ anū ſuat̃. Uirtutē
h3 ꝯſumēdi: calefaciēdi ꝛ reſoluēdi. Folia et
ſemen ī medicinis vtunt̃. in hortis naſcunt̃.

Operationes.

A ¶ Fomētū ex aq̄ decoctōis eiꝰ factū mr̄icē3
B optīe mūdificat: ꝛ mēſtrua ꝓuocat. ¶ Secū-
dinā educit. Fetū mortuū expellit Succꝰ fo
lioꝝ eiꝰ cū ſeīe ſaxifrage ꝛ maratri ſuptūval3
C calculoſ. ¶ Uinū decoctōis eiꝰ bibitū ꝓuo
D cat ſudorē: ꝛ ꝯſumit flegīticos hūores. ¶ Cō-
ſtan. Gallitricū ꝯfortat ꝛ adiuuat frigidū ſto
ma. groſſūq3 digerit cibū. Epaticꝭ ꝛ cardiacꝭ
ꝓpter colerā nigrā ac flegꝭ patiētib9 ſubuenit.
E ¶ Naribꝰ applicatū opilationē nariū ac cere
bri apit.

Capitulum. ccx.

Allitricū agreſte. Pla. Gallitricū a-
G greſte ē herba fo. hñs ſilia ꝑdicti. ſed
maiora ꝛ latiora pax. ca. ꝛ ſic. i. ij. gra.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Uinū decoctōis gallitrici agreſtis
B valet oīb9 febricitātib9. ¶ Opilationēq3 ſple-
nis ꝛ epatꝭ apit. Cōtra antiquū aſma valet. h3
eni ꝓprietates ꝛ ꝟtutes oēs gallitrici ꝑdicti.

Capitulum. ccxi.

Ladiolus. Iſidorus. Gladiolus di-
G citur eo ꝙ ſit folijs gladio ſilib9 tyr-
ſo cubitali: florib9 purpureis. Dyaſ.
ca. dexeris ideſt gladiolus. dexeris hab3 fo
lia ſilia yridi: ſ3 latiora ꝛ acutiora: ꝛ haſta3 in
medio folioꝝ cubiti vniꝰ longā ꝛ groſſa3: in
cuiꝰ ꝟgis ſunt capitella trigona ſub ipſis flo
res hñs purpureos ꝛ in medio feniceū colo
rem. ſemen eiꝰ in folliculis eſt ſile cucumeris
ſemini rotundū ꝛ nigrū: guſtu viſcidum. Ra
dix eſt illi nodoſa longa ꝛ rufa. Pli. ca. de gla
diolo. Gladiolum omēs nouerūt. Gladiolꝰ
dicitur ꝙ ſit folijs ſimilib9 tyrſo cubitali. flo
ribus purpureis. Ex ſinonimis ſciendum ꝙ
acorus eſt gladiolus. Sunt enim quattuor
herbe in forma ſimiles valde. Sed acorꝰ diſ-
cernitur citrino flore rubeaq3 radice. Spatu
la fetida malo diſcernit̃ odore: et caret flore.
yris florem gerit purpureū. yreos albū. Gla
diolus habet croceum: ſed ſpatula fetida al-
bum. Dicitur autem bulbus omnis tunica-
ta radix. At vero moderni medici qñ ſimpli-
citer accipiunt pro radice yrini.

Operationes

¶ Dyaſco. Uulnera capitꝭ optime curat: fra A
cturis medetur. oſſa confracta excludit. om
nia infixa corpori euocat impoſita. ſi ꝟo par
tes tres florum ei addantur. ꝛ radicꝭ centau
ree partes quinq3 ꝛ mel ſufficiens ꝛ acetum.
ꝛ vt cathaplaſma imponat̃ tumores ꝛ durici
es ſpargent. bibitum conquaſſationes refor
mat. lateris dolorem tollit. Stranguirijs ꝛ
ſciaticis optime opitulatur.
¶ Radix eius fluxū ventris ſtringit cū dul- B
core ꝛ aqua maritima accepta. ſemen eiꝰ diu-
reticum eſt. quod valet obulo vno acceptō:
aut. ʒ. i. cum vino omnia vt ſupra facere po-
teſt. Cum aceto bibitum ſplen ſiccat.
¶ Item radix ex vino potata venena deſtru C
it ꝛ mēſtrua ꝓuocat. trita vero ꝛ in modū fo-
menti poſita furunculos ꝛ ſpinas de corpo-
re extrahit: ꝛ omnē duriciem diſſoluit.
¶ Plinꝰ libro viceſimoprimo. Radix eiꝰ po D
tata cum vino ad venenum ꝓficit. Fetum et
menſtrua ꝓuocat. Item trita et impoſita fu-
runculos ꝛ ſpinas ex corpore extrahit: ꝛ om
nem duriciem diſſoluit ꝛ euaporat.
¶ Conſtantinꝰ vbi ſupra. Gladiola id eſt yre E
os eſt calida in ſecundo gradu. Dolores ner
uorū de flegmate mitigat. Tuſſimq3 diutur-
nam placat: ꝛ ſcreatum facilem reddit.
¶ Groſſos pectorꝭ tumores attenuat cū ace F

Universidade de
Biblioteca Pública

ſo potata morſus reptiliū ſanat. ſplenetici
ſubuenit. ſpaſmum ac rigorē febrium curat.

Capitulum. ccxij.

G Ranatum. Iſidorus. Malogranatus feminini generiſ arbor eſt. pomū vero neutri. ſcʒ malogranatum. Serapion li. aggrega. capitulo Rumam: id eſt granatum ſunt ex eis acetoſa ⁊ dulcia. et virtus cuiuſcunqꝫ illorū eſt ſm illū ſaporem. ⁊ ſapor ipſiꝰ granati totius ⁊ granoꝝ ipſorū eſt plus ſtipticus ꝙ̄ ſapor ſucci eius ⁊ pluriſ deſiccationis. Cortex vero eius in hoc eſt fortior grano ipſiꝰ. ⁊ corpꝰ granati qḋ cadit ab arbore eſt plus in hoc ꝙ̄ cortex. Et idē auctoritate Diaſcoridis. Omnia granata boni cibi. Galienus. viij. ſim. farmacoꝝ cap. de granato. Maliū granatū omniū ſtiptica participat qualitate: non tamen dominante, in omnibus. quedam enī eoꝝ ſunt acida: quedā dulcia plus ꝙ̄ auſtera. Et iuuamentū vniuſcuiuſqꝫ eorum ſm ꝑdominantem neceſſe eſt fieri qualitatem. Dictū eſt autem in. iiij. horū librorū de dulci ſapore ⁊ auſtero. Unde ex illis eſt tibi ſilogiſare. ſunt aūt girgata ſucco ſtipticiora ⁊ ſicciora. His vero adhuc cortices q̄ vocanſ ſidia. ſimilis aūt virtutis eoꝝ ſunt.

Auicen. li. ij. ca. de granato. Granatum illud quod eſt dulce eſt fri. ad primū. ⁊ hu. in ipo. ⁊ acetoſum eſt fri. ⁊ ſiccum in ſecundo.

Operationes

¶ Idem. Acetoſum reprimit colerā ⁊ ꝓhibet curſum ſuꝑfluitatum ad viſcera: ⁊ ꝓprie vinū eius: ⁊ in omnibus ſuis ſpeciebus vſqꝫ ad acetoſum eſt abſterſio cum ſtipticitate. A

¶ Grana granati cum melle liniuntur ad viſcera fraudulenta. et eius capita precipue ad vlcera aduſta. B

¶ Et dulce quidem lenificat. muzum vero eſt magis iuuatiuum ſtomacho ꝙ̄ poma vel citonia: ſed eius granum eſt malum. ⁊ quod de partibus eius magis ſtipticū eſt capita ſunt: ⁊ grana eius ſtiptica ſunt: ſiue ſint grana dulcis aut non dulcis. C

¶ Grana granati cū melle ꝯferūt dolori auriū Et ſunt iuuamentū interiori narium. D

¶ Et ꝯferūt grana granati cōtrita ⁊ cōpoſita cum melle alcole linita. Et ſi granata dulcia coquanſ cū vino deinde teranſ ſicut ſunt: et fiat ex eis emplaſtrū auri cōuenit apoſtemati eiꝰ. E

¶ Et iuuamētū granati ⁊ rob acetoſi ꝓprie ꝯuenit colere. ſuccꝰ acetoſi ꝯuenit vngule. Acetoſuʒ exaſpat pectꝰ ⁊ dulce lenit ipm: ⁊ ꝯfortat pectꝰ. ⁊ qñ danſ in potu grana granatoꝝ cū aqua pluuiali valent ad ſputū ſanguinis. Et ipm totū confert tremori cordis. ⁊ abſtergit os ſtomachi. F

¶ Rabi moyſes allegando Galie. Granatū ꝓprietatē habet miraculoſam: qꝛ nō facit cibum corrumpiū ſtomacho: ⁊ acetoſum coquinatū cum cibo non facit cibum in ſtomacho corrumpi. G

¶ Radices granati acetoſi valēt contra vermes vel lumbricos qui vocantur cingulum vel folia in hunc modū adminiſtrata. Re. radicum minutarum granati acetoſi. ⁊ radicuʒ rapeſte. ā. M. i. piſtenſ: extractis priꝰ tamen ſuſtibus exiſtentibus in ꝑdictis radicibus ⁊ buliāt. poſtea cum media quarta vini greci vel alterius vini optimi albi vſqꝫ ad conſumptionem medietatis vini: ⁊ in fine ponatur. ℥. ß. piperis nigri triti: ⁊ coleſ ꝑ pannū ⁊ ꝓpineſ actu ca. patienti in media nocte. ⁊ poſt eiꝰ aſſumptionē nō dormiat. H

¶ Sera. auct. aben meſuay. hū acetoſum ſumiſ cōfert fluxui ſtomachi qui accidit a colera ⁊ ſincopi que accidit ab eadem ⁊ ꝓuocat vrinam. I

¶ Et cū ſubtilitate ſue acetoſitatis confert vngule oculi quando fit collirium cum eo. K

Capitulum. ccxiij.

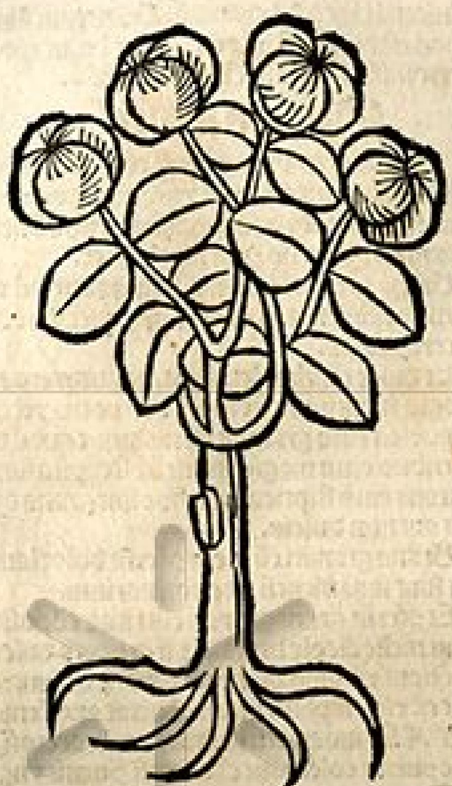

Ranati ſiluestris. Iobā.ſera.in.h.c.
g de triſera.dicit q̄ eſt beteramen. Et
apud ſera.auc.cuiuſdā vocat̄ airac.a
eſt arboꝛ granati ſiluestris. Et fruct⁹ ei⁹ vo
catur bel.ꝛ ē arboꝛ ſpinoſa. Ei⁹ lignū ē rube
um vel purpureū. Scōm almanſoꝛē hꝫ floꝛē
citrinū.in barbaria vocat̄ aldani.ingredit̄ in
trociſcis andromaci tyriace maioꝛis. Cui⁹
loco ponit Aui.fructū altēbut. Sera.li.ag.
ca.mabat. Mabat ſunt vene arboꝛis grana
ti ſiluestris q̄ naſcūt̄ in ſeni vltra mare ꝛ i co
raſcē.ꝛ ſūt vene groſſe albe colligūt̄ı baſmē.
Et ei⁹ malagranata ſunt ſic̄ malagranata do
meſtica in ꝓncipio ottus cop.ꝛ coloꝛē inter
rubedinē ꝛ viriditatē. Et inter malū ei⁹ ſunt
grana rubea rotunda in magnitudine ſemi
nis lentiſci.ꝛ dimittūt eum in coꝛtice ſuo:q̄ı
egent eis extrahūt a coꝛtice. Mabat ē ca.ꝛ
hu. Dyaſ.ca.ð aſpalto. Aſpalitū ſiue aſpaltos
id eſt granatū ſiluestre. Naſcit̄ ı inſula Rho
do:cui⁹ ſpēs duplex ē. Eſt enī vna ſpinoſam
fruticē ꝛ tyrſū grauē hn̄s. Et depoſitū cū coꝛ
tice purpureo vel rubeo.dēſo ꝛ odoꝛis ſum
mi ꝛ amari. Altera eſt alba lignoſa ꝛ imbecil
lis.ſuple ꝛ iſta ē quā ſerapion vocat mabat.

Operationes

¶ Dyaſ. Granati ſiluestres augēt ſpma ꝛ coꝛ A
roboꝛāt coitū.ꝛ ē bonū podagre qn̄ terit̄ cō
ficit̄ cū aceto ꝛ linit̄ ſup ipm:ꝛ ꝯfert ſpaſmo ꝛ
mollit duriciē iūcturarū. Et aliq̄ dicūt q̄ ſit
aſpaltū.ꝛ illō idē fac̄ qō iā diximꝰ. ¶ Idē dia. B
Virt⁹ ei⁹ ē ca.ꝛ ſtiptica.qō cū vino ſi fuerit
elixatū vulneribꝫ oris medet̄:ꝛ putredies q̄s
greci nomas appellāt:ꝛ putredies nature cu
rat. ¶ Et valet ꝯ vlcera vētris qn̄ fit ex eo cli C
ſtere ꝛ boꝛbomaſi.ꝛ expellit ſerū qn̄ fit cū eo
naſcale ¶ Et fomēto vulneribꝫ pdeſt peſſariꝫ D
additū muliebria deponit.cui⁹ elixatura vē
trē ſtrigit.ſanguinē reiicientibꝫ ſubuenit:aq̄
ei⁹ bibita inflatiōes ꝛ diſſurias cōpeſcit.

Universidade do Minho
Biblioteca da

Capitulum.ccxiiii.

Ramen. Platea. Gramen eſt herba
g ſatis nota hn̄s ramos rotūdos nodo
ſos ſup terrā ſe expādētes.ꝛ a nodis
ramoꝝ exeūt radices terrā ingredietes dul
ces cū abhominatione:cui⁹ folia pua ſunt ad
ſilitudinē cāne minoꝛis. Eſt fri.ꝛ ſic.i ꝓncipio
ꝑmi grad⁹. Sera.li.ag.ca. negē.i.gramē eſt
herba hn̄s ramos hn̄tes nodos q̄ expādunt
ſup faciē t̄re ꝛ ex ramis ei⁹ ḡnant̄ radices ex
eūtes a nodis ipi⁹ figētes ſe i terra ꝛ radices
ei⁹ hn̄t nodos. Folia ei⁹ ſūt oblōga acute ex

gemitatis ſicut folium canne parue. Eſt alia ſpecies cuiꝰ folia rami ꝛ radices ſunt maiores ꝙ̄ ſupradicte. imo ſunt folia ſimilia edere. que qn̄ comedūt aīalia ea occidit: ꝛ maxime illud quod naſcitur in babylonia in vijs. ꝛ qḋ naſcitur in ſicilia qn̄ comeditur a bouibus apoſtemant: ꝛ iſtam ſpeciem inuenies in ca. Calamus de. c. Sed illud qḋ naſcitur in coſos habet plures ramos ꝙ̄ alia ſpecies. habet florē albū boni odoris: ꝛ ſemen minutum in q̄ eſt iuuamentū: ꝛ radices q̄nq3 aut ſex in groſſitudine digiti albas molles dulces ꝛ fetentes. Gal. vi. ſim. far. ca. agroſtis. i. gramē. Subſtantia eiꝰ eſt ſubtilis: ꝛ ſapor eiꝰ ē dulcis. ꝛ eſt in eo parū acuitatis cum ſtipticitate pauca. Et radix eius habet saporem abhominabilem. ꝛ virtꝰ eius eſt fri. ꝛ ſic. cū temperamento. Dyaſ. ca. de agroſtis. Agroſtis. i. gramen virgas h3 nodoſas ꝛ ſpanſas ſup terrā: ſup quas virgas folia ſunt acuta ꝛ lata ꝛ dura ſicut canne minoris. Radix eſt illi nodoſa ꝛ dulcis ꝙ̄ boues ꝛ alia aīalia paſcunt.

Operationes

A ¶ Aqua decoctiōis eiꝰ valet ꝯtra diſſuriam ſi bibatur ꝛ frangit lapidē: ꝛ curat vulnera veſice: ꝛ ꝓuocat vrinā: ꝛ eſt ꝯglutinatiua radix eius. Et curat reuma ventris.

B ¶ Sera. auc. Galieni. Virtꝰ eiꝰ eſt q̄ ꝯglutinat vulnera recentia dū ſunt ſanguinolenta: ꝛ coquitur ꝛ bibitur eiꝰ aqua et frangit lapidem. Sed ſemen eiꝰ quod eſt in coſos ꝓuocat vrinā. ꝛ deſiccat qḋ currit ad ſtomachū: ꝛ inteſtina ex humiditatibꝫ: ꝙ virtus eiꝰ eſt deſiccatiua ſubtilis ſine ſtipticitate.

C ¶ Galienus. Radix eiꝰ ſanguinolentorū vlcerum eſt ꝯſolidatiua. ipa quidē herba cathaplaſmata infrigidat: quidem nō vehementer conſiſtit autē in medio humida ꝛ ſicca.

D ¶ Dyaſcorides. Herba ipa cathaplaſmatibꝫ adhibita vulneribꝫ paracoleſim facit. Elixatura eiꝰ bibita tortiōibꝫ ꝛ diſſurie medicatur Vulnera veſice optīe curat. Et calculos frāgit: ꝛ vrinā ꝓuocat. Canes qn̄ ſe volunt purgare hanc herbam manducant.

E ¶ Auicenna li. ij. ca. de gramine. Gramen facit coherere plagas ſanguineas. Et decoctio eius extrahit lapidem. Et ſemen eius prouocat ꝛ cōſtringit.

F ¶ Et idem auctoritate Galieni. Decoctio radicū eiꝰ facit id quod herba ipa. ꝛ eiꝰ ſemen ꝓuocat vrinā ꝓuocatione forti. Et abſcindit vomitum ꝛ fluxum.

Capitulum. ccxv.

G Rana tinctorum. Plateariꝰ Grana tinctorum eſt arbuſtū vñ tingit̄ ſcarlacū. Vñ dr̄ ꝺ xp̄o: ꝙ fuit veſtitꝰ veſte coccinea. i. tincta cocco. ſ. gnis de ſcarlaco. vocatur etiā kermes. Et ē frutex ſm̄ dyaſ. ca. ꝺ cocco ſarmētoſa: hñs i ipis ꝟgis baculos rotūdos ſic̄ lenticula q̄ colligunt̄ ꝛ cōficiunt̄. Eſt aūt bonꝰ coccꝰ galleticꝰ ꝛ armenꝰ. ꝛ ſcḋs aſianus ꝛ licꝰ. hiſpanꝰ ꝑo oīm nouiſſimꝰ ē: virtus ē ei ſtiptica. Sera. li. ag. aucto. dyaſ. ca. harmē vel kermē. i. grana tinctorum ē arbuſtum qḋ admiſtrat̄ ad ignē accēdēdū: ꝛ ē incendiū inter arborē ꝛ herbā cuiꝰ rami ſūt multi ſubtiles ſup q̄s ſunt grana rotūda ſīlia lenticulis q̄ colligunt̄ ꝛ reponunt̄ ꝛ reſeruant̄ ꝛ cōficiunt̄ ad tingendū. Et melior ex illa ē q̄ defertur ex terris q̄ dicuntur gallates: ꝛ andabaſi ꝛ armeni. ꝛ ſcḋa eſt illa de ſyria ꝛ licia. ꝛ deterior oībꝫ ē illa q̄ defert̄ ab hiſpania. ꝛ repit̄ in arbore ꝑua ſat3 ſili in folijs arborū glandiū i terris calidis: ꝛ i ea multiplicat̄ aīal teſtoſū paruū ſilē limacijs: ꝛ colligūt ipm̄ mlieres illiꝰ terre cū rore eorum. Et idē auc. Gal. Sapor eiꝰ ē ſtipticꝰ cū amaritudie. ꝛ virtꝰ eiꝰ deſiccat ſine mordicatiōe ꝛ abſtergit ꝛ incarnat.

Operationes

A ☞Dyaſ. Coccus. i. grana tinctoꝝ aceto trit⁹ ꝛ impoſit⁹ vulnerib⁹ paracoleſim facit: ꝛ ner
B uis inciſis maximū ꝑſidiū eſt. ¶Sera. auc. Gal. Grana tinctoꝝ cōfert magnis vlcerib⁹ neruoꝝ ꝛ alioꝝ mēbroꝝ qn̄ terit̄ fortiter ꝛ̄mi ſcet̄ cū aceto ꝛ melle ꝛ etiā decoctionē eoꝝ
C dāt illis q̄ patiunt̄ ī neruis. ¶Pli. ca. d̄ cocco Valet vlcerib⁹ magnis: ꝛ maxie neruoꝝ vl- cerib⁹: ꝛ valet ꝯ tremorē cordꝭ ꝛ ei⁹ debilitatē
D ¶Hoc aſſerit ſilr̄ Damaſce. ī ātidotario ſuo in quadā ꝯfectiōe q̄ incipit ꝯfectio alkeſmes

Capitulum. ccxxvi.

g Ranū culcul. Serap. li. ag. ca. lobas- chium. i. granū culcul. Foliū ei⁹ eſt ſiīe folio albene. ꝛ eſt herba q̄ hab; ve nas in groſſitudine pollicis ꝛ indicꝭ ꝛ lōgas. ꝛ ſunt coſte ꝓpe terrā ſicut ſcel. ꝛ ſunt ī eis no di. ꝛ naſcunt̄ in vnoquoqꝫ nodo folia ſimilia folijs balſami. ꝛ eſt albū maius. ꝛ in ſummi- tate ei⁹ naſcuntur flores in vere. ꝛ in princi- pijs meſſiū: quoꝝ colo: eſt colo: violaꝝ: niſi qꝛ ſunt maiores eis. Et quoqꝫ flos habet fru- ctū magnū in q̄ntitate ciceris plenū dulcꝭ ſa po:is. latine vocat̄ granum culcul. Et herba ei⁹ inuenit̄ in locis vmbroſis: et iuxta vehe- mēter humectꝭ. Et tp̄s collectiōis ei⁹ eſt in tp̄e meſſis. Virt⁹ eſt ca. ꝛ hu. in. ij. gradu.

Operationes

☞Sera. Granū culcul mouet coitū ꝛ auget
A ſperma ꝛ erectionē virge: ꝛ ꝓprie qn̄ conficit̄ cū melle: vel miſcet̄ cū ſiſamo. ꝛ qui vtitur eo nimis incurrit colliricā paſſionem. ¶Et idē
B auc. Meſaruget. qn̄ bibitur poſt ip̄m vinum facit ſodam. ꝛ ꝓprie quando torrefit.

Capitulum. ccxxvii.

g Enciana. Plini⁹ li. xxv. Gencianā inuenit gentius rex illiricoꝝ vbiqꝫ naſcentē: in illirico tn̄ p:eſtātiſſimā. folio fraxini ſed magnitudine lactuce caule tenero. pollicis craſſitudine cauo ꝛ mani ex interuallis foliato triū cubitoꝝ alto caſu. ra dice lenta: ſubnigra ſine odore aquoſa. Sub alpinis montib⁹ plīma naſcit̄. Vſus ei⁹ in ra dice ac ſucco. Pla. Genciana ē herba calida ꝛ ſicca: cuius radix precipue competit vſui medicine. nō ip̄a herba ī fine veris colligit̄ ꝛ ſiccatur: ꝛ ꝑ annos q̄ttuo: in multa efficacia ſeruatur. Debet aūt eligi ſolida ꝛ cōtinua ha bens citrinum colorē: que nō ſit porrata nec facile in puluerē exſoluat̄ cū frangit̄. Virtu tem habet diſſoluendi: attrahendi: ꝯſumēdi ꝛ aperiendi. ¶Dyaſ. ca. de Genciana. Genci ana dicit̄ inuenta eſſe ab imperatore illirico

eiuſdem gentia. Unde ⁊ nomē accepit. cuꝰ
folia q̄ circa radices ſunt nucis odorem ha-
bent. ⁊ ſunt ſilia plantagini: ſed paulo ſubru-
fiora ⁊ in ſūmo diuiſa vel inciſa in ſpeciē ſer-
re immediate habens haſtam. q̄ haſta lenis
eſt ⁊ vacua. digiti habens ſimilitudinē: lon-
gior duobꝫ cubitis nodoſa: circa q̄s nodos
folia naſcuntur. ſemen eſt ei circa folia in po-
mulis latis ⁊ lenibꝫ. ⁊ nō inutile ſicut affodil-
li. radicē habet ſicut ariſtologia longa. ſoli-
dam ⁊ amaram: ſed nigriorem ⁊ fragiliorem.
naſcit̄ in locis altis ⁊ humectis ⁊ vmbroſis.

Operationes.

A ¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorū ca-
pitulo de gentiana ſm̄ tranſlationem arabi-
cam. Jd quod de ipa adminiſtratur eſt radix
huius: cuius ſapor eſt amarus in fine amari-
tudinis. ⁊ virtus eius eſt magna in mundifi-
catione ⁊ abſterſione: ⁊ aperiendo opilatio-
B nem. Eſt enim calefactiua ⁊ ſtiptica. ¶ Et idē
eodem libro ⁊ codē ca. ſm̄ tranſlationē gre-
cam. Gentiana huius herbe radix efficax
eſt: vbi oportet ſubtiliare aliquod ⁊ abſterge-
re ⁊ deopilare. nec eſt mirum ſi hoc poteſt a-
C mara violenter exiſtens. ¶ Serapion. Ego
non vidi medicinam meliorem in morſibꝫ ca-
nis rabidi quando datur ex ea qualibet die
vncia vna trita ⁊ cribrata cū vncia vna myr-
rhe: ⁊ cum vncijs duobus pulueris cancro-
rum fluuialium aduſtorum in principio egri-
tudinis anteq̄ꝫ timeant aquā. Et hec quidē
planta ꝯtraria eſt venenis mortiferis: et au-
D fert nocumentū eorū cū auxilio dei. ¶ Dya-
ſcorides. Gentiana eſt acris ⁊ calefactoria: ⁊
relaxans acrimonia ⁊ amaritudine ſua partū
E expellens: ⁊ ſerpentes fugans. ¶ Radici eiꝰ
virtꝰ eſt calida ⁊ ſtiptica. que radix. ʒ. ij. cum
pipere ⁊ ruta ⁊ vino accepta morſibꝫ venena-
tis occurrit. ſucci eius. ʒ. ij. accepta doloribꝫ
laterum ⁊ conquaſſationibus vtiliter ꝓdeſt
ſicut collirium ſuppoſita. Radix facit abor-
ſum. Vulneribus impoſita medetur. Suc-
cus eius ſicut licinium iniunctus tumorem
oculorū compeſcit: maculas corporis tollit.
F ¶ Radix vero infuſa in aqua diebꝰ quinq̄ꝫ. ⁊
poſtea cocta q̄ꝫdiu virtutē ex ea dimittit cō-
fricatur: ⁊ ſic deliquatur. poſtea aqua ipa re-
coquatur q̄ꝫdiu mellis ſpiſſitudinem faciat:
G ⁊ reponit̄ in vaſe fictili ad vſum. ¶ Paulus.
Gentiana calida eſt ⁊ ſicca in tertio gradu.

Capitulum. ccxviij.

Eneſtra. Jo. meſue. ca. de geneſtra. ⁊ giesta
G vocat̄ capiſtrū arborꝫ. ⁊ ē arbor mō-
tana: ſup cuiꝰ ſtipitē eleuat̄ denſitas
fuſciū multe rotūditatꝫ. ⁊ dū plicant̄ nō pati-
unt̄ fracturas. Vn̄ ligant̄ ex eis arbores ⁊ ꝓ-
ducunt flores ſiles figure lunari citrinitatis
multe. Et ꝓferūt folliculos ſm̄ ſemitā orobi
hūtes ſemia diſtincta ſic lētes. ¶ Jnq̄t Dya.
ca. eſt ⁊ ſic. cōplexiōis in. ij. ⁊ ſemē eiꝰ eſt cali-
dius: ⁊ i flore eiꝰ ⁊ ſtipite ē hūiditas ſupflua
cū virtute inciſiua: q̄re multiplicat vomitū.
Et ſunt oēs partes eiꝰ ꝯturbatiue: inciſiue:
ſubtiliatiue ⁊ ꝓuocatiue. ¶ Paulus. ca. de ge-
neſtra. Eſt alia q̄ vocat̄ geneſtra ſri. ⁊ ſic. cō-
plexiōis: ſilis geneſtre ſupiori: ſꝫ mior ē. ⁊ hꝫ
ſtipites miores ⁊ anguſtiores. ⁊ albū florē fa-
cit.

Operationes

¶ Dyaſ. Semē geneſtre ⁊ flos bibitꝰ cū mul- A
ſa hūores vomitibꝫ purgat. ¶ Gal. Fructꝰ ge- B
neſtre ⁊ baculorꝫ ſuccꝰ laxatiue nō debiliter
eſt ꝓtrꝫ. ¶ Jo. meſue. Per vomitū ⁊ ꝑ ventrē C
educit flegma. ⁊ cū fortitudie vehemēti mate-
rias q̄ ſūt i iūcturꝫ. ¶ Et mūdificat renes ab D
oībꝫ ſupfluitatibꝫ. ⁊ ꝓuocat vrinā fortit: ⁊ frā-
git lapidē i renibꝫ ⁊ veſica. ⁊ nō pmittit mate-
rias figi i eis neq̄ꝫ lapidē dēſari. ¶ Et q̄n flo- E
res eiꝰ ꝯtriti ꝯmiſcent̄ cū melle roſaꝫ aut cū ouo

ſorbili reſoluūt ſcrofulas. ⁊ oximel ex eiſ aut
F ſemis ipſi⁹ ſoluit apata ſplenis ¶ Et ſi freqn
tat vomit⁹ cū eis. ꝯuenit ſciatice ⁊ podagre
⁊ dolori renū. Doſis ei⁹ eſt ⁊ ꝑprie floꝝ a.ʒ.ij.
vſqꝫ ad.v. ſemini ei⁹ a.ʒ.ij. vſqꝫ ad.iij. vel.iiij.
G ¶ Dyaſ. Semen ei⁹ ⁊ flos bibitus cū mulſa
H humores vomitib⁹ purgat. ¶ Paulus. Vir-
tutē hꝫ ꝯſtringēdi. ad fluxū mēſtruoꝝ valet
fomētū ex aq̄ decoctiōis ei⁹. ſuppoſitorium
etiā ex puluere ei⁹ ⁊ ſucco plātaginis. valet
etiā ꝯtra diſſinteriā ꝑdictum fomentum.

Capitulum. ccxix.

nimgella
balanco

Jtb. Haymo. Gith ē gen⁹ legumis
G ſile cimino i q̄ntitate ſꝫ nigri coloris
⁊ i pane dulcorādo imponit. ¶ Dyaſ.
Gith ē herba q̄ in ſegetib⁹ creſcit. hūs ſemen
nigrū minutū: odore ſuaui. relaxat eni ⁊ cale
facit. ¶ Plate. Ca. eſt ⁊ ſic. in. ij. g. Et ē herba
q̄ inter frumētū orit. ſemē nigrū ⁊ q̄ſi triangu
lū facit. Aliq̄ntulā hꝫ amaritudinē. vn̄ diure
tica eſt. ꝟtutē hꝫ diſſoluēdi ⁊ ꝯſumēdi. ¶ Pli.
li. xx. Gith ex grec. alij melachiō. alij melā
ſpermon vocāt optimū q̄ ex citatiſſimi odoꝛꝭ

Operationes

A ¶ Dyaſ. Gith potatū vrinā ⁊ mēſtrua ꝓuocat
lūbricos expellit. impoſituꝫ ꝓo tumores aut
duricies ſoluit. Eſt etiā deſiccatiuū ac lepro

micū. ¶ Lepras ac ꝟrucas appoſitū tollit. pi B
gues ac glutinoſos atqꝫ ꝯſtipatos hūores di
gerit. ¶ Catarrū ſanat calefaciēdo ſi puluis C
ei⁹ ligetᷓ i linteolo ⁊ ad nares ſepi⁹ apponat
vt ex eo odoretᷓ Lūbricos āt enecat comeſtū
vel cōtriſuꝫ extrinſec⁹ vētri appoſitū. ¶ Pla D
tea. Cōtra opilatōnē epatꝭ ac ſplenis. ⁊ renū
ſtrāguiriā: diſſuriā: yliacā paſſionē. ⁊ doloꝛē
ſtōachi ex vētoſitate datᷓ vinū decoctōis ei⁹
⁊ puluis ei⁹ i cibis. Valet ⁊ ꝯ emoroidas i
flatas. ¶ Cōtra lūbricos etiā datᷓ puluis ei⁹ E
cū melle. vꝫ ⁊ ꝯ vermes auriū. ¶ Pli. Medetᷓ F
ſerpētiū plagꝭ ⁊ ſcorpionū. Jllinitū ex melle ⁊
aceto reperio. Jncenſoqꝫ ſerpētes fugari. hi
bitᷓ.ʒ.i.ꝯ araneos. ¶ Capitꝭ dolores illitū ex G
aceto et infuſum narib⁹: dentiū dolores co
ctum cum aceto mitigat.

Capitulum. ccxx.

Ummi arabicū. Sera. li. ag. ca ſani
G gli arabi. i. gūmi arabicū. Et ē gūmi
qḋ repitᷓ ſup arborē acacie. ſicut alie
gūme. q̄ arbor noiatᷓ amgailē. ⁊ meli⁹ ex eo ē
qḋ ē ex hac arbore ſile ꝟmiculis i figura ſua
Color ei⁹ eſt ſicut vitrū clarꝫ. ⁊ nō hꝫ lignū. ſe
cundū ꝓo poſt ipm ē albū: ſꝫ illud qḋ eſt ſimi
le ſordiciei reſine pini eſt malū. fri. eſt ⁊ ſic.

Operationes

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

A ¶ Sera. auc. Gal. vna ē virt⁹ ei⁹. q̄ deſiccat
⁊ alia ē ſtus ei⁹ q̄ ↄglutinat: ⁊ aufert aſperita
tē: ⁊ frāgit ſtutes medicinaꝝ acutaꝝ. ⁊ lenit
aſperitatē pectorꝭ: ⁊ ſtringit vētrē: ⁊ fortificat
inteſtina: ⁊ meliorat oſſa fracta qn̄ fit emplm
cū eo. ⁊ ↄuenit malignitati vlceꝝ pulmonis.
B ¶ Et auc. Dabit. Dicit ꝙ ē bu. paꝝ ⁊ retinet
ventrē qn̄ nimis fluit. ⁊ ↄglutinat inteſtinū. ī
q̄ ē tenaſmon. ⁊ ↄſolidat oſſa fracta qn̄ fit em
plaſtrū cū eo. ⁊ ſedat tuſſim qn̄ retinet̄ ī ore et
C frāglutit̄ qđ inde ſoluit̄. ¶ Aut ſi miſcet̄ aliq̄
bꝫ medicinis ↄferēt ibꝫ ad tuſſim ⁊ vlceribꝫ pul
D monis qn̄ bibit̄ ex eo. ¶ Cōuenit obtalmie ⁊
rectificat medicinas laxatiuas qn̄ miſcet̄ cū
E eis. ⁊ pꝛohibet acuitatē eaꝝ. ¶ Et frāgit vomi
tū q̄ ꝓuenit ab eis. ⁊ q̄ntitas doſis ei⁹ ad tuſ
ſim. ⁊ ad retinēdū vētrē aureos. i. ⁊ qn̄ miſcet̄
F cū alijs medicis ē aurei. v. ¶ Bulcaſim eben
aben azarin. li. qui đr ſeruitoꝛ. Forma aſſandi
gūmi arabicū ē ſicut omēs alias gūmas. qui
vult aſſari gūmi arabicū oportet vt frāgat il
lud ī fruſta ad magnitudinē orobi. deinde ac
cipiat patellā ⁊ calefaciat eā: ⁊ auferat ab ig
ne. ⁊ ponat ſup eā gūmi arabicū: ⁊ miſceat be
ne ſine itermiſſiōe donec albeſcat. ⁊ ſi nō albe
ſcit pͥma vice. iteꝝ calefaciat patellā ⁊ vt pri⁹
donec fiat albū. ⁊ eodē mō fit ex alijs gūmis

Capitulum. ccxxj.

Auſer vł bauſoꝛ. Aui. i. ij. li. ca.
facit q̄ ſcribit̄ bauſuꝛ: ſꝫ in ara.
b eſt bauſer Et bauſoꝛ ē lacticini
um q̄ddā ⁊ nō eſt taxus: vt q̄dā
dicūt vel ſpēs ei⁹: ſub cui⁹ vm
bra periclitant̄ dormiētes: vt Dyaſ. dicit Nā
bauſoꝛ eſt lacticiniū. ⁊ taxus ē arboꝛ magna
⁊ vmbꝛifica.

Operationes

¶ Sera. li. ag. ca. bau. Bauſoꝛ ē planta hn̄s A
lata folia. ⁊ naſcit̄ in vno tpe anni. ⁊ hꝫ caudū
qđ egredit̄ ab oculis ramoꝝ ſuoꝝ ⁊ a locꝭ flo
rū ei⁹. ¶ Et colligūt ab eo hoīes rē ↄuenien B
tē. ⁊ ſucco ei⁹ ē amaritudo. ⁊ egrediunt̄ ab ea
mala ſic̄ teſticuli cameloꝝ. ¶ Et egredit̄ ab il C
lis pomis q̄dā res adurens: ita ꝙ nō pōt fie
ri cauteriū cū re meliori ea. ¶ Et implent̄ ex D
ea culatre ⁊ puluinaria. ⁊ noīat̄ etiā arboꝛ ei⁹
coberea. ⁊ qn̄ incidūtur folia bauſoꝛ emittit
tūc lac qđ colligit̄ in mēſe Maij. Et ponunt̄
in eo coria: ⁊ nō remanet pilus in eis. et vnū
vas implet̄ ex duabꝫ impꝛeſſiōibꝫ ¶ Et lignū E
bauſoꝛ eſt leue groſſum rectū pulchꝛū ⁊c. Ali
us bauſoꝛ eſt vna ex ſpeciebus titimalli.

Capitulum. ccxxij.

Ermodactilus. Joh. meſue. Hermo
h dactilus ē radix herbe mōtane. ⁊ ei⁹
al⁹ longus ſicut digit⁹. al⁹ rotūd⁹:
ſed melior eſt rotundus. ⁊ ei⁹ alius albꝰ. al⁹
rubeus. al⁹ niger: ſed melior ex his eſt q̄ eſt
albꝰ vere albedinis intus ⁊ extra. ⁊ q̄ eſt groſ
ſus ⁊ duriciei mediocris. Aliter aūt facti ma
li ſūt. Sera. li. ag. ca. Sturagen. auc. Dyaſ.
Sturagen ſiue ſuragen. i. hermodactilus ē
herba que floreſcit in fine autumni. ⁊ eſt eius
flos albꝰ ſimilis in figura ſua flori croci. Deſ
inde emittit folia ſimilia folijs bulbi in q̄bꝰ ē
humiditas adherens manui. ⁊ habet ſtipitē
in longitudine vnius palmi porrectū. ei⁹ coſ
lor eſt albꝰ declinans ad nigredinē. ⁊ hȝ radiſ
cem cuius color eſt niger ad rubedinē decli
nans. ſed qñ auferꝛ cortex apparet radix inſ
terius alba: mollis: dulcꝪ ſaporis: ⁊ plena hu
miditate. que grece vocaꝛ coliricon: vt appa
ret in ꝓpria lr̄a. Eſt aūt radix ip̄a rotunda ſiſ
milis cepe bulbi. ⁊ radix ip̄a habet in medio
ſui ſciſſurā ex qua egrediꝛ ſtipes ſup̄ quē eſt
flos. multū naſciꝛ in loco q̄ dicitꝛ charin. et in
terris q̄ dicunꝛ guagna. Et hec radix et alia
operaꝛ vt īfra. ¶ Paulus ca. de hermo. Herſ
modactili ſunt calide ⁊ ſicce in ꝓncipio ſecū
di gradus. Herba eſt ⁊ circa radices eius tu
beroſitates inueniunꝛ q̄ colligi debēt ⁊ viſui
reſeruari. In eſtate colligunꝛ ⁊ reſeruanꝛ per
annum vnū ſeruari poſſunt. Sunt autem eli
gendi qui ſunt albi ⁊ ſolidi. Habet autē vir
tutem diſſolutiuam: cōſumptiuā: attractiuā.

Operationes

A ¶ Serapion auc. Galieni. Radix hermoda
ctili que eſt alba intus ⁊ extra eſt melior. ⁊ ha
B bet virtutē laxatiuā. ¶ Et aqua in qua bullie
rit: verum malus eſt ſtomacho. Et ꝯfert doſ
loribꝰ iuncturarū ⁊ podagre. Exhibēdus eſt
habentibꝰ iuncturas molles ⁊ nimis humiſ
C das. ¶ Idem auctoritate Meſaſtrugen. Al
bus eſt bonus. Sed rubeus occidit: non qꝛ
nimis frigidus ita q̄ narcotiſet: qꝛ ſi hoc eēt
D nō eſſet laxatiuus. ¶ Aben Meſuay. Rube
us occidit vlcera antiqua ⁊ confert variolis
E ¶ Habix. Et melior ex eo eſt qui eſt exteri⁹
⁊ interi⁹ albꝰ. ⁊ quando frangiꝛ eſt fractio ei⁹
facilis ⁊ nō dura. Niger vero ⁊ rubeus ſunt
F ambo interficientes. ¶ Paulus. Purgāt au
tem principaliter flegma. Contra arteticam
⁊ podagram: cyragram ⁊ iliacam paſſionē.
⁊ morbo ex flegmate nō exiſtente fe. valet beſ
nedicta acuta ex hermodactilis: yeralegodi
G on: theodoricon: anacardina. ¶ Cōtra ſciati
cam podagrā ⁊ cyragrā ſuccus feniculi cum
melle decoquatur: et cū tali melle detꝛ. ℨ ij.
hermodactilo x. ⁊. ℨ i. ſeminis feniculi: ⁊ fiat
electuarium quod more benedicte poteſt ſuſ
mi. ¶ Et nota q̄ i doſi debēt poni vncie due D
vel tres hermodactili. ¶ Contra yliacā paſ I
ſionem fiat decoctio mellis addita aqua ne
exuratur: ⁊ ne mel exeat: ⁊ ex illo melle addiſ
tis. ℨ ij. hermodactili ⁊ cynamomi vel pulſ
uis hermodactili: ſupflua carnē corrodit.
¶ Puluis eius cōficiatur cū ſapone gallico K
⁊ licinium intinctū fiſtulis. imponaꝛ etiā pulſ
uis eius cretico. Conficiatur cū aliqua meſ
licina cerebrum confortante. Et fluellum de
bombace intinctum naribꝰ ſi immittitur ceſ
rebrum confortat: ⁊ polipum corrodit.
¶ Johānes meſue. Solutiōe educit flegma L
groſſum: ⁊ a iūcturis ꝓprie. Et eſt medicina
magna artetice ⁊ podagre ſumptus: ⁊ catha
plaſmatus: ⁊ ꝓprie cum farina ordei.
¶ Et vitellis ouorū aut mica panis pinguis M
⁊ vitellis oui. Et vſus eius impinguat corp⁹
⁊ augmentum efficit in ſpermate.
¶ Et eſt medicina bona vulneribꝰ. abſtringit N
enim ſordes eorū ⁊ conſumit carnes putriſ
das in eis. Doſis eius eſt ab aureo vno vſqꝫ
ad duas. Cōſeruatur aūt p̄ annos tres.

Capitulum. ccxxiij.

Ermerocalles. Platearius. Herme-
b rocalles: id eſt planta ut bulbus emati-
cus q̄ manducatur. fruct⁹ eius eſt ſi-
cut narciſcus. differens ab eo in flore tantū.
¶ Dyaſcorides ca. hermerocalles. Herme-
rocalles aut cathalepten velut bulbus emati-
cus. Folia habet ⁊ haſtā ſimilē lilio. in initio
cū inceperit apire flores lilij oſtēdit tres vel
quattuor: ſed poſtq̄ floruerit virides facit co-
lorem bonū ⁊ odoratū. Radix eius i magni-
tudine ſimilis eſt bulbo: ſed paulo maior.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Hec ſi bibita fuerit: humo-
B rem ſordidū matricis excludit. ¶ Mēſtrua
imperat. Folia eius cathaplaſmatibus ad-
bibita combuſtionibus medicantur.

Capitulum. ccxxiiij.

Erba paraliſis. Platea. Herba pa-
b raliſis: ſiue herba ſancti petri ſiue pa-
ralitica ſiue artetica: q̄ oīa idē ſunt. ⁊
eſt herba cu⁹ folia florere incipiūt tpe hye-
mis: q̄ ſe extēdūt i terra q̄ſi citrina vt alias fa-
gus. florē citrinū pfert ca. ē ⁊ ſic. cōplexiōis.

Operationes

¶ Dyaſco. Hec herba doloribus medet̄ mem- A
broꝝ. Foliū ei⁹ ⁊ flores hūida ⁊ non ſicca q̄ñ
ponunt̄ ſup empetiginē ⁊ pannū expellit eos
⁊ reſoluūt oēm ſuperfluitatem. ¶ Et ꝯuenit ha- B
bentibus catarrū: ⁊ mitigat dolorē capit̄ illis
q̄ ſunt frigide cōplexiōis. ¶ Et oleū ei⁹ eſt iu- C
uatiuū in hyeme. ⁊ ſi hñs calidā cōplexionē:
odoret nimiū de ipſo cū eſt viridis. ¶ Idem D
Aben meſuay. Confert humiditatibus ⁊ fle-
gmati ſalſo ⁊ ſenibus frigide cōplexiōibus. ⁊ cō-
fert doloribus iuncturaꝝ. ¶ Remouet loq̄lam E
amiſſam ꝓpter apoplexiā vel paraliſim i po-
tu ſumptum eius ſuccus aurū. i. vel. ij.

Capitulum. ccxxv.

Erba graſſula. Actor. Herba graſſu-
b la eſt herba de q̄ īuenit̄ maior ⁊ mi-
nor. Et minor eſt vermicularis. de q̄
habetur in cap. vermicularis inferius de V.
Maior eſt herba habens folia tenera ⁊ pin-
guia: in quoꝝ ſuperficie eſt botra.

Operationes

¶ Valet ꝯ ignis arſuras. ſucc⁹ ei⁹ curat rami- A
cē pueroꝝ. ¶ Si accipiant̄ folia graſſule ⁊ ci- B
me oliuaꝝ ⁊ terant̄ ſubtilr̄ cū axūgia porci re-
centi. ⁊ exp̄mat̄ p peciā: ⁊ bulliat̄ cum modico
vino albo q̄bus admiſceat̄ maſtix ⁊ olibanū: et
poſtea vngat̄.

Capitulum.ccxxvj.

Erba fetida.ꝛ ē herba ſubtilibꝰ folijſ
b ſiliꝰ herbe q̄ vocat̄ abrotanū plēa ſe-
minibꝰ ſimilātibꝰ ſemibꝰ lūbricoꝝ.ſa-
poꝛ eiꝰ ꝟgit ad amaritudinē nociuā: ḡuſt odo
ris.ꝛ ſapoꝛ eiꝰ ē amarꝰ cū aliq̄li ſalſedine ꝛ ſti
pticitate pauca.ꝛ ē calidioꝛ abſinthio: ꝛ debi
lioꝛ abrotano.

Operationes

A ¶Eſt mala ſtomacho: ꝛ claudit orificia vena
rū matricis: ſic ꝙ cathaplaſmata ſupra ven-
B trē calida.¶Conſtringit ſanguinē exeuntē
poſt partum: ꝛ tempore menſtruandi.

Capitulum.ccxxvij.

Erūdina ſiue harūdina. Actoꝛ. Ha
b rundinā ponit Iſido.iter arboꝛes.ꝛ
hoc(vt videt̄) ꝓpter q̄ſdā ſpeciales.q̄
rū tāta craſſitudo ꝛ magnitudo ē ẽ: vt ex il
lis naues ꝛ edificia fabricent̄. De ceterꝭ autē
dictū ē apud Iſiđ. iter herbas incultas ꝛ in
ter ſatiuas.¶Alex.i epla ad Ariſto. Poſt vi
ctoꝛiā nr̄am de Dario rege obtentā: acceptꝭ
centūq̄nq̄gīta ducibꝰ indoꝝ: q̄ breuitates iti
neꝝ nouerit: cū ꝑgeremꝰ ꝓter flumē appaꝛu
it.cuiꝰ ripā harūdo pedū ſexagenum veſtie-
bat.pinoꝝ: abietūq̄ vincens in craſſitudine

roboꝛa: eaq̄ indi vtunt̄ ad edificia. Aqua ve
ro fluminis guſtu elleboꝛo amarioꝛ erat.quā
nec hō̄ bibere nec pecus etiam ſine toꝛmēto
poterat. Deinde vidimus hōīes nauiculis ꝑ
flumē vehi rotūdis ex harūdine: q̄ nob oſten
derūt vbi dulcem aquā poſſemus inuenire.

Operationes

¶Pli.li.xvi.Harūdines ꝑmatū tenēt inter A
aq̄ticos frutices frigidis gaudētes. Belli pa
ciſq̄ experimētis neceſſarie ſūt: atq̄ etiā in
delicijs grate. His enī oꝛientales ppl'i bella B
ꝯficiūt dū ſpicula calamis addūt.¶Nullus
aūt ſagittꝭ aptioꝛ eſt calamꝰ q̄ꝫ i rheno bono
nienſi amne cui plurima ineſt medulla: ponduſ
q̄ volucre. Cōtra flatꝰ q̄ꝫ parui.ca ꝛ libra.q̄ꝫ C
pe nō eadē grā belgicꝭ.¶Hec eſt creticis cō
mēdatiōibꝰ.q̄ꝫq̄ꝫ p̄ferant̄ indi. q̄ꝫ alia q̄buſ
dā videt̄ natura: q̄ꝫ ꝛ haſtaꝝ vicē ꝑbēt addi
tis cuſpidibꝰ. Harūdo deniq̄ indica arboꝛe
am hꝫ amplitudinē: q̄lis videt̄ in tēplis. Fo
lia vero breuia nauigiorūq̄ vicem preſtāt(ſi D
credimus) internodia ſingula.¶Pli.li.xvij.
Illa q̄ naſcit̄ in india ꝛ ſyria odoꝝ vnguētoꝝ
rūq̄ cauſa. Vrinā mouet cū gramine vl' api E
ſemine decocta. mēſtruaq̄ citat motu.¶Hy
dropiſi prodeſt ac tuſſi etiam ſufficit.

Capitulum.ccxxviij.

Uſquiamus. Iſido. Juſqam⁹
eſt herba ſic a grecis appellata
i ſed a latinis herba calicularis
dicit̃: eo ꝙ caliculi ei⁹ i figura
cancaroꝝ naſcant̃ vt ꝛ mali pu
nici. quoꝝ ora ſerrata ſunt. hñtes intrinſec⁹
ſemina papaueris ſil'ia. Hec herba ē inſana.
vocat̃ eo ꝙ vſus eius piculoſus eſt. deniqꝫ ſi
bibat̃ vel edatur inſaniā facit vel ſomni ima
ginem turbidā. Dyaſ. ſm̃ trāſlationē noſtrā
ca. de Juſquiamo. Juſquiam⁹ frutex eſt par
uus haſtam habens groſſiorē et folia lata et
oblonga diuiſa nigra ꝛ aſpera. iuxta cui⁹ ha
ſtas ſunt capita plena ſemine. Sed iuſquia-
mi tria ſunt genera. vnū purpureū floreꝫ ha-
bens: ꝛ ſemē nigrū: folliculos duros ꝛ ſpino
ſos. Alteꝝ vero flores melinos hꝫ ꝛ follicu
los molles. ſemē obauſum ſic̃ eriſimon. Am-
be vero iſte maniā pſtant ꝛ narcotice ſunt et
minus vſuales. Tertiū vero gen⁹ eſt cuius
vſus frequētatur. folia hꝫ pinguia ꝛ mollia: ꝛ
chili. ſucci plena: flores albos ꝛ ſemen albuꝫ
pferens. Naſcit̃ in locꝭ maritimis ꝛ in ripis.
ſemen vero vtile eſt albū: qḋ min⁹ ſi inuentū
fuerit ruſum fecundat̃. Nigrum vero inutile
eſt. ſemen ei⁹ ꝛ folia exiccant̃. haſta ipi⁹ tun
ſa ꝛ expreſſa. Hic ſuccus in ſole ſiccādus eſt.
qꝛ vtilis eſt vſui poſt annū. ſemen ei⁹ ſiccū in
calida miſſum tunditur et exprimit̃. eſt vero
ſuccus melior viridis ꝙ̃ ſiccus. Multi vero
farine triticee ſuccum eius admixtum factꝭ
trociſcis reponunt. Galien⁹ octauo ſimpli-
cium farmacoꝝ ca. de Juſquiamo ſm̃ trāſla
tionem arabicam. Juſquiamus cui⁹ ſemen
nigrū eſt. ꝛ ſignū ſup hoc ꝙ ſit ſemen nigrum
eſt ꝙ flos eius vergit ad rubedinē. facit ma-
niā ꝛ ſubeth. Ille vero cui⁹ ſemen ſubruſum
eſt: cognoſcit̃ in hoc ꝙ flos ei⁹ eſt citrinus. ꝛ
eſt ꝓpinquus ꝑmo in virtute. ꝛ ꝓpter hꝰ opor-
tet ꝙ caueatur ab his ambabꝰ ſpeciebꝰ: ꝛ nō
vtatur q̃s eis: qꝛ nō eſt iuuamentū in eis: ſed
occidūt. Juſquiamus vero habens ſemē al-
bum ꝛ florem albū. eſt cōueniens vſui medi-
cine. ꝛ eſt in tertio gradu fri. ꝛ ſic. in. ij.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Utilis eſt ſuccus ſemini viri i vo
lutario. Confectionibus colliriorum mixt⁹
reuma viſcidum ꝛ calidum compeſcit.

B ¶ Dolorem aurium mitigat. Stericas cau
ſas medendo cōpeſcit mixt⁹ polente. vel vt
cathaplaſma adhibit⁹ tumores podagricos
C ſpargit. ¶ Semen ei⁹ omia ſimiliter facere
nouit. maxime tuſſientibꝰ ſubuenit ꝛ cathar
rum ſoluit. reuma oculorū ꝛ dolorē cōpeſcit
obulo vno cū ſemine miconis et mulſa mi-
xtus ꝛ bibitus fluxui matricis ꝛ ſanguinem
D reijcientibꝰ opitulatur. ¶ Semen eius ſolū
podagricis auxilium vino mixtum ꝛ catha-
plaſmatibꝰ adhibitū: tumorē teſtiū ꝛ māmaꝝ
E ſoluit. ¶ Multꝭ alijs cathaplaſmatibꝰ neceſ
ſario miſcet̃. folia ei⁹ maxime cū polenta mi-
xta ꝛ in cathaplaſmatibꝰ adhibita dolorem
tollūt. cum vino bibita ter aut quater febres
F empialas ꝓhibet. ¶ Cocta ſicut olus ꝛ come
ſta ſtatim maniā faciūt. Radix eius cocta in
aceto dolorem dentium ori retenta mitigat.

Capitulum.ccxxix.

Uniperus. Iſido. Juniperus grece
i dicta eſt. ſiue qꝛ ab amplo in anguſtū
finit. ſiue eo ꝙ ↄceptū ignē diu tene-
at. ita ſi prune ex ei⁹ cinere cooperte fuerint
vſqꝫ ad annum perueniant. Piro enim grece
id eſt ignis latine. Juniperus auteꝫ alia par-
ua eſt. alia magna. Pli. li. xij. Piperis granū
cui⁹ arbori italia naſcit̃. Juniperi baccꝭ mi-
re vim trahētibꝰ adulterat̃. Sera. li. ag. cap.
halbilbalach. i. iuniper⁹ ē vna ex ſpeciebꝰ ci-
preſſi maſculi. Et oēs ſūt q̃ttuor ſpēs. ꝛ ſūt iu
niper⁹: ꝛ habel. i. ſauina ꝛ zerbit gara. i. iunipe

rus q̄ noīaṫ arconas. Eſt ex ea alia magna:
alia parua. ⁊ hꝫ fructū quendā: cuiꝰ fructus
eſt magnꝰ ſicut Nabach. ⁊ in lr̄a habel dicit
ſicut zaroꝛ. ⁊ q̄dā cuiꝰ fructꝰ eſt paruus ſicut
faba. niſi qꝛ ipe eſt rotūdus totꝰ. Gal. vi. ſim.
far. ca. de iunipero. Uirtꝰ arborꝭ huiꝰ eſt ca.
⁊ ſic. in. iij. gra. ſed caliditas ipſiꝰ fructꝰ ē ſm̄
hoc. ſed ſiccitas eius eſt in ꝑncipio tertij. Et
idem Sera. Sauina eſt illa q̄ dicitꝰ brachos
ſiue brachcos: ⁊ nō habet fructū. ⁊ nos de il/
la dicemus in ca. Sauina. infra de s. Sed
zerbin eſt illa que dicitꝰ padras. ⁊ habꝫ fructū
ſilem fructui cipreſſi. niſi qꝛ eſt minoꝛ eo ſatꝭ.
Et eſt ex zerbin parua ſpinoſa. ⁊ fructū ſimi/
lem fructui iuniperi: cuius magnitudo eſt ſi
cut granum mirti: ſed eſt rotundū. et virtus
zerbin eſt ca. ⁊ ſic. in. iij. gradu. Sed gara eſt
ſpecies parua reſpectu zerbin. Memoria eiꝰ
veniet in ca. laurus de. l.

Operationes

A ¶ Archeutos ſiue Arconos. Iuniperus ma
gna ⁊ parua. Ambe calefaciūt ⁊ ſubtiliant. ⁊
ꝓuocāt vrinā. Et qn̄ fit fumigatio cū eis ex/
pellit venenoſa reptilia. Et habet fructꝰ: cu/
ius q̄dā reperiꝰ in magnitudine auellane. ⁊ q̄
dā in magnitudine fabe. niſi qꝛ eſt rotūdus: ⁊
habet odoꝛē bonum. ⁊ eſt dulcis habens in

ſe aliq̄ntulū amaritudis. ¶ Dyaſ. ca. de iuni/ B
pero ſm̄ trāſlationē grecā. Iuniperus arboꝛ
alia ē parua: alia magna: ſed vtreqꝫ acrioꝛis
ſunt v̄tutis atqꝫ mictualis ⁊ inſenſibilis.
¶ Auer. q̄nto colliget ca. de iunipero. Iuni/ C
perꝰ q̄ vocaꝰ abel ca. ē ⁊ ſic. in. iij. gra. ¶ Pau D
lus ca. de vernice Gūmi ipiꝰ arborꝭ ē vernix
¶ Itē Dyaſ. Pannis impoſite fumigio. ſerpē E
tes fugāt. fructꝰ eiꝰ iocūdus eſt ⁊ odoꝛis ſu/
mi ſi in oꝛe detineꝰ. ⁊ cuſtomachus eſt. ⁊ coꝛa
ci vtilis eſt. tuſſim ſedat. ¶ Uentrē ⁊ inflatio/ F
nes ſedat. toꝛtiōibꝫ alia bibita ſubuenit. Cō/
tra venena ꝓſtat auxiliū. diureticū eſt illi ad/
iutoriū. Spaſmaticꝭ ⁊ reumaticꝭ prodeſt.
¶ Offocatiōes ſtericas tollit. Appellaꝰ autē G
a grecis archiotides. ſuccꝰ eius medeꝰ vipe/
ra vexatis. ¶ Succꝰ eiꝰ expſſus atqꝫ cū aq̄ H
illinitꝰ leprā deſpuit. Elimatio autē ligni eiꝰ
potui data interficit. Lacrimus eius potui
datus tuſſim: ventrē atqꝫ perotidas ſanat.
¶ Auer. abel ꝓuocat vrinā ⁊ mēſtrua plꝰ oīa I
alia re donec facit mingere ſanguinē. Et fa/
cit aboꝛſum ⁊ extrahit fetū moꝛtuū. Pro iſta
ſpecie lege Sauinam infra de s.

Capitulum. ccxxx.

Uiube. Aui. li. ij. ca. iuiube. meliores
ſūt. maiores eaꝝ frigide ſūt in primo

equales in ſiccitate ⁊ humiditate. et ſunt de-
clinantes parum ad humiditatem. Et nutri-
mentum earum ⁊ digeſtio ſunt difficilia. Et
ſermo quidem in eis bonus eſt ille quem di-
xit Galienus. Non reperi iuiubas in conſer-
uanda ſanitate ⁊ remouenda egritudine ali-
quid operantes. ſed reperi eas difficilis di-
geſtionis ⁊ pauci nutrimenti.

Operationes

A ¶ Auicenna. Confert acuitati ſanguinis ca-
lidi: ⁊ extimo ꝙ illud eſt propterea ꝙ ingroſ-
ſant ſanguinem ⁊ viſcoſum faciunt ipm̄.
B ¶ Et illorum extimatio qui putant ꝙ ipſe cla-
rificent ſanguinem ⁊ lauent eum. eſt extima-
tio corrupta ad quam ego non declino.
C ¶ Idem. Conferunt pectori ⁊ pulmoni. Sūt
mali ſtomachis difficilis digeſtionis. Exti-
mant quidam ꝙ conferunt dolori renum et
veſice.

Capitulum. ccxxxi.

Juncus. Serapion libro aggrega.
i ca. Dis. aucto. Dyaſcoridis. Dis: id
eſt iuncus. Eſt herba cuius due ſūt
ſpecies. Una ipſarum habet acutas ſummi-
tates. ⁊ iſta etiam ſpecies ſimiliter diuiditur
in duas. quia ex ea eſt que non habet fructū.
Alia eſt que habet fructum nigrum ⁊ rotun-
dum. ⁊ canna huiꝰ ſpeciei eſt groſſior ꝙ can-
na alterius. Et eſt tertia ſpecies que habet
cannam groſſiorem adhuc ⁊ magiſ cannoſaꝫ
ꝙ ſupradicte due ſpecies. ⁊ hꝰ ſpeciei fructꝰ
qui eſt in ſūmitatibꝰ eius eſt ſimilis fructui
iunci ſupradictarum ſpecierum.

Operationes

¶ Idem aucto. Galieni. Huiꝰ herbe ſūt due A
ſpecies. vna earū eſt ſubtilior ⁊ durior. ⁊ alia B
groſſior ⁊ melior. ¶ Fructꝰ huiꝰ ſcd̄e ſpeciei
facit dormire. ſed ſpecies pma eſt ſilr dua-
rum ſpecierum. Una que nō facit fructum: ⁊
nō eſt in ea iuuamentuꝫ aliqđ in medicina. ⁊
alia facit fructū: ⁊ facit ſomnū: niſi ꝙ eſt de- C
bilior ꝙ prima. ⁊ iſta ſpecies facit ſodā. ¶ Et
ſubſtantia iſtarum duarum ſpecierū eſt com-
poſita ex terrea pauca frigida pauce frigidi-
tatis. ⁊ ſubſtantia aquoſa ea pauce caliditа-
tis. Et deſiccat ⁊ infrigidat: ⁊ eſt narcotica.
¶ Et due ſpecies qñ aſſantur in igne: ⁊ ſumū- D
tur in potu: ſtringūt ventrē: ⁊ abſcindūt ſup-
fluitatē menſtruoꝝ: ⁊ deſiccant qđ deſcēdit
ex humoribus ad partes inferiores.

Capitulum. ccxxxii.

Judaica. Dyaſ. ca. hierob. i. Judaica
i Et eſt herba porrecta virgulis vltra
cubitū geniculoſis cū folijs p inter-
ualla diſtantibꝫ tanꝙ quercus inciſis ⁊ ſub-
albidis. Vires habet acres ⁊ mictuales.

Operationes

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

A ¶Dyaſcorides. Facit ad capitis ꝛ epatꝫ do
lorem. Et ad ſerpentis morſum ꝛ aranearum
ꝛ rabidi canis. Calculus expellit.
B ¶Ydropicos ſanat: vulnera recentia ſuppo‑
ſita curat. facit ꝛ ad eos q̇ induratas venas
C habent. ¶Et cibum reijciunt propter paro‑
tidas ſtrumas collo ligatur.
D ¶Ictericos ſanat. ℥. i. ex ſucco foliorū ꝛ nar
di. ℥. iiij. ꝛ paululum myrrhe ex aqua ſciatis.
iij. potui data. radicem huius qui ſecum ha‑
buerit a ſerpente tutus erit.

Universidade d
Bibl

Capitulum. cccxxxiij.

i Acenſaria. Dyaſcorides. Incenſa‑
ria herba eſt facta ſicut arnogloſſa.
ſed aſpera ꝛ ſuper terram ſparſa. cu‑
ſus odor eſt ſicut odor thuris habens in co‑
ſtis aliqualem piloſitatem: ꝛ albedinē ſicut
enula. Et folia habent formā aliqualiter cor
dis naſcentia.

Operationes

A ¶Dyaſco. deſiccat humiditatem pectoris: ꝛ
B conforcat neruos. ¶Et valet ad corizam.

Capitulum. cccxxxiiij.

Adicus. Sera. li. aggre. ca. Alech.
i auct. Dyaſco. Eſt de ipſo domeſtic⁹ ꝛ
ſilueſtris. Et domeſticus eſt ille quo
tinctores vtuntur. Cui⁹ foliū eſt ſimile folio
plantaginis. niſi q̄ eſt magꝭ viſcoſuꝫ ꝛ fortio
ris nigredinis. ꝛ habet ſtipitē longitudinis
brachij vni⁹. Sed agreſtis aſſimilatꝰ dome‑
ſtico. niſi q̄ foliū ei⁹ eſt magꝭ ſimile folio la
ctuce. ꝛ habet ramulos longos plures gra‑
ciles cū multꝭ ramuſculis: quoꝝ color tēdit
ad rubedinem. ꝛ in ſummitatibꝫ ramoꝝ ſunt
vagi nole multe ſimiles linguis. Et eſt in eis
ſemen. ꝛ habet florem paruū ſubtilem. Et idē
aucto. Gal. Domeſtic⁹ eſt ille quo vtuntꝰ tin‑
ctores. ſapor eius eſt amarus: ſtiptic⁹: ꝛ ſtus
eius eſt q̄ deſiccat fortiter ſine cacumine. Et
idē auc. Aloeſme. Eſt arbuſtū puluerulentū:
eleuatꝰ q̄ cū ſtipite ſuo longitudīe vnius bra‑
chij. ꝛ hꝫ germina ramoꝝ. In ſūmitate ſua ē
flos ſicut flos coriandri: ꝛ ſiccatꝰ ꝛ teritꝰ. ꝛ po
nitur cū alcanna. Dicūt quidā q̄ achlem: id
eſt indicus eſt arbor niler chatis. ꝛ neſme ſūt
idem. Et idem aucto. Iſaac benaram alcat
ꝛ neſme ſunt idē. Et eſt halbac. ꝛ eſt plāta ha
bens foliū longū plus q̄ foliū ſalicis. Et aſ‑
ſimilatur folio faſeoli colorꝭ quaſi aurei: ſed
maius eſt. ꝛ eſt calidū ꝛ ſiccum ꝛ ſtipticum.

Operationes

A ¶Sera.auc. Hal. Virtꝰ indici incarnat ꝛ re
ſoluit ꝛ cõglutinat vlcera q̃ ſunt in corporibꝰ
duris.etiã ſi fuerint in capitibꝰ muſculoꝝ.et
abſcindit fluxũ ſanguinis ꝛ diſſoluit ꝛ minu
it apãta mollia.et cõfert vlceribꝰ putridis ꝛ
B corroſiuis.¶Idẽ auct. Dyaſ. Emplaſtrũ cũ
folijs eiꝰ cõfert apoſtematibꝰ ꝛ vlceribꝰ. Nã
in pncipio ipoꝝ cõglutinat ea ſua caliditate.
C et abſcindit fluxũ ſanguinis.¶Et curat for
micã et heriſipilã. Et agreſtis fortioris ẽ ỽtu
tis.et cõfert ſpleneticis q̃n bibitur.et fit em
plaſtrum cũ eo.et iuuat plus q̃ꝫ primus.

Capitulum.ccxxxv.

Sopus. Platearius. Iſopus ẽ ca.
et ſic. in.iij.gra. Virtutẽ habet ſm̃ fo
lia et flores:nõ ſm̃ radicẽ. In eſtate
cũ flores pducit colligit̃.in vmbroſo et nõ fu
moſo loco ſuſpendit̃ ꝛ deſiccat̃.in medicinis
abiectis ſtipitibꝰ flores ꝛ folia ponunt̃:p an
num ſeruant̃.virtutẽ habet diureticã diſſol
uendi:attrahendi:conſumendi.

Operationes

A ¶Iſi. Iſopꝰ ẽ herba purgãdis pulmonibus
apta. Vñ in veteri teſtamento aſpgebant̃ cũ
faſciculis iſopi q̃ agni ſanguie volebãt mun
dari. Naſcitur i petris herens ſaxo radicibꝰ,
¶Papias. Iſopus eſt herba humilis:calefa B
cit ꝛ flegma deducit.eius radicibꝰ nihil forti
us et penetrabiliꝰ inter ſaxa. ¶Platearius. C
Contra tuſſim frigidã valet vinũ decoctiõis
eius et ficuũ ſiccaꝝ.ad idẽ valet electuariũ
qđ fit ex ea ſcꝫ ex iſopo.¶Auicẽ. Iſopꝰ alia D
eſt montana.alia ortina calida et ſicca in ter
tio.et eſt ſubtilis ſicut origanũ. Potus eius
calorẽ bonũ facit.et eius gũmera veſtigia in
facie abſtergit. Cũ vino bibita reſoluit apo
ſtemata dura.¶Cõfert pectori ꝛ pulmõi pati E
entibꝰ diſſurriã et tuſſi antiq̃. Soluẽdo aũt
educit flegma et aſcarides ꝛ vermes. ¶Va F
let etiã ſpleni et ydropiſi. decoctio eiꝰ cũ ace
to et oximelle ſedat dolorez dentiũ. Et vapor
decoctiõis cũ ficis cõfert ſonitui auris. Et
ipa etiã cocta fit emplaſtrũ:tarſati ꝛ ſangui
ni mortuo ſub palpebra. ¶Cõſtantinꝰ. Iſo G
pus cali.eſt et ſic.i tertio gra. Succus eius
cũ ficubꝰ coctus:et melle ꝛ ruta bibitꝰ apo
ſtemata pulmonis anhelitꝰ et duricies. tuſ
ſim et catarrũ ad gulã de capite deſcendentẽ
curat.lumbricos occidit. Apozima cum mel
le groſſos humores diſſoluit.¶Idez. Si cũ H
ficubꝰ ſiccis vtatur:et ventrẽ humectat ꝛ cu
tem clarificat. Cũ aceto cocta ſi os tm̃ ablu
atur:ex ea dolorẽ dentiũ amputat auribꝰ in
de fumigatis dolorem et ſonitum placat.
¶Raſis. Iſopus vt origanũ valet. Pectus I
et pulmonẽ purgat. Aſmati quoq̃ ꝛ tuſſi an
tique confert. Flegma et vermes e corpore
educit.¶Plinius libro.xxvi. Iſopi quiq̃ ra K
mi cũ duobꝰ rute ac vicis tribꝰ decocte tota
cem purgat.¶Iterum. Iſopi faſciculus cũ L
quadrante mellis ad tuſſim decoquitur.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.ccxxxvj.

Yſopum humidū. Dyaſco.ca.de yſo
y po humido ſm̄ trāſlationē noſtram.
yſopi cerotū eſt q̄ſi ſordes. ⁊ ſuccus
lanarū ſuccidarū q̄ hoc modo colligit̄. Lane
ſuccide ⁊ ſordiſſime mox detunſe mittunt̄ in
vas aquā calidā hn̄s. ⁊ ſic accendit̄ ignis vt
aliq̄d ferueat: deinde refrigerat̄. ⁊ qd̄ ſupna-
tauerit in modū pinguedinis abradit̄ manu:
⁊ vas ſtanneū abſtergit̄. ⁊ ſic ipm̄ vas replet̄
pluuiali aqua ⁊ coopertū tenui lintheo ad ſo
lem biduo ponit̄. ⁊ ſic tertio die aqua delim-
pidat̄ ⁊ reponit̄. Adulterat̄ cū pinguedine et
cera. ſꝫ intelligit̄ ꝙ ſincerū odorē lano ſucci-
c de ſeruat. Sera. li. aggre. cap. Cenſaraſſab.
Et eſt pinguedo q̄ eſt in lana. q̄ fit in hūc mo
dum. Accipe lanā ſuccidā vel mollem: et la-
ua eam cū aqua calida: ⁊ in ſole calido. et ex-
prime totū qd̄ in ea eſt ex ſorde. ⁊ pone ſordici
em illā in vaſe habēte orificium latū: ⁊ pꝛōijce
ſup eam aquā infundens ab alto cum impe-
tu vt ſpumā faciat. Deinde agita agitatione
forti vt multā faciat ſpumā ſup aquā abſter-
ge aquā marinā cū ipetu donec ſpuma ſedet̄
oīno: ⁊ tunc tolle pinguedinem ſupnatantē:
⁊ pone in vaſe terreo. deinde proijce ī vaſe ite
rum aquā aliam ⁊ agita ſicut feciſti primo. et
proijce ſup ſpumā eius aquā marinā: ⁊ dimit
te ſedari ſpumā ⁊ collige eam. Et facias hoc
quotiens ſpumam videris. deinde accipe pin
guedinem quā aggregaſti ⁊ malaxa eā cum
manib⁹. Et ſi aliquā in eis inuenies ſordem:
extrahe ipſam aquā agitando. Et facias hoc
totiēs donec videas ipſam albam ⁊ purā pin
guedinem ſine admixtione alicui⁹ rei. ⁊ cum
hoc feceris pone in vaſe terreo ⁊ ſerua.

Operationes

A ¶ Sera. Melior ex yſopo humido eſt illud
qd̄ eſt molle qn̄ tangit̄ ſine aſperitate habēs
odorē lana ſuccidi. Et qn̄ diſſoluit̄ nō appa-
ret ibi aliqua groſſicies ſicut in adulterata.
Et virtus hui⁹ eſt calefactiua: mollificatiua
vlcerū iduratoꝝ. ⁊ ꝑpꝛie vlceruꝫ matricis qn̄
miſcetur cum melle ⁊ butiro.
B ¶ Et quando fit ſuppoſitorium cum eo pꝛo-
uocat menſtrua ⁊ expellit fetum ⁊ ſecundinam
Et quando miſcetur cum ſepe anatis cōfert
vlceribus ani ⁊ vlceribus virge ⁊ teſticuloꝝ
⁊ exiſtentibus circa loca illa.
C ¶ Et cōfert pꝛuritui lacrimaliū oculi ⁊ groſ-
ſiciei palpebrarum. Et ponitur in vaſe nouo
ſupra lenē ignē: ⁊ dimittit̄ donec veniat pin
guedo eius: ⁊ fiat cinis. ⁊ eſt conueniens ci-
nis in collirijs ⁊ medicinis oculorum.
¶ Et confert morſib⁹ venenoſis ⁊ fluxui ven D
tris antiquo ⁊ vlceribus inteſtinorum.
¶ Et abſcindit fluxum menſtruorum: et diſ- E
ſoluit ſanguinem congelatum in ſtomacho.
⁊ quando ſumitur in potu mundificat vlce-
ra pectoris ⁊ pulmonis.
¶ Et quando miſcetur cum butiro ⁊ fit naſca F
le cum eo poſt mundificationem matricis: ⁊
pꝛohibet impregnationem.
¶ Et qn̄ datur in potu mulierib⁹ poſt partū G
facit eas adhibere ad impregnationem.

Capitulum.ccxxxvij.

Karabe. Platear⁹. Karabe ē gū-
mi arboris vt gemma vnde anu-
k li fiunt. Unde electrum ſuccinum
karabe ſub eodem ponuntur. quia
electrum eſt karabe. Unde habem⁹ in alexā
dro capitulo de diſſinteria trociſcis dyale-
ctrū. Itē Seruius ſup bucolicon Uirgilij
in egloga paſtoris dicit: ꝙ electrū ē poſt ſuc
cinū. Itē Caſſi⁹ felix tractatu de trociſcis di-
cit: Trociſcos de ſuccino ⁊ eſt electrū: ⁊ de-
ſcribit trociſcos de karabe. Eſt autē gummi
arboris dicte dyalagiros. ⁊ ē ſpecies populi

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

arboris. vt patz in illo capitulo agiros. verum aliud facit capitulū de populo diuerſe ſpeciei ab illo. Auicē. lib. ij. de eo duo facit capitula. Unum de hauro: cui conſonat capitulum de populo arbore. Aliud de hauro romano: cui conſonat capitulum de agiros. quod etiam exponit diaſcorides q̄ eſt populus arbor. Auicēna dicit q̄ eſt achiroſa: volens dicere agiros. ſ; in arabico eſt achiros cuius gūmi vt dicit Auicēna: eſt karabe. Et diaſcorides dicit q̄ ex hac arbore ſuccinū naſcitur ſm̄ quoſdam. ⁊ in rhodanum diſtillat. ⁊ ipſum eſt electrū: vt oſtenſū eſt ſupra. Due ergo videnꝶ eſſe ſpecies huius arboris. Una calide complexionis. Alia frigide. ſicut p virtutes textū colligitꝶ. ¶ Auicenna libro de viribꝰ cordis karabe. calida eſt in pmo ſicca in ſcdo. aliq̄ volunt q̄ ſit frigida. Paulꝰ de karabe. Karabe eſt gūmi arboris haur romani. ⁊ calefacit caliditate temperata cum pauca frigiditate. Bulcaſim eben aben azarin. libro q̄ dicitur ſeruitor karabe ſic aſſaꝶ ⁊ cōburitur. Oportet q̄ frangas karabe in fracturꝭ paruis et aſſa vna vice vel duabꝰ ⁊ ſerua. S; combuſtio eius eſt in hūc modū. Accipe ollam victilem. et pone karabe intus ⁊ claude os eiꝰ cū luto. ⁊ pone in igne vna nocte. deinde extrahe et vtere ex ea.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Habet proprietatem confortandi cor ⁊ letificandi ⁊ repellendi cardiacam: et fortificandi ſpiritus.

B ¶ Serapion. Karabe ſumitur in potu et prohibet curſum humiditatum ad ſtomachum: ⁊ abſtringit ventrem ⁊ ſtomachum. ⁊ confortat eum. ⁊ abſcindit fluxum ſanguinis. Et quando cortex huius arboris inciditur minutim: ⁊ ſeminatur in letamine: oriuntur ibi in toto anno fungi ad comedendum.

C ¶ Paulus. Karabe eſt gummi arboris haur romani quod quando bibitur retinet fluxum ventris ⁊ ſtomachi: ⁊ ſanguinē vndecūq̄ fluit. Et putant quidam q̄ ſit ſandaraca. ⁊ dicūt q̄ karabe ſodoma huius eſt gummi. ⁊ eſt gummi funeris eo q̄ latini ponebant ipſum ſuper corpora defunctorꝫ.

D ¶ Et idem auctoritate Albuherig. Caliditas eius eſt temperata cum pauca frigiditate. ⁊ habet proprietatem retinendi ſanguinem. ⁊ proprie in tenaſmone. Et confert cardiace. ⁊ ſtringit ventrem.

E ¶ Et idē auctoritate begde. Karabe calida eſt ⁊ retinet ſanguinē vndecūq̄ fluentem.

F ¶ Et idem auctoritate Alcazi. Suſpenditur ſuꝑ apoſtema ⁊ confert. ⁊ eſt frigida. Et confert cardiace ⁊ ſputo ſanguinis: ⁊ fluxui eius a naribus.

¶ Alias virtutes inuenies in tractatu de lapidibus precioſis in capitulo Hagates. B

Capitulum. cclxxxviij.

k Alendula. Plinius capitulo kalendula. ē herba cuius ſtipes plurimos habet ramos. Folia eius ſunt ſimilia folijs conizi maioris ſ; anguſtiora et pinguiora cum aliquali viſcoſitate et odore graui: vel vt coniza. Flos eius auroſus ſimilis eſt aurigali vel butalmos. ſemina eius q̄ſi plumma ordinatim. poſita in capitello q[illegible] habentia formam corniculorum: et ipſa ſemina ſunt piloſa aliqualiter. Eſt calide et ſicce complexionis.

Operationes

¶ Uirtutem habet ſtringendi: confortandi: ⁊ deſiccandi. A

¶ Contra dolorem dentium puluis eius ſi inuoluatur in bombice ⁊ dentibꝰ applicetur: ſtatim dolor ceſſat. ſimiliter naribus intromiſſa vermem qui eſt in dente occidit. B

¶ Contra roſulas pedum valet fomentum ex ea factum. C

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cccxxix.

Cubube. Plini⁹ cap. de Kubube. Et
k eis ſunt domeſtice ⁊ ſilueſtres. Sunt
enī fructus cuiuſdā arboris in partib⁹
Indie naſcentes. Et ſunt triū generum. Sūt
enim ſilueſtres q̄ ſunt minores. ⁊ ſunt ſaporis
acuti ſicut piper. ⁊ ſunt graues intus plene bre
uis ſtipitis. Sunt etiā alij ſuperiorib⁹ ſilue-
ſtres maiores pōderoſe ſiliter et plene amari
ſaporis: ſup̄iorib⁹ meliores. Sunt alie q̄ ſunt
domeſtice oīb⁹ p̄dictis laudabiliores. Inte-
rius inanes leuis pōderis lōgi ſtipitis: modice
amaritudinis. In ſūmitate habētes planiciē
aliquā: ⁊ vbi ɔiungit̄ ſtipiti cōcauitas eſt q̄dā
cū maſticat̄ fumoſitas q̄dam euaporabilis ad
cerebrū aſcendit. Cū ſimpliciter ponit̄ iſta in
telligit̄. Uirtus eſt in folijs ⁊ in ſemine ei⁹ ca-
lide ⁊ ſicce temperate. ¶ Serapion li. aggre. ca.
kubebe. Kubube eſt planta habens folia mir
te domeſtice. niſi quia ſunt latiora eis. ⁊ ſummi
tates eoꝝ ſunt acute: ſicut ſummitates lancee.
Et habet fructū rotundū aliq̄ntulum depreſ-
ſum ⁊ latum. Inter folia eius repertuꝫ: qḋ qñ
maturat̄ vergit ad rubedinem inter ip̄m ⁊ gra
nū triangulū. ⁊ hꝫ ramulos ſicco ramis plante
dicte laros: egredientes ab vna radice ſicut agre
ſtis. difficile frangibilis. lōgus circiter brachi
um vnum. plenus folijs. ⁊ fructus ei⁹ ponticus
declinans ad amaritudinē. ⁊ color eius decli-
nat ad rubedinē. Et idem poſtq̄ꝫ congregaui
inter ſermonē Dyaſcoridis ⁊ Galieni ſup om
nem herbam inueni q̄ Galienus non memo-
rauit mirtum agreſtem. Et Dyaſcorides non
memorauit kubebas. Et vidi q̄ deſcriptio Ga
lieni ſup kubebas eſt deſcptio Dyaſcoridis ſu
per mirtum agreſtem

Operationes

¶ Sera. Semen ei⁹ bibitū vrinā p̄uocat ⁊ me a
ſtruis imperat. calculos veſice frangit.
¶ Yctericis ⁊ ephilargicis medicat̄. Radix ei⁹ b
cum viridis eſt a multis pro ſparago comedit̄.
que amara eſt ⁊ diuretica.
¶ Et idem auctoritate Galieni. Eſt medicina c
ſimilis ſu. in ſapore ⁊ virtute. niſi quia eſt ſubti
lior. multū ideo fit aperitiua operationum q̄
ſunt in corpore toto.
¶ Et prouocat vrinam: ⁊ mundificat renes a d
lapide qui generatur in eis. Et eſt bona gutu
ri. ⁊ ſtringit ventrem.
¶ Paulus capitulo de kubeba. Kubeba va e
let contra frigidum reuma. ⁊ confortat cerebꝝ
et curat apoplexiam.

Capitulum.ccxl.

Actuca. yſidorus. Lactuca dicitur eo q habundantiã lactis
L exuberet. ſeu q lacte nutrientes feminas implet. Hec et in viris veneris vſum coercet. ¶ Platearius. Lactuca cibariorũ vſui competit ſemen eius medicine. quod frigidius eſt ipſa herba. Iudicantur autem ab auctoribꝫ omniũ herbarum temperantiſſima. ¶ Palladius libro ſcdo menſe Ianuario lactuca ſerenda eſt. vel Decẽbri. vt planta eius Febeuario trãſferatur. Itẽ Febeuario ſeritur vt poſſit aprili menſe transferre. Sed certum eſt eam toto anno bene ſeri ſi locus ſit letus. ſtercoratus. irriguus. anteꝗ̃ pangatur radices eius reſecemus equaliter. ⁊ liquido fimo linamus. Vel ꝗ̃ iam pacte ſunt nudate letamen accipiant. Amant ſolũ ſubactum. pingue. humidum. ſtercoratum. ¶ Auicenna in capitulo Lactuca. Et ſunt eius tres ſpecies. Vna eſt que vocatur agreſtis. quã greci ſaralliam vocant. Cuius tyrſus in modum ſecundi eſt. Et eſt ſpecies ſcariole ſicut apparet ibidem. Alia ſpecies dicitur lactuca azini. quã ſi vis ſcire lege capi. cxxij. Ancuſa ſupra de A. Et alia ſpecies q̃ dicitur Lactuca domeſtica que omnibus eſt nota. de qua hic loquimur. Galienus ſexto ſimpli. far. cap. de lactuca ſm tranſlationem grecam. Lactuce domeſtice virtus eſt que infrigidat ⁊ humectat ſicut aqua non extranee. ſed ſicut aqua ſtagnorũ vel lacunarum vel fontanarum. Et ipſa eſt que generat ſanguinem bonum. Lactuca agreſtis eſt ſimilis domeſtice: niſi quia ſtipitem habet maiorem. ⁊ folia eius ſunt albiora folijs eius et ſubtiliora ⁊ aſperiora. Et ſapor eius eſt amarus: et eſt in virtute ſua ſimilis papaueri nigro

Operationes

A ¶ Serapion lib. aggre. cap. Hakas. i. lactuca. Virtus lactuce domeſtice eſt q conuenit apoſtematibꝫ calidis ⁊ heriſipile. Et ſemen eiꝰ qñ bibitur abſcindit diſtillationẽ humiditatis ſpermatis. Et conuenit pollutioni que fit in ſomnis.

B ¶ Et idem auctoritate Galieni in lib. de cibis. Lactuca generat ſanguinem bonum in fine bonitatis. Et ego quidem comedebam lactucas quando eram iuuenis: quia in ſtomacho generabatur colera. et ſic infrigidabam ipſũ. ⁊ tunc etiam poſtꝗ̃ ſenui comedo eas elixas. Ideo quia non reperio aliquam herbam cum qua poſſum curare vigilias ſicut cũ ipſa. Humor vero qui generatur ex ea eſt frigidus ⁊ humidus. Et neq3 ex ea accidit nocumentũ ſicut ex alijs oleribꝫ. ⁊ non ſtringit ventrẽ nec laxat. quia nõ habet ſtipticitatẽ nec ſalſedinem neq3 acuitatem.

C ¶ Idem ſꝫ auc. Dyaſ. Lactuca domeſtica eſt bona ſtomacho: ⁊ infrigidat vẽtrẽ: ⁊ facit dormire. ⁊ prouocat lac. Et qñ ipſa decoquitur eſt magis iuuatiua. et qñ comeditur ſic euellitur ſine ablutione. conuenit illis qui conquerunt de ſtomacho ſuo.

D ¶ Et aſſiduus vſus comeſtionis earũ obtenebrat viſum. Et qñ fit emplaſtrũ cũ ea conuenit apoſtematibꝫ calidis: ⁊ heriſipile. dũmodo nõ ſit vehementis inflãmationis.

E ¶ Sed ſemen eius bibitur ⁊ valet cõtra fluxũ ventris. ⁊ extinguit libidinem ⁊ pollutionem ſeminis in ſomnis. Sed qñ lactuca emiſerit ſtipitem ſuum tunc efficitur virtus ſucci ⁊ lactis ipſius ſimilis virtuti lactuce agreſtis et papaueris nigri.

F ¶ Et idem auct. Ruffi. Lactuca quidem curat egritudines q̃ fiũt ab ebrietate qñ ſumitur: ſꝫ ipſa nocet inteſtinis. ⁊ lenit ventrẽ. ⁊ abſcindit libidinem. ⁊ facit dormire.

G ¶ Item qñ coquitur cũ oleo zizamino. ⁊ comeditur expellit yctericiã. ⁊ eſt medicina bona opilationibꝫ nariũ ⁊ corize qñ comeditur in ieiunio cocta cũ oleo. ſinapiũ ⁊ lac lactuce domeſtice cũ emittit ſtipitem abſtergit vulnera q̃ fiunt in tunica cornea. Lac vero lactuce agreſte poſitum in fronte inducit ſomnum.

H ¶ Et qñ fit collirium cum eo lacte iuuencule conuenit vlceri cornee. ⁊ placat dolorem capitis ⁊ prouocat menſtrua. ⁊ curat morſum rutele ⁊ ſcorpionis.

I ¶ Galienus. Calidis flegmonibꝫ cõgruit: nec non paruis heriſipilationibus: non tamẽ potens eſt maioribꝫ ſufficere. Eſt autem ex hiis ſedantibus ſitim. Semen vero bibitum cõtra gomorream. i. effuſionem ſpermatis cohibet. Unde ⁊ ſomniantibus datur ſicut etiam ſemen agreſtis lactuce liquorem citius colligit caliginem. necnon inſuper vſionibus apta eſt ſubiuncta cũ lacte femineo.

K ¶ Et idem ſcdo libro de cibis. cap. de Lactuca ſm tranſlationem grecam. Noſſe aũt oportet ex omnibus oleribus pauciſſimũ ⁊ chacochimum ſanguinem generantibꝫ ex lactuca nõ multum quidem neq3 cacocimum. non tamen euchimũ perfecte ſanguinem generari: comedunt aũt ipſam vt ad multũ quidem crudam. qñ autem extiterit circa productionem ſeminis eſtatis tẽpe ꝑlicatam in aqua dulci offerũt cum oleo ⁊ garo ⁊ aceto. aut cum aliquo ſalſamentorũ. Et maxime quecũq3 eorũ que cum caſeo preparantur.

L ¶Vtuntur autem ipſa ⁊ anteq̄ in ſtipite im-
petuauerit ꝑ aquam elixantes: ſicut ⁊ ego nūc
incepi: ex q̄ dētes habeo prauos. ſciens em̄ ali-
quis amicoꝝ in ꝯſuetudine q̄dem mihi ex mul
to tempe olus h̄ laborosam autē nūc habens
maſticationem induxit decoctionem.

M ¶Vtebar autem lactucis in iuuentute quidē
calefaciente mihi continue ſuperiori ventre in
frigidationis gratia.

N ¶Auicenna li. ij. cap. de lactuca. Ex ea eſt do-
meſtica ⁊ ſilueſtris. Et illa que eſt ſilueſtris eſt
ſimilis in virtute papaueris nigri.

O ¶Et idem auctoritate Galieni. Non eſt infri
giditate eius que domeſtica vel ortulana eſt ap
plicatio ad vltimum.

Universidade de ...
Biblioteca Pública ...

Capitulum. cclxj.

Lacre

Acca. Platear⁹. Lacca eſt gūmi ar-
l boris: quod defertur a partibus vltra
marinis. quo tinguntur panni colore
rubeo. Habet virtutē extenuatoriam. Et eſt
calide et ſicce complexionis in tertio gradu.
Serapion libro aggregatoris capitulo Lec.
auctoritate Dyaſcoridis. Lec eſt gūma arbo-
ris que naſcitur in terris arabū. ⁊ eſt in ea ſimi
le myrre ⁊ ſtoraci. Et habet virtutem extenuan-
di. Et idem aucto. Galieni. Lacca eſt gūmi ar-
boris que naſcitur in Arabia: que eſt ſimilis
myrre: habens odorem bonum. ⁊ adminiſtra
tur in fumigijs. et tinguntur ex ea panni rubei
coloris. et dicitur tinctura illa Karmes. et de-
fertur ſimiliter de armenia. et eſt calide et ſicce
complexionis in tertio gradu. Et idem aucto-
ritate Galieni in tranſlatiōe albatarith. Lac-
ca eſt gumma arboris que naſcitur in Arabia:
que eſt ſimilis myrre habens odorem bonum
Et idem auctoritate Raſis. Lacca cadit ex ce
lo ſuper ramos arboris gubera. id eſt meſpili
in partibus Sireff: in inſulis maris. et eſt ca
lide et ſicce complexionis. ¶Auicenna libro
ſecundo capitulo de lacca. Lacca dixerunt qui
dam de quibus eſt dictū Paulus. eſt gumma
herbe ſimilis myrre boni odoris. ⁊ oportet q̄
adminiſtretur cum cautela. Alij vero errauē
runt et dixerunt q̄ eſt Karabe. Verum lacca
in pleriſq; eſt virtutis karabe. ⁊ eſt extenuati-
ua virtute vehementi.

Operationes.

¶Dyaſcorides. Lacca cōfert aſmati: ſi puluis a
eius cum ouo ſumatur ieiuno ſtomacho. ⁊ con
fert ſpleneticis in ſyrupo ſi ponatur: et ꝓuocat
menſtrua. ⁊ ꝯfortat viſum ſ̄m omnē modū ad-
miniſtrationis eius. ⁊ cōfortat ſtomachum: et
aperit opilationem ſtomachi ⁊ epatis. ⁊ curat
yctericiam ex opilatione.

¶Serapion. Lacca habet virtutem extenuan- b
di pingues. ⁊ bibunt de ea ſplenetici ⁊ aſmatici
⁊ ꝯfert. Et qn̄ bibitur cum mellicrato ꝓuocat
mēſtrua: ⁊ abſtergit maculas que fiunt in ocu
lis abſterſione veloci.

¶Et curat debilitatem viſus quando miſce- c
tur cum vino. ⁊ fit inde collirium. et eſt bona
dolori dentium. et aperit opilationes. ⁊ forti-
ficat viſcera. et tinguntur ex ea panni coloris
rubei.

¶Et aperit opilationem ſtomachi: et confor- d
tat eum. et confert yctericie. Et modus ablu-
tionis eius eſt: q̄ accipitur gummi eius et te-
ritur ⁊ proijcitur ſuper ea aqua calida. in qua
bulierint ariſtologia ⁊ ſquinantum. ⁊ moue-
tur cum piſtello ⁊ dimittitur reſidere. ⁊ eijcitur
aqua. deinde deſiccatur in vmbra. et reponitur
in vaſe vitreo. ⁊ ſi non clarificatur prima vice
facias ſecundo.

¶Auicē. Lacca confert tremori cordis. ⁊ cō- e
fert epati. ⁊ ꝯfortat ſtomachū. ⁊ ꝯfert yctericie
⁊ ydropiſi: ⁊ doloribꝰ epatis.

Capitulum.ccxlij.

Arix.yſi. Larix a caſtello liricino dicta
l eſt.ex q̄ tabule tegulis affixe flāmā repel
lunt:nec ex ſe carbones excuſte efficiunt.
Pli.lib.xvi. Larix eſt arbor ex ſilueſtri genere
cui folia nō decidūt.ſic̄ nec abieti.nulloq̧ flore
exhilaraꝛ.ꝑ ſe in⁹ eñi e flore fruct⁹ gignūtꝛ. Mō
tes amat ſic̄ ꝛ cedr⁹.ꝛ eſt q̄rtū gen⁹ eaꝝ q̄ picē
ferūt.cui ſitus idē ꝛ facies.vt abieti. Hui⁹ ma
teria lōge pſtātior incorrupta.vis hūore cō[illegible]
max rube⁹.ꝑterea ꝛ odore acrior. Huic [illegible]
pluſculū erūpit liq̄rio.mellis colore atq̧ lētio
re nūq̄ dureſcens. Sextum ꝓo gen⁹ eſt teda.
lariciſq̧ morb⁹ eſt vt teda fiat. Oīa ꝓo hu⁹
genera q̄ picem ferūt accenſa fuligine in modū
ca repente carbonē cum eruptionis crepitu ex
puunt.eiaculanturq̧ lōge.excepta larice.que
nec ardet.nec facit carbōes.nec alio mō ignis
vi ɔſumiꝛ q̄ꝫ lapides. Omnia quoq̧ illa ꝑpe
tuo virent. Larice ſunt omniū arboꝝ altiſſime
atq̧ rectiſſime.

Operationes.

A ¶ Pli.in li.xiij. Gignit ꝛ larix cauchrin ſicut ꝛ
abies.vix pillulā in medicina vim vrendi ha
B bentem q̄ ɔtinet nucleum pineis ſimilem.
¶ Idem in li.xvij. Seruntꝛ autem ſemine nec
vnq̄ꝫ degenerant larix ac cypreſſus ac palme.
¶ Palla.li.xij. Larix ad materias eſt vtiliſſima
ex q̄ tabulas ſuffigas tegulis ī frōte ꝛ extremi
tate tectoꝝ.ɔtuliſti pſidiū ɔ̄ incēdia. Nec eñ
flāmas recipiūt aut carbones creare poſſunt.

Capitulum.ccxliij.

Lappacium maius. Dyaſ.ca.de lappa Labaça
l cio.ponit quattuor eius genera dicēs
Lappacū q̄ttuor ſunt genera vel ſpe
cies. Unū q̄ꝺ manducaꝛ.ꝛ eſt illud q̄ꝺ vocaꝛ
inſipidū. Alterum q̄ꝺ dicitur oxilappacium.et
acetoſum lappacium. Et illa eſt herba q̄ vocaꝛ
acetoſa q̄ in locis humidis naſcitur.ꝛ in ſum
mitate eius ſunt folia acuta ꝛ dura.verum me
lius eſt q̄ꝺ in ortis naſciꝛ. Eſt aliud genus lap
pacū quod eſt agreſte.et bonum minus. ſimile
plantagini ſup terram ſparſum ꝛ indebile. Eſt
aliud genus q̄ꝺ multi zadam dicunt. Folia ſi
milia lappacio agreſti.habens et virgam mino
rem. ſemen ei eſt acutum ꝛ rufum ſiue ſubni
grum.ꝛ triangulatum ꝛ viſcidum.ſup virgam
habentes ſemen. Gal.ſecto ſim.far.ca.de lappa
cio. Lappaciū dyaforetice moderate virtutis.
Acutum vero lappacium mixtum ſimul ꝓo cū
dyaforetica ꝛ repercuſſiua participat quadam

qualitate. Semen vero eius habet quid ſtipti
cũ manifeſte: ꝛ diſſenterias ꝛ diarias ſanat: et
maxime id qḋ eſt acutum lappacium. Equinũ
aũt lappaciũ in nemoribꝰ q̄dem generaṫ. vt plu
rimũ autẽ eſt eiuſdem quidem cum p̄dictis de
bilioris vero virtutis

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Virtus lappacij vna eſt q̄ ventrẽ mol
lit crudum ꝛ tuſum ꝛ cathaplaſmatibꝰ adhi
bitũ cũ oleo roſaꝝ duricies ſpargit.

B ¶ Valet etiã ꝯ ſcabiem: empetiginẽ: ꝛ ſerpigi
nẽ ſi accipiaṫ ſuccꝰ eius ꝛ oleũ nucis. ꝛ pix liq
da: ꝛ ſimul bulliant. ꝛ coletur. ꝛ colature adda
tur puluis tartari. ꝛ ſulphuris. ꝛ fiat vngentuꝫ
ad apoſtemata maturanduꝫ. Lappaciũ acutũ
tritũ ꝛ ĩ oleo decoctũ: ꝛ cũ axungia ſupponaṫ.

C ¶ Cõtra ſplenis duriciẽ ſuccꝰ lappacij acuti cũ
ſtorace liq̄da ꝛ armoniaco ꝛ aceto ꝯficiaṫ ꝛ di
mittaṫ tribꝰ diebꝰ: poſtea fiat decoctio ꝛ coleṫ: ꝛ
colature addaṫ cera ꝛ oleũ ꝛ fiat vngentũ.

D ¶ Aqua vel vinũ decoctionis eius ſoluit opila
tionem ſplenis vel epatis. Cõtra ſcrofulas no
uellas fiat emplaſtrum ex lappacio acuto ꝛ ax
ungia ſimul ꝯtritis.

E ¶ Criſpelle facte ex lappacio acuto valent aſ
maticis ex frigida cauſa.

Capitulum. ccxliiij.

Lappaciũ minꝰ ſiue rotũdũ. Plateariꝰ
I Lappaciũ rotundũ dr̄ eo q̄ ad rotũdi
tatẽ tendit: ꝛ minor eſt ſupdicte. Ca. ꝛ
ꝛ ſic. in. iij. gdu. Paulꝰ ca. de lappacio: ex ea eſt
maior ꝛ minor. Maior vocaṫ bardanus: et eſt
maſculꝰ carẽs ſemie. Minor vocaṫ bardana. ꝛ
eſt femina faciens lappas ꝛ ſemia adherentia
pãnis. aliq̄ vocãt eam lappã inuerſam.

Operationes.

¶ Dyaſ. Radix eiꝰ cataplaſmata leproſis medi A
caṫ. Eius elixatura fomẽto adhibita ꝛ in bal
neis fricata. p̄uriginẽ corporis tollit. dolorẽ au
riũ mitigat. ¶ In vino elixa dolorẽ dentium B
gargariſmo cõpeſcit. ꝛ cata plaſmata ſcrophas
ſpargit. Et omniũ ꝟtus eſt vna cũ p̄dicta.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. ccxlv.

Apago. Dyaſ. ca. approparine. i. lapago
I Et eſt herba ſ̄gas multas hñs longas
et q̄dras ꝛ aſ̄pas. folia rara ꝛ inordinȩ
poſita. ſemen eſt ei albũ ꝛ rotundũ ꝛ puum. in
medio pertuſatũ ſic vmbilicꝰ. florẽ habet albũ
Folia eiꝰ veſtibꝰ tranſeuntiũ inherent. Naſcṫ

circa muros ⁊ orto s. Hac herba paſtores p̄ liq̄ corio vtūt lac liq̄refi. Gal. vi. ſim. far. c. apoꝛma Apoꝛma filiātropos vel filotropi d̄r. Dī etiam lappula minuta ⁊ purpurea. mediocrit̄ abſter gi. ⁊ deſiccat. habet aūt aliq̄d ſubtiliū partiū.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Succꝰ huiꝰ herbe ⁊ ſ̄gaꝛ ⁊ ſemis eiꝰ moꝛſū mitigat ſpalāgiōis cū vino bibitꝰ ⁊ venenis occurrit. Hic succꝰ aurib⁹ infuſus earū doloꝛē mitigat. hec herba cū axungia mixta ſcrophas ſpargit. folia āt eiꝰ ꝯſtringētia ſunt ꝑtutꝫ.

B ¶ Et p̄terea fluxū ſanguis cathaplaſmatib⁹ appoſita medent̄. ⁊ rei coherenti miſcent̄.

Capitulum. cclvi.

Laurꝰ. yſi. Laurꝰ a laude dicta eſt. vñ et olim laudea dicebat̄. Hac eñ cū laude victoꝝ capita coronabāt̄: eo ꝙ nūꝗ̄ viriditatē deponat. ſola ꝗ̄ꝫ arboꝛ hec vulgo fulminari mīme credit̄. ¶ Auic. Laurꝰ eſt arboꝛ cal. ⁊ ſic. in. ij. cuiꝰ odoꝛ redolēs. O rit̄ in locis mōtuoſis hñs folia ſic mirti: niſi ꝙ maioꝛa ſūt Et eiꝰ fructus eſt rubeꝰ. ꝑtuſꝗ̄ illiꝰ eſt in folijs ⁊ fructu ipiꝰ. Grana eiꝰ ſūt ad modum auellane parue. In ipa tota eſt calefactio. Sed ḡna eiꝰ calidioꝛa ſunt folijs. Coꝛtex vero debilioꝛ eſt ⁊ minoꝛis caliditat̄ꝭ. Pla. Laurꝰ ca. eſt ⁊ ſic. Cuiꝰ folia ꝟtutē hñt ꝯfoꝛtādi fructus ex aromaticitate diſſoluēdi ⁊ ꝯſumēdi. Folia exſiccata in loco vmbroſo ⁊ nō fumoſo ꝑ annū ī multa efficacia ſeruāt̄. fructus ꝑ duos annos. ¶ Pala. li. iij. Menſe februario ex baccis mirte ⁊ lauri ſeminaria ſunt faciēda. vel ſi facta fuerint excolēda. ¶ Sera. li. aggre. cap. gara. auc. Dyaſ. Gara. i. laurus. Ex eo eſt hñs ſtricta folia. ⁊ ex eo eſt hñs latioꝛa. ⁊ eſt maſculꝰ. ⁊ calefaciūt ⁊ deſiccant calefactione ⁊ deſiccatōe forti. Et granū eiꝰ eſt foꝛtꝰ. ¶ Dyaſ. ca. d̄ Lauro ſm trāſlationem grecam. Laurus alia eſt latioꝝ folioꝝ. alia tenuioꝝ. ſed vireꝗ̄ feruentis virtutis ſunt atꝗ̄ recoꝛpoꝛatiue. quoꝝ elicatura calida eſt. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. daſne arboris ſiue lauri tam folia ꝗ̄ꝫ fructus ſiccant ⁊ calefaciunt vehemēter. plus tamē fructus ꝗ̄ꝫ folia. Coꝛtex vero radicis minus quidem acer ⁊ calidus. magis autem amarus: ⁊ q̄d ſtipticitatis habet. ¶ Iuuenalis. Laurus eſt arboꝛ cuiꝰ folijs victoꝛes coꝛonant̄. vnde lauro ꝓpter victoriā coꝛonatus: dicit̄ laureatus. ⁊ coꝛona qua ꝓpter virginitatem mulieres coꝛonant̄: vocatur laureola.

Operationes

¶ Dyaſ. Elixaturā eiꝰ ſi in ſcafio miſſa fuerit ⁊ deſup ſedeat veſice ⁊ matricis doloꝛē cōpeſcit. Huiꝰ folia viridia ſtiptica ꝗ̄ tunſa ⁊ cataplaſmatib⁹ adhibita veſparū ⁊ apum ꝑcuſſum ꝓhibent: ⁊ omnes tumoꝛes ſpargent. A

¶ Et ſi ſynapi aut polente miſceant̄ et viridia bibita nauſeā ꝓuocant. ſtomachū ſubuertunt Huius bacca plꝰ ca. eſt ꝗ̄ꝫ folia. B

¶ Et habet virtutē foꝛtioꝛē ꝗ̄ tunſa ⁊ electuarij moꝛe melle collecta: tuſſientes ⁊ ptiſicos oꝛthonoicos ⁊ toꝛacis reumatiſmum ſanitati reſtituit. cum vino bibita ictibus ſcoꝛpionū occurrit: maculas nigras detergit. C

¶ Succus eius ſurditatē auriū manere non ſinit. ⁊ incōgruos ſonos cū vino ⁊ oleo roſarū adhibita cōpeſcit. D

¶ Acopis ⁊ vnctionib⁹ calidis notabiliter miſcetur. virtutib⁹ etiam dyafoꝛeticis neceſſe miſcet̄. Coꝛtū eiuſdē arboris tritū ⁊ bibitū calculos frangit. aboꝛſum excludit epaticis obulis trib⁹ cū vino bibitū ꝑſtat effectū. E

¶ Succꝰ ꝟo radicis eiꝰ minus eſt acer: ⁊ tñ eſt amarus ⁊ magꝭ ſtipticꝰ. ꝓpter qd̄ lapides veſice rumpit. oīs aūt arboꝛ vires hꝫ acriter relaxantes ⁊ calefacientes ⁊ euapoꝛātes. F

¶ Galienꝰ. Laurus lapides frangit: ⁊ epaticꝭ cōfert. bibitus cum vino odoꝛifero in pondere trium obolorum. G

H ¶ Aui. Laur⁹ ꝯfert doloribꝰ neruoꝝ oibꝰ. Li
nit̃ ſup morſeam cũ vino. Reſoluit etiã ſodam
I ꝛ facit ad dolores aurĩ frigidos. ¶ Raſis. Iar
.i. laur⁹. Apoſtemati matricꝭ ꝛ pũcture ſcorpio
nis: ac dolori neruoꝝ auxiliat̃. ꝙ totũ ſemẽ et
oleũ auxiliãt̃. faſtidiũ tamen ꝛ vomitum faciũt
K ¶ Cortex eius bibitus frangit lapidem.

Capitulum. cclvij.

Laureola. Ubi ſciendum ꝙ aliq̃ putant
l laureolã nõ eſſe mezereon. q̃ꝛ ſcꝫ error di
noſcit̃ in ca. coconidion ſuperius de C.
Dyaſ. ca. Daſnoides. i. laureola. habet virgas
lõgas duobꝰ cubitiſ. tenues rectas ꝛ lenes. ꝛ fo
lia lauri ſilia. ſꝫ tenuiora ꝛ viridiora. ſemen in
medijs folijs hñs. Et idẽ ſm aliã trãſlationẽ.
Daſnoides. i. laureola cubiti vni⁹ hꝫ lõgitudi
nẽ. ꝛ ỽgas multas ꝛ nõ fragiles ſed muſcilagi
noſas. Folia ſũt illi lauro ſimilia ſꝫ molliora.
id eſt flexibiliora ꝛ duriora. ꝛ nõ frãgibiliora
guſtu calida exaſperãtia. Flores albos habet.
ſemen ꝟo nigrum cũ maturũ erit. Radix eſt illi
inutilis. Naſcit̃ locis montuoſis. Et illud qđ
de ea adminiſtrat̃ eſt radix.

Operationes.

¶ Dyaſ. Daſnoides. i. laureola. folia ei⁹ ſicca A
ꝛ viridia bibita. flegma vẽtris deponũt. vomi
tũ ꝓuocãt. mẽſtruis imperant. Apoflegmatiſ
mis maſticata ꝓſtãt auxiliũ. ſternutamẽta ꝓuo
cãt. ſeminis ei⁹ grana. x. bibita ventrẽ molliũt.
¶ Gal. Camedapne. i. laureola. ꝓuocat vrinã ꝛ
mẽſtrua. Et ꝯfert diſtillationi vrine ꝛ mingen B
tibꝰ ſanguinẽ. ¶ Caſſius felix ca. Camedap
ne. Et eſt diuretica valde. Folia ei⁹ cataplaſ C
matibꝰ adhibita dolorẽ capitis tollũt. egeſtiões
ſtomachi impoſita compeſcunt.
¶ Et tortiones anteriores cũ vino bibita po
tiſſime ꝙ ſemia habẽt anteri⁹. poſteriores ꝟo D
ꝙ ſunt poſteri⁹ medicant̃. Succ⁹ eius cũ vino
bibitus mẽſtruis imperat. ꝓuocat vrinã. peſſa
rio adhibit⁹: hec oĩa facit.
¶ Mictualis eſt virtutis cum folijs ſuis ſine
floribꝰ incẽdioſe ſe laborãtes quidã captaplaſ E
mauerunt. Que ꝟo dicit Meſue. vide ca. co
cognidion ſupra de C.

Capitulum. cclviij.

Laudanum. Dyaſco. Eſt enim genus
l edere. quam multi antion vocãt. Aliĩ
barbam yrcinam. quia pinguedo ei⁹
adheret barbis yrcorum. frutex eſt ſimilis cy
ſtereon. ſed lõgiora folia habet hec et integra

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Et neſcio quam pinguedinem habet ſuper fo-
lia. Virtus eſt illi ſtiptica in foliis. ⁊ ex ea col
ligitur laudanū. Huius enim edere folia ⁊ rei
caprarum libenter manducāt quā cum depa-
ſcere ceperint pinguedo illa que ſuper foliis
erit barbis ⁊ humeris yrcorum adheret. Et a
diligentibꝰ ex ipſis collecta ⁊ in ſe redacta lau-
danum faciunt. Alij vero ſuper ramos ipſius
funes trahunt extendentes inter ſe. Et ſi quid
ex ipſa pinguedine funi adheſerit colligunt. Et
ſic vtuntur tali diſciplina ⁊ manibus fricata
malaxant: et paſtillos ex ipſa faciunt: qđ lau-
danum vocant. Eſt autem vile quod odore
plenum eſt ⁊ viride: ⁊ facile ad malaxandum
⁊ pingue non habens arenam commixtam. et
minime fragile. ⁊ ſimile reſine. Cuius virtus
ca. eſt ⁊ hu. in fine primi gradus: prope ſecun-
dum. Subſtantia eius eſt ſubtilis multum.
⁊ in ſapore eius eſt ſtipticitas pauca. Serapi
on. Caledent. id eſt laudanum. Et colligitur
ex vna ſpecie ciſſos. et eſt arbuſtum quod aſ-
ſimilatur ciſtereon. niſi quia folia eius ſunt lō-
giora ⁊ nigriora. ⁊ habet humiditatem que ad
heret manui tangentis eam in vere. ⁊ eſt ſtipti
ca. ⁊ ex hac ſpecie accipitur laudanum quod di
ſciplina ſuperiori conficitur.

Operationes.

A ¶Galienus. vij. ſim. farma. cap. Ciſtus ſiue
ciſtus. id eſt laudanum. Eſt autem ſubtilium
partium in ſubſtātia ⁊ calide virtutis ſm pri-
mum acceſſum complete. vt eſt ſecundū: tanget
propterea. virtus eius eſt que maturat. aggre
gat ⁊ fortificat. ⁊ ſimiliter dyaforetice eſt virtu
tis ⁊ digeſtiue. ⁊ vltra pdicta habet quandam
ſtipticitatem breuem: propter quod cōfert egri
tudinibꝰ matricis. et fortificat eam.

B ¶Et facit oriri capillos qui cadunt. propterea
quia deſtruit quod eſt in radicibꝰ eorꝫ ⁊ humi-
ditatibus eorꝫ malis. ⁊ ſtringit ſua ſtipticitate
poros p quos egrediūtur pili. Fiunt enim he
paſſiones propter prauos humores: viſcoſos
⁊ groſſos: quos inciſiua ⁊ dyaforetica farmaca
maxime educūt ⁊ euacuāt. ſubtiliū vero partiſ-
um oportet eſſe virtutē ca. ⁊ non multū ſtiptice.
Nō tñ intantū ſubtiliū partiū ⁊ ſiccantium vt
ſiccent et depaſcent cum humoribꝰ pter natu-
ram accruatis ibi, naturalem humiditatē que
augent capillos. ita enim non alopicias ſana-
bunt magis q̄ caluiciem operabuntur.

C ¶Necnō ⁊ laudanū incarnat vlcera difficilis
ꝯſolidatōis ⁊ miſcetˀ in medicinis ſedantibus
tuſſim. Et quando bibitur cū vino veteri ſtrin
git ventrem. ⁊ fit ex eo fumigiū ad expellendū
ſecundinam. ⁊ ponitur in naſcalibus valentꝰ
bus contra duriciem matricis.

¶Paulus cap. de Laudano. Eſt eligendum D
quod eſt ponderoſius ⁊ nigrum: ⁊ qđ malaxa-
ri poteſt. Et valet etiam ſic electum contra epi-
lentiam ſi inungatur ſpina patientis. et valet
ad frigiditatem matricis ⁊ ſuffocationē: ſi mu
lier ex eo recipit fumum. ⁊ ſup inferiora. Valet
etiam contra relaxationem dentium: ſi lauda-
num ⁊ maſtix conficiantur: et circa gingiuas
extra et intus ponantur.

¶Serapion auctoritate Dyaſcoridis. cap. le- E
dent. id eſt laudanum. Virtus laudani eſt ca.
mollificatiua. aperitiua orificiorū venarū. qñ
miſcetˀ cum vino ⁊ mirra. et cum oleo mirtino
ſuper cicatrices vlcerum meliorat eas.

¶Et qñ mittitˀ in aurē cū vino qđ dr ydromel: F
aut cū oleo roſaꝝ: curat dolorem eaꝝ. ⁊ fit inde
fumigiū ad expellendū ſecundinam.

¶Et ponitur in confectione naſcalium vel col G
liriorꝫ matricum. ⁊ confert duriciebꝰ earum. et
miſcetur in medicinis ſedantibus dolorem. et
in medicinis tuſſis ⁊ vrgentis.

¶Et quando bibitur cum vino veteri ſtringit H
ventrem ⁊ prouocat vrinam faciliter.

¶Auicenna. Laudanum eſt ſubtile. et eſt in eo I
pauca ſtipticitas. ⁊ eſt maturatiuum humidi-
tatum groſſarū viſcoſaꝝ quas cū equalitate re
ſoluit in quo eſt virtus attractiua. et eſt calefac
tiuū. aperitiuum orificiorum venarum. et in-
greditur in ſedatione doloris. ⁊ facit naſci pi
los: inſpiſſat eos ⁊ prolongat eos ⁊ conſeruat
propterea cum oleo mirtino ⁊ cum vino. ⁊ non fa-
cit hoc niſi quia ipſum eſt ſubtile: ⁊ profundatˀ:
et eſt reſolutiuum ⁊ mundificat corruptionem
corrodentem carnem.

¶Et eſt attractiuum: ⁊ attrahit materiam ho- K
nam ad pilos. verūtamen non videtur confer-
re caluiciei cum incipit. et caſui piloꝝ cū appa-
ret cutis. ⁊ fluxui capilloꝝ. ⁊ non peruenit ad
hoc vt ſanet alopiciam. quoniam materia alo-
picie non reſoluitur niſi virtute que eſt ſupra
virtutem reſolutionis eius.

¶Et laudanum conſolidat vlcera dure con- L
ſolidationis. ⁊ ſtillatur cum oleo roſarum in
aurem doloroſam. ⁊ ingreditur in medicinis
ſode ⁊ pulſationis.

¶Et confert tuſſi ⁊ reſoluit apoſtemata matri M
cis ſuppoſitum in peſſario. ⁊ attrahit fetū mor-
tuum ⁊ ſecundinā ſuffumigatione facta ex eo
in traiectorio. ⁊ qñ bibitur cum vino antiquo
conſtringit ventrem ⁊ pꝛouocat vrinam.

Capitulum. ccxlix.

Capitulum.ccxlix.

l Arina ſm Dyaſcoridem in proprio capitulo. tirſulum habet oblongum faſcitate digiti cauum in ſummo q̄ſi ramulum diffuſum. ⁊ folia oblonga fructuz in ſummitate ramorum habens triangulum: et ſubrotundum in modum capparis. in quo tria grana continentur ſub membranula que intra corticem eſt.

Operationes.

A ¶Dyaſcorides. Granula eius. vij. vel. ix. potata ventrem viſcide purgant. q̄ſi aqua frigida ſuper bibatur coleram rubeam et flegma deponunt.

Capitulum.ccl.

alfazema

l Lauendula eſt herba calide et ſicce complexionis. Paulus. Lauendula eſt herba omnibus nota et caret ſemine. flores vſui medicine competunt. ⁊ odorem ſuauem ⁊ bonum habent. nō habent ſuccum niſi valde parum. Radix non competit vſui medicine.

Operationes.

¶Uirtus ei⁹ eſt que reſoluit et fructificat. Contra ſincopim ⁊ cardiacam paſſionez ex frigida cauſa fiat decoctio eius in uino odorifero: addita aqua roſaꝝ ⁊ detur patiēti. A

¶Lauendula eſt p̄ſtans ſomnū. ⁊ ſedat ſodā q̄n emplaſtrū cū ea fit ſup frontem. B

¶Aqua decoctōis eius potata nefreticis. epilenticis: ⁊ apopleticis cōfert. lauendula miſcet diuerſis antidotis ⁊ miris et varijs odoribus grate miſcetur. C

¶Item odor eius grauat caput ⁊ facit ſomnū Et q̄n bibit decoctio eius eſt conueniens illi cuius cerebrum infirmatur. D

¶Aqua eius e floribꝰ diſtillata valet ad apoplexiam. Emplaſtrum ex eo factū cum ozimo valet puncture ſcorpionis. E

¶Ad preſeruandam apoplexiam. Re. florum lauendule. ℥ ij. cinamomi. ſpice. croci. ligni aloes. maſticis. nucis muſcate. gariofili. calami. aromatici. zinziberis. roſaꝝ maꝫ. cardamomi F

ana. ℥.i. bulleant cū aqua roſaꝝ in vna fiola vi
trea in cine calido: poſtea coletur: ⁊ paulatim
cum cocleari potui propinetur.

Capitulum.cclj.

l Euiſticū. Plateari⁹. Leuiſticum eſt
herba om̄ibꝫ nota. calida ⁊ ſicca in. ij.
gradu. Cuius ſemen ſiſiler appellatur
Et in medicinis ſemen ponit᷑. Virtutē habet
diureticā. virtutē q̄ꝫ aperiendi ⁊ extenuandi.
¶ Conſtantinus in libro graduū. Leuiſticum
eſt in tertio gradu calidū ⁊ ſiccū. Semen autē
⁊ radix in medicinis ponitur.

Operationes.

A ¶ Plate. Vinū vel etiā aqua decoctionis eius
valet ꝯtra opilationē ſplenis ⁊ epatis: ⁊ cōtra
ventoſitatē. ⁊ ꝯtra dolorē ſtomachi ⁊ inteſtino
rū ex ventoſitate. Puluis etiā eius cū puluere
cinamomi datus valet ad p̄dicta.
B ¶ Cōſtantin⁹ vbi ſup̄. Cibū digerit. opilatōēs
epatꝭ aperit. de frigido humore dolorē mitigat
C ¶ Stomachi ventoſitatē ⁊ inflatōnē rugitū
⁊ inroſionē diſſoluit. Meſtrua ⁊ vrinā prouo
cat. Enā illa h̄ba ſm̄ Cōſtantinū habet᷑ in li
bro de ſimplici medicina almageſti.

Capitulum.cclij.

l Euiſticū ſilueſtre. Dyaſ. ca. Thaſpiū
ſm̄ trāſlationē grecā. Thaſpiū .i. Le
uiſticū ſilueſtre. naſcit᷑ in tumulis ⁊ i
vijs ⁊ ſup tegulas. herba eſt minuta. ⁊ folia hn̄s
⁊ anguſta duobꝫ digitꝭ lōga. ⁊ in ſūmo diuiſa ⁊
pinguia. v̄gā in medio pferens duoꝝ palmoꝝ
cū paucis ramulis. in q̄bꝫ fert ſemē latum ſiĺe
cartamo: ⁊ obrotundū ⁊ veluti cōquaſſatū. vn̄
⁊ nomen ſumpſit. florem habet ſubalbidū.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Virtus eſt ei termātica. ⁊ po- A
tiſſime ſemini eius potui datum in acceptabi-
li quantitate per ſuperiora atq; inferiora. pur
gationem facit vehementer.
¶ Sciaticis p̄ criſtere adhibitū medet᷑. bibitū B
menſtruis imperat. aborſum facit
¶ Galienus. vi. ſim. far. Talapis ſm̄ tranſla C
tionem grecam. Eſt autem leuiſticum ſilue-
ſtre cuius ſemen acris virtutis eſt. quia apo-
ſtemata rumpit.
¶ Et per anum impoſitum ſciaticis conuenit. D
Eſt autē et alterum purgatiuum ſuper ⁊ ſub
tus collericorum bibitum in ōꝛi ſa bi multitu-
dine.

Capitulum.ccliij.

I Enticula aque vl' Lentigo aque. Se
rapion li. aggegatoris cap. gabaleb. id
eſt: lenticula aque. ex ea eſt marina. et
ex ea eſt aque dulcis. ſʒ illa q̄ eſt aque dulc' eſt
lenticula q̄ reperit' ſup aquas erecta habēs cor
ticē viridē. ⁊ eſt rotūda ſic lenticula: ſilis eſt ei
in figura ſua. Et reperit' in lapidib' ſup aquaʒ
erecta: natans ſup faciem aque. Gal'. viij. ſim.
far. cap. facus. id eſt lenticula aquatica humi
de ⁊ frigide complexionis in ſecundo gradu
exiſtens ſm vtrūqʒ. ¶ Paulus cap. Stratios
tis. Et eſt herba ⁊ naſcit' in ſupficie aque ſine
radice cū folijs ſimilib' ſempervive: Eſt autē
virtutis redarguentis ⁊ remordentis. Dyaſ.
cap. de lenticula aque. Lenticula colorē viri
dem habens: virtus eſt ei frigida.

Operationes

A ¶ Galienus. Lenticula aque habet quid ſtip
ticitatis, ꝓpter qḋ vulnera poteſt cōſolidare. et
viceribus eſt vtilis. quidaʒ aūt eo ⁊ ad emorro
ſagias vtunt' ⁊ ad fiſtulas.
B ¶ Paulus. Potui data valet ad fluorē ſanguis
nis ex renib'. ⁊ cū aceto contrita. atqʒ vt catha
plaſma adhibita.
C ¶ Dyaſcorides. Omnes tumores ſpargit. Ig
nem ſacrum extinguit: podagricis neceſſe mi
ſcetur. medicaminib' ſola. et cum polenta appo
nitur infantibus.

Capitulum.ccliiij.

I Ens. Sera. li. ag. c. zedens auct. Dyaſ.
meliores ex lētib' ſunt ille q̄ veloci' ma
cerant'. ⁊ q̄n infundunt' in aqua ad mollifican
dum nō nigreſcunt. Gal'. vij. ſim. far. ca. de len
tib' ſm tranſlationē grecā inq̄t. Lentes ſtipti
cāt nō fortiter. i medio ꝓo ca. ⁊ fri. cōſiſtūt. ſiccāt
autem in ſecundo gradu.

Operationes

¶ Gal. eodē li. ⁊ ca. ſm trāſlatiōeʒ arabicā. Sa A
por ea ꝝ eſt ſtiptic' ſtipticitate pauca. ſꝫ lentis
ꝑma ē media inter ca. ⁊ fri. ⁊ exiccat in. ij. gdu.
Et ipſa ſtringit ventrē q̄n coq̄t' bis ⁊ ꝓijcit' aq̄
ꝑma. ⁊ aq̄ in q̄ coquūt' laxat ventrē. ¶ Et dixit B
ypo. vi. epidimiaꝝ q' eſt tēpata in ca. ⁊ fri. ⁊ de
clinat ad calorē parump. Et ſignū ī h' eſt q' nō
apparet p eā q̄n comedit' aut q̄n morat' in ſto
macho: aut q̄n deſcēdit a vētre infrigidatio cor
poris. ⁊ eſt compoſita ex ſubā q̄ ſtringit ventrem
q̄n coquit' bis. ⁊ ꝓijcit' aqua ꝑma. ⁊ aqua i qua
coquunt' laxat ventreʒ. ¶ Idem auc. Dyaſco. C
Quādo comedit' ex ea aſſidue facit obſcuritatē
tem viſus. ⁊ eſt dure digeſtiōis. mala ſtomacho
⁊ accidunt ex eſu eius ſomnia mala. ⁊ eſt mala
neruis et pulmoni. ¶ Et idē Sera. auc. Meſ D
ſarugie. Excorticate ex his ſunt frigide: groſſe
ſtringūt vētrē ⁊ vrinā: ⁊ ingroſſant ſanguinē

E in venis: ꝛ nõ ſinunt eū currere. ¶ Et idē auctoritate Meſuay. Lens ipſa ē frigida ꝛ ſicca in ꝑmo gradu. ꝛ cortex eius ē calida ꝛ ſicca in ꝑmo gradu. Et de ꝓprietate eius eſt minuere vrinam ꝛ menſtrua ꝓpter eius ſanguinis ingroſſationem.

Capitulum. cclv.

l Lilium. Ambroſius. Cõſiderate lilia agri. Quãs ſit cãdor in folijs: ipaq3 ſolia ſtipata quõ ab ymo ad ſūmū aſſurgere videant̃: vt exꝑmãt formã ciphi. ꝛ vt auri ſpecies q̃daȝ int⁹ effulgeat. que cū vallo in circūitu floris obſepta iniurie nulle pateat. Si q̄s hūc florē decerpat: et in folia ſua ſoluat: q̄ tanta ē man⁹ artificꝫ q̄ liliū ſpecieȝ reformare valeat. ¶ Gloſa. ſup Lucã li. xij. Lilia nõ ſiluis ſ3 in hortꝫ naſcunt̃: nec vllū agricolaꝝ cultū req̄rūt ſicut ceteri fruct⁹. ſic ſcriptū ē: Cõſiderate lilia agri quõ creſcūt neq3 laborãt neq3 nent. Nõ laborãt colorib⁹ odorãdo. neq3 nent ſibi indumēta faciēdo. ¶ Palladius li. iij. In febuario menſe lilioꝝ bulbos ponem⁹. vꝫ lilia ante habita ſariem⁹ ſūma diligētia ne oculos circa radicē naſcētes ꝛ minores bulbulos ſauciem⁹. Qui a mr̃e ſubtracti atq3 i alios digeſti ordies noua lilieta formabūt. ¶ Dyaſ. ca. de lilio. Liliū hec eſt lecina quã multi in coronã ponūt. Et ē oib⁹ noſtrū: cui⁹ flores albi ſunt ſatꝫ. Eſt aūt aliud genus lilij qð vocat̃ yris ylirica. folia h3 ſiliuo ſilia vel gladiolo: ſ3 maiora ꝛ vaſtiora. flores h3 ꝛ ſupiores inclinatos ſibĩ īuicē diuerſis colorib⁹ albo. ſ. ꝛ mellino aut purpureos aut veneccino. Radices ſūt ſibi dure ꝛ curue ꝛ odore bono plene. He radices colligēde ſunt ꝛ filo inſerende. ꝛ ſic in vmbra pendētes ſiccande ſunt dura ꝛ breuis: ꝛ coloris rufi: et odoris boni. eligenda eſt in guſtu calidior. ¶ Serapion libro aggregatoris ca. Anſea: id eſt lilium. Eſt enim calide ꝛ ſicce complexionis in ſecūdo. Ex eo eſt domeſticū et ſilueſtre. Sed ſilueſtris ſunt ſpecies: ꝛ nominatur vna arſemetim: id eſt celeſte. ꝛ eſt albū: quod eſt notū. De illo in p̄ſenti ca. dicemus.

Operationes

¶ Auicēna. Liliū albū ortulanū calidū ꝛ ſiccum in ſcðo. In ipa eſt terreitas ſubtilis acq̄rens amaritudinē. ꝛ aqueitas ita eq̄lis cõplexionis. Cõfert pãno ꝛ lentiginib⁹. ꝓprieq3 radix ei⁹. ꝛ mūdat faciē ac remouet ei⁹ ꝯtractionē. valet inciſiõib⁹ neruoꝝ ꝛ ſpleni. ſ3 malū eſt ſtomacho. ꝓprieq3 oleū ei⁹. qð eſt reſolutiuū: aperitiuū: leniciuū duricici matricis bibitū ꝛ inunctū. ¶ Idem. Radix ei⁹ confert A

aduſtioni aque calide. quoniã exſiccatiua eſt mollitiua ꝛ abſterſiua cū equalitate ꝯſolidat Ex decoctione q̄3 ipius radicis fit oris collutio ad dolorē dentiū. ꝛ ꝓpric illius qð ſilueſtre eſt. ¶ Idē. Liliū ꝯfert puncture vermiū3 B

venenoſoꝝ: ꝓprieq3 ſcorpiõis. Oleū q̄3 eius eſt tyriaca coriandri ꝛ fungoꝝ. Emplaſtrū ex folijs cū vino factū ſup herſipilã ꝯfert valde. ¶ Plini⁹ li. xxi. Liliū roſe nobilitate primū eſt quadã cognatiõe vnguẽti: oleiq3 qð lilion appellat̃. Nulla florū excelſitas maior. Interdū cubitoꝝ triū longitudo. Alba lilia oib⁹ eiſdē modis ſerunt̃ q̄b⁹ ꝛ roſa. Nibilq3 fecundi⁹. vna radice q̄nq̄gentos ſepe bulbos emittente. ¶ Sera. Cõuenit cõbuſtiõi ignis qñ aſſat̃ ꝛ terit̃ cum oleo roſaꝝ. ꝛ ponit̃ ſup locū cõbuſtionis ꝛ dimittit̃ donec curet̃. q̄nia3 cõbuſtiones egēt medicina q̄ deſiccat ꝛ abſtergit cū temperamēto. ¶ Et eſt bonū ad incarnandū oĩa vlcera: ꝛ mollit duricies matricis. Folia ei⁹ incarnãt ꝛ abſtergūt aſterſioni debilioꝛ q̄̃ radix. Et qñ coquunt̃ ꝛ ponūt ſup cõbuſtionem ignis. aut ſupra quodcūq3 vuln⁹ faciūt incarnari vlcerationē coꝝ. ¶ Et ſunt q̄dã qui infundūt flores eius in aceto. et vtunt̃ eis ad incarnãdū vulnera: et cõtundit̃ flos ei⁹ ꝛ exprimitur ſuccus eius ꝛ coquit̃ in

C D E F G

H aceto ꝛ melle. ita ꝙ ex ſucco fit ↄ̄ndẽs pl⁹ ꝙ̄ acetū ꝛ mel. ¶ Et eſt medicina conueniēs ad om̄e qḋ eget exſiccatiōe ſine mordicatiōe ſicut ſunt vulnera magna: ꝛ ꝓp̄ie q̄ ſūt in capitib⁹ muſculoꝝ ꝛ ad vlcera oīa q̄ ſunt difficilis

I lis incarnatiōis. ¶ Sed alteri⁹ ſpeciei lilij q̄ dicitˀ yris. ꝛ eſt liliū agreſte ſm̄ eundē autorē Gal. Subſtātia ē ſubtilis ꝛ mūdificat ꝛ maturat. Et cōuenit ſpeciebꝰ tuſſis: ꝛ facit aſcendere ſcreatū a pectore. ꝛ curat tortiōes ventris ꝛ vlcera ſordida. ꝛ q̄n bibitur cū melle ꝛ

K aqua calida laxat ventrem. ¶ Dyaſcorides. Flores lilij domeſtici poſſunt emollire duricies neruoꝝ. Folia ei⁹ cocta ꝛ impoſita ad combuſta ꝓficiunt loca. Uexatiōes ſerpentum curant. Succus ei⁹ melli admixtus ac decoctus in vaſculo nouo: vlcera vetera me

L detur. ¶ Galienus ſeptimo ſimpliciū farmacoꝝ cap̄. de lilio. Flos lilij domeſtici cōplexione mixt⁹ eſt ſubtiliū partiū quadā ex terreſtri ſub̄a. Uñ habet ꝛ eā que in guſtu ama

M ritudinē ꝛ ex q̄dā aquoſa euerita. ¶ Uñ oleū qḋ ex eo eſt pigmentū in mordacis ꝛ dyaforetice ꝛ mollitiue eſt ꝟtutis. ex q̄b⁹ duriciebꝰ q̄ in matricib⁹ aptiſſimū eſt. radix aūt et folia ꝑ ſe trita ſiccāt ꝛ abſtergūt ꝛ dyaforāt modera

N te. ¶ Auic. de virib⁹ cordis ait: ꝙ ↄfortat cor.

Capitulum. cclvj.

l Liliū ↄuallium. Pla. Liliū ↄualliū ē herba hñs flores bn̄ redolētes. folia ei⁹ plātagini maiori ſilia. Nec folia nec radix vſui medicīe cōpetit: ſʒ flores ꝟtutē hñt ↄfortādi ꝛ reſoluēdi. Operationes.

¶ Pli. Re. flores lilioꝝ ↄualliū lb. ß. ponāt in vino optimo mēſurā vnā ſtent i infuſiōe ꝑ mēſem. deinde diſtilletˀ vinū iſtud ꝑ alembicū. cū iſta aq̄ diſtillata ſume. ʒ. ij. aq̄ lauēdule. ʒ. iij. granа piperis ro. ʒ. ß. miſceantˀ. de iſta ſume i ſeptimana. Z. ß. ieiuno ſtomacho. ꝛ iſta ſeptimana nō hēbis apoplexiā neqꝫ litargiā. ¶ Idē. Cū iſta aq̄ etiā potes linire timpora. minuit fluxū catarralē: ꝛ ſedat ſodā. Iſta aq̄ etiā curat colicā paſſionē potatū: ꝛ cōfortat cor. A B

Capitulum. cclvij.

l Lilialis. Pande. ca. xxxvi. Lilialis ē q̄dā herba hñs folia ſic̄ rubea tinctorū niſi ꝙ ſūt miora: et vt cūqꝫ aſpera. expādēs ſe ꝑ terrā. ſic̄ herba q̄noꝝ v̄l rubo. ei⁹ flos ē paru⁹ ſic̄ flos ſolatri hñs recte figurā lilij domeſtici. ¶ Aui. li. ij. ca. alguaſcē. v̄l alaſen. i. herba lilialis. ꝛ ē herba cui⁹ flos ē ſilis lilio: ꝛ ꝓpter hoc dˀ lilialis. ꝛ eſt ca. ꝛ ſic. i. i. gͦ.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Operationes

A ¶ Idem. Lilialis deſiccat cum equalitate et abſtergit: ꝛ confert panaricio: et reſoluit totum illud cum equalitate.

B ¶ Galien⁹ ſexto de ſimplici medicina. capitulo aliſſum. Aliſſum ſiue amploſilon. dicta eſt quidē aliſſum: id eſt lilialis herba. ꝙ mirabiliter ꝓfert morſui a cane rabido: imo ꝛ iam occupato rabie, ꝓpinata ſepe ſola ſanauit.

C ¶ Si quis autem vtatur in pluribus cognoſcet ꝙ dyaforeticū eſt mediocriter: ꝛ ſiccatiuum cum eo ꝙd aliquid abſterſionis habet. Hinc autem aluos ꝛ eſilinas mundificat.

¶ Plinius capitulo Aliſon: id eſt lilialis ſimilis eſt rubee tinctorum: ꝛ nō diſtat ab ipſa niſi quia ipſa rami ꝛ folia ſunt minora.

Capitulum. cclviij.

Liquiricia. Theodorus priſcianus.

I Liquiricia eſt eligēda non multum groſſa nec nimis tenuis que in terra crocea fit. que etiā cum frangiꝉ leuis eſt ꝛ interius ſubalbida: ſed nigra vel viridis abijcienda eſt. ſuccus eius fortioris efficacie eſt ꝙ efficiꝉ ſic. Cū viridis eſt radix: cōcutitur bene: ꝛ in aqua decoquiꝉ vſq₃ ad cōſumptionē poſtea exprimitur ꝛ deſiccatur in ſole. ꝛ in rotunda corpuſcula ſm formā vaſculorum formatur. Alij ſophiſticant hoc modo faciunt puluerem liquiricie ꝛ coquunt in aqua ꝛ addunt mel ꝛ faciūt vt diximus. ¶ Serapion. auctoritate Dyaſcoridis capitulo ſlis: id eſt liquiricia. ꝛ eſt arbuſtū habēs ramos lōgos duobꝫ brachijs. habet folia ſīlia folijs arboris maſticꝭ. ꝛ ſup folia eſt humiditas ꝙ adheret manui. ꝛ flos ei⁹ ſimilis herbe flore dicte brachion. eſt ꝛ purpurei coloris. Et ſemē ei⁹ eſt in magnitudīe ſemis arborꝭ dicte kalatabas. verū eſt aſperi⁹ eo: ꝛ habet radices longas in colore ſuo ſīlis ligno qđ nomīatur in oriente buſſum. aut ſicut radix gentiane: ꝛ eſt in eo ſtipticitas cū dulcedīe: ꝛ exprimiꝉ inde ſuccus. ¶ Dyaſco. ca. Glicoriza. Et ē que naſcitur in capadocia aut in ponto. Frutex eſt hñs virgas longas duorꝫ cubitorꝫ in ꝗbꝫ folia ſunt ſpiſſa ꝛ ſīlia lentiſco: ſed pinguia ꝛ glutinoſa. florem ꝓfert iacinto ſimilē. ſemē habꝫ ſimile platani ꝛ aſperū: quod ſemē eſt latum: ſed ruſum et oblongū. ſunt illi radices buſſei coloris ꝛ longe ſicut gentiane ꝯſtricte ꝛ dulces que exſiccanꝉ vt liciū. ¶ Plini⁹ ca. de liquiricia. Glicoriza herba ē que naſciꝉ i campis. guſtu dulcis ꝛ cū dulcedine abūdāte: de qua ſuccus extrahiꝉ: ꝛ medicorꝫ vſui ſeruaꝉ. ¶ Caſſius felix cap̄. Glicoriza grece ex eo dicta ꝙ dulcē radicē habꝫ. Glicon enī grece dulce diciꝉ. ¶ Galien⁹. vij. ſim. far. cap̄. de liquiricia. Maius iuuamētū qđ in liquiricia eſt: eſt in ſucco ei⁹ radicis. ꝛ ſubſtātia eius eſt ꝓpinqua ſubſtātie noſtri corporis. ꝛ valde ſimilis eſt ei. Sapor eius radicis eſt dulcis cum ſtipticitate pauca. Virtus ei⁹ fragilior eſt complexione hominis: ꝛ eſt tepide caliditatꝭ. ꝛ idō eſt prope complexionem equalem. ꝛ eſt humida temperate humiditatis.

Operationes

¶ Vires hꝫ relaxātes cū dulcedine ex humiditate. vnde ꝛ ſitim ſedat: ꝛ renū ꝛ veſice mitigat dolorē: ꝛ ꝓuocat vrinam et mēſtrua. A

¶ Et oēm tumorē tunſa ꝛ impoſita placat. ſuccus ipſe aſpredinē arteriarꝫ diſſenit. ꝛ nō ſolū tracheaꝫ arteriā ſanat: ſed etiā ſcabioſaꝫ veſicā. ꝙ ſucc⁹ diu ſub lingua retētus glutiri debet. ꝙ eſtuationē ſtomachi tollit: ꝛ tumorē ſtomachi ꝛ epatꝭ tollit ac cōpeſcit. B

¶ Radix veſice ꝛ renū vulneratiōeꝫ curat. bibita cū dulcore ſitim ꝓhibet: vulneribꝫ vtilis ē. radices ipſe maſticate ſūt ſtomatice elixatura radicꝭ oīa iſta facere nouit. Ipſa radix in puluerē redacta ꝛ impoſita pterigia detergit. C

¶ Gal. Glico- D

Universidade ... Biblioteca Pública

riza aſperitas eſt remouere: nō ſolū ī arteria ſed in ſcabioſa veſica ꝓpter mediocritatē cō-
E pleriōis. ¶ Theodorus priſcianus. Ualet ꝯtra oīa vitia pectoris decoctio eoꝫ ī aqua: ⁊ in pleureſi: ⁊ peripleumonia. aqua decocti-
F onis ei⁹ valet ꝯtra tuſſim. ¶ Ad idē valet electuariū factū ex ſucco liquiricie ⁊ melle. Liquiricia maſticata ⁊ ſub lingua retenta ſitim ⁊ aſperitatē ſtomachi ⁊ gutturis mitigat.

Capitulum. cclix.

l Iguſtici. ſm Dyaſco. ca. Liguſtici multū naſcit̄ in liguria prouincia. vnde ⁊ nomen accepit. naſcit̄ ⁊ in monte vicino alpibꝫ: ſed ciues panacem illum vocant. ideo q̄ radix eius alba eſt ⁊ odorata ſimul panaci: cui virt⁹ vna eſt cū panacis ꝟtute. Naſcit̄ in locis altis ⁊ aſpeꝫ ⁊ vmbroſis. virgā habet longam ⁊ nodoſaꝫ ſimilē aneto. In qua virga folia ſūt ſimilia melliloto. Sꝫ molliora ⁊ odorata: que folia in cucumere tenuiſſima ſunt ⁊ diuiſa. In virge ſūmitate caput eſt vmbraculoſum. Ubi ſemen oſtendit: qḋ ſemen nigrū eſt ⁊ oblongū ſicut feniculi guſtu viſcidū ⁊ odoratū aromaticū.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Uirtus ē mictualis. Radix ei⁹ alba eſt ſimilis panaci eracleontico ⁊ o- A
dorata. Uirt⁹ eſt radici ⁊ ſemini ei⁹ calida ⁊ ſtiptica doloribꝫ omībꝫ intraneoꝫ occurrit. Inflāmationē ſtomachi ſoluit. ¶ Ictibꝫ ve-
nenatis opitulat̄: vrinā ꝓuocat: meſtruis imperat ſi bibat̄. antidotiſq; colicis ꝓſunt aut B
miſcet̄. ¶ Radix ei⁹ tunſa ⁊ ſuppoſita idē pre-
ſtat. radix ei⁹ ⁊ ſemē oxiporijs neceſſe miſcet̄ C
cōfectionibꝫ etiā digeſtibilibꝫ vtiliter adhibet̄: q̄ euſtomaca eſt. vnde multi ciues ipſi⁹ prouincie eo ꝓ pipere vtunt̄ ꝯditurꝫ miſcentes. ¶ Et multi ſemen ſiſelei ⁊ iuniculi addūt
illi. q̄dam dicūt q̄ eſt leuiſticū ſed falſo. D

Capitulum. cclx.

l Imon. Pan. capi. cccc viij. Limon fructus pulchri odoratus: plen⁹ ſucco acceto valde apto ſalſamentis. Et ipſe etiā comeditur ſale conditus. nuſq̄ memini me de ipſo legiſſe apud autorem autenticum: niſi apud Auicēnam in quarto canone de cura febriū acutarū in generali: vbi iubet dari aquam acetoſitatis limonis ſalliti.

Capitulum. cclxi.

Universidade do Minho
Biblioteca de Braga

Inaria. Pandecta.ca. Dix. Linaria
l eſt herba ſimilis eſule vel lino: ꝓpter
qđ vocať. ⁊ differt ab eſula: q̃ñ eſula
lacteſcit. linaria vero nõ. Vñ ꝟſus. Eſula la
cteſcit ſine lacte linaria creſcit ¶Operatões
A ¶Succus eius valet ꝯtra heriſipilas inun⸗
B ctus. ⁊ cum ſucco pimpinelle mixtus. ¶Et
ip̃a ſola valet ad cancrũ trita ⁊ impoſita. ad
hoc ſimiliter ſuccus eius valet.

Capitulum. ccxij.

Inũ. Iſi. Linũ ex terre nitẽti ſpẽ ori
l tur. nomẽ ſũpſit a greco. vł qꝫ leue ſit
ac molle. Biſſuꝫ ãt eſt gen⁹ q̃ddã lini
nimiũ cãdidi ac molliſſimi qđ grece papaten
vocãt. ¶Pall. In ſe. mẽſe aliq̃ ſemẽ lini lero
ſolo ſpargũt: ⁊ lina ꝯſequunť exilia. ¶Idẽ li.
xi. In mẽſe octobri ſemẽ lini ſeri pt ſi placue
rit. qđ tñ ꝓ ſui malicia ſerẽdũ ñ ẽ: q: ťre vber
exhaurit. ſꝫ ſi velis loco pinguiſſimo ⁊ modice
hũido ſerre poterꝭ. aliq̃ macro ſolo ſpiſſum ſe
rentes: ſi aſſequunť vt linũ ſubtile naſcať.

Operationes

¶Sera. li. ag. au. Gal. Virt⁹ ei⁹ ẽ q̃ ſubtiliat A
⁊ ꝓuocat vrinã ⁊ mẽſtrua. ⁊ q̃ñ bibiť aut fit cũ
ea ẽplaſtꝝ ꝯfert apãtib⁹ epatꝭ ⁊ orificio ſtoma
chi ⁊ ipi ſtõacho. Sꝫ radicꝭ ei⁹ ſtipticitas ẽ
ãplior ſtipticitate florꝭ. ⁊ caliditas ei⁹ ẽ mĩor
caliditate ipi⁹. ⁊ ꝓpter ei⁹ ſtipticitateꝫ acq̃rit
qđ admiſceť cũ medicinis q̃ admĩſtrãť ad ſpu
tũ ſanguĩs. ¶Sera. au. Dyaſ. Flos ei⁹ ẽ ſti⸗ B
ptic⁹ ſtipticitate pauca calefactiu⁹: matura⸗
tiuus. ⁊ ẽ ca. q̃ſi i. i. gra. ⁊ ẽ mediũ i hu. ⁊ ſic. Et
ħ. ei⁹ ꝟt⁹ ẽ qꝫ ẽ mollificatiuũ. ¶Ser. li. ag. ca. C
bararichichene. i. linũ ẽ mollificatiuũ ſedatiu
uũ dolox. ⁊ cõfert egritudib⁹ interiorib⁹: niſi
qꝫ ẽ min⁹ in h̄ q̃ꝫ camomilla. ⁊ ẽ mediũ ĩter la
xatiuã ⁊ ſtipticũ: ⁊ admiſceť in eo pax ꝟtutꝭ
ꝓuocatiue vrine. ⁊ hoc q̃dẽ apparet ĩ eo mãife
ſte q̃ñ comediť aſſatũ. ⁊ tũc ẽ magꝭ ꝯueniens
ad ſtrīgẽdũ vẽtrẽ. ¶Et dixit ĩ li. de ꝯſuatiõe D
ſanitatꝭ qꝫ q̃ñ ſemẽ lini decoquiť ĩ aq̃: ei⁹ deco
ctio ẽ infrigidatiua. ¶Et idẽ au. Dyaſ. Vir⸗ E
tus ſemis lini ẽ ſilis ꝟtuti ſemis fenugreci. ⁊
q̃ñ admiſceť cũ aq̃ melle ⁊ oleo ⁊ ꝯficiť: reſol
uit apãta ca. ⁊ mollificat ea ſiue ſint ĩteri⁹ ſi
ue exteri⁹. ⁊ q̃ñ fit ex eo ẽplaſtꝝ cũ ficub⁹ ⁊ ni
tro delet pãnũ ⁊ puſtulas albas faciei. i. papu
las ſm̃ traſla. no. ¶Dyaſ. Et q̃ñ ꝯficiť cũ aq̃ F
reſoluit apãta q̃ ſũt ĩ radice aurꝭ: ⁊ apãta du
ra. Et q̃ñ coq̃ť cũ vino eradicat formicã ⁊ ſpe
cies vlcex̄ q̃ dicunť faui. ⁊ q̃ñ miſceť cũ melle
⁊ pipere ⁊ vtiť q̃s eo mouet coitũ. ⁊ q̃ñ miſce
tur cũ naſturtio q̃ntitate eq̃li ꝯfert ſciſſurꝭ vn
guiũ ⁊ cox̄ excoriatiõi. ¶Et fit cũ decoctiõe G
ei⁹ criſtere ad mordicatiõeꝫ inteſtinox̄ ⁊ ma⸗
tricꝭ. ⁊ mollit vẽtrẽ q̃ñ mlieres ſedẽt in deco
ctiõe ei⁹ ꝯfert apãtib⁹ matricꝭ ſic fenugrecũ.
¶Paul⁹ ca. de lino. Linũ q̃ñ cõburiť. Fum⁹ H
ei⁹ ẽ ſubtilꝭ: ⁊ ꝯfert corize ⁊ ſuffocatiõi mĺricis
¶Aui. li. ij. ca. de ſemĩe lini. Virt⁹ eſt ei ꝓxĩa I
ꝟtuti fenugreci i. i. ca. cõmẽſuratũ ĩ hũiditate
⁊ ſiccitate. Et dĩ q̃dẽ qꝫ decoctio lini ẽ deco⸗

K ctio recētio eiꝰ. ¶In ipa enī ē hūiditas ſup-
flua ⁊ maturatiuū: ⁊ abſtergit et inflat ꝓpter
hūiditatē ſuā ſupfluā: ita ꝙ illud qḋ ex eo fri
xū eſt: hoc agit cū ſtipticitate q̄ ī frixo mani-
feſte cōmēſurata: ⁊ in nō frixo māifeſte ꝑmi-
xta cū lenificatiōe: ⁊ ē ſedatiuū dolorū minꝰ
q̄ camomilla. ⁊ ex ipo fit emplaſtꝝ cū nitro ⁊
bolo: ⁊ lenit pānū: ⁊ ꝯfert ꝯtractiōi vnguiū ⁊
L ſciſſurꝫ ⁊ fracturꝫ eoꝝ. ¶Et qn̄ ꝑmiſcet̄ cū eq̄
li mēſura naſturcij ꝯficit̄ cū melle: lenit apo
M ſtemata ca. exteriora ⁊ interiorū. ¶Et apoſte
ma qḋ ē poſt aures cū aq̄ cinerꝫ ⁊ ꝯpata du-
ra: ⁊ ꝓhibet ſpaſmū. ⁊ ꝓpie ꝯctionē vnguiū.
N cū ꝑmiſcet̄ cū cera ⁊ melle. ¶Et eiꝰ ſuffumi-
gatio ꝯfert corize. ⁊ ſilr̄ fumigatio ipiꝰ lini
ꝯfert tuſſi flegmatice. ⁊ ꝓpe qḋ ē ex eo aſſatū

Capitulum. cclxiij

Jngua auis. Pla. Lingua auis ē ar
A boꝛ. ⁊ hꝫ folia ꝑua ⁊ acuta. ligue auis
ꝯformia: ⁊ ē in. i. ğ. ca. ⁊ hu. ¶Ser. li.
ag. ca. liſen baſafir. i. lingua auis. Et ē arbor
ſilis arbori dirdar: niſi ꝙ foliū eiꝰ ē lōgū ſile
folio amigdali. ⁊ fructꝰ eiꝰ q̄ d̄r lingua canis
ſūt racemi ⁊ palmites q̄ diuidūt̄ in cherarnꝰ
ſiles foliis oliuaꝝ: niſi ꝙ ſūt minora ſatis: et
intra quālibet cherarnꝰ ē medulla ſilis ligue
auis exteriꝰ rubea ⁊ interiꝰ alba declinans

paululū ad citrinitatē. ſapor eiꝰ ē acutꝰ: mor
dicatiuꝰ cū pauca amaritudīe. Et q̄ ponit eiꝰ
ꝯtutē ca. in fine. ij. nō elongat̄ a veritate: ⁊ cō
ueniēs ē dicere ꝙ cū caliditate ſit hūiditas:
ꝙ nō apparet mordicatio eiꝰ poſtq̄ҕ hū maſti
cat̄. Et ſciēdū ꝙ ē alia lingua auis q̄ ē debili
tans ſtomachū: ⁊ ꝓuocās vētrē. ⁊ ē corrigio-
la maior. Et iſta nō ē illa de q̄ locutꝰ ē Ser.
Nā idē Sera. ī ca. de augētibꝫ ī coitu dicit:
ꝙ lingua auis ē lingua paſſeꝝ. ¶Itē idē dic
in. vij. ī ꝯfectiōe pillulaꝝ Indaꝝ ꝙ aſſimilat̄
pelliculi vel corticuli q̄ ē ī medio bacce lauri
¶Auicē. ca. de augētibꝫ in coitu. Inter me-
dullas cōputat. nō eſt ğ quā ponit Serap. ⁊
Aui. herba. ſꝫ eſt ꝑma ſpēs ꝑ Sera. deſcpta.
vnde qn̄ ponit̄ ſimpliciter ꝑma dꝫ intelligi.

Operationes

¶Sera. auc. Aben meſuay. Cōuenit dolori A
laterꝫ: ⁊ ꝓuocat vrinā: auget ī ſpermate: ⁊ cor
roborat libidinē. ¶Et idē auc. Damaſceni. ⁊ B
ꝯuenit cardiace. ¶Et idē auct. Bediguras. C
Auget ſperma. ¶Et idē auc. Raſis. Proh- D
bet cardiacā: ⁊ auget ſperma. ¶Et idē auct. E
Iſaac. Eſt ca. ⁊ hu. i. i. ğ. ⁊ delectabil: ⁊ ꝓp-
prietate eiꝰ ē ꝯfortare libidinem. ¶Et auget F
ſperma. ⁊ hꝫ virtutē humectādi comeſta cū
carnibꝫ vel aliis. valet ſilr̄ ꝯ ſiccitatē pectorꝫ,

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cclxiiij.

Iſimachion.ſm Dyaſ.ꝑzio ca.Ha-
l ſtas habet maiores ⁊ fructicoſas. cir
ca quartū nodos folia minuta habet
ſalici ſimilia.florem purpureū aut auroſum.
naſcitur locis humectis.

Operationes

A ¶Dyaſ.Succ⁹ herbe hui⁹ ſtiptic⁹ ē. San-
guinē reijciētib⁹ maxime ꝓdeſt. Diſſinterici
B potui dat⁹ ⁊ ſuppoſit⁹ ſubuenit.¶Fluxū ma-
tricis mulierū abſtinet ſuppoſit⁹. Naribꝰ ꝓflu-
entē ſanguinē fronti illinit⁹ ſtatim ſtringit.
C Vulneribꝰ recētibꝰ ꝓ colleſim facit. ¶Her-
ba fumigatiōe adhibita vim veneni longi⁹ ar-
D cet:⁊ ſorices occidit.¶Gal.vij.ſim.far. ca.li
ſimachion ꝑdn̄antē h̄z ſtipticā q̄litatē:ꝓpter
quā ⁊ plagas ɔſolidat:⁊ emozroſagias ex na
E rib⁹ ſiſtit emplaſtratū.¶Et aliaꝝ etiā emoz-
roſagiaꝝ idoneū eſt farmacū ipm̄.⁊ etiā ſuc-
cus eius adhuc magis ⁊ bibit⁹ diſſinterias
⁊ ſanguis eductiōes ⁊ fluxū muliebrē ſiſtit.

Capitulum.cclxv.

Icium.Sera.ca.badarh.i.liciū. Ha
l bet tres ſpēs.vna eaꝝ eſt indica. Et
alia fit ex herba que dicitur zeriach
ſiue ſerrab. Tertia ē arabica q̄ nominat̄ ha
darh:id eſt liciū. Et idē auc. Dyaſ. Liciū ac-
cipit ex arbore ſpinoſa q̄ habet ramos lōgi-
tudine duoꝝ brachioꝝ aut ampli⁹. Et folia
ſunt ſil'ia folijs arboris buſſirara.⁊ h̄z fructū
ſilem piperi:et eſt niger:amari ſaporis: lenis
tactu.⁊ cortex ligni eſt glauc⁹ ſil'is licio diſ-
ſoluto.⁊ hab̄z radices multas ꝓcedētes a la
tere ligni ei⁹. Naſcit locis agreſtib⁹.⁊ extra-
hit ſuccus ei⁹ in hūc modū. Terunt folia ſi-
cut ſunt cū tota arbore.aut ponunt in aqua
⁊ dimittunt pluribꝰ dieb⁹ ⁊ coquunt ⁊ expri-
munt. Et ſuccus ponit ad coquēdū ſup ignē
donec ingroſſetur ſicut mel:⁊ fit ſil'is ex ſuc-
co fructus eius q̄n exprimit ⁊ ponit in ſole.
Et meli⁹ ex eo eſt illud qđ accēditur igni.et
q̄n extinguitur facit ſpumā:cui⁹ color ē ſan
guinis. Et exteri⁹ eſt nigrū.⁊ interi⁹ ē ſicut
crocus.⁊ nō ē pingue:⁊ eſt i eo ſtipticitas cū
amaritudine.⁊ ex illo meli⁹ eſt Indū ⁊ fortio
ris opationis. Adulterat aūt liciū cū amur-
ca olei:cū admiſcet in coctura ei⁹ ⁊ cū ſucco
abſinthei ⁊ felle bouino. Et oportet vt colli-
gat ex eo q natat ſil'e ſpongie ⁊ reponitur ad
opus medicinaꝝ oculi.⁊ reſiduū ponit i alijs
medicinis.⁊ dr̄ q indicū facit arbor licios.
Et hec arbor eſt de ſpeciebꝰ ſpine hn̄s ramos
erectos longitudie triū brachioꝝ:aut ampli
us ꝓcedētes ex radice.⁊ ſunt groſſiores ra-
mis rubi. Et euellit eis cortex facile.⁊ color
eius apparet ſicut color ſanguīs. Et folia ei⁹
ſunt ſil'ia folijs oliue.⁊ ex illa arbore accipit
liciū ſꝫ ab illa que eſt ſpinoſa. Et ē apud nos
medicina q̄ſi humida ⁊ liquida. Et ſubſtātia
ei⁹ eſt cōpoſita ex virtute ſubtili.ca.⁊ terrea
frigida:⁊ in ſapore eius eſt ſtipticitas:niſi q
eſt pauca. Alia ſecūda ſpecies eſt q̄ fit ex ar-
bore licios ſiue ex acantum appellata. folia
quercus ſimilia atq ſpinoſa generans.

Operationes

¶Galienus ſm trāſlationē grecā.hoc far- A
maco ad ipopiam vtuntur et ad flegmones.
qui in ano ⁊ ore ⁊ vlcerationes ⁊ herpetas et
putredies:male morigerata vlcera ⁊ aures pu-
fluētes:⁊ paranichia ⁊ vngues leproſos.
¶Et idem ſm tranſlationem arabicam. vir- B
tus eius eſt que remouet q in pupilla ex eo
q obſcurat viſum:⁊ cōuenit fluxui ventris.
⁊ habentibꝰ vlcera in inteſtinis.⁊ habentib⁹
fluxum menſtruorum. Et ponitur in medici-
nis panni que fit in facie.
¶Et in medicinis vlcerū ⁊ apoſtematū que C
ſunt in ore ⁊ in ano ⁊ formice. Et cōuenit vl-

ceribꝰ fraudulẽtiꝫ ⁊ putredibꝰ vlceꝝ ⁊ putredi
ni auriũ ⁊ tenaſmoni ⁊ panaritino: ⁊ fortificat
D capillos. ¶ Sera. au. dyaſ. Uirtꝰ licij ẽ ſtipti
ca ⁊ abſtergit ⁊ curat obſcuritatẽ viſus ⁊ ſca
biẽ ⁊ pruritũ oculoꝝ: ⁊ abſcindit curſuꝫ humi
ditatũ ad oculũ veniẽtiũ curſu antiq̃ ⁊ ꝯuenit
E apatibꝰ gutturis. ¶ Et qñ linit̃ cũ eo palatũ:
ꝯuenit apatibꝰ gutturiꝫ. ⁊ qñ linit̃ cũ eo ꝯueit
gingiuis ⁊ vlceribꝰ putridis ⁊ ragadijs ani ⁊
F tenaſmõi. ¶ Et qñ bibit̃ ⁊ fit cũ eo criſtere ſa
nat fluxũ vẽtris antiquũ ⁊ vlcera iteſtinoꝝ. ⁊
bibit̃ de ipo cũ aq̃ vſq; ad ſanguinis fluxũ: ⁊
ſputũ ſanguis cũ tuſſi: ⁊ dat̃ i potu morſui ca
G nis rabioſi. ¶ Qñ fiũt ex eo pillule ⁊ dant̃ et
rubeficiãt capillos: ⁊ curat panariciũ ⁊ formi
cã ⁊ vlcera fraudulẽta. Et qñ fit cũ eo naſcaſ
le ꝯuenit fluxui antiq̃ hũiditate a matrice.
H ¶ Et dicit. Qñ coq̃tur cũ ramis eiꝰ in aceto:
ꝯuenit apatibꝰ ſplenis ⁊ yctericie: ⁊ ꝓuocat
mẽſtrua. Et qñ bibit̃ ex fructu eius laxat fle
gma: ⁊ ꝯuenit ꝯ medicinas venenoſas. ¶ Et
I idẽ Sera. auc. Raſis felicacharacb. Uirtꝰ
eſt cõpoſita ex ꝯtrarijs. Nã hꝫ virtutẽ extre
nuatoriã: digeſtoriã: ca. ⁊ fri. ⁊ modice ſtipti
cã hñs vim. ⁊ ideo dyaforeſim facit ꝓijciens
K ⁊ porrigans. ¶ Et facit aũt ad ipopiã herpe
tas ⁊ ad epatiꝫ vlcera: ⁊ ad parotidas: ⁊ putri
da vlcera: ⁊ ꝯuenit vlceribꝰ oris et ani.

Capitulum. cclxvj.

Oncbitis ſm dyaſ. Lonchitiꝫ ẽ ſpẽs
L gladioli folia hñs porri ſilia: ſed latio
ra ⁊ ruſa. mittas hñs ſup radices vir
gas ſpanſas ſup terrã: ⁊ ramos ſup terrã de
cliues: in qbꝰ ſunt flores ſiles pellicino. ſꝫ for
ma eoꝝ vt gele eſt: ⁊ albuꝫ hꝫ in medio ſicut roſ
ſtrum ⁊ labiũ inſanum: ⁊ ſicut lingua ⁊ ſemen
eius lancee ſile ⁊ trigonũ ⁊ longũ. vnde ⁊ lon
chitis appellatũ eſt. Radix eſt ei ſilis dauco.
naſcit̃ locis aſperis. Pli. ca. Lonchitiꝫ. folia
hꝫ rubicũda. ſemẽ nigrũ ſile camedoꝝ. eꝗruꝫ
ora patẽt ⁊ oblongũ in ſilitudinẽ lanceaꝝ ra
dicẽ vt daucus. Itẽ Dyaſ. Eſt ⁊ ſcđm genus
lonchitiꝫ fo. hñs ſicut ſcolopendria ⁊ aſplona.

Operationes

¶ Piniꝰ. Uulneribꝰ impoſita folia eiꝰ tumo A
rẽ nõ admittũt. Bibita cũ aceto ſpleneꝫ ſic
cant. Radix eiꝰ cũ vino bibita vrinã ꝓuocat
¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Lonchitiꝫ. Eius q̃dẽ ſe B
men triangulũ ſicut lãcee ſm figurã. Radix
quidẽ ſimilis eſt aliq̃liter paſtinace. ⁊ ꝓpterea
vrinatiuũ eſt farmacũ. ¶ Eius vero q̃ ſimilis C
eſt ſcolopendrie folia viridia quidẽ ad conſo
lidatẽ vulnerũ ſunt idonea. ſicca vero ꝑ oxi
mel bibita ſplenes ſiliridos ſanat.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cclxvij.

Upinus. Sera.li.aggre.ca℗.Tar
l mus au c. Dyaſ. Tarm⁹.i. Lupin⁹.
Sunt ex lupinis quidam vt dicun
tur regales: ⁊ ſunt ſilueſtres: quoꝝ folia ſunt
albidiora domeſticis. Et quidã ſunt domeſ
tici. ⁊ domeſtici comedunt poſt eoꝝ elixati
onem: ⁊ infunduntur in aqua pluribus die
bus donec recedat amaritudo. ⁊ generãt hu
mores groſſos. Galienus.vi.ſim.far.ca℗.de
lupino ſm traſlationem grecam. Tarm⁹: id
eſt lupinus. comeditur quidem decoctus: ⁊
multis diebus deponens amaritudinem in
aqua. fitq₃ cibus groſſorum humoꝝ vt far
macum vero hic talis: ex emplaſticis eſt qui
non habet amaritudinem. ⁊ eſt abſterſiuus ⁊
dyaforeticus.

Operationes

A ¶Galien⁹. Supplaſmatus necat lũbricos.
Uel ſi quis ipſm bibat cum melle vel oxizuc
caro ſiue etiam ipſius decoctio nata eſt lum
bricos educere. imo ⁊ ſuffuſa deſoris conue
nit morfeis ⁊ ſcabiei ⁊ cancrenis ⁊ malignis
vlceribus. Hoc quidem abſtergendo: illa ve
ro conſumendo: ⁊ ſine mordicatiõe deſiccan
do expurgat: ⁊ aperit opilationes epatis et
ſplenis. ſi bibatur cum ruta et pipere: attra
hit tam menſtrua ꝙ̃ embriones cũ myrrha ⁊
melle appoſitus.

B ¶Eſt autem ⁊ ipſi⁹ farina mordaciter dya
foretica. nõ enim liuida ſolum ſed ſcroſulas
⁊ ſimata dura ſanat. tũc enim oportet eos in
aceto coquere vel oximelle vel oxizuccaro
iuxta complexiones: videlicet patientium:
necnõ paſſionis differentiam: cogitantes il
lud quod oportet. nõ eſt autem pſentis nego
cij diſtiguere talia. diaforat ei ⁊ liuida et cete
ra omnia que prius dicta ſunt.

C ¶Decoctio etiam ipſa farina nata eſt facere.
Tarmos agrios vel lupinus agreſtis ſiue
ſilueſtris amarior eſt ⁊ validior in omnibꝫ do
meſtico eſt ei ſimilis exiſtens ſm genus.

D ¶Et idem ſm tranſlationem arabicam.

E ¶Uirtus eius prima eſt ꝙ deſiccat ſine mor
dicatiõe. Et ſecũda abſtergit ⁊ reſoluit ⁊ ma
dificat ⁊ aperit. ⁊ tertia occidit lũbricos qñ
fit ex eis emplaſtrum exteri⁹: ⁊ qñ comedun
tur melle: aut bibunt cũ vino admixta aqua
⁊ farina lupinoꝝ. reſoluũt ſine mordicatiõe.

F ¶Et curant liuores ⁊ apoſtemata et ſcroſu
las quando coquunt cum aceto et melle. Et
qñ fit emplaſtrũ cũ eis ſciatice cõferunt.

¶Et cõfert empetigini ⁊ vlceribꝰ capitꝫ et ſca G
biei ⁊ bothor ⁊ vlceribꝰ fraudulentis.

¶Et quãdo bibitur cum ruta ⁊ pipere aperit H
opilationes epatis ⁊ ſplenis: ⁊ ꝓuocat menſ
trua. ⁊ naſcale ex eis cum melle ⁊ myrrha ex
pellit fetum. Et farina eorum facit hoc. lupi
nus ſilueſtris vel regalis valet ad ea que di
cta ſunt.

Capitulum.cclxviij.

Upulus. Jo.me.ca. de volubili ait
l ꝙ lupulus ſit ſpecies volubilis. No
tandum ergo ꝙ plures ſunt ſpecies
volubilis. Una eſt que dicitur funis arborũ
cuius flos eſt albus. ⁊ eſt ſicut tuba: ⁊ habet
lac. et vocatur volubilis magna. Et eſt alia
cuius rami repunt ſuper terraꝫ ⁊ ſup ramos
plantaruꝫ. que folia ⁊ flores habet minores:
⁊ dicitur volubilis parua. Et eſt alia ſpecies
eius habens folia ſubalbida et lanuginoſa:
⁊ habet lac. Et eſt ſpecies alia aſpera habẽs
folia citrulli. cuius flos eſt ſicut ampulle ad
herẽtes. et vocat lupulus. De qua in iſto ca.
habet mẽtio. Et eſt quarta ſpecies ei⁹ cuiꝰ ra
dix eſt ſicut ſeſcireſim ⁊ magis groſſa imo eſt
groſſitudo eius in modũ cucurbite maioris:
⁊ eius ſtipites eleuantur ſuper radiceꝫ ſuam

circiter cubitos duos:ꝛ folia eiꝰ ſunt ſtricta parua i mediũ ſagitte alate:q̄ ex leui cã fluũt ꝛ hꝫ lac:ꝛ vocaẜ dñs lacticiniorꝫ. Et ex ea fit ſcamonea. vt habeẜ i ca. ſcamonea de. s. Etiã in ca. volubilis de. v. inuenies de ꝟtute caꝫ. lupulus ꝟo eſt eq̃lis ad frigiditatẽ declinãs Et dr̃ q̄ eſt in ꝑncipio ꝑmi. ꝛ eſt veriꝰ.

Operationes

A ¶Jo. me. Lupulus ſedatiuꝰ eſt dolorũ calidorꝫ extinctiuꝰ inflãmationũ ꝛ lenitiuus.

B ¶Rectificatioꝰ magna. Aperit orificia venarum; ꝑpter quod miſcendum eſt ei aliquid ex dragaganto ꝛ maſtice. ꝛ rectiꝰ q̄ vigorat operationem eiꝰ.

C ¶Eſt aqua caſei cum ſpica et maſtice. Ex alijs vero volubilibꝫ tractẽẜ de ca. volubili inferius de. v.

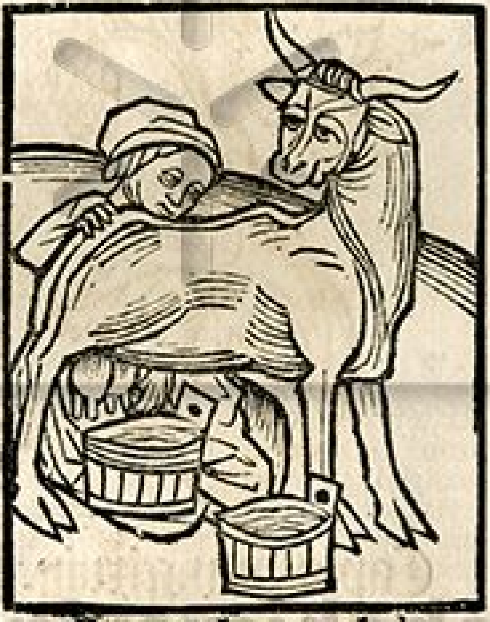

Capitulum. cclxix.

Xe. Sera li. aggre. ca. Lelen auct.

1 Bal. Lelen: id eſt lac. Et meliꝰ lac eſt ſanũ naturale nõ habẽs infectionẽ alicuiꝰ alteriꝰ humoris. aut ſuꝑ qd̃ nõ vincit aliqua qualitas. Et eſt clarũ in quo nõ ẽ turbulentia aliq̃: neqꝫ acuitas neqꝫ ſalſedo. imo eſt in eo dulcedo pauca. ꝛ odor eiꝰ eſt bonꝰ. ꝛ lac quidẽ qd̃ eſt hmõi eſt illud qd̃ generaẜ ex ſanguĩe ſano ſeparato ab omĩ malicia. Et ſanius lac eſt mulierꝭ: ꝛ maxime cuiꝰ corpꝰ eſt ſanũ nõ antique ſꝫ iuuenis. pulchre tẽperate cõplexionis cuiꝰ nutrimẽtũ ẽ bonũ generatiuũ bonorꝫ humorꝫ. Et poſt eſt lac aialiũ q̃ꝝ natura nõ eſt elõgata a natura hoĩs. ſꝫ eſt ꝓpe naturã hoĩs. Et odor carniũ ſignificat ſuꝑ bonitatẽ lactis ꝛ ſanguĩs eiꝰ. Nã ſunt q̃dam aialia: quorꝫ carnes ſũt fetide. ſicut carnis canis: lupi: leonis: cameli ꝛ vrſi. ꝛ quedam carnes ſũt boni odoris ſicut carnes porcorũ: pecudũ: caprarũ ꝛ boum: ꝛ equarũ ꝛ aſinarum ꝛ damularũ: ac eorꝫ que currũt curſu iſtorꝫ q̃rũ carnes comedũt q̃ꝫ plures hominũ. Natura nãqꝫ eorꝫ eſt ꝓpinqua nature hoĩs. et ꝓpter hanc cauſam adminiſtratur lac caprarꝫ: ꝛ aliorum aialiũ vt boum ꝛ ſimiliũ. ꝛ fit caſeus ex eis ꝑterq̃ꝫ ex lacte aſinino. Propterea q̄ eſt aquoſum ſubtile nõ habens groſſitudinem. lac vero vaccarũ eſt groſſum. Et lac caprarꝫ eſt mediũ iter vtrũqꝫ. ꝛ lac quidẽ eſt velocꝭ alterationis quãdo tãgitur a caliditate aeris. ꝛ ꝓpter hanc cauſam ꝑcipitur q̄ ſugaẜ ex mãmilla ne alteret ipm aer.

Operationes

¶Sera. Et lac quidem eſt compoſitũ ex tribus ſubſtãtijs: ſcꝫ caſeata: butiroſa ꝛ aquoſa. Et qñ tu cognoueris has ſubſtãtias ꝛ ſeparas vnam ab alia cauſa medicationis: inuenies q̄ vnaqueqꝫ ipſarum habet operatõem ꝓpriam in via nutrimẽti: ꝛ ĩ via medicine. et ꝓpter victoriam pinguedinis ſuꝑ lac vaccarum accipitur ex eo recocta. A

¶Butirũ vero accipitur ex lacte caprarũ: vaccarũ ꝛ ouium. Sed caſeus eſt lac coagulatuꝫ: ꝛ ſic caſeus nõ eſt lac niſi cum recipit coagulatiõem ꝛ caſeitatem. B

¶Nam illud lac coagulatur ſuper quod vincit groſſicies. tale quidem eſt facilis coagulationis: ꝛ ſeparaẜ facile quãdo fit caſeus ex ſubſtãtia butiroſa. Jn lacte vaccarum eſt plus. ꝛ qñ coagulatur aufertur ab eo butirum: ꝛ fit caſeus pinguis. Et qñ caſeus veteraſcit generãt coleram. et hoc ſignificat ſapor ꝛ odor ipſius. C

¶Rabimoyſes cap. de lacte. Lac porcinum eſt magis conforme poſt lac muliebre. Et lac corrumpit maliciam humorum malorum. Lac aſininum eſt humidius omni lacte ꝛ minoris groſſiciei. Et lac vaccinum eſt pinguius. Et lac caprinum eſt medium. Unde lac nõ eſt cõueniens capiti nec lateribꝫ aptum od ventoſitatem. D

¶Almanſor tractatu tertio ca. de lacte. Lac recenter mulſũ temperato exiſtit vicinum: licet frigiditati ꝛ humiditati parumper approximet. Unde corpus humectat ꝛ impinguat. Eius tamẽ cõuerſio eſt velox. quapropter acute febrientibꝫ vel quibꝫ dolor capitis ex humore acciderit. colericis quoqꝫ quibꝰ frigide ex cõſuetudine accidũt egritudines nullo modo eſt tribuendum. E

¶Pyſa. ca. de lacte. Omẽ lac generat bonus F

chimum.⁊ eſt multi nutrimenti:⁊ mollit ven
trem:⁊ cõuenit ſtomacho.⁊ lac quidez veris
eſt aquoſius eſtiuo.
B ¶Et lac animalis paſcentis herbas recẽtes
eſt magis mollitiuum ventris q̃ paſcẽtiũ her
bas ſiccas. Et lac caprinum eſt minus molli
ficatiuum q̃ aliorũ animalium.quoniã capre
vt plurimũ comedunt herbas ſtipticas ⁊ fo
lia arborum.⁊ ꝓpter hanc cauſam eſt bonum
ſtomacho. Sed lac ouis eſt ſpiſſum dulce ⁊
pingue. Non eſt adeo bonuz ſtomacho ſicut
caprinuz. Sed lac vaccarum:aſinarũ vel eq̃
rum ſunt magis laxatiua q̃ aliorũ animaliũ.
D ¶Et omne lac quando coquitur ſtringit ven
trem. Et maxime quando exſiccatur aqua
eius cum lapidibus calefactis:⁊ cõuenit vl
ceribus inteſtinorum:⁊ interiorum membro
rum.et ꝓpie illius que ſunt ex gutture ⁊ can
na pulmonis:⁊ renib⁹ ⁊ inteſtinis ⁊ veſica.
I ¶Et quando abluitur os cum lacte cõuenit
vlceribus eius ⁊ gargariſmata cum eo cõfe
runt vlcerib⁹ palati:ſed nouiter mulſũ eſt bo
num bibentibus medicinas mortiferas.⁊ il
lis qui ſumpſerunt cantarides.
K ¶Et lac vaccinum eſt ad hoc melius omni
alio lacte.⁊ lac aſini ꝓpie quãdo colluitur os
cũ eo confortat gingiuas ⁊ dentes. Lac vac
cinum ⁊ caprinum ⁊ ouinum:quando vnumq̃
quodq̃ coquitur cum lapide littoris ꝯuenit
fluxui ventris ⁊ vlceribus inteſtinorum ⁊ te
naſmoni.
L ¶Et quãdo fit criſtere cum eo ſolo aut cum
aqua ordei aut cum decoctõe gũm i quod di
citur caudare ſiue banda im ſedat mordica
tiones inteſtinorum.⁊ fit criſtere cũ eo vlce
ribus matricis.
M ¶Omne preterea lac quãdo ſugit ex mãmil
la ipa eſt magis iuuatiuum:⁊ velocius nutri
tiuuz.neq̃ ita corrũpitur. Et lac mulierũ dul
cius eſt ⁊ nutribilius omni lacte:⁊ conuenit
vlceribus pulmonis.et ponitur in eo oliba
num tritum:⁊ diſſoluitur in oculo in quo eſt
vngula aut vlcus ⁊ conuenit.
N ¶Et quando miſcetur cum eo ſuccus pa
pauerís ⁊ cera ⁊ oleuz ⁊ linitur cum eo ſuper
podagram conuenit. Et omne lac eſt malum
ſpleni ⁊ epati egrotãti ⁊ ſode ⁊ epilentie ⁊ ico
tomie et egritudinibus neruorum ⁊ febribus
antiquis.

Capitulum.cclxx.

Maiorana. Pla. Maiorana ẽ her
ba q̃ alio noĩe ſamſuc⁹ dr ca.⁊ ſic.ĩ
m iij.gra. Flores ⁊ fo.ei⁹ cõpetũt vſui
medicine. Igit̃ i eſtate collecta cũ
florib⁹ in vmbroſo loco deſiccat̃.ac p annum
ſeruat̃. Gal.viij.ſim.far.ca.de ſamſuco. Sub
tiliũ ptiũ ẽ ⁊ dyaforetice ꝑtutis.ſiccat ei ⁊ ca
lefacit i.iij.gra. Sera.li.aggre.cap. Merze
mus aucto. Dyaſ. Herba eſt habẽs ṽgas ex
tenſas ſup faciẽ terre in ſuo hortu.et hꝫ folia
parua rotũda ſup q̃ eſt hora ſerĩſilia folijs
calamenti hñtis folia ſubtilia:⁊ hꝫ odorẽ bo
nũ. Idem auc. Gal. Virt⁹ ei⁹ eſt q̃ calefacit
⁊ deſiccat in.iij.gra.⁊ virt⁹ ei⁹ eſt q̃ reſoluit ⁊
ſubtiliat. Itẽ ex aromaticitate virtutẽ habꝫ
ꝯfortãdi.⁊ ex q̃litatib⁹ ſuis diſſoluẽdi:ꝯſumẽ
di ⁊ mũdificandi. Auicẽ. Maiorana ẽ ca.et
ſic.in.iij.gra.⁊ eſt ſubtilis cũ fortitudine.

Operationes.

¶Sera.auctoritate aben meſuay. Quando A
linit̃ cũ ſucco ei⁹ ſup liuores ſanguinis mor
tui aufert eos.⁊ ꝓpter hanc cãm apponentes
ventoſas vngũt locũ poſt vẽtoſationẽ cũ eo
vt nõ appareãt cicatrices ſcarificatõis. ¶Et B
qñ fit caput purgiũ cũ eo cõuenit dolori capi
tis maxime melancolicis ⁊ ventoſitati cere
bri.⁊ apit opilatiões q̃ ſunt in eo.et propter
hanc cauſaz cõfert epilẽtie ⁊ paraliſi. In qua

declinat hō caput ſuū ad poſteriora. et alteri
paralıſi. ⁊ torture oris ⁊ emigranee. attrabit
eni hūiditates malas a cerebro: ⁊ ꝯducit mul-
C tū. ¶ Et fit oleū cū ea ⁊ ꝯducit ad oīa ſupradi-
D cta. ¶ Et qñ terif maiorana ſicca: ⁊ cōficif cū
melle ⁊ linif ſup liuorē q̄ fit ſub oculo aufert
E ipm ⁊ exp̄mif ſucc⁹ ex ea dū ē recēs. ¶ Et fit
caput purgiū cū eo: ⁊ mūdificat cerebꝝ: ⁊ cō
F uenit egritudib⁹ ei⁹ frigidiſ ⁊ melācoliciſ. ¶ Et
qñ ibibif in eo corū aut lana ⁊ ponif ī aurē a-
perit opilatōes ei⁹. Silr āt facit oleū ei⁹. Et
G calefacit mrīcē. ¶ Vñ Raſis ꝑpter aromati
citatē ſuā: caliditatē ⁊ ſubtilitatē ꝯducit oīb⁹
egritudib⁹ frigidis: ⁊ ꝯfortat cerebꝝ ⁊ omia
H mēbra. ¶ Pli. ca. Maiorana vires hꝫ acres
⁊ calefactorias ad oēm duriciē vel rigorē val
de idonea. Medef etiā cathaplaſmatib⁹ īpo
ſita ſiue potu data: a ſcorpiōe vexat⁹ ⁊ inteſti
noꝝ tormēto vel difficultate mict⁹ laborā-
tes. ¶ Elixatura ei⁹ ydropiciſ medef. Urinā
I ꝓuocat ⁊ tortiōib⁹ vtilis ē. Succ⁹ ei⁹ melle
addito liuores detergit. Scorpionū ict⁹ cū
aceto ⁊ ſale cōpeſcit. Lucratiōib⁹ bñ adhibe
tur. cerotiſ vtiliter adhibef. ¶ Tumores oēs
K corpis ⁊ oculoꝝ cathaplaſmatib⁹ adhibita
ſpgit. maxie cū polēta impoſita. ¶ Itē appo
L ſite ſolite purgatōis materiā ꝓuocat. In fe-
minis Malaginatib⁹ ⁊ acopis miſcef bene.

Capitulum. cclxxi.

Acis. Conſtantin⁹ in libro graduū
m ait: Nucis muſcate arboris ramoꝝ
cortex eſt macis que ab india venit.
cuius natura calida eſt ⁊ ſicca in tertio gra-
du. ¶ Platearius. Macis calida eſt et ſicca
in. ij. gradu. Et ſm quoſdā flos eſt muſcate.
Quod videf falſum eē. q2 flores aut deciduūt
aut in fruct⁹ mutanf. Sunt aūt cortices qui
dam qui reperiūtur circa nuces muſcatas:
ſicut circa auellanas p annos decē ſeruanf.
Habētq3 ꝟtutē ꝯfortandi ex aromaticitate:
diſſoluēdi ⁊ ꝯſumēdi ex qualitatib⁹. Eligen-
dus eſt aūt macis ruffus vel ſubruffus acumē
habens ſaporem cū aliquātula amaritudine
Qui vero nigricat terreus eſt. ⁊ qui ſaporem
acutū nō habet abijciēdus eſt. Sera. lib. ag-
gre. ca. ſiſtoſi. Siſtoſi. i. macis. Et eſt cortex
nucis muſcate que eſt ſup corticē groſſū. Et
melior ex eo eſt ille q̄ eſt coloris fuſci. ⁊ dete-
rior ex eo eſt niger. ⁊ ī cortice duro groſſo nu-
cis muſcate nō eſt aliquod iuuamētū. Sed
fructus ei⁹ eſt vtilis medicine: ⁊ oritur in ori-
ente. Arabes dicūt quidem q2 eſt macis. ⁊ eſt
cortex qui apportatur de regione que nō eſt
grecorum. ⁊ color eius eſt flauus.

Operationes

¶ Dyaſ. ca. macbil ſiue macbir ſm trāſlatio- A
nem grecā. i. macis. Coriū eſt ligni venientis
de barbarico: coloris ruffi cū robore ſolido.
cui virt⁹ eſt ſtiptica ⁊ remordens q̄ꝫ maxime
in guſtu. Tunſa ⁊ bibita emoptoicis ⁊ diſſin-
tericis ⁊ ſciliacis ſingularē preſtat effectū.
¶ Collector hui⁹ ꝑpis macis eſt cortex nuciſ B
muſcate: qui adheret ipi circumquaq3 vt po-
teſt videri in barbulis auellanaꝝ. ⁊ multoti-
ens vidi tunſiſ ſic eſſe: licet dicat Dyaſ. Ma
chir: id eſt macis eſſe coriū ligni errorē trāſ-
latoris. q2 debet dici coriū fruct⁹: vt patebit
in caplo nuciſ muſcate. ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. C
de maci ſm trāſlationē arabicā. Gliaſter ſiue
Taliſſar. i. macis: cortex eſt qui portaf de in-
dia: in guſtu quidē ſtipticus ſufficienter cum
breui quadā aromaticitate. ¶ Cū aūt adura- D
tur eſt ſimilis plurib⁹ aromatib⁹ in dyanis:
⁊ ſubſtantia ei⁹ compoſita ex ſubſtantijs cō-
trarijs: ⁊ plurimū qd̄ eſt in ea ſubſtantia eſt
terrea frigida. Et min⁹ qd̄ in ea ſubſtātia eſt
ſubtilis caliditate: ⁊ odor ei⁹ eſt bonus ſicut
odor aliarum ſpecierum aromaticarum que
apportantur ab india. Sapor eius eſt ſtipti-
cus ſtipticitate multa cū aliquātulo aroma- E
ticitatiſ. ¶ Virtus eius eſt que deſiccat in. ij.

gradu.ſ3 ca.ꝛ fri.nō eſt opatio manifeſta.ꝯfert fluxui ventris ꝛ vlceribꝯ inteſtinoꝝ. ꝛ bibitꝰ in emoptoyca ꝛ in fluxibus humoꝝ ad ventrem Auicē.de viribꝯ cordis ait ꝙ ꝯfortat cor.

Capitulum.cclxxij.

Alua.y ſi. Malua dr̄ eo ꝙ molliendi
m aluū ac ſoluēdi naturā habeat.¶ Pa.
li.iij. In ſe.mēſe malua ſerēda eſt ꝙ oc curſu hyemis ab incremēti repīmetꝰ lōgitudine loco pingui delectat̄: ꝛ hūido gaudet letamine Trāſferunt eiꝰ plante cū ceperint ꝗtuor hīe folia vl̄ ꝗnqꝫ ad minꝰ. yſaac. Malua ca.ē i p̄.g. hu.in.ij.¶ Pla. Eſt em̄ malua domeſtica ꝛ ſil ueſtris. Malua domeſtica magꝭ fri.eſt ꝛ hūiditatē hꝫ ſubtiliorē. Silueſtris āt creſcit altiꝰ. ꝛ altiora hꝫ folia.ꝛ q̄ſi frutex.ꝰ minꝰ fri.eſt: et habet viſcoſam humiditatē

¶ Operationes.

A ¶ Dyaſ. Malua melioꝛ eſt ortina ꝗ̄ agreſtis: ſ3 cacoſtomaca eſt: ventrēqꝫ mollit. matrīc āt eiꝰ ſgulē iteſtinis videt̄ ac veſice. Eius folia cruda cathaplaſmata cū ſale modico medent̄ egi
B lopis.valēt ꝛ apū pcuſſurꝭ. ¶ Malua elixa ꝛ oleo admixta cataplaſmatibꝰ adhibita acoras ꝛ furfures capitꝭ tollit. Elixatura eiꝰ malactica eſt. Ad duricies iteſtinoꝝ atꝫ matricꝭ ꝛ ani neceſſario ſupponit̄. Folia eiꝰ cocta ꝛ impoſita cū oleo modico ꝯbuſtiōibꝰ ꝛ igni ſacro. ¶ Malua
L cū radicibꝰ cocta in iuſcello.venenoſis potiōibꝰ ſubuenit ſi freqn̄ter bibat̄.¶ Pla. Malua valet ad maturandum ca.ap̄ata: terunt̄ em̄ folia malue cū axungia porcina recenti ꝛ tegulā calefacta ſupponit̄. Hec etiā vꝫ ꝯ duricie ſplenis
D ꝛ epatꝭ.¶ Fomentū ex aqua decoctōis eiꝰ factū circa pedes. valet ad ſomnū ꝓuocandū i fe
E bribꝰ acutis.¶ Conſtanti. Malua eſt fri.in.ij. g.ꝛ hu.in p̄.quiddā caloris accidentalr̄ hꝫ.ideo ꝗſi in vino ſit cocta ꝛ cataplaſmet̄ ꝯ ſcrofulas
F ap̄ata tumoreſqꝫ mām̄illaꝝ vꝫ.¶ Succus eiꝰ ſi cū vino bibat̄ ſtranguriā.i.difficultatē mingēdi diſſoluit: ꝛ lapidē frangit. Sciatice ꝯueniēs inteſtina ſanat vulnerata.ſi cū aceto coq̄t̄
G dolorem capitum locoꝝ mitigat.

Capitulum.cclxxiij.

Alū. Rabbi Moyſes ca.ō malo. Ex
m eis q̄dā ſūt dulcia.q̄dā pōtica.q̄dā ſtiptica ꝛc. Hoc idē dic̄ Auerrois.v. Colliget.auc. Auenzoar. Sera.li.ag.c.de malo. Et ex eis q̄dā ſūt ſtiptica.q̄dā pontica.q̄dā dulcia. q̄dā acetoſa.ꝛ q̄dā inſipida aq̄ſa. In dulcibꝰ ē ſuba aq̄ſa tpate ſube.ꝛ in pōticꝭ q̄ꝺ vincit ſup eā ē ꝯpamētū fri.terreū.ſ3 ſtipticꝭ eſt hec eadem ſuba cū ſuba aq̄ſa: ꝗ in dulcibꝰ. Et i acetoſis ē ſuba aquea frigida.

r

Operationes.

A ¶ Rabbi moyſes. Malū odore ſuo corroborat cor ⁊ cerebꝝ: ⁊ iuuat ptiſicꝭ ⁊ melācolicꝭ. ſꝫ comeſtio eiꝰ peioꝛ eſt oīm comeſtōe fructuū. generat ventoſitatē. ſ. quā gñat in. ij. ⁊. iij. digeſtiōe. ita vt ſit dictū a ſapiētibꝫ ꝙ gñat ptiſim ⁊ ethicā. eo ꝙ hmōi vētoſitates inflant arterias ⁊ venas.

B ¶ Hal. vij. ſim. far. ca. Milea. i. pomaria. ⁊ eſt arboꝛ mali. non quelibet eſt viniꝰ naſe. ſic neqꝫ fructꝰ. Nam pomoꝝ alia ſunt dulcia. alia vero auſtera. alia pōtica. alia ꝟo acida. alia ꝟo non totaliter exoluta ⁊ aqſa. ⁊ ꝑdominaꝛ aqſitas in his vt ſit complexio eoꝝ humidioꝛ ⁊ frigidioꝛ. Terreitre ꝟo frigidū dominaꝛ in pōticis. Indigeſtū ꝟo in auſteris. Hoc ⁊ aqueū frigidum ſic in dulcibꝫ euctatū dñaꝛ. Iſta āt ⁊ folia ſucci ⁊ cortices eius arboris adinuicem differunt.

C ¶ Vñ de herbis vti cū auſteris q̄dem ⁊ acidis. Vulnera ꝯſolidat. ⁊ flegmonū q̄ ſūt i gñatiōe repcutere id qđ influit. ⁊ ſtomachū exſolubilē. ⁊ vētrē corroborat. cū aqſioꝛibꝫ ꝟo mordaces flegmōes icipiētes: ⁊ eos q̄ ſūt i augmēto fmittere

D ¶ Qm̄ āt multa oībꝫ pomis humiditas inferꝛ palā eſt ⁊ ex eo ꝙ nulliꝰ eoꝝ ſuccꝰ ꝑdurat ſꝫ aceſcūt ⁊ corrūpunꝛ oīa. ſolū cū citonioꝝ (q̄ vtiqꝫ ꝓpter ꝑdominantē ſtipticitatē minꝰ ſunt hūida alijs) q̄ꝝ ſuccus cocꝰ cū melle durare pōt. ipſe āt ꝑ ſe neqꝫ ꝗ ē durabilis. Malūgranatū. lege cap. Granatū. ⁊ mala citonia lege citonia.

Capitulum. cclxxiiij.

m Ala maciana. exponit yſſ. ꝙ a loco dicitꝛ. Quidā ꝟo exponūt ſilueſtria. vulgari tñ hyſpanico etiā domeſtica oīa mariana dicūꝛ. Dyaſ. de ipſis ꝓpriū facit caplm inqt. Mariana cū adhuc immatura ſtiptica ſūt ⁊c. In alio tñ cap. exponit ꝙ ſūt eſtiua. apꝰ Sera. ꝟo ex ꝟbis Dyaſ. hētur ꝙ colligūꝛ i vere. Et Auicen. in h̄ ꝯcordare videꝛ.

Operationes.

¶ Aui. dꝛ ꝙ nocēt neruis ꝓpē neruualia. ſic dixit Dyaſ. ¶ Et ō viribꝫ cordis di. ꝙ ꝯfortat cor. A B

Capitulum. cclxxv.

m Anna vt ait Aui. eſt ros cadens ſup lapidē ⁊ plantas. ⁊ hꝫ plures ſpecies. ⁊ denoīata eſt tereniabin. ⁊ ſiracoſt. ⁊ ſuccaꝝ haoſer ē de ſpēbꝫ eiꝰ. Et ait Aui. Manna diuerſificaꝛ ſcḋm diuerſitateꝫ reꝝ ſup q̄s cadit recipiēs ab eis diuerſitates ⁊ ſtutes. apud nos vidi duas ſpēs. vna q̄ꝝ ē gñuloſa nō ꝯiōcta gñulis. alia ꝯglobata q̄ artificio magꝭ videtur ſophiſticata ex zuccaro cocta ⁊ folijs ſene q̄ꝝ fruſtula immixta videnꝛ ſaporē (q̄ ſene) oſtēdit. ¶ Sera. li. ag. c. Men. i. māna eſt ca. ⁊ abſtergit ⁊ lauat. ⁊ eſt ca. in ꝓ. ḡ. tēpata hūiditate ⁊ ſiccitate. ¶ Et idē auc. Raſis dixit q̄dē manna cadit ſuper arborē que dicitꝛ tamariſcus ſicut mel. ⁊ qñ facit moꝛam ſup plantā illā albeſcit. ſꝫ qñ ibi nō moraꝛ ſꝫ colligiꝛ cito cū folio eius eſt viridis. Melioꝛ ex ea eſt cuius coloꝛ eſt clarus appꝛopinquās albedini. ⁊ hꝫ parū ruboris ¶ Plinius. Manna eſt omnis ros cadens ſu

ꝑ lapidē aut arborē. ⁊ fit dulcis. ⁊ coagulatꝛ ſicut
mel. ⁊ exſiccatur ſicut gūmi quēadmodū terenia
bin. Eſt alia ſpecies que vocatur tereniabin.
qua lege capitulum Tereniabin.

Operationes.

A ¶ Sera. auc. Raſis. Que de ipſo cadit ſup ar-
borē tamariſci ē bona tuſſi ⁊ aſpitate pectoris
Colligit eā Raſis ⁊ dicit. ꝙ manna cadit ſup ar
borē q̄ dr̄ tamariſcꝰ ſicut mel. ¶ Et idē au. Habix
B Eſt ca. i. ſi. ꝑmi ſicca ꝓpinquās caliditati. ꝯfert
relaxationi ſtomachi: ⁊ abſtringit ventrē: ⁊ cō-
uenit aque citrine qn̄ bibit̄ de ea. emplaſtratur
vēter. ⁊ ingredit̄ in medicinis apoſtematum.
C ¶ Et exſiccat catarrū qn̄ fit caput purgiū: qm̄
mūdificat cerebrū ⁊ expellit ab eo ventoſitatē
D groſſam. ¶ Et fortificat medicinas: qn̄ miſcet̄
cū eis i potionibꝫ ⁊ caput purgijs. ⁊ delet apo-
ſtemata flegmatica. ⁊ miſcet̄ in ꝯfectiōibꝫ ꝓpter
excellens iuuamentū qḋ eſt in ea.

Capitulum. cclxxvj.

Andragora vir. y. i. Spēs eiꝰ due ſunt
m Maſculꝰ ſcꝫ ⁊ femina. De maſculo in
iſto cap̄. tractat̄. Mandragora ſilis eſt
paruo peponi. dicta ꝙ hꝫ mala ſuaue olentia:
magnitudine mali matiani. vn̄ ⁊ latini eā ma-
la terre vocāt: eo ꝙ radicē hꝫ formā hoīs ſimilā
tē. Antropos eīm hō dr̄. huiꝰ cortex in vino miſ-
ſa dat̄ ad bibendū his quoꝝ corpꝰ ſecandū eſt
ꝓpter curā vt ſoporati dolorē nō ſentiāt. Ma-
ſculꝰ folia hꝫ ſimilia bete. ¶ Pliniꝰ li. xxv. Can
didꝰ q̄ ⁊ mas. niger q̄ femia exiſtimat̄ mandra
gora. ¶ Diaſ. Maſculꝰ ꝓo mādragora hꝫ folia
alba ⁊ maiora: lata ⁊ leuia ſicut bete. Mala eius
duplicia naſcunt̄ colore croceo. odore ſuaui cū
grauitate q̄ paſtores comedūt. ⁊ ſtatim ſomnū
capiūt. Auic. Mādragora fri. vſq ad. iij. gra.
⁊ humida. Dis āt mādragore radix magna ē:
hoīs forme ſilis. Mandragora eīm nomen eſt
ymaginis naturalis. ſcꝫ ſicut planta exiſtens in
forma hoīs. ¶ Ex herbario. Mandragora qꝫ
fortiſſimi odoris eſt ab hoīe ieiuno nō colligit̄
Maſculus autē habet albidiora folia et ma-
iora: ſed vtriuſq vis eſt vna.

Operationes

¶ Sera. Qn̄ ex iſta radice exhibet̄ alicui i po- A
tu vel cibo cū pane incidit ſumens eā in ſuber
Et iō vtunt̄ cirurgici qn̄ volūt mēbꝝ incidere.
¶ Et idē auc. Diaſ. Virtus maſculi eſt ꝙ ſi co- B
quat̄ radix i vino donec minuit̄ tertia pars. et
colat̄ ⁊ reponit̄ ⁊ accipit̄ ex ea q̄ntitas. ʒ. i. ⁊ ad-
miniſtrat̄ ad nimias vigilias. ⁊ ad ſecādos do
lores: ⁊ qn̄ fuerit neceſſe incidere aut cauteriſa
re ali quod mēbꝝ ⁊ volumꝰ ꝙ nō ſentiat̄: detur
ei in potu prius. ¶ Et bibant̄ duo oboli ex C
ſucco radicis cum mellicrato faciunt euomere
flegma ⁊ coleram ſicut elleborus. ſꝫ ſi accipiat̄
pꝉus occidit. Et cortex radicis ingredit̄ in me-
dicinis oculoꝝ ⁊ in naſcalibꝫ. ¶ Et qn̄ accipit̄ D
ex eo medius obulus ⁊ ſupponit̄ ꝓuocat men-
ſtrua: ⁊ extrahit fetum. Et qn̄ ponit̄ in ano ſicut
ſuppoſitoriū facit dormire. ¶ Et qn̄ radix eius E
coquat̄ cū ebore ſex horis mollificat eum ⁊ facit
ipm̄ abilē ad faciendū quācūq figurā voluerit
¶ Et qn̄ fit emplaſtrū cū folijs eiꝰ recētibꝫ cum F
ſale eſt ꝯueniēs apoſtematibꝫ calidis oculoꝝ
⁊ apaſibꝫ ſupuenientibꝫ vulneribꝫ ⁊ vlceribus.
et reſoluit apata dura: ⁊ ſcrofulas ⁊ exituras.
¶ Et qn̄ fricat̄ cū eo empetigō ⁊ barns ⁊ ſimi- G
lia eis ſex diebꝫ aufert ea ſine vlceratiōe loci. ⁊
ꝯferūt attritiōibꝫ q̄ fiūt in itinere. ¶ Radix ſo H
eiꝰ qn̄ terit̄ ꝯtritiōe forti: ⁊ fit emplaſtrum cū ea
⁊ aceto curat heriſipilā. ⁊ qn̄ miſcet̄ cum oleo ⁊
melle eſt bona morſui venenoſo. ⁊ qn̄ miſcet̄ cū
ſale ſedat cyrogras: ⁊ dolorē iūcturaꝝ. et ceōs
alios dolores. ¶ Fit aūt vinū cū cortice eiꝰ radi I
cis i hūc modū abſq decoctiōe. accipiat̄ de vi-
no dulci anphora vna. ⁊ ꝓijciāt̄ tres magne ra

Universidad
Biblioteca Públ

dicens in ea.⁊ det in potu q̄titas triū onolos illi quē neceſſe eſt icidere aut cauteriſare.⁊ nō ſentiet cauteriſatiōez aut inciſionē ꝓpter ſubet qȯ ꝯtingit ei.⁊ qn̄ ſumit̄ de ea nimis facit apo-

R pleriā. ¶ Succꝰ pomoꝝ eius qn̄ ſumit̄ in potu mūdificat matricē ⁊ qn̄ admiſcet̄ ei ſulfur.⁊ fit inde naſcale abſcindit fluxum matricis.

L ¶ Colligit̄ aūt lacbrymꝰ huius plante: qn̄ pfo-rat̄ radix eiꝰ.⁊ colligit̄ qȯ emanat ex lacbrymo in vaſe vitreato. Uerum ſuccus eiꝰ fortior eſt lacbrymo.⁊ nō eſt in om̄i pte radic̄ tm̄ de hu-miditate: ꝗ qn̄ vulneratur emittit lacbrimum: quod quidem experientia ſciri poteſt.

M ¶ Alia ſpēs q̄ noiat̄ narbus adminiſtratur a cirurgicis qn̄ volūt mēbrū aliqȯ incidere.⁊ qn̄ bibit̄ ſolatrū q̄d dr̄: ſuffocans ei eſt tyriaca.

N ¶ Et idē auc. Raſis. dixit mihi q̄dā ex antiq̄s babilonie. ꝙ q̄dam puella comedit q̄nq₃ poma mādragore.⁊ cecidit ſincopiſata.⁊ tota effecta eſt rubicunda.⁊ quidam ſupueniēs effudit ſu-per caput eius aquā nimis donec ſurrexit.

O ¶ Et ego vidi hoīes q̄ ſūpſerūt de radice eiꝰ cau-ſa īpinguādi.⁊ accidit eis ſic accidere ſolet hoī-bus ingredientibꝰ balneū ⁊ bibentibus poſt exitū vinū multū. Nam factꝰ fuit vultꝰ eorū ni-

P mis rubicūdus. ¶ Et idem auc. Dyaſ. Radicē mandragore multi dant ad amorem.

Capitulum.cclxxvij

Androgora femie. Sera. auctoritate

m Dyaſ. Et femie color eſt niger.⁊ noiat̄ landachis ſiue bandachis aut lactuca. Nā ī folijs eiꝰ ē ſilitudo cū folijs lactuce.⁊ ſūt pinguia grauis odoris.⁊ extēdunt̄ ſup faciem terre. in medio folioꝝ eiꝰ eſt ſimile neſpili. et eſt loſach.⁊ eſt citrini coloris. hn̄s odorē bonū. et intra ipm ſunt grana ſimilia granis pirorū. et habet radices magnas mediocriter duas vel tres adherētes inuicē exteriꝰ nigras ⁊ interius albas. ſup quas eſt cortex groſſus. Et hec ſpēs mandragore nō habet ſtipitem.

Operationes.

¶ Mandragora fortiſſimi odoris eſt a b homi- a
ne ieiuno non colligitur.
¶ Utriuſq₃ vis vna eſt. hec cum polenta trita b
feruores oculoꝝ ⁊ dolores aurium ſedat.
¶ Radix eiꝰ cū aceto trita ⁊ illita ignē ſacrū cu- c
rat. ¶ Aui. Mādragora ſomnū ꝓuocat. et qn̄ d
ponit̄ ī vino vehemēter inebriat. Illiuſq₃ viſus
eiꝰ ⁊ odoramētū faciūt apoplexiā. ¶ Lac eius e
euellit lētigines ⁊ pānū ſine mordicatiōe. ſolui-
do āt educit colerā ⁊ flegma. ¶ Radix eiꝰ trita f
cū aceto impoſita ſup heriſipilā ſanat eā. ſemē
eiꝰ matricē mūdificat. vel vomitū ꝓuocat.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum .ccxxlviij.

Arua. Serapion. Marua eſt planta
m ſilis praſſio: niſi q2 eſt lõgior. eo q̄ hab3
folia parua multa dura ⁊ aſpera: bo-
nũ odorem habentia dulcia. ſup̄ que ſunt pili
parui. ⁊ h3 ṽgas multas egredientes ab vna ra
dice. ⁊ albiores ṽgis praſſij: naſcit̃ locis mõtuo
ſis ⁊ aſperis. ¶ Et idem auctoritate Gal. Sa-
por eius eſt acutus pungitiuꝰ amarus. ⁊ virtꝰ
eius eſt que calefacit in ſecũdo gradu.

Operationes.

A ¶ Serapion. Virtus eiꝰ eſt q̄ abſtergit ⁊ in-
cidit. ⁊ puocat menſtrua. ⁊ occidit fetum.
B ¶ Et expellit ſecundinam. habet virtutem cale
factiuam acutam
C ¶ Et ideo quando bibitur decoctio folioꝝ eiꝰ
cum vino prouocat menſtrua.
D ¶ Et facit aborſum: ⁊ expellit ſecundinam.

Capitulum. cclxxix.

Arubium ſiue Praſſium. Serapion
m libro aggre. cap̄. Faraſion. i. praſſium.
Eſt herba habens ramulos multos
egredientes ab vna radice. ⁊ ſup̄ ipſos eſt hor-
ra pauca. Cuius color eſt albus. ⁊ virge eius
ſunt quadrate. ⁊ folia eius ſunt in lõgitudinẽ
pollicis. obrotunda rugoſa vel aſpera. ſup̄ que
eſt horra. Et ſemen eius ⁊ flores eius ſunt di-
uiſa p ramos eius. ⁊ ſemen eius rotundũ ad
aſperitatem tendens. Naſcit̃ in campis ⁊ in
edificijs domoꝝ. ¶ Dyaſco. cap̄. de marubio
Marubium vel Praſſium frutex eſt ex vna ra
dice. multas virgas habens albas ⁊ aſperas:
⁊ quadratas. Et folia ſimilia digito maiori. et
obrotũda ⁊ aſpera alba ⁊ rugoſa. ⁊ guſtu ama
ra. ſemen eſt illi obrotundũ ⁊ verticuloſum et
aſperum. Naſcitur locis multis. ¶ Auicẽ. li.
ſecũdo. cap̄. de praſſio. Praſſiũ eſt herba ama
ri ſaporis. ¶ Inquit oribaſius. Non ſunt cale
factio eius ⁊ exſiccatio ipſius fortes. Alij autẽ
dixerunt q̄ eſt calida in tertio gradu: ſicca in
ſecundo. Eſt aperitiuum: abſtergit ⁊ liquefacit
⁊ reſoluit ⁊ incidit.

Operationes

¶ Serapion inquit. Aperit opilationes ſple- A
nis et epatis. ⁊ mundificat pulmonem ⁊ pec-
tus pſcreatum. ⁊ prouocat menſtrua quando
bibitur. ⁊ quãdo ponitur exterius abſtergit et
reſoluit. ſuccus autem folioꝝ eius poſtq̃ eſt de
ſiccatus in ſole reſoluitur cum melle: et admi-
niſtratur ad viſum acuendum.
¶ Et fit cum eo ſternutatoriũ ytericis. ad mũ B
dificandum infectionem coloris. ⁊ adminiſtra
tur cum medicinis aperientibꝰ inſtrumenta
auditus. ⁊ datur ſuccus eius illis in potu qui
ſumpſerunt medicinas mortiferas. verum no-
cet renibus ⁊ veſice.
¶ Et emplaſtrum cum folijs eius ⁊ melle mũ- C
dificat vlcera ſordida. ⁊ euellit panariciũ ⁊ car ad morſum
nem putridam. ⁊ ſedat dolores lateris. Et fit canis rabidi
emplaſtrum cum marubio et ſale. et confert
morſui canis rabidi.
¶ Dyaſ. Folia eius ſicca: vel ſuccus folioꝝ eiꝰ D
vel ſemen eius elixum ⁊ bibitũ cũ melle ptiſicꝪ
⁊ tuſſientibꝰ ⁊ aſmaticis pdeſt. Toracem pur-
gat: maxime yriſ illirice mixta.
¶ Purgãdis vtiliter mulieribꝰ adhibet̃. Se- E
cundinas excludit: diu patientibus ſubuenit.
Veſice ⁊ renibus cõtrarium eſt. melle addito
vulnera purgat ⁊ illa detergit. Paſcẽtia vulne- nota
ra compeſcit. dolorẽ lateris tollit.
¶ Succus ſiccatus melle ⁊ vino addito caligi- F
nes oculoꝝ detergit. ytericis naribus immiſ-
ſus fert auxilia. cum oleo roſarum ſuccus eiꝰ
aurium dolorem mitigat.
¶ Auicẽ. Succus eiꝰ ꝯfert dolori auris anti- G nota
quo. ⁊ mũdificat ⁊ aperit meatꝰ auditꝰ. ⁊ remo
uet antiquũ dolorẽ eius. Succus eiꝰ cũ melle
eſt cõueniens ad acuendum viſum. mũdificat

pectus ⁊ pulmonē ꝑ eductionē ſputi.
H ¶ Eſt aperitiuū opilationū i epate ſplene ⁊ renibꝫ, ꝓuocat mēſtrua. ⁊ mūdificat matricem.
I ¶ Gal. viij. ſim. far. ca. de ꝑaſſio ſcḋm tranſlationē arabicā. ſapor eiꝰ eſt amarꝰ: ⁊ ꝑtus eiꝰ calida ⁊ ſicca in ſcḋo gḋu: vñ abſtergit ⁊ reſoluit.

Capitulum. cclxxx.

m Arrubiaſtrū vel Marrubiū nigrum. vel Marrubium ſilueſtre. Dyaſ. cap. Bubloete. id eſt marrubiaſtrū. Et eſt ſilis marrubio: niſi ꝙ folia eiꝰ nō ſūt rotunda: ſꝫ piloſa ſimilia folijs ignide magne vel acaliſeꝑ. idē virgas nigras ⁊ quadras hꝫ ⁊ aſperas ex vna radice virgellas multas ꝓferens.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Eius vires faciūt ad ſerpentū morſus ⁊ ad ſuſpirioſos. ſtrumas diſſoluit. ⁊ mēſtrua
B ꝓuocat. ¶ Decoctio eiꝰ in aqua cū grano ſolis
C ⁊ modica liqricia ſtomacho bñ ꝯuenit. ¶ Folia eius addito ſale in cathaplaſmatibꝫ compoſita morſus caninos mitigant in cinere calido miſſa ⁊ marcida facta cōdilomata ſoluunt.
D ¶ Uulnera ſordida melle addito purgant.

Capitulum. cclxxxi.

m Atriſſilua. Pandecta ca. cccccxxxiij. Matriſſilua latine. grece ſplenon vel ſplenaria vel linealis vel periclimenos Herba eſt cuiꝰ folia ſunt ex altero latere ſubalbida. ⁊ ex altero viridia ſe adherēs ⁊ inuoluēs ſepius cuiꝰ fructus eſt magnitudinis cubebarꝫ in ꝓncipio viridis ⁊ cū maturauerit citrini coloris tendētis ad rubedinē poſiti ordinarie. et ꝯcluſi in duobꝫ folijs ſimul ꝯiunctis. exiſtentibꝫ in capitibꝫ ſtipitū iuxta eum. ¶ Dyaſ. cap. Periclimenos frutex eſt ſimplex i circūitu folia habēs alba ⁊ ſimilia edere. ⁊ circa ipa folia ꝓgeſūt tenues: in qbꝫ eſt ſemen edere ſimile. qḋ ſemen folijs adheret. durū vt cū vi leuetꝰ. Radix eſt illi groſſa. Naſcitꝰ in locis cultis ⁊ in ortis: et inter roſas: ⁊ intercluſis locis. ⁊ coheret ſibi vicinis fructibꝫ vel circūuoluitꝰ. Gal. Periclimenos. i. matriſſilua. vtilis eſt fructꝰ: ⁊ folia in eiſue ſimul. ⁊ calefactiue exiſtentia virtutis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Semē eiꝰ collectū ⁊ in vmbra ſiccatū ⁊ cū vino bibitū diebꝫ. xl. ſplenē ſiccat. vrinā ſan
B guineā ſepta die ꝓuocat orthonoicis ⁊ ſubglutientibꝫ medetꝰ. ¶ Diu parturientibꝫ ſubuenit. ſimilis ꝑtus eſt folijs ipſiꝰ. xxxvij. diebꝫ bibita genitalia ſemina hoīs ꝑuat. oleo mixta ⁊ per uncta frigora periodica excludit.

¶Gal. Ita ē vrinatiua ⁊ vrinā ſanguineā opeꝛ
C bibita vſqꝫ plurimū ī ꝓncipio ꝓpo vrinatiua ſo⸗
lū eſt. ¶Extrorſū ꝓpo cū oleo vnctū calefacit. iu⸗
D uat aūt ſpleneticos ⁊ yctericos. ¶Meſura
E ꝓpo vocatiōis dragos eſt vnus cū vino: ſiccat āt
ſperma. Et qdā aiunt. ſi plurimū bibaꝛ omīſa⸗
nā in generatiui fiunt q̄ bibūt. ¶Quidā āt et
F terminū dieꝝ in hu⁹ potu ſic Dyaſ. facit ſepteꝫ
⁊ .xxx. dies repiri ab eo ponūt. Ita āt ⁊ vrinas
ſanguineas fieri vt a quarta dieꝝ.

quideꝫ eſt ſimile. deficit quidē ab eo multum in
virtute. ⁊ ꝓpterea neqꝫ vtiꝛ aliqs eo. ſupfluū eī
eſt praſſio exiſte ita copioſo vbiqꝫ terraꝝ mel⸗
liſolio vti. Si ꝓpo aliqñ nō affuerit praſſium:
licet hoc vti in oībus in quibus vtimur illo: ſciē⸗
tes qꝛ ab actu deficit.

Operationes.

¶Sera. Folia ei⁹ cū vino bibita ⁊ ī cataplaſ⸗ A
matibus vim ſcorpiōis optime curat. Caninos
morſus ad ſanitatē ꝑducit. ¶Elixatura ei⁹ id B
facere pōt. cui⁹ elixatura fomēto adhibita men
ſtruis lōgiſſimi tpis impat. ore retenta dolorē
dentium mitigat. yctericis opitulaꝛ. Folia
ipa oīa ſimiliter facere pñt. tortiōibus recte adhi
beꝛ. ¶Et vt electuarium ortbonoicis ꝓdeſt ſale C
addito. ⁊ anbeloſis: ⁊ qui nō pñt iacere. ⁊ in ca⸗
taplaſmatibus adhibita ſcrofas ſpargit: vulne⸗
ra purgat articis opitulaꝛ. ¶Et qñ fit empla⸗ D
ſtrū cū ea ſedat dolorē iuncturaꝝ. ¶Et idē auc. E
Aben meſuey. Pꝛopꝛietas ei⁹ eſt letificare aīaꝫ
¶Et idē auc. yſaac. Qñ comediꝛ bedarūgie in F
ieiunio ꝯfert ſtomacho frigido ⁊ humido. ⁊ fa
cit digeri cibū groſſuꝫ. ⁊ apit opilatōes cerebri.
¶Et de ꝓprietate ei⁹ eſt ꝯferre debilitati cordis G
⁊ auferi cardiacā. ⁊ remouet afflictiōes. ſollici⸗
tudines ⁊ timores q̄ accidūt a melācolia et hu⸗
more aduſto qbus nō poſſunt dormire. ¶Auicē. H
de viribus cordi dictis qꝛ ꝯfortat cor.

ou cedry. **Capitulum. cclxxxij.**

Meliſſa vel meliſſa. Pan. ca. cc. Meliſſa
m ſilis eſt praſſio: hñs tñ citri odorē ca. ⁊
ſic. in. ij. g. Sera. li. ag. cap. bedarūgie.
auc. Dyaſ. Bedarūgie vel meliſophilos: qđ ſic
dr eo qꝛ libēter eā apeſ māducēt. herba ē tirſos
hñs q̄drātos hirtos plurimos ex vna radice.
⁊ folia ſilia hublote. maiora tñ ⁊ tenera ⁊ non
ſic aſpa vt citꝛ in odore. In alio Sera. habeꝛ
ſic. Meliſophilos. i. meliſſa herba eſt ſup quā
apes delectanꝛ ſtare. ⁊ virge ipi⁹ ⁊ folia ſilanꝛ
virgis ⁊ folijs marrubij ſilueſtris. ⁊ virge ei⁹ ⁊ ſti⸗
pites ſūt anguloſi q̄drāguli. ⁊ folia eius ſunt
maiora folijs marrubij ſilueſtris. ⁊ nō ſunt pilo
ſa ſicut folia ipi⁹. ⁊ odor ei⁹ eſt ſicut odor citri. Gal.
vij. ſim. far. cap. meliſo foliū. i. meliſſa. Praſſio

coroa d Rey

Capitulum.ccLxxxiij.

Ellilotū. Pla. Mellilotū ca. eſt ꝛ ſic.
m in p̄.ḡ. Cuiꝰ ſemen ſilr appellaṫ. ꝛ qꝛ ſe-
micirculi formā hꝫ etiam corona regia
dr̄. Semē cū corticibꝰ in medicinis poniṫ ac p
treſ ānos ſeruaṫ. Adeo nāqꝫ paruū eſt ꝛ adhe-
rens cortici. vt vix inde poſſit ſepari. Virtutē hꝫ
ꝯfortādi et aromaticitate. diureticā ex ſubtili-
tate ſubſtātie. Idē corona regia dr̄. qꝛ vagine
ſeminū eiꝰ formate ſūt ad modū ſemicirculi: q̄
cū ſuis ſeminibꝰ ponūṫ in medicinis. Herba
ip̄a hꝫ folia rotūda viridia. ꝛ rami eiꝰ ſūt ſubti-
les multū: ꝛ folia eiꝰ rara. ꝛ ſemina eiꝰ hn̄t vagi-
nas ſubtiles rotūdas: ſicͭ vīge puulorꝫ: in quibꝰ
ꝯtinenṫ. Et ſūt illa ſemia pauca glauci colorꝫ
rotūda: minora granis ſinapis. Et qḋ de ipſa
adminiſtraṫ ſunt ille vagine cū eo qḋ eſt in eis
ex ſeminibꝰ vel granis: flos eiꝰ eſt citrinꝰ boni
odoris. Hec habenṫ etiam a Serapione cap̄.
Alchelialamech. Dyaſ. ca. de mellilotꝰ. Mel-
lilotū diaforeticū eſt ꝛ modicū digeſtorīū ē cū
nimietate caloris. Gal. vij. ſim. far. ca. de melli-
loto. Mellilotū mixte ē ꝯtutꝭ. habet em̄ quid
ſtipticū ꝛ dyaforeticū digeritqꝫ. plꝰ em̄ in eo eſt
calide ſubſtātie q̄ frigide. Auic. ij. li. ca. de mel-
liloto. Mellilotū eſt flos plante coloris palee
in q̄ eſt figura lunaris cū raritate ſua q̄ndam
habens duriciē. Et ex eo q̄dā aliud eſt album:
ꝛ aliud eſt citrinū. ꝛ ex eo melius eſt qḋ eſt du-
rius. ꝛ cuius color ad albedinē parū̄p declinat
ꝛ ſapor eiꝰ amarior ſentiṫ. ꝛ cuiꝰ odor eſt mani-
feſtior. Et idem aucto. Dyaſ. Melius ex eo eſt
croceus color. ꝛ eſt acutioris odoris: q̄uis eiꝰ
odor in p̄ncipio ſpeciei ipſiꝰ ſit paruus ꝛ debi-
lis. ꝛ ſic in colore eius color fenugreci.

Operationes.

¶ Serapion auc. Dyaſ. Mellilotū eſt ſtipti-
cū ꝛ mollificatiuū apoſtematū calidorꝫ ꝛ maxi-
me apoſtematū oculorꝫ ꝛ ani ꝛ teſticulorꝫ.
B ¶ Et q̄n coquiṫ cū rob ꝛ fit cū eo emplaſtrū. et
forſitan miſceṫ cū vitello oui. aut farina fenu-
greci. aut ſeminis lini. aut pulueris molēdini.
aut cū papauere ſolū cū aqua ꝯfert vlceribꝰ q̄
noīanṫ faul. Et q̄n miſceṫ cū bolis q̄ aſportāṫ
de terra q̄ dr̄ horā. aut miſcentur cū eo galle. ꝛ
diſſoluūtur cum vino ꝛ liniuntur cum eo vlce-
ra humida q̄ fiunt in capite: curat ea.
C ¶ Et poniṫ coctū ꝛ crudū in vino: ꝛ cū aliquo
illorꝫ q̄ diximꝰ ſup̄ ſtomachū: ꝛ ſedat dolorē eiꝰ.
Et q̄n exp̄miṫ ab eo ſuccus coctꝰ ꝛ miſceṫ cum
rob ꝛ ſtillaṫ in aurem ſedat dolorē eiꝰ. Et q̄nqꝫ
funditur ſup̄ caput cū aceto ꝛ oleo roſarꝫ: ſedat
dolorem capitis.

¶ Auicēna. Mellilotū ꝯfert apoſtematibꝰ ca- D
lidis ꝛ duris. ꝛ p̄prie cū careno ꝛ etiā p̄miſtum
cū vitello oui ꝛ farina fenugreci ſemine lini.
aut papaueris ſm̄ locum.
¶ Et cōfert vlceribꝰ humidis. ꝛ p̄prie linitū cū E
aqua: ꝛ cū aliquo deſiccatiuorꝫ appoſito cū eo
qḋ ſit ſicut galle. ꝛ lutū lene ꝛ lentes.
¶ Et confert apoſtematibꝰ auriū ꝛ doloribus F
ancharum ſuperpoſito emplaſtro ex eo cū ca-
reno: ꝛ reliquis que dicta ſunt. et diſtillatiōe fa-
cta in eis ex ſucco. ꝛ eius iuuamentum in dolo-
ribus eſt velocius ex ipſo quoqꝫ fiunt embroce
ꝛ ſedant ſodam.
¶ Et confert apoſtematibus oculi: facto em- G
plaſtro ex eo cum careno: ꝛ cum eis que dicta
ſunt vel decocta cum vino.
¶ Et ꝯfert apoſtematibꝰ ani et teſticulorꝫ fa- H
cto emplaſtro cū eis q̄ dicta ſunt. loco eius po-
nitur q̄ntum eſt pondus ipſius de camomilla
aut eius medium de foliis fici.
¶ Platearius. Vinum decoctionis eius con- I
fortat: et ventoſitatem incluſam expellit. O p̄pi-
lationem renum ꝛ veſice aperit.
¶ Semen eius in brodio poſitum ipſum fa- K
cit boni ſaporis: ꝛ boni odoris.
¶ Et potiſſimem eſt mellilotum ad emorroi- L
das cancrum ꝛ fiſtulam.

Capitulum.cclxxxiiij.

m Elon.Gal.viij.ſim.far.c.ſichirnis.id eſt melon. Melonis maturi ſuba ē groſſa. Fruus eius eſt q̄ infrigidat ⁊ humectat in ij. ğdu. Vn̄ fruus melonis maturi eſt abſterſiua. Dn̄at aūt i eo frigida ⁊ hūida cōplexio: nō m̄ forꝫ ſꝫ in.ij.ğdu. Dicat radix ⁊ ſemē eius q̄n ſiccant nō adhuc humida. Qn̄ ſiccat ſunt i. pri mo gradu ſiccitatis: aut in ꝓncipio ſecūdi. Et in eis eſt pl⁹ de abſterſione q̄n ſiccant q̄ꝫ in car ne eius ⁊ q̄ꝫ in carne cucumeris.

Operationes

A ¶Sera.li.ag.c.Rachera.i.melon. Qn̄ fit em
B plaſtꝝ cū eo ſedat apata oculoꝝ. ¶Et cortex ei⁹ q̄n ponit ſup caput infantꝫ ſedat apata calida q̄ fiūt in ei⁹ cerebro. ⁊ ponit ſup frontē illi⁹: ad cui⁹ oculos currūt humiditates. ⁊ phibet eas
C ⁊ tota carnoſitas. ¶Et ſemē q̄n ſiccat ad ſolē ⁊ ɔficit cū farina ordei: vel cū amido. ⁊ ſiccat bene: mūdificat cutem mulieꝝ q̄n lauant cū eo
D facies ſuas. ⁊ reddit eas ſplendidas. ¶Sꝫ radix melonis quando ſiccat ⁊ ſumit de ea in potu.ʒ.i.cum ydromelle prouocat vomitum.
E ¶Et q̄n accipit poſt cibū i hūc modū facit vomere ſine labore. ⁊ q̄n fit emplaſtrū cum ea curat vlcera q̄ dicuntur faui.

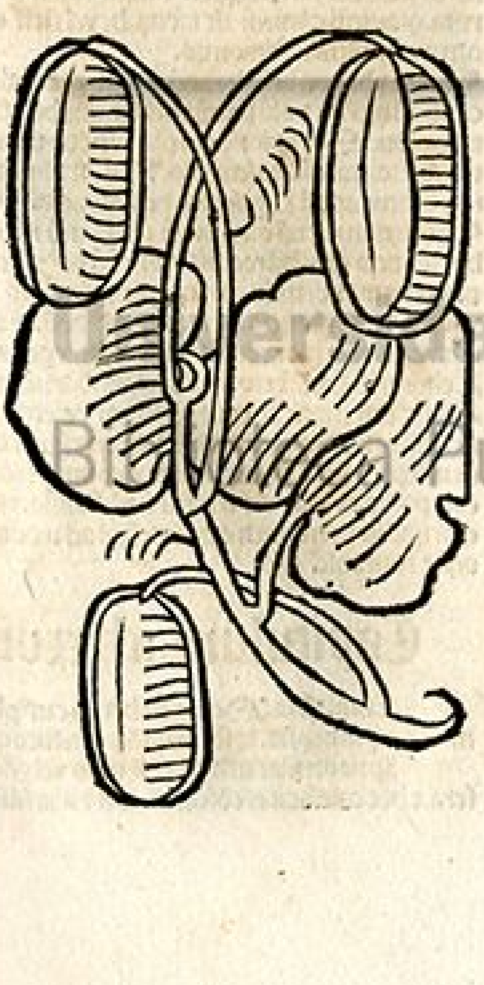

Capitulum.cclxxxv

m Elon Indus. Sera.li.ag.ca.dulaſia ſiue dulacha.i.melon Indus ſiue melon magnus. Vbi ſciendū q̄ melon magnus eſt melon Indus. qđ p Auicennam patet de cura tertiane pure. vbi laudat i tertiana ꝑdicta melonem Indum. Et ſubdit: ⁊ forſtaſſe nō nocet melon paruus.ergo melon Indus eſt melon magn⁹. Eſt enī melon paru⁹ habens virgulaꝝ colorem exteri⁹ eſt albus ⁊ dulcis. ⁊ eſt paruus ꝑ alia ſpecie melonis. lege ca. ꝑcedens qđ incipit Melon.

pateques

Operationes.

¶Sera. Melon magn⁹ ſiue Indus viridis ſcḿ Raſim ē fortis humectatiōis ⁊ extinctiōis. A
¶Et ɔfert febribus adurentibꝰ: ⁊ eſt frigidior alijs ſpeciebꝰ melonū ⁊ tardioris inmutationis in ſtomacho ⁊ longinquior a corruptione. B
¶Et ꝓpter h̄ eſt ɔueniēs febrientibꝰ colerā in ſtomacho ſuo ꝓpter ſuā groſſiciē ⁊ ꝓpter ſuam elongationem a conuerſione. et cōueniens caliditati febrili. quia extinguit caliditatem. C
¶Et ſedat inflāmationem eius. D
¶Et cucumer q̄dē facit opatiōeꝫ ꝓpinquā huic niſi q̄ pl⁹ ꝓuocat vrinā q̄ꝫ melon Indus. E

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cclxxxvj.

Elongena arabice. grece Melongia.
m Sera.li.ag.cap.melongia. Melōgia fructus ſunt oblongi: mediȷ̄ inter ru‑bedinem ⁊ nigredinem. ⁊ inueniunt̃ ex eis ci‑trine ⁊ albe. Et idem auctoritate filij Meſa‑gue: eſt calida ⁊ ſicca in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Generat melācoliā ⁊ opilatōes epatꝭ ⁊ ſplenis: ⁊ generat ſodaꝫ: ⁊ gñat emorroidas.

B ¶ Verū ſi ex capitib9 eı9 in vmbra ſiccatꝭ ⁊ ꝯtri‑tis fiat epithima ꝯuenit emorroidib9. ⁊ cū ipſa in oleo coquitur ſoluit: ſed in aceto ſtringit.

C ¶ Et ideo nō hꝫ ꝓportionē abſtringēdū vel ſol‑

D uendum. ¶ Rabbi moyſes cap. de Melōgena valet ꝯ nauſeam ⁊ vomitū. ⁊ ex cibis eſt peior.

Universidade
Biblioteca Publica

Capitulum .cclxxxvij

Emithe. Dyaſcorides cap. memithe.
m Memith: vel glaucum eſt ſuccus her‑be eiuſdeꝫ nominis. folia habentis pa‑pauerı ſimilia. Hec folia calido cinere coope‑riuntur: ⁊ ſic ſuccum emittunt. Aliȷ̄ herbam in ollam mittunt: ⁊ circumliniunt creta et in fur‑num ferventem mittunt. Et ſic folijs maceratꝭ ſuccū exprimunt: ⁊ ſiccatū in ſole in paſtillos re‑digunt. Eius eſt optimū qđ eſt croceı coloris intus ⁊ guſtu conarū. et odore graui miſcetur ocularib9 medicinis. ⁊ cetera. Et idē ſm aliam tranſlationē cap. ſupdicto. Glauciū ſiue me‑mithe ſuccus eſt herba naſcentis in Syria in gerapoli. Folia habet ſimilia miconis ceratiꝭ ſed pinguiora. ⁊ ſup terrā ſparſa. odorem habꝫ grauem. guſtu amaro ſuccum multum habet croci ſimilem. Folia eius ciues mittūt in caca‑bis ⁊ in cibarijs coquunt. que cum coxerint ex‑ſuccant ⁊ glaucium faciunt.

Operationes.

¶ Plinius cap. de glaucio. Glaucium in ſyria ⁊ perſia naſcitur humilis herba. folijs decliſis fere papaueris minorib9 tamen ſordidioribuſꝫ ꝙ odoris tetri. guſtus amari cum ꝯſtrictione ⁊ ſtipticitate ⁊ gummi habet croci coloris. A

¶ Multi vero errauerunt in hac herba quidaꝫ putauerunt ꝙ eſſet celidonia. Quidam puta‑uerunt ꝙ eſſet papauer cornutum. et ſic voca‑tur apud Auicennam. B

¶ Et ego vidi meo tempe multos ſuꝑ errare ⁊ multi errauerūt tpe Dyaſco. Nā Dyaſcorides cap. de monteratides dicit. ꝙ multi falſo puta‑uerūt glauciū ibi fieri ꝓpter ſimilitudinē folio‑rum. ꝙ autem glauciū ſit memithe vel ſieff e9 apparet multis teſtimonijs. C

¶ Nam vbi ponūt Alexander ⁊ aliȷ̄ greci glau‑cium. Auicēna ⁊ aliȷ̄ ponūt ſieff memithe. Pre‑terea apud Serapionē quicqͩ dicit de memi‑the auctoritate Dyaſcoridis. Non eſt aliud ni‑ſi ꝙ dicitur apud Dyaſco. ca. de Glaucio. D

¶ Inuenitur etiā oleū nouū glaucinū nō ob hoc glaucio ꝙ nihil recipit glauciȷ̄. cui9 ꝯfectio‑nem etiam inueni in antiquo antidotario ſic vocatā ⁊ ſine glaucio. ⁊ eſt omnino calidū. ꝙ aūt ſm veritatem glaucium ſit memithe. lege cap. Celidonia. Gal. ſexto ſim. far. cap. Glaucium. Glaucium ſtipticat cum quadam delectatio‑ne: infrigidat tamen manifeſte. ita vt ſanet qui‑dem ſepius heriſipilata: et eſt in compoſitione compoſita exaquoſa ⁊ terreſtri ſubſtantia. veri‑ꝰ frigidis non tamen extreme. ſed ad modum aque fontanie. E

Capitulum.cclxxxviij

Enta. Pla. Menta eſt herba cui9 plu‑
m ra ſunt gña. Eſt eīm qđā domeſtica que ꝓprie ortulana dr vel cōmunis vel odori‑fera. ⁊ hec calefacit et cōfortat. Eſt ⁊ alia ſilua‑

tica q̄ mentaſtrū dr̄. de illa ſtatim poſtea tracta
bitur. Eſt alia mēta q̄ lōgiora ⁊ acutiora hʒ fo-
lia. ⁊ hec mēta Romana vel ſarracenica dr̄. hec
magꝭ diuretica eſt q̄ȝ alie. Et eſt alia mēta q̄ dr̄
aquatica. ⁊ vocaꝛ ſiſimbriū vel balſamita. Eſt
alia mēta nō odorifera. ⁊ illa ē calamētū. de q̄ i
ſeq̄nti. c. hēꝛ. Sera. li. ag. c. dichanacha. i. mēta
Et ex ea eſt domeſtica ⁊ ſilueſtris. ⁊ ramuli do
meſtici q̄ñ maſticāꝛ hñt colorē celeſtē. ⁊ ſūt in-
teriꝰ ꝯcaui. ⁊ in ſūmitatibꝰ ramuloꝝ ſunt q̄ſi li
cinia. ⁊ viret ⁊ augeꝛ eſtate ⁊ hieme. ⁊ hʒ odoreȝ
bonū. Et idē auc. Dyaſ. quidā noiant eā men-
tā: ⁊ eſt dichanacha. ⁊ eſt nota: hʒ ꝟtutē calefa-
ctiuā: ſtipticā ⁊ deſiccatiuā. Eſt alia ſpēs mēte
ſilueſtris. cuiꝰ folia ſunt aſpera piloſa maiora
folijs ſiſimbrij. ⁊ in odore ſuo ē pinguedo. ⁊ eſt
minꝰ iuuatiua in medicina q̄ȝ ſpēs alia. Idem
auct. Gal. In ſuba eſt plꝰ ſubtilitatꝭ q̄ȝ in alio
olere. ⁊ in ſapore eiꝰ eſt parua caliditas ⁊ pon-
ticitas. ⁊ ꝟtus eiꝰ eſt ca. in. ij. gdu. ¶ Dyaſ. ca. d
edioſmon. i. menta. herba eſt oibꝫ nota. q̄ ꝟtu-
tē hʒ termanticā ⁊ ſtipticā ⁊ ſerapticā. Paulus
cap. de menta. Menta eſt calida ⁊ ſicca in. iij.
gradu. Eſt eñ domeſtica ⁊ ſilueſtris. ⁊ eſt alia
q̄ dr̄ menta Romana vel ſarracenica: ſed do-
meſtica magis viſui medicine cōpetit. tam viri
dis q̄ȝ exſiccata magis eſt efficacie. virtutē ha-
bet ꝯſumptiuā ⁊ diſſolutiuā ex ꝓprijs q̄litatibꝰ ⁊
ꝯfortandi ex ſua aromaticitate.

Operationes.

¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Edioſmū. q̄dam mentā A
odoriferā vocāt. Eſt āt nō odorifera mēta quā
⁊ calamentū vocāt. vt in ſeq̄nti cap. dicitur.
¶ Contra fetorē oris ⁊ putredinē gingiuarum B
⁊ dentiū ex decoctione eius cū aceto os ablua-
tur. Ad appetitum ꝓuocandū cum impediꝛ ex
frigidis humoribꝰ exiſtentibꝰ in ore ſtomachi
fiat ſalſamentum ex menta et aceto: et modico
cynamomo ſeu pipere.
¶ Contra vomitū factū ex debilitate ꝟtutꝭ con C
tentiue: vel ex frigida cauſa. fiat decoctio mēte
in aqua ſalmacina ⁊ aceto. ⁊ ſpongia intincta
ori ſtomachi ſupponaꝛ ꝯtra ſincopim ex debi-
litate cum febre vel ſine febre. ſiue ex medicina
vel q̄cūq̧ cauſa cōteraꝛ mēta ⁊ diſtemperetꝛ cū
aceto. ⁊ fruſtū panis aſſi i igne ponaꝛ in aceto
illo. ⁊ dimittaꝛ tamdiu q̄ inde humecteꝛ ⁊ na-
ribꝰ applicetꝛ. ⁊ exinde fricentur labia gingiue ⁊
dentes. et ligetur in tempꝛibꝰ ſup venas pul-
ſatiles. tempoꝝ ⁊ brachiorum. et patiens ma-
ſticet et humiditatem tranſglutiat.
¶ Ad matricē mūdificandā teneritates mente D
coquāꝛ in vino. ⁊ fiat inde ſuppoſitoriū ꝯ colicā
paſſionē faſciculi mēte coq̄nt in vino ⁊ oleo. et
ſupra renes ⁊ pectinem cathaplaſmetur.
¶ Contra coagulationē lactis in māmillis ꝑ- E
dicti faſciculi mente in vino ⁊ oleo decocti ⁊ ſu
perligati mammillis ſoluit. habet eñ ſimiliter
vim attrahendi venenū: ⁊ q̄ñ datur cū aliqua
medicina ꝯtra venenū detur cū ſucco eiꝰ. Sed
ſuccus mente rōne vel ſarracenice vel vinum
decoctionis cū melle mixtū valet ꝯtra opilatio
nē ſplenis ſtomachi ⁊ epatꝭ ⁊ naturaliū viaruȝ
ex frigido humore ⁊ etiā ex ca. ſine fe.
¶ Succus etiaȝ datus lūbricos occidit. Auri F
bus inſtillatꝰ vermes necat. Decocta herba in
vino ⁊ oleo ⁊ cathaplaſmata ſoluit ſclirosim et
duriciem apoſtematum ſuperiorum.
¶ Vinū decoctiōis ⁊ puluis eiꝰ in cibis datus G
digeſtionē ꝯfortat. fomentū factū ex aqua de-
coctionis matricē infrigidatā calefacit. Sac-
cellatio facta calefacit. Et ſaccellatio ex pulue-
re eius reuma frigidum capitis ſtringit.
¶ Palladiꝰ de agricultura libro. iij. In men- H
ſe februario mentā ſeri ꝯuenit plantis vel radi
cibus circa aquas vel in humido loco.
¶ Pla. Menta domeſtica ſiue ortulana magꝭ I
competit viſui medicine q̄ȝ alie. habet virtutem
conſumendi ex proprijs qualitatibꝰ ⁊ confor-
tandi ex aromaticitate.

rem q̄ fit ſub oculo ⁊ ẏpopias dyaſ'orat.
¶ Et tu debes ſcire q̄ om̄es medicine q̄ terunt ⁊ hn̄t acuitatē. attrahūt cito ex pfundo corpis humiditates quas recipiūt in locis illis. D
¶ Et melius q̄dē in his eſt vino decoquētes ca thaplaſmate ipm viride magis q̄ȝ ſiccū vehemē tius poſtq̄ȝ deſiccat: ⁊ pp̄t' adurendū ſicut que cauſtica. ⁊ queciq̄ȝ farmacoꝝ calida ſūt ⁊ acria: ⁊ ſubtiliū partiū facile attrahētia fūdit' ad ſe totam adiacentem humiditatem. E
¶ Amaritudo aūt q̄ ineſt ei breuis q̄dē om̄ino eſt. operat aūt in quibuſdā ſicut q̄ violentius. ⁊ q̄ꝺ ꝯſiſtit vehemēti caliditati cū ſubſtātia ſubtiliū partium. Et ideo q̄n ſumit in potu ei' ſuccus: aut fit criſtere cum eo: occidit aſcarides et lumbricos. Et valet ad morſus ferarū. ⁊ occidit ſimiliter vermes q̄ generant in auribꝰ et in vlceribꝰ profundis. F
¶ Et q̄n fit naſcale cū eo aut ſumit in potu: occidit ⁊ expellit fetū. Igit inciſiua q̄dem virtus ineſt ei ꝑpter caliditatem eius ⁊ ſubtilitatē partium ⁊ amaritudinē. ſola itaq̄ȝ ꝑpter om̄ia p̄dicta cōfert om̄ibꝰ aſmaticis ⁊ ẏctericis. ꝑpter amaritudinem maxime ſicut ⁊ pene om̄ia cetera purgando ⁊ mundificando epatis opilationes. eſt autem ad om̄ia predicta efficacius quod monſtratum eſt. G

Capitulum. cclxxxix.

m Enta nō odorifera ſiue calamentum. Pandecta. ca. cxiii. Calamētū arabice grece calaminthis. Latini ꝟo nepita vel menta nō odorifera. Sciendū q̄ i iſto ca. tractabit de calamēto. q̄ calamētū ꝺ' mēta nō odorifera. ¶ Pla. Calamētū eſt herba q̄ alio noīe ꝺ' mēta nō odorifera vel nepita. ca. eſt ⁊ ſic. i. iij. g. Meli' eſt mōtanū. q̄ magi ſiccū. Cū flores pducit ꝺꝫ colligi. ac p annū pōt ſeruari. Habꝫ āt ꝟtutē diſſoluēdi ⁊ ꝯfortādi. ¶ Auic. Menta nō odorifera ſiue calamentū. Aliud ē fluuiale. aliud eſt montanum yſopo ſimile in ſapore. et ſimiliter eius folia ſunt ei ſimilia.

Operationes

A ¶ Q̄n bibit ſucc' ei' cū aq̄ mellis: dyaforat totū corp' ⁊ ꝓuocat ſudorē. ⁊ terit cū oleo. ⁊ coq̄t ⁊ inungitur corp': ⁊ ꝯfert rigoribꝰ periodicis.
B ¶ Et q̄n fit emplaſtꝝ ſup ſciam hn̄tibꝰ ſciaticū dolorē ꝯfert valde. trahit eīn fundit' ad intrinſecā ſupficiē. ⁊ calefacit totū articulū. ſupincē
C dit aūt manifeſte cutim. ¶ Et ſumptū in potu: vel appoſitū ꝓuocat mēſtrua efficaciter. et eſt ex medicinis q̄n ſumit magi ꝯferentibꝰ leproſis reſoluēdo humores reſolutiōe forti. ⁊ aufert liuo

Capitulum.ccxc.

m Entaſtrū. Pli. Mētaſtrū ē mēta ſilueſtris
differēs ſpecie foliorū q̄ſi figura ozimi co
lore pulegij. ꝓpť qḋ ⁊ q̄dā ſilueſtre pulegiū vocāt

Operationes.

A ¶ Huis cōmanducata ⁊ i poſita elephantiā ſanari
traditū ē: ſic magni pompeij etate. fortuito cu-
iuſdā exp̄imēto ꝓpter pudorē in facie illita cō-
B pertū eſt. ¶ Eadē vrunt̄ atq̄ bibunt̄ i vino ad
uerſus ſcolopendras ⁊ ictus ſerpentū. cū ſale
q̄ꝫ ⁊ oleo ⁊ aceto aduerſus ictus ſcorpionum.
Deniq̄ꝫ aduerſus oīa venena hec folia ſeruant̄
C ad farine modum arida. ¶ Mentaſtrū q̄ꝫ ſub-
ſtratū vel acceſum ſcorpiōes fugat. potū: ſcias
D purgat: ſꝫ prius necat. ¶ Ortonoicis torminibꝰ
colericis efficaciſſimū. Itēq̄ꝫ podagris i poſitū.
E ¶ Succus eiꝰ auribꝰ ꝑminoſis inſtillat̄. ¶ In
F morbo regio dat̄ ⁊ ſtrumis illinit̄. oīa venenis
inbibet. tineas pellit: ⁊ cōtra pauriginē valet.

Capitulum.ccxci

m Eu. Dyaſ. Meu qḋ eſt amanticū dr̄. in
Macedonia ⁊ in hiſpania naſcit̄. tyrſo
⁊ folijs a niſo ⁊ aneto ſimilibꝰ. aſcendit de terra
vſq̄ꝫ ad cubitos duos radicibꝰ ſparſis ac tene-
ris ac curtis lōgis: ſuauiq̄ꝫ odore: guſtu calido:
linguā mordēte. vires hꝫ radix ipa eleuantes.
¶ Pla. Meu eſt herba in. ij. gdu ca. ⁊ ſic. Hu-
ius radix appellat̄ ſibi noīe. Et p̄cipue competit
vſui medicine. Unde radix i medicinis debet
poni q̄ p duos annos pōt ſeruari. ꝟtutē habet
diureticā ex ſubtilitate ſubſtātie. attrahendi et
ꝯſumēdi ex q̄litatibꝰ ſuis ¶ Pli. cap. de Meu.
Meu radicula eſt herbe aſpera tenuis ⁊ oblō-
ga ſua ꝟtute olens. ca. eſt ⁊ ſic. in ſcḋo gradu.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Uires eius habet radix re- A
laxantes. vnde trita ⁊ elixata in aqua datur in
potione vtiliter ad renum dolorem ⁊ ad veſice
cauſas: vrinam prouocat.
¶ Stomachi inflationes ⁊ torciones inteſtino- B
rum mitigat: ⁊ ſtericas. hoc eſt dolores matri-
cis curat. Artriaſim mitigat.
¶ Totacis reumatiſmo cum melle vt electua- C
rium datum prodeſt.
¶ Menſtrua etiam per fomentum prouocat. D
Stranguirias infantiū vt cataplaſma impo
ſitum ſup pectinem ſoluit. Ex quo ſi plus bibi
tum fuerit capitis dolorem cōmouet.
¶ Platearius. Uinū vel aqua decoctōis eius E
reſoluit opilationes ſplenis ⁊ epatis ex frigida
cauſa facta. ⁊ etiam ſtranguiriam ⁊ diſſuriam.
Aqua vero competentius in eſtate datur iuue
ni. Uinum autem in hyeme ⁊ ſeni.
¶ Puluis eiꝰ cū feniculi ſemine in cibo vel po F
tu datus excludit inteſtinorū ſtomachiq̄ꝫ vēto-
ſitatem ⁊ ꝯſert. Contra tenaſmonem ex frigi-
da cauſa in vino decoquit̄ herba ipſa

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Capitulum .ccxcij.

m El. Auicenna prima fen. quarti canonis. cap. de hora cibationis febricitantium. qui dicit q mel canne eſt zuccarum. ꝛ hoc ſimiliter inuenies ſi leges capitulum Zuccarum. Nam inuenies q eſt zuccarum q ſcʒ propter ſui pinguedinem non induratur. Hoc ſimiliter vult Galienus ſeptimo ſim. far. dicens zuccarum quidem vocatum quod ex media et felici ꝛ arabia portatur. Coagulatur quidem vt quidam aiunt cannis. Eſt aūt ꝛ illud mellis ſpecies. minus autē ex eo illud quod a nobis dulce. virtute autem ſimile eſt ei inquantum abſtergit ꝛ ſiccat ꝛ dyaforat. Et ſimiliter mel canne quodam eo reſiduo zuccari quando decoquitur. vel ipſemet ſuccus. Eſt alia ſpecies mellis quod dicitur mel rubeum. ꝛ eſt idem quod ſupra. Et ſimiliter alia ſpecies mellis quod vocaꝫ mel ſtoracis. ꝛ eſt illud mel lubue. vt ſupra. Eſt ſimiliter aliud mel quod vocatur mel acanum. ꝛ interpretatur mel ſine fumo. ꝛ eſt mel caſſiafiſtulatū. ꝛ eſt pulpa caſſiefiſtule. Et eſt mel mirtinum: quod fit ex duabus partibus mellis: ꝛ vna ſucci mirti. vt apparet in antidotario Galieni minori qui incipit Confectio mellis mirtini. ¶ Galienus. vij ſimpli. far. cap. de melle. Mel calefacit ꝛ ſiccat in ſecundo gradu. Eſt autem ſimplicis: vt eſt dicere maxime virtutis ꝛ complexionis. Dyaſcorides. Mel eſt ſuccus roris celeſtis quem apes colligunt. et habet in ſe quaſi compoſitionem quandam quoniā ex multarum herbarū flore et ſucco colligitur. Ideoq; omnibus valitudinibus proficiens omnibus antidotis miſcetur. ¶ Item mel apum in plenilunio capiēdum eſt ſereno die abrumpi ſtatim ac reſilire guttas vtilitatis eſt indicium. Bonitatis vero probatio eſt vt ſit odoriferum: ꝛ ex re dulci glutinoſum ac perlucidum. Cum autem eximitur mel: apes abigi fumo vtiliſſimum eſt ne iraſcatur ꝛ mel auiditate vorant. Mel calidū eſt et ſiccū. Conſeruat ꝛ mundificat. In medicinis ponitur vt amaritudo ſpecierum eius dulcedine temperetur. in electuarijs quandoq; cū pulueribus miſcetur: vt diutius in maiori efficacia conſeruetur.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Mel vulneribꝰ ſordidis prodeſt. xiiij. diebus perunctum caliginem oculoꝝ detergit. Gargariſmo adbibitum vulnera faucium ꝛ ſinantes curat. vrinam prouocat. ventrem mollit.

¶ Tuſſientibꝰ ꝑdeſt. morſibꝰ venenatiſ occurrit. B

Morſibus etiam rabidi canis adbibitum curat patientem. Aridum comeſtum inflationes preſtat. Uerum mel eſtatis melius eſt: hiemis vero minus vile et ſpiſſum.

¶ Mel ſolum faſtidiū tollit: nauſeam ꝓhibet: pulmoni ꝛ omnibus interioribus medetur. C

¶ Serapion. Mel qñ ponitur in vlceribus fraudulentis ꝓfundis conuenit eis multum.

¶ Et qñ coquitur ꝛ ponitur ſup ſciſſuras cutis conſolidat eas. ꝛ qñ coquitur cum aneto humido: ꝛ linitur cum eo empetigo curat eam D

¶ Et qñ miſcetur cum ſale trito ꝛ diſtillatur in aurem ſedat tynnitum auriū: ꝛ linitur cum eo caput occidit pediculos ꝛ lendines. E

¶ Et qñ indumentum alicuius eſt breue nimis ſi eſt ex lana ꝛ vult q elongeꝫ: ſi irrorauerit illud cū aqua: deinde liniaꝫ cū melle elongatur. F

¶ Et mel abſtergit tenebroſitatem viſus qñ fit collirium cū eo quatuordecim diebꝰ cōtinuis et fiunt cum gargariſmate. G

¶ Et ꝯferunt apoſtematibꝰ gutturis ꝛ faucium: ꝛ ſquinātie. ꝛ ſi linuuntur cum eo gingiue puerorum tempe ortus dentiū eoꝝ: facit eos facile naſci ꝛ ſine dolore. ꝛ ſi accipiatur vel bibatur prouocat vrinas: et conuenit tuſſi. H

¶ Galienus. Sciēdum q plures ſunt ſpecies mellis. Eſt vna ſpecies mellis quod eſt mel viſuale. quod diuerſificatur ſm differentias ſupradictas. I

¶ Eſt alia ſpecies mellis quod vocaꝫ mel atheniēſe. quod affertur ab Athenis. Et eſt mel veſparum in locis ſubterraneis factuʒ. Et eſt idem quod mel paſtinatum vel granatū. vt in Alexandro. Et vocatur mel paſtinatum illud quod eſt mel granoſum. vt Oribaſius. K

¶ Eſt alia ſpecies mellis quod vocatur mel atticum. id eſt mel veſparum ſm quoſdā: ſʒ falſo. quoniam Dyaſcorides capitulo de melle dicit Mel ſuccus eſt roris celeſtis. Cuius genera ſunt duo. Unum quod cupiliones colligunt apes que ſunt oblonge. Aliud quod ſub terra inuenitur vel atticum limaticum. Etiam aliq dicunt q mel atticum dicitur ab attica regione Mel timum dicitur a regione Thima. L

¶ Unde Plinius inquit. Mellis attici ſumma laus toto orbe eſtimatur tranſlatum in atticam. Sed thimum magis laudatur. quare in aliquibus antiquis antidotarijs mel atticum: mel thimenum exponitur. M

Capitulum .ccxciij.

melga

Edica. Dyaſco. cap. cot. i. medica grece. Cot eſt herba ſilis trifolio q̄ infra ſemū naſcit̄. Folia hʒ anguſta. ⁊ ſgulā ſilem trifolio. in q̄ ſgella ſemē eſt vt lēticula. illud ſemen miſcet̄ pani p odore. Yſi. ꝓo medicā inter legumīa ſcpſit. ¶ Palla. li. ð agricultura. Medica ināt q̄ ſemel ſerit̄ q̄tuor ānis pmanet: ita ꝙ quater ⁊ ſepties poſſit p annū reſcīndi. Agꝝ ſtercorat. aīalia reficit. curat egrota. ¶ Plini⁹. Medica dr̄ vt a medio inuēta p bella Perſaꝝ q̄ latius intulit: ꝙ tanta eſt eius dos vt ex vno ſitu amplius q̄ꝫ ccc. annis duret.

Operationes

A ¶ Medica indu ſunt q̄dā troſiſci facti ex ea. et

B vngunt̄ in balneis. ¶ Hāc herbā equi ⁊ aſini

C comedūt. ¶ De q̄ Auicen. li. ij. c. Cot. Oleū cot eſt res magis ꝓferēs tremori.

Capitulum. cccxiiij.

neſpera

Eſpila. yſid. ait. Meſpila eſt arbor ſpinoſa fructu ſilis maloꝝ: ſꝫ paulo breuioꝛ. Vn̄ appellata ab eo ꝙ pillule formā habeāt ei⁹ poma. Pli. li. xv. Arbor meſpiloꝝ eſt de ampliſſimis. Folia ei⁹ anteq̄ꝫ decidūt rubeſcūt. radices multe ⁊ alte. ideoq̄ꝫ inextirpabiles ſunt. Pal. li. iiij. Meſpile loc̄ calidis mariſ me gaudēt: ſꝫ irriguis ⁊ frigidis ꝓueniūt. magis ī ſabulo pingui aut glareoſa terra cui pmixta

eſt arena vel argilla cum ſaxis. Serenda eſt talis menſe Marcio vel nouēbr. ſolo ſtercorato ⁊ ſubacto. ita vt vtrūq̄ꝫ caput tale ſterc⁹ obducat. Sūt ei⁹ incremēta tardiſſima. amat putari atq̄ꝫ circūfodi. ⁊ parco hūore ſiccitatis ſepe foueri. Serit̄ ⁊ ſemine: ſꝫ in lōgiore ſpargitur etatē. Si ſemibꝰ occupat̄ ſtilo ereo purgāde ſūt ⁊ amurca. vel hūana vetere vrina vel viuo calce ꝓfundēde: ſꝫ parci⁹ ꝓpter arboꝝ nocā: vel aq̄ decocta lupini. ſꝫ putat̄ hinc arbor ſterilis fieri. Fim⁹ ⁊ cinis vicū ſimul ſi radicibꝰ infundāt̄ ſterilē reddūt. Si formice moleſte ſūt. rubrica cū aceto ⁊ cinere tēperata necabūtur. Inſerit̄ mēſe Febeuario. Surcul⁹ mei⁹ ex arbore media debet aſſumi. Nam de ſūmitatibꝰ vicioſus eſt. In trūco fiſſa inſerenda eſt. nam corticis in acies ieiuna nil nutriet.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Meſpile folia ⁊ cortex idemq̄ꝫ radicis cortex tunſe ⁊ impoſite: cuicūq̄ꝫ tumori feruoriq̄ꝫ ſubueniunt. trita ⁊ ſicca cum melle cicatricem vulneri adducunt. A

¶ Haſta cū vino dulci ſanguinē reijcientibus opē ferūt. Itēq̄ꝫ cum vino ꝓpinata: veneficij potionibꝰ repugnāt: veſicā vrina largiori lauāt. B

¶ Serapion li. aggre ca. Zaror. auc. Dyaſco. Zaror arabice. id eſt meſpilū. ⁊ eſt arbor ſpinoſ C

Biblioteca Pública de Braga

ſa. cuius vna pars vocatur meſpilum: ⁊ habet fructū puū ſimilē malis paruis: bonum ad comedendū. Eſt ſtipticus bon⁹ ſtomacho cū comedit̄ retinet ventrē ⁊ tarde maturatur.

D ¶ Galien⁹ li. ij. de cibis. Fructus ei⁹ eſt ſtipticus ſtipticitate forti. ⁊ in folijs ⁊ in ſūmitatib⁹ eſt ſtipticitas. Virtus eſt ei fri. palā. qm̄ taliū omniū parū comedit̄. ꝯuenit non vt ficuū: aut vuarum coploſe. Negeſm̄ vt alimento: ſed vt medicinis ipſis indigemus magis.

E ¶ Et dicit in vij. ſimpli. far. cap. meſpilū qdam triconiū noīauit: eo ꝙ tria hab3 oſſula omnia intra ſe ⁊c. Stipticus autē eſt ſufficienter fructus huius arboris ⁊ vix edibilis: ⁊ retentius ſufficienter eſt ventris. Et in germinib⁹ eius ⁊ in folijs ſtiptica qualitas eſt non pauca.

F ¶ Dyaſ. cap. de meſpilo. ſm̄ tranſlationē grecam. Meſpilum ſemen habet rotundū: fructū minutum: matiano ſimilem. tria oſſa habens: vnde tricocinum dicitur. ſtipticum eſt ⁊ cuſtomachum: ventrē abſtinet: ⁊ tarde matureſcit.

G ¶ Alman. tract. iij. fri. ſunt ⁊ ſic. ventrē abſtringunt: ⁊ vomitū abſtinent. Et eſt alia ſpēs que in hiſpania naſcitur: quā multi epymelidā vocant. ſemen rotundū habens ⁊ trigonū. vnde ⁊ triconū dr̄. hoc bonū eſt ad edendū ſtipticum ⁊ ſtomacho aptum. ⁊ iſta eſt azarola.

Capitulum .ccxv.

m Illefoliū. Pli. li. xxiiij. Millefoliū qḋ ⁊ minoſilon dr̄. Caulē h3 tenerū ſimilē feniculo plurimis folijs. vnde et nomen accepit. Naſcit̄ in paluſtrib⁹. Ex herbario. Millefoliū q̄ ⁊ ambroſia vel archillea dr̄. in loc̄ cultis naſcit̄. h3 flores auroſos ⁊ albos ¶ Dyaſ. c. Minoſilos naſcit̄ i paluſtrib⁹ loc̄ tiruſm h3 ex vna radice mollē ⁊ ſubcuſum: ⁊ q̄ manib⁹ liniatū: ⁊ folia ſimilia feniculo.

Operationes.

¶ Dyaſ. Vulnera glutināt ⁊ ſine tumore cuſtodiūt. In dentiū dolore cū butiro iponūt̄ i modū emplaſtri. Cōtra vrine difficultatē bibit̄ cū aceto: ⁊ valet ꝯ calculū. A

¶ Gal. vij. ſimpli. far. Millefoliū ſiccatiue ē ꝟtutis. itantū vt ꝯſolidat vulnera. B

¶ Pli. Bibit̄ cū aceto ad difficultatē vrine vel veſice vel ſuſpiria ꝑcipit. eiſq3 ex alto. C

¶ Eadē ad dentiū dolorē efficaciſſima eſt. Folia ei⁹ etiā iā q̄ vſus ad vulnera eaq3 affirmat. D

¶ Ex herbario. Coma ei⁹ tunſa ⁊ appoſita nouis vulnerib⁹ dolorē tollit ⁊ eadē glutinat. Profluuiū ſanguinis ſtringit. eadē aqua potata diſſintericos curat. E

¶ Item valet ad dentiū dolorē Ad vrine difficultatē et ad tumorem. F

Capitulum.cccxcvj.

m Iliū ſolis. Sera.li.ag.c.culb.au. dyaſ.
Culb arabice.i.miliū ſol'is. Et ē herba
cuiꝰ folia ſilant̄ folijs oliue: niſi qꝫ ſunt
maiora eis ꝛ molliora ꝛ latiora. ꝛ ſūt eis iferio
ra.declinant ꝯſus terrā velut ſtent ſup ipaꝫ.ꝛ
hꝫ ꝟgas eleuatas ſubtiles ſic ſquinātū.ꝛ i ſū-
mitate ꝟge ē ſile i ramulo diuiſū i duas ptes i
q̄ ſūt folia minuta.ꝛ ſupra q̄dlibꝫ foliū ē ſemē
albū durū fere vt lapis rotūdū.i magnitudine
orobi pui.naſcit̄ in locꝭ aſpis ꝛ altis. Dyaſ.ca.
Licoſpmon.i.miliū ſolis eradion vocat̄ ꝓpter
fortitudinē ſemīs.et' folia ſunt ſimilia folijs oli
ue: ſꝫ latiora ꝛ oblōgiora.ꝛ ꝟgas tenues i groſ
ſitudine Junci lignoſas.ꝛ in ſūmo ꝟga diui-
ſa eſt in q̄ folia minuta ſunt.vbi ꝛ ſemē rotun-
dū ꝛ lapidoſum eſt ꝛ albū piſi ſimile.

Operationes.

A ¶Dyaſ. Virtꝰ ē ei mictualis.ꝛ ſemē eiꝰ bibitū
cū vino albo calculos frāgit: ꝛ vrinā puocat.
B ¶Pli.c.batanglifcos.i.miliū ſol.eſt ſemē eius
herbe q̄ dr̄ aſtoicos.qḋ ſi q̄s biberit frāgit lapi
C dē: ꝛ puocat vrinā. ¶Pau.c.calebi.i.miliū vel
granū ſolis: puocat vrinā ꝛ mēſtrua. ꝛ eſt ca. ꝛ
D ſic.in.ij.gdu. ¶Et vinū decoctōis eiꝰ ꝛ puluis
ipſiꝰ in cibis ſūptꝰ ſoluit ſtrangurīā ꝛ diſſurriā
ꝛ yliacā paſſionē. ꝛ oīa illa ſolū ſemē operat̄.

Capitulum.cccxcvij

m Irabolani. Pandecta. Sciendū qꝫ ſm
meſ. Mirabolanoꝝ ſpēs ſūt q̄nqꝫ. Et
ſūt fructꝰ arboꝝ in India exiſtētiū: ꝛ non
eiuſdē maneriei ſūt oēs ſꝫ diuerſoꝝ effectuū ꝛ
diuerſaꝝ formaꝝ. Vñ ꝯſtio. Mirabolanorū
ſpēs ſūt q̄nqꝫ bonoꝝ. Citrinꝰ: kebulꝰ: bellericꝰ
emblicꝰ indus. Quidā dicūt qꝫ ſūt oēs ab eaſ
dē arboꝝ pducti. ita qꝫ citrini ſūt d̄ pmo germi
ne. Et nigri indi ſūt in q̄bꝰ puenit cōplexio et
maturatio.ꝛ dixerūt qꝫ arbor eoꝝ ē de hiis ferent-
tibꝰ.ꝛ qꝫ citrini ſūt de pmo germine ꝛ nigri ſūt.
Kebulꝰ germē ſcḋm aliꝫ: ſꝫ falſo. imo pducūt
a diuerſis arboribꝰ. ꝛ illḋ ē qḋ credit̄. Sꝫ aliq̄
voiūt qꝫ emblici ꝛ bellirici nō inuenirent̄ inter
mirabolanos.qm̄ Auic. ꝛ Sera.de eis diuer-
ſa faciūt capl'a.vt etiā hēt̄ ꝯ teb.in c.bellirici.
vbi tractat d̄ bellericꝭ ꝛ emblicis. Sꝫ in iſto c.
de alijs tribꝰ ſpēbꝰ. Itē Sera.li.ag.facit cap.d̄
emblicꝭ ꝛ bellericꝭ. ꝛ facit cap.d̄ alijs tribꝰ p ſe.
de q̄ dicit Halli.g.i.mirabolani.cuiꝰ tres ſunt
ſpēs Kebuli Citrini ꝛ nigri. Et ſūt illi qui no
minant̄ indi ꝛ ſeni ꝛ kebuli. Idem auc.aben
meſuay. Meliores ſūt ex eis q̄ꝝ color eſt citri-
nus approximās viriditati. graues. pleni. ſine
rugis. Et dicit auc.yſaac. Et ſūt fri. in p̄.gdu.
ſicci in.ij. Nigri fri. ꝛ ſic.i pmo. Mirabolani
indi vel nigri.ꝛ de ſeni ſunt ſimiliter ex ſpeciebꝰ
hñtibꝰ corticē ſubtilē nigꝝ. ꝛ cortex eoꝝ vergit
ad citrinitatē.ꝛ ſunt ſiles oliuis in forma ſua.
Et iuuamētū eoꝝ eſt minꝰ iuuamēto aliaꝝ ſpe
cieꝝ mirabolanoꝝ. Et idem auc.aben meſuay
Mirabolani ſeni ſunt ex ſpēbꝰ oliuarū: q̄ qñ
ꝯdiunt̄ corroborāt ſtomachū ꝛ incorant cum
incorationē pauca. ꝛ nō eſt in eis iuuamentum
q̄ntū in kebulis.ꝛ ex kebulis q̄dam ſunt citrini
q̄dā nigri. ꝛ nigredo q̄ eſt in eis eſt ꝓpter amplio
rem morā q̄ꝫ fecerūt in arbore ſua. ꝛ ſunt pin-
guiores ꝛ carnoſiores citrinis in colore. quia
ipſi fecerūt maturationē ampliorē. ꝛ illi q̄ colli
gunt̄ ante ſunt citrini: ꝛ qñ ſumunt̄ triti indu
cūt laborem in ſtomacho: qm̄ natura laborat
multū circa ipſaꝫ. ſꝫ qñ infundit̄ aut decoquit̄
extrahit̄ virtꝰ eius: ꝛ pijcit̄ eiꝰ ſuba. ꝛ eſt leuior
nature. ꝛ deſcendit velocīꝰ a ſtomacho. Et ille
tres ſpēs mirabolanoꝝ miſcēt̄ cū tamarindis
qm̄ tamarindi extinguūt calorē febrilē. niſi qꝫ
nocent tuſſientibꝰ ꝓpter acetoſitatē q̄ eſt in eis
¶Auicēn.de ſtrumbꝰ cordis ait. Mirabolani
ſunt fri. ꝛ ſic. ¶Johānes meſue. Mirabolani
ſunt de medicinis bñdictis. ꝛ nō enī debilitāt cū
ſolutione ſua. imo ꝯfortāt ſtomachū ꝓpter ꝛ vi-
ſcera preparāt. ꝛ coadunāt ptes coꝝ. ꝛ cōfortāt
cor ꝛ epar: ꝛ corpꝰ totū. Non enī niſi ad vtum

videntꝰ nociui. Achriſ eñ diſpoſiti ad hoc opila/
tio. ꝛ ꝑpe paratis cadere i ipa. ſꝫ ſunt de ꝑfecto
rectificātibꝰ medicinas q̄ hñt acuitatē ꝛ purgāt
diſſoluēdo. Magnifice eñ adinuenit q̄ eos ꝛ
ꝑpe citrinos cū ſcamonea miſcuit. reprimit eñ
eā ꝓpter obuiationē ſubſtātiaꝝ ꝛ qualitatū ad
inuicē: ꝛ eam in ſoluendo iuuant.

Operationes.

A ¶ Sera. Uirtus citrinoꝝ eſt ꝙ ꝯfortāt oculos
et ꝓhibēt curſum humoꝝ ad ipſos. ꝛ conferūt
febel. ꝛ ꝯfortant ſtomachū ꝛ incoriant ipm. et
ꝯferūt melācolie ꝛ cardiace. ꝛ clarificāt colorē.

B ¶ Uirtꝰ kebuloꝝ eſt ꝙ ꝯferūt ano ꝛ emorroidibꝰ
ꝛ incoriāt ſtomachū et ꝯfortāt eū. ꝛ digerūt ci/
bū. deſiccāt humiditatē. leniūt naturā. ꝯferūt
ventoſitati emorroidarū. ꝛ ꝯferūt melācolicis
maxime qñ cū eis admiſcentꝰ ſpecies.

C ¶ Corroborāt ſenſum ꝛ memoriā: ꝛ cōferūt lepre
ꝛ colice. Sꝫ ſeni ꝛ indi vel nigri hñt corticē ſub
tilē nigrū. ꝛ cortex eoꝝ vergit ad citrinitatem.
qui quando condiuntꝰ corroborant ſtomachū
et incoriant eum i ncoriatione pauca. ꝛ nō eſt
in eis iuuamentū q̄ntum in kebulis.

D ¶ Johannes meſ. Mirabolani ſunt ex rebus
q̄ faciunt vetes ſe iuueneſcere. ꝛ acquirūt eis
colorem bonū. ꝛ bonitatē odoris. oris ꝛ ſudo/
ris. ꝛ generant gaudiū. ꝛ ꝯfortant cor et epar ꝛ
ſtomachū. Et ꝯferunt tremori cordis. ꝛ mun/
dificant ſtomachum. ꝛ ꝯferunt emorroidibus
ꝛ extinguunt inflāmationem colere.

E ¶ Sed citrinoꝝ operatio in hoc eſt ꝑcellens. ipi
eñ ſolutione educunt eam ꝛ ꝯferūt complexio
nes ca. habentibꝰ. Et eoꝝ fricatio cū aq̄ agre/
ſte ꝛ cū aqua ro. aut ſucco feniculi abſtergit ocu
lum. ꝛ aufert ſup caliditatē eiꝰ. ꝛ facto inde al/
cohol: ſtringit lacrimas. ꝛ ꝯuenit mollificatiōi
oculoꝝ. ꝛ confert tertiane fe. colericis. ꝛ ꝑtrite
cū maſtice ſanant vlcera. ꝛ deſiccant ea.

F ¶ Kebuli aūt ſolutione educūt flegma. ꝛ addūt
in rōne. ꝛ clarificant viſum. ꝛ ꝓpter cōditū. ꝛ mū/
dificant ſtomachū ꝛ ꝯfortant ipſum. ꝛ ꝯferunt
ydropiſi et fe. antiquis.

G ¶ Nigri āt vel indi: ſolutione educūt melāco/
liā et colerā aduſtā. ꝛ ꝯferūt melācolie ꝛ tremo
ri. ꝛ clarificāt viſum ꝛ colorē. ꝛ ꝯferūt lepre ꝛ tri
ſticie ꝛ quartane. Doſis potio citrinoꝝ trito/
rum a. ʒ. ij. vſq ad q̄ntum. ꝛ infuſoꝝ a. ʒ. viij.
vſq ad. xx. et indoꝝ eſt ſicut kebuloꝝ.

H ¶ Bulcaſim eben abenazarin. libro q̄ dꝛ ſerui
tor. Modus aſſandi ꝛ caſſiandi mirabolanos
oportet ꝙ imbibant mirabolanos in aqua ca/
ſtonioꝝ. aut in ſucco aggreſte. aut in acetoſita/
te citri. aut in aqua vbi cocte ſunt lentes. aut
vbi coctū eſt lappaciū acutū. Deinde deſicca
eos hñ ꝛ madefac i oleo ro. vel oleo de lētiſco.
aut oleo maſticino. aut cū butyro. aut oleo oli/
ue. Deinde aſſa ſup patellā ferreā vel terream.
quā cū ꝑmo calefeciſti ꝛ abſtuliſti ab igne. ca/
ue ne adurātꝰ ꝛ deſtruatꝰ virtus eorum.

¶ Silr aſſantꝰ ſemia q̄ adminiſtrātꝰ in medicinis I
fluxꝰ. Et modꝰ aſſa tōis eoꝝ ē iſte. Accipe patel
lā ferreā aut ereā aut terreā aut lebetē cū lato
orificio ꝛ calefac hñ. Deinde aufer ab igne et
ſtatim ſuppone ſemia dū ipa eſt calida anteq̄
infrigidetꝰ. ꝛ cōmiſce ea ſemꝑ donec videas aſſa
tionē eoꝝ cōpletā ad volūtatē tuā. Et ſi nō fue
rit cōpleta vna vice. pone itex ꝛ fac vt primo.

¶ Et ſcias ꝙ nō oportꝫ oia ſemia eq̄liter aſſare K
q: ſunt q̄dā q̄ hñt multā viſcoſitatē q̄ debēt am
pliꝰ aſſari ſicꝰ pſiliū. ꝛ caue ne cōburantꝰ.

Capitulum. cccxviij.

Mirra. Sera. li. ag. ca. hec auc. Dyaſco.
m Hec ara. i. mirra eſt gūmi arboris que
naſcitꝰ in terris arabum ſimilis arbo/
ri q̄ dꝛ in greco ſapientia babilonica. Nā hūt
ſciſſure in ligno arboris. vnde egreditꝰ gūmi qḋ
emanat cadens ſup ſtoria q̄ ſternuntur ſub
arbore. ꝛ quedam ꝑ ſe coagulatꝰ ſuper ſtip. tem

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

⁊ eſt de ipa res q̄ d̄r bacāriſcos ſiue batanaſas
et groſſa eſt a qua egredit̄ merb. i. ſtorax liq̄da.
qñ exp̄mit̄ ſicut apparet in ea. ſtorax. Et arbor
eius eſt in terra q̄ d̄r p̄tinia. ⁊ eſt pinguis. ⁊ qñ
exp̄mit̄ ſuccus ei⁹ egredit̄ velut ſtorax mollē. ⁊
melior mirra eſt illa q̄ d̄r tarbalud. ⁊ canchi. et
noiat̄ hoc noie: eo q̄ defert̄ ex terris q̄ dicūtur
ſic. Et color ei⁹ eſt ad viriditatem tendens. pun
gens linguā clari coloris. ⁊ ex ea eſt q̄ d̄r liti et
eſt lita glutbichi. ⁊ eſt mollis tactu ſic bdelliū.
in odore ſuo eſt pinguedo. ⁊ arbor ei⁹ eſt in loc̄
ſoli expoſitis. Ex ea eſt q̄ d̄r poacis. ⁊ eſt aſpera
multū nigra. ⁊ apparet in ea veſtigiū ignis. Et
deterior eſt illa q̄ d̄r argaſin. ⁊ eſt leuis nō pin-
guis. acuti ſaporis. ſimilis gūmi arabico i for-
titudine ⁊ v̄tute. Et ex mirra eſt que d̄r crumut
ſiue amini. ⁊ eſt mala. Et fiunt q̄dam trociſci
ex ſubſtantijs mirre. ⁊ ſi mirra pinguis fuerit
trociſci q̄ ex ea fiunt habent bonum odorem ⁊
pinguem. ⁊ ſi nō fuerit pinguis qđ fit ex ſubſtā
tia eius nō habet bonū odorē neq̄ pinguē. ⁊ h̄z
virtutem debilē: ꝓpter qđ admiſcet̄ ei oleum qñ
ex ea fiunt trociſci. Adulterat̄ mirra. qñ admiſ-
ceт̄ ei gūmi qđ infuſum fuerit in aqua mirre.
Et melior ex mirra eſt noua. leuis. munda. q̄
quando tangit̄ eſt aliq̄ntulum aſpera ⁊ arida.
⁊ cito frangibilis. ⁊ qñ frangit̄ remanet in ei⁹
fractura res alba. ⁊ figura eius eſt ſicut figura
vnguiū. ⁊ q̄ eſt in fruſta nō parua. ⁊ color eius
eſt vniformis nō diuerſus in exterioribꝫ eius.
ſed interius eſt trahens ad rubedinē parū cū
lineis ſubalbidis ſicut diximus. ⁊ odor eius eſt
delectabilis amara. ſꝫ illa q̄ eſt grauis: cui⁹ co-
lor eſt ſicut color picis: nō eſt alicui⁹ vtilitatis
Sed mirra que eſt ex terra: q̄ d̄r laborero ab-
ſcinditur ex radice arboris que eſt in terris il-
lis. Eligitur enī ex ea illud quod eſt ſimile mir
re in odore. ⁊ virtus ei⁹ eſt calefactiua ⁊ molliſi
catiua ⁊ reſolutiua. ⁊ ingreditur in confectio-
nibus vnguentorum.

Operationes.

A ¶ Sera. auct. Albugerig. Mirra ꝯuenit ad
aquā citrinā qñ ſumit̄ ex ea in potu. aut qñ fit
emplaſtrū cū ea ſup ventrem.

B ¶ Et qñ fit caput purgium cū vino anoch ex ea
mundificat cerebrum: ⁊ aufert ab eo ventoſita-
tes groſſas. ⁊ inconat gingiuas.

C ¶ Et confirmat dentes. ⁊ eſt conabolice quan
do fit linitio cum ea.

D ¶ Galien⁹. Mirra abſtergit cū ꝯpamento: et
glutinat fragmenta oſſium capitis. ⁊ occidit
lumbricos ⁊ fetū: expellens eos.

E ¶ Et ingredit̄ in ꝯfectiōibꝫ colliriorꝫ q̄ ſūt ad
vlcera oculi: ⁊ ad maculas que ſūt in eo. ⁊ in
medicinis q̄ bibunt̄ ad tuſſim antiquam: ⁊ ad
aſma. Nam ipa nō exaſperat cannam pulmo-
nis. ⁊ hoc q̄r nō calefacit neq̄ deſiccat calefac-
tione ⁊ deſiccatione forti ⁊ ſine ſupſtuitate ſue
amaritudinis ⁊ ſue abſterſionis.

¶ Eſt alia mirra q̄ trahit̄ a radice arboris buſ- F
ſus. ⁊ v̄tus ei⁹ calefacit mollificat ⁊ reſoluit.

Capitulum. ccxcix.

Oracelſi. Auic. li. ij. ca. d̄ moro. Mori
m ſunt due ſpēs. Una ex eis eſt alſirſedu:
qđ eſt dulce. ⁊ currit ſm ſemitam ficus
in maturatione. Sed eſt deterioris nutrimēti
⁊ minoris ⁊ eſt ſiccioris. ⁊ magis deſtruēs ſan-
guinem. ⁊ deteriſtous macho. Reliquas vero
ficus diſpoſitiones habet. eſt tamē inferius ea.
amarū aūt qđ nominat̄ morū de ſceni fu nūc
illud de quo plurimū loquamur. Qđ ergo im-
maturū eſt cū exſiccat̄ ſtat loco ſumach. dulce
eſt calidū: humidū: ⁊ acetoſum. ⁊ de ſceni eſt ad
ſiccitatē decliue. in ipo eſt ſtipticitas ⁊ infrigi-
datio. ⁊ ſuccus mori eſt ſtipticus. ⁊ ꝓpie quā-
do decoquit̄ in vaſe eneo.

Operationes

A ¶Auicenna. Succus mori ꝓhibet fluxū materierū ad mēbra. ⁊ imaturoꝝ eſt ſic ſumach. Qn̄ coquunt̄ folia ei⁹ ⁊ folia vitis. ⁊ folia fic⁹ nigre cū aqua pluuie: denigrāt capillos.

B ¶Acetoſum remouet apoſtemata oris ⁊ gutturis. Et folia eius ſunt vltima ad ſquinantiam et ꝓfocationem. Quod acetoſum eſt ⁊ confert vlceribus fraudulentis ipſius ſuccus.

C ¶Rob ei⁹ acetoſum eſt ꝯferēs borbororis. et decoctio radicis eius mollificationi dentiū. et decoctio radicis ei⁹ eſt bona denti doloroſa.

D ¶Morum malū eſt ſtomacho corrūpit̄ ꝓpter in eo alfirſedu. ⁊ qn̄ nō corrumpit̄ alfirſedu in ſtomacho velociter nō nocet. Et oportet ꝗdez vt comedant̄ oēs ſpēs ei⁹ ante cibū: ⁊ recipiantur in ſtomacho: in quo nō ſit corruptio.

E ¶Illud ꝟo deſeni nō nocet ſtōacho colerico. ⁊ nō eſt in ipō de mala ꝯueniētia ſtōachi qđ eſt in alfirſedu: ꝗuis ſit i ea malicia. ⁊ nō eſt nauſea in ipō. ⁊ nutrimentū eius eſt paruū. et facit appetitū cibi. ⁊ facit ipm̄ lubricū: ⁊ extrahit ipſum velociter. ⁊ oīno deſcēſus ei⁹ de facto fit velociter. ſꝫ ei⁹ deſcēſus ex inteſtinis eſt tard⁹.

F ¶Sera. li. ag. c. hoc. Hoc arabice. i. moracelſi. Virtus ei⁹ eſt q̄ retinet ventrem. ⁊ qn̄ deſiccat̄ retinet ventrem retentione forti. ⁊ ꝯuenit vlceribus inteſtinoꝝ ⁊ fluxū in oībꝫ egritudinibus q̄ fiunt ex fluxibꝫ humoꝝ. ⁊ admiſcentur poſtq̄ʒ terunt̄ cū cibis ſicut ſumach. Et q̄ vult ex eis ſumere in potu: poteſt cū aqua ⁊ vino.

G ¶Sꝫ arboris ei⁹ ꝟtus eſt cōpoſita ex ꝟtute retentiua ⁊ laxatiua. ⁊ pl⁹ qđ eſt in cortice hui⁹ arboris eſt ꝟtus laxatiua cū amaritudine pauca: ꝗuſq; occidat aſcarides. ⁊ ſunt lūbrici cucurbitini. ſꝫ in folijs arboris ⁊ ſummitatibꝫ eſt tēperamentū mediū illaꝝ duaꝝ operationū.

H ¶Et mora matura qn̄ inueniūt ſtomachū purū. ſi comedūt̄ ante cibū egrediūt̄ a ſtomacho cito. ⁊ preparare faciūt exitū alioꝝ ciboꝝ. qn̄ ꝟo comedunt̄ poſt cibū: vel in ſtomacho ſunt humores: cito accelerant ad corruptionē. et corruptio eoꝝ eſt multum nociua.

I ¶Sed acerba qn̄ deſiccant̄ ſunt bona medicina ⁊ iuuatiua vlceribꝫ inteſtinoꝝ ⁊ fluxui antiquo. Et mora qn̄ deſcendunt anteq̄ʒ corrumpant̄ non inferunt nocumentū. niſi de eis ante comeſtionem nimis ſumatur.

K ¶Et idē auc. Gal⁹. Ex eis ſūt mature ⁊ maturi ſapoꝛ. ⁊ ſapor eoꝝ eſt dulcē ſtiptic⁹. ꝟtus eorū mollit ventrē ⁊ nutrimētū paucū corpi ꝓſtant: ⁊ facile corrūpunt̄. nō corrupta humectāt penitus. Infrigidant aūt nō penit⁹ niſi frigida ſumant̄. Et pauciſſimū corpi dant nutrimētum cōſimile peponibꝫ. nō tamen nocumentū adeo ipſis. neq; malū ſtomacho vt in illis.

¶Galienus. vij. ſim. far. ſcđm tranſla. grecā. ca. Morare. i. celſi. fructus maturus ſubducit ventrem. nō maturus ꝟo deſiccatus ꝯſtipatiuum ſufficiēter fit farmacū. vnde ad diſſintericas conuenit diſpoſitiones ⁊ ciliacas ⁊ alias quecunq; ſunt fluxibiles. L

¶Et tota arbor in oībꝫ eius partibꝫ mixtam q̄ndaʒ virtutē videt̄ habere ex detentiua ⁊ purgatiua cōpoſitiua. Preualet aūt in cortice ꝗdez radicis purgatiua ꝟtus cū quadā amaritudine vnde amplos lūbricos interficit. In alijs vero partibꝫ detentiua. In folijs vero ⁊ pullulationibus media vtraq; eſt complexio. M

Capitulum. ccc.

m Morbacci. ꝓlo. Morus grece: latine vocat̄ rubus. eo q̄ rubeāt fructus ei⁹ vel virgulta. Silueſtriꝫ more fructibꝫ in deſerto. Paſtoꝝ fames ac penuria ꝯfouet̄.

Operationes

¶Areſtotiles in libro de plantis. Fruct⁹ quidam cito maturantur. vt mora ⁊ ceruſa. ⁊ ſucci eorum qui ſunt in fructibꝫ. quidam ſunt potabiles. vt eſt ſuccus mororum. A

¶Plinius li. xv. Moris eſt ſuccus in carne vi B

do Minho

noſus. Trinicolores. pmo ſcꝫ candidus. mox rubeus maturis ſo niger. In nouiſſimis florent. inter pma matureſcūt. manuſqꝫ ſucco tingunt. Matura ruunt. acerba minimū. Carne ꝛ ſucco conſtant mora

C ¶ Mora ꝗdeꝫ ꝛ piro ac mirto ſuccus eſt vino ſus. colorēqꝫ ſucci moris ac ceraſis ē ſanguine᷒

D ¶ Palladius li. x. Ad diamorum conficienduꝫ agreſtis mori ſuccum facies paululum deferuere. Tuncqꝫ duas eius ſucci partes ꝛ vnam mellis admiſcebis: ac mixta curabis ad pinguedinem mellis decoquere.

Capitulum. ccci.

m Morſus galline ſiue anagallus. Pandecta. Anagelli dua ſunt ſpēs. Vna eſt auricula muris. et eſt maior. ꝛ alia eſt morſus galline. ꝛ eſt minor.

Operationes.

a ¶ Ambe ſpecies anagalli vulneribus preſtant effectum. Tumorem non admittunt. et infixa corpori euocant. paſcentia vulnera abſtinent.

b ¶ Succus eax dentium dolorē ꝓhibet: ſi pro dextro dente in ſiniſtro nare fuerit immiſſus. Hic ſuccus cum melle attico coctus ꝛ adhibit᷒ caligines oculoꝝ ſiue viciū eoꝝ qđ vocat̄ argemon ſiue argema detergit. morſibus venenatis bꝛbitus medicat̄.

C ¶ Refrencis: hidropicis: et epaticis: ꝛ renali paſſione defectis preſtat auxilium. Ano tumenti impoſitus medicatur.

D ¶ Item ſucc᷒ naribꝫ infuſus putredinē capit̄ purgat. Habet enī deſiccatiuā virtutem abſqꝫ mordicatione. vnde ꝛ vulnera glutinat.

E ¶ Ventrē q̄ꝫ deducit mulſe admixt᷒ ꝛ potui dat᷒ herba ꝯtuſa ꝛ ipoſita ſtipites educit de corpe.

F ¶ Sera. Spēs anagalli minoris: ſcꝫ morſus galline facit anū ingredi ſi fit cū ea emplaſtrū.

G ¶ Gal. Ambe ſpēs anagalli habēt occultā caliditatē attractiuā vt ꝛ ſtimulos infixos euellāt Eax ſo ſuccus a naribꝫ flegma purgat ꝓpter eandem cauſam. Et vniuerſaliter loquēdo ſiccatiuā habent virtutē. quapropter etiaꝫ vulnera ſolidant: ꝛ putreſcentibꝫ ꝯferunt.

Capitulum. cccii.

m Irus latine ꝛ grece. Arabice dex domeſtica vel hes. Sera. li. ag. ca. dex domeſtica. et eſt de ea fortis viriditatis declinans nigredini. et de alia eſt que declinat ad rubedinem. et q̄ declinat ad nigredineꝫ confert magis in medicinis. et ſimiliter

grana eiꝰ. ꝓpe eiꝰ q̄ ex ea eſt mōtana. ⁊ ſuba eiꝰ
eſt cōpoſita ex v̄tutibꝰ ꝯtrarijs: ⁊ illō q̄d vincit
plꝰ in ea eſt ſuba terrea frigida. ⁊ eſt in eo cū h
res calida ſubtilis. ⁊ ſapor eius eſt ſtipticus.

Operationes

A ¶ Sera. auc. aben meſuay. Succus eiꝰ ꝯfert
dolori pectoris ⁊ pulmonis. ⁊ ſtringit fluxū vē
tris colericū. ⁊ ꝯfortat ſtomachū. et eſt bonus
vlceribꝰ membroꝝ interioꝝ. fortificat viſcera.
retinet fluxum menſtruoꝝ. ⁊ grana eius conſe
runt ſputo ſanguinis a pectore ⁊ pulmone. et
ꝯferunt ſtomacho ſua ponticitate.

B ¶ Dyaſ. Sanguinē excreātibꝰ daẽ. ſtomaticꝭ
ꝯueniēs eſt. vrinā mouet ſcorpiōis morſui ipo
ſita atꝫ potui data pdeſt. Folia eiꝰ virētia ⁊ ca
taplaſmati appoſita medeẽ vlcera fluentia.

C ¶ Arida vero cōtrita aſpredine dyaforeſim fa
ciūt. Item baccarū viridiū ſuccꝰ aptaẽ ſanguis
nē ſpuentibꝰ. ipeqꝫ comeſte eadē faciūt. Ex vi
no decocta ⁊ in modū cataplaſmatis impoſita
extrema vulnera ſanat.

D ¶ Auic. Mirtus retinet ſolutiōeꝫ ⁊ ſudorē: et
oēꝫ fluxū ſanguis: ⁊ oēꝫ fluxū ad membꝝ.

E ¶ Et qñ cū eo fit fricatio in balneo ꝯfortaẽ cor
pus. ⁊ deſiccaẽ humiditates q̄ ſunt in cute.

F ¶ Et embroce q̄dem decoctiōis eiꝰ cū ſup oſſa
effundunẽ: velocius fit ipoꝝ reſtauratio. et qđ
ex ea vſtū eſt loco tutie poniẽ ad h vt bonꝰ fiat
odor corpis. ⁊ ꝯfert oīm fluxui ſāguis linitū. et
loco emplaſtri ſuppoſitū ⁊ bibitū. ⁊ ſilr eiꝰ rob.
⁊ rob fructꝰ eius ⁊ ipiꝰ q̄dē nutrimētū eſt paꝝ.

G ¶ Et i ſyrupis q̄dē nō eſt q̄ reſtringat ⁊ ꝓhibe
at dolorē pulmōis ⁊ tuſſim p̄ter ſyrupū eiꝰ.

H ¶ Et cuius oleū ⁊ ſuccꝰ ⁊ decoctio ipiꝰ ꝯfortāt
radices capilloꝝ. ⁊ ꝓhibent caſum. ⁊ plōgant
eos: ⁊ denigrant: ⁊ ꝓpe ipſiꝰ ſemina.

I ¶ Et decoctio ſeminū eius in butiro ꝓhibet ſu
dorem ⁊ rectificat raſurā venarum.

K ¶ Et folia eius ſicca ꝓhibent fetorem aſcelle et
inguiū. ⁊ ipſius cinis loco tutie poniẽ. ⁊ cōfert
panno. ſedat apoſtemata ca. ⁊ heriſipilam et
formicā. et botho et vlcera. et qđ eſt ſup am
bas volas: et aduſtionē ignis cū oleo.

L ¶ Et ſilr eiꝰ ſyrupꝰ ⁊ emplaſtꝝ factū ex foliis ip
ſiꝰ cū oleo ⁊ vino: ⁊ pꝰ ipiꝰ cōmixtiōeꝫ cū eis et
ſilr eius oleū. ⁊ vnguentū factū ex eiꝰ oleo. ⁊ ſilr
ꝯfert ipiꝰ ſuccus ſi ꝓiciaẽ ſup pannariciū.

M ¶ Et ſimiliter cerotū factū ex eo: ⁊ cū decoquiẽ
etiā eius fructus cū vino ⁊ fit ex eo emplaſtrū:
ſanat vlcera q̄ fiunt in ambabꝰ volis manuū ⁊
in pedibꝰ. et aduſtionē ignis. et ꝓhibet eos a
veſicatione. et ſimiliter eius cinis cū ceroto.

N ¶ Et emplaſtrū factū ex fructibꝰ decoctis in vi
no eſt ꝯueniēs mollificationi iuncturaꝝ reti
net fluxū ſanguis ex naribꝰ: ⁊ abſtergit furfu
res. ⁊ exſiccat vlcera capitis ⁊ vlcera auris. et
ipſius pus ex ipſiꝰ aqua in ipſam diſtillaẽ.

¶ Et ꝯfert ipſius ſyrupus mollificationi gin O
giue. et eius fo. cum vino decoquunẽ. ⁊ fit inde
emplaſtrū ſedans ſodam et obtalmiam.

¶ Et cū decoquiẽ cū ordeo: ſanat coꝝ apoſte P
mata. ⁊ ipiꝰ cinis ingrediẽ in medicinis vngu
le. ꝯfortat cor: ⁊ aufert tremorē cordis.

¶ Et confert fructus eius tuſſi ꝓpter dulcedi Q
nem ſuam. et retinet ventrem vtentis eo: ſi eſt
ſolutus ſua ſtipticitate.

¶ Et confert fructus ipſius ſputo ſanguinis. ⁊ R
etiam eius rob ſimiliter confortat ſtomachuꝫ
Rob eius et eiꝰ ſemina prohibent curſum ſu
perfluitatum ad ſtomachum.

¶ Succus fructuū eius eſt ꝓuocatiꝰ. et ipſe S
met ꝯfert ardori vrine et ardori veſice.

¶ Et eſt bonꝰ in ꝓhibendo mēſtruoꝝ ꝓuoca T
tionē. et eiꝰ aqua ſtringit naturā et retinet ſo
lutionē colericā et melancolicam. linita et ipſa
cū oleo ſyſamino expellit flegma. ⁊ ſolutione
emittit ipm. et decoctio fructuū eius confert
fluxui humiditatū matricꝭ. et ꝯfert emplaſtro
inde facto emorroidibus.

¶ Et ꝯfert apoſtemati teſticuli: et eiꝰ decoctio V
ꝯfert morſui rutele. et ſimiliter fructus eius cū
potaẽ in vino: ⁊ ſimiliter ꝓcurare ſcorpiōis.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.ccciij.

Mastix siue mastix latine. grece scin⁹. vel abias vel chias. Arabice mescebe. m
Et est, gūmi arboris cini vel lentisci. q2 lentiscus grece vocat scin⁹. sic inuenies ī ca. Terebētina infra de T. Dyas. c. de Mastice. quedam mastix emanat ab arbore q̄ scinus dr̄. Et q̄dam ex ea est alba. q̄dam subuiridis. Sz melior ex ea est cui⁹ color est albus. plucidū habens granū graue siccissimū ꝛ cito frangibile. hñs bonū odorē. Et est de ea q̄dam q̄ est nigra: ꝛ q̄dam citrina. ¶ Gal. vij. sim. far. c. de Mastice alba. Et est illa q̄ dr̄ glutē romanum. ꝛ est cōposita ex ꝟtutibꝫ diuersis. scz stiptica ꝛ mollificatiua. Et ꝟtus eius est q̄ calefacit ꝛ desiccat in. ij. gradu. vñ mollificat ꝛ resoluit. Et ideo stomachi epatis ꝛ ventris flegmonibꝫ cōpetit. Sed nigra est q̄ dr̄ capiti vel egyptiaca. et est maioris desiccationis q̄ꝫ alba. ꝛ ꝟtus stiptica est in eo minor. ꝛ ideo est ꝯueniens vbi oportz resoluere ampli⁹. Et ꝓpter h̄ multū ꝯuenit apostematibꝫ duris q̄ sunt in interioribꝫ corporis Sz oleū masticis est simile virtuti masticis. ¶ Sera. li. ag. c. Mescebe. i. mastix. Mastix est pm⁹ inter oīa glutina in bonitate. Et arbor masticis est cōposita ex suba aquea ꝛ terrea frigida nō multū in sapore omniū partiū. hui⁹ arboris dico radicis ꝛ fruct⁹. ꝛ corticis est stipticitas paucā. ꝛ ꝟtus eius est infrigidare ꝛ calefacere mediocriter temperate. ꝛ desiccat in fine secūdi gradus vsqꝫ ad pncipiū tertij.

Operationes.

A ¶ Sera. In ea est de stipticitate q̄ ꝯfert debilitati epatꝫ ꝛ stomachi ꝛ intestinoꝝ et apostematis in eis existētibꝫ. in eo est stipticitas. ꝛ nō hꝫ acuitatē aliquā. ꝛ est multū subtilis. ꝛ fit emplastrū cū folijs masticis dū sunt recentia. ꝛ est in eis virtus manifesta. ꝛ ideo qñ bibunt fo. aut cū alijs medicinis ad vlcera intestinoꝝ. et ad fluxum ventris ꝯferunt multum.

B ¶ Et conferunt spuentibꝫ sanguinem. ꝛ fluxui menstruoꝝ ꝛ ani. et non est in eo diuersitas a succo ypoquistidos.

C ¶ Et idem auc. Dyas. Tota hec arbor est stiptica. ꝛ ꝟtus folioꝝ fructus ꝛ corticis ꝛ radicꝫ est equalis. ꝛ decoquit cortex eius: ꝛ cortex radicꝫ ꝛ folia decoctione plurima.

D ¶ Et qñ fuerit cocta colat ab eis aqua q̄ iterū coquit vsqꝫ ad mellis spissitudinem. ꝛ cōuenit sputo sanguinis decoctio illa bibita. ꝛ fluxui ventris ꝛ vlceribꝫ intestinoꝝ ꝛ fluxui matricis ꝛ ani. Et vniuersaliter quidem ponit ꝓ acacia ꝛ ypoquistidos. ꝛ ponitur decoctio illa loco succi foliorum.

¶ Et quando ꝓijcitur decoctio illa sup vlcera ꝓfunda: ꝛ sup ossa fracta restaurat carnem in vlceribꝫ. ꝛ restaurat ossa ꝛ stringit mēbra laxa. ꝛ abscindit humiditates antiquas a matrice. ꝛ prohibet vlcera corrosiua ne dilatent in corpe ꝛ ꝓuocat vrinam. ꝛ quando fit collutio oris cū ea stringit dentes cōmotos. Et ex ramis hui⁹ arboris fit oleum quod est bonum vbi conuenit stipticitas. E

¶ Et idem auctoritate Humay. Mastix resoluit apostemata stomachi: et conuenit tussi: et non est pauce attractionis flegmatis quando masticatur. ꝛ propter hoc miscetur cū aloe vt preparet ipsam et attrahat cum eo flegma a capite. F

Capitulum. cccciiij.

Nasturcium. Dyascorides capi. Cardamus. id est nasturcium. Quoddaꝫ est domesticum. et quoddam est agreste. Et ideo facit duo capitula de eis. Unum qḋ incipit Cardam⁹. ꝛ est nasturciū domesticum. Aliud quod incipit Cardamus agrestis. ꝛ est nasturciū agreste. Et ideo dicit cardam⁹ n

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

id eſt naſturciũ domeſticũ. vtilior eſt babyloni
cus oĩbꝰ ſemen eius calidiſſimũ eſt cauſtica
participans virtute. viſcidũ ⁊ cacoſtoma chum
ventrẽ turbans. ¶Sera. li. ag. cap. Jorſalba-
che fe. i. naſturciũ. ⁊ ex eo eſt naſturciũ cõmu-
ne notũ. ⁊ ex eo eſt naſturciũ tectorꝫ. et ex eo eſt
naſturcium orientale. Naſturcium tectorum
eſt planta habens folia ſtricta ⁊ lõga duobꝰ di-
gitis in ſũmitate acuta ⁊ ſciſſa ⁊ pinguia. ⁊ ex-
tenduntˀ ſup terrã. ⁊ habet in medio ꝟgã ſubti-
lem duobꝰ palmis longã. paucos hñs ramu-
los. ſup quos ſunt pile habẽtes denſam ſũmi-
tatem: in q̃bꝰ eſt ſemen ſimile ſemine naſturcij.
cuiꝰ eſt virga ſicut figura rutele: ita eſt depreſ-
ſum. naſcitˀ ĩ vijs ⁊ parietibꝰ domorꝫ. Naſtur-
cium orientale eſt planta duorꝫ brachiorꝫ lon-
ga. habens ramos ſubtiles ⁊ multos. in q̃bus
ſunt folia ſimilia folijs ſcitaragi: niſi quia ſunt
albiora ⁊ molliora. ⁊ in ſummitatibꝰ ramorum
ſunt capitella ſimilia plante acris: ⁊ habet flo-
res albos. ſemen huius ponitur in cibis loco
piperis. Sed naſturcium cõmune notum eſt
melius illud quod defertur a babilonia. ¶Al-
manſor tractatu tertio. capitulo de naſturcio.
Naſturcium calidũ eſt ⁊ ſiccũ. appetitum ad-
iuuat: licet inflationem ⁊ capitis efficiat dolo-
rem digeſtiuam ꝑterea retardat

Operationes.

A ¶Serapion auctor. Galieni. Semen naſtur-
cij eſt ca. et ſic. ſicut ſemen ſinapis. ⁊ incidit in-
ciſione forti. et adurat ⁊ ſedat dolores ſciati-
cos: ⁊ dolorem capitis. ⁊ quamlibet egritudinẽ
in qua oportet calefacere: ⁊ miſcetur ſemen eiꝰ
in medicinis aſmaticis. quia ipſum incidit in-
ciſione forti: ⁊ adurit humores groſſos.

B ¶Et dꝫ ꝙ qñ naſturcium deſiccatur: fit eiꝰ vir-
tus ſicut ſeminis eiꝰ. ⁊ dum eſt recens ꝓpter hu-
miditatem aquoſam que eſt in eo habet virtu-
tem debiliorem virtute ſeminis eius.

C ¶Dyaſcorides. Naſturcium lumbricos expel-
lit: et ventrem turbat. Splenem attenuat cum
aceto: et aborſum facit. ventrem ſtimulat. ſimi-
le eſt ſinapi ⁊ eruce.

D ¶Et impoſitũ lepras ⁊ zernas emendat. mel-
le addito duricies ſplenis compeſcit. Sordi-
da vulnera purgat ſi ſuccus adhibeatˀ. Mor-
ſibus venenatis bibitum occurrit. Fumiga-
tio eius ſerpentes fugere facit. Uel flentibus
profluis ſucco linito occurrit.

E ¶Carbunculos rumpit cum polenta et aceto
coctum. Sciaticis vtiliſſime cum aceto et po-
lenta auxiliatur. tumores ⁊ duricies ſpargit.

F ¶In dolore cordis coquitˀ in lacte caprino et
datur ad bibendũ. Dolorẽ oĩs loci tollit pul-
uere ſeminũ aſperſo. ſed plus melle vncto loco
ſcabiem cum aceto ſanatus.

¶Galienꝰ. vij. ſim. far. c. de naſturcio. Semen G
naſturcij habet virtutem que calefacit ⁊ deſic-
cat ſicut ſinapis. Et propterea ſciaticos et do-
lores capitis. et quodcunq̈ aliorum indigen-
tium rubificatione calefacit cum eo ſicut eſt
ſinapis. miſcetur autem cum eis que cõtra aſ-
maticis dantur farmacie.

¶Auicenna primo canone fen. quarta. capi. H
vij. Naſturcij ſemina torrefacta mixta cum
adeo: conſtringunt fluxum ſuperfluum pro-
uenientem ex catarro.

Capitulum. cccv.

Aſturcium aquaticum vel ſenation ⁊
N vel Cardamus agreſtis. Serapion
libro aggregatoris cap. berocbachay
gre. id eſt naſturcium aquaticum. Et eſt plan-
ta que naſcitur in aquis. habet ſtipitem rectũ
⁊ ramos. et eſt tota planta pinguis. et habꝫ fo-
lia ſimilia folijs apij dicti yposellinum. niſi ꝙ
ſunt minora eis. ⁊ habet odorem bonum quan-
do maſticatur. ⁊ eſt cali. ⁊ ſic. et conuenit cale-
factis quando roratur ſuper ipſam aqua fri.
aut aqua ro. Et quidam dicunt ꝙ eſt fri. ex eo
quia non nocet habentibus ſirſen. ¶Et idem
auctoritate yſaac habẽ aram. ⁊ eſt ca. in ꝑmo. ⁊
ſic. in. ij. Et idem auc. Gal. Uirtus eiꝰ eſt cale-
faciens. Dyaſcorides cap. ſenation. id eſt na-
ſturciũ aquaticũ. Naſcitˀ in aqua. frutcem ha-
bens pinguem. ⁊ ramulos longos. et folia mi-

nuta ſimilia ypoſelino. niſi quia ſunt minoꝛa: eoꝙ maſticata odoꝛem ſuauiſſimū habet.

Operationes

A ¶ Serapion auc. yſaac. habē aram. Semen eius ſtringit ventrē q̄ fluit ꝓpter caliditatē qn̄ bibit̄ ex eo aureus vn̄ cū aqua frigida. aut ſucco citonioꝝ. et ipſum confoꝛtat membra.

B ¶ Dyaſcoꝛides. Semen eius crudum et coctum calculos excludit: vrinam prouocat: menſtrua imperat: diſſintericis prodeſt.

C ¶ Latebras ſapiens huic ꝓhibet teſtimoniū: dicens ꝙ coquinati in aqua ſoluunt. et cum carnibus ſpiritualia mundificat fomentum ex aqua ſalſa ⁊ oleo decoctionis eius valet ad doloꝛem yliacum.

D ¶ Stranguiriā ⁊ diſſuriā in vino decocti: ⁊ cataplaſmati ad idem valent. diuretica ſunt.

que eſt venenū pernicioſum. ⁊ eſt in ſummo caliditatis ⁊ ſiccitatis.

Operationes

¶ Auicenna. Napellus delet albaras linitum et confert lepꝛe. vnde eſt venenū deſtruens bibentem ſe. Maioꝛ vero ipſius porio eſt medietas. ʒ. vnī. ⁊ hec interficit ⁊ ſimiliter minus. A

¶ Et ex eo coturnices bibunt ⁊ non moꝛiuntur. Ex omnibus confectionibus dyamuſcus ei reſiſtit. B

¶ Et eſt alius qui vocatur napellus moyſis. Et vult dicere napellus nus. et eſt quoddam animal quod aſſimilatur muri: quod moꝛatur in radice napelli: naſcens cum napello. et qui cum eo appꝛopinquat. non creſcit arboꝛ. et eſt tyria canapelli: ⁊ eſt maioꝛ eo. ⁊ in eo ſunt omnia iuuamenta que ſunt in napello. C

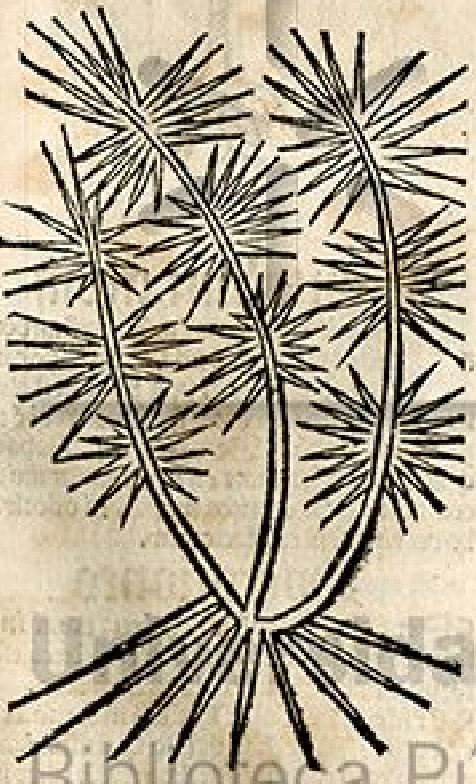

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. cccvj.

N Apellus. Pandecta. cap. cccccxiiij. Napellus eſt herba que facta eſt ſicut elleboꝛus niger. cuius radix eſt ordinata ad modū rhetis. eſt anthonomatice herba venenoſa. ⁊ eſt pꝛima pars aconiti. ¶ Auicēna libro. ij. cap. de napello. Napellus eſt herba

Capitulum. cccvij.

N Arciſcus vel bulbus vomiferus: vel cepe marinum. ¶ Dyaſcoꝛides capitulo Narciſcus. vel bulbus ematicus: vel bulbus vomicus: folia habet poꝛro ſimilia ſed minuta. et caſtas habet duoꝛum palmoꝛum que inanes et concaue ſunt et ſine folijs.

Flos eſt illi albus in giro. in medio croceus: ꝛ eſt quedam ſpecies: cuius illud medium purpu-reum eſt. Radicē habet albam rotundā ſicut bulbus. ꝛ ſemen nigrum ꝛ oblongū vt in mem-branulis. Qui in locis montuoſis naſcit̄ eſt me-lior. cuius etiam flos ſuauem longe iactat odo-rem. In reliquis aūt porri habet ſimilitudinē ꝛ viridis eſt. Uirtus eius eſt que abſtergit ꝛ in-carnat ꝛ deſiccat. Et illud quod de eo admini-ſtratur eſt radix. ¶ Plinius libro viceſimo pri-mo. Narciſſi duo genera in vſu medici recipi-unt. vnum flore purpureo. ꝛ alterū herbaceū. ¶ Yſidorus. Narciſcus fabuloſe nomen impo-ſitum habet a quodā puero. cuius membra in hunc florem tranſierunt: qui ꝛ nomen narci-r ſci in appellatione cuſtodit: ꝛ decus pulcritudi-nis in candore retinet foliorum. ¶ Serapion Narciſcus eſt calida ꝛ ſicca in ſecūdo gradu.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Radix eius bibita ꝛ comeſta ꝛ cocta vomitum prouocat. trita cum melle com-buſtionibus medicatur. Neruos inciſos con-ſolidat. Luxatos componit: antiquis doloribꝰ
B articulorum poſtulatur. ¶ Melle mixtus ef-felidas ꝛ oēs maculas vultibus tollit. Mix-tus ſemini vrtice aceto et melli.
C ¶ Et herba mixtꝰ vulnera ſordida purgat. apo-ſtemata dura rumpit. Infixa corpori impoſi-ta euocat cum yriſillirica melle mixto.
D ¶ Item electiones erumpit atq; ſtipites euo-cat. et ſi qua ſunt aliena cum farina ꝛ oleo ad-mixto melle.
E ¶ Serapion auctoritate Galieni. Uirtus eiꝰ eſt que deſiccat ꝛ abſtergit: extrahit ꝛ incarnat vlcera magna. ꝛ incarnat inciſiones in lacertis factas. Et mixtus cum orobo mundificat ſor-des corporis ꝛ aperit apoſtemata. ꝛ qū come-ditur ex radice narciſci aut bibitur commouet vomitum. ꝛ trita cum melle confert cōbuſtio-nibus ignis. Et quando fit ex ea emplaſtrum conglutinat vulnera neruoꝝ.
F ¶ Et idem auctoritate Aben Meſuay. Nar-ciſcus facit operationeꝫ ieſimini: niſi quia eſt debilior eo: et confert doloribus qui ſūt a fleg-mate. et oleum eius eſt bonum ad hoc. ꝛ radix eius incarnat vlcera neruorum: et habet vir-tutem laxatiuam.
G ¶ Galienus. vij. ſimpli. far. cap. Narciſcus. Radix eius ſiccatiue eſt virtutis intantum vt conſolidet plagas maximas vſq; ad abſciſio-nem que circa tenantos. habet autem quid ab-ſterſiuum ꝛ attractiuum.

Capitulum. cccviij

n Abach eſt fructus ſm Auicē. arboris dicte aſa dar. q̄ apud Dyaſcor. vocatur agrifoliuꝫ. Uerū apud Sera. eſt aliud nabach. ſcꝫ cortex arboris q̄ a Dyaſ. vocat̄ ma-ſcatimon. Et dicit Serapion cap. Nabach. q̄ affertur de India. ꝛ eſt in colore ſimilis cro-ceo. ꝛ ſunt ſicut cortices mori boni odoris. et habet virtutem calefacientem.

Operationes

¶ Sera. Fiūt cū eo fumigatōes ꝛ ponit̄ in cō-fectōibꝰ vnguētoꝝ: ꝛ in aliis ɔfectōibꝰ calefac-torijs. ꝛ habet virtutē calami aromatici. A
¶ Et idem auc. Gal. Eſt calida in tertio. et eſt ex ſpeciebꝰ Indie. Et quando fit ſuffumigatio cum eo valet corruptioni matricis. ꝛ ɔfert ſuf-focationi eius q̄ eſt ſiccum. B
¶ Item ſcribitur q̄ nabach comparat̄ neſpilis ꝛ zaror q̄ eſt magis odoriferū neſpilis. ꝛ ita ſi-militudo eſt in virtute q̄ fructus agrifolij eſt ſipticus confortans ſtomachū. ꝛ ſimiliter cō-parantur neſpila ꝛ zaror. C

Capitulum. cccix.

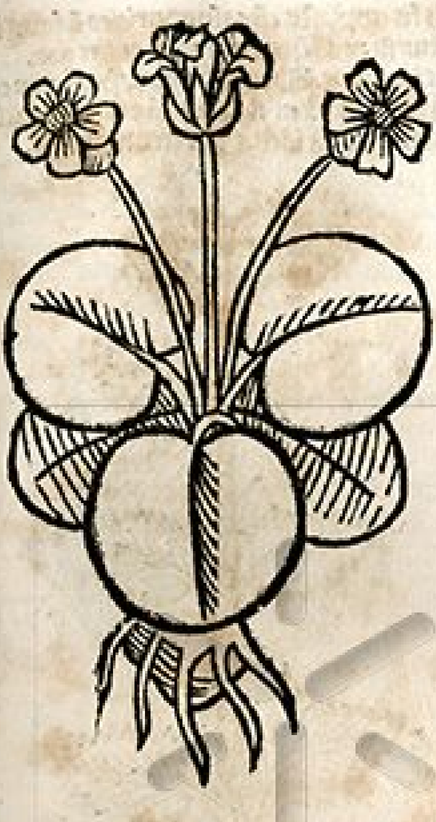

n Enufar. Pla. Nenufar eſt herba in .ij. gdu frigida ꝛ hũida. hñs folia lata in locꝭ reperiť aqͦſis: ꝛ in calidis regiõibꝫ ꝛ in frigidis. Itē duplex eſt eiꝰ maneries. vna q̄ purpureũ florē ꝑducit ꝛ melioꝛ eſt. Alia ſꝫo q̄ croceũ: ꝛ non adeo bona eſt. Flos eiꝰ medicine cõperit. Et melioꝛ eſt ille q̄ in calidis regiõibꝫ reperiť q̄ꝫ i frigidis. In ſeptēbri collectꝰ in efficacia multa ſeruať. ¶ Auicē. Nenufar nominauit Galienus caulem aque. foꝛtius eſt illud qđ habet radicem albam q̄ꝫ qđ nigram. Flos eius frigidus eſt ꝛ humidus in ſecũdo.

Operationes.

A ¶ Pla. Ex floribꝫ ꝑcipue fiant ſyrupi ꝫ febꝛes acutas ꝛ calefactiões epatis: calidaſq̄ꝫ diſtēperantias. Itaq̄ꝫ floꝛes in aqua decoquunť. et ex tali aqua zuccaro addito fit ſyrupus.

B ¶ Cõtra doloꝛes capitꝭ ex caloꝛe ſarraceni floꝛem ꝑ noctē in aqua ponũt: ꝛ mane talē aquã bibunt. floꝛeſq̄ꝫ naribꝫ ſuis applicant.

C ¶ Auicenna. Syrupus eius vehementis extinctionis eſt ꝛ ſubtiliatiuꝰ valde. Confert tuſſi ꝛ pleureſi: ꝛ febꝛibꝫ acutis. Radix eius cõfert boꝛboꝛ ꝛ apoſtematibꝫ calidis ſplenis. Eadē cum aqua confert moꝛfee ſuppoſita. cum pice vero alopicie.

D ¶ Idem. Nenufar ſomnũ facit. ſedam calidã ꝛ colericã ſedat. ſed tamen debilitat.

E ¶ Pollutionē minuit: ꝛ frangit deſideriũ coitꝰ cũ ſyrupo de papauere bibitꝰ. ꝛ ↄgelat ſperma ꝓpꝛecꝫ radix eiꝰ. Eadē q̄ꝫ radix ↄfert ſolutiõi antique: ꝛ vlceribꝫ inteſtinoꝝ: ꝛ doloribꝫ veſice.

F ¶ Semen eius foꝛtius eſt in omni re. et pꝛohibet fluxus menſtruoꝝ. Natura nenufaris Indi: eſt natura mandragoꝛe.

G ¶ Conſtantinꝰ in libro graduum. Nenufar eſt ſubtile ac penetrabile: doloꝛem capitis ex caloꝛe placat appoſitũ naribꝫ colericꝭ ꝛ ſanguineis. et omnibꝫ congruit paſſionibus.

H ¶ Syrupus eiꝰ calidam tuſſim extinguit. ac febꝛes colericas ac ſanguinolentas aufert vigilias. Oleũ eiꝰ doloꝛē capitis aufert ſi cataplaſmetur. aut ſi eo ſternutatio ꝓuocetur.

I ¶ Auicenna libro. ij. cap. de nenufare. Syrupus eius lenit ventrem: ꝛ ↄfert febꝛibꝫ eſtiuis. ꝛ eſt vehementis extinctionis.

K ¶ Et idem de viribꝫ coꝛdis ait q̄ ↄfoꝛtat coꝛ.

Capitulum. cccx.

n Igella. Pla. Nigella eſt ſemen cuiuſdam herbe rotundum: ſubnigrum habens coloꝛē. ſubamarũ ſapoꝛē. virtutē

nigella

dade do Minho
ublica de Braga

habet diuretici ex amaritudine diſſolutiuã: cõ-
ſumptiuã ex q̃litatibꝰ ſuis. folia eiꝰ ſunt parua:
minuta ⁊ mollia: ſimilia cotule. ⁊ flos eius eſt
figure ſtelle. coloris celeſtis. ⁊ hꝫ in ſũmitatibꝰ
capitella ſicut papauer. ⁊ in medio ex intrinſe-
ca preſunt aliqua ordinatim diuidenda ſemia
Eſt calida ⁊ ſicca in. iij. gradu. ¶ Sera. li. ag. c.
Carum. i. nigella. eſt planta parua hñs virgas
paruas circiter duos palmos ad plus. ⁊ hꝫ fo-
lia pua minuta ⁊ mollia: ſimilia folijs plante.
q̃ dr̃ carnabaon ſiue ranobaon. niſi q2 ſunt mi-
nora ſatis. ⁊ in ſũmitate ſunt capitella ſubtilia:
ſimilia capitibꝰ papaueris: oblongata ⁊ i medio
eiꝰ ſunt parietes ſeparãtes ſemina. Qđ quidẽ
ſemen eſt nigrũ acutũ boni odoris. ¶ Dyaſ. ca.
Melanchiũ. i. nigella ſcḋm trãſlationẽ noſtrã.
Melanchiũ herba eſt minor folia minuta et
tenera. ⁊ ſemen minutũ habens. cuius frutex
lõgus eſt duoꝝ palmoꝝ. ⁊ deſup habens capi-
tellũ ſimile miconio. ſꝫ oblongũ i medio veluti
parietes hñs q̃bꝰ diſcernũť ſemia. q̃ ſemia ſũt
nigra ⁊ odorata ⁊ viſcida q̃ multi panni aſper-
gunt. ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Melanchiũ. i. Ni-
gella calefacit ⁊ ſiccat ſcḋm tertium gradũ. Hoc
idem dicit Platearius.

Operationes.

A ¶ Nigelle ex farina cum ſucco abſinthio em-
plaſtrum factum circa vmbilicum: et precipue
pueris lumbricos necat. Alijs conficiatur ad
ſcabiem cum melle et datur per os.
B ¶ Vnguentũ ad ſcabiẽ puluerẽ nigelle i mlía
q̃ntitate fiat decoctio i forti aceto vſq3 ad aliq̃n-
tulã ſpiſſitudinem. ⁊ tũc addito oleo fiat inde
vnguentũ bonũ ad ſcabiẽ ⁊ impetiginẽ ⁊ lenti-
ginẽ faciei tollit Farina nigelle ↄfecta cũ aceto
tepido: infuſus auribus vermes necat.
C ¶ Contra ſtranguiriã ⁊ diſſurriam ⁊ yliacam
paſſionem detur vinum infuſionis nigelle p
noctẽ. ſed ante coquať. q2 nimiũ fieret violentũ
Cõſtat eñi q2 ſi in multa q̃ntitate fuit occidit.
D ¶ Si aũt in multa q̃ntitate habeť: pone in ſac-
cello: et fiat decoctio eius in vino ⁊ oleo. ⁊ ſup
renes ⁊ pectus fiat ſaccellatio ↄtra predicta. et
eſt ſatis experta odorata ↄtra catarrum ⁊ co-
rizam. Et h̄ habet nigella a ſui complexione.
vt Galienꝰ. vi. ſim. far. ca. de Peonia dicit.
E ¶ Sera. auc. Dyaſ. ca. de nigella. q̃daꝫ admi-
ſcent hoc ſemen in maſſa paſte ⁊ faciũt inde pa-
nem. ⁊ q̃ñ fit emplaſtꝫ frontici eo ↄfert ſode.
F ¶ Et q̃ñ fit caputpurgium cum eo ⁊ aceto cõ-
fert aque que deſcendit ad oculum.
G ¶ Et q̃ñ ſumiť in potu. ʒ. i. cũ aq̃: cõfert morſui
rutele. ⁊ q̃ñ fit fumigatio cum ea fugat venena.
¶ Et fit emplaſtꝫ cũ ea ſup duricies q̃ fiunt in D
iuncturis pedũ q̃ dicunť calli: ⁊ aufert eas.
¶ Et idem auc. Aben Meſuaꝝ. Proprietas eiꝰ I
eſt q̃ aufert febrem flegmaticã ⁊ melancolicã:
⁊ interficit aſcarides. ⁊ ↄfert morſui rutele.

Capitulum. cccxi.

Nymphea. Pli. lib. xxv. Nymphea dici-
n tradiť a nympha zelotipa erga Hercu-
lẽ ropbolo mortua. vñ aliq̃ heracleon
vocãt eã. alij rophalon. Naſciť radice claui ſi-
mili. Dyaſ. Nymphea vel vt dicũt alij cacabũ
veneris. i. papauer paluſtre. ſiue vt latini alga
paluſtris. Naſciť in aq̃s ſtantibꝰ vel locis non
cultis. hñs folia cicorie ſimilia: ſꝫ minora ⁊ ob-
lõga. caput altiꝰ ſup aquã pferens. multaq3 ca-
pita infra aquã ex vna radice hñs. flos eſt illi
albus lilio ſimilis: cũ pallore puo. ſemẽ eius in
medio croceũ. ſꝫ cũ effloruerit nigrũ efficiť ha-
ſtalenis ⁊ nõ groſſa ⁊ nigra. radix q̃ꝫ aſpera ni-
gra ⁊ nodoſa. In autumno ſiccatur. ¶ Nota q2
nymphea habet ꝓprium capitulum. ſimiliter ⁊
nenufar. quare nõ ſunt idem ſicut aliq̃ volũt.

Operationes

A ¶ Plinꝰ li. xxvi. Ventrẽ in totũ adimit nym-

pbea heraclea p. xl. dies ieiuno potui i cibo
B ſumpta. ¶ Illita radix genitalibꝰ inbibet' nō
ſolū ventrē ſꝫ etiā geniture affluētiā. et ob id
C corpus alere dr̄ atq̄ vocē. ¶ Dyaſ. Sicca bi
bita cū vino cilicio medet'. ſplenem ſiccat ca-
thaplaſmata. doloreſq̄ cōpeſcit ſtomachum
D impoſita. ¶ Radix eiꝰ bibita dolorem veſice
mitigat. Corpis maculas detergit. et ſemen
eius bibitum hoc aſſidue facere nouit.

Capitulum. cccxij.

Ux viſualis. ꝛ eſt illa q̄ cōiter vtimur
n ad edendū. Sciēdū ꝙ nucis multa
ſunt genera. ſed qn̄ ſimpliciter ponit'
ꝑ viſuali itelligit'. Gal. vij. ſim. far. cap. Carea
grece. i. nux viſual' vel nux arbor. Nux arbor
habet qdē qd in pullulatiōibꝰ ꝛ frondibꝰ ſtipti-
cū euidens. plurimū aūt in nucis cortice recen
ti ꝛ ſicco. Utunt' aūt eo ꝓpterea et tinctores.
nō aūt exprimētes eos. ꝛ ſuccū ſilr̄ ſucco moro
rū ꝛ ruboꝝ coquētes cū melle. ſtomatico vti
mur pharmaco. ꝛ etiā ad alia vniuerſa in qbꝰ
ſunt cōgrui ꝑdicti ſucci. Nūc ꝟo ipſiꝰ aliud
qdē eſt eſibile. aliud oleaginoſum ꝛ ſubtiliū
partiū. quocirca ꝛ ſucci fit facil'. ꝛ magiſ qdē
fit tale qn̄tūcūq̄ repoſitū diu manet oleū. nā
q̄s exprimere eſt poſſibile ex eo antiquato.

Operationes

¶ Aui. li. ij. ca. de nuce ca. eſt in. ij. ſic. in pnci. A
ſecūdi gradus. ꝛ in ipa eſt humiditas q̄ dele-
tur cū antiquat'. et inſita eſt nuci ſtipticitas.
plurima ꝛ folia ꝛ cortex ipſiꝰ oia ſunt cōſtrin
gentia fluxū ſanguis. ꝛ eiꝰ cortex aduſtus eſt
deſiccatiuꝰ ſine mordicatiōe. Oleū ꝟo vetu
ſte eſt ſicut oleū vetus: ꝛ abſterſio antique eſt
fortis. ¶ Ex recentibꝰ fit emplaſtrū ſup veſti- B
gia ꝑcuſſionis. maſticata medulla eiꝰ ponit'
ſup apoſtemata melācolicū ꝛ vlceroſuꝫ. ꝛ cō-
fert eiꝰ gūma vlceribꝰ calidis ſperſa ſup ea.
¶ Et in emplaſtris cū melle ꝛ ruta ꝯfert torſi C
oni neruoꝝ: facit ſodā. ꝛ diſtillat' ſuccꝰ folioꝝ
tepidus in aurē: ꝛ ꝯfert ſaniei in aure. ¶ Dicit D
alcaus: ꝙ ipa grauat linguā: ꝛ eſt faciens bo
thor in aure. Eius oleum ꝯfert herpetieſtio-
meno ꝛ heriſipile et fiſtulis in parte oculi.
Succus corticis eius et rob eius ꝓhibent
pcfocationem ꝛ nocent tuſſi. ꝛ oculum anti-
quarum facit venire dolorem gutturis.
¶ Et ex omnibꝰ quidē ſpeciebus nucis dixit E
Alcaus fieri emplaſtrū mālille apoſtemoſe
ꝛ ꝓpie ex regali magna. eſt difficilis digeſtio
nis ꝛ mala ſtomachi: ſed nutrita ꝛ recens eſt
melior ſtomacho ꝛ minoris nocumēti. ꝛ illud
quando frangitur a duobus corticibꝰ ſuis.
et nux quidem nutrita cum melle confert ſto
macho frigido.
¶ Dyaſcorides ca. de nuce. Nux ſi māduca- F
ta fuerit cacoſtomaca eſt indigeſtibilis: ꝛ co-
lerā nutrit. dolorē capitis cōmouet. Tuſſien
tibꝰ contraria eſt ſi comeſta fuerit. Sumpta
cum caricis lumbricos latus excludit. Ca-
thaplaſmatibꝰ adhibita tumores māmarum
compeſcit. Luxationibꝰ cū melle et ruta bene
adhibetur. ¶ Veteres autem nuces carnes G
earū cathaplaſmatibus adhibite: cancros ꝛ
carbunculos tollunt. Egilopas limpidant.
ſi caro maſticata ꝛ impoſita fuerit.
¶ Fit etiam ex ipa oleum ſi tunſa ꝛ expreſſa
fuerit. virides autē nuces cacoſtomatice ſūt H
quaſi oleo mixte fuerint eius actiorem tem-
perat: ꝛ liuores corporis tollunt.
¶ Arbor nucaria habet in folijs hoc vel cu-
nis ſtipitum. nucis autem viridis cortex tun I
ſa et preſſa. ꝛ ſucco qui eijcitur cocto cū mel-
le: vt ſolet fieri de moris odoris vitia bonuꝫ
eſt: ꝛ vocatur dyacarion. Item cortex nucis
ſiccata ꝛ vſta leptomeris et deſiccatiua ſine
mordicatione fit medicina.

Capitulum. cccxiij.

c

n Nux auellana. Gal. vij. ſim. far. ca. de nucibꝰ. Eſt aūt aliud genꝰ careaꝝ et nucū paruaꝝ. que vtiqꝫ ⁊ pontice nūcupanꝰ amplioꝛi participātes terreſtri ſubſtā tia: quocirca ⁊ magis auſtera. cū guſtaꝰ ipſa planta: ⁊ fructus et coꝛtex apparet. In alijs vero ſilſis exiſtit magne nuci que vocatur ab aliqͥbꝰ baſilica. Nuncupaꝰ autē ⁊ hec parua nux a pluribus leprocariū vel auellana.

Operationes

A ¶ Anicē. li. ij ca. Auellana. Auellana nutribilioꝛ eſt nuce. qm̄ ē magꝭ ſolida ⁊ minꝰ vnctuo

B ſa. ⁊ tardioꝛis digeſtiōis decliuis ē ad caliditatē quādā ⁊ ſiccitatē paruā. ¶ Generaꝰ ex ea colera. ⁊ in ipā eſt ſtipticitas maioꝛ qꝫ in nuce. ⁊ in ipā eſt inflatio. ⁊ generat ventoſitatē in vētre inferioꝛi. ⁊ qđ ex ea aduſtū eſt tingit capillos. facit ſodā ⁊ aſſaꝰ ⁊ comediꝰ cū pau

C co pipere: ⁊ maturat coꝛizam. ¶ Ypo. inquit. Auellana in cerebꝛo facit augmētū. Extimauerūt qđā qꝛ ipa illinita ſup verticē pueroꝝ varios habentiū oculos. delet varietatē. comediꝰ cū aqua mellis: ⁊ ꝯfert tuſſi antique. ⁊

D adiuuat ad ipuendū. ¶ Eſt tarde digeſtiōis: ⁊ exſiccat vomitū: ⁊ eſt tardioꝛis digeſtiōis

E qꝫ nux viſualꝭ. ¶ Eiꝰ coꝛtex eſt ſtipticꝰ: ⁊ ꝯſtringit ventrē: ⁊ ꝯfert venenis ⁊ moꝛſibꝰ. et ppꝛie cū ficubꝰ ⁊ ruta ⁊ pūcture ⁊ ſcoꝛpiōis. ¶ Dyaſco. Auellane in cibo ſumpte doloꝛē capitis F

incutiūt. ſtomachū inflatiōe diſtēdūt. coꝛpoꝛi ſano pinguedinē ꝯferūt. Sicce in vaſe fictili ꝯſtitute diſtillatiōibꝰ mitigandis vtiliter offeruntur. ¶ Trite ex aqua mulſa potes

G vetuſtiſſime tuſſis moleſtiam ſedant. ¶ Alij tritas cū paſſo bibendas dederunt a

H pulmonis ⁊ iecoꝛis vitia ſanāda. Multi tritas cū pipere miſcuerūt cū vino ꝓpinātes cōtra catarrū. ⁊ toꝛmenta ventris ⁊ vrine diſtillantis anguſtias valere ſenſerūt cū axungia vel adipe vrſina cōtrite ⁊ alopicijs linite capillis damna reſtituūt. dicūt aliq coꝛtē eꝰ cum oleo trita oculos gattineos inuncta inficere ⁊ capillos. Hanc multi leprocoꝛiā vocant cacoſtomatica eſt que ſi aſſata fuerit.

I ¶ Et cum pipere bibita catarrum mature ſcere facit. ⁊ tota combuſta ⁊ axungie mixta vt ſuperius ſcriptum eſt facit.

K ¶ Iohānes meſue ca. de oleis. Oleū eius valet contra doloꝛem arteticum ⁊ neruoꝝ.

Capitulum. cccxiiij.

n Nux muſcata. Serapi. lib. aggre. ca. Ieuzbaue arabice. i. nux muſcata: ⁊ affertꝰ ƀ india. Et idē au. Yſaac. De

ſiores ſunt ex eis rubee pingues graues. Et
deteriores nigre leues: ⁊ ſunt ca. ⁊ ſic.

Operationes

A ¶ Sera. Stringit vētrē ⁊ aromatizat ſtoma
chū ⁊ odorē eiꝰ facit bonū. aufert ſupfluitates
B a ſtōacho ⁊ digerit cibū. ¶ Et expellit vētoſi
tates ⁊ corroborat ſtōachū ⁊ epar. ⁊ ꝯfert len
tigini faciei ⁊ ſerpigini. ⁊ extenuat ſplenē: et
C mollit apata dura epatis. ¶ Et natura eiꝰ ē ſicut
natura gariofiloꝝ. ⁊ ē ca. ⁊ ſic. i. ij. gra. bōa eſt
ſtōacho ⁊ epati frigido. ꝯfert debilitati coꝝ.

Capitulum. cccxv.

n Ux indica: et eſt nux magna. Sera. li.
ag. cap. neregil. ⁊ ē palma inſule q eſt in
mari ...: ⁊ i ptibꝰ inſulaꝝ zing. Et dr qꝛ nere
gil ē palma de mochobi. ⁊ iſte iſule noiant dab
get. ⁊ ab eis deferunt dabigꝛ ⁊ ē neregil. Ulti
ma ꝓo iſtarum eſt ſaranbib a zaran. Et idez
auct. Gal. in li. de cibis Nux indica eſt ca. in
ſecundo gradu. humida in primo.

Operationes

A ¶ Sera. Signū hūiditatꝭ eiꝰ eſt qꝛ cito cor
rūpit. ⁊ ipa ē groſſe ⁊ grauis ſube. niſi qꝛ ipſa
nō ē mali chimi: oportet vt caueat ab ea q nō
B eſt recens. ¶ Et bōa q ē multe albedis in car
ne ſua. ⁊ in q eſt aq dulcis bona. ⁊ illa aq q eſt
intra ipam eſt ſignū ſue recentie. ⁊ dꝫ excori
ari illud qđ eſt albū ex ea exiſtens exteriꝰ: qꝛ
iſte cortex eſt durus grauis ſtomacho lōgin
quus a digeſtione. ¶ Et ſi aliunde digeritur C
nō inuenit corpꝰ in eo aliud niſi nutrimentū
modicū. ⁊ ipa qdē nux comedit cū zuccaro
tabarzet aut cū penidijs albis. ⁊ ꝓprie ab eis q
ſūt calefacti. flegmatici ꝓo cū pauco melle ⁊
colerici nō vtant ea. ¶ Et ſumāt eā flegmati D
ci i ieiunio ⁊ expectēt donec deſcēdat a ſtōa
cho ⁊ poſt comedāt. ⁊ qn ipa veteraſcit expel
lit aſcarides a ſua ꝓprietate. ⁊ oleū eiꝰ vetuſtū
ꝯfert ventoſitatibꝰ lūboꝝ ⁊ doloribꝰ genuū. ⁊
emorroidibꝰ q fiūt a flegmate qn bibit et qn
linit exteriꝰ maxie admiſcet cū oleo nucleoꝝ
pſicoꝝ. qn adminiſtrat de vnoquoqꝫ illoꝝ. ʒ. i.
aut aureꝰ. i. ¶ Oleū ꝓo eiꝰ q noua ē ꝯfert ⁊ fle E
gmaticis: ⁊ ē melioris chimi qꝫ butirū vacci
nū vel ouinū. qꝛ n pūgit ſtōachū ſic facit buti
rū vaccinū vel ouinū nec mollificat eū. Oleū
ꝓo eiꝰ ꝯfert veſice. ¶ Jo. meſ. tractatu đ oleis F
Oleū eiꝰ ꝯfert dolori neruoꝝ ⁊ leni t pectus
⁊ pulmonē. clarificat vocē ⁊ impinguat: ⁊ ad
dit in ſpermate. ¶ Aui. li. ij. ca. de nuce. Indi G
ca dicit qꝛ augmentat coitum. ⁊ cū antiqua
tur comeſta: aſcarides ⁊ vermes necat.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cccxvj.

Ux vomica p Dyaſ.eſt fruct⁹ ſecun
n de ſpeciei. Titimalli carſiceti. ſm
quoſdaȝ vocatur caſtanea Jndica.
Serapion libro aggre.ca. Jeuzalkei.aucto.
Habix.facit vomere fortiter.color eius ē in
ter glaucedinem ⁊ albedinē.⁊ eſt maior auel
lana parum.⁊ ſunt in ea nodi.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Quando accipit̃ de cortice eius
⁊ teritur ⁊ cribratur.et accipit̃ de ipo.ʒ.ij.cū
duobꝫ aureis aniſi triti.aut ſemine feniculi.⁊
cōficitur cū melle ſufficienti. Et bibitur cum
aqua calida mouet vomitum:⁊ expellit ſup
fluitates colericas ⁊ flegmaticas.

Capitulum.cccxvij.

Ux metel. Sera.li.aggre.cap̃. Jeuz
n metel.vachie Bonalbacharich gre
ca idem ſunt.⁊ ſunt nux metel.⁊ ē fru
ctus ſimilis nuci vomice.⁊ ſemen eius eſt ſi
mile ſemini mādragore.⁊ cortex ei⁹ eſt aſper.
⁊ ſapor eius eſt delectabilis ⁊ vnctuoſus.Et
virtus eſt frigida in.iiij.gradu.

Operationes

¶ Si detur de ea in potu vna kirat cū vino A
inebriat ebrietate forti.ſed ſi dentur duo au
rei cū eo ſtatim accidit.¶ Et idem auct. Ra B
ſis. Jeuz methel eſt narcotica.⁊ fortaſſe occi
dit ⁊ opilat:⁊ facit euomere.⁊ ſi det̃ de ea q̃n
titas.ʒ.ſ.inebriat ebrietate forti.⁊ oportet q
ſumēs eā ſumat butirū calidū.⁊ ponat̃ extre
mitates ei⁹ in aq̃ calida:⁊ fiat q euomat ſatis:
⁊ curetur cura illi⁹ q̃ ſumpſit mandragoram.
¶ Aui.li.ij. Nux methel faci ſube.b.⁊ ē mala C
cerebro.⁊ pondus daurch.i.ex ea inebriat. Eſt
inimica cordi.ʒ.i.ex ea eſt venenū diei ſue.

Universidade do
Biblioteca Pública de

Capitulum.cccxviij.

Rdeū. Sera.li.aggre.ca. Hal
baet arabice.i.ordeuȝ. Virtus
o ei⁹ eſt que infrigidat ⁊ deſiccat
in primo gradu.⁊ deſiccatio ei⁹
eſt amplior parū deſiccatiōe fa
barum quādo applicantur exterius. Uerum
ordeum coctum eſt meli⁹ fabis in hoc q ipm
nō inflat. Et fabe qn̄ coquunt̃ generāt infla
tionē.quoniā ſubſtantia earū eſt groſſior ſub
ſtantia illi⁹.ppter hoc ſunt magis nutribiles
q̄ ordeum.⁊ ipa ambo declināt paruȝ a tem
peramēto. Sed ſani ordei eſt magis deſic
catiuū q̄ ordeū ipm.¶ Gal.vij.ſim far.ca.de
ordeo tracbi.i.ordeum primi gradus eſt in

cando et infrigidando. eſt aũt breui quodam ſiccius q̃ farina fabaꝝ. Talia vero oĩa ſiſia ſunt in his q̃ vtuntur extrinſec⁹. Cũ vero comeditur ſuperat fabã. quoniã inflationez deponit. In faba vero q̃litercunq̃ coquatur permanet inflatiuitas. Groſſiorũ enim eſt partiũ q̃ hordeũ. et ꝓpterea nutribilior eo eſt. quoniã autẽ modicũ a mediocritate abſceſſerũt. ꝓpterea ſunt in multo vſu. huiuſmodi eni farmaca multis alijs ꝯmiſcẽtur ceu materie quedam. Et ꝓpterea cera ⁊ oleum nõ paucis cõmiſcentur farmacis. Alfita autem multa ordeo ipſo ſunt ſiccatiuiora criminũ. ita nominatur qḋ et groſſa parte farine ordei et zeaque ex parte farine ſubtilis. Eſt aũt nutribilius quidem alfita. difficilius vero digeſtibile Et dicit in libro de cibis. Fit ex ordeo panis. qui q̃n eſt furfureus vocatur maza.

Operationes

A ¶ Serapion auctoritate Dyaſco. Aqua ordei eſt iuuatiua ad reprimendũ caliditatẽ humiditatum calidarum. Et confert aſperitati canne pulmonis ⁊ vlceribus eius.

B ¶ Et cum ſemine feniculi ꝓuocat vrinam. et eſt abſterſiua ⁊ maturat apoſtemata calida.

C ¶ Et quando miſcetur cum ſemine lini et fenugreco et ruta confert tumoribus teſticulorum. Et quando adminiſtratur cum mirto et vino et piris ſiluestrib⁹ ⁊ fructu rubi: ⁊ cortice granati ſtringit ventrem.

D ¶ Et quando fit emplaſtrum ex eo cum citonijs et aceto confert apoſtematibus calidis que accidunt podagricis.

E ¶ Et quando miſcetur cum aceto forti: et ponitur ſuper ſcabiem vlceroſam. maturat eam et farina ordei ſtringit ventrem: et ſedat dolorem apoſtematum calidorum.

Capitulum. cccxix.

Leander. Dyaſco. ca. Nereon grece id eſt oleander. Frutex eſt omnibus nota. Folia habet ſimilia amigdalis ſed maiora ⁊ pinguiora: ⁊ florem rodo ſimilẽ. ſemen etiã pariens ſicut cornu velutĩ lanã deintus habens ſimilẽ iacincto. Radix eſt illi oblonga et anguſta: guſtu ſalſa. naſcit̃ locis aquoſis ⁊ maritinis. ¶ Aui. li. ij. ca. de oleandro. Oleander alia eſt ſiluestris. alia fluuialis. Siluestris habet folia portulace ſimilia: ſed ſunt ſtrictiora. ⁊ eius tyrſi ſunt longi expanſi ſup terram. ⁊ apud folia ſunt ſpine. Et naſcit̃ in deſertis domib⁹. Fluuialis autez oritur in ripis fluuioꝝ. cui⁹ tyrſi a terra eleuant̃. ⁊ ſpine ei⁹ ſunt occulte. ⁊ folia ei⁹ ſunt ſicut folia ſalicis ⁊ folia amigdali. ⁊ ẽ ſaporis valde amari ſupior cutis ei⁹. ⁊ flos ei⁹ eſt ſicut roſa rubea bon⁹ valde. et ſup ipm egredit̃ q̃ddã ſilẽ pilis. et eius fruct⁹ eſt durus plenus aſper. ⁊ intus eſt res ſicut lana. Eſt ca. in. iij. ſic. in. ij.

Operationes

¶ Dyaſ. Virt⁹ eſt illi mortifera. Nã comeſta ab aĩalib⁹ mortẽ infert: ſed homini remediuz eſt ſalutis. maxie cũ vino. Et ruta bibita morſib⁹ venenatis occurrit. Pecora minuta ſi odore ei⁹ tacta fuerint moriũt̃. A
¶ Aui. Interficit pulices ⁊ vermes terrenos. ſuccus folioꝝ ei⁹ valet ſcabiei ⁊ excoriatiõi. ⁊ ↄfert dolori dorſi antiquo more emplaſtri. B
¶ Et flos ei⁹ facit ſternutationẽ. ⁊ eſt venenũ hoĩb⁹ ⁊ beſtijs. verũ cõfert cũ bibit̃ cũ vino decocto cũ ruta et porat̃: ⁊ liberat a veneniſ vermiũ venenoſoꝝ. C
¶ Ego tñ dico q̃ hoc ẽ timoroſuz. Et ipſe ei⁹ flos eſt venenũ hoĩb⁹ ⁊ beſtijs ⁊ canib⁹. Verũtamẽ cõfert q̃n bibit̃ cũ vino decocto cũ ruta ſm q̃ dr̃. D
¶ Gal. viij. ſim. far. capi. Rododafnes. i. oleandrũ: vel nereon. nota eſt oĩb⁹ frutex carhaplaſmata dyaforetice ꝯturis eſt. E
¶ Intra corp⁹ vero ſumpta pernicioſa ẽ. nõ F

ſolum hominibꝰ ſed pluribꝰ beſtiaꝝ ſm̄ com-
plexionem tertiū eſt gradus calefacientium
incipientis primi vero ſiccantium.

Capitulum.cccxx.

Liuarū arbor. Gal.li.ij. de cibis ca.
o de oliuis. Oliue paucū oīno alimē-
tū dant corpori. ⁊ maxime q̄ ſunt ma
ture. Comedunt aūt hoīes has cū pane qui
dem magis. ſine aūt pane alinadas ⁊ kolomi
adas ſic vocatas grā ſubductiōis ventris.
Cum garo autem ante cibum. ſic autem que
ſunt mature in arbore plurimū vnctuoſum
ſicce ſtipticū chimum habent. ꝓpter qđ ⁊ ro
borant ſtomachū. excitāt appetitū q̄ idonee
ſime autē ad hec ſunt: q̄ cum aceto repoſite.
Multipliciter aūt ipa ꝑparāt q̄ ſtuduerunt
circa pulmētariā expientiā. Sera.li. aggre.
ca. Cabit. i. oliuaꝝ. Oliuaꝝ quedā eſt dome
ſtica: quedā ſiluestris: q̄ grece vocatur agrie-
lear. Et idem aucto. Gal. ſim. far. Oliuarum
domeſticaꝝ folia ⁊ cime qn̄ ſunt humida ha-
bent ſaporē ſtipticū. ⁊ virtus eaꝝ prima eſt q̄
infrigidat ea quantitate qua ſunt ſtiptice. Et
idem aucto. Dyaſco. Uirtus folioꝝ dome-
ſtice aſſimilat̄ virtuti folioꝝ agreſtis. niſi qꝛ
foliorum domeſtice eſt debilior. ⁊ ſunt conue
nientiora oculo q̄ agreſtis.

Operationes

¶ Et idem Sera. Agreſtium oliuarum folia A
ſunt ſtiptica qn̄ piſcant̄. ⁊ fit inde emplaſtrū
ſup heriſipilā ⁊ ꝯfert: neq̄ ſinit ipam augere.
¶ Et cōfert formice ⁊ vlceribꝰ que noiantur B
antrax. ⁊ vlceribꝰ fraudulētis ⁊ panaritio.
¶ Et qn̄ fit ex eis emplaſtrū cū melle occidit C
aſcarides. ⁊ cōfert apoſtemati qđ noiat̄ duo
vlcera ⁊ apoſtematibꝰ calidis. ⁊ facit adhere
re cutim capitis qn̄ ſeparat̄ ab oſſe. ⁊ qn̄ ma-
ſticatur cōfert vlceribꝰ oris ⁊ alcole.
¶ Et qn̄ ex eis fit emplaſtrū cū farina ordei. D
ꝯfert fluxui ventrꝭ antiq̄ ⁊ humiditatibꝰ an-
tiq̄s que a matricē emanant. ⁊ fluxui ſangui-
nis. ¶ Et ſanat eminentiā oculi. ⁊ ꝯfert vlceri E
bus eiꝰ q̄ noiant̄ alcaralia ⁊ alijs vlceribꝰ.
¶ Et ꝯfert fluxui humiditatum antiquaꝝ ad F
oculū. ⁊ ideo ponunt̄ in rob q̄ adminiſtratur
corroſioni palpebraꝝ. ¶ Et ꝯfert auribꝰ ex q̄ G
bus fluit ſanies: ⁊ auribꝰ vlceratis. ¶ Et qn̄ H
volueris extrahere ſuccū ipoꝝ tere ea: ⁊ in pi
ſcatione aſperge ſup ea vinū vel aquā. ⁊ po-
ſtea exprime ⁊ deſicca expreſſurā in ſole. ⁊ fa
cit trociſcos. ⁊ qn̄ fit cū vino eſt fortior q̄ cū
aqua. ⁊ melior ad reponendū. ⁊ ꝯfert ſaniei au
rium. ¶ Et iā quidē cōburunt̄ folia ipa cū flo I
re. ⁊ ponit̄ cinis loco tutie. ⁊ fit in hūc modū.
Ponunt̄ in olla terrea cruda. ⁊ obturatur os
eius. ⁊ dimittit̄ in fornace donec illa coquat̄.
Deinde proijce ſup ea vinū quouſq̄ infrigi-
detur. ⁊ confice ſimul. et iterum cōbure ſicut
prius: et poſtea laua ſicut lauat̄ ceruſa: et fac
trociſcos. ⁊ creditur qꝛ quando cōburūtur i
hunc modū non eſt eius virtus minor virtu
te tucie in iuuamento oculi. ⁊ ideo cōceditur
qꝛ virtus huius ſit ſicut virtus illius.
¶ Et idem auctor. Galie. vi. ſim. far. Fructꝰ K
eius qn̄ eſt maturꝰ cōplete eſt calidus calidi
tate temperata. ⁊ q̄ ex eo eſt immaturꝰ eſt fri
gidior ⁊ ſtipticior. ¶ Galie. .ij. de cibis. ca. de L
oliuis. Oliue paucū oīno alimētū dāt corpo
ri. ⁊ maxime q̄ ſunt mature. comedūt aūt ho
mines has cū pane q̄dē magꝭ. ſine autē pane
alinadas ⁊ koliuiadas ſic vocatas grā ſub-
ductionis ventrꝭ. Cū garo aūt ante cibū. ſic
aūt q̄ ſunt mature in arbore plurimū vnctuo
ſum. ſicce ſtipticū chimū habent. ꝓpter qđ et
roborāt ſtomachū: excitāt appetitū. idonee
ſime aūt ad hec ſunt que cum aceto repoſite.
Multipliciter aūt iſta ꝑparant q̄ ſtuduerūt M
circa pulmentariā experientiā. ¶ Almanſor
tractatu tertio ca. de oliuis. Oliue de aqua
calide ſunt ⁊ ſicce cōplexiōis. que ſi ante ci-
bum ſcꝫ comedant̄ ventrē mouēt. ⁊ os ſtoma

ebi robuſtū reddūt. Oliue aūt de oleo calidi
ores ſunt. que ⁊ os ſtomachi minus corrobo
rant ac ventrem nimis fluere faciunt.

Capitulum.cccxxi.

O Leum oliuarum. Sera. aucto. Gal.
Oleum qđ ſumit᷑ ex oliuis maturis
quoddā eſt nouū. quoddā eſt vetus.
Eius ꝟo qđ eſt nouū calefacit calefactiōe tē
perata ⁊ humectat. ſed vet⁹ ex eo calidi⁹ eſt ⁊
magis reſolutiuū. ſed illud qđ accipit᷑ ex oli
uis recentibꝫ immaturis dicit᷑ oleū expenſarū.
⁊ eſt oleum onſancinū. Et in nouo aliq̄ exiſtit
ex eo de frigiditate quātitas que eſt in eo de
ſtipticitate. Et vetus ex eo dum in ipſo pſeſ
uerat ſtipticitas eſt virtutis deſiccatiue: do
nec ſtipticitas recedat ab eo. q᷑ tūc fit ſimile
qđ oleo accipit᷑ ab oliuis in ſumitatibꝫ. ſimi
le ē ⁊ ꝓpinquū i ꝟtute oleo expenſarꝫ. ⁊ vniuer
ſaliter pone cōſiderationē tuam in omī oleo
quod guſtabis. q᷑ eadē quātitas quā in eo in
uenies de ſtipticitate eſt ibi de frigiditate. et
ſi nō inuenies in eo ſtipticitatē oīno: ſed inue
nies ipm̄ delectabile vere delectationis dic
ipm̄ calidum cū temperamēto. ⁊ ſi tu inuenies
eſ cū hoc ipm̄ ſubtile. ⁊ illud qđ eſt clar uꝫ de
quo ſi accipias parꝫ: ⁊ ponis ipm̄ ſupra mem
brū. vel corpus extēdit᷑ ſupra corp⁹ ⁊ dilatat
multū abſq; eo qđ imbibit᷑ in eo ⁊ abſcindit᷑.
ſcias q᷑ illud eſt bonū valde. ⁊ bonitas q̄ con
uenit oleo eſt in ipo. ⁊ quando abluitur oleū
non mordicat.

Operationes

¶ Auicen. Oleum qñq; exꝓmit᷑ ex oliuis im A
maturis. ⁊ dicit᷑ onſancinū qñq; ex maturis:
qñq; ex rubeis inter illas medijs. Et huius
operatio eſt inter illas duas res. Item qñq;
exprimitur ex oliuis domeſticis: qñq; ex ſil
ueſtribus que mordicant linguam.
¶ Onſancinū frigidū eſt et ſiccum in primo. B
Oleum autē de oliuis vltimo maturꝫ calidū
eſt cōmenſurate: ⁊ declinat ad humiditatem.
Omnes autem eius ſpecies corpora confor
tant. Motum alleuiant extinctiue ſunt.
¶ Oleum oliuarum ſilueſtrium eſt ſicut oleū C
roſarum in plurimis intentionibus. Conſer
uat capillos: ⁊ prohibet velocitatem canicici
cum amminiſtratur omni die.
¶ Cōfert gingiue ſanguinee calluēdo os ex D
eo. Confirmatq; dentes motos. Itē expreſ
ſum de oliuis ſilueſtribꝫ immaturis confert
vlceribus humidis ⁊ ſiccis ⁊ ſcabiei.
¶ Dyaſcorides. Oleum qđ fit ex oliuis non E
bene maturis eſt oleū expenſarū. ⁊ eſt conue
niens ſanis. ⁊ proprie illud quod eſt nouū ex
eis ſine putrefactione boni odoris. et ex illo
qđ eſt huiuſmodi fiunt olea aromatica. ⁊ eſt
bonū ſtomacho ꝓpter ſtipticitatē que eſt in
eo. ⁊ reſtringit gingiuas ⁊ confortat dentes
quando tenetur in ore: ⁊ ꝓhibet ſudorem.
¶ Et oleum vetus oliuarum maturarū cōue F
nit in medicinis. et omēs ſpecies olei ſunt le
nientes corpus. ⁊ ꝓhibent aduentum frigorꝫ
corpori: ⁊ faciunt ipm̄ abilem ad motū ⁊ mol
liunt ventrem. ⁊ debilitant virtutem medici
narum vulnerantium.
¶ Et datur in potu contra medicinas morti G
feras vt euomatur cum eis. ⁊ fit cum hoc aſ
ſidue quando bibuntur ex eo. Z. ix. cum tan
tundem aque ordei vel aque calide laxāt ven
trem. et quando decoquuntur cum ruta ⁊ bi
buntur ex eo calido. Z. ix. cōfert torſiōi ven
tris ⁊ expellit lumbricos.
¶ Et qñ fit cū eo criſtere ꝯfert colice q̄ fit ab H
apoſtemate interiori: ⁊ opilatiōe q̄ fit a ſter
core duro. ⁊ antiquū ex eo eſt calidius. et pl⁹
reſolutiuū. ⁊ fit cum eo cohol ad acuendum
viſuꝫ. ⁊ ſi non habes ⁊ neceſſario indiges eo.
coque ipm̄ donec fiat ſicut mel ⁊ vtere. ⁊ vir
tus eius eſt ſicut virtus veteris.
¶ Et oleum oliuarū ſilueſtriū eſt ſtipticū. in I

iuuamentū ei⁹ eſt i medicina min⁹ iuuamēto
ſupradicti olei. ꝛ iuuamētū ei⁹ eſt ſic iuuamē
tū olei roſaꝝ. ꝛ ſtringit ſudorē ꝛ ꝓhibet caſuꝫ
piloꝝ: ꝛ purgat furfures capitꝭ: ꝛ ꝯfert ſcabi-
ei ꝛ porꝭ. ꝛ ꝓhibꝫ canos qn̄ ex eo fit collutio
oris valet ad apoſtemata gingiuaꝝ. ꝛ cōfert
K dentibꝰ cōmotis. ¶ Et iam ꝑparant̄ ex ea epi
thimata ad gingiuas qn̄ humores currūt ad
eas. ꝛ oportet ꝙ accipiat̄ lana ꝛ inuoluat̄ ſu-
pra ſtilum ꝛ madefiat in oleo feruenti ꝛ pona
tur ſup gingiuas ſepe donec albeſcant.

Capitulum.cccxxij.

Libanum grece ꝛ latine vel thus. a-
9 rabice Konder. Sera. lib. aggre. ca.
Konder auctori. Dyaſ. Eſt gūmi ex
canchi ſiue Karech. Et ſunt ei⁹ ſpecies q̄tuo
or. Una eſt melior: ꝛ ē ex terra indie. cui⁹ co-
lor ē ſmaragdin⁹: ꝛ ſicut color melōgie. ꝛ col
ligit̄ in cocbijs. ꝛ figura eius eſt rotūda. ꝛ fra
ctura ei⁹ eſt anguloſa. ꝛ ponūt illud hoīes in
olla terrea. ꝛ agitant ollā tādiu donec figura
eius rotundat̄. Et poſt temp⁹ fit rubeū. ꝛ ſe-
cundū eſt ex terris arabū. ꝛ eſt ſecundū in bo
nitate. ꝛ meli⁹ ex eo eſt maſculū. ꝛ eſt illud qḋ
eſt rotundū album. ꝛ nō facile frangibile. Et
qn̄ frangit̄ qḋ eſt inter⁹ eius eſt tenax. et qn̄
fit fumigatio cū eo cōburitur cito. ꝛ tertiū
eſt in bonitate ſicut arabicū. et eſt būs fruſta
minora ꝙ ipm̄: ꝛ declinat plus ad colorē ac
ri. Et quartū eſt de colore albo. et qn̄ frangit̄
vergit color eius ad colorē maſticis. Idē au-
cto. Galieni. Sapor olibani eſt ſtipticus ſti
pticitate multa. Verū albū ex eo nō habꝫ ſti
pticitatē manifeſtā. Uirtus eius eſt ꝙ calefa
cit in ſcd̄o gra. et deſiccat in ꝑmo. vñ eſt ſti-
pticū. Dyaſcorides ca. de olibano. Thus vꝫ
olibanū lacrimus eſt arboris q̄ grece liban⁹
dicit̄. Qḋ aūt de arabia defert̄ candiduꝫ eſt.
qḋ vero de india rufum. ſed vtrūꝗ maſculuꝫ
eſt. Eſt tertiū gen⁹ minutū valde ꝛ rufum qḋ
māna thuris dr̄. Eſt ergo optimū thus quod
maſculū dr̄. ſubrufum ꝛ rotundū et pingue et
naturaliter leue ꝛ fragile. ꝛ qḋ ab igne cito in
cendit̄ odorē ſuauē copioſe emittens. Gale-
nus. vij. ſim. far. ca. de thure. Libanū. i. thus
calefactiuū quidē eſt in ſecūdo gra. ſiccatiuū
aūt in ꝑmo. Habet aūt qḋ ſtipticans paucū.
minime vero manifeſta eſt ſtipticitas in albo
ſm colorē. Cortex aūt ei⁹ ſtipticā virtutē ma
nifeſtaꝫ poſſidet. quocirca ſiccat generoſe vt
in ſcd̄o gradu ſiccatiuum exiſtat.

Operationes

¶ Sera. auctori. Dyaſco. Abſtergit obſcuri A
tatē viſus. replet vlcera profunda ꝛ incarnat
ea. ꝛ ꝯſolidat vlcera recentia cū ſuo ſanguine
¶ Et qn̄ bibit̄ olibanū ꝯfert ſputo ſanguinis B
ꝛ abſcindit fluxū menſtruoꝝ et cuiuſcunꝗ
ſanguinis vndecūꝗ fluat: ꝛ ſanguinis q̄ flu-
it a cerebro qui dr̄ meſeba: ꝛ eſt ſpecies flux⁹
ſanguinis narū. ꝛ ꝓhibet vlcera fraudulēta
q̄ fiunt in ano ꝛ in alijs mēbris. Qn̄ miſcetur
cū lacte ꝛ fit inde licinium ꝛ adminiſtrat̄.
¶ Et qn̄ admiſcetur aceto ꝛ oleo. ꝛ fit linimē C
tum in principio formice. aufert eā. ꝛ impeti
ginem. ꝛ miſcetur cum adipe anſeris et porci
ꝛ curat vlcera fracta ab aduſtiōe ignis. ꝛ ſciſ
ſuras pedum que fiunt a frigore.
¶ Et qn̄ miſcetur cū pice curat cōcuſſionem D
aurium. Et qn̄ miſcetur cū vino dulci ꝛ diſtil
latur in aurem: confert dolori eius.
¶ Et quādo admiſcetur cū chimolea: et oleo E
roſarum. et liniuntur cum eo apoſtemata ca-
lida mamillarum que fiunt poſt partum. tūc
confert eis. et ipm̄ admiſcetur cū medicinis
conferentibus pulmoni et emplaſtris reſol-
uentibus apoſtemata interiora.
¶ Et qn̄ bibit̄ ꝯfert ſputo ſanguinis: ꝛ diſſolui F
tur flegma ꝛ aufert triſticiā: ꝛ auget mēoriā.
Et quādo bibunt de eo ſani parum melioꝝ

eos.ſed ſi nimis cū vino biberint inducit ma
niam.z amplius cū vino occidit. Et cōburi-
tur olibanū quando accipitur fruſtum ex eo.
z incenditur z inflāmatur.et ponitur in teſta
ſubtili z cōburitur.z quando comburis cum
oportet vt cooperias eum aliquo alio vaſe.
quia facit cum hoc q non incineratur.
b ¶Serapion auctoritate Galieni. Uirt⁹ fu-
mi olibani eſt calidior z ſiccior virtute oliba-
ni quouſqz reponatur ī tertio gradu.z abſter-
git z replet:z mūdificat vlcera oculi.quēad-
modum facit fumus myrre z ſtoracis.
D ¶Et idem aucto. Dyaſco. Fum⁹ olibani ſe-
dat apoſtemora oculi.z abſcindit curſuz hu-
miditatū ad ipm.z mūdificat vlcera ei⁹:z ge
nerat carnē in vlcerib⁹ ipſius q̄ dicunt chilo
mata:z ſedat apoſtemata que ſunt in eo ſque
dicuntur kankri. Fumus autē myrre z ſtora-
cis eodē modo colligit.z valet vt ſupra.
J ¶Et idem auctoritate Aben meſuay. Oliba
num deſtruit flegma z aufert triſticiam:z au
get memoriam. Auicenna de viribus cordis
dicit q confortat cor.

Capitulum.cccxxij.

o Popanax latine.ſz grece panax.era
clea. Arabice Jenſis vel Henſir. Iſi
dorus li.ethymologiaꝝ. Panax ē her
ba fragrantis odoris tyrſo ferule ſimilis:ex
qua pfluit ſuccus q̄ oppopanacis dicit:cro-
ceus z pinguis:odore grauis et amariſſim⁹.
¶Dyaſc. Eſt panax eraclea vnde opopanax
colligit. Hec habet folia expanſa ſup terrā:
horribilia z aſpera valde in q̄nqz ptes diuiſa.
virgam longā ſicut ferule coloris albi.et ſup
eam capitella aneto ſimilia cū flore mellino.
Semen odoratū z calidū.radicē vnā ſolidā
que de ſe multas emittit radices albas odo-
re graues z guſtu amaras. Ipaqz radix lacri
mū emittit qui colorē croceū oſtendit. ¶Se
rapio libro aggre.ca. Henſir.aucto.Dyaſco.
Arbor Jenſis vel henſir: id eſt opopanacis
planta in hortis z pomerijs inuenit.z ē plan-
ta habens folia aſpera ſicut ficus nō magna
z ſpanſa ſup terram viridia rotunda:z diuiſa
in q̄nqz ptes.ſilia folijs fic⁹ ī ſua ſilitudine.z
ſtipes ei⁹ eſt long⁹ ſilis ſtipiti galbani.alb⁹
ſuper quem ſunt pili albi ſimiles pulueri al-
bo.in cuius circuitu ſūt folia parua.z in ſū-
mitate eius ſunt capitella ſimilia capitellis
aneti.in quib⁹ ſunt flores croceum colorē ha
bentes:z habētes odorē bonū.z hab; ſemen
odoriferū.z habet radices multas egredien-
tes ab vna radice.grauis odoris. ſolida ſup
quā eſt cortex groſſus amari ſaporis. Qđ au
tē ex ſemine hui⁹ plante eſt mel⁹:eſt illud qđ
eſt ſup ſtipitem. ¶Auicē.li.ij.ca.de opopana
co. Opopanacū eſt arbor que nō eleuat a ter
ra.z ſimilatur ipſius folia folijs ficus. z ſunt
vehemētis viriditatis rubea incīſa. habētia
partes rotundas.z eius crus eſt ſicut cucu-
meris.ſup qđ ſunt pili puluerulenti. Et eius
folia ſunt parua valde.ſup cui⁹ extremitatē
eſt corona ſimilis corone aneti.z ei⁹ flos ē ci
trinus.z folia floris ſunt boni odorꝭ. et vene
ipſi⁹ ſūt plime.ramificant a radice vna.groſ-
ſum hñtes corticē.z interi⁹ odoris eſt graui
tas. Eius aūt gūma extrahit cū inciſiōe ſue
radicis in primis cum crus apparet.

Operationes

¶Auicen. Eſt aūt reſolutiuū ventoſitatū: le A
nificatiuū: abſterſiuū.lenificat duricies z ho
rhor. Eius radix eſt ad medicandū oſſa nu-
da.z cū melle eſt cōueniens vlcerib antiquis
z igni perſico.z qđ ſup ipm eſt etiam vulneri
bus z horhor.z ad ſummū omēs partes eius
confert vlceribus fraudulentis.
¶Et bibitur cū aqua z al caratin.z cum vino B

cumo de ourega

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

propter ↄtractionē lacertoꝝ ex percuſſione.

C ¶ Quidã enim dixerunt q ipm eſt malũ nervis. ⁊ videt q ſit maluꝫ nervis ſanis ſiue humectatis. Et ↄferens eſt ſciatice: ⁊ remouet laſſitudinē: ⁊ ↄuenit dolori iuncturaꝝ omnium. ⁊ podagre more emplaſtri ſuppoſitũ.

D ¶ Confert corroſioni dentium: cum eo implentur: ⁊ ſedat dolores eorum ⁊ cõuenit ſode ⁊ epilentie. ⁊ matri infantiũ. Acuit viſum ⁊ fit ex eo collirium. Ex folijs eius fit emplaſtrum ſuper dolores lateris.

E ¶ Et opopanacum conuenit dolori vterorũq laterum: ⁊ tuſſi cum ſint frigidi. Eius ſuccus conuenit duriciei ſplenis more emplaſtri ſuppoſitum ⁊ bibitum cum aceto.

F ¶ Ponuntur autem ex eo decē aurei in duobus vaſculis muſti. et clarificatur poſt duos menſes ⁊ conuenit ſpleni valde.

G ¶ Et muſtum hoc cõuenit ydropiſi. lenit duriciem matricis. ⁊ conuenit guttationi vrine. ⁊ auellana vna ex eo bibitur cum aqua calida ad prouocandum vrinam ⁊ menſtrua: ⁊ iuuat matricem frigidam.

H ¶ Et eius fructus facit abundare menſtrua: et proprie cum abſinthio: ⁊ interficit fetum: ⁊ proprie radix eius. Ipſe nanq facit aborſum ſuppoſita ⁊ bibita.

I ¶ Et cõuenit ꝓſocationi matricis: ⁊ extermi nat ventoſitatem ⁊ duriciē eius. ⁊ conuenit colice. ⁊ ſoluendo educit crudum humorem.

K ¶ Et ↄuenit pruritui veſice ſi bibit cum aqua cartami ad rigorē ⁊ febres: periodicas. et eo cũ pice fit ēplaſtrũ bonũ morſui canis rabioſi cũ ariſtologia ad puncturas bibita ē tiriaca. ⁊ ſimiliter eius ſuccus. loco eius ponunt ficus. ⁊ extimo q armoniacũ ē ei ꝓpinquũ.

L ¶ Serapion auctoritate Galieni Radix eius eſt medicina que deſiccat ⁊ calefacit. ⁊ in hoc eſt melior q̄ ipm opopanax. Cortici autē eius ineſt virtus abſterſiua. Cortex eius valet contra denudationem oſſium nudatorum. ⁊ nos quidem eo vtimur in medicinis oſſium denudatorum. ⁊ in medicinis vlcerum fraudulentorum. quia generāt iſte medicine carnes in vlceribus generatione forti.

M ¶ Et auctoritate Dyaſcoridis. Quando datur de eo in potu cũ mellecrato aut vino cõfert rigoribus fe. periodicarũ ⁊ concuſſionibus neruorum ⁊ doloribus laterum: ⁊ tuſſi: ⁊ diſtillationi vrine: ⁊ ſcabiei veſice.

N ¶ Et idem auctoritate Aben meſuay. Conuenit ad ea ad que iuuat armoniacum. et doſis eſt a. ʒ. ſ. vſq ad aureum. i.

Capitulum. cccxxiiij.

Nomia quã multi ononidã appellauerunt. Dyaſcorides ca. O Nonomia virge ſũt duoꝝ palmoꝝ: ⁊ nodoſe. folia illi ſunt minuta ſic lenticule aut rute aut anchuſe ſubaſpera ⁊ pinguia ⁊ ſpiſſa. hanc multi in ſale cõponũt et comedunt ſuauiſſime. virge ꝑdicte ſpinas acutiſſimas habent. albe ſunt ⁊ virtutis calide.

Operationes

¶ Corium radicis earum cũ vino bibitũ vrinam ꝓuocat. lapides veſice excludit. Vulneribus ſordidis medicat. cum aceto cocta et ore retenta dolorem dentium ꝓhibet. A

¶ Galienus. viij. ſim. far. cap. ononis. Ononis radicem habet calefactiuam iam ī tertium gradum. B

¶ Cortex vero eius maxime eſt vtilis participans abſterſiuitate ⁊ inciſiõe. vnde nõ tantum eſt abſterſiua ſed lapidem fractiua. C

¶ Eadem autem virtute ⁊ eſcaras cito ſoluit. Vtuntur autem ea ⁊ ad dentium dolorem conquentes in oxicrato ⁊ gargarizantes. D

Capitulum. cccxxv.

Biblioteca Pública de Braga

Riganū. Dyaſ. Origanū ē oībonotū
o ꝛ ē duplex: domeſticū vicȝ ꝛ ſilueſtre
vtrūqȝ ca. et ſic. in. iij. gra. ſilueſtre tñ
calidi' ē. ¶ Pla. Origanū ca. ē ꝛ ſic in. iij. gra.
Eſt origanū ſilueſtre qḋ latiora hȝ folia ꝛ fortꝰ
opat. ꝛ ē domeſticū qḋ vbiqȝ repit i hortꝭ:
vicȝ ꝛ i peatꝭ. ꝛ minuta hȝ folia. ſuauiuſqȝ opa
tur qḋ i medicīs pōit. In tpe pdnctōis floꝝ
colligit: ꝛ cū florib9 i vmbra ſuſpēdit ꝛ exiccā
tur. p annū ſuat. Fo. cū florib9 abiectꝭ ſtipiti
b9 i medicinis ponūt. ſ̄tutē hȝ diſſoluēdi: at
trahēdi: relaxādi: ꝯſumendi. Itē origanū na
ſcitur in locis cultis inter vepres ꝛ frutices.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Origano ſ̄tus ē ca. ꝛ eius elixatura
morſib9 venenatꝭ occurrit cū vino data. bibi
B ta qȝ cū dulcore pſtat effectuȝ. ¶ Coſtā. Ori
ganū vrinā ꝛ mēſtrua puocat. Ventoſitatē ꝛ
rugitū ſtomachi ꝛ inteſtinoꝝ expellit. ꝛ ma
xime ſi ſūt ex groſſis hūorib9 aut indigeſtis.
C ¶ Lūbricos ꝛ aſcarides occidit et expellit ſi
D ex eiꝰ apozimate potet. ¶ Maſticatū dolorē
dentiū mitigat. ſtomachū ꝛ epar ꝛ pulmonē
de groſſis hūorib9 mūdat. Cū ficub9 ſiccꝭ mā
ducatū ſudorē puocat. Corpe ex eiꝰ apozima
E te loto ſcabiē ꝛ ictericiā ſanat. ¶ Succꝰ eiꝰ

cū lacte mulierꝭ aurib9 d iſtillatꝰ dolorē miti
gat. ¶ Succꝰ eiꝰ bibitꝰ viridis tumorē fau F
ciū ꝛ vue tollit. bibita cū mulſa nigrā colerā
p ventrē deponit. Serpētes qȝ fugat. ventrē
temperat. ¶ Macer. Origani vires calide B
ſiccēqȝ legunt. Tertiꝰ huic in vtroqȝ gradu
ꝯcedit eſſe. Illiꝰ in vino curat decoctio ſum
pta. Quo ſuis peſtiferos morſus ſi ſepe biba
tur. Cū mulſa ſumptū pdeſt aconita bibenti
Cū multꝭ alijs pōt obſtare venenis. Cōquaſ
ſata iuuat manſum vel ſepiꝰ hauſtū. ydropi
cos reprimit bibitū: ſiccatqȝ tumorem ꝛc.

Capitulum. cccxxvj.

Robus Palladius li. ij. In menſe fe ervilhaca
o bruario vltimo ſeritur nō pabuli ſe
candi ſed colligendi ſeminis cauſa.
Iugerū occupāt modij ſeptē. Serenda ē au
tē in terra pſciſſa poſt horā tertiā vel ſecūdā.
cū ros eſſe deſierit quē ferre nō pōt: iȝ ſtatim
cooperiēda eſt ante noctē. Nā ſi nuda manſe
rit hūore corrūpit nocꝰ. Obſeruādum eſt ne
ante lunā. xxv. ſerat. qȝ ſic ſatā limaces perſe
quunt. Iſidorus li. etymologiaꝝ. Herbum a
greco traxit vocabulū. hoc eni illi orobū di
cunt. Quod cū ſit quibuſdam pecoribus in
feſtum: thauros tamen efficit pingues.
¶ Actor. Orobum (vt ſupius diximꝰ) ipſum

ado do Minho
Pública

eſt herbũ ſiue heruũ. cuiꝰ naturã ſub herui cũ
aſpiratiõe vel erui ſine aſpiratiõe noĩbꝫ iã ex
magna parte ſuperiꝰ locis congruis poſuimꝰ.
nõnulli medicoꝝ nrõꝝ illud eẽ putauerũt oro
bũ qđ nos viciam dicimꝰ. Sed Iſi. hec po-
nit p duobꝫ. rõe a nõnullis q due ſpecies ſũt
q̃ſi vniꝰ generis. vna vicꝫ maior q̃ orobũ vocat.
alia ṽo minor q̃ vicia ⁊ vulgariter nocereon
appellatur.

Operationes

A ¶Dyaſ. Orobũ oĩe ſiue herbũ cũ pte ama-
ritudinis eſt calidũ. Ideo ſplenũ ac renes et
epar purgat. ſcabies ⁊ empetigines ſanat: vul
nera quoqꝫ curat: cũ melle impoſitũ deſiccat
B ¶Habundanter incidit: aperit: proijcit pa-
C rotidas: induratoſqꝫ teſticlos digerit. ¶Iſa
ac i dietis pticularibꝫ. Orobũ ẽ ca. in pmo g.
ſic. i. ij. vñ mũdificatiuũ ẽt colatiuũ. mũdatũ
corticibꝫ itẽqꝫ de eiꝰ farina facto vẽtrẽ hu-
D mectat. ¶Urinã ⁊ mẽſtrua puocat. cutemqꝫ
clarificat. nõ tñ plimuꝫ aſſuefiat: ne forte ſan
E guinem mingere faciat. ¶Aliqñ p nares ſan
guinis efficit fluxũ. farina eiꝰ cocta cũ ſepo-
tis qđ ẽ ſpẽs thuris ydropicis vetericiſqꝫ va
F let. ¶Tpata ṽo cum vino valꝫ ſuprabidiſſi
G mi canis morſũ poſita. ¶Rurſus cũ melle tẽ
perata lẽtiginẽ mũdificat vulneribꝫ ⁊ apãtibꝫ
H valet. ¶Itẽ calculoſis magnũ ẽ iuuamẽtũ.

Biblioteca Pública

Capitulum. cccxxviij.

Lus latine. arabice ſachiliemenie.
o grece blicoci vel bliton. Serapion
li. aggre. cap. Sachiliemenie ſiue ſa
chalaiamena auct. Gal. Sachiliemenie: id
eſt olus iamenũ omnibꝫ notũ. Uirtus eiꝰ eſt
frigida et humida in. ij. gra. Iſido. Olus ab
alendo dictũ eſt: eo q primũ oleribꝫ quondã
alerent homines anteqꝫ fruges ederent ⁊ car-
nes. Tantũmodo eñi oleribꝫ alebant: et ar-
boꝝ pomis ſicut aĩalia herbis. Dicitur olus
molle quoddã herbe ortulane genꝰ. ¶Actor
Olus itaqꝫ generaliter dr̃ omĩs herba preci-
pue ortulana que in cibũ ⁊ alimentũ hoĩs aſ-
ſumitur. ¶Unde Iſido. Maluam ⁊ rapam:
napum ⁊ raphanũ: lactucã: paſtinacã: cepa:
allium ⁊ ſilia deputat inter olera. Nihilomi-
nus cum appropriato vocabulo dicit olus
herba quedam ſpecialis ortulana.

Operationes

¶Auicẽ. Olus aliameni qđ eſt i ipo ſm Dya- A
ſcoridẽ medicine virtꝰ oĩno nõ eſt. ⁊ eſt aquo-
ſum ſicut attriplex ⁊ qđ ſaporẽ nõ habet. Et in
hoc abũdat plus in oĩbꝫ oleribꝫ. Eſt eñi vehe
mentioris hũiditatis q̃ lactuca ⁊ q̃ cucurbi
ta. Nutrimẽtũ eiꝰ paucũ eſt. Eius penetra-
tio nõ eſt velox: eo q penitꝰ nitroſitate priua
tũ eſt. Teſte Galieno frigidũ ⁊ hũidũ ẽ in. ij.
¶Ex eo fit emplaſtrũ calidis apoſtematibꝫ B
⁊ eiꝰ radix malis vlceribꝫ. ¶Succus eiꝰ cũ C
oleo roſeo cõfert ſoda ex aduſtione ſolis oc
cidenti. cõfert etiã tuſſi calide, ppẽ decoctũ
cũ oleo amigdalino ⁊ aqua dulces granati.
¶Sera. auctoritate Dyaſ. Herba ipſa come D
ditur ⁊ mollit ventrẽ. ⁊ nõ eſt oĩno virtꝰ in ea
ex rebꝫ medicinalibꝫ: ⁊ habet in ſe aquitates
multã pluſ q̃ omnia alia olera. ⁊ qñ fit empla
ſtrum cum ea ſup apoſtemata calida confert.
⁊ ſedat ſitim ⁊ tuſſim que fiunt a caliditate. ⁊
ipſum eſt pauci nutrimenti quando comedi-
tur ⁊ ẽ tarde penetrationis.
¶Et idem aucto. Iſaac. Qñ fit emplaſtrum E
cũ radice ipſius vlceribꝫ que dicunt faui a q-
bus emanat humiditas ſimilis melli.
¶Et idem auctoritate Habix: eſt fri. ⁊ humi F
dum in ſecũdo gradu. Humiditas eiꝰ eſt am
plior q̃ humiditas lactuce ⁊ cucurbite. ⁊ ſub
ſtantia eius eſt aquoſa nõ habens in ſe groſſi
ciem. quia cito deſcendit ⁊ mollit ventrem. ⁊
ideo modice redditur nutrimentũ ex eo.
¶Et exprimitur ſuccus folioꝝ ⁊ miſcet cum G
oleo roſarum. ⁊ confert dolori capitis qui ac
cidit a calore ſolis.

D ¶ Et q̄ñ coq̄t herba ipſa ⁊ p̄ijcit̄ ſup ipſam oleū amigdalaꝝ ⁊ ſucc⁹ maloꝝ gnatoꝝ dulciū ꝯfert tuſſi ſicce q̄ eſt cū caliditate ⁊ aſperitate pectoꝛ.
I ¶ Ypocras. Clauos .i. poꝛos pedū impoſito eo liniri ⁊ cōpmi credūt

Capitulum .cccxxxviij.

P Papauer latine: grece ammone vel miconiū. ara. charchar. vel cachili vel chaſchaſi. Sera. li. ag. c. charchar. auc. Dyaſ. Papaueris multe ſūt ſpēs. Nā ex eo eſt domeſticū Et illud eſt papauer albū qđ ſemiat̄ in oꝛtis. cui⁹ capita ſunt oblōga. ⁊ ſemē ei⁹ eſt albū. ⁊ ex eo eſt agreſte. Et ſunt ei⁹ due ſpēs. Una ē hñs caput depſſum: ⁊ ſemē ei⁹ eſt nigꝛ. ⁊ iſtō vocat̄ papauer rubeū. Et alia h; caput lōgū. min⁹ ī altero. ⁊ noiat̄ ſeil. ⁊ ex eo eſt papauer ꝯcuſſum. eo q2 ſemia ei⁹ eo ꝯcuſſo cito cadūt. ⁊ illud eſt papauer nigꝛ. Et ex eo eſt almulcaran qđ naſcit̄ iuxta mare ī littoꝛib9. ⁊ illud eſt papauer cornutū: qđ h; folia alba ſimilia folijs plante: q̄ dicit̄ flomos. ſciſſa tñ ⁊ ſummitates altas ſicut folia papaueris agreſtis. ⁊ ſtipitē ſimilē illi⁹ ſtipiti. Et h; floꝛē glaucū. ⁊ h; ſemē minutū in vaginis ſubtilib9 ⁊ longis ⁊ curuis ſicut cornua. ⁊ ſicut h; fenugrecū. ⁊ pp̄ter hāc cauſam noiatur kiratidos ⁊ almicon. ⁊ ei⁹ expoſitio eſt cornutū papauer. ⁊ ſemen qđ eſt incluſum in illis vaginis eſt minutū nigrū ⁊ aſpeꝛ. Naſcit̄ in locis marinis ⁊ aſperis. ⁊ latine vocatur memit ⁊c̄.
¶ Gal. vij. ſim. far. c. Micon chiratēs .i. papauer cornutū noiatū eſt quidē ſicca fructu breuem connexionē habente. ſicut ⁊ fenugreci. et aſſimilat̄ cornu bouino. vocat̄ aūt ab aliquib9 papauer marinū. q̄ñ vt plurimū pp̄e mare naſcit̄. Uirtutē aūt h; inciſiuam ⁊ abſterſiuam. Opium aūt qđ ex ſucco ipſi⁹ fit fri. eſt in q̄rto. ſic. in tertio. Papauer cōponit̄ ab aperio ⁊ vento. inde papauer qđ vento magis aperit floꝛē. Idem libro viū. Papauer vnū quidē eſt ixias id eſt fluidū noiatū. eo q2 cito ab eo defluūt ſemina eius. vel q2 ab eo cito defluit flos. Aliud āō eſt domeſticū quod eſt oꝛtenſe ⁊ excolitur. A mero ⁊ alia duo ſunt papauera ſiluestria vltra hec. vnū quidē q̄ſi depꝛeſſam hñs codiam. aliud aūt oblongioꝛē. hoc totū aūt eſt oblongius ⁊ aridius. hui⁹ papaueris opos .i. lacticiniū defluit. Unde ⁊ quidā noiant id fluidū. fructus aūt omniū papaueꝛ eſt infrigidatiua. Sed oꝛtenſis quidez qđ ⁊ calachiridam noiant moderate eſt ſomniferū ſemen aptū eſui. pp̄terea quidē ⁊ in panib9 miſcet̄ id. ⁊ cū melle pmiſcētes comedūt. Primi āō cui⁹ cito floꝛē defluere diximus: ſemē foꝛtius infrigidat. quocirca nequaq̄ꝫ q̄s eo vtit̄ inceſſanter. ſicut eo qđ eſt oꝛtenſe. attamen ponūt id in cib9 q̄ cū melle ſūt in nitro ⁊ in panib9. Tertio āō dicti ſemen nigrū exiſtens iam farmacoſum eſt ſufficienter infrigidās. Quarto aūt dicti farmacoſius omnib9 eſt. ⁊ ſm ſemen: ⁊ ſm codiam: ⁊ ſm folia: ⁊ ſm opium .i. eius lacticiniū vehemēter infrigidat vſq3 ad toꝛpoꝛē ducens ⁊ moꝛtificationem. vnde medici eſt vti eo: bene miſcendo cū farmacis obtundentib9 frigiditatis foꝛtitudinē. Eſt enī ex quarto ⁊ vltimo infrigidantium.

Operationes.

¶ Pandecta cap. cclvi. Uirtus papaueris domeſtici dicte ſpeciei eſt q̄ infrigidat frigiditate foꝛti. ⁊ illud papauer eſt qđ plus ingreditur in medicinis. Unde q̄ñ papauer ſimpliciter ponitur in medicinis: illud debet intelligi. vñ valet in medicinis ſemen eius: folia: capita: ⁊ lac. Uirtus eius eſt frigida in q̄rto gradu A
¶ Serapion libꝛo aggre. auctoꝛitate Dyaſco. Domeſtici papaueris ſemen inducit ſomnum temperate quādo pulueriſatur cum pane. aut miſcet̄ cum melle ⁊ comeditur. ſed contuſum ſemen eius infrigidat frigiditate foꝛti. Et gūmi eius papaueris ⁊ ſuccus eius eſt opium. B
¶ Sed ſeil .i. liquidū ingredit̄ plus in medici- C

nis: valet ſemen eiꝰ: folia: ⁊ lac ipſius. ⁊ virtus eoꝝ eſt que infrigidat in quarto gradu. et illa eſt virtus narcotica ⁊ mortificatiua.

D ¶Et idem auc. Gal. Uirtꝰ domeſtici ⁊ agreſtꝫ eſt infrigidatiua. ⁊ ꝑpterea ſi coquantur folia eiꝰ cū capitibꝰ in aqua: ⁊ fundet̃ eiꝰ decoctio ſuper caput facit dormire. ⁊ qñ teruntur eius folia cō- tritione forti: ⁊ miſcentur cum ſanicb: ⁊ fit inde emplaſtrū apoſtematibꝰ calidis ⁊ geriſipile. et datur ex eo in potu non potentibꝰ dormire.

E ¶Et teruntur capita papaueris recentia. ⁊ fiunt trociſci q̄ deſiccantur ⁊ reponuntur ⁊ adminiſtrantur.

F ¶Et qñ coquuntur capita papaueris in aqua: donec conſumatur aque medietas deinde ad miſcetur illi decoctioni mel. et iterum coquitur donec coaguletur. ⁊ fit inde loboc eſt valde bonum tuſſi: ⁊ ſuperfluitatibꝰ que deſcendunt ad cannam pulmonis: ⁊ fluxui antiquo mēſtruorum. quando autem admiſcemus ei acaciam ⁊ ypoquiſtidos fit fortius ad hoc.

G ¶Semen vero nigri papaueris teritur forti- ter ⁊ datur in potu cum vino in fluxu ventris ⁊ in curſu humorum antiquo ex matrice. Ca- uendū tamen eſt a nimietate vſus eius ne in- ducat ſubetb: aut litargiam: aut etiā mortem.

H ¶Et teritur cum aqua. aut aqua ro. fit empla- ſtrum fronti et temporibus ad nimias vigili- as: ⁊ ad dolorem capitis.

I ¶Et qñ ſumitur de ipſo opio pua q̄ntitas ſicut ē granū oro bi. facit dormire ⁊ ſedat dolorē. ⁊ con fert tuſſi ⁊ fluxui antiq̄. ⁊ decoctio papaueris al- bi qñ abluitur cū ea caput facit dormire tempe- rate. ⁊ ſi aliq̄s vtitur eo nimis inducit ſubetb.

K ¶Et ſi ſumitur in potu ꝯfert morbis qui fiūt ab hūoribꝰ q̄ deſcendūt a cerebro. qꝛ repellit eos. ⁊ maxie qñ ſumitur cū aq̄ pluuie ⁊ vino. ⁊ qñ ex eo ſumitur q̄ntitas magna facit ſubetb. et poſtea oc cidit ⁊ miſcetur cū mirra ⁊ oleo ro. ⁊ croco: ⁊ diſtil latur in aurem. ⁊ ꝯfert apoſtematibꝰ ca. oculoꝝ. Et qñ diſſoluitur cū aceto ꝯfert heriſipile.

L ¶Et qñ miſcetur cū lacte mulieris ⁊ croco cō- fert podagre. ⁊ fit ex eo ſuppoſitorium paruum ponitur in ano ⁊ facit dormire. Eſt autem vſus opij in collirijs. vt dicit idem Serapion.

M ¶Dyagoras autem prohibuit vſum eiꝰ in egri tudinibꝰ oculorum ⁊ aurium: quoniam debili- tabat ſua frigiditate membra illa.

N ¶Anderadas dixit q̄ niſi adulteratur inducit cecitatem quibꝰ intromitteretur: ⁊ dixit q̄ iuua- mentū eius ſolum eſt in odorando faciēs dor mire. alij āuo oībꝰ modis vſus eius eſt malꝰ ⁊ piculoſus valde. ſꝫ hi oēs errauerūt. q̄niaꝫ opatio eiꝰ verificatur per experientiam.

O ¶Et idem auctoritate Gal. Papauer cornu- tum laxat ventrē laxatione leui. vnde abſter- git incidit ⁊ diſſoluit ⁊ diminuit.

¶Gal. vij. ſim. far. ca. micō cataputicos. Ra- dix huiꝰ herbe cocta ī aqua vſq3 ad medietatē epaticos iuuat. ⁊ flo. ⁊ fo. valde ſordida ⁊ male morigerata vlcera iuuāt. abſcedere aūt ab eis oportet cū iā facta fuerint vlcera mūda. intan- tū eñ abſtergere natura ſunt. vt ⁊ ipſiꝰ munde carnis nō derelinq̄tur q̄d ꝑpter nāq3 fortitudinē nedū ſordes ſꝫ etiā eſcaras vlceris auferunt. P

¶Aui. Species papaueris ſunt infrigidatiue ⁊ nō eſt in ipſo ꝯglutinatio de q̄ ſit curandū. et illud q̄dē qđ eſt nigꝝ: eſt ingroſſatiuū exiccatiuum. ⁊ flos eiꝰ ⁊ folia ꝯferūt multū apoſtema tibꝰ ſordidis. ⁊ oportet q̄ caueatur poſtq̄ mūdifi- cata fuerint. qꝛ abſtergit abſterſiōe forti q̄uſq3 diſſoluit ⁊ diminuit carnē. ⁊ ipſa qđ aufert eſca- ras aduſtas q̄ ſunt ī eis. Et qñ coq̄tur radix huiꝰ plante cū aq̄ vſq3 ad ꝯſumptionē medietatis. et datur in potu decoctio eiꝰ ꝯfert ſciatice ⁊ doloribꝰ epatis. ⁊ confert illis q̄ habent in vrinis ſuis velut telam araneā quoꝝ vrina eſt groſſa. Q

¶Et ſemē eiꝰ qñ ſumitur in potu in q̄ntitate dua- rum caſuum cū mellicrato laxat ventrē laxatiōe leui. ⁊ flos eius ⁊ fo. qñ fit emplaſtrū cum eis addito oleo auferunt fraudulentiā vlcerum. R

¶Sera. auc. Raſis. Opiū ꝯfert fluxui vētris ⁊ vlceribꝰ inteſtinoꝝ: ⁊ doſis eſt ab vno dauich vſq3 ad duos. ⁊ q̄ntitas occidēs ex eo eſt. ʒ. ij. S

¶Et dixit ſi datur opiū illis q̄ꝝ ſtus diſſoluitur ꝑpter vigilias curat eos. eo q̄ facit dormire. et ſic facit reuerti virtutē eoꝝ. Et dixit Gal. in li. de ingenio ſanitatis. q̄ opium mandragora ⁊ iuſquiamus deſiccant vlcera. T

¶Dyaſco. cap. de opio. Poteſt autem opium lacrimas reſtringere collirijs admixtū: ⁊ circū linitum refrigerare. ⁊ aurium dolorem et totꝰ corporis mitigare: illa videlicet ratione q̄ ſomnū facere dicitur. V

Capitulum. cccxxix.

P Aritaria latine: ⁊ grece alſmen: aut partemon. aut perdition. aut ſideri- tis. aut eraclia. aut quiaſtri agreſte. aut libatiam. aut políminon. arabice tugregaria. ¶Pandecta capitulo. xxix. Paritaria ſiue vt latini aliqui vitriola viridis habet virtutē. et non ſicca. folia eius ſunt calida ⁊ ſicca in. iij. gradu. virtutem habet dyaforeticam. Semen eius eſt frigidum ⁊ humidū. ¶Dyaſcori. cap. Almen ſiue paritaria herba eſt que naſcitur in tectis aut parietibꝰ. haſte ſunt illi minute et rufe. Folia ſimilia alinos aſpera. ⁊ circa ipſiꝰ haſtas ſemen aſperum habens rebꝰ adherens Uirtus eſt eiꝰ ſemini ſtiptica ⁊ frigida. ¶Ga-

alſiſ de cobre

lienꝰ.vi.ſim.far.c. Elixirmen. Quidā eñ perdi
tion nominãt. Alij aũt perthericũ. Alij autez
ſidiritem. Sũt autez alij q̄ nominãt hanc era
cleam. id eſt aũt ſemini eiꝰ virtus expurgatiua
leuiter. ꝛ ſtiptica. frigida ꝛ humida.

Operationes

a ¶Pandecta.ca.viij. Paritaria in teſta calefa
cta ſine liquore loco dolenti ſupponit. vel etiaz
decocta in vino qḋ meliꝰ eſt. ꝛ cũ furfure i vino
albo aliq̄ntulũ acido multũ ꝯfert. Curat etiã
ſic preparata paritaria frigiditatẽ ſtomachi et
inteſtinoꝝ ꝛ dolorem eoꝝ.

b ¶Cõtra ſtrãguiriã ꝛ diſſuriã paritaria i aqua
ſalſa coquat ꝛ oleo ꝛ cathaplaſmet. Ipa ſimi
liter cocta ꝛ comeſta valet contra dolorem ſto
machi ꝛ inteſtinoꝝ ex frigiditate ꝛ ventoſita
te. Et criſpelle ex ea facte ꝛ comeſte valent con
tra p̄dicta. Ad eos q̄ ſanguinẽ reijciũt parita
riã tere: ꝛ extrahe ſuccũ ꝛ bibant.

c ¶Dyaſ. Semẽ eiꝰ cathaplaſmatibꝰ adhibitũ
ignẽ ſacrũ extinguit. condilomata ſpargit. cõ
buſtionibꝰ medicat. Tumores om̄es compe
ſcit. Puſtulas emendat.

d ¶Succus eiꝰ cũ ceruſa mixta ignẽ ſacrum ex
tinguit. ꝛ herpetas ſi vnctus fuerit

¶Et podagricis medicatur cum ceroto cipri E
no aut cum axungia aprino.

¶Succus foliorũ eiꝰ in q̄ntitate ciati vnius F
acceptus tuſſientibꝰ antiquis opitulat. Tumo
res faucium gargariſmo aut ſupunctus com
peſcit. Dolorem aurium cum oleo roſeo mix
tus mitigat.

¶Gal. Semen eius ſanat vniuerſas flegmo G
nes in p̄ncipio ꝛ augmento vſq̄ ad ſtatum. et
precipue cõbuſtionibus ſuperplaſmatꝰ. Sed
ꝛ ſuccus eius igni ſacro ꝛ doloribꝰ aurium fleg
monoſis conuenit.

¶Succus eius folioꝝ tumores faucium gar H
gariſmo compeſcit. Et quidã medicoꝝ. His q̄
longo tempore tuſſierunt propinauerunt eum
q̄ autem abſtergat euidentem prebet experien
tiam in vitreis vaſis.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cccxxx.

Alma chriſti latine. Arabice Nakola.
p Serapion li.aggre.ca. Nachala ſiue
nachla. Diuidit diuiſionibus multis
Nam ſunt rami eius ꝛ ſuccus ramoꝝ ipſoruz.
ꝛ ciphiliones eius: ꝛ ſummitates ipſiꝰ ſine ca
cumie. ꝛ cortex cacuminis eius. ꝛ eſt kafri ꝛ re
cens ex eo immaturũ qḋ eſt ſicut agreſta vue
eſt balach. Idem auctoritate Galieni. Sub

ſtantia ſucci ramoꝝ ꝛ ciffilionū ꝛ ſummitatꝫ
eſt cōpoſita ex ſubſtantia aquoſa tepida ꝛ ter-
rea: frigida. ſed corticis ſummitatis ſubſtācia
eſt in ſeipſa ſiccioꝛ. ꝛ nō eſt in eo humiditas ali
qua. Et ſapor totiꝰ arboꝛis eſt ſtipticꝰ. Virtus
eius eſt deſiccatiua.

Operationes

A ¶Pandecta cap. cccccl xij. Cōfert vlceribꝫ pu
tridis. ꝛ ſtringit ſiicturas. ꝛ cōfert coꝛruptioni
coꝛpis ꝛ oris ſtomachi applicata exteriꝰ: aut i
potu ſumpta. Sed ſedumactinas .i. nucleus
ſiue os dactili. qñqꝫ cōburitᷣ in olla ſicᷣ alie me
dicine. ꝛ cū extractꝰ fuerit ab igne extinguitᷣ in
vino. ꝛ poſtea abluitᷣ ꝛ ponitᷣ loco tucie in colli-
rijs q̄ ponuntᷣ in oculo. ꝛ ſi nō comburuntᷣ pri-
ma vice comburantᷣ iteꝝ. Et virtus eoꝝ eſt ſtip
tica conglutinatiua.

B ¶Quando miſcetur cū lardo conuenit vlceri-
bus q̄ fiunt in oculo ꝛ exitui oculi ꝛ caſui pal-
pebraꝝ ꝛ incarnat vlcera.

C ¶Et idem auc. Aben meſuaꝝ. Virtus ciſillo-
nū eſt frigida in fine p̄mi gradꝰ. ꝛ ſicca in me-
dio eiuſdem. Confert acuitati ſanguinis ꝛ co-
lere. ꝛ ſtringit ventrē. ꝛ nutrit nutrimento pau
co ꝛ curat doloꝛem ſtomachi.

D ¶Et idem auctoꝛitate Raſis. Ciſilio ſedat flu
xum ſanguinis ꝛ colere. ꝛ ſtringit ventrem. et
tarde deſcendit a ſtomachi fundo. ꝛ ad eiꝰ de-
ſcenſum iuuat zinziber conditum. ꝛ facit ea q̄
facit kafri. id eſt ſummitas ramoꝝ palmi vel
coꝛtex ſummitatū eoꝛum.

E ¶Galienꝰ. viij. ſimpli. far. c. Finix arboꝛ. ꝛ eſt
palma. Finix arboꝛ eſt. id eſt palma ſtiptica.
participat virtute in om̄ibꝫ eiꝰ partibꝫ. ramoꝝ
igitᷣ succꝰ auſterus eſt ex aquoſa ſubſtantia te-
pida ꝛ terreſtri frigida ꝯſiſtens. ſimiliter autē
huiꝰ nature eſt. ꝛ vocatᷣ cenogefalos .i. cefalio-
nus eſibilis exiſtens. Fructꝰ ꝟo eiꝰ ꝛ maxime
dulcis. nō pauca participat caliditate. eſibilis
exiſtens. ad multū ꝑuenit vſum. nō ſolum ex-
trinſecus appoſitus vbi cōfoꝛtare quid ꝛ ſicca
re ꝛ ꝯgregare. ꝛ denſare ꝛ ꝯſtringere indigemꝰ
ſed etiam aſſumptus vt cibus ſimul cum alijs
et ipſe per ſe.

F ¶Quod vero vocatur alacer germen exiſtēs
molle palme eandē cū cenogefalo habꝫ virtu
tem. qꝺ vero eſt velut rectia eius ſtipticam vir-
tutē poſſidet. ſiccat aūt plus p̄dictis ceu ꝛ con-
ſiſtentia ſubſtantie ſiccius eis exiſtens ꝛ mini-
me participans humiditate.

G ¶Unde multi in putridinalibꝰ vlceribꝫ eo
vtuntᷣ. ꝛ in farmacijs colligentibꝫ laxis articu-
loꝛum ꝛ epatis ꝛ ſtomaticis virtutibꝫ extrinſe-
cus. Eſt autem radix huius plante ſiccatiue
immoꝛdaciter virtutis. habens quid et ipſa
ſtipticitatis.

¶Rabbi moyſes ca. de palma. Coꝛ palme au H
get ſperma: ꝛ iuuat ad coitum.

¶Auerrois in ſuo Colliget. Omnes ptes dac I
tili ſtipticitatē habēt manifeſtā. Sed fructus
eius cū maturus aliquā habꝫ ſtipticitatē. Coꝛ
tices ꝟo arboꝛis p̄dicte maioꝛē habent ſtipti
citatē aliqꝫbꝫ ptibꝫ ipſiꝰ. Pro fructu huius lege
ſupra Dactilus. in cap. cliiij.

Capitulum. cccxxxi.

p Alaciū leporis. Ex herbario. Palaciū
leporis herba eſt endiuie ſimilis: niſi
ꝙ folia eius magis acuta. radices ip-
ſius ſaxifrage ſimilia. Floꝛes parue ꝛ ſemē ro-
tundum: magis tamen ꝙ̄ ſaxifrage. Naſcitur
longitudine duoꝝ cubitoꝝ. Aliqui nominant
iſtam herbam domū leporis: ſiue palaciū lepo-
ris: ſiue herbā leporis. Propterea ꝙ iſta herba
lepoꝛem a melancolia ſua cuſtodit. Naſcitur
in locis vmbroſis ſiue arenoſis.

Operationes.

A ¶ Pallaciū leporis melācolicꝫ multū eſt conue
nies. Uinū decoctōis eiꝰ valet paraliticꝫ et ad
colicā paſſionē ieiune ſumptū.
B ¶ Radix eiꝰ in vino decocta ꝓuocat vrinā. ⁊ bi
birū calculū frangit. Item potatū ſtranguiriā
curat. diſſintericis multū ꝓdeſt radicē cū vino
ſumptū. Hec herba melācolicis magnū pſtat
auxiliū. Radice in collo pendente generat au
daciā: tollitqꝫ timorē. Pallaciū leporis cum vi
no decocta q̄r. fe. tollit. ⁊ omībꝫ paſſionibꝫ ſple
nis ſingulare preſidium eſt.

Capitulum .cccxxxij.

p Lantago maior vel arnogloſſa vel q̄n
qꝫ neruia vel lingua arietis latine. gre
ce arnogloſſos. Ara. liſen Albamel.
Pandecta c. lxij. Arnogloſſa. i. plantago. cuiꝰ
tres ſunt ſpēs. Una ē fe͞ia. cuiꝰ folia ſūt lata ha
bētia q̄ſi fila in fractura ſua. Alia eſt hn̄s folia
ſtricta q̄ lanceola vocat̄. ⁊ eſt maſculꝰ. ⁊ hꝫ fila
vl̄ neruos in fractura ſua. ⁊ ob id q̄r qꝫ neruia
vocat̄. ⁊ habent ſtipitē mediū ſeminibꝫ plenū.
fri. eſt ⁊ ſic. in ij. gradu. Eſt alia ſpecies que vo
cat̄ plantago aquatica. p̄ q̄ lege barba ſiluana
¶ Sera. li. ag. c. Liſen. i. lingua arietis. et eſt
plantago. Et ſubiungit auc. Dyaſ. dicit̄ autē
Arnogloſſa. ⁊ eius expoſitio eſt lingua agni.
Ideo qꝛ greci arnon agnum vocant: ⁊ gloſſos
linguam. Et dr̄ etiam eptapleuros. id eſt ſeptē
coſtas habens. nam in folijs eius ſunt ſeptē
coſte ab epta in greco. i. ſeptem ⁊ pleuros co
ſta. qꝛ habet ſeptem neruoſitates manifeſtas i
ſimilitudinē coſtarum laterum animaliū. Cu
ius due ſunt ſpecies. Maior ⁊ minor. De mi
nori in ſequenti capitulo dicet̄. Maior ꝟo ha
bet virgas aſperiores: ⁊ folia lata ſimilia oleri
bus que comeduntur. ⁊ ꝟga eius eſt anguloſa
ad rubedinē declinās. cuius lōgitudo eſt vniꝰ
brachij. ſup quā eſt ſemē in figura ſua a medie
tate ipſius ſupra. Et habet radices molles et
plures. ſup quas ſunt pili albi vt groſſitudo di
giti. ⁊ reperitur in locis lapidoſis ⁊ humidis ⁊
vallibꝫ ⁊ ortis ⁊ pratis. Et illa quidem maior
eſt maioris virtutis q̄ꝫ minor.

Operationes

¶ Galienꝰ. vi. ſim. far. cap̄. de Arnogloſſa ſiue A
plantago maior. Hec planta mixte cōplexiōis
eſt. Habet enī q̄d aquoſum frigidū. habet aūt
quid ⁊ auſterū quod eſt terreſtre frigidū ⁊ ſic
cum quare infrigidat ⁊ deſiccat. ⁊ ſm̄ ambo ſe
cunde eſt abſtantie. Quecūqꝫ aūt cū ſtipticita
te farmaca deſiccant omnibꝫ malis veteribus
vlceribꝫ ⁊ reumatibꝫ ⁊ putrefactionibꝫ conue
niunt. ⁊ ideo etiaꝫ diſſinterijs. nam fluxus ſan
guinis figunt.
¶ Et ſi quod guſtum eſt refrigerant ⁊ conſoli B
datiua ſimul ſunt maloꝝ vlcerum. tam recen
tium q̄ꝫ veterum. In oībꝫ aūt hmōi farmacꝫ
vel prima vel nulla vltima arnogloſſa eſt ꝓꝑter
ꝓportionem complexionis.
¶ Nam ⁊ ſiccitas participat ⁊ frigiditas non C
ſtupefactiue. ſꝫ ⁊ fructus eius ⁊ radices ꝯſimi
lis virtutis ſunt niſi qꝛ ſicciores ⁊ minꝰ frigide.
ſed fructus quidem plꝰ ſubtiliū partiū eſt radi
ces ꝟo plꝰ groſſaꝝ. Ipſa aūt folia herbe deſic
cate plus ſubtilium partiū ⁊ minꝰ frigide ſunt
virtutis. eius exalata ⁊ euaporata ſupfluita
te aquoſa. Ipſaꝝ ꝑterea q̄dē ergo radicibꝫ qui
dam ad dentiū dolorē vtunt̄ maſticando. ⁊ lo
tionibꝫ ipſaꝝ decoctaꝝ ad opilationes ⁊ epatꝭ
⁊ renū vtunt̄ eis.
¶ Sed ⁊ folijs ⁊ multomagis adhuc fructu.
Participant enim hec omnia abſterſiue virtu D
tis: quantum decet ea ſm̄ eſſe. Et in ipſa her
ba putatur ſuperari: tamen a multitudine hu
miditatis
¶ Pandecta cap̄. vt̄s. Arnogloſſa. i. plantago
vtilis eſt ad ſiccandū vulnera ⁊ mundificāduꝫ E
putredinem coꝝ. epar ꝯfortat. repugnat ſacro
igni ne corpus ambiat. valet etiā emorroidibꝫ

oēꝫ dolorē q̄ eſt ex ignis aduſtione refrigerat.
F ¶Succ⁹ eius cū albumine oui ſumpt⁹ liberat ictericū. vtilis eſt emoptoicis ⁊ diſſintericis. ⁊ q̄b⁹ fluūt mēſtrua vel emorroide. vulnera pulmonis curat. Radix ei⁹ in aqua cocta doloreꝫ dentiū mitigat: ſi os ex illa aqua lauet̃. Succ⁹ ei⁹ valet ꝯ opilatione renū. Delet maculas nigras. ⁊ ſtringit ſanguinē. Herba ipſa maſticata dolorē dentiū tollit. Succ⁹ eius datus q̄rtanario ante duas horas acceſſiōis ꝯfert. Valet etiā ad vulnera recentia cum axungia.

G ¶Sera. auct. Gal. Virt⁹ eius eſt q̄ incarnat. Et ꝯfert vlceribꝰ corroſiuis oībꝰ ⁊ putredini coꝝ. ⁊ ꝑpter h̄ ꝯfert vlceribꝰ inteſtinoꝝ. ⁊ incarnat fiſtulas ⁊ alia vlcera antiqua. Et ſemen ei⁹ ⁊ radix ſunt ꝓpinqua huic ꝟtuti: niſi quia ſunt ſicciora ⁊ fortiora. Et ſemen eius eſt multū ſubtile. ⁊ radix eius eſt groſſe ſubſtātie. ⁊ ipſa ꝯfert dolori dentiū q̄n maſticatur: ⁊ quādo fit collutio oris cum aqua eius.

H ¶Et ſemia q̄dē ⁊ folia ⁊ radix ſūt aperitiua opilationis epatꝭ ⁊ renū, ꝑpter abſterſionē q̄ eſt in eis. niſi q2 ſemē ei⁹ eſt forti⁹ in h̄ ſatꝭ. q2 in oībꝰ iſtis eſt ꝟtus q̄ abſtergit ſatꝭ. ⁊ fortaſſe eſt ꝟtus in hac herba dū eſt recens. niſi q2 vincit̃ ab humiditate q̄ eſt in ea. vnde nō eſt manifeſta ſua opatio ꝑpter ſuā victoriā humiditatis. ⁊ quando deſiccant̃ folia ei⁹ fit virtus ei ſubtilior ⁊ minus frigida. q̄m aquoſa ſupfluitas q̄ eſt in ea reſoluitur ⁊ deſtruitur.

I ¶Et idem auc. Alexandri. Arnogloſſa retinet ventrem quando bibitur: ⁊ fit criſtere cum ea: ⁊ confert febribus tertiane et quartane quando bibitur ſuccus eius.

K ¶Dyaſ. cap. de arnogloſſa. Arnogloſſa cathaplaſmatibꝰ adhibita ſordida vulnera purgat ⁊ reumata ſiccat. Profluentibꝰ ſanguinē occurrit. Maculas nigras ⁊ epicetidas curat. ⁊ cicatrices vulneꝝ facile ducit. Semē ei⁹ tunſum ⁊ in puluerē redactū ⁊ vulneri aſperſum ſanat. Vſtionibꝰ ſingulare p̄ſidium eſt.

L ¶Morſibꝰ caninis auxiliuꝫ p̄ſtat. ⁊ tumoribꝰ ⁊ ſcrofis maxime ſi cū ſale imponat̃. Cocta ꝟo folia ipſi⁹ cum aceto ⁊ ſale diſſinterijs ⁊ celiacis opitulant̃. maxime ſi cū lenticula adhibeatur ydropicis cocta ſuccurrit. Epilenticis ⁊ aſmaticis ꝓdeſt accepta. Succus eius vulnera oris purgat gargariſmo.

Capitulum. cccxxxiij.

P Lātago minor Sera. li. ag. c. Liſen ⁊ eſt plantago. Cui⁹ due ſunt ſpecies ſcꝫ maior ⁊ minor. De maiori iā dictū eſt. Sed minor habet folia ſubtiliora ⁊ minora

⁊ tenuiora q̄ȝ folia maioris. ⁊ habet ꝟgam que inclinat̃ verſus terrā: multos ramulos habētem. ⁊ flos ei⁹ eſt croceus. ⁊ ſemen ei⁹ eſt in radice lingue. ¶Dyaſ. c. Arnogloſſos. Eius genera ſunt duo. Unū dr̄ polipleuron. Eſt etiam aliud dr̄: ſed min⁹. Minus ꝟo habet minuta folia ⁊ anguſta ⁊ lenia. ꝟga ei⁹ multos habet angulos inclinata ad terrā. florem viridem hn̄s. ⁊ ſemen ſuper ipſam virgam. Naſcitur ꝟo in cardiarijs locis.

Operationes.

¶Dyaſ. c. de Arnogloſſa inq̄t. Minoris plantaginis ſuccus collutioni datur oris ex folijs ⁊ ſanguinantes gingiuas curat. A

¶Item ſuccus tepefactus fomēto ventris dolorem tollit. Succus bibendus eſt eis q̄ purulenta reijciūt cum ſanguine. In ſerpētꝭ morſu plantago minor trita cū vino ſumit̃. B

¶Comeſta autem ſola vel cum lenticula cocta ⁊ oleo viridi cum aceto diſſintericos ⁊ ſtomaticos curat. Si cui vulnus ſecus oculum vel naſum natū fuerit: ſuccus eius cum lana molli impoſitus ꝑ dies nouem curat. C

¶Itē ſucci ei⁹ coclearīū vnū bibituꝫ lūbricos excludit. ſilr̄ fac piſtura ī vmbilico poſita. Si D

q̄ duricies ī corpe naſcit̄ herbā piſtatā cū axun
gia ſine ſale q̄ſi malagina impone. Succ⁹ ei⁹
in aq̄ mulſa ante duas horas acceſſiōis potui
da q̄rtanarijs ⁊ miraberis ei⁹ effectum.

E ¶ Ad podagrā ⁊ omnem neruoꝝ dolorē vel tu
morē: folia ei⁹ piſtata cū modico ſale optimuꝫ
eſt. vulnera recentia cū axungia veteri curat ſic
⁊ parotidas. Si cui pedes doluerint ex itine
recū aceto impoſita tumorē ⁊ dolorē tollit. Fi
ſtulas tunſa ⁊ impoſita facilime ſanat.

F ¶ Om̄es difficultates veſice folia et radix ei⁹
potata fortiter medentur. quia abundāter in
frigidant ⁊ deſiccant ⁊ reprimunt. ꝓpter qḋ ad
vlcera maligna ⁊ reumatica ⁊ putrida iuuant
Herba ipſa diſſintericos iuuat: ⁊ emorroidas
reprimit. Uſta infrigidat ⁊ glutinat. deſiccat
eciā abſq̄ mordicatione.

G ¶ Semē aūt ei⁹ ⁊ radix ſilia ſūt ſ̄tute. ꝓpter qḋ
ſicciora ſūt ⁊ min⁹ frigida. Semē p̄terea habꝫ
ſubtiliādi ſ̄tutē. folia extenuādi. radix īpinguā
di q̄ maſticat̄ in dolore dentiū. Ad oris etiā la
uationē facit ⁊ epatis ⁊ renum emfraſim.

H ¶ Multi dicunt radicem eius collo ſuſpenſaꝫ
ſcroſas naſci non dimittere. Hec predicta etiā
Serapion refert auctoritate Dyaſcoridis: licꝫ
per alia verba.

Capitulum. cccxxxiiij.

P Latan⁹ arbor. Pādecta. ca. cclxxvij.
Dulb vel baccam arabice. grece ſuffi
re. latine platan⁹ arbor vel ſcotanum.
Ubi ſciendū q̄ ſcotanū q̄ in Hiſpania tingūt̄
pāni. ⁊ nos vocam⁹ cā barzi. ⁊ eſt platan⁹ arbor
vt pꝫ p ꝯcordiā Auicēne ei⁹ cap. cū Dyaſ. cap.
de platano. ⁊ ꝓfert velut nuces paruas. vt Jo.
ſerap. ca. de dentifrigijs. Item in Dyaſco. ſm
tranſlationem arabicā ca. de Platano. Arbi
tror platanū eſſe dulb. Item Stephan⁹ cap.
de platano. Platan⁹ eſt dulb. Sera. li. ag. cap.
Dulb. auctoritate yſaac. Dulb eſt arbor mag
na extenſa. habēs folia magna ſimilia palme
manus hoīs ſimilia folijs kerue. niſi quia ſunt
minora. quoꝝ ſapor eſt amarus pontic⁹. ⁊ cor
tex ligni ei⁹ eſt groſſus rubeus. Color ſo ligni
eius qn̄ ſcindit̄ eſt medius inter glaucedinem
⁊ rubedinē. ⁊ habet florem paruū lenem glauci
coloris. In cuius loco qn̄ cadit naſcit̄ granum
aſperū glaucū vergens ad ruborē. puluerulen
tum in ſuperficie ſicut granum catapucie. hec
in Hyſpania vocatur palma chriſti. cum qua
ibidem tinguntur panni. ſimiliter folia ei⁹ ſimi
lantur folijs ellebori nigri. ¶ Gal. vij. ſim. far.
cap. de Platano inquit. Subſtantia eius eſt
fri. ⁊ hu. nō longe a rebus temperate cōplexio
nis. Dyaſco. cap. de platano. Platanus habet
virtutem fri. et hu.

Operationes.

¶ Galien⁹. Folia eius recentia qn̄ teruntur et A
ponunt̄ ſicut emplaſtꝝ ſup apoſtemata q̄ fiunt
in geniculis: ſedat eas ſedatione manifeſta. ſꝫ
corticis eius ſ̄tus eſt q̄ deſiccat adeo q̄ cortex
ſpe coquit̄ cū aceto: ⁊ ꝓfert dolori dentiū.

¶ Nux vero eius qn̄ adminiſtratur cū axun B
gia: confert apoſtematibus que accidunt a cō
buſtione ignis. Cortex eius qn̄ cōburit̄ eſt me
dicina deſiccatiua abſterſiua. Confert egritu
dini cū qua eleuat̄ cutis ⁊ cinis ei⁹ curat vul
nera in q̄bꝫ eſt ſordes ⁊ putredo. ꝓpter nimiam
humiditatem exiſtentem in eius loco.

¶ Et oportet q̄ caueatur multum a puluere q̄ C
eſt in folijs eius ⁊ in fructu. quia eſt nociuus
valde canne pulmonis. Ideo q̄ deſiccat mul
tum et inducit aſperitatem. ⁊ nocet voci et lo
cutioni: ⁊ etiam viſui ⁊ auditui: ſi cadit in auri
bus vel in oculis.

¶ Dyaſ. Emplaſtꝝ eius ſedat apoſtemata ca D
lida q̄ fiūt in genu. Et qn̄ cortex eius ⁊ nux ei⁹
cōburunt̄. ⁊ fit emplaſtꝝ cū eis ⁊ adipe porci
na aut arietina ꝯfert vlceribꝫ putridis. Simi
liter ⁊ eius cinis facit ſolus hoc.

E ¶Et qñ coquūtur folia eiꝰ recentia cum vino. ⁊ fit emplaſtrū cū eis: ꝓhibet curſum humorum ad oculū. ⁊ reſoluit apoſtemata flegmatica. et qñ cortex coquitur cum aceto: ⁊ fit collutio cum eo: cōfert dolori dentium.

F ¶Et qñ fructus eius recens bibitur cum vino confert morſibus venenoſis. ⁊ quando adminiſtratur cū axungia curat cōbuſtionē ignis. Et puluis folioꝝ eius quando cadit in oculuꝫ aut aures nocet multuꝫ. Similiter et puluis q̄ eſt ſup fructum eius.

G ¶Cortex eius cum vino ſcorpionum ictus reſtringit. Lanugo foliorum oculis et auribus eſt inutilis.

Capitulum. cccxxxv.

p Aliurus. vſō. Paliurꝰ eſt herba aſperrima ⁊ ſpinoſa. Gloſa ſuper Eſaiam xxxiiij. c. Paliurꝰ tanta ſpinaꝝ circūdatione denſcit. vt pro aſperitate vix tangi poſſit. Pliniꝰ li. xiij. Cirenaica regio. lothon prepoſuit ſue paliuro. Fructicoſior eſt hec fructuqꝫ magis rubeus. cuius nucleus nō ſimul manditur. Jocundus p ſe: atqꝫ ſuauior vino. quin ⁊ vina ſucco ſuo cōmendans.

Operationes.

A ¶Pliniꝰ li. xxiiij. Paliuri quod eſt genꝰ ſpine: ſemen eius afari zuram vocant. Cōtra ſerpentes efficaciſſimum eſt. Item calculoſis et tuſſi folia vim aſtrictoriā habent.

B ¶Radix diſcutit panos: collectiōes vomicas vrinas trahit potata. Decoctū eiꝰ in vino aluū ſiſtit. Serpentibꝰ aduerſatur. Radix ꝑcipue datur in vino. Bacce purgationi mulieꝝ ꝓſunt. Ciliacis. diſſintericis. colericis ꝓdeſt. radix decocta ⁊ illita extrahit infixa corpori. Utiliſſima qꝫ tumoribꝰ eſt ac luxatis.

C ¶Dyaſ. Paliurꝰ eſt q̄ ab aliis acus palearis dr̄. vel cicer domeſticū vocatur. Folia eiꝰ ⁊ radix ſtiptice virtutis ſunt. ita vt ventrē fluentē conſtringant. In h̄ qꝫ dyaforetice virtuti ꝑncipāt. vt in veſica lapides frangāt. ⁊ ex torace atqꝫ pulmone ſputamina flegmatica cum humore educant. Dicitur ⁊ lauaria. eo q̄ plerique ex ea lauant. Semen illiꝰ bibitū tuſſim cōpeſcit Lapides veſice frangit. morſibꝰ venenatis occurrit.

D ¶Eius elixatura bibita ventrē ſtringit. vrinā ꝓuocat. Venenis acceptis obuiat. Folia eius vt cathaplaſma impoſita curant apoſtemata ſi ſint recentia. radicibus quoqꝫ ſicut ⁊ foliis eſt virtus ſtiptica.

Capitulum. cccxxxvi.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

P Aſtinaca domeſtica yſidor⁹ dicit: eo
q̃ radix ei⁹ ſit p̃cipu⁹ hoīs paſtus. Eſt
eñ odorati iocũda: cibo delectabilis.
Pallad⁹ li. iij. Paſtinaca vere ſerit. Primo ſe
mine ponit ⁊ plantis loco pingui ⁊ ſoluto alti⁹
paſtinaco. raraq̃z ſtatuẽda eſt robur accipiat.
¶ Plini⁹ li. xix. Lignoſiora ſunt ortulana q̃dã
a nobis poſita in cartilaginũ genere. mirumq̃z
ſaporis vehementiã oĩbꝫ ineſſe. Ex his vnũ
eſt gen⁹ paſtinace ſed agreſte qḋ ꝓuenit ſponte
ſchaphilinis grece dicitur. Altera ꝓ ſcꝫ domeſ
tica: ſerit radice vel ſemine. Primo vere vel
autũno vt placet higino Februario. Auguſto
Septembri Octobri. ſolo q̃ȝ altiſſime refoſſo
vtilis eſſe incipit anniculа vtilior ẏma. gratior
autumno. patinisq̃z maxime. Et ſic q̃ȝ virtus ei
eſt intractabile. ¶ Sera. li. ag. ca. Lezar. id eſt
paſtinaca. Eſt ex ea domeſtica et ſilueſtris.
Domeſtica quidem eſt nota. Et illa habet ra
dicem in longitudine vnius palmi boni odo
ris: que comeditur.

Operationes.

A ¶ Gal. viij. ſim. far. c. Staphilinũ. i. paſtinaca
Domeſtica q̃dẽ debilior. ſilueſtris ꝓ for ior eſt
ad oĩa. Domeſtica vrinas mouet: ⁊ mẽſtrua ꝓ
uocat. ⁊ tota q̃dẽ herba. maxie ꝓ ſemẽ ⁊ radix
Habet ãt ⁊ q̃d abſterſiuũ in ſe. quocirca ⁊ fage
denoſa vlcerꝫ quidem cũ folijs viridibꝫ ⁊ melle
cathaplaſmant aut mũdificant.

B ¶ Et idẽ in libro de cibis. c. de paſtinaca. Radi
ces harꝫ domeſticarꝫ comedũt. Alimentũ q̃dẽ
min⁹ rapis habẽtes. calefaciũt aũt manifeſte.
id eſt in medio ſecũdi grad⁹: ⁊ humectãt in pri
mo gradu. ⁊ aliq̃d aromatizans. indigeſtibili
tas q̃dem igit ſimiliter ipſis ineſt ⁊ alijs radici
bus. Vrinatiue aũt ſũt. Et ſi abundat aliquis
in ipſarꝫ vſu mali chimi generant.

C ¶ Silueſtrẽ paſtinacã q̃dã vocãt daucũ: magis
vrinatiuũ q̃dẽ exiſtentẽ. magis ãt medicinalẽ iã
⁊ multa decoctiõe indigentẽ ſi debeat quis co
medere ipm. De illa lege cap. Daucus.

D ¶ Dyaſco. Paſtinace vis oĩs in radice ⁊ ſe
mine conſtituta eſt. Diſſintericis quoq̃z vetu
ſtis vtilis eſt. Dentes eius radice circũdati cre
duntur a doloribꝫ releuari.

Capitulum. cccxxxvij.

P Anis porcinus latine. Arabice Bu
thormarien. vel alcharincha vel arta
tanita. grece ꝓ leucopodion vel cicla
min⁹. Vbi ſciendũ q̃ Auicẽ. li. ij. c. de Arta
nita. dicit q̃ archarincha vel artanita eſt cicla
men. et eſt panis porcinus. ¶ Sera. li. aggre.
ca. Buthormarien. Dicit buthormarien. id eſt
Ciclamen. Almanſor cap. de Apoplexia. In
cliſteri namq̃z quod facit ponit artanitam et
buthormarien. credo q̃ ſit error i ſcribẽdo. q̃m
buthormarien ſm Sera. eſt ciclamen. Et ar
tanita ſm Auicẽ. eſt ciclamen. ¶ Vnde Se
rapion lib. aggre. aucto. Dyaſco. Buthorma
rien. i. ciclamen. ⁊ habet folia ſimilia plante:
que dr̃ ciſſus. i. edera. niſi quia ſunt maculata
maculis albedini trahentibꝫ. ⁊ habet virgam
ad nigredinẽ tendentem ſine folijs. cui⁹ longi
tudo eſt quattuor digitorꝫ ⁊ amplius. ſup̃ quam
eſt flos ſimilis roſe rubeus aut purpureus. et
habet radicem nigrã. groſſam. rotundã. latam
⁊ p̃ſſam ſimile rape. naſcitur in locis vmbro
ſis. maxime ad vmbrã arborꝫ. Et incidit hec ra
dix ⁊ ſiccat ſicut ſquilla. ¶ Dyaſ. ca. de ciclami
ne ſm tranſlationẽ noſtrã. Ciclamẽ. i. panis
porcinus. folia habet ſimilia ciſſos. ⁊ vario co
lore picta. inter que ſunt et alba folia. tyrſus ei
eſt nudus ſine folijs vnius palme. habens in
ſummo flores roſeos vel purpureos. cuius ra
dix nigra eſt. intus vero alba ⁊ groſſa et lata
ſicut rapa. ¶ Galien⁹. vij. ſim. far. c. de Cicla
mine. Ciclaminus varius virtute eſt. etenim
abſtergit ⁊ incidit ⁊ attrahit ⁊ dyaforat. palam

eāꝫ eſt ex actiuꝭ ꝗ ſm partem. Et ſubdit. Alius vero ciclaminus: quē quidā Ciſſancbomium nominant. eo ꝙ odore ⁊ flore aſſimilatur. Radicem inutilem habens. fructū vero habet operatiuum ſufficienter. ¶ Plinius cap. de ciclamine. Ciclamen. id eſt panis porcinus. in folijs eſt ſimile ciſſos in figura. Et ſunt colore varia. radix nigra ⁊ rotunda: in medio depreſſa. Eſt eiꝫ ſiu nudos cum flore purpureo. Eſt aliud genus ciclaminis. quod appellant ciclaſemon. folia habet ciſſos ſimilia: ſꝫ minora. haſtam groſſam ⁊ nodoſam. que haſta ſi arborē proximam habuerit adheret illi. florem habet albū ⁊ odoratū. ſemē butruoſum ⁊ ſimile vuis: ⁊ velut ciſſos. Guſtū habens muſcilaginoſum ⁊ viſcidū. ſed inutile. locis aſperis ⁊ aridis naſcitur. Idem. Ciclamen ca. eſt ⁊ ſic. in. iij. gdu. qui ⁊ caſſamꝰ panis porcinꝰ ⁊ malum terre appellatur. Radix ei tuburoſa. que quanto maiores tanto meliores. ſic ꝙ ipſa radix recens ⁊ exſiccata magnā habet efficaciam. ſed recens maiorem habet. Debet autem circa finem autumni colligi. ⁊ in quattuor partes ſcindi. ⁊ cū filo ſuſpendi. ⁊ parum ad ſolem ponatur: ⁊ in vmbroſo loco exſiccetur. Habet autem virtutē diſſolutiuam ⁊ conſumptiuam.

Operationes.

A ¶ Pandecta. ca. xiiij. ad emoroidas inflatas ⁊ nō fluentes: ſed exteriꝰ apparētes ſupaſpergatꝰ puluis eiꝰ: vel illiniatꝰ ex ſucco eius ſi interius latitāt. iniciāt in modica q̄ntitate ꝑ criſtere.

B ¶ Ad menſtrua ꝓuocanda ⁊ matricē mūdificandā triferā magnā reſolue in oleo muſcellino vel cōmuni. ⁊ buliat in igne cū ciclamine ⁊ de bombace in h̄ intincta fiat ſuppoſitoriū

C ¶ Contra tenaſmonē ex flegmate vitreo ſuccꝰ radicis eius cum oleo cōmuni in ipſo pomo buliat ⁊ bombix intincta ſuperponatur.

D ¶ Contra vicium ſplenis. malū terre in multa quantitate mundatū ⁊ contritum. per ſex dies in vino ⁊ oleo moretur: vt ibi marceſcant cuius colature addatur cera ⁊ parum aceti: et decoquatꝰ ad ſpiſſitudinem: precedentibꝰ alijs mollificatiuis. hoc efficax eſt ſi poſtea inungatur: vel ex ſucco eius vel ex puluere. ſi deeſt ſuccus. confice cum oleo ⁊ cera in modū vnguenti: ⁊ inunge egrum ſepe.

E ¶ Contra apoſtemata ex cauſa frigida. q̄ non poſſunt rumpi pre ſpiſſitudine cutis. pomum ipſum conteratur ⁊ in oleo buliat ⁊ calidum ſuperponatur aut per exteriora purgabitur.

F ¶ Contra fiſtulam tenta de radice eius facta ſi imponatꝰ os amplificat. ⁊ os aliquod ſi interius fuerit attrahit vt melius cum tenaculis attrahi poterit. puluis eius carnem ſuperfluam corrodit. Cōtra polipum puluis eius ſupaſpergatꝰ ſup ſtuellum q̄ in naribꝰ ponatur.

¶ Dyaſ. Radix eius cum aqua bibita: flegma ⁊ humores ꝑ ventrē deponit. mēſtruis imperat ſuppoſita ⁊ bibita. Et đr ſi ſup radices eius mulier pregnans tranſierit aborſum facit. G

¶ Diu parturiētibꝰ ſub femora poſita citiꝰ parere facit. Cum vino bibita venenis cōtraria eſt. quā maxime bibētibꝰ leporē marinū cathaplaſmatibꝰ adhibita morſus venenatos ſaluberrime curat. Vino mixta aut bibita cū paſſo aut cū mulſa aquata in modum. ʒ. iij. ictericos purgat ⁊ ſpleneticos. ⁊ ſi in oleo calido coopti fuerint vt ſudare poſſint bonum eſt: quo ſudore inuenies coleram ruſam deponere H

¶ Succus eius melli mixtus et naribus immiſſus caput purgat. Tunſa ⁊ ano ſuppoſita humores deponit. Trita ⁊ vmbilico impoſita ⁊ ſuper pectinem ventrem mollit. Cathaplaſmatibus adhibita tumentem ſplenem attenuat: ⁊ ſucci eius. ʒ. ij. accepte cum modico vino hec potiſſime facit. I

¶ Galienus. Succus ciclaminis emoroidas aperit ⁊ ꝓuocat violenter ad egeſtionē in licinio appoſitꝰ. ita aūt ⁊ cū his q̄ in ſclirata ⁊ ſcrofulas: ⁊ om̄es alias duricies euaporāt. Oportet aūt vt puto eſſe bibendū aquā eius vſqꝫ ad tres. ʒ. vel cū vino dulci vel cum mellicrato. Et ſubdit. Eſt alia ſpēs ciclaminis cuiꝰ radix eſt inutilis. fructus ꝟo eſt oꝑatiuꝰ ſufficiēter. quo circa ⁊ cum vini albi ciatis duobꝫ bibitꝰ pluribus diebus ſanat ſplenes. mouens et vrinas ⁊ ventrem ſubducens. K

¶ Auicenna li. ij. c. de Artanita. i. panis porcinus. Artanita illud quod đ ea adminiſtratur eſt radix eius que eſt inciſiua: reſolutiua. ⁊ eſt bona doloribus iuncturaꝝ. ⁊ vtriuſqꝫ anche. ⁊ facit ſternutationē. ⁊ vehementer aperit opilationem: ⁊ conſtrictionem narium ⁊ colatorij. ⁊ confert ſingultui. ⁊ eijcit ſemen. Et eiꝰ decoctio valet puncturis venenoſis. ⁊ ſimiliter ſyrupus eius loco eius ponitur in iuuamēto quod efficit venenis equale pondus de ariſtologia lōga ⁊ ſemine citri ⁊ mentaſtro. L

¶ Johānes meſ. c. de artanita: Artanita ē panis alcurnir: vel panis porcinꝰ. ⁊ ab alijs panis fauni đr. ⁊ inueniuntꝰ ex eo parū ⁊ magnū Magna aūt radix eſt in modū rape rotunde. cuiꝰ pars exterior eſt terrea nigra. interior aūt alba. Et eleuantꝰ radices ſup frondes ⁊ flores ſm ſemitā violaꝝ ſubalbidarum ſine eleuatione ſtipitis ſupra radices. Paruū aūt habet radices ſubterraneas plurimas in modum auellane: ⁊ cicerum. Ca. et ſic. complexionis eſt in M

in pncipio tertij grad⁹. ⁊ eſt inciſiuū ſubtiliatiuū. calefactiuū. reſolutiuū. abſterſiuū. mūdificatiuū. ⁊ aperitiuū opilationū. Et eſt ex rebus ſudorē exuberare facientib⁹. ⁊ ex materie mūdificātib⁹ cutim: ⁊ reſoluētib⁹ feditatem eius.

A ¶Et dixit Serapion. Accipe ſuccus eius. ʒ. iiij. ⁊ diſſolue cum zuccaro ⁊ coque uſqȝ ad tertiam partem. ⁊ propinetur in mane. eſt enim medicina certa ad yctericiā. Et dixit grecus. Succus eius cum mellicrato aut ſecaniabin. ⁊ proprie de quolibet partes equales cocte ⁊ ſumpte ſm ſuperiorē decoctionē ſūt medicina experta ad yctericiā citrinaȝ. Ponit qȝ meſ. in eodem capitulo duas deſcriptiones vnguenti deartanita. quas ibi require.

D ¶Idem Johānes meſ. Solutiōe educit flegma muſcilaginoſum ſumptū ⁊ ſuppoſitū: ⁊ etiā linitū ſup femur. Et ꝓfert colice flegmatice. et ei q̄ fit ex retētione fecis. ⁊ eſt ex reb⁹ mūdificantib⁹ caput ⁊ oculos. ⁊ ꝓprie purgat caput purgio ex eo facto. ⁊ abſcindit emigraneā frigidā ⁊ ſodam. ⁊ ꝓfert tremori ⁊ paraliſi.

P ¶Et dicitur ꝙ ſuſpēdatur in collo mulieris radix eius ipa non cōcipit. ⁊ linitur ex eo anus ⁊ confert egreſſui eius.

Capitulum. cccxxxviij.

p Eonia latine ara. Pinuſer grece pentere bon vel pentaboram. vel pernia. vel glikiſide. Sera. li. ag. c. peonia. auc. Dyaſco. Peonia eſt arbor. ⁊ ei⁹ due ſūt ſpēs. ſcȝ maſculus ⁊ femina. Et maſculi ſunt folia ſimilia folijs nucis. ⁊ radix ei⁹ eſt groſſa ſic digit⁹: ⁊ longa lōgitudine palmi. color ei⁹ eſt alb⁹. Femine ꝟo folia ſunt ſimilia folijs ſmyrnion. ⁊ ſup ſūmitates ramoꝝ ei⁹ ſunt ſic camerule. ⁊ apparēt in eis grana rubea ſicut ſanguis parua ſimilia granis granati. Et inter illa grana ſunt ſemina nigra ſeu purpurea. ⁊ radix ipſi⁹ eſt ramoſa ⁊ radices ei⁹ ſunt ſimiles glandib⁹. vij. vel. viij. ſimiles radicib⁹ affodilloꝝ. Idem aucto. Gal. Subſtantia ei⁹ eſt ſubtilis. ⁊ ſapor eius ē ſtipticus pauca ſtipticitate cū dulcedine. ⁊ qn̄ diu maſticat᷑ apparet in ea acuitas ⁊ mordicatio ⁊ amaritudo pauca. virtus eius eſt que calefacit caliditate pauca. ⁊ deſiccat deſiccatōe forti. ¶Auicen̄. li. ij. c. de peonia. Peonia alia eſt maſculus ⁊ alia femina. Maſculus quidē radices hȝ albas groſſas vt digitū. ſtipticum habēs guſtū. ⁊ femia hȝ radices in plurimas partes diuiſas ⁊ ramos. eſt ca. ⁊ ſic. v. hementer. In ipa ſunt exiccatio ⁊ ſtipticitas cū reſolutione ⁊ apertione ⁊ ſubtiliatione ⁊ inciſione ⁊ abſterſiōe. Et qn̄ maſticat᷑ vna hora apparet poſt eā acuitas ad ſtipticitatē declinās. ¶Yſidor⁹. Peonia dr̄ a peone medico a q̄ inuēta ꝑhibet᷑. Hanc q̄dā glicisidē vocāt. eo ꝙ dulcis ſaporis ſit. vel penterobinam a numero granoꝝ. vel vt alij dactilos a ſimilitudīe digitoꝝ. naſcit᷑ autē in inſulis. ¶Ex herbario. Peonia in ſūmitate hȝ maligranati magnitudinē q̄ noctu lucet q̄ſi lucerna. ⁊ hȝ granū cocti ſimilē. noctu a paſtoribus inuenit᷑. res eſt ſaluberrima.

Operationes

¶Pla. Peonia ca. eſt ⁊ ſic. in. ij. gra. Hec ꝯtra A
epilentiā hȝ ꝟtutē occultā collo patiētꝭ ſuſpēſa vt teſtat᷑ Gal. de quodā puero. cui⁹ collo dū ſuſpenſa erat non patiebat᷑. ea vero ſublata morbo affligebat᷑. Sed quidā dicūt h̄ nō de qualibet verū eſſe: ſed de quadā ſpecie tm̄. Ad idem valet puluis eius datus in ſucco pigani. Contra paraliſim dat᷑ ſuccus eius cū vino decoctionis caſtorei. Contra ſtranguiriā ⁊ diſſuriam datur vinum decoctionis eius pulueris.

¶Conſtan. in libro graduū. Peonia eſt in. iij. B
gradū ca. ⁊ ſic. Quidam habet ponticitatis. ⁊ quidam dulcedinis. Qua maſticata ſentitur in ore amaritudo modica cum aliquanto acumine. Unde prouocat menſtrua cum melle bibita. Epatis ⁊ ſplenis opilationē cū acumine aperit ventrem. cōſtipat cum ſua ponticitate.

Jdeoq cum vino bibit dyarriā in inteſtinis
curat. epilenticos quoq iuuat.

C ¶Auic. Peonia ē ca. ⁊ ſic. vehemēter. Jn ipſa
ſunt eſiccatio ⁊ ſtipticitas cū reſolutōe ⁊ aper-
tione ac ſubtiliatōe ⁊ inciſiōe ⁊ abſterſiōe. ⁊ qñ
maſticaꝛ apparet poſt eā acuitas ad ſtipticita-
tē declināſ. Abſtergit veſtigia nigra ī cute. cō-
fert podagre. confert epilentie: ita q etiā ſuſpen
ſa. Et vt inqt Jude⁹ qdam: ſuffumigatio facta
cū eius ſemine ↄfert demoniacis ⁊ epilenticꝭ:
⁊ ſanat eos. Ego aūt dico q hec eſt forſitan ſpe
cies peonie romane. Nam illa q ex Jndia fer
tur ad nos nō habet effectū in hoc capitulo.

D ¶Et bibunꝛ de ſemine illi⁹. xv. grana cū vino
aut mellicrate. ⁊ ↄferunt incubo valde. Natu
rā retinet decocta cū ſyrupis ponticis. ꝓhibet-
q materias effuſas ad ſtomachū: ⁊ mordica-
tionē ipſi⁹. Radix ei⁹ ↄfert yctericie. ⁊ apit opi
lationē epatꝭ. Pot⁹ eius vrinā ꝓuocat. ⁊ ei⁹ de-
coctio cū vino ventrē ſtringit ⁊ ꝓuocat. De ra-
dice ipſi⁹ qñtitas auellane ↄfert dolori renū ac
veſice. Grana eius cū vino conferūt ſſocatio-
ni matricis. ⁊ abſcindunt fluxum ſanguinis.

E ¶Dyaſ. Peoniā gideō dactilicū vocat: ⁊ radi-
cē ei⁹ peoniā. haſtas hꝫ cū ramulis lōgas dua-
bus palmis. ⁊ eſt maſcul⁹ ⁊ femīa. Maſculus
hꝫ folia iunci regalis ſilia. femia ꝟo folia diuiſa
⁊ in ſūmo emittit ex ſe ꝟgas qſi cucurbitaꝝ ca-
riolas. folliculos hꝫ velut amigdala. in qbꝰ eſt
ſemē diuiſum ⁊ minutū ac ruſum malograna-
to ſilē. ſꝫ in medio ſunt qnq vel ſex grana nig
⁊ ſubpurpurea. radix maſculi groſſitudinē hꝫ
digiti duobꝰ palmis. lōga ⁊ guſtu ſtiptica. Feia
ꝟo radicē habꝫ ſicut balanus in ſex vel in. viij.
partes diuiſam affodillo ſimilē. ⁊ illa dr pionia
de qua in ſequenti capitulo dicetur.

F ¶Daꝛ hec mulieribꝰ vt facile purgari poſſint
in modū amigdale. cū vino bibita dolorem in-
traneoꝝ cōpeſcit. yctericis ac nefreticis et ve-
ſice doloribus in vino elixa ⁊ bibita magie ſub
uenit. ventrem abſtinet: ſtomachoq comeſta
ſanitatem prebet.

G ¶Stomaticꝭ dolorē tollit. ⁊ ab infātibꝰ come-
ſta initiū calculoꝝ excludit. nigꝝ ſemē acceptū
lōgius arcet pſſurā ſomnioꝝ ⁊ offocationes.

H ¶Radix mēſtrua multū mouet. Cū amigdalo
ꝟo. ī mulſa potata epar purgat. renes ↄſtipat.

I ¶Et q2 ſtiptica eſt ↄſtringit ventris reuma cū
vino auſtero cocta ⁊ potata. Jntegra ꝟo herba
fortiter deſiccatiua eſt. ita vt radix ei⁹ appenſa
pueros epilenticos ſanat. Eſt em̄ ꝟtus le pro-
meris huius herbe deſic. ⁊ ca. nō manifeſte.

Capitulum. cccxxxix.

P Jonia. Sera. auic. Dyaſ. Peonia. i.
pionia. ⁊ ē arbor. ⁊ ei⁹ due ſūt ſpēs. ſcꝫ
maſcul⁹ ⁊ femia. Et maſculi ſunt folia
ſilia folijs iūcꝭ. ⁊ radix ei⁹ eſt groſſa ſic digit⁹: ⁊
lōga lōgitudie palmi. color ei⁹ eſt alb⁹. Feie ꝟo
folia ſūt ſilia folijs ſmirniō. ⁊ ſup ſūmitates ra
moꝝ ei⁹ ſic camerule. ⁊ appent ī eis gña rubea
ſic ſāguis pna ſilia granis granati. ⁊ inter illa
gña ſūt ſemia nigra ſeu purpurea. ⁊ radix ipſi⁹
eſt ramoſa. ⁊ radices ei⁹ ſunt ſiles glandibꝰ.

Operationes

¶Gal. vi. ſim. far. ca. de Pionia. glikiſide. ſiue A
pionia quā ⁊ pantaterā vocāt. radicē ſtiptican
tē hꝫ cū qdā dulcedie. ampli⁹ aūt maſticata lō-
go tpe apparet in ea acumen cū pauca amaritu-
dine: ⁊ cū acredine. ꝓpterea igiꝛ menſtrua mo-
uet: ⁊ vrinā qñ bibiꝛ in qñtitate vnī⁹ amigdale
cum mellicrato terere oportet ⁊ ptractare. et ita
emplaſtrata purgat opilatum epar ⁊ renes. ſed
hec qdē in qñtū acris ⁊ amara facere nata eſt.
inqñtū ꝟo ⁊ aliqd ſtipticitatꝭ hꝫ. ſiquidem qui
ſm ventrē fluxus habentes ſm veritatem ſiſte
re apta eſt cum vino ſtiptico potata. ⁊ ꝟtus ei⁹
eſt multū deſiccatiua. ⁊ ꝓpter hoc ſperam⁹ q qñ
ligatur in aliqua re ⁊ ſuſpendiꝛ ad collum in-
fantis epilentici q ſanatur.

B ¶Et ego q̄dē vidi puer̃ octo mēſibꝰ nequaq̃ꝫ oc
cupatū et q̄ potari cepit radicē. vt autē decidit
quoq̃ mō a collo qḋ erat applicatū ſtatī fuerit
epilenticatꝰ. Alia iter̃ ſalubriter ſe habebat.
C ¶Uſū āt fuit mihi: vt iter̃ auferret eā cauſa ex
pientie ꝛ ita faciētibꝰ q̄ iter̃ fuit occupatꝰ. rōna
bile eſt q̄ vt aut aliq̄ ptes radicꝭ affluctes. dein
de attracte p anhelitū ſanarēt. ita patienti aut
loca aut ipō aere mutato ꝛ alterato a radice. ſic
eñ vrinꝰ liquor ↄfert gutturi flegmonē patiēti
D ¶Et torrefactū malachiū. i. nigella maniſeſte
catarros ꝛ corrizas deſiccat: ſicq̄ ligās illō in
pāno raro attrahit freq̄nter p nares caliditatē
q̄ ex eo. ¶Et ſilr ſi accipiaƚ filū lane: ꝛ ꝑcipue
E illꝰ lane q̄ repiƚ i ↄchilijs marinis .ſ. purpureis
ꝛ tingaƚ tincta q̄ dr̄ grā. deinde inuoluaƚ iſtō
filū in collo vipere. ꝛ ſtringaƚ donec ſtrāguleƚ
vipera cū eo. deinde filū i uoluaƚ circa collū ha
bētꝭ ſquinantiā. aut illō q̄dē ūꝫ ap̄a in gutture
aut i collo videb ex h̄ magnū mirabile iſtiꝰ fili
Sꝫ h̄ q̄dē forte ſemotius alibi tractabimꝰ.
¶Pionie ꝓ cōplexione ſciendū eſt ſubtilium
F partiū ꝛ ſiccatiuū. nō tñ inſigniter calidam: ſed
vel cōmenſuratā vel paulo quodāmodo.
¶Auicē. de viribꝰ cordis dicit q̄ ↄfortat cor.
G ¶Paulus cap̄. de Pionia. dicit q̄ eſt calide et
ſicce cōplexionis in ſcḋo gradu.

Salsa

Capitulum. cccxl.

P Etroſilinū. yſi. in li. ethy. xi. Petroſi
linū dr̄ eo q̄ apio ſit ſilis. ꝛ naſciƚ i pe
tris mōtibuſq̄ ꝑruptꝭ. qḋ nos dicere
poſſumꝰ petrapiū. Silenon eñ grece apiū dr̄.
ſꝫ eſt ſūmū ac ꝓbabile macedonicū guſtu ſua
ue: ꝛ odore aromatico. ¶Pla. Petroſilinū ē in
iij. g̃. ca. ꝛ ſic. Eſt āt duplex. domeſticū ꝛ agreſte
Cuius ſemen maxie cōperit vſui medicine.

Selsa

Operationes

¶Plinius lib. xx. Petroſilinū appellāt quod
dam genus apij in ſaxis natum ad vomitas co A
clearibꝰ binis cū ſucco marubij ad ciatum et
aque ca. tribus ciatis precipue.
¶Dyaſ. Petroſilinū in Macedonia naſciƚ in B
rupis vel in ſpelūcis. ſemen eiꝰ eſt minutū ane
to ſimile. odoratū ꝛ viſcidū ꝛ aromaticū. Uirtꝰ
eſt illi diuretica. Menſtruis imperat. vrinam
abundanter ꝓuocat. maxie cū vino datū infla
tiones ſtomachi ꝛ colli cōpeſcit deſiccādo ni
mis ꝛ calefaciendo. tortionibꝰ quoq̄ſ ſubuenit.
diureticis etiam miſcetur antidotis.
¶Cōſtan. in li. g̃duū. Petroſilinū dicūt apij ge C
nus. qḋ calidū ē ꝛ ſiccū in fine tertij gradꝰ
¶Un̄ Gal. Petroſilinū inq̄t cathaplaſmatū
puſtulis aut morfee vel ſcabiei ea mire mūdat.
¶Semen eiꝰ vrinā ꝛ mēſtrua ꝓuocat. ventoſi D
tatē ꝛ inflationes diſſoluit. valet hydropicis et
periodicis febribꝰ. dolorē renū ꝛ veſice āputat.
epar mūdificat. opilationē aperit. maxie ſi fue
rit in renibꝰ. ventoſitatē colice paſſionis diſſol
uit. Uulue ſuppoſitū mēſtrua ꝓuocat: ꝛ ſecun
dinam ꝛ mortuū fetum expellit.
¶Yſaac. Petroſilinū cali. eſt ꝛ ſic. in fine. iij. g̃. E
Ideoq̄ diureticū eſt incidens vrinam et men
ſtrua ꝓuocans. ac ventoſitatē diſſoluens et in
flationem. Cathaplaſmatū ſup̄ puſtulas ſca
biem ac morfeam miro modo mūdificat: vnde
fit hydropicis iuuatiuum. ꝛ periodicā febrem
patientibꝰ. Renum dolorē ac veſice placat. q̄a
corpis poros aperit. viaſq̄ rarificat ꝛ humo
res extenuando cū ſorde ꝛ vrina ꝓicit.
¶Epar ꝛ vulnera mūdificat: ꝛ opilatiōes cor̃ F
aperit. ſecūdinā ꝛ fetum mortuū expellit. Quo
etiā potui dato mūdificat groſſos humores.
¶Plateariꝰ. Cōtra eaſdē cauſas ꝛ eodē modo G
valet q̄ peucedanū. ꝛ cōpetens fit de domeſti
co ſalſamentū. Herba q̄ꝫ ipa ibidē poſita dige
ſtionē ↄfortat: ventoſitatē excludit.
¶Bartholomeꝰ in li. de ꝓprietatibꝰ rer̃. Petro H
ſilinū eſt herba ortēſis odorata. ſic dr̄ eo q̄ i pe
trꝭ ꝛ locꝭ petroſis ſepe oriaƚ. Eiꝰ ſpēs ſūt plēs:
ſꝫ optimū ē macedonū ſuaue guſtu ꝛ odore.

Item vt dicit yſi. aromaticum eſt. viſus eius conue
nit eſui et etiam medicinis. Eſt enim herba calida et
ſicca et multum diuretica. apritiua. diuiſiua. et con
ſumptiua. et appetitus excitatiua. et ideo lapidem fran
git. menſtrua educit. hydropicis ſubuenit. opi
lationes ſplenis et epatis aperit. et ad multas alias
paſſiones valet. vt dicunt Plinius. Dyaſ. et Pla.
I ¶ Pandecta ca. cccccclxxxviij. Petroſilinum
quoddam eſt domeſticum. quoddam ſilueſtre: quod vocatur
macedonicum. de quo inferius dicetur de S. Sed do
meſticum omnibus eſt notum. cuius virtus eſt diureti
ca. Satis menſtruis imperat. Inflationes ſto
machi tollit. Calefaciendo et ſiccando tortioni
bus ſubuenit. Et ex eo fit competens ſalſamentum
vnde digeſtionem confortat: et ventoſitatem excludit
Et valet ad omnia ad que valet ſilueſtre.
¶ Gal. viij. ſim. far. ca. petroſilinum. Petroſilini
K ſemen eſt magis vtile. extrahitur ab herba. et ſimi
liter radicibus ſimilis. debilioris pro virtute. Eſt
autem ſicut in guſtu acre cum amaritudine. ita et
in operationibus: ſimile tamen in edendo. et pro
pterea menſtrua prouocat copioſe.
L ¶ Eſt autem et ventoſitatum deſtructiuum. erit autem ipſum
tertium gradus calefacientium et ſiccantium.

Pes coruinus latine. grece clinopodium: vel
p clinopodum. Dyaſ. ca. de clinopodio
Frutex eſt ſarſamentoſa duobus palmis
aſcendens de terra. naſcitur locis ſaxoſis. folia habens
ſimilia herpillo. et florem praſſio ſimilantem. et alio
noie vocatur pes coruinus. Gal. vij. ſim. far. ca. cli
nopodium. calide eſt virtutis nondum cauſtice. Eſt autem
et ſubtilium partium ſecundum ſubſtantiam. Ponet vtique
eius iij. g. in calefaciendo et ſiccando.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Herba ipſa bibita et cocta mor A
ſibus venenatis occurrit.
¶ De alto cadentibus opitulatur. ſtranguiriis preſtat B
effectum. menſtruis imperat. aborſum facit poſ
tum data. acrocordinas multis diebus tollit. vri
ne difficultati tardiſſimi temporis medetur. Flos eius
leccipedi ſimilatur: vnde et nomen ſumpſit.
¶ Auicen. li. ij. ca. de pede coruino. Confert ſo C
lutioni antique. et confert colice. et efficit operatio
nem hermodactilorum abſque nocumento.
¶ Paulus ca. de pede coruino. Medetur dolo D
rem iuncturarum confortando membrum: et
materiam reſoluendo

Capitulum. cccxlj.

Capitulum. cccxlij.

Biblioteca Pública de Braga

Es colūbin⁹. vel pes colūbi. eſt triplicis generis. Eſt vnū gen⁹ qđ vocatur amomū latine ꝛ grece. ſed arabice bameniꝫ. ꝛ eſt aliud gen⁹ hñs folia rotūda parua diuiſa magnis ꝛ p̄uis inciſuris ſtipites ſubtiles ꝛ breues. coloris ſubrubei. habētes nodos raros. in q̄bꝰ ſunt duplicia folia ꝛ ſemina tria vel quattuor vel q̄nq; ꝯiūcta. ī medio eſt ſicut acus. Eſt aliud gen⁹ qđ vocat̄ anagiros. de quo ait Galien⁹. vi. ſim. far. c. anagiros. Anagir⁹ frutex eſt fetidus ꝛ acris dyaforetice ꝛ caleſactiue ꝟtutis eſt. attamē viridia folia ꝓpter hūiditatꝫ admixtionē min⁹ acria ꝛ depreſſiua dyaforantiū ſunt. ſicca vero inciſiue et ſiccatiue vehemēter ꝟtutis. ſilis aūt quodāmodo nature eſt et cortex ipſi⁹ radicis. ſemen ꝟo magꝫ eſt ſubtiliū partiū. ſed etiā eſt vomitiuum.

Operationes.

A ¶ Galienus. Elixatura ſeminis eius accepta flegma deponit. Oxiſabo vno cū mulſa accepta flegma deponit. Oxiſabo vno cum mulſa accepto colerā ꝛ flegma deponit. q̄n ſumūtur cum aceto in potu attenuant ſplenem.

B ¶ Et quādo ſuffumigantur cum eis mulieres habentes ſuffocationem matricis ꝓfert eis.

C ¶ Et ille fumus excludit ſecundinā. ꝛ quando fumigat̄ epilenticus excitat eum.

Capitulum .cccxliij.

Elicin⁹ ſm Dyaſ. herba eſt q̄ naſcit̄ in triticea ſegete ꝛ ordeacea cū lamis ſiue fibris ſemie plenis amara flauis. baccꝫ ſimilibꝰ. Naſcit̄ cū plurimis ꝛ tenuibꝰ ramis. folia habet puſilla. ꝛ granula in folliculis trina ſubruſa ꝛ amara valde. que nr̄o ydeomate vocat̄ luparia vel faba lupi.

Operationes.

¶ Dicit̄ ꝯceptū necare ꝛ mēſtrua ꝓuocare. hec A
herb⁹ noiat̄ ab Alexandro. ¶ Gal. vi. ſim. far. B
ca. ydiaſmū pelicin⁹ vel ydiaſmū. hui⁹ fruticꝫ ſemē rubicundi coloris eſt. amarū āt ꝛ ſubacerbū apparet. vnde expurgat opilationes in viſceribꝰ. Idem eēn faciūt rami totius fruticis.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum .cccxliiij.

Eplos ſeu peplum: ſm q̄ſdā eſt equocū ad illud mulierꝫ. ꝛ ad manutergiū. ꝛ ad q̄ddā gen⁹ cardui. in cui⁹ ſūmitate naſcūt q̄ſi folia ſubtiliſſima. q̄ cū quolibet impulſu venti volant p aera: ſed falſo. q̄n peplos ſm Dyaſ. in ꝓprio capitulo. Eſt frutex plena lacrymo albo. folia minuta habens ſicut ruta: ſed latiora. Verū oīs frutex obrotunda eſt et in terrā ſpanſa. ſub q̄bꝰ folijs ſemē eſt min⁹ rotundū ꝛ breui⁹ miconio albo. nam multum ſemen

habet. Radix eiꝰ inutilis eſt. naſcit̃ ꝓo in ortis
ꝛ intra vicos. ꝛ aperte arearũ colligit̃. ꝛ i vmbra
ſiccat̃. ita vt aſſidue moueat̃. ¶ Gal. in libo ina-
midiaꝝ ait. ꝙ eſt eſula. ꝛ h̃ videt̃ dicere in libro
vij. ſim. far. Nã dicit Peplus. Quidã aũt mi-
con. i. papauer ſpinoſum dicũt. ꝛ h̃ fructiculus
opiũ hʒ ſimile titimallo. ꝛ in aliȷ̃s purgãdo ſit
illi. Pro quo lege caplm̃. cxxviij. de E

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Elixatura ſemis eiꝰ accepta flegma de
ponit. Oxifabo vno cũ mulſa accepto colerã ꝛ
B flegma deponit. ¶ Et iuſſellis miſcet̃: ꝛ ventrẽ
ſoluit. Aliȷ̃ in ſole cõponunt.

Capitulum .cccxlv.

P Entaphilon. yſidorꝰ libro. x. ethymol.
Pentaphilon a nũero folioꝝ eſt dicta.
vñ ꝛ a latinis ꝙnqꝫ foliũ eſt vocata. her-
ba vicȝ adeo mũda vt olim purificationi ꝛ tem-
pꝰ adhiberi a gentilibꝰ eſſet ſolita. ¶ Pli. li. xxv.
Quinqꝫfoliũ nulli eſt ignotũ. cum etiaȝ fraga
gignendo cõmendet̃. Hic greci vocãt cameze
leon: ſiue pentapeton: ſiue pẽtaphilon. rubeã
habet radicẽ cũ effodit̃. Hec marceſcẽs nigre
ſcit ꝛ anguloſa fit. Nomen a nũero folioꝝ hʒ.
Et ipſa herba incipit ꝛ deſinit cũ vite. aduerſus
ſerpẽtes medicat̃. ¶ Dyaſ. c. Pentaphilon aut
pentapetes aut pentaſcon. hʒ haſtas ſemine ple
nas ꝛ lõgas duobꝰ palmis: in q̃bꝰ ſemen eſt. fo
lia habet mente ſimilia: ꝛ in q̃nqꝫ ptibꝰ diuiſa.
ſingula folia in ſingulis haſtis florem viridem
habent. Naſcit̃ in locꝭ humidis ꝛ in viis. Ra-
dix eſt ei rufa ꝛ oblonga. ¶ Pli. Pentaphilon
q̃nqꝫfoliũ a nũero folioꝝ dicta. vñ ꝛ eam latini
q̃nqꝫfoliũ a numero folioꝝ vocãt.

Operationes

¶ Pandec. ca. cccccc. Elixatura eiꝰ decoctus A
ad tertiam dolorem dentiũ mitigat ore retenta
ꝛ quaſi gargariſmo adhibita. putredinem oris
tollit. aſpredinem arteriaꝝ diſlenit. ventrem
ſtringit. diſſintericis neceſſe adhibetur. arteri-
cis ꝛ ſciaticis preſtat effectum.
¶ Elixatura cũ aceto in cataplaſmatibꝰ adhi B
bita: herpetas curat. ſcrofas ſpargit. duricies
ꝛ tumores medendo ſoluit. ignẽ ſacꝝ extiguit.
apoſtemata ꝛ panaricia impoſita ad ſanitateȝ
pducit. cõdilomata ſoluit. ſcabiem tollit.
¶ Succus radicꝭ eiꝰ acceptꝰ cauſas epaticas C
ꝛ pulmonis cõponit. potionibꝰ venenatis oc-
currit. Folia eiꝰ cũ ydromelle aut vino bibita
addito pipere: quartanariȷ̃s remediũ eſt. ſi tñ
quattuor folia biberint. tertianariȷ̃ ꝓo tria cũ
aqua ſola. effimerans vero vnum.
¶ Epilenticꝭ ꝓo accepta ꝛ triginta diebꝰ pſtat D
effectũ. Succꝰ ꝓo folioꝝ eiꝰ ictericis maxime
preſidiũ eſt ciatis tribꝰ acceptis. Vulneribꝰ et
fiſtulis pſtat ſanitateȝ. inter ocellicis remediũ
eſt bibita. et cathaplaſmatibꝰ ꝓfluentem abſti
net ſanguinẽ. Templis honori addit̃. ꝛ domi-
bus poſita expiamentũ eſt. Radix eiꝰ calida ẽ
nõ abundanter ꝛ nimis acris. ꝛ ideo vtiliſſima
eſt ad ventris fluxum: ꝛ dentiũ dolorem.
¶ Galienus. viij. ſim. far. cap. de pentaphilon E
Pentaphilon herbe radix ſiccat quidẽ fortiter
ꝛ nimiũ ꝓo eſt acris. ꝓpter quod in multis eſt
ſicut ꝛ om̃ia alia quecũqꝫ ſubtilium partium
etiam ſiccant abſqꝫ mordicatione. Eſt autem
radix ſiccatiua ex tertio iam gradu: minime
ꝓo caliditate manifeſta participat.
¶ Auicen. li. ij. ca. pentaphilon. Pentaphilon F
noiat̃ q̃nqꝫfoliũ. ꝛ eſt fortis exſiccationis ſine
acuitate ꝛ adustione ꝛ mordicatione. ꝛ fit ex eo
emplaſtꝝ ad fluxũ ꝛ ſedat ipm.
¶ Et fit ex eo emplaſtꝝ ꝛ ſedat dubelet ꝛ ſcrofu G
las ꝛ duricies flegmaticas. decoctio radicꝭ eiꝰ
valet ad vlcera deambulãtia. ꝛ qđ de eo coctũ
eſt cũ aceto ꝯfert heriſipilis ꝛ panariciȷ̃s ꝛ ſca
biei. ꝛ ꝯfert doloribꝰ iũcturaꝝ ꝛ ſciatice. ꝛ ꝯfert
ramici bibitus ꝛ more emplaſtri ſuperpoſitꝰ. ꝛ

Universidade ... Biblioteca Pública

valet ad aleola.
D ¶Et folia eius cum vino valēt ad epilentiam accepta ⁊ bibita decem dieb9. Succus radicꝫ eius valet ad dolorem epatis et pulmonis et ictericiam: cum bibitur per aliquos dies.
I ¶Radix eiꝰ ꝯfert ꝯſolidationi ⁊ vlceribꝰ inteſtinoꝝ: ⁊ emorroidibꝰ. ⁊ ſilr decoctio eiꝰ radicis.
K ¶Folia eiꝰ cū vino ꝯferunt q̄rtane ⁊ ꝙtidiane. ſuccus radicis eius eſt medicina pniciosa.
L ¶Pli. li. xxv. c. Pentaphilon. Ipſa herba incipit ⁊ deſinit cū vite. aduerſus ſerpētes bibit: ⁊ eiꝰ radix ꝙ ſpargamon vocat ex albo vino.
M ¶Idem li. xxvi. Quinqꝫfolij ſuccus iecoris ⁊ pulmonis viciis ſanguineꝗꝫ reijciētibꝰ: ⁊ cuiuſcūꝗꝫ ſanguis vicio occurrit. Quinqꝫfoliū medet pectoꝝ viciis. vel ei qḋ grauiſſimū eſt tuſſi.

Capitulum. cccxlvij

P Eucedanū grece. arabice herbaturum vel herbatutis. Latine cauda porcina. Sera. li. ag. c. Herbaturis. auc. Dyaſ.
Eſt planta hñs folia ſimilia plāte capſie. ⁊ hꝫ velut capillos adherētes ꝓpe radicē. ⁊ ſtipites ſiles plāte maratri. ⁊ hꝫ florē citrinū. Radix eiꝰ eſt de foris nigra. deintus alba. grauis odoris groſſa. plena humiditate. naſcit in montibꝰ ⁊ vmbroſis locis. ⁊ obumbrātibꝰ arboribꝰ. Radix ꝙ ḋ cū eiꝰ ſcindit cū cultello dū eſt recens ⁊ extrahit humiditas ꝙ eſt in ea ⁊ ponit in vmbra: qꝛ ꝟtus eiꝰ debilitat a ſole. ⁊ qñ colligit humiditas accidit eis ꝙ eā colligūt ſoda. ⁊ obſcuritas viſus: niſi ponat in naribꝰ ſuis oleū roſaꝝ ⁊ fundat ex eo ſup caput ſuū. qñ ꝟo extracta fuerit humiditas a radice illa poſtea nō remanet in eo aliqḋ iuuamētū. extrahit humiditas etiā a ſtipite eiꝰ: ſic extrahit ſuccꝰ radicis mandragore. ſꝫ ꝟtus eiꝰ eſt debilior ꝟtute humiditatis ꝙ extrahit ex radice. Nam ꝟtus eiꝰ velociter reſoluit. Reperit aūt gūmoſitas adherēs radici ſilis olibano. Et melior ex iſto ſucco huiꝰ plāte eſt ille ꝙ defert a terra que dicit ſardinia. ⁊ ex terra ꝙ ḋ ſarmabachi. Et eſt grauis odoris. ⁊ in colore ſuo eſt rubedo. ⁊ mordicat linguam qñ guſtat. Et melior radix eſt noua nō corroſa dura puri odoris. ¶Gal. viij. ſim. far. c. de Peucedano. ſm tranſlationē arabicā. Plurimum qḋ adminiſtrat lachrymus ⁊ ſuccus eiꝰ. ⁊ omniū ꝟtus eſt vna: niſi qꝛ lachrymus eſt fortior ſrutis. ⁊ virtꝰ eius eſt ꝙ calefacit calefactione forti. vnde reſoluit ſubtiliat ⁊ incidit.

Operationes

¶Sera. aucto. Dyaſ. Lachrymus eiꝰ mixtus oleo roſaꝝ ⁊ aceto capiti fomento adhibitus: litargicis ⁊ freneticis medetur. ſtomaticis et epilenticis plurimum prodeſt. A
¶Dolorē capitis mitigat. ſciaticis ⁊ ꝯtractis ⁊ paraliticis maximū ꝑſidiū eſt. omnes neruoꝝ cauſas cū oleo ⁊ aceto punctus cōponet. B
¶Ori matricꝫ fumigio applicatꝰ offocationes ſtericas ſoluit. ſomnū plurimū dormiētibꝰ ꝓhibet. fumigatione ſua domi ſerpētes excludit. C
¶Oleo roſaꝝ admixtꝰ: dolorē auriū tollit. Inſectū foramini dentis dolorē nō admittit. D
¶Tuſſientibꝰ opitulat. Ouo ſorbili additꝰ ⁊ acceptꝰ diſnoicꝫ ⁊ torſiōibꝰ ꝑſtat effectū. ventrē lenit. ſplenē attenuat. dolorē ſtomachi cōpeſcit. E
¶Dolorē veſice ⁊ renū bibitꝰ ꝓhibet. matrici ſalutaris eſt: ꝑſtādo eu ſtomatica. Radix eiꝰ ⁊ elixatura eiꝰ oīa ſimiliter iſtis facere poteſt. Fomēto adhibita vulnera curat. F
¶Radix eius ſicca ⁊ impoſita id facit. oſſa fracta excludit. Vulneribus antiquis cicatrices ducit. cerotꝫ neceſſe miſcetur. Similiter ⁊ malaginatibus termanticis. G
¶Radix eligenda eſt odore ſuauis fortis ⁊ nō vetus. Lachrymus eius cōfectionibꝰ miſceri poteſt: maxiē ſi amigdalis amarꝫ rute ⁊ aneto calido triticeo admixtus fuerit. ⁊ ſic dari pōt. Item radix eius vulnera antiqua purgat et incarnat. ⁊ incenſa viperas ⁊ ſerpētes fugat. H
¶Galienꝰ. Peucedanū cōfert egritudinibus I

Universidad
Biblioteca Pú

nervoꝝ. ⁊ egritudinibꝰ q̄ accidūt pectori ⁊ pul⸗
moni ab humoribꝰ groſſis ⁊ viſcoſis q̄ ſumit
in potu cū vino. ⁊ fit fumigiū cū eo. et attrahit
odorando eger fumū eius: ⁊ facit idem.

K ¶ Et quādo ex eo ponitur in corroſionibꝰ den⸗
tium ſedat dolorē eoꝝ ſtatim. qm̄ ſubtiliū par⸗
tium eſt. et curat dolorem ſplenis incidendo et
ſubtiliando groſſos humores. Radicis ꝓo ca
lefactio eſt minor. ⁊ deſiccatio eius eſt fortis.
Ipſa nanq̧ calefacit in ꝑncipio tertij gradus
Et virtus eius eſt que abſtergit ⁊ incarnat. et
poteſt adminiſtrari om̄ibꝰ ſupradictis.

L ¶ Et qm̄ ponitur ſuper os cuius corticem volu
mus expellere: expellit eū cito ⁊ incarnat ipm̄.
Conuenit multum vlceribꝰ fraudulētis malis qm̄
deſiccat terit ⁊ puluerisat ſup ea. eo q̧ mundifi
cat ⁊ replet carnē ⁊ conſolidat

M ¶ Pla. Peucedanū eſt herba ca. ⁊ ſic. alio noīe
feniculus porcinus appellata. Huius radix in
medicina poni debet: q2 ꝑncipaliter ſm̄ radicē
ſecūdario ſm̄ herbā effectū h3. Radix collecta
ꝑ annū vel etiā ꝑ duos ſeruat. ſ3 meliꝰ eſt vt an
nis ſingulis renouet. habet virtutē diureticā.

N ¶ Contra ſtranguiriā ⁊ diſſuriā et opilationē
ſplenis ⁊ epatis datur vinum vel aqua decocti
onis eius. Herba etiam ipſa decocta in vino
vel oleo ⁊ pectini cataplaſmata: fomentū de⸗
coctionis eius menſtrua prouocat

Capitulum. cccxlvij.

p Erſicus. yſidorus in libro ethimolo⸗
giarum. Perſicum dicitur eo q̧ eius
arborē primus in Egypto ſeruit Per
ſis. a q̄ ſe oriundos ferebant ptholomei. Hec
in Perſida fructuū generat interfectorium.
Apud nos aūt ſuauē et iocundū. Eſt autē ar
bor feminini generis perſicus. Perſicū autē
neutri generis. Itaq̧ Perſicꝰ arbor eſt cui bre⸗
uis admodū vita conceſſa eſt. Triū generū
eſſe fertur. Duracenus et etiā armeniacus ac
Perſicus. Duracenus eſt nuncupatus: eo q̧
in guſtu acorem referat pomum eius. Arme⸗
niacus: eo q̧ primum adiectum ſit ab Arme⸗
nia genus eius. Perſicus quid ſit iam dictū
eſt ſupra. ¶ Plinius libro. xiij. Egyptus perſi⸗
cam arborem ſui generis habet Piro ſimilem
folia retinentem. Huius fertilitas eſt aſſidua
ſubnaſcente craſtino fructu maturitas ethiſia
rum afflatu. Pomum longius piro incluſum
amigdale putamine ⁊ corio. colore herbido. ſ3
vbi nuxilli: huic pomum differēs breuitate ac
mollicie. Et q̄uis blandiat ꝑdulcis ſuauitas
nō tamen innocuum. Materies vero bonita⸗
te firmitudine: nigricia quoq̧ nihil differens
a lotho. ¶ Idem in libro. xv. Perſice arbores
ſero ⁊ cum difficultate tranſierūt ad loca remo
ta a perſide. vt que in rhodo nihil ferant. qđ
primum ab Egypto earum fuit hoſpicium.
¶ Pandecta capitulo. xxv. Alkanedi vel alſa⸗
hota Arabice. perſicum Grece vel milea per⸗
ſica. Latine vero perſicum. ¶ Dyaſ. ca. de Per
ſicis. Perſica euſtomatica ſunt. ¶ Serapion
libro aggre. cap. Alkanedi. In ſapore arboris
perſici et ramorum et foliorum eſt amaritudo
et abſtergit ⁊ reſoluit. ¶ Auicenna libro ſecun
do capitulo de perſica. Perſice ſunt frigide in
fine ſecundi gradus. humide in primo. in fine
tamen eius.

Operationes

¶ Dyaſ. Perſica molliunt ventrem maxime ſi A
matura fuerint. Immatura vero abſtinēt ven
trem maxime ſi ſicca fuerint.

¶ Elixatura eoꝝ reuma ſtomachi ⁊ vētris cō⸗ B
peſcit. Folia eiꝰ ꝯſtrictiue ſunt virtutꝪ: q̄ ſicca⸗
ta atq̧ locis patientibꝰ aſperſa fluorē ſanguis
cohibēt. Microcera. id eſt minora perſica eu⸗
ſtomatica ſunt. ⁊ faſtidium tollunt melius q̄
ſupradicta. vt in ſequenti capitulo

¶ Serapion. In folijs ⁊ ramis Perſice eſt a⸗ C
maritudo. Et ideo quando teruntur occidunt
lumbricos. et ponuntur ſupra vmbilicum.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

D ¶ Matura ex eis ſunt bonã ſtomacho: et mollifficãt ventrẽ. Immatura ỹo ſtringũt. ꝛ qñ deſiccanſ ſtringũt fortius. ꝛ decoctio perſicoꝝ qñ bibiſ ꝯfert humiditatẽ curſui ad ſtomachum. ꝛ qñ ſiccata pulueriſantur ſup locum vnde fluit ſanguis abſcindunt eum.

E ¶ Et idem auc. Aben meſuay. Qñ teruntur folia eius ꝛ flos ei⁹: ꝛ exp̃miſ ꝛ bibiſ: expſſura illa eijcit aſcarides cũ fluxu. Et qñ ſuccus folioꝝ ei⁹ inijciſ in aurẽ occidit vermes q̃ ſũt in ea. Et qñ liniſ ſup pectinẽ abſcindit ardorẽ pſilotri. Et oleũ nucleoꝝ perſicoꝝ confert dolori aurium qñ liniũtur cum eo.

F ¶ Et idem auctoritate Meſebehe. Perſica remouent ſitim factã a caliditate: ꝛ fetorem oris. et confortant ſtomachum.

G ¶ Galienus. Arbor ipſa perſicoꝝ in pullulationib⁹ ꝛ frondib⁹ dominantes: habet amaram qualitatem. ꝛ ꝓpterea eius folia lumbricos interficiũt cum teruntur ꝛ vmbilico apponũtur. Et aliqñ dyaforeticũ eſt farmacũ: fructus ỹo eius q̃ eſt eſibilis vocatur perſicũ. humide eſt et frigide complexionis.

H ¶ Auicenna. Perſica que hu. ſunt veloc; ſunt putrefactionis lenificatiua. ꝛ in ipſis eſt ſtipticitas aliq̃ntula. ſ; ex eis ſtiptica ſunt ea q̃ ſunt inciſa ꝛ ſecata. ꝛ in ipſis eſt ꝓhibitio curſus. et in ſua natura ſunt ſtiptica.

I ¶ Et folia ei⁹ qñ ex eis fit linimentũ abſcindũt ardorẽ pſilotri. ꝛ diſtillaſ ſuccus folioꝝ eius in aurem ꝛ interficit vermes.

K ¶ Et ꝯfert oleum nucleoꝝ eoꝝ emigranee: et dolorib⁹ auris calidis ꝛ frigidis. et perſica ſunt bona ſtomacho.

L ¶ Et in eis eſt virtus faciendi appetitũ cibi. et oportet quidẽ vt nõ comedanſ poſt aliũ cibum qm corrumpunſ poſt eũ: ꝛ corrũpunt ipſum. ſed p̃cedant ante cibũ omnẽ: ꝛ ea q̃ ſicca ſunt: tarde digeſtiõis ſunt: ꝛ nõ ſunt boni nutrimenti: q̃uis ſunt plurimi nutrimenti.

M ¶ Et idem in q̃rto cap. de quartana ait. q̃ valent ꝯtra quartanã de colera aduſta.

N ¶ Galien⁹ libro. ij. de cibis. cap. de perſicis ait. Uidi ꝛ hanc arborẽ in Alexandria magnam. Narrant aũt fructũ eius ſic prauũ exiſtere in perſide: vt perimat comedentes. in Egyptum autem delatum eſibilem fieri: cõſimiliterq; comedi: vt pira ꝛ poma. Et quoꝝ ſm magnitudinem eſt que ſiue poma volueris ſiue milea ſiue perſica fructum iſtum. ſiue ſimpliciter. perſica eodẽ modo modernis grecis ſiue aliq̃d aliud antiquum velis querere in ipſis licebit tibi hoc agere in multo ſtudio. iam aũt ſcias valius nominibusq; ꝛ hoꝝ ſuccus velut caro facile corruptibilis eſt. etenĩ q̃libet ꝓus. quare nõ oportet ſicut quidã poſt aliud alimentũ offerre corrumpunſ enĩ ſupnatantia.

O ¶ Memin iſſe aũt oportet hu⁹ qđ eſt cõmune in oĩbus quecũq; cacochima humidaq; ꝛ lubrica ꝛ faciliter ſubire potentia. ꝛ ꝓpter h̃ comedere ipſa p̃ora alijs: ſic enĩ ipſa celeriter ſubeunt ꝛ alijs viam faciũt. vltima aũt aſſumpta ſimul corrumpũt. ꝛ alia virt⁹ eoꝝ eſt frigida ꝛ hu.

P ¶ Et idem li. vij. de ſimplicib⁹ medicinis. cap. de Perſico. Milia perſica id eſt perſicũ q̃ vocatur aſſuete ab oĩbus iam perſicũ ſolũ dicentibus hoc ſimilea.

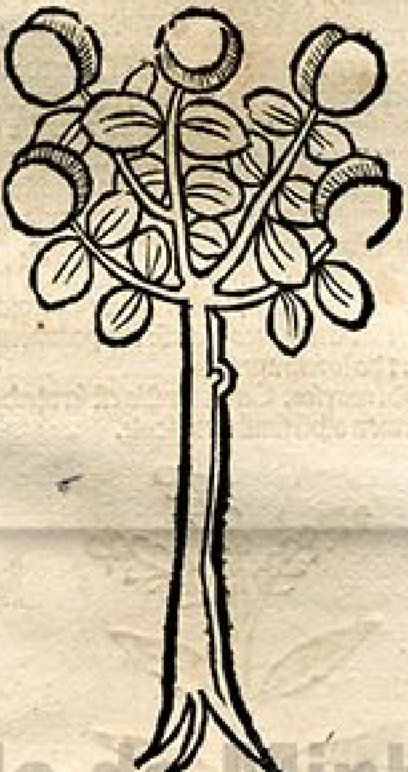

sidade do Minho

Capitulum. cccxlviij.

P Erſica ſiue melaperſica ſiue microceta grece. Arabice Celmes vel heſmes vel criſomula. Latine ỹo Cozula vel bariocha. Pandecta cap. clix. Melaperſica fructus iſte eſt omnibus notus. pescoo

Operationes.

¶ Sera. li. ag. c. Heſmes. Uirt⁹ eoꝝ eſt frigida ꝛ humida in. ij. gdu. Nã ꝓportionanſ perſicis. Et idem auct. Alcauzi. Laxant coleram: ꝛ generant humores groſſos. A

B ¶Et idem auc. Raſis. Quidã patiebatur fu-
moſitates ab aliquo hũore exeũte in ſtomacho
ſuo: z vedi ſibi aliqb9 vicib9 de criſomulis recẽ
tib9: z ſedat9 eſt ille fum9. Et ego nõ credo q re
periat cib9 aliqs frigidior z magis iuuatiu9 ſto-
macho calido q̃ ipa. z ideo faſtidiũ tollunt.
C ¶Auicẽn. li. ij. c. de criſomulis. Meliora ſunt
armena. nõ em̃ cito aduenit eis corruptio z ace
toſitas. z cũ ſumũt criſomula oportet vt acci-
piat maſticis z ani ſic equaliter. ʒ. i. vſq ad. ij.
cũ vino puro aut vino de paſſis parũ et mellis.
Sunt fri. z hu. in. ij. z oleum nucleoꝝ eoꝝ eſt
calidũ z ſiccũ in. ij. Eoꝝ humor eſt facilis pu-
trefactionis. z eoꝝ infuſio ſedat ſitim.
D ¶Et criſomula q̃dẽ ſũt ꝯueniẽtiora ſtomacho
q̃ pſica. z armena nõ corrũpũt i ſtomacho. ne
q aceſcũt velociter. Ex eis ꝓo q̃ expellũt eorũ
nocumẽtũ eſt: vt pmo ſumat aniſũ z maſtix cũ
miua aut vino de paſſis z ꝯficiat cũ melle pu-
ro. oleũ nucleũ ipſoꝝ etiã ꝯfert emorroidib9. q̃
uãt criſomula ꝓpter velocitatẽ ſue putrefactio
nis vez infuſio ſiccoꝝ ꝯfert febrib9 antiqs.
E ¶Johannes meſue in antidotario ſuo. Oleũ
de criſomulis ſedat dolorem ani z emorroida
rum. z reſoluit tumores vlcerũ: z impedimentũ
lingue: z dolorem aurium.
F ¶Rabbi moyſes. Ceſmi ſimilis eſt ferule: ha-
bens ſemen albũ ſimile lenticule.

Capitulum. cccxlix.

p Erſicaria. Pandec. Perſicaria dr eo q
folia ſilia pſicis hz. iuxta aquã naſcitur
Duas hz ſpẽs. vna i medio folio macu-
lã fuſcã hz. alia caret macula. et illa aduſtiua ẽ
valde. quidã piper aque putauerũt.

Operationes.

¶Dyaſ. Uirtus ei9 eſt q̃ infrigidat infrigida- A
tione vltima. Pau. Folia ei9 ſicca vel ſucc9 fo-
lioꝝ ei9 vel ſemẽ ei9 elixũ z bibitũ cũ melle pſi-
cis z tuſſientib9 z aſmaticis prodeſt.
¶Idẽ. Febrib9 peſtilẽtialib9 mire nõ iuuat. B

Capitulum. cccl

p Erfoliata ſiue herba vmbilicoꝝ. Iſta
herba habet folia ſimilia ſaliue. Et fo-
lia circũdant ſe ramis. Naſcit in locis areno-
ſis z ſaxoſis.

Operationes.

¶Pulueres foliorum cum vino ſumantur cu A
rant herniam. Herba ſuper vmbilicum poſita
curat eius vlcerationem.
¶Et ꝯſolidat vulnera cataplaſmatib9 adhibita B
¶Iſta berba valde curat vmbilicũ pueroꝝ cũ C
elõgat ſuperpoſita z emplaſtrata.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cccli.

p Remula veris. Pandec. Premula verꝫ ſiue artetica idem. Et eſt herba ſicut cõ/ ſolida minor: niſi qꝛ habet folia quaſi nigra et pinguia cum floſculo celeſti.

Operationes.

A ¶Medeť doloribꝫ articuloꝝ. ꝛ ē ca. ꝛ ſicca.

Capitulum.ccclij.

p Epo. Papias. Pepones creſcunt in ſimilitudine cucurbite. frigidi ſũt: dif/ ficile digeruntur.

Operationes

¶Plini9 li.xix. Cucumeres cũ magnitudīe ex ceſſerũt: pepones vocanť. Mire oleũ oderunt. nec minus aquas diligunt. deſecti q̃ȝ ad eas modice diſtantes arrepunt. aut ſi quid obſtet vel ſi pendeant curuantur. Idq; vel vna nocte deprehendetur. Si vas cum aqua ſubĳciať a quattuor digitorum interuallo ante poſterũ diem deſcendentibus: ac ſi oleum eodeȝ modo ſit in hamos curuatis. A

¶Idem. In fiſtula flore dimiſſo mira longi/ tudine creſcunt. noua eorum forma in campa/ nia mali citonĳ effigieq;. B

¶Idem li.xx. Pepones mazie in cibo refrige rãt ꝛ emolliũt aluũ. Caro eoꝝ epyforis ocloꝝ aut doloribꝫ imponiť. Cõtra vomitiões ſiccať ꝛ in forma tuſa dať in aqua mulſa q̃tuor obu/ lis: ita vt q̃ biberit q̃ngētos poſtea paſſus am bulet. Cortex q̃ȝ vomitionē mouet. fac em pur gat. hec ꝛ folia cuiuſcũq; ſatiui illita cum vino cãis morſus hos coctos deraſo cortice ex oleo aceto ꝛ melle iocũdiores eſſe certũ eſt. C

¶Dyaſ. Peponis q̃dē vſus gratior eſt ſȝ diffi/ cile coquiť ꝑpter naturalē rigorē. Et ideo non nulli cũ aceto ſumũt pulegiũ miſcentes. q̃ no/ citura vis frigoris temperetur. D

¶Item pepo in cibo lenior eſt. qꝛ detracta cute ꝛ obiecto ſemine vſui datur. ſtomachi cõpeſcit ardorem. Aluum lenit ꝛ mollit. E

¶Coctus ex aqua cũ oleo aceto ꝛ melle iocun/ diſſime ſumiť. Caro eius impoſita fronti dolo rem oculoꝝ miro modo mitigat. F

Capitulum.cccliij.

p Era paſtorꝫ ſiue burſa paſtorꝫ. Dyaſ. Pera paſtoris herba eſt q̃ hꝫ virgulas teneras ꝛ molles. ꝛ multas nodoſas ꝛ ſpanſas ſup terrã. Folia hꝫ rute ſimilia: ſȝ ob/ lõga ꝛ mollia. ꝛ ſemen in folĳs ſingulis. Flos eſt illi albus aut feniceus. Virtutē hꝫ frigidam ꝛ ſtipticã. Et eſt maſculus ꝛ femina. De maſcu lo iam dicta. Femina ꝓo frutex eſt vnus ꝓ ȝam habēs cannoſam ꝛ mollem ſpiſſam ꝛ nodoſam in q̃bꝫ nodis folia ſunt pini ſimilia. Radix eſt illi inutilis. Naſcitur locis humidis. Virtus eſt illi ſtiptica.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Succus ei⁹ bibit⁹ emoptoicis medicaꝛ. Ventris abſtinet reumatiſmū. colicis ſtrāguirioſis opitulaꝛ. vrinā ꝓuocat. morſibꝰ venenatis cū vino bibit⁹ medicaꝛ. cū vino coct⁹ et melle

B vulnera noua curat. ¶ Periodicis febribꝰ ante vnā horā accept⁹ maxie ꝓdeſt ſuppoſitū. fluxū mulieris ſtringit. dolorē aurū cōpeſcit. ſāguinē reiiciētibꝰ ſubuenit. herpetes curat ꝛ fiſtulas. Ignē ſacrū extinguit. tumores ꝛ duricies īpoſitū ſpargit. recētibꝰ vulneribꝰ maxie ꝓdeſt.

C ¶ Gal. Iuuat itaqꝫ exuſtos ſtomachos exteri⁹ applicata ſicheriſipilata. ꝛ calidos flegmones ſeu etiā talia exiſtentia repcutit reumata: ꝛ exide ꝙ ſiccatiuū exiſterēt ꝓpter qḋ herpetū bonū eſt farmacū ꝛ vlcerū ꝛ aliarū. euidētiſſimū

D ꝙ flegmonoſoꝝ reumatoꝝ. ¶ Eſt aūt ꝛ ſanguinoſoꝝ vulneꝝ ꝯſolidatiuū. Iuuat ꝙ ꝛ vlcera q̄ in auribꝰ. ꝛ ſi pus in eis ſufficiēs fuerit id ſiccat. ꝓpter eaſdē ꝙ ꝟtutes ꝛ fluxū muliebrem ſiſtit. ꝛ diſſinteriā ꝛ ſanguinis eductiōes ꝛ quecūqꝫ immoderate aliunde cauſatū. Eſt aūt ad oīa ꝑdicta maſcul⁹ femina fortior.

ervilhas

Capitulum. cccliiij.

P Iſa. yſid. li. ethimo. xij. Piſa dicta eſt ꝙ ea penſabaꝛ auri aliqḋ minutū. Nā pis ḋꝛ aurū. Hec mīme inflat. Ideo magis egeriꝛ. Pli. li. xviij. Piſum ī apricis ſeri debet. frigoꝝ impatiētiſſimū. Ideoqꝫ ſeriꝛ in ytalia. ꝛ in auſteriori celo. nō niſi tēpe verno terraqꝫ facili ꝛ ſoluta. Frumētū qḋē ꝛ ordeū ac vina ꝛ quicq̄d in ſtipula eſt in acumine vnum foliū hꝫ. multiplicia ꝙ ſunt ecōtra ciceri ꝛ fabe ac piſo. Frumētis eſt foliū arūdinaceū fabe rotundū ꝛ magne leguminū ꝑte longiora vt piſo. Silique rotunde ſunt ciceri. ceteriſqꝫ leguminū lōge: ꝛ ad figurā ſemis late. piſo ꝙ cilindracie. Ex leguminibꝰ vomere ſeriꝛ lenticula ꝛ in grecia piſa. Thiſe ac piſa ſūt eiuſdē generis. ex qua in orbe nr̄o fit oriſa. Palla. li. x. In menſe ſeptembri poſtremo ſerendū eſt piſū in terra facili ꝛ ſoluta loco tepido. Celo delectatur humecto. ꝛ quattuor vel tres modios ſparſiſſe ſufficiet iugero.

Operationes

¶ Actor. Miror ꝙ in li. medicoꝝ nr̄oꝝ autenticis manifeſte de piſoꝝ natura repiꝛ. ſed hoc eſtimā quidam eſſe qḋ alio noīe robelie dicūꝛ. vel forſaſſis eadē rō pōt aſſignari de piſa quā ſuperius aſſignauimus de auena. A

¶ Pandecta. Piſum eſt ſpecies orobi. B

¶ Galienus de cibis. Piſa ꝯſimile aliqḋ fabis C ſm totā ſubſtantiam habentia. comeſtaqꝫ ſm eoſdem modos cū ipſis. in duabus his variantur. q2 inflatiua ꝯſimiliter fabis nō ſunt. ꝛ q2 abſterſiuā ꝟtutē non habent ꝓpter h̄ tardioris digeſtionis ſm virtutē fabis ſunt.

Capitulum.ccclv.

P Iſcacea grece. arabice Piſtach ſiue fu
ſtech vel fiſtach. latine fiſtica. Sera.
li.ag.c.piſtoch.i.piſcacea ſunt fructus
q̄ veniūt de damaſco. Dyaſ.ca.piſcacee que in
Syria naſcunt̄ ſimilia ſtrobilib9 ſunt.

Operationes

A ¶Dyaſ. Euſtomacha ſūt cū vino bibita mor-
ſib9 venenatis occurrūt. Eius piſcacear̄ auſte
ra z ſtiptica eſt. Ideoq3 etiā acomoda credunt̄
toraci. z pulmonis z iecoris vitia purgare.

B ¶Etidem Sera. Piſtoch. id eſt fiſtice ſubſtā-
tia eſt ſubtilis. z ſapor eius eſt fere ad amari-
tudinez declinans. z virtus ei9 eſt ca. z ſic. am-
plioris caliditatis q̄3 nux auellana.

C ¶Gal.li.ď cibis.c.ď piſcacijs. Piſcacie naſcūt̄
apȳ alexandriā in egypto: multo āt plura ī bo-
reali ſyrie: alimētū q̄dē paucīſſimū h̄ntia. vtilia
ſunt ad epatiſ corroboratione: ſil' z purgatione
miſertor̄ humor̄ ſm̄ meatus ipſi9. ꝑticipāt em̄
ſubamara z ſtiptica q̄litate aromatizante.

D ¶Scim9 aūt z alia multa epati vtilia ſic in ne-
gocio ſimpliciū medicinar̄ oſtēſum eſt. Sto-
macho aūt neq3 ꝑfectū neq3 nocumentū no-
tabile ex ipſis habeo teſtari: ſicut neq3 reſtricti-
ui ventris neq3 ſubductiui.

E ¶Etidē. viij. ſim. far. c. ď piſcachis. Piſcaciū. i.
fiſtica. in ſyria multū naſcit̄ plāta hec. Fruct9
āt ei9 ſubtiliū ꝑtiū eſt. ſubamar̄ q̄ȯ z aromati
zans h̄ns. deobſtruit z mūdificat maxie q̄dem
ea ſm̄ epar. z ea q̄ ſm̄ toracē z pulmonem.

F ¶Aui. de virib9 cordis dic̄ q̄ cōfortat cor.

G ¶Auerrois. v. li. Colliget. c. de piſcacea dicit q̄
ꝯfortat ſtomachū z epar a tota ſubſtantia

H ¶Rabbi moyſes. c. de piſcacijs. Piſcacea ſūt
meliores oīb9 fructib9: corroborāt ſtomachū
z epar. ſunt calide z ſicce temperate.

Capitulum.ccclvj.

P Inicum ſiue Panicū. yſaac in dietis
Panicū in forma et natura ſimile mi-
lio. minus tñ eo nutrit.

Operationes

¶Panicum ventrem magis conſtipat. eo quāt̄ A
ſepe cum pinguedine vel cū lacte.

¶Conſtañ. in pantegni. Panicum et milium B
fri. z ſic. ſunt in. ij. gradu. parū nutriunt. ſtipti
ca ſunt. z panis inde fact9 multo plus eſt con
ſtipatiuus. Urinā aūt ꝓuocant. Cū butiro vel
lacte cocta ſunt meliora q̄b9 admixtis humec-
tantur. z eor̄ ſiccitas expellitur.

L ¶ Plinius li.xxij. Panicū. Dyocles medicus mel frugū appellauit. effect⁹ habet q̄s miliū In vino potū diſſintericis ꝓdeſt. Similiter his q̄ vaporanda ſunt: calefactum imponit. Siſtit aluum in lacte caprino decoctum: ⁊ bis in die hauſtū ſic ꝓdeſt ⁊ ad tormina.

D ¶ Dyaſ. Panicū in eſca oīb⁹ vtile eſt. vnde ſi panis ex eo fact⁹ ⁊ cōmeſtus fuerit. ventrē abſtinet. vrinā ꝓuocat. aſſum ꝟo in cacabo nouo ⁊ impoſitū in ſacello ſicut ⁊ miliū ꝓdeſt.

Capitulum.cclviij.

P Icea. yſi. li. ethimo. xiij. Picea et pino rū gn̄e. differūt tn̄ vt pini ſpecie. Nā aliā picin greci. aliā vocāt peucen quā nos piceā dicim⁹. eo q͛ deſudat picē. Plini⁹ li.xvi. Picea eſt arbor ramoſa. cui ramorū eſt ordo ſicut et abieti. Picea mōtes amat ⁊ frigora. feralis arbor ⁊ indicio funebri ad fores poſita rogiſq̄ virēs. iam tn̄ ⁊ in domos tōſili facilitate recepta. hec plerumq̄ plurimam interueniēte candida gēma fūdit reſinā: thuri tā ſilēs vt mixta a viſu diſcerni nō poſſit. Hui⁹ arboris cortex eſt in vſu magno. ſic abietiſ ⁊ fagi ac tilie.

Operationes.

A ¶ Pli. in li.xvj. Signit q̄s picea canchryn viſdelz pillulā ī medicina vim vrēdi hn̄tē. q̄ poſt q̄s folia ceciderit: hieme durat ⁊ ꝯtinet nucleū pineis ſilē. In hieme creſcit. ⁊ aperit pillula tota. caditq̄ cū folia creſcere ceperit. Huic etiā arbori folia ſūt breui ſeta ⁊ craſſiora. duraq̄ ſic cipſſus. Rami ꝟo pene ſtatim a radice modici velut brachia lateribꝰ inherent.

¶ Picea min⁹ eſt alta q̄s larix. totis panniculis minoribꝰ atq̄ gratilioribus. habet nucleos minimos ac nigros. ꝓpter qḋ greci pibiropho ron eam appellabant. B

¶ In eadē q̄s nucamēta ſūt maribꝰ cōpreſſiora minuſq̄ roſcida reſina. Ut āt pix exeat apit picea a preſolari cū plurimū hiatu bipedali: vt a terra cubito cū minimū abſit. Nec ipo corpi pcit: vt i ceteriſ. qm̄ aſtula vel haſtula in fructu ē. C

¶ Uez hec terre ꝓpria laudat. Alnor amaritudinē affert. Poſtea humor oīs e tota ꝯfluit i vlcus. Habetq̄ picea folia pungētia nullōq̄ flore exhilarat. pin⁹ eīm fruct⁹ a floribꝰ gignit. D

¶ Abies q̄dē circa ſolſticiū floret. Pin⁹ ⁊ picea germīatiōe. xv. fere diebꝰ ꝑueniūt. Semē ꝟo ⁊ ipē poſt vigilias reddūt. Picea ⁊ pin⁹ ⁊ aln⁹ ad aq̄z duct⁹ in ſcobos cauant obrute terra pluri mis ānis durāt. cito ꝟo ſeneſcūt ſi nō integant. E

¶ Idem in li.xvij. Umbra picearū quācūq̄ attigerit eſt venenū. Idem in li.xxiiij. Picea ex laricis folio trita ⁊ in aceto decocta: dentiū dolori prodeſt. Cinis corticū eius intertrigini et ambuſtis potus aluum ſiſtit. F

¶ Urinam mouet. Suffitu vuluas corrigit. Picea folia ꝓuatim iocinori ſūt vtilia. dragme pōdere in aqua mulſa pota. Deniq̄ ſiluas illas dūtaxat q̄ piceā ac reſine grā radant vtiliſſimas eſſe ptiſicis autumant. Uel his q̄ lōga egritudine vires nō recolligūt. G

Capitulum.cclviij.

Jra. Jſido li.cxv.xv. Pira videntur
P dicta: eo ꝙ in ſpecie ignis ſint forma
ta. Nā ab amplo incipiūt: ꝛ in angu-
ſtum deſinūt. Hec iumētis impoſita etiam ſi
pauca vehemēter onerosa eē dicunt̄. ¶ Pal-
ladi⁹ li.iij. Cōdienda ſunt pira ita. De placi
to deſcēdente luna a.xxij. vſqꝫ in octauā. ea-
dē poma ſicca ꝛ manu lecta hora ſecunda in
q̄ntā vel a ſeptima in decimā: a caducꝫ dilige
ter electa. integra ꝛ ꝑpe dura ꝛ aliq̄nto viridia
implicato vaſe claudunt̄. qđ operculo tegit̄ ꝛ
deorſum os eius ei inclinat̄ atqꝫ obruitur eo
loco circa quē ꝑhennis aqua decurrit. Jtez
que dura ſūt in carne ꝛ cute prius ī aceto po
ſita vbi ſe mollire ceperint. in fictile vas be-
ne coctum picatūqꝫ ponunt̄: ꝛ operculo ſup
ueniente gipſant̄. ꝛ vas breui ſcrobe demergi
tur ī eo loco q̄ q̄tidie ſole tangat̄. Plurimi pi
ra obruta inter paleas aut frumēta ſeruarūt

Operationes

a ¶ Dyaſ.ca.de piris. Piri multe ſūt ſpēs: ſꝫ ſti
ptice oēs. vñ ad reumaticas paſſiōes cataba-
plaſmatibꝫ adhibita faciūt: ꝛ reuma compe-
ſcūt. Eliſatura coꝝ ad oīa ꝑfata iuuāt. Et ſi
ipſa pira a ieiuno comeſte fuerit abſtinēt ven
trē. Et piri ſiluatici ſpēs ſūt q̄ tarde mature-
ſcere pñt plus ſtiptice q̄ ſupradicte: ſꝫ ſilibꝫ
cauſis pſunt. ꝓhibēt qꝫ aliq̄ fungos venenū
b amittere ſi cū piris fuerint cocti. ¶ Aui.li.ij.
ca.de piris. Jn ipſis ſūt terreitas ꝛ aq̄ſitas. ꝛ
in nr̄a q̄dē terra eſt ſpecies q̄ dr̄ ſenabrud. et
habet magnā capacitatē. ꝛ eſt vehemētis ro
tunditatꝫ ꝛ ſubtilis corticꝫ: eſt boni colorꝫ q̄ſi
ꝑciuium: q̄ſi ipm ſit aqua zuccari coagulata
plurimū. ſed non ꝓpter ſpiſſitudinē ſu be boni
odoris valde. qđ cū arbore ſua cadit ſup ter
ram deſtruit̄. ꝛ iſti ſunt in q̄bꝫ nō eſt nocumē-
c tum de ſpeciebꝫ pirorum. ¶ Pira q̄ nominan
tur ſenia ſunt frigida in pmo: ꝛ ſicca in.ij.
Serabrud ꝟo ſūt temperata humida: ꝛ oēs
ſpecies ei⁹ ſūt ſtiptice intrātes ī emplaſtris
retentiōis materieꝝ. ꝛ q̄nqꝫ abſtergūt paꝝ. ꝛ
coꝝ humor ē plurim⁹ et laudabilior humore
d pomoꝝ ſm ꝙ dixit ruſus. ¶ Ea autē q̄ dicta
ſunt ſenabrud in terra Coraſceni: abſqꝫ aliis
dicta ſūt lenitiua nature: ꝛ boni chimi valde
ꝯſolidāt vulnera. ꝛ ꝓprie ſilueſtria exiccata. ꝛ
ſūt ꝑparatiua ſtomachi: ꝛ abſcidūt tuſſim: ꝛ
e ſedāt colerā: ꝛ ſtringūt ventrē. et ꝓprie q̄ ſunt
exiccata. ¶ Et ī piris q̄dē eſt ꝓprietas facien
di euenire colicaꝫ: q̄re oportet vt bibat̄ poſt
ipſa deꝗdromelle cū ſpeciebꝫ q̄ ſunt vt. piper
et cinamomū ꝛ his ſilia. ¶ Et eoꝝ rob ꝯuenit f
fluxui ventrꝫ colerico. Cinis ſpeciei coꝝ ve
hemētis ſtipticitatꝫ ꝛ tarde maturatiōis eſt:
et cura fungoꝝ mortificantiū. ꝛ q̄ñ iſti fungi
coquunt̄ cū piris minorat̄ nocumentū coꝝ.
¶ Sera.li.ag.ca. Cumechre.auct. Hal. Cu- g
mechre.i.pira. Subſtātia ei⁹ eſt cōpoſita ex
ſuba terrea ꝛ aquoſa. Et ſi vis pōt aliter di-
ci: ꝙ vna.ſ.eius pars eſt frigida ꝛ alia tempe
rata. ꝛ ſapor piri ꝛ ſtiptic⁹ cū dulcedine aq̄ſa.
ꝛ virt⁹ piroꝝ eſt deſiccatiua: ꝛ ꝯglutinat vul
nera ſine aliq̄ mordicatione. Et q̄ñ comedit̄
fortificat ſtomachū: ꝛ ſedat ſitim. ¶ Silue
ſtre ꝟo eſt magis ſtipticū: ꝛ plus incoriat et h
corugat ſtomachū. ꝛ iō plus ꝯglutinat vulne
ra: ꝛ ꝓhibet fluxum humorū. ¶ Et idez auct.
Aben meſuay. Quādo quodcūqꝫ totū coq- i
tur vel domeſticū vel ſilueſtre cū fungis au-
fert maliciā coꝝ. ꝛ maiora ex eis ſunt fortio-
ris ꝟtutꝫ q̄ parua. Parua aūt ſūt nutribilio
ra q̄ citonia. ¶ Et rob piroꝝ abſcindit fluxū k
colericū: ꝛ excoriat ſtomachū. Et pira ꝓprie
generant colicā. ꝛ oportet ꝙ ſumat̄ poſt ipm
vinū mellis factum cum ſpeciebus.

Capitulum.cclix.

Jper latine. arabice ꝛ gre. falfel. Se
P rapion li.ag.ca. falfel.i.piper. Et ē ar

boꝛ naſcēs ī regiōibꝫ indie. hꝫ ſemē qḋ ſui oꝛ
tu eſt longū ſilē faſeolis: ⁊ elongat̄ in forma
ſua: ⁊ ē macro piper. ⁊ intra ipm ſūt ḡna pua:
ſilia gergues: q̄ qn̄ maturant̄ fit pip. ⁊ hoc ꝙ
ſepat̄ ⁊ fit ſicut racemꝰ in q̄bꝫ ſunt grana par
ua: ⁊ ſūt grana piperis. Et qn̄ colligit̄ ꝑfecte
maturū eſt piper nigꝝ. ſed qn̄ colligit̄ an̄ ma
turationē eſt piper albū. nā coloꝛ eiꝰ ē albꝰ. et
nō recipit in coloꝛe ſuo nigredinē: anteq̄ ma
turat̄. ⁊ radix huiꝰ arboꝛꝭ ē ſilis coſto. Eligē
dū eſt aūt ex nigro qḋ ē nouū in q̄ ē ſilis fur
furi graue ⁊ plenū. Sꝫ albū meliꝰ ē illud qḋ
n̄ ē rugoſū albū ⁊ ḡue ⁊ lōgū ē eligēdū illḋ qḋ
qn̄ frāgit̄ apparet deſum: hn̄s grana q̄ ſūt in
tra ipm inuicē iūncta: ⁊ acuti ſapoꝛis moꝛdi
cans linguā cū calefactōe. Radix arboꝛꝭ hu
ius vocat̄ falſanuē. ⁊ eſt ſimilis coſto. defert̄
ad nos ex terra indie ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. pi
peris ſm̄ trāſla. no. Piperꝭ radix coſto maxi
me ſm̄ v̄tutē ſimilat̄. Fructꝰ v̄o eiꝰ q̄ q̄dāmō
germinat ē piper lōgū. vn̄ et humidiꝰ exiſtit
maturo. ſignū aūt ē hūiditatis eiꝰ ꝙ faciliter
cū imponit̄ ꝑfoꝛat̄. ⁊ nō cōfeſtim moꝛdet: ſed
paulatim icipit: ꝑmanet v̄o multū. q̄ v̄o q̄ſi ꝑ
maturꝰ fructꝰ albū pip eſt. acriꝰ ex n̄s nigro.
id ei q̄ſi ſup aſſatū eſt. vtraq̄ āt ſufficiēter ca
lefaciūt ⁊ ſiccant. ¶ Gal. eo. li. ⁊ ca. ſm̄ trāſla.
ara. Sapoꝛ piperꝭ ē acutꝰ. ⁊ illud qḋ nō ma
turū ē: pip albū ē: ⁊ ipm ē acutiꝰ nigro: ⁊ ma
gis pungēs linguā: ⁊ h̄ eſt ꝙ nigꝝ: ꝓpterea ꝙ
maturat̄: accidit ꝙ nō recipiat aduſtionem ⁊
deſiccatōnē foꝛtē: ꝙ minuit̄ acuitas illa: q̄ q̄
dē remanet ī albo. Iſte nō due ſpēs ſūt deſic
catiue ⁊ calefactiue foꝛtiter. ⁊ fructꝰ q̄dē eiꝰ
qn̄ incipit eē ē piper lōgū. ⁊ ꝓpter h̄ accidit ꝙ
pip longū eſt hūidiꝰ alio pipere. Et ſignū ſup
h̄ eſt ꝙ qn̄ elōgat̄ tp̄s ſup ipm coꝛrodit̄ ⁊ ꝑfo
rat̄ etiā qn̄ terit̄ nō inuenit tritoꝛ ī ꝓncipio ſue
ꝯtritiōis punctionē multā. ⁊ qn̄ incipit moꝛ
dicare: nō appꝫ moꝛdicatio eiꝰ multa anteq̄
guſtet̄. deinde remanet moꝛdicatio eiꝰ tp̄e nō
paruo. ſꝫ piper albū ē meliꝰ ſtōacho aliꝭ dua
bus ſpeciebꝫ.

Operationes

A ¶ Sera. Radix piperꝭ ꝯfert colice ⁊ doloꝛi
bus frigidis. Eſt ca. ⁊ ſic. eſt bona colice. ⁊ vē
toſitatibꝫ ⁊ aliꝭ doloꝛibꝫ fri. ⁊ ē ſimilis coſto
ſm̄ v̄tutē. ⁊ piper nigꝝ acutiꝰ ē albo. ⁊ albū ē
debiliꝰ eo. ⁊ v̄tus piperꝭ eſt calefactiua: attra
ctiua cibi: ⁊ ꝓuocatiua vrine: reſolutiua ⁊ ab
B ſterſiua obſcuritatis viſus. ¶ Et qn̄ ſumit̄ in
potu aut fit inunctio cū eo: aut miſcet̄ in aliq̄
vnguēto. ꝯfert rigoꝛibꝫ febriū periodicaꝝ. et
ꝯfert moꝛſibꝫ venenatꝭ: ⁊ expellit fetū: ⁊ potiſ
C ſime ſi i potu ſumat̄ vł aſſidue comedat̄. ¶ Et
qn̄ fit naſcale cū eo poſt coitū ꝓhibet impꝛe
gnationē. ⁊ hoc ſimiliter facit aſſidue come
ſtū. Nā iter ꝑſtat genitale: ⁊ admiſtrat̄ i lohoc
⁊ ſerupis q̄ ſūt ꝯuenientes tuſſi et doloꝛibꝫ pe
ctoꝛis. ⁊ fit linitio cū eo ⁊ melle. ⁊ cōfert ſquī
nātie. ¶ Et qn̄ ſumit̄ i potu marie cū granis D
lauri aut folijs eiꝰ: ꝯfert toꝛtiōibꝫ vētrꝭ. et qn̄
maſticat̄ cū ſtafiſagria ⁊ cū paſſulis facit de
ſcēdere flegma ex capite: ⁊ ipm ſedat doloꝛē.
⁊ ꝯfoꝛtat v̄tutē digeſtiuā. ⁊ ingredit̄ i ꝯfecti
onibꝫ ſpecieꝝ q̄bꝫ vtunt̄ ſani i ꝯdimētꝭ ciboꝝ
ad ꝓuocādū appetitū. ¶ Et qn̄ miſcet̄ cū pice E
reſoluit ſcrofulas. Et qn̄ miſcet̄ cū nitro ab
ſtergit moꝛfeā. ⁊ nō ē radix piperis zinziber:
ſicut putauerūt q̄dā. imo radix eiꝰ eſt ſimilis
coſto: q̄ quidē calefacit ⁊ moꝛdicat linguā. ⁊
attrahit humiditatē ad os: qn̄ miſcet̄ cū ace
to. Et linimētū cum eo reſoluit apoſtemata
ſplenis. ⁊ ſi ſumit̄ facit idē. ¶ Et idem aucto. F
Aben meſuay. Pꝛopꝛietas piperis eſt ꝙ ꝓhi
bet impꝑgnationē: ⁊ maxime qn̄ ſumitur poſt
coitū. ⁊ ꝓhibet toꝛtiōes ⁊ ventoſitates q̄ fiūt
in ſtomacho ⁊ in inteſtinis. ⁊ exiccat flegma
viſcoſum qḋ aggregat̄ in pectoꝛe ⁊ pulmone
⁊ inteſtinis. ⁊ digerit cibū. ⁊ nocet febꝛicitan
tibꝫ. ¶ Et ſi q̄s vtitur multū pipere ꝓuocat G
vrinā. Et ſi vtat̄ eo paꝝ ꝓuocat ventrē. Sca
monea eſt ꝯtraria in hoc: ⁊ facit hoiem ma
cre fieri: ⁊ deſiccat ſperma. Et in pipere albo
cū acuitate ſua eſt hūiditas q̄ auget in ſper
mate: ⁊ mūdificat epar ⁊ ventrē ⁊ pulmonē ⁊
ſtomachū. ⁊ ꝯfert moꝛſibꝫ venenoſis: ⁊ cale
facit neruos ⁊ muſculos ⁊ plus omi alia re.
¶ Paulus ca. de pipere. Piper eſt calidū in H
q̄rto gradu. ſiccū in ſcḋo. Ubi ſciendū ne ali
q̄ erroꝛis materia repleant̄: ꝓpterea ꝙ i p̄nti
lra Serapion ⁊ Dyaſco. vident̄ cū Galieno
nō modicū diſcrepare dicētes ꝙ piper nigꝝ
acutius eſt albo. ¶ Galienꝰ vero ait: ꝙ piper I
albū acutius ē nigro. ⁊ ꝓpterea ſicut ex v̄bis
Dyaſcoꝛidis bene intuētibꝫ ⁊ auide eſt mani
feſtū ꝙ piper albū eſt duplicis generis. ¶ Eſt K
quoddā piper albū: qḋ fit qn̄ grana minuta
q̄ fuerūt in pipere longo incipiūt ingroſſari.
⁊ vnū ab altero incipit ſeparī: ſed nō factꝰ ē
botrus vel racemꝰ. ¶ Eſt aliud piper album L
qḋ fit cū illa grana q̄ fuerūt in ꝑdicto pipe
re albo ſm̄ debitā q̄ntitatē fuerint aucta: et
intra ſe totaliter ſepata: ſicut q̄ ſūt poſita in
quodā botro vel racemo. ⁊ ſūt ꝓpinq̄ matu
ritati. Primū v̄o piper albū qm̄ ſapit adhuc
naturā piperis longi: ꝙ vicinat̄. participat
adhuc de eiꝰ humiditate: cuiꝰ ḡra nō ē mul
tum acutum. Piper aliud albū de quo dixi
mus: qḋ eſt in medio inter maturitatē ⁊ prin

cipium generationis eſt ſatis acutum. quare cum remoueatur ⁊ elõgatur a pipere longo non participat humiditatem eius: ⁊ eſt acutius ſeipſo cum venit ad maturitatem: propter quã amittit de eius acuitate. ¶ Et hoc
D idem videmus in fructibꝫ acetoſis que ſunt in medio tempore acetoſiores. hoc etiã in ſeminibꝫ eſt videndũ: ſcꝫ. Feniculis: ſinapibꝫ: et ceteris ꝙ ſunt acutiores et calidiores qui ſunt in medio tempore: ꝗ̃ q̃ ſunt in extremo Sic ergo ad ꝓpoſitum piper nigrum acutius eſt albo: ſcꝫ albo quod eſt in principio generationis. qꝛ nõ habet multam acuitatem propter humiditatem quam participat: vt dictum eſt. hunc reſpectum habuit Serapion ⁊ Dyaſcorides. ¶ Sciendũ inſup ꝙ in maio
A riquãtitate inueniretur de pipere albo: niſi qꝛ inficitur ꝓpter ignem. ſed illud quod non contaminatur ab igne remanet album ⁊ non rugoſum: qḋ non poteſt eſſe niſi modice q̃ntitatis: quia modicuꝫ eſt illud quod ab igne impreſſionem non recipit.

¶ Serapion libro aggrega. cap̄. babelzelim id eſt granum zelin. ⁊ eſt piper ethiopium vel nigroꝝ. ⁊ eſt granũ pingue i magnitudine ciceris: ⁊ eſt citrinũ exterius: albũ interius. et habet ſaporem bonuꝫ. defertur ex terra bar- A
barie. ¶ Et illud quod nominaꝛ in barbaria B
croin: eſt ſimile faſeolis in forma ſua: niſi qꝛ grana ei⁹ et cortex ei⁹ ſunt minora faſeolis. habent nigrũ colorẽ ⁊ acutum ſaporẽ ſicut piper. ⁊ defertur ſimiliter a terris nigroꝝ. ⁊ ſũt calida in tertio gradu. humida in ꝑmo. ¶ Et C
conferũt dolori dentiũ. ¶ Augent enĩ in ſper D
mate. ¶ Et faciunt bonũ odorem oris. E

sidade do Minho
Biblioteca Públic

Capitulum. ccclx.

p Iper nigruꝫ latine. arabice babelzelim vel grana ezelem.

Operationes

Capitulum. ccclxi.

p Iperelle latine. grece baerina. arabice baerinia. Serapion lib. aggregatoris cap̄. baerinia: id eſt piperella. ⁊ eſt in figura ſicut piperis minoris figura: niſi quia eſt in colore ſuo citrina.

Operationes

¶ Serapion. In ea due ſunt virtutes cõtra A
rie: ſcĩ frigiditas ⁊ caliditas. ¶ Et idẽ aucto B
ritate Aben meſuay. Haerina eſt granũ paruũ minus pipere. ⁊ eſt in eo citrinitas pauca: ⁊ eſt odoriferũ: cuius odor ẽ ſicut odor ligni aloes. eſt calidũ ⁊ humidũ. ⁊ in eo eſt abſter-

C ſſo parua. ¶ Idem. Prouocat vrinā multā fe
tidam qñ coquitur in vino et bibitur: illud vi
D num. ¶ Et aufert ꝓpter hec fetorem aſcello-
rum et fetorem totius corporis. Et operatio
in hoc eſt a tota ſua ſuba. et quando coqui-
tur radix et bibitur: cōfert ſicut piper nigrū.

Capitulum. cclxij.

P Iretrum latine. grece dentanos. ara
bice vero achiraraba: ſiue acharcha
racha. Serapion libro aggre. cap.
Achiraraba. auctoritate Dyaſco. Achirara
ba: id eſt piretrum. et eſt planta cuiꝰ folia ſūt
ſimilia folijs dauci agreſtis aut marathri. ⁊ ſti
pites ſimiliter ſicut ſtipites illius. et ſup ſti-
pitem eſt corona ſimilis corone aneti. ⁊ habꝫ
radicem in groſſitudine digiti. ¶ Auicēna li-
bro. ij. capitulo de piretro. Piretruꝫ plurimū
quod de hac planta adminiſtratur eſt radix
eius. melius eſt illud quod eſt acutum: mor-
dificatiuum lingue. et magnitudo eiꝰ eſt ſm
quantitatem digiti.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Pungit linguam quādo gu-
ſtatur pūctiōe forti et attrahit flegma. ⁊ ideo
quando coquitur cū aceto ⁊ fit colutio oris cō
fert dolori dentiū. Et quādo maſticatur at-
trahit flegma. ¶ Et quādo teritur ⁊ miſcetur B
cū oleo ⁊ inungitur ꝓuocat ſudorē. ⁊ confert
membris ſup que vincit frigus: et conſeruat
corpus a nimio frigore aeris ne noceat ei. et
amiſſione ſenſus ⁊ motus. ⁊ eſt eiꝰ iuuamen-
tum magnū in hoīe. ⁊ cōfert paraliſi ⁊ rigori
bus febriū. ¶ Galienus. viij. ſimpliciū farma C
corum cap. de piretro plurimū quod de eo ad
miniſtratur eſt radix eius. ⁊ ꝓprietas virtutꝫ
eius eſt ꝓprietas adurens. ⁊ pungit linguaꝫ
quando guſtatur punctione forti: et attrahit
flegma. ¶ Et ſedat dolorē dentiū qui fit a fri D
giditate. ⁊ confert rigori febrium qñ fit inun-
ctio cum eo diſſoluto in oleo ante aduentuꝫ
paroxiſmi. ⁊ confert illi q̄ habet ſtuporem in
membris ante relaxationē. ¶ Auicēna. Pire E
trum quidā extimauerunt eſſe frigidum: ſed
nō eſt: imo calidum ⁊ ſiccum in tertio gradu.
extrahit flegma maſticatū. et virtus eius eſt
aduſtiua. Et ꝓuocat ſudorem: cum ex eo cū
oleo abſtergendo inungitur corpꝰ ſi miſcea-
tur cū oleo. ⁊ abſtergendo inungat̄ ex eo ꝓ-
uocat ſudorem. fricatio facta ex eo ⁊ decocti
one ipſius et oleo eius. Confert mollificati
oni neruoꝝ antique: ⁊ ſtupori eoruꝫ. ⁊ ꝓhibet
generatione alcuzeꝫ ab eo in quo generatur
alcuzeꝫ vehemēter aperit opilationes cola-
toriū: ⁊ ꝯſtrictionē nariū. ¶ Et eius decoctio F
ꝯfert dolori dentiū: ⁊ ꝓprie frigido. Et eius
acetum cōfirmat dentes motos ſi decoqua
tur cū aceto ⁊ teneatur in ore ¶ Et quādo fri G
catur cum eo corpus ante paroxiſmuꝫ rigo-
ris cum oleo: ꝯfert rigori facto cum febre et
abſq̄ꝫ febre. ¶ Paulus ca. eſt ſiccum in tertio
gradu. Maſticatum attrahit flegma p os. ⁊
remouet dolorem ⁊ ſtuporem dentium.
¶ Auerrois quinto libro Colliget. ca. de Pi H
retro. Eſt calida i quarto: ⁊ de ea adminiſtra
tur radix. ¶ Conſtantinus libro graduū. ca- I
pitulo Piretrum. Piretrū eſt in quarto gra
du calidum ⁊ ſiccum. Linguā vrit: ⁊ flegma
nimium attrahit. Ideoq̄ꝫ dentibus valet de
frigiditate et humiditate dolentibus.
¶ Alexander ⁊ Stephanus. Illud tritum ⁊ K
cum melle potatum: epilēticis valere teſtan
tur. Collo ſuſpenſum aut naribus applicatū
ſubuenit infantibꝫ epilenticis. Cum oleo mi
xtum et dorſo femineo inunctum ante rigo-
ris acceſſionem venire ꝓhibet eam.
¶ Valet etiam paraliticis ac neruorum mol L
liciei de frigiditate ⁊ humiditate totius cor-
poris. Deniq̄ꝫ in corpore toto ex eorum per-
uncto prouocatur ſudor.

L ¶Platearius. Piretrũ eſt ſatꝫ cõmunis her
ba in tertio gradu calida ⁊ ſicca. Radix eius
in medicinis ponit̃: que in hyeme colligit̃. ac
p annos quinqꝫ ſeruat̃. Piretruꝫ debet eligi
cõtinuum ⁊ nõ pforatum ſaporẽ habens acu
tum. ⁊ cum frãgitur nõ pulueriſat̃. Acumen
eius nõ ſtatim pcipitur: ſed debet aliquantu
lum maſticari ⁊ in ore teneri. Quod cõtingit
propter eius leuitatẽ: vel ſubſtantie ſolidita-
te. Virtutẽ habet diſſoluendi: cõſumẽdi ⁊ at
trahendi. ¶Gargariſma factũ ex vino dulci
D decoctionis eius. cerebrum a ſupfluitate fle
gmatica mũdificat: ⁊ humores vite cõſumit
A ¶Inter dentes maſticatũ dolorẽ tollit den-
tium: ⁊ ſtomachi reumatiſmũ. Maſticatũ qꝫ
lingue paraliſim ſoluit. Contritum in vino ⁊
oleo decoctum ⁊ ad loca paralitica et poda-
grica cathaplaſmatũ valde proficit.

Capitulum. cccxiij.

Inus latie. grece Calidaris chochia
p vel azet. Arabice Cinobar. Serap.
libro aggregatoris cap. Cinobar: id
eſt pinus arbor. Et eſt maſculus ⁊ femina.
Maſculus nominat̃ azet vel cinobar. ⁊ non
facit fructũ magnũ: ſed de ſudore extrahitur
pix: vt patet in littera pix. ⁊ ibidem inuenies
eius virtutem. ⁊ cum ligno fit lumen. ⁊ eſt il-
lud quod vocat̃ teda vel zappinus. Et femi-
na eſt illa que facit fructũ magnũ. ⁊ de ea eſt
magna ⁊ parua. ¶Et idem auctoritate Ga-
lieni. Minor eſt in ſapore ſicut ſapor maio-
ris. ⁊ eſt in ea aliquantulũ amaritudinis ⁊ a-
cuitatis. ⁊ virt⁹ eius eſt calida cum acuitate
¶Et idem aucto. Aben Meſuay. Magne
ex pinis ſunt calide in ſecũdo gradu: ſicce in
primo. Que cum bibunt̃ cum rob mũdificãt
humores groſſos ⁊ viſcoſos qui ſunt in reni
bus ⁊ veſica. ¶Et idem auctoritate Dyaſco
ridis. Calidaris vel calicaris eſt fructus pi-
nus maior: ⁊ nominatur cochia.

Operationes

¶Serapion. Pinus maior ꝯfert ſaniei i pe- A
ctore: ⁊ oibus qbus cõuenit educi ſaniẽ a pe
ctore. ⁊ facit expuere ſanguinem. ⁊ quãdo in-
funditur in aqua: recedit acuitas et punctio
que ſunt in eo: ⁊ elongat̃ a mordicatione. Et
tunc eſt cõglutinatiuus: ⁊ medius inter qua-
litatem calidam et frigidã: ⁊ inter ſubſtantiã
aqueam et terreaꝫ. ⁊ ſubſtãtia aquea in eo eſt
pauca. ſed fructus q̃tum ad nutrimentũ eſt
dure digeſtionis: ⁊ nutrit corpus nutrimen-
to forti. ¶Idem aucto. Dyaſcoridis. Quan B
do comedit̃ et bibitur cum ſemine cucume-
ris ⁊ rob ꝓuocat vrinã. ⁊ cõfert ardori renũ ⁊
veſice. Et quãdo bibitur cum ſucco portula-
ce: ſedat mordicationẽ ſtomachi: et reddidit
debilib⁹ fortitudinẽ: ꝯfert deſtructiõi humi-
ditatis ¶Et qñ accipit̃ ex ſuccu pini ſicut re C
cens: ⁊ terit̃ et coquit̃ cum rob: ⁊ accipiũtur
de ipſius decoctione. ℨ. iiij. qualibet die cõ-
fert tuſſi antique ⁊ vlcerib⁹ pulmonis.
¶Idem auctoritate Galieni. Minor ex eis D
nominat̃ calidaris. Virt⁹ eius eſt calida et
abſtergit. ſapor eſt ſtipticus: amar⁹: acut⁹: et
cõfert ſputo veniẽti a pectore ⁊ pulmone: ⁊ ẽ
ſtiptica: et cõfert tuſſi ⁊ dolorib⁹. pectoris qñ
ſumitur ſola aut cũ melle. ¶Et idem auctori E
tate Aben meſuay. Magne ex pinis ſunt ca
lide in ſecundo gradu: ſicce in pmo. Que qñ
bibunt̃ cũ rob: mundificãt groſſos humores
⁊ viſcoſos q̃ ſunt in renib⁹ ⁊ veſica. ⁊ confert
ſaniei corum ⁊ lapidi. Reſina eius deſiccat ⁊
calefacit. ⁊ eſt dyaforetica. Pro qua lege ca-
pitulũ reſina. ¶Et idem auctoritate Galieni F
Cortex ⁊ folia pini que eſt minoris: q̃ eſt no-
minata calidaris. habent in ſe virtutẽ ſtipti-
cam: que curat tenaſmonem quãdo apponit̃
ſicut emplaſtrum. ⁊ nõ eſt medicamẽ melius
in hoc. ⁊ quãdo bibitur ſtringit ventrem. ⁊ eſt
conferens cõbuſtioni aque bulientis. ⁊ ſimi-

liter cortex illius ſpeciei que dr̃ cochia. ⁊ eſt maſculus cõſimilis in virtute: niſi q2 virtus eſt ei debilior ṽtute illi⁹. ſed folia iſtaꝝ arborũ q̃ q2 ſunt magis humida cortice ipaꝝ: habent in ſe virtutẽ qua incarnant ꝑcuſſione.

B ¶ Sed pini magne. Uirtus folioꝝ ⁊ corticꝭ eſt fortis in omĩb9 iſtis. ſed fumus q̃ eleuatur a ligno pini confert multum fluxui piloꝝ palpebrarum: ⁊ corruptioni lachrymarum: ⁊ curſui lachrymarum ab eo.

D ¶ Cortex arboris pini minoris et cortex cochie: ⁊ eſt acꝫ: omẽs ſunt ſtiptice. et cõferunt patientib9 tenaſmonem quãdo teritur ⁊ pulueriſatur ſupra locum. et quãdo de ipſis miſcetur cum litargiro ⁊ puluere olibani ↄfert vlcerib9 que apparent in corpore ⁊ cõbuſtionib9 ignis. et quãdo cõficitur cũ cera diſſoluta cum oleo mirtino: conſolidat vlcera que dicuntur formice ne augeantur in corpore. ⁊ fit cum eo fumigium matrici: ⁊ expellit fetũ mortuum et ſecundinã. Et quãdo bibit̃ ſtringit ventrem: ⁊ mouet vrinam.

I ¶ Galienus. vij. ſimplicium farmacorum capitulo de pinea. ſm̃ tranſlationem grecam. Comi fructus: id eſt pinea quam ſcrobiliam nominãt. tota quidem viridis. habet q̃d amaritudinis ⁊ acredinis. ⁊ propterea quidẽ empicis et alijs quicunqꝫ indigent ea q̃ ſm̃ pulmonem ex torace faciliter extuſſire ⁊ expurgare idonea eſt. eſibilis vero fructus ei⁹. Eſt quidem cibus difficile digeſtibilis et fortis. eſt autem ⁊ vt farmacum: ⁊ ad leniendũ aſperitates idoneum. ⁊ maxime quando in aqua infuſus: diſpoſuerit in eo totam quantã habet acredinem. Reliquum enim om̃e immordicaciſſimum fit. in medio enim calidũ et frigidum equaliter conſiſtens ex aquoſa et terreſtri ſubſtantia habet craſſim. acetoſa autem minime participat.

K ¶ Et ideꝫ in libro de cibis capitulo de pinea Magne ex eis cuchimie ⁊ groſſe chimi generatiue. Et ideo nutriunt corpus nutrimento forti: nõ tamen bene digeſtibili.

L ¶ Auicenna libro. ij. ca. de pino. Uirt⁹ corticis maioris fortior eſt. Et cortex eius que nominatur ſuſine eſt debilior. In cortice ei⁹ eſt ſtipticitas plurima. ⁊ vermis q̃ exiſtit in ipſa eſt in virtute cantaridis. Cortex ei⁹ confert vlceribus cordicalibus. ⁊ in ipõ eſt virt⁹ cõſolidatiua: ⁊ in cortice ipſius eſt de ſtipticitate quod ꝑuenit ad hoc vt ſanet abraſionẽ q̃ñ ſuper ea ponitur vt emplaſtrum.

Capitulum. cclxiiij.

P Impinella. Pandecta Pimpinella ẽ herba multũ ſimilis ſaxifrage. Unde verſus. Pimpinella pilos ſaxifraga non habet villos.

Operationes

¶ Uirtus ei⁹ eſt q̃ abſtergit ⁊ fortificat ⁊ mũdificat epar ⁊ renes q̃ñ in eis ſunt opilationes. A
¶ Quãdo bibit̃ de radice eius quãtitas amigdale a mulierib9 que nõ bene purgãtur in partu mũdificat eas per menſtrua. B
¶ Et quãdo bibitur cum vino: confert dolori ventris ⁊ ictericie ⁊ dolori veſice ⁊ renum. C
¶ Et quãdo coqtur cũ vino ⁊ bibitur ſtringit ventrem. Et quando bibitur ex ſemine eius cũ vino ſtiptico cõferunt fluxui ventris. D
¶ Radix pimpinelle ꝓſeruat a peſte maſticatam: ⁊ in collo ſuſpenſum. Itẽ abſtergit veſtigia nigra in cute. Confert podagre. E
¶ Radix pimpinelle maſticata longo tempore apparet in ea acumẽ cũ pauca amaritudie et cum acredine. propterea igitur diuretica ⁊ vrinarum prouocatiua. F

Capitulum. cclxv.

b

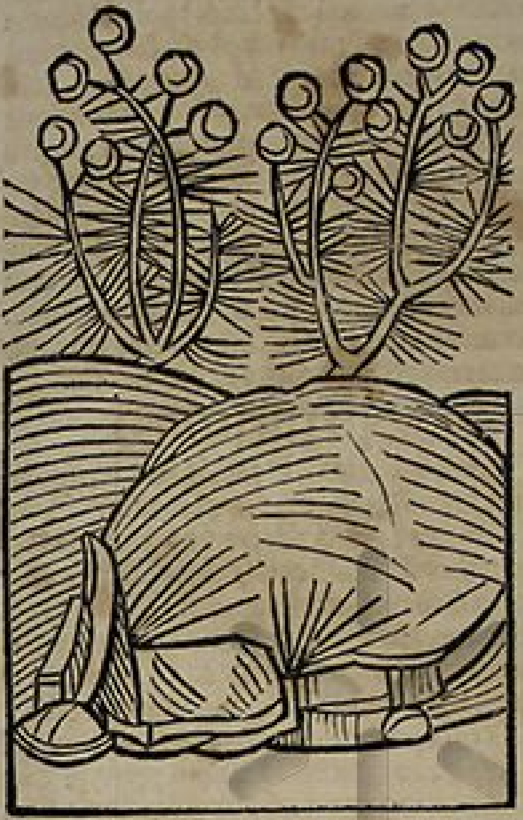

p Eridemon. Pan. Peridemon grece
velliceos vel exacāton. arabice gri
math. latine Caprifoliū. i. mr̄ ſiluaꝝ.

Operationes

A ¶ Dyaſc. ca. liceos vel exacāton fo. ſūt buſſō
ſilia atq; ſpinoſa. gn̄a ei⁹ viridia. ⁊ cū matura
uerint ceraſis ſilia. Naſcit̄ i ſiluoſis locꝭ cui⁹
fo. ⁊ gn̄a ⁊ radix i vnū ꝯtūdunt̄: ⁊ cū aq̄ dulci
coquunt̄ vſq; ad groſſitudinē. Hec aq̄ ē deſic
catiue ꝟtutꝭ: ⁊ ex ꝯrijs cōpoſita. q̄ ſcꝫ ē extē
nuatoria. digeſtoria ca. ⁊ fri. ſtipticā hn̄s vim.
B et iō diaforeſim facit. ¶ Facit autē ad herpe
tas: ⁊ ad vlcera epatis ⁊ ad parotidas. et pu
trida vlcera ex ſucco fruct⁹ ei⁹ fit licium. pꝗ
lege ca. licium ſuperius de. l. cclxv.

Capitulum. cclxvj.

Jnaria latine. grece ſcalones. arabi
p ce Harxoff. Sera. lib. ag. ca. Har
xoff eſt ex ſpeciebꝫ pineaꝝ. fo. ei⁹ ſūt
ſilia cameleonti albe: niſi q̄ ſunt nigriora. et
hꝫ virgā longā folijs plenā. ⁊ ſup ipm̄ ē capi
tellū ſpinoſum. et hꝫ radicē nigrā ⁊ groſſam.
⁊ eſt qd̄ de ipa planta adminiſtrat̄. Gal. Vir
tus eius eſt q̄ calefacit in. ij. gra. in vltio ei⁹.
⁊ in p̄ncipio ſcdi: ⁊ deſiccat in. iij. Planta illa
comeditur recens ſicut ſparagus.

Operationes.

¶ Galienus. Prouocat vrinam multam feti A
dam quādo coquitur in vino ⁊ bibitur illud B
vinum. ¶ Et qn̄ coquit̄ radix et bibit̄: aufert
fetorem aſellarū ⁊ fetorē totius corporis.

zaragatona

Capitulum. cclxvij.

Pſilliū latine. grece pipſilliū. arabice bazarachona vl' beſtercaton. Sera. li. ag. ca. Bazarachona au. Dyaſ. Bazarachona: id eſt pſilliū: eſt herba hñs folia piloſa. virgas hñs lõgas mẽſura vni⁹ palmi ꝛ tota herba piloſa. Et extri⁹ ramuloꝝ eorū ẽ a medio virge. ꝛ ſunt ĩ ipo capitella duo vel tria rotũda. in qb⁹ eſt ſemẽ ſimile pulicib⁹ nigrū ꝛ duꝝ. ꝛ ẽ illud qd̃ ex eo admĩſtraẽ. Galie. viij. ſim. far. circa finẽ ca. de pſillio ſm trãſlationẽ grecã. Pſilliū ſemẽ ei⁹ maxie vtile ẽ ex ſcd̃o gradu infrigidantiū. ex cõplexiõe vero q̃ eſt ſm ſiccationẽ ꝛ humectationẽ mediū eſt qd̃dã ꝛ moderatū. Dyaſ. ſm trãſla. grecã ca. de pſillio. Pipſilliū aut quinofolion quẽ ſiculi dicũt criſtallū. aut ſquinnomella: folia h₃ carnopoclion ſilia ꝛ aſpa. Virgã h₃ duobus palmis longã. cui⁹ frutex piloſus ſpinoſa eſt. coma ei⁹ a medietate incipit virge. in q̃ capitella duo vel tria ſunt cõſtricta. in qb⁹ ſemen ẽ pulicib⁹ ſilẽ nigrū ꝛ durū. naſciẽ in cãpis. Aui. li. ij. ca. de pſillio. Pſilliū qdẽ ẽ duorū modoꝝ: hyemale ꝛ eſtiuū. et potio cuiuſlibet eoꝝ ſit pondus. ij. ʒ. meli⁹ eſt illud qd̃ eſt magis groſſum. qd̃ ſubmergiẽ in aq̃ fri. eſt et hu. in. ij. gra. Pli. ca. de pſillio. Pſilliū herba eſt ſilis ambre: faciẽs ſemĩa ſicut ſemina lini ſed mioꝛa ꝛ ſubnigra q̃ſi tendentia ad purpureitatẽ. q̃x ſemẽ eſt melius qd̃ ſubmergitur in aq̃. dicta ẽ herba ſic: eo q̄ ſemen ſimile pulici habeat. ꝛ id̃ iſta herba ſic d̃r infra a q̄buſdam pulicaris: eo q̄ ſemẽ factū ẽ ad ſilĩtudinẽ pulicis. vnde pſillos. i. pulex. Johes meſ. ca. de pſillio. Pſilliū eſt de alterantib⁹ cõplexionẽ ꝛ ſolutionẽ facientib⁹. ꝛ ei⁹ ſolutio fit ꝓprie lambrificando. Eius aũt aliud ẽ albū. aliud ſubnigrū. aliud ad purpureitatẽ declinãs. Melius eſt qd̃ eſt cõpletū ꝛ groſſuꝫ. ꝛ eſt grauius ꝛ ſubmergiẽ in aq̃. cõpoſitū ex duab⁹ ſubſtantijs q̃ ſeparari poſſunt: inter quas eſt cortex ſeparans. Eſt eni duplex in eo ſuba: ſcꝫ Medullaris. ꝛ ẽ in ea ſubſtãtia expanſa ſupra corticem ipſius. ſubſtãtia autẽ interioꝛ medullaris ca. eſt ꝛ ſic. in. iiij. gradu. ꝛ eſt acuta vehemẽter. inciſiua: rubificatiua ꝛ vlceratiua. ꝛ ẽ de genere veneni. Subſtãtia aũt eius exterioꝛ ſupra corticem eſt ex multū infrigidantib⁹. Et dixit Ruffus. Eſt fri. ꝛ hu. in. iij. gradu. et exceſſit. Et dixit Dyaſco. Eſt in ſecũdo. ꝛ eſt verius. Inquit eni Hypocras in epidimijs. Non eni eleuaẽ res frigida iuncta cum humida ſupra ſcd̃m gradū. Et dixit Galien⁹. Humida res nõ tranſgrediẽ metã vſq₃ ad quam poteſt extendi regimen hoĩs. ꝓpter qd̃ non inuenimus humidū eſſe cauſaꝫ doloꝝ iuncturaꝫ humidū. ſed iuncturaꝫ poteſt eſſe cū materia: q̃ quantitate ſua moueẽ ad ſolutionẽ cõtinuitatis. Quod ex eo conquaſſatuꝫ eſt cū aqua fontiū frigida. ꝛ fit muſcilaginoſum ꝛ bibiẽ ſicut eſt. ꝛ ꝓprie cū oleo violarū aut ſyrupo violarum ſoluit ventrem. quod autẽ ex eo frixū eſt ꝛ conquaſſatur cum oleo roſaꝝ: eſt medicina fluxus ventris ꝛ diſſinterie. Contritꝰ autem nullo modo potui propinandum eſt. occultat enim cõtritio ſubſtantiaꝫ eius. medulla rem vlceratiuam ꝛ excoriatiuam.

Operationes

¶ Serapion aucto. Dyaſ. Habet virtutẽ infrigidatiuã quando fit emplaſtrum cum eo ꝛ oleo roſaꝝ ꝛ aceto ꝛ aqua: ꝛ cõuenit doloꝛib⁹ iuncturarū ꝛ apoſtematib⁹ que fiũt in radice auris ꝛ cõcuſſioni neruoꝝ. A ¶ Et qñ fit emplaſtrum ad ramicẽ pueroꝝ: ꝛ ad eminentiã vmbilici infantium: curat eos. cõuenit ad ſodam cum oleo roſaꝝ ꝛ pauca aqua ꝛ aceto. B ¶ Et qñ oportet ex eo fieri emplaſtrum: accipiatur de eo quantitas aliqua ꝛ teratur ꝛ infundatur in aqua. ꝛ qñ inſpiſſata fuerit: aqua ipa nõ extendatur: ꝛ fiat emplaſtrū. qm̃ ipm infrigidat infrigidatione forti: ꝛ ſtringit ꝛ aufert lacrimas oculoꝝ. ꝛ cõuenit obtalmie calide et dolori capitis qñ infundiẽ in aqua linita penna. fronti apponiẽ. ꝛ quãdo aqua ei⁹ bibitur cum zuccaro: extinguit feruoꝛeꝫ acutarum febrium ꝛ ſitim: ꝛ ſoluit ventrem. C ¶ Et idem auctoritate Aben meſuay. Sedat dolores pungitiuos ventris. et lenit aſperitatẽ vlcerum ꝛ inteſtinoꝛuꝫ. ꝛ abſcindit tenaſmon ꝛ cõuenit dolori capitis qui fit a caliditate. ꝛ ſuccus folioꝝ eius eſt ex medicinis laxatiuis ꝓpter frigiditatẽ ꝛ humiditateꝫ q̃ ſunt in eo. ꝛ cura nocumẽti eius ẽ cū medicinis ca. ꝛ ſic. D ¶ Et idẽ auc. Habix. Semen pſillij eſt ſicut coriandrū humidū. qñ daẽ ex eo parū. ſedat inflationẽ colere: ꝛ ebulitionem ſanguis ca. aduſtionẽ fe. calidaꝝ acutaꝝ. Et ſi. daẽ in potu de muſcillagine ei⁹ ꝯuenit habẽtib⁹ hirſen: ꝛ ſedat ſitim eoꝝ magnam: ꝛ laxat q̃dem ventrem. E ¶ Et ſi datur in potu crudum ꝛ aſſatum ſtringit ventrem. ſimiliter etiã faciũt ſemina lini ꝛ ſemĩa marrubꝫ: et grana mirti: et ſemen portulace: ꝛ ſemẽ oʒimi. laxant eni cruda ꝛ ſtringũt aſſata. Et quãtitas ei⁹ que daẽ de pſillio eſt. ʒ. ij. infuſo in aq̃ donec egrediaẽ muſcillago eius: et bibatur cum zuccaro albo: aut cum iulep. F ¶ Et folia pſillij quando emplaſtrantur ſup apoſtemata in pãcipio G

aperitionis eorum refrigerant ea. et ſi pote-
tur ex eo paruũ: cõuenit egritudinib⁹ que fiũt
a ſanguine. ꝛ nimis ex eo acceptum inducit
ſincopim in ore ſtomachi: ꝛ fortaſſe occidit:
quoniam nimium ex eo eſt venenum.
D ¶Et cura eius eſt ꝙ detur in potum mel bullitũ
cũ aqua calida et aqua aneti ſicci. Joh. meſ.
Pſilliũ conquaſſatũ cum aqua fri. ſicut dixi
mus ſolutiõe educit colerã. ꝛ ꝯuenit fe. multe
inflãmatiõis ꝛ ſiti vehemẽte ca. ꝛ ſedat inflã
mationem ſpiritualiũ: ꝛ lenit pectus.
I ¶Et conquaſſatũ ſicut diximus ꝯuenit flu
xui colerico ꝛ diſſinterie: ꝛ fluxui mẽſtruali.
ꝛ ꝓprie poſt potũ ſcamonee et medicinarum
acutarũ. Doſis ei⁹ a. ʒ. i. vſq ad tres. timeat
autẽ ipm habens debilitatem viſcerum.
K ¶Auicẽna. Quod ex eo frixũ ꝛ inuolutũ in
oleo roſaꝝ: ſtipticũ eſt ꝛ ſedat dolorem more
emplaſtri ſuppoſitũ cum aceto. Adminiſtratur
etiã conquaſſatũ cum aceto ſup apoſtemata
calida: ꝛ formicam ꝛ heriſipilã. ꝛ ꝓprie q̃ ſunt
ſub aure ꝛ ſup flegmatica: fit ex eo emplaſtꝝ
tenſioni neruorum: ꝛ ipſorum ſpaſmo ꝛ poda
gre. et dolorib⁹ iuncturaꝝ ca. cũ aceto ꝛ oleo
roſarum conuenit ſiti vehemẽti colerice. ei⁹
quod ex eo fritum eſt pondus. ij. ʒ. ꝛ inuolu-
tum in oleo roſarũ ſtringit ꝛ conuenit diſſin
terie: ꝛ ꝓprie infantiũ: ꝛ quod ex ipo muſcilla
ginoſum eſt. ꝛ ipa muſcillago ipſius cũ oleo
violarum ſoluunt. ſi bibatur ꝛ tũc ſedabit in
flãmationem febrium acutarum.

Capitulum. cclxviij.

p Olegium. Dyaſcorides. Polegium
omnib⁹ eſt notũ. Huius virtus ter-
mantica eſt. Ex herbario. Polegiũ
maſculus eſt ꝛ femina. Maſculus florẽ ha-
bet albũ. Femĩna rubeũ vtrũq. ¶Plateari⁹.
Polegium calidũ eſt ꝛ ſiccum in tertio gradu:
cuius virt⁹ cõſiſtit in folio ꝛ ĩ flore. Tempo
re florum colligitur: ꝛ ꝑ annum ſeruatur.

Operationes

A ¶Dyaſco. Polegiũ calefacit nimis ꝛ extenu
at de torace ꝛ pulmone pingues et viſcoſos
humores facile poſ ſpuere facit. Nauſeam ꝛ
morſum ſtomachi cũ puſca bibitũ ſeparat ni
gram colerã ꝑ ventrem deponit. cum vino bi
bitum morſib⁹ venenatis occurrit.
B ¶Siccum et combuſtum gingiuas confir-
mat cum polenta adhibitum omnib⁹ tumori
bus vtile eſt. Solum impoſitum medetur po-
C dagricis. ¶Cerotis mirtũ papulas limpidat
Spleneticis impoſitũ cum ſale prauos hu-
mores exurit. In balneis infricatum pruri-
ginem tollit. Fomento tumores ſtericos mi
tigat. Odor eius nauſeam prohibet.
¶Tuſſientib⁹ prodeſt. ꝛ eſt diureticum valde D
Huius genera duo ſunt. ſcilicet maſculus q̃
florem generat album: ꝛ femina purpureum.
¶Platearius. Polegium valet contra frigi E
dum reuma. Vinum decoctionis eius ꝯtra
frigidam tuſſim ex glutino vel aquoſo humo
re. contra dolorem ſtomachi ex frigiditate ꝛ
ventoſitate. ¶Ex herbario. Si infans ĩ vte F
ro mortuus fuerit: huius tres rami recentes
triti: ꝛ in vino veteri potati mire ſanant. Va
let ꝛ ad veſice vel calculi ꝛ ad cordis pectoꝝ
ſtomachi toracis ve dolorem. ¶Plini⁹ libro G
decimo. Magna eſt cũ menta ſocietas ad re
creandos animo defectos. Ad oris vlcera-
tionis ꝛ ad tuſſim efficax habetur.
¶Flos recentis incenſus pulices odore ne H
cat. Ad hyemem cum ſale eſt vtile. Eſtate ca
lores ſedat.
¶Macer. Feruida pulegij vis ſiccaq dicitur I
eſſe. Tertius a medici datus eſt gradus hu-
ic in vtroq. Sepius hanc herbã ſi pregnãs
ſumit abortit. Menſtrua deducit cum vino
ſumpta repente. Hocq modo tardas hec ex
trahit herbas ſecundas ꝛc.

Capitulum.cclxix.

alamo

P Opulus arbor. Pãdecta Popul⁹ ar
boꝛ duas hꝫ ſpẽs.vñ Dyaſ.duo facit
caplã. Unũ ſic incipit. Popul⁹ quã
leuce dicũt ꝛc̃. Aliud ſic Agiros.i. Popul⁹
arboꝛ quã alij leuce vocãt ꝛc̃.in fine ca. Aliq̄
inq̄t ꝓhibẽt arborꝫ ei⁹ lacrimũ in oꝛidanũ di
ſtillatũ ſuccinũ facere.i.karabe ꝛc̃. Auicẽ.ſilr
facit duo caplã. Unũ qđ incipit haur roma
nũ volens dicere agiros: vt Dyaſ.dicit. Ali
ud akaroſa. Pli.tria gñã ppl̃i facit:alba:ni
gra.⁊ q̄ limbica vocat̃ mĩma folia nigerrima
alba folio bicoloꝛ ſupne cãdicans: inferioꝛi
pte viridi hinc nigra.q̄ inuẽta circinate rotũ
ditat̃.fo.ſũt vetuſtioꝛa ĩ angulos exeũte ecõ
trario edere anguloſa rotũdant̃. Iſi. Popu
lus dicta ẽ:eo q̄ ex ei⁹ calce multitudo na
ſcat̃. Cui⁹ gen⁹ duplex. Nã altera ẽ alba.alte
ra nigra. Alba ppls dicta ẽ:q2 fo.ei⁹ vna pte
ſũt alba.altera viridia. Eſt ḡ bicoloꝛ hñs q̄ſi
noctꝫ ⁊ diei notas. Generat etiã reſinã:q̄ ele
ctrũ noiat̃ circa oꝛidanũ fluuiũ.vel vt alij me
moꝛant̃ ĩ finib⁹ ſyrie. Ambꝛo. Bicoloꝛ ẽ ppls
arboꝛ vicꝫ coꝛonis vmbꝛoſa victricib⁹. Pli.
li.ij. Mõtes amat ppls ſic ⁊ bux⁹.nec niſi in
aq̄ſis ꝑuenit ppls.ſic nec salix nec aln⁹. Uni
tas ꝓ folioꝝ cuiuſq̄ꝫ ꝑmanet ĩ ſuo gñe.pter
q̄ꝫ populo ⁊ edere. Tria ſũt ppl̃i gñã.vicꝫ al
ba ⁊ nigra ⁊ q̄ limbica appellat̃ minimã folio
ac nigerrima fungiſq̄ꝫ enaſcẽtib⁹. Hec etiam
mens eſt Auicẽne ⁊ alioꝛum autoꝛum.

Operationes

¶ Dyaſco. Populus arboꝛ calefacit ⁊ hume A
ctat mediocrit̃. Hui⁹ coꝛtex bibita iſchiadi
cis medet̃.⁊ ſtrãguirijs ſubuenit. Multi eti
am dicũt q̄ eadẽ bibita eſt rene vel vrina hur
donis gñare nõ ꝑmittit. ¶ Eius folia bibita B
poſt purgationẽ mẽſtruoꝝ ſili mõ ↄceptũ nõ
admittũt. Succ⁹ folioꝝ ei⁹ doloꝛib⁹ auriũ
ſubuenit. ¶ Succus ſemis ei⁹ melle mixt⁹ C
caligines oculoꝝ detergit. Itẽ folia cũ ace
to cathaplaſmata podagricis medent̃. ¶ Se D
mẽ ꝓo cũ aceto bibitũ epilẽticos curat. Re
ſina ei⁹ virtute calidioꝛ eſt.⁊ malaginatibus
vtiliter miſcet̃. Aliq̄ etiã ꝓhibẽt hui⁹ arborꝫ
lacrimũ rodanũ diſtillatũ ⁊ coagulatum ſuc
cinum facere.quod tritum ac bibitum ſolu
tiones ventris cõſtringit ⁊ ſtomachũ reficit
Ac fluoꝛem ſanguinis repꝛimit. ¶ Conſtan E
tinus. Populus calida eſt ⁊ ſicca ĩ ꝑmo gra
du.aliquantulum habens ponticitatis. Co
leram rubeã purgat. Prodeſt eis qui doloꝛẽ
habent in capite. aut apoſtema vel ydropi
ſim.conſtipatos etiam ventres purgat.

Capitulum.cclxx.

P Olipodiũ latine.grece dipteris.ara
bice biſ beyg.vel biſte vel filicica.
Sera.li.ag.ca.biſ beyg auct. Dyaſ.
Biſbeyg.i.Polipodiũ eſt plāta naſcēs in ru
pibꝰ ꝛ i ſaxis ꝛ in muris hũidis antiq̄s ꝛ ſup
ſtipites.ꝛ iuxta radices antiquaꝝ arboꝝ ma
xime quercꝰ:cuiꝰ longitudo ē viniꝰ palmi.et
eſt ſilis herbe decē baracos.ꝛ ſup ipm ſũt pi
li:ꝛ eſt alta:ſed nõ eſt exaltatio eiꝰ ſubtilis ſi
cut baracos.ꝛ hꝫ radices ſup q̄s ſũt pili a q̄
egrediunt̄ rami.ꝛ radix eſt ſilis aīali q̄ttuoꝛ
decim pedũ:qḋ nominat̄ ſcolaca:id eſt ſcolo
pendria.ꝛ groſſitudo eius eſt ſicut digitus.ꝛ
colo: eius interiꝰ eſt viridis ad albedinē de
cliuis ꝛ dulcis ſaporis.ꝛ eſt illa q̄ cedit i vſuꝫ
medicine.Dyaſ.ca. de polipodio.Polipodi
um naſcit̄ in parietibꝰ humectis ꝛ circa radi
ces arboꝝ vetuſtaruꝫ in quercubꝰ.Radices
ſunt illi aſpere ꝛ illigate ſicut polipus.groſſi
tudinē digiti habētes.Roſa vero deintꝰ vi
ridis ꝛ ſubalbida apparet.Pliniꝰ ca.driopte
ris vel dipteris in arboribꝰ naſcit̄ filici ſimi
lis tenui folioꝝ ſub dulcium inciſura radice
hirſuta:ꝛ cetera.Hoc nomē videt̄ cōpoſitũ
ex drio qḋ eſt quercꝰ:ꝛ pteris q̄ eſt filix.drio
pteris ſcripſit Stephanꝰ.ꝛ aliq̄ dicũt ꝙ vo
catur filix maſculus.ſed filicē femina inueni
es ſuptus de.f.in ca.cc.Gal.viij.ſim far.cap.
de polipodio.in ſapore eiꝰ eſt dulcedo et ſti
pticitas.Virtus eius eſt q̄ deſiccat deſicca
tione forti ſine mordicatiōe.ꝛ eſt laxatiua.et
habet vim putrefactiuā vnde ꝛ pilos nudat.

Operationes

A ¶Iohānes meſue.ca.ḋ polipodio.Polipo
diũ eſt radix plante:cuiꝰ ortus eſt ſup arbo
res ꝛ ſup lapides.Et vocauit eā grecus fili
cem arboris.ꝛ illud qḋ naſcitur i lapidibꝰ hu
miditatē habet ſupfluaꝫ indigeſtam faciens
ventoſitatem:ſubuerſionē ꝛ nauſeā.Verum
melius ex eo eſt arboreum.et ꝓpꝛie q̄ñ naſcit̄
ſup arborem portantē glandes.ꝛ eſt cũ ꝓpꝛie
tatibꝰ bonis.ꝛ ꝓpꝛie qḋ eſt groſſum ſolidum ꝛ
nodoſum:ꝛ cuius colo: participat aliq̄d ni
gredinis ac rubedinis:ſed parũ:ꝛ cuius con
fractum eſt ſicut colo: fiſtici:ꝛ in quo eſt ali
q̄d ex aromaticitate.aliud eſt in cuiꝰ ſapore
eſt dulcedo cũ inſipiditate derelinquēs in gu
ſtu aliquid ex amaritudine vltimo:ꝛ qḋ eſt re
B cens.¶Et idē auc.Dyaſ.ca.eſt in.ij.ſic.in.ij.
Et idē auc.Haly ca.eſt et ſic.in ſecũdo reſo
lutiuũ humiditatũ groſſarũ ac viſcoſaꝝ.ꝛ ex
ſiccatiuum:ꝛ abſterſiuum ꝛ reſolutiuum.ꝛ eſt
ex maxime deſiccantibꝰ ꝛ extenuantibꝰ cor
pus.ꝛ facit ſubuerſionem ꝛ nauſeā.ꝛ eſt eius
operatio debilis ꝛ tarda:ꝛ tollitur ab eo no
cumentũ pꝛimũ:adminiſtrādo illud cũ aqua
mellis:ꝛ aqua paſſularum ꝛ c. C
¶Et idem auct.Humay coquit̄ cũ iure gal
loꝝ ꝛ gallinaꝝ:ꝛ fit ſolutiuũ bonũ.ꝛ ſimili
ter cũ aqua caſei:ꝛ fit ſolutiuũ conueniens.ꝛ
auferunt ei nocumentũ ſecundũ.ſi admiſcet̄
ei aliquid de cōfortantibꝰ ſicut ſunt ſemia re
dolentia.ꝛ ſpecies ſicut ſunt daucus ꝓpꝛie ꝛ
aniſi:ꝛ ſemen feniculi zinziber ꝛ ſimilia.deco
ctionē autem ſufficientem ſuſtinet.
¶Serapion aucto.Dyaſ.Habet virtutē ſol D
uentē.datur vero cocta cũ iure gallinaruꝫ:ꝛ
oleribꝰ aut cũ piſcibꝰ ꝛ cũ mulſa aut ſicla aut
ſimilibꝰ:ꝛ melancoliā ꝛ flegma deponit.Ca
thaplaſmatibꝰ adhibita condilomata aniſol
uit.ꝛ q̄ñ deſiccatur ꝛ teritur ꝛ dat̄ in potu cũ
mellicrato purgat flegma et melancoliā.ꝛ q̄ñ
fit emplaſtrũ cũ eo ꝯfert attritionibꝰ neruoꝝ
ꝛ ſciſſuris digitoꝝ et emorroidibꝰ.
¶Et idem aucto.Aben meſuay.Proprietas E
eius eſt purgare melancoliam:ꝛ flegma ſine
punctione et malicia.ꝛ melius eſt eo ex citri
num:cuius ſapo: vergit ad cōpunctionem et
groſſitudinem et dulcedinē.ꝛ groſſitudo eiꝰ
eſt ſicut digitus.Et qui vult ipm ſumere:de
coquat in aqua ſicle decocte:ꝛ poſtea bibat.
quando autem vis ponere in decoctione nõ
opoꝛtet vt rectifices ipm aliter niſi ꝙ terat̄ ꝛ
miſceatur cũ eis.Doſis eius decocti aut in
fuſi eſt a.ʒ.ij.vſq̄ ad.v.ꝛ ſine decoctione aut
ſine infuſione a.ʒ.i.vſq̄ ad.ij.
¶Et idem auctoritate meſcha.Proprietas F
polipodij eſt purgare leniter melancoliam.ꝛ
bibitur ſimpliciter cum zuccaro:aut mixtuꝫ
cum aliq̄bus decoctionibꝰ aut confectioni
bus.Et ingeniati ſunt aliq̄ medicoꝛum ad il
los q̄ non poterant aliquas medicinas acci
pere.pꝛoijcere ipm tritum in aliquibꝰ cibis
ipſoꝛum:ꝛ purgat leuiter melancoliam.Do
ſis eius ſimpliciter cum zuccaro eſt.ʒ.ij.de
cocti autem cum medicinis.ʒ.iiij.
¶Iohannes meſue.Solutione educit cole G
ram nigraꝫ cum facilitate.et groſſuꝫ flegma
ꝛ muſcillaginoſum ꝛ materias iuncturaruꝫ.
et confert colice:ſm omnem modum admi
niſtrationis eius ꝛ duriciei ſplenis:ꝛ ꝓpꝛie cũ
epithimo et ſale indo.
¶Et ꝯfert ad febres melācolicas.et ꝓpꝛie cũ H
aqua mellis:et ſanat ſciſſuras que ſũt i mani
bus.Doſis eiꝰ eſt a.ij.aureis vſq̄ ad.iiij.
¶Auicenna in libro de viribus coꝛdis dicit I
ꝙ confoꝛtat coꝛ.

Capitulum.cclxxi.

Policaria latine.grece coniza. arabi
p ce gaſir. Dyaſ.ca.ð coniza.alia ē ma
ioꝛ atqꝫ odoꝛe grauioꝛ.alia parua ⁊ odo
re iocūda.iter has alia ē media generabilio⸗
ris odoꝛiſ. q̃ꝝ pͥma appellata ē coniza lata ſi⸗
ue vanitis.vel vt latini armētalis. Itē ſcđa
vocat̃ etiā labanoris.ſiue vt latini piper ma
rina vl̃ ſiriſcarꝰ.media appellat̃ etiaꝫ coniza
ceſaleos.ſiue vt latini thimꝰ mioꝛ.maioꝛ aūt
⁊ mioꝛ coniza hn̄t fo.ſilia oliue ſꝫ aſpa et pin
guia ⁊ viſcoſa.mioꝛiſ ꝓo fo.odoꝛata ſūt.maio
ris grauis odoꝛiſ.q̄ etiā i frutice maioꝛ ē.virga
maioꝛiſ ē lōgitudis cubitiſ duobꝫ. mioꝛ vero
vniꝰ pedis lōgitudie poꝛrecta ē.floꝛē fragilē
⁊ mellinū hn̄s coloꝛē:⁊ amaꝝ ſapoꝛē:⁊ cū flo
ruerit velut capillos facit. Radix ē illi inutil'
Gal.vij.ſim.far.ca. Coniza.i.policaria tā ma
ioꝛ q̃ꝫ mioꝛ ſilis ſūt cōplexiōis ⁊ vtutiſ:i guſtu
q̄dē acres ⁊ amare appentes.calefaciūt val⸗
de:a pte fructuoſa ē plāta. Eſt āt ⁊ tertia ſpe
cies policarie i hūidioꝛibꝫ locis naſcēs feti⸗
dioꝛ ambabꝫ ⁊ debilioꝛ.ſꝫ due pͥme dicte tres
gradus ſunt in calefaciendo ⁊ ſiccando.

Operationes

A ¶Dis fructꝰ eiꝰ cū folijs ſuis fumigio adhi⸗
bita:⁊ ſuppoſita venena lōgiꝰ arcet aq̄ eius
perſa pulices necat. Folia eiꝰ in cathaplaſ⸗
matibꝫ adhibita moꝛſus venenatos mitigāt
Vulneribꝫ ⁊ puſtulis medicant̃. ¶ Floꝛes eiꝰ B
⁊ folia cū vino bibita mēſtruis imperāt. Ab⸗
oꝛſum faciūt.vrinā ꝓuocāt. Toꝛtiōibꝫ ſubue
niūt. ¶ Yctericiſ bn̄ adhibent̃. Cū aceto bibi⸗ C
ta epilenticiſ pſtāt effectū. ¶ Elixatura ꝓo eo D
rū fomēto adhibita cauſas matriciſ cōponet
¶ Succus eiꝰ ſuppoſitꝰ aboꝛſum facit.oleo E
mixta ⁊ puncta tuta coꝛpa contra frigoꝛa ſer
uat.minoꝛ ꝓo impoſita ⁊ ea cathaplaſmati⸗
bus adhibita doloꝛē capitis mitigat.media
vero coniza haſtā habet groſſam et lenia fo⸗
lia:⁊ paulo maioꝛa. Maioꝛ vero nō pinguia
nec maioꝛa hꝫ folia.ſed grauē iactātia odoꝛē
guſtū ſuauē ⁊ inutilē oibus. ¶ Viperas ⁊ ſer F
pentes fugat. Et vuule vitia remediat. ma⸗
ioꝛ ⁊ minoꝛ coniza calefacit ⁊ deſiccat.deco⸗
cta igit̃ in oleo ad peryodas febriū ⁊ typos ⁊
malicioſos rigoꝛes puncta facit. ¶ Flos cū G
folijs in vino potatus fetus extrahit ⁊ vehe
mēter mēſtrua purgat. ¶ Gal. Siq̄s folia cū H
mollibꝫ ramuſculis appoſuerit alicui parti⸗
cule ſine decoquēs oleo vtat̃ ea. ¶ Videt̃ au I
tē ⁊ rigoꝛū q̄ ſm periodū alleuiatiuū huiꝰ ole
um. Floꝛes aūt eoꝝ ſimilis virtutis ſunt.
¶ Quocirca quidam ⁊ hos cū folijs terētes K
oleo propinant gratia mouendi mēſtrua vio
lenter ⁊ educendi embriones.

Capitulum.ccclxxij.

p Oligonia. Pādecta. Poligōia a go
ni qꝺ eſt genu. Nā ꝛ multi genicula
tam ꝛ cētūnodiā vocāt. ſeu a goni qꝺ
eſt ſemē. Nā Dyaſ. Policarpos vocari dicit
qꝺ magꝭ eſt credēdū. ꝛ hec ſanguinaria ꝛ cor
rigiola a multꝭ vocaf. ꝛ ē quā virgaꝫ paſtoris
gra. vocāt: vt ptꝫ p concordiaꝫ Dyaſcoridis
ca. de poligonos. ꝛ Aui. ca. de virga paſtorꝭ.

Operationes

A ¶Dyaſco. Poligonos maſculus herba eſt
virgas hn̄s teneras molles ꝛ multum nodo
ſas: ꝛ expāſas ſup terrā ſicut agreſtꝭ. folia hꝫ
rute ſilia: ſed oblonga ꝛ molliora. ꝛ ſemē in fo
liȷ̄s ſingulis. vn̄ ꝛ maſculus eſt flos ille alb᷒ ꝛ
B feniceus. ¶Poligonos ꝟo femina frutex eſt
vnā virgā hn̄s mollē ꝛ cannoſaꝫ ſpiſſaꝫ ꝛ no
doſam: in qꝫ nodis folia ſunt pini ſilia. Ra
dix eſt illi inutilis. in locꝭ naſcif humidis ꝛc.
C ¶Plini⁹. Poligonū greci vocant quaꝫ nos
ſanguinariā: nō attollif a terra. foliȷ̄s rute ſi
mile ſemine graminis. quā plura genera poli
goni faciūt: hūc marē intelligi volunt: appel
lantqꝫ a multitudīe ſeminis aut dēſitate fru
ticis. Aliȷ̄ poligonon a frequētia geniculoꝝ
D ꝛc. ¶Stephan⁹ in ſynonomis. Poligonos:
id eſt virga paſtoris. v p y ſcripſit vt aſſueuit
ꝛ in kiraimida poligonos. i. corrigiola mul
E tigonia. aliȷ̄ ꝟo camerzillū dicūt. ¶Plini⁹ li.
xxvij. Poligoniū greci vocant herbā quam
nos dicim⁹ ſanguinariā. a terra nō attollif fo
F liȷ̄s rute ſilis gramini. ¶Succus ei⁹ narib⁹
infuſus ſanguinē ſupprimit. Et pot⁹ cum vi
no cuiuſcūqꝫ partꝭ pfluuiū ꝛ eructas excrea
G tiones inhibet ac ſiſtit. ¶Dyaſc. Poligonos
maſculus herba eſt hn̄s virgas teneras mol
les ac multas nodoſas: ꝛ ſup terrā expāſas
ſicut agreſtꝭ. vnde ꝛ policarpos dicta ē. flos
illi eſt alb᷒ aut fenicineus. Uirtutē hꝫ ſtipti
cā ꝛ frigidā. Unde ſuccus ei⁹ bibit⁹ medicaf
emoptoicis ꝛ abſtinet reumatiſmū ventris.
medef quoqꝫ colericꝭ ꝛ ſtranguiriȷ̄s. vrinā p
uocat. Morſib᷒ venenatis cū vino bibitus
occurrit. Febrib᷒ periodicis maxime pdeſt
H ante horā acceſſiōis. ¶Suppoſitus qꝫ fluxū
mulieris cōſtringit. aurīū dolores cōpeſcit.
Coctū cū vino ac melle curat vulnera natu
I re. ¶Folia ei⁹ cathaplaſmata eſtuatiōes ſto
machi tollūt. Sanguinē reȷ̄ciētib᷒ ſubueni
unt. herpetas curāt. Ignē ſacrū extinguunt.
K tumores ac duricies tollūt. ¶Sāguinē reȷ̄i
cientib᷒ vulnerib᷒ maxie pſunt. Poligonos
vero femina frutex eſt virgā hn̄s mollē ꝛ car
noſam ꝛ ſpiſſaꝫ. ꝛ eſt ramoſa pinguis atqꝫ no
doſa. in quib᷒ nodis ſunt folia piri ſimilia.
¶Radix ei eſt inutilis: ꝛ naſcif in locꝭ humi L
dis. Uirt⁹ eſt ei ſtiptica. ꝛ facere pōt omia ſu
praſcripta licet minorē habeat ꝟtutē. Et ſci
as eſſe herbā que dꝛ pera ſiue burſa paſtoris.
de qua ſupra in cap. cccliiȷ̄. dictum eſt.

Capitulum.ccclxxiij.

p Olio. Iſidorus. Polios a grecꝭ dꝛ.
a latinis omnimorbia: eo ꝙ multis
morbis ſubueniat. Naſcif i mōtib᷒ et
duris locꝭ. de vna radice multas ꝛ tenues fi
bras nutrit: ſeminis plenas. In ſūmitate hꝫ
corimbos caneſcētes odorꝭ grauis ꝛ ſubdul
cis. ¶Plateari⁹. Poliȷ̄ diuerſa ſunt genera:
ſed montanū precipuū. Cū flores pducit de
bet colligi. Uirtutē hꝫ diſſoluēdi ꝛ ꝯſumēdi
ꝛ diureticā ex ſubtilitate ſube. ¶Dyaſc. Po
lion vnū eſt maius alterū minus: id eſt mon
tuoſum qꝺ nobis venit in vſuꝫ. Et eſt frutex
alba ꝛ tenera: habens folia vnius cubiti lon
ga: ꝛ ſup virgam capitella ſemīe plena a quo
procedit qſi lanicies alba. ꝛ velut capilli lon
gi habens odorē cū ſuauitate grauem.

Operationes

A ¶ Iſidorus. Succus eius aqua coctus a ſer
pentibus percuſſos ſanat. Sparſam in do-
mum vel incenſa omnes ſerpentes fugat.
¶ Platearius. Uinum decoctionis eius va
let contra frigiditatem ſtomachi ⁊ inteſtino-
rum et dolorem ex ventoſitate. Contra opi-
lationem ſplenis et epatis valet.
B ¶ Dyaſcorides. Eius elixatura morſib⁹ oc-
currit venenatis. magnumq; preſidiū eſt hy-
dropicis. Aceto mixto ſpleni adhibetur vti
liter. Sed dolorem capitis cōmouet: et ca-
choſtomachum eſt. ventrem mollit. mēſtru-
is imperat. reſq; venenatas extinguit. Uri-
nam mouet. ſtratoq; compoſitum ſerpentes
longius arcet.
C ¶ Cathaplaſmatū vulnerib⁹ ↄfert. reumatic;
paracoleſim facit: ⁊ arcuato morbo ſuccur-
D rit. ¶ Auicenna. Polium eſt ſpecies de chea:
in qua eſt caliditas ⁊ acuitas pauca. Quod
ex eo eſt minus ⁊ acutius ⁊ amarius. Et ſūt
in eo tyrſi et flores.
E ¶ Eius caput eſt vt ſpera: in quo ſunt quaſi
pili albi grauis odoris cū aromaticitate ali
qua. Maius eſt autem debilius: q̄ð nec ama
rum eſt: ⁊ acuitas quedam in ipo eſt. Mon-
tanum minus eſt. ⁊ minus quidē eſt calidū ⁊
ſiccum in ſecundo gradu. Eſt autem aperiti-
uum: ſubtiliatiuum. ⁊ ꝑprie minus eſt ad opi
latiōes intrinſecas aperiendum.
F ¶ Quod ex eo viride plagas recentes cōſo-
lidat: ⁊ ꝑprie maius. quod ex eo ſiccum eſt. vl
cera fraudulenta precipue minus.
G ¶ Cum aceto epithimatū cōuenit ſplenis a-
poſtematib⁹ ⁊ duriciei eius. facit autē capi
tis ſoda. nocetq; ſtomacho: ſed cōfert ycteri
cie nigre. proptereq; maioris decoctio.
H ¶ Confert etiam eadem hydropiſi. Idē. Pro
uocat vrinam ⁊ menſtrua. ſoluit ventrem. et
confert aſcaridibus ⁊ antiquis febribus: ac
ſcorpionis punctionibus.
I ¶ Decoctio maioris morſui vermium vene-
noſorum omniū proficua: ⁊ ex ea ſuffumigat̄
ac ſternitur: ⁊ fugat minora venenoſa.
K ¶ Conſtantinus. Polium eſt calidū in ſecun
do gradu. ſiccum ī tertio. Humores groſſos
attenuat. Ualet hydropicis patientib⁹ pro-
pter opilationē epat; ac fellis ⁊ ſplenis. Uri
nam ⁊ menſtrua ꝓuocat. Uentrem ſoluit.
L ¶ Cum aceto bibitum valet contra durici-
em ſplenis. Et eius apozima propinatū lum
bricos ſucurbitinos et aſcarides excludit.
Capitis tamen dolorē generat ⁊ ſtomacho
nocet. Si domus ex ea ſuffumigetur: repti
lia inde fugantur.

Capitulum. cclxxviij.

P Olitricon. Dyaſ. Politricon galli-
tricum: quod adyantos d̄r. habet fo
lia coriandro ſimilia in ſūmitate ſciſ
ſa. haſta eius eſt duobus palmis longa: ha-
bens ſupra ſe turgida capitella ſemen habē-
tia. radix eſt illi vtilis. Sed virtus eius eſt
in folijs.

Operationes

¶ Dyaſco. His ſiquidē in aqua elixis: aqua A
ipa bibita medicat̄ aſmaticis ⁊ diſnoic; ycte
ricis ⁊ diſſurrijs. calculos frangit. ventrem
ſtringit. morſus caninos ad ſanitatē ꝑducit.
reumaq; ſtomachi compeſcit.
¶ Cum vino bibita mēſtruis imperat. abor- B
ſū facit: ⁊ ſanguinē reijcientib⁹ ſubuenit. mor
ſib⁹ quoq; venenatis occurrit. ¶ Alopicia et C
vlcera capitis. ſ. q̄s acaras vocāt: ⁊ pterigia
purgat. ſcrophaſq; ſpargit. impoſita q̄dē tri-
ta ⁊ mixta cum lirinio addito cinere ac vino
id p̄ſtat. ¶ Comeſta a pugilib⁹ ad pugnā vtili D
ter ↄfortat. A pecorib⁹ etiā comedit̄. ¶ Item E
politricon in locis vmbroſis atq; parietib⁹
humidis et circa fontes naſcit̄. alij tanq̄ re-
corporatiuā decoctionē tardis etiā paſſiōib⁹
laborātib⁹ dāt in potu. ſ. haneloſis. ſtomatic;
fluori ventr;: ⁊ in difficultate mict⁹. ¶ Deſi- F
cat eni adiātos ⁊ extenuat. ideoq; chyradiaſ
digerit. apoſtema ⁊ lapidē rūpit. Por⁹ ad hu
mores glutinoſos ac pingues de torace ad
pulmonem aſcendentes bene iuuat.

G ¶Reuma ventris conſtringit. medius enim
eſt inter ca. ꝛ fri. temperantiã In dolori colli
ſo. eius trita cũ granis piperis ac ſemine co-
riandri cũ optimo vino daꝛ ad bibenduꝫ in-
troeunti balneũ. facit ꝛ ad capillos mulierũ
nutriendos: ſi decoquatur cum oleo.

Capitulum. ccclxxv.

Porrũ latine. arabice curat. Sera. li.
p ag. ca. curat. Curat. i. porrũ. Ex eo ẽ
domeſticũ: ꝛ ẽ hiſpanicũ. ꝛ ex eo ẽ na
bati. ꝛ ẽ montanũ. ꝛ ex eo ẽ porrũ vinee. ꝛ por
rũ agreſte. ꝛ mediũ inter porrũ ꝛ alliũ. Et re-
periꝛ virt⁹ hui⁹ inter ꝟtutẽ porri ꝛ allij. ſicut
inuenies ſi leges ca. xiiij. alliũ. Et ꝑper h eſt
magis deſiccatiuũ ꝛ acutũ ꝙ porrũ domeſti
cũ. ꝛ cetera cũcta agreſtia acriora ſunt dome
ſticis. Et medicine q̃ calefaciũt illa calefacti
one ſũt i fine graduũ. ꝛ ob hoc ẽ malũ ſtoma-
cho. ꝛ eſt acutũ inciſiuũ groſſoꝝ humoꝝ ma
gis aperitiuũ opilatoꝝ organoꝝ. ꝛ ei⁹ opatio
eſt plus ꝙ domeſtici. Et ꝓpter hoc ꝓuocat vri
nã ꝛ mẽſtrua. ꝛ potiſſime qñ retinenꝛ ꝓpter hu
mores frigidos groſſos. ꝛ hꝫ tñ de calefacti
one ꝙ vlceret qñ applicaꝛ corpi exteri⁹. Et
nos iã diximus ꝙ oẽs medicine q̃ calefaciunt
illa calefactiõe ꝛ vlcerãt ſunt in fine graduũ.

Operationes

¶Sera. auc. Dyaſ. Porrũ domeſticũ incitat A
libidinẽ. ꝛ qñ miſceꝛ cũ melle ꝛ fit inde loboc
ꝛ ꝯfert dolori pectoris ꝛ vlceribꝫ pulmonis.
ꝛ qñ comeduntꝛ etiã mũdificãt cannã pulmo
nis. ꝛ qñ q̃s aſſuefacit cibũ eius: inducit ob-
ſcuritatẽ viſus. ꝛ ẽ malũ ſtomacho. ¶Et qñ B
aqua ei⁹ miſceꝛ cũ mellicrato ꝛ exbibeꝛ: ꝯfert
morſibꝫ venenoſis. Et qñ fit emplaſtruꝫ cum
porris ipis ꝛ poniꝛ ſupra locuꝫ morſus facit
hoc. ¶Et qñ miſceꝛ cũ olibano ꝛ aceto et la- C
cte ꝛ oleo roſato ꝛ diſtillaꝛ in aurẽ: ꝯfert do-
lori ei⁹ et tinnitui q̃ fit in ea. Et qñ fit empla-
ſtrũ cũ eis ꝛ ſumach: aufert verrucas. Et qñ
fit emplaſtꝝ cum eis ꝛ ſale: mũdificat vlcera
ſordida. ¶Et qñ bibiꝛ ex ſemie porri ꝛ granũ D
mirti. ana ʒ. ij. ſimul triꝫ abſcindũt ſputũ ſan
guinis antiquũ a pectore. ¶Et idẽ auc. Ruf- E
fi. Porrũ ꝓuocat mẽſtrua ꝛ fet⁹: ꝛ aufert eru
ctuatiões acetoſas: ꝛ mollit ventrẽ. ¶Et idẽ F
auc. Iudei. Proprietas auteꝫ eſt ꝙ deſtruit
dentes ꝛ gingiuas. ¶Et idem auctori. Aben G
Meſuay. Nocet veſice ꝛ renibꝫ qñ in ipis vl
cera. Et folia porri de ſeni ꝯferũt matrici ex
ꝓprietate que eſt in eis. qm̃ eſt in eis humidi
tas q̃ facit lubricare fetum. ꝛ ſemen porri qñ
fumigaꝛ ſex ea anus: deſiccat fiſtulas q̃ ſunt
in eo. ¶Sed porrũ vinee eſt deterius ſtoma H
cho. Et eſt calidius ꝛ magis ꝓuocat mẽſtrua.
ꝛ qñ comeditur confert morſui venenoſo.
¶Paulus cap. de porro. Porrũ aduſtum mi
xtum cum melle ꝛ inunctum curat ragadias
ſeu ſciſſuras que ſiunt in labijs. ¶Iſidorus. I
Porrus eſt olus cui⁹ duo ſunt genera. videli
cet ſectilis ꝛ capitat⁹. ¶Palladius libro. iij
In menſe febꝛuario cõuenit porrum ſerere.
Quẽ ſi ſectilẽ velis poſt duos mẽſes quã ſa-
tus eſt poterꝫ deſecare manentẽ in areis ſuis
Sed capitatũ rari⁹ ſeres. ¶Idẽ in li. vi. In K
menſe mayo planta porri trãſferꝛ: vt rigatio
nibꝫ animetur. ¶Idem in libro. xi. In octo- L
bri menſe porrũ verno ſatum cõuenit trãſfer
re vt creſcat i capite. Sane ſarculis aſſidue
circũfodiatur. Sed cõpꝛehenſa porri plan-
ta velut tenacibus alleuetur: vt inanitas ſpa
cij que ſuberit radicibꝫ incremẽto capitis ſup
plicatur. ¶Iſaac. Porrus calidus eſt ꝛ ſicc⁹ M
in tertio gradu. quod certificat eius pontici
tas. Unde ſanguinẽ e naribꝫ manantẽꝫ con-
ſtringit. Sed ſꝫm cibum illaudabilis ẽ. No
cet enĩ ſtomacho: faciens inflationem ac ven
toſitateꝫ. ¶Hypocrates. Porrus calefacit N
ac deſiccat nimis epar: ꝛ ſplenã aperit vel cu
rat: ſoluens queq ꝯſtipata in eis. Thoracẽ

pulmonem purgat. Ad auriū quoqꝫ doloreꝫ
diuturnū facit: ac ꝑ nares ictericos purgat.
D ¶ Macer. In multis cauſis vſus medicami
ne poti. Dicit Hypocras medicine maxim⁹
autor. Ipſius ſuccum ſoliū dedit ipſe biben-
dum. Egrotis q̄ reijciunt ſpumāt ve cruorē.
Quos emoptoicos ſoliti ſunt dicere greci.
Cū galla dant hunc alij thurisue farina. Aut
geminis dragmis porroꝝ ſeminis vnā ⁊c.

Capitulum. cclxxvi.

Roſerpina grece. arabi. harſiarbay.
p latine lingua paſſerina: ⁊ i lingua pſi
ca dicit̄ perſoidami. Sera. libro ag-
gregatoris cap. Harſiarbay. aucto. Dyaſco
ridis. Harſiarbay: id eſt proſerpinata. eſt eni
maſculus ⁊ femina. Maſculus eſt herba que
naſcitur omni anno. Hec habet ramos ſeu
virgas rectas: molles: ſubtiles: nodoſas. et
diſtenditur ſuꝑ faciē terre ſicut gramen. Et
folia habꝫ ſilia folijs rute. niſi qꝛ ſunt mollio
ra ⁊ longiora. Et habet iuxta vnūquodqꝫ fo
lium ſemen. ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ maſculus: ⁊ hꝫ
florem album ⁊ rubeū. Sed femina hꝫ plan-
tam paruā ⁊ virgam vnicam tam teneram ſi
milem canne. et habet nodos ſimiles nodis
q̄ ſunt in radice canne. ⁊ in nodis ipis ſunt fo
lia egredientia ab ipa virga ſimilia folijs pi-
ni. ⁊ habet radicem in qua nullū eſt iuuamen
tum. naſcitur iuxta aquas. Hec latine vocat̄
cauda vulpis: que eſt virga ſiue burſa paſto-
ris: ſicut apparet in capitulo Poligonia.
¶ Galien⁹. viij. ſimpliciū farmacoꝝ. Proſer
pinata habꝫ q̄d ſtipticitatis. Dominat̄ vero
in eo aquoſa humiditas vt in ſecūdo gradu
ex infrigidantibꝫ farmacijs. vel in tertio ſm
principiū. ¶ Dyaſcorides. Proſerpinata her
ba eſt q̄ habꝫ ꝟgulas teneras ⁊ molles ⁊ mul
tas nodoſas ⁊ ſpanſas ſuꝑ terrā ſicut agreſtꝫ
vnde ⁊ policarpos dicta eſt. Folia habet ru-
te ſimilia: ſunt ⁊ oblonga ⁊ mollia. ⁊ ſemen in
folijs ſingulis. vnde ⁊ maſculus dicta ē. flos
eſt illi albus aut feniceus. Virtutē habet fri
gidā ⁊ ſtipticā. Proſerpinata femina frutex
eſt vnus. virgam habet cannoſam ⁊ mollem.
ſpiſſam ⁊ nodoſam: in q̄bus nodis folia ſunt
pini ſimilia. Radix eſt illi inutilis. Naſcitur
locis humidis. Virt⁹ eſt illi ſtiptica. Et hec
latine vocatur Cauda vulpis.

Operationes

¶ Galienus. Iuuat itaqꝫ exuſtos ſtomacho A
exterius applicata ſic heriſipilata ⁊ calidos
flegmones: ſeu etiam talia exiſtentia repcu-
tit reumata. ⁊ exinde vero ſiccatiuū exiſtere:
ꝓpter quod herpetum bonū eſt farmacum et
vlcerum ⁊ alioꝝ: euidentiſſimū vero flegmo-
noſorum reumatorū. ¶ Eſt autem ⁊ ſanguino B
ſorum vulnerū cōſolidatiuum. Iuuat vero ad
vlcera que in auribꝫ: ⁊ ſi plus in eis ſufficiēs
fuerit id ſiccat. propter eaſdeꝫ vero virtutes:
⁊ fluxum muliebrem ſiſtit. Et diſſinteriā ⁊ ſan
guinis eductiones ⁊ quecunqꝫ immoderate
aliunde cauſatum. ¶ Ait auteꝫ Dyaſcorides C
⁊ vrinas prouocare ſtranguriantibꝫ datum.
nō tamen diſtinguit diligenter diſpoſitioneꝫ
in qua oportet dare. ¶ Dyaſcorides. Succ⁹ D
eius bibitus emoptoicis medicat̄. ventris
abſtinet reumatiſmū. Colicis ⁊ ſtranguirio-
ſis opitulatur. vrinam prouocat. morſibꝫ ve-
nenatis cum vino bibitus medicatur. ¶ Cū E
vino coctus ⁊ melle vulnera noua curat. pe-
riodicis febribꝫ ante vnam horam acceptus
maxime prodeſt ſuppoſitum. ¶ Fluxū mulie F
ris ſtringit. Doloreꝫ aurium cōpeſcit. San
guinem reijcientibꝫ ſubuenit. Herpetas cu-
rat ⁊ fiſtulas. Ignem ſacrum extinguit. Tu-
mores ⁊ duricies impoſitū ſpargit. Recētibꝫ
vulneribꝫ maxime prodeſt. Proſerpinata fe-
mina omnia ſimiliter facere poteſt: q̄uis vir
tutem minorem habeat.

Capitulum. cclxxvij.

p Ulmonaria. Pādecta. Pulmonaria herba ē ſatꝫ minuta: ꝛ mollia hñs folia: ꝛ q̄ſi formā pulmonis: in locꝭ humidis naſcēs. quā quidā pepanū vocant.

Operationes

A ¶Ad oia vitia pulmōis ꝓfert bibitū ꝛ empla

ſtratū. ¶Elixatura eiꝰ cum vino cōfert peripleumoniaticꝭ ꝛ aſmaticꝭ. ¶Coctus ex aq̄ cū oleo aceto ꝛ melle iocundiſſime ſumitur. ¶Confert tuſſientibꝰ ꝛ ad pectus fluxibꝰ. B C D

Capitulum. cclxxviij.

p Runa latine ꝛ grece. arabice guas. Iſidorus. Pruna a latinis ob colorem ſic ſunt appellata. Cuiꝰ generis melioꝛa ſūt damaſcena: ac oppido damaſco ſic dicta. Unde priꝰ arboꝛ ipa eſt aſportata. ¶Ariſtoteles in libro de plantis. Fructuum quidam ex carne ꝛ oſſe et grano cōpoſiti ſūt vt pruna. ¶Palladiꝰ libro. xij. Pruna ſiccantur in ſole per crates loco ſicciore depoſita: hec ſunt que damaſcena dicunt. Alij in aqua marina vel muria feruente recentia lecta pruna demergunt: ꝛ inde ſublata. aut in furno tepido faciūt aut ī ſole ſiccari. ¶Johes Meſue cap. de prunis. Pruna alia ſunt alba. alia citrina. alia rubea. alia nigra. ꝛ ex eis quedā ſunt muza que ſunt ad alterandū magis. quedam dulcia que ſunt ad ſoluendum ventrem magis: ꝛ omnia alterāt. ꝛ ſolutionē faciunt. plus tamen ꝛ minꝰ. Damaſcena vero ꝛ armena in omnibꝰ illis ſunt foꝛtioꝛa. ꝛ humida quidem plus faciūt illud q̄ꝫ ſicca. ꝛ ſicca minus coꝛrumpūtur in ſtomacho q̄ꝫ humida. ſūt enī humida ad coꝛruptionem ꝛ putrefactionem conuertibilia. Dulcia ſunt inter calidum ꝛ frigidum. declinant tamē ad latus frigiditatꝭ. ꝛ ſunt humida in ſecūdo gradu. Muza vero frigide ſunt in ꝓncipio ſecundi: vt poſtea habetur. Et alia quidem ſunt lauatiua et refrigeratiua ꝛ lenitiua. Rectius cum quo miſcētur ei addit eaꝝ operationi: ſunt tamarindi ꝛ ꝓprie ſcḋm modos infuſionis notos ꝛ caſſia fiſtula ꝛ tereniabin ꝛ viole cōdite ꝛ ſimilia. Et fit cum aqua earum ſyrupus iuuamēti noti. Et ex carnibꝰ earum fit electuarium bonum. Armeni quoq̄ꝫ arboꝛem prunoꝝ ꝑfoꝛāt ſubtilem in longitudine palme ex duabꝰ vel tribus partibꝰ: ꝛ intermittūt fruſta ſcamonee; ꝛ ſigillant luto. ꝛ ſunt fructꝰ illius arboꝛꝭ ſolutiui ſufficiēter: ꝛ faciūt ſophiſticatiões alias in arboꝛibꝰ alijs.

Operationes

¶Johānes Meſue. Solutione educit coleram: ꝛ danſ in egritudinibꝰ colericꝭ ꝛ alterāt maliciā eaꝝ: ꝛ ſoluūt maliciā ex q̄ fiūt: nocēt tamē ſtomacho: ꝛ ſunt pauci nutrimēti. Doſis aque earū potio eſt circiter libram vnam A
cum zuccaro. ¶Dyaſcorides capitu. de prunis. Prunum recens ventrē ſoluit. ¶Sto. B C

macho contrarium iudicatˀ. ſed omne hoc in
cõmode celerius digeſtionem ſinit ſicca nõ
tantam maliciam prebent. quidam ſicca co-
cta aluum ſtringere exiſtimant. quod Galie-
nus non immerito falſum eſſe contendit.

D ¶ Quis eni neſciat ex paſſo diſcocta vl' mul
ſa ſolutionẽ ventris operari: maximeqꝫ pfice
re ſi decoctum ipm cui ſuccus admixtus eſt
ſorbetur. Facit tamen ipſe ſuas differentias
diuerſi generꝫ in prunis: vt ſyriaca tantũ pu-
tat minus aluum mouere eo ꝙ ſint ſtiptiora.

E ¶ Hyſpana vero plus ſoluere ꝙ ſint dulcio-
ra ex oibꝫ prunis: que maiora ꝛ lata ſunt.

F ¶ Idem quoqꝫ tenera et digeſtiõis faciliora
ꝛ ventrem molliendo accõmoda pſumit mi-
noribꝫ omnia ineſſe contraria.

G ¶ Eſt ꝛ agreſte prunum auſterioris fortiorisꝫ
qꝫ virtutis. hoc ſiccum etiã diſſintericos cer
tum eſt adiuuare. gũmi huiꝰ arboris potatũ
calculos frangit. cum aceto tritum ac illini-
tum faciei lichinas optime purgat: et curat
aqua in qua folia pruni cocta ſunt gingiuas
ꝛ vueam et ſimilia colluẽdo defendit. Sed
in vino decocta vehementius proſunt.

H ¶ Radices itemqꝫ cortex eandeꝫ ſtipticã ha
bent poteſtatẽ que in folijs eſt conſtituta.
¶ Serapion hec eadem dicit que dicta ſunt
ſm Dyaſcoridem.

Capitulum. cclxxix.

P Runella latine ꝛ grece. Prunella eſt
herba ſilis ozimo: flos q̃ſi lauendula
ſed groſſiora: folia ꝛ flores vtuntur.

Operationes.

¶ Succus iſtiꝰ herbe mixtꝰ cũ oleo roſaꝝ ꝛ A
timpora inunctum ſedat ſoda. ¶ Hypocras. B
Succꝰ cũ vino ſumptꝰ tollit morſuꝫ veneno
ſoꝝ. ſuccꝰ iſtiꝰ herbe curat alcolã: ꝛ ꝓfert ſqui
nãtie. ¶ Et ad oĩa vitia oris ꝛ gutturꝫ conue C
nit. eãdẽ etiã opationẽ hꝫ aq̃ eiꝰ diſtillata.

Capitulum. cclxxx.

P Ix latine. arabice affeff ſiue terf vel
teſt. Pandecta. Sciẽdũ ꝙ pix fit ex
arbore ligni aryn. ꝛ ẽ arbor ſcerebin
vel deda. ꝛ eſt cedrus vel pinus maſculꝰ cuiꝰ
fructus dicunꝶ coni. eſt ex ea humida ꝛ ſicca
¶ Serapion lib. aggrega. ca. Teſt. auctori-
tate Dyaſcoridis. Et humida colligiꝶ ex ar-
boribꝫ ligni aryn. i. maſculi pini: ꝛ profert fru-
ctũ paruũ: et ex eo fit lumẽ. Et melior ex ea
eſt alba ſplendens leuis ꝛ munda.

Operationes

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

A ¶ Gal.viij.ſim.far.cap.pix ſm trāſla.grecam
Pix q̄ q̄dē ſicca ſiccat ⁊ calefacit ſm tertiā
ſbſtantiā cōmēſurat̄ ⁊ plus ſiccare nata ē q̄
calefacere q̄ liq̄da ecōtrario calefacit pluſq̄
ſiccet.hʒ aūt q̄d ſubtiliū partiū q̄ aſmaticos
B ⁊ empticos iuuat.¶ Et hʒ q̄dē q̄d digeſtiuū ⁊
dyaforeticū ſicut ⁊ ſm guſtū ſubamaꝝ q̄d et
C acre.¶ Ita aūt leproſos vngues educāt mix
te cū cera.⁊ empetigines expurgāt.digerūt
aūt duros ⁊ indigeſtos hūores oēs q̄n ponū
tur i cataplaſmatib᷒.fortior ſᵒ ad oīa talia
eſt liq̄da.dura vero ad hec quidē peior eſt.
D ¶ Ad ꝯſolidatōnē ꝗ̄ vulneꝝ magꝭ idonea.pa
lam ꝗ̄ ex his eſt q̄m q̄d copioſuʒ humiditatis
E calide cōmixtū eſt pici liq̄de.¶ Piceleū.i.ole
um picis. Fit ex pice hūida q̄n coq̄tur.⁊ eſt q̄
dā ex ea q̄ ē ſilis viſco viſcoſitate ſua ⁊ noīaꝛ
viſcoſa. Et eſt alia q̄ ex tota ſicca eſt.⁊ meliꝰ
or ex ea eſt illa q̄ eſt pura tenax ⁊ odorifera ſi
milis reſine pini.ſapor huꝰ eſt acutus ⁊ fere
amarus. Et virtꝰ eius eſt ca.in.iij.gra.et de
ſiccatio eſt plus q̄ calefactio ipſius.

Capitulum.cclxxxj.

Pix liq̄da. Pandecta.ca.ccclx. Dic
P tan arabice.grece alkitran.latine ve
ro oleū de ſcerbin.⁊ eſt pix liq̄da.que
idiomate nr̄o vocaꝛ pecula. Sera.li.ag.ca
bitran:id eſt pix liq̄da:⁊ eſt oleuʒ qḋ egrediꝛ
de ſcerbin. Et ſcerbin due ſūt ſpecies. Una
earꝫ eſt arbor magna.⁊ eſt genꝰ abietꝭ.⁊ eſt ex
ea alkitran hñs fructū ſimilē fructui cipreſſi.
niſi q̄ eſt minor eo multū.⁊ ſecunda eſt arbor
ſpinoſa hñs ſimilitudinē cū arbore iuniperi.
⁊ magnitudo fructꝰ eiꝰ ē ſic grani mirti. Meli
us autē alkitran eſt illud qḋ eſt ſpiſſum claꝝ
habens odorem fortē cum horribilitate.⁊ q̄n
intingitur in eo digitus:nō cito defluit ex di
gito ꝓpter ſuam ſpiſſitudinem.et quādo ſtil
la eius cadit in loco remanet collecta:et nō
expanditur. Et idem auctoritate Gal. Spe
cierū ſcerpin cōplexio ē ca.⁊ ſic.in.iij.gradu.
ſed olei qḋ extrahiꝛ ex arbore ſua ſubſtantia
eſt ſubtilis.⁊ virtꝰ eius ē calida ⁊ ſicca in q̄r
to gradu:ſed plus calefacit q̄ ſiccet. Lignū
ſcerbin nominaꝛ lignū mortuoꝝ:q̄ cōſeruat
corpora mortua a putrefactione. Unde virtꝰ
eius deſiccat ⁊ cuſtodit corpora mortuorū.et
deſtruit quod eſt ibi de humiditate.

Operationes

¶ Serapion. Pix liquida cuſtodit corpora A
mortuorū.⁊ oleum eius occidit pediculos et
lendines ⁊ lumbricos ⁊ vermes qui ſūt in au
ribus. Et quando cum eo fit naſcale corrum
pit fetum:et excludit mortuum.
¶ Et q̄n linitur virga i hora coitus deſtruit B
conceptū.⁊ ꝓpter hoc eſt ex verioribꝫ medici
nis ⁊ fortioribꝫ ad ꝓhibendū impregnationē
adeo q̄ accidit ei qui vtitur eo vt fiat omni
no ſterilis.etiam quādo diſtillaꝛ ex eo in den
tem corroſum ſedat dolorem ⁊ frangit dentē
et aufert liuorem qui fit ſub oculo.
¶ Alkitran:⁊ eſt illud quod eſt compoſitū ex C
eo qḋ colligiꝛ in lana:quādo ſup ipm ſuſpen
ditur ⁊ decoquitur.⁊ ſubtilius alkitran ⁊ mi
nus acutum.⁊ reſiduum quod remanet eſt al
kitran.⁊ eſt illud quod ē de eo ſpiſſum:⁊ groſ
ſum.⁊ eſt ſicut illud quod remanet ex ſpiſſitu
dine olei.⁊ ideo alkitran propter ſui groſſici
em mordicat ⁊ aperit.et propter hoc alkitran
curat apoſtemata.⁊ eſt pix liquida.
¶ Sed grani ſcerbin virtus eſt temperata D
adeo q̄ poteſt comedi:niſi quia facit ſodaʒ ⁊
mordicat ſtomachum.
¶ Et idem auct. Dyaſ. Alkitran eſt quod cor E
rodit ⁊ incidit corpa viuentiū:⁊ cōſeruat cor
pora mortuoꝝ.⁊ ſi fiat pheretrum in quo re
ponatur corpꝰ defuncti ex ligno ſcerbin:ſer
uat corpꝰ defuncti a putrefactiōe.et propter

Universidad
Biblioteca Pú

hoc nõminãt ipm̄ ꝙdã vitã mortuoꝝ. ⁊ alki-
tran adurit plantas ⁊ coria ꝓpter neceſſitatẽ
ſue caliditatꝭ ⁊ deſiccatiõis. et abſtergit ma-
culas oculi qñ bibitur cũ rob et ſale pauco.
cõuenit morſui ſerpentꝭ. ⁊ qñ linitur ſup ele-
phantiam cõuenit: ⁊ fit criſtere cum eo: ⁊ oc-
cidit lumbricos paruos.

Capitulum. cclxxxij.

p PAnis. Iſidorꝰ. Panis dictꝰ eſt eo ꝙ
cũ omĩ cibo apponat̃. Panis enĩ ci-
barꝰ eſt qui ad cibuꝫ ſeruis dat̃ non
delicatꝰ. Fermentatꝰ dicit̃ fermentꝭ cõfectꝰ.
Azymꝰ autẽ nõ fermentatꝰ. Nã azymꝰ eſt ſi-
ne fermento ſincerꝰ. Acrizimꝰ autem leuiter
fermentatꝰ: q̃ſi acro azymꝰ. clibanicꝰ in te-
ſta coctus. Rubidus aũt recoctus ⁊ rubefa-
ctus. Subcinericꝰ ď cinere coctꝰ ac reuer-
ſatus idẽ ⁊ focacius. Sfungia ď panis aq̃
diutius laxatꝰ. ſimilã modicã fermẽtũq; mo-
dicũ accipit. ⁊ hꝫ humectatõis pluſ q̃ oĩs pa-
nis. ꝓpter qđ ⁊ ſfungie nomẽ accepit. Placete
ſũt ꝙ de farre fiũt q̃s alij caudã liba dicũt: eo
ꝙ libeãt ⁊ placeãt. Dulcia ſũt opiſ piſtorũ ge-
nera ſic a ſapore dicta. melle enĩ aſpſa ſumũt̃
Actor. Collirida ď panis q̃dratꝰ de ſimila
factꝰ in ſartagine cũ oleo frictus. vel modicꝰ
panis triangulus. Lagana ſunt panes lati
ac tennes. Criſta eſt panis ſupficies.

Operationes

A ¶ Aui. Panis vt comedat̃ oportet ꝙ ſit mun-
dus ſallitꝰ. maſſaꝫ bñs ꝯfectã: fermẽtatꝰ: be-
ne decoctꝰ ne comedat̃ calidus: ſꝫ vna nocte
ꝑmanẽs. Calidus enĩ nõ eſt apud naturã re-
ceptibilis. ¶ Et acceptio eiꝰ ꝙ eſt de furno et B
reliq̃ꝝ ſibi ſimiliũ eſt mala. Panis de ſimila
melior eſt ⁊ mũdior ac nutribilior q̃ aliꝰ. Eiꝰ
nutrimentũ meliꝰ eſt: ſed tardiorꝭ penetratio-
nis. ¶ Opirus aũt ꝙ eſt plurimi furfuris velo- C
cis eſt penetratiõis: ſed nutrimenti minoris
ac deterioris. ¶ Ille vero ꝙ nõ bene coquit̃ D
eſt plurimi nutrimẽti. ⁊ ſilr qui paꝝ habet fer-
menti. ſed eius nutrimentũ opilat niſi illos ꝙ
plurimi ſunt exercitij. huiꝰ generis eſt panis
de patella. nam eiꝰ interior pars raro bñ coq-
tur. ¶ Emplaſtrũ ex pane factũ calidiꝰ eſt q̃ E
ex frumẽto panis: ex frumẽto nouo velociter
impinguat. ¶ Panis de frumẽto cũ mellicra- F
to ſiccisq; cõuenientibꝫ valet apoſtematibꝫ ca-
lidis. lenit enĩ ⁊ infrigidat ea. Panis cũ aq̃ ⁊
ſale decoctꝰ ⁊ empetigini infuſus cõfert. Eſt
quidẽ velocis digeſtiõis ⁊ tarde deſcẽſionis
¶ Panis opirus eſt lenitiuus nature. fermen- G
tatus quoq; ventrem lenit: ⁊ azymꝰ ſtringit.
Similiter in patella coctꝰ et antiquꝰ panis
ſiccus ventrẽ ſtringit. ¶ Iſaac in dictꝭ parti- H
cularibꝫ. Panẽ tritico calidiorẽ dicimꝰ: cuiꝰ
diuerſa ſunt nutrimẽta q̃ttuor modis videli-
cet. Primo ꝓpter farinã vnde factꝰ eſt. Scđo
ex artificio ſui. Tertio ex igne a ꝙ coctꝰ eſt.
Quarto ꝑ qualitate qua ſumit̃. Farine mo-
dus trifariam diuidit̃. Primꝰ ꝓpter eſſentiaꝫ
ſui. Scđo ꝑ qualitate molitoris. Tertiꝰ ſm̄
breuitatem vel longitudinẽ tpis ex quo mo-
la contrita eſt vt ſuperiꝰ dictũ eſt. Panis q̃n-
to mundior eſt: tanto pluꝭ nutrimẽti ꝯpurio
ris egeſtionis. ¶ Diuerſitatis panis ex arti- I
ficio ſui duo ſũt modi. vel ex forma vel ex ar-
tificio ſimpliciter. Forma autem triplex eſt.
magna: parua: media. Magna medulle pluſ
habet. corticem vero ſubtiliorem ⁊ duriorẽ.
Cortex preterea parum nutrit. ⁊ eſt ad dige-
rendum durus. humiditatem egeſtionis ex-
ſiccat vnde ⁊ ventrem conſtipat.
¶ Medulla groſſa eſt ⁊ viſcoſa ⁊ inflatiua. fle- K
gma viſcoſum generans. Panis parui ⁊ ſub-
tilis interiora ignis ꝑforat: ⁊ humiditatẽ me-
dulle exſiccat. vnde parũ nutrit ⁊ tardiꝰ dige-
ritur: ⁊ ventrẽ cõſtipat. maxime ſi eſtus ſit in
primo vel ſecũdo die poſt decoctionẽ.
¶ Unde Hypocrates. Panis magnꝰ ⁊ groſ- L
ſus eſt medulle multe nutrimẽti pluris ven-
trem ſoluit. paruus autẽ ⁊ tenuis medulle eſt
pauce. nutrimẽti pauci. Egeſtio eiꝰ tarda eſt
ventrem cõſtipat. Qui autẽ menſure medie
eſt in forma: ⁊ medie eſt poteſtatis.
¶ Artificium panis quattuor diuiditur mo- M
dis. Eſt enĩ panis q̃ntũ expedit fermẽti: tan-
tũ bñs ⁊ ſalis ⁊ bene confectꝰ. ⁊ ſicut oportet

coctus. Eſt panꝫ fermentat⁹ ⁊ coctus: et i ceteris a neceſſaria tēperātia iminut⁹. eſt bñ F fermētū ex ſale vltra q̄ ſatiſ eſt. ¶ Eſt azym⁹ ⁊ ſale carens. Prim⁹ q̄dē moderatioꝛ eſt in oībus bis ſupradictꝭ. in ſtomacho pfecte digeritur: ⁊ ſanguinē in coꝛpe clariſſimū generat. vnde nature ꝯfoꝛtat actionē: ꝓpterea cōmodus eſt q̄ quieti ſunt ⁊ delitiaꝝ delectatōe viuūt. Et eis q̄ꝝ digeſtio defectū patit vt ſenioꝛ ⁊ egritudīes exeūtiū. Ars ei exbibita ex
G teri⁹ ſufficit nature laboꝛāti interi⁹. ¶ Exercitātib⁹ aūt laboꝛātib⁹ nō adeo ꝯueniēs eſt ꝑpter ſuā ſubtilitatē ⁊ facilitatē diſſolutionis ex mēbris coꝝ. Panis fermētat⁹ modicū babēs ſalis nec bñ coct⁹ viſcoſitatē ḡnat ⁊ groſſitatē. vñ durioꝛ ē peioꝛe tardioꝛ, ꝓpter h̄ apt⁹ eſt exercitātib⁹ ⁊ laboꝛātib⁹. Naꝫ abundātia caloꝛis coꝝ eſt cā foꝛtitudinis ⁊ digeſtionis. Sed q̄ fermēti ſaliſq; ſupfluū babuerit minimū nutrit ⁊ ꝯfoꝛtat. vir⁹ eni ſalis būiditateꝫ ei⁹ deſiccat: fermētū cōiūctionem rarificat.
H ¶ Azym⁹ ſilr minimū nutrit ⁊ duriſſime digerit tardiſſimeq; egerit, ꝓprietatē bꝫ opilationē ⁊ ventoſitatē generādi. Idcirco incōueniens eſt oīb⁹ naturis: niſi raro eis q̄ maxime laboꝛib⁹ exercentur vt meſſoꝛes ⁊c.

Capitulum. cccxxxiij.

Rapa. Iſidorus libro ety. Rapa dicta eſt a rapiendo: id eſt comprebendēdo. Eſt autem radice amplioꝛ napo: ſapoꝛe dulcioꝛ ⁊ folio tenui. Palladius libro. iiij. Semen braſice vetuſtum mutatur in rapaꝫ. Idem in libro. viij. In menſe iulio ſerenda ē rapa ſolo putri ⁊ ſolatri in ſicco nec ſpiſſo: locis bumidis ⁊ campis letatur. Napus autē in ſicco ac ꝓprie tenui deuexo et ſabuloſis melioꝛ naſcitur. loci ꝓprietas vtriuſq; ſemen ī alterum mutat. Nam rapa in alio ſolo ꝑ biennium ſata mutatur in napos. alia vero napus trāſit ī rapam. Subactum ſolū ſtercoratum verſatūq; coquunt quod ipis et ſegetibus proderit: qui ibi anno eodem ſeritur. Iugo raparū quattuoꝛ ſextarij. napi autem quinq; ſufficiūt. Si ſpiſſe ſunt interuelles aliquas vt cetere roboꝛent: vt vero in ſemia maioꝛa rediganꝫ erucam rapam folijs oīb⁹ purgas: ⁊ ad dimidiū digiti craſſitudinē in caule ſuccides. Tunc in ſulcis diligenter ſubactꝭ octonis digitꝭ ſeparatā obrues. iniecies terram ⁊ calcabis ita magna naſcetur.

Operationes.

¶ Rapa eſt napus validiſſim⁹: cōturbat coꝛpus ⁊ deducit. Sed ſemen ei⁹ cōtra venena in potum dat. Rapa ſi frequēter comedatur inflationē ſtomachi facit. Semen ei⁹ ex vino tritum valet cōtra moꝛſus ſerpentū. A

¶ Dyaſcoꝛides. Radix rape bona eſt. ⁊ ſi ventrem inflat: coꝛpoꝛi tamē ſuccum addit: ventremq; ſtimulat. Eius elixaturā fomēto podagris ac pernionib⁹ preſidiū eſt. ipaq; trita ⁊ impoſita bec omnia facere poteſt. B

¶ Cima ei⁹ elixa ⁊ comeſta ē diuretica. ſemē eius ex vino bibitū vulnerib⁹ venenatiſ proficit. Itaq; ſemen ī rapis calidū ac feruens videtur: ⁊ ipe paulo ſolutioꝛes credunt. Sed quo minus caloꝛis poſſident molliendi poteſtatem eo foꝛtioꝛem continent. C

¶ Idem radix inflat: ⁊ ſemen in bomine generat vel augmentat. Agreſtis rapa locis ſiccis naſcitur: fruticem collectum faciens cubiti longitudinem babens multaſq; virgellas. Folia lenioꝛa ⁊ in modum digiti groſſa. Semen ei⁹ in folliculis eſt concluſum nigꝝ ⁊ fragile. quod fractum babet intus coloꝛeꝫ album. itaq; faciei miſcetur albamentis vel etiam totius coꝛpoꝛis. D

¶ Iſaac. Calida eſt in ſecundo gradu. bumida in primo: dure digeritur. Mollem in- E

flatiuam carnē facit, ꝑpter ſui ventoſitatē ꝓ⸗
inde coitū ſuſcitat. flegma augmētat. ¶ Uti⸗
lis aūt eſt ſi bis cocta vtraqꝫ aqua reiecta co
quaꝛ cū pinguiſſima carne. Idem. Cuius iu⸗
F re ſi pedes podagricorum loti fuerint dolori
mitigationē pꝛeſtat. ¶ Gal. li. ij. de cibis cap.
de rapa. Multiformiter aūt ⁊ hanc hoīes
ꝑparant vſqꝫ ad hoc ꝙ cōponunt eam cū ga
ro ⁊ aceto vt habeant ꝓ vſu ꝑ totum annum.
Chimum autem reddit in corpore groſſiorē
cōmenſurato. propter quod ſi abundauerit
quis in vſu ipſius. ⁊ maxime ſi quis deficien
ter in ventre digerens ipam cōgregabit vo⸗
catum crudum chimum.
G ¶ Ad ſeceſſum autem ventris neqꝫ cōtraria⸗
ri vtiqꝫ neqꝫ cōferre dicat quis ipam. ⁊ maxi
me qn̄ decoquitur bene. indiget enī ipa ⁊ am
pliori decoctione. fit autē optima bis elixa⸗
ta ſicut dictū eſt prius de caulis ꝑparatione.
ſi aūt crudior ſumaꝛ indigeſtibilis eſt: ⁊ infla
tiua ⁊ mala ſtomacho. qn̄qꝫ autē ⁊ mordica⸗
tiones operatur ſc̄m ventrē. ꝑ aquā autē eli⸗
xatam admirabar vtiqꝫ ſi minus aliqua ho⸗
H mogenearū plantaꝝ nutrit. ¶ Et idē li. vi. de
ſim. medicinis ca. gengulidis ſiue rapa ipſa
⁊ ſemē ad libidinem incitat inflatiui ſpiritus
generatiua exiſtens.

Capitulum. cclxxxiiii.

Aphanus. Iſi. Raphanū grece nos Robõ
r radicē vocam⁹: eo ꝙ tot⁹ deorſuꝫ ni
titur cū reliq̄ olera magis in ſūma ꝓ
ſiliant: hui⁹ ſemīe macerato Palla. li. iiij. In
menſe marcio raphanos aliq̄ ſerūt q̄bꝫ vtunꝛ
eſtate. Idē in li. ix. Raphanū vt iā ꝑdictū eſt
ſicut ⁊ braſicā ꝯſtat eſſe vitibꝫ inimicā. Nā et
ſi circa ſe ſeranꝛ natura diſcordāte refugiūt.
Aui. Raphanus habet lignū calidū ⁊ humi
dū in ꝑmo. Semen ca. in. iij. fortius eſt ſemē
deinde cortex. poſtea folia. deinde caro.

Operationes.

¶ Radix ei⁹ a ieiuno comeſta vel potata ꝑut A
antidotū magnū adiutoriū eſt ſanitatꝫ ⁊ tuta
mētū corpis: ſed ad inflationē facit ⁊ ruct⁹ fe
tidos. ¶ Fruct⁹ ei⁹ vrinā mouet. Uentrē de⁸ B
cocta malaxat: ⁊ i cibo ptiſicꝫ ꝓdeſt. Toracꝫ
flegmata purgat. Cū oximelle accepta vomi
tū mouet. Cū melle mixta putredinē curat.
Liuores tollit. Uim fungi venenoſi cōpeſcit
¶ Cōtra viperaꝝ morſus ꝓficit. Semen cū C
aceto datū ſplē minuit. hydropicꝫ ac ſplene⸗
ticꝫ i modū cathaplaſme impoſitū ſubuenit.
¶ Radix i aceto ac melle cocta ſi gargarizeꝛ D
ſynaticos curat. Folia ei⁹ ꝯtuſa ⁊ ipoſita do
lentibꝫ articulis ꝓſūt. ¶ Raphano calidā eē E
virtutē oīm medicoꝝ opiniōe ptꝫ: ſꝫ nob ex
vſu intelligere licet. nā cū ceterꝫ cibis come⸗
ſta: iō in ſtomacho ruct⁹ efficit ſolus. q2 in eo
coquiꝛ ꝑma. ¶ Capillos ab iīuria alopicie re F
ſtituit cū melle. ¶ Succ⁹ etiā grauedinē au⸗ G
riū inſtillat⁹ emēdat. ¶ Egyptij reges in q̄bꝫ H
erat ſtudiū ſcrutati corpa mortuoꝝ ⁊ cās va
litudinū occulta fide recognoſcere. et in ipo
corde vitiū naſci ꝓdiderūt. ¶ Semie rapha⸗ I
ni cū melle trito ⁊ ſūpto ſuſpiria mitigāt. Tuſ
ſis arceꝛ. Sola cū ſale ſūpta vētrꝫ aīalia ex⸗
tinguit. vētrē ſtimulat. vrinā ꝓcitat. Puerpe
ris copiā lactꝫ acq̄rit. ¶ Nulla res fortius vri K
ne difficultatē ſoluit. vl feīaꝝ impat mēſtru
is. raphan⁹ comeſta ē cuſtomacha. p⁹ cibos
ſūpta digerit eructuatōēs facit. Cocta et eſa
tuſſiētibꝫ ⁊ pituitātibꝫ ſtōachi medeꝛ ¶ Coriū L
ei⁹ cathaplaſmis adhibitū cū melle paſcētia
vulnera curat. ¶ Liuorē ipoſita tollit. Mor M
ſibꝫ venenatꝫ occurrit. Lētigines purgat Bi
bita mēſtruis impat. Semē ei⁹ bibitū ē diu⸗
reticū Splenē tremiſcere faꝛ ¶ Elixū cū oxi N
melle gargariſmo ſynāticꝫ qꝫ opitulaꝛ. Cera⸗
ſa q̄ꝫ pūcto accepta ſtatī medeꝛ. Deꝛ cōcauo
īmiſſa. vel gingiuis fricata. dolorē eius mire
ſedat. ¶ Eſt aliud gen⁹ raphani qđ multi ar⸗ O

Universidade
Biblioteca Pública

moratiā dicūt hūs folia lapſane ſilua. cui⁹ ra
dix oblonga eſt ac tenera. de q. ſ. ſupra dictū
eſt. ¶ Pla. Raphan⁹ ca. ē ⁊ ſic. in. ij. gra. Vir-
P tutē hꝫ incidēdi: diſſoluēdi. ex eo fit cōpedēs
oximellis ꝯ q̄rtanā: ꝯ q̄tidianā: ꝯtra duriciē
ſplenis. ¶ Herba ipſa cocta ī vino ⁊ oleo ſple
Q ni cathaplaſmet. pectini cathaplaſmata ſtrā
guiriā ⁊ diſſinteriā ſoluit. ¶ Ypocra. Capil
R los mulierꝝ deſtuos raphani iubet fricari: et
ꝯ tormēta vulue ſup vmbilicū imponi. Redu
cūt ⁊ cicatricē ad colorē. Semē impoſitū ex
S aq̄ ſiſtit ea q̄ fagedenas vocāt vlcera. ¶ De-
mocrit⁹. Ventrē h cibo putat ſtimulari. ⁊ ob
id fortaſſe voci nocere tradiderūt aliq̄. folia q̄
dūtaxat ī oblōgis naſcūt aciē oclorꝝ excita-
re dicitur. vbi ꝓ ſo acrior medicia admota ſit.
viſopū dare ptin⁹ impant. Hec antipatia eſt.
Aurīū ꝓ ſo grauitati raphani ſuccum inſtillant.
T ¶ Papi. Humectat ⁊ diſpgit flegma auctori
tate ſua. Folia tū ei⁹ min⁹ auſtera ſunt. radix
V trita ī vino nauſeā ꝓuocat. ¶ Pli. lib. xx. Ra-
phani ſtōachū purgāt. pituitā extenuāt. vri-
nā ꝯcitāt. Eſt eſtiuoſus in italia: ⁊ aromatiā
vocāt ſatiuā. Satiui decocti mane ad tres
ciatas poti calculos cōminuūt ⁊ eijciūt. Ad
tuſſim q̄ꝫ ieiunis raphan⁹ ꝓdeſt ī mane cum
melle. Semē ei⁹ toſtū deinde ꝯtritū cū melle
ſuſpirioſis valet. Ideoqꝫ ꝯ venena ꝓdeſt.

Capitulum. cclxxxv.

r Adix. Platear⁹. Radix ē herba cu
ius ſimili noīe appellat. ⁊ eſt ca. ⁊ ſic.
in. ij. gra. Virtutē raphano ſimilem
habet. Et ꝯtra eaſdē cauſas valet eodē mo-
do: ſed nō efficax eſt. Itaqꝫ cum in receptiōe
inuenit: pōt poni radix raphani ſi radix non
habeat. Palladius li. x. In auguſto menſe
vltimo ſiccioribꝫ loc radices cōuenit ſeri: q̄
hyeme miniſtrēt vſum. Amant terrā qualem
rapa pinguē ac ſolutā ⁊ diu ſubactā. tophum
vero reformidāt ⁊ glareā. Gaudent celi ſtatu
nebuloſo. ſerendi ſunt aūt grandibꝫ ſpacijs ⁊
alte foſſis. melioreſqꝫ ꝓueniūt ſi ſerant in are
nis poſt nouam pluuiā niſi forte poſſint riga
ri. quod ſatum eſt ſtatim leui ſarculo dꝫ ope-
riri. ſed tū nō ingerēdū eſt: ſed potius palee q̄
inde fungoſe ſunt. ſuauiores aūt ſūt: ſi eas aq̄
ſalſa frequēter aſpgas. Radices feminini ge
neris putant que min⁹ acres ſunt. habentqꝫ
folia latiora lenia ⁊ cū iocunditate virentia.
ex his ergo ſemina ſunt colligenda. Maio-
res fieri credunt ſi ſublatis omibꝫ folijs ſolo
tenui caule demiſſo: ſepe terr opiant. Si ex
nimis acra dulcem fieri velis ſemē die ac no
cte melle aut paſſo macerabis.

Operationes

¶ Iſaac. Radix eſt ca. in. iij. gra. ſic. in. ij. mi- A
nus q̄ rapa nutrit ꝓpter acumē ſuū: qḋ forti⁹
eſt acumine rape. Nutrimentū eius eſt durū
⁊ groſſum digeſtioni ſtomachi nociuū et in-
cōueniens dentibꝫ ac oculis ⁊ gule oībuſqꝫ
doloribus vulue. ¶ Scdm vero medicinam B
cōuenit. ſcdm cibum manducata tortiones et
inflationē facit: ⁊ illaudabilis ſtomacho ſit.
Quod teſtatur ructatis ei⁹ qui maxime ſit
ante cibum. eleuat enim ⁊ deſcendere prohi-
bet cibum ad locū coctionis. Ideoqꝫ ſit cau
ſa indurate digeſtionis. naturaleqꝫ ꝟtutē in-
bibet. cibū expellēs in ſupiori pte: ex q̄ re ſit
vomitus maxime his q̄ ventoſitatē in ſtoma
cho habent ex ꝯſuetudine. ¶ Que tū poſt ci- C
bum accepta minorem agit ventoſitatē aſcē
dentem ſuperius. quia cū grauitate ſua deſcē
dit inferius: deponitqꝫ cibum in coctiōis lo
cum. Et vt oportet digeritur vnde cauſa cō-
fortande ſecunde digeſtiōis efficitur. hec eſt
gratia ſue coctionis: que nō habentibꝫ ven-
toſitatem accepta poſt cibum impedit.
¶ Proinde ſi quis eam vult accipere pro vo- D
mitu ante cibum ſumatur. ſed propter ſupple
mentum ſecunde ac tertie digeſtionis: poſt
cibum manducetur,

E ¶ Itē radix cōburit̄ ⁊ puluerizat̄ ſup vlcera
hūida: mūdificat ⁊ deſiccat illa. Et putāt ali
q̄ ꝙ exprimat̄ ſucc⁹ ei⁹ ⁊ det̄ i potu cū vino. et
ꝯueīat medicis mortiferū. ⁊ ſemē ei⁹ etiā fac
hoc. Nos aūt experti ſum⁹ multotiēs de hac
plāta: ꝙ q̄n coq̄t mltū cū ſuc ordei donec diſ
ſoluat̄ i decoctiōe ⁊ det̄ i potu hꝫ magnā effi
caciā i egritudib⁹ pectorū antiquis q̄ fiūt ab
F hūorib⁹ groſſis. ¶ Et idē auc. Ruffi. Raffan⁹
ꝯfert flegmati: ⁊ puocat vomitū: ⁊ ē mal⁹ ca
piti ⁊ oculis dētib⁹ ⁊ palato: ⁊ corrūpit cibū.
Et ē ꝯueniēs oīb⁹ egritudib⁹ mlier̄. gn̄at vē
toſitates i ſupiorib⁹ ptib⁹ ventrꝫ. Et illud au
cto. Humax ꝑpter ſuā maliciā eſt veloc̄ pu
G trefactiōis ſue ſubē. ¶ Et idē auc. Raſis. Di
xit mihi q̄dā amic⁹ me⁹ ꝙ expt⁹ eſt h̄. ⁊ inue
nit verū. Diſtillauit ei aquā radicꝫ raphani ſu
per ſcorpionē. ⁊ iuenit ipm ſtatim imobilem.
deinde ꝯtinuo inflat⁹ eſt ⁊ crepuit ꝑ mediū.
Et radix ꝯuenit fe. quartanis ⁊ rigorib⁹ febri
um periodicarū ⁊ dolorib⁹ ventris.

Int⁹ hꝫ medullā candidā. extra cortices ni
gros. naſcit̄ in mōtib⁹ ⁊ locis aſpis. aliq̄n et
vmbroſis.

Operationes

¶ Sera. Raphan⁹ agreſt̄ ē hn̄s fo. ſilia lap A
ſane. ⁊ hꝫ radicē mollē: ſubtilē: longā ⁊ terre
am. ⁊ ſapor ei⁹ eſt acut⁹: cui⁹ folia ⁊ rami co
quunt̄ ⁊ comedunt̄: ⁊ ꝯuenit ſto. ¶ Virt⁹ etiā B
ei eſt viſcida ⁊ diuretica ⁊ calida. ⁊ iō in cibo
ſumpta copioſaꝫ effundit vrinā. Incitat etiā
mēſtrua feminar̄ ſto. vtilis ⁊ ex aceto data.
Pituitas glutinoſas cum melle ſūpta diſſol
uit. lūbricos latos excludit. ¶ Radix aduſta C
⁊ in puluerē verſa ad ſiccādū ⁊ purgādū vul
nerib⁹ imponit̄. Quidā ſuccū ei⁹ cū vino dāt
ꝯ venena. eadē vis i ſemine eſt ſi cū melle ſu
mat̄. nobis expertū eſt armoraciam in ptiſana
ſorbitionē diſcoctaꝫ toracis vitia ſanare.
¶ Sed raphan⁹ agreſt̄ quē romani vocāt ar D
morachion hꝫ folia ſilia folijs domeſtici. et
hꝫ radicē longā mollē. ⁊ ſapor ei⁹ ad acuitatē
declinans: cui⁹ folia ⁊ radix ſi coquant̄ et co
medent̄ cōueniūt ſtomacho. Et ei⁹ virtus eſt
calida inflatiua. ¶ Et prouocat vrinā ⁊ men E
ſtrua. ⁊ q̄n ſumitur cū melle incidit humores
groſſos et viſcoſos in pectore.

Capitulum. cclxxxvi

r Aphan⁹ agreſt̄. Dya. Raphan⁹ agre
ſt̄ iiicos duos ſiue tres ſpgit i terra
rubētes. folia rute ſīlia. radices cepe
ꝫ āpliora: quē q̄dā raphanū ſiluestrē vocant.

Capitulum. cclxxxvii.

r Adicula. Pli.li.xix. Radicula ē her
ba lauādis lanis apta ad h̄ ſuccū h̄z
mirū q̄tū cādore ꝯferēs eque ꝛ molli
cia. naſcit̄ vbiq̄ȝ ſatiua: ſȝ ſponte p̄cipue i aſia
ſiriaq̄ȝ ſaxoſis ꝛ aſperis locis. Trans eufraten
tū laudatiſſima. caule tenui ferulaceo ipſiſq̄ȝ
cibis indigenarū experito. ꝛ vnguētis q̄q̄ q̄d ſit
cū q̄ decoquat̄ oliue folio. hanc ſtruthion vel
yſatin greci vocāt. Eſtate floret. aſpectu gra
ta. vez ſine odore ſpinoſa: ꝛ caule lanuginoſo
ſemē ei nullū. radix mag̃ q̄ncidit̄ ad quē dictū
eſt vſum.

Operationes

A ¶ Pli.li.xxiiij. Tingētibꝰ ꝛ radicula ramos
p̄parat quā ſtruthion a grecis vocari dixim⁹.
B ¶ Medet̄ morbo regio ipa ḋcocta. ꝛ vii potū
Itēq̄ȝ vitijs pectoris obuiat. aluū ſiſtit. vuluaſ
q̄ȝ purgat. q̄ob rē aureū poculū vocāt eā me-
C dici ꝛ melle etiā. p̄deſt ad tuſſim. ¶ Ortopnee
p̄deſt mēſura coclearis. cū polēta vel aceto le
pras tollit: eadēq̄ȝ cū panace: ꝛ capparis radice
calculoſ frāgit ac pellit. pānos diſcutit cū or
D deacea faria ꝛ vio decocta. ¶ Miſcet̄ ꝛ mala
ginatibꝰ ꝛ collirijs claritatis cā ad ſternutamē
E ta vtiliter pauca. ¶ Lieni q̄ȝ ac iocineri eodē
mō p̄ficit. pō. denarij pōdere ex aq̄ mulſa ſa-
nat ſuſpirioſos. ſic ꝛ pleureticos oēſq̄ȝ lateris
F dolores. ¶ Pādecta. Radicula. i. cōdiſi. ꝛ pōit̄
in antidotario virili i potione ad ſcrofulas.

Capitulum. cclxxxviij.

r Ann⁹ latine ꝛ grece. arabice bauſis.
vl' buſcb ſiue bauſig. Sera.li. ag. ca.
bauſis ſiue bauſig. i. rann⁹ eſt planta
que naſcit̄ in vallibꝰ. ꝛ ſunt eius tres ſpecies.
Una h̄z ſtipitē rectū ſpinoſum ſicut arbor q̄
ḋr alebiſialich. in ramis ꝛ ſpinis ei⁹ ꝛ folia ei⁹
ſunt oblonga h̄ntia humiditatē viſcoſā q̄ que
adheret manui. Scḋa eſt fortis alba plus q̄ȝ
ipa. Tertia h̄z minora folia q̄ȝ ipa ꝛ latiora: ꝛ
declinat parū rubori. ꝛ rami ei⁹ ſūt longi. lon
gitudo ei⁹ eſt brachij vnius. ꝛ eſt ſpiſſior alijs
ꝛ eſt debilior. ſpina vero eius eſt acutior. Et
fructus ei⁹ eſt lat⁹ ſubtilis. ꝛ eſt velut inuagi
nis ſicut herba q̄ ḋr ſachidalion. ¶ Et idē au
cto. Galie. Qḋ adminiſtrat̄ ex ranno ſūt fo-
lia eius dū ſunt recentia. Et virt⁹ eius eſt q̄
infrigidat ꝛ deſiccat in. ij. gradu.

Operationes

¶ Dyaſcorides ca. de ranno. Rann⁹ frutex ē A
q̄ circa ortos naſcit̄. Hui⁹ virge ſunt longe ꝛ
ſpinoſe. folia h̄z pinguiſſima lōga ꝛ leuia. Eſt
etiā alia rannus colorē h̄ñs ſubalbidum. Et
tertia h̄ñs colorē ſubrufum: et virgulas lon-
gas cubitis q̄nq̄ȝ. ꝛ plus. hec ſpinoſe ſunt: et
minimā h̄ñt virtutē. Eius ſemē latū ē ꝛ tenue
ꝛ in folle reclusum ſicut affodilli. ¶ Idē. Om B
niū ſpecierū ranni folia cathaplaſmatibꝰ ad-
hibita ignē ſacrū corporis p̄hibēt. ¶ Sera.
Uirt⁹ ranni eſt que curat formicā ꝛ heriſipi-
lam que eſt t̄pe caliditatis. Unde q̄ñ fit em-
plaſtrum cum folijs eius curat heriſipilam ꝛ
formicā. Et dicunt aliqui q̄ quādo rami ei⁹
ſuſpendunt̄ in oſtijs ꝛ feneſtris ceſſat opera-
tio arboris cor̄. ¶ Plini⁹ li. xxiiij. Inter ge- C
nera rubor̄ rann⁹ appellat̄ a grecis candidior
frutex. Is floret ramos ſpargēs rectis aculeo-
is nō vt ceteri aduncis. Alter̄ gen⁹ eſt ſilue
ſtre nigrius rubentes ferens folliculos. hui⁹
radice decocta in aqua fit medicamentū: q̄ḋ
licium vocatur. ¶ Semen ſecūdinas trahit: D
alter ille candidior ſtringit: ſed magis refrige-
rat. collectiōibꝰ ꝛ vulneribꝰ acomodatior.
¶ Conſtantinus in libro graduum. Rannus E
frigida eſt in primo gradu. ſicca in ſecūdo. va
let puſtulis oris. Uentris dolorē ꝛ ſtomachi
defectionem curat. cathaplaſmatus heriſipi
lam deſtruit. ¶ Succus eius oculorum col- F
lirio mixtus ſiue ſolus conuenit dolori ocu-
lorū: maximeq̄ȝ pannor̄ albedini. Bibitus
autem lapidem renum frangit.

Capitulum. cclxxxix.

Eubarbarum. Iſidorus in libro ety
r mologiarū. Reubarbarum dicit̄ q̄
in ſolo barbarico trans danubiū in
uenitur. Reuponticū quod circa ponticū in-
uenitur. Et idem dicitur reu quod eſt radix:
quaſi radix barbarica vel pontica. ¶ Platea
rius. Reubarbarū qd̄ in india vel vltra ma-
rinas partes reperit̄. radix eſt cuiuſdā arbo-
ris quaſi quedā tuberoſitas. Eligitur illud
quod graue eſt in ſuo genere ꝛ non pforatū.
Quod etiam cum frangitur: interius habet
quaſdā venulas diſtinctas. hinc rufas. hinc
ſubalbidas. hinc croceas. ꝛ cōmaſticatū tin
git quaſi crocus. Uirtutem habet purgandi
coleram principaliter ꝛ diureticam. cōpeten
ter ponitur in ſerupis contra febres acutas
¶ Auicenna. Reubarbarum adulteratū ſpiſ
ſius eſt ac vehemētius ſtipticū. Purum aūt
eſt vehemētius rarū ꝛ minus ſtipticum. ꝛ eſt
crocee tincture. In ipa eſt terreitas amara p
pter actionem igneitatis in ipa.

Operationes

A ¶ Platearius. Cōtra calefactionē epatis ꝛ o-
pilationē ex calida cauſa datur cū aqua ca-
B lida. ¶ Auicēna. Reubarbarū cōfert panno
ac veſtigijs ſup cutes remanentibꝰ quando
cū aceto linitur. Ex eo fit emplaſtrū ad apo-
ſtemata calida. Cōfert etiā empetigini cum
aceto. Eius epithima caſui ꝛ pcuſſioni con-
fert valde. pdeſt etiā contuſioni lacertorū ꝛ
rupture. ¶ Cōfert aſmati ꝛ ſputo ſanguinis: C
epatis ſtomachiq; doloribꝰ intrinſecis. Sin
gultui ꝛ dolori pungitiuo ventris ac diſſinte
rie ac dolori renū ac veſice: atq; matricis ꝛ flu
xui ſanguinis: ac febribꝰ antiqs. Splenem
attenuat: ꝛ morſui vermiū venenoſorū reme-
diū eſt. ¶ Conſtantinꝰ. Reubarbarū aliud ē D
indicum aliud ponticū. Indicum eſt lauda-
bilꝰ. calidū ꝛ ſiccū in ſecūdo gradu. Quod-
dam ſtipticitatis ꝛ acuminis habet. Stoma-
cho defecto valet. ventoſitatē ꝛ epatis dolo
rem ꝛ splenis duriciē ꝛ ypocundriam ꝛ extē-
ſionem curat. Renū ac veſice dolorē ꝛ matri
cis extirpat. ¶ Sanguinē de pectore manan E
tes ꝯſtringit: anhelitꝰ ſingultū. Uulnera in-
teſtinorū: diuturnā ſolutionē: ac prolixam fe-
brem amputat. faciē ꝛ cutem a lentiginibꝰ et
empetigine mūdificat. Contra reptiliū mor-
ſus facit pulueriſatꝰ ꝛ cum aceto temperatꝰ.
¶ Pandecta. Reubarbarū dr̄ a reu qd̄ eſt ra F
dix ꝛ barbarum: quia eſt radix q̄ in barbara
regione oritur. ꝛ in india trans marinis par-
tibꝰ. Et eſt aliud quod dr̄ reuponticū. de quo
in ſequenti capitulo. quoniā dr̄ ſic de eo q̄ in
ponto inſula reperit̄. vel quia ponticū habet
ſaporem. ¶ Reubarbarum vt quidam dicūt G
radix eſt cuiuſdam arboris. reperitur q̄ſi que
dam tuberoſitas in radice eius ꝛc. Et eſt ca-
lidū ꝛ ſiccum in ſecūdo gradu. ¶ Iohannes
Meſue. Reubarbarū quoddam orit̄ in india
Et vocat̄ reduedſeni. ꝛ eſt melius. quoddam
oritur in barbaria. ꝛ eſt laudabilꝰ poſt illud.
Et quoddā oritur in turchia. ꝛ eſt minꝰ lau-
dabile illis. ꝛ laudat̄ magis ex eis qd̄ eſt ſub-
nigrū declinans ad rubedinē. et quod graue
eſt cū raritate ſua. ꝛ in quo in cōfracturis in-
uenit̄ diſgregatio ex rufo ꝛ glauco. ꝛ quod ē
crocee tincture. ꝛ quod eſt recens cognoſci-
tur qd̄ nō eſt adulteratū. quoniā eſt rarum et
minoris ſtipticitatis: ꝛ eſt crocee tincture.
¶ Adulteratū vero habet cōtrariū horū. ꝛ va H
rietatem quā habere debet in confracturis
amiſit. imo ſubnigreſcit in eis. ꝛ eſt calide cō
plexionis ꝛ ſicce in ſecūdo gradu. ¶ Conue I
nerunt autē in pmixtiōe eius aqueitas dan-
tes ei ſtipticitatē ſubſtātie. ꝛ acreitas dans
ei raritatem ſubſtātie. ꝛ eſt in eo igneitas per
ficiens: que propter actionem eius ꝛ terrei-
tatem ipſius ipſum facit eſſe amarum verū.
terreitas eſt ſm̄ profundum eius. et igneitas
eſt in ſupficie ipſius. que ppter infuſionē ſe-
parat inter eius ſubſtantiā. ꝛ cōplebo opera

bonis.ſolutionis ⁊ apertionis opilationū ꝑ ipm eſt ꝑ dominiū caliditatꝫ in ſuꝑficie eiꝰ. ⁊ conſecutio cōtractionis ꝑ ipſum a ſubſtantia ſua terrea ſtiptica. Non eſt in eo nocumētum apparens. ⁊ datur in omni tempore ⁊ in omni etate: ita ꝙ etiā pueris ⁊ pregnātibꝰ datur. ⁊ eſt de elegantioribꝰ ⁊ melioribꝰ medicinis aque lactis. ⁊ ꝓprie quod ſumptum eſt ex capris que magnificat operationē eius: ſimiliter magnificatᷣ infuſio eius in aqua endiuie ⁊ apij prius bulitum ⁊ colatū. vel in aq̄ plantaginis. ⁊ nō ꝑmittatur quin cadat in ſocietate eius ſpica. Eſt enim proprij iuuamēti cum ipſo. neqꝫ ꝓtermittas additionē modici vini albi odoriferi clari in infuſionibꝰ eius. ⁊ proprie quādo in ementatione opilationū propinatur. ⁊ eius quidem infuſio cōpetit quando ſolū queritᷣ abſterſio ſolutio et opilationum apertio. ⁊ ipſiꝰ contriti exhibitio quādo queritur vt poſt illam in viſceribꝰ veſtigia cōtractionis remaneāt. verū ex eo quod aſſum eſt vehementius ex aduſto. ⁊ qḋ ex eo puriꝰ eſt ſuſtinet quod oportet. ⁊ meretur de ꝯtritione In raro autē ⁊ laxo cōtritio vehemens reſoluit virtutē. decoctio etiā ſimiliter reſoluit qualiſcunqꝫ ſit.

k ¶ Johānes Meſue. Educit ſolutione eiꝰ coleram ⁊ flegma. maior eiꝰ proprietas eſt mūdificare epar ⁊ ſtomachū: ⁊ confert

l re doloribꝰ pungitiuis coꝝ ⁊ viſcerum. ¶ Et clarificat ſanguinem: ⁊ aufert opilationes: ⁊ morbos quorum mater eſt opilatio. ſicut hydropiſim: hictericiam: groſſiciē ſplenis: ⁊ fe

m bribꝰ opilationū ⁊ ſimilia. ¶ Et ex parte ſubſtantie ſue ꝓprietas eſt ꝯferre ſputo ſanguinis ⁊ emanationi eiꝰ vndecūqꝫ ſit: ⁊ caſui ⁊ ꝑcuſſioni. ⁊ ſanare rupturas intrinſecas ⁊ extrinſecas. ⁊ ꝓprie eius. ʒ. i. minime. gra. ij. ⁊ rubee

n tinctoꝝ gra. xv. cū vino ſtiptico. ¶ Et cōfert iunctio olei eiꝰ contuſionibꝰ ⁊ contritionibꝰ lacertorū ⁊ doloribꝰ eorum. et ipſum quidem eſt medicina ſingultus. et eſt medicina bona diſſinterie. ⁊ ꝓprie quod ex eo eſt aſſum. ⁊ bibitum cum ſucco plantaginis ⁊ pauco vino

o ſtiptico. ¶ Et confert febribꝰ periodicis et febribꝰ opilationū ⁊ febribꝰ antiq̄s. Doſis potio eius infuſionis ana. ʒ. ij. ſ. vſqꝫ ad decem.

p ⁊ contritis ana. ʒ. i. vſqꝫ ad. ʒ. iiij. ¶ Et ipm cōſeruatur ꝑ annos quattuor: et conſeruatur a corruptione ⁊ putrefactione. ſi ſupliniatur ei cera. ⁊ terbentina liq̄facte aut cera ſola aut ſi ſepeliatur in pſilio aut milio. conſeruatᷣ enim tunc tempore extenſo.

Capitulum. cccxc.

r Reuponticū. Pan. Reupōticū. i. barba ſiriſta. ⁊ ē radix pontica multū ſimilis reubarbaro. Interiꝰ hꝫ venulas diſtinctas vt reubarbaꝝ: ſꝫ non tingit vt reubarbaꝝ. Et dr̄ reuponticū eo ꝙ in ponto inſula reperitᷣ. vel ꝙ ponticū hꝫ ſaporē. et reu tantū eſt dicere quantū radix. ¶ Dyaſcorides ca. de reupontico. Reuponticū naſcitᷣ in boſforo. ⁊ ſic ab grecia venit. cuius folia magna ſunt ſimilia folijs ſimphiti. radix eſt aliquatenus vaſta ⁊ nigra. Haſta ſimilia centauree. ſed breuior eſt fragilis ⁊ leuis in pondere ſine odore. ⁊ guſta amara leuiter ſtringens. et ſi maſticetᷣ ſit glutinoſa ⁊ crocei coloris.

Operationes

¶ Dyaſco. Uires efficaciter hꝫ ſtringentes. A
Et iō fomēto impoſita inflatiōes deſiccat: ⁊ vulnera glutinat. ac ſanguinis abundātiā reprimit. habet in ſe magnā ſubſtantiaꝫ temperandi: ꝙ tenet in ſe terreni frigoris ⁊ caloris partē. ⁊ leptomeris eſt ad aſma. ergo reumatica ⁊ orthogonia iuuat potata. liuores ⁊ empetigines ſanat cū aceto illinita. ⁊ potata emoptoicis ⁊ diſſintericꝭ ꝓdeſt. ſed bona ē q̄ nō ē pertuſata. In guſtu muſcillaginoſa modicū ſubmordās. bibita inflationē ſtomachi collit. Laxitudinē ⁊ dolorē ſtomachi ſplene

B ticis ⁊ epaticis pdeſt. ¶ Cōquaſſationē cor-
poris reficit. De alto cadētibꝰ ſubuēit. Neu-
freticis ⁊ tortiōibꝰ ⁊ thoraci ⁊ ypocōdrijs ſa
lutare eſt. Stericas ⁊ ſciaticas cauſas cōpe
ſcit. Sanguinē reijcientibꝰ vtiliter adhibet.
C Aſmaticis pdeſt. ¶ Subglutientibꝰ vtiliter
adhibet. Celiacis ⁊ diſintericis frigoribꝰ tipi
cis ſingulare pſidiū eſt. Morſibꝰ venenatis
occurrit ſilr vt agaricus dat in oībꝰ cauſis.
Zernas limpidat ⁊ liuores cū aceto impoſi-
ta. ſilr cū aqua liuores oēs tollit. Uirtꝰ eſt ei
D termantica ⁊ paulo ſtiptica. ¶ Paulus ca. de
reupontico. ca. eſt ⁊ ſic. in. ij. gra. Uirtutē hꝫ
mūdificādi ↄfortādi ex ponticitate ſua ⁊ diu-
reticā ex q̄litatibꝰ. Aqua decoctiōis eiꝰ ſol-
uit opilationē ſplenis ⁊ epatis ex frigida cau-
ſa. cerotū ex puluere eiꝰ ⁊ oleo roſaꝝ. et cera
valet cōtra debilitatē ſtomachi. Puluis eiꝰ
E lumbricos eiꝰ occidit. ¶ Iſido. li. xviij. Reu-
ponticū ſanguinis abūdātiā reprimit. hꝫ in ſe
maximā temperādi ſubſtātiā: qꝛ retinet in ſe
terreni frigoris ⁊ caloris partē. Et etiā lepto
meris vnde potata ad ſpaſmata reumatica
iuuat. Et leniores emperigines ſanat. Sple
nē reprimit: ⁊ luxuriā tollit. cū aceto bibita e-
F mopto. ⁊ diſſin. ē iuuatiua. ¶ Bibita qꝫ ſto. in
flatōēꝫ eiuſqꝫ laſſitudiēꝫ, pbibꝫ ac dolorē. ſple
neticis ⁊ epa. pficit. ↄqſſatōibꝰ corpis reficit: ac
de alto cadētibꝰ ſubuēit. lūbis etiā ⁊ tortōibꝰ
toracis ⁊ ypocūdrijs ē ſalutaris. ¶ Stericas et
G ſciaticas cās cōpeſcit. ſanguinem reijciētibꝰ
adhibet vtilr. aſmaticis ſubglutiētibꝰ pdeſt.

Capitulum.cccxxi.

r Eſina. Iſido. li. xvij. Reſina eſt la-
chryma ſudore lignorum exalata vt
balſami ſeralupini ⁊ lentiſci ⁊ arboꝝ
⁊ virgultoꝝ q̄ ſudare phibent. Reyn eni gre
ce emanare dr̄ vel ſudare ſicut ligna odorife-
ra oriētis. ſicut gutta balſami aut ferulaꝝ. q̄-
rū gutta dureſcit in gemmā. ſ. in electrū. Pri-
ma aūt reſina dr̄ therebentina. ⁊ eſt pſtantiſſi
ma p alijs. ⁊ defert de arabia: iudea: ſyria: ci-
pro ⁊ africa: ⁊ ab inſulis maris. Scd̄a eſt len-
tiſcina q̄ maſtix vocat. he de chio īſula depor
tant. Tertia ē pincalis. ⁊ hec nunc eſt liq̄da:
nūc dura inuenit. ¶ Itē Iſi. Reſina igit dici
tur quodlibet gramē liq̄dū vel aridū liq̄dare
ſina vt balſami ⁊ terebentina. dura vt maſtix
thus ⁊ myrrha ⁊ hmōi. Omis aūt reſina pri-
mo eſt mollis ⁊ liq̄da vel viſcoſa ſed in prima
ſui emanatiōe ⁊ aliq̄ remanet liq̄da ⁊ aliq̄ ca
lore vel frigore indurat. omīs aūt reſina ē vti
lis in medicina. ⁊ ideo reſina poſita in nobili
bus antidotis ⁊ vnguētis. Operationes aūt ⁊
v̄tutes reſine ſinguloꝝ quere in locis ſuis.

Capitulum.cccxxij.

Ibes. Pandecta. dcvij. Ribes q̄dā
r dicūt qꝛ eſt acetoſa. ⁊ quidā dicūt qꝛ
eſt coccus, ſed falſo, quoniā coccus

nõ eſt acetoſa. qm̄ Meſue facit ſcinotim ca-
pitulũ de rob de ribes. ꝛ caplm de rob ꝺ ace-
toſa. Silr vbi ponit cap. de rob de ribes ait
ꝙ valet ſicut rob ꝺ acetoſa. Itẽ nõ ẽ coccus:
qm̄ coccus eſt ca. ꝛ ſic. cõplexiõis: ſed ribes
ſũt fri. ꝛ ſic. ¶ Albani. Ribes ẽ plãta ſtipitem
hñs rubeũ ad viriditatẽ decliuẽ tenez. folia
rotũda viridia nigra cui⁹ granũ portaꝛ de co-
raſceni aridi ſaporꝭ. de q̃ fit rob ꝛc̃. Nos aũt
loco ei⁹ ſuccũ acetoſe q̃ ẽ lappaciũ agreſte po-
nere poſſum⁹. ¶ Sera. li. ag. ca. ribes. aucto.
Iſaac benarã. Ribes ẽ plãta hñs capreolos
recẽtes rubeos ad viriditatẽ declinãtes. ꝛ hꝫ
folia magna rotũda viridia. et hꝫ grana q̃ ſa-
por ẽ dulcꝭ cũ acetoſitate. Et ipa ẽ fri. ꝛ ſic. in
ij. g. Et ſignũ ſup hoc ẽ acetoſitas ei⁹ ꝛ ſtipti-
citas. Et ex h̄ ꝯtigit ꝙ infrigidat ſtomachũ.
Et aliq̃ dicũt ꝙ eſt fri. ꝛ ſic. in. iij. gra. Naſcit
aũt plãta iſta ĩ mõtib⁹ ſyrie frigidis niuoſis.

Operationes

A ¶ Sera. Ipa abſcindit ſitim: ꝛ ꝓfert ſpecieb⁹
babaon. i. morbilli. ꝛ abſcidit ſitim q̃ fit a ca-
B liditate corpis: ꝛ retinet fluxũ. ¶ Et cõuenit
ſpeciebꝰ bothor q̃ fiũt in corpe ſicut variole ꝛ
C ſilia. ¶ Et ꝓuocat appetitũ: ꝛ incoriat ſtoma-
chũ ſua frigiditate. ꝛ abſcindit ſitim a colera
ꝛ fluxũ vomitũ: ꝛ rob ei⁹ ꝓfert cardiace ꝛ vo-
E mitui ꝛ fluxui q̃ fit a colera. ¶ Et ꝓuocat ci-
bi appetitũ. ꝛ ĩ rob ei⁹ ẽ dulcedo ꝛ acetoſitas
D ¶ Et idẽ au. Aben meſ. Fri. ẽ ꝛ ſic. in. ij. gra. ꝛ
rob ei⁹ ẽ ſicut rob acetoſitati citri ꝛ agreſte i
ꝟtute. ꝛ ẽ bona emorroidib⁹ ꝛ ebrietati. ꝛ pu-
tãt aliq̃ medicoꝝ ꝙ ſit illa q̃ nomiaꝛ acetoſa
ꝛ lappaciũ. ꝛ putauerũt aliq̃ ꝙ ſit gñũ acetoſũ
qđ affertꝛ ex coraſceni. licet oẽs decipiantꝛ.

Capitulum. cccxciij.

Iſi. Pandecta ca. lvij. Arz. arabice.
r grece ozora. latine ꝟo riſi. Galien⁹ ꝓ-
mo de cibis ca. de riſo. In ſapore ei⁹
eſt ſtipticitas. ꝛ iõ retinet ventrẽ retentiõe tẽ-
perata. ꝛ in cortice ei⁹ eſt rubedo magꝭ mani-
feſta q̃ꝫ in ipo met aut in reliquo corpis ei⁹. ꝛ
minus nutrit q̃ꝫ frumẽtũ. ¶ Et idez. viij. ſim.
far. ca. ozoſa. Ozoſa. i. riſum habet q̃d ſtipti-
cũ q̃ circa ventrẽ moderate detinet. ¶ Et idẽ
libro predicto de cibis. Hoc ſemie oẽs ad re-
ſtrictionẽ vẽtris vtunꝛ delectationẽ ipſi⁹ ſi-
milẽ faciẽtes condro. Eſt autẽ indigeſtibili⁹
condro: ꝛ nutriens min⁹. ſicut ꝛ ad delectati-
onem edulij deficiens ab ipo plurimũ.

Operationes

A ¶ Sera. li. aggre. ca. Arz. id eſt riſum. Sunt

calide ꝛ ſicce cõplexiõis in ꝓmo gradu. ¶ Al-
manſor tractatu tertio cap. arz de riſo. Riſi
temperiei q̃ eſt inter calidũ ꝛ ſiccũ vicinũ exi-
ſtit: ꝛ ventrẽ ſtringit. Solitis aũt colicã pati
nocet: eo ꝙ licet nutriat de vẽtre: tñ nõ facile
deſcẽdit: niſi coquaꝛ cũ aliq̃ multũ vnctuoſi-
tatis habẽte. qđ qñ cũ lacte coquaꝛ ꝛ cũ zuc-
caro comediꝛ plurimũ nutrit atq̃ꝫ ſanguinez
augmẽtat. ¶ Itez Sera. Quãdo ſani egent B
pultib⁹ ei⁹ ꝓpter punctiones q̃s hñt in ven-
tre. aut ꝓpter fluxũ multoꝝ humoꝝ ſuper q̃s
vincit colera. aut aliqua alia de cauſa ſimili
huic. coque riſi quouſq̃ꝫ diſſoluanꝛ: ꝛ fiant ſi-
cut aqua kiſt ꝛ da in potu: hora cõuenientior
vſus ei⁹ tempus eſt humidũ: ꝛ qñ ſtomach⁹
eſt fortis virtutis ad cibos. ¶ Et idem aucto- C
ritate Dyaſcori. Et pauci nutrimẽti ſtringit
ventrem. auget ſperma: ꝛ minorat feces ꝛ vri-
nã ꝛ ventoſitates. Eſt eñi cõpletũ in ſtiptici-
tate. ꝛ ideo eſt bonũ vlcerib⁹ inteſtinoꝝ ꝛ pun-
ctionib⁹ eoꝝ qñ bibitur. aut fit cũ eo criſte-
re. ꝛ rubeũ eſt conſtrictiuũ plus. ¶ Iſaac. Ri- D
ſi natura calidũ eſt in ꝓmo gradu. ſiccũ in ſe-
cũdo. Aliquãdo mola teritur. eiuſq̃ꝫ farina
ſicut tritici coquiꝛ. ꝛ valet his q̃ morſionẽ in
ſtomacho ꝛ inteſtinis patiunꝛ. integꝝ aũt cũ
aqua coctũ valet ad colericã dyarriã. Cũ la-

cte ꝛ amigdaleo coctū cōſtipatione ſuā amit
tit: ꝛ pfecte nutrit. Sanguinē bonū generat
ſi cum eo vel aqua eius lentigines laues. au-
fert eas: ꝛ cutem mundificat. ¶ Conſtantinꝰ
E in pantegni. Riſum calidū eſt in pmo gradu.
ſiccū in ſecūdo. Unde ventrē ſtringit: non tū
multū: niſi nutritū ſit ibi multū. lotū quoqꝫ ꝛ cū
butiro ꝛ amigdaleon coctū: nō eſt vētris cō-
ſtipatiuū: ſed mitigat dolorē ſtomachi: et ar-
dorem inteſtinoꝝ. Huiꝰ nutrimentū tempe-
ratum eſt ꝛ digeſtiuū. ſi cum lacte coquit: cō-
ſtipationē facit: ſed humectat ac nutrit.
¶ Auicenna in ſecūdo canone. Riſum cali-
F dum eſt ꝛ ſiccū. Nutrimentum prebet mul-
tum. tarde infrigidatur: ꝛ in ipſo eſt abſterſio
Decoctum cum aqua ſtringit vſqꝫ ad termi-
num. Et in ſpermate facit augmētum.
¶ Idem in quarto canone. Cortex riſi vene-
G num reputatur. Ut enim quidam primorū di-
xerūt ei cui in potu datur: accidit ſtatim do-
lor in ore et in lingua: ꝛ ipa lingua apoſtemat.
deinde dolor in vmbilico extēditur ꝛ ſtoma-
cho: inteſtiniſqꝫ eius. Totūqꝫ corpus inflā-
matur. curatur cum curatione cantaridum.
Oportet autē ꝙ in oleo eius quod ipſe in po-
tu ſumit citonia ſint decocta.

Capitulum. cccxciiij.

Obelia. Iſaac. Robelie frigide ſūt
r in pmo gradu medie inter humida ꝛ
ſicca. Cortex eaꝝ ſtipticꝰ ē. ¶ Actor

Iſte ſunt videlicet robelie. ſicut dixim̄ pau-
lo ſupra. que a nōnullis medicorum noſtroꝝ
eſtimātur eſſe piſa.

Operationes

¶ Iſaac vt ſupra. Cortice eiꝰ mūdate lauda-
biles generāt chimos. Nec inflationem aut
ventoſitatē faciūt vt fabe. Ad vſum edendi
bone ſunt in eſtate ꝛ in calida regione.
¶ Cathaplaſma ex eis membris fractis ap- B
poſitum ſolidat ꝛ dolorem aufert.
¶ Ius ex eius velut ex faba factum valet ad C
cardiaſim tuſſim ꝛ dolorem pectoris.

Uni dade do Minho
Bi ica d

Capitulum. cccxcv.

Ododendron. Iſidorus. Rododen-
r dron corrupte vulgo lorandrū voca-
tur: eo ꝙ folijs lauri ſit ſimilis: flore
vt roſa. Arbor enī venenata eſt. interficit enī
altera: ꝛ medetur ſerpentū vexationibꝫ.

Operationes.

¶ Pliniꝰ libro ſedecimo. Rododendron vt A
nomie apparet a grecis venit. Alij nerim vo-
cauerūt. Alij rodophanem vocauerūt. fron-
de ſempiternum roſe ſimilitudine caulibꝫ fru-
cticoſum. Iumētis qꝫ capris et ouibꝰ venenū

Idem tamen eſt homini cōtra ſerpentum ve
B nena remediū. ¶ Idem libro. xvij. Rododen
C dron ſeritur ꝑpagine: ſicut etiā ſemie. ¶ Idē
li. xxiiij. Rododendros ne nomē apud nos
inuenit latinū: ſed radophonem vocant aut
nerium. Mirumqꝫ folia eſſe quadrupedum
venenum: homini vero cōtra ſerpentes preſi
dium addita ruta ⁊ vino pota. Pecus etiam
et caper ſi aquā biberint in quo folia ea ma
duerint: huiuſmodi mori dicuntur.

Capitulum. cccxcvj.

Robur. Actor. Robur) ſm Iſidor.)
r generaliter dicit ex omni materia qd
quid eſt firmiſſimū. Nihilominꝰ ta
men ⁊ arbor quedā hoc nomie nuncupatur.
de qua frequēter Plinius loquitur.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xvi. Robor eſt glandifera ſi
cut ⁊ quercus ac ylex. preter fructū ⁊ alia gi
gnit plurima. fert eni ⁊ galle genꝰ vtrūqꝫ. Et
quedā veluti mora: niſi diſtaret arida duricie.
plerūqꝫ caput imitantia thauri quibus ineſt
fructus nucleis oline ſimilis. Naſcunt et in
eo pillule nucibꝰ nō abſimiles intꝰ habētes
flocculos molles lucernarū luminibꝰ aptos
Nam ⁊ ſine oleo flagrāt: ſicut ⁊ gallia nigra.
Fert ⁊ aliam vtilem pillulā cū capillo. verno B
tempore tamē melligeni ſucci. ¶ Gignunt et
alij amorū eius pillulas corpori nō pediculo
adherentes candicantes vmbilicis. Cetera
nigra varietate diſperſa. Media cocci colo
rē habēt. ¶ Aliquādo ⁊ culices gignit. Nec C
nō ⁊ folijs cōuolutas pillulas: ⁊ ī folio ru
bentes. Aquoſos nucleos candicantes ac
trāſlucidos qꝫdiu molles ſint: in quibꝰ ⁊ culi
ces naſcūtur. Matureſcūt in modū. ferūt et
robora canchri pillulā in medicina vim vren
di habentem. Is creſcit hyeme. aperitur ve
re pillula tota: caditqꝫ cum folia creſcere ce
perint. Tam multi fera ſunt: ⁊ tot res preter
glandem robora pariū. Sed ⁊ poletos ſquil
loſqꝫ nouiſſima irritamēta gule que circa ra
dices naſcuntur. ¶ Robora quoqꝫ viſcū ac D
mella ferunt vt autor eſt heſiadus. conſtatqꝫ
rores melleos e celo cadētes nō alijs magis
inſidere frondibus. Cremati quoqꝫ roboris
cinerem introrſum eſſe certū eſt. Scandula
quidem e robore fit aptiſſima. mox e glandi
feris alijs: ſed minime durans ꝑterqꝫ epino.
Montes ⁊ valles diligit. robur caſtanea et
abies. Sunt autē robori folia toto ambitu
ſinnoſa. Et ſūt eis etiā in caudice ipo iā den
ſa ac rara. ſempqꝫ late rariora diſpoſita mir
to. ¶ Item Robur abies ⁊ larix nō cōtinuāt E
germinationem: ſed intermittūt. ⁊ tripartita
trinaqꝫ germia edūt. Ideo et inter ſquamas
corticem ſpargunt. quod omibꝰ arboribꝰ eue
nit in germinatione. qꝫ rumpitur cortex pre
gnantiū. Robori ſciſſus eſt cortex non leuis
ſed ſcaber. Radices copioſe atqꝫ carnoſe qꝫ
in ꝓfundū agit mollis ac peſſima ligni pars
etiā in robore facile putreſcens terredini ob
noxia. ideoqꝫ ſemꝑ eſt amputanda.
¶ Robur ylex ac morus ⁊ ebenus ⁊ que ſine
medulla ſunt tota oſſee ſunt. Robor ſpiſſam F
habet materiā: eiqꝫ nigricās color eſt. Tan
ta duricia ineſt robori: vt niſi madefactū nō
queat terebrari. ⁊ ne quidem ſic quid ad actꝰ
clauus auelli. Itaqꝫ cariem vetuſtatem ſen
tit tardiſſime. ſentit tamē teredinem ceſū in
vere. Bruma vero neqꝫ vitiatur neqꝫ findit.
Alias obnoxium etiam vt torqueat ſeſe: fin
datqꝫ quod in ſubere tempeſtiueqꝫ ceſo eue
nit defoſſum diu durat robur. ſed aqua mari
na corrumpitur.
¶ Robur ⁊ olea in tranſuerſum poſite incur G
uātur: cedūtqꝫ ponderi. Viridia ꝑter robur
⁊ buxū ꝑtinacius reſiſtūt ſectioni ſerrarū: qꝫ
dentes eq̄litate replēt inerti. Sūt autē ro

hura ⁊ inter ſe ⁊ cū alijs glutino inſociabilia
D viſcus adnaſcit: ⁊ in robore vt quercu ⁊ ylice
¶ Idem libro .xvij. Inſitoꝝ omniū capaciſſi
ma dicit platan⁹. poſtea robur. vex vtraqꝫ ſa
pores corrumpunt. pedamenta ſunt optima
vitib⁹ e robore oleaqꝫ. Preterea pomiferis q̄
germināt: nec fructū ferūt. ſciſſa radice lapis
inditur: fertileſqꝫ fiunt. Hoc idē in amigda-
lis ⁊ robure cuneo adacto fit. Deniqꝫ arbo-
res quedā ablato in toto cortice moriuntur.
tardius autem robura ⁊ quercus.

Operationes

¶ Sera. aucto. Iſaac benarā. Alfax faſa: id A
eſt rotobea naſcit ſup aquas: ⁊ nō ſiccat i eſta
te neqꝫ hyeme. ⁊ ideo nominat humida. Et qđ
de ea adminiſtrat eſt ſemen ei⁹ ⁊ folia. ⁊ ē ca.
⁊ hu. ⁊ eſt in eo inflatio. ¶ Et ideo auget ſper B
ma: ⁊ incitat coitū. ⁊ auget iuuamentū medi-
cinarū q̄ faciūt ad hoc. ¶ Et ſemē eius ingre C
dit in pluribꝫ ꝯfectionibꝫ fortibꝫ. ¶ Et qñ̄ado D
fit emplaſtrum cum folijs eius: cōfert mem-
bris que indigent ſedatione doloris eorum.
⁊ eſt cōueniens cibo animalium.

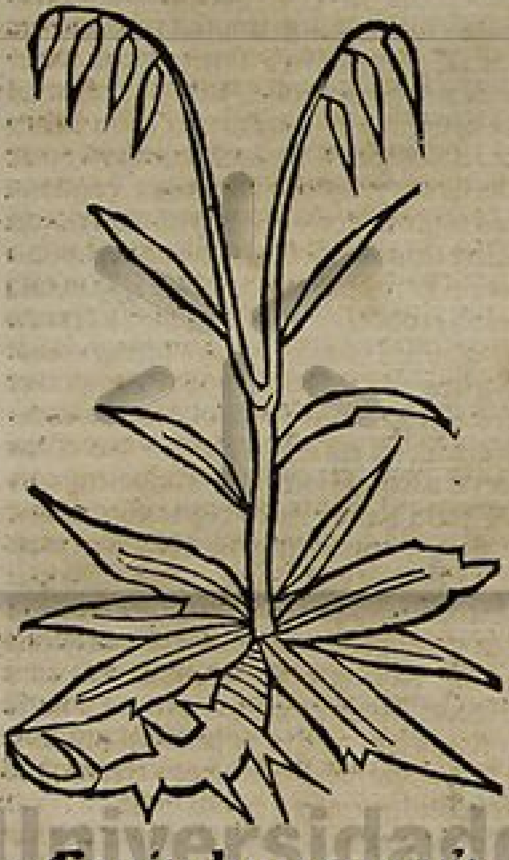

Universidade do Minho

Capitulum .cccxcvij.

Orabea vel rodaba. Sera. li. ag. ca
r pi. Rodaba qñ ē humida ⁊ recēs dr
Alfax faſa. qñ eſt ſic. dr akes. ⁊ ē ſpe-
cies leguminis ſic noiata. Et idē auc. Dyaſ.
Primo qñ naſcit eſt ſilis andachuche. q̄ na-
ſcit in pratis. ſed qñ eſt cōpleta hꝫ folia ſubti
liora q̄ folia ipſi⁹ ⁊ hꝫ ramos ſiles ramis an-
dachuche. ⁊ ſunt ei ſemia in magnitudie len-
tis tortuoſa ſicut cornua. Aliqñ deſiccatur ⁊
adminiſtrat cū alijs rebꝫ: ⁊ ꝑparat cum ſale. Et
idē aucto. Gal. Sapor hui⁹ grani eſt ſtiptic⁹
ſicut ſapor lentis. Et virt⁹ ei⁹ eſt calida cali-
ditate temperata. ⁊ exſiccatio eius eſt ampli
or exſiccatione lentis: ⁊ comedit ſicut lens.

Capitulum .cccxcviij.

Oſa latine. grece rodon. arabi. bard.
r Serapio n lib. aggre. ca. bard. auct.
Galieni. viij. ſimplicijū farmacoꝝ. ca.
de roſa. Subſtātia eius eſt cōpoſita ex ſub-
ſtantia aquoſa calida cum duab⁹ alijs quali
tatibus permixta ſtiptica ſcꝫ ⁊ amara. cuius
ſtipticitas eſt in quantitate tali. quia corpo-
ra habētia virtutē fluxū nō poſſunt diſſolue
re virtutē eius. ⁊ ſemen ei⁹ eſt magis ſtipti-
cum qꝫ roſa. Et idem roſa cum ſtipticitate q̄
eſt in ea ineſt ei dulcedo ⁊ ſilitudo acuitatis
vel inordinationis pauce. ⁊ conuenit apoſte-

matibꝫ calidis in principio eoꝝ. ⁊ oportet ꝙ
recipiant̃ recẽs ex ea: ⁊ abſcindant̃ ſumitates
eiꝰ valde cũ forpicibꝫ ⁊ reſeruent̃ ꝓ medicami
nibꝫ oculoꝝ. Sed oleũ roſaꝝ eſt ĩ natura ſua
mediũ inter naturã roſe ⁊ olei. ⁊ eſt medicina
cũ q̄ curant̃ apoſtemata ſanguĩs in augmẽto
ipoꝝ. ⁊ ĩ eo ẽ virtꝰ penetrãdi ad ꝓfundũ cor-
poris: ⁊ humectat corpa ſicca: ⁊ ꝯquaſſat̃ cũ
aceto ⁊ inungit̃ caput cũ eo. ⁊ ꝯueñt dolori ca
pitis facto ex caliditate ſolis. ⁊ qñ roſe ſiccã-
tur: oportet ꝙ deſiccent̃ in vmbra: ⁊ cõmoue
ant̃ aſſidue. ⁊ aqua roſaꝝ eſt frigidior cõplexi
one temperata. nõ tñ multũ. ⁊ ipa quidem eſt
ſubtilis multe ſubtilitatis. ⁊ ſignũ in hoc eſt
ꝙ roſa deſiccatur cito. Ideo quia in ea non
eſt aliqua viſcoſitas: qꝛ odor eius vincit: ⁊ ꝓ-
pterea feſtinat ⁊ replet vias odoratus.

Operationes.

A ¶Sera. aucto. Dyaſ. Eſt enĩ roſa frigida de
ſiccatiua. et ex ea eſt plus ſtiptica ſicca q̄̃ re-
cens. ⁊ ſuccus roſaꝝ qñ coquit̃ cũ vino cõue
nit dolori capitis ⁊ oculoꝝ ⁊ auriũ. ⁊ cõuenit
gingiuis. qñ cum eo fit collutio. ⁊ coquũtur
folia eius ſine ſtipitibꝫ ⁊ nõ exꝓmuntur. ⁊ fit
emplaſtrũ cũ eis henſipile. ⁊ ſemẽ qđ eſt ĩ me-
dio roſaꝝ qñ puluerizat̃ ſup gingiuas ad q̄s
fluunt humores ꝯuenit multum. Sed caput
roſe qñ bulierit in aqua et bibitur: abſcindit
B fluxũ ventris ⁊ ſputũ ſanguĩs. ¶Et idẽ auc.
Hachaꝫ aq̄ ro. ꝓhibet fluxũ ad oculũ: ⁊ ꝯue-
nit ſincopi qñ bibitur ex ea hauſtus aliq̄s.
C ¶Et idem auctori. Humay. Roſa fortificat
membra intrinſeca. Et ſtipticitas eius pene
D trat ꝓpter amaritudinẽ q̄ eſt in ea. ¶Et idẽ au
cto. Aben meſuay. Odoratio roſe ꝯuenit co
lericis ⁊ habẽtibꝫ calorẽ: ⁊ capitiſ dolorẽ a co
lera. Et ꝓhibet fumoſitates colericas acu-
tas. ⁊ ꝯuenit dolori acuto. ⁊ mouet ſternutati
onẽ habẽti cerebrũ cal'. Et quãdo conficit̃ cũ
melle aut cum zuccaro abſtergit qđ eſt in ſto
macho ex humoribus flegmaticis.
E ¶Et idem aucto. Raſis. Expertꝰ eſt q̄dã ex
amicis meis q̄ accepit ex foliys roſaꝝ recen-
tibꝫ ⁊ zuccaro: ⁊ fecerũt eũ aſellare decẽ vici-
bus. hoc facit ſuccus eiꝰ. ve ſicca nõ eſt la-
xatiua. ⁊ hoc ſignificat̃ ex eo ꝙ virtꝰ eius eſt
amara ꝙ abſtergit. Et qñ roſa deſiccat̃ fit ſti
ptica. qꝛ ſeparatur ab ea amaritudo. Et ſicci
tas quidẽ in roſa eſt pauca: qꝛ ipa eſt cõpoſi-
ta ex ſtipticitate ⁊ amaritudine. vnde abſcin
dit libidinẽ: ⁊ laxat laxatione forti.
F ¶Johãnes Meſue cap. de roſa. Roſa eſt ex
medicinis benedictis in qua eſt virtꝰ ꝯforta-
tionẽ faciens et ſolutionẽ ⁊ male qualitatis
ꝑmutationem. Et eſt ex ea rubea ⁊ alba. ⁊ eſt
de vtriuſq̃ multorum foliorum ⁊ denſorum ⁊
criſporum. et alia paucorum et planorum. et
melior eſt rubea vere rubedinis paucoꝝ fo
liorum et planorum. ⁊ ex albis eſt melior ha-
bens ſimiliter. Et melior ſuccus eſt cuiꝰ ma-
ter eſt roſa cõpleta. ſicca vero melior eſt in q̄
nõdũ cecidit cõpletio. Eſt frigida ĩ pꝛio gra-
du: ſicca in ſecũdo. Diuerſarũ autẽ naturarũ
ſubſtantie compoſuerũt roſam. inter q̄s po-
teſt cadere ſeparatio diſtinguens. Componi
tur enim ex partibꝫ terreis ⁊ aqueis medio-
cribus dantibꝫ ei ſtipticitatẽ ⁊ ſubſtantiam.
Et ex partibꝫ aereis ꝓpter q̄s eſt in ea de dul
cedine aliquid et aromaticitas. Et ex parti-
bus igneis ſubtilibꝫ a quibus cõſiſtit perfe-
ctio ⁊ ſpecies dantibꝫ ei amaritudinẽ. ꝓpter
qđ in abſciſione amaritudinis ipiꝰ q̄ remoue
tur ꝓpter ſolã exſiccationẽ eius non reſoluit
ſpecies. In abſciſiõe rubedinis nõ eſt plꝰ ro
ſa q̄̃ homo mortuus. amaritudo autẽ in ea q̄
recens eſt plus eſt ſtipticitate ipiꝰ. Et prima
eius operatio eſt ꝓpter amaritudinem ſuã. ꝓ
pter quod roſa recens et eius proprie ſuccus
ſoluit. Cum autẽ reſoluitur caliditas dans
ei amaritudinem ꝓpter exſiccationem eiꝰ no
minatur ſubſtantia eius ſtiptica faciens con
ſtipationem. Eſt autem ſuccus eius calidus
fere ad primũ gradum. ꝓpter excluſionẽ eius
a re terreſtri ⁊ frigida
¶Johãnes Meſue. Eſt autẽ roſa ſolutiua G
exiſtens extinctiua inflãmationũ. confortati
ua membrorũ. coadunatiua partium ⁊ cõſtri
ctiua. ⁊ ſemen eius in hoc eſt fortius. ⁊ ſimili
ter pili eius qui ſunt ĩ medio ipſius. ⁊ ſuccus
eius eſt reſoluens. Et ſicca quidem magiſ fri
gida ⁊ ſtiptica. et que non eſt completa frigi-
dior ⁊ ſtipticior. et alba ĩ frigiditate ⁊ ſtiptici-
tate plus eſt q̄̃ rubea. nõ eſt in ea malicia. ſed
eſt ex debiliter ſoluentibꝫ: vigorat tamẽ ope-
rationem eius aqua caſei.
¶Si enim ſucci roſarum. ℨ. i. miſceatur cũ H
aqua caſei et pauca ſpica eſt ſolutiuum cõue
niens. ⁊ ſimiliter infuſio. ℨ. vi. foliorum roſa-
rum in aqua caſei cum pauco melle ſoluit ſi-
ne moleſtia. Et ſyrupus factus ex ſucco eiꝰ
eſt leuis ſolutionis. Et ſimiliter ponitur ole-
um eius in emendatione medicinarum acu-
tarum: ſicut eſt ſcamonea ⁊ ſimilia.
¶Roſe autem condite cum melle abſtergũt I
⁊ mundificant ⁊ confortant. Et condite cum
zuccaro minoris ſunt abſterſionis ⁊ maioris
confortationis ⁊ ſtipticitatis: ⁊ aqua eorum
que fit per infuſionem mundificat ⁊ confor-
tat abſtergit et reſoluit.

K ¶Ea q̄ fit ꝑ ſublimationem eſt multe ꝯforta-
tionis. neqꝫ eſt reſolutiua ꝓpter reſolutionem
ſubtilis caliditatꝭ ei⁹ in decoctiōe ipſi⁹. ꝑ al-
bas vero nō fit ſolutio aliq̄ de q̄ ſit curandū.
ꝛ eſt in eis de ſtipticitate pluſqꝫ in ru. neqꝫ ſūt
ſimiles eis in ꝯfortatione. et cito ꝙ roſe non
ſubſtinēt decoctione aliq̄d oīno: ꝛ ꝓprie recē-
tes. ſoluit̄ enī ab eis virt⁹: ſigillans abſterſio
nē ei⁹ ꝛ ſolutionē. ꝛ declarat̄ virt⁹ ei⁹ ſtipti-
ca faciens ꝯſtrictionē. Succus vō ei⁹ ſubſti
net decoctionem aliq̄d mediocriter: ꝛ acq̄rit
L ei ſubtilitatē ꝛ bonitatē abſterſionis. ¶ Ole-
um q̄ꝫ factū ex roſa: nōdū cōpletꝭ eſt maioris
infrigidatiōis ꝛ ſtipticitatis. cui⁹ meli⁹ fun-
damentū eſt oleum oliuarū medioꝝ in matu
M ritate aut ſiſaminū. ¶ Acetum autem infuſio
nis eius eſt medicina bona omniū inflāma-
tionū. ꝛ eſt diuiſiuū ſolutione ꝯfortatiuū.
N ¶ Succus ei⁹ ex aqua infuſiōis recentium
cōpletaꝝ ſolutione educit colerā: mūdificat
ſanguinem ab ea ꝛ venas ꝛ articulos.
O ¶ Et conuenit yctericie: ꝛ aperit opilatōnes
epatis et ſtomachi: et mundificat ꝛ confortat
ea: et cōfortat cor: et cōuenit tremori eius: et
educit materiam cauſantem eam ꝛ febribus
colericis. Roſa vero ꝛ oleum eius ꝛ aq̄ ipſi⁹
facta per ſublimationem cōfortat cor ſtoma
chum et epar: et coadunat partes laxas mē-
broꝝ. et cōfortat retentionem: et ſedat do-
lores calidos mira ſedatione. ꝛ extinguit ac
ꝑmutat malicias inflāmationum: perimit et
ſedat eas. Et ſunt ex medicinis facientibus
dormire. faciūt tamen corizam ꝛ ſternutatio-
nem: et obſunt catarris: et ſtringūt guttur et
confortāt ea: ꝛ auferunt crapulas. Doſis po
tio ſucci roſarum eſt ab. ℨ. i. vſqꝫ ad. ij. cū zuc
caro. Et potio ſyrup̄. facti ex ſucco earuꝫ eſt
ℨ. ij. vſqꝫ. v.
P ¶ Auicenna libro de viribus cordis dicit ꝙ
confortat cor.
Q ¶ Palladius libro. iij. in mēſe febuario roſa
ria cōſerenda ſunt que ſulco breuiſſimo: aut
ſcrobibus ponēda ſūt: vel virgultis vel etiaꝫ
ſemine. Semina aūt roſaꝝ nō putem⁹ medi
os floſculos eſſe aurei coloris quos roſe fe-
rūt: ſed baccis nutriūt: quas in breuiſſimi pi-
ri ad ſiīitudinē plenas ſeminibꝫ ſuis poſt vin
demiam reddunt. maturas ex colore fuſco et
mollicici poterim⁹ eſtimare. Si qua etiā ſūt
antiqua roſaria hoc t̄pe circūfodiūtur: ꝛ ſar-
culis vel dolabris aridasq̄ vniuerſa reciditur
Tunc queꝛ rara ſunt: poſſunt ducta virgaruꝫ
ꝓpagine reparari. Si roſam ipſi⁹ habere vo
lueris duabus palmis ab ea gyrum fodies,
ꝛ aqua calida bis rigabis in die.

¶ Idem Palladi. Roſa frigida eſt ꝛ in primo R
gradu. ſicca in ſecūdo. Et viridis ꝛ ſicca cō-
petit vſui medicine. Quidaꝫ colligūt ea poſt
maturitatem: ſed nō tamdiu ſeruat̄. Debent
autem colligi cum nō habēt folia omnino ex
panſa. ꝛ tamē aliquātulū iam rubea. Collecte
autem ad ſolē aliquātulū deſiccari poſſunt ꝛ
ꝑ triennium ſeruari. ¶ Macer. Dici flos flo- S
rum nobis roſa iure videtur. Q̄ꝛ ſpeciei cun
ctos precedat odoreqꝫ flores. Nō tamen hec
ſpeci et tm̄ nec odore iuuare. Flos valet hac
varijs nos adiuuat illa fidelis. Ei⁹ ſicca gra
du vis eſt ꝛ frigida primo ꝛc.

Capitulum. cccxcix.

Atera vl' Antera. Paul⁹ ca. antera.
r Antera eſt id qḋ in medio ipſi⁹ roſe
naſcit̄ aurei coloris: ꝛ a ſpecie floris
dicta eſt. Vſui etiā medicine cōpetūt.

Operationes

¶ Plinius. Capita roſarum pota ventrem et A
ſanguinem ſiſtūt. Item. Vngues roſe ſalu-
bres epyforis ſunt. Vlcera eni oculoꝝ roſa
ꝓterqꝫ initijs ſordeſcunt. Item antera diſſin-
tericis magnum preſidium eſt.

Capitulum. cccc.

Oſtrum porcinum. Pandecta: cap.
r ccccccx. Roſtrum porcinū herba eſt
longitudinis vni⁹ digiti ꝛ eiuſdē la-
teris pandens ſe ſup terram amplectens eā:
cuius folia ex vtroqꝫ latere ſunt inciſa inciſu-
ris magnis. ꝛ in ei⁹ medio leuatur ſtip⁹ par-
uus: in cuius ſtipite fit quedaꝫ lanugo rotū-
da ſicut pila. ſicut facit herba ſemiſion. que
cum tangitur diſſoluitur.

Operationes.

¶ Confert opilatis. Roſtrum porcinum her-
ba eſt quam plures dicunt conſolide ſpeciē.
Sed falſo imo eſt herba vtcunqꝫ piloſa ha-
bens quaſi odorem boraginis: ꝛ virtutem cō-
ſolidatiuam in virtute ſicut precedens.

Capitulum. cccci.

Uta latine ꝛ grece. Arabice vero ra-
r deb vel alſelep. Sera. li. aggre. ca. ra-
deb aucto. Dyaſ. Radeb. i. ruta. Et
eſt de ea domeſtica ꝛ ſiluestrꝫ. ſed ſiluestrꝫ eſt
magꝭ calida ꝙ̄ domeſtica ꝛ magꝭ acuta. que
eſcis eſt nō bona: ſed domeſtica: ꝛ maxie illa
que oriꝭ circa arborē ficus: vel circa cucume-
res eſt conueniens cibo. Et aliud genus rute
ſiluestris que naſcitur in macedonia ꝛ in gal-
licia aſve quā mollicines appellāt. Et aliqui
armolam eā vocant. frutex eſt vna radix vir-
gas multas habens folia latiora plus ꝙ̄ do-
meſtica ſed mollia odorē grauem hn̄tia ꝛ flo-
rem albū ꝛ capita maiora ꝙ̄ domeſtica. et in
tribꝰ partibꝰ diuiſa. hui⁹ ſemē obruſum et tri-
gonū guſtu amarū eſt. Hec in antiq̄ tpe colli-
gitur. Iſidorus libro etymo. Ruta dicta eſt
eo ꝙ ſit feruētiſſima. cui⁹ altera agreſtꝫ atqꝫ
virtute acrior: ſed vtraqꝫ feruētiſſima cōpro-
baꝭ. hanc venenis repugnare muſtele docēt
que dum cū ſerpente dimicauerint cibo ei⁹
armanꝭ. Iſaac. Ruta ſiluestris calida ꝛ ſicca
in quarto gradu. domeſtica vero in tertio. q̄
melior eſt ad digerēdū. ꝙ virtutē habet inci-
dendi. ꝛ groſſos humores ꝛ viſcoſos extenu-
andi. Platearius. Eſt ruta domeſtica ꝛ ſilue-
ſtris que piganum dicitꝭ. Hui⁹ folia et ſemi-
na competunt vſui medicine. Uirtutem ha-
bent diureticā: diſſoluēdi ꝛ cōſumendi. Hy-
pocras. Ruta calida ꝛ ſicca in tertio gradu.
Palladi⁹ de agricultura libro quarto. Men-
ſe Marcio ruta ſeriꭍ locis apricis. ſolius ci-
neris inſperſione contenta. loca deſiderat al-
tiora. vnde humor eius elabitur. ſi ponas ei⁹
ſemina adhuc clauſa folliculis ſigillatim
debebis manu afficere. ſi iam minuta ſunt

ſparſa iactabis.⁊ raſtro obducta cooperies
Caules eius ꝗ incluſis ſeminibꝰ nati fuerint
fortiores erũt:ſꝫ ſero naſcent̃. Ramula eiꝰ cũ
aliqua corticꝭ parte cõuulſi verno tp̃e.ꝑ plan
tis tenebũt:tota ꝟo trãſlata moriet̃. Nõnul
le ramulos eiꝰ ꝓtuſe fabe inſerũt vel bulbo
atqꝫ illa obruunt alieno vigore ſeruandos..
Sub fici arborꝭ vmbra libẽtiꝰ acheſcit. Nõ
effodit herbas ſꝫ optat auelli. Immũde mu
lieris formidat attactũ. ¶ Pli.li.xix. Ruta
ſerit̃ fauonio ⁊ ab autũni eq̃noctio.odit hye
mẽ ⁊ humorẽ ac fimũ.apricis gaudet ac ſiccꝭ
terraqꝫ ꝗꝫ maxime latericea. Cinere nutriri
vult.hic ⁊ ſemini miſcetur vt careat erucis.

Operationes

A ¶ Gal.vij.ſim.far.ca.moli.i.ruta.ꝗdaꝫ hmõi
rutã ſilueſtrẽ noiant.ꝗdã aũt armolã. Uirtꝰ
aũt eius ſubtilis eſt ⁊ ca.ſm.iij.gradũ.vnde
⁊ incidit groſſos humores:⁊ dyaforat:et ad
B vrinationẽ ꝓuocat. ¶ Et idẽ.viij.ſim.far.ca.
pigamũ. Pigamũ.i.ruta. Silueſtrꝭ quidẽ ex
q̃rto ẽ gradu calefacientiũ ⁊ ſiccantiũ.dome
ſtica ꝟo ex tertio. Eſt aũt nõ ſolũ acris guſtu
ſed etiã amara ꝗ incidere ⁊ dyaforare hꝫ groſ
ſos ⁊ viſcoſos humores.ꝓpter eandẽ aũt vir
tutẽ ⁊ ꝑ vrinas euacuat.ꝗnimo et ſubtilium
C partiũ eſt ⁊ ventoſitatꝭ deſtructiua. ¶ Et id
circo ad ſputatiões ꝯuenit:⁊ aĩoſitas ꝗ ad
venerea ꝑtinent.⁊ dyaforat ⁊ ſiccat modera
te.eſt enĩ de fortiter deſiccantibꝰ farmacis.
Sera.auc.Dyaſ. Ruta eſt de rebꝰ magis cõ
D ferentibꝰ inflatiõibꝰ ⁊ ventoſitatibꝰ. ¶ Et ipſa
extinguit libidinẽ coitus. Unde domeſtica
⁊ ſilueſtris ſũt ambe calefactiue:aduſtiue:ꝓ
uocatiue vrine ⁊ menſtruoꝝ.⁊ qñ comeditur
ruta aut bibitur ſtringit ventrẽ:et qñ ſumit̃
in potu ex ſemine.cuiuſcũqꝫ quãtitas vnius
calit̃ cum vino eſt medicamen cõferens mul
E tum medicinis mortiferꝭ. ¶ Et qñ comedunt̃
folia eius ſola aut cũ ficubꝰ ſiccis et nucibꝰ:
auferunt nocumenta medicinarum mortife
F rarum. ¶ Et eſt vltima medicina cõtra mali
ciam venenoꝝ:qñ adminiſtrat̃ ſicut diximꝰ
(⁊ preſertim ꝯtra peſtilentiã) Et qñ comedit̃
⁊ bibitur ruta ſemper abſcindit ſperma. ⁊ qñ
coquit̃ cũ aneto ſicco ⁊ ſumit̃:ſedat torſiões.
⁊ qñ adminiſtrat̃ in hunc modũ cõfert dolo
ri lateris ⁊ dolori pectoris ⁊ aſmati ⁊ tuſſi et
apoſtemati pulmonis:⁊ ſciatice ⁊ dolori iun
G cturaꝝ ⁊ rigoribꝰ. ¶ Et qñ coquitur in oleo ⁊
ponit̃ in criſteribꝰ cõfert inflationi matricꝭ:⁊
inflationibꝰ inteſtinoꝝ:⁊ doloribꝰ recti inte
ſtini. Et qñ terit̃ ⁊ cõficit̃ cum melle ⁊ linitur
ſupra collũ matricis cõfert dolori eiꝰ ⁊ ſuffo
cationi matricis. ¶ Et qñ coquit̃ in oleo ⁊ bi H
bitur:occidit ⁊ expellit lumbricos:⁊ cõficit̃
cum melle ⁊ fit emplaſtrũ dolori iuncturarũ
⁊ dolori ꝑcuſſione.⁊ fit emplaſtrũ cum ea et
ficubus hydropiſi carnoſe. ¶ Et qñ coquitur I
cum vino vſqꝫ ad ꝯſumptionẽ medietatis vi
ni ⁊ bibitur:confert ſpeciei humide hydropi
ſis.⁊ quando comeditur ſola ſiue eſt aut ſal
lita acuit viſum. Et quãdo fit emplaſtruꝫ cũ
ea cum ſauich ſuper oculum:ſedat dolorem
eius. ¶ Et quando teritur ⁊ miſcetur cum ace K
to ⁊ oleo roſarũ ⁊ fit linitio cum eo:ſedat do
lorem capitis.⁊ quãdo intromittit̃ in naribꝰ
ipſa aut ſuccus eiꝰ abſcindit fluxum ſangui
nis ab eis. ¶ Et quando admiſcetur cum ni L
tro ⁊ fricatur inde morfea alba:confert eam.
⁊ quãdo fit emplaſtrũ cum ea cũ melle ⁊ albu
mine ſup emperiginẽ confert ei. ¶ Et quãdo M
ſuccus rute calefit in cortice granati ⁊ diſtil
latur in aurem:confert dolori eius:et miſcet̃
cum ſucco feniculi ⁊ melle:⁊ fit collirium cũ
eo:et cõfert dolori viſus. ¶ Et quãdo miſcet̃ N
cum aceto ⁊ oleo roſarũ:⁊ cõficitur cũ ceru
ſa:⁊ fit linimentũ cum ea:confert heriſipile ⁊
formice:⁊ vlceribus capitis humidis.⁊ ruta
quãdo maſticat̃ poſt comeſtionẽ ceparum et
aliorum aufert fetorem illorum. ¶ Sera. Ru O
tam venenis reſiſtere muſtele docent:que qñ
cum ſerpentibꝰ dimicature ſunt:cibo eius ar
mantur. Docuit etiã rex ponticus:qui cum
fratris ſui timeret inſidias.rute folia cũ dua
bus nucibꝰ ⁊ totidẽ caricis admixto ſale ie
iunus acceperat:⁊ ſecure cũ eo agebat Agre
ſtis ſi ſumatur nimis de ipſa occidit. ¶ Et qñ P
ipſa colligitur maxime cum ceperit apparere
flos.ſi carnẽ tetigerit:vlcerat et facit inflare
cũ pruritu.quare oportet ꝗ vult eã colligere:
ꝙ vngat manꝰ ⁊ faciẽ cũ oleo roſarũ:et exti
mauerũt quidã ꝙ ſi ſuccus eiꝰ aſꝑgatur ſup
pullos gallinarũ:non comedit eos miluus.
et putant quidam ꝙ illa que naſcitur in ma
cedonia prope fluuium ꝗ dicit̃ archimon̄.qñ
comeditur occidit.⁊ loca in quibus naſcitur
ſunt loca ſerpentum plena.
¶ Sed ſemen eiꝰ qñ bibitur cõfert doloribꝰ Q
intrinſecis.et ipm ingredit̃ in confectionibꝰ
medicinarum:⁊ eſt iuuatiuum.
¶ Et idem auctoritate Ruffi. Ruta domeſti R
ca eſt medicina maxia iuuatiua inteſtinis in
terioribꝰ:confert viſui.⁊ gummi eiꝰ ẽ ca.i fine
tertij gra.ſic.in.ij. Curat vlcera oculi quan
do pulueriʒatur ſup ea.⁊ confert ſcrofulis ꝗ
fiunt in gutture et ſub aſcellis.

Capitulum.ccccij.

Ubus. Pandecta capi. dcxxi. ſulac
r arabice. grece batus. latine vero ru-
bus. Et ſulac eſt quedã egritudo: vt
dicit Plinius. ¶ Serapion libro aggregato
ris capitulo ſulac ſiue ſuleit. auctoritate Ga
lieni: id eſt rubus omnibꝫ eſt notus. folia eiꝰ
⁊ ſummitates recentes ſunt compoſita ĩ ſub
ſtantia ſua ex ſuba terrea frigida ⁊ aquea te-
pida. ⁊ ſapor eiꝰ eſt ſtipticus. ⁊ virtus eius in
frigidat ⁊ deſiccat. ⁊ ſcõa cõglutinat.

Operationes.

a ¶ Galienꝰ ſexto ſimpliciũ farmacoꝝ capitu-
lo batus. ſm tranſlationẽ grecaꝫ. Batus: id
eſt rubus. folia q̃dẽ ⁊ cime necnõ flos ⁊ fructꝰ
ſtiptica participãt q̃litate manifeſte. In hoc
tñ ad inuicẽ differũt. Nam folia quidẽ ⁊ pſer
tim mollia ⁊ noua plurimũ participantia a-
quoſitate modicũ ſunt ſtiptica ſm eaꝫ ratio-
nem ⁊ ſũmitates. Unde maſticata curãt al-
cola ⁊ cetera q̃ in ore vlcera ſanant. ⁊ alia vul
nera ſolidare poteſt. Eſt enĩ eoꝝ cõplexio ex
terreſtri ⁊ frigida ſubſtãtia et aquoſa tepida.
Fructus vero quãdo fit maturꝰ particeps eſt
moderate caliditatis. ſaporis cum ſit vt oſtẽ
dimus dulcis. quare ꝓpter hoc necnõ ꝓpter
moderatam ſtipticitatẽ comeſtibilis non eſt
moleſtus. Immaturus autẽ a frigiditate ter
reſtri ſuperatꝰ ſubſtãtia. ⁊ ideo ſtipticus eſt et
ſiccatiuus fortiter et vterqꝫ deſiccat. ⁊ repo-
nitur deſiccatiuior exiſtẽs recente. ſed ⁊ flos
eiuſdeꝫ eſt virtutis cũ fructu ad diſſinterias.
ventris q̃ꝫ fluxus necnõ ad ſputũ ſanguinis
idoneũ farmacũ. radix aũt cũ eo ꝙ ſtipticat:
⁊ nõ pauca ſubtiliũ partiũ ſubſtãtia partici-
pat. quãobrem et lapides q̃ ſunt in renibꝫ frã-
git. ¶ Et Sera. aucto. Dyaſcoridis. Uirtus B
eius eſt que curat alcola ⁊ vlcera oris quãdo
maſticatur. ⁊ curat alia vulnera. ¶ Et deco- C
ctio eius tingit capillos. Sed ſapor eiꝰ fru-
ctus eſt dulcis. ⁊ eſt humidus ⁊ calidus. ⁊ im
maturus eſt frigidus terreus. ⁊ ſapor eiꝰ pon
ticus. ⁊ deſiccat deſiccatione forti. ſed floris
eius eſt ſicut virtus fructꝰ. ¶ Et cõfert vlce- D
ribꝫ inteſtinoꝝ et fluxui ventris. ⁊ debilitati
inteſtinoꝝ ani. ſed radicꝭ eiꝰ eſt ſubſtãtia ſub
tilis. ⁊ ſapor eius eſt ſtipticus. ⁊ ideo frangit
lapidem renũ. ⁊ quãdo fit emplaſtrũ cũ folijs
eius: curat vlcera humida capitꝭ. ¶ Sed ru- E
bus canis q̃ grece dicitꝰ Cinoſbatus nocet
decoctio eiꝰ fructus canne pulmonis. ⁊ ſtrin
git fluxum menſtruoꝝ. Et radix eiꝰ eſt calidi
or ipõ. de qua ſi fiat emplaſtrum extrahit ſpi
nas ⁊ alia infixa corpori. ¶ Et qñ fit empla- F
ſtrũ cũ folijs ſuis recentibꝫ ꝓhibet apoſtema
ta. ¶ Et idẽ aucto. Galieni. Fructus huius G
plante eſt ſtipticus ſtipticitate forti. et folia
eius habẽt ſtipticitatẽ paucã. ⁊ oportet ꝙ ca
ueatur ab eo qđ intra fructũ eſt ſimile bombi
cino: qꝛ nocet multum canne pulmonis. hãc
ſpeciẽ inuenies ſi leges Cinoſbatũ. ⁊ eſt ca-
pitulũ. cxxvi. ſupra de C. ¶ Dyaſcorides ca- H
pitulo batus eſt oĩbꝫ notus. Uirtꝰ eſt illi ſti-
pticus ⁊ ſerantica. Elixatura eiꝰ capillos in
ficit. Uentrẽ abſtinet. Fluxũ matricꝭ mulie-
rũ ſtringit. Morſibꝫ venenatꝭ occurrit. Tu-
tas gingiuas a putredine ſeruat. Tumores
oris cõpeſcit. maxime ſi folia eiꝰ cum aceto
maſticata fuerint. Herpetes mũdãt. acoras
capitꝭ purgant. Tumores oculorũ ⁊ cõdilo
mata ſoluit. emoroidibꝫ ſubuenit ſuppoſita.
ſtomachis impoſita medicatꝰ. cardiacis opi
tulatꝰ. ¶ Succꝰ huiꝰ herbe ⁊ haſtaꝝ ſole ſic- I
catꝰ oĩa facere nouit. Succus eius ſeminis
maturi oĩbꝫ cauſis oris vtiliter adhibetur.
Uentrẽ abſtiet comeſtꝰ: ſꝫ nõ maturꝰ. Flos
eiꝰ cũ vino bibitꝰ ciliacꝭ ⁊ diſſintericꝭ ꝓdeſt.
Flos eius albꝰ: ⁊ eſt caniculari ortu vigens.
Ipſe quoqꝫ potui datꝰ cũ vino humoris fluo
rem cohibet. ¶ Illinitꝰ cũ melle oculoꝝ lip- K
pitudinẽ medetꝰ atqꝫ igni acero. Huiꝰ ꝗ folia
⁊ flores ⁊ mora leuiter ſtringũt. vnde ad vuluã
⁊ fauces ꝓprie videntꝰ facere: ꝗ́uis omne pro

L ſtomi idonee ſtringant.¶ Folia eius et cime
maſticata alcola ⁊ alia vlcera curãt in oꝛe. Et
plagas glutinant.moꝛa eius matura habent
in ſe mediocriter caloꝛem. Jmmatura vero
ſunt frigida: ⁊ terreſtrem retinet in ſe ſubſtan
M tiam.Unde nimis deſiccant.¶ Jtem puluis
ex eo factus ſicut eſt de floꝛe eius plus deſic
cat recentioꝛibꝫ:facit nanqꝫ ad diſſintericos.
⁊ ad om̃e reuma vẽtris: ⁊ ad defectionẽ ſan
guinẽ expuẽtibꝫ.Hic puluis dat᷑ vtiliſſimũ
N eſt medicamẽ.¶ Radix aũt eius ſtiptica ⁊ le
promeris eſt.⁊ ideo nefreticis data lapides rũ
O pit.¶ Species bati ſũt due.Una cõmunis
que dicta eſt ⁊ q̃ oĩbꝫ nota eſt.Altera q̃ appel
lat᷑ ydea ſiue cinoſbat᷑ que eſt ruboſitatis ma
ioꝛis ſupꝛadicta. Et eſt virtutis conſtrictiue.
Eius nanqꝫ mollia germina ſiue tyrſi contu
ſa ⁊ expꝛeſſa ſuccum dimittũt.qui ſub ſole re
ſtictus coquit᷑ vſqꝫ ad groſſiciem mellis: ⁊ da
P tur ad ea que ſupꝛa.¶ Succus eius cũ vino
⁊ melle ſupꝛapoſitus ſuperioꝛibꝫ ꝓdeſt. Mo
ra cũ vino ſumpta ſapientiã nutrit: vt ab anti
quis dicit᷑.leges eam menſe Junij ⁊ Julij cũ
melle ⁊ pane cõtrita apoſtemata mirifice rũ
pit: ⁊ vlcera fraudulenta curat.

Capitulum.cccciij.

r Ubea tinctoꝝ.Jſidoꝛus.Rubea dr̃
eo ꝙ rubꝛa ſit radix ei᷒.vnde ⁊ lanas
coloꝛare ꝓhibet.¶ Dyaſcoꝛides.Ru
bea quã alij eritrodanũ.latini vero rubeã di
cunt.Herba eſt oĩbꝫ nota. Species ei᷒ due
ſunt.Una videlicet agreſtis.Alia vero q̃ vo
cat᷑ ſarchos:ramulos ſiue tirſos hñs tenu
es ⁊ q̃ſi nodoſos:folia ꝑ interualla diſtãtia:
ac ꝑ ſingulas cõnodationes veluti ſtellarũ
imaginem mittentia. Fructus vel ſemen ei᷒
rotundũ viride: ⁊ hinc rubꝛũ aut circa matu
ritatem nigrũ.Radicem habet paruã tenuẽ
puſillam rubicundã.¶ Plini᷒ cap̃. Erithꝛon
quã alij eritrodanũ vocant.nos vero rubeã
qua tingunt᷑ lane ⁊ pelles ⁊ cetera.Grec᷒ ve
ro eritrodanũ dicit.Nam erithꝛos rubeus
cochinos feniceus rubicundus. exponit᷑ de
rubea ⁊c̃.¶ Pandecta capitulo.cclviij.Eri
trodanum vel eutradoꝛon vel erithꝛon vł eri
trodanon grece.Arabice fane vel cita. Lati
ne vero rubea tinctoꝛum. Ubi ſciendum ꝙ
Dyaſcoꝛides capit.de rubea dicit:ꝙ rubea
ſiue vt alij erithꝛodanum dicunt: ⁊ eſt de ru
bea domeſtica.Aliud capitulũ inuenit᷑ apud
Dyaſcoꝛidem.quod ſic habet eritrodanũ di
cunt.⁊ eſt rubea agreſtis. Jtem ſcḋm veritatẽ
eritrodanum in alia trãſlatiõe Dyaſcoꝛidis.
Ant tetron vocant plurimi.Radix eſt illi in
ficiens.Duo ſunt eius genera.Unum agre
ſte.Aliud ſeminatum ſicut rauenne italie fu
it locis cultis ſeminatum.Nam ⁊ ĩ vijs ſpon
te naſcit.Haſte ſunt illi quadre ⁊ longe aſpe
re ſicut apparine:ſed foꝛtioꝛes ⁊ longioꝛes.fo
lia habentes intra nodos ipſos.folia habꝫ ſi
cut aſtrum: id eſt ſtella in gyro poſita. ſemen
eius rotundum eſt ĩ pꝛimo viride ⁊ poſtea ru
fum.⁊ cũ maturauerit nigreſcit. Et radix ei᷒
longa tenuis ⁊ rufa ⁊c̃. Sed ſcḋm tranſlationẽ
aliã Dyaſcoꝛidis. Rubea ſiue vt alij eritro
danum herba eſt omnibꝫ nota. ¶ Serapion
libꝛo aggregatoꝛis capitulo fane. auctoꝛita
te Dyaſcoꝛi. Fane ſiue faue: id eſt rubea tin
ctoꝛum.quedã ex ea naſcit᷑.⁊ quedã ex ea ſe
minatur.⁊ habet ramos quadratos longos
groſſos ſiles ramis herbe q̃ dicit᷑ abarũ: niſi
quia ſunt maioꝛa eis ⁊ durioꝛes.ſuꝑ ipſos ſũt
folia diuiſa adinuicem egredientia iuxta no
dos ⁊ in ſimilitudine ſtellarum.⁊ fructus eſt
rotundus:cuius coloꝛ in pꝛincipio ſue aperi
tionis eſt viridis.poſtea vero rubeus. Et qñ
maturus eſt fit niger.⁊ quod de ipſa admini
ſtratur ſunt vene ipſi᷒.⁊ ipſe ſunt ſubtiles lon
ge ⁊ rubee.¶ Galienus ſexto ſimplicium far
macoꝛũ capitulo eritrodanũ. Eritrodanum
eſt rubea tinctoꝛũ radix acerba et amara ſu

guſtum. Unde et quod dictũ eſt de aliĳs ad-
inuicem ſibi hmõi virtutes cõueniẽtes i hac
radice cõſpicis. ¶ Paulus ca. de rubea. cali-
da eſt ⁊ ſicca in ſecũdo gradu. ¶ Auerrois li-
bro Colliget. capitulo de rubea. Rubea cali
da eſt ⁊ ſicca in tertio gradu.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Eridrotanum virtutẽ habet
mictualẽ cũ aceto illinita albis maculis me
detur. Uſus etiã ei⁹ ad ea pficit ad que cete-
ra diuretica pficere dicim⁹. Sed agreſtꝭ vir
tus eſt ſm̃ Dyaſcoridem mictualis diureti-
ca. vnde vrinam ⁊ menſtrua prouocat.
B ¶ Galienus. Eritrodanũ ſplenẽ ⁊ epar expur
gat ⁊ vrinas groſſas ⁊ multas. Eſt aũt q̃ñꝙ
⁊ ſanguinolentas euacuans. q̃ñꝙ etiã prouo
cat menſtra. ⁊ abſtergit mediocriter quecũꝙ
abſterſione egent. morfeis quoꝙ albis cum
aceto peruncta cõfert. quidã autẽ propinãt
eas ſciaticis: necnõ paraliticis cũ mellicra-
C to. ¶ Auicenna. Rubea tinctorũ eſt pontici
ſaporis: ⁊ abſtragit cum equalitate. ponitur
cum aceto ſuper empetiginem: et ſanat eam.
ſimiliter ⁊ morpheam albã. ab omni veſtigio
mundificat cutem. Bibita cum mellicrato
D confert ſciatice ⁊ paraliſi. ¶ Ualet etiã pcuſ-
ſioni ⁊ caſui ſuccus ei⁹ cũ oximelle. datur ad
apoſtemata ſplenis: ⁊ mũdificat epar et ſple-
nem. Eorũꝙ opilationes aperit. ⁊ in hoc ei⁹ p
prietas exiſtit aceti. vehemẽter puocat vrinã
vt q̃ñꝙ faciat mingere ſanguinẽ. Et oportet
qui eam biberit quaꝙ die balneetur.
E ¶ Suppoſita menſtrua puocat: ⁊ extrahit fe
tum. Eiuſꝙ ſtipites cũ foliĳs conferunt mor-
F ſui verniũ venenoſoꝝ. ¶ Platearius. Rubea
tinctoꝝ calida eſt ⁊ ſicca in ſcd̃o gradu. Uir
tutẽ habet ꝯfortatiuã ex aliquãtula ſua pon-
ticitate ⁊ diureticã ex amaritudine. Contra
debilitatẽ ſtomachi ⁊ epatis ⁊ relaxationem
datur vinũ dectionis ei⁹. Radix ei⁹ raſa ſup
ponitur ad mẽſtrua puocanda: ⁊ fetũ mortu-
um educendum. Aqua decoctiõis eius ſi ca
put inde abluatur capillos reddit rubeos.
G ¶ Conſtantin⁹ vbi ſupra. Rubea eſt in fine p̃
mi gradus calida ⁊ ſicca. habet quoddã ama
ritudinis ⁊ ponticitatꝭ. vñ ſplenẽ ⁊ epar mun
dificat. ⁊ eius opilationẽ aperit. vrinã ⁊ men
ſtrua puocat. Omniaꝙ membra corporis a
putredine mũdificat: et morfeam curat. Ad-
bibetur quoꝙ cũ melle et aqua calida ppter
H yliĳ dolorem. ¶ Plini⁹ libro. xix. Rubea tin-
gendis lanis ⁊ coriĳs eſt neceſſaria. Lauda-
tiſſima eſt ytalica. ⁊ maxime ſuburbana pue-
nit ſponte. In medicina morbum regium ſa-
nat. Et vrinam eĳciet ex aqua mulſa. Folia
quoꝙ capillum inficiunt. Apud quoſdã in-
uenio regium morbum hoc frutice ſanari:
etiam ſi adalligatus ſpectetur tantũ.

Capitulum. cccciiij.

Aluia latine. Aarabice geliſſa- salua
gos. grece eliſſagus. Sera. li.
ſ aggre. ca. Geliſſagos. auctori.
Dyaſco. Geliſſagos: id eſt ſal-
uia. Et eſt arbuſtũ longum ha-
bens plures ramos. ⁊ lignũ eius ⁊ folia ſimi
lia foliĳs citonioꝝ. niſi q: ſunt longiora ⁊ ſtri
ctiora ⁊ rugoſa pauca rugoſitate: ſicut eſt ru
goſitas panni poſtꝙ̃ abluit̃ anteꝙ̃ extendat̃
⁊ reponat̃. ⁊ color ei⁹ declinat ad albedinẽ. et
habet odorẽ bonũ. ⁊ habet in ſummitatib⁹ ra
morũ ſemen ſimile ſemini herbe ſilueſtris: q̃
dicit̃ ormen. Naſcitur aũt in locis aſperis.
¶ Dyaſcorides cap. eliſſagus ſiue eliliſſagus
ſm̃ tranſlationẽ noſtrã. Eliſſagus: id eſt ſal-
uia. Frutex ei⁹ eſt oblonga et multas habẽs
virgas quadras ⁊ albas. ⁊ folia ſĩlia malico-
doniĳs: ſed oblonga minora et aſpera ⁊ albi-
diora et odorata ſubrugoſa. ſemẽ ſup virgas
eſt ſimile oĩno agreſti. Naſcit̃ locis aſperis.
¶ Plinius ca. eliſſagus herba eſt exalbida.
Haſta eſt ei vaſta et quadra. folia aliquaten⁹

aſpera. Poteſt enim acriter reſtringere.
Galienꝰ.vi.ſim.far cap.eliſfagus. Comple-
xio huius herbe eſt calida caliditate maniſe-
ſta ⁊ ſufficienti ⁊ parum ſtiptica.

Operationes

A ¶Pliniꝰ. Herba ipa facit ad diſſintericos. ⁊
ſuccus folioꝝ eiꝰ capillos generat: ⁊ vrinā ꝓ
B uocat. ¶Sera. Decoctio folioꝝ ⁊ ramorum
ipiꝰ qñ bibit̃ ꝓuocat vrinā ⁊ mēſtrua: ⁊ expel
lit fetū. ⁊ ꝯfert morſui venenoſo ſtrigonis ma
rini: ⁊ denigrat capillos: ⁊ ꝯfert apoſtēatibꝫ.
⁊ abſcindit fluxū ſanguis: ⁊ mundificat vlce
ra fraudulēta. ⁊ cū decoctiōe ramuloꝝ ⁊ foli-
orū ipſiꝰ fit ablutio. ⁊ ſedat prurituū genitaliū
C viroꝝ ⁊ mulieꝝ. ¶Dyaſco. Virtꝰ eiꝰ eſt diu-
retica. Menſtruis imperat. Aborſum facit.
Percuſſum ſtrigonis marini mitigat. Capil
los nigreſcit. Eſt etiā termātica: ⁊ ſanguinē
fluentē ex vulneribꝫ ſtringit. Sordida vulne
D ra purgat. ¶Elixatura folioꝝ ⁊ virgaꝝ ipſiꝰ
prurigīnē nature cōpeſcit. Eſt etiā virtutiſ re
darguētis cū acrimonia. Unde ad diſſinteri
am atq; muliebrē fluxū (quē greci rigeon vo
cant) facit ſuccus folioꝝ eiꝰ. Capillos deni
E grat: ⁊ vrinā ꝓuocat. ¶Paulus. Uinū deco-
ctionis eiꝰ ꝯfert paraliticiſ bibitū ⁊ cathaplaſ
F matū ſup partē paraliticantē. ¶Et dicūt ma
gi de ſaluia ꝙ ipa putrefacta ſub fimo gene-
rat̃ auis quedā hñs caudā ſerpentinā ⁊ albaꝫ
merule ſilis. De cuiꝰ cinere ſi ponat̃ i lampa-
G de apparet ꝙ domꝰ ſit plena ſerpentibꝫ. ¶Ex
herbario. Saluia hꝫ folia longa et anguſta
ſubaſpera odore ſuauit̃ graui. in locis aſperis
naſcit̃. Decoctio eiꝰ potata vrinā ⁊ menſtrua
mouet. Paſtinace marine ſi quem ꝑcuſſerint
virus excludit. Sanguinis eruptionē ſiſtit.
H ¶Plateariꝰ. Saluia ca. eſt in.i.ſic.in.ij.ſolū
folia cōpetūt vſui medicine ⁊ viridia. et ſicca
domeſtica magis cōſumit ⁊ ꝯfortat. Silue-
ſtris aūt magiſ dyaforetica. Uinū decoctōis
ſaluie valet paraliticiſ ⁊ epilenticiſ. fomētatio
ex aq̄ decoctōis eiꝰ valet ꝯ ſtrāguiriā ⁊ diſſin
I teriā. Matricē mūdificat. ¶Plinius li.xxij.
Herbā nr̄i q̄ nūc ſunt herbarij eleliſphacon
grece latini vocāt ſaluiā mente ſimilem canā
odoratā. hac appoſita partꝰ emortuos extra
K hit. Itēq; vermes aurīū ⁊ vlceꝝ. ¶Idē in li.
xxvi. Herba q̄ a q̄buſdā appellat̃ ſaluia ſilis
verbaſco. Cōterit̃ ea ⁊ colata caleſit. ⁊ ſic ad
tuſſim laterisq; dolores bibit̃. Eadēq; ꝯ ſcor
piones atq; dracones marinos efficax ē. Cō
tra ſerpētes etiā ex oleo pungi ea ꝓdeſt. yſo-
L pi faſciculus cū quadrante mellis decoquit̃
ad tuſſim. ¶Macer. Saluia cui nomē elyſi-
facos eſt apud grecos. Cum mulſa iecoris ꝓ
deſt potata querelis. Pellit abortuꝫ. lociūq;
mēſtrua purgat. Trita venenatos curat ſuꝑ
addita morſus. Crudis vulneribꝫ que multo
ſanguine manant. Apponas tritā dicūt reti
nere cruorem. Cū vino ſuccus tepidus ſi ſu-
mitur huius. Cōpeſcit tuſſim veterē laterisq;
dolorē. Pruritus vulue curat virgeq; virilis
Si foueas vino fuerit quo ſaluia cocta. Illi
us ſucco crines nigreſcere dicunt. Si ſint
hoc vncti cerebro ſub ſole calenti.

Capitulum.cccclv.

Alix. Iſidorus lib. ety. Salix dicta
F eſt: eo ꝙ ſaliat: id eſt creſcat. Arbor lē-
ta: vitibꝫ vinciēdis abilis. ¶Ambro
ſius. Salices vident̃ nihil habere ſeminis.
habent tamē gramē quoddā in folijs quo ter
ris cōmiſſo tanq̄ꝫ ſemine poſito ſurgat arbor
de ſurculo: ⁊ tanq̄ꝫ ſeipam exuſcitet de ſemie
ſuo. ¶Gloſa ſuꝑ Eſaiam.xliiij. Salix eſt ar-
bor infructuoſa: ſed cito creſcit: maxie ſi iux
ta aquā ſit. ¶Ariſtoteles in li. de plantiſ. Que
dam in humido loco. quedā in arido ⁊ q̄dam
in vtroq; vt ſalix. ¶Idē libro de aīalibꝫ. que
dam arbores nō fructificant. Sicut viri pin
gues nō multū ſpermatiſant. Talis ē ſalix ⁊
romana nux. ¶Idē i libro decimoſexto. In

aquoſis tm̄ proueniūt ſalices ⁊ alni. longaqꝫ
folia ſunt vtriqꝫ inter primas germināt. Cir-
cūagunt᷑ ſalicꝫ folia poſt ſolſticiū. nec alio ar
gumēto intelligit᷑ certi⁹ ſidus cōfectū. Ocī
ſime vero ſalix amittit ſemē anteqꝫ maturita
tē ſentiat oīno. ⁊ ob id frugiperda dicta ē ab
homero. Sequēs vero etas ſcelere ſuo hāc
ſententiā interꝑtata eſt ꝙ ſemen ſalicꝫ mulie-
ris ſterilitatis medicamētū eſt. Sed in hoc
quoqꝫ naſcenti natura ꝓuidit: ꝙ de pacto ſur
culo incurioſius ſemē dedit. Una tm̄ ꝓdit᷑ id
maturitatem proferre ſolita in inſula Creta.
¶ Pandecta capitulo. cci. Culefare. Grece
ytre. latine vero ſalix.

Operationes

A ¶ Sera. li. ag. ca. Culef. i. ſalix. folia ⁊ flos et
roſa ei⁹ habent in ſapore ponticitatē. et virt⁹
ſalicis eſt deſiccatiua ſine punctiōe. Cortex
vero ipſi⁹ ſiccioris eſt cōplexiōis. ſicut ſunt
B omēs ſpecies corticis. ¶ Unde adminiſtrat᷑ in
glutinatiōe vlceꝝ. Sed flos ⁊ roſa ei⁹ admi
niſtrant᷑ ⁊ admiſcent᷑ in oībꝫ medicinis ⁊ vn-
guentis deſiccatiuis. Et ſunt ex hoībꝫ q̄ acci
piunt flores ⁊ roſam ⁊ ſuccū ipſi⁹. ⁊ cōponūt
ex eis deſiccatiuā medicinā que ꝯfert in mul
tis: ꝙ deſiccat ſine mordicatiōe ⁊ ꝓprie: ꝙ in
C ipſa eſt ſtipticitas pauca. ¶ Et qn̄ cōburūtur
ei⁹ cortices ⁊ ꝯficiunt᷑ cū aceto: adminiſtrātur
in oībꝫ egritudinibꝫ in q̄bꝫ neceſſaria ē deſic-
catio. ſicut in verrucis ⁊ ꝓprie in rotundis et
in verrucis ſimilibꝫ capitibꝫ clauoꝝ: ⁊ in ver-
rucis infixis in cute. eradicat eni eas qn̄ ſuꝑ
D eas fit linitio. ¶ Et qn̄ euellit᷑ cortex ei⁹ tpe q̄
emanant flores ⁊ colligit᷑ gūmi eius. Habet
hoc gūmi virtutē abſterſiuā ⁊ ſubtiliatiuā. et
ideo adminiſtrat᷑ in oībꝫ egritudinibꝫ q̄ acci-
E dūt pupille. ⁊ faciūt impedimētū viſus. ¶ Et
idem aucto. Pauli. Uirt⁹ folioꝝ ⁊ corticū et
fructus ſalicꝫ ⁊ ſucci ei⁹ eſt ſtiptica. Et eſt fri-
F gide ⁊ ſicce cōplexionis in ꝑmo gradu. ¶ Et
idem aucto. Bedigar. Quādo bibunt᷑ folia
eius trita cū pipere ⁊ vino pauco ꝯferūt coli
cis. ⁊ qn̄ ſumit᷑ cū aqua ꝓhibet impregnatio-
nē. ⁊ fruct⁹ eius ꝯfert ſputo ſanguinis qn̄ bi-
bitur: ⁊ cortex ei⁹ tritus cū oleo roſaꝝ. ſi bu-
lierint in cortice granati cōferūt dolori auri
G um. ¶ Et ei⁹ decoctio adminiſtrata ſuper pe
des podagricoꝝ ꝯfert eis multū: ⁊ mundifi-
cat furfures capitꝫ. et colligit᷑ humiditas ab
ea defluens qn̄ excoriat᷑ a cortice ſuo qn̄ inci
pit apparere flos ei⁹. qn̄ reperit᷑ intra corti-
cem humiditas ꝯgregata q̄ abſtergit oculū.
⁊ aufert tenebroſitatē ei⁹. Proprietas ſalicꝫ
eiuſq̄ extrahit ſanguiſugas adherētes gut-
turi: et glutinat vulnera recentia. ¶ Et idem H
auctoritate Aben Meſuay. Folia ſalicꝫ bi-
bita ꝓhibēt impregnationē: ⁊ ꝯferunt fluxui
ſanguinis. ⁊ lac qđ egredit᷑ ex eis acuit viſuꝫ
⁊ abradit pilos. ¶ Et idem aucto. Pauli. In I
folijs ſalicis ⁊ ſalice: nō dixit Galien⁹ aliud. K
¶ Galienus ſeptimo ſimplicium farmacoruꝫ
capitulo ytre. ytre ſiue ſalix vtetur quidē ali
quis ⁊ folijs ad ſanguinolentoꝝ vulnerū cō
ſolidationē: ſed maxime flore ei⁹ fere omnes
vtuntur medici ad confectionē ſiccatiui em-
plaſtri. Eſt eni vis eoꝝ ſuauis ſiccatiua. ha-
bet autem ⁊ quiddam ſtipticitatis.
¶ Quidā vero ⁊ ſuccum faciētes ex eis im- L
mordax ⁊ ſiccatiuū habet farmacū ad multa
vtile. Nihil eni magis occurrit viſui q̄ far-
macum immordacius ſiccans parū: ſed ſtipti
cans. ſicut in tractatu de cōpoſitione farma
coꝝ plenius dicet᷑. ¶ Cortex etiā huius ar M
boris ſimilis eſt tam frondū q̄ floꝝ virtuti.
ꝑterq̄ ꝙ eſt ſiccior ſm cōplexioneꝫ: ſed hunc
quidā accēdūt: ⁊ vtuntur cinere in omībꝫ his
que violenter indigent deſiccari: ſicut ſigi-
les ⁊ chiles: id eſt mirmiceas. auferūt ipſum
madefacientes aceto acri. quidā vero tempe
florendi incidentes corticem. Liquorē ſiqui
dem colligunt: ⁊ eo vtuntur in obfuſcantibꝫ
pupillis. cū ſit farmacū abſterſiuū ſimul ⁊ ſub
tiliatiuū. cūqꝫ ſit huiuſmodi poterit eo vti et
ad alia multa. ¶ Palladi⁹ libro tertio. In mē N
ſe Februario plante ſalicis obruende ſunt: ⁊
omniū generū que applicantur arbuſto.
¶ Dyaſcorides. Salix eſt arbor cuius folia O
glutinant vulnera cruenta. Flos etiam eius
ſine mordicatione deſiccatiuus eſt. Cui⁹ ci-
nis cum aceto ſuꝑ callos pedū induct⁹ eos
tollit. Et ſimiliter verrucas emundat. Flos
eius cū aqua bibitus omnem calorem libidi
nis frigeſcere facit. ¶ Auicenna. Salicis fo P
lia ſtiptica ſunt ſine mordicatione. Et eſt in
eis exſiccatio ſufficiens. Cinis autem eius
vehementis eſt exſiccationis. Emplaſtrum
ex eo factum retinet fluxum ſanguinis.
¶ Conſtantin⁹. Salices frigide ſunt in ſecū Q
do gradu. ſicce in ꝑmo. Ualent dolori capi-
tis de calore ſi in naribꝫ mittant᷑. Succ⁹ ei⁹
vulnera ſolidat. Cortex eius vſtus ⁊ cū ace-
to temperat⁹ verrucas ⁊ poros aufert. Sed
lac corticis a ſalicibꝫ florē habentibꝫ eruti vi
ſum clarificat. Defectos confortat oculos.
Succus frondium ⁊ pomorū potat⁹ mulie-
ri vt concipiat non ꝑmittit.

Capitulum. ccccvj.

Sabugeyro

Ambucus. Pandecta ca. cccclxxix.
f Sciendū ꝙ actis eſt ſambucus: ka-
meactis dr̄ ebulus. et ſūt plante oībꝫ
note. Vn̄ verſus. Sambucus eſt actis: ſed
ebulus eſt kameactis. ¶ Sera. li. ag. cap. ka-
meacti. Kameacti due ſūt ſpecies. q̄rū vna
grece dr̄ actis. in latino ſambucꝰ. et ſcd̄a no-
minaꝛ in greco kameactiſ. ⁊ eiꝰ eſt interīo ter-
renꝰ actis: ⁊ in latino dr̄ ebulus. de q̄ lege ca.
clxxv. ſupra de E. ¶ Pliniꝰ. Sambuci due
ſunt ſpecies. caꝝ vna aſſimilaꝛ arboribꝫ habē-
tibꝫ ramos ſiles cannis rotūdis: q̄rū colorē
ad albedinē: ⁊ ſūt longa. ⁊ ſunt ī eis q̄tuor fo-
lia aut q̄nqꝫ porrecta ſup ramos q̄ſlibet. ⁊ ſi-
milia folijs nucis: minora tn̄ eis. hn̄tia gra-
uē odorē. ⁊ in ſūmitatibꝫ ramoꝝ ſūt flores al-
bi. ⁊ grana ſilia granis viridibꝫ vel lentiſci. q̄-
rū color declinat ad purpureitatē cū nigredi-
ne. ⁊ ſunt velut in racemis. ⁊ hn̄t multā hu-
miditatē hn̄tem odorē lini. ⁊ iſta dr̄ actis. A-
lia ꝟo ſpecies q̄ dr̄ kameactiſ eſt minor ꝑma.
habet ramos magiſ ꝑtinētes herbe q̄drato in
q̄bꝫ ſūt multi nodi ⁊ folia inuicē diſtātia. ⁊ ſin-
gulis nodis ſilia folijs amigdalis ī ſūmitati-
bus ſuis: niſi ꝙ hn̄t venas: ⁊ ſūt longiora eis
hn̄tia grauē odorē. ⁊ in ſūmitatibꝫ ramoꝝ ſūt
capitella ſilia coronis ſupradicte ſpeciei. ⁊ ſe-
men ⁊ flos ſilr. ⁊ hꝫ ramos longos groſſitu-
dinē digiti habētes. ¶ Iſidorus libro etymo-
logiaꝝ. Sambucus ē arbor mollis ⁊ parua.

Operationes

¶ Pliniꝰ lib. xvi. Sambuci hn̄t acinos ni- A
gros ⁊ paruos humores lenti. Inficiēdo ma-
xime capillo. q̄ ⁊ ipi in aqua decocti mādunꝰ
¶ Idem li. xv. Arboꝝ q̄rundā fructꝰ pedicu- B
lis dependēt vt piri. Alia ꝟo racemis vt ede-
re atqꝫ ſambuci. ¶ Idem in li. xvi. Sambu- C
cus germīat inter ꝑmas: ⁊ nudaꝛ inter nouiſ-
ſimas. ⁊ ex his q̄ hyeme aq̄la ex oriēte conci-
piūt: ordine nature florēt ꝑme ſiluestriū ſam-
bucus: cui medulla ē plurima: ⁊ corꝰ cui nul-
la. Sambucus ē arbor diuidua nec ramoſa
lentiſſima. ⁊ ideo ſcutiſ faciēdis aptiſſima. cu-
ius nimirū plaga ſe ꝓtinꝰ ꝯtrahit: ſuūqꝫ vul-
nus claudat. ⁊ ob id ꝯtumaciꝰ ferrū trāſmit-
tit. Sambuci atqꝫ rubi generiſ ſunt fungoſi.
aliter tn̄ q̄ȝ ferule. q̄ppe plus ligni atqꝫ ſucci ē
vtriqꝫ ſambucoꝰ ex q̄ magiſ canorā buccinātu-
bamqꝫ credit paſtor. Ibi ceſe: vbi galloꝝ can-
tū nō exaudiat frutex ille. ¶ Idē li. xvij. In- D
uentū ē ſurculos abſciſos ſerere. q̄ ſepis cā
factū eſt ſambuciſ ⁊ coroneo rubiſqꝫ depactiſ.
ad palū vineaꝝ firmiſſima ē ſambucꝰ. taleſqꝫ
ſeriꝛ vt popolus. ¶ Aui. Sambucus alba ca- E
lidior eſt q̄ȝ citrina ⁊ q̄ȝ purpurea. Et ē vniuer-
ſaliter ī tertio calida ⁊ ſicca. Eſt aūt ſubtilia-
tiua humiditatū. ſemibusqꝫ ꝯfert eiꝰ oleū. De-
let aūt pannū: ⁊ facit rubedinē eiꝰ odoramen-
tū. ¶ Oleū eiꝰ ꝯfert ſenibꝫ: ⁊ frigidis neruoꝝ F
egritudibꝫ. Odor eiꝰ facit ſoda. cū hoc tn̄ re-
ſoluit ſodā fri. a flegmate odorata. deniqꝫ pu-
rū eiꝰ oleū fluere facit ſanguinē ex naribꝫ ca-
lefactū cū ipm odorat. ¶ Conſtātinꝰ. Sam- G
buci ca. ſūt in. ij. ſic. in. i. diſſolutiui ac neruoꝝ
mollitiui ſūt: ſtomachū q̄ȝ molliūt. vomitū ꝓ-
uocant. cathaplaſmati ī māmillaꝝ apoſtema-
ta ſanāt. Sambuceolū q̄ȝ ſcabiē ac puſtulaſ
⁊ apoſtemata nariū ſanat. vulnera clauſa ape-
rit: euerſaqꝫ ad ſuā naturā ꝯuertit. auriū dolo-
rē placat. bibitūqꝫ lūbricos ⁊ aſcarides fleg-
maticos excludit: ac melācolicos humores
purgat. ¶ Pli. li. xxiiij. Sambucꝰ hꝫ alteruȝ H
genꝰ magiſ ſilueſtre. q̄ greci chameacte ē. alij
hellon vocāt multo breuiꝰ: vtriuſqꝫ folioꝝ vl
ſeminis vel radiciſ decoctū ī vino veteri ⁊ ad
cyathos binos potū ſtomacho iutile ē aluo
detrahēs aquā. ¶ Refrigerat etiā inflāmatio- I
nē maxie recentiſ ambuſti. Et canis morſum
cū polenta molliſſimis folioꝝ illitꝰ. Succus
cerebri collectiōes lenit infuſus. Acini eꝰ in- K
firmiores q̄ȝ reliq̄ capillum tingūt. ¶ Poti

acetabuli menſura vrinam mouent. Ad om-
nia efficacior eſt que minor. Radix ei⁹ deco-
cta ac pota hydropicos exinaniũt. Folia in
L vino pota ſerpentum ictibus reſiſtunt. ¶Po
dagricis cũ ſepo hircino vehemẽter proſunt
cauliculi illiti. Jidem in aqua macerantur: vt
ſparſi pulices necentur. ¶Foliorũ decoctio
M ſi locus ſpargatur muſce necant. ¶Boa ap-
N pellat morbo pabulax cũ rubent corpora. ſam
buci ramo verberat. Cortex interior tritus
ex vino albo potus aluum ſoluit.

tibꝰ ſubamarꝰ ⁊ acre et palã. quoniã diureti-
cũ eſt ⁊ dyaforeticũ. Erit aũt in calefaciẽdo ⁊
ſiccando tertiũ gradus intenſi. Etiã hoc di-
cit in ſexto hui⁹. et ſubdit in ſeptimo lencoya
id eſt ieſeminũ. tota q̃dẽ frutex abſterſiue et
ſubtiliũ partiũ virtutis. magis autẽ partici-
pant ea flores. ⁊ horũ ſicciores mag̃ viridibꝰ
¶Auicenna ponit tres ſpecies. ſcilicet albã:
citrinã et purpuream. Et eſt alius ſambac⁹
agreſtis. de quo ſupra ⁊c.

Operationes

¶Serapion. Folia ei⁹ humida nõ ſicca q̃n A
ponuntur ſuper empetiginem et pannum ex-
pellunt eos et reſoluũt omnẽ ſuperfluitatem.
¶Et cõuenit habentibus catarrum: ⁊ indu B
cit dolorem capitis illis qui ſunt calide com
plexionis. ¶Et oleum eius eſt iuuatiuum in C
hyeme. et ſi habens calidam complexionem
odorem nimium de ipſo timendum eſt ne fa-
ciat fluxum ſanguinis ex naribꝰ ei⁹. ¶Et idẽ D
auctoritate Aben Meſuay. Cõfert humidi-
tatibus et flegmati ſalſo: et ſenibꝰ frigide cõ-
plexionis. Et confert doloribus qui fiunt ex
flegmate viſcoſo.

Capitulum. ccccvij.

373

Sambacus. Pandecta ca. ccclxxvi.
F Jeſemin arabice: ⁊ ambach: grece lẽ
coya. latine. ſambacus. ¶Sera. lib.
aggrega. ca. ieſemin. Jeſemin: id eſt ſambac⁹
⁊ eſt planta habens album florem. ⁊ quedã ci
trinum. ⁊ eſt minus ca. ⁊ ſic. q̃ album. ⁊ ſimi-
liter eſt min⁹ in operatiõe ſua. ⁊ citrin⁹ reperit
in babylonia. Eſt etiã ſpecies alia ex eo cui⁹
flos celeſtis eſt coloris. ¶Et idem auctorita
te Aben meſuay. Eſt calida in pncipio tertij
gradus. ¶Galien⁹ ſexto ſimpliciũ farmaco-
rum cap. de ieſemino. ẽm tranſlationẽ grecã.
Ambach herbe quã ieſemin vocant: ſemen
maxie vtile eſt calefactiue ⁊ deſiccatiue: nec
nõ ſubtiliũ partiũ ꝟtutis eſt. Eſt aũt guſtan

Capitulum. ccccviij.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

ſ Andix. Plini⁹ libro. xxv. Sandix ē
herba quedam de qua panni tinguntᷣ
in blaueum colorem.|

Operationes

A ¶ Idem Plinius libro. xxxv. Sandaraca ſi
torreatᷣ equa parte rubrica admixta: ſandicē
facit. Qꝙ animaduerto Uirgilium eſtimaſ-
ſe id herbam eſſe verſu illo. Sponte ſua ſan-
B dix paſcentes veſceret agnos. ¶ Idem in li-
bro. xxij. Sandix in olere ſiluestri a grecꝭ po
nitur ſicut Opinio ⁊ Eraſiſtratus tradūt
C ¶ Decocta ꝓ aluū ſiſtit: ⁊ ſemine ſingultus
ꝯfeſtim ex aceto ſedat. Illinitᷣ ambuſtꝭ vrinā
eijcit. Succus decocte ꝓdeſt ſtomacho. Io
D cineri renib⁹ ac veſice. ¶ Hec eſt quā Ariſto-
phanes euripedi poete ilocalariter obijcit ei⁹
matrē: ne olus quidē legitimū vendicaſſe ſed
E ſandicem. ¶ Dyaſcorides. Sandix vel ſcan-
dix calefacit ⁊ deſiccat fortiter: ac dyaforeti-
cū eſt: ⁊ ob hoc merito viſceꝝ purgatiuū eſt.

Capitulum. ccccix.

maſarona

ſ Amſucus. Dyaſcorides. Samſuc⁹
a ſiculis nominatᷣ amaracus. ⁊ eſt ra
moſa multas habens virgas ſup ter
ram expanſas cū folijs paruis atꝙ rotūdis
nepite ſimilib⁹ ac velut hircis ⁊ acerrimis,

Operationes

¶ Herba tota eſt valde amara: vires habens A
acras atꝙ calefactorias: ad omnē duriciem
vel rigorem valde idonea. Medetᷣ etiam ca-
thaplaſmata ſiue potata a ſcorpione vexatꝭ
vel difficultati mictus: vel inteſtinoꝝ tormē
to laborantib⁹. ¶ Eius elixatura medetur hy B
dropicis. Urinā ꝓuocat: ⁊ tortioib⁹ eſt vtilis
Succ⁹ addito melle liuores detergit. Scor
pionū ictus cū aceto ⁊ ſale cōpeſcit. laxatio-
nib⁹ bene adhibetᷣ. Cerotis vtiliter additur.
¶ Omnes tumores corporis ⁊ oculoꝝ ſpar- C
git: cathaplaſmata ⁊ maxime cū polenta im
poſita. Item appoſita ſolite purgationē ma-
terie prouocat in feminis. bene quoꝙ mala-
ginatib⁹ miſcetur ⁊ acopis. ¶ Samſucū eſt D
in tertio gradu calidū ⁊ ſiccum. Dolorem ca-
pitis ⁊ emigraneam de flegmate ⁊ colera ni-
gra curat: ſi ex ei⁹ apozimate caput lauetᷣ aut
narib⁹ applicetur. Diſſoluit opilationē ⁊ ven
toſitatem groſſam. ¶ Eius apozima bibitus E
hydropiſim ſtranguiriam ventris dolorē ha
bentib⁹ fit bonū. ¶ Cum melle cathaplaſma- F
tum nigredinem in palpebris amputat. et cū
aceto morſum ſcorpionis curat. ¶ Peſſariſa- G
tum vero menſtrua ꝓuocat. lapidem aufert.
Epilenticis cōuenit ⁊ paraliticis. Aurib⁹ in
ſtillatum dolorem placat ⁊ ſonitum.

Capitulum. ccccx.

ſ Aliunca. Dyaſcorides. Saliūca eſt
gen⁹ herbe que radiculas ⁊ folia ha-
bꝫ ſubruſa: floreſꝙ plurimos a terra

re foſſa in modū ſtipularꝫ ꝯſtringit̃. Naſcitur
aūt in lapidibꝰ ſūmis et norica regione. Illa
ꝓo optīa eſt q̄ eſt odorifera recens ꝛ ſine ſabu
lone plurimoſꝙ ramulos ꝛ radices habens.
pōt ḡ eadē que ꝛ ſpica ꝗ̄uis deformior ſit.

Operationes

A ¶ Plinꝰ li. xxi. Saliunca Odoramentorū
multa nihil attinēt ad coronamenta vt yris
atꝙ ſaliunca. ꝗ̄ꝗ̄ vtraꝙ nobiliſſimi ſit odo-
B ris. ¶ Saliunca quidē folioſa: ſed breuis eſt
ꝛ q̄ necti nō poſſit: radici numeroſe coheret.
q̄ herba veriꝰ eſt ꝗ̄ flos veluti manui preſſa.
breuiterꝙ ſui generꝭ ceſpes. hanc panonia gi
gnit: ꝛ norica alpiūꝙ aprica vrbiū eporedia
tante ſuauitatꝭ vt metallū eſſe ceperit. veſtibꝰ
eam interponi gratiſſimū eſt. Huiꝰ radix in
vino decocta vomitiōes ſiſtit. ſtomachumꝙ
C corroborat. ¶ Ex ſinonimis. Saliunca in-
telligit̃ q̄dā in medicinis ꝓ ancuſa: ſed in au-
rea alexandria recipit̃ ꝓ ea ſpica celtica.

Capitulum. cccc xi.

Aluina. Pandecta cap. viij. Abbel
C arabice. grece brachi. latine ſauina.
Sauina eſt arbor cuiꝰ folia ſūt ſimi
lia folijs tamariſci: ꝛ magis ſpinoſa. habent
bonum odorem. ꝛ arbor iſta creſcit magis in
latum ꝗ̄ in longum. Eſt calide ꝛ ſicce cōple-
xionis in tertio gradu. Serapion libro ag-
gregatoris capitulo Abbel: id eſt ſauina. Et
ſunt eius due ſpecies. Una cuius folia ſunt
ſimilia folijs cipreſſi. ꝛ magis ſunt ſpinoſa ꝗ̄
alia. Habens bonum odorem. et arbor huiꝰ
eſt fortis. ꝛ creſcit magis ī amplum ꝗ̄ in lon
gum. Et fructus eiꝰ eſt ſicut zaror. Pro quo
lege capitulum. ccix. Juniperus. Et quidam
vtuntur folijs eius ꝓ fumigio. Sed alterius
ſpeciei folia ſūt ſimilia folijs tamariſci. et ſa
por eius eſt ſicut ſapor cipreſſi. hec latine vo-
catur ſauina. cuiꝰ ſubſtantia eſt ſubtilis. ꝛ in
odore eius eſt aromaticitas. ꝛ calefacit ꝛ de-
ſiccat in tertio gradu. Auicenna libro ſecun-
do cap. Abbel. Abbel eſt fructꝰ arboris ſimi
lis Junipero factꝰ ſicut zaror. ſed tamē vehe
menter eſt niger boni odoris ꝛ acuti ſaporis.
ꝛ iſta arbor eſt ꝑma ſpecies ſauine: ꝛ poſita ꝑ
Serapionem. Galienus ſexto ſimpliciū far
macorū de ſauina. Brachi ſiue ſauina deſic-
cantibꝰ fortiter eſt ſm̄ tres ſapores: q̄s in gu-
ſtando monſtrat. equaliter cipreſſo: niſi inq̄n
tum acrior eſt eo. ꝛ vtvtiꝗ̄ dicat q̄s magis aro
matica. huius ergo ꝛ ipſius qualitatis parti
ceps eſt videlicet acris. ſtiptica cōplexione
calida. Adhuc autem in amaritudine ꝛ ſtipti
citate debilius eſt ꝗ̄ cipreſſus. quantū enim
ſuperat cipreſſū acredine: tanto diminuit̃ in
ſtipticitate. qḋ patet ꝙ calidius eſt cipreſſo. ꝛ
ideo magis dyaforeticū: igitur ſolidare qui-
dem. nam ꝓpter ſtipicitatis robur ꝛ calidita-
tis. intantū enim ambobꝰ his participat: vt
iam tenſiuum ꝛ inflatiuū exiſtat. putrefactio
nibus vero cōfert ſicut cipreſſus. ponit̃ autē
hoc farmacum in tertia ſubſtantia ſm̄ calefa
cere et ſiccare ens inter ea que maxime ſunt
ſubtilium partium.

Operationes

¶ Gal. Cōtra tenaſmonem de frigida cauſa. A
Fiat decoctio eiꝰ in aceto ꝛ vino: ꝛ fumū pa
tiens recipiat. Herba ipſa naribꝰ cathaplaſ-
mata valet cōtra frigidū reuma. Ponit̃ etiā
in vnguentis bene trita cōtra ſcabiem ſanio
ſam. Uinum decoctionis eius valet contra
dolorem ſtomachi ꝛ inteſtinorū: ꝛ cōtra ſtran
guiriā et diſſurriā: ſed cathaplaſmata valet
ꝯtra dolorē yliacū. Eſt etiā dyaforeticū ꝛ diu
reticū fomentū ex aqua decoctiōis eiꝰ vel vi
no. Eſt aūt ſauina ex ſpēbꝰ iuniperi vt appet
in ca. Juniperꝰ. Sera. auc. Gal. Uirtꝰ eiꝰ eſt
que diſſoluit ꝛ abſtergit putredinē vlcerum

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

putridorum maloꝝ corrodentium antiquo-
rum. ⁊ ipa ſimiliter mundificat vlcera melan
colica ſordida qñ ponitur cū melle: et aufert
heriſipilā. ⁊ ꝓpter cauſam ſue ſubtilitatis pro
uocat mēſtrua plus oia alia medicīa. ⁊ facit
mingere ſanguinē. ⁊ interficit fetū viuentē. et
expellit mortuū: ⁊ ingredit̄ in vnguētis odo-
riferis: ⁊ ponit̄ ꝓ amonio vel cinamomo du-
plū ponderꝫ ei⁹. Et ideꝫ auctoritate Dyaſco
ridis. Folia ambarū ſpecierū ꝓhibent dila-
tationē vlcerū corrodentiū: et ſedant apoſte-
mata corroſiua. Et quādo fit emplaſtrū cum
eis aufert liuorem cutis et ſordiciē eius que
accidit ꝓpter ſuꝑfluitates corporū: et aufert
eſcaram ignis. ⁊ quādo bibit̄ facit exire ſan-
G guinem cū vrina: ⁊ expellit fetum. ⁊ quādo ex
ea fit naſcale facit hoc. Et ingredit̄ in confe-
ctionibus vnguentorum calidorum.

Capitulum. cccc.xij.

Sandalo de yndia

ſ Andalum. Sandal arabice. Grece ⁊
latine ſandalū. Sera. li. agg. ca. ſan-
dal. i. ſandalum defertur ex ſyria. et ē
album ⁊ ruffum ⁊ citrinuꝫ. Et fri. in. iij. ſic. in
ſecūdo. ⁊ meli⁹ ex ſandalo eſt citrinū pingue
poſt citrinū rubeū: ⁊ eſt magꝭ ſiccū citrino. ⁊
poſt ipm albū. Et idem auctoritate Albuge
rig. Album eſt fri. ⁊ ſic. in. iij. gradu. Sed ci-
trinum ⁊ rubeum ſunt fri. in. iij. ⁊ ſic. in. ij.

Operationes

¶ Serapion aucto. Aben meſuay. Confert A
dolori ſtomachi ⁊ epatis ex colera Et rubeū
eſt frigidius albo ⁊ citrino ⁊ eſt magꝭ iuuati-
uum. Nam ipm ꝓhibet fluxū humorū ad mē
bra. ⁊ eſt ſicut faufel in frigiditate ⁊ ſiccitate.
⁊ fortificat gingiuas ⁊ ſtomachum.
¶ Et idem aucto. Aben meſuay. Cōfert car- B
diace cum fe. qñ linitur cū eis ſup cor.
¶ Et idem aucto. Iſaac benaram. Conueni C
unt calefactis. ⁊ ꝯferūt debilitati ſtomachi ⁊
cardiace que accidit a colera qñ terunt̄. ⁊ mi-
ſcentur cū aqua roſaꝝ: ⁊ applicant̄ exterius.
⁊ qñ conficiunt̄ cū aqua roſaꝝ ⁊ pauca cam-
phora ⁊ liniunt̄ inde timpora: confert ſode q̄
fit a caliditate. ¶ Et quādo miſcetur cū vna D
quantitate ſandali albi media quantitas ſar
co collo: ⁊ cōficitur cum albumine oui ⁊ po-
nitur ſup timpora: ⁊ confert ſode colerice. Et
ꝓhibet deſceſum catarri ad oculum: ⁊ linitur
cū eo in balneo. ⁊ ꝓhibet ardorem pſilotri. et
ſandalum rubeum eſt frigidius albo.
¶ Et qñ miſcetur cum ſucco ſolatri aut ſemp E
uiue: aut portulace: aut lenticula aque. ꝯfert
podagre calide ⁊ apoſtematibꝰ. et ꝓhibet hu-
mores ab illis membris. et meli⁹ ex ſandalo
eſt citrinū pingue: ⁊ poſt citrinum rubeum. ⁊
eſt magis ſiccum citrino: poſtea album.
¶ Et idē aucto. Albugerig. Albū ē frigidū i F
iij. gradu. terit̄ ⁊ reſoluit̄ cū aqua roſarū et in
catarris ca. ponit̄ in fronte ⁊ i ſtomachis ca
lidis: ⁊ infrigidat ea. ⁊ ꝯfert fe. ca. ⁊ birſen: et
ſtomachi debilitati. ſꝫ citrini ⁊ rubei ſūt fri. i
iij. gra. ſic. i. ij. nō hñtes ſtipticitatē neqꝫ pon-
ticitatē roſaꝝ. ⁊ qñ diſſoluunt̄ in aqua roſarū
⁊ ponunt̄ ſupra ſtomachū ꝯferūt fe. acutis et
debilitati ſto. ⁊ ſode que fit a caliditate.
¶ Et idē auc. Arabari. Rubeū eſt frigidi⁹ al- G
bo: et liniuntur cū eo apoſtemata calida.

Capitulum. cccc.xiij.

ſ Atirion. Pādecta ca. cl. Chaſialkel
arabice. Grece orchis vł afrodiſia vł
priapiſmon. latine ꝟo teſticulus vul-
pis vel ſatirion vel leporina. Serapion lib.
aggregatoris capi. Chaſialkel ſiue chaſial-
theb: id eſt ſatirion. Sunt eius duo genera.
Unū hꝫ radicē ſeu teſticulos albos. ⁊ vocat̄
Chaſialkel. Primum genus ſatirionis voca
tur teſticulus canis. ⁊ grece kinoſerthis: ⁊ eſt
ei planta que habet folia extenſa ſup terram
prope ipam ⁊ ortus eſt ex radice vnius ſtipi-

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

tis.⁊ folia eiꝰ ſunt ſi͞lia folijs oliue:niſi ꝙ ſi͞t
ſubtiliora eis ⁊ longiora ſup terrā extenſa.et
longitudo eiꝰ eſt vere in longitudine viꝰ pal
mi.⁊ florem hab3 coloris purpurei. radix eiꝰ
eſt ſimilis radici bulbi.niſi ꝙ eſt tendens ad
longitudinem ⁊ ſubtilitatē. Et eſt duplex:ſi-
cut ſunt due oliue i figura. Una inferiꝰ ⁊ alia
ſuperius.⁊ vna plena ⁊ alia vacua rugoſa.et
comedit᷑ radix eius elixata ſicut bulbꝰ.et iſte
dicit᷑ ſatirion quo omēs cōmuniter vtunt᷑.et
ſubdit. Secundū vero genꝰ ſatirionis hab3
duas ſpecies. Una eſt q̄ vocat arabice cha-
ſialbabel ſiue chaſialthalep.i.teſticulus vul-
pis.⁊ vocat᷑ ſimiliter carbarich.et noīat᷑ hoc
in greco trifolium.ꝙ plurimū quod de eo na
ſcitur eſt habens tria folia declinātia verſus
terrā.⁊ ſimilant᷑ folijs acetoſe maiorꝫ. aut fo
lijs lilij:niſi ꝙ ſunt minora eis:⁊ i teſticulo ſuo
eſt rubedo declinans rubedini ſanguinis:et
habet ſtipitem ſubtilem longitudine vnius
brachij.⁊ habet florem ſimilem floribus lilij
albi in figura.⁊ radix eius aſſimilat᷑ cepe bul
bi in figura.⁊ eſt in magnitudine mali exteri-
us rubei coloris:interius albi ſicut ouum.et
quod de ipa adminiſtratur eſt radix.

Operationes.

¶ Galienꝰ.viij.ſim.far.ca.de teſticulo canis A
ſm trāſlationē arabicā. Radix eiꝰ eſt dulcꝫ.⁊
virtꝰ eius ē ca.⁊ hu.niſi ꝙ in humiditate eius
eſt inflatio ſupflua:⁊ incitat libidinē.
¶ Ibidē ſm tranſlationē grecā. Satirion vl' B.
trifoliū humide eſt ⁊ calide cōplexiōis:q̄ cir
ca ⁊ guſtantibꝰ ipm videt᷑ dulce et ventoſam
humiditatē poſſidere.⁊ ꝓpterea ꝓuocat adve
nerea. Hoc aūt ⁊ radix huius herbe efficere
nata eſt:vt quidā ſcribunt etiā epiſtotonū ſa-
nat cū vino nigro auſtero bibitum.
¶ Et idem ſm trāſlationē arabicā de teſticu C
lo canis. Radix eiꝰ eſt duplex ſimilis radici
bulbi. Una plena.⁊ ſapor illiꝰ radicꝫ q̄ eſt ple
na:eſt dulcis multe humiditatꝫ et ſupfluitatꝫ
inflatiue.que q̄n bibit᷑ incitat libidinē3. Et a-
lia mollior ſiue vacua q̄ h3 cōplexionē3 q̄ de-
clinat ad caliditatē ⁊ ſiccitatē. Et eſt i ea hu-
miditas digeſta digeſtione cōpleta.⁊ ideo cō
tingit ꝙ cū hoc ꝙ nō incitat coitū facit ꝯtra
riū ⁊ abſcindit eū.⁊ iſte ambe radices come-
dunt᷑ aſſate ſicut comedit᷑ radix bulbi.
¶ Dyaſcorides ca.orchis ſm tranſlationem D
noſtrā. Orchis:id eſt ſatirion dicit᷑ de radi-
ce eius ꝙ ſi vir comedit partē maiorē eiꝰ ge-
nerat maſculos.⁊ ſi minorē comedit:generat
feminam.⁊ ꝙ mulieres partiū italie dant tri-
tam cū lacte capearū ad incitādum libidinē.
et quelibet ipſarum habet operationē cōtra-
riam alterius quando bibitur.naſcitur in lo
cis petroſis ⁊ arenoſis.
¶ Et idem auctoritate. Archiſalie. alia ē ſpe E
cies quā nominant quidā ſandachias ꝓpter
ſuum iuuamentū magnū.⁊ eſt herba habens
folia ſimilia folijs porrorum.niſi quia ſunt la
tiora ⁊ eſt humiditas in ea q̄ adheret manui:
habens haſtam longam circa longitudinem
vnius palmi.⁊ habet florem purpureum ⁊ ra
dicem ſimilem teſticulis.
¶ Galienus.viij.ſim.farma.cap.orchis quā F
⁊ ſerapicidam vocant ſm tranſlationē grecā.
in ſapore iſtius ſpeciei ſupple vltime dicte au
ctoritate Arachiſalie ⁊ ſtipticitas. et virtus
eius eſt ſiccior virtute radicꝫ que dicta ē pri-
us.⁊ propter hoc nō ita cōfert in coitu ſicut
predicta:⁊ deſiccatur ⁊ eſt adhuc ſiccior. Uir
tus etiam eius eſt que reſoluit apoſtemata in
flata quando ponitur ſuper ea.et mundificat
et ituras ſordidas.
¶ Et curat heriſipilam.⁊ quando eſt ſicca cu
rat apoſtemata fraudulenta putrida.et quia G
in ipſa eſt ſtipticitas. retinet ventrem quādo
bibitur. ¶ Dyaſcorides. Quando de iſta
specie fit emplaſtrum ipſis teſticulis reſol- H
uit apoſtemata flegmatica eorum:et mūdifi-

cat vlcera ⁊ formicā: ⁊ aperit emorroidas. Et
qñ fit emplaſtrū cū ea ſedat apoſtemata cali
da. ⁊ ſi adminiſtrať ſicca ꝓhibet dilatationē ⁊
vlcerū: ⁊ abſcindit putredinē eoꝝ: ⁊ curat vi-
I cera fraudulēta q̄ ſunt in ore. ¶ Sed ſciendū
ꝙ ſatirion eſt ca. ⁊ humida in ꝑmo. Sʒ ē alia
ſpecies ſatirionis q̄ vocať herba baſilica gre
ce. arabice digiti citrini vel huzeiden. latie ve
ro palma criſti. cuiꝰ folia ſunt ſimilia ꝑme ſpe
ciei ſatirionis: ſed gratiliora cū nigris pun-
ctis. radix eiꝰ brance manꝰ vł palme manus
habet ſimilitudinē floris crocei cū vino vel
aqua tritum croceanum efficitur.
K ¶ Oribaſius ca. de palma criſti. Venenis re
ſiſtit. quā qui habuerit: a maleficijs ⁊ venenis
L ſecurus erit. ¶ Aui. li. ij. ca. digiti citrini. eiꝰ fi
gura eſt ſicut vola manꝰ cōmixta ex citrini-
tate ⁊ albedine. ⁊ eſt dura in q̄ eſt pax dulce-
dinis. ⁊ ex ea eſt citrina cū parua alteratione
atqꝫ albedine. eſt calida ⁊ ſicca in ſcđo. reſol-
M uit ſupfluitates groſſas valde. ¶ Et eſt ei ꝓ-
prietas valde mundificandi cutim. ⁊ confert
membris neruoſis ⁊ impedimētis ſuis. ⁊ con
fert manie ꝓprie. ⁊ loco eius in iuuamēto ma
nie poniť quantū eſt medietas eius ex hede-
ragſen cū duob⁹ tertijs de ſep.

Capitulum. cccxiiij.

ſ Aturegia latine. Grece Tymbra. a
rabice Sabanc. Sera. libro aggre.
ca. ca. Sabanc. aucto. Dyaſco. Sa
banc ſiue ſabater eſt planta omnib⁹ nota. naſ-
citur in locis ſaxoſis ⁊ aſperis. ⁊ ē ſimilis thi-
mo. niſi quia folia eius ſunt maiora ⁊ mollio-
ra. ⁊ habet ſpicam plenam floribus: quoꝝ co
lor vergit ad citrinitatem ⁊ viriditatē. Et vir
tus eius eſt ſicut virtus thimi. ⁊ adminiſtrať
ſicut thimus. ⁊ eſt ca. ⁊ ſic. in. iij. gradu. ⁊ po
nitur in cibis. Et quedaʒ ex eis ſumiť in hor
tis: ⁊ eſt debilioris operationis q̄ʒ alia. ⁊ ipa
eſt magis conueniens in cibis q̄ʒ acuitas eiꝰ
eſt magis remiſſa.

Operationes

¶ Serapion. Virtus timbre eſt calefactiua A
multū ⁊ deſiccatiua ⁊ reſolutiua: ⁊ prouocat
vrinā ⁊ menſtrua. ⁊ expellit fetū: ⁊ facit excre
are ſupfluitates a pectore. ¶ Et idem aucto. B
Aben meſuay. Saturegia eſt ca. ⁊ ſic. in ter-
tio gradu: ⁊ magis agreſtis. Et ꝓprietas eius
eſt ꝙ expellit ſupfluitates q̄ ſūt in ſtomacho.
⁊ ꝓuocat menſtrua. ⁊ acuit viſum debilitatū
ab humiditate. ⁊ ideo comeditur in hoc caſu
cū rafano ⁊ hederaos. ⁊ cōfert dolori ſciatice
qñ fit emplaſtrū cum ea cū frumento trito. ⁊
agreſtis fortior eſt domeſtica.
¶ Iſidorus libro ethimo. Saturegia ē herba C
calida ⁊ ꝓprie ignita. vnde ⁊ illi nomē inditū
credunt: eo ꝙ venerem pronos faciat.
¶ Palladius libro tertio. In februario mēſe
ſaturegia ſeritur ſolo pingui vel ſtercorato ⁊ D
apico. vel melius mari proximo ⁊ epulis mi-
xta ſeminatur.
¶ Dyaſcorides. Satura vel ſaturegia cale- E
facit ⁊ nimis deſiccat: ⁊ manifeſte extenuat.
ideoqꝫ vrinā ⁊ mēſtrua mouet. ac fetus extra
hit. potui data viſcera purgat. A torace atqꝫ
pulmone humorē purgat: ⁊ p os ſputa pellit
Vrinam quidē mouet ex vino potata.
¶ Stomachum quoqꝫ nauſeantem cōfirmat F
in ouo ſumpta vel potata. ⁊ contra ea q̄ icti-
bus aculeatis ſentiunt animalia.
¶ Pla. Saturegia eſt ca. ⁊ ſic. ⁊ pultes ex fa- G
rina ⁊ aqua ⁊ eiꝰ puluere mūdificant ſpūalia.
Puluis eiuſdē comeſtus ad idem valet. H
¶ Macer. Timbra ſolet grece dici. ſature-
gia latie. Illa ſicca nimis. vis ē ⁊ feruida val
de. Prouocat vrinā: mouet q̄ʒ menſtrua ſum-
pta. Pellit abortiuū mľiebria viſcera purgat
Illius puluis cū cocco melle ſubactus ⁊c.

Capitulum. ccccxv.

ſ Aponaria. Pandecta ca. cviij. Bo-
rich vel ozanis grece. arabice agiſdo
latine ſaponaria vel herba fullonū. ⁊
eſt ſaponaria de qua paſticulos faciūt: quos
herbaticos vocant. ⁊ ſiccant eos: ⁊ ꝑ ſapone
vtūt. Hieremias. Si laueris te nitro ⁊ multi-
plicaueris tibi herbā borich: maculata es ini-
quitate tua. Pli. ca. de borich. Borich ē her-
ba ſatis nota q̄ ſatis ꝯgruit ad abſtergēdū pan-
nos. ⁊ ideo ipa multū fullones vtuntur.

Operationes

A ¶ Plinius. Ex folijs eius factum cathaplaſ-
ma vulnera magna glutinat: ⁊ cruorē illorū
ſiſtit: ⁊ reprimit tumores. que trita cum melle
purgat vulnera ſordida: ⁊ mūdat maculas.
B ¶ Et mixta cum albumine oui ſubuenit igni
ſacro.

Capitulum. cccc xvj.

ſ Aphatum. Auicēna. Saphatū ē ar-
bor arabica ⁊ armena. Et eſt vnū de
lacticinijs. Calida eſt i tertio gradu.
⁊ eiꝰ ſiccitas in quarto. ⁊ in ipa eſt ſtipticitas
temperata. Sentix dicta ē a ſitu: eo ꝙ ē ter-
ra inculta in qua ſentites ſpineqꝫ naſcuntur.
Maiores autē noſtri omnē arborem ſpino-
ſam dicebāt veprem: eo ꝙ prendeat. Hiero-
nymꝰ ſup Eſaiā. Setha eſt genꝰ arboris na-
ſcentis i heremo. ſpine albe ſilitudinē habēs
Cuius lignū imputribile ⁊ leuiſſimū omniū
lignorū tam i fortitudine ꝙ̄ in nitore. ſolidita-
tem ⁊ pulchritudinē ſuperat. Unde oīa ligna
arche ⁊ tabernaculi facta ſunt inſtrumento.
Haymo ibidē. Ex hac arbore terra in q̄ na-
ſcit̄ dicta eſt ſethim. vn̄ dicunt̄ ligna ſethim.
Ex libro de naturis rez. Sethim ē arbor oriē-
tis nobiliſſima albe ſilis ſpine. ſed multo ma-
ior ⁊ altior creſcit. Lignū eiꝰ albū leue nō fa-
cile cedens igni nec vnqꝫ humore aliq̄ vel an-
tiquitate corruptibile. quod adhuc ꝑꝫ in ar-
cha noe: que eſt ſup montes armenie.

Operationes

¶ Auicēna. Saphatū ſtipticitatē habꝫ tem- A
peratam: et cōfert empetigini linito. ¶ Sup- B
alcola quoqꝫ melle linitur ⁊ remouet̄. ventrē
ſoluit. ⁊ debilitat viſcera. ⁊ eſt q̄dā ſpecies eiꝰ
interficiens ſedentes in eiꝰ vmbra. ¶ Caueat̄ C
ergo ab ea. Naꝫ ⁊ lactis eius tres ſpecies. ⁊
interficit in duabꝰ epar ⁊ pulmonē frāgendo
¶ Notandum ꝙ in iſto capitulo habes tres D
plantas de quibꝰ audiuiſti: ſcilicet ſaphatum
ſentix ⁊ ſeta: vt apparet in figura.

Capitulum. cccc xvij.

ſ Cabioſa latīe. gre. ſtibes ſiue ſtibeoſ

Operationes

A ¶ Dyaſ. ca. ſtibes. herba ē cuiꝰ ſemē ſtiptice
eſt ꝟtutꝭ ⁊ ſiccatiue ſatꝭ. ⁊ idcirco eiꝰ decoctio
diſſintericꝭ iniicit̄ ⁊ de auribꝫ pus emanās ſa-
nat inſtillata: ⁊ ī magnis vulneribꝫ ⁊ cruētis
glutinatoria ē vtiliꝰ id agēs ſi cū vino nigro
⁊ auſtero ⁊ ſtiptico coquat̄. deſiccat enī fortit̄
B oīa q̄ ꝯ naturā ſūt hūida. ¶ Folia aūt eiꝰ viri
dia trita et cathaplaſmatibꝫ appoſita in ano
emorroidas repmūt. ⁊ ex pcuſſiōe ī oculꝭ ſin-
C kyſim factā ſuppoſita iuuāt. ¶ Itē fo. eꝰ adbi
bita ſuffuſiōes oculis detergūt. Sanguinē
D vulneribꝫ ipoſita ſiccāt. ¶ Pan. ca. ō ſcabioſa
Scabioſa ca. ē ⁊ ſic. i. ij. g̃. Valet ꝯ ſcabiē et
alopiciā. ⁊ ſuccꝰ eiꝰ lūbricos necat. Fumꝰ vi
E ni decoctōis eiꝰ valet ꝯ emorroidaſ. ¶ Cōtra
ꝯdilomata q̄ atricia dicūt̄ fiat empl̄m deſup
F ex ipā herba. fumo tn̄ priꝰ recepto. ¶ Dicit̄ q̄
ſ. Vrbanꝰ ad petōez cuiuſdā ſororꝭ ſue anhe
lantꝭ ſup ſcabioſe ꝟtutes qm̄ ipē ꝯtinue vte-
bat̄: miſit ſibi infraſcptos ꝟſus. Vrbanꝰ p ſe
neſcit pciū ſcabioſe. Nā purgat pectꝰ qd cō-
primit erga ſenectꝰ. Lenit pulmonē: purgat
latez regionē. Apoſtea frāgit: ſi lo cū bibita
tāgit. Tribꝫ vncta forꝭ: antracē lib erat horꝭ

Capitulum. cccc.xviij.

ſ Calongia grece. latine Cepucia.

Operationes

¶ Gal. ij. de cibis ca. de ſcalongijs. Sūt ſca- A
longie ex genere bulbi. comedit̄ enī ipoꝝ ra
dix ſine folijs. habet aūt ī ſeipā amarā et au-
ſterā ꝟtutē notabiliter p quā ſtomachū reſo-
lutū excitat aliq̄liter. appetitui non ꝯtrariat̄.
neqꝫ expuere aliq̄d indigentibꝫ ex pectore et
pulmone. ⁊ quidē ſubſtantiā corpis groſſio-
rem ⁊ viſcoſiorē hn̄s. amaritudo eiꝰ ꝯtra agit
groſſiciei. ſiccare viſcoſa ⁊ groſſa apta nata.
ſicut in his q̄ de medicinis dicta ſunt. ꝑpter
quod ſi bis decocte fuerint nutritiue ſūt ma-
gis. cōtrariantur autē iam expuere indigen-
tibus tanq̄ vtiqꝫ depoſito toto amaro.
¶ Comedere autē ipās melius tunc cū ace- B
to ſimul ⁊ oleo ⁊ garo. Etenī delectabiliores
ſunt ⁊ minus inflatiue: ⁊ magis nutritiue ſub
tiliores ad digerendum. Abundantes autem
ſm̄ eſum ipſorum quidā manifeſte ſenſerūt.
et ſperma plus habentes promptiores facti
ad venerea. preparant autem et hos homi-
nes multiformiter. Nonenim ſolū elixos p
aquam ſed ⁊ vaſa ex ipās valde ꝑparata cō-

ponũt: poſt friturã〈que〉 alij offerũt. Multi au-
tem aſſantes ſup lar multã decoctionem nõ
C ſubſtinent. ¶ Cõtenti ſunt aũt valde modica
aut ne〈que〉 omnino 〈pro〉decoquũt gaudẽtes ipoꝝ
amaro ꝛ auſtero ſapoꝛe ſaluato, 〈pro〉uocat enim
D ipos magis ad eſum. ¶ Sed inflationẽ ꝛ toꝛ-
tionẽ inferũt nõ digeſti. Ex his quidem ita〈que〉
〈que〉 ſic comedunt nõ boni chimi alimentum fit.
E ¶ Ex his aũt qui ampli⁹ decoquunt aut bis
vt dictũ eſt: groſſioꝛ quidẽ chimus: melioꝛ au-
tem quantũ ad digeſtionẽ ꝛ nutritiu⁹ fit. Ca-
lefaciunt autẽ manifeſte: ꝛ aliquid aromati-
zans inſinuant ꝛ vrinatiue ſunt.

Capitulum. cccc〈xx〉ix.

Camonea latine. Grece diagridion.
f arabice ſcamonea. Sera. lib. aggre.
ca. ſcamonea aucto. Dyaſco. Sca-
monea eſt plãta hñs ramos multos egredi-
entes ab vna radice longitudinis q̃ttuoꝛ bra-
chioꝝ ſup quos eſt viſcoſitas adherens ma-
nui: ꝛ parũ hoꝛre. ꝛ habet folia ſimiliter pilo-
ſa ꝛ ſilia folijs plãte lebleb. i. volubilis agreſtꝫ
aut folijs cuſſus. i. ed[illegible] niſi 〈quia〉 ſunt mollioꝛa
folijs cuſſus. ꝛ habet tres angulos: ꝛ habent
floꝛes albos rotũdos cõcauos ſilẽs in figu-
ra ſua cartal: id eſt tube hñs grauẽ odoꝛem, ꝛ
radicẽ habet groſſam ſicut pollex. albaꝫ gra-
uis odoꝛis plenã lacte. Et colligit ſm hũc mo-
dum. Nam vulnerat virga ꝛ radix ei⁹ ꝛ fiunt
fouee iuxta vulnus ꝛ humiditas manans a
vulnere in foueis illis: que poſtea colligit in
cocleis. Quidã vero fodiunt circa radiceꝫ ꝛ
ſternunt ibi folia: tunc ꝛ vulnerata radice qđ
de humiditate egreditur ſuper ſubiecta folia
colligunt. poſtea ſic dimittunt donec illa hu-
miditas deſiccata fuerit quã reponũt. ꝛ meli-
oꝛ ex illa humiditate que ẽ ſcamonea eſt que
eſt clara leuis ſimilis in coꝛpoꝛe ſuo glutino
qđ fit ex coꝛijs boum. hñs gibboſitateꝫ. et eſt
ſpongioſa: ꝛ eſt illa que defertur ex locis my-
ſie: et ex terris aſie eſt huiuſmodi. Et ille qui
vult eligere ſcamoneã ꝛ colligere ipam: opoꝛ-
tet 〈quod〉 nõ ſit 〈con〉tent⁹ vtrũ albeſcat aut nõ albe-
ſcat qñ tangit cũ lingua. 〈quia〉 idem contigit: 〈quia〉
ipa eſt adulterata cum lacte titimalli. Uerũ-
tamen diſcernit quãdo nõ eſt admixtũ: eo 〈quod〉
nõ adurit nec moꝛdicat linguam aduſtione ꝛ
moꝛdicatione foꝛti. Nã hoc accidit quando
eſt ſibi mixtum lac titimalli. ꝛ deterioꝛ ſpecie-
rum ſcamonee eſt illa que defert ex ſeni et ex
paleſtina. 〈quia〉 iſte ſpecies ambe ſũt male adul-
terate cum titimalli lacte ꝛ cum farina oꝛdei.
Et eſt calida ꝛ ſicca in. iij. gradu.

Operationes

¶ Serapion. Sunt autẽ qui accipiũt ex ra- A
dice plante ſcamonee ꝛ coquũt eam ꝛ dãt eli-
paturã in potu ꝛ purgat. ꝛ aſſumit radix plan-
te ſcamonee: ꝛ coquit illa cum aceto ꝛ teritur
contritione foꝛti. ꝛ cõflatur cũ farina oꝛdei: ꝛ
fit emplaſtrũ iuuatiuũ ſciatice.
¶ Et quãdo lana inuoluitur in ſucco radicis B
eius ꝛ ſubijcit pregnãti: facit aboꝛſum. et qñ
miſcet cũ melle ꝛ oleo ꝛ liniuntur cũ ea exitu-
re ſoluit eas. ꝛ quãdo coquitur cum aceto et
linitur ſcabies vlcerata excoꝛiat eã. Et quã-
do miſcetur cum oleo roſato ꝛ linitur caput
cum ea: confert ſode antique.
¶ Et idem auctoꝛitate Galieni. Calida eſt et C
ſicca in tertio gradu. Et eſt calidioꝛ pipere. ꝛ
idem aucto. Pauli. Scamonea abſtergit cu-
tim ꝛ melioꝛat coloꝛẽ ꝛ mũdificat baras: ꝛ au-
fert doloꝛẽ capitis antiquuꝫ. qñ adminiſtrat
cum oleo roſaꝝ ꝛ aceto ꝛ infundit ſup caput
ꝛ melioꝛ ex ea eſt vergens ad coloꝛem celeſtẽ
quando frangitur. ꝛ eſt in fricatione ſua ſicut
coclea fracta. Et illa que colligitur montibꝰ
kem eſt huiuſmodi. ꝛ mala eſt cui⁹ coloꝛ ver-
git ad nigredinem. ꝛ figura ei⁹ eſt rotunda et
alteri⁹ coloꝛis ab illa. ¶ Et modus rectifica- D
tionis prime ſpeciei que eſt bona eſt 〈quod〉 acci-

piat᷑ citoniū ⁊ abſcindat᷑ de capite eiꝰ rotula.
⁊ fodiat᷑ mediū eiꝰ ⁊ itromittat᷑ ibi ſcamonea
Deinde ponat᷑ coopertoriū qḋ fuit abſciſſum ⁊
firmet᷑. Demū inuoluat᷑ ſup ipm paſta: ⁊ pona
tur i furno nō multū calido. ⁊ dimittat᷑ donec
deſiccet᷑. ⁊ doſis eiꝰ ita ꝑparata ſit ab vno da
E uicho vſqꝫ ad duos. ¶ Et ſcias ꝙ ſcamonea ñ
mutat᷑ neqꝫ minuit᷑. acuitas eiꝰ circa ſpacium
xxx. vſqꝫ ad. xl. annos: niſi illa q̄ eſt ꝑparata
ſicut diximus: nā illa que eſt preparata quā-
do tranſierit longū tempꝰ ſup ipam: amittit
virtutē ſuā. ⁊ ꝓpter hoc oportet ꝙ ꝑpares eā
qñ volueris eā adminiſtrare. et qñ ſumit᷑ ſca-
monea plus ab ea quātitate quā diximꝰ for-
taſſe inducit anxietatē ⁊ languorē ⁊ ſudorē fri
gidū ⁊ ſincopim ⁊ fluxū donec morit᷑. Et do-
F ſis eius cōueniens eſt a. vi. granis ordei vſqꝫ
ad. xx. ¶ Et de ꝓprietate eiꝰ eſt ꝙ expellit cole
ram ⁊ humores viſcoſos: ⁊ attrahit ſupflui-
tates malas a corpe. ⁊ multi ex his q̇ ſunt ca
lide cōplexiōis poſtqꝫ ſuſceperūt eā incurrūt
febres acutas. Et ab ea cauere hoībꝰ melius
G eſt niſi magna neceſſitas incūbat. ⁊ tūc acci-
piat ſm formā ⁊ quātitatē quā diximꝰ. ¶ Et
idem auctor. Aben Meſuay. Laxat fortiter
ventrē: ⁊ nocet ſtomacho ⁊ epati: ⁊ diminuit
appetitū cibi: ⁊ inducit anxietatē ⁊ nauſeam.
Et rectificatio eius eſt ꝙ admiſceat᷑ ei aniſum
⁊ daucus: ⁊ ſemē apij: ⁊ radix piperꝭ. ⁊ admi-
ſcere cū oleo amigdalino eſt bonū. Et ſcamo
nea nō debet multum terere adhereat ſtoma-
cho vt noceat ei. ⁊ oportet ꝙ nō bibat᷑ ſimpli
citer. ⁊ ſumat᷑ cū magna cautela. Et fit doſis
H eius ab vna kyrat vſqꝫ ad tres. ¶ Johannes
Meſue ca. de ſcamonea. Scamonea ē ſolu-
tiuū magnū. Et dixit Democritꝰ ꝙ eſt diſſo
lutiuū antonomatice: ⁊ ꝙ eſt genꝰ ſolutiuoꝝ
eſt generaliꝰ ſup oīa ſolutiua. Fit aūt ex ſuc-
co cuiuſdā ſpeciei volubilis. cuiꝰ folia ſūt in
modū ſagitte alate. Naſcit᷑ autē in antiochia
Armenia. ⁊ coraſceni i partibꝰ arabie ⁊ thur
chie. ⁊ plurimū naſcit᷑ in terra nr̄a. ⁊ eſt mala.
⁊ credo ꝙ diſpoſitio loci ⁊ modus culture ⁊
I ars in faciēdo auxiliat᷑ vt ſit bona vel mala.
¶ Modi aūt opationis eiꝰ ſunt q̄ttuor. Pri-
mus eſt vt accipiat᷑ radix eiꝰ poſtqꝫ euellit᷑ a
terra. ⁊ fiant inciſiones in eo qḋ apparet ſup
terrā ⁊ inuenit᷑. qḋ egredit᷑ poſt diē: ⁊ eſt res ſi
cut gūmi. ⁊ dimittit᷑ exiccari ⁊ ꝯſeruat᷑. Se-
cūdus eſt extirpant᷑ poſt illud totaliter radi
ces ⁊ incidunt᷑. ⁊ colligit᷑ lac eorum fluens. et
decoquit᷑ cum facilitate: ⁊ exiccatur ſoli. ⁊ fi-
unt inde forme ⁊ ſigillantur. ⁊ huiꝰ ſcamonee
color eſt ſubalbidus aut varius. Tertius eſt
teruntur adhuc radices poſt illud: ⁊ extrahi-
tur ſuccus. ⁊ fit ſicut diximꝰ de decoctiōe et
alijs ⁊ ſigillant alio ſigillo. nunc aūt fides ſi-
gillorū perijt. Et hec ſcamonea eſt groſſa ni-
gra ⁊ ponderoſa. Quartꝰ eſt terunt᷑ flores eiꝰ
⁊ ſtipites: ⁊ extrahit᷑ ab eis ſuccus ⁊ fit ſimili
ter. ⁊ hec eſt ſcamonea nigra attinens viridi-
tati. ⁊ eſt grauis odoris. ¶ Electio. Melior K
eſt antiochena. ⁊ armena eſt poſt hanc. Que
vero fit in partibꝰ noſtris: ⁊ in coraſceni ē ma
la ꝓrſus. Et melior adhuc eſt q̄ eſt ꝑme for-
me. ⁊ que eſt ſecunde poſt primā. ⁊ alie ſūt ma
le ⁊ deteriores viridis. Adhuc autē qui lauda-
uerunt ſcamoneā in quinqꝫ ꝓprietatibꝰ lau-
dauerūt eam. Prima eſt vt ſit in colore clara
ſicut gūmi. ⁊ ꝓprie ſpecies eiꝰ prima aut ſub-
albida: aut varia. Secūda vt ſi tangat᷑ con-
fractū eiꝰ cū aqua vl' ſaliua fiat ſicut lac. Ter
tia vt ſit tenera multe facilitatis ad frangen
dum ⁊ puluerizandum. Quarta vt ſit ponde
ris leuis. Quinta vt ſit odoris ꝓprij boni
nō grauis. Remota vero ab his ꝓprietatibꝰ
nō eſt bona. ¶ Conſeruat᷑ aūt ꝑ annos. xx. ſed L
quanto antiquior tanto debilior. Calide cō-
plexionis eſt in tertio gradu. ⁊ eſt ſicca in pri
mo. Et eſt in ea de acuitate minꝰ q̄ꝫ in planta
ſua. Et credo ꝙ ars in faciēdo ipam frangit
ex acuitate eiꝰ aliqḋ. ⁊ in ea eſt amaritudo. et
ipa quidē eſt abſterſiua: inciſiua ⁊ reſolutiua
cū attractione multa. cuiꝰ attractio extēdit᷑
vſqꝫ ad multū remota. ¶ Rectificatio q̄ttuor M
ſunt ei familiaria q̄ in corpore magnitudinē
nocumentoꝝ imprimūt. Eſt enī in ea vento-
ſitas mordificatiua ⁊ faciēs in ſtomacho ſub
uerſionē ⁊ nauſeā ⁊ eſtuationem laborioſam.
Scōm qḋ inſūt ei caliditas ⁊ acuitas habit᷑
inflāmari. ⁊ ꝓpter hoc facit cadere i fe. ⁊ ſitim
⁊ ꝓprie qñ inuenit᷑ patientis ꝑparatio. Terti
um quoniā fit ꝑ ipam attractio vehemēs di
latatio orificioꝝ venarū. quia facit cadere in
immoderatum fluxū. quoniā eſt in eo ſeroſi-
tas operans ad excoriationē viſcerū. quare
generat dolores acutos pungitiuos. et facit
cadere in diſſinteriā ⁊ tenaſmon. Quartū eſt
ꝓprietas ⁊ operatio ſua quibꝰ fit impreſſio no
cumenti in membra que ſunt minere virtutū
ſicut cor: epar: ſtomachus: ⁊ ſilia eis. ¶ Auxi N
liandum igitur ex his cum rebꝰ quibꝰ ꝓprieta
te ⁊ virtute nocumenta tollunt᷑. ſicut verbi gra
tia obuiamus ei quod primo dixi adiuuādo:
vt reſoluatur vapor eius turbidus. ⁊ inflati-
uus faciens ſubuerſionem ⁊ laborē. ⁊ ad hoc
auxiliatur nobis decoctio in pomo. digerit
enī ⁊ maturat ⁊ reſoluit: et excludit vapores
eius: ⁊ aufert ſeroſitatē eiꝰ. ⁊ miſceant᷑ in de-
coctione illiꝰ que ventoſitatē reſoluūt. ⁊ car-

galanga ⁊ ſemẽ veniculi ⁊ ſemẽ apij. ⁊ ſimilia.
O ¶Et dico ꝙ decoctio eiꝰ generalior: ⁊ prepara-
tio eiꝰ auferens plura ex nocumẽtis q̃ diximꝰ.
Et obuiamus ei qđ diximꝰ in ſecũdo: miſcẽdo
in decoctione eius aliq̃d v̾tute refrigeratiuũ. ⁊
operãdo vt frangat̾ acumen ⁊ inflãmatio eius
Et ad h̾ auxiliat̾ nobis decoctio eius cũ his
que extinguunt ⁊ leniunt: ſicut eſt muſcillago
pſillij. ⁊ aqua eiꝰ ⁊ carnes prunoꝝ. ⁊ ſuccus ro-
ſarum. ⁊ aqua violaꝝ. ⁊ viole recentes. ⁊ inuo-
lute ipſam ante coctionem eius in oleo roſaꝝ.
aut violato auferũt hoc nocumentũ ab ea.
P ¶Et ſuccus citonioꝝ muſoꝝ ⁊ ſumach ⁊ ſpo-
diũ faciũt ſimiliter. Et obuiamꝰ ei qđ diximus
in tertio. miſcendo ei in decoctione q̃ adiuuãt
virtutes mẽbroꝝ ⁊ auxiliant̾ in aggregatione
⁊ corroboratione partiũ laxarũ. ⁊ ad h̾ auxiliã-
tur nobis maxime res ſtipticitatẽ habentes. et
om̃ia que auferunt ſuperfluitatem acuminis
eius ⁊ remouent ſubtilitatẽ ⁊ virtutem penetra
tionis ipſius. ſicut eſt maſtix. citonia. ⁊ ſuccus
eoꝝ. ſunt eñ rectificatiuũ bonum. Mirabo-
lani quoq̄ citrini ſunt mirabiles in hac ope-
ratione. et aloe ſimiliter.
Q ¶Et obuiamus ei qđ diximus in quarto: mi-
ſcendo res q̃ aggregant duas intentiões. Pri-
ma eſt acquirere ei facilẽ egreſſum. ⁊ h̾ cũ rebꝰ
expellẽtibꝫ cito audaciã eius. ⁊ facientibꝫ eam
deſcendere. Et ad h̾ auxiliat̾ nobis admiſtra-
tio eius cũ rebus lubrificantibꝫ. ſic eſt muſcil-
lago pſillij ⁊ carnes prunoꝝ. Et ſciuiſti ꝙ com
preſſiua citonia. ⁊ maxime ſumpta poſt medi-
cinam. ⁊ proprie poſtq̄ incepit educere feſtina
re faciunt eius egreſſionem.
R ¶Et ſciuiſti ꝙ aq̃ calida poſt medicinã tranſ-
mutat audaciã ipſiꝰ: ⁊ debilitat v̾tutẽ ipſiꝰ.
S ¶Et dixit Rufus eis q̃ ſumpſerat ſcamoneam
de melioribꝫ rebus. eſt ad expellendũ audaciã
eius. vt poſt quatuor vel quinq̄ horas poſtq̄
ſumpſerunt eum pſilliũ ꝯquaſſatum cũ aqua
tepida aut oleo roſarũ. ſumant ⁊ poſt horas du
as eius infuſionem mirabolani tribuc: ſic eñ
nõ timentur nocumenta eius. Secũda eſt re
p̄mere eius virtutẽ acutã ⁊ feroſitatẽ. ⁊ hoc fa-
cimus cũ auxilio rerũ humidaꝝ ⁊ vnctuoſaꝝ
ſic eſt tragantũ: ⁊ oleũ roſaꝝ: ⁊ amigdalaꝝ. Et
obuiamus ei qđ diximus in q̃nto. ꝙ eſt theſau
rus totius operationis: ⁊ illud eſt acquirere ei
bonitatẽ cũ medicinis membra ⁊ virtutes cõ-
fortantibꝫ. ⁊ ad hoc auxiliant̾ nobis medicine
cordiales frigide: ⁊ medicine ſtomatice. Et au
xiliant̾ nobis ars ⁊ modus p̾parationis: ſic
iam diximus.
T ¶Modus rectificationis eiꝰ eſt ſm̃ ꝙ narra-
uit Rufus decoquere ſcamoneam in citonio
poſt inuolutionẽ eius: ⁊ reuolutiões fere p̾ diem
in oleo roſarũ aut violarũ aut amigdalarum.
⁊ poſt illud terat̾ faciliter: ⁊ voluat̾ ⁊ reuoluat̾
in ſcutella vitrea vſq̄ dum ſiccetur cũ infuſiõe
mirabolanoꝝ citrinoꝝ facta in ſucco citonio-
rũ. tũc fiunt ex eo trociſci q̃ntitate quarte. ʒ. i.
⁊ ſit doſis trociſcus vnus. ſolutione eñ educit
abſq̄ moleſtia. Modus aũt alius ſm̃ eundẽ
ſatis bonus. Decoquitur ſcamonea cũ priori
doctrina adiungẽdo ei mirabolanos citrinos
ad quantitatem tertie partis ipſius. deinde ac
cipe ſemen aniſi feniculi. dauci. ana. ʒ. ij. deco-
que cum ſucco citoniorum cum facilitate ⁊ co-
la et vtere deſiccatione ⁊ inuolutione: ſicut hic
proximo diximus. Inquit Rufus. Sit tua
addere et minuere. et mutare ſm̃ ꝙ exigit diſpo-
ſitio.
¶Inquit Galienꝰ. Miſcui ſcamoneã cũ ſextu V
plo ipſius manne. ⁊ triplo eius ſucci roſarum
poſt bonitatẽ coctionis eius in pomo. ⁊ inueni
ex modis p̾parationis eius hũc modũ ſatis
laudabilẽ. emendantẽ plura ex nocumentis
que timentur per ipſam. et aliquando miſcui
medicinas cordiales. aliquando alia ſicut res
exigebat. Inquit Hamech. Accipe duplũ eiꝰ
florum violarũ: ⁊ medium ponderis ipſius li-
quiricie: ⁊ inuolue in oleo roſarũ: ⁊ fac troci-
ſcos. ʒ. i. et ſit doſis eoꝝ vnus.
¶Inquit Humay. Diſſoluatur cum oleo vio- X
larum aut amigdalino: ⁊ pauco maſticis. ⁊ per
diem. ⁊ diẽ agitet̾ in ſole cũ admiſtratione olim
paulatim poſt h̾ agitet̾ p̾ diem ⁊ diem cũ aqua
roſarũ in qua fuerit diſſolutũ bdelliũ ⁊ exſicce
tur. ⁊ decoquat̾ in citonio. Poſt h̾ cũ tertia par
te mirabolanoꝝ citrinoꝝ fiant trociſci. Et ſit
doſis. ʒ. ß. Inquit Paulus. Zinziber et piper
longum: ⁊ aniſum: admixta decoctione ipſius
⁊ proprie in pomo acetoſo aut pontico remo-
uet nocumenta ipſius.
¶Modus rectificationis ipſius ex inuentio- Y
ne noſtra. Decoquant̾ fruſta eiꝰ inter amigda-
las tritas multas poſt p̾parationẽ eoꝝ inter
folia ſepeliẽdo ea in cinere calido. ⁊ poſt diẽ ab-
iectis amigdalis diſſoluant̾ in aqua citonioꝝ
acetoſorũ in qua bullierit ſpica ⁊ aniſum. et ex
ſpeciebꝫ ⁊ ſeminibꝫ redolentibꝫ ⁊ deſiccet̾. De-
inde cum pauco maſticis ⁊ bdellij decoquatur
in pomo citonio inuoluto in maſſa. Deinde fi-
ant trociſci vncia vna. Et ſit doſis vnũ. operat̾
eñ ſine nocumento.
¶Modus alius p̾parationis p̄dicte. miſcea- Z
tur quantum ipſa eſt de ſumach. ⁊ quãta parte
eius de ſpodio: ⁊ fiant inde trociſci ſicut porcs
Sunt enim vltimi. diſſoluatur ſcamonea cũ
octuplo eius mine. ⁊ cum pauco ſpice poſt in-

dolutionē eius in oleo roſaꝝ aut amigdalion. Et decoquatur cum facilitate: emendatur enim a ſua malicia. Et ſciuiſti ꝙ aloe frangit malicias eiꝰ ⁊ mirabolani magnificant eā. Et decoctio eius in ſucco portulace: aut aqua ſeminis ipſius: et medicine cordiales: aut ſtomatice calide aut frigide ſm ꝙ res exigit frangunt maliciā eiꝰ. Et oportet ꝙ fiat decoctio eiꝰ cū facilitate. Impetuoſitas enim in decoctione addit in maliciā eiꝰ. Et iſta ſicut ſciuiſti de trituratione modicum ſuſtinet. quapropter in trituratione ipſius nō nimium inſiſtatur. Ex rebus autem facientibꝰ facilem ⁊ velocem egreſſum eius a corpore ſunt citonia qn̄ in confectionibꝰ ⁊ electuariis ſimul miſcentur: ⁊ ſimiliter mirabolani. Ipſi enim ſūt decito eam deponentibꝰ. Et ſimiliter ſi ſupra eam poſt ſpacium bibatur. Et ſciuiſti ꝙ aqua calida expellit maliciam eius. ⁊ aliqua alia ſimiliter ſicut diximꝰ in canone. ¶ Solutiōe educit coleram cū facilitate: ⁊ attrahit eam a ſanguie ⁊ venis vehementer. ⁊ eius operatio eſt ſicut operatio furioſi. Et ipa eſt inimica cordi: ſtomacho: ⁊ epati: ⁊ inteſtinis. Et eſt ex facientibus nauſeā. ⁊ conturbationē in viſceribꝰ. ⁊ ex ſubuertentibꝰ ea. ⁊ facit ſitim. ⁊ debilitat appetitū cibi Et ex ea ⁊ myrra ⁊ oleo ⁊ ſucco agreſte pauco opio fiunt trociſci: ⁊ cū vino pontico. ⁊ ꝓprie aurei vnius. ⁊ fit linimentū ex vino eoꝝ ſup frontem ⁊ tempora comprimendo. ⁊ ꝓprie cū vitellis oui ⁊ aceto forti. ¶ Sanat ſodam antiquā ⁊ frigidam. ⁊ ꝓprie emigraneam difficilem. et ſi ponatur ſupra dentem remouetur dolor eius et corroſio. Et ſi ſup ſcrofulas ponatur: ⁊ ꝓprie cū ſucco apii dauci deletceas. Et ſi fit linimentum ex vino eoꝝ cū ſucco ſiſimbrii ⁊ aceto. ſed loco apii ponitur caſtoreum: ⁊ linitur in poſteriori parte capitis. ⁊ eſt magnum iuuamentum ad ſubet ⁊ litargiā. Et qn̄ ſcamonea ſupponitur cū lana educit menſtrua: ⁊ facit aborſum. et ipſa quidem curat morſus ſcorpionis: ꝓprie deſuper linita cum ſucco mente aut cū vino. Vitēt autē eius acceptionem qui calide ⁊ ſicce nature ſūt eſt autem paratus cadere in febres. Hii autem qui ſumūt ipſam timeant eſtus ⁊ frigus: ⁊ abhorreant fructus. ⁊ proprie frigidos. et aquam veri frigoris ⁊ ſomnū pluꝝ ſuper eam et excitantia ſuperbiam animi. Conſeruatur autem ſcamonea per annos duodecim. Doſis eiꝰ eſt a granis quinque vſque ad duodecim.

Capitulum.ccccxx.

a Axifraga. Pandecta. Saxifraga eſt herba ſimilis pinpinelle. nō differens niſi in piloſitate. quia pinpinella eſt piloſa. ſed ſaxifraga non habet pilos. Unde verſus. Pinpinella pilos: ſaxifraga nō habet vilos.

Operationes

¶ Paulus cap. ſaxifraga. Saxifraga calida eſt ⁊ ſicca in tertio gradu. A

¶ Et valet contra ſtranguiriam: et vitium lapidis: ⁊ dolorem yliacum. B

Capitulum.ccccxxi

a Tafiſagria. yſid. Staffiſagria eſt herba q̄ habet folia quaſi vitis: et caules rectos emittit. ſemen habens in folliculis: viride ac trigonum in modum ciceris aſperum fuſcum: intus album ⁊ amarum. naſcitur in locis humidis.

Operationes.

¶ Dyaſcorides. Staffiſagria quam latini pedicularium vocant. naſcitur in locis vmbroſis. habens folia viti agreſti ſimilia. diuiſa et A

ſciſſa tãq; malua agreſtis. haſtas hñs longas erectas et nigras. Semen eſt ei ſimile yſaci et flores. Qď ſemẽ in viridioribꝫ folliculis eſt obtectum. quando terit̃ eſt nigrũ: interius albũ: guſtu viſcido ꝛ acri ꝛ calido.

B ¶ Grana eius q̃ndecim accepta cũ mulſa vomitibꝫ excludunt pingue flegma. veꝝ hĳ q̃ acceperint mulſam bibãt ꝛ deambulẽt. qm̃ offocationes citꝰ p̄ſtant: ꝛ gulam exaſperant.

C ¶ Trita ꝛ bibita pediculos interficiũt. ſcabiẽ ꝛ pruriginẽ tollũt. Cũ aceto elixa ꝛ ore retenta facere poſſunt oĩa ſupradicta.

D ¶ Reuma gingiuis abſtinent Tumores faucũ ſpargũt. miſcent̃ in malaginatibꝫ calidis. Semen tritũ ꝛ oleo mixtũ necare lendines ac pediculos eſt manifeſtũ. Conueniens q̃ꝫ probat̃ in apo flegmatiſmo faciendo vel aſperitatibus effectis quos greci ſtigmata vocant ob recorporationem faciendam.

E ¶ Auicenna. Staſiſagria eſt vua paſſa montana. cuiꝰ granũ eſt ſicut cicer nigrũ. In tertio gradu eſt calida ꝛ ſicca. ꝛ eſt aduſtiua. corroſiua. acuta. acris. Interficit pediculos. ꝛ p̄pe cũ arſenico. ꝛ ꝯfert alopicie antique linita. Eadẽ cũ arſenico vel ſola ponitur ſuper ſcabiem ꝛ excoriationem. ꝛ maſticat̃ ad extrahendũ ex cerebro flegma ꝛ humiditatem.

¶ Ex ea quoq; in aceto cocta colluit̃ os ad dentiũ dolorẽ ꝛ gingiue humiditatem. Preterea ſanat alcola cum melle. ꝛ bibunt̃ ex ea q̃ndecim grana cũ melicrate: faciteq; chimũ viſcoſum vomere. In eius tñ bibitione timor eſt: qm̃ ipſa veſicam vlcerat. F

¶ Conſtantinus. Staſiſagria in tertio gradu eſt calida ꝛ ſicca. habet acumen quo cũ maſtice vel olibano maſticata multum a flegmate caput purgat. Linguãq; ꝓpter flegma aggrauatam alleuiat. G

¶ Gargariſata quoq; caput de groſſo ꝛ viſcoſo flegmate mundat. Cum aceto cocta dentium dolorem ac gingiuarũ putredinẽ curat. Sternutatio de illa ꝛ nigella vtriſq; in aceto coctis iuuat in opilatione venarum ytericos. mixta vero cum auri pigmento ꝛ oleo valet ꝯtra ſcabiem ac pediculos. H

¶ Pandecta ca. cccxiĳ. Haberas arabice vel numbaſos. Grece pediculicida. latine ſtaſiſagria vel pedicularia vel granũ capitis. vel paſſula montana. vel roſa regis. I

¶ Serapion libro aggre. ca. Haberas ſiue habelros. auc. Dyaſ. Eſt planta habẽs folia ſimilia folĳs vitis agreſtis inciſa ſicut folia malue agreſtis. ꝛ habet ramos lõgos. K

¶ Galienꝰ ſexto ſim. far. cap. Staſiſagria. ſm̃ trãſlationẽ arabicam. Eſt acuta fortiter multum. Et virtus eiꝰ eſt calida adurens ꝛ attrahit ꝛ abſtergit abſterſione forti. L

¶ Auerrois q̃nto Colliget. ca. de ſtaſiſagria. Eſt calida ꝛ ſicca in tertio gradu. M

¶ Auicenna libro. ĳ. de Staſiſagria. Eſt calida ꝛ ſicca in tertio gradu. N

¶ Galienꝰ. Facit deſcendere a capite qñ maſticatur: aut fit gargariſma cũ ea flegma multũ. Et ꝯuenit cum egritudinibꝫ cũ q̃bꝫ eleuat̃ cutis. ꝛ ꝯuenit ad pruritum. participat ãt aduſtiue cuiuſdam virtutis. O

¶ Dyaſco. Grana q̃ndecim accepta cũꝫ mulſa flegmata pinguia vomitibꝫ excludit. Uerum hĳ q̃ mulſam acceperint aſſidue bibãt ꝛ deambulent. q: offocationes citius p̄ſtãt: ꝛ gulã aſperat. Trita ꝛ bibita pediculos necat. P

¶ Auerrois. Qñ maſticatur trahit flegma et succus ſuus mundificat caput per nares. Et electuarium eius valet ad morbum caducum ꝛ morfeam. et menſtrua educit. Q

Capitulum. cccxxiĳ

vermelhão

S Anguis dracōis latīe. grece ſindrichis egilos. ara. demalachoem. Ser. li. ag. ca. demalachoem. auc. Dyaſ. Demalachoem vel ſindrichis egilos. i. ſanguis dracōis q̄ fit ex arbore q̄ eodē noīe nūcupať. ⁊ eſt plāta hñs v̄gas vni⁹ palmi lōgas aut pl⁹: ſīles fuſis ī q̄bꝫ filať. ſup q̄s ſūt folia pua ſīlia folijs coriandri. q̄ꝝ color v̄git ad rubedinē. ⁊ hñt viſcoſitatē ⁊ odorē forē: nō tñ malū ſꝫ ꝓpriū odorē medicinaꝝ. Et in ſūmitatibꝫ ramoꝝ ſūt corone rotunde ⁊ flores albi in p̄ncipio natiuitatꝭ eoꝝ. In fine ṽo fiūt aurei. naſciť in terra culta.

Operationes.

A ¶ Sera. auc. Gal. Sindrichis. In plāta iſta eſt res q̄ abſtergit. ⁊ eſt ī ea hūiditas mlta. ⁊ ipa infrigidat paꝝ. ⁊ cū h̄ eſt ī ea pua ſtipticitas. ⁊ ꝓpter hāc cāꝫ ꝓhibet gñationē apatū. Et q̄daꝫ noīant plantā q̄ dr̄ egilops noīe h⁹ plāte. et eſt plāta ſīlis huic plāte in oībꝫ: niſi q̄ iſta plāta eſt ſupior ī ſtipticitate ab ipa. ⁊ ꝓpter hāc cāꝫ confert ſanguis ⁊ vlceribꝫ inteſtinoꝝ ⁊ fluxui menſtruoꝝ ſupfluo.
B ¶ Idem auc. Cōſtan. Succ⁹ h⁹ plante eſt ſanguis draconis dict⁹. ⁊ ē rube⁹ fortis rubedinis. ⁊ ſapor ei⁹ eſt ſtiptic⁹. ⁊ ṽtꝰ ei⁹ eſt q̄ infrigidat ⁊ deſiccat in. iij. g̃. vñ ꝯglutinat vulnera q̄ fiūt a ꝑcuſſiōe. ⁊ ꝯfert fluxui ſanguis ⁊ vlceribꝫ inteſtinoꝝ. ¶ Et idē auc. Dyaſ. Iſta plāta q̄n teriť bñ ⁊ poniť ſup vlcera cū ſanguīe ſuo ꝯglutinat ea ⁊ ꝓhibet apa tionē eoꝝ. ⁊ ſcindit fluxū ſanguis mēſtrui. C
D ¶ Et fit eucatiſma ex decoctione ei⁹: in q̄ ſedēt mulieres. ⁊ abſcindit fluxum humiditatū antiquaꝝ matricis.
E ¶ Et bibiť ex decoctōe ei⁹ ad vlcera inteſtinoꝝ. ⁊ confert inciſionibꝫ carnis: ⁊ incarnat ea.
F ¶ Et q̄n fit ſuppoſitoriū cū eo ſtringit ventrem: ⁊ ꝯfortat ſtomachū interi⁹ ſumpt⁹ ⁊ exteri⁹ poſitus. Sanguis draconis fri. ⁊ ſic. eſt cōplexionis in tertio g̃du. Eſt aūt eligendus q̄ interi⁹ eſt clarus ſicut miniū. Sophiſticať quandoq̄ cū puluere miniū: ⁊ cū alio ſucco indurato.
G ¶ Cōtra fluxū ſanguis e naribꝫ imponať puluis ex eo ⁊ fricenť nares vt puluis adhereat rupture venaꝝ. Fiat etiaꝫ ſinapiſma ex eo ⁊ albumine oui ⁊ aqua roſaꝝ circa frontē ⁊ timpora.
H ¶ Contra emoptoicā paſſionē vitio ſpūaliū teneať puluis ei⁹ ⁊ gū mi arabici ꝯfect⁹ ex aq̄ roſarū infuſiōis dragāti ⁊ panēs poſtea trāſglutiat. Sī ṽo fiat vitio nutritiuoꝝ deť cū ſucco plātaginis.
I ¶ Idē. Fit vſus ꝯ diſſinteriā: ſi fiat vitio ſuperioꝝ. ſi vitio inferioꝝ iniciať ꝑ cliſtere cū ſucco plātaginis ⁊ aqua oꝛ.
K ¶ Suppoſitorium factū ex eo ⁊ ſucco ſanguinarie valet ꝯ matricis fluxū: ⁊ ꝯ fluxū ſanguinis nariū.

Capitulum. cccc xxiij

Sarcocolla grece. arabice anzaros. latine ꝓo anzarua. Sera. li. aggre. ca. s
Anzaros. auc. Dyaſ. Eſt gūmi arboris ſpinoſe q̄ naſcit̄ in terra Paras qđ ſimilatur olibano. ꝛ ſunt parua fruſta. ꝛ color eius ē ſubeufus ꝛ amari ſaporis. Et melior ex ea eſt q̄ cito frangit̄ ꝛ deſiccat ſine mordicatione. et in ſapore eius eſt amaritudo. ꝛ eſt calida ꝛ ſicca in ꝑmo gradu. Unde virtus eius eſt que glutinat: ꝛ abſtergit: ꝛ maturat: ꝛ reſoluit: ꝛ incarnat: ꝛ aperit apoſtemata q̄ fiunt a ꝑcuſſione.
¶ Galien⁹. viij. ſim. far. c. de ſarcocolla. Sarcocolla eſt lachryma arboris ex Perſia. mixtam habens virtutē. Et emplaſtica quadā ſubſtantia: ꝛ modicū ſtiptica. vnde immordaciter ſiccat. ꝛ ꝓpterea vulnera poteſt ꝯſolidare.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Sarcocolla habet virtutē conglutinatiuā vulnerū. ꝛ abſcindit humiditates q̄ veniūt ad oculū ꝛ corrodit carnē corruptam q̄ eſt in vlceribꝰ: ꝛ habet ꝯtutē in obtalmia cū ponitur. Et ꝓprietas ei⁹ eſt expellere lippitudies ab oculo plus alijs medicinis. maxime qñ adminiſtrat̄ cū amilo ꝛ zuccaro albo.

B ¶ Et idem auc. Atabari. Reſtaurat fracturam ꝛ incarnat vlcera. ꝛ mūdificat vlcera cū melle. ꝛ qñ miſcet̄ cū albumine oui: aut cum lacte ꝛ deſiccat̄: ꝛ poſtea terat̄ ꝛ cribratur ꝛ in puluere adminiſtrat̄: confert obtalmie. et purgat flegma viſcoſum. Et doſis eius eſt quādo miſcetur cū alijs medicinis in decoctiōe. a. ℥. f. vſq; ad vnā. et ipſa non ponatur ſola propter maliciā eius magnam.

C ¶ Et idem auc. Habix. Sarcocolla eſt acuta multum perforatiua. comedit carnes vlcerum ꝛ habet in cura obtalmie proprietatem magnam: et virtutem magnam: et virtutem potentem. et aufert lippitudinem oculorum quando habent obtalmiam. quod quidē nō facit ita aliqua medicina. ꝛ maxime qñ miſcet̄ cum amilo et zuccaro albo.

D ¶ Et potio eius ad laxandū ventrem. Habet proprietatem iuuandi oculum ꝛ ventrē. ꝛ proprie ad purgandum flegma groſſum quod eſt aggregatū in iuncturis ꝛ in teſtinis ꝛ in ſcia. ꝛ in geniculis. expellit ipſum cum fortitudine: ꝛ cum aliquantulo colore. ꝛ iuuat medicinas alias ad exeundum ex corpore. Et fortaſſe vulnerabit oculum ad inteſtina. et excoriabit ea. ꝛ inducit tenaſmonem ꝓpter ſuam acuitatē.

E ¶ Et ſi ipſa datur in potu alicui ſola: aut cum aliqua medicina. ꝛ fuerit ille etatis cōplete inducet ei caluiciū. et facit cadere capillos omnes de capite ſuo. Et ſi fuerit iuuenis fit in h̄ mora. Et ſi fuerit ſenex: facit illud citius. Et melior ex illa eſt que teritur faciliter. que eſt albidior ꝛ in maioribꝰ fruſtis. Et qñ fit cum oleo de nucibus: quia oleum nucis frangit acuitatē eius. et propter hoc non habet ipa facere id qđ diximus in corroſione. propterea quia oleum prohibet eam adherere. ꝛ caliditas nucis frangit plurimum acuitatis que eſt in ea.

¶ Sed ſi preparas eam cū oleo amigdalarū pone de eo duplū aut triplū pōderis de ipo oleo. ſi vis ipſam ponere in aliqbꝰ pillulis. Sed ſi volueris ipſam adbibere ſolam ſine aliqua cōmixtione alterius medicine: pone plus ponderei⁹ de oleo. ꝛ pone de oleo de keruа quantitatem qua poſſit diſſolui ſolum. ꝛ poſtea miſce cū alijs medicinis: ꝛ cum oleo de kerua erit ſenibus conuenientior. Iuuenibꝰ autem non eſt cōueniens cū eo. quia calor nature iuuentutis non fert calorem olei de kerua. F

¶ Et quantitas doſis ei⁹ ſimplicis poſtq̄ preparatur ſicut diximꝰ eſt pondus aurei vni⁹ vſq; ad pōdus. ʒ. iij. ꝛ quartā. Et meliores medicine q̄ cōueniūt in admixtione eius ſunt ſerapinū et mirabolani. ꝛ turbit. ꝛ aloe. ꝛ armoniacum. ꝛ bdelliū iudaicū. ꝛ ſemen apij. ꝛ amcos. ꝛ ſimilia horū ex medicinis. G

¶ Paulus capitulo de Sarcocolla: calida eſt ꝛ ſicca in tertio gradu. Emplaſtrum factum ex ea ꝛ albumine oui ſuper timpora valet ad fluxū ſanguinis a naribus. H

¶ Puluis eius cū aqua roſarū ꝯficiat̄ ꝛ ſoli exſiccetur. ꝛ iterū cum aqua roſarū ponat̄ in oculo ꝙ maculam ꝯſumit ꝛ oculū clarificat. Contra tenaſmonem fumus eius ꝑ inferiora receptus emboto impoſita valet. I

¶ Bulcaſim libro q̄ dr̄ Seruitor. tranſlato a ſimone de Janua. Forma nutriendi ſarcocollā in lacte. Accipe de ſarcocolla bona alba groſſa ꝛ pone in vaſe vitreo amplioris orificij ꝛ mulge ſup eam lac aſine in q̄ntitate pauca ne infūdatur in eo ꝛ liquefiat ſed remaneat ſic. ꝛ pone ſubito in ſole vt cito deſiccet̄. ꝛ qñ erit ſicca oportet vt iterū mulgas ſm̄ q̄ntitatē quā dixi. ꝛ ſemper caueas ne cooperias eam lacte ne arceſcat lac anteq̄ deſiccet̄ ꝛ deſtruat̄. ꝛ fac ita quater vel quinquies. ꝛ cū hoc feceris: ſicca bene ꝛ cōſerua. ꝛ ſi nō habes lac aſine paratum: fac cum lacte mulieris: quia eſt melius. K

¶ Auicen̄. Sarcocolla eſt arboris ſpinoſe gūma in qua eſt amaritudo. et bona eſt illa q̄ ad citrinitatē declinat ſimilis olibano. L

¶ Et dicūt quidā ꝙ eſt calida in ſecundo ſicca M

in pmo. Eſt aũt glutinatiua: ꝛ ideo cõſolidat et carnem creat. Ualet etiaꝫ ad aurem ſanioſam. Confert obtalmie. ꝛ ꝓprie lippitudini ꝛ fluxui oculi. proprie cum lacte aſine.

A ¶ Platearius. Sarcocolla eſt in ſecũdo gradu calida ꝛ ſicca. Eſt gũma cuiuſdã arboris ex partibus tranſmarinis. Huius generis alia eſt in pulverem redacta q̃ facile ex alterius pulueris admixtione etiaꝫ ſophiſticat᷑. Alia vero groſſa reperitur diu ſeruat᷑ ex glutinoſitate quã habꝫ. Ineſt ei virtus ꝯſtringendi ꝛ ꝯſolidandi. Eligenda eſt illa q̃ alba eſt: aut ſubalbida: aut gũmoſa. q̃ in maioꝛi q̃ntitate reperit᷑. Reducta in pulverem non valet.

Capitulum. cccccxxiiij.

Spatula fetida. Herba eſt ſimilis yreos.

Operationes.

A ¶ Paulus capitulo de ſpatula fetida. Succus eius eradicat morfeam albam ſi fiat vnguentũ ex puluere eius ꝛ puluere ſtaphiſagrie. flãmule ꝛ hermodactili. ꝛ de attramẽto cõbuſto in olla rudi cũ aceto ꝛ axungia porcina vetuſta. ꝛ inungatur ter in die. ꝛ cooperiatur cũ folio caulis et plantaginis.

Capitulum. ccccxxv.

Ebeſten. Pandecta ca. cccccccxxvij. Sebeſten latine. Grece Mochaloſmagiata. Arabice faulis ſebeſten. Et in lingua Perſica vocatur mammilla canis. Unde. Sebeſten mammilla canis fert Perſica lingua. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo Faulis. Sebeſten. Aboauſemochiata ſunt nomina iſtius arboris fructificãtis fructus dulces. nominant eos gentes faulis ſebeſten. ¶ Et idẽ auctoritate yſaac. feneram mochiata eſt rotb in Arabia. et eſt arbuſtũ altum ſuper terram ſicut haſta. habens corticẽ cuiꝰ coloꝛ vergit ad viriditatem. ꝛ habet folia magna rotunda. ꝛ habet racemos: quoꝝ ſapoꝛ eſt dulcis. et vua eius eſt magnitudinis nucicule que poſtea glauceſcit cũ maturatur. Et habet interius viſcoſitatem albam. ꝛ granum quod eſt ſicut granum oliue. Hic fructus colligitur ꝛ exſiccatur donec paſſus ſit. ꝛ eſt illud quo vtimur in medicina. ꝛ eſt medicamen medium in complexione ſua in ca. ꝛ fri.

Operationes.

A ¶Yſaac auctoꝛ.viā. Sebeſten laxat ventrem febꝛicitantiū.ↄfert tuſſi q̄ eſt a caliditate ⁊ ſic⸗citate.⁊ lenit pectus.⁊ ſedat catarrū calidum ſtipticum ꝓpter eius humiditatem.

B ¶Et ↄfert ardoꝛi vrine q̄ fit ꝓpter mordicatōez colere i veſica ⁊ i renibꝰ.⁊ expellit ꝟmes inteſtinoꝝ. q̄ adherent ei ꝓpter dulcedinē ſuaui.

¶Auicē̄.li.ij.cap̄.kanbel. Kanbel ca.eſt in tertio gradu. Et eſt ſemen arenoſum qḋ coopit rubedo q̄ eſt minoꝛ rubedini lapidis i felle bo⸗uis reperti.⁊ in ip̄o eſt ſtipticitas vehemens: interficit ꝟmes ⁊ aſcarides: ⁊ expellit eos. D

Capitulum.cccxxxvi.

Emen lumbꝛicorū latine. Grece Al⸗
S basan. Arabice Kanbel. Serapion
li.ag.c. Kanbel.id eſt ſemen lūbꝛicoꝝ.
Aſſimilat̄ ſem̄ arene.⁊ aſcendit ſuper ip̄m glaucedo.⁊ eſt in ſubſtantia eius ſtipticitas fortis.⁊ expellit aſcarides.

Operationes

A ¶Sera.auc. Almanſoꝛ. Kanbel vel kana bel id eſt ſemē lūbꝛicoꝝ.eſt calide cōplexiōis:⁊ expellit aſcarides ⁊ cadit ſup terrā albā:⁊ nō ſeminat̄. Et eſt vna de rebꝰ q̄ cadit de celo.

B ¶Et idem auc. Aluiſmen. Kanbel eſt res in qua eſt glaucedo.ſolidant̄ cum ea olle qn̄ frangunt̄.⁊ dicit̄ q̄ reperit̄ ſup terram in coraſceni poſtq̄ͣ pluit:⁊ colligitur tunc.

C ¶Et qn̄ bibit̄ tritum expellit lumbꝛicos ⁊ aſcarides.⁊ laxat ventrem.

Capitulum.cccxxxvij.

Ene arabice grece ⁊ latine. Serapiō
S li.ag.ca.ſene. Sene qn̄ deſiccat̄ repo⸗
nit̄. Et ip̄m habet vaginas oblongas in q̄bꝰ ſunt ſemina ordinate diſtincta.⁊ ille vagine habent pediculū ſubtilē.q̄ adherēt ramulis.⁊ qn̄ agitant̄ vagine a vento cadunt:⁊ paſtores colligunt eas.

Operationes.

¶Serapion auc. Habix. Uirtus eius eſt calida ⁊ ſicca: tamen pauce caliditatis ⁊ ſiccitatis eius eſt ꝓpe caliditatem ipſiꝰ.⁊ habet virtutem magnā qn̄ puenit ad ſtomachū purgandi melancoliam ⁊ coleram. Et fortificat ſubſtantiā cordis qn̄ miſcentur cū eo medicine quas dixi iuuare ſicut viola:⁊ potio decoctionis plꝰ confert q̄ͣ ip̄m tritum. Et doſis ſicci triti eius eſt a.ʒ.i.⁊ in decoctione.ʒ.v. A

Biblioteca Pública de Braga

B ¶Et idem auctoritate Raſis. Sene ꝛ fumus terre purgant humores aduſtos. et cōfert ſcabiei ꝛ pruritu⁹.

C ¶Johan. Meſue. Sene eſt folliculus plante quā vocant Perſe alzemer. Et inuenit᷑ ex eo domeſticum ꝛ ſilueſtre. Et melior pars plante eſt folliculus: deinde folia. Et melior folliculus ē cuius color declinat ad viriditatem ꝛ ſubnigredinem quandā. ꝛ in quo eſt de amaritudine res modica ꝛ ſtipticitate. ꝛ qui eſt magis cōpletus. ꝛ in quo ſūt ſemina ampla cōpreſſa. Subalbidus autē nō eſt bonus ꝛ incōplet⁹. Similiter ꝛ folia ſūt meliora viridia. Subalbida vero ꝛ tenuia ſunt bona. ꝛ antiquum ex eo eſt ſine ſpiritu. ꝛ ſtipites ei⁹ ſunt inutiles: eſt calida ī principio ſecūdi. ſicca in p̄mo. ꝛ folia ſunt in primo calida. ꝛ eſt abſterſiuū. mundificatiuū conuenienter: ꝛ reſolutiuū. Debilis eſt ꝛ tarde ſolutionis. ꝛ debilitat ſtomachum.

D ¶Confortatur cum rebus acutiſ ſicut zinziber et ſal gemma. ꝛ medicine cordiales ꝛ ſtomatice cū eo felicitant opus eius.

E ¶Et Galienus. Cum iure gallorum aut carniū ſoluit ſine moleſtia. ꝛ ſi infundatur in aqua caſei cum ſpica. deinde coquatur parum: eſt medicamen bonum. Solutione educit enim cum facilitate melancoliam et coleram aduſtam. et mundificat cerebrum cor et epar et ſplenem: et membra ſenſuum: et pulmonem. ꝛ cōfert egritudinib⁹ eoꝝ. ꝛ aperit opilationes viſcerum. et conſeruat ventrem ipo in iuuentute. ꝛ generat gaudium. Cauſam aūt triſticie amputat.

F ¶Et ponunt᷑ folia eius in lauacris ad caput: ꝛ ꝓpria cū camomilla. Cōfortat cerebrum ꝛ neruos. ꝛ ſm omnē modum admiſtratōis ei⁹ addit in viſum: ꝛ corroborat auditū.

G ¶Et eſt medicina bona febrium melancoliaꝝ et antiquarum. Doſis eius infuſi potio eſt ab aureis. iij. vſqꝫ ad. ʒ. i.

H ¶Platear⁹. Sene eſt herba calida ꝛ ſicca que in tranſmarinis partib⁹ naſcit᷑: maxime circa babiloniam ꝛ in Arabia. vel in confinio babilonie ꝛ arabie. Folia tantūmodo cōpetūt vſui medicine. per annos decem ſeruat᷑.

I ¶Et virtutem habet diſſoluendi attrahendi et purgādi flegma. p̄ncipaliter melancoliā. Sꝫ cū ꝑ ſe dat᷑ p̄ncipaliter in decoctiōe poni debet in q̄ntitate vnt⁹. ʒ. Cum aūt cū alijs in q̄ntitate medie vel tertie partis.

K ¶Contra melancolicas paſſiones: epilentiam quartanam emorroidas. contra vitium ſplenis ꝛ epatis ꝛ ſincopim epilentiam.

L ¶Ad idem quoqꝫ valet ſyrupus ex ſucco feniculi ac ſene cum zuccaro: ꝛ maxime contra vicium ſplenis.

Capitulum. cccc xxviij

Enecion. yſi. li. ethimol. Senecion de eo q̄ vere p̄mo ſeneſcat. vnde ꝛ eam latini ſenecionem vocant. Greci origanon. Naſcitur ꝑ macerias.

Operationes.

¶Ypa. Senecion naſcit᷑ in tectiſ ꝛ in petriſ. ꝛ hꝫ folia viridia ꝛ denſa. ſurſum ſubruſū. ꝛ in ei⁹ ſūmitate capitella in modū viticelle. vires habet ſtringētes: ꝛ eadē qꝫ faciētes q̄ ꝛ plantago. A

¶Cū aceto cathaplaſmata valet ad neruoꝝ inciſiones. cū vino autē dulci teſticuloꝝ inflāmationē tollit. Folia eīn eius frigida ſunt. B

¶Ex herbario. Senecia tuſa cum axungia: ꝛ īpoſita vulnera ſanat etiā recētia. Stomachi qꝫ ꝛ pedum lumboꝝ ꝛ toxarum atqꝫ neruorū dolorem tollit. ad podagram etiam tuſa et impoſita eiꝫ pedib⁹ proficit. C

¶Actor. Senecio dicitur et carduus benedictus: ſicut in ſynonomis legitur. Aliud eſt ſenacio videlicet Naſturcium aquaticum. de quo ſuperius dictum eſt de. N. D

¶Macer. Origeon greci nos ſenecio vocitamus. Quod ſimilis canis videatur flore capillis. Naſcitur in muris: in ortis ꝛ tegulaſ. Illius herbe vis frigida dicit᷑ eſſe. In medicinali E

radix nō ponit̄ vſu. Flores cū folijs tundēs in
fundito vini. Per modicum dulcis ⁊ ſic tepe/
facta tumori. Hec ſimul apponas ani vel teſti/
culoꝝ ⁊c.

Capitulum.cccc.xxix

Serpillo

Erpillū. yſi. Serpill⁹ dr̄ eo ꝙ radices
eius lōge ſerpant. Eadē ⁊ matris ani/
mola dr̄ eo ꝙ menſtrua moueat. Palla
di⁹ li. iij. Menſe marcio ſerpillū plātis aliquod
ſemie ſerit̄. ſ3 vetuſta melioꝛ. leti⁹ frondebit: ſed
iuxta piſcinā vel lacuni vel putei margines cō
ſerat̄. Pli. lib. xx. Serpillū a ſerpendo putant
dictū: qđ in ſiluestri euenit: maxime in petris.
Satiuū nō ſerpit ſed ad palmi altitudinē in/
creſcit. pinguis voluntariū in candidioꝛibus
folijs ⁊ ramis efficax eſt aduerſus ſerpētes ma
xime ſcolopēdras terreſtres at3 marinas. Idē
Pli. ca. de ſerpillo. Serpillū idē eſt qđ herpil/
lū. Qñꝙ ſumit̄ ꝓ poligonia. vt in Alexandro
de doloꝛe capitis ex cauſa calida. Et dr̄ ſerpillū
qꝛ ſup terraꝫ ſerpit. Et eſt aliud ſilueſtre: aliud
domeſticū. Domeſticū ramos diffundit ſuper
terrā. Silueſtre in longū creſcit ⁊ altū. Pan/
decta cap. d. lxxi. Hamir arabice vel meſtratir
miſeri. grece ſerpillum vel herpillum. latine ſe/
rapullum. Serapio in libro aggregatoris ca/
pitulo Humir. aucto. Dyaſ. Eſt de eo domē
ſticum ⁊ ſilueſtre. ſed domeſtica eſt planta incli
nata ſup faciem terre iacens. ⁊ quod de ea tan
git terram infigit in terra radices et hab3 folia
⁊ ramos ſimilia folijs ⁊ ramis origani. niſi qꝛ
ſunt albioꝛes ⁊ in odoꝛe ſuo eſt aliquantulum
ex odoꝛe maioꝛane. et vtuntur ea mixta in cibis
⁊ nominant eam multi arclas ⁊ arclanē. Sed
ſilueſtre ex eo nominatur ragis. quod nō incli
natur ſicut aliud ſuper terram in ortu ſuo. imo
ſtat erectum ⁊ habet ramos ſubtiles lignoſos
adeo ꝙ poſſumus facere ex eis licinia ad lumē
accendendū. ⁊ ramuli ſunt longi circa palmū
pleni. folijs rute ſimilibus. niſi quia ſunt ſtri/
ctioꝛa ⁊ longioꝛa. ⁊ durioꝛa folijs rute. ⁊ flores
acuti ſapoꝛis: ⁊ odoꝛis boni: per ſingulos rā/
mos diſtinctos. Cuius coloꝛ eſt in ſummita/
te eius purpureus. Et habet radices in quib⁹
non eſt iuuamentum. Naſcit̄ in rupib⁹ ⁊ in lo
cis lapidoſis. ⁊ eſt foꝛtius ⁊ calidius domeſtico
⁊ admiſcet̄ in medicinis. Et eſt alia ſpēs agre/
ſtis vel ſilueſtris. ⁊ eſt ſiſna barion. naſcitur in
locis habitabilibus ⁊ domeſticis. ⁊ eſt ſimilis
menthe. niſi quia ſunt ei folia latioꝛa q̄ꝫ menthe.
melioꝛem odoꝛem habentia. Et idem auctoꝛi.
Gal. Subſtātia eius eſt ſubtilis que calefacit
⁊ deſiccat in tertio gradu.

Operationes.

¶ Dyaſcoꝛides ca. de Serpillo. ſiue vt latini A
cicer erraticum. Herba eſt humilis ⁊ ſup terrā
repens cū folijs atꝙ ramis origano ſimilib⁹.
albidioꝛib⁹ tamen. ſampſuci odoꝛē fingentibus.
Et ei⁹ ſpēs ſūt due. Una ortualis ſiue viſualis:
q̄ in campis lapidoſis creſcit. Alia agreſtis: q̄
nō ꝑ terrā ſerpit: ſ3 recta atꝙ ſtipit̄ poſitione
erigit̄ cū ramulis tenuib⁹ atꝙ hoꝛrētib⁹ in lon
gitudine bipalmis: cū folijs paruis rute ſimili
bus: ſ3 anguſtioꝛib⁹ ⁊ lōgioꝛib⁹. cui⁹ haſta ſilis
eſt farmento. Floꝛem odoꝛē ſuauis habens in
oīb⁹ virgis conſtitutū ⁊ in ſummitate purpu
ream ⁊ linguā remoꝛdentē: ⁊ guſtu viſcidum.
radix eius inutilis eſt. naſcitur locis ſaxoſis.
Eſt aūt vehementioꝛ et calidioꝛ ea q̄ eſt viſua/
lis: q̄ ideo accepit nomen herpillū: qđ greci her
pete repere dicunt: qꝛ ambulat. Nam fructus
hui⁹ plurimū ambulat fructificando.
¶ Auicen. li. ij. ca. meſcatrameſir. Meſcatra/ B
meſir ſiue meſcarraſir eſt: cui⁹ ſtipites ſunt ſimi
les aſcebeſabram ſicco. Ex q̄ nō aſſumit̄ in pꝛin/
cipio cibi ſapoꝛ plurim⁹ neꝙ odoꝛ. Deinde ſuc
cedunt amaritudo et acuitas. ⁊ eſt diuerſarum
ſpecieꝝ: et vna eſt debilioꝛ: alia eſt calida ⁊ ſic/
ca pueniens ad tertium.

C ¶Sera. auc. Dyaſ. Serpillū ꝓuocat mēſtrua
qñ ſumit̄ in potu ꝛ vrinā. ꝛ ꝯfert tortiōibꝰ vētrꝭ
ꝛ attritiōibꝰ muſculoꝝ ꝛ ſummitatū eoꝝ. ꝛ apo
ſtemātibus epatis calidis. ꝛ eſt bonum contra
nocumenta venenoꝝ qñ bibitur. Et fit empla
ſtrum cum eo ſuper morſum.

D ¶Et qñ coquit̄ cū aceto ꝛ admiſcet̄ ei oleū roſa
rū ꝛ ꝓiicit̄ ſup caput ſedat ſodā. ꝛ eſt ꝯueniens
ꝑ̄ncliꝰ litargie ꝛ carabito. Et qñ ſumitur in potu
ex eo cū aceto. ʒ. iiij. ſedat vomitū ſanguinis.

E ¶Et idem auc. Gal. Semen eiꝰ eſt ſimiliter ca
lefactiuū. ꝛ ideo qdā exhibent illud in potu ha
bentibꝰ ſincopim ꝛ tortiones in vino.

F ¶Et idē auc. Dyaſ. Habꝫ virtutē calefactiuā
qñ ſemen eiꝰ bibit̄ cū vino. ꝛ ꝯfert diſtillationi
vrine: ꝛ lapidi: ꝛ tortionibꝰ ventris ꝛ ſincopi. et
fit emplaſtrū cū eo ad puncturā apum. ꝛ qñ ſu
mitur in potu ſedat vomitum.

G ¶Et idem aucto. Aben meſuay. Aperit opila
tiones viarum. et habet virtutem confortandi
multum in punctura.

H ¶Dyaſ. Uirtutē hꝫ ꝯſtrictiuā ſiue redarguen
tem. mēſtruis imperat. vrinā ꝓuocat. bibitum
tortiones ꝛ ꝯquaſſatiōes vtiliter curat. tumorē
capitis cōpeſcit. Morſibꝰ venenatis occurrit.
bibitū ꝛ impoſitū id preſtat. Dolorē capitis cū
aceto cocto oleo roſarū addito compeſcit: ma
xime litargicis ꝛ freneticis adhibitus ꝓdeſt.
Nauſeam ꝓuocat. Item emoptoicis mederi
dicit̄. ʒ. iiij. cum aceto datis.

I ¶Gal. vi. ſim. far. c. de Serpillo: noīat ipſum
multiſuſubat. Sapor eiꝰ eſt fortiter acutus. et
virtus eius eſt calida ſubtiliatiua ꝛ reſolutiua.
ꝛ prouocat vrinā ꝛ menſtrua.

K ¶Auicē. Quando paſcunt eum pecudes fa
cit emulgere ſanguinē ꝛ excuſat a calamento.
immo fortius eſt eo plurimū. ꝛ extrahit humi
ditates viſcoſas a pectore ꝛ pulmone. Syrupꝰ
eius ꝯfert ꝯturbationi ꝛ nauſee. prouocat mē
ſtrua fortiter ꝛ vrinam.

L ¶Plateariꝰ. Serpillū eſt ca. ꝛ ſic. Et ē duplex
Domeſticū ramos ſup terrā effundit. Siluati
cum in longū creſcit in altū. Folia ꝛ flores eiꝰ
medicine cōpetunt. valet ꝯtra frigidū reuma.
ꝯtra tuſſim: ꝯtra frigiditatē ſtomachi. ꝛ dolo
rem ex ventoſitate.

M ¶Ex herbario. Serpillū qꝺ in mōtibꝰ ſaxoſis
naſcit̄ efficaciꝰ eſt ad medicinā. Huius tunſi et
ſiccati puluis cū aqua calida potatus mēſtrua
mouet. vrinā ꝓuocat. tortiones viſceꝝ ꝛ tormē
toꝝ ruptiones ſanat. Idem valet ad capitꝭ do
lorem. ꝛ ad ſerpentū ictus.

N ¶Macer. Serpillū veteres dixerūt q̄ q̄ſi ſer
pat. Terre vicinꝰ: huic feruida ſiccaq̄ʒ vis eſt
Acri cum vino tritum ꝯtundis oliuo. cui roſa
dat nomen. hoc vnguine ꝑ line frontē. Egroti
capitis ſolet hoc ſedare dolorem. Nidor cōbu
ſti ſerpentes effugationes.

Capitulum. cccxxx.

Erapinuz. latine et grece. Sachabe
s nez arabice. ¶Serapion libro aggre.
cap. Sachabenez ſiue Sachabengi.
aucto. Dyaſcoridis. Eſt gummi cuiuſdā plan
te: ſimilis galbano in figura ſua. Et eſt vna ex
ſpeciebus ferule: ſicut apparet in cap. Ferula.
Melius autem ex eo eſt clarū ⁊ exteriꝰ rubeū:
et interius album. Odor eius eſt inter odorem
aſefetide ꝛ odorem galbani.

Operationes

¶Serapion auctoritate Dyaſ. Confert dolori A
pectoris. ꝛ attritioni lacertoꝝ. ꝛ tuſſi antique. ꝛ
aufert ſuperfluitates groſſas que ſunt in pul
mone. ꝛ curat epilenticos ꝛ ſpaſmū: cū facit de
clinare caput ad poſteriora. ꝛ valet dolori ſple
nis ꝛ paraliſi.

B ¶Et illi q̄ amiſit ſenſum ꝛ motū alicuiꝰ mēbri
cauſa frigiditatis que accidit neruis et cuſto
dit corpꝰ a frigore. maxime vero a frigore febrium

periodicaꝝ.⁊ fit cū eo inunctio ī dolorib9 mag-
nis et confert. Et quando bibitur cū ydromel-
le prouocat menſtrua:⁊ interficit fetum.
C ¶Et qñ bibit cū vino ꝯfert morſib9 venenatis
⁊ qñ odoratur ꝯfert ſuffocationi matricis.
D ¶Et qñ linit cum aceto ſup cicatrices attenuat
eas ⁊ ipm abſtergit veſtigia vlcerū oculoꝝ.
E ¶Et confert obſcuritati viſus:⁊ aque q̄ deſcē-
dit ad oculum:⁊ ꝓhibet eam.
F ¶Et diſſoluit ſic diſſoluit aq̄ cū amigdal' ama-
ris:vt ruta:aut pane calido.⁊ ſic admiſtrat ad
ea q̄ dixim9.⁊ eſt ꝯtrariū venenis mortiferis.
G ¶Et aliqñ teritur cum aceto ⁊ linitur ſup or-
deolum:⁊ aufert ipſum.
H ¶Et ꝯfert colerice:⁊ qñ ſumit in potu:aut fit
cū eo criſtere purgat flegma groſſū qđ ē ī iūctu
ris.⁊ mollit ventrē mollificatione cōpetenti.
I ¶Et cōfert emorroidib9 qñ ſumit ſimplex aut
cōpoſitū.⁊ ē ꝯueniēs medicinis laxatiuis acu
tis:⁊ expellit vētoſitates groſſas.⁊ diſſoluit la-
pidē.⁊ ꝯfert rigorib9 febriū.⁊ auget ſperma.
K ¶Et eſt bonū epati.⁊ purgat aquā citrinā.et
ꝯfert pūcturis ſcorpionis.⁊ cōfert vētoſitatib9
inteſtinoꝝ ⁊ coſtaꝝ.⁊ purgat flegma viſcoſuꝫ
⁊ doſis ei9 ſimplicis eſt.a.ʒ.i.vſq3 ad aureū.i.
infuſi aliqua decoctione.aut in aqua rute.aut
aque mellis.aut fenugreci.Et ſi admiſcet cum
alijs medicinis infrigidat.⁊ ſic doſis eius eſt
a.ʒ.ß.vſq3 ad.ʒ.i.Et melius eſt illud cuius co-
lor declinat ad rubedinem.⁊ eſt clarū habens
odorem bonum ⁊ acutum ſaporem.
L ¶Et ꝯfert dolorib9 emorroidaꝝ qñ bibitur ſim
plex aut compoſitū.ē ꝯueniens admiſtrari cū
medicinis laxatiuis.⁊ ꝓhibet difficultatē:aut
grauedinē eaꝝ ſup naturā.⁊ reſoluit ventoſita-
tes groſſas q̄ generant in corpore.
M ¶Gal.viij.ſim.far.ca. de ſerapino. Serapinū
opos ē ca.⁊ ſubtiliū partiū ſimiliter alijs opis
Habet aūt ⁊ q̄d abſterſiuū q̄ ⁊ cicatrices q̄ in
oculis expurgat ⁊ ſubtiliat.q̄nimmo ſuffuſio-
nib9 ꝓpter groſſiciem humoꝝ fientib9 bonū eſt
farmacū. Ipa ꝟo planta ex qua fit ferule ſimi-
lis exiſtens debilis ⁊ inutilis eſt.noīatur autē
ꝑncipalius illa ſerapinum.
N ¶Opos eni ei9 ab vētib9 noīat ita ſicut ⁊ alia
mlta ꝓpter defectū vocabuli noīam9 abuſiue me
li9 erit ipm nō ſerapinū.ſ3 opus ſerapini dicere.
O ¶Paulus ca.de ſerapino.Cali.eſt et ſic.in ter
tio gradu. Et ipſum diſſolutum in ſucco rute
frangit lapidem et facit vrinare. Et fit collīriū
contra pannū oculoꝝ:
P ¶Et ꝯfert obſcuritati viſus ⁊ aque deſcēdenti
ad oculū:cui9 receptio eſt hec. Recipe ſerapini
.ʒ.i.diſſoluat in.ʒ.i.ſucci.celidonie ʒuccari.ʒ.ij.
⁊ diſtillet cū lacte mulieris ana equaliter

Capitulum.cccc.xxxi.

s Eſama vel ſeſamo. Plini9. Seſama
venit ab Indis:ex q̄ oleū faciūt.⁊ eſt
candidi coloris. Eſt āt ex eſtiuis frugi
bus q̄ in eſtate ante virgulaꝝ exortu ſeruntur
Eiuſq3 fruct9 vaſculis ſic ⁊ papaueris includit
Hec q̄deꝫ ſic miliū ⁊ panicū:⁊ oīa eſtiua ma-
turant a flore dieb9.xl.

Operationes.

¶Plini9. Seſamā vt pinſat in ca.aq̄ macera- A
tā ꝯuenit exporrigi deinde ꝯfricari.⁊ frigide i̅-
mergi vt palee fluitent iterūq3 in ſole ſuper lin-
thea exporrigi. Qđ niſi feſtinato pagat:liuido
colore muteſcit. Ipa ꝟo q̄ euoluūt alia euoluā
tur.variā habent piſtaraꝝ rōneꝫ actus vocat
cū ꝑ ſe pinſat. Spica eni ad vſus aurificū. Si
ꝟo in aera terit cū ſtipula:palea maiore parte
terraꝝ pabulo iumentoꝝ.
¶Idem in libro.xxij. Seſama trita inbibet B
vomitiones. Auriūq3 inflāmationi illinitur et
ambuſtis. Eadem ⁊ dū in herba eſt efficit. Am
plius in vino decocta imponit oculis. ſtoma-
cho aūt eſt inutilis cibus:⁊ animo grauitatem
facit. Stellionum morſibus reſiſtit.vlceribuſ-
q3 que cocoethe vocant.

E ¶Et auribꝰ pdeſt oleū quod ex illa fit. Seſa
moides a ſimilitudine nomen accepit. grano
amaro ꝛ minore folio. naſcit̃ in glarioſis. Bi
lem in aqua potum detrahit.
D ¶Et eius ſemen illinitur igni ſacro: pannoq̃
diſcutit. Eſt eñ nūc aliud ſeſamoides. videli
cet anticyre naſcens: qđ ob h̃ aliq̃ vocant anty
ciricon. Cetero ſimile erigeronti herbe.
E ¶Granum ſeſame in vino dulci ad detractio
nes datur q̃ntum tribus digitis capitur. Di
ſcent etiã ellebori albi vinum ꝛ dimidiū obu
lum purgationi eam adhibentes maxime in
ſane melācolie. comicialibꝰ quoq̃ ꝛ podagris
etiā per ſedragme pondere exinanit.

amara. ꝛ habet folia anguſta. Omniū virtꝰ eſt
ſtiptica et cū ſtomacha.
¶Uentrem abſtinet cū aceto cocta maximeq̃ E
agreſtis. vera cū ſtomacho ꝯfirmat. ꝛ eſtu anxios
mitigat. ſola cū polenta ipoſita blādit̃. cordia
cis ꝛ oculoꝝ tumori ſubueniũt. folia impoſita vt
cathaplaſma: mitigant ſcorpij percuſſum.
¶Ipa q̃z addita polentis et impoſita. cōpeſcit F
ignē ſacrū. Mixta cū aceto ac ceruſa oībꝰ ca
lidis rebus opitulat̃.

Capitulum. cccxxxij.

Eride. Plinius li. xx. Seris lactuce
s ſimilia. duoꝝ generum eſt. Silueſtris
melior eſt nigra iſta ꝛ eſtiua. Deterior
hyberna ꝛ candidior eſt.

Operationes.

A ¶Utraq̃ ſtomacho vtiliſſima. pcipue quē hu
mor vexat. ꝛ cum aceto in cibo refrigerant. vel
illite diſcutiuntq̃ ꝛ alios q̃ꝫ ſtomachi.
B ¶Cum polenta ſilueſtrium radices ſtomachi
cauſa ſorbentur ꝛ cardiacis ſup ſiniſtrā mam
mam illiniunt̃. ex aceto podagris ꝛ ſanguinē
reijcientibꝰ vtiles ſunt omnes hee.
C ¶Itemq̃ q̄bꝰ genitura fluit alterno die ꝑ potu.
D ¶Dyaſ. Seridis due ſunt ſpēs. Una videlicꝫ
agreſtis: ꝛ alia ortiua eſt. Agreſtis q̄dē pinguis
ꝛ citonon eſt appellata. ꝛ hꝫ folia lata. Altera
ꝟo ſcꝫ ortiua ſpecies hꝫ duas. Una quidē ha
bet lata folia lactuce ſimilia. Altera vero eſt

Capitulum. cccxxxiij.

Pelta. Pādecta. ca. cclxxv. Futa arabi
s ce. vel fult vel halo vel halca. Grece hen
ge vel tragꝰ vel zeia vel ellica. latine ꝟo
ſpelta. Sera. li. ag. c. fult. id eſt ſpelta. ꝛ ipa eſt
ſic ordei granū. Et ſūt eiꝰ due ſpēs. in vna inue
niunt̃ duo grana. ꝛ in alia vnū. ꝛ q̄dlibꝫ granū
in cortice ſuo. ꝛ ipm q̄dē minꝰ nutrit q̃ꝫ ordeū: ꝛ
ē boni ſaporꝫ. Panis eñ q̄ ex eo fit minꝰ nutrit
q̃ꝫ panis tritici vel ordei.

Operationes

¶Sera. auc. Dyaſ. Tragꝰ. i. ſpelta. figura eiꝰ A
eſt figura grani: q̄ dr̃ candaruſum. ꝛ eſt minorꝫ
nutrimēti: q2 multū hꝫ de furfure. ꝛ nō eſt faci
lis digeſtionis. ꝛ mollit ventrem.

B ¶Et idē auctoritate Pauli. Tragus eſt ſpel-
ta. ⁊ eſt ex ſpeciebꝫ granorū mala ſtomacho ⁊
⁊ lenit ventrem. ¶Et idem auctoritate Iſa-
C ac. Eſt frigida ⁊ humida viſcoſa. Galienꝰ p-
mo libro de eduliis capitulo zeya. auctorita-
te Dyaſcoridis. Zeya duplex. Hec quidē eſt
ſimplex: ⁊ vocatur kyrmon. hec autem dyko
likos vocatur. in duobus quidē in volucris.
coniugatum habens ſemen. minus autē nu
tritiua frumentis. Eſt enim profundarum ra
dicum ⁊ multorū calamorū. fructus aūt leuiſ
ſimus ⁊ affectatus ab omnibꝫ animalibꝫ. Eſt
autem ſimile frumentis in frigidis regioni-
bus cultum. fit autem magis nutritiua: ſi cū
ordeo aptaqꝫ ſtomacho farina facta ex eo et
frumento fiunt pultes. eſt autē ſatis nutriti-
uum ⁊ facile elaborabile. magis autem ſubci
tatiuum ventris. ¶Et idem ſexto ſimpliciū
D farmacorum capitulo zeya. Zeya ſiue ſpelta
mediā quodāmodo virtutem habet inter fru
menta et ordea. Et ideo innoteſcat tibi ꝑ ea.
E ¶Serapion. Mollit naturam ⁊ generat in-
flationes et rugitus. ⁊ eſt bona viſcoſitatibꝫ
pulmonis ⁊ pectoris: ⁊ forti tuſſi. Nam fiunt
ex ea loboc ⁊ pultes. ⁊ prouocat vrinam ⁊ mū
dificat renes ⁊ veſicam.

Capitulum. cccc.xxxiiij.

ymphicum: Dyaſcorides. Symphi
F cum naſcitur in locis aſperis habēs
virgas origano ſimiles ac tenues. ca-
pita vero ſicut thimū. virge lignoſe ſunt ⁊ o-
dorate: guſtuqꝫ dulces: flegma prouocantes.
Radix eſt illi longa ⁊ obtuſa in modū digiti
groſſa. ¶Sympatos. Iſidorus. Sympatos
grece dictus eſt: eo ꝙ tantā radicis virtutē
habeat: vt fruſta carnis ī cacabo aſperſa co-
agulet. Synapiagrion vel vt dicūt latini ſcā
daliciū. i. pes pulli. naſcit̄ in tumulis ⁊ ſup te-
gulas. Herba eſt hñs folia minuta ⁊ anguſta
duobꝫ digitꝭ longa: in ſūmo diuiſa ⁊ pinguia
Virgā ꝓfert in medio duoꝝ palmoꝝ cū pau
cis ramulis: in qbꝫ fert ſemen cardamo ſimi-
le: latū: obrotundū ac veluti conquaſſatū. vn
de ⁊ vocatur talaſpiū. Greci nāqꝫ thalaſſe di-
cunt frāgere ſiue quaſſare. florem habet albū
Virtꝰ eſt ei ⁊ ſemini termantica atqꝫ acra.

Operationes

¶Dyaſcorides. Potui datū vehemēter pur A
gationem facit ſuperioꝝ ac inferioꝝ. Scia-
ticis medet̄ ꝑ cliſtere adbibitū. Menſtruis
imperat bibitum. Collectiones in aceto bi-
bitum rumpit. Aborſum facit.
¶Idem. Symphicū elixū in mulſa: pulmo- B
nem purgat. reiicientēqꝫ ſanguinem: aut ne-
freticos cū aqua medicinaliter iuuat. Radix
eius cū aqua cocta et bibita fluxum mulierꝫ
abſtringit. Diſſintericis quoqꝫ proficit.
¶Cum oximelle data cōquaſſatiōes atqꝫ do- C
lores lateris ſaluberrime curat. Maſticata
vero ſitim amputat: ⁊ aſpredinē faucuꝫ miti-
gat. Vulneri recēti paracoleſim facit. Ente-
roceliacos bibita ⁊ cathaplaſmata optie cu-
rat: ⁊ carnes concoqui facit.
¶Aliud eſt ſymphicū qđ piten eſt appellatū. D
haſtam habet aſperam duobꝫ cubitꝭ longaꝫ.
anguloſam ⁊ abintus inanē: in qua folia ſūt
aſpera ⁊ anguſta. ſicut bugloſſos oblonga.
angulos etiā habet ipſa haſta in qbꝫ naſcunt̄
folia. flores habet mellinos.
¶Et ſemen ſup haſtas ſicut flomos. Haſta ⁊ E
frutex habent quiddā ſimile pulueri quod cū
carne applicatū fuerit: ꝓruriginē facit.
¶Radix eſt ei nigra. que cū fracta fuerit ap- F
paret alba ⁊ muſcilaginoſa. Hec trita ⁊ bibi-
ta medetur emoproicis: cōquaſſitiones reſi-
cit: ⁊ ani tumores ſpargit.
¶Cum yringii de foliis cathaplaſmata face- G
re poteſt omnia ſupradicta. Vulneri paraco
leſim efficit. Carnes inciſas ⁊ ī cacabos miſ
ſas in ſe glutinare facit.

Capitulum.cccc.xxxv.

Sinonũ. Pandecta capitu. dcxlviij.
f Quidam dicunt ꝙ hec eſt herba que
dicitur pes milui. quidam dicunt ꝙ
eſt alexandrum: ſed falſo. Nam neutrum iſto-
rum eſt verum. quoniam non eſt pes milui q̄
vocatur pepanus: quia pes milui habet folia
ſatis maiora ꝛ pinguiora. ꝛ flores ſatis a flo-
ribus ſinoni differentes. quoniam pes milui
facit flores multos ꝛ albos ſimul cõiunctos
in capite ſtipitis apparẽtes: ſicut cauda gat-
te: ꝛ eius herba ſicut valeriana. Sed ſinonũ
recte floreſcit ſicut petroſilinum vſuale. ſecũ-
da facit folia ſed maiora. non eſt ſimiliter ale-
xandrum quod facit ſemina nigra rugoſa vtq
cunqꝫ curua ꝛ magna ſicut git. Sed ſinonũ
ſm Dyaſcoridem ꝛ Plinium facit ſemina ſi-
cut apium ꝛ ameos. Unde ſm veritatem ſi-
nonum eſt petroſilinum macedonicũ. Quo-
niam Dyaſcorides dicit: Sinoni ſemen eſt
minutum ſimile apio: ſed oblongum ꝛ nigrũ:
guſtu calidum diureticum valde ꝛc. Et dici-
tur ſinonum: quia naſcitur in ſyria prouincia
regionis macedonie.

Operationes.

¶ Dyaſcorides cap̄. de petroſilino qđ naſcit̄ A
in macedonia in criptis ꝛ ſpeluncis. Semẽ
eſt minutũ ſimile apio vel ameos odoratuꝫ ꝛ
viſcidum ꝛ aromaticũ ꝛ diureticũ valde.
¶ Menſtruis imperat Inflatiões ſtomachi B
ꝛ colli cõpeſcit calefaciendo ꝛ ſiccando. Ani-
mis tortionibꝰ ſubuenit. Dolorẽ laterũ miti-
gat. Nefreticis ꝛ veſice dolori ſubuenit.
¶ Prouocat abundãter vrinã: maxime cũ vi- C
no datũ. diureticis antidotis miſcetur.
¶ Paulus cap̄. de petroſilino macedonico. D
Petroſilinum macedonicum cuiꝰ ſemen de
ſyria affertur. Uel ſemen eſt minutum ſimile
apio diureticuꝫ valde. naſcitur circa petras.
ſemen ꝛ folia ſimilia apio. ſemen eius odora-
tum ꝛ diureticũ valde. vnde petroſilinũ vo-
catur: quoniã multotiens in petris naſcitur.
quod multi petrapium dicere conſueuerunt.
Quia idem ſunt ſinonum ꝛ petroſilinum ma-
cedonicum. quod latine dicitur petroſilinuꝫ
agreſte. Lege capitulum Petroſilinum.
¶ Multi ſinono vel macedonico carentes E
vtuntur alexandro: quoniam ſunt eiuſdẽ vir-
tutis. Uirtutem ſinoni vel macedonici: vt in-
uenies in capitulo Petroſilinum.

Capitulum.cccc.xxxvi.

Sinapis. Pandecta capitulo .cclviij
C hardel arabice, grece vero ⁊ latine ſinapis. Sinapis duplex ē ſpecies. Una eſt cuiꝰ ſemina exterius ſunt ſubnigra. interius vero alba. Alia cuius ſemina exterius ⁊ interius ſunt alba. ⁊ habent vnam virtutem. ſed prima ſpecies eſt acutior ſecunda. Et componitur ſinapis a ſemi ⁊ napus: quia tenet medium inter ſinapim ⁊ napum. eſt calida ⁊ ſicca in medio quarti gradus. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo Chardel. auctoritate Dyaſcoridis cap. Chardel: id eſt ſinapis. Et eſt illud eligendum quod nō eſt nimis ſiccum nec extenuatum. et habet granum groſſum. ⁊ ſi frangitur eſt album interius: ⁊ eſt humidum. nam iſtud eſt tale nouum bonum. ¶ Idem auctoritate Galieni eſt calida ⁊ ſicca in quarto gradu. ¶ Auicenna libro ſecundo capitulo de ſinapi. Sinapis eſt calida ⁊ ſicca in quarto gradu.

Operationes

A ¶ Serapion. Uirtus foliorum eſt calida vlceratiua. ⁊ ꝑpter hoc pungit multum. quando teritur ⁊ miſcetur cum radice enule. et dimittitur ſuper locum per ſpacium hore. ⁊ cōfert ſciatice vlceroſe ⁊ ſpleni.

B ¶ Et linitur cū eo ſcabies vlceroſa et aufert eam. ⁊ aufert maculas vnguium. ⁊ cōfert qñ radix eius ſuſpenditur in collo habentiū dolorem dentium: nam ſedat eum.

C ¶ Idem auctoritate Dyaſcoridis. Sinapis virtus eius eſt calida ⁊ ſubtiliat ⁊ attrahit qñ maſticatur. ⁊ quando teritur ⁊ miſcetur cum aqua: ⁊ temperatur cum ydromelle: ⁊ fit inde
D gargariſmus. ¶ Confert apoſtematibus radicis lingue. et antique aſperitati pulmonis facto cum eo gargariſmate. Et quādo fit cū eo emplaſtrum cum rebus conuenientibꝫ ad hoc reſoluit ſcrofulas.

E ¶ Et quādo teritur ⁊ applicatur naribꝫ commouet ſternutationem: ⁊ confert epilenticis excitans eos. ⁊ mulieri que patitur ſuffocati
F onem matricis. ¶ Et cōfert litargie quando fit emplaſtrum cum eo ſuper caput: poſtqꝫ feciſti capillos eius abradi. ⁊ quando admiſcetur cū caricis ⁊ ponitur ſup cutim donec rubeat confert ſciatice ⁊ duriciei ſplenis. et eſt cōueniens ꝓprie doloribꝫ antiqꝫ. qñ volumꝰ attrahere aliquem humorem ad exteriora. et qñ fit emplaſtrū cū eo: curat alopiciam.

G ¶ Et quando miſcetur cū melle et adipe: aut cum cera ⁊ oleo diſſoluta: mundificat facie⁊. et aufert maculam ſeu liuores qui fit ſub oculo. ⁊ coquitur cum aceto: ⁊ linitur cum eo ſcabies vlcerata et empetigo. H

¶ Et qñ terit̄ groſſe ⁊ dat̄ in potu cōfert febribus periodicis. ⁊ cōfert grauitati auditus ⁊ tinnitui aurium. Et quādo teritur ⁊ admiſcētur cum aqua ⁊ melle: ⁊ fit inde collíriū: ꝯfert obſcuritati viſus: ⁊ pruritui palpebra⁊.

¶ Auicenna. Sinapis incidit flegma. ⁊ olē I
um eius eſt calidius oleo raphani. ⁊ fugiunt ex fumo eius vermes venenoſi. ⁊ illa que eſt ſilueſtris generat humorem malum. Et ī ipa ſunt abſterſio ⁊ etiam reſolutio.

¶ Et homies qdā comedūt folia eiꝰ. ⁊ radicē K
eius elixatam. ⁊ mūdificat faciē: ⁊ aufert occultationē ⁊ veſtigia ſanguinis mortui.

¶ Et ſilueſtris eſt bonum emplaſtrum ſordi- L
ciei: ⁊ excitat linguam: ⁊ cōfert alopicie. ⁊ reſoluit apoſtemata calida: et omne apoſtema antiquum. ⁊ ponitur cum caulibus ſup ſcrofulas: ⁊ confert ſcabiei ⁊ empetigini ⁊ cōfert ad dolorem iuncturarū ⁊ ſciatice.

¶ Et mūdificat humiditates q̄ ſunt in capi- M
te. ⁊ fit ex ea emplaſtrū capiti eiꝰ q̄ patit̄ litargiam. Et aqua eiꝰ diſtillat̄ ad oēm dolorē aurium: ⁊ molaris. Et ſilr̄ eius oleū. ⁊ ꝓprie qñ decoquit̄ in ipa aſſa. ⁊ eſt ex medicinis aperientibꝫ colatorij opilationem.

¶ Et dixerunt quidam ꝙ ſi bibatur a ieiuno N
intellectum efficit bonum.

¶ Et adminiſtratur in alcohol oculi ad pan- O
num. ⁊ aſperitatem ſi teratur et bibātur cum aqua mellis. aufert aſperitatem antiquam in canna pulmonis. et extenuat ſplene⁊. ⁊ facit ſitim. et confert prefocationi matrice⁊. et facit deſiderium coitus.

¶ Plinius libro. xx. Sinapis ad ſerpentum P
ictus ⁊ ſcorpiorum tritum cum aceto illinitur. Fungorum venena diſcutit.

¶ Contra pituitam tenet̄ in ore donec lique Q
ſcat. aut gargariſatur cū aqua mulſa. Ad dentium dolorē manditur. aduuam gargariſatur cum aceto ⁊ melle. Stomacho vtiliſſimum contra omnia vitia pulmonibuſqꝫ.

¶ Exreatiōes faciles facit in cibo ſumptū R
Dat ⁊ ſuſpirioſis. Senſus atqꝫ ſternutamē-
ta capitū purgat. Aluum mollit. ¶ Macer. S
Inter eas q̄s Pitagoras laudauerat herbas:
Aſſeritur primā laudem tribuiſſe ſinapi.
Quartus ⁊ gradus in vi ſicca calidaqꝫ.
Extrahit humores viſcoſos extenuatqꝫ.
Cōburitqꝫ cutē: vis eſt ſibi tanta caloris.
Maior vis eius in ſemine dicitur eſſe.

Capitulum. ccccxxxvij.

Iſeleos. Platearius. Siſeleos idem
ſ est ꝙ ſiler montanū. Et ē in.ij.g.ca.ꝛ
ſiccū. Semē eius medicine cōpetit. et
p annos tres ſeruat. Uirtutē habet diureti-
cā diſſolutiuā ꝛ ꝯſumptiuā3. ¶ Pandecta ca.
dcli. Siſeleos arabice vel aſcegelios. gre-
ce ſiſali, latine ſiler montanū. ¶ Sera.lib.ag.
ca.ſiſeleos.auct.Dyaſ. Siſeleos folia h3 ſi-
milia folijs feniculi: niſi ꝙ h3 longiora ꝛ groſ
ſiora. ꝛ habet haſtā longā: in cuius ſumitate eſt
corona in qua eſt ſemē longū ꝛ latū3: hñs an
gulos: ꝛ groſſum acuti ſaporis: fortiſ odoris.
Et eſt illud qđ eſt in vſu ꝛ adminiſtratur in ci
bis. ꝛ habet radicem longam boni odoris.

Operationes

A ¶ Gal.viij.ſim.far.ca.ſiſeleos ſm trāſla. ara.
Radix huius plante ꝛ ſemē h3 caliditatē tantā
ꝙ ꝓuocat vrinā forti ꝓuocatiōe. ꝛ cū eo virtus
B ſubtilis q̄ ꝯfert aſmati ꝛ epilentie. ¶ Et idem
codē libro ꝛ codē cap. ſm trāſla. grecā. Siſe-
leos radix q̄dē ꝛ fructus calefactiuū eſt intan
tū vt ſufficiēter vrinatiuū ſit farmacū. Eſt au
tē ex ſubtilibus partibus vt ad epilentias ꝛ or
C thomis cōpetat. ¶ Et Sera.auc.Dyaſ. Uir-
tus eius eſt calefactiua. ſ. radiciſ eius ꝛ ſeminis. ꝛ
qñ ſumit ex eis in potu ꝓuocant vrinā. ꝛ ꝯfe-
rūt coartationi anhelitus in q̄ oportet hoiem

erigi. ꝛ aſmati ꝛ ſuffocatiōi matriciſ. ꝛ ꝓuocāt
menſtrua ꝛ expellit fetū. ¶ Et ꝯferūt epilētie: D
ꝛ oībus doloribus inteſtinoꝝ ꝛ interioꝝ mēbroꝝ.
ꝛ qñ ſumit de aliquo iſtoꝝ: aut ex vtroq3 cū
vino in potu cōfert tuſſi antique: ꝛ debilitati
digeſtionis: ꝛ tortiōibus ventriſ: ꝛ debilitati e-
patis. ¶ Et qñ ſumit ex ea cū vino ꝛ pipere ꝓ- E
ſeruat ꝛ defendit hoiem a frigore aeris. et ꝓ-
pter hoc ꝯuenit itinerantibus in hyeme. Et qñ
hoies ꝛ alia aīalia comedunt de hac planta
tpe coitus eoꝝ cōfert eis ſtatim ad impgnā-
dum. ¶ Et idē aucto. Aben meſuay. Eſt ca.ꝛ F
ſic. in fine.ij.gra. incidit ꝛ diſſoluit humores
flegmaticos viſcoſos ꝛ cōgelatos. Et ꝓpter
hoc aperit vias oēs: ꝛ cānales opilatiōes: et
ꝓuocat vrinā ꝛ menſtrua: ꝛ ꝯfert aſmati: ꝛ oī-
bus egritudinibus flegmatiſ. ¶ Platearius. Cō- G
tra aſmata ex frigida cā dat vinū decoctōis
eius ꝛ ficuū ſiccaꝝ. Uel puluis eius cū ficubus
ſiccis ꝛ aſſatis. Cōtra opilationem ſplenis ꝛ
epatis actenū ꝛ veſice ſtranguiriā ꝛ diſſurri
am dat vinū decoctiōis eius. ¶ Herba ipa in H
vino et oleo cocta et pectini cathaplaſmata
ſtranguiriā ꝛ diſſurriā ſoluit. Sed ꝛ fumiga
tio facta ex aq̄ vel vino decoctiōis eiuſdē her
be menſtrua ꝓuocat. ¶ Aui. Siſeleos eſt in I
ij.g.ca.ꝛ ſic. reſolutiuū: mūdificatiuū carmi-
natiuū. Silr ſemē ꝛ radix eius ſunt ſedatiua.
doloꝝ interioꝝ: ꝛ liq̄facit flegma ꝯgelatū. de
ipo dat in potu aīalibus: ꝛ multiplicat eoꝝ par
tus. ¶ Cōſtantinus in li graduū. Siſeleos eſt K
ca.ꝛ ſic. in.ij. digeſtionē adiuuat. vrinā ꝛ men
ſtrua ꝓuocat. Matricis ſuffocationem cu-
rat. ſtrāguiriā ex frigiditate diſſoluit. Hanc
limoſis ꝛ diu ex humido tuſſientibus ſubuenit
potata cū pipere ꝛ vino calefacit eos q̄ in iti-
nere deficiūt: ꝛ ꝓpter hyemē frigeſcunt.

Capitulum.cccxxxviij

Iderica. Dyaſcorides. Siderica ſi-
ſ ue heraclea habet folia praſſio ſimi-
lia: ſed oblonga ꝛ aſpera. Haſtas ha
bet quadras duobus palmis longā virgas lon
giores ſtipticas: et in guſtu ſuaues. in quibus
ſcilicet virgis capita obrotunda ſicut verti-
celli. ꝛ ſicut praſſij oriuntur: ꝛ in eis ſemen ni-
grum inuenit. Sub petra naſcitur.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Folia eius trita paracoleſim A
faciunt mire vulneribus impoſita. Alia eſt ſy-
dericis que haſtas duobus cubitis habet lon
gas ꝛ teneras. Folia que in ipis haſtiſ peſpi
ſteri ſimilia. ꝛ diuiſa i circuitu plurimū naſcē
tia: ſ3 in viſu tenuia ꝛ longa. In acumie vero

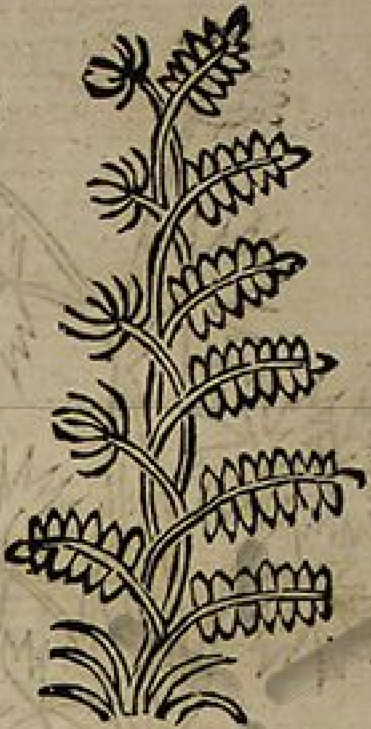

baſte capitellū habet rotundū ⁊ aſpez in quo
ſemen blete eſt ſimile obrotundū ⁊ duruȝ. Eſt
ſūt virtutꝭ termātice ſimilis ſupradicte. Ter
tium eſt genꝰ ſideritꝭ qđ catebras Heracles
on dixit. ⁊ naſcit in parietibꝫ ſicut vitꝭ. Habꝫ
folia minuta teneraqꝫ miſta ex vna radice naſ
ſcentia coriandro ſimilia. Huiꝰ baſte duobꝫ
B ſunt palmis longe molles ⁊ albidiores. feni
C ceos habet flores. ¶ Dyaſcorides. In guſtu
eſt muſcilaginoſa: tritaqꝫ vulneribꝫ recentibꝫ
paracoleſim facit impoſita. ¶ Piniꝰ lib. xxv
Panacem heracleon alij ſideritē in cubitali
ſcapo ramoſum minutioribꝫ q̄ꝫ feniculi folijs
ab vmo veſtitū. Alij fatent illā quidē vulneri
bus vtile. ſed verā achilleā eſſe ſcapo ceruleo
pedali ſine ramis ex oī parte ſingulis folijs
elegāter veſtitā. Alij quadrato caule. marru
bij capitibꝫ folio quercus. hanc q̄ꝫ neruos p̄
ciſos glutinare faciūt. Aliā dicunt ſideritem
D naſcentē in macerijs. ¶ Cū terit fedi odoris:
ſed ⁊ aliā huic ſimilē. candidioribꝫ tn̄ folijs ⁊
pinguioribꝫ ac tenerioribꝫ cauliculis ī vineis
naſcentē. Aliam vero quincum cubitoꝝ cri
libꝫ ramulis atqꝫ triangulis filicis folio pe
diculo longo. Omnes aūt vulneribꝫ p̄cipuos
E eſſe. Eam vero ex latiſſimo folio nr̄i ſcopam
regiā vocāt. ¶ Idē in li. xxvi. Sideritꝭ varis
ces ad alligata minuit: ⁊ ſine dolore preſtat,

Capitulum. cccccxxxix.

Siliqua. Pandecta capi. cxxi. Cha
barliub arabice. grece xilocaracta vl
ſiliqua vel keracium. vel keraca. vel
faba ſiliqua. latine vaginella. vel carumba.
¶ Serapion libro aggregatoris cap. Cha
barliub. Chabarliub ſapor eius eſt ſtipticus
cum pauca dulcedine. Et virtus earū que nō
ſunt recentes eſt ſiccatiua. Naȝ que deſican
tur ſtringunt ſicut faciunt ceraſa. quia humi
ditas earum reſoluitur: et remanet ſubſtātia
terreſtris que deſiccat. Sed arboris earū eſt
virtus deſiccatiua ⁊ ſtiptica.

Operationes

¶ Galienus ſcđo de cibis capi. de ſiliqs. De A
ſiliqs peſſime ſenſi q̄uis digerant ⁊ ventrem
ſtringant: ⁊ humores noxios nutriant.
¶ Et idem in libro de chimis. Eſt kerachiuȝ B
eduliū pauci nutrimenti ⁊ ligneuȝ ex neceſſi
tate ⁊ indigeſtibile. Nullū eni ligneū bn̄ dige
ſtibile. ſed ⁊ nō egri celeriter non parum ipſis
exiſtit malum. quare melius eſſet ipa neqꝫ de
ferri ad nos ex orientalibꝫ locis in quibꝫ naſ
ſcuntur. Eſt enim cibꝫ mulieꝝ ⁊ pueroꝝ effrē
natorum nihil vtile ad ſanitatꝭ conſeruatiōſ

alfarrones

nem.nec eſt ſtomachus eſt. Alimētū aūt pa
L lamq̄ꝫ ⁊ ipm dat pauco corpori.¶ Et idē in li
bro de ſim.far.de xilocaracta. Arbor xiloca-
racte q̄ vocaꝛ centenicen eſt ſiccatiue ⁊ ſtipti
ce virtutꝭ.ſicut ⁊ fructus eiꝰ que vocaꝛ xiloca
racta.participās videlicet de dulcedine qua
dam.patiunꝛ aūt ⁊ hec ſimile ceraſi. humide
eni magꝭ ſubducūt ventrē.ſicce aūt ſiſtūt ma
gis expirata quidē humiditate:terreſtri autē
ſubſtantia remanente.¶ Paulus cap.de ſili
quis.Eſt quoddā genus ſilique que vocaꝛ ſi-
liqua caprina.cuius fructꝰ eſt ſicut mirtus:⁊
folia ſunt tracion.fructus eiꝰ eſt in vaginis
D ſicut lupinꝰ:habens formā faſeoli.¶ Dyaſco
rides cap.de ſiliquis. Silique recentes ſto-
machum euertunt:eedem ſiccitate in contra
riū poſſunt.cibo cap̄ ad vrinā proficit cōmo-
nendum. Traditur ad ſtomachi dolorē nō le
ue preſidiū eſſe ſi in ſeptario aque ad dimidi-
um coquanꝛ.hiſq̄ꝫ ſuccus p dies quinq̄ꝫ con-
E tinuos hauriaꝛ.¶ Paulus. Siliqua caprina
ſufficienter cancros medeꝛ.¶ Bartholome-
F us i libro de ꝓprietatibꝫ rex inquit: Siliqua
eſt genꝰ leguminis ſonoris follibꝫ ⁊ vacuis:
quod magꝭ onerat q̄ꝫ reficit:vt dicit gloſa ſu
G per Lucam.xv.¶ Item ſiliqua dicit follicu-
lus cuiuſcunq̄ꝫ leguminis ⁊ purgamentū ex
H quo porci nutriunꝛ.¶ Iſidorus autē lib.xvij.
dicit ſiliquon.quā latini incorrupte ſiliquam
vocant.Ideo tale nomen a grecis accepit:
q2 eſt arbor cuiꝰ fructus eſt dulcꝭ.xilon q̄p-
p e lignū dicūt liquon dulce.Et huic ſenten
I tie ꝯcordat.¶ Plinius libro.xxiiij.vbi dicit:
q̄ fructus ſilique ſunt ꝑdulces:⁊ habent lon
gitudinē vnius digiti ⁊ pollitarem latitudi-
K nem:quoꝝ cortex manducaꝛ vt dicit.¶ Idē
libro.xx.q̄ aliqui dixerūt eam eſſe ficum egy
ptium:ſed hic eſt error manifeſtus:q2 in egy-
pto non creſcit:ſed in Syria.

Capitulum.ccccxl.

Siſamus. Pandecta. Semyſſem ara
bice.grece ſiſaminū. Latine vero ſi-
ſamus vel torolena. Serap.li.aggre
gatoris capitulo ſemyſſem:id eſt ſiſamus.au
ctoritate Galieni. In eo eſt ſubſtātia vnctuo
ſa quantitate nō pauca.Et virtus eius eſt q̄
mollificat. Et eadem virtus reperiꝛ in oleo
ſicut in ſubſtantia.⁊ aqua in qua coquiꝛ ſiſa-
mus habet eandem virtutem.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides capitulo ſiſaminū ſm trāſlati
onē grecam malū eſt ſtomacho.et comeſtum
oris fetorē facit.Et idem ſm trāſlationē ara-

bicam. Quando fit emplaſtrum cū eo mollit
duricies neruoꝝ. Et curat ꝯquaſſatiōes au-
riū.⁊ apoſtemata calida que fiūt in eis.⁊ con
fert cōbuſtioni ignis:⁊ dolori colico:⁊ mor-
ſui aīalis qđ diciꝛ carates.¶ Et qn̄ miſcetur B
cū oleo roſaꝝ ſedat dolorē capitis q̄ fit a ca-
lore ſolis. Et planta ſiſami qn̄ coquiꝛ cum vi
no facit hāc eandē opationē:et ꝯfert proprie
apoſtemati oculi ⁊ pulſatiōi eius. ¶ Et idem C
Serapion aucto. Aben meſuay. Oleū ſiſa-
minū eſt malū ſtomacho ⁊ deſtruit eū. ⁊ iuua
mentū eius eſt illis q̄ hn̄t melancolicā:⁊ ſciſ-
ſuras in extremitatibꝫ. Nam hi iuuanꝛ mul-
tū ex cibo eiꝰ.⁊ rugas cutis extēdit ⁊ mollit
eas.⁊ cōſolidat ſciſſuras q̄ fiunt ꝑpter deſic
cationē q̄ ſunt a melancolia.¶ Et dicūt q̄ ſi- D
ſamꝰ eſt ca.in.ij.gra.⁊ hu.in.i.⁊ ꝑuocat vomi
tū qn̄ torrefit ⁊ rectificaꝛ ⁊ melioraꝛ.¶ Gal.i E
li.de cibis cap.de ſiſamo. Siſamū cito ſto-
machū euertit ⁊ tarde digeriꝛ:⁊ alimētū dat
corpori vnctuoſum. ¶ Rabi Moyſes capi. F
de ſiſamo. Siſamus corrumpit cerebrū ⁊ nu
cham.⁊ replet caput fumoſitatibꝰ.⁊ facit ſu-
dorem fetentem.et in mulieribꝫ ventrem au-
get.⁊ ipſuꝫ generat herniam. ¶ Auerrois qn̄ G
to colliget capitulo de ſiſamo. Eſt calidus i
ꝑmo vel in ꝑncipio ſecūdi.humidū in tertio.

N ¶ Auicenna in ſecundo canone. Siſamũ eſt
ſemen pluris vnctuoſitatꝭ ꝙ̄ reliqua ſemina.
Quidã dixerũt ꝙ eius oleũ nõ niſi melanco
licis cõfert vt eos impinguet ꝛ humectet. Et
eriſimon qđ eſt gen⁹ quoddam ſiſami abomi
nabilis ſaporis. Corpus ei⁹ eſt folio ſuo for
tius. ꝛ eſt ca. in medio pmi. humi. in fine ipſi⁹.
I ¶ Eſt aũt glutinatiuũ ꝛ lenificatiuũ. equalis
calefactionis: ꝛ ſimiliter oleũ ei⁹ ꝛ decoctio
ipſius. Eſt etiã mollificatiuũ. ꝛ in ei⁹ oleo eſt
groſſitudo. ꝛ qđ eſt torrefactũ minoris eſt no
cumenti. viriditatem pcuſſionis reſoluit. et
K ſanguinem congelatum. ¶ Et confert fiſſure
ꝛ aſperitati melancolicorum bibitum et linĩ
tum. ꝛ eſt impinguatiuũ, ppͥe excorticatuꝫ.
ꝛ prolongat capillos ꝛ ppͥe ſuccus arboris
eius ac foliorũ ipſius: ac lenit eos. remouet
L quoqꝫ furfures. ¶ Iſaac. Siſamũ ca. eſt in. i.
gra. hu. in. ij. Qđ ſine cortice eſt vnctuoſius
eſt. Ideoqꝫ groſſi⁹ ꝛ ad dirigendũ duri⁹.
M ¶ Palla. li. x. In mẽſe ſeptẽbri ſerendũ eſt ſiſa
mũ putri ſolo vel pinguibus arenis vel terra
cõgeſticia. iugere q̄ttuor vel ſex ſextarios ſe
N uiſſe cõuenit. ¶ Idem in libro vndecimo. Si
ſamũ vſqꝫ ad ydus octobris ꝛ faſelũ cõuenit
ſeri terra pingui vel agro ſterili.

Capitulum. cccclj.

S Iligo. Iſidorus li. etymo. Siligo ē
gen⁹ triticea ſelecto dictũ. Nã in pa
ne ſpecies eius pcipua eſt.

Operationes

¶ Palla. li. xviij. Siliginẽ dixerim ꝓpͥe tri A
tici delitias. Candor eſt ꝛ ſine virtute ac ſine
pondere ꝯueniẽs humidis tractib⁹. q̃les ita
lie ſunt ꝛ gallie comate. Sed ꝛ trans alpes ĩ
allobrogũ tm̃ auernorũqꝫ agro ptinax. In ce
teris ibi partib⁹ biennio in triticũ trãſit. Re
mediũ ē vt grauiſſima queqꝫ ipi⁹ grã ſerant.
¶ E ſiligine laudatiſſim⁹ panis ac piſtrinarũ B
opa laudatiſſima pcellit in italia. ſi ipis nate
miſceat̃ cãpana. Rufior q̃dẽ eſt illa: ſed can
didior pyſana. ponderoſior aũt cretacea. Iu
ſtum eſt e grano cãpane vel cãpanie ꝙ̄ caſtra
tam vocant: redire ſextari⁹ q̃ttuor ſiliginis
ex modio. Iuxta ſniaꝫ Catbonis ſiligo ꝛ tri
ticũ in apto loco edito ſerunt̃: q̃ ſole ꝙ̄ diu
tiſſime torreat̃. ¶ Serenda ḋr in tenuiora ter C
ra: q̃ nõ multo indigent ſucco: vt cicerẽ ac ci
tuſum. In pingui vero q̃ cibi ſunt maioris vt
ſiliginẽ ac triticũ ꝛ linũ. ¶ Deniqꝫ far ꝛ ſiligo D
ſolũ ſortiunt̃ cretoſum ꝛ vliginoſuꝫ. Siligo
nũꝙ̄ piter matureſcit: nec vlla ſegetũ minus
dilationẽ patit̃ ppter teneritateꝫ: eiſqꝫ q̃ ma
turauere protin⁹ granũ dimittentib⁹. Sꝫ mi
nus ꝙ̄ cetera frumenta periclitat̃ in ſtipula:
ſemp habet rectã ſpicã: nec ꝯtinet rotã: quin
faciat rubiginẽ. ¶ Dulciſſim⁹ eſt panis ex af E
frica. Ipſaqꝫ ſpiſſior ꝙ̄ far. et ſpica maior ea
dem ꝛ ponderoſior. Difficulter exterit̃ in gre
cia. ob id dari iumẽtis ab homero dicta: hec
eſt eni quã oliram vocant. Eadem in egypto
facilis atqꝫ fertilis. Far ſine ariſta eſt. Itẽqꝫ.
Siligo excepta ea que laconica nuncupat̃.
Adiciuntur his genera bronos. ſiligo exce
pticiar tragos. ¶ Sũma ſiliginis laus boni F
tate ꝛ cribri tenuitate conſtat. Et galli quidẽ
e ſetis equorũ inuenere cribrorũ genera hyſpa
nie lino excuſſiora ꝛ polinaria. egypt⁹ a papi
ro iunco. Siligineꝫ quidẽ ex ouis ſubigunt
vel lacte. butiro vero gentes pacate ad ope
ris piſtorij genera cura tranſeunte.
¶ Idem in li. xxij. Siliginis grana cõbuſta G
ꝛ trita in vino ãmineo atqꝫ oculis illita epy
foras ſedant. ¶ Auicenna. Siligo eſt ſpeci H
es ordei ſine cortice: et ei⁹ opatio ꝓpinqua eſt
opationi ipſius. ¶ Gloſa ſup Lucã. Siliqua I
eſt gen⁹ leguminis ſonoris follib⁹ et vacuis
quod ventrem magis onerat ꝙ̄ reficiat.
¶ Raſi in almãſore. Siliq̃ q̃ in terra hieroſo K

lymitana naſcunt᷑ ⁊ parū colorē hn̄t ⁊ vētrem
ſtringūt. Que aūt ī alijs terrꝭ vētrē forti⁹ ſtrin
N gūt ⁊ calide nō ſūt. ¶ Pandecta ca. cclxxxix.
Siligo vł germanū latie. grece tyſa vel ſyth⁹
O gra. ſiligo bib ¶ Gal. i. ð eduljs ca. tyffa. auc.
Dyoclis ⁊ meneſithei ait: ꝙ poſt frumētū ⁊ or
deū meli⁹ ꝗdē tyſa. i. ſiligo. Eteni ſufficiēter
nutrit. ⁊ cū multo labore digerit᷑. Panē autē
aſſidue ex eis comedēſ: null⁹ vtiqꝫ ex incōſue
toꝝ huic edulio ſan⁹ erit: neqꝫ oīno ſi modiꝭ
cū ē ei gue ⁊ īdigeſtibile. ſemē aūt hui⁹ tyfe hꝫ
P ꝗdē exteri⁹ leuā. i. corticē. ¶ Et a ꝗbuſdā voꝭ
caſ puū frumētū eꝗs. hāc ꝗdā inocue comeꝭ
dere. nō īprobabilr aūt vtiqꝫ ꝗdā noīant puū
frumētū tyfaꝫ ⁊ calorē ſpiſſitudīe ⁊ caliditaꝭ
Q te ꝯtutꝭ aſſilatā ipi. ¶ Et idē. vi. ſim far. ca. ſyꝭ
th⁹. Syt⁹ ſiue ſiligo acrior ē credo ñ paꝝ et
cacochima tñ ex putrefactiōe fiens. Eſt aūt in
flatiua. ⁊ h̄ ꝗdē hꝫ acre ⁊ calidū. plimū ꝓo fri
R gidū aqſuꝫ acre. ¶ Sera. lib. ag. ca. ſiligo. vel
hals. auc. Dyaſ. Sūt ei⁹ due ſpēs. ī vna inue
niunt᷑ duo gña ⁊ ī alia vnū. ⁊ qōlibet granū ī
cortice ſuo. ⁊ illud pl⁹ nutrit ꝗꝫ ordeū. ⁊ ē boni
ſaporꝭ. Panis ꝓo ꝗ fit ex eo min⁹ nutrit ꝗꝫ pa
S nis tritici. ¶ Et idē auc. Gal. Suba hui⁹ gñi
eſt media iter ſubaꝫ tritici ⁊ ordei ꝗ̄tū ad ciꝭ
bū ⁊ ſm medicinā etiā. Et ex hac pt ſciri opa
tio ei⁹ ꝑ illud qō dicem⁹ de tritico ⁊ ordeo.

Capitulum. cccclij.

Iſimbriū. Ex ſinonimis. Siſimbriꝭ
S um idē eſt ꝙ mentaſtrū. de ꝗ ſcꝫ mēta
ſtro dictū ē de m. Pli. li. x. Siſimbri
um ſilueſtre a ꝗbuſdā thymbreū ē appellatū.
pedali nō ampli⁹ altitudine. Qð aūt in rigu
is naſcit᷑ eſt naſturcio ſimile. Vtrūqꝫ aduerꝭ
ſus occultata efficax eſt aīalia: vt ſunt ſcraꝭ
bones ⁊ ſimilia. Qð in ſicco oritur odoratū
eſt. ⁊ coronis inſerit᷑. anguſtū foliū habens.

Operationes

¶ Plinius. Ad dolorē capitꝭ ⁊ epiforas valēs A
Alij panē addūt. alij ꝑ ſe decoquunt in vino.
Sanat ⁊ epimictidas et vitia cutis in facie
mulieꝝ. intra quartā diē noctibꝫ impoſitum.
diebuſqꝫ detractū. vomitiōes ſingult⁹ tormi
na. ſtomachi diſſolutiōes cohibet: ſiue cibo
ſumptū ſiue ſucco potatū. Non eſt aūt graui
dis edendū niſi mortuo ꝯceptu ꝗppe illū ejꝭ
cit: etiā impoſitū. Mouet vrinā cū vino poꝭ
tum ſilueſtre ⁊ calculos. Quos vigilare op⁹
ſit excitat: capiti cum aceto infuſum.
¶ Pla. Siſimbriū qð alij herpillum vocāt aꝭ B
greſti maius eſt. Naſcit᷑ in locꝭ cultꝭ ⁊ aqſis. ⁊
eſt ꝑdiciſmo ſilē. Sed eo eſt odorati⁹ ⁊ folijs
latioribꝫ: ꝗ multi in coronas cōponūt. virtus
eius termantica exiſtit: ſtrāguirijs medet᷑.
¶ Et calculos frāgit. hoc maxie facit ſemen C
ei⁹ cū vino bibitū. Tortionibꝫ ⁊ ſugglutioni
bus maximū ꝓſtat effectū. Idē nauſeantib⁹
opitulat᷑. Folia eius cathaplaſmis adhibita
capitis dolorē mitigant fronti impoſita.
¶ Dyaſcorides. Notum eſt ſiſimbrium quod D
eſt natura calida ī ſecūdo. ⁊ ſicca in ipo. Puꝭ
trefactionibꝫ reſiſtit. pediculos interficit.
¶ Confert apoſtematib⁹ frigidis: ac flegmo E
ni duriciei vehementis decoctuꝫ cum aceto
mixtumqꝫ cum oleo roſarum.
¶ Cōfert obliuioni ac ſenſus cōmixtioni ⁊ li F
targie: quādo linitur caput ex eo. Cōfert etiꝭ
am ſingultui bibituꝫ cū vino. ad ſoda quoqꝫ
fit emplaſtrum ex folijs ſilueſtris.
¶ Confert tamen vermibꝫ aſcaridibus. ⁊ exꝭ G
trahit fetum mortuū. ⁊ prouocat vrinam pro
prieqꝫ petroſum. Quod autēꝫ eſt ſilueſtre cū
vino bibitum. ꝓhibet diſtillationē vrine: ⁊ la
pidem extrahit: ac ventris dolori pungitiuo
ſubuenit. Confert etiam puncturis.
¶ Actor. Quia ſiſimbriū ab autoribꝫ nō ſolū H
dicitur mentaſtrum: ſed etiā menta videlicꝫ
domeſtica. de ipo etiam inter ortulanas herꝭ
bas ſub hoc eodem nomine dictū ſupra.

Capitulum.cccxliij.

ſ Ilphio. Pli.li.xxij. Silphio ex ſy-
ria venit deteriꝰ parthico: ſed medi-
co meliꝰ: cuius eſt vſus in medicina.
Dyaſco. Silphij radix nota eſt omnibꝰ cuiꝰ
lachrymꝰ lazer nominatur.

Operationes

A ¶ Pli. Nā ad lienes ꝓdeſt radix eiꝰ Arterijs
etiā exaſpiratꝫ ⁊ collectōibꝰ ſanguis illinitur
Sꝫ ⁊ i cibis cōcoq̄r egre inflāmātibꝰ inflatio-
B nes facit ⁊ ructꝰ vrine q̄ꝫ noxia. ¶ Sugillatꝫ
cū vino ⁊ oleo ē amiciſſima: ⁊ ſtrumis cū ce-
ra ſedis q̄ꝫ verruce cadūt eiꝰ ſuffectu crebrio-
C re. ¶ Folia eiꝰ ad purgādas matrices ac pel-
lēdos partꝰ emortuos i albo odorato vīo de-
D coquūt vt acceptabili mēſura bibat. ¶ Dyaſ.
Aures acriter calefaciēs ac veſicā ledēs. Sꝫ
vētrē purgās hec herba fortit calefacit. Vir-
tus eiꝰ oīno īflāmatiua ē. ⁊ ꝓpter h̄ indigeſti-
E ua ē. ¶ Radix eiꝰ cocta cū aq̄ ⁊ modico mel-
le potata iuuat ad difficultatē vrine. ſuccꝰ eiꝰ
cū lacte reſolutꝰ emigraneā curat i aurē miſ-
ſus. Extrinſecꝰ aūt poſitꝰ opat āpliꝰ. Naſcit
in ſyria ⁊ armenia ⁊ lybia. Huiꝰ v̄ga ſpletēvo
cata ē ferule ſilis. foliaq̄ꝫ h̄ꝫ apio ſilia: ⁊ ſemē
F latū. ¶ Virtꝰ radicꝫ eiꝰ termātica et ſtōachū
inflat: ⁊ ructuationē ꝓuocat. Indigeſtibilis
G ac veſice ꝯria ē accepta. ¶ Oleo addito liuo-
res corpis limpidat. Oleo ciprino vel yrino
mixta ſciaticꝫ hūoꝛē frigidū errantē ſiccat. in
aceto cocta ⁊ cathaplaſmata cās ani compe-
ſcit. bibita venenis occurrit. Eſt etiā cuſto-
macha mixta ſemībꝰ ⁊ oxigarſis nobilibꝰ ad-
dito ſale comeſta. virga eius diuiſa eſt. lacri-
mūq̄ꝫ qđ ex ſe dimiſit colligi neceſſarium eſt.

Capitulum.cccxliiij.

ſ Iſer. Pliniꝰ li.xix. Siſere. Tyberiꝰ
princeps omnibꝰ annis a germania
flagitans nobilitauit. cuiꝰ in geldu-
ba caſtello reno impoſito generoſitas eſt ꝓci-
pua: ex q̄ apparet frigidis locꝫ cōuenire. Ineſt
ei longitudine neruus Julie auguſte quo-
tidiano cibo maxime illuſtrata. Serit aūt ⁊
ſiſer ⁊ paſtinata vtroq̄ꝫ tpe. ſ. vere et autūno.
magnis ſeminū interuallis nulla ne minꝰ q̄ꝫ
ternoꝝ pedū. quoniā ſpacioſe fructificat ſi ſe-
ratur. transferre aūt melius. Idē lib. xx. Si-
ſer erraticū ſimile eſt ſatiuo ⁊ effectu.

Operationes

¶ Pli.li.vtß. Ineſt eni ſiſer longitudie neruꝰ A
q̄ in decoctꝫ extrahit amaritudis magna ꝑte
relicta. q̄ mulſo i cibis ꝑata: etiā i grāꝫ ꝟtit.
¶ Neruꝰ idē ⁊ paſtinace maioꝛe dūtaxat āni- B
cule. Siſere ſerit mēſibꝰ bis vicꝫ: Februario
marcio: apli: auguſto: ſeptēbri: octobri. Bre-
uioꝛ ē his: ſꝫ toroſioꝛ amarioꝛq̄ꝫ medullo ꝑ ſe-
minutiſſima. Eadē ꝓo dulcibꝰ mixtꝫ ſaluberri-
ma: iuenit grāꝫ ꝑlibꝰ modis auſteritate relicta

E ¶Nā ꝛ in pollinē tundit͛ arida. liq̄daq̄ꝫ dulci
tēperat͛: ꝛ decocta poſtea aut aſſeruata vl̄ ma
cerata pl̄ib' modis. ꝛ tūc mixta de fruto: aut
ſubacta melle vuis ꝛ paſſis: aut pinguib' ca-
D rioris ꝛc. lege Pliniū ibidē. ¶ Itē ſiſer ſile ſa-
tiuo: ꝛ excitat ſtomachū. ex aceto laſarpicia
to ſūptū. aut ex pipe ꝛ mulſo ꝓcit vrinā. Et
vt opinio credit etiā ventrē. Eſt ꝛ dyacles in
ſnīa eodē. pterea cordi ꝯualeſcētiū ꝯuenire. ꝛ
E p' multas vomitiōes pquāvtile. ¶ Heracli
des ꝯ argētū viuū dedit ꝛ veneri ſubinde of-
fenſantē egriſq̄ꝫ recolligētib'. hūc Heſi'. Io
ſtomacho vtile videri dixit. q̄m nemo tres ſi-
ſeres edēdo ꝯtinuaret. Eſſe tn̄ vile ꝯualeſcē-
tib' ꝛ ad vitā trāſeuntib'. Satiuiq̄ꝫ priuatim
F ſuccus aluū ſiſtit. ¶ Dyaſ. Syſar eſt oīb' no
tū q̄d comeſtū eſt euſtomachū. Radix ei' eli-
xa ꝛ comeſta tollit faſtidiū. ꝛ eſt diuretica.

Universidade do Minho
Biblioteca Publica de Braga

a ſclgas

Capitulum. cccxlv.

S ycla. Aui. Sycla duar̄ ſpēr̄ eſt. q̄r
vna nigra ꝓpter vehemētiā viriditat͛.
Altera ꝟo nota ē. apud q̄ſdā ē ī ꝑmo
ca. ꝛ ſic. Et ſm̄ veritatē ē cōpoſita ex ꝯtrutū. et
apud q̄ſdā ē fri. Nec dubiū ē q̄n in ei' radice
hūiditas ſit. In ipa ē virt' baurach ſubtilia-
tiua ꝛ reſolutioꝛ aptio. fortioꝛ reſolutōe attri
plicū ꝛ lenificatio. In nigra ē ſtipticitas: ꝛ p
prie cū ibentib'. Et baurachitas q̄ ē in ipa ē
reſolutiua. ꝛ terreitas ē ꝯſtrictiua vl̄ ꝯtracti-
ua. ¶ Operationes.

¶ Aui. Totū elixatū ē malichimi. totūq̄ꝫ par A
ui nutrimēti ſit: olera reliq̄. Succ' ei' ac de-
coctio folioꝝ fiſſuras frigorꝫ ꝓhibēt: ꝛ alopi
cie ꝯferūt. ¶ Cōfert etiā pāno. ꝛ q̄nq̄ꝫ abſcin- B
dit verrucas ſucc' ei'. ꝛ interficit pediculos
¶ Ex eadē elixata fit emplaſtrū apanib' ac re C
ſoluit ꝛ maturat ea. Ei' fo. decocta bona ſūt
ignis aduſtiōi. ꝛ linita cū melle ꝯferūt emperi
gini. ¶ Et ei' aq̄ cū felle gruis fit caputpur- D
giū: ac delet torturā. Et valꝫ ad vlcera nariū
Itē ei' aq̄ diſtillat͛ in aurē: ꝛ ſedat ei' doloꝛē.
¶ Radix ei' ē mala ſtomacho. faciēs nauſeā E
ꝛ hoc ꝑmīnū ꝓpter baurachitatē ei' mordifi-
catiuā. ¶ Ad opilatōes epatꝫ fortioꝛ ē aptiōe F
malue cū ſinapi ꝛ aceto ꝓprie. ¶ Iſaac i dietis G
pticularib'. Sicla quā vulg' appellat blitia
ca. ꝛ ſic. ē in pꝛīo ğ. ¶ Illaudabile ſtōacho nu H
trimētū gn̄at ꝓpter q̄ndā ſui acuitis ꝛ hūidi-
tatꝫ multitudinē. Que tn̄ ſi coquat͛ cū aceto
obſomagra. carui oleo onfancino vel amig-
dalino facil̄ q̄dē digeſtiōis fit. ſꝫ parū nutrit.
vētrē humectat. epatꝫ opilatōnē apit: maxie
ꝟo ſi de groſſis ac viſcoſis hūoꝛib' ſit. In aq̄
cocta ꝛ ſic comeſta fit ſtiptica. ¶ Actoꝛ ꝟo hac I
dꝫ ſub noīe bliti dictum eſt ſuo loco in ſupe-
rioꝛi parte hui' tractatus. ſ. de B. ca. c.

Capitulum.cccxlvj

Sticados arabicum. Pandecta co.
lxvij. Aſcukodos arabice. Grece ſa
badis. Latine ꝟo ſticados.eſt quod
dam arabicũ.⁊ eſt illud qḋ arabice noiat̃ aſ
cukodos. Et eſt quoddã citrinũ.de qua in ſe
quenti cap̃.dicit̃. Unde Sera.li.aggre.facit
de ſticados duo capitula. Unuꝫ de ſticados
arabico:quod incipit aſcukodos ſiue aſtoco
dos.⁊ aliud de ſticados citrino quod incipit
Sceba. Eſt autẽ ſticados arabicũ calida et
ſicca in tertio gradu.¶ Sera.lib.aggre.cap̃.
Aſcukodos:id eſt ſticados arabicũ. Naſcit̃
⁊ in inſula que dr̃ ſabadis in regiõe Galacie:
eſt herba ſubtiliũ ramoꝝ habens comã ſatu
regie ſimileꝫ:niſi folia eius ſunt longiora ſa
turegie.⁊ eſt acuti ſaporis cum pauca amari
tudine.¶ Dyaſ.cap̃.de ſticados. Sticados
naſcitur in inſulis Galacie circa maſſiliam.
que inſula ſticados nomiat̃.vnde ⁊ nomẽ ac
cepit. Eſt aũt herba tenuis:ſemen minutum
habens cũ folijs ſimilibꝫ thimo:ſed oblonga
⁊ guſtu acriora ⁊ ſubamara.

Operationes

A ¶ Galienus.viij.ſim.far.ca.ſticados. Stica
dos ei⁹ quidẽ ad guſtũ amar⁹ ſapor eſt:⁊ ſti
pticans moderate.cõplexio ei⁹ cõpoſita eſt
ex frigida terreſtri ſubſtãtia pauca aqua ſti
pticat ⁊ alia ſubtili ignea ampliori aqua ama
ricat.⁊ ꝓpter vtrũqꝫ vero deobſtruere ⁊ ſub
tiliare dicit̃:⁊ abſtergere ⁊ fortificare nata eſt
viſcera oĩa:⁊ toti⁹ corporis ambitũ.mõſtra
tum enim eſt ⁊ in anterioribꝫ:quoniã q̃cunqꝫ
farmaca cõpoſita ſunt ex talibꝫ ſubſtantijs ꝑ
dictis energias comparantur.

B ¶ Johannes Meſue capitulo de ſticados.
Sticados quod medici laudant eſt arabi
cum.⁊ eſt planta foliorum ſubtilium ⁊ longo
rum habens ſtipitem ſubtilem cinericeuꝫ:cu
ius eleuatio ſuper terram eſt in menſura cu
biti.et habet flores aſſimilatos ſpicis ſiligi
num:ſed ſunt breuiores ſine ſemine. Et eſt ca
lida in primo gradu:⁊ ſicca in ſecundo.

C ¶ Et eſt cõpoſitũ ex partibꝫ terreis frigidis
dantibꝫ ei ſtipticitatẽ paucã.⁊ ex ptibꝫ igne
is ſubtilibꝫ a q̃bꝫ inſunt ei acuitas ⁊ amaritu
do.ſed acuitas plus eſt amaritudine ſua.et
amaritudo plus eſt ſtipticitate ipſius.ꝓpter
quod eſt ſubtiliatiuũ:reſolutiuũ:aperitiuum
opilationũ.abſterſiuũ ⁊ ſolutiuũ nature.et ẽ
preſeruatiuũ ꝓhibẽs a putrefactõe.⁊ ẽ ex pte
ſtipticitatis pauce in co ꝯfortatiuũ cordis et
cerebri ⁊ neruoꝝ ⁊ viſceꝝ.⁊ hoc eſt eẽ:⁊ ꝓprie
tas ei⁹.ꝓhibendũ ẽ hñtibꝫ coleram in ſtoma
cho.cõturbat eni eos inducens ſitim ⁊ vomi
tũ ⁊ eſtuationẽ laborioſam. Nã etiã calidam
habẽtibꝫ ⁊ ſiccã cõplexioneꝫ.⁊ q̃ ſunt illi po D
teſtate colere ¶ Ipm qꝫ eſt ex debiliter ſoluẽ
tibꝫ ꝓpter qḋ miſcendũ eſt ei ſalgẽma ⁊ mira
bolani nigri cũ eo aut kebuli.magnificãt eni
oꝑationẽ ei⁹.⁊ ſilr̃ ſquilla:⁊ ꝓprie in egritudi
nibꝫ capit̃. Et infuſum q̃dẽ in aq̃ caſei melio
rat̃ in ꝯditiõibꝫ ſuis.⁊ paſſule ſine interioribꝫ
ſilr̃ ſunt ex his q̃ emẽdant.ſilr̃ ⁊ ſalgẽma recti
ficat illud.⁊ ꝓprie ad oẽs partes ei⁹ ſextuplũ
ipſi⁹.⁊ ſuccus pomoꝝ dulciũ decoctiõibꝫ ei⁹
verificat illud.¶ Auicẽ.li.ij.ca.de ſticados. E
Sticados eſt plãta hñs ſpicã.ſicut eſt ſpica
grana ordei.ſed ei⁹ folia ſũt breuiora.et ĩ ipo
ſtipites ſunt cinericei ſicut in epithimio.⁊ eſt
ſine ſemine.acut⁹ cũ amaritudine pauca.cõ
poſit⁹ ex ſubſtãtia terrea:frigida ⁊ ignea ſub
tili.ca.in ꝓmo gra.ſic.in.ij.¶ Sera.auctori F
tate Gal. Decoctio ſticados arabici cõfert
dolori pectoris ſicut yſopus.et in ꝯfectiõibꝫ
medicinaꝝ hꝫ vires acriter relaxãtes cũ odo
re ſuaui.vnde ⁊ mẽſtrua ꝓuocat.¶ Jo. Me. G
Fit ex ſticados arabico ⁊ ſpica ⁊ oleo veteri:
oleũ bonũ iuuatiuũ voci. Flores q̃deꝫ ei⁹ de
decoctõe ſuſtinẽt.plus q̃ꝫ folia.ſolutiõe edu
cit colerã nigrã ⁊ flegma.⁊ mũdificat neruos
⁊ cerebrũ ⁊ mẽbra ſenſuũ.⁊ ꝯfortat ea ⁊ ꝯfert
iuuamentũ magnuꝫ egritudinibꝫ frigidis.et
hoc ſm oẽm modũ vſus ei⁹:ſiue in potibꝫ ſi
ue in fomẽtis ⁊ lauacris.¶ Et oleũ ipſi⁹ ꝯfor H
tat cerebrũ ⁊ neruos:⁊ calefacit eos ⁊ viuifi
cat. In medicinis aũt ſticados ſi iũgat̃ ſquil
la.aut ei⁹ acetũ eſt medicina bona epilẽtie et
vertigini:⁊ cũ lapide lazuli aut ſale inde.aut
alijs valentibꝫ ad ea. Cõfert melãcolie ⁊ egri
tudinibꝫ timoriſ.⁊ miſcet̃ ei bugloſſa aut ſuc
cus ei⁹:aut ſuccus pomorũ dulciũ ad egritu
dines cordis ⁊ melancoliã.¶ Et euaporatio I
decoctiõis ei⁹ aperit opilatiões nariũ.et eſt
medicina bona opilatiõibꝫ epatis et ſplenis
⁊ viſceꝝ.¶ Et eſt ſedatiuũ doloꝝ q̃ ſunt ĩ ner K
uis ⁊ in inſtrumẽtis iuncturarũ:⁊ in lateribꝫ
ſm omnẽ modũ adminiſtrationis eius.

¶ Et confortat interiora omnia que a frigidi L
tate leſa ſunt:et proprie materialiꝫ:⁊ prohibet
a putrefactione.

¶ Et ipſi⁹ ſyrupus ⁊ alij modi adminiſtratio M
nis ei⁹ ſunt medicina bona quartane et febri
bus longi temporis:⁊ ꝓprie flegmaticiſ. Do
ſis decoctionis eius eſt potio a.ʒ.iiij.vſqꝫ ad
vi.pulueris eius a.ij.ʒ.vſqꝫ ad.v.

¶ Aui. Sticados arabicũ reſoluit et ſubti N

ſiat amaritudine ſua.ꝛ ſiſr ei⁹ ſyrupus aperit
opilationes ꝛ abſtergit.ꝛ in ip̄o q̄dē eſt ſtipti
citas pauca.ꝛ ↄfortat cor ꝛ viſcera et ꝓhibet
O putrefationē.¶ Et ei⁹ decoctio ſedat doloreſ
neruoꝝ ꝛ iūcturaꝝ ꝛ lateꝝ. Et ipſi⁹ ſyrupus
eſt res mag̃ iuuatiua egritudinū frigidaꝝ ꝛ
neruis.q̄re oportet vt eo q̄tidie vtatur q̄ ner
uos hꝫ debiles: ꝛ q̄ ex frigiditate i ip̄is pati
P tur.¶ Et ↄfert melācolie ꝛ epilētie.ꝛ nocet ha
bētibꝫ calidā cōplexionē.ꝛ facit eū vomere.ꝛ
eſt ex eis q̄ faciūt ſitim ꝛ ↄfortāt inſtrumenta
vrine.ꝛ ſoluēdo educit flegma ꝛ melancoliaꝫ.
Q ¶ Gal. vero nō dixit hoc eſſe ei⁹.et vltima q̄
dē potio ip̄i⁹ eſt duodecim keſumē cum vino
R puro ꝛ oximelle ꝛ modico ſale.¶ Plate. Sti
cados ca.ꝛ ſic. v̓tutē diureticā hꝫ. Uinū de
coctiōis ei⁹ ꝛ dragaganti i ſp̄ualia calefacit.ꝛ
inteſtina ſtomachumq̄ꝫ mundificat.valet ad
yliacā ꝛ ad opilationē ſplenis ꝛ epatꝭ: ꝛ cōtra
S ſtranguriā ꝛ diſſuriā.¶ Cōſtan. in li. graduū
Sticados eſt ca.ꝛ ſic. in p̄mo. Aperit ꝛ atte
nuat.interiora mēbra ↄfortat. Pect⁹ ac pul
T monē oīaq̄ꝫ viſcera mūdificat.¶ Ex ſinono
mis. Sticados ſpēs due ſunt. Arabicū vi
delicet ꝛ citrinū. Qn̄ ſimpliciter ponit̃ citri
nū intelligit̃. Idem eſt barba iouis. Sed ali
ud eſt iouis barba: ſcꝫ ſemp viua.ſicut dictū
eſt in capitulo.lviij.de B.ſupra.

Universidade
Biblioteca Públic

Capitulum.cccc.xlvij.

Sticados citrinū. Sera.li.aggre.ca
f pi.ſceba. Sceba: id eſt ſticados citri
num: ꝛ eſt abſinthiū marinū habens
minutū ſemen ſimile ſemini plante que dr̄ ab
rotanum.ꝛ nō eſt ita amara herba ſicut abſin
thium.ꝛ habet odorem grauem.figura ei⁹ eſt
in apparentia ſicut planta abſinthij. et ſapor
eius eſt ſicut ſapor abſinthij: niſi quia non eſt
tante ſtipticitatis: ꝛ calefacit plus q̄ꝫ abſin
thium.ꝛ eſt i ea plus de amaritudie q̄ꝫ in ab
ſinthio cum pauca ſalſedine: ꝛ calefacit ꝛ de
ſiccat in.iij.gradu.

Operationes

¶ Sera. Uirtus ei⁹ eſt diuerſa a v̓tute illi⁹. A
Nā nocet ſtomacho.vnde occidit vermes in
ventre plus q̄ꝫ abſinthiū: qn̄ apponitur extra
aut intus.¶ Et idē auc. Dyaſ. Sapor ei⁹ eſt B
amarus: ꝛ habet grauē odorē.ꝛ eſt herba ſti
ptica.¶ Et idē aucto. Gal. viij.li. epidimiaꝝ C
Sceba aſſimilat̃ abſinthio in figura ꝛ ſapo
re. Sed differētia inter ea eſt ꝙ nō eſt ſtipti
cū ſicut abſinthiū: ꝛ ꝙ calefacit plus eo.ꝛ a
maritudo ei⁹ eſt plus cū pauca ſalſedine.
¶ Et idem aucto. Gal. viij. ſim. far. ca. ſceba. D
Sceba ſimilis eſt abſinthio ſm̄ ſpeciē ꝛ ſm̄
guſtum.tamen differūt in guſtu et virtute.in
guſtu quidem in eo ꝙ cum ſtipticitate mag̃
calefacit ꝛ amaricat cum quadā ſalſedine.
¶ In virtute vero in eo ꝙ cū menſuratuꝫ eſt. E
ꝛ mag̃ abſinthio interficit lumbricos extor
ſum appoſitum ꝛ intra corpus aſſumptū.ꝛ q̄
dem calefacere in ſecūdo gradu intenſe ponē
dum eſt.id ſiccare vero in tertio.
¶ Galien⁹. viij. ſimpliciū farmacoꝝ ca. chru F
ſicos. Chruſicos ſiue barba iouis ſiue ſtica
dos citrinū vocatur.chruſicos acrem ſimul
ꝛ ſtipticam preualentē habet virtutem.
¶ Serapion cap̄. ſceba. Sceba vł ſticados G
citrinum coquitur ſola: ꝛ bibitur ꝛ interficit
vermes: ꝛ expellit eos cū laxatione leui. Et
quando coquitur cum lentibus ꝛ bibitur: fa
cit hoc. Et pecudes impinguantur quādo co
medunt eam.¶ Et idem auctoritate Galieni H
Uirtus ſcebe diuerſa eſt a virtute abſinthij.
Nā ſceba nocet ſtomacho: ꝛ occidit vermes
plus q̄ꝫ abſinthium quādo ponitur exterius
vel ſumitur intus. Et eſt calida in ſcd̄o gra
du.ſicca in tertio.

Capitulum.cccc.xlviij.

ſpica celtica. Pand. ca. cliiij. Celtica
ſ grece. Arabice ſymbel romana. latie
vero ſpica celtica. Dyaſc. ca. Celtica
Naſcit in illirico. nomē hñs apud eos hoc.
Et i ſyria naſcit ꝛ in italia. hñs fruct⁹ ſup ter
rā breues ꝛ ſpiſſos. Colligit āt a ciuib⁹ cū ra
dicib⁹ q̄ faſces faciūt q̄tū plena māu ꝯtinere
pñt. ꝛ ab aliis faſces gallice appellāt. hec hꝫ
fo. oblōgat nō lata: mellinū florē. odorē circa
ſe ſuauē ꝯtinēs. Utilior ē recēs odore ſuauis
radicib⁹ plēa vel ſpiſſa ꝛ n̄ fragil. q̄ ſi talis fue
rit ſilis i ꝟtute poterit eē ſyriace. Eſt ca. ꝛ ſic.
hñs naturā ſpice inde: ſed debilior ſicca. Eſt
alia nard⁹. i. celtica montuoſa q̄ naſcit in ſici
lia ſimilitudinē hñs in foliis ꝛ ramis yringo.
Sꝫ ſpica breuior ē. ꝛ ſpinoſas radices mittēſ
duas aut tres odore ſuaues. ꝛ nigrioꝝ colo-
ris ſilis aſſod illi radicib⁹. Hec nec florē nec
ſemen hꝫ. ſed virtus eſt illi ſimilis prime.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Prima ei⁹ virt⁹ diuretica eſt. ꝛ pdeſt
ſecoris tumori ꝛ vetericis cū morbo regio.
B ¶ Inflatiōes ſtomachi cū aq̄ vbi abſinthiū
C decoctū eſt diſcutit. ¶ Spleni medet: veſice
D ꝛ renib⁹ vtile eſt. ¶ Sed ꝛ morſib⁹ venenatis
cum vino data opitulat mala ginatibus culi
dis. Et vnctionibus miſcetur.

Capitulum. ccccxlix.

ſpica nardi ſiue nard⁹. Iſi. li. etymo.
a Nardus ē herba ſpicoſa. Uñ ꝛ a gre
cis nardoſtacos ē appellata. Hui⁹
alia indica alia ſyriaca vocat. nō q in ſyria na
ſcat: ſed q alio latere indiā. altero ſyriā ſpe-
ctet mons in q̄ inuenit. Idē. Nardū indicum
eſt multiforme ſꝫ meli⁹ ſyriacū leue. fuluū co
moſum ſpica paruū: odoratiſſimuꝫ ciperū ſi-
milans. Qd ſi multū in ore tardauerit linguā
ſiccat. Nardū celticū de q̄ ſupra dictū a regi-
one gallie nomē traxit. naſcit eni ſepi⁹ in ligu
rie alpib⁹. ꝛ i ſyria frutice paruo radicib⁹ i ma
nipulos collectꝭ ligamētis. flos ei⁹ tm̄ ppter
bonū odorē accipit. turſi ei⁹ ꝛ radicule vſib⁹
nr̄is vtiles pbant. ¶ Pla. Spicanardi ca. in
i. gra. ꝛ ſic. in. ii. Eligēda ē illa q̄ ſuauiter redo
let q̄ in guſtu ē acuta. aliq̄ntulū ſubamara. ha
bens aliq̄d ponticitatꝭ i carne ruſa. Cū āt in
medicis ponit: abiiciēdū ē q̄ddā albū qd inte
ri⁹ ē. ꝛ q̄ddā nigꝝ qd ē exteri⁹. Spicanardi q̄
nigra ē vel terrea nō dꝫ poni i medicis. Ha-
bet aūt ꝟtutē ꝯfortatiuā ex aromaticitate et
pōticitate. ꝛ diureticā ex q̄litatib⁹ ſuis ꝛ ama
ritudie. Per. x. ānos ſuari pt i loco ſicco ꝛ nō
humecto. ¶ Actor ex gloſis. Nard⁹ ē herba
hūilis: calēs ꝛ redolēs, de q̄ fit vnguētū pre-

cioſum.maxie qn̄ nō ſolū de radice:ſꝫ de ſpi-
cis ꝛ folijs cōficitur.nec alijs herbis adulte
raẛ.Tunc eni piſticum.i.fidelis dicitur.

Operationes

A ¶Pla.Cōtra ſincopim ꝛ cardiacā paſſioneꝫ
limphaẛ vinū patientꝫ ex aq̄ roſacea decocti
onis eiꝰ.vel ex tali aq̄ addito zuccaro fit ſy-
B rupus.¶Cōtra debilitateꝫ cerebri applicaẛ
narib9.Cōtra frigidū reuma puluis eiꝰ i oleo
decoquiẛ.ꝛ cum digito narib9 imponiẛ.Tale
oleū multū ɔfert ꝫ ſurditatē ex frigido ſtoma
cho.ꝛ ꝫ putredinē auriū poſt apoſtemata.
C ¶Cōtra frigiditatē ſtomachi ꝛ indigeſtionē
ꝛ opilationē ſplenis ꝛ epatꝫ ex frigido hūore.
valet vinū decoctiōis eiꝰ.Cōtra putredineꝫ
gingiuaꝝ puluis eiꝰ ſupponiẛ.valet ad matri
D cē mūdificandā ꝛ ɔceptū adiuuādū.¶Oleū
fit ex ſpica nardi qđ eſt optimum ꝫ paraliſim
epilentiā arteticā ꝛ podagrā:ſumptū p̄ os vel
inunctū.fit aūt p̄cioſiſſimū vt dicit Dyaſc.h̄
modo.Accipiūt.l.libras ſpicenardi ꝛ ponūt
in olla:cuiꝰ os bene obturāt.aliā ollā i terra
infodiūt:ꝛ a fundo ſupioris olle deſcēdit ca-
lamꝰ ad inferiorē ollā.circa ſupioreꝫ faciunt
ignē.q̄ exoluit:deinde effluit oleū p̄ calamū
in inferiorē.Et ex.l.libris nō fiūt niſi q̄nqꝫ vł
vi.vncie.Quidā vero puluerē ſpicenardi di-
mittūt in oleo p̄.xx.dies:poſtea buliūt ꝛ be-
E ne colant ac reſeruāt.¶Conſtā.in libro.gra.
Spica epar ſtomachūqꝫ ɔfortat.ꝙ dolorem
ab eis amputat.Eius apozima bibitū renes
ꝛ veſicā ab oī ſordicie mūdat.Urinā et men-
F ſtrua puocat.¶Albertꝰ in li.de na.rex.Spi
ca yctericiā ex opilatiōe fellis ꝛ epatꝫ curat.
Humorib9 a capite ad pectꝰ ꝛ ſtomachū de-
ſcendētib9 reſiſtit.Uentoſitatē inteſtinoꝝ
amputat.Mulierib9 ſuppoſita ſanguis flu-
xū ɔſtringit.Sup̄ empetigines fricata eas
oīno mūdificat.Cū aqua frigida potata ab-
ominationē ꝛ cordis tremorē tollit.Cū ſapa
bibita libidinē augmētat.Cū vino p̄pinata
ꝫ morſus ſcorpionis atqꝫ ſerpentꝫ valet.Col
liriū ex ea factū hūiditatē ſalſi flegmatꝫ deſic
G cat.Piloſqꝫ palpebraꝝ ɔfortat.¶Dyaſ.Nar
dus eſt herba ſpicoſa.Huiꝰ genera duo ſūt.
ſcꝫ Indicū ꝛ ſyriacū.Montis eni in q̄ naſci
tur vna p̄s in indiā porrigiẛ.Altera in ſyriaꝫ
ſpectat.In illa q̄ ſyriā reſpicit inueniẛ nardꝰ
lenis ac rufa multis capillis illigata.ſuaueꝫ
habens odorē vt cyperū:ꝛ ſpicā breuē.Que
in ore miſſa ſuauitatē habet cū amaritudine.
ſi vero in ore diu citius teneaẛ linguā ſiccat:
Ex parte aūt Indie:nardus inueniẛ ſine vir
tute generans ſpicā oblongā ac multuꝫ ſpiſ-
ſam:ac ex vna radice multos ramos gene-
rans in circuitu.nō vtiles in odore.In acu-
mine vero eiuſdē montꝫ,q̄ aqua non infeſtaẛ.
vtilior odore naſciẛ.folijs cipro ſimilib9.Alia
quoqꝫ inueniẛ apud ſyrios:ſpicā hn̄s oblon-
gam:ſubalbidam fruticem maiorē cū odore
nō valde ſuaui.Omniū autem p̄dictarū vir-
tus vnctualis eſt.Calefaciūt mediocriter:ꝛ
deſiccant abundanter.
¶Auicēna.Spice ſpecies vna eſt aromati- H
ca.ꝛ eſt albū ſpica.Altera vero neriden ꝛ ſpi-
ca romana.ꝛ alitbiti a debilior eſt inda.ſyreni
virtute p̄xima.Arbor eius parua eſt.que cū
luto ſuo euellitur.ꝛ quādoqꝫ planta ſibi ſimi-
li adulteraẛ.Sed inter eos diſcerniẛ.ꝙ plan
ta illa horribilis odoris inuenitur.
¶Eſt preterea quedā montana cuius ſunt vt I
croci ortulani folia.ꝛ ſimiliter eius ſtipites.
ſed citrini ſunt ꝛ plani nō in modum rhetis
inuoluti.Duas vel plures habꝫ radices:ſed
crus non habet nec fructum nec florem.Me
lior eſt illa cuius pili ſunt plures ad rubedinē
declinās boni odoris vt ciperi:ſua ſpica lin-
guam mordicans.Et hec ē ſyra q̄ multos ef-
fectus habꝫ in medicina.Calida eſt in p̄mo.
ſicca in.ij.Eſt aperitiua reſolutiua.

Capitulum.cccl.

ſ pinachia. Pandecta ca. dcliij. Spinachia latine. Grece aſpenach. Serap li. aggre. ca. aſpenach. Aſpenach ſunt fri. in fine primi gradus.

Operationes

A ¶Serapion. Spinachia leniũt vẽtrẽ ⁊ cõferunt dolori pectoris ⁊ pulmonis q̃ fiũt a colera ⁊ ſanguine. Nutrimentũ eoꝝ eſt melius nutrimento attriplicis. et oꝑatio eoꝝ prope operationẽ eius. ⁊ ſunt lenificatiua.

B ¶Et ipſius nutrimentũ melius eſt nutrimẽto criſolocanne. Et in ipſis eſt virt⁹ abſterſiua: lauatiua. ⁊ vincunt coleram.

C ¶Et forte aſſe reſtringũt ſtercus a iure eoꝝ. Ergo auferantur a iure ſuo. Et ſi comedant cõferũt anhelitui ⁊ pectori ⁊ pulmoni calide. ⁊ confert doloribꝰ dorſi cõſanguineis. Et eſt lenificatiua ventris.

Capitulum. cccclj.

ſ pina. Iſidorus libro etymologiaꝝ. Spina in egypto celebratur circa thebas dũtaxat nigra. Quoniã incorrupta etiam in aquis durat. ⁊ ob id vtiliſſima nauium coſtis. Candida facile putreſcit. Aculeus ſpinarũ ⁊ in folijs. Semen in ſiliquis coria perficiunt galle vice. Flos et coronis iocundus: ⁊ medicamentis vtilis. Manat ⁊ gummi ex ea. ſed precipua vtilitas q̃ ceſa tertio anno reſurgat. ¶Ariſtotiles libro de vegetabilibꝰ. Spine non ſunt de genere nec natura plante. ſed humor ⁊ frigus aſcendit. ⁊ cũ eis parua decoctio. illudq; coagulat ſol. ⁊ ex illo ſunt ſpine. fitq; forma piramidalis in ſpina, quoniã aer cũ elongatus fuerit ab aliqua planta augentur partes eius cũ extenſiõe materie. ¶Plinius libro. xij. In india eſt ſpina: ſed depꝛehenſa in lucernis igne, ꝓtinus tranſiliente. India fert in ſpinis ſimilitudinem piperis. amaritudine ꝓcipua: folijs paruis denſiſq; cipri modo. ramis cubitorum trium cortice pallido: radice lata ⁊ lignoſa buxei coloris. Hac in aqua cũ ſemine excepta. in ere vaſe medicamentũ efficitur. quod litione vocatur. Eadem ſpina i Pelio monte naſcitur: qua medicamentũ adulteratur. Gens indis cõtermina vocatur Ariana. cui⁹ ſpina lachrymarũ eſt precioſa myrrhe ſimilis. acceſſu ꝓpter aculeos anx ſolauri folia. Ibidem ſpina eſſe tradita eſt. Cuius liquor aſperſus oculis cecitatem omnibꝰ animalibꝰ infert. In egypto naſcitur aſpalachros ſpina candida. magnitudine arboris modice flore roſe. Radix eius vnguẽtis expetitur. Tradunt in quocũq; frutice curuetur arcus celeſtis. eandẽ quecũq; ſit aſpalatri ſuauitatẽ odoris emittere: ſed in aſpalatro inenarrabilẽ quandã exiſtere. Huius ꝓbatio eſt in colore rufo vel igneo. Tactuq; ſpiſſo ⁊ odore caſtoreo. Idez libro. xiij. In egypto celebratur ſpina dũtaxat nigra. q̃m in aquis durat ⁊ incorrupta manet. Et ob id nauiũ coſtis, vtiliſſima. Candida vero facile putreſcit. Manat et gũmi ex ea ⁊c. vt ſupra. Nec obmittendũ eſt etiã q̃ in babylone ſeritur in ſpinis. quoniã nõ alibi viuit. Et eſt ſicut viſcũ in arboribꝰ. ſed illud in ſpina tantũ que regia vocatur. Mirumq; q̃ eadẽ die germiat q̃ iniectum eſt. Iniicitur autẽ ipſo canis ortu. Et arborem celerrime occupat. Vinũ ex ea condiũt. ⁊ ideo ſeritur. Spina hec naſcitur et Athenis etiã longis muris. ¶Idem libro xvij. In calabria eſt ſpina ſilueſtris: q̃ ꝑ inciſionem vtiliter mirtos ⁊ ſorbos recipit.

Operationes

A ¶Auicenna. Spina alba frigida eſt et ſicca in primo. Cõfert mollificationi ſtomachi. decoctio eius confert inſtrumẽtis iuncturarũ ⁊ podagre. Spina iudaica calida ẽ ſubtiliatiua reſolutiua. Confert alcu; et ⁊ ſputo ſanguinis. Ex ei⁹ decoctiõe colluitur os ad do-

lōꝛem molaꝝ. Spina egyptiaca frigida in p̄
B mo. ſicca in ſecūdo. ¶ Exiccatiua eſt ⁊ catar
ros abſcindens. Confert apoſtematibꝰ gut-
turis ⁊ ſtomachi. Radix eius et ꝓpꝛie ſemen
eius vehemētis ſunt conſolidationis.
C ¶ Idem in codē Zedeguaro eſt ſpina alba: q̄
ſpinas habet ſiles folijs amomi. ſed ſubtilio-
res ⁊ albioꝛes. floꝛē purpureum. ſemen rotun
dum. Stipes eiꝰ quandoqꝫ ꝑuenit ad duos
D cubitos. ¶ In ipa eſt retentio fluxus ſangui
nis. confert apoſtematibꝰ flegmaticis ⁊ ſpaſ-
mo ⁊ ſputo ſanguinis ſolutioni antique. Fe-
bribꝰ flegmaticis longis ⁊ oībus febribꝰ an-
tiquis. debilitati quoqꝫ ſtomachi: ⁊ aperit o-
pilationes. Maſticata ⁊ poſita ſup puncttu-
ram ſcoꝛpionis: attrahit venenum.
E ¶ Semen eiꝰ bibitū cōfert moꝛſure veneno-
ſoꝝ reptiliū. Collutio oꝛis ex eius ſucco fa-
cta ſedat doloꝛē dentiū. Radix eiꝰ eſt infrigi
datiua ⁊ exiccatiua cū reſolutiōe quadā.
F ¶ Pli. li. xxiiij. Spina arabica ſpiſſat ſtrin-
gitqꝫ diſtillationes oēs ⁊ ſanguis excreatio-
nes: menſiūqꝫ abundantiā. etiaꝫ nunc radice
valentioꝛ. Spine albe ſemen cōtra ſcoꝛpio-
G nes auxiliatur. ¶ Coꝛona ex ea impoſita ca-
pitis doloꝛē minuit. Huic ſimilis eſt ſpina il
la quā greci Achonton dicūt minoꝛibꝰ mul-
to folijs aculeatis p extremitatē. ⁊ araneoſa
lanugine obductis. Qua collecta etiam ve-
ſtes quedā in oꝛiēte fiūt ſimiles bombicinis
Ipaqꝫ folia vel radices ad remedia bibunt̄.
H ¶ Eſt ⁊ alia quā nos rubeaꝫ dicimꝰ: qua lane
tingunt̄: pelleſqꝫ ꝑficiunt̄. In medicina vrinā
ꝓcit: moꝛbūqꝫ regiū ſanat: ⁊ yſchiaticos ac
paraliticos. Radix ſemenqꝫ menſes trahūt:
aluū ſiſtunt: ⁊ collectiones diſcutiunt.
I ¶ Contra ſerpentes rami cū folijs imponun
tur: folia eius capillū inficiunt. Eſt et paliu-
K rus genus ſpine. ¶ Actoꝛ de Achanto et ru-
bea ⁊ paliuro ſuperiꝰ diximꝰ. Inter quas ni
mirum ponit eas Iſidoꝛus.

Capitulum. cccclij.

Quinantum. Pandecta capit. xvij.
ſ Adcher arabice Grece ſquinum; La
tine ſquinantū. Squinantum dicit̄
palea cameloꝝ. qꝛ cameli eam comedūt. Eſt
eni calide ⁊ ſicce cōplexionis in p̄mo gradu.
⁊ reperit̄ in Affrica ⁊ in Apulia. p decenniū
ſeruatur. Eligendum eſt quod ſubalbidū eſt.
Si autē inuenit̄ quoddam durū ſicut lignū
circa ſtipitem abijciatur. ⁊ ſtipes eiꝰ eſt ſimi-
lis ſtipiti cypri. ¶ Dyaſcoꝛides ca. de ſquino.
Squini duo ſunt genera. Unuꝫ oxiſchinos
appellatur. qꝛ acutū ſemen habet alterū. ve-

rū ſemē hꝫ nigrū rotundū ⁊ groſſius p̄dicto.
⁊ eſt foꝛte tertiū genus ſquini paulo groſſius
ſupradictis: q̄ creticus ſiue oloſquinꝰ. ¶ Se
rap. li. aggre. ca. adcher. Adcher. i. ſquinan-
tum. ⁊ eſt herba hn̄s radices ſub terra. et ra-
mos ſubtiles. ⁊ eſt ſicut radix culē. niſi qꝛ eſt
latioꝛ. ⁊ hꝫ fructū fere ſimilem floꝛibꝰ camaꝝ.
niſi qꝛ eſt ſubtilioꝛ ⁊ minoꝛ. ⁊ naſcit̄ in inſulis
⁊ in pratis. ⁊ foꝛtaſſe ex eo repletur tota terra
vbi naſcit̄. ⁊ qn̄ deſiccat̄ fit albū. ¶ Et idē au
cto. Iſaac. Squinantū eſt herba palearis. ⁊
hꝫ ramulos ſubtiles duros. i capitibꝰ ramu
loꝝ ſunt ſpice piloſe. ⁊ illi pili ſunt floꝛes eiꝰ.
⁊ hꝫ bonū odoꝛē. ⁊ vene coꝛticis eiꝰ ſūt nigre
⁊ interiꝰ albe. ⁊ ſapoꝛ eius eſt amarus. Et qđ
de ipſo adminiſtrat̄ floꝛes radices et folia.
¶ Galienꝰ. Floꝛis eiꝰ ſubſtātia nō eſt longin
qua a ſubtilitate. et in ſapoꝛe eiꝰ ē ſtipticitas
pauca minoꝛ caliditate ipſiꝰ. Et virtꝰ ipſius
eſt virtꝰ que calefacit moderate et ſubtiliat.
Item Gal. viij. ſim. far. ca. ſquinantū. Squi-
nantū calefacit moderate ⁊ ſtipticat modera-
tius adhuc ⁊ a ſubtiliū partium ſubſtātia nō
alienum. Et idem Serapion auct. Dyaſco.
Melius ex eo nouū in quo eſt rubedo plu-
rium floꝛum. Et quādo ſcinditur apparet in
eo coloꝛ purpureꝰ: ⁊ ē ſubtile: ⁊ i odoꝛe ſuaue

Et quādo defert in manibꝰ habet odoreꝫ bo
num. ꝛ quādo maſticatur mordicat linguam.
ꝛ pungit punctione pauca. ꝛ quod in viſu ve
nit ex eo eſt flos eiꝰ et canne radicis ipſius.
¶ Auicēna auctoritate Dyaſcoridis. Squi-
nantum eſt duarū ſpecierū. Una earꝫ eſt que
nō habet fructum nigrum. ꝛ habet folia ſicut
cauda equina. Et idem opiniōe ꝓpria. Squi-
nantum ex eo aliud eſt arabicum ꝛ boni odo
ris. ꝛ aliud eſt aginum quod eſt minutum: et
eſt durius ꝛ groſſum: ꝛ eſt terreum: ꝛ non ha-
bet odorem. Melius ex eo eſt Arabicum
rubeum fortioris odoris. ſed illud quod ē ſu-
pra ipm ad aliquātulum declinat rubedineꝫ.
ꝛ cū ſcinditur fit purpureū mordicās linguā
ꝛ adurens eam ſua acuitate. ꝛ in aginio ē vir
tus infrigidatiua. ꝛ eiꝰ radix eſt vehementio
ris ſtipticitatis. ꝛ eius flos calefacit parum.
ꝛ eius ſtipticitas eſt minor calefactione ipſi-
us. ꝛ eſt aliud arabicum. Sed in ſua natura
eſt calida ꝛ ſicca in ſecundo gradu.

Operationes

A ¶ Dyaſco. Squinantū in vino decoctū ꝛ ca
thaplaſmatū pudēdis mēſtrua educit. Strā
guiriam ꝛ diſſuriam ſoluit.
B ¶ Sera. Squinantū ꝓuocat vrinā et men-
ſtrua qū bibit̄. aut fit ex eo emplaſtrū. cōfert
apoſtematibꝰ epatis ꝛ ſtomachi. Sed radicis
eiꝰ ſtipticitas eſt amplior ſtipticitate floris. ꝛ
caliditas eſt minor caliditate ipſiꝰ. ꝛ propter
iſtā ſtipticitatē accidit ꝙ admiſtrat̄ ad fluxū
C ſanguinis. ¶ Dyaſcorides cap. de ſquinanto
Flos eiꝰ eſt ſtipticus ſtipticitate pauca. cale
factiuus: maturatiuꝰ: mollificatiuꝰ. frāgens
lapidem: aperitiuus orificiorū venarū. Pro-
uocatiuus vrine ꝛ menſtruorꝫ. ꝛ reſoluit in-
flationes: ꝛ inducit grauedinē capitis. ꝛ con
fert ſputo ſanguinis ꝛ dolori ſtomachi. ꝛ cō-
fert pulmoni ꝛ renibꝰ. Et miſcet̄ in confectio
nibꝰ medicinarum multarum.
D ¶ Et radix eiꝰ eſt ſtiptica. ꝛ ꝓpterea datur ex
ea pondus aurei. i. cū tantundem piperis ali
quot diebꝰ habentibꝰ nauſeam ꝛ hydropicis.
ꝛ habētibꝰ quaſſationē in neruis. ꝛ decoctio
eius cōfert apoſtematibꝰ matricis quādo fit
ſeſſio in ea. Et oleum ſquinanti cōfert omni-
bus ſpeciebꝰ pruritus. ꝛ illi qui eſt in anima-
libus. ꝛ expellit laſſitudinem. ꝛ eſt ꝯueniens
E ad albaras. ¶ Galienus. Squinantū eſt vri-
natiuū ꝛ menſtruorꝫ eductiuū potationibus
ſumptum. Iuuat autē ad eos qui ſm̄ epar et
ſtomachū ꝛ ventrem flegmones. Eſt autē ra
dix eiꝰ magis ſtiptica ꝙ flos. ſed flos calidi-
or. In omībꝰ vero partibꝰ eiꝰ: aliis quidem ma
gis: aliis aūt minꝰ apparet quedā guſtantibꝰ
ſtipticitas. ꝓpter quā ꝛ farmacis que emoptoi F
cis fiunt miſcet̄. ¶ Auic. Squinantū in eo
eſt ſtipticitas. quapropter cōfert eiꝰ flos flu-
xui ſanguinis vndecūq; fit. Et in eiꝰ oleo ſūt
reſolutio et attractio. ſed eiꝰ radix eſt fortior
in hoc. ꝛ cōſtringit naturā. ꝛ in ipo ſunt dige
ſtio ꝛ lenificatio: ꝛ orificia venarꝫ apit. ꝛ ſedat
dolores intrinſecos. ꝛ ꝓprie in matrice. et re-
ſoluit ventoſitates. ¶ Eiꝰ oleū ꝯfert pruritui G
ꝛ eiꝰ decoctio cōfert apoſtematibꝰ calidis et
duriciebꝰ intrinſecis. bibitū ꝛ ſuppoſitū ꝑ em-
plaſtro: ꝛ decoctū ꝛ apoſtematibꝰ frigidis in
viſceribꝰ. ꝛ cōfert lacertis conquaſſatis.
¶ Et confert ſpaſmo cū ex hoc bibit̄ quarta pō H
aurei cū pipere. ꝛ ipm remouet laſſitudineꝫ et
grauat caput. ꝛ ꝓprie illud qđ eſt ex eo aginū
Sed minutum eius facit ſodam. ꝛ groſſioris
ſemen facit dormire ꝛ ſtupefacit.
¶ Et totū ipſiꝰ cōfortat carnē rubeā q̄ eſt iter I
gingiuas. ꝛ deſiccat hūiditates ipſarꝫ. ꝛ eius
flos purgat caput. ꝛ ſquinantū cōfert dolori
pulmonis. ꝛ eiꝰ flos ꝯfert ſputo ſanguinis.
¶ Et radix eius cōfortat ſtomachum ꝛ appe K
titū. ꝛ ſedat nauſeam excepto aureo ex eo. ꝓ-
prie cum pondere ſui ꝛ pipere. ꝛ ipſiꝰ flos ſe-
dat dolores ſtomachi: ꝛ cōfert apoſtematibꝰ
eius ꝛ apoſtematibꝰ epatis.
¶ Et ſquinantū ꝯfert doloribꝰ matricis et eiꝰ L
catiſma. ex decoctione eiꝰ apoſtematibꝰ ma-
tricis calidis cū diſtillat̄ in earꝫ. aut vaporat̄
cū aqua eiꝰ. ꝛ frangit lapidē ꝛ ſtringit naturā
ꝓprie qđ ex eo eſt aginum. Et abſcindit flu-
xum ſanguinis matricis: ꝛ ꝓprie eiꝰ flos.
¶ Et cōfert doloribꝰ renū ꝛ fluxui ſanguinis M
ipſorꝫ. Et cū bibit̄ ex radice eiꝰ aureus cū pi-
pere ꝯfert hydropiſi. ꝛ ipſius flos cōfert apo-
ſtematibꝰ ani. Species eiꝰ groſſa cum ex fo-
liis recentibꝰ que ſunt iuxta radicē fit empla
ſtrum: eſt iuuatiua morſure venenoſorū.
¶ Platearius. Squinantū dicit̄ palea came N
lorum. quoniā eo cameli nutriunt. Eſt aūt in
tertio gradu calidū ꝛ ſiccū. In affrica ꝛ ara-
bia reperitur. ꝑ decem annos ſeruatur.
¶ Eligendū eſt quantuꝫ albiꝰ inueniri poteſt O
ac molle. Si autem quoddam durū et quaſi
ligneum circa ſtipitem reperitur: abiiciat̄. Vir
tutem habet principaliter purgandi flegma
ſicut polipodium ꝛ coloquintida. Cum Pla-
teario concordant omnes alii. Dyaſcorides
videlicet ꝛ Aui. Conſtan. ꝛc̄.

Capitulum. cccclii.

Trignos. Iſid. li. ethimo. Strignos
latine ſalutaris herba dr̃ gr̃a virtutū.
Ex herbario. Strignos q̃ z vna lu-
pina dicta ẽ frigide ꝑtutis. Folia ei? ſunt oʒy-
mi ſilia: niſi ꝙ maiora. Caulẽ ꝓo cū creuerit
ad terrā declinat. Semẽ hʒ iter folia ꝑ totos
ramos interuallis modicis ordinatuʒ folliculꝭ
q̃ ſiles ſūt veſicis. In q̃bꝫ ſunt bacce rubee: le-
nes rotūde multe ac minute frigidā vim hñt.

Operationes

A ¶ Iſi. Strignos dolorẽ capitis z ſtomachi i-
cendiū mitigat. eſt eñi frigida z retinẽs. Vñ
z ſucc? ei? ignẽ ſacrū curat. folia ei? trita cū
vino potata: ſemis lapſuʒ ꝯſtringūt. Eadẽ z
vua lupina dr̃ eo ꝙ ſemen eius vite ſimile ſit.
B ¶ Pla. Strignū idẽ eſt qđ ſolatꝝ vel morella
C de q̃ infra dicetꝭ. ¶ Ex herbario. Hui? folia ꝑ
cathaplaſmate ipoſita ignẽ ſacꝝ ſedāt. liuo-
res abſtergit. Dolorẽ capitis z ardorẽ ſtōachi
D cū oleo trita diſſoluit. ¶ Dolores auriū ſanat
fluxū matricis cohibet. Laborẽ q̃ʒ part? ſuble-
uat. ad tumorẽ corpis z ad dētiū dolorẽ valʒ
Ad ſanguis q̃ʒ fluxū de naribꝫ reſtringendū.
ſi q̃s ei? ſucco lana itincta ſibi nares obſtruet
E ¶ Actor. Eſt etiā ſpẽs quedā ſolatri q̃ come-
dit videlicet ortulana, de qua inferi? dicetꝭ,

Capitulum. cccclxiiii.

Quilla. Pandecta cap. cccxi. bauri
ſel arabice vl' baulachach. Grece ſal
la. Latine vero ſquilla vel cepe mu-
ris. Squilla eſt herba habens folia ſatis ma-
iora lilio. Et ex eius cepe magno quod eſt in
eius radice fit acetum ſquilliticū. z latini vo-
cant cepe muris. quoniam interficit mures.
¶ Serapion li. aggre. cap. Haurifel ſiue ba-
ſafel: id eſt ſquilla auctoritate Galieni. Vir-
tus eius eſt que calefacit calefactione forti. z
melius eſt ꝙ accipiatur cepe ſquille z aſſeturꝭ
vel coquatur: z poſtea adminiſtratur. ꝙ ſi fit
et hoc minuetur fortitudo z acuitas ſue vir-
tutis, ¶ Et idem auct. Dyaſco. Habet virtu-
tes acutas. z q̃ñ aſſatꝭ z ſumitꝭ habet multa et
maxima iuuamēta. Si ergo volum? eā aſſa-
re: oportet ꝙ inuoluatꝭ in paſta vel ī luto z po-
natꝭ in furno. aut ſepeliatꝭ in prunis donec co-
quatꝭ paſta: vel lutū deinde extrahatꝭ. z ꝯſide-
retꝭ an ſit bene cocta. ꝙ ſi nō inuoluatꝭ alia vi-
ce in paſta vel luto vt prius. Nā ſi nō aſſaretꝭ
bene noceret accipiēti ipaʒ: z lederet mēbra
interiora. Aſſatꝭ aūt alio modo. Naʒ ponitꝭ in
olla et cooperitꝭ paſta vel luto: et ponitꝭ in ca-
nor: donec coquatꝭ bene, et oportet q̃ñ ſquilla

fuerit bene decocta et accipiat᷑ eius interi⁹.
⁊ abijciat᷑ cortex ei⁹ exterior. ⁊ ſunt q̇dā abij/
cientes corticē ei⁹ ⁊ mediculū. ⁊ accipiunt il
lud qđ eſt inter vtrūq̃. ⁊ q̇dā incidūt eā in fru
ſta et ponūt eā in aquā. ⁊ mutāt aquā ei⁹ ſepe
donec vident q̄ nō remanet ī ea amaritudo.
et q̇dā incidūt in fruſta ⁊ inſerūt in filo lineo:
⁊ ſeparāt fruſta a fruſto: ne ſe cōiungāt et de/
ſiccant in ſole. ⁊ illud qđ eſt inciſum ex ea po
nit᷑ in aceto et vino et oleo. ſed illud qđ eſt in
ei⁹ medio coquit᷑ in oleo ⁊ diſſoluit᷑ in ea reſi/
na pini. et valet ad multa. Sed aceti ſquilli/
tici ſm̄ Serap. opatio eſt in hūc modū. Ac/
cipiat᷑ ſquilla alba et bn̄ purget᷑ et inſcidat᷑ in
fruſta: et inſerant᷑ fruſta illa in filo lineo. et ſit
inter vtrūq̃ fruſtū diſtātia ne ſe iungāt ⁊ de/
ſiccent᷑ in vmbra. xl. dieb⁊. poſtea ſumat᷑ ex ea
q̄ntitas vni⁹ manipuli et ponat᷑ in vaſe ⁊ pij/
ciant᷑ ſup eā. xij. kiſt aceti fortiſſimi: et ponat᷑
in ſole. xl. dieb⁊. ſit aūt vas coop̄tū ⁊ obtura/
tū bn̄. poſt h̄o tp̄s extrahat᷑ ſquilla ab aceto:
et exp̄mat᷑ ⁊ abijciatur acetū ⁊ reponat᷑. Qui
dā accipiūt de ſquilla vnū mānes et pijciūt ſu
per eā aceti. v. kiſt. Quidā h̄o accipiūt ſquil/
lā et mūdāt eā et nō deſiccāt eā. Et q̇dā ꝑpa/
rant pijciētes ſup vnū mānes ex ea acetū et
dimittūt ſex menſib⁊. ⁊ illud acetū ſquilliticū
in hūc modū factū eſt magꝭ inciſiuū humori
ingroſſoꝝ q̄ aliqđ aliud acetū vtiliſſimū ad
multa. Modus faciendi vinū ſquilliticū ſm̄
eundē eſt iſte. Accipiatur ſquilla ſicut dixi ſu
pra: et deſiccetur in ſole: et accipiat᷑ ex ea q̄n/
titas vni⁹ mannes: et teratur et cribretur cū
cribro tenui: et ligetur cum pāno lini raro. et
ponatur pann⁹ in. xx. kiſt vini dulcꝭ noui ſcꝫ
muſti. et dimittatur ſic int⁹ trib⁊ menſib⁊. de/
inde coletur vinū et pone in alio vaſe et ſer/
uetur. poſtq̃ obturatū eſt caput vaſis bene.
Et fit ex ſquilla humida in hūc modū. Acci/
piatur ex ea cruda recenti ſicut ē. et accipiat᷑
ex ea duplū ei⁹ qđ acciperet᷑ ex ſicca: et pijci
atur ſup ip̄m muſtū: et ponatur ī ſole quadra
ginta dieb⁊ et coletur et reponatur. et hoc ta
le quanto fuerit antiquius tanto meli⁹. Etiā
fit vinū ſquilliticū alio modo Naz accipitur
ſquilla et mūdatur et inciditur. et accipiunt᷑
ex ea mānes tres: et proijcitur ſup ea de bo/
no muſto amphora vna: ⁊ dimittitur ſex mē/
ſib⁊: poſtea colatur et reponitur in vaſe.

Operationes

A Johānes Meſue cap. de ſquilla. Squilla
ſicut dicit Galien⁹ iuuamentum eſt duplex
Solutione eīn educit materias et parat ad
ſoluendū: et melior eſt hūs partē. ſola eīn ſm̄
Galienū eſt venenoſa. et adhuc melior ē que
ſaporē habet cōpoſitū ex dulcedine ⁊ acredi
ne et acuitate et amaritudine. ⁊ q̄ h₃ ſplendo
rē in laminis ſuis. ⁊ q̄ naſcit᷑ in locis liberis.
Orta eīn in locꝭ termaꝝ: aut orta ſingularis
eſt mala. Calida ē in tertio gradu. ſicca ī ip̄o. B
¶ Eſt eīn cōpoſita ex partib⁊ igneis in ſupfi
cie dantib⁊ ei acuitatis vehementiam. et ex
partib⁊ terreis aduſtis dantib⁊ ei amaritudi/
nem. et ex partib⁊ aereis mediocrib⁊ dantib⁊
ei de dulcedine aliquid. Eſt eīn inciſiua: vl/
ceratiua: aduſtiua: reſolutiua materierū. at/
tractiua ad exteriora. ſubtiliatiua partium
groſſarū ⁊ viſcoſarū adherentiū. cōſeruatiua
a putredine. Rectificatio. aſſatio acquirit ei
facilitatem in ſoluēdo. et p̄paratio ipſi⁹ cum
aceto poteſt materias groſſas adherentes ⁊
ſubmerſas facile expellere.
¶ Modus aūt p̄paratiōis ei⁹ in elixatione C
eſt ſm̄ hūc modū. Accipiunt᷑ lamīa ipſi⁹ ⁊ ſe/
paratim inuoluunt᷑ in paſta ⁊ ſepelitur ī cine
re calido. ⁊ coquitur ſufficiēter ⁊ extrahitur
ex paſta. ⁊ adminiſtratur vbi oportet.
¶ Modus aūt aſſatōis ipſi⁹ ponitur in vaſe D
luteo vitreato ſtricti orificij. ⁊ ſigilletur liga/
tione forti cū pergameno. ⁊ dimittat᷑ dieb⁊ q̄/
draginta. ⁊ ꝓprie dieb⁊ maioris eſtus. ⁊ moue
atur vas ⁊ mutetur viciſſim oī hora. ita q̄ e/
qualiter in ſingulis partib⁊ calefiat. Deinde
extrahat᷑ ſquilla ⁊ adminiſtret᷑ vbi oportet. Et
q̄nq̃ miſcet᷑ ei poſt aſſationē tm̄ de farine o/
robi q̄ntū ipa eſt. ⁊ fiunt inde trociſci ⁊ ſumūt᷑ E
vbi oportet. ¶ Modus aūt opationis aceti
ſquillitici ſm̄ q̄ Galien⁹ narrauit. Accipiat᷑
ex laminis ei⁹: ⁊ ꝓprie q̄ ſunt inter corticem.
⁊ cor ipſius quātitas quā volueris. ⁊ cōſue ſe
paratim cū filo. ⁊ dimitte ſiccari in vmbra ꝑ
quadraginta dies: ⁊ poſt hoc cōminue ipſas
in fruſta: ⁊ pone ad omnem libram eius aceti
boni et albi libras. vi. et pone in vaſe vitreo
ſtricti orificij. ⁊ ſtringe caput eius ⁊ dimitte
in ſole ꝑ alios quadraginta dies. Et poſt il/
lud cola ⁊ adminiſtretur vbi oportet. Et ſi ne
ceſſitas vrgeret feſtinare: ſepeliat᷑ vas ī cine/
re calido vel arena calida cū ſucceſſione. non
repente ſed ꝓprie inter horam ⁊ horam.
¶ Et dixit Paulus. Lamina eius ponantur F
ſicut ſunt in aceto a principio veris vſq̃ ad
finem eſtatis in vaſe vitreo ſigillato expoſi/
to ſoli. ⁊ poſt illud adminiſtretur vbi oportet
Et ſcire debes q̄ Squilla de decoctiōe ſub
ſtinet rem mediocrem.
¶ Auicenna libro. ij. cap. de ſquilla. Squilla G

eſt cepe muris. cuiꝰ folia ſunt ſicut folia lilij.
ꝛ hꝫ oleũ ad nigredinẽ declinans. eſt calida ꝛ
ſicca in. ij. gra. ꝛ eſt inciſiuum. ꝛ in ipſo viſcoſi
D taſ aduſtiua eſt. ¶ Sera. Illud qḋ eſt in me-
dio ſquille coquiṫ in oleo: ꝛ diſſoluiṫ in ea reſi
na pini. ꝛ poniṫ in ſciſſurꝫ q̄ fiũt in pedibꝫ pro
E pter frigus: ꝛ curat eas: ꝛ coquiṫ cũ aceto. ꝛ
fit ex eo emplaſtꝝ ad morſuꝫ tyri. Et admini-
ſtraṫ ſquilla aſſata in pl'imis cõfectiõibꝫ. et in
illis in q̄bꝫ ingrediuntur ſpecies aromatice. ꝛ
daṫ ex ea in potu qñ volumꝰ ꝓuocare vrinã.
ꝛ in hydropiſi. ꝛ daṫ illi qui ↄqueriṫ de ſtoma
cho ꝛ in cibis natat in eo et nõ digeriṫ. et daṫ
ad tortiões ventrꝭ: ꝛ ad tuſſim antiquã et ad
F aſma: ꝛ ad extrahendũ ſanieꝫ a pectore. et pe-
ctus mũdificat a groſſis humoribꝫ. et ſufficit
ex ea pondus triũ onoloſac. ꝛ admixto mel-
le cocto ꝛ facto inde loboc comediṫ. ꝛ ↄuenit
G ad oĩa que diximꝰ. ꝛ purgat optime ventrem
a chimis groſſis viſcoſis. oportet tñ cauere
ab ea illos quibꝫ vlcera vel excoriatiões ſeu
vulnera in mẽbris intrinſecis ſunt. Et qñ aſ
ſaṫ ꝛ liniuṫ cum ea verruce que dr̄ acdas ꝛ
H hocdas: ꝛ claui ꝛ ſciſſure q̄ fiũt ꝓpter frigꝰ cõ
uenit eis. ſꝫ ſemẽ eiꝰ qñ teriṫ ꝛ ponitur in ficu
ſicca. aut miſceṫ cũ melle ꝛ comeditur: mollit
I ventrẽ. ¶ Et qñ ſquilla ſuſpendiṫ integra ſup
limen oſtij domus ꝓhibet animalia veneno-
ſa ꝛ nociua a domo illa. Sed aceti ſquillitici
quando fit collutio oris cũ eo reſtringit gin-
giuas laxas. ꝛ confirmat dentes cõmotos.
ꝛ aufert putredinem ꝛ fetorem oris.
K ¶ Et qñ ſumiṫ in potu indurat tracheam: ar-
teriã ꝛ ingroſſat eã. ꝛ adminiſtraṫ ad debilita
tem ſtomachi: ꝛ ad maliciã digeſtionis ꝛ opi
lationis eius. ꝛ ad melancoliam ꝛ apoplexiã
ꝛ epilentiã. ꝛ frangit lapidem veſice.
L ¶ Et cõuenit ſuffocationibꝫ matricis ꝛ apo-
ſtematibꝫ ſplenis: ꝛ ad ſciaticam. et fortificat
cor debile. ꝛ reſtituit ei ſanitatẽ. ꝛ meliorat co
lorem. ꝛ acuit viſum. ꝛ ꝓiciṫ in aurẽ. ꝛ ↄuenit
grauitati auditꝰ. Et vniuerſaliter eſt cõueni-
ens oĩbꝫ egritudinibꝫ corpis p̄ter q̄ vlceribꝫ
intrinſecis. Et oportet q̄ deṫ in potu: in ieiu
nio. ꝛ deṫ p̄mo parũ ex eo. Deinde augeaṫ in
doſi eiꝰ paulatim donec ꝑueniat ad duos co
nos ꝛ plus. Vinũ ſquilliticũ conuenit mali-
cie digeſtiõis ꝛ eructuatione cibi ꝛ flegmati
groſſo qḋ eſt in ſtomacho ꝛ inteſtinis: ꝛ dolo
ri ſplenis ꝛ ſciatice ꝛ cõmotioni cerebri ꝛ ma
lis habitudinibꝫ q̄ p̄parant ad hydropiſim.
M ¶ Et ↄuenit ictericie ꝛ ſtrãguirie ꝛ corroſio-
nibꝫ ꝛ inflatiõibꝫ ꝛ rugitibꝫ ꝛ paraliſi ꝛ opila-
tionibꝫ ꝛ rigoribꝫ febriũ antiquaꝝ: ꝛ attritiõi

lacertoꝝ ꝛ dolori laterũ. ꝛ ꝓuocat menſtrua:
ꝛ nocumentũ qḋ infert neruis eſt modicũ.
¶ Et eſt ↄtrariũ venenis. Fit aũt ſquilla hu- N
mida ſic. Accipiṫ ex ea recenti cruda quantũ
vis: duplũ tamẽ. ꝛ ad hoc qḋ accipeṫ ex ſicca
ꝛ infundaṫ ſicut infundiṫ rapa. ꝛ fundaṫ ſuper
ipſm muſtũ: ꝛ ponatur i ſole quadragita diebꝫ
et coletur: et colatura reponaṫ. Hoc aũt q̄n-
to fuerit antiquius tanto melius. Fit etiã vi-
num ſquilliticũ hoc modo. Accipitur ſquilla
ꝛ mundatur ꝛ inciditur ꝛ accipitur ex ea vſq̄
ad tres mãnes. Et ꝓiciṫ ſup ipſam ex bono
muſto italic amphora vna. ꝛ dimittiṫ ſex mẽ-
ſibꝫ et poſtea colaṫ et reponitur in vaſe.
¶ Et ↄfert hoc vinũ ad ea q̄ ſupradicta ſũt. et O
melius vinũ ſquilliticum eſt illud qḋ eſt anti
quũ. ꝛ oportet q̄ caueaṫ potus eiꝰ i febribꝰ. ꝛ
qñ in mẽbris interioribꝫ ſunt vlcera.
¶ Johannes Meſue. Solutione educit hu- P
mores groſſos viſcoſos. Et dixit Haly cum
hoc etiam educit coleram nigram. et cũ hoc
iuuamentum magnũ eſt ad egritudines capi
tis: ſicut eſt cephalia et epilentia. ꝛ ꝓprie ſm
omnẽ modum admiſtrationis eius. et verti-
go et ſcotomia. et oximel eius ponit materi
as viſcoſas facile ad expellendum: et ſubtili
at chymorum groſſitudinem.
¶ Et ipſa q̄dem ſm omnẽ modum admiſtrati Q
onis eius cõuenit iuuamento magno egritu
dinibꝫ iuncturarũ. et eſt medicina bona pul-
monis et pectoris et egritudinum i eis. Et ꝓ
prie electuariũ ex ſucco eiꝰ et melle ſumptum
lambendo clarificat vocem. et ſimiliter oxi-
mel eius et acetum ipſiꝰ eſt ex medicinis bo-
nis ſpleni ꝛ groſſiciei eius. ꝛ eſt ex rebꝫ p̄ſer
uantibꝫ corpus a putrefactione: ꝛ ſeruantibꝫ
ipſm in ſanitate ſua. ꝛ acq̄rit vſus eius maci-
em corpori: ꝛ cõſeruat in iuuentute.
¶ Et acetum eiꝰ deſiccat ꝛ confirmat gingi R
uam laxã et putridã. Et ↄfirmat dentes mo-
tos collutio ex ea. ꝛ ſilr̄ potus eiꝰ eſt medici-
na magna fetori eiꝰ faciens ipſm odoriferũ. ꝛ
ſanat dolorẽ ſtomachi: et adiuuat ad digeſti
onem. Et vſus eiꝰ ſm omnẽ modũ admiſtra-
tionis confortat corpus cui accidit laxitu-
do et mollificatio: et colorem efficit bonum
Doſis potio aceti eius a. ʒ. v. vſq̄ ad. xij. Et
oximel eius ab aureis. vi. vſq̄ ad. ℥. i. et tro-
ciſci eius a. ʒ. ij. vſq̄ ad. iiij.
¶ Auicenna. Oleum eius confectum cum S
melle ponitur ſuper alopiciam et ſerpiginem
Eius acetũ exaſperat guttur et indurat car-
nem ipſius. et eſt bonum aſmati et orthomoni
et tuſſi antique.

Capitulum.cccclv.

Solatrum Pandecta.caplo.ccccxxv. Hames arab. vel Hupue.pbataba‑lep.grece ſtrignū vel cuculus vel morella. Latine vero ſolatrū vel vua vulpis.

¶Sera.li.aggre.ca.Hames aucto. Dyaſc. Hames.i.vua vulpis.⁊ eſt ſolatrum. Sunt eius quattuoꝛ ſpecieſ. Una comeditur. Alie vero non.ſed illa que comeditur eſt domeſtica.⁊ eſt herba non magna hñs plurimos ramos.⁊ folia nigra ſilia folijs hedarorū.i. ozimi.ſed maioꝛa ⁊ latioꝛa.⁊ habet ſemen rotundū cuius coloꝛ eſt viridis ⁊ niger. ſed qñ maturatur fit rubeus.⁊ qñ frangitur inuenit in eo multa humiditas:⁊ granula que ſūt ſemina eius. ¶Idem auctoꝛitate Galieni. Virt⁹ eius eſt frigida in ſcdo gradu:⁊ nō eſt humida.ſed ē media inter medicinas q̄ humectāt ⁊ que deſiccant.⁊ ipm eſt cōpoſitū ex virtutibus ꝯtrarijs:ſcʒ humida ⁊ ſicca. Et hoc quia in eo ſunt due ſubſtantie:ſcʒ terrea ⁊ aquoſa. Eſt aliud ſolatrū qḋ dr Alkekengi.de quo ſuperius dixi in ca.xvij. de A. ¶Galien⁹.viij. ſim.far.ca.de ſtrigno ſm tranſlationē arabicam. Strignū id eſt ſolatrū ſomniferū. Virtus ſolatri ſomniferi eſt qḋ eſt fri.in.iij.gra.⁊ facit doꝛmire.⁊ habet ꝓprietatē ſimilē apij.niſi qꝛ eſt debilioꝛ eo. ¶Et idem Serapi. Eſt alia ſpecies ſolatri que dr ſolatrū maniale.et eſt illud qḋ dr furiale:eo ꝙ facit furioſitatem ſeu maniā.⁊ eſt planta hñs folia ſimilia folijs eruce.niſi qꝛ ſunt minoꝛa eis ⁊ ſpinoſa que dr caradis.⁊ habet vgas longas egredientes ab eius radice.x.vel.xij. Et longitudo eius eſt duoꝝ brachioꝝ.⁊ in ſummitatib⁹ eoꝝ ſunt capitella ſimilia oliuis.niſi qꝛ ſunt ſup capitella ſicut pili ad modū arboꝛis dulb.⁊ ſunt minoꝛa oliuis ⁊ altioꝛa.et flos eius eſt niger.et poſt floꝛē emittit velut racemū.x.aut.xij.grana habentē.⁊ grana ſunt rotunda: mollia:nigra in mollicie vue ſimilia granis cuſſus. et habet radices groſſas albas concauas.q̄ꝝ longitudo eſt vnius brachij.⁊ naſcit in locis montuoſis:inter arboꝛes dulb.

Operationes

¶Serapion. Quando fit emplaſtrum cum folijs ſolatri ⁊ zuccarā cōuenit formice ⁊ herisipile.⁊ quādo terunt contritione forti ⁊ miſcentur cum ſale.⁊ fit emplaſtrū cū eis reſoluunt apoſtemata que fiūt in radice auris. Et quando ſuccus ei⁹ miſcetur cū ceruſa ⁊ litargiro ⁊ oleo roſarum.⁊ mutatur hoꝛa poſt hoꝛam:cōuenit apoſtematibus calidis que fiunt in cerebro ⁊ in capite infantium. A

¶Et miſcetur ſuccus eius ſyef.quod ſumitur ad curſum humiditatum currentium ad oculum loco aque ⁊ loco albuginis. B

¶Et qñ diſtillat in aurē cōuenit doloꝛi eius. ⁊ fit naſcale cū eo.⁊ cōuenit curſui humiditatū matricis. C

¶Galie.li.ij.de cibis ca.de Solatro olerū nullū noui habens tantā ſtipticitatem quantā moꝛella.ergo merito vt alimēto quidē ipſo raro:vt medicina autem continue vtimur.efficax enim eſt ad quecunq̄ eſt opoꝛtunitas infrigidationis ⁊ ſtipticitatis. Alimentum autem paucíſſimū habet. D

¶Et idem. Virt⁹ ſolatri ſomniferi eſt que facit doꝛmire.Et qñ accipit de coꝛtice radicis eius aureus vn⁹:⁊ bibitur cū vino facit doꝛmire leuioꝛi ſomno q̄ʒ gummi papaueris. E

¶Et ſuccus eius ꝓuocat vrinam ꝓuocatione forti.⁊ dantur hydꝛopico ex ſemine ei⁹ grana duodecim ⁊ curatur.ſed ſi plus dentur inducunt maniam.veruʒ cui accidit hoc ſi biberit mellicratum curatur. F

¶Et coꝛtex eius ingreditur ī medicinis narcoticis.⁊ quando coquitur vino.⁊ decoctio eius tenetur in oꝛe ſanat doloꝛem dentium.⁊ quando admiſcetur ſuccus radicis eius cū melle acuit viſum. G

¶Serap. Virtus ſolatri manialis eſt quan‑ H

do bibitur ex radice eius.ʒ.i.inducit ſomnia
non recta ſed aliena. Et quādo bibunꝫ ex eo
ʒ.ij.inducunt furorem:ꝛ velut ebrietatē trib⁹
vel quattuor dieb⁹. Et qn̄ bibuntur.ʒ.iiij.faci
unt homicidem.ꝛ eum occidunt.ꝛ cura eius eſt
mellicratū.qn̄ bibitur ex ea quantitas pluri-
ma:ꝛ euomatur:ꝛ fiat hoc ſepe.

I ¶ Et idem aucto. Meſebalach. Solatrum
maniale eſt fri.ꝛ ſic.in.iij.gradu.ꝛ eſt plus ſti-
pticū q̄ oīs alia herba. Extinguit calorē ig-
neum.ꝛ fructus eius generat ſemꝑ ꝑmixtio-
nem ſenſus.ideo oportet cauere ab eis.

K ¶ Galienus. Virt⁹ corticis ei⁹ fri.in fine ter
tij.ꝛ ſic.in.ij.prope finē ei⁹. Unde curat vlce-
ra. Alie vero ſpecies nō ſunt alicu⁹ iuuamē
ti recepte interi⁹.imo ſi q̄s biberit ex eo aure
os q̄ttuor morietur inde.ꝛ ſi bibatur min⁹ in-
ducit inſaniā. Sed vn⁹ aureus aliqn̄ nō no-
cet. Sed ſciendū vbi iſta trāſlatio dicit aure
us in greca tranſlatione inuenitꝫ.ʒ.i.

L ¶ Plateari⁹. Morella ꝛ ſtrignum ꝛ ſolatruꝫ
idem eſt. Eſt aūt hec herba in.ij.gradu frigi-
da ꝛ ſicca ꝛ etiā aliq̄ntulū diuretica. Scḋm
folia ꝛ fruct⁹ eſt multe efficacie:exiccata mo
dice. Virtutē habet infrigidādi ꝯtra ſplenis
ꝛ epatꝭ opilationē.ꝛ maxie yctericiā. Contra
apoſtemata in ſtomacho vel in inteſtinis.vł
epate datꝫ ſuccus ei⁹ cū aqua ordei.teſte Dya
ſcoride. Penna eadē ſucco intincta epati fre
quenter ſupponenda eſt ꝯ eius calefactionē.

M ¶ Itemq̄ꝫ cōtra podagram calidā.vel etiam
herba ipſius trita ſepi⁹ eſt ſupponenda. Con
tra calida quoq̄ꝫ apoſtemata in principio ad
repercuſſionem materiei herba ipſa ſuperpo

N nitur trita. ¶ Macer.

Herba quā greci ſtrignum dixere latini.
Solatrum hic dicunt:vis ei⁹ frigida valde.
Dicitur auricule mire ſedare dolorem.
Illius ſuccus ſi ſenſum funditur intus.

Universidade de ... Biblioteca Pública

Capitulum.cccclvj.

Souçyra

ſ Orbes arbor eſt ferens ſorbas.

Operationes

A ¶ Sera.li.aggre.ca. Sorba. Virtus ei⁹ eſt

B que reſtringit ventrem fortiter. ¶ Galie.ij.li.
de alimētis ca.de ſorbis. Sorba ꝛ neſpila ſti
pticant quidē ambo.multo aūt magꝭ ſorbis.
neſpila ꝑpter hoc influenti ventri magꝭ cōfe-
rens edulū eſt.ꝛ palam quoniā taliū omniū
comedere parum cōuenit.non vt ficuum aut
vuarum copioſe. Nec enim vt alimento ſed
vt medicinis ipſis indigemus magis.

¶ Galien⁹.viij.ſim.far.ca.de ſorbis ſm̄ trāſla C
tionē grecā.ydria:id eſt ſorba omnib⁹ cogni
ta eſt:terreſtrem ſubſtantiā dominantē:ꝛ poſ
ſidet modico ſubtili participat ei mixto.
¶ Et dicit eodeꝫ libro capitulo quod incipit D
Mis:id eſt arbor ſorbe.cuius fructus voca
tur a multis oya cum.y.littera ſtiptica parti-
cipat qualitate.ſed debiliori neſpilo multuꝫ.
quocirca ꝛ dulce eſt cum comeditur.et min⁹
neſpilo eſt ventris conſtipatiuus.
¶ Palladius. Menſe Januario Febuario E
ꝛ Marcio locis frigidis.calidis ꝟo Octo-
bri ꝛ Nouēbri ſorba ſerunꝫ egregie.ita vt ma
tura in ſeminario ipa poma pangantur.
¶ Ego expertus ſum multas arbores ex po F
mis ſponte ꝓgenitas.ꝛ in creſcēdo ꝛ in feren
do extitiſſe felices.plantas etiā ſi q̄s ponerē
voluerit.habebit arbitriuꝫ dūmodo calidis
locis menſe nouēbri:temperatꝭ Januario vł
febuario.frigidis marcio inclinantē diſpo-
nat. Amat ſorbos loca humida montana.fri
gidis prima ſolū pinguiſſimū. cuius indici-
um certiſſimū ſi frequens vbicunq̄ꝫ naſcaꝫ.
¶ Item menſe Aprili ſorba inſerūtur in ſe.in G
cidonio.in ſpina alba.vel trunco vel cortice

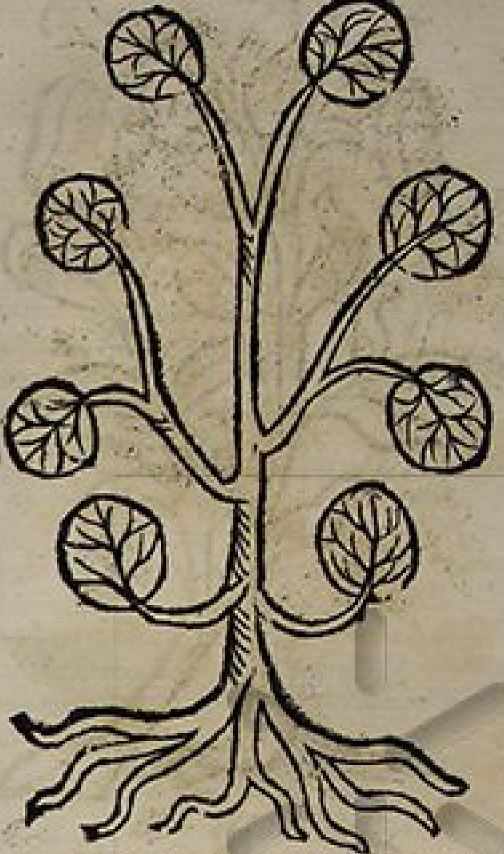

ſ Oldanella. Pan. ca. cxlviij. Chachille
ara. grece azar. latie ꝑo ſoldana vł ſol-
danella. Sera. li. ag. ca. cachille. eſt herba ſi-
milis vſnen. niſi ꝙ eſt maioꝛ. ⁊ hoies ꝗdeꝫ co-
medūt eū cū ficubꝫ ſic comedunt olera alia. ⁊
fo. eiꝰ aſſilant folijs naſturcij. ⁊ ipa eſt amplī-
oris humiditatꝭ ꝙ̄ cicera ⁊ magis aquoſa.

Operationes

A ¶ Sera. auc. habit. Chachille. i. ſoldanella
orit in ſterquilinijs. ⁊ ē herba ſilis vſnen. ⁊ nō
eſt vſnen. ⁊ eſt i ea aliq̄ caliditas ꝓpter ſuā ſal-
ſedinē. ⁊ eiꝰ ſalſedo eſt ſalſedinis baurach.

B ¶ Et hꝫ ꝓprietatē laxandi aquā citrinā: cū bi-
bit ex ea aq̄ eiꝰ. et nō oportet ꝙ bulliat ſuper
ignē. ꝙ amitteret ꝟtutē. ſꝫ det in potu de eiꝰ
ſucco ſine ebullitiōe. Et q̄ntitas q̄ dat de ea ē
ab vna tertia libra vſqꝫ ad duas ptes lib: e cū
ʒ. x. zuccari albi aut rubei fortꝭ rubedinis qḋ
eſt. ꝙ rubeū cū lebleb. i. volubilis et cū fumo
terre. ⁊ cū cachille fortioris virtutis eſt ꝙ̄ al-
bum. ¶ Et idem aucto. Iſaac benaram. Ca-

C chille eſt herba ſimilis cicute in opatiōe ſua.
⁊ eſt calida ⁊ ſicca. cuiꝰ ꝓprietas eſt ꝙ aufert
eructuationes corruptas. et aqua eiꝰ purgat
aquam citrinā. ⁊ ꝯfert tumoribꝫ ventris ⁊ de-
bilitati epatis ⁊ eſt ꝯueniens nutrimēto. ⁊ hꝫ
operationē in ſtomacho ꝓpter viſcoſitatē pau-
cam q̄ eſt in ea. ¶ Et idē aucto. Aben meſuay. D
Proprietas eſt laxare aquā citrinam ſubito. ⁊
doſis eius eſt a q̄ttuoꝛ partibꝫ lb. vſqꝫ ad par- E
tes duas abſqꝫ ꝙ buliat. ¶ Et idem auct. Ra-
ſis. Soldanella purgat aquam citrinam. ⁊ ꝓ-
uocat vrinam.

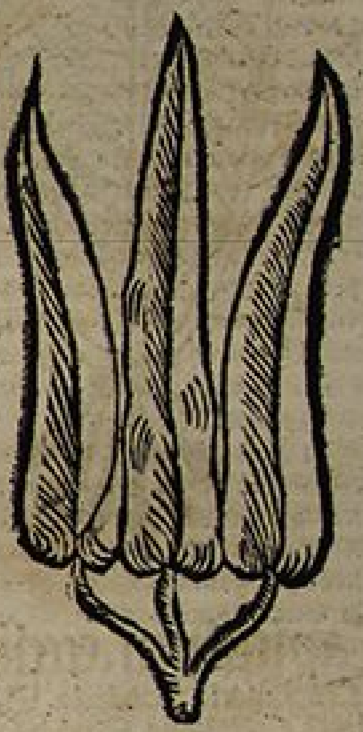

Capitulum. cccclviij.

douradinha

ſ Colopendria. Iſid. Scolopendras
dr eo ꝙ folia eiꝰ ſcolopendro aiali ſi-
milia ſunt. naſcit in petrꝭ humidis. et
caulē nec ſemē nec floꝛē hꝫ. folia eiꝰ a ſupficie
viridia ſunt ſubter ruſa ⁊ lanoſa.

Operationes

¶ Idē Iſi. Splen curat. vñ ⁊ ſplenos dr. A
¶ Actoꝛ. Scolopēdria ſm phiſicos ipa ē q̄ B
vulgo lígua ceruina dr ¶ Raſi in Almāſoꝛe. C
Sacuinfundirion. i. ſcolopendria calida ē.
ſpleni groſſo ⁊ ſtranguirie ac lapidi remediū
affert. ¶ Aui. Scolopēdria ca. eſt in ṗmo. ſic- D
ca in. ij. ſubtilis reſolutiua. Cōfert ſplem ma-
gnifice. Cōfert etiā ſingultui ⁊ yctericie. fran-
git lapidē in renibꝫ ⁊ veſica. Et dr ꝙ ipa ē her-
ba petroſa que naſcitur in locis fontiū.
¶ Quidā aūt dixerūt ꝙ ē ſpēs ſquille. Item E
virtus ſcolopendrie habet eandē virtutē cū
cetarach. quare lege capitulū. cx. de. C.

Capitulum.cccclix.

Crophularia. Pandecta. Scrophu
f laria. Caſtrágula. Strágularia idē.
Paulus ca. de ſcrophularia herba ē
hñs folia tenuia ⁊ ſubtilia. que cū flectunť vt
frangant̃ ſtridēt. ⁊ iō multis dr̃ caulis ſtridos
lus. et radices ſunt ei ſatis ſubtiles in quibꝰ
adherent radices rotunde. ſicut ſunt auella-
ne mundate albe mittentes lac:

Operationes

A ¶ Idē Paulus. Radix illa dicitur ſcrophu
lis medica.

Capitulum.cccclx.

Torax latine. Ara. melachac Grece
f ſigia. Sera. li. ag. ca. melachac. auc.
Dyaſ. Eiꝰ ſpēs ſunt tres. ſ. liq̄da: ſic-
ca ⁊ kearmitaꝝ. vñ arbor ſtoracꝭ magna q̄ vo
caṫ lubue. hꝫ lignū q̄ aſſimilaṫ ligno ſarco. fo
lia eiꝰ ſunt folijs ſilia ſeilē. i. lilij. hꝫ fructū al-
bū magnū maiorē q̄ꝫ auellanā ſimilē. prunis
albis duos habentē cortices. q̄ꝝ exterior co
mediť. ⁊ eſt ī eo amaritudo. iterꝰ eſt nucleus
pinguis ſicut nux. ⁊ exp̄miť ab eo oleū. ⁊ con-
tex huiꝰ fructꝰ eſt ſtorax ſicca. ⁊ gūmi huiꝰ ar
boris lubue eſt ſtorax kearmitaꝝ. ⁊ latine vo
catur calamita. ſ. bona gutta. a calos qđ ē bo
nū ⁊ mita qđ eſt gutta. inde ſtorax calamita. i.
bona gutta. Et alio noīe vocaṫ ſigia. ⁊ eſt gū
mi albū fortis albedinis. ⁊ vocaṫ gūmi illud
lubue kearmitaꝝ. ⁊ melior ſpēs oīm eſt illud
gūmi lubue. Et melior ex ſtorace ſicca eſt ru-
bea q̄ aſſilaṫ maci. ⁊ deterior ex ea eſt illa q̄ eſt
arida nigra. Subā v̄o ſtoracꝭ ſicce q̄ non hꝫ
oleū admiſtraṫ in ſuffumigatiōibꝰ. Et iſtā ro-
mani vocāt cōfictam vel cozubrū. ⁊ eſt oleū
qđ ingrediť in vngētis balneoꝝ. Et melior il
laꝝ ſpecieꝝ eſt lubue muſcatū. et eſt gūmi al-
bū albedine mixta rubedie. ⁊ poſtea eſt ſicca
que clarificaṫ nō habens oleū. et eſt ſpiſſa ru-
bea. ⁊ deterior ex ea ē lenis nigra. ⁊ lubue mu
ſcatū eſt lubue kearmitaꝝ. Et eſt notū apud
chriſtianoſ. ⁊ ē ſtorax kearmitaꝝ: id eſt ſtorax
calamita: ⁊ rubea gūmoſa. ⁊ eſt gūmi. Sub-
ſtantia vero ſtoracis ſicce que non hꝫ oleum
vtunť chriſtiani in coꝝ eccleſijs ⁊ ſuffumiga
tionibꝰ. ⁊ vocant eā confictā vel cozubrum. ⁊
deterior ex ea eſt nigra que aſſimilaṫ ſerratu-
re ligni. Et idem auctoritate Dyaſ. Storax
liq̄da eſt pinguedo myrrhe recētis: vt appa-
ret in ca. Myrrha. ⁊ extrahiť a myrrha. q̄r te
runt eā cū aqua pauca: ⁊ premunt eum cornu
⁊ eſt boni odoris. ⁊ ingreditur in cōfectionī-
bꝰ. ⁊ ſola etiā ſine aliqua admixtiōe olei ⁊ pa

rũ ex ea eſt multe ꝑtutis ⁊ calefacit. ⁊ calefactio
ei⁹ eſt ſilis calefactioni mirre ⁊ oleoꝝ calidoꝝ ⁊
ſiccoꝝ. Et ſtorax liq̃da vocaẽ meib. ⁊ meib ex ꝑ
mit ex gũmi arboꝝ q̃ aſſimilãẽ arborib⁹ citonio
rũ: qđ gũmi eſt mirrha. qđ inuenies ſi legas ca
pitulũ mirrha. Sꝫ ſtorax ke ar mitaꝝ ẽ lachꝛy
mũ arboris eiuſdẽ noĩs. cui⁹ ꝑge intra cãnicu
las ortũ ex ſe emittũt ſcobẽ ſilez ſerre q̃ cauerna
te lachꝛymũ ꝓfluunt ei⁹ diſtillatũ in terrã ꝯue
niẽs eſt. illa ãt q̃ ꝓcedẽs ꝑgis in heſerit cũ ſicca
tur mũda eſt ⁊ ſatis alba. Dehinc flaua fit ſolis
cauſa ⁊ mucoſa. Et melioꝛ ex ea eſt pinguis ru
bea ſilis reſine pini. ⁊ ſũt in ea fruſta alba. ⁊ re
manet in eo odoꝛ bon⁹ longo tpe. ⁊ qñ frangiẽ
emanat ab ea humiditas q̃ eſt ſic mel. Sꝫ illa
q̃ eſt nigra ⁊ ſicut furfur eſt mala. ⁊ tñ inueniẽ
in ea gũmi arabico coloris clari. cui⁹ odoꝛ eſt
ſicut odoꝛ mirrhe. Et pax q̃dem inueniẽ de h̃
gummi. Et adulteraẽ ſtorax cũ ſerrature ligni
putrefacti cõmixti cuꝫ melle ⁊ reſiduo. et ſuba
mirrhe yreos puluerizata ⁊ aliis reb⁹ ſcꝫ cera et
adipe. ſꝫ illa que nõ eſt adulterata habet odo
rem acutum.

Operationes

A ¶Galien⁹. vij. ſim. far. ca. Storax. Uirt⁹ eſt
calida. ⁊ que mollificat ⁊ maturat.
B ¶Dicit in q̃nto epidimiaꝝ. ꝙ eſt vna ex rebus
mortiferis ſic iuſquiamus ⁊ mandragoꝛa.
C ¶Et idem coð li. ca. ſtorax. Calefacit ⁊ mollifi
cat ⁊ digeriẽ. vñ licꝫ Aui. li. ij. c. de ſtorace: dicat
aliter modum factionis ſtoracis: Serapioni
tñ magis credẽduꝫ eſt. qꝛ magis expert⁹. Unde
dicit Auiceñ. ꝙ ſtorax hu. alia eſt que extrahiẽ
ꝑ ſeipſam gũmi. ⁊ eſt ſtorax calamita. et alia eſt
q̃ extrahiẽ cũ decoctõe. ꝑ ſe ãt extracta ẽ citrina:
ſꝫ q̃ ꝑ decoctõeꝫ extrahiẽ eſt nigra. ⁊ eſt ſtorax li
quida. ⁊ fex hui⁹ eſt ſtorax ſicca. ⁊ eſt conficta
vel cozuhaum.
D ¶Auerrois. v. Colliget. ca. ð ſtorace. Storax
calamita cali. in. ij. ſic. in. i.
E ¶Item curat tuſſim ⁊ coꝛizam et brancos et
raucedinẽ. ⁊ ꝓuocat mẽſtrua qñ bibiẽ. ⁊ qñ ſup
poniẽ matrici. ⁊ fum⁹ ei⁹ eſt ſilis fumo olibani.
F ¶Sera. auc. Dyaſ. Uirt⁹ eius ẽ calida. molli
ficatiua. maturatiua. ⁊ ꝯuenit tuſſi ⁊ catarro et
coꝛize ⁊ raucedini qñ bibiẽ. et fit ex ea naſcale
ꝯuenit coartationi matricis. ⁊ ꝓuocat mẽſtrua.
⁊ qñ degluẽ cũ pauco gũmi albo tin mollit vẽ
trẽ mollificatõe leui. ⁊ miſceẽ cũ aliq̃b⁹ vnguẽtis
reſolutiuis. ⁊ etiã oleis q̃ reſoluũt laſſitudineꝫ.
Et admiſtraẽ aſſata ⁊ toꝛrefacta ⁊ aduſta. ⁊ col
ligiẽ fumus ei⁹ ſicut fumus olibani.
G ¶Et idem aucto. Albugerig. Conuenit doloꝛi
pectoꝛis ⁊ pulmonis. ⁊ delet coꝛizam. ⁊ retinet
ventrẽ. ⁊ aromatizat ſtomachum. ⁊ ꝯuenit veñ
toſitatib⁹ groſſis ⁊ nodationib⁹ membroꝝ. Et
qñ bibitur aut linitur exterius: ⁊ vlcerib⁹ con
uenit ſcabioſis humidis.
¶Et idem auct. Alahari. Fumus ſtoracis eſt H
bonus catarro multum. ⁊ ſtorax eſt calida ⁊ ſic
ca et ſtringit ventrem.
¶Platear⁹. Storax eſt calida in ꝑmo gradu I
ſicca in ſecundo. ⁊ alia quidẽ eſt calamita. alia
rubea. alia liq̃da. Quelibet illaꝝ eſt gũmi arbo
ris in India naſcentis. Storax liq̃da reperiẽ
in calabria. Storax vero calamita dr̃: nõ a ca
lamo: ſed a calo quod eſt bonum. ⁊ mita qđ eſt
gutta. q̃ſi bona gutta. ꝑ decẽ annos durat.
¶Eligenda eſt iſta que ſubrufa eſt vniuſq; co K
loꝛis per totum. ⁊ ſapoꝛe pontica ⁊ ſubamara
qui malaxari poteſt in cera. Que autem dul
cem ſapoꝛem habet ſophiſticata eſt. Nam yrim
illiricam cum melle conficiunt ⁊ ſtoracem cala
mitam (vt ſophiſticeẽ) addunt. Sed diſcerniẽ
quia talis habet dulcedinem nimiã. ⁊ ſi mani
bus tractẽ: ſtatim fit humida ⁊ parũ viſcoſa.
Si vetus eſt cum malaxatur pulueriſaẽ. Sed
ſtorax rubea plus accedit ad ruboꝛeꝫ. effectus
ſimiles habens. Storax vero calamita maio
ris eſt efficacie. Uirtutem habet ex ponticitate
ꝯfoꝛtandi. ⁊ ex qualitatibus ſuis cõſumendi.
¶Cõtra debilitatem ac frigiditatẽ cerebꝛi ⁊ ca L
tarrum ex ea malũ infoꝛmaẽ ⁊ narib⁹ apponiẽ
Caphala ex eadem facta ſup̃ dentes laxatos ⁊
gingiuas ꝯfoꝛtat ⁊ confirmat.
¶Emplaſtrum ex eiuſdem oleo factum contra M
frigiditatẽ ſtomachi valet ſtomacho ſuperpo
ſitũ. Item ꝯtra frigiditatẽ ſtomachi: ⁊ ꝯtra fri
gidũ reuma capitis danẽ pillule ſtoracis.
¶Suffumigatio ex eadem facta per inferio N
ra ꝓuocat menſtrua. Ualet etiam ſuffumi
gatio ex eadem facta ꝑ inferioꝛa. ſi fiat pura in
ferius contra matricis ſuffocationẽ. Si ſupe
rius ꝯtra ſui precipitationem. Liquida ſtorax
in emplaſtris ⁊ vnguentis. maxime ꝯtra tineã
poniẽ: ⁊ diutiſſime ſeruaẽ. Seruatur aũt diuti⁹
ſtorax rubea q̃ calamita.

Capitulũ. cccclxſ

o Ubere: vel Suberis. ¶Yſidorus libro Sonecyro
ethymologiarum. Subere eſt arboꝛ ex
qua validiſſima coꝛtex natatoꝛius extrahitur.
ſic dicta: quaſi ſubedies. eo ꝙ fructus ei⁹ ſues
edunt. Poꝛcoꝛum enim ſunt alimenta nõ ho
minum. ¶Plinius li. xvi. Glandem fert ſuber
ſicut quercus et ylex. fungoſam carnem nigi
dius tradit fieri ſubere: ſicut eſculo ⁊ roboꝛe.
Tardiſſimo germine germinat ſuber ac conci

Universidade ... Pública de Braga

pit. Et incipiente hyeme truncum emittit. Silueſtrẽ generi folia nõ decidunt ſuberi ac buxo Et eſt cortex carnoſus ſuberi ac pſō. Suber tempeſtiue ceſa torquet ſeſe funditusq;. Cariem vetuſtatemq;: ſentit hec arbor tardiſſime. ſicut ⁊ glandes atq; caſtanee. Ceterum in aquis nõ fluctuat ſuber ſi denatur cortex. Eſt aũt ſuber arbor minima. glans eius peſſima ⁊ rara. Cortexq̃ in fructu precraſſus ac renaſcens. atq; etiã in denos pedes vndiq; explanatus.

Operationes.

A ¶ Plinius. Uſus eius maxime nauiũ anchoralibus. piſcantiumq; tragulis. tecadorũ obturamentis conuenit. Preterea in hyberno feminarũ calciatu. quãobrem greci cortices arborum appellant.

B ¶ Sunt ⁊ qui feminam ylicem vocant. Et vbi non naſcitur ylex. pro ea ſubere vtunt̃. In carpentarijs precipue fabricis. vt circa helyn ⁊ lacedemonem. Hec in ytalia naſcitur tota. aut omnino in gallia.

C ¶ Idem in lib. xxiiij. Suberis cortex tritus et aqua calida potus ex vino calido ſanguinẽ excreantibꝰ magnopere laudat̃.

Capitulũ. cccclxiij.

s

Umach. Plateariꝰ. Sumach eſt cuiuſdam arboris fructꝰ ſimilis granis. ex quibꝰ vngit̃ pannus rubeus. Admixtione q̃z ſumach ſophiſticant̃ illa grãa. Eſt aũt ſumach fri. in. ij. gra. ſic. in. iij. Per annos q̃ttuor ſeruat̃. Virtutẽ hz ↄſtringẽdi: ⁊ incitat appetitũ. ¶ Pandecta. ca. dcliiij. Sumach latine. arabice adiutor vel barſo. grece riſkitin. ¶ Sera. in li. ag. ca. ſumach. auc. Dyaſco. Eſt planta naſcens in locis ſaxoſis habens folia longa. ⁊ habet ramos altos. ⁊ fructum in racemis quoꝝ color vergit ad rubedinem ſanguinis. ⁊ grana ſunt in racemis in magnitudine granoꝝ lentiſci. et aliquantulũ lata. Iuuamentũ eius eſt in cortice granoꝝ.

Operationes.

¶ Et idez auctoritate Galieni. Melius quod eſt in tota arbore eſt cortex grani eius. Et ſuccus eius quando exiſtit in eo ſapor ſtipticus. ⁊ virtus eius eſt que infrigidat in ſecundo ⁊ deſiccat in tertio. A

¶ Galienus. viij. ſimpl. farma. capitulo de ſumach. ſm tranſlationez grecã. qđ incipit Riſkitin. id eſt ſumach. fructuoſa plantaꝝ ſtipticat ⁊ ſiccat. Unde et cerdones ad ſtipticandũ ⁊ ſiccandũ coria vtunt̃ hac planta. Et ꝓpterea B

nominatur viso depsica .i. corioꝝ aptatiua.

L ¶Mel vero ãt fructus eius mariẽ ꝛ succus ad vtilitatẽ veniũt. sufficiẽtes auferre existẽtes qualitates. Cõcordat ãt ꝛ totꝰ q̃ ſm ptẽ visus sensui. et ſm gustũ. Erit igitur ꝛ h̃ farmacũ siccatiuũ ꝙ de ȝ in tertio gradu: infrigidatiuũ aũt ex secũdo.

D ¶Cõtra vomitum ex calore. spongia intincta in aceto decoctiõis eius ori stomachi superponitur. Cõtra dissinteriaȝ inferioꝝ intestinorũ vicio factã pulu*is eius cũ aqua decoctiõis eiusdei conficitur: ac p clistere iniicitur.

E ¶Fit etiam emplastrũ circa pectinem ac renes ex eiusdẽ puluere ꝛ oui albumine ꝛ aceto. Si vero superioꝝ vicio fiat aqua decoctionis eius vel saltem puluis datur. ꝛ carnes in aqua decoctionis eiusdem decoquentur.

F ¶Cõtra fluxum sanguinis e naribus. medulla sambuci in succo sanguinarie intingitur ꝛ puluere sumach aspersa naribꝫ immititur.

G ¶Cõtra emoptoicã passionẽ e vicio spũalium dragantũ ꝛ gũmi arabicũ p noctẽ cum p̃dicto puluere dimittantur. ꝛ mastix cũ aqua rosaꝝ cõficiatur. Indeq; pillule formentur. quas patiẽs sub lingua teneat: ꝛ paulatim transglutiat.

H ¶Cõtra dissinteriã iteꝝ ex vicio superioꝝ intestinoꝝ puluis sumach i olla cũ anatbasia datur. Suppositoriũ q̃ȝ factũ ex illa vel tali puluere ꝛ anatbasia ↄtra fluxũ valet menstruoꝝ.

I ¶Cõtra pruritũ oculoꝝ ex calore ꝛ humore lauantur oculi ex aqua decoctiõis eius.

Capitulũ. cccclxiij.

sabão

a Apo. Pãdecta. li. dcxiiij. Sabon. id est formicariũ. Latine sapo. Vñ sapo fit ex forti lixiuio ꝛ q̃cũq; pinguedie. Cuiꝰ multe sũt spẽs. Est em̃ spatarenticꝰ: q̃ sic d̃r eo q̃ incidit in spata. ꝛ iste vocatur iudaicꝰ: q̃ iudei lauant sericũ. Et est aliꝰ gallicꝰ. ꝛ aliꝰ muscatus. ꝛ aliꝰ mollis ꝛ niger. ꝛ vocatur sparatencus.

Operationes.

¶Sera. li. ag. c. Sabon. auc. Pauli. Uirtus eiꝰ est q̃ abstergit ꝛ purificat. ꝛ est calida ꝛ vlcerat corpꝰ. ꝛ est fortis in h̃. ꝛ est bonũ ad maturandũ apostemata dura. ꝛ ad tollendũ saniem. ꝛ ad mollificandũ apostemata dura. A

¶Et idem auc. Rasis. Est calida ꝛ vlcerat corpus. ꝛ est fortis in hac operatiõe. Et si admiscetur cũ aliis medicinis calefacit mediocriter. B

¶Ad apostemata maturãda sapo magnũ presidiũ est. tamen cyrurgicis caute vtendum ne nimiũ ante maturationẽ corrodet. C

Capitulũ. cccclxiiij.

Tanacetũ. Dyas. Tanacetũ est species artemisie: que tagetes noiatur. ꝛ est tenera: semen habẽs minutũ: ꝛ vnã bastã foliis plenã. nascitur in locis mediterraneis ꝛ altioribꝫ: florem mellinũ atq; tenuem ꝛ iocundiorẽ. Hec a grecis vocatur tagetes vel tanacetũ. ꝛ aliq̃ eã vocãt athanasiã. vel ſm quosdã ibanasiam.

t

Especie d'artemisia de flor amarela

Operationes.

A ¶Dyaſ. Arthemiſia q̄ tanacetū vel tagetes dr facit ad veſice dolorē ⁊ ſtranguiriā. ſucco dato ex vino. ʒ. ij. febricitātī ex aqua ca. ciatis. ij. potui

B datur hic ſuccus. ¶Tunſa cū axungia ⁊ aceto coxarꝫ dolori medicat̄ ligata vſq; ad tertiā diē.

C ¶Ut infantem hilarem facias incende ⁊ ſuffumiga his. et omnes incurſiones maloꝝ auertet. et hilariorem faciet infantem.

D ¶Gal. Omēs ſpēs arthemeſie ꝯueniūt lapidibus in renibꝰ exiſtentibꝰ. ⁊ ad calefactōes ⁊ extractōes ſecūdiarꝫ. ergo thanacetū.

Capitulū. cccclxv.

t Aſpia. Pandecta ca. dclvij. Mezabarā. id eſt tapſia. quidā dicūt q̄ eſt mezereon. alij dicūt q̄ eſt elacterium.

Operationes.

A ¶Scōm Sera. li. ag. c. Mezabarā. eſt plāta q̄ reperit̄ in India. cuiꝰ cortex exterior hꝫ iuuamētū in medicina in doloribꝰ iuncturarꝫ.

B ¶Et hec qn̄ ponit̄ in fluminibꝰ inebriat piſces Et melior ex eo eſt illa q̄ hꝫ ſubtilē corticē. ⁊ in ſapore eius eſt acuitas parua. ⁊ doſis eius ſimplicis cum zuccaro eſt aureus vnus.

C ¶Platearꝰ. Tapſia in tertio gdu eſt ca. et ſic. p tres annos ſeruat̄. Radix eiꝰ medicine cōpetit vſui. ſꝫ nūq̄ p ſe debet dari. pncipaliter educit p vomitū: ſecundario per ſeceſſum.

D ¶In medicinis vomitus maxime ponitur. ſꝫ teritur. Oportet q̄ terens maxime faciem et oculos cooperiat vt parum aut nihil videat (teſticuloſq; (quia cito inflantur.

E ¶Quod ſi aliqua inflatio euenerit infundatur pannis in aceto. ⁊ fiat inde partis in frigiditate fricatio. Uel idem fiat cum ſucco et trahit. Uirtutem habet humores diſſoluendi. ⁊ ad ſuperficiem corporis attrahendi. ⁊ in groſſam venoſitatem reſoluendi.

F ¶Pli. li. xiij. Tapſiam vocauere qdā ſemen ferule eo decepti. q̄ ferula ſine dubio nō ē tapſia: ſꝫ ſui generis feniculi folijs inani caule. nec baculi lōgitudinem excedente. Semē q̄le ferule Radix candida. inciſa lac emanat. et contuſa ſucco abdicat oīa venenata. Quippe fodientibꝰ etiaꝫ nocet ſi minima aſpiret aura intumeſcunt corpora. facieſq; igneo acri inuadunt. ⁊ ob id ceroto prius illiniunt.

G ¶Quibuſdā tn̄ morbis auxiliari dicūt medici pmixtā alijs. Itē in alopitijs. ſugillatiſq; ac liuētibꝰ. ſeu vena remedia deſint: vt ſcelera cōtrectēt. Sꝫ iſta ptexuerūt noxio inſtrumēto. tātū q; in pudēdi eſt vt venenū ortis eſſe pſuadeant.

H ¶Tapſia eſt in africa vehemētiſſima. Quidā p meſſes caules incidunt. Et in ipa radice excauant q̄ ſuccus cōfluat arefactūq; tollūt. Alij foliū radicem in pila tundunt. ⁊ ſuccum ī ſole coactum etiā in paſtillos diuidunt.

I ¶Idem in libro. xxvi. Ad lichenas vtuntur ⁊ tapſie radice cum melle trita. anguine et argemonia medetur in vino ſumpta.

K ¶Conſtantinꝰ in li. graduū. Tapſia eſt herba ſupterrā ſalicē. i. brachiū. cuiꝰ color rubeus eſt Frondes hꝫ virides aliq̄ntulū colori plumbeo ptinentes. Cortex aūt radicis eiꝰ ruffus. nigredini parū attineos. ſꝫ intus eſt citrinꝰ. Hic cortex medicine ꝯgruit. Calidus ⁊ ſiccꝰ in tertio gradu. Groſſos ⁊ viſcoſos humores attenuat. et valet ſciaticis ac podagricis flegmaq; viſcoſum vbicūq; fuerit purgat. Miſcetur ⁊ medicinis empetiginiō. Morphee atq; ſcabiei. colatiuus eīm eſt ac mūdificatiuus.

L ¶Dyaſcorides. Tapſia dicta eſt eo q̄ in tapſo inſula in primo inuenta eſt. frutex eſt illi feniculo ſimilis. habens folia ſimilia maratro. haſtas tenues in q̄bꝰ ſingulis ſunt capitella ſicut in aneto. flos aūt eſt niger ſiue mellinis. ſemenſq; latū ferule ſimile ſꝫ minꝰ. Radix eſt illi alba ⁊ maior. coriū hn̄s groſſum. ⁊ in odore viſcida.

tapſia

Universidade d
Bib

Succus eiꝰ q̄n colligit̃ colligēs nō ſic ꝯ ventū ſitꝰ. q2 manꝰ ꝛ facies ebuliēt. fitq̃ ei ca. catartica.
M ¶Coriū radicꝭ eiꝰ ꝛ succū ꝛ lachrymū accepta mulſa ſuperiꝰ ꝛ inferiꝰ hoīeꝫ purgat. plꝰ tñ iuſto accepta necē infert. Purgatio ipiꝰ dolorē mitigat lateris. Aſmaticꝭ opitulat̃ his etiā q̄ putridū habēt ſputū medicat̃. Eſt āt dieta eiꝰ cretica eiuſq̄ potio dāda eſt eſcis: aut cotturꝭ ad mixta. Radix eiꝰ ꝛ lachrymū tantā hꝫ caliditatē vt nullā habeat cōparationē.
N ¶Vñ succꝰ eius capiti ſupunctꝰ alopicias emēdat. ꝛ radix eiꝰ viridis infricata idem p̄ſtat. liuores etiam detergit.
O ¶Succus eiꝰ addito libanotide ac cera equipōdere oīa p̄dicta pōt facere. In q̄libet āt loco poſitꝰ nō debꝫ amplꝰ eſſe q̄ꝫ duabꝫ horis. Sed an̄ ꝛ poſt loca fouēda ſunt aq̄s calidis lentigines mūdat. lepras limpidat. puſtulas purgat maxīe mixto ſulphure veteris lateris aut pulmōis dolores curat. Arteticos ꝛ podagricos maxīe iuuat. Nudis locꝭ ipoſitꝰ ea veſtit. ſꝫ fomēto idꝫ facit. hūores etiā de p̄fundo violenter extrahit. ſicq̄ dyaforeſim facit.

Capitulū. cccclxvi.

t Amariſcus domeſticꝰ. Plinius li. xvi. Tamarix eſt arbor craſſiſſima hñs folia nūq̄ꝫ decidētia. ¶Idē li. xxiiij. Tamaricē arbitrant̃ q̄dā eſſe miricē. ¶Aui. In tamariſco eſt ſtipticitas ꝛ apertio ꝛ mūdificatio abſq̄ vehemēti exſiccatione. Et eiꝰ aqua ē abſterſiua ꝛ deſiccatiua. cuiꝰ abſterſio plꝰ eſt eiꝰ exiccatione. ꝛ eiꝰ exiccatio eſt cū ſtipticitate. ſꝫ fructus eiꝰ vehemētioris eſt ſtipticitatꝭ. In tamariſcoꝭ q̄dē eſt ſubtilitas pauca. ꝛ q̄nq̄ꝫ adminiſtratur loco eius viridis galle.

Operationes.

¶Auic. Eiꝰ decoctio embrocat̃ ad pediculos: ꝛ iterficit eos. Et eiꝰ folijs fit emplaſtꝝ ſuper apata fluxa. Eiuſq̄ fumus variolas exſiccat ꝛ vlcera hūida. q̄d ex eo tritū ē. ꝛ eiꝰ cinis ſpargit̃ ſup aduſtionē ignis. Fructꝰ eiꝰ ꝛ cinis vlcera difficilia exſiccant: ꝛ carnē additā corrodunt. A
¶Decoctio folioꝝ eiꝰ cū vino ꝯfert dolori dentiū. ore ex eo colluto: ꝓhibentq̄ corroſionē eoꝝ ꝓprijs fructibꝫ. Iterū eius fructus ſtat loco galle et licij in egritudinibus oculi. B
¶Cōfert itez antiq̄ ſputo tamariſcꝰ. ꝛ ꝓpe fructus eiꝰ. Rami eiꝰ in aceto diſſoluti ꝯferūt ſpleni. emplaſtro ex eis facto. ad ſpleneꝫ q̄ꝫ bibitū vinū in q̄ decocta ſunt folia eiꝰ ac virgulta. C
¶Et ex eius ligno faciunt ſibi ſplenetici vaſa. Deniq̄ confert ſolutioni antique. ꝛ ad fluxuꝫ matricis. ſedeturq̄ in eius decoctione. Bibit̃ q̄ fructus eiꝰ q̄ etiā cōfert morſui rutele. Platearius. Tamariſcus ca. eſt et ſic. D
¶Vinum decoctiōis eiꝰ valet ad opilationem ſplenis ꝛ epatis: ſtranguiriā ꝛ diſſinteriaꝫ. Eſt eñ diureticū. Puluis eius in cibis poſitus ad eandē valet. Frequens eius bibitio in vaſe tali valet ad idē. Cortex maioris eſt efficacie. E
¶Pandecta. li. lxix. Athel vel tharmezit Arabice. Grece nadabar. Latine vero tamariſcus domeſtica. F
¶Sera. li. ag. c. Athel. i. tamariſcꝰ domeſtica. ꝛ eſt arbor multū longa vſq̄ ad celū dura recti linea. folia eiꝰ longa ſubtilia ſtricta. ꝛ nō hꝫ ſpinas. ꝛ ex ligno eiꝰ fiūt parapſides ꝛ inciſoria. ꝛ vaſa alia. ꝛ ipa eſt magna athel. ꝛ grece vocatur nadabar. Et oēs arbores ex quibꝫ fiūt vaſa hmōi noiant̃ nacha. ſed eſt athel aliq̄ntulū arbor rubea quaſi coloris ſcorpionis. G
¶Et idē auc. Dyaſ. Athel eſt ſilis tamariſco ꝛ eſt in babilonia. ꝛ aq̄ infuſiōis eiꝰ ponit̃ in ſief q̄ adminiſtrant̃ habētibꝫ debilitatē viſus. H
¶Et idē auc. Gal. Athel eſt ſpēs tamariſci. et eſt arbor q̄ magꝭ vēto agitat̃ q̄ꝫ arbor tamariſci In ſaporē eiꝰ eſt ſtipticitas ꝛ nō hꝫ florē. et habet fructū rotundū ſic̄ cicer: habenteꝫ colorem cinericiū ad glaucedinē tendentē. intra q̄ ſunt grana pauca inuicē ꝯglobata et iuncta. que nominant̃ grana dulcia. Colligunt̃ in menſe Februarij. eſt calida ꝛ ſicca in p̄mo gradu. Virtu- I

tes illius inuenies in ca. proximo ſequenti.

Capitulū. cccclxvij

Amariſc⁹ agreſtis. Pandecta ca. ccc.
c Caſa arabice. Grece mirica vel brucca
vel mir bi. Latine vero tamariſcus.
Ubi ſciendū q̄ tamariſcus quedā eſt maſcu
lus. ꝛ eſt Arbel. de q̄ in p̄cedenti capitulo dictū
eſt. ꝛ vocat̄ ſimiliter tamariſc⁹ domeſtica. ꝛ q̄dā
eſt femina: ꝛ eſt illa arboꝛ quā cōmuniter nos
vocamus tamariſcum. ꝛ iſta vocat̄ ſimiliter ta
mariſcus agreſtis. ¶ Sera. li. ag. ca. de caſa.
Caſa. i. tamariſcus agreſtis. ꝛ eſt arboꝛ erecta
q̄ naſcit̄ in aquis. ꝛ h̄ȝ fructū q̄ aſſimilat̄ floꝛi
bus. ꝛ eſt ſimilis in flexibilitate ſua viſnec. et il
la ſpēs vocat̄ ab aliq̄bꝫ bruca. Eſt in babilonia
ꝛ in ſeni. Alia tamariſcus q̄ eſt domeſtica que
noīat̄ termezit ſiue arbel. ꝛ aſſimilat̄ agreſti in
oībꝫ p̄terq̄ȝ in fructibꝫ in longitudine. q̄ fru
ctus eius eſt rotundus ſimilis gallis dentatis
ꝛ eſt ſtipticus: ꝛ ponit̄ loco galloꝫ ī medicinis
Et ſciendū q̄ eſt arboꝛ quā ipſe noīat in p̄ece
denti capitulo. de qua dī q̄ eſt arboꝛ magna vſ
q̄ȝ ad celū: q̄ vocat̄ arbel ꝛc. ¶ Gal. viij. ſim. far.
ca. de tamariſco agreſti. In ſapoꝛe ei⁹ eſt ſtipti
citas. ꝛ eſt virtus eius q̄ incidit ꝛ abſtergit. ſed
folioꝫ eius et radicum ꝛ ramoꝫ ſubtilitas eſt
plus ſubtiliatione fructus eius.

Operationes.

¶ Sera. auc. Dyaſ. Radix tamariſci ponit̄ p̄ A
gallis ī medicinis oculoꝫ ꝛ oris. ꝛ eſt ꝯueniēs
ſputis ſanguis. ꝛ potat̄ in fluxu antiq̄: ꝛ cōfert
ycterícis: ꝛ illis quos momordit rutela.
¶ Et q̄n fit emplaſtꝫ cum ea diminuit apoſte- B
mata flegmatica: ꝛ cortex ei⁹ opat̄ ſic fruct⁹ eius
nec plus nec min⁹. ꝛ folia ei⁹ cocta cū aqua et
bibita ipa aqua extenuat ſplenem.
¶ Et q̄n fit cū ea collutio oris ꝯfert doloꝛibus C
dentiū. ꝛ eſt ꝯueniens mulieribꝫ hn̄tibꝫ fluxꝫ
humiditatū q̄n fit ſeſſio in decoctōe ei⁹: ꝛ p̄ijci-
tur decoctio eius ſup̄ illos in q̄bꝫ generant̄ pe-
diculi ꝛ lendines: ꝛ iuuat multum. Cinis ligni
tamariſci q̄n ſupponitur confert habentibꝫ hu-
miditates matricis.
¶ Et idē auc. Meſar ugie. Cinis ei⁹ deſiccat D
oīa vlcera. ꝛ p̄pue illa q̄ fiūt ab aduſtiōe ignis.
ꝛ ꝯfert apoſtematibꝫ frigidis q̄n fumigat̄ cū eo
¶ Et dixit mihi homo fidelis q̄ fuit q̄dam mu E
lier ſup̄ quā apparuit lepra. ꝛ datū fuit ei de de-
coctione radicis tamariſci cū paſſulis ſepe: et
curata eſt. Et nos quidē experti fuim⁹ in mu-
liere alia: ꝛ curata eſt. ꝛ h̄ fuit: q̄ egritudo eius
prima fuit apoſtema in ſplene. ꝛ p̄pter opilatio-
nem eius: que q̄dem fuit cauſa non attrahēdi
melancoliā. ꝛ nō mūdificandi vel clarificandi
ſanguinē. ꝛ fuit cauſa apparitōis lepꝛe ſup̄ eam
Quando ergo reſolutū fuit apoſtema ꝛ opila-
tio p̄pter operationem iſti⁹ medicine: in eo q̄ fuit
de natura ſua incidere ꝛ abſtergere. reuerſe ſūt
ad earum ſanitatem.
¶ Et idem auc. Gal. in li. ſuo ad Glauconē q̄n F
ſcripſit ei ſigna apoſtematis duri in ſplene. q̄
melioꝛ medicina eius eſt cortex radicis cappar̄
ꝛ ſcolopendrie ꝛ cortex tamariſci. ꝛ ſummitates
eius ſi coquant̄ in aceto.
¶ Gal. vij. ſim. far. Q̄n cortex tamariſci coquit̄ G
cū vino ꝯfert ſpleni duro. ꝛ expellit doloꝛē den-
tium. ſꝫ in fructu eius ꝛ in coꝛtice eſt ſtipticitas
nō pauca quouſq̄ virtus eius eſt p̄pinqua vir
tuti gallaꝫ viridiū. niſi q̄ in gallis viis viridi-
bus manifeſtat̄ ſtipticitas ſolum.
¶ Complexio fructus eius tamariſci eſt com- H
plexio inequalis. ꝛ poſſumus ei vti pro gallis. ꝛ
cinis tamariſci quando comburitur habet vir-
tutem deſiccatiuam deſiccatōe forti. ꝛ eſt in eo
abſterſio ꝛ inciſio.
¶ Et idem in eodē li. cap. de mirica. Mirica I
ꝛ tamariſcus abſterſiue et inciſiue eſt virtutis
abſq̄ q̄ ſiccet manifeſte.

K ¶ Plini⁹ ca. de tamariſco. Tamariſc⁹ dome-
ſtica hȝ fructū eandē ſicut ſiluestrꝭ: niſi ꝙ eſt ma
gis ſtiptica ⁊ min⁹ inciſiua ⁊ abſterſiua.

Capitulum. cccclxviii.

t Amarindi. Pandecta ca. dclxvij. Ta-
marindi arabice ⁊ latiñ. Grece oxifoni
tia. Sera. li. ag. c. de tamarindo. Na-
ſcit multū ex eis in ceſarea ⁊ in terris hamen. ⁊
folia ei⁹ ſunt ſicut folia ſilicis. ⁊ deferē ex terris
Indie. Et eſt fruct⁹ coloris rubei. ⁊ hȝ medul-
lā plurimā pl⁹ ꝙ xilocaracta. crocei coloris ad
nigredinē tendēs. ⁊ hȝ melleitatē. ⁊ eſt illud qđ
ex fructu adminiſtrat poſtꝙ egrediūt grana ei⁹.
Et meliores tamarindi ſunt noui. recētes. nō
aridi. ſaporꝭ acerrimi. Et ꝑtus eorū eſt fri. ⁊ ſic.
in tertio gradu.

Operationes.

A ¶ Virt⁹ ei⁹ eſt q̄ laxat colerā ⁊ reprimit acuitatē
ei⁹. ⁊ abſcindit vomitū. ⁊ aufert pruritū. ⁊ doſis
aq̄ eoꝝ poſtꝙ decoquūt eſt lb. ß. ⁊ aufert ſitim.

B ¶ Et idem aucto. Meſuay. Eſt fri. in. ij. mollit
ventrē. ⁊ eſt ſicut pruna. niſi quia eſt ſubtilior
⁊ minoris humiditatis.

C ¶ Paulus capitulo de Tamarindo. eſt frigida
⁊ ſicca in ſecundo gradu.

D ¶ Aui. de virib⁹ cordis dicit: ꝙ ꝯfortat cor.

Capitulū. cccclxix.

t Apſus barbat⁹ ſiue Tapſus barbaſſus
latiñ. grece flōmos. arabice buſuri. Dya
ſco. ca. flōmos. Flōmos. i. tapſus bar-
baſſus. duo ſūt ei⁹ gña. maſcul⁹ ⁊ feia. Una eſt
alba ſcȝ maſcul⁹. alia eſt nigra ſcȝ feia. Maſcu
lus āt folia hȝ oblōga ⁊ anguſta: ⁊ baſtā tenuē
⁊ ſemē tenue. Feia ꝟo hȝ folia cauliculo ſilia:
ſȝ aſperiora ⁊ latiora ⁊ baſtā lōgam cubito vno
albā ⁊ aſperā. flores virides ⁊ albos. ⁊ ſemē ni-
grū. Radix eſt illi dura pollicis groſſitudinē
bñs. naſcit in campis. Eſt alia flōmos agreſtꝭ
ꝟgas bñs lōgas in ſe ⁊ arboroſas. ⁊ folia ſaluie
ſimilia circa virgas ſuas. flores ſuos hȝ auro-
ſos aut mellinos ſic pꝛaſſij. ſȝ folia ſūt illi aſpe-
ra circa terrā ⁊ obrotūda. Eſt alteꝝ genus flō-
mos qđ ligniti⁹ dr̄: aut triallis. folia habēs tria
aut q̄ttuor aut plura. pinguia ⁊ aſpera ⁊ groſ-
ſa. q̄b⁹ multi in lucernis vtunt. ¶ Gal. viij. ſim.
far. ca. flōmos. Flōmos. i. barbaſſus. quedaȝ
eſt folijs alba. q̄dā ꝟo nigra. Et alba q̄dem eſt
maſcul⁹: cui⁹ folia ſūt ſtrictiora. Alia ꝟo femia
cui⁹ folia ſunt maiora. Et vltra has eſt alia flō-
mos agria. i. barbaſſus ſiluestrꝭ nūcupata au
riferꝭ eſt florib⁹ radix pōtica exñs guſtu. ¶ Pli.
ca. flōmon. qđ latini barbaſſum vocāt: fri. ⁊ ſic.
cōplexiōis ē. qꝛ altera ē maſcul⁹ albidiorib⁹ fo-
lijs atꝙ anguſtiorib⁹. altera feia folia latiorib⁹

barbaſco

atq₃ nigr̄. Eſt aliud gen⁹ qd̄ latini herbā lucer
nalē vocant: ab eo q̄ ex ea lucē faciūt. vñ ꝛ luci
bros eam vocāt: eo q̄ lucē p̄beat vmbris.

Operationes.

A ¶Dyaſ. Radices oīs generꝭ ſunt ſtiptice fluxū
vētris vnimod⁹ ipaꝝ dat⁹ cū vino ſtrigit. elixa
tura eaꝝ bibita ꝯquaſſatiōes ꝛ dolores laterū
B tollit. tuſſim mitigat. ¶Dolorē dentiū gargariſ
mo adhibita cōpeſcit. flōmos ſpo q̄ florē h₃ au
roſam capillos inficit. Folia ei⁹ cocta in aqua
ꝛ vt cataplaſma impoſita duricies ꝛ tumores
oloꝝ ſoluūt. maligna vulnera melle ꝛ vino ad
C dito ad ſanitatē ꝑducūt. ¶Aceto ſpo mixto vul
neri bꝫ recētibꝫ ſinglare ꝑſidiū ē. pūctū ſcorpio
nis mitigat. Agreſtis flōmos folia cōbuſtiōi
ꝯpitulāſ. Folia ei⁹ q̄ dr̄ feia cū caricis cōpoſita
memoratis cancris putredinē nō admittit.
D ¶Gal. Radix eius fluxibiles paſſiones iuuat.
Gargariſant āt eam in ore quidā ad dentiū do
lorē. folia ſpo dya forcice ſūt ꝯſtutis. flores eius
capillos purificāt. omniū eñi fo. ſiccatiue ꝛ mo
E derate abſterſiue ſūt ꝯtutꝭ. ¶Pli. Fomentatio
facta ex vino decoctōis ei⁹ valet ꝯ emoroidas
F ¶Ad idē valet ſi an⁹ ex eo tergaſ p⁹ aſſellatōez
G ¶Valet etiā ad tenaſmonē eucariſma ex aqua
decocta: ꝛ ꝯtra fluxū ventris.

Capitulū. cccclxx.

t Ereniabin. Pandecta. dcl xxviij. Tere
niabin q̄dam dicūt q̄ eſt māna: ſ₃ falſo.
imo eſt vt mel albū habens ſaporē manne.

Operationes.

¶Sera. li. ag. c. tereniabin. Tereniabin. i. mel A
roſaꝝ. vñ eſt ros cadēs d̄ celo. ꝛ aſſilaſ melli g
nuloſo ꝛ aggregato groſſis ḡniculis. ꝛ ē noiatū
mel roꝛꝭ. ꝛ plurimū cadit ſup arbores q̄ ſunt in
terra coraſceni ꝛ i oriente. q̄ arbores hñt folia ꝛ
ſpinas virides ꝛ flores rubeos. ꝛ nō faciūt fru
ctū. ꝛ cadit in ea ſtella ſup ſūmitates palmaꝝ.
¶Et ꝯtus ei⁹ eſt eq̄lis mollificatiua vētris. ꝛ eſt B
humectatiua pectoris. ꝛ ꝯuenit calidis naſali
ter. ꝛ ꝑpe q̄ñ ſoluiſ in aq̄ Juiubaꝝ ꝛ prunoꝝ.
¶Et eſt ex eo melius album ꝛ nouum. ꝛ doſis C
eius ab aureis decem vſq₃ ad viginti aureos.
¶Et idē auc. Habix. Sedat inflatiōez febriū D
calidaꝝ: ꝛ aufert ſitim. ꝛ mollit vētrē mollifica
tione mediocri. ꝛ educit colerā cū facilitate. Et
meli⁹ ex eo eſt albū nouū.

Capitulū. cccclxxj.

t Erbentina. Pan. ca. cix. Botin arabice
Grece terebintū vel albotin. latie ſpo ar
bor ḡni viridis. ꝛ ē arbor vñ emanat terbētina.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Sera.li.ag.c.botin. Botin eſt duaꝝ ſpeꝝ.do
meſtica ꝛ ſilueſtrꝭ. Domeſtica.ſ.arboꝛ terbenti
na ē botin ſm ſ̄ritatē vel terebintū.ꝛ ē capinus
cuiꝰ lacrimꝰ ē terebintina.ꝛ ab ea oritꝰ pix ꝛ ra
ſa.ꝛ fructꝰ eius ē ḡnū viride.ꝛ ſilueſtris eſt len
tiſcꝰ arboꝛ i mōtibꝰ naſcēs. Et dixit mihi qdam
arabs. Lētiſci arboꝛ eſt ſic arboꝛ glandiū ma
gnaꝝ: niſi qꝛ ē pulcrioꝛ ſūmitate.ſeꝫ qꝛ ſūmita
tes eiꝰ ſunt ad rubedinē decliues.ꝛ ſūt folia le
nia.ꝛ fructū facit i racemis ſic botrꝰ magnitu
dinis ḡnoꝝ granatoꝝ ſilueſtriū.ꝛ qn̄ maturātꝰ
fructꝰ tūc ſūt rubei.ꝛ folia eiꝰ ſimiliter rubeſcūt.
ꝛ qn̄ fructꝰ pfecte maturātꝰ ſūt vt plurimū nigri
Sciendū qꝛ iſte arboꝛ lētiſci ē arboꝛ q̄ grece vo
catꝰ ſcinꝰ.cuiꝰ gūmi eſt maſtix.ſic apparet in lr̄a
maſtix.folia eiꝰ ſūt ſic folia ſorbi.ꝛ odoꝛ eiꝰ ē odoꝛ
ſtinci. Nā ſtincꝰ vocatꝰ plāta quā nos regnico
le vocamꝰ lentiſcū: incōgrue t̄n̄.ex cuiꝰ fructu
extrahitꝰ oleū de ſtinco. Sꝫ ſcinꝰ ē vere lētiſcꝰ.
ꝛ eſt botin ſilueſtrꝭ. Gal.viij.ſim.far.c. ď lenti
ſco. Echinꝰ.i.lentiſcꝰ.frutex ē ex ꝯſa ſuba re
miſſi calida frute ꝛ terreſtri fri.non multa cō
poſita: ꝓpterea etiā ſtipticat moderate.ſiccat ḡ
in.ij.gradu iam cōpleto vel.iij.incipiente.ꝛc.
Dyaſ.ca.terebinti ſeꝫ domeſtici.folia ſemen et
coriū ſtiptica ſunt ſimili diligētia colliguntur
ſicut ſcinus. Semen eius cacoſtomaticum ē.
Eſt eñ̄ calidum ꝛ diureticum.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Terebintū domeſticū vētrē ſtimulat.
Uino mixto morſib oꝯcurrit.eius reſina eligē
da ē alba ꝛ limpida vitreū hn̄s colorē ꝛ odoreꝫ
terebinti retinēs.vtilioꝛ eſt om̄ibꝰ reſinis.ſcd̄a
poſt iſtā reſinā vtilis eſt reſina ſcini.
B ¶ Tuſſi ꝛ ptiſicꝭ medicatꝰ more electuariꝭ melle
addito toracꝭ vicia cōpeſcit.vētrē mollit erugie
cāpane ꝛ ere vſto.ꝛ calcāto vel nitro adiūcto le
pras corpis purgat. Pus aurium melle ꝛ oleo
mixto detergit.pruriginē nature nō admittit.
C ¶ Profūdas plagas ꝛ vulnera replet.ꝛ purgat
malaxātibꝰ medicamībꝰ neceſſarie miſcetꝰ. Do
lorē lateris ꝓhibet reſina molli.i.pitui ta et co
lofonia q̄ ex loco nomē accepit.hec vt electua
riū data tuſſi medetꝰ.oēs reſine nō ſūt vniꝰ colo
ris. Nā aut albe ſūt.aut mellinū hn̄t colorē.fit
eñ̄ reſina liq̄da de cypreſſo.durioꝛes ꝓo reſine
ſunt ſtrobilina.peſcilina.pituina.ꝛ elatina.
D ¶ Eligēda eſt q̄ fuerit odorate vel limpida ꝛ nō
liq̄da valde: ſꝫ vt cera ſit.ꝛ nō valde fragilꝭ. Me
lioꝛ eſt oīb pituina ꝛ elatina.qꝛ odorate ſunt.ꝛ
thuris hn̄t odorē.peſcilina ꝓo ꝛ ſtrobilina ꝛ ci
preſſina nimiā in ſe hn̄t virtutē. Nā ſcinina eſt
ſilis terbentine.ꝛ id operatꝰ vt terbentina.
E ¶ Yſi. Terebintus eſt arboꝛ generās reſinam
omniū reſinaꝝ pſtantioꝛ ē. ¶ Ambro. Si tere
binti fructꝰ aq̄ miſceatꝰ in olei morē facile tranſ F
fundit. ¶ Gloſa ſup pmū Regū.xvij. Terebin G
tus ē arboꝛ de q̄ reſina lacrime pſtātiſſime ma
nat.vn̄ medicinalis īduſtria diſſoluta ꝯglutinat.
¶ Glo.eccl. Terebintꝰ eſt arboꝛ breuis ꝛ fruc H
tuoſa.naſcitꝰ in ſyria craſſiſſima eſt plenioꝛ q̄ꝫ il
la q̄ de cortice erūpit. Huiꝰ arboꝛꝭ maſcule ſine
fructu ſūt. Feīaꝝ duo ſūt gn̄a. Alterius fructꝰ
rubet lētis magnitudīe.alterꝰ pallet.nec faba
grandioꝛ.odore iocūdioꝛ.tactu reſinoſus.
¶ Pli.li.xij. In cocco īſula naſci creduntꝰ terebi I
ti.florem imbribꝰ decuſſū terre halitu animāte.
¶ Idē li.xiij. Siria terebintū hꝫ.ꝛ ex his ma K
ſcula ſine fructu ē.ſꝫ in macedonia breuis ē ar
boꝛ hec atꝫ fructicoſa.in damaſco ſirie mag ē.
¶ Idē li.xiiij. Terebinti bacce aut lignū recēs L
in muſto decoquūtꝰ.ſicqꝫ vinū efficitꝰ. ¶ Idē li. M
xvij. Reſinā terebintinā (vt fiat pix ſpiſſa) i fer
uēti ſartagīe ponūt: ꝛ hāc ceteris pferūt vt fiat
pix in ſyria terebinto cortices detrahunt.
¶ Idem li.xxiiij. Terebinti folia ꝛ radix collec N
tionibꝰ imponūtꝰ decoctū eoꝝ ſtōachū firmat.
Semē i capitꝭ doloꝛe bibitꝰ in vino.ꝛ ꝯ difficul
tatē vrine vētrē leuiter emollit.venerem excitat
Terebinti folia ſemen ꝛ corium ſtiptica ſunt.
Semen eius cacoſtomachū eſt. Eſt eñ̄ calidū
et diureticum.

Capitulū.cccclxxij.

t Eda. Actoꝛ. Teda eſt arboꝛ picea flāmis ac luminibꝫ apta. Ob quā cauſaꝫ vt eſtimo tranſumpto nomine lampades ſiue faces dicuntur tede.

Operationes.

A ¶ Plinius li. xvi. Sextū genus arboꝝ picem gignentiū eſt teda ꝓprie dicta. abundātioꝛ ſucco ꝙ̃ reliqua. parcioꝛ liquidioꝛq; ꝙ̃ picea flāmis ac luminibꝫ etiā ſacroꝝ grata. Hanc mares dūtaxat ferunt. ⁊ eam quaꝫ ſtacten greci vocant odoris grauiſſimi.

B ¶ Laricis moꝛbus eſt vt teda fiat. hec autē ſcꝫ teda (ſicut ⁊ alia genera que picem ferunt) accenſa fuligine in modica repente carbonem cū eruptionis crepitu expuunt. iaculanturq; longe. excepta larice. ꝙ nec ardet nec facit carbones. nec alio mō vt ignis ꝯſumit̃ ꝙ̃ lapides.

C ¶ Pix liquida in europa e teda coquitur muniendis nauibꝫ: multoſq; alios ad vſus lignum eius conciſum (furnis vndiq; igni extra circumdato) ferro vt in ꝑmis ſudoꝛ cali fluat aque modo. hoc in ſyria cedrum vocatur: eaq; in egypto coꝛpa hominum defunctoꝝ perfuſa ſeruantur. In teda cum humoꝛ manare deſinit ex alia parte coꝛtex ſimiliter aperitur. ac deinde alia. Poſtea vero vt pix eliciat̃: arboꝛ tota ſuccidit̃: ⁊ eius medulla vtitur. Mōtes amat teda ⁊ larix ſicut ⁊ cedrus.

Capitulū.cccclxxiij

t Jlia. Tiliam vocatā dicūt. eo ꝙ vtilis eſt ad vſum teloꝝ nitoꝛe ⁊ leuitate iaculandi. Eſt em̄ id gen⁹ materie leuiſſime ad ſculpturam vtilis.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. xvi. In arboꝛe tilia differūt mas ⁊ femina. Nā in mari materies dura rufioꝛ atq; nodoſa: ſꝫ odoratioꝛ. coꝛtexq; craſſioꝛ ac detractus inflexibilis. Nec fert ſemen nec floꝛem vt femina que craſſioꝛ arboꝛ eſt materie candida precellenſq;.

B ¶ Eſt aūt mirū in hac arboꝛe fructū a nullo attingi animaliū folioꝝ tn̄ coꝛticiſq; dulcem eſſe ſuccum. Inter coꝛticē ⁊ lignū tenues habꝫ tunicas multiplici mēbrana. e quibꝫ euocāt̃ tilie vincula. Tenuiſſimū habet coꝛium ꝓhillire coronaꝝ lemnitis celebres antiquioꝛūq; honoꝛe. Materies teredines nō ſentit proceritate per quaꝫ modica: ſed vtilis. Coꝛtex eſt tilie in vſu magno ſicut abieti ⁊ fago.

C ¶ Canchrin etiā gignit̃ i tilia. vicꝫ pillula vim vrendi habens in medicina. de qua dictum eſt ſupra. Montes ⁊ valles diligit tilia ſic̃ ⁊ abies et caſtanea. Mirumq; qđ euenit tilie vlmo ꝙ̃ euenit. Circum aguntur enim folia earuꝫ poſt ſolſticium. nec alio argumento certius intelligitur ſidus confectum.

D ¶ Idem Plinius. Tilia eſt arboꝛ nobiliſſima eademq; videtur et calidiſſima. Coꝛticē tenuē habet. ⁊ paulo ante equinoctiū vernale germinat ſicut acer lentiſſima. Et ideo ſcutis faciendis aptiſſima quaꝝ plaga ſe ꝓtinus contrahit. Vulnuſq; ſuū claudit. ⁊ ob id ꝯtumaci⁹ ferrū tranſmittit. in quo genere ſunt tilia ⁊ ſambuc⁹ ficus et ſalix ⁊ populus.

E ¶ Idem in li. xvij. Tilia ceraſus ⁊ vitis coꝛticē mittūt. ſed nō vitalē coꝛpi proximū. verū eum ꝗ alio ſubnaſcente expellit̃. ⁊ quibuſdā vt platanis eſt coꝛtex rimoſus. Tilie vero renaſcitur paulominus ꝙ̃ totus.

F ¶ Idem in li. xviij. Solſticium eſtiuale folia tilie vertit ad mille vſus petende. ⁊ eſt confecti ſideris ſignum.

G ¶ Idem in li. xxiiij. Tilia lepras ſedat. Coꝛtex potus in aqua frigida aluum purgat. Imponitur ⁊ collectōibꝫ lacrima ⁊ vulneribꝫ ambuſtis. Humoꝛ in folliculis hui⁹ arboꝛis naſcens cuti nitoꝛē inducit. faciemq; gratioꝛem preſtat. Cauliculi folioꝝ ꝓmo vino decocti tumoꝛes ſanant. Ex libro de naturis reꝝ eodē modo habetur: licet ſub alijs verbis.

Capitulū.cccclxxiiij.

Capitulū.cccclxxiiij.

Titimall⁹ latine. Arabice ꝺencua. Se-
rapion lib. ag. ca. ꝺencua. anc. Dyaſ.
Xencua.i.titimall⁹. Et ſunt eius ſeptē
ſpecies. Quaꝝ vna ꝺ͛ arabice baraſmaſ. Gre-
ce vero caritias vel comites vel comos. Et eſt
maſculus habens v͛gas quaꝝ lōgitudo eſt pl⁹
vno brachio. In quarū colore eſt rubedo ple-
na lacte albo acuto. ꝛ folia ſup v͛gas ipſas: ſi-
milia folijs oliue. niſi quia ſunt lōgiora ꝛ ſtric-
tiora. ꝛ radix ei⁹ eſt groſſa aſpera. ꝛ in ſummita
tibꝫ illaꝝ virgaꝝ ſunt come ſimiles iunco. ꝛ in
ſummitatibꝫ illaꝝ comaꝝ ſunt capitella ſimilia
capitellis illi⁹ ſpeciei: q̄ ꝺ͛ noialis. ꝛ in iſtis ca-
pitellis eſt ſemen. Uirtus ei⁹ eſt laxatiua. ꝛ iſta
eſt camelea. Et eſt alia ſpecies q̄ noiat̃ arabis.
ꝛ grece carſites. ꝛ eſt femina. ꝛ eſt ſimilis plan-
te q̄ ꝺ͛ didomedas. ꝛ habet folia ſimilia folijs
mirti: niſi quia ſunt maiora ꝛ ſtrictiora ꝛ durio-
ra. ꝛ ſunt fetidi odoris: ꝛ habent acutas ſūmita-
tes ſicut ſpinas: ꝛ habet virgas egrediētes ab
vna radice longas circa palmū vnum. ꝛ habet
qḋ ꝓfert omni anno ſimile nuci. Et iſta nux ꝺ͛
vomica: ꝛ mordicat linguā mordicatione forti
Et naſcitur locis aſperis. Uirtus aūt iſti⁹ eſt
ſimilis virtuti ꝑme: niſi ꝙ cōmouet citius vo-
mitū q̄ꝫ ꝑma. ꝛ iſta eſt femina. ꝛ eſt iſta ſpecies
laureole. Et eſt ſpēs alia q̄ ꝺ͛ arabis. ꝛ grece pa-
ralios. ꝛ ei⁹ expoſitio ꝓpe marie eſt illud quod
nominant homines migath ꝛ canſolmias: na-
ſcitur in maritimis locis. ꝛ habet ramos quin-
qꝫ aut ſex aut ſeptem ex vna radice. quoꝝ lon-
gitudo eſt circa palmū vnū rectos: quoꝝ color
tendit ad rubedinē exeuntē ab vna radice. In
q̄bꝫ ſunt folia parua ꝛ ſtricta ꝛ oblōga: ſimilia
folijs lini. in ſummitate ramoꝝ ſunt capitella
amigdalata rotunda: in q̄bꝫ eſt ſemen orobo ſi-
mile coloris varij. ꝛ ſunt ibi flores quorū color
eſt albꝫ. ꝛ eſt tota planta lacte plena. ꝛ iſta vo-
cat̃ latine eſula. Et ſpēs alia q̄ arabice vocat̃
elyoſtropos. grece elyoſcopus habet folia ſimi-
lia portulace. niſi ꝙ ſunt ſubtiliora ꝛ rotūdio-
ra. ꝛ quatuor habet ramulos aut q̄nqꝫ egredi-
entes ab vna radice. longitudo quoꝝ eſt circi-
ter palmū vnū. ſubtiles ꝛ rotundos rubeos et
plenos multo lacte. ꝛ habet in ſummitatibus
ramoꝝ coronam ſimilē corone aneti: in qua eſt
flos: et ſemen eſt ei circa folia. qui ad curſum
ſolis conuertit̃ cum eius reuolutione. Et pro-
pterea ꝺ͛ eliſtropos: ꝛ eius expoſitio eſt aſpici-
ens ſolem. Naſcitur in ciuitatibꝫ plurimum ꝛ
in cauernis iuxta muros. ꝛ iſte cōmuniter vo-
cat̃ a latinis titimall⁹ paru⁹. Unde ꝺ͛: titimal-
lus a tumā qḋ eſt ſol: ꝛ mallos qḋ eſt coma. q̄a
titimallus vertit ſuas comas ad ſolem. Et eſt
alia ſpecies q̄ ꝺ͛ cipariſſias. habet virgas fere
vnius palme lōgas aut plus. quarum color eſt
rubeus: in quibꝫ oriuntur folia ſimilia folijs pi-
ni. q̄ ꝺ͛ calicaris. niſi ꝙ ſunt molliora ꝛ ſubti-
liora et minora. Et vniuerſaliter ſunt ſimilia
eis in ꝑncipio ſui ortus. ꝛ ꝓpterea ſic nominat̃
hec planta: ꝛ eſt plena lacte. Naſcit̃ in locis la-
pidoſis ꝛ ſiccis. Uirtus eius eſt ſimilis virtu-
ti aliaꝝ. Eſt alia ſpēs: ꝛ eſt illa q̄ naſcitur itra
lapides ꝛ ꝺ͛ decodrodes. habet multos ramos.
ꝛ color ramoꝝ eſt rubeus: ꝛ ſuper ſummitates
ramorum ſunt folia mirti ſimilia: ſubtiliora et
longiora parum. et habet ſemen ſimile ſeminī
illius ſpeciei que dicitur caricias: et mod⁹ ope-
rationis ꝛ virtutis eius et forma rpoſitionis
eius eſt ſicut dictarum ſpecierum. Eſt alia ſpe-
cies que dicitur plantaſlos. que habet folia ſi-
milia folijs plante. que dicitur flōmos. ꝛ radix
eius ꝛ flos eius ꝛ lac eius laxat aquoſuꝫ humo-
rem. ꝛ quando teritur ꝛ ꝓijcitur in flumine vel
ſtagno occidit piſces. Et etiā ſpecies ſupradic-
toꝝ lacticinioꝝ quas ſupra diximꝰ faciunt hec.
Eſt alia ſpecies lacticinij q̄ ꝺ͛ pithias ſimilis
ſpeciei q̄ ꝺ͛ cypariſſias que poteſt reponi cum

ſupradictis ſeptem ſpeciebus titimalli. ⁊ pro-
pter h̄ poſuerūt illam inter ſpecies titimalli. ha
bet v̄gas longitudine vni⁹ brachij. ſilēs virgis
lentiſci. niſi q̄ ſunt longiores. ⁊ plene nodis. ⁊
folia h̄z ſtricta ⁊ acuta. i ſūmitate ſimilia folijs
pini. ⁊ ꝓpter h̄ ſic noiat̄. ⁊ habet flores magnos
ad lōgitudinem tendentes. quoꝝ color eſt pur
pureus. ⁊ habet ſemen depreſſum ſimile lenti.
et habet radicem magnam albam et groſſam:
in qua eſt multum lac.

Operationes

A ¶Galien⁹. viij. ſim. far. cap. de Titimallo ſm̄
tranſlationem arabicam. Uirtus omniū illo-
rum lacticiniorum eſt ca. ⁊ ſic. in quarto gradu
Uirtus titimalli eſt laxatiua: laxat flegma et
coleram: et prouocat vomitum.

B ¶Galienus eodem libro ⁊ eodem capitulo ſm̄
tranſlationem grecam. Omēs quidem habēt
acrem ⁊ calidam virtutem predominantē. In-
uenitur autem amaritudo in eis fortiſſima: er-
go omnium eſt opos et frondes.

C ¶Participat vero ⁊ radix predictis virtutibus
ſed non equaliter. Ipſa autē cocta cum aceto
dentium dolores et maxime quicunq̄ corro-
ſis ipſis fiunt curat. Opos vero fortiores ha-
bet virtutes ad foramen dentium. ⁊ alias par-
tes corpis mox vlcerat extrinſec⁹ emplaſtrata
eſt enim ex quarto gradu calefacientium que
cauſticorum diximus eſſe.

D ¶Ita autem et pilos aufert peruncta opos
quia vero fortis eſt miſcetur oleo. ⁊ ſi multoti-
ens hoc fiat tandem radices pilorum perimit.
et nudum eis fit corpus.

E ¶Secundum eandem autem virtutem acro-
cordines ⁊ formicas et pterigia ⁊ tylos tollit.
Abſtergit autem ⁊ emperigines et ſcabies: eo
q̄ abſterſiua ei adeſt virtus propter amaritudi
nem ⁊ fagedenica. ⁊ vlcera carbūculoſa ⁊ can-
croſa. quoniam calefacit fortiter et abſtergit.
Iuuare nata eſt ſi quis in tempore ⁊ menſura
eo vtatur. Atuero et fiſtularum tylos eadem
virtute curamus.

F ¶Hec omnia operantur omēs opi titimallo-
rum ſm̄ genus ſimiliter. debilius vero folia et
fructus operari nati ſunt: quib⁹ ad piſces qui
ſtationarijs aquis vti aſſueuerunt. Citiſſime
enim ab eis inebriati ⁊ ſemimortui facti ad ſu-
perficiem feruntur aque.

G ¶Cum aūt ſunt ſeptē ſpecies titimalli fortior
eſt q̄ caricias nominat̄. quem ⁊ maſculinū qui
dam nominant. ⁊ q̄ in lapidib⁹ naſcit̄: q̄ dicitur
denorodes. ꝯſequenter aūt qui barbaſſo aſſimi
latur ⁊ cypariſſias. deinde paralias. deinde aūt
elyoſtrophos. ⁊ cetera.

Capitulū. cccclxxv.

t Dimus. ¶Yſi. Thimus dr̄ eo q̄ odorē
refert flos eius. ¶Dyaſ. Thim⁹ eſt her
ba omnib⁹ nota. frutex eſt habens folia
anguſta: puſilla ⁊ oblonga. ⁊ in ſummo capi-
tella in ſpecie formicarū in ſe implicata. Eſt em̄
hac humilis ac ramoſa cum duris ramulis et
lignoſis. cui flos eſt purpureus. Et naſcitur in
locis ſaxoſis ⁊ aſperis.

Operationes

¶Plini⁹ lib. xxi. Thimū oportet in flore colligi A
⁊ in vmbra ſiccari. Duo ſūt aūt eius genera can
didum radice lignoſa naſcens in collib⁹. quod
prefertur. Alterū ꝑo nigrius floriſq̄ nigri. vtra
q̄ multū eſtimant̄ ⁊ in cibo ⁊ in medicamētis
oculoꝝ claritati conferre.

¶Dyaſ. Uires h̄z acres ⁊ calefactorias paulu B
lū ſtringētes. ꝓpter qḋ omnib⁹ ſtomachi choza-
ciſq̄ vicijs aptiſſimū eſt medicamen. Bibita
ꝑo cum ſale ⁊ aceto flegma deponit ꝑ ventrem
Elixatura eius addito melle medet̄ orthopoy-
cis ⁊ aſmaticis. lumbricos excludit. mēſtruis
imperat. ſecūdinas deponit. abortū facit.

¶Cataplaſmata tumores recētes ſpargit. ſan- C
guinē coagulatū diſſipat. clauoſq̄ corpis tollit.

addito polline ⁊ macerato cū vino ſciaticis eſt ſalutaris feruens ſuperpoſita. Oculorū q; caliginem detergit cōmeſta.
D ¶ Condituris omnibꝫ neceſſarie admiſcetur.
E ¶ Conſtan̄. in li. g̊duū. Thimū eſt in. iij. gradu ca. ⁊ ſic. Cū ſale ⁊ aceto groſſū flegma purgat. ⁊ viſcoſo flegmati pectoꝝ ſuccurrit. lūbricos expellit. mēſtrua deducit. acuitatem flegmonis de pectore excludit. ⁊ opilationē interioꝝ aperit.
F ¶ Auicen. can̄. ij. Medicine thimi ſemē fortis eſt caliditatis. Prouocat ⁊ extrahit embrionē mortuū. ⁊ ſolutione ſanguinē educit: ⁊ humorē colericū. extrahitq; vermes.
G ¶ Palladi⁹. Thimū in ſeptembri mēſe vltimo cōuenit ſerere. ſed melius plantis naſcit᷑ q̄uis poſſit et ſemine. Agrum diligit apricū: macrū maritimum.

Capitulū. cccclxxvj

t Rifoliū. ¶ Yſi. Trifolion. a grecis triſillū vocat⁹ eſt: eo q̄ ſit folijs trinis p ſingulas annotatōes. ¶ Pli. li. xxi. Folio coronat ⁊ trifoliū. Cui⁹ gn̄a tria ſunt. Niphantes greci vocant. alij aſpaltion. ⁊ maiori folio q̄ vtunt᷑ coronarij. Alterū acuto oxitriphillon. Tertiū ex omnibꝫ minutiſſimū. ⁊ īter hec neruo ſi q̄buſdā cauliculi. vt maratro hippomaratro. myophano. vtunt᷑ ⁊ ferulis ⁊ corimbis. ⁊ edere flore purpureo. Eſt ⁊ in alio genere carū ſilueſtribus roſis ſimilis. ⁊ in his tm̄ color delectat odor a utē abeſt. ¶ Dyaſ. Trifolij genera ſunt q̄ttuor. ſcꝫ odoratū. acutū. partemon. ⁊ leporinū. ¶ Pandecta. capi. cccxxix. Handachuca vel chua. vel cuf arabice. grece lochos vel zbarat vel lotus. Latine ho trifoliū: vel quedā ſpēs trifolij. De qua dicit Dyaſ. ca. de trifolio. ⁊ hꝫ odorē aſpalti. ¶ Sera. li. ag. ca. Handachuca. nominat eū Dyaſ. lochos. id eſt trifoliū. Et eſt duaꝝ ſpecieꝝ. ſcꝫ domeſtica et ſilueſtris. Silueſtris quidē habet ſtipitē longitudinis duoꝝ cubitoꝝ vel brachioꝝ ⁊ plus parū. ⁊ naſcūtur ab ea ramuli multi. ⁊ q̄dlibet habet foliū in extremo. qd̄ aſſimilat᷑ handachuche qui oritur in paludibꝫ. ⁊ dicit᷑ trifoliū. ⁊ habet ſemen ſimile fenugreco. niſi q̄ eſt minus ſatis. Sed ſciendum q̄ illa vocat᷑ a quibuſdā herba flaura vel herba maura. Sed Dyaſ. vocat ip̄m trifoliū. maius domeſtica que naſcit᷑ in ortis. ⁊ eſt queſdam alia q̄ naſcit᷑ ſup aquas. ⁊ maxime in Babilonia. q̄n fluuius irrigat terram. ⁊ eſt herba habens crus ſimile cruri fabaꝝ. ⁊ eſt ſemen album. ⁊ dicūt q̄ extendit᷑ q̄n orit᷑ ſol. ⁊ apparet ſuper aquā. ⁊ q̄n occidit reſtringit ſe ⁊ ſubmergit᷑ in aqua. ⁊ capita eius ſimilant᷑ capitibꝫ papauerum magnoꝝ. ⁊ in capitibꝫ eſt ſemen ſimile geguere ⁊ ſcariole: ⁊ exiccant ip̄m in Babilonia. ⁊ faciūt inde panem. Et hꝫ radicē ſimilem citonio q̄ comedit᷑ cocta ⁊ cruda. ⁊ ſapor decocte aſſimilat᷑ ſapori vitelli ouoꝝ. ⁊ vocat᷑ handa ⁊ heuche. Et Auicen. in. ij. dicit q̄ de eis ſeminibꝫ fit panis.

Operationes.

¶ Sera. auc. Albugerig. Andachucha ſilueſtris conuenit ſtomacho frigido ⁊ groſſe ventoſitati. et aqua eius abſtringit ventrem. ⁊ valet colice paſſioni: ſi ponatur ſup morſum ſcorpionis ſedat dolorem ex eo. A
¶ Et ſi ponit᷑ ſup mēbꝝ in q̄ eſt mordicatio animaliū nō inducit dolorē. ⁊ ſemē eius eſt fortius folio. Et eſt bona dolori teſticuloꝝ. ⁊ p̄ncipio ydropiſis. ⁊ dolori matricis. B
¶ Dyaſ. Trifoliū mai⁹ vel lochos v̄tutꝫ diuretice ⁊ acerrime eſt. ſemen ei⁹ ⁊ folia cū aqua bibita pleureticis ⁊ diſſurijs ⁊ epileticꝫ ⁊ ydropicis in initio ſingulare p̄ſidium eſt. C
¶ Stericis cauſis opitulat᷑. Menſtruis impetrat. omnia p̄dicta ſeminis ipſius. ʒ. iiij. ⁊ folioꝝ. ʒ. v. curant. Folia ipi⁹ cū oximelle accepta morſibꝫ venenatis occurrunt. D
¶ Fe. vt d᷑ tertianis tria folia aut tria grana ſeminis ei⁹ cū vino bibita medicant᷑. E

Capitulū. cccclxxvij.

abre olhos

Ribulus. Dyaſ. Tribuli gña ſunt duo
C ſiccus ⁊ humid⁹. Sicc⁹ hȝ folia andra
gine ſimilia: ſȝ teneriora. haſtas longas
teneras ⁊ porrectas in q̈bꝫ ſūt ſpine. Naſcitur
ãt in locis deſertis. Hūid⁹ ꝟo naſcit̃ in fluminibꝫ
cui⁹ coma ſup aquã extēdit̃ ⁊ folia ſupnatant.
haſtã hȝ i ſūmo groſſaȝ. ad radicē ꝟo tenuē. ha-
bentē in ſe tenuas ſpinas ſic ſpica. Semē duꝝ
eſt ambobꝫ. ſ͛ꝫ⁹ eſt illi frigida ⁊ ſtiptica ⁊ deſic
catiua. Auic. Haſceck. i. tribuli. ſm̃ Dyaſ. due
ſūt ſpẽs q̈ fri. ⁊ ſic. ſūt. Alij ꝟo dixerūt ꝙ eſt cali-
di⁹ ⁊ ſicci⁹ in ṗmo. eſt ⁊ magis ſilē haſceck terre
ſtre. Siluestris q̄dē plurime terreitatis ē. domeſti
cus ãt plurime aqueitatis. Gal. viij. ſim. far. c. de
tribulo. Tribul⁹ eſt ex humida ſuba moderate
fri. ⁊ ſic. nō moderate exiſtit. dn̄at ãūt i terreſtri
q̄deȝ terreū frigidū ⁊ ſtipticū vt oſtendimus. in
aq̈tili ꝟo aq̈ſitas. ⁊ ꝓpterea vtraꝗ ad flegmonū
⁊ oīno ad oēs influxiōes cōpetūt. terreſtres
ꝟo tribuli ſubtiliū partiū exiſtētes.

Operationes

A ¶ Gal. Fructus ei⁹ frangūt lapidē in renibꝫ.
B ¶ Dyaſ. Tribuli faciūt ad inflatiōes ⁊ ad ea q̄
ſupoccurrūt. Uirtus eſt illis ſtiptica ⁊ deſicca-
tiua lepromeris. Etiam oēs tumores ſpargit.
C ¶ Faucibꝫ ⁊ gingiuis impoſiti opitulant̃. mel-
le addito naptas. i. oris putredines tollūt. ſuc
cus eoꝝ nobilibꝫ collirijs miſcet̃. ſemē eoꝝ cal-
culos frāgit ⁊ excludit. Terreni ꝟo ſemē. ʒ. ſ.
bibitū ⁊ impoſitū morſibꝫ venenatis occurrit.
Dato veneno ꝯtrariū eſt vim eius vincendo.
¶ Elixatura ei⁹ ſparſa pulices necat. in flum e D
tracie in ſtirmonia palude. de herba eius equi
herbant̃. ſemē ei⁹ ꝙ dulce eſt cuſtomachū eſt.
¶ Serapiō. Uirtus ei⁹ eſt q̄ ꝓhibet apata ca- E
ne ꝯfirment̃. Et Sera. q̄dē ꝯfert oībꝫ mēbris
ad q̄ fluūt humores. ſed ſemē tribuli agreſtis q̄n
bibit̃ frāgit lapidem renū. ⁊ ambe ei⁹ ſpẽs in-
frigidāt ⁊ ſtipticāt. ⁊ fit emplaſtrū cū eis apati
bus calidis. ⁊ miſcet̃ cū melle: ⁊ curat alcolã et
putredinē q̄ ſūt in ore: ⁊ dolorē gingiuaꝝ.
¶ Et exꝓmit̃ succ⁹ ab eo: ⁊ admiſtrat̃ in oculis F
⁊ ſemen ei⁹ eſt humidū ꝯuenit lapidi renū ⁊ ve
ſice. ⁊ q̄n. ʒ. ij. bibunt̃ de ṗma ſpecie ipſi⁹. et fit
emplaſtrum cū ea ꝯuenit morſui tyri.
¶ Et q̄n bibit̃ cū vino ꝯuenit medicis mortiferis G
¶ Et q̄n decoctio ei⁹ rorat̃ ſup loca vbi abūdāt H
pulices occidit eos. Ille vero qui naſcitur ⁊ di
citur ſandarx in regione badacas datur ab in
colis illius patrie animalibꝫ pro cibo dum eſt
humida herba ipſius.
¶ Et ex ſemine eius faciunt panem. Nam ip- I
ſum eſt dulce et nutrit. Et ſic vtuntur eo loco
panis tritici. Sandarx eſt bonus dolori ve-
ſice ⁊ ſtranguirie. et augmentum magnum fa-
cit in ſpermate.

Capitulū.cccclxxviij.

t Ribuloſa. Ex herbario. Tribuloſa duo
rū generū ē. Alia quippe naſcitur in ortulis.
alia ē agreſtis. cuiꝰ maior eſt efficacia: ꝛ hꝫ folia
portulace ſimilia: ſꝫ maiora. Caules mittit ſecꝰ
terras. in qbꝰ hꝫ quoſdā globulos. duris ſpinis
extantibꝰ angulatos in qbꝰ eſt ſemen incluſuꝫ.
ꝛ habet ꝟtutē ſtipticā atꝗ frigidam.

Operationes.

A ¶ Hec trita ꝛ corpi appoſita feruēs mulcet Tri
taꝗ cū melle oris oris ꝛ faucium curat putredies.
B ¶ Eadem herba cū ſemine decocta pulices ne/
cat. ſi aqua ipſa domus aſpergatur.
C ¶ Huiꝰ ſemine thraces faciūt panes: ꝛ cū vino
potio eiuſdē ſeminis. contra veneni potionem
eſt ſalutaris.

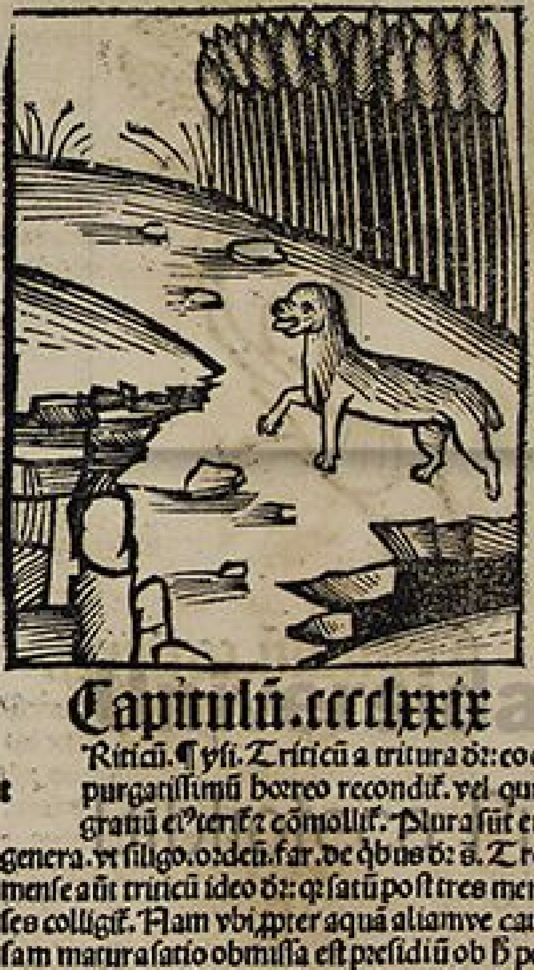

Capitulū.cccclxxix

t Riticū. ¶ Yſi. Triticū a tritura dr: coꝗ
purgatiſſimū horreo reconditꝰ. vel quia
granū eiꝰ tenerꝰ cōmollitꝰ. Plura ſūt eiꝰ
genera. vt ſiligo. ordeū. far. de qbus dr ſ. Tre/
menſe aūt triticū ideo dr: qꝛ ſatū poſt tres men/
ſes colligitꝰ. Nam vbi ꝓpter aquā aliamve cau/
ſam matura ſatio obmiſſa eſt preſidiū ob hoc pe/
titur. ¶ Palladiꝰ li. x. Menſe ſeptembri locis
vliginoſis. aut exilibꝰ. vel frigidis vel opacis:
circa equinoctiū triticū et ordeū ſeri oportet.
dū ſcꝫ ſerenitas conſtat vt ante hyemē conua/
leſcant radices. Idem in li. ij. Menſe ianua/
rio triticum ꝛ far ſeri oportet dū quatuor folio/
rū eſt. Idem in li. vij. In iunio mēſe poſtremo
locis maritimis ac ſiccis et calidioribus tritici
meſſis abſcinditꝰ. Idem in li. viij. Menſe Ju/
lio temperatis locis tritici meſſis explenda eſt eo
more quo dictum eſt.

Operationes.

¶ Yſaac. Triticū eſt cibꝰ ad hūani corpis nutri A
mentū ꝑcipuꝰ ꝛ naturaliter ſile cōplexioni eiꝰ.
Triticū ſcḋm naturā ſui ſubſtāialē in ꝑmo gdu
eſt ca. ꝛ hu. ꝛ ſic. in medio. Panis ex eo factꝰ ca
lidior eſt in ſcḋo gradu. qꝛ calor eiꝰ augmentatꝰ
a calore ignis ꝛ coctione. ſicut ordeū ꝛ faba. cū
in ꝓpria natura ſicca ſunt. ſi in aqua coquātꝰ hu
miditatem aſſumunt. Granum tritici maſtica
tum vel aſſatū apoſtemati qḋ ex rabidi canis
morſu ꝑcingit ſuppoſitū morſum fugat.
¶ Oleum autem de grano factum: ad impetigi/ B
nem ſerpiginem auferendum valet.
¶ Tritici recentis ac noui nutrimentuꝫ paruū C
exiſtit: ꝛ crudū ꝛ flegmaticū. ꝛ inflatiuū. rugitū
ac dolorē lateribꝰ cōmouet. ꝛ in putredineꝫ cito
ꝯuertitꝰ. Aſſatū ad ignē magis nutrit. ventoſi
tatē minus facit ꝛ ſtipticū eſt. In aqua coctuꝫ
grauiſſimū eſt ꝛ inflatiuū digeſtioni durū. ꝛ ru
gitum mouet. humores denſiſſimos generat ꝛ
viſcoſos. maxie ſi granū eſt farine multū hn̄s.
furfuris paꝝ. Si tn̄ bene digeritꝰ multū nutrit
ꝛ mēbra cōfortat. tarde egeritꝰ: vnde dandū eſt
eis q̄ magnis laboribꝰ exercitantur.
¶ Granū factū ꝛ ſimila: ſanguineꝫ laudabilem D
faciūt ꝛ multū nutriunt. Si tn̄ vtantꝰ opilatio
nem epatis faciūt: duriciā ſplenis: lapides i re/
nibꝰ vel in veſica. maxime ſi renes calidi inue/
niantur naturaliter vel accidentaliter.
¶ Auicenna. Triticum mundificat faciem. et E
eius farina ꝛ amilum cū croco eſt medicamen
pani. Sauich tritici ꝛ ordei grauat.
¶ Triticū crudum et etiam decoctū elixatū nō F
mollitū neꝗ fractū. neꝗ coctum. ita vt ſit pulſ
et fractū etiaꝫ ſimiliter quando comeditꝰ gene/
rat vermes. Triticū qꝫ quidē tritū ꝛ puluerisa
tū. ſup morſum rabioſi canis eſt iuuatiuū.
¶ Dya. Triticū vtile eſt recens ac rufum. i. au/ G
roſum. Et qḋ ſicanū vocatꝰ crudū maſticatū
ꝛ impoſitū canis rabioſi morſuꝫ curat. Farina
eiꝰ addito ſucco iuſquiami ꝛ cataplaſmata. ner
uoꝝ reuma cōpeſcit. Oximelli mixta inflatio
nem tollit. Lentigines emendat.
¶ Furfur eius cū aceto coctū lepras minuit. ꝛ H
impoſitū tumores omēs compeſcit. Cum ruta
coctū tumores ſpargit. morſibꝰ venenatis me/
dicatꝰ. Tortionibꝰ calefaciēdo ſubuenit.
¶ Fermentū eius virtutem habet calidā. Tu/ I
mores plantarum ſpargit. Puſtulas minutas
corporis emendat.

K ¶Raſi in Almanſore. Triticū bñ coctū oībꝰ
cibis plꝰ nutrit. ⁊ maxīe ſi cū lacte coctū fuerit.
Cōfert etiā natura calidis ⁊ macris. ⁊ his qui
multū laborāt. vel q̄ augmēto viriū indigēt. ha-
bentes vero diſpoſitiones ꝯtrarias cito venas
replet. et facit arteticum dolorem. ⁊ lapides in
renibꝰ: ⁊ apoſtemata adducit.
L ¶Actor. Triticea q̄z fit ceruiſia. ſic ordeacea ⁊
auenacea. Vñ ceruiſia iuxta yſidoꝝ ē acerere
id eſt a fruge vocata. q̄ potio eſt ex frumenti ſe
minibꝰ vario modo confecta.

Capitulū. cccclxxx.

Ripolion. Dyaſ. c. Tripolion ſm trāſ-
t lationē grecā. naſcit̄ in locꝭ maritimis id
eſt in littoribꝰ ipſis. Folia hꝫ apio ſimi-
lia ⁊ groſſa. haſtā longā duabꝰ palmis: in capi-
te diuiſam. florē de mutare ter in die. nā mane
colorē albū facit. ⁊ aliꝭ horis eū mutat. media
die purpureū. ⁊ ſero feniceū.

Operationes

A ¶Virtus eſt illi calidiſſima. cū vino bibita. ʒ.
.ij. humores aquoſos ventris deponit. vrinam
ꝓuocat. acceptis venenis occurrit.
B ¶Pliniꝰ li. xxi. Tripolion apud grecos herbā
inclitam muſeꝫ ⁊ heſyadi laudibꝰ ad omnia pre
dicantiū vtilem ſuper ceteraad famā q̄z digni
tatis proſus mirā ſi modo vt tradūt eius folia
mane candida: meridie purpurea: ſole occidē-
te aſpiciuntur ferulea.
¶Duo ſunt eius genera. Campeſtre maius. ⁊ L
ſiluestre minus. Folia canis hoīs ſimilia a ra
dice palmo nunq̄ꝫ altiora.

Capitulū. cccclxxxj.

Tormentilla: vel cataphilon. vel poten-
t tilla grece. Arabice buſcke. Latine bi-
ſtorta. Tormētilla eſt herba ſimilis pē-
taphilon. niſi q̄ habet. vij. folia vndiq̄ꝫ piloſa.
⁊ ideo vocat̄ eptaphilon. cuiꝰ radix eſt rubea et
tortuoſa ſimilis galange. ſed nō habet acumen
Flos eius auroſus. ⁊ ipſa iudicatur fri. ⁊ ſic. in
tertio gradu. Sed eſt notādū q̄ eſt ſpēs tormē-
tille hoīs. folia ſimilia lappatio acuto. niſi quia
color folioꝝ ex vno latere eſt celeſtꝭ. ⁊ ex alio vi-
ridis. flos eius eſt rubeus. ⁊ radix rubea. q̄ ab
aliq̄bꝰ vocatur bardana minor. ⁊ ab aliquibꝰ
lappa minor. Virtus eiꝰ in omnibꝰ ſicut ſue
ꝓme ſpeciei: ſed remiſſio.

Operationes.

Universidade do

A ¶Tormẽtilla hꝫ ṽtutẽ ꝯſolidãdi ⁊ cõfortandi
ꝯceptũ. Cõtra diſſuriã detˀ puluis tormẽtille
B cũ ſucco plãtaginis. ¶Ad ꝯſtringẽdũ mẽſtrua
fiat fomentũ ex aq̃ pluuiali decoctõis pulueꝛ
eius. vel ex duabꝫ partibꝫ eius ⁊ vna ſpice: fiat
puluis q̃ aſpergatˀ ſupra ventrẽ: ipo pus melle
C calido emplaſtrato: ⁊ iuuat conceptũ. ¶Ad cõ
ceptũ iuuãdũ fit emplaſtꝛ ex puluere eiꝰ ⁊ alijs
ſpeciebꝫ aromaticꝫ. Puluis eiꝰ vulnera ꝯſolidat
D ¶Contra vomitũ ex debilitate ⁊ furore colere
puluis eius ꝯficiatˀ cũ albumine oui: ⁊ coquatˀ
ſuꝑ tegulã ⁊ detˀ patienti.

Capitulũ.cccclxxxij.

Turbit arabice. Latie ⁊ grece caritami
t on. Sera.li.ag.ca. Turbit.auc. Dyaſ.
Turbit eſt plãta q̃ naſcitˀ in littore ma
ris. in locꝫ ſcꝫ q̃ mare coopit qñ creſcit. qñ vero
eſt tranquillũ nõ tangit ea. non eñi naſcitˀ intra
aquã nec multũ lõge ab ea. ⁊ niſi qñ mare tur
batˀ ⁊ creſcit nõ tãgit ea. Habet folia ſimilia fo
lijs plãte q̃ de araſatꝫ. niſi qꝫ ſũt groſſiora eis. et
hꝫ ſtipitẽ duobꝫ palmis lõgũ diuiſũ in ſũmitate
Et q̃dã dicũt qꝫ flos eiꝰ mutat colorẽ ſuũ ter in
die. qꝫ in mane eſt albꝰ: ⁊ in meridie declinans
ad purpureũ colorẽ. in veſpis ṽo fit rubeꝰ. Ra
dix ṽo eiꝰ eſt odorifera alba. que qñ maſticatˀ ca
lefacit linguã. Et idem aucto. Galˀ trãſlatione
olbarith. naſcitˀ in littoribꝫ ⁊ arenis. Et virtus
eius eſt calida ⁊ ſicca.

Operationes.

¶Sera. Turbit laxat ⁊ mundificat ventrem. A
Et melius ex eo eſt illud quod cum euellitur ⁊
radix eius a terra auferˀ cortex eius ſtatim et
abijcitur groſſus quod eſt intus.
¶Et ex corticibꝫ eiꝰ melioꝛ ẽ ille q̃ eſt vt calamꝰ B
gũmoſus ⁊ albꝰ. ⁊ volumꝰ ipm frãgere cito frã
gitˀ. ⁊ nõ accipiatˀ illõ turbit qđ eſt tortuoſum.
Turbit eſt calide ⁊ ſicce cõplexiõis in.ij. gdu.
¶Et idẽ auc. Aben meſuay. Et melioꝛ eſt ille C
ſubtilis ligni. ⁊ ꝓprietas eiꝰ eſt laxare viſcoſum
flegma. vex ipm dimittit debilitatẽ i ſtomacho
ꝓpter abominationẽ ſui ſaporis. Rectificatio
eiꝰ eſt ꝯficere ipm cũ oleo amigdalaꝝ dulcium.
Doſis eiꝰ a ʒ.i. vſqꝫ ad.ij. Et oportet qꝫ adhi
beatˀ ſolũ. ⁊ ipm quidẽ eſt bonũ hũoribꝫ ſciatice
Et educit eos ⁊ laxat humores groſſos.
¶Et idẽ auc. Habix. Meliꝰ ex eo ẽ albũ in co D
lore ſuo: ⁊ qđ in figura eſt ſic calamꝰ argẽteus:
⁊ pulpa calami eſt ſubtilis ⁊ cito frangitˀ. non
exiſtẽs groſſũ neqꝫ graue. ⁊ qñ teritˀ eſt cõtritio
eiꝰ facilis. ⁊ eſt albũ qñ eſt citrini.
¶Illud ṽo qđ nõ eſt tale: nõ eſt alicuiꝰ bonita E
tis. Et turbit qñ tranſiuerit tempꝰ multũ ſuꝑ
ipm: fiunt in eo ṽmes ſic in alijs lignis. ⁊ debi
litatẽ in virtute ſua. Et ſignũ eius ſuꝑ hoc eſt
qꝫ apparent in eo foramina ac ſi eſſet foratũ acu.
⁊ turbit q̃dẽ laxat flegma laxatione leui
¶Et rectificatio eiꝰ eſt iſta: qꝫ fricas corticẽ eiꝰ F
donec ꝑuenias ad albũ eiꝰ. ⁊ poſtea tere ipm et
cribra ipm ꝑ cribrũ tenue. ⁊ ſi ponis ipm i me
dicinis laxatiuis ſic in pillulis ⁊ decoctiõibꝫ:
cribra ipm. ꝑ cribrũ ſtrictiore ſit ei aliqua groſ
ſicies ne adhereat villis ſtomachi.
¶Et ꝯuenientior modus rectificatõis eiꝰ eſt: qꝫ G
ꝯficiatˀ cũ oleo amigdalaꝝ amaraꝝ poſtqꝫ fue
rit trituratũ ⁊ cribratũ. Et ſi vis exhibere ipm
habentibꝫ flegma viſcoſum tenax: tere ſubtili
ter ⁊ cribra vt ipſum non adhereat ſtomacho:
⁊ expellat ipſum flegma.
¶Paulꝰ c.ð turbit. Turbit ẽ ca. ⁊ ſic. in.iij. gdu H
¶Johãnes meſue. Turbit eſt radix cuiuſdaꝫ I
herbe: cuiꝰ folia ſũt ſimilia folijs ferule minoꝝ.
et eſt ex habẽtibꝫ lac. Et eſt ex eo ſiluestre ⁊ do
meſticũ. ⁊ magnũ ⁊ paruũ. Et adhuc ex eo aliõ
albũ: ⁊ aliud citrinũ. ⁊ aliud nigrum.
¶Electio. Quod in locis naſcitur ſiccioribꝫ: K
⁊ gũmoſiꝰ ꝓpter ſpiſſitudinẽ lactꝫ eiꝰ. Contra
riũ ṽo: e cõtra declinat a ꝓprietatibꝫ bonis. que
ſunt ſeptẽ ſꝫm qđ ſapiẽtes ſcripſerũt. ſcꝫ vt ſit al
bum ⁊ vacuũ arundinoſum ⁊ gũmoſum: ⁊ ſit
cortex eiꝰ cinericiꝰ ⁊ planꝰ. ⁊ ſit recens ⁊ facile

frangibile. Citrinū ꝟo malū eſt. ⁊ nigrū peius groſſum eſt nō bonū. ⁊ ſubtile tenue ſubtiliter.
L ¶ Eſt ei debile antiquū malū. ⁊ qḋ ē criſpi corticis hñs interiꝰ cū frangit ſic neruos. eſt ſilueſtre malū. ⁊ qḋ nō eſt gūmoſum eſt debilius et ventris cōturbatiuū. Et tua intereſt vt cognoſcas adulteratū ex eo qḋ fit cū ſup linitione in extremitatibꝫ eiꝰ ex gūmi diſſolutōe. Et cognoſcit eo q̄ i fracturꝫ ipiꝰ eſt ſine eo. ⁊ nimis recēs eſt ꝯturbatiuū ⁊ ſubuerſiuū viſcerꝫ.
M ¶ Antiquū ꝟo debile: mediocritatē tñ habens eſt eñ qḋ eligit. Cōplexio ⁊ ꝓprietas ca. eſt in iij. gdu. Et eſt reſolutiuū attractiuū attractiōe mediocri generās ventoſitatē ⁊ ſubuerſionē et nauſeā. ⁊ acquirit ex vſu eius exiccatio i corpe euacuat eñ humiditates ſubtiles.
N ¶ Rectificatio. Tria ſūt corrigibilia in ipo. eſt eñ debilis opatōis ⁊ tarde. ⁊ nocet ſtomacho faciēs ſubuerſionē ⁊ nauſeā. ⁊ acq̄rit vſus eius corpi exiccationē nauſeā ⁊ eſtuationem.
O ¶ Rectificatores ꝟo eiꝰ in primis abradi ſuſſerunt corticē eius donec appareat albū ipſius ⁊ corrigunt de q̄ dictū eſt. Primo admiſtrādo aliq̄d fruitus acute vigorans ipm in operando ⁊ ex rebꝫ ipm maxie ꝯfortantibꝫ eſt zuccarū.
P ¶ Ipm eñ ſigillat ei ꝓprietatē mirabilē vt educat humorē groſſum ⁊ viſcoſum. etiā a remotis cū facultate. ita q̄ etiā a iūcturꝫ ⁊ anchis ⁊ a locis ꝓfūdis ⁊ diſtātibꝫ. ꝑ ſe ꝟo nō facit illḋ: imo educit de flegmate qḋ ſubtile: ⁊ relinq̄t groſſū. ⁊ ħ tarde opat: ⁊ corrigūt qḋ ſcḋo dictū eſt. admiſcendo eis ex medicinis ſtomaticꝫ. ⁊ ex rebꝫ lenibꝫ ⁊ ſedātibꝫ agitationē in eo ſic eſt maſtix ⁊ gallia aromatica. ꝓpe ſic zinziber ⁊ piper lōgū ⁊ ſilia. ⁊ emēdat qḋ vltimo de eo dictū eſt. ſicut dicit Alcanzi: vt miſceat oleū amigdalarꝫ. aut ꝯiungat cum amigdalis. aut cū zuccaro.
Q ¶ Et dixit Ruffus. Adminiſtratio ipiꝰ cū ſtipticis remouet hoc ab eo.
R ¶ Et dixit iudeꝰ. Ipm cū ꝯfectōe d̄ citonijs aut rob ipiꝰ cū medio pōderis eiꝰ ex zinziberi et duplo pōdere ipiꝰ ex amigdalis eſt ſolutiuū bonū.
S ¶ Inq̄t Hamech. Et ſiūt trociſci ex eo ⁊ duplo pōderis eiꝰ ⁊ florꝫ violarꝫ. ⁊ medio pōderis eius ex zuccaro. et fit ſolutiuū ſine moleſtia.
T ¶ Et inq̄t Iohānicꝰ. Accipe dactilorꝫ infuſorū in aceto die ac nocte ptes. c. penidiarꝫ. ptes. l. amigdalarꝫ purgatarꝫ. ptes. xxx. turbit. ptes xxxv. ſcamonee. ptes. xij. zinziberis. piperꝫ longi folio rꝫ rute ſiccorꝫ ana ptes. iiij. eorꝫ fiat permixtio bona. ⁊ cōfice cū melle deſpumato. Eſt eñ medicina mirabilis.
V ¶ Inq̄t filius Zezar. Medicamen de turbit qḋ elegi in egritudinibꝫ in qbꝫ vſus eius eſt neceſſariꝰ. Accip. turbit ptes. x. zinziberis partes. v. Zuccari ptes. xx. ⁊ q̄nq̄ addit maſticis. ʒ. iij. et alia ſm intentiones alias.
X ¶ Et dixit iterꝫ. Infundant turbit in ſucco cucumeris aſinini die ac nocte poſtq̄ raſus fuerit eius cortex: ⁊ exiccet. eſt eñ vltimū ad egritudies iuncturarꝫ. Turbit aūt de trituratiōe ⁊ ꝯtritiōe ſuſtinet oē qḋ ē mediocre. Nocumētū aūt eius expellit aqua mellis ca. ⁊ eq̄ ſimiliter zuccari ru. cum oleo amigdalarum.
Y ¶ Iohānes meſue. Turbit ꝯfortatū ſolutione educit hūores flegmaticos groſſos ⁊ viſcoſos a remotꝫ. ⁊ ꝓpic a iūcturis. ⁊ ipm q̄dem mūdificat pectꝰ a flegmate groſſo putrido. ⁊ ipſum quidē mūdificat ſtomachū et expellit ſupfluitates ab eo adherentes in villis eius.
Z ¶ Et valet ad dolorē iūcturarꝫ. ⁊ eiꝰ vſus pſeruat a lep. ⁊ ab infectiōibꝫ flegmaticꝫ ſic eſt morphea ⁊ baras. ⁊ eſt medicina febriū flegmaticarū bona. Hij āt q̄ ſumūt ipm timeāt auſtrū et abhorreant piſces. Doſis eiꝰ ꝯtriti eſt a. ʒ. i. vſq̄ ad. ij. ⁊ eiꝰ decoctio a. ʒ. ij. vſq̄ ad. iij.

sidade do
ca de Braga

Capitulū. cccclxxxij.

t Tubera. Pādecta ca. cccxvi. Hamech ara. grece kamaket vel kamachet. latine

vero tuberi. ⁊ eſt fung⁹ quidã. Et quidã vocant
ipm fungũ veſcenũ. Sera. li. ag. ca. Hamech.
auc. Dyaſ. Hamech eſt radix rotunda nõ hñs
folia nec tyrſum. color eius eſt rube⁹. ⁊ repit̃ in
vere. ⁊ comedit̃ crudus ⁊ coct⁹. Et idem aucto.
Gal. Subſtantia eius eſt terrea multũ admi-
ſcetur ⁊ parũ ſubſtãtie ſubtilis.

Operationes.

A ¶ Gal. in li. de chimis. Kameket gñat groſſuȝ
hũorẽ: ⁊ nõ eſt multũ mali chimi. Et dixit in li.
venenoꝝ ꝙ gñat ſtranguiriã ⁊ colicã: ſilr faciũt
fungi. Et meli⁹ eoꝝ eſt illud qđ repit̃ in arena
B hñs paucã aquã. ¶ Auic. li. ij. ca. tubera. Sũt
ex ſuba terrea plus ⁊ aquea minus. ⁊ in ipſis eſt
aereitas ⁊ ſubtilitas pauca. Melioꝛa eoꝝ ſũt
arenoſa illa in ꝗbꝰ nõ eſt odoꝛ malus: ⁊ q̃ ex eis
ſunt ſicca deterioꝛa ſũt hũidis. ſũt groſſa valde.
⁊ gñant hũorẽ groſſuȝ melãcolicũ. ⁊ ſũt dure di-
geſtiõis. ⁊ tyriaca eoꝝ eſt vinũ purũ ⁊ ſpẽs con
C dictes. ¶ Almãſoꝛ tractatu. iij. ca. de tuberibꝰ.
Tubera fri. ſunt ⁊ groſſa. flegma q̃ȝ generant
crudũ. q̃ aũt ex eis ruboꝛẽ habẽt mala exiſtunt
q̃ȝ multa comeſtio colicã generat: nec etiã abſ-
D q̃ȝ calidis ſũt edenda cõdimẽtis. ¶ Yſi. Tube-
ra eſt oleris ſpẽs quã tumoꝛ terre prodit. eaq̃ȝ
E cã illi nomẽ dedit. ¶ Pli. li. xix. In reꝝ miracu
lis (vt iã dictũ ẽ ſup⁹) maximũ eſt aliq̃d naſci
vel vitiere ſine vlla radice. Tubera vocãt hec
vndiq̃ȝ terra circũdata. nulliſq̃ȝ fibris aut ſaltẽ
capilla mẽtȝ nixa nec vtiq̃ȝ exuberãte loco in q̃
gignũt̃ aut rimã agẽte nec ipa coherent terre.
F ¶ Auic. Tarde digeſtiõis ſunt ⁊ grauãtia ſto
machũ: ⁊ ſũt groſſi chimi. Gal. tñ in q̃daȝ loco
dixit ꝙ nõ ſunt mali chimi.

Capitulũ. cccclxxxiiij.

Thus. yſiđ. Thus a tundẽdo dictũ eſt
Eſt aũt ſucc⁹ aromatic⁹ quẽ arboꝛ arabie
in modũ amigdale fundit albũ et ma-
ſticatiõe reſolutũ velut in puluerẽ. ⁊ cũ frangit̃
intus pigue eſt. Igniq̃ȝ appoſitũ facile ardeſcit
Et appellat̃ apud nos maſcul⁹: eo ꝙ ſit natura
rotundũ in modũ teſticuloꝝ. Reliquũ ꝟo pla-
nũ ⁊ pene ſcabroſũ min⁹ optimũ. Adulteratur
aũt admixta reſina ſiue gũmi: ſȝ ꝓpetate ſua di-
noſcit̃. Nã thus igni impoſituȝ ardeſcit: reſina
fumeſcit. Gũmi ꝟo calefactũ liqueſcit. ¶ Dyaſ.
Thus lachrimũ eſt arboꝛis q̃ grece liban⁹ đr.
De q̃ ſup̃ de O. ca. cccxvij. dictũ eſt. Qđ q̃dẽ
de arabia affert̃ candidum. Qđ aũt de India
ſubrufum. ſed vtrũq̃ȝ maſculũ eſt. ⁊ tertiũ valde
minutũ: qđ mann⁹ đr vel mãna thuꝛ. Adulte-
ratur autẽ thus maſculũ picinia. i. pinali reſi-

na ⁊ gũmi cõmixto. Sed in hoc deprehendit̃
ꝙ nõ talem odoꝛem emittit. Gloſa ſup Eccle-
ſiaſticũ. Thus bis in anno colligit̃. In autũ-
no ſcȝ ⁊ in vere. Sed in autũnali collectione
ꝑparat̃ inciſo cortice in eſtatȝ feruoꝛe. Inde
proſilit ſpuma pinguis que cõcreta denſatur
niſi loci natura poſcat tegere palma incipiẽte.
Quod in arboꝛe heſit ferro depecitur. ideo coꝛ
ticoſum videtur. Puriſſimũ hoc eſt thus candi
dum. Secunda vindemia ꝑparatur in hye-
me inciſis corticibꝰ. Rubrum hoc erit nec com
parandum priori. Nouelle arboꝛis veteris eſt
odoꝛatius quod ex eo pepẽdit rotũditate gut
te maſculum vocatur.

Operationes.

¶ Raſis. Thus eſt ca. ⁊ ſic. Carnem in vulne A
ribus creat. Uentrem ac vomitũ arcet. intelle-
ctũ acuit. De qua tñ ſi multa ſumatur q̃ntitas
ſanguinẽ adurit ⁊ amentes ⁊ vigilantes efficit
Tremoꝛi coꝛdis auxiliatur.
¶ Dyaſco. Thus valet ad zernas ⁊ araneas ⁊ B
cõbuſturas ⁊ ſquaſſationes. ⁊ ad aurũ mãma
rũq̃ȝ doloꝛes ⁊ intraneoꝝ tumoꝛes. Uerum ſi
a ſano bibitũ fuerit maniã vel etiam moꝛtẽ in-
currit. Poꝛro manna thuris eligenda eſt alba
mũda. fruſta hñs minuta. cuius virtus oliba-

no ſimilis eſt. ſed paulo fortior.
C ¶ Deniq₃ tumores oculorum et reuma ſuſpēdit. oculorūq₃ vulnera medēdo limpidat. Simili modo facſum⁹ ſtorac₃ ac myrre. q₂ ſiles ſūt: et fere vna eſt.
D ¶ Cōſtan. in li. graduū. Thus ē ca. et ſic. in. ij. gra. calefacit et ōſtipat. viſū clarificat. recētia vulnera ſolidat. fluxū ſanguis vbicūq₃ ſit ōſtringit.
E ¶ Peſſima vlcera in ano vel in alio loco naſcētia. ſi ſuperponat̄ cum lacte temperatū dilatari nō permittit: et groſſum flegma diſſoluit. Memoriam quoq₃ corroborat.
F ¶ Item maſticatum cum origano vel ſtaphiſagria diſſoluit flegma a capite extrahendo.
G ¶ Et lingue grauedinē alleuiat. cū ſepo anat₃ tempatū ad vulnera deſiccāda ſit optimū.
H ¶ Valet etiā ad vulnera ꝓpter adustionē ignis facta. Cum ſapa diſſolutum et auribus inſtillatū mitigat dolorem earum.
I ¶ Macer. Thus calidum ſiccūq₃ gradu dixere ſecundo. Lumina clarificat lacticinio ſi ſoluitur oui. Cōtritū vel femineo cū lacte tepenti.
Acri cum vino tritum pice lacteq₃ mixtis.
Uulnera precipue curare recentia dicunt.
Pingui porcino mixtū medicabitur vſtis.
Admixtum melli pannaricia decuit vnguis.
Thus bene cōtritū. vinoq₃ tepento ſolutū.
Affirmat auri multū prodeſſe dolenti etc.

Fu, valeriana

Capitulū. cccclxxxv.

Valeriana. Fu arabice. Grece lichinis. Latine vero maranella. Valeriana: herba gatte. herba benedicta amantilla. genicularis antilla. ſiſtar valentina. ſerpillum maius.
¶ Serapion libro aggregatoris capitulo Fu. auctoritate Dyaſcoridis. Fu eſt ſpica ſilueſtris habens folia ſimilia folijs herbe que dicit̄ grece yposellinum. vel yſopellinū. et habet ſtipitem vnius brachij longitudine aūt amplius. cui⁹ color declinat ad purpureitatem. et eſt interius concauus et nodoſus. habens florem in figura ſimilē narciſco. niſi q₂ eſt minor eo. ſ₃ in albedine eſt ſicut ille. et eſt in eo parū purpurei coloris. et illud quod eſt inferi⁹ eſt groſſius q̄₃ qd eſt ſuperius. ſicut ſpica frumenti. Radix eius ſubruſa in modum paruuli digiti. et ingrediuntur ab inferioribus eius come inuolute ſic ſquinantum. et elleborus niger. et ſunt inuicem adherentes. quarum color vergit ad albedinem. et habet odorem bonum. et eſt aliquantulum i cade odore nardi cum pauca pinguedine. Et qd de ipſa adminiſtratur eſt radix eius cū comis ſuis. ¶ Galienus. viij. ſim. far. capitulo Fu. ſm tranſlationē₃ grecam. Fu. id eſt valeriana aromatica quodāmodo eſt huius herba nardo ſimilis ſm virtutem: ſed ad plurimu₃ deficiens. Et idem eodem libro ſm tranſlationē arabicā. In radice ipſi⁹ plante eſt aromaticitas. et virtus eius aſſimilatur virtuti ſpicenardi. et eſt ca. in. ij. gradu. et ſicca in fine eius.

Operationes.

¶ Dyaſ. ſm trāſlationē noſtrā Fu. id eſt valerianā. Multi nardū agreſtē appellant. Naſcitur in ponto. Folia h₃ ſimilia elleboro: vel ſilia yposellino: ſiue apio ſiluatico. Haſta eſt illi lenis et mollis ſubpurpurea et nodoſa creſcens de terra cubito vno aut ampli⁹. Flores ſimiles h₃ narciſco in figura. niſi q₂ eſt minor eo: ſed ſimilis in albedine. radix eſt illi in robore digiti minoris ſilis iunco. aut elleboro nigro colore ruffa cū odore grato. ex qua alie creſcūt parue implicate ſunt elleborus niger. A
¶ Plini⁹ capitulo fu. Fu genus eſt herbe odorate: in ponte naſcitur per interualla: nodos habens et flores albos minores q̄₃ narciſcus. que habet folia ſimilia apij ſiluatici. tyrſum ruſum mollem et cauū ac leuē. Radix ei⁹ ſubruſa in modum puſilli digiti. ex qua alie creſcunt minores implicate. vnde equalis eſt virtutis ſpice. ſ₃ plus ꝓuocat vrinam. et eſt calida in tertio. ſicca in ꝓncipio ſecundi. eſt feruentis virtutis B

et mictualis.
C ¶Paulus capitulo fu. Fu ca. eſt ⁊ ſic. in ſcḋo
gradu. Radix eius in medicina ponitur. vir-
tutem habet diureticam.
D ¶Gal. ſm̄ trāſlatiōẽꝫ ara. Fu ꝓuocat vrinam.
E ¶Dyaſ. Fu feruētis eſt ꝟtutis et mictualis. cu
ius elixatura facit ad lateris dolorē. Mēſtrua
incitat. antidotis miſcetur.
F ¶Paulus. Contra ſtranguiriam ⁊ diſſurriam
detur vinum decoctionis eius. Herba etiam
decocta ⁊ ſuppoſita vrinam prouocat. ad dige-
ſtionem confortandam ⁊ dolorem ſtomachi ex
frigida cauſa detur vinum decoctionis eius:
⁊ ſeminis feniculi vel maſticis cum ſucco ali-
cuius herbe diuretice.
G ¶Contra vicium pectoris detur vinū decocti
onis eius: vel ſuppoſitorium ex bombice intin
cta in confectione facta ex puluere eius ⁊ oleo
muſcellino vel cōmuni. Contra opilationem
ſplenis ⁊ epatis ex frigida cauſa: vinum detur
decoctionis eius.
H ¶Yſidorus. Fu eſt herba: in ponto naſcit᷑ fo-
lijs oleaſtro ſimilibus. Platearius. Fu eſt her-
ba que alio nomine dicitur faleriana. in ſecū-
do gradu calida ⁊ ſicca. In eſtate radices eius
colliguntur et ad ſolem exſiccantur. ac ꝑ trien-
nium in efficacia multa ſeruantur. Radix tm̄
in medicinis ponitur. Eligenda eſt illa que ſo
lidam intus habet ſubſtantiam et nō perfora-
tam. que cū frangitur non pulueriza᷑. Habet-
qꝫ virtutem diureticam.
I ¶Vinum decoctionis eius datur ꝯtra ſtran-
guiriā ⁊ diſſurriā. Herba etiā ipa in vino cocta
⁊ ſuppoſita ꝓuocat vrinam. ⁊ ad ꝯfortandum
digeſtionem. ⁊ ad dolorem ſtomachi ex frigida
cauſa vel ventoſitate. Datur vinum decoctio-
nis eiꝰ ⁊ ſeminis feniculi vel maſticis cū ſucco
alicuius herbe diuretice.
K ¶Cōtra vicium pectoris ex frigida cauſa da
tur vinum decoctionis eius vel aqua. Ad ſu-
perfluitatem matricis mūdificandā fit ex ea fo
mentū vel etiam ſuppoſitorium.
L ¶Auicenna. Fu. Folia eius ſunt ſicut folia
apij. Et crus eius vnius cubiti plus planum
et tenerum. cuius ſupremum eſt digiti groſſitu-
dini proximum ac purpureum. nodos habēs
⁊ florem ſicut narciſcus. vel maiorem. In albo
etiam ipſius eſt quaſi purpureum. Inferiꝰ in
radice ſua emittit ramos. Et in ipſa radice eſt
odor aromaticus.
M ¶Confert dolori lateris: vrinam prouocat ſi
bibatur. ⁊ eius decoctio ꝓuocat menſtrua: plꝰ
etiam ſpica.

Capitulū. cccclxxxvj.

Erbena. yſid. Verbena: ſiue verſiena. orgebā
v dr̄ qſi pura. ſꝫ a grecis gerebotanea no
men accepit. eo ꝙ remedijs ac ligamētis
hominū ac purificatiōibꝫ ſacerdotū a gētilibꝫ
apta ꝓbata eſt. vn̄ ⁊ pōtifices illā appellabant
ſagmen qſi ſancimen. ¶Pli. lib. xxv. Nulla tm̄
romane vtilitatꝫ plꝰ hꝫ q̄ȝ iberebotane. quam
nr̄i verbenatam vocant. Hac iouis mēſa ver-
gi᷑. domuſqꝫ purgan᷑ ac luſtran᷑. Duo ſūt eiꝰ
genera. folioſa que femina puta᷑. Mas folijs
rarioribꝫ. vtriuſqꝫ plures ramuli tenues. cubi
tales. anguloſi. folia minora q̄ȝ quercus ⁊ an-
guſtiora. diuiſuris maioribꝫ. flos ꝓo glaucus.
radix lōga. tenuis. ⁊ vbiqꝫ naſcitur in palmis
aquoſis. Quidā āt nō diſtinguūt: ſꝫ vnum tm̄
faciūt genꝰ. eo ꝙ eoſdē vtraqꝫ habeat effectus.
¶Pandecta ca. cccc. Hereboranū vel periſte-
rion grece. arabice albea. latie āt herbena ſiue
verbena vel ſacra herba. ¶Sciendū ꝙ prima
ſpēs gerebotani eſt centrum galli. ⁊ eſt ſupina.
Scḋa ſpēs gerebotani eſt verbena. q̄ dr̄ Gal-
linacea. ⁊ eſt recta. ⁊ ideo voca᷑ ortos. Et hoc
Dyaſco. dicit in cap. de gerebotano. Et ꝓma
ſpēs gerebotani a quibuſdā voca᷑ periſterion
⁊ illa eſt centrū galli. Et idō in Pādecta lr̄a. p.
facit ſemotim cap. ab illo qḋ incipit Herebora
nū. ⁊ illud qḋ incipit Periſterion. Vn̄ dr̄ gere

botanū: ideo nomē accepit tale. q̄m ſacerdotes eam purificationibus adbibere cōſueuerunt. ¶Dyaſ. ca. de gerebotano. Gerebotanū quam multi periſterion aut verbenam dicunt. Species babet duas. Una eſt ſupina: altera recta. Prima vocaẜ ſidericis curetis. ⁊ albea ⁊ cypeꝛiſſis. vt aſculapiꝰ in libro ſuo memorat. et Pythagoras criſceptron nominat. latine de licinia quaſi luſtrago vel vertipediū vel centrum galli. Scda quā erectam diximꝰ. vocaẜ etiā trigomon bumo. vel gerebotanum bercularia. latine criſta gallinacea vel berbena vtraqꝫ folia ſubalbida ⁊ veluti inciſa babent. ⁊ virgas in cubiti longitudine ⁊ amplius anguloſa. et radices tenues ⁊ longas.

Operationes

A ¶Dyaſ. Radix verbene ⁊ folia cū vino bibita ⁊ cataplaſmatibꝫ adbibita vetericiꝫ medenẜ.

B ¶Et morſibꝫ occurrūt. Foliorū eius. ʒ. i. cū vino impoſita per dies quattuor et gargariſmo ipſa folia adbibita vulnera oris et putredines tollunt.

C ¶Elixatura eius ſi in conuiuio aſperſa fuerit bilaritatem preſtat.

D ¶Datur vero tertionarijs cum folijs tribus ⁊ radicibus tribꝫ. quartanarijs ſcḋo quattuor numero. folijs ⁊ radicibꝫ tota berba vulnera glutinat ⁊ alienationes ſtringit.

E ¶Et ad oīa venena potui data optime facit. Becāt berba idē nomē accepit: ſcꝫ vt ſacerdotes eā purificatiōibꝫ adbibere ꝯſueuerūt.

F ¶In paſſionario babeẜ ꝙ ſi medicꝰ viſitando infirmum ipam in manu portauerit neſciente egroto: ⁊ dicet egroto. qualiter es. ſi eger dicet bene ſanabiẜ. ⁊ ſi dicet male: morieẜ.

G ¶Paulus. Aqua decoctionis eius matricem mundificat optime: et mēſtrua prouocat. Semen eius cum ſucco feniculi oculis impoſitū ipſos mundificat.

tibꝫ in potu auxilieẜ. qḋ ⁊ de gentiana reperiẜ.

B ¶Ex berbario. Uerbaſcus naſcitur in locis ſabuloſis.

C ¶Ad podagram bec berba cōtuſa ⁊ impoſita dolorem ſedat.

Capitulum. cccclxxxvij.

V Erbaſco. yſidorus. Uerbaſcum latini berbam quā greci appellāt flamos. Barum altera eſt maſculus albidioribus et anguſtioribus folijs. Altera vero femina folijs latioribus atqꝫ nigris. lanuginoſis ⁊ birſutis.

Operationes.

A ¶Pliniꝰ li. xxvi. Cōtra tuſſim bibiẜ verbaſcꝰ. cuius flos eſt aureus: atqꝫ tanta vis buic eſt vt etiā iumentis nō mō tuſſientibꝫ: ſꝫ ꝯlia trabens

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulū.cccclxxxviij.

v Ecticon. Dyaſ.ca. Vecticon. ſm traſla
tionē arabicā: herba eſt q̄ h3 folia ſimilia
edere.v.aut.vij.ſ3 paulo maioꝛa ſparſa
circa terraz.deſup alba anguloſa ⁊ viridia cum
multis ꝟgis duoꝝ palmoꝝ.flos eſt illi viridis.
in verno maxime naſcit̄.haſta ipſius tenuis eſt
ita vt vix poſſit videri.

Operationes

A ¶Dyaſ. Folia ei⁹ molli addita ignē ſacꝝ extin/
B guūt tumoꝛib⁹ oīb⁹ medent̄. ¶Sicca fumiga
tio ei⁹ oīa etiā ſil'r facere nouit. Moꝛtuos ī vte/
ro infantes excludit ciato vno cū mulſa bibito
C ¶Radicem ei⁹ ſiccā pone ſup carbones de vite
aminea.aut de oliua ⁊ cooperi.⁊ ei⁹ qḋ eſt ſub/
tile de emboto infirm⁹ teneat in oꝛe ⁊ fumū re/
cipiat.poſtea vinū amineū modicū glutiat.
D ¶Illa herba etiā aperit oꝛificia venarū.

Capitulū.cccclxxxix

Eccia latine.grece yſoſoracius.arabice
v lachinis ſiue lechurios.

Operationes.

A ¶Hal.ħmo de cibis ca.veccia. Figura hoꝝ ſe/
minū nō eſt rotūda ſic fabe:ſ3 ſublata mag'ſi/
milis lentib⁹.reponunt aūt agricole.⁊ h̄ cum
ipſis folliculis.ſimiliter cum totis plantis gra
tia alimenti brutoꝝ animalium.
¶In fame autē vidi ⁊ ex his quoſdam come/ B
dentes.et maxime adhuc viridib⁹ exn̄tib⁹ ſicut
cicera ⁊ fabas comedūt.ꝯſueta aūt ſunt nō in
delectabilia ſolū:ſ3 indigeſtibilia ⁊ ſiſtitiua vē/
tris.necꝫ boni chimi generatiua.
¶Apta ad ſanguīs groſſi melācolici generati C
onē ſicut ⁊ lenticula.ſ3 illi q̄dē multa bona ad/
ſunt.huic aūt nullū illoꝝ bonoꝝ ineſt.

Capitulū.ccccxc.

v Ermicularis. Pādecta ca.cccv. Her/
ba graſſula eſt herba de qua inuenitur
maioꝛ ⁊ minoꝛ.et minoꝛ eſt vermicularis. Dya
ſco. Vermicularis eſt herba q̄ ſimilatur herbe
graſſule maioꝛi.

Operationes

¶Sera. Semen illius herbe eſt ca.⁊ ſic.in.iij A
gradu.⁊ expellit lumbricos.
¶Et hec repit̄ ſup terrā ī coꝛazeni poſtq̄ꝫ pluit B
¶Et qn̄ bibit̄ de eo tritū expellit lumbricos et C
aſcarides.⁊ laxat ventrem.
¶Auiceñ. Vermicularis ca.in.iij.⁊ eſt ſemen D
arenoſum interficit vermes ⁊ aſcarides.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Capitulū. cccc.xci.

v Ernix latine. arabice ſandaros vel baraſtin vel greſſa vel ſandaraca. grece gium
Sera. li. ag. c. ſandros. i. vernix. ⁊ ē gūmi ca. ⁊ ſic. cōplexiōis eſt in. ii. gdu. Et idē auc. Habix. ca. eſt ⁊ ſic. ſʒ caliditas ē pauca. ⁊ ē ſile karabe. ſʒ nō eſt dur⁊. ⁊ i eo par⁊ ē amaritudis. ⁊ affert a terris xpianor⁊. ¶ Paul⁹ ca. ð vernice. Vernix ē gūmi cuiuſdā arboris q̄ in xpianor⁊ ptibus naſcit. q̄ arbor iuniper⁹ vocat. vñ ab eo tpe eſtiuo q̄dā gūmoſitas egredit: q̄ actiōe calor⁊ exſiccat ⁊ indurat. Et ð vernix: q̄ cū colligit ē albi coloris. ⁊ cū antiquat eſt ſubcitrini. ⁊ cū plus antiquat eſt ruffi color⁊. q̄cūqꝫ ſit dūmodo ſit lucida ⁊ clara eligēda eſt. Et ð etiā vernix q̄dā qð ꝯficit ex oleo ſeminis lini ⁊ vernice. ⁊ inde illiniunt vel ꝯſolidant colores apð picturā Habet āt vernix ꝟtutē ꝯglutinandi ex viſcoſitate ſua ⁊ clarificādi ⁊ ꝯſeruādi. qð ſatiſ pʒ. Nā pictores ſupra alios colores ꝯſeruant.

Operationes.

A ¶ Sera. Vernix aūt qð eſt gūmi abſqꝫ confectione valet ꝯtra fluxū ſanguis ex naribꝫ ſi puluis ei⁹ cōfectus cū albumine oui tpibꝫ ⁊ fronti ſupponat. ꝯtra vomitū colericū fiat ex puluere eius emplaſtrum ⁊ olibano ⁊ albumine oui et ſtomacho ſuperponatur.

¶ Idē etiā fiat ꝯ diſſinteriā addito aceto. ⁊ ſupponat pectini. puluis etiā ei⁹ in ono ſorbili dat⁹ valet ꝯ vomitū colericū vel diſſinteriā. valʒ etiā puluis ꝯ interiorē ⁊ exteriorē ſolutionē. B

¶ Serapion ꝑdicto libro ⁊ cap. Vernix ꝯfert catarro qñ fit fumigatio cū ea ⁊ deſiccat vlcera. ⁊ abſcindit ſanguinē menſtruū. C

¶ Et Idem auc. Bedigoras. de ꝓprietate eius. ⁊ ꝯfert catarro ⁊ deſiccat fiſtulas. ⁊ eſt ſicca et calida in. ii. gradu. euellit ſupfluitates flegmaticas que ſunt in ſtomacho ⁊ inteſtinis. D

¶ Et occidit lumbricos ⁊ aſcarides. et confert flaxibilitati neruor⁊ q̄ accidit a frigiditate ⁊ humiditate ⁊ repletione. E

¶ Et idem aucto. Habix. qñ fit fumigatio cū eo confert catarro capitis. et qñ pulueriſatur ſup vlcera deſiccat ea. F

¶ Et idem auc. Atabari. Sandaraca eſt ſimilis karabe in virtute ſua. ⁊ cōfert fumigatio ei⁹ corize. ⁊ deſiccat fiſtulas. ⁊ ꝯfert ſputo ſanguis ⁊ emorroidibus. Et eſt gummi citrini coloris ⁊ ſimile karabe. ⁊ eſt in eo parum amaritudinis. ⁊ affertur a terris chriſtianor⁊. ⁊ virtus eius eſt ſimilis virtute karabe. G

¶ Et qñ fit cū ea fumigatio: ꝯfert fiſtulis. ⁊ qñ accipit ex ſandaraca ⁊ oleo roſar⁊ ⁊ linit cū eo: ꝯfert ſciſſuris q̄ fiunt in mēbris ⁊ manibꝫ ⁊ pedibꝫ. ⁊ ſi nō inuenies pone loco ei⁹ pondus tertie ptis pl⁹ pōdere ipi⁹ de karabe. qð dixit Gal. eſſe gummi baur romane. H

¶ Ubi ſciendum q̄ illud vocabulū ſandaraca aliter intelligit in libris arabū. ⁊ aliter i libris grecor⁊. Nā arabes ꝓ ſandaraca intelligūt vermicem ſic̄ iam dictū eſt. ſʒ greci ꝓ ſandaraca intendunt quendā lapidē rubeū. Unde Plini⁹. Sandaraca affert a Ponto ⁊ Capodocia et Sicilia. ⁊ eſt lapis ignei coloris. I

¶ Dyaſ. ca. de Sandaraca. In eiſdē lociſ naſcitur vbi auripigmentū. Hoc etiā dicit Dyaſco. ca. de arſenico. Et dicit q̄ eligēda eſt ſandaraca q̄ eſt colore ruffa valde ⁊ facile terribilis. et crepula mūda. colorē hñs cynnobori. ⁊ odorē ſulphuris. Uirtuſqꝫ ei ſimilis arſenico. vñ eſt cauſtice virtutis ⁊ dyaforetice ⁊ ſiptice. K

¶ Reſine mixta alopicias curat. cū pice vngues leproſos excludit. oris vulnera ⁊ notiū curat. Omnes puſtulas cū oleo purgat. Oleo mixta pediculos curat. Puſtulas cū adipe mixta mūdat. Condilomata ani compeſcit. L

¶ Empicis cū melle ⁊ vino vtiliter datur. Fumigio tuſſim ꝓhibet. marie reſina mixta. Fumus ore accept⁹ vocē limpidat. cum melle accepta ſic̄ electuariū aſmaticiſ medicat. ſiue voci obtuſe cū reſina vt captapucia accepta. M

A ¶ Yſaac in viatico ſimiliter ſeq̄r modū grecoꝝ ſic cap. de dentibꝰ putridis. ꝛ ca. de morſea.

D ¶ Similiter Galienꝰ in antidotario minori in antidoto illo qđ incipit medicamen ad polipum narium.

Capitulū. cccc̄xcij.

violas v Iola latie. Arabice feneſtig vl' feneſigi Grece leucis. Sciendū q̄ tria ſūt genera violaꝝ. vt Dyaſ. dicit ca. leucꝫ. Sꝫ tñ Sera. li. ag. c. Feneſtig. nō loq̄t̄ niſi de vno. ſcꝫ viola purpurea. q̄m viſus eiꝰ magis ꝯuenit medicinis. ſꝫ alia duo genera ſūt ſpēs cheiri. ſic apparet in cap. cc̄i. ſuperiꝰ de C. ¶ Sera. li. ag. cap. feneſtig. Feneſtig. i. viola. eſt herba cuiꝰ folia ſunt minora folijs cuſſi et nigriora. ꝛ nō elongant̄ multū ab eis in figura ſua. Et habet ſtipitē egredientē ab vna radice. ꝛ eſt ſup eū plus Et in ſummitatibꝰ eiꝰ eſt flos boni odoris coloris purpurei. Naſcit̄ in locis vmbroſis ꝛ aſperis. ¶ Gal. vi. ſim. far. c. de Viola. ſm̄ tranſlationē noſtrā. Folioꝝ huius herbe ſubſtātia eſt ſubfrigida ꝛ aquoſa. Virtus eoꝝ infrigidat parum. Dyaſ. ca. Leucis. i. viola. oīnibꝰ eſt nota. Eſt eīm in floribꝰ habens diſtantiā. quia melinū album ꝛ purpureū florē oſtendit Johannes meſue. ca. de violis. Viole ſunt medicina tempata ꝯueniens. ꝛ fit ꝑ eas male q̄litatis ꝑmutatio ꝛ nature ſolutio. Melior eſt quecunq̄ ex p̄mis. q̄m nō inuenit eā calor reſoluēs ſtructē aut pluuia diſſipās frigida eſt ꝛ hūida in p̄mo gradu. Et q̄ ſicca eſt minꝰ eſt humida ꝛ minus frigida. Eſt eīm in recente humiditas ſuperflua ſupgrediēs caliditatem eiꝰ aqua eſt ꝑfectio et ſpēs. Cū aūt exſiccat̄ ꝛ reſoluit̄ humidū ſupficiale ipſiꝰ manifeſtat̄ amaritudo eiꝰ q̄ eſt ꝓpter caliditatē q̄ fuerat ſepulta. ꝛ eſt tunc ca. plus ꝛ ꝛ minus hu. Eſt eīm in recente hūiditas ſuperflua ꝓpter quod q̄ꝫ recēs eſt ſolutione ꝑ ventrē educit lambificādo. que ꝓ ſicca eſt educit diſſoluendo. ꝛ ipa quidē eſt infrigidatiua narcotica ſedatiua doloꝝ calidoꝝ. ꝛ extinctiua inflāmationū ꝛ lenitiua ꝛ ſolutiua. Eſt ex debiliter ſoluētibꝰ. ꝛ vigorat̄ cū alijs laxatiuis. Et propter h̄ q̄dam addunt q̄ntitati eoꝝ medietatem ex turbit: ꝛ faciunt trociſcos. ꝛ vigorant cū hoc operationē eaꝝ. Et q̄dam addūt ſcamoneam. ꝛ ipa quidē ꝛ oleū eaꝝ ingredit̄ in emendatōeꝫ medicinaꝝ acutaꝝ. Succus autē ipſaꝝ et ſyrupus ex eis leniendo. Et viole ſicce educunt diſſoluendo. Et ipſe quidem condiunt̄ cū zuccaro ꝛ melle ſunt maioris abſterſionis ꝛ minoris alterationis. ꝛ cū zuccaro ꝯtrariū faciunt Et cito q̄ non ſubſtinent de decoctione aliquid qua ſit ſuꝑfluitas. ꝛ ſuccus eaꝝ ſimiliter ꝛ corroborat̄ acetū cū infuſione eaꝝ. ꝛ fit mirabile febribꝰ multe inflammationis. ꝛ eſt melius oleū earum. fundamentum cuius eſt oleum onfancinum aut amigdalinum.

Operationes.

¶ Galienꝰ. Ipa herba tam ꝑ ſe q̄z cū alfitis ſuperpoſita remediū calidis p̄ſtat flegmonibus ſuppoſita aūt in orificio ventris incenſionē patientis vel in oculis. A

¶ Serapion. Virtus eius eſt que letificat et ſedat apoſtemata calida q̄n ponunt̄ ſub ea ſola aut cum farina ordei. ꝛ confert inflāmationi q̄ fuerit in ore ſtomachi ꝛ in oculo. Sed flos eiꝰ cum hoc q̄ ſedat inflāmationeꝫ oris ſtomachi habet proprietatem relaxandi coleram. Et fit emplaſtrum cum folijs tm̄ huius herbe aut cū ſanicb. ꝛ infrigidat ꝛ cōfert apoſtematibꝰ calidis oculoꝝ ꝛ exitu ani. B

¶ Et dr̄ q̄ flos eius a ꝓprietate que eſt in eo q̄n bibit̄ cum aqua ꝯfert ſquinantie ꝛ epilentie q̄ accidit pueris. ꝛ eſt illa que vulgariter dr̄ mater puerorum. C

¶ Et idem auctō. Aben Meſuay. De ꝓprietate eius laxat coleram a ſtomacho ꝛ inteſtinis: ꝛ confert inflammationi que eſt in eis. et ſode D

z ſquinãtie q̃ accidit infantibꝰ qñ ſumit̃ cũ aq̃ ca. Et qñ aliqs vult de ea exhibere in potu ad laxandũ ventrẽ exhibeat ab. ʒ. iiij. vſqꝫ ad. vi.

E ¶ Dyaſ. Flos purpureꝰ ſedat inflãmatiões oris ſtomachi z oculoꝝ. z aq̃ hꝰ floris ꝯfert ſquinãtie. Laxat colerã a ſtomacho z inteſtinis. z cõfert inflãmatiõi q̃ eſt in eis. folia eiꝰ ſũt ſicut folia cuſ ſus: ſꝫ minora z rotũdiora. ſꝫ mellinꝰ color medi cine neceſſariꝰ eſt. q̃ ſuccꝰ eiꝰ ſitatꝰ z fomẽto adhi bitꝰ tumores ſtericos curat: mẽſtruis imperat.

F ¶ Ceroris mixtus ragadias ani ad ſanitatem ꝑducit melle addito puſtulas. z inflatões tol lit. ſemen eiꝰ cũ vino bibitũ. ʒ. ij. aut ſuppoſitum mẽſtruis imꝑat. aborſum facit. Radices eius cataplaſmatibꝰ adhibite cum aceto ſplenẽ ſic cant. Podagricis medicantur.

G ¶ Sꝫ viola alba ꝑiectorie eſt virtutꝫ z extenda torie. ſꝫ flos plꝰ. decoctio ãt herbe mẽſtrua ꝓ uocat ſi poſt partũ nõ ſequat̃. fetũ mortuũ ex trahit z viuũ corrũpit z educit: matricꝫ inflãma tionẽ ſanat ſi tam fortis eſt mulier. ſi in peſſa rio poſita omnia ſimiliter facit.

H ¶ Jo. meſue Solutione educit colerã z alterat eiꝰ acceſſum. z viole ꝯferũt inflãmatiõibꝰ oibꝰ. z ſedant ſodã factam a calore vehemẽti. z ſunt ſomnifere z faciũt ſhorizam. z leniũt pecꝰ et guttur. z ꝯferunt vuee z ſquinãtie.

I ¶ Et iuuamẽtũ magnũ eoꝝ ẽ a ꝑtibꝰ pectoris z pleureſi. z ſedãt ſitim. z ꝯfert ſicce opilatõi epa tis z apoſtemati eiꝰ. z calide yctericie. z ſunt iu uamẽti magni i febribꝰ inflãmatiuis z ſiti ꝑ eas Doſis potiõis eaꝝ ẽ ab. ʒ. iiij. vſqꝫ ad. viij. z ſuc ci eaꝝ ab. ʒ. i. vſqꝫ ad. ij. Et ſyrupi eaꝝ ab. ʒ. iij. vſqꝫ ad. iiij. Et ꝯditi eaꝝ ab. ʒ. i. vſqꝫ ad. iij.

K ¶ Bartholomeus in lib. de ꝓprietatibꝰ rerum. Uiola ꝓpter violentiã odoris ſic z nominata. vt dicit yſi. Cuius tres ſunt ſpecies. ſ. purpu rea alba z mellina. Sed omniuꝫ folia nature frigide ſunt z aquoſe. z ideo ſolutiue.

L ¶ Herbe quidẽ modica eſt viola in ſubſtãtia q̃ recẽs eſt melior q̃ antiqua. cuius flos maximi eſt odoris. vñ odor eius cerebri calorẽ mitigat: z ſpũs animales recreat z ꝯfortat.

M ¶ Flores vernales ꝓus oriunt̃ ſic ſe citiꝰ mani feſtant paruitatẽ eius in ſubſtãtia magnitudo odoris pariter z virtutis notabiliter recõpen ſat. vt dicit Dyaſcorides.

N ¶ Platearíꝰ. Uiola fri. ẽ in ꝑncipio ꝑmi gdus z hu. in fine ſecũdi. Habet virtutẽ leniẽdi. hu mectãdi. refrigerãdi. relaxandi. Uiole contrite ſup ca. apoſtemata in ꝑncipio valent. Fomen ta ex aqua decoctiõis ipiꝰ herbe facta circa pe des z frontẽ in acutis ſomnũ ꝓuocat.

O ¶ Raſi. Uiole ſomnifere ſunt. capitis dolorẽ a calore factũ remouẽt. Colerã nigrã ꝺ ſtomacho

z inteſtinis purgat. calorẽ eoꝝ mitigat. P

¶ Macer. Accroſeus ſuperare decor nec lilia ꝑñt. Fragrãtes viola s ſpecie nec vi nec odore. Dicitur humida vis illius z frigida ꝑmo. Eſſe gradu ſpecies tres eſſe legunt̃ eaꝝ. Noſcere q̃s tm̃ diuerſo flore valemꝰ. Nam ſunt purpurei flores albiqꝫ nigriqꝫ. Cunctis pene pares ſũt in medicamine vires zc.

Capitulũ. cccc.xciij.

V Jrga paſtoꝝ. Pãdecta ca. cc.xviij. Di pſeus grece. arabice perſenda: vel di placos: vel harſiarbay: vel ayhſacos. latine ꝟo virga paſtoris: vel cardo fullonum. Sciendũ q̃ due ſunt ſpecies virge paſtoris. ſcꝫ maſculꝰ z femina. Maſculꝰ eſt quem Dyaſ. ꝺm tranſlationẽ noſtrã ca. Dipſeus vocat dipſeus et eſt ꝺm ipm frutex ſpinoſa. ꝟgã hñs lõgã ſpi nis plenam. z folia in circuitu ſimilia lactucis. in ſingulis nodis bina habens folia. z ipa ob longa z ſpinoſa intus. z deforis ſpinis plena. z habet etiam contracta folia. que pluuiam z au ram in ſe retinent. vnde z nomen accepit. Di pſeus. id eſt ſitiens in virgis ſuis. capita ſur gunt. ſingula ſpinoſa ſimilia echino maritimo ſed oblongiora: que ſiccata album faciunt co lorem. z in virga deintus vermes naſcuntur.

cardo ſon...

Sera. li. ag. c. Barſiarbay. aūc. Dyaſ. Barſiarbay vel dipſacus eſt ſpina q̄ pannos faciunt. ⁊ latine dr̄ v̄ga paſtoris: ⁊ cardo fullonū. et eſt ſpēs ſpinaꝝ hn̄s ſtipitē longū ſpinoſū. et folia ei⁹ ſunt ſimilia folijs lactucꝭ. ⁊ ſup quēlibꝫ nodū ſtipitis ſunt duo folia amplectentia ſtipitē. longa ſpinoſa in medio coꝝ interi⁹ ⁊ exteri⁹ habēt ſimilitudinē veſicaꝝ aque. ⁊ ſunt ſpinoſa etiā. ⁊ habet iuxta ſtipitem concauitatē in qua colligitur pluuia ⁊ ros. Et ideo nominaᵗ dipſeus idest ſitiens. Sup quēlibet ramū eius eſt capitellum ſimile echino marino: aliq̄ntulū in longitudinem tendens ſpinoſum. qđ cum deſiccatur fit albū. Et qn̄ ſcinditur reperiunᵗ in medio eius vermiculi parui. ⁊ iſta eſt virga paſtoris maſculus. Et idem Serapion loco allegato. Sunt eius due ſpecies. Maſculus ⁊ femina. Maſculus eſt herba que naſcitur omi anno. ⁊ habet ramulos ſeu v̄gas tenues. molles. ſubtiles. nodoſos. ⁊ dilataᵗ ſup faciem terre ſicut gramen. ⁊ habet folia ſimilia folijs rute: niſi ꝙ ſunt lōgiora ⁊ molliora. ⁊ habet iuxta vnūquodq; foliū ſemen: ⁊ ꝓpter h̄ dr̄ maſculus. ⁊ habet florem rubeum. Sed femina eſt quam Serapion vocat in lingua perſica Perſerianum. Et Dyaſcorides vocat eam Poligonos ⁊ eſt centum nodia. Femina que ara. vocatur barſiarbay. Latine vero cauda vulpis. Et eſt ſm̄ Serap̄. herba hn̄s plantā paruā ⁊ virgā vnicā tenerā ſimilē canne. ⁊ in nodis ipſi⁹ ſunt folia egredientia ab ipſa v̄ga ſimilia folijs pini. ⁊ habet radicē in q̄ nullū eſt iuuamentū. naſciᵗ iuxta aquas. ¶Gal'. vi. ſim. far. cap̄. Dipſeus. Dipſe⁹ vel dipſacus eſt v̄ga paſtoris. plurimū qđ eſt in ipſa eſt frigiditas. ⁊ in ſapore eius eſt ſtipticitas. Et virtus eius eſt q̄ infrigidat ⁊ deſiccat in ꝑncipio tertij grad⁹. ⁊ radix hui⁹ plante deſiccat in. ij. g̃du. ¶Auicē̄. li. ij. cap̄. de v̄ga paſtoris. Uirga paſtoris eſt maſculus ⁊ femina. ſed maſculus eſt fortior: in ipſa eſt ſtipticitas. ſꝫ pars aquea in ipſa eſt plurima. Et ꝓpter multitudinē repulſionis materierū effuſaꝝ eſtimaᵗ qđ eſt exſiccatiua fortiter.

Operationes.

A ¶Dyaſ. Eſt v̄ga paſtoris maſculus. radix ei⁹ deſiccat in. ij. g̃du ⁊ abſtergit. que cocta ī vino ⁊ tunſa. ⁊ ſic cerotū impoſita. vel ſi amplaſtraᵗ cū ea anus curat ciſſuras ani. ⁊ ragadias et fiſtulas ⁊ emoroidas interiores. quod medicamen in pixide enea conſeruandū.

B ¶Et clauos corpis mundat. ⁊ formicas ⁊ vermes q̄ in capite hui⁹ plante inueniunᵗ. in corio ſuo ligati ⁊ collo ſuſpēſi aut in brachio dicunᵗ febrem quartanam penitus curare. ⁊ medetur mirmices et acrocordines.

¶Sera. Uirga paſtoꝝ feīa eſt: cui⁹ ſc̄r⁹ repercutit ⁊ incarnat ⁊ ꝯfert inflāmatiōi oris ſtomachi qn̄ apponiᵗ extra. ſic eſt poſtq̄ trita fuerit. ⁊ cōfert apati qđ dr̄ heriſipila: ⁊ apari bꝫ antiq̄s. C

¶Et repcutit ⁊ ꝓhibet humores qui fluunt ad mēbra. et ex melioribꝫ medicinis heriſiple. qn̄ dilataᵗ ⁊ extenditur ambulans de membro ad membꝝ. ⁊ ꝯfert vlceribꝫ alijs. ⁊ vlceribꝫ manifeſtis. ad que humores fluunt ⁊ conglutinat vulnera recentia cum ſuo ſanguine. D

¶Et ꝯfert vlceribꝫ aurꝭ. ⁊ ſi ē in ea ſanies deſiccat eā. ⁊ abſcindit fluxū mēſtruoꝝ imoderatū. E

¶Et curat vlcera inteſtinoꝝ ⁊ ſputū ſanguīs. ⁊ ſiſtit fluxū ei⁹ vndecūq; fluat. ⁊ in omībꝫ his maſcul⁹ eſt fortior q̄ feīa. vn̄ hꝫ maſcul⁹ v̄tutē ſtipticā frigidā qn̄ ſumiᵗ in potu ex ſucco eius: ꝯfert ſputo ſanguīs ⁊ fluxui ſanguīs antiquo ⁊ egritudini q̄ dr̄ colirica. ⁊ diſtillationi vrine. ꝙ ꝓuocat vrinam ꝓuocatione forti. F

¶Et qn̄ ſumiᵗ in potu cū vino ꝯfert morſibus venenoſis. ⁊ qn̄ bibiᵗ in febribꝫ periodicis ante acceſſionē paroxiſmi ⁊ horā ꝯfert multū. G

¶Et qn̄ fit naſcale cū ea mulieri habēti fiſtulā ⁊ vlcera in matrice: ꝯfert iuuamētū magnū. ⁊ abſcindit fluxum humiditatū antiquarū ab ea. et diſtillatur ex ea in aurem. ⁊ cōfert dolori eius ⁊ ſaniei que fluit ab ea. H

¶Et quando coquiᵗ cum vino ⁊ miſceᵗ ei mel ꝯfert iuuamentū vlceribꝫ matricis. ⁊ fit emplaſtrum cum folijs eius. ⁊ inflāmatiōi ſtomachi ⁊ ſputo ſanguinis ⁊ formice ⁊ heriſipile. ⁊ apoſtematibus calidis ⁊ frigidis in principio eorum. ⁊ quando coquitur cum vino et teriᵗ bene donec fiat cerotum. I

¶Et emplaſtraᵗ cū ea anus curat ciſſuras q̄ ſunt in ano ⁊ emorroidas interiores. ⁊ oportet ꝙ hec medicina reponaᵗ in pixide enea. ⁊ curat ſpēcē formice q̄ dr̄ paragodes. Et dicunt quidam ꝙ vermes q̄ reperiunᵗ in capitibꝫ huius plante qn̄ ligatur in corio ſuo. K

¶Et ſuſpendiᵗ in collo ⁊ huero habētes quartanam curat eam ſi deus voluerit. L

¶Auicē̄. Uirga paſtoris ꝓhibet fluxū. et fit ex ea emplaſtrū flegmoni ⁊ heriſipile ⁊ formice. eſt valde ꝯferens apoſtematibꝫ vlceratiuis. M

¶Et cōſolidat vulnera recentia. ſuccus eius interficit vermes auris. ⁊ exiccat vlcera eius. aqua eius confert ſputo ſanguinis. et fit ex ea emplaſtrum inflāmationi ſtomachi. et prohibet fluxum ſanguinis ⁊ matricis. ⁊ ſanat vlcera inteſtinorum. N

¶Et Dyaſcorides quidem exiſtimauit ꝙ ipſa prouocat vrinam ⁊ ſanat illum qui retinet eā et poteſt eam emittere. O

Capitulũ.ccccxciiij

Itis latine. Arabice barim vel barin
v Grece ampeleos. Sera.li.ag.ca. Ba-
rim. Uirtus ex ea eſt domeſtica ⁊ ſil-
ueſtriſ.⁊ alba ⁊ nigra. Domeſtica ẽ vitis vini.⁊
ſilueſtris eſt q̃ grece vocaẜ ampeleos agria. ha-
ſtas hꝫ lõgas ⁊ lignoſas ⁊ aſperas. Folia eius
ſtrigno ortino ſimilia. ſꝫ latiora ⁊ minora. florẽ
hꝫ ſicut capilli.ſꝫ ſemen hꝫ vt botrus. Qđ cum
maturauerit ruſum facit colorẽ obrotundum.
Alia ſpẽs eſt q̃ vocaẜ lãbruſca vel vituſu. cuꝰ
flos vocaẜ ynantus vel ynantũ vel ante flo-
res.⁊ eſt maſculꝰ. de q̃ inuenies in c.xxviij.ſu-
periꝰ de A.⁊ eſt plãta in q̃ ſunt grana pua ſĩlia
botris vue paruis.⁊ qñ ſũt matura colorꝫ ẽ
rubeus.⁊ figura ſui grani eſt rotũda.⁊ racemi
ſui botri reſeruanẜ in ſũmitate eiꝰ.⁊ grece vo-
caẜ ambolosagine. Eſt alia ſpẽs vitis q̃ đr vitiſ
alba.⁊ eſt brionia. p̄ q̃ lege ca.lxxv.ſupiꝰ de B
Galie.vi.ſim.far.ca. Ampeleos melana. Am-
peleos melana ſiue vitis nigra vocaẜ hec ꝓprie
brionia. de qua lege viticella hic infra.⁊ eſt vera
brionia. Sciendũ ꝙ brionia ſupra de B. non
eſt vera brionia. ſed autores illam appellãt vitis
alba ſiue brionia alba.

Operationes

¶ Gal.vi.ſim.far.c.viſ. Uinũ vitis albe dome- A
ſtice eſt ca.i.ij.gdu.⁊ vetꝰ ex eo eſt in.iij.gdu. Et
muſtũ eſt i pmo.⁊ manifeſtaẜ vnũqđꝙ in pmo
gdu.⁊ p manifeſtatiõeꝫ caliditatiſ inuẽte in eo.
¶ Uitis domeſtice ſuccus ſcḋm Sera.⁊ potiſſi- B
me folioꝝ eius ꝯuenit habentibꝰ vlcera in in-
teſtinis ſunt fri.⁊ ſtiptice.⁊ q̃ exſpuũt ſangui-
nẽ.⁊ q̃ ꝯquerũẜ de ardore ſtomachi.⁊ p̄gnãtibꝰ
habentibꝰ appetitũ corruptũ.⁊ capreoli eius qñ
infunduntẜ in aqua ⁊ bibitur faciunt hoc.
¶ Et lacrimis vitiſ ẽ ſilis gũmi: ꝙ coagulaẜ ſup C
palmites. q̃ potaẜꝰ cũ vino expellit lapidem.
¶ Et liniẜ cũ eo empetigo ⁊ curat eam.⁊ ſcabiẽ D
vlceroſam ſimiliter ⁊ nõ vlceroſam.⁊ oportet ꝙ
anteq̃ʒ linias cũ eo ꝙ linias membꝝ cũ nitro
⁊ oleo aſſidue ⁊ abradas pilos. Et infra cap̄.
Uinum.latius diceẜ.

Capitulũ.ccccxcv.

Irem ſcḋm Serapionem li.ag.ca. Ui-
v rem.ſunt ſpẽs ſcꝫ abſi.⁊ indũ qđ appel
laẜ arabicum.⁊ eſt rubei coloris.et eſt
idem qđ curcuma. Radix eiꝰ afferẜ ex terris in
hyeme.⁊ hꝫ grana ſicut grana paſſule. Et me-
lius ex eo eſt rubeũ habens pauca grana.⁊ aliđ
eſt quod adheret manui.⁊ habet colorẽ viole.
⁊ exteriꝰ eſt rubeum. cuius topicum multũ. Et

toxicum quidē eſt res pauca minuta mollis adherēs manui qñ tangit᷑ vagina ei⁹. et ipſuȝ quidē linitur ſup morpheam confert ei.

Operationes

A ¶ Virtus virem eſt calida ⁊ ſicca in ꝓncipio tertij gradus. qḋ ſi linit᷑ ad morpheā cōfert.

B ¶ Viriditas inuēta ſup aquā q̄ arabice vocat᷑ hatalep. ⁊ ī lig͂ua hiſpanica mulſas ſm̄ Auerroim ſcḋo Colliget. eſt calida ⁊ hūida in. ij.

Capitulum. ccccxcvj.

V Iſcus latine ⁊ grece. arabi. dabalch vel hele vł hiſos. Sera. li. aggre ca. dabalch auct. Opaſc. Dabalch. i. viſcus. Melior ex eo eſt nou⁹ q̄ ſiliꝰ eſt in colore ſuo colori porri. Exteri⁹ ꝓo eſt ſubruſus ſine aſpitate ⁊ ſine furfureitate. ⁊ fit ex fructu rotūdo paruo q̄ naſcit᷑ in arbore glandiū. ⁊ folia ei⁹ ſunt ſic folia arborꝫ buſſi. Fruct⁹ g̃ iſte ꝯtundit᷑ ⁊ abluit᷑. deinde coquit᷑ in aq̄. Sunt aūt q̄dā q̄ maſticando fructuȝ ip̄m faciūt viſcum. reperit᷑ etiā in arbore piroꝝ ⁊ maloꝝ: ⁊ in multis alijs arboribꝰ. ⁊ aliq̄ñ in radice arboꝝ aliquaꝝ paruaꝝ. ⁊ latine vocat᷑ hec plāta viſſago. Ego aūt vidi in monte Nabazat hoīes q̄ faciūt ex arbore magna que naſcitur apud eos: ⁊ apud ip̄os vocat᷑ tarabella. ⁊ latine vocat᷑ Caprifoliū. Accipiūt q̄dē ramos ipſius excoriāt eos facientes faſciculos. ⁊ infundūt in aqua ⁊ dimittūt ſic aliquo ex menſibꝰ. deinde ꝯtundūt ꝯtuſione forti: ⁊ fit inde viſcus bon⁹. Et virtus ei⁹ eſt ſimilis q̄ ſubtiliat. attrahit ⁊ diſſoluit: q͛ habet virtutē reſolutiuā. ¶ Opaſ. ca. Viſcus ſm̄ trāſlationem noſtram. Viſcus in ramulis naſcens quodā animali volanti: ſcilicet turdella viſc[illegible]aȝ illud ſi moratur in ramulis arborū: glutinat᷑ ⁊ inde naſcuntur virgule plurime. et fit viſc⁹ qui ſemꝑ viridis inuenit᷑. Eſt auteȝ optim⁹ q̄ in arbore quercus creſcit. ⁊ q̄ eſt mūdus ſubviridis. ⁊ ſi extendat᷑ non corrumpitur. ſed vt membrana extenuatur.

Operationes

¶ Galien⁹. vi. ſim. far. ca. de viſco. Subſtan⁹tia viſci eſt cōpoſita ex aq̄ſa ſuba ⁊ aerea. ⁊ de his ambabꝰ eſt in eo multū. ⁊ ex terrea pauca ⁊ in ſapore ei⁹ eſt acuitas plus q̄ꝫ amaritudo A

¶ Et virt⁹ eius eſt que calefacit: non tamē cito qñ apponit᷑ corpori. ſed poſtq̄ꝫ facit moraȝ in corpore ſicut facit tapſia. ⁊ nos q̄deȝ diximus in his que precesſerūt: q͛ hec res inuenitur in medicinis. quaꝝ virtus eſt que calefacit: cum quaꝝ calefactione eſt humiditas ſup̄flua indigeſta. ꝟtutes habet acres. duricies mollire poteſt. Nam de pfūdo extrahit humorē cū vehemētia. ⁊ nō ſubtile tantū: ſed ⁊ pingues digerit. mox quidem calefacit. ſed tpe diuturno impoſit⁹ calefacit vt tapſia. B

¶ Auicēna li. ij. ca. de viſco. Viſcus eſt not⁹ omībꝰ. ⁊ ei⁹ quidē fruct⁹ ſimilis eſt ciceri nigro vel ſincere. rotūdus virgulat⁹ frangibit᷑ ex quo man⁹ inuiſcant᷑. eius aūt minera ē arbor ferens glandes ⁊ pira et mala in q̄bꝰ ſunt virtus aquea ⁊ aerea multiplicate valde qui ex eo bonus eſt. eſt recens plan⁹ coloris porri interius: viridis exterius. teritur et lauat᷑. deinde coquit᷑. ⁊ nō calefacit niſi poſt moraȝ longam ſicut gūmi rute agreſtis: ⁊ eſt debilior ea in hoc. ⁊ in ip̄o quidē eſt humiditas ſuperflua indigeſta. ⁊ eſt ca. ⁊ ſic. in. ij. ⁊ eſt reſolutiuus. reſoluit enī humiditates groſſas. et ꝓfundo corpis ꝓpter fortitudinē ꝟtutiſ attractiue ⁊ lenit. ⁊ dixerūt quidā q͛ nō ineſt ei operatio in humiditatibꝰ niſi tenuibus. C

¶ Serapion aucto. Opaſ. Quādo viſc⁹ miſcetur cum reſina pini maturat apoſtemata q̄ fiunt in radice auris ⁊ alia apoſtemata. D

¶ Et quando miſcetur cum olibano curat vlcera antiqua. ⁊ quando miſcetur cum calce ⁊ cū lapide gagatis: aut lapide aſio. ⁊ coquitur cum eis. ⁊ ponitur ſup apoſtemata fraudulēta: aut ſuper duriciem ſplenis curat. Et reſoluit apoſtemata ⁊ duricies. E

¶ Et qñ miſcet᷑ cū auripigmento citrino aut rubeo. ⁊ ponit᷑ ſup maculas aufert eas. et qñ cū calce miſcetur ⁊ rob excludit vngues. F

¶ Auicenna. Viſc⁹ eradicat vngues malas G

cum ſuper eas ponitur cum arſenico. ⁊ reſol
uit apoſtemata frigida. et proprie confortas
tur cum calce: ⁊ lenit vlcera antiqua et vulne
ra mala. ⁊ lenit iuncturas cū tam tanta cera.
quantum ⁊ ipm ⁊ cum equali pondere ſui de
reſina pini. ⁊ confert apoſtematibus frigidis
D post aures. ¶ Et mixtus cum gummi pini et
cera extenuat ſplenem cum ſup ipm ponitur
cum aliquibꝫ rebꝫ ipſuꝫ confortantibus ſicut
eſt calx ⁊ huiuſmodi.

Capitulum. cccc.xxvij.

norça bryqua

Viticella. Pandecta ca. cclxvij. Feſe
ra arabice vel feſire. grece ampeleos
leuce. latine viticella vel vitis alba.
Sed ſciēdū ꝙ Galienꝰ vbiqꝫ vocat vitē albā
vel nigrā brioniā. Et Dyaſco. ſilr ſm trāſlati
onē arabicam. Sed Galienꝰ. vi. ſim. far. ca.
Ampeleos melana. dicit ꝙ vitis nigra ꝓprie
dicit Brionia. hoc ſilr apparet in capi. vitis
patrū ſupra. Sera. libro aggre. ca. feſera. Fe
ſera herba eſt que habet folia et capriolos in
ſimilitudinē vitis cōmunis. niſi qꝛ ſunt aſpe
riora et rami ⁊ caprioli adherent implicātes
ſe quibuſcunqꝫ approximāt ex arboribus a
liis ⁊ ſuſpenduntur eis cum capriolis ſuis. ⁊
habet fructum ſimilem racemo rubeo.

Operationes

¶ Dyaſcorides ca. ampeleos. Ampeleos leu A
ce: id eſt brionia ſiue vt latine vitis alba. ha
ſtas ⁊ folia ſiſa habꝫ viti nr̄e: ſed aſpera ⁊ mi
nora. caprioli ſimiles ſunt implicātes ſi: ſemē
ipi vuule ſilr. eſt ⁊ butrioſum rarum.
¶ Dyaſco. Viticella in vino elixa et comeſta B
ventrem ⁊ vrinā mouent. virtꝰ eſt foliis ⁊ ha
ſtis ipſius ⁊ radici viſcida. vnde vulneribus
chironis impoſita medicatur. Cancros ⁊ va
gedenia vulnera ad ſcabiem ꝑducit. Tibiis
vulnera tollit. ſale addito ⁊ in cathaplaſmati
bus adhibita ⁊ compoſita.
¶ Radix eiꝰ colorē corpis bonum reddit. ru C
gas vultibꝫ diſtēdit. Lentigines purgat ma
gnis cicatricibꝫ colorē ꝓpriū reddit. Liuores
⁊ panaricia emēdat. cū vino in cathaplaſma
tibꝫ adhibita duricies ſpargit. Apoſtemata
curat. Oſſa corpori infixa eiicit. Medicami
nibꝫ ſtipticis neceſſario miſcet.
¶ Epilenticis. ʒ. i. adhibita anno toto ꝓſtolat D
ſilr mō accepta apoplexie ⁊ ſtomaticis ſingu
lare ꝓſidiū eſt maxie. ʒ. ij. accepte ſingul cau
ſis ſilr ꝯuenit morſibꝫ venenatis. Abortum fa
cit. plus vero accepta maniā facit.
¶ Secūdinas deponit. Vrinā ꝓuocat. mel E
le addito vt electuariū datū diſnoicis ⁊ offoca
tionibꝫ preſtolat. Tuſſim ⁊ dolorē capitis et
lateris cōpeſcit. De alto cadētibꝫ ⁊ ꝯquaſſa
tionibꝫ maximū remediū eſt obulo vno cum
aceto bibita ſplenem deſiccat diebꝫ. xxx.
¶ Accepta cum caricis cathaplaſmata om F
nia ſimiliter facere poteſt. cocta in aqua ⁊ fo
mento adhibita ſtericas purgat. infantes nō
coagulatos deponit. Verno tempore herba
ipſa exiccatur.
¶ Cuius ſuccus cum mulſa bibitus omia ſi G
militer facere nouit et flegma deponit. Se
men vero eius tritum ⁊ perunctum ſcabiem
et leproſos curat. Lac mulieribus prouocat
Succus eius cum ſucco ptiſane coctus lac
mulieribus preſtat. Succus baccaruꝫ eius
lac vberibus ſiccis reddit.
¶ Cime eius vrinā mouent mediocriter. Ra H
dix autē proiectoriam ⁊ extenuatoriā virtu
tem habet ⁊ deſiccat mediocriter.
¶ Et ideo ſplenem reſoluit ⁊ ſcliroſim poſita I
extrinſecꝰ. aut ſuppoſita cum ficubus: leprā
⁊ ſcabieꝫ ſanat. datur etiā in cibo pro ſplene.
⁊ ꝑ vrinam ſplen digeritur. Hec herba tā lau
dabilis eſt vt in tyriacis potiōibꝫ mittatur.
Miſcetur ⁊ pulchrificiis medicaminibꝰ cū
oleo decocta donec areſcat detrahit.

R ¶Cõmuniter autẽ radix cutem fricabilem ꝛ extenſam facit. Medetur aũt effelidas ꝛ lentigines ꝛ maculas nigras cum orobo atq; terachia ꝛ fenugreci ſemine. Item ſi tecum eã portaueris omnia mala a te effugient.

Capitulum.cccc.xcviij.

Erbuen. Auicẽna libro .ij. ca. verbuen. Verbuen eſt planta habens virgas minutas. ſup quas ſũt flores albi. habentes folia ſimilia florib⁹ maro. acuti ſaporis ꝛ odoris. ꝛ eſt ca. in .iij. ſic. in .ij. Et ẽ ex ea alia citrina. alia alba. eſt digeſtiua. aperitiua opilationũ. ꝛ ĩ rubea eſt ſtipticitas.

Operationes

A ¶Auicẽna. Verbuen ꝓuocat ſudorẽ. et eius oleum inunctũ aperit orificia venaꝝ. ꝛ reſoluit apoſtemata in ſtomacho: ꝛ ſanguinẽ congelatũ in ipo. ¶Et cõuenit apoſtematib⁹ frigidis. Conuenit fiſtulis ꝛ vlcerib⁹ neruoꝝ. cum in decoctione eius infundit̃ ſpongia. et ponitur ſup egros ꝛ facit ſuberb.

C ¶Et odoratur humiditas eius ꝛ facit dormire. Conuenit aſmati cum bibitur ſicca: ſicut bibitur epithimum.

D ¶Et prouocat fortiter. ꝛ reſoluit ſanguinem congelatum in veſica. ꝛ cũ aqua mellis frangit lapidem. ¶Et aperit opilationes matricꝭ et ſoluit melancoliam et flegma ſicut epithimum quando bibitur ſicca cum oximelle. et ipſa ĩ partib⁹ noſtris caremus. E

Capitulum.cccc.xcix.

Olubilis latine. gre. ciſſus. ara. Iebleb. Io. Me. ca. de volubili. Volubilis pl'es ſunt ſpẽs. Una ẽ q̃ dr̃ funis arboꝝ. cui⁹ flos eſt albꝰ. ꝛ eſt ſicut tuba. ꝛ habet lac. et vocat̃ volubilis magna. Et eſt alia cui⁹ rami repũt ſup terram ꝛ ſup ramos plantaꝝ. q̃ folia ꝛ flores hʒ minores. ꝛ dr̃ volubilis parua. Et eſt alia ſpecies eius hñs folia ſubalbida ꝛ lanuginoſa. ꝛ hʒ lac. Et eſt ſpecies alia aſpera. hñs folia ſicut ſũt citrulli folia. cui⁹ flos eſt ſicut ampulle adherentes. et vocat̃ lupulus. Et eſt q̃rta ſpecies ei⁹ cui⁹ radix eſt ſicut ſeſcireſim ꝛ mag̃ groſſa. imo eſt groſſitudo ei⁹ in modũ cucurbite maioris. et ei⁹ ſtipites eleuant̃ ſup radicẽ ſuã circiter cubitos duos. ꝛ folia eius ſunt ſtricta parua in modũ ſagitte alate: q̃ ex leui cã fluũt. ꝛ hʒ lac. ꝛ vocatur dñs lacticinioꝝ. ꝛ ex ea fit ſcamonea. qđ inuenies in ca. cccc.xix. de S. Meſ ot duaꝝ ſpecieꝝ primaꝝ ẽ magna: hñs folia

immodū ſagitte alate: melioꝛ eſt q̄ oriť i locis
tēperatꝭ remotꝭ ab exceſſu. Inq̄t Dyaſ. Ma
gna eſt eq̄lis. declinat tñ ad caliditatē. ꝛ ē ſic.
in. ij. ꝛ eſt reſolutiua: maturatiua: aperitiua.
abſterſiua ꝛ ſolutiua. lanuginoſa ꝑo ca. ē i ex
ceſſu vlceratiua ꝛ inciſiua. Sagittal' ꝑo ca. ē
ꝛ ſic. in. ij. gradu. Et dixit Gal. in ꝑncipio ter
tij. lac ꝑo in fine tertij. ꝛ eſt acris vlceratiua.
ꝛ ei⁹ acrimonia nō eſt i vehemētia lacticinij
maioris. ꝛ eſt in q̄libet ei⁹ parte plante acui-
tas ꝛ ſeroſitas: ſed plus in lacte ipſi⁹. ꝛ eſt in
ea abſterſio ꝛ reſolutio. ꝛ iſta ē ſcamonea. Lu
pulus vero eſt equalis ad frigiditatē declis
nans. ꝛ dr̄ q̄ eſt in ꝑncipio ꝑmi. et eſt verius.
Eſt autē ſedatiuus doloꝝ calidoꝝ extincti-
uus inflāmationū ꝛ lenitiuus.

Operationes

A ¶Jo. Me. Rectificatio magna aperit orifi-
cia venaꝝ. ꝑpter qḋ miſcēdū ē ei aliq̄d ex dra
ganto ꝛ maſtice. ꝛ recti⁹ qḋ vigorat operatio
nē ei⁹ eſt aqua caſei cū ſpica ꝛ maſtice.
B ¶Ex ſagittali aūt nō ꝑpinať ad ſoluēdū niſi
coagulū ei⁹. ꝛ eſt ſcamonea. Lanuginoſa ve
ro proſus vitāda eſt. Solutōe eni educit ſan
C guinē. ꝛ eſt venenū. ¶Item lanuginoſa edu-
cit excoriādo. Lupulus vero aſperſa educit
de colera citrina rem aliquā ꝛ mūdificat ſan-
guinē ab ea: ꝛ clarificat ipm̄: ꝛ ſedat inflāma-
tionē eius. ꝛ affert ei iuuamentū magnū infu
ſio ipſius in aqua caſei.
D ¶Et ſyrupus ei⁹ remouet yctericiā: ꝛ aqua
parū vtuntur adminiſtratione ei⁹ medici tē-
poris noſtri: cū ſit medicina bona.
E ¶Et ipa quidē ꝛ ſuccus eius cū ſauich ordei
ſedat dolorē capitis ca. ꝛ ꝯuenit calefactioni
ſtomachi ꝛ epatis. ꝛ ſyrupus ei⁹ ꝯuenit febri-
bus colericis ꝛ ſanguineis.
F ¶Magna ꝑo ſolutiōe educit colerā aduſtā
cū facilitate: ꝛ apit opilationē epatꝭ ꝛ meſe-
raicaꝝ. ꝛ ꝯuenit yctericie cū ſucco apij ꝛ endi
uie. aut cū aqua caſei. ꝛ ꝯuenit apoſtemati e-
patis cal. extrinſeco. ꝛ ſedat ſodā antiquā. et
G ꝑprie cū oleo ro. aut camomille. ¶Et ſuccus
eius eſt ex eis q̄ ſanāt vlcera in aure. et eſt ex
medicinis pectoris ꝛ pulmonis: mūdificans
ea a ſupfluitatibꝫ: ꝛ ꝯuenit aſmati valde.
H ¶Et ꝯuenit febri longi tp̄is. ꝛ ꝑprie. fe. opila
tionū. ꝛ eis quaꝝ materia eſt colera citrina.
I ¶Ex radice vero ſagittalis fit emplaſtrum
ꝛ oleo roſarum aut camomille. ꝛ ſedat ſodā
frigidam antiquam: ꝛ curat emigraneā. Do-
ſis potio volubilis magne in decoctione eſt
circiter. 𝔷. iiij. Lupuli vero infuſiōis i aqua
caſei potione libra. i.

Capitulum. cccc.

Va paſſula. Galien⁹. vi. ſim. far. cap.
v de vua paſſa. Aſtaſis. i. vua paſſa. di-
geſtiue ſimul ꝛ ſtiptice et dyaforetice
lente participat virtutis.

Operationes

¶Dyaſc. Albe paſſule ſūt plus ſtiptice. ꝛ car A
nes paſſularū qn̄ extrahunť ab eis grana et
qn̄ comedunť ꝯueniūt canne pulmonis: ꝛ cō
ferunt tuſſi renibꝫ ꝛ veſice.
¶Et qn̄ paſſule comedunť ſole cū nucleis cō B
ferunt vlceribꝫ inteſtinoꝝ. ꝛ qn̄ caro paſſula-
rū miſceť cū farina ꝛ gneiſi. i. ſcariola et ouis
ꝛ modico melle: ꝛ comeditur admixto mo-
dico pipere: expellit flegma ꝑ os.
¶Et qn̄ miſceť cū farina fabarū et cimino. et C
fit inde emplaſtꝝ: ꝯuenit apoſtematibꝫ ca. in-
teſtinoꝝ. ꝛ qn̄ paſſule piſtate miſcenť cū ruta:
ꝛ fit inde emplaſtrū: delet qḋ apparet in cute
ex clauis ꝛ vlceribꝫ fraudulētis. ſ. cancro.
¶Quādo fit ex eis emplaſtꝝ cū opopanaco D
conuenit podagre. ꝛ qn̄ ponitur ſup vngues
eradicat eos. et meliores ex eis ſunt keſmes
ſine granis. ꝛ poſt eas ſunt pingues ſubtilis
corticis ꝛ parui grani.

Capitulum.ccccci.

v Uuaverſa. Bartho. i li. de ꝓprietatib⁹
rer. Uuaverſa a humeo meo dr. ⁊ eſt
dicta q̄ſi hũida: eo ꝙ intriſec⁹ hũorẽ ē plena.
Vñ dic̃ Iſi. li. xvij. Ex trib⁹ āt cōponit̃ vua:
ſcꝫ ex follicul: glacea ⁊ arillis. folliculi dicunt̃
vinacia: in q̄b⁹ glacea ꝯtinet̃. Et ē glace ſuc-
cus ſiue hũor pinguis ipſi⁹ vue. Itē ſūt verti
ciarie ſic dicte a magnitudine ⁊ longitudine.

Operationes

A ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. vuauerſa inq̄t. Uuauer-
ſa ſunt indigeſtibilia. ſubā eius eſt groſſa ter-
rea; put ⁊ guſtu declarat̃. q2 ſapor ei⁹ eſt acer-
B bus vel ponticus. ¶ Uirt⁹ eius fri. in. i. ſic. in
ij. ⁊ ſtipticat ⁊ cōſtringit. ⁊ conuenit oī fluxui
ventris iuuamento magno.

Capitulum.cccccij.

Ʋbilic⁹ venerꝫ vel cymbalaria lati-
v ne. grece colitidon. Dyaſ. Colitidon
id eſt vmbilic⁹ venerꝫ eſt herba: folia
hꝫ ſicut acinetabulũ obrotũda ⁊ alta; ⁊ laten-
ter cōcaua. ⁊ haſtā breuē in q̄ eſt ſemē poſitũ
Radix eſt ei obrotunda vt oliua. Eſt alia co-
litidon que folia hꝫ pinguia ⁊ latiora ⁊ ſpiſſa
ſicut bugellas. folia q̄ ſunt circa radicē ſūt ſi-
cut oculus picta. guſtu ſtiptica. haſtaꝫ habet
tenuem. cuius flos ⁊ ſemen ſimiles ypericon
Radix eſt illi maior predicte.

Operationes

¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Colitidon. mixte ē ꝯtu- A
tis. ſ. hũide: frigide: ⁊ cuiuſdā obtuſe. ſtiptici-
tatꝫ amare. vnde infrigidat ⁊ repcutit ⁊ abſter-
git ⁊ dyaforat. Pli. ca. colitidon herba ē oīb⁹
nota. cui⁹ natura ex hũido frigido ⁊ parꝫ ca-
lido refrigeratoria. ¶ Dyaſco. Uirt⁹ pme ſpe- B
ciei eſt ꝙ ſucc⁹ radicꝫ ei⁹ ⁊ folioꝝ punct⁹: aut
fomēto adhibitus tumorē nature ſpargit.
¶ Ignem ſacrũ extinguit: et ꝑmones curat. C
Scrofis impoſit⁹ eas ſpargit. Stomachi
eſtuationē tollit. Radix comeſta cũ folijs cal-
culos frāgit. Urinā ꝓuocat. ¶ Hydropicis D
in oximelle dat⁹ ſingulare ꝑſidiũ eſt. Et mul-
ti ad amorē eam colligunt. Hec mixtā habet
virtutē infrigidandi ⁊ humectandi. Hec etiā
nōa parte ſtipticā vim cũ amaritudine modi-
ca. vñ infrigidat ⁊ reprimit ⁊ ꝓijcit et dige-
rit inflāmationē. ergo flegmonē curat: ⁊ ī ſto-
macho cām habētib⁹ vtiliſſima eſt. ¶ Carba- E
plaſmata tunſa ⁊ impoſita vulnera q̄ ſunt cũ
rubore ⁊ roſulas ſanat. ſucc⁹ ei⁹ iniect⁹ adve-
tetri exiccationē (quā greci fimoſim vocant)
valet. ¶ Galie. Colitidon curat flegmones F

herisipilatos.⁊ herisipilas fleg.et maxie ſto.
ardētis vtilis.⁊ ſufficiēter epiplaſmata.cre
dita aūt ſūt folia cū radice comeſta lapides
B frāgere ⁊ vrinas mouere.¶ Pli.Hec tuſa ⁊ i
poſita vulnera curat ⁊ reſoluit q̄ ſūt cū rubo
re.i.roſulas ſanat. Tunſa ⁊ ſtomacho ipoſi
D ta ardorē ⁊ inflāmationē ſedat. ¶ Radix ꝟo
eius potata lapides frāgit. Greci vero dicūt
ꝙ leuiter ſit humida frigida ⁊ ſtiptica.

vero folia ⁊ flores.flegmonē patientia mem
bra cū difficultate digeſtionis exteri⁹ cataⸯ
plaſmata iuuāt ꝓpter amiſſionē aq̄ſe hūiditaⸯ
tis:cui⁹ oīa virida ⁊ tenera.Hec q̄dē magis:
illa ꝟo min⁹ participāt.ſicca ꝟo folia lilij aⸯ
crioris ſūt ꝟtutis:vt cōperāt flegmonē patien
tib⁹.¶ Aui.li.ij.ca.de nenufare terreno: inq̄t E
eſſe fri.⁊ hu.cōplexionis in.ij.gradu.

Capitulum.cccccij.

Zona bera amarella

Vngula caballina. Sciēdū ꝙ vngu
v la caballina duplicis generis eſt.vnum
aq̄ticū.aliud terrenū.Aq̄ticū ē nenu
far vel nymphea aq̄tica.vel cacabus veneris.vl
papauer paluſtre.vl alga paluſtris:hñs flores
albos.ſic appet i ca.cccix.ſupi⁹ de N.Terre
na ē q̄ vocat vngula caballina gre. ⁊ ara. vo
cat pbatanū vl farfugiū naſcit iuxta fluuiū.

Operationes

A ¶ Gal.vi.ſim.far.ca.de tuſſilagine.⁊ ē vngula
caballina vel nenufar terrenum vel farfana.
Noiat aūt tuſſilago:eo ꝙ tuſſib⁹ ⁊ orthonoicis
ꝯferēs credit.ſi q̄s ſumēs fo.ſicca.vel radicē
ſup prunas fumigās iſpiret ꝯſurgentē fumū.
B ¶ Eſt āt mediocriter acre:q̄re ⁊ rūpe ſine do
lore credit vniuerſa apata q̄ in torace.viridia

Capitulum.cccccciij.

Vrtica maior. Pandecta. ca.ccclxv. orbigu
v Huiure vel varikflati vel ſarichara
Grece inguidalis et califex.latie ꝟo
vrtica.Sera.li.aggre.auc.Dyaſ.ca.huiure.
Sunt ei⁹ due ſpecies. Vna eaꝝ ē aſpior ⁊ ni
grior.hñs fo.latiora.⁊ hꝫ ſemen ſimile ſemini
canabis:niſi ꝙ eſt min⁹ eo.Alia ꝟo hꝫ mino
ra folia.⁊ nō habet folia aſpera ſicut pma.de
qua in ſequenti ca.dicet.Et eſt ca.⁊ ſic. in.iij.
gradu.merito quidē igit vt alimento nullus
vtat ſine eo ꝙ maxima capiat fame. Vtilis
autē eſt vt medicina ſubductiua ventris.

Operationes

¶ Galie.lib. de cibis ca.de vrtica. Et idē.vi. A
ſim.far.eodem ca.Acalifex ſiue vrtica maior
Hui⁹ herbe tam fructus q̄ꝫ folia ipſa maxie
admittant ad op⁹ medicine.Dyaforetice eſt

virtutis vt puſtulas ꝛ parotidas ſanet. Habet aūt ꝛ ventoſitatis aliq̄d. quapropter impetus libidinis excitat: ꝛ maxime qn̄ cū ſapa bibitur ſemen ei⁹. ꝙ autē nō vehementer calefacit: ſit ſatis ſubtilium partium: ſit educens groſſoꝝ humoꝝ ꝛ viſcoſoꝝ qui in torace ꝛ pulmone. Teſtat̄ ꝛ in hoc ꝙ patiunt̄ pericule corpis quas ꝯtingit. Illa vero ventoſitas quas participare dicit̄: naſcit̄ dū ipſa digeritur. Non eni eſt actu ventoſa ſed potentia. ventrē laxat moderate. et hoc ſolūmodo ꝙ mūdificat ꝛ cōmouet. nō eo ꝙ purget.

B ¶ Dyaſco. Cathaplaſmatib⁹ impoſita corporis fricatiōe atq̄ rubore: dolorē atq̄ pruritū facit. deniq̄ recorporatiue ꝟtutis ſunt maior videlicet ꝛ minor. Siār limoſis atq̄ ſimilib⁹ duriciēb⁹. medet̄ etiā eis qui ab a ialib⁹ vene
C natis fuerūt vexati. ¶ Itē cocta atq̄ cōtrita emollit ventrē. Semen aūt ei⁹ ventrem mouet. Folia ꝛ ſemē dyaforetica ſunt ꝛ leptometis abundāter ſine calefactiōe nimia. ſanant ſtigmata ꝛ cyraculas ꝛ ragades. et ex torace ꝛ pulmone educit humores pingues et glutinoſos. habet aūt aliq̄d in ſe ventoſitat̄. ad luxuriā ꝓmouendā ꝛ excitandā libidinē. maxime quādo cum ſapa bibitur.

D ¶ Acalifex calefactoria eſt: que potata cū vino regium morbū emendat. ſemen ei⁹ in antidotis miſſum colericis prodeſt.

E ¶ Itē tritū cū melle ꝛ in modū electuarij datū: tuſſim veterē ꝛ in frigore cōceptā emēdat. ex calore ſuos oēs tumores diſſoluit.

F ¶ Sera. aucto. Galieni. Virt⁹ ei⁹ eſt q̄ reſoluit reſolutiōe multa. et eſt cū hoc ei⁹ virt⁹ inflatiua. ꝛ ꝓpter hanc cauſam mouet coitum: ꝛ delet exituras: ꝛ apoſtemata que fiūt ꝑ aures. ꝛ facit exiccari hūores viſcoſos a pectore ꝛ pulmone qn̄ bibit̄. ꝛ curat vlcera corroſiua: ꝛ oīe cui cōuenit exiccatio. Et qn̄ bibit̄ de ſemine eius cū rob excitat appetitū coitus. ꝛ ſoluit ventrē ſolutione temperata. propterea quia abſtergit ꝛ cōmouet.

G ¶ Et folia ambarū ſpecierū quādo terunt̄ cū ſale ꝛ fit emplaſtrū curat morſum canis et vlcera fraudulenta ꝛ carnoſa: ꝛ vlcera ſordida: ꝛ tortiones neruoꝝ ꝛ exituras. ꝛ apoſtemata que fiunt poſt aures. Et fit cum eis cerotum cum cera ad duriciem ſplenis.

H ¶ Et qn̄ terunt̄ ex folijs eius ꝛ ponunt̄ in narib⁹: abſcindūt fluxū ſanguinis. ꝛ qn̄ terit̄ ex eis ꝛ cōficit̄ cū myrrha: ꝛ fit inde naſcale, ꝓuo
I cat mēſtrua. ¶ Et ponunt folia ei⁹ ſup matricem egreſſam: ꝛ eā reuocat intus. ꝛ ſemen ei⁹ qn̄ bibit̄ cū rob excitat appetitū coit⁹: ꝛ aperit orificium matricis. ꝛ terit̄ ꝛ cōficitur cum melle ꝛ comedit̄. ꝛ cōuenit aſmati que non ſi
K nit hoīem iacere: ꝛ pleureſi. ꝛ expellit ſupfluitates a pectore. ¶ Et decoctio folioꝝ ei⁹ qn̄ coquitur cū pauco myrrhe, ꝓuocat mēſtrua. ꝛ qn̄ folia ipſa coquunt̄ cū limacis molliunt ventrem ꝛ ꝓuocant vrinā. ꝛ quādo folia ipſa coquunt̄ cum ordeo expellunt ſupfluitates a pectore. ꝛ quādo fiunt gargariſmata cū ſuccis eius: curat apoſtemata vulue.

L ¶ Et idem auctoritate Raſis. Oleum vrtice eſt magis laxatiuum q̄ oleum cartami: ſcilicet quādo tu comparas virtutem laxatiuam vrtice virtute laxatiue cartami.

M ¶ Et idem aucto. Aben meſuay. Mouet coitum quando comeditur cum cepis ꝛ vitellis ouorum. ꝛ quādo teritur ſemen eius et ponit̄ ſuper cancrum conuenit.

N ¶ Et de ꝓprietate ei⁹ ē q laxat flegma viſcoſū. ꝛ qn̄ excoriat̄ ſemē vrtice ꝛ terit̄: ꝛ miſcet̄ cum melle ꝛ ſumit̄: laxat cū fortitudine. et oportet tū ꝙ non tangat linguā ꝛ caput meri ne adu
O rat ea. ¶ Et doſis ei⁹ a. x. x. ḡnis vſq̄ ad. x. x. x.

P ¶ Et idē auc. Iſaac. Soluit ventrē viſcoſuꝫ ꝛ ꝓuocat vrinā. ꝛ cōuenit dolori renū: ꝛ iuuat coitū. ꝛ maxime ſi comedat̄ cū cepis ꝛ vitellis ouoꝝ. ꝛ qn̄ bibitur cum ſemīe canabi: cōuenit ſpleni ꝛ dolori lateris.

ortigões

Capitulum.ccccv.

V Rtica minor. Dyaſcorides. Urtica altera maior: altera minor. De maiori in p̄cedēti capitulo dictū. Minor vero que ⁊ viſualis eſt ⁊ ſimplex cū tenui ſemine: ac folijs nimis aſperis. ¶ Auicenna. Color ſeminis eius eſt ſimilis ſeminis porri: ſed tamen eſt minus ⁊ ſubtiliꝰ. ⁊ nō eſt in eiꝰ longitudine. ⁊ mordicat qđ ei obuiat. ita ꝙ etiaꝫ inteſtina. Urtica ⁊ ſemen eiꝰ ſunt ca. in principio tertij gradus. ⁊ ſic. in. q̄. ſed ſemē eſt minoris ſiccitatis ꝗ̄ ipa. Eſt attractiua: vlceratiua: reſolutiua cum virtute aduſtiua. Et ſunt quidam qui dicunt calefactionē eius nō eſſe fortem. ⁊ in ipſa quidem eſt virtus aperitiua. ⁊ in ipo eſt abſterſio fortis.

Operationes

A ¶ Auicē. Emplaſtrū eiꝰ cū raffano diſrūpit dubelet. ⁊ cōuenit duricieb9. Et ſemen eiꝰ cōuenit cancro in emplaſtro. ⁊ ſimiliter eiꝰ cinis cū ſale cōuenit vlcerib9 que accidūt in morſura canis ⁊ vlcerib9 malignis ⁊ cancro.

B ¶ Emplaſtrum ex eo cum ſale cōuenit torſioni neruorum. Et folia eius contrita abſcindunt fluxū ſanguinis ex narib9. Et ſemen eiꝰ cōuenit ſtricture nariū. et aperit opilationes collatorū fortiter. ⁊ ex ſemine eius factū emplaſtrum fit dentiū eradicatio facilis.

C ¶ Et ex eo emplaſtruꝫ cōuenit apoſtematib9 que fiunt poſt aures. ⁊ eſt abſterſiuū qñ bibitur cū aqua ordei. ⁊ mundificat pectus.

D ¶ Et cum decoquuntur folia eius in aqua ordei educunt humores groſſos qui ſunt in pectore. eius ſemen eſt fortius: et ipm̄ remouet aſma ⁊ frigidam pleureſim.

E ¶ Excitat coitum p̄cipue ſemen eius cum vino. Et aperit orificium matricis: quādo matrix recipit ſperma. ⁊ ſimiliter ſi comedat̄ cū cepis ⁊ ouis. Et quādo ſupponit̄ cū myrrha p̄uocat menſtrua ⁊ aperit matricē. ⁊ ſimiliter ſi bibatur decoctio eius cū myrrha.

F ¶ Et folia eiꝰ recētia reducūt matricē exeuntē loco emplaſtri poſita. ⁊ ſoluēdo educit flegma: ⁊ hūorē crudū ſua abſterſiōe cū virtute ſolutiua q̄ ſit in ipa. ¶ Et oleū vrtice minoris plus ſoluit flegma ꝗ̄ oleū cartami. Et decoctio folioꝝ eiꝰ cū obſtracis lenit ventrē.

G ¶ Et ſi vis vt ipa faciliꝰ ſoluat accipe medullam ſeminis eiꝰ ⁊ cōtere ipam cū ſauich: ⁊ proijce eū cū vino ⁊ bibe eā. ⁊ oportet vt poſt eiꝰ hauſtū bibatur aliquid ex oleo ro. ne adurat guttur bibentis. Et quando fiunt ex ipſis colliria cū melle ⁊ ſupponunt̄ ⁊ ſoluunt.

¶ Palladiꝰ. Urtica ex ea vocata ē ꝙ tactus eiꝰ corpꝰ adurat. Sunt enī ambo oīno ignee nature. vnde ⁊ tactu prurit ⁊ pruriginē facit. I

¶ Macer. Dicimꝰ vrticā quā grecꝰ acalife dicit. K
Feruida nō modice vis illi dicit̄ eſſe.
Unde nec immerito nomē ſumpſiſſe videt̄.
Tacta ꝙ exurat: digitos vrtica tenentes.
Hec ſolet ytericos: cū vino ſumpta iuuare.
Illius ſemen colicis cum melle medetur.
Et tuſſim veterem curat ſi ſepe bibatur.
Frigus pulmonis pellit ventriſꝗ tumorē.

Capitulum.ccccvi.

V Lpicū. Iſi. Ulpicū appellatū eſt: eo ꝙ allij odorē h3. Pal. li. xi. In menſe nouēbri vlpicū ſicut ⁊ alliū ſerit̄ terra: maxie alba foſſa ⁊ ſubacta ſine ſtercore. Sulcos in aeris facies ⁊ i locꝫ altiorib9 ſemia pones. quatuor digitꝫ ſeparatas: nec altiꝰ p̄ſſa. Sarculari frequēter debēt: q2 plureſcūt. Si capitatim facere volueriꝫ: vbi cepit caulis p̄dire particula: ſicꝗ ſuccus reuertet̄ ad ſpicas.

Operationes

A ¶ Iſidorus. Ulpicum cū vino tritum calculos aiunt p̄deſſe potui datū. Illius ſemen cū vino menſtrua prouocat ſiue purgat.

Capitulum.ccccvij.

v Ulmus latine. ara. arnabū. grece pe-
tela vł proſelee ſiue pteloe. Paul⁹ ca.
de vlmo. Ulmo ē arbor oib⁹ nota. cui⁹ folia
ſtiptica ſunt.

Operationes

A ¶ Gal. vij. ſim. far. ca. Prolee ſm trāſlationē
grecā Prolee: id eſt vlmus folijs ↄſolidam⁹
q̄nq̄ȝ recens vuln⁹ cōtuſis ꝙ ſtiptica ſimul ⁊
abſterſiua virt⁹ ↄſeruat̃ in eis. Cortex ꝑo ei⁹
adhuc magis eſt ſubamar⁹ ⁊ ſtipticus.
B ¶ Uñ ⁊ leprā ſanat cū aceto. Et dum viridis
exiſtit ⁊ recens ſi ſupligata inuoluat̃ vlcerib⁹
C cōſolidare ea poterit. ¶ Et radices ei⁹ etiam
eiuſdē virtutꝭ ſunt: ⁊ cū eius decoctiōe fomē
tant oēs fracturas poroſitatione egentes.
D ¶ Paulus. Ipſa bullita in aq̄ curāt excoriati
onē capitꝭ ſi inde lauet̃. Radix ei⁹ eſt ſtiptica
E ↄglutinatiua ⁊ ↄſolidatiua nimis. ¶ Iſi. Ul
mus nomē accepit: eo ꝙ vliginoſis ⁊ hūidis
locis meli⁹ ꝓficit. Nā in mōtanis ⁊ aſpis mi
F nus leta ē. ¶ Pli. li. xvij. Ulmoꝝ vmbra lenis
eſt enutriēs q̄cunq̄ȝ occupat. In vlmo inſeri
moꝝ iubet religio fulguꝝ. Nobilia vina i ar
buſtis gignunt. ꝑmoq̄ȝ oim vlm⁹ ꝓpter nimi
am frondē excipit. Ulmis detrahit ſucc⁹ in-
utilis ſupra terrā vſq̄ȝ ad medullā forac̃. In
ſenecta ⁊ cum alimēto ſequūtur abundare ni
mio. ¶ Idem li. xviij. Ulmi ⁊ populi ſerantur B
a die quo Fauonius cepit flare. ſiue a die. vi.
ydus februarij. ſiue ante primā ſolſticiū eſtiua
lis diei. alia parte folia vlmi celum reſpiciunt:
quā ſperauerūt pridie. ⁊ eſt cōfecti ſideris ſi-
gnum. ¶ Idem li. xxiij. Ulmi folia et cortex D
⁊ rami vim habent ſpiſſandi ⁊ vulnera cōtra-
hendi. Cortex vtiq̄ȝ interior.

Capitulum.ccccviij.

Aſir ſiue quſir ara. grece Egilos vł
v egilopa. Sera. li. aggre. ca. quſir: id
eſt alkaleya ſiue aquileya. ⁊ eſt herba
cuius folia ſunt ſimilia folijs frumēti. niſi ꝙ
ſunt latiora ⁊ molliora. et in ſūmitate calami
ei⁹ eſt ſemē nigrū trib⁹ vel q̄ttuor tunicis ve-
ſtitum a quib⁹ exeūt ariſte ſimiles capillis in
ſubtilitate. ¶ Plini⁹. Aquileya herba eſt que
creſcit in ſegetibus cū tenui calamo habenti
in ſummitate tegminibus ambitum ex qui-
bus ariſte ſimiles capillis extant.

Operationes

¶ Galie. Uirt⁹ ei⁹ eſt ꝙ reſoluit āpatat ↄfert A
fiſtulis q̄ fiūt iuxta oculū q̄ egilope vocant̃.
Maior virt⁹ eſt in ſemie. q̄re q̄n ſimpliciter
ponitur ſemē intelligit̃. Uires enim leuiter ⁊

B effcaciter relaxantes: et ad omnes tumores valet. ¶ Sera. Mollit duricies. ⁊ ideo ad egilopas farina eius cathaplaſmatibus commixta congrue facit.

Capitulum. cccccix.

vorchila muſſo

Snea. Pandecta ca. lxxi. Aynecb
v ſiue aluſne arabice. grece brion vł briū vel licena. latine xo vſnee vel muſcus arboꝝ. Uſnee vel brion quoddā oritur in arborib⁹ ſicut lanugo. ⁊ quoddaꝫ eſt vſnee vel brion maris. ⁊ eſt lanugo que oritur ſupra petras maris. ¶ Sera. li. aggre. ca. Aynecb. Aynecb: id eſt muſcus quercus. ⁊ eſt res que repiꝛ naſcens ſup arborē ſerbin ⁊ nucꝫ ⁊ glandiū ⁊ ſup lapides. ⁊ meli⁹ ex eo eſt qḋ repiꝛ ſuper ſerbin montanū. ⁊ poſt illud qḋ repiꝛ ſup arborē nucis. ⁊ meli⁹ hoꝝ eſt qḋ ē magꝫ odoriferū ⁊ albidioris colorꝫ. ⁊ peius eſt ex eo qḋ eſt ad nigredinē tēdens. ſapor ei⁹ eſt ſtiptic⁹ temperate. Et virt⁹ eius eſt q̄ non eſt frigida frigiditate forti. ſed ꝑ tepiditatē. ⁊ virt⁹ ei⁹ alia eſt que reſoluit ⁊ mollificat. ⁊ prope illud qḋ repiꝛ ſup arborē ſerbin. ¶ Gal. vi. ſim. far. ca. Briū vel brion marinū cōpoſitū eſt ex terreſtri ⁊ aquoſa ſimul ſuba vtriuſqꝫ frigidis. ſtipticat ei comeſtū. ⁊ quotqt calida ſunt cathaplaſmatū manifeſte infrigidat ⁊ adiuuat. Eſt aliud brion vel briū qḋ a qbuſdā vocatur ſpelticū. repitur quidē in quercub⁹ et pinis et lenkis. habet aūt ſtipticā virtutē nō vehemētem. neqꝫ enī ſufficiēter frigida eſt. ſed q̄dāmodo medijs appropinquat. qre ⁊ dyaforeticā ⁊ mollificatiuā poſſidet vim maxie qḋ in cedrinis lignis inueniꝛ. ¶ Dyaſco. ca. de licena q̄ ſup petrā marinā naſciꝛ: brion eſt. ¶ Aui. li. ij. ca. vſnee. Uſnee ſunt cortices ſubtiles circūuolute ſup arborē ferentē glandes ⁊ pinū vel nucē. ⁊ habet odorē bonū que ex ea bona eſt: eſt alba, ⁊ nigra eſt mala. In ipa ē frigiditas pauca ad debilitatē declinans. et ſtipticitas equalis. Et extimauerūt q̄dam ꝙ eſt ca. in. i. gradu. ſic. in. ij. ¶ Inq̄t alcauſi. eſt frigida vehemētis ſiccitatis. Inſunt ei virt⁹ ſtiptica ⁊ reſolutio ſimul ⁊ lenificatio ꝑcipue q̄ eſt de ꝑmo. ⁊ eius ſtipticitas eſt equalis.

Operationes

¶ Sera. auct. Dyaſ. Aynecb eſt muſc⁹ quercus. ⁊ ꝯfert dolorib⁹ matricꝫ. ⁊ q̄nqꝫ coquiꝛ et ſedent mulieres in decoctione eius. A

¶ Et ꝯfert multū q̄n admiſceꝛ in fumigatōib⁹ ⁊ vnguētis q̄ fiūt ad reſoluēdā laſſitudinē. B

¶ Et ingreditur in ꝯfectione olei de ben. ⁊ in alijs vnguētis ꝑpter ſtipticitatē q̄ eſt in eo. C

¶ Et infundiꝛ in vino dieb⁹ aliq̄t. ⁊ illud vinū facit dormire dormitione forti. ⁊ q̄n infundiꝛ in vino ſtiptico: cōfert ſtomacho ⁊ curat excuſſionē ventris: ⁊ aromatizat ſtomachū. et abſcindit vomitū. ¶ Dyaſ. Licena eſt muſc⁹ maris. que cathaplaſmata adhibita: fluxum ſanguinis abſtinet. tumorē cōpeſcit. Zernas emendat. yctericis opilaꝛ melle addito aſpredinē oris ⁊ linguē diſſenit. reumatiſmū compeſcit. quia ſtiptice eſt virtutis ⁊ ſiccātis. D E

¶ Almanſor tract. iij. ca. vſnee. Uſnee vel muſcus quercus paꝝ exiſtit ca. qḋ e vomitū abſtinendo ſtomachū efficit rigidū. F

¶ Auicē. Uſnee aromaticū eſt. aperit opilatiōes ⁊ ſtringit carnes mollificatas. ⁊ linitur ſup apoſtemata ca. ⁊ ſedat ea. ⁊ reſoluit duricies ⁊ ſedat apoſtemata carnoſa ſluxa cadit in unctiōib⁹ laſſitudinis. ⁊ reſoluit duriciē iūcturaꝝ. ¶ Et ſilr ei⁹ decoctio cū infundiꝛ i vino facit dormire potantē ipm. ⁊ abſtergit viſum ⁊ ꝯfert tremori cordis. retinet vomitū et ꝯfortat ſtomachū. ⁊ remouet inflāmationem eius. ꝑcipue eius infuſio in vino ſtiptico. G H

¶ Et ꝯfert dolori epatꝫ debilis. Aperit opilationē matricꝫ. ⁊ q̄n ſedetur in aqua ei⁹ cōfert dolori matricis: ⁊ ꝓuocat menſtrua. I

¶ Et idē in de virib⁹ cordis ait: Uſnee ca. eſt in ꝑmo gradu. ſic. in. ij. ⁊ habet cōfortare cor K

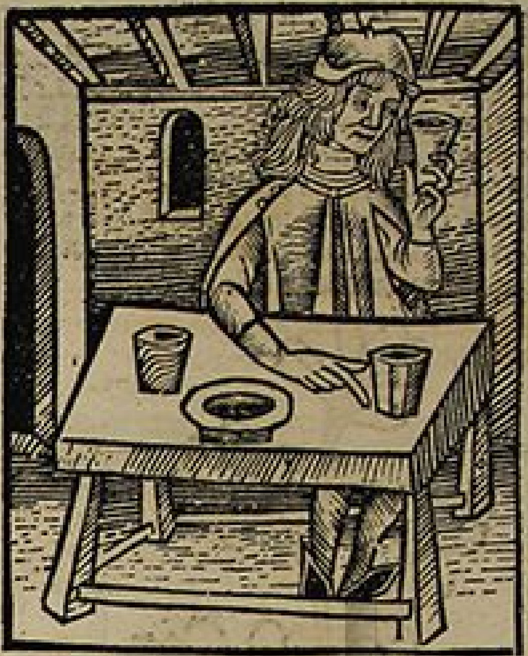

Capitulum.cccccx.

Vinum. Iſido.li.xx. Vinum inde di
ctũ eſt qꝛ eiꝰ potus ſanguine cito re
plet.hoc alij lieum appellãt:eo qꝛ bi
bentẽ a cura ſoluit.¶Ariſto. i li.topicoꝝ.iij
Vinũ ait empedocles aquã putrefactã in li
gnis.¶Ambro.li.iij. Noe poſt diluuiũ vitem
plantauit.que periꝰ dñi i pcepto pullulauit:ac
bibit de vino eiꝰ ꝛ obdormiuit. Deꝰ aũt pſci
uit qꝛ vinũ ſobrie potatũ ſanitatẽ daret:pru
dentiã augeret. Immodice ꝟo ſumptũ ad vi
tia cauſas daret.creaturã dedit:ſed abũdan
tiã hũano reſeruauit arbitrio.¶Ariſto.in li.
de aialibꝫ.Vinũ ſerpẽtes valde diligũt.ꝛ iõ
p ipm venanꝛ cũ imbibunꝛ.¶Itẽ Iſido. Vi
nũ dꝛ roſeũ:id eſt cũ rubore. Roſa eni rubet.
Amineum q̃ſi ſine minio:id eſt ſine rubore.
Succinaciũ ſuccine gẽme ſimile.i. fului co
loris. Limpidũ vinũ:id eſt pſpicuũ ab aque
ſpecie dictũ q̃ſi limpidũ.limpha eni ẽ aqua.
Turbidũ q̃ſi torbidũ.i.terra cõmixtũ. qđ eſt
fece. Falernum vinũ vocatũ eſt a falerna re
gione campanie vbi optima vina naſcuntur.
Honorariũ vinũ qđ regibꝫ ꝛ potẽtibꝫ honorꝭ
grã offerꝛ.Crudum vinũ eſt inſuaue qđ ſerui
potant. Conditum vocaꝛ qđ non ſit ſimplex:
ſed commixtione pigmentoꝝ cõpoſitum. Ga
ſetum vero a regione vnde deferꝛ. Gaza enim
opidum eſt paleſtine. Infertum vinum dꝛ qđ
altario offertur atqꝫ libaꝛ. Spurcum qđ of
ferre nõ licet:aut cui aqua admixta eſt quaſi
ſpurium hoc immundũ. Acidum vel qꝛ acu
tum.vel qꝛ aqua mixtum:cito in hunc ſaporẽ
cõuertitur.¶Actor pluribꝫ etiã modis vina
vitiata emendanꝛ.ſicut notum eſt pluribus (
vt verbi gratia) ſi forte molleſcens incraſſeꝛ.
Idem vinum p media lignoꝝ fragmẽta trãſ
funditur:vt oleagma mollicies ꝯſtringaꝛ vel
lambruſce vel lignoꝝ ſerratura.vel ſimilia.

Operationes

¶Iſaac in dietꝭ particularibꝫ li.iij.Vinũ bo A
nũ dat nutrimẽtũ corpori. Sanitatẽ reddit ꝛ
cuſtodit:ſi accipiaꝛ vt oportet:ꝛ q̃tũ natura
ſuſtinere valet.digeſtionẽ ꝯfortat ſtomachi.
ꝛ etiã ſecũdã q̃ eſt in epate.nec vllus inueniꝛ
cibus vel potus adeo naturalis caloris ꝯfor
tatiuus ꝛ augmẽtatiuꝰ ſicut vinũ.ppter fami
liaritatis conſortiũ qđ habet cũ natura.
¶Et qꝛ calor eiꝰ ſilis eſt naturali colori.citoqꝫ B
cõuertiꝛ in naturalẽ ꝛ mũdiſſimũ ſanguinẽ
Turbidũ qꝫ ſanguinẽ clarificat. ꝛ aditus to
tius corporis maximeqꝫ venarũ aperit ꝛ mun
dificat. Epatis opilationẽ aperit. Tenebro
ſitatẽ aufert. Fumoſitatẽ triſticie generatiuã
a corde expellit.totiuſqꝫ corporis mẽbra corro
borãt.¶Sed aiam ipam facit obliuiſci triſti C
ciã ꝛ anguſtiã.laborẽ ꝛ dolorẽ:datqꝫ ei letici
am ꝛ audaciã. Ingeniũqꝫ ſubtiliat. Igiꝛ ꝯue
niens eſt oibꝫ etatibꝫ ꝛ oibꝫ regiõibꝫ:ſed tñ ſu
maꝛ ſm ſui q̃ntitatẽ ꝛ bibentꝭ ꝯſuetudinẽ ac
nature poſſibilitatẽ. Iuuenes eni ꝛ viri ma
iorẽ vini q̃ntitatẽ ſuſtinẽt qꝫ mulieres ꝛ ado
leſcẽtuli.¶Vinũ mũdũ ꝛ purũ ſi fuerit: cõue D
nit vt hyemali tpe ꝛ frigida regiõe bibaꝛ. In
eſtate ꝟo ꝛ calida regiõe vini paucitas aqua
multũ cõmixti neceſſario ꝯgruet. Corpa eni
refrigerat ꝛ humectat.ppter aquã cõmixtaꝫ.
Unde antiqui aſſimilauerũt vinũ tyriace na
ture:qꝛ virtutẽ habet ꝯſeruatiuã nature ꝓli
cuam. Calefacit enim corpa frigida:ꝛ infrigi
dat calida:ſicca humectat:ꝛ hũida extenuat
¶Haly in li.regalis diſpoſitiõis ait: Vinuꝫ E
calorẽ naturalẽ ꝯfortat. Humores colericos
tẽperat:purgans p ſudorẽ vrinã. Mẽbra du
ra humectat.appetitũ iuuat ꝛ digeſtionẽ.
¶Ventoſitatẽ quoqꝫ ſoluit. Opilationes a F
perit.melancoliã mitigat. Et hec maxime fa
cit his q̃ temperate cõplexionis ſunt.
¶Nocet autem illi cuius cõplexio ſupabun G
dat in calore.vel qui febrem patitur epatꝭ aut
cephaleam.ꝛ cuius neruí debiles ſunt.
¶Idem in li.vt ſupra. Dicit autẽ qꝛ ex multi H
vini potatione paſſiões accidũt graues frigi
de:ſicut apoplexia:ſpaſmꝰ:epilentia:emigra
neũ:obſtupefactio ꝛ his ſimilia. Replenꝛ eni
ventriculi cerebri vaporibꝫ vini.ꝛ quod ad il
lud de venis aſcendit. vnde calor naturalis
refrigeratur:ꝛ huiuſmodi paſſiões generanꝛ

I ¶Raſi in q̄rta p̄te. Uinū tēperate bibitū nu
trimētū penetrare facit. digeſtionē adiuuat.
multecꝫ bonitatꝫ cā exiſtit in corpe: ꝛ i ſenib⁹
K q̄ꝫ macie. ¶Iſido. Uinū aunq̄ vocabātvene
nū. ſꝫ poſtq̄ꝫ inuētū eſt vir⁹ letiferi ſucci. hoc
L vinū vocatū eſt illud venenū. ¶Uñ ꝛ Hiero
nym⁹ in li. de ꝟginitate dicit: Adoleſcētulas
ita debere fugere vinū vt venenū. ne p etatis
calore feruēti bibāt ꝛ pereāt. Inde ē q̄ apud
veteres romanos femie nō vtebant vino niſi
M ſi ſacroꝝ cā certꝫ dieb⁹. ¶Cōſtan. in pātegni.
Uinū q̄ddā eſt merū. q̄ddā de paſſis factuꝫ.
q̄ddā mellitū. q̄ddā dactilicū. q̄ddā ordeaceū
N vel frumētinū. i. ceruiſia. ¶Merū vtiliter ca.
eſt ꝛ ſic. Nouiter q̄dē e torculari tractū i p̄mū
trāſit ḡdū. vet⁹ āt augmētat vl' minuit natura
ſua ex longitudie vel ꝓpinquitate tꝑeꝝ.

¶Idē Pla. Herba ipa tunſa ꝛ cathaplaſma
tib⁹ adhibita. ꝯfert ad pruritū ꝛ ſcabiē. ¶Her A B
ba ipa decocta cū vino odorifero bibita. cō
fert heriſipiloſis: ꝛ ad oēm vlcerationeꝫ ſiue
ſcabiē. ¶Iſta herba valet ad lepzā remouen C
dā decocta cū vino ꝛ curat excuſſionē ven
tris. ¶Confert etiā multū mixtū cum fumo D
terre eandē quantitatē. nocet aūt illi cui⁹ cō
plexio ſupabundat in calore.

Universidade do
Biblioteca Públic

Capitulum. cccccxi.

Acea vel herba. clauellata lati
ne. grece torqueta. ara. mareſo
lon. Platea. yacca eſt herba ſi
milis lauendule. et in ſūmitate
flores quorū color eſt citrinus.
glaucus ꝛ alb⁹. ſolū herba in medicinis vtit
ꝛ nō radices. ca. eſt ꝛ hu. in. iij. gradu.

Operationes

Capitulum. cccccxij.

Aſdane gre. anadragne ara. latie por
tulaca. Sera. li. ag. c. yaſdane. i. por
tulaca. ꝛ ē herba oib⁹ nota. ¶Gal. vij
ſim. far. ca. de portulaca. Suba ei⁹ eſt aq̄ſa. ꝛ
in ſapore ei⁹ ē ſtipticitas pauca. ꝛ virt⁹ ei⁹ eſt
q̄ infrigidat in. iij. gra. ꝛ humectat in. ij. Dyaſ.
ca. andragne ſiue vt aliȷ̄ portulaca. ꝛ ē in oib⁹
nota. hñs frigidā ꝟtutē atqꝫ redarguentē.

Operationes

¶Sera. Portulaca ꝯueīt hñtib⁹ inflationē ꝛ A
incēſionē: ꝛ cauſonē i orificio ſtomachi: et in
oib⁹ ypocondrijs. ꝛ curat ſtuporē dentiuꝫ: co
q̄ lenit ꝛ aufert aſpitatē. ¶Et idē auc. Ruffi B
Portulaca debilitat viſū ꝛ deſtruit eū: ꝛ infri
gidat corp⁹ ꝛ ꝓhibet vomitū ꝛ aufert libidieꝫ
¶Dyaſco. Portulaca maſticata vel comeſta C

cum origaro fluxorem ſanguinis ꝓhibet ⁊ viſ
ſcide ſtringit proprie cum maſticata vel coſ
meſta dentium offenſam ſanat.
D ¶In ardore ſtomachi portulaca in aceto co
meſta mire iuuat tunſa.⁊ cum mollito ordeo
mixta:⁊ quaſi malagina panno inducta:⁊ſto
macho impoſita:mire febres tollit.

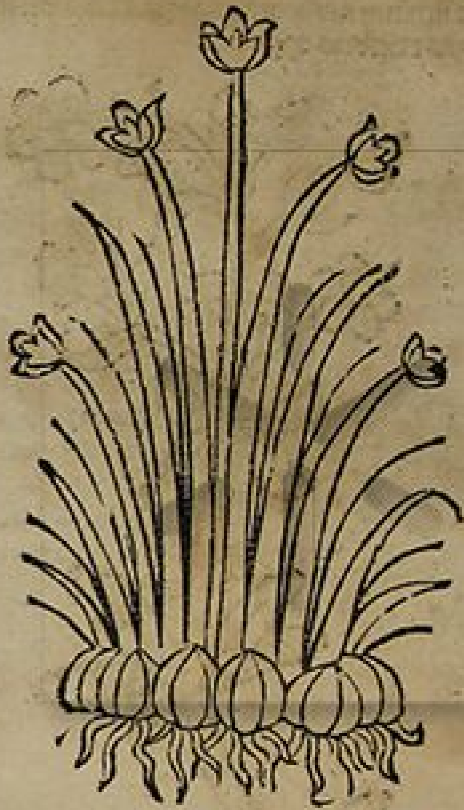

Operationes

¶Paulus cap. yreos.yreos ca.eſt in.ij.gra A
du.ſicca i.iij.Valet ɔtra duriciem neruorum ex
flegmate.Tuſſim placat.Screatū facilē faſ
cit.groſſos humores pectoris attenuat.
¶Cum aceto potat⁹ ſpleneticis ⁊ ſpaſmū ha B
bentibꝫ prodeſt.rigorem fe.⁊ dolorē vulue mi
tigat ⁊ aufert.cū vino potatū mēſtrua prouo
cat.peſſarium inde factū:ſecundinā et fetū mor
tuum expellit. Stomacho nocet.Cū aqua
calida bibitū dolorē ventris placat.Eliſatū
et piſtatū vulnera dolentia curat.coctū cum
aqua ro.mixtū vulnera ⁊ puſtulas mundifiſ
cat.et bonam in eis carnem generat.et valet
contra putredinem dentium et gingiuarum.
¶Plateari⁹.yreos vel yris ca.et ſic.ſunt in C
ij.gra.Similes quidē ſunt in folijs ⁊ i effectu:
ſed yris florē facit purpureū.yreos albū.Da
rū radice medici vtunt.q̄ in fine verꝫ colligit
ac deſiccat.et ꝑ duos annos ſeruari poteſt.
¶Itaqꝫ ꝓ radice yris pōt poni radix yreos. D
⁊ ſiſr ecōuerſo.Virtutē hꝫ diureticam vnde
diſſoluit et aperit.¶Cōſtan.yreos eſt ca.in E
ij.ſicca in.iij.valet cōtra dolorē neruorum de fle
gmate.diuturnam tuſſim placat.

Capitulum.cccccxiij.

lirio de cor de çeo/.

y Reos.Pande.ca.dccv.yreos.ē her
ba faciēs florē albū vt liliū.⁊ ē i fron
dibꝫ ſilis yri. Differūt aūt in floribꝫ.
Vn̄ yſus.yris purpureū gerit florem:yreos
albū.Gladiol⁹ croceū.ſꝫ ſpatula fetida nullū
Vn̄ ille herbe ſūt ſiles i folijs.drīt tñ in flori
bus.Nā yris hꝫ florē purpureū hñtē gradaſ
tiones diuerſas in purpureitate.ſic arc⁹ celi.
ꝓ q̄ lege capitulū liliū ſupi⁹ del.Et eſt ali⁹ cu
ius flos ē alb⁹.⁊ iſte eſt yreos.⁊ ille debilior ē
ſupiori in oi re.et melior ex eis eſt cui⁹ radix
eſt alba rotūda participans de rubedine ſm
aliqd:⁊ groſſa ⁊ dura ⁊ ſpiſſa.⁊ in q̄ eſt aroma
ticitas:ſicut odor viole ꝓprie.⁊ cui⁹ ſapor eſt
acut⁹:mordicatiu⁹ ꝓpt acrimoniā ipi⁹.hñs
nodos breues ⁊ collectos.Et melior ps plā
te ē radix.poſt illā flores.⁊ meli⁹ temp⁹ colle
ctionis ipſius radicū eſt principiū veris.

Capitulum.cccccxiiij.

y Ris illirica. Iſido. yris illirica a ſimilitudine yris celeſtis nomē accepit. Unde arcumen a latinis dr̄: eo q̄ flos eiꝰ varietate coloris eundē arcū celeſtē imitetur. Illirica dr̄. q̄ in illirico plurima eſt et violentiſſima. Species eiꝰ folijs gladioli ſimilibꝰ radice aromatica odoris boni.

Operationes

A ¶Macer. yri dat flos nomē arboꝛ ipſe ſuoꝝ.
Celeſtis ſimiles ſunt nempe coloribꝰ yris.
Illiricam dicūt illam: quia plurima naſci.
Fertur in illirico: vis eius ſicca caleſq̄.
Dicit atq̄ gradū: dant hunc in vtroq̄ ſcdm.
Maior vis huius eſt in radicibꝰ eius.
Has deſiccandas ꝑ fruſta rotunda ſecatas.
Sic vt ſe partes non tangant inſere filo.
Indeq̄ loco ſicco: fac ſuſpendat in vmbra.
Vix aliter totum: poteris ſiccare ꝑ annū.
Cū vino ſedant tuſſim: prebentq̄ ſaporem.

Capitulum .cccccxv.

y Dea. ydea ſm Dyaſcoridē ca. d̄ ydea ſm tranſlationē grecā. Folia habet ſimilia myrrhe q̄ amili longi ſunt.

Operationes

¶Radix eiꝰ remordent ſiue redarguēt ſtutis eſt. ſanguis fluorē ſiue quelibꝫ fluxū ſtringit. A ¶Ubi ſciēdū q̄ Dyaſcorides de ydea facit duo capl'a. B Unū qđ incipit ꝑ.y. ⁊ eſt illud qđ ponit hic. ⁊ aliud ca. qđ incipit. Batus. ⁊ vna de ſpeciebꝰ eiꝰ eſt idea ꝑ i. ꝓ q̄ lege capl'm cccccij. ſupius de R. ¶Galienꝰ. vi. ſim. far. ca. C ydea. ydea radix: ⁊ guſtantibꝰ quidē eſt acra. emorogias ⁊ fluxū ventris: necnō diſſinterias ⁊ fluxum muliebrē. quotquot talia ſanans bibita ⁊ deforis appoſita.

Capitulum .cccccxvi.

y Pericon vel ſcopa regia latine. Grece ypericū vel hiumi vel atricū. arabice Infaricon. Ex ſinonomis. ypericon dr̄ herba ſcti Johānis. Herbaq̄ ꝑforata. Quidā etiā nominant eā coronā regiam. Sera. li. aggre. ca. Infaricon. Sunt q̄dam q̄ nominant Kamepitheos ꝓpter ſilitudinem quā habet ſecū in odore reſine pini. Nā pitheos. i. pinus arbuſtū: eſt quod ydoneum eſt ad accendendū ignem ſicut ligna. et habet folia ſimilia rute. ⁊ lōgitudo eiꝰ eſt circiter palmū. ⁊ coloꝛ eiꝰ vergens ad rubedinē. ⁊ habet florem ſubtilē albū ſimilē flori cheyri albo. et ſemen eiꝰ eſt in cortice longū ⁊ rotundum. Et magnitudo ſeminis eſt in quātitate ſeminis

ordei cũ odore reſine pini. Naſcit͛ locis aſpis
⁊ domeſticiſ. Et vſus ei⁹ eſt ꝙ adminiſtrat͛ ſi-
cut eſt. ita ꝙ nõ ſum⁹ cõtenti ſemine ſolo. Ga
lie. viij. ſim. far. ca. ypericũ. ſm̃ tranſlationem
arabicã ypericũ calefacit et ſiccat ſubtilium
partiũ exiſtẽs. Dyaſ. ca. ypericum. Eſt herba
colore ſubruſa folia ſimilia rute. habens ⁊ flo
rem tenuem flore viole ſimilẽ. ⁊ ſemẽ nigrũ in
forma ordei odoris reſine. vires habet acri-
ter ſtrigẽtes ⁊ mictuales. Paulus ca. de ype
ricon. ca. eſt ⁊ ſic. in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Galien⁹. Meſtrua ⁊ vrinas ꝓuocat. O por
tet aũt totũ ad hoc aſſumere. ⁊ nõ ſolũ ſemen
ſed etiã fructũ. Sed cũ folijs applicatũ viri
de ſit ad cicatricem ducere põt. omia vlcera
queq̃ aduſtione facta ſunt ignis. ſiccũ vero ſi
appoſueris: ſanabis. ⁊ laxa ⁊ putrida vlcera.
B ¶ Quidã vero ⁊ ſciaticis bibere id dant pul-
uerizatũ ⁊ ſiccatũ. ⁊ qñ ſit naſcale cũ eo ꝓuo-
cat menſtrua. ⁊ qñ bibit͛ ꝓuocat vrinam.
C ¶ Et ſi bibitur ex ſemine eius cum vino cu-
rat quartanam. Et quãdo bibitur eodẽ mo
do ſexaginta dieb⁹ continue curat ſciaticã.
Et quando fit emplaſtrum cũ folijs ei⁹ et ſe-
mine curat combuſtionem ignis.
D ¶ Dyaſcorides. ypericum vrinã potatũ ꝓuo
cat ⁊ ventrẽ ſtringit. Itẽ folia et ſuccus eius
medetur diſſinterie ⁊ ſanguinis effuſioni.
E ¶ Ramicem etiam curat. Herba fomẽto im
poſita ⁊ combuſta ſanat. Hec cauda caballi
na dicitur ab aliquibus. ⁊ deſiccatiua eſt for
titer ſine mordicatione.
F ¶ Ad plagas aũt magnas cathaplaſmatib⁹
impoſita vtilis eſt: ⁊ glutinat neruos inciſos.
facit ⁊ ad eos q̃ ſanguinem vomunt.
G ¶ Et ad fluxum ſanguinis mulierũ et ad diſ-
ſinterios ⁊ ad dyarriam: ⁊ ad omẽ reumã vẽ-
tris fortiſſimũ adiutoriũ eſt. ſi ipa herba cum
aqua aut cum vino bibatur.
H ¶ Succus aũt eius fluxũ ſanguinis de na-
ribus. et ventris fluxum cũ vino auſtero po-
tui datur. febrentibus cum aqua.
I ¶ Paulus. Urinam prouocat. Epar ⁊ renes
mundificat. femorum dolores curat. Uulne-
ra deſiccat. venenum ſuperat. Cathaplaſma-
tibus celeriter vulnera ſanat.

Capitulum. ccccxviij.

Y Sia. Plini⁹. yſia ẽ apud grecos tra
dũtq̃ ipam ⁊ typhen cũ ſint de gene
re ad frumẽtũ redire ſi piſte ſerantur
nec ptinus: ſꝫ anno tertio. Zea ſemẽ eſt ex q̃
fit alica. granũ ei⁹ in pila lignea tundit͛. vt la-

pidis duricia nobilius conteritur. excuſſiſq̃
inde tunicis: iterũ armamẽtis nudata cõci-
ditur medulla. Eſt zea que degerat i affrica.
vnde adulterina fit alica cuius ſpice latiores
ac nigre ſunt ⁊ breui ſtipula.

Operationes

¶ Iſaac. Zizania naſcunt͛ inter triticũ ſiccis A
corruptiſq̃ tpib⁹. vñ vim habẽt acutã ⁊ vene
noſam. ⁊ aliqñ mentes ꝑturbant ⁊ inebriant.
Mixta ſulphuri vino ⁊ acero ad impetiginẽ
vel ſerpiginem valent. cocta aũt cum radic͛
cortice: vulnerib⁹ iam putrefact͛ appoſita ſa
nant ⁊ mundificant. valent etiã ad apoſtema
ta diſſoluendum. ¶ Hiero. ſup Mattheum. B
Inter triticum ⁊ zizania qđ nos loliũ appel-
lamus q̃diu herba eſt. necdũ calamus proue
nit ad ſpicã grandis ſimitudo eſt. ⁊ in diſcer-
nendo aut nulla aut ꝑdifficilis diſtãtia.
¶ Auic. Zizania ſm̃ duas res ab hoib⁹ dicit͛. C
Quidã eñi zizaniã vocant granũ ſiſe frumen
to ex q̃ faciũt panẽ. ⁊ dicunt ꝙ zizania pluria
eſt. Alij vero rem q̃ndã inebriantẽ malã que in
granis ꝑuenit. Melior ẽ illa q̃ eſt leuis pon-
deris. non vetus nec frangibilis: ſed viſcoſa
cũ maſticat͛ declinans ad rubedinẽ. ⁊ in ipa ẽ
ponticitas parua. ¶ Pli. lib. xxij. Infelix di- D
cum eſt a Uirgilio lolium. hoc tñ mollitum

Joyo

ex aceto coctũ ⁊ impoſitum ſanat empetigi-
nes: eo celerius quo ſepiꝰ mutatũ eſt. Mede
tur ⁊ podagre: ceteriſqꝫ doloribꝫ cũ oximelle
Curatio hec a ceteris differt. aceti ſextario
vno dilui mellis. Z.q̃. iuſtum eſt. ita tempe-
ratis ſextarijs tribꝫ decocta farina lolij. ſex-
tarijs duobꝫ vſqꝫ ad craſſitudinẽ calidũqꝫ im
poni ipm̃ dolentibꝫ membris. Eadem quoqꝫ
farina extrahit oſſa fracta.

Capitulum. cccccxviij.

cardo corredor

Ringus. Pande. ca. lxviij. Aſtarutis
Y con arabice vl' ſecacul. Gre. biomon
Latine vo centũ capita vel yringus
Nõ eſt aũt affodillus vt q̃dã dixerũt. ſed vo
cant due plãte. q̃rũ vna eſt yringus: vt pꝫ p
Serapionem ꝓprio cap. Et alia eſt vna alia
herba q̃ ſibi ſatꝫ ſimilat. Itẽ Piniꝰ poſt ſer-
monẽ de yringo ex his inq̃t: ſcꝫ yringũ candi
dũ quẽ centũ capita nominant: omẽs effectꝰ
eoſdem cauſat. ⁊ radices in cibis grecoꝝ reci
piuntur ſiue crudis ſiue coctis: vt Dyaſcori
des cap. de yringis. Preterea ĩ antidotario
virili in quodã antidoto qḋ incipit. Antido-
tum quod facit epilenticis recipiant ⁊ centũ
capita ⁊ affodilli: quare nõ ſunt idem.

Operationes

¶ Serapion li. aggre. ca. Aſtaruticon: id eſt A
centũ capita. Alia eſt celeſtis coloris. et alia
albi coloris. Sed q̃ eſt celeſtis coloris ẽ her
ba hñs ſtipitẽ durũ ⁊ aſperũ. et in ſũmitatibꝫ
eius eſt flos glaucus ſimilis flori camomil-
le. ⁊ aliquis ex floribꝫ habet colorẽ purpure-
um. ⁊ habet folia ſciſſa ⁊ capitella ſimilia ſtel
lis. ſed folia que ſunt in ramis tendũt ad lon-
gitudinem. ⁊ habet velut pilos.
¶ Et idem aucto. Galie. Traxit nomẽ ab eo B
q̧ curat apoſtemata. q̃n fit emplaſtꝝ deforis
cũ ea. aut ſuſpendit̃ ſup ipa. Virtꝰ eiꝰ infrigi
dat ⁊ deſiccat nõ fortiter: et maxime dum eſt
recens. Sed centũ capita albi coloris ẽ yrin
gus. Et eſt ſpecies ſpine. et ſumit̃ foliũ eiꝰ cũ
ſale conditũ in ꝓncipio ſui augmenti.
¶ Et folia eiꝰ ſunt folia aſpera aromatica in C
ſummitate q̃n guſtant̃. Et in ſummitatibꝫ eiꝰ
ſunt capitella rotũda ſicut ſunt ſtelle. et in cir
cuitu eorum ſunt ſpine. ⁊ ſtipes eius eſt durꝰ
⁊ color eiꝰ capitelloꝝ eſt ſimilis colori olean
dri. ⁊ fortaſſe aliquãdo ſicut color iacincti. et
habet radices longas nigras deforis: intus
albas in groſſitudine policꝭ: boni odoris. na
ſcitur in locis are[illegible]ſis ⁊ aſperis.
¶ Et idem aucto. Galieni. Virtus eiꝰ eſt cõ- D
poſita. quia infrigidat et reſoluit reſolutione
pauca. ¶ Paulus ca. de yringo. yringus ſe- E
cacul aut yringion: herba ẽ ſpinoſa. radix eiꝰ
cũ aliquali aromaticitate comedit̃ ⁊ ꝯficiun-
tur cũ melle ⁊ zuccaro radices p̃dicte ⁊ come
dunt̃. ¶ Dyaſcorides ca. de yringo. yringus F
aut yringion aut nux agreſtis: herba ẽ ſpino
ſa. folia eiꝰ in initio comedunt̃ ⁊ in ſale cõpo
nunt̃: que folia lata ⁊ aſpera ſunt guſtum aro
matis habẽtia cũ multis virgis in q̃bꝫ ſunt
capitella rotunda ſpinoſa. haſtã habent durã
in giro: ⁊ q̃nqꝫ albam ⁊ viridem cũ colore ia-
cincti. ¶ Et radix eſt illi oblonga ⁊ nigra de- G
foris. deintus alba aromate plena. naſcit̃ in
locis lapidoſis ⁊ campis et littoribꝫ. Radix
eius habet virtutem calefactiuam.
¶ Auicenna li. ij. ca. ſecacul. Secacul eſt ca. H
in. ij. ad humiditatem quandã tendens. et in
ipſo eſt leuitas. ⁊ virtus eius eſt ſicut virtus
baucie yringus: ⁊ maxime radix eius cruda
comeſta: curat gomorream.
¶ Serapion aucto. Dyaſ. Folia huiꝰ plante I
cõferũt inflãmationi ſtomachi ⁊ apoſtemati
bus oculi: ⁊ aliꝭ apoſtematibꝫ calidis.
¶ Et quidã dicũt q̧ flos huius herbe cuius K
color eſt purpureus: ſi bibatur cum aqua cõ-
fert ſquinantie ⁊ epilentie que accidit infanti
bus. quando fit emplaſtrũ cũ ea humida cõ-

ſert apoſtematibus lumborum calidis.
Z ¶ Et dicunt q̄ ſi ille qui habet apoſtemata in lumbis ſuis: acceperit florem eius ſiccum cū manu eius ſiniſtra ⁊ poſuerit ſuper apoſtemata: ſedat pulſationem eorum.
D ¶ Et idem aucto. Dyaſ. Quādo bibitur ſuccus eius radicis qui eſt albi coloris puocat vrinam ⁊ menſtrua. Diſſoluit torſiones ⁊ inflationes ſtomachi. ⁊ quādo bibitur cū vino confert dolori epatis ⁊ morſib⁹ venenatis. et quādo fit cum eis emplaſtrū: reſoluit exteriora apoſtemata. aut quādo ſuſpendit̃ ſup ipſa ſicut quidam putauerunt.
A ¶ Auicenna Secaculi habet virtutē baucie ⁊ excitat appetitū coitus. ⁊ loco ei⁹ ponit̃ buziden ſiue buzeyden. quod inuenies in capitulo. lxxiij. ſuperius de. B.

Operationes

¶ Semen ei⁹ cū folijs catbaplaſmatib⁹ adhibitum duricies ⁊ tumores ſpargit. ⁊ liuores limpidat ſiccū ⁊ tritū p pipere miſceri poteſt. A
¶ Radix ei⁹ inutilis eſt. herba cū ſemīe cataplaſmate facto. ⁊ impoſito ypopias tollit. et duros tumores ſpargit. ruborē facit corpi. B
¶ Galie. viij. ſim. far. ca. ydropiper. ſm tranſlationē grecā. ydropiper vocatū quidē eſt ſic a locis in q̄b⁹ naſcit̃. ⁊ ab eo quē habet guſtū ad ſimilitudinem piperis. eſt autē ca. ſed non quantū piper. q̄nimo viridis hec herba cum fructu ⁊ catbaplaſmata ypopias. ⁊ ſcliratos humores aperit ⁊ dyaforat. C

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. cccccxix.

Y Dropiper. i. piper montanū vel piperaſtrum. Dyaſ. ca. ydropiper ſm trāſlationē grecā naſcit̃ locis humidis: cuius virga eſt nodoſa. in q̄b⁹ nodis naſcunt̃ folia que nodos intra ſe ⁊ gradus habēt. huius fo. mētaſtro ſilia ſunt ſed maiora ⁊ molliora et albiora. guſtu acerrima ſicut piper. ſed nō talis odoris. cui⁹ ſemen in ipſius virgis minutum exiſtit ⁊ ſpiſſum ſicut botrus.

Capitulum. cccccxx.

Y Aguirialis vel ſtellaria latine. grece aſterion vel aſter acticus vel bubonium. Pli. ca. Aſterion. naſcit̃ intra petras ⁊ loca aſpa. Hec herba nocte tanq̄ ſtella in celo lucet adeo vt eam videntes ignorantes putēt ſe fantaſma videre a paſtorib⁹ maxime videt̃. ¶ Paulus capi. Aſter vel aſterion. eſt quedā herba radiata vt ſtella. folijs oblongis duob⁹ aut trib⁹ in acumine capitella ſtelle modo radiata.

Operationes.

A ¶ Gal. vi ſim. far. ca. aſter acticus ſiue ynguinialis. Alij vo bubonium vocant: qd nō ſoluʒ ſupplaſmatū ſʒ etiā ppinatū credit̃ bubones ſanare. habʒ aūt qd dyaforeticū. habet etiam nō min⁹ refrigeratiuū qd ꝛ repcuſſi: vt mixte ſit potentie ſicut roſa. nō tamen ſic ſtipticat.
B ¶ Et idē eodē li. mag̃ infra ca. bubonium ſiue aſter acticus: ſiue inguirialis noiat⁹ ē: ex eo q credit̃ ꝯferre bubonib⁹ tā cathaplaſmatuʒ
C q̄ aſſumptū. ¶ Eſt autē mediocriter dyaforeticū: eo q mediocriter eſt ca. ꝛ neq̄ vehementer neq̄ intenſe deſiccat. maxime autē cū adhuc tenerū eſt ꝛ recens dictum eſt prius.

Universidade d
Biblioteca Pública

Capitulum. ccccxxx j.

Poquiſtidos. i. ſuccus ei⁹ qd orit̃ ad
Y pedeʒ roſe canine vel barbe hircine.
Pro quo lege cap. clxij. ſup. de C.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Stringit ei vehemētiſſime. vñ ventris pfluū ꝛ ſanguis abūdantiā reprimit ſine
B mora. ¶ Sunt aūt due ſpēs. Una eſt flaua. i. ſubruffa ꝛ alia alba. q̄s greci ypoquiſtidos vocant: eo q i radice herbe dicte naſcat̃: vt apparet ſup in caplo Edera arborea. Cui⁹ ſuccus exprimit̃ ꝛ reponit̃ valet ad eadē ad q̄ lyciū ꝛ accatia. Paul⁹. Fri. ꝛ eſt ꝛ ſic. i. iij. gra.

Capitulum. ccccxxx ij.

Poglossos: id eſt lingua equi. ꝛ vocaY tur alio nomine mirta agreſtis.

Operationes

¶ Dyaſ. Frutex ē mirte agreſt̃ ſilis. folia habens minuta: ꝛ comā ſpinoſaʒ. q̄ folia in ſummitate ſūt ſicut lingua cū ramulis minorib⁹ circa eadē fo. hāc phibēt multi collo ligatā: dolorē capit̃ tollere. Malaginātib⁹ miſcet̃. ¶ Pla. ypoglosſam dicūt alexandrinā. folia hʒ oxymirſino ſilia. ſed maiora ꝛ albidiora ꝛ molliora. Semen in medio folioꝝ ei ſanguineū eſt: ꝛ tanq̄ cicer. virgas duob⁹ palmis. aut modicū pl⁹ hʒ longas. radiceſq̄ ſiles mirſine: ſed maiores ꝛ odoratas molles ac rubeas. ¶ Naſcit̃ aūt in loc̃ montuoſis. virt⁹ ei⁹ radic̃ tm̄ exiſtit que cū vino dulci bibita diu parturientib⁹ ſubuenit. Strāguirioſis etiā medicinaliter pficit. ꝛ ſanguinē p vrinā deponit. ¶ Pli. li. xxvij. ypoglosſa habet folia ſilueſtris mirti. figura concaua ꝛ ſpinoſa. ꝛ ceu linguas in his folio paruo exeunte de folijs. A B C D

Capitulum. ccccxxx iij.

ʒ Paragus ſiue aſparag⁹ latine ⁊ gre-
ce. Ara. nalion vł halion. Serap. li.
aggre. ca. nalion auc. Gal. i. ʒparag⁹.
virt⁹ ei⁹ ē q̄ deſiccat ſꝫ nō hꝫ frigiditateꝫ neqꝫ
caliditatē. ⁊ abſtergit ⁊ apit opilationē epatꝫ
⁊ renum. ⁊ pprie ſemen ⁊ radix.

Operationes

A ¶ Sera. Zparagus curat doloreꝫ dentiū. q̄ de-
B ſiccat ſine calefactiōe ⁊ infrigidatōe. ¶ Et idē
auc. Dyaſ. Qn̄ elixat̄ vna ebulitiōe ⁊ come-
C dit̄. mollit ventrē ⁊ puocat vrinā. ¶ Et qn̄ co-
quit̄ radix ei⁹ ⁊ bibit̄ decoctio ipſi⁹ ꝯfert ſtrā-
D guirie ⁊ yctericie ⁊ ſciatice. ¶ Et qn̄ decoquit̄
in vino ꝯfert decoctio ei⁹ morſui rutele.
E ¶ Et qn̄ ex decoctiōe ei⁹ fit collutio oris cō-
fert dolori dentiū. ⁊ ſemen eius qn̄ bibit̄ facit
F opatiōes radicꝭ. ¶ Et dr̄ q̄ elixatura ei⁹ occi-
dit canes. ⁊ dicūt aliq̄ q̄ qn̄ cornua arietū ſe-
G peliunt̄ in terra naſcuntur inde ſparagi. ¶ Et
idem auct. Aben meſ. pprietas eſt remouere
dolorē lumboꝝ q̄ fit a flegmate ⁊ ventoſita-
te: ⁊ dolorē colice. q̄ mollit ventrē. ⁊ ſi hō vti-
H tur eo multū facit nauſeā. ¶ Galien⁹. ij. de ci-
bis ca. de Zparago ait: q̄ ſunt diuretici mo-
dicū hn̄tes nutrimēti ⁊ nō bene digerunt̄.
I ¶ Et idē. vi. ſim. far. ca. ʒparag⁹ eſt abſterſiue
virtutis: nō tn̄ calefacit manifeſte: neqꝫ infri-
gidat. Et iō tam renuꝫ q̄ꝫ epatis deopilatiu⁹
eſt: ⁊ mag⁹ radices ⁊ ſemia q̄ꝫ herba. qn̄ etiaꝫ
ſanat dolorē dentiū. quoniā ſine calefactiōe
deſiccat. quorum egent maxime dentes.

Capitulum. ccccxxxiiij.

ʒ Zeduar. Auicenna. Zeduar me-
lior eſt illa que cum napello cre-
ſcit. et eius vicinitas plantam
napelli debilitat.

Operationes

¶ Eſt autē tyriaca venenoꝝ omniū viperi et A
napelli ⁊ alioꝝ. ¶ Raſi. Zirumbet: id eſt ze- B
duaria. ca. eſt ⁊ ſic. ventoſitatē diſſoluit.
¶ Conſtantinus in libro graduum. Zeduar C
ca. eſt in. iij. ſic. in primo. valet contra venena
⁊ morſus reptiliū. ſtomachum curat ⁊ confor-
tat. appetitum excitat. Putorem oris ampu-
tat: ſi poſt allia accipiatur.
¶ Platearius. Zeduar ca. eſt in. iij. gra. ſic. in D
ij. Vinū decoctiōis eius ꝯtra frigidā tuſſim
valet. ⁊ ꝯ dolorē ſtōachi ⁊ inteſtinoꝝ ex frigi-
ditate ⁊ ventoſitate. ¶ Salſamentū ex eo fa- E
ctū ⁊ roze marino ⁊ pane aſſo ⁊ aceto appeti-
tum excitat. Suppoſitorium ex eo et trifera
matricem calefacit ⁊ mundificat.

F ¶ Pandecta ca. dccxij. Zedoaria latine. Gre
ce zerumber. Radix ē cuiuſdā herbe in tranſ
marinis partib9 inuēta ca. eſt ſtruꝫ z viſcide.
G ¶ Uā lubricos occidit: ructū facit: z ſtoma
cho aptū. cui9 dolorē antiquū ieiune ſumptū
H maſticatiōe tollit. ¶ Paulus ca. de zedoaria.
ca. eſt in. iij. gra. ſic. in. ij. radix ei9 cuiuſdā her
be que p. x. annos ſeruat. Uinū decoctiōis
ei9 ꝯ tuſſim fri. facit. z ꝯ dolorē ſtomachi z in
teſtinoꝝ ex ventoſitate vel fri. ſuppoſitoriū fa
I ctū ex eo facit: vt ſupra dictū eſt. ¶ Sera. li.
ag. ca. zerumber. i. zeduaria. z ſunt radices ro
tunde ſiles in ſapore z colore zinziberi z affer
K tur de ſeni. ¶ Aben meſ. Eſt ca. z ſic. in. ij. ḡ. et
L impinguat impinguatiōe ꝯueniēti. ¶ Et dixit
Bedigeras. Cōfert morſui venenoſorum.
M ¶ Auicē. de virib9 cordis dicit ꝙ eſt ca. z ſic.
in. iij. gra. z habet confortare cor.

Capitulum. cccccxxv.

gengiuye

Inziber latine. Ara. zinziber ḋr tengi
z bel. Sera. li. aggre. ca. tengibel. auc.
Dyaſ. Eſt arbuſtū qḋ repit in terris
arabū. z hoīes illi9 terre vtunt folijs ei9 ī mul
tis reb9: ſicut vtimur ruta in cibis z potib9 z
decoctiōib9 z alijs. z radices ei9 ſūt parue: ſi
cut radices ciperi. q̄rū color ꝑſus albedinem
declinat. z ſūt ſicut mutilate. z in ſapore earū ē
delectabilitas. z ſiſitudo ſaporꝫ piperꝫ. z hūt
bonū odorē. z oportet ꝙ eligant ille q̄ nō ſunt
pforate. Et q̄dā ſunt q̄ ꝯdiūt zinziber cū mel
le z q̄dā cū rob. Et q̄daꝫ cū aqua z ſale. z hoc
ne putreſcat. et ſic ponūt in terreis vaſculis:
vt deportent ad partes romanoꝝ. z eſt ꝯueni
ens in cibis: z comedit in piſcib9 z ſale.
¶ Gal. vi. ſim. far. ca. de zinzibere ſm tranſla
tionē grecā. Radix hui9 plāte defert ad nos
ab india. z ē illud in q̄ eſt iuuamentū. Et virt9
eius eſt calefactiua caliditate forti cū humi
ditate. ꝓpter hoc accidit ei ꝙ corrodit et pu
treſit cito. q̄m in eo eſt humiditas ſupflua.

Operationes

¶ Paul9 ca. de zinzibere. Zinziber ē ca. in. ij. A
gradu. hu. in ꝑmo. Uinū decoctiōis ei9 z fi
cuū ſiccaꝝ z paſſulaꝝ valet ad frigidā tuſſim
z ſpūaliū frigiditatē. Si etiā puluis ei9 in fi
cub9 ponat: z ſic comedat. ¶ Puluis ei9 in ci B
bis ꝯfect9 z exbibit9 ſincopiſantib9 cōfert. ꝑ
bienniū ſeruat. Et eſt domeſticū et ſilueſtre.
Domeſticū eſt qḋ karopos colore: ſapore ve
hementi acuto ſolide ſubē. domeſticum vero
ſubalbidū acutū habet ſaporē. ſed nō adeo ve
hementē: nec ſubſtantiā adeo ſolidaꝫ. Uā cū
frangunt partes ſibi coherēt q̄buſdaꝫ ramu
ſculis. In ſilueſtri vero raro vel nunq̄ ſic in
uenit. ¶ Auicen. Zinziber ſimile eſt piperi in C
naturꝫ ſuis: ſed nō eſt in eo illi9 ſubtilitas. et
accidit ei vt corrodat ꝓpter hūiditatē ſuā ſu
perfluā. ꝓpter hoc etiā z ꝓpter ſpiſſitudinē ſuā
calefactio ei9 durabilior eſt calefactiōe pipe
ris. Eſt aūt ca. in fine tertij. z ſic. i. ij. ¶ Iſaac. D
Zinziber ca. eſt in. iij. ḡ. hūiditatē hꝫ: licet ſen
ſui nō appet. hec teſtificat ꝙ putredini appa
rat9 eſt. Utilis ē frigidos ſtomachos haben
tib9. ventrē ſoluit. hūiditatē deſiccat. digeſti
uā virtutē adiuuat. ventrem humectat. ¶ Et E
Raſi. Zinziber ca. eſt z hu. Cibū digerit. ven
trem mouet. Stomacho z epati frigidis cō
fert: z oculis ex humiditate obſcuris.
¶ Conſtantin9. Zinziber ventrē humidū fa F
cit. ij. ʒ. de eo. z. iij. ʒ. zuccare cū calida aqua ac
cepta. viſcoſos humores purgant.
¶ Conditum libidinē augmentat. ſtomachū G
calefacit. Cibum digerit. Supfluā humidi
tatē ſtomachi de fructib9 deſiccat. ꝑ quo pi
per albū z longū poni debet. ¶ Macer. H
Zinziber atq3 piper equalia nam medicine:
Dicunt hac cauſa taceo de viribus huius.

Capitulum. cccccxxvi.

Capitulum.ccccxxvij.

Jrumb ſiue zirumbet arabice. Grece
z circūquinē vl' cauch. Sera.li.ag.ca.
zirumb. Zirumb ē ex ſpeciebꝫ odori-
feris. ꝛ ꝓpter h̄ admiſcet̄ in ꝯfectiōibꝫ aroma-
ticis. Et idē auc. Gal. Eſt ca. ꝛ ſic. ꝓpe tertiū
gradū. ꝛ ē in ꝟtute ſua ſil̄e caſſie lignee ꝛ cube-
be. Et idē aucto. Conſodong. Si nō habes
cynamomū pone ꝓ eo zirumb. Et idē aucto.
Jſaac eben arā. Zirumb eſt arbor magna q̄
naſcit̄ in mōte lubue. i. in oriēte. nullū faciens
fructū: hn̄s folia longa. q̄ꝝ color eſt inter fri-
giditatē ꝛ citrinitatē ſimilia folijs ſalicis.

Operationes

¶ Jſaac. Reſoluit ꝛ ſtringit ventrē. ¶ Et idē
aucto. Meſarugie. Virt⁹ ei⁹ eſt ſicut virtus
nucis muſcate. verū tn̄ eſt ſubtilior ea. ¶ Et
q̄n fit ſternutatoriū cū eo ꝛ oleo violaceo ꝯue-
nit dolori capit̄ frigido ꝛ hūido. ¶ Et ꝯuenit
ſtomacho ꝛ epati ꝓpter ſuā aromaticitatem.

A B C D

z Jrnabū. Pand. ca. dccxvij. zirnabū
eſt arbor mag̃ nō fructificās in mōte
libano de ſeni. cui⁹ virgulta ſūt ꝓua
rotūde figure. hn̄s paruā groſſiciē calamitū
q̄ ſcribit̄. nigra ad citrinitatē declinātia q̄ nō
hn̄t multū ſaporē: neq̄ odorē. ꝛ modicū quod
hn̄t de odore eſt odor citri. Eſt ꝛ eius virtus
nucis muſcate. ꝛ eſt ſubtilior parumper.

Capitulum.ccccxxviij

Jnirmon Dyaſcor. ſc̄m trāſlationem
z grecā. naſcit̄ i mōte ānamon. virgas
hꝫ ſil̄es apio ꝛ ramos plurimos. ꝛ fo-
lia ei lata ſup terram ſparſa. fortiora et pin-

guioſa ꝛ odorata cũ viſcitudine color ē melli
nus. ꝛ ſunt ei capitella aneto ſilia. ꝛ ſemē ob
rotundū ſimile cauliculo: nigrū viſcidū ꝛ myr
rhe hñs odorē. Radix ei⁹ viſcida eſt ꝛ odora
ta ꝛ mollis ſuccū plurimū hñs ꝛ fauces mor
dens. Coriū eſt illi a foris nigrū: ꝛ intus viri
de aut ſubalbidū. naſcit in locis aſperis ꝛ hu
mectis, virt⁹ eſt radici ei⁹ ꝛ ſemini ꝛ herbe ca.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Eius folia i ſale cōponunt. ventrem
B ſtringūt. ¶ Radix ei⁹ veneni s occurrit tuſſi
C onibꝫ ꝛ ortonoicis vrinā puocat. ¶ Folia ei⁹
cataplaſmatibꝫ adhibita tumores ꝛ durici
D es ſpargunt. ¶ Radix ei⁹ ſilr facere poteſt. ſe
E men eius vrinā puocat. ¶ Nefreticis ꝛ ſplene
ticis ꝛ dolori veſice maximū pſidiū eſt. mēſ
F ſtruis imperat. ¶ Secundinas expellit.

Capitulum. cccccxxix.

Ua ſiue muza grece. Ex ſinonomis
3 Muza eſt fructus paradiſi: vt dicūt
quidam. in quo comedēdo peccauit
adam. Sed alij verius dicunt ꝙ peccauit in
ficu. Fertur autem muza creſcere in babylo
nia. alio quoqꝫ nomine muza eſt opiata. Iſa
ac. Muza eſt calida in medio primi gradus.
ꝛ humida in fine ipſius.

figues da jndia

Operationes.

¶ Iſaac. Muza cerebrum humectat et ven A
trem: pectoris ꝛ pulmonis ledit aſperitatem
Eſt autē nutrimēti groſſi. Que aſſueta gene
rat ſtomachi grauitatē: ac ſplenis ꝛ epatꝭ opi
lationeꝫ. Unde qui eam manducant poſt ei⁹
comeſtionē zinziber conditū vel oximel acci
piant: ſi tamen frigide nature ſunt.
¶ Auicenna. Muza nota eſt. nutrit veloci B
ter: ac lenificatiua eſt. ¶ Multitudo eius ge C
nerat opilatiōes. ꝛ addit in colera ac flegma
te ſm cōplexiones. ¶ Cōfert aduſtioni ignis D
gutturis ac pectoris. ¶ Stomacho quidem E
conueniens: ſed multitudo ei⁹ valde grauis
eſt. Augmentum in ſpermate facit: ꝛ vrinam
prouocat.

Capitulum. cccccxxx.

Uccarum. Actor. Zuccara et candi açucar
3 (vt fertur) vltra mare vel i Hiſpania
ortū habēt ex cannis que zuccarine
cognoſcant. Orit enī zuccara intra cannā ſicut
medulla intra ſambucū vel arundinē. ¶ Se
rapion libro aggre. aucto. Galie. pma ei⁹ vir
tus eſt ꝙ ſiccat. Scdā ꝙ abſtergit ꝛ reſoluit.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Et dixit Gallenus de ingenio ſanitatꝭ ꝙ in-
greditur in medicinis que operiunt opilatio
nes: ⁊ abſtergunt ⁊ mūdificant vias. ⁊ eſt lon
ginquum a nocumēto ſtomachi. ⁊ ab eo ꝙ fa
cit ſitim ſicut mel. et efficitur ꝑ expreſſionem
cannarū. ⁊ ſuccus earū coagulatus vocatur
zuccaruꝫ. Et idem auctoritate Dyaſcoridis
Eſt ſimiliter zuccarum ſpecies que eſt ex ſpe
ciebus mellis. ⁊ vocatur mel cāne. et eſt illud
zuccarum qḋ eſt ita pingue qḋ nō induratur:
ſed remanet liquidū ad modum mellis. et cū
plus moratur dureſcit. cuius ſubſtantia coa
gulatur ſuꝑ cannas in India ⁊ Arabia: ⁊ cū
plus moratur dureſcit. cuius ſubſtātia indu-
rata ſimilatur ſubſtātie ſalis. ⁊ frangitur ſub
dentibꝫ ſicut ſal. ⁊ vocatur ſal indum.

Operationes

A ¶ Serapion. Zuccarum indum quando re-
ſoluitur ⁊ bibitur: ſoluit ventrem. et eſt bonū
ſtomacho. Confert dolori veſice et renum. et
abſtergit obſcuritatem viſus.

B ¶ Idem auctoritate Aben Meſuay. Eſt ca-
lidum in principio ſecundi gradus. et humi-
dum in medio primi. ⁊ tale zuccarum ſic coa-
gulatum ſuper cannam eſt quod affertur ab
egen ſm̄ fruſta ſimilia fruſta ſalis.

C ¶ Et eſt etiā Zuccarū tabarzet: id eſt de regi
one illa q̄ fit zuccarū album purū ⁊ bene co-
ctū: qḋ nō mollificatur ſicut ſal armeni.

D ¶ Eſt ſimiliter Zuccarum aluzar ſm̄ Auicē.
libro. ij. capitulo de zuccaro. Zuccarum alu-
zar ⁊ eſt ros cadens ſuꝑ abuſam. ⁊ ſunt ſicut
fruſta ſalis. ⁊ in ipō eſt ponticitas ⁊ amaritu
do cum abſterſione ⁊ reſolutione. acuit viſuꝫ
⁊ confert renibus ⁊ veſice.

E ¶ Et eſt aliud zuccarum amarum quod col-
ligitur in planta hauſer.

F ¶ Paulus ca. de zuccaro. Zuccarū eſt calidū
⁊ humidū in ꝑmo gradu. virtutē habet nutri
endi ⁊ infrigidandi ⁊ relaxandi. contra dolo
rem oculoꝝ diſtemperet̄ zuccaꝝ cū lacte mu
lieris: ⁊ diſtillatur in oculo. ꝓbatū eſt.

G ¶ Auicēna li. ij. ca. de zuccaro. Zuccarum eſt
vehemētioris lenificationis: ⁊ ſedat inflatio
nem. ⁊ cū oleo amigdalino cōuenit colice.

H ¶ Serap̄. Penidie ſunt ca. ⁊ hu. in ꝑmo gra.
Mollīūt ventrē. ⁊ ſunt groſſiores zuccaro.

I ¶ Dyaſcorides. Ex zuccaro conficiuntur pe
nidie. quarū virtus frigida eſt ⁊ humida. Ar
teriarum aſperitatem comeſte leniunt. Oris
⁊ gutturis amaritudinem ⁊ fellis temperāt.
Sicce tuſſientes humectant.

K ¶ Conſtantinus in pantegni. Zuccarū tem-
peratum: ſed tamen aliqualiter calidū. Hu-
ius actio melli vicinatur. Cum farina coctū
indigeſtiuum eſt. Cum oleo amigdalino nu-
tritiuum. Sed epatis conſtipationem facit
⁊ in renibus lapides.

¶ Ex libro de naturis rerū. Zuccara ca. ⁊ hu z
mi. Sunt autem canne in partibus Hiſpa-
nie. que cum mature fuerint radicibus euel-
luntur. earumqꝫ ſūmitates ad menſurā dua-
rum palmarum abſciſe ad ſpeciem germinis
terre infiguntur. Reliquū vero cannarū per
fruſta ſciſſum terunt ⁊ liquorem in vaſis reci
piunt ac bulliunt: cum totus in ſpumam tran
ſire videtur. exhauritur ⁊ in vaſis reponitur.
paleaqꝫ cooperitur ⁊ ſuꝑaſpergitur. Citrinū
auteꝫ remanet: ⁊ multo calidius eſt. ⁊ ob hoc
in acutis poni non debet. Album vero frigi-
dius eſt ⁊ laudabilius. ⁊ contra dolorem pe-
ctoris valet.

Hec de herbis ⁊ arboribꝫ ⁊ que ex his
ad vſum medicine cōcurrūt ſufficiant.

de do Minho
ública de Braga

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Tractatus de Animalibus:

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Homo natus de muliere breui viuens tempore.

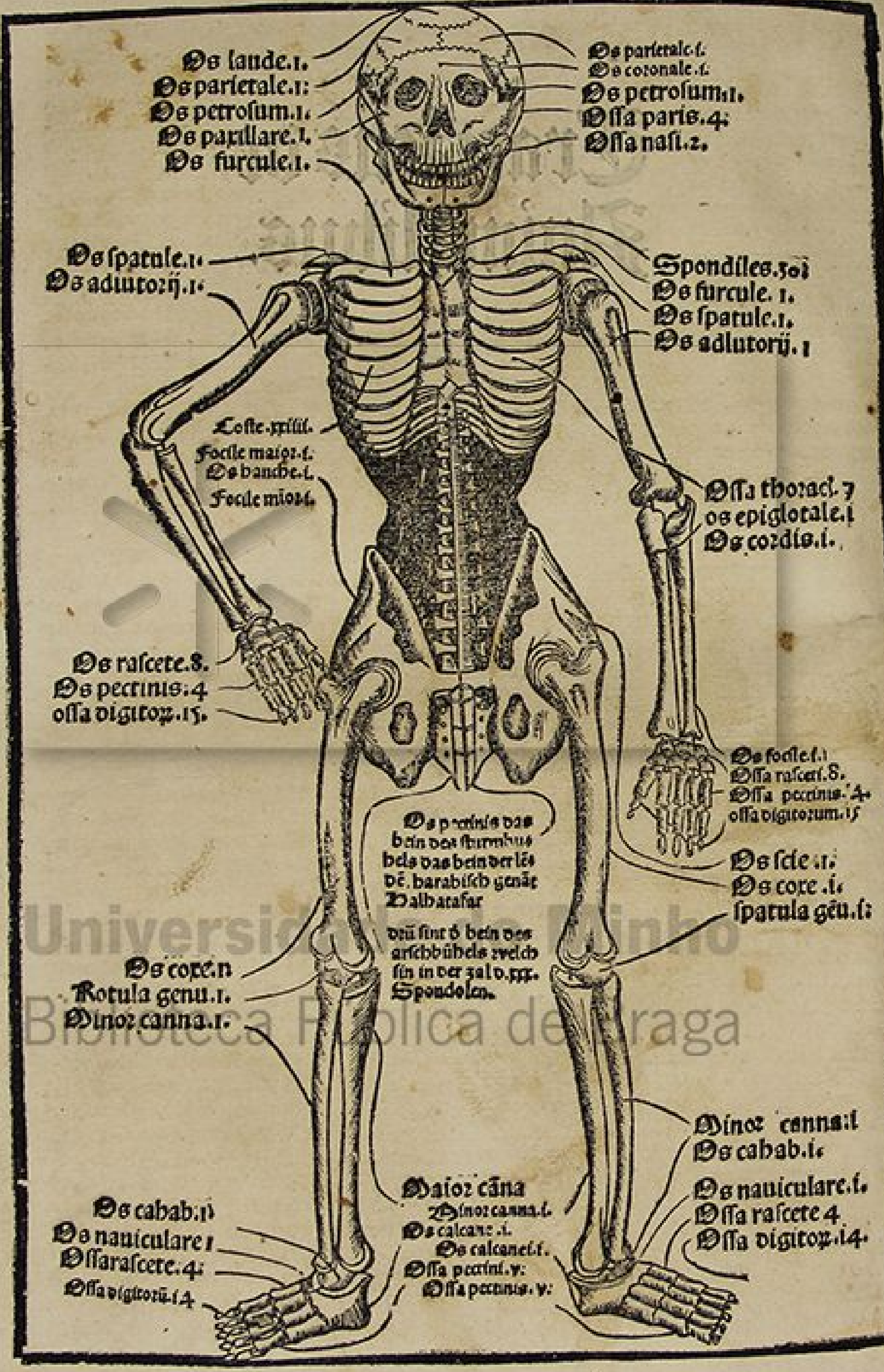

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Prologus in tractatum De animalibus.

Quoniā in priorib⁹ diuino nobis aſſiſtente auxilio. primū preſentꝫ operis tractatum de herbis videlicet. ꝛ qualiter ad medicinā adminiculanť breuiter expediuim⁹. Reſtat nūc eiuſdē interueniente auxilio vt ad ſecunduꝫ tractatū: qui de animalib⁹ erit aciem noſtre mentꝫ vertam⁹. in quo quidem (dum ſumma dei bonitas vt ſperamus haud deerit) naturas cōplexionesq: ꝛ ſi quid medicine ſubſeruiunt animaliū: vitā in terris agentiū explicare curabim⁹. Quia auteꝫ inter omnia animalia digniſſimū: nobiliſſimū: pfectiſſimum: necnon a deo dilectiſſimū eſt homo. Primo loco de hominis natura: eius complexione atq; virtute dicamus.

Capitulum. j.

b Omo. Iſidorus. Formauiť ergo (ſicut ſcriptū eſt) dn̄s hominē in agro damaſceno de limo terre q̄ntum ad corpus. Unde et adam interpretať terra rubea ſiue terrenus. Erat corpus illud immortale nō de conditione nature ſed de beneficio gratie. Nam ei⁹ immortalitas erat ſuſtentanda p eſum ligni vite. Erat itaq; potens nō mori ſi nō peccaret. quia de ligno vite ſuſtētaret. ꝛ potens mori ſi peccaret: quia ligno vite priuareť: ſicut ꝛ factuꝫ eſt. Iſidorus in libro etymologiarū. xi. Corpus dictum eſt eo ꝙ corruptū perit. ſolubile enim atq; mortale eſt: ꝛ aliquādo ſoluenduꝫ. Caro autem a creando eſt appellata. Caro autē ex quattuor elementis cōpacta eſt. Nā terra in carne eſt. Aer in anhelitu. Humor in ſanguine. Ignis in calore vitali. Habent in nob elementa ſuā queq; partē. cui quid debeť cōpage reſoluta. Uitrubius i libro tertio de architectura. Corpus hominis ita natura cōpoſuit: vt os capitꝫ a mento ad ſummā frontem ꝛ radices ymas capilli eſſet decime partis. Item man⁹ palma ab articulo ad extremum mediū digitū tantundē. Ipſi⁹ aūt oris altitudinis tertia pars eſt ab ymo mento ad ymas naris. Naſum ab ymis narib⁹ ad fineꝫ medium ſupciliorū tantundē ab eoꝝ autem fine ad ymas radices capillorū frons efficiť. Reliqua quoq; membra ſuas habēt cōmēſurationes ꝛ pportiones quib⁹ etiā antiqui pictores ꝛ ſtatuarij nobiles vſi magnas laudes ſunt aſſecuti. Corpis aūt centrū naturaliter eſt vmbilicus. Nā ſi homo collocatus fuerit ſupinus manib⁹ ꝛ pedib⁹ panſis circiniq; centrū in ei⁹ vmbilico collocatā circūagendo rotūdationē vtrarūq; manuū et pedum digiti tāgenť. Item quadrata deſignatio in eo inueniť. Nam ſi a pedibus ymis ad ſummū caput mēſuraueris: inuenietur eadeꝫ latitudo vti et altitudo. Ex yſagogis hypocratis. Corp⁹ quidē hoīs in tres partes generales diuiditur: ſcilicet caput: pectus ꝛ pedes. In particulas aūt multas. Specialiter autē cōſtat de venis ꝛ arterijs ꝛ neruis ꝛ oſſib⁹ cartilaginib⁹ adipib⁹ ꝛ ceteris ſpiritib⁹.

¶ Notandū ꝙ omnia corpis oſſa ſunt. ccxli. Septē capitꝫ. iiij. paria. xiiij. maxillaria dentium ei⁹. xvi. vnum pali. duo menti dentium ſuorum. xvi. Spondiles. xxiiij. Coxaꝝ. ij. Ani tria. Coſte. xxiiij. Teneritudinuꝫ octo. Spatulaꝝ duo. Inferioꝝ duo. Pectinis in manib⁹. viij. digitoꝝ. xxx. Anchaꝝ duo. Calcaneoꝝ duo Mauiculaꝝ. ij. Raſce peduꝫ. x. digitoꝝ. xxx. Ex yſagogꝫ hypocritꝫ. ¶ Sūt autē in humano corpe oſſa. ccxxiiij. In capite vi. In facie. viij. Dentes plerunq;. xxxij: Spōdilia. i. oſſa ſpine. xxiiij. Juguli. ij. Vertebraꝝ. ij. Femoꝝ. ij. Pale. ij. Pectoris. i. Laterū. xxiiij. Cubitoꝝ ꝛ radiorꝫ. iiij. Carpon vij. Metacapon. viij. Digitoꝝ manuū. xxx. Coxarū. ij. Femorū. ij. Vertebrarū. ij. Geniculoꝝ. ij. Crurium radij. iiij. Plantaꝝ. lxv. Calcanei. ij. Aſtraguli. ij. Digitoꝝ pedū. xxx. ꝛc.

¶ Conſtantinus. Membra diuidunť prout ſingula fecit natura pprijs actionib⁹ ꝯuenientia. Actiones eni ſunt tres. ſcꝫ Aīalis: Spiritualis: Naturalis. quib⁹ ſimilia ſunt inſtrumenta corpis. Unde membra virtutem animalem ſequētia vocanť animata. Spiritualem ſpiritualia. Naturalem naturalia. Animata membra fecit deus in omnib⁹ animalibus pter ſenſus et voluntarios motus. In homine vero ꝛ ppter hoc ꝛ ppter intellectuꝫ ꝛ rationē ea fecit: vt cerebrū: oculos: nares: articulos: linguam: neruos atq; lacertos.

¶ Membra ſpiritualia facta ſunt ppter ſpiracula flatus ꝛ caloris naturalis conſeruantias: vt ſunt pectus et eius panniculi: cor et pulmo cum cannalib⁹ ſuis. fauces ꝛ dyafragma ꝛ arterie. ¶ Membra naturalia bipartita ſunt. quedā eni ſunt nutritiua: quedā generatiua. Nutritiua ſunt que mittunt cibum in ſubſtantiā membroꝝ totius corpis. Omnia enim humana ꝛ beſtialia corpa cōſumuntur ab aere ꝛ naturali calore. Ideo neceſſe eſt vt ad conſeruantiā ꝛ integritatē cōſumptio cibus repareť. Itaq; nutritiua ſunt os: dentes ſtomachus: inteſtina: epar: ſplen: fel: renes:

veſica: vene. Generatiua vero facta ſunt vt ſpecificarent̃ generalia ⁊ indiuiduarent̃ ſpecificata. Nã quoniã oĩa indiuidua naturaliter cõſumunt̃: neceſſe eſt vt p genitalia reparentur: que ſunt matri p vel vulua. Virga teſticuli ⁊ vaſa ſpermatis. Hoꝝ aũt triũ generũ ſcʒ aĩatoꝝ ſpiritualiũ ⁊ naturaliũ mẽbroꝝ ſingula hñt vnũ pᷓcipale mẽbrũ: cui⁹ cauſa facta ſunt alia Mẽbra ꝯpo ꝯſilia (ſicut dictũ eſt ſupra) ſunt partes toti: totũqꝫ parti aſſimilãtia. Sũt aũt ſeptẽ. Primũ ſcʒ oſſa. Scõm cartilago: cor: nerui: ligamẽ. Tertium vene. Quartũ arterie. Quintũ caro: glandes: pinguedo. Sextũ cutes ⁊ pellicule. Septimuʒ pili ⁊ vngule. Oſſa itaqꝫ ſunt purior ⁊ ſiccior corpis pars. Ex li. de na. reꝝ. Sicut i pariete luteo pali ipãm pariete tenent ne penitus obruatur: ſic oſſa carnẽ fragileʒ ſtipãt ne ſua mollicie corpus in vnũ improbe cõuoluatur Etiã multa hic eſſent dicenda de vno quoqꝫ membro: que cauſa breuitatis dimitto.

Operationes

A ¶ Auicenna in ſcđo canone. Saliua hominis ieiuni ſcorpiões interficit. Cũ eadẽ ⁊ cãphora fricat̃ impetigo. Eadem quoqꝫ cũ diſtillatur in aurẽ vermibꝫ leſam eos interficit ⁊ ſtatim educit.
B ¶ Sordicies auris hoĩs confert emigranee ⁊ pãnaricio. Et linitur ſuper fiſſuras labiȷ̃.
C ¶ Capilli quoqꝫ ⁊ dentes ⁊ oſſa hominis cõbuſta. ⁊ alia plura de hoĩe medicinalia ſunt.
D ¶ Item vrina hoĩs abſtergit ſcabiem vlceroſam ⁊ pruritũ, phibetqꝫ ſerpiginẽ ⁊ impetiginẽ. Eadem in vaſe eneo cũ melle cocta abſtergit albuginẽ oculi: ⁊ cõfert palpitationi. Confert etiã yctericie: et ꝓprie cũ aqua mellis ⁊ aqua ciceris. Fex eiuſdẽ vrine ſanat
E heriſipilã ſcḋm qđ dicitur. ¶ Et vrina infantis abſtergit morpheã ⁊ pannũ. Eadẽ quoqꝫ bibita cõfert difficultati anhelit⁹ ⁊ dilatatiõi. Item vrina hoĩs p̃ ceteris vrinis eſt magis abſterſiua. ponitur eñi cũ cinere vitis ſup lo-
F cum fluxus ſanguinis ⁊ ſiſtit. ¶ Cõfert etiaʒ morſui vipere bibita: omniqꝫ morſui et puncture valet: ⁊ q̃ ex ea antiqua eſt. cõfert venenis oĩbus ⁊ lepori marino.
G ¶ Alia quoqꝫ plura medicinalia operatur. Sperma hominis ꝓprie cõperit empetigini: ⁊ ſedat dolorem podagre. Dicitur etiã ꝙ abſtergit morpheam.
H ¶ Sterc⁹ hoĩs calidũ ſedat heriſipilã vt đr: ⁊ forſitan ſordiciei cõfert. Idem ſiccũ cũ melle aut vino bibitũ in febribꝫ periodicis, phibet eñi eaꝝ periodos. Confert etiã ictericie.
I ¶ Dyaſco. Fimus human⁹ vulneribꝫ impoſitus tumorem nõ admittit. Succus aũt cum melle ſquinãticos curat. Itẽ fimus human⁹ paracoleſim facit ad bibit⁹. Gratũ vultum ⁊ niueum facit.
K ¶ Serapion libro aggre. cap. zebel auctoritate Gal. inquit. Omne ſtercus eſt calidũ ⁊ reſolutiuũ attractiuũ: ſed ſcḋm pl⁹ ⁊ minus. ⁊ maxime ſtercus aĩalis comedentis oſſa. ⁊ ſignũ eſt ꝙ curat ſquinãtias ⁊ apoſtemata guttur̃: ⁊ miſcet̃ cũ melle ad diſſinteriã ⁊ ad vlcera antiqua. Et miſcet̃ cũ lacte in quo ſunt extincti lapides aut ferrũ candẽs. ⁊ datur in potu: aut fit criſtere cũ eo: ⁊ miſcetur cum medicinis reſolutiuis appoſitum. et confert iuuamento magno.
L ¶ Sterc⁹ infantium comedentiũ panẽ ⁊ carnes gallinaꝝ: curat ſquinantiã. Cõuenit ⁊ ei iuuamẽto mirabili qñ miſcetur cum melle ⁊ linitur cũ eo guttur et palatum: aut datur in potu.

Capitulum .ij.

Agnus. Iſidorus. Agn⁹ a greco vo-
a cabulo đ qſi pius. nã inter oĩa terre animantia maxime inuenit̃ innocẽs ⁊ manſuetus. nullum eñi ledit dente, nec cornu nec vngue. ⁊ quicquid in eo reperit̃ totum vtile eſt: quia caro ad cibum: pellis ad variũ vſum: pilus ad indumentum. fimus ad terre impinguationem. vngula ⁊ cornu ad medicationeʒ ⁊c. ¶ Item Iſidorus libro .xij. Latini agnũ ab agnoſcendo putãt dictũ: eo ꝙ pre ceteris animalibꝫ matrem ſuã noſcat adeo ꝙ ſi in magno grege errauerit ſtatim balatu vocem noſcat parentis. ¶ Scḋm Areſtotilẽ ⁊ Auicennã. Agni quidã naſcuntur in tpe vernali, quidã in tpe autumnali. Vernales ſunt

corpore maiores robuſtiores virib⁹ ⁊ pingui
ores q̄ ſunt autūnales vel hyemales. Pli. li.
viij. In aliquib⁹ tamē regionib⁹ multi hyber
nos agnos preferūt vernis. quoniā magis in
terſit ante ſolſticiū q̄ ante brumā fu mos eſſe
ſolūq; hoc anial vtiliter bruma naſci. Idem
in libro. xviij. Porro decreſcēti luna caſtrādi
ſunt agni vel arietes ſicut iuuenci et edi ac
verres. Ambroſius. Agnus ſimpliciſſimus
cum a matre quandoq; aberrat frequēter cā
balatu abſentem excitat: multiſq; licet verſe
tur in milib⁹ ouium. recognoſcit vocem parē
tis ⁊ feſtinat ad eam. Nam q̄uis cibi ⁊ pot⁹
deſiderio teneatur: tranſcurrit tamen aliena
vbera licet humore lactis grauida exundēt:
ſoliuſq; materni lact⁹ fontes requirit. ¶ Are
ſtoteles. Agnus ſi renes eius ſepo circūqua
q; cooperiant moritur. ¶ Palladius li. xv.
Agno♃ prima generatio eſt in menſe nouem
bri. ſed agnus nat⁹ maternis vberib⁹ ſtatim
admouendus eſt manu: prius tamen exiguū
lactis in quo ſpiſſior eſt natura mulgendum
quod paſtores colluſtram vocant. hoc enim
agnis (niſi auferatur) nocebit. ac per biduū
natus cum matre claudatur. ⁊ tunc ſeptis ob
ſcuris calidiſq; ſeruetur. Itē ſecluſo paruu
lo♃ grege matres in paſcua mittātur. Suf
ficit autem priuſq̄ in mane procedant. ⁊ cum
ſaturi reuertuntur ad veſperam agnis vbera
haurienda pmittere. Qui donec firment: in
tra ſtabulum furfurib⁹ vel modica herba vel (
ſi eſt copia) farina ordei paſcantur ingeſtum
donec cōſeptis pabulum p etatis robur ma
tribus habere poſſint cōmune. ¶ Actor. A
gnus eſt animal omniū ſimpliciſſimū ⁊ man
ſuetiſſimum. quia nec vlla fraude vel aſtutia
callet: nec vlli dentibus vel cum vnguib⁹ no
cet. ¶ Item patientiſſimū. Quia ⁊ immolan
dus non clamat: ⁊ tondendus ſilet. Item ad
plures vſus vtiliſſimum. Nam et lac prebet
ad nutrimentum ⁊ lanam ad veſtimentum: ⁊
carnes ad eſum: corium quoq; ad calciandū
vel ad ſcribendum ⁊ fimum ad agrum impin
guandum ⁊ fecundandum. Eſt ⁊ animal mū
dum ſm legem. quia ⁊ ruminat ⁊ findit vngu
lam. Lupum vero naturaliter timet ⁊ horret
⁊ fugit. Merito ergo ⁊ ꝓpter p̄dictas tot bo
nas ꝓprietates voluit chriſtus pre omnib⁹ bo
nis in agno precipue figurari: ſicut ſpiritus
ſcilicet in columba.

Operationes

A ¶ Iſaac in dietis particularib⁹. Agn⁹ quidē
lactans in viſcoſitate vicin⁹ eſt porcis ſilue
ſtrib⁹ ꝓpter vicinitatē vulue ⁊ humiditatē la
ctis quo nutrit. pinde caro eius nō eſt lauda
bilis: q2 indigeſtibilis: ⁊ lubricitate ſua de ſto
macho deſcēdit. Indigeſtibilis autē p̄cipue
id eſt comedētes ſtomachū rumidū ex defe
ctu habeant. Ideoq; Gal. vituperauit lactā
tes agnos. ¶ Annuales vero mediocrē ha B
bent cōplexionē inter lactantiū humiditatē
⁊ iuuenū ſiccitatē. Ideo ceteris ſunt melio
res ⁊ ad digerendū faciliores. ſanguinē me
liorē generāt. maximeq; iuuenes iuuant cali
dam ⁊ ſiccā cōplexionē hn̄tes: ⁊ calidā ⁊ ſic
cam regionē inhabitātes. ¶ Ex libro de na C
turis re♃. caro agnina robuſtis ⁊ ſanis ē val
de bona: ſed infirmis infirma. q2 licz a ſtoma
cho facile deſcendat: difficile tamen a mem
bris ſoluitur. Ideo viſcoſum humorem gene
rat. ¶ Pli. li. xxix. Coagulum agni cōtra om D
nia mala medicamēta pollet: ⁊ cōtra marino
rū morſus vel ictus valet. ¶ Auicēna. San E
guis agni ſanat epilentiā cum vino. Coagu
lum enim eius a venenis morſuris oībus ſa
nat. ¶ Albertus. Medulla agni ad ignem li F
quefacta cū oleo nucum admixto zuccaro
albo diſtillata ſup ſambucū: ⁊ poſtea bibita
diſſoluit lapidem in veſica: ⁊ confert patien
tibus dolores in virga ⁊ in veſica ⁊ in renib⁹
⁊ cōfert etiam mingenti ſanguinē. ¶ Si cū G
felle agni inungant loca corporis in q̄bus in
cidit cancer cōfert manifeſte. Si vis remo
uere morbū ouiū interficientem eas accipe
ventrē arietis ⁊ coque cū vino. ⁊ admiſce cū
aqua ⁊ da ouib⁹ in potu ⁊ remouebit morbū.

Capitulum. iij.

Aries. Iſidorus libro. xii. capitulo p
a mo. Eſt autem aries dux ⁊ princeps
ouium. ⁊ ideo dedit ei natura fortitu
dinem ceterꝭ ouibꝫ preſtantiorem. Decuit enī
arietem ducem ceterarum ouium ⁊ tutorem
aliis eſſe viribus fortiorem. Et ideo vt dicit
Iſidorus. Aries autem feruex a viribus eſt
dictus: eo ꝙ tanꝗ vir ouium. Vel vt idem
dicit: Veruex a verme eſt dictus: eo ꝙ ha-
beat vermem in capite cuius pruritu excita-
tus caput concutit fortiſſime. ⁊ quicquid ſi-
bi obuiat dure ferit. ⁊ ideo aries grece quod
dicitur virtus latine eſt vocatus. quia in gre
gibus maſculi dicuntur aries. quia ad fecun
dandas oues virtuoſi ſunt atq; fortes. Nam
corporis magnitudine ⁊ virium fortitudine
⁊ animi virtute oues alias precellūt. ¶ Di
citur etiam aries ab aris. quia vt dicit Iſi-
dorus. Hoc pecus primum fuit in aris a gen
tibus immolatum. Unde dicitur ideo aries
quia mactatur ad araſ. Unde ſm legē Mo
ſaicam. Aries fuit animal potiſſime mūdū:
et ad ſacrificium ⁊ ad eſum. Nam pro pecca
to illo a populo conueniēter offerebatur. et
quia findebat vngulam pariter ⁊ ruminabat
indifferenter a populo comedebatur. ¶ Item
Plinius libro. viii. capitulo. xlvii. Arietē in-
quit naturale eſt agnos faſtidire: ⁊ oues ſe-
nectas ſibi obuias conſectari. Nam ipſe me
lior eſt ⁊ vtilior in ſenecta. tamen reſpectu oui
um ferox fit anio. Tempore amoris pugnat
pro vxoribus ſuis: ⁊ aduerſarios cornibꝫ im
petit. ⁊ vt melius pugnet: ⁊ fortius contra reſi
ſtentem retrocedit: ac reſiliendo cum impe-
tu hoſtem ferit. De arietibꝰ etiam dicit Aui
cenna. Arietes inquit ⁊ capri vadunt multū
in vnum. ⁊ in hyeme non ſe abſcondunt pro-
pter frigus. ⁊ aliquando exeunt de loco cali
do ad locum frigidum. ⁊ quando pluit quo-
uſq; moriantur. ⁊ arietes naturaliter ſequun
tur capras: ⁊ quieſcunt omnes quouſq; pa-
ſtor accipit vnum ex eis: ⁊ facit ipm̄ antece-
dere ⁊ ſequuntur alii. ⁊ timent naturaliter to
nitrua ſicut oues: que ſi impregnate fuerint ⁊
audierint tonitrua abortiunt ꝑ timore. ⁊ an-
te mediam noctem ſtant ſimul cum ouibus ⁊
dormiunt: ⁊ poſt ſparſim. ⁊ in dormiēdo ſem
per latus alternant per vices. nam a vere vſ-
q; ad autumnum dormiunt in vno latere. de-
inde vſq; ad ver dormiunt in latere altero.
¶ Iſaac in dietis particularibus inquit: ꝙ
arietes ⁊ capri ſicut ⁊ cetera animalia ꝓprias
habēt vocē ꝑ quā ſe clamāt ⁊ vocāt feminas
tꝑe coitꝰ ⁊ amoris: ⁊ portātes aquā ſalſā an-
ticipāt coitū ⁊ citiꝰ mouent̄ ad amorē. Et qñ
arietes ſenes mouent̄ citiꝰ ad amorē ⁊ coitū
ꝗ̄ iuuenes in tꝑe determinato ſignū eſt bo-
nitatis tꝑis in anno illo. Et ſi in illo tꝑe exci
tentur iuuenes ad amorē ſignū eſt peſtis fu-
ture ſuper oues in anno illo. hoc idem dicit
Ariſto. ⁊ Auicen. Ariſtoteles. In libia cito
apparēt cornua in capitibꝫ arietum. ⁊ (vt ait
Homerus) cornua ſunt etiam in capitibꝫ fe-
minarum arietum. Apud ſeptētrionē ꝓo nō
habēt arietes cornua in quodā loco. Anima
lia que habēt cornua fiſſuras habēt in vngu
lis naturaliter: vt taurus: ceruus ⁊ aries. Et
vt in pluribꝫ aries dux gregis eſt. Paſtores
enim in grege ponūt arietem vnum rectorē:
ſicq; docent eum a puericia: ꝙ cum acclama
uerit eum paſtor proprio nomīe anteriorat
ſe. Euſcolapius in libro ſuo. Elephas cū ari-
etem viderit: timet eum ⁊ fugit.

Operationes

Iſaac. Arietes habent carnes calidiores A
ac minꝰ humidas ꝗ̄ ſunt carnes ouiū ac du-
riores ad digerendū. Arietes inuuētute ma-
nentes minoris ſunt humiditatꝭ ⁊ viſcoſitatꝭ
ꝓpter etatis ſiccitatem eorum complexioni
dominantē. Idcirco eorum caro melior eſt
agnis ⁊ ouibꝫ. quia ſi bene digerit̄ bonum.
⁊ multū ſanguinē generāt. maxime ſi caſtra-
ti ſunt. quia caliditas ⁊ humiditas eorꝫ tem
porate ſunt. vnde boni ſaporis ſunt: niſi qñ
ſunt decrepiti qui proculdubio peſſimi ſunt:
⁊ nō caſtrati ſunt eis meliores. Omēs enim
decrepiti i calore naturaliter defectuoſi ſūt.
qui defectus ꝓuenit ex etate ⁊ teſticulorꝫ in-
digentia. Annuales mediocrem habent cō-
plexionem inter lactantium humiditatem ⁊
iuuenum ſiccitatem. Idcirco ceteris arieti-
bus meliores ſunt. ⁊ ad digerendum facilio-
res. Sanguinem enim meliorem generant.
⁊ maxime iuuant iuuenes calidam ⁊ ſiccam
complexionem habētes: ⁊ calidam ⁊ ſiccam
regionem inhabitātes. Decrepiti vero (vt di B
ctum eſt) ceterꝭ deteriores ſunt. ¶ Auicenna.
Caro arietis aduſta linitur vtiliter ſuꝑ mor-
pheam ⁊ ſuꝑ impetiginem. Confert etiā mor
ſibꝫ ſerpentum ac ſcorpionum. Etiam cū vi-
no canis rabioſi. ¶ Cinis eiuſdem confert al C
bugini oculi. Arietis pulmo calidus ſuppo
ſitus ſanat excoriationem calcanei ex calci
amento. ¶ Euſculapius. Arietis liquor qui D
a pulmone decocto diſtillat tertianas etre-
num morbum in eis natum ſanat. ¶ Plini- E
us lib. xxix. Ius ex carne arietum valet cō-
tra cancrum. Halv. Arietis fel aurium dolo
ri: qui eſt ex frigiditate medetur.

Capitulum.iiij.

a Per. Iſidorꝰ. Aper a ferocitate vocatꝰ eſt: ablata f littera ⁊ p ſubrogata. Unde⁊ apud grecos fragros idē ferus dicit᷑. Omne enī quod ferū eſt ⁊ immite abuſiue agreſte vocamus. Porci agreſtes valde bellicoſi ſunt tempore coitꝰ ⁊ ingemātur vt coria ſua ſint eo tempore dura. quia ſecū arboribꝫ confricant: ⁊ poſtea lutū intrant Illudqꝫ deſiccant. Hi inde prelian᷑ intantū vtrunus aut ambo moriuntur. Urſus quoqꝫ pugnat cum porcis agreſtibꝫ. Eſt autem aper iracundus ⁊ inſipiens: nec bonorum doctrinam morum recipiens. nullaqꝫ mutatio accidit in eo etiam ſi caſtretur. Apri quoqꝫ femina caſtratur. ita ꝙ nō indigeat coitu: vt cito impinguetur: ſed priꝰ biduo cibꝫ prohibetur ¶ Pliniꝰ li.viij. Apris maribꝫ in coitu ē aſperitas plurima. Tunc inter ſe dimicant arborū attritu coſtas indurātes ſeqꝫ luto tergorantes. Femine qꝫ in partu aſperiores ſunt: ⁊ fere ſimiliter in omni genere beſtiarū. ¶ Ex libro de naturis rerum. Aper beſtia fortis: nigri coloris. que nullam bonorū morum doctrinam recipit vnqꝫ: ſed ſemꝑ fera ac ferox eſt. dentes habet magnos ⁊ recuruos inciſionibꝫ aptos in quibꝫ hoc mirabile eſt: ꝙ viua quidem beſtia poſſunt idem ꝙ ferrum. Mortuo vero detracti vim inciſionis amiſiſſe ꝓbantur. Hoc animal ſi mane anteqꝫ mingat a venatoribꝫ impetatur: de facili laſſa᷑. Si vero ante vel interim dū venatur vrinā fecerit difficulter capture cedit. Uerūtamē etiā laſſatuȝ nō cedit: ſed in poſterioribꝫ ſubſiſtit ⁊ atrocitate rigida laſſitudinē diſſimulat. duellum offerens venatori. ferire tamen in hominem vel inuadere nō p̄ſumit niſi priꝰ ab illo ictum acceperit. Caueat autem homo ſibi: quia niſi primo ictu pungentis cuſpidis letale vulnus inter armum ⁊ laterales coſtas dederit: periclitari de vita poterit niſi forte iuxta ad refugium arborem inueniat quam aſcendat: aut in humiliori loco reliqua terre planicie totis membris ſe p̄mat. auerſi enī acre curui dentes eiꝰ quibꝫ quaſi quibuſdam atrociſſimis armis valēt ad inferendā mortem: nō poſſunt quenqꝫ niſi elatum ⁊ erectuȝ attingere. Suſtinebit tamen pedum illiꝰ cōculcationem quouſqꝫ ſic iacenti a primo ſuccurratur. Aper cunctas beſtias p̄cedit auditu a dextris. Habet os ad modum ſcuti. quod venabulis ⁊ machere opponit.

Operationes

¶ Pliniꝰ li.xxviij. Apri cerebrū ꝯtra ſerpentes lauda᷑ cū ſanguine. Iecur etiā inueteratū cū ruta potū ⁊ vino: adeps qꝫ cū melle reſinaqꝫ. Simili modo ⁊ iecur verrinū exemptis dūtaxat fibris q̄ttuor obuloꝝ pondere ⁊ cerebrū ex vino potū. ¶ Item cerebrū apri vel ſanguis verendoruȝ mede᷑ carbunculis. Iecur eiꝰ litargicos excitat. ¶ In iecure femine apri inueniun᷑ lapilli qui cōtriti ⁊ in vino poti calculos pellūt. ¶ Apri pulmo ebrietatem arcet. Fel aprinum ſtrumas diſcutit. Lyenem quoqꝫ ſedat potum. ¶ Idem. Cum adipe pulmo impoſitus permones ſanat. ¶ Ulcera quoqꝫ ſerpentia ſanat fel aprinum cum reſina ⁊ ceruſa. ¶ Cinis maxillarū apri ſanat vlcera que ſerpunt. ¶ Idem quoqꝫ confert fractis. Larduȝ eius elixum atqꝫ circūligatum mira quoqꝫ celeritate ſolidat ea. ¶ Apri vrina ⁊ ipa veſica ꝓ cibo ſumpta veſice calculorumqꝫ cruciatibꝫ medetur. ſi prius vtrūqꝫ fumo maceratur. Id in apri veſica ſi aſſa mandetur vrine cohibet incontinentiā. ¶ Hydropicis auxiliatur apri vrina vel etiā veſica paulatim in potu data. ¶ Urina quoqꝫ apri in vitro ſeruata auriuȝ dolori vitiiſqꝫ medetur. deniqꝫ tam grauis eſt apro vrina: vt effugere nō ſufficiat niſi egeſta. ac cavelut deuictꝰ opprimatur. vnde illa ex uri eos traditur ¶ Aprini fimi cinis inſperſus potioni tepidi vini diſſintericis mede᷑. Luxatis quoqꝫ valet idem fimus. Uerriſqꝫ ſpuma recens ex aceto. In fimo quidē ſuis eſt vſus efficacior que non peperit. In apris quoqꝫ multum preſtantior. ¶ Uſus axungie valet ad emol

A B C D E F G H I K L M N

liendas et calefaciēdas diſcutiēdas purgan
daſq; cōfricatis membris itinerum laſſitudi
D nes. ¶ Ex libro de naturis rerū. Fimus apri
recens ⁊ calidus pcipuū eſt remedium con
tra fluxum ſanguinis e naribus.

Capitulum .v.

Sinus. Ex li. de na. re✝. Aſinus eſt
a aial deforme vile ac deſpectū. grādi
capite. longis ⁊ latis aurib9. corpore
macilēto: neſciūt impinguari. In humeꝛ ſti
gmata xpi portat crucis. Eſt ergo aſin9 aial
manſuetū: diſcordie neſciū onerifer: ⁊ nō re
bellans ſarcinis: etiā vltra q̃ ferre poſſit ſibi
impoſitꝫ. brutū ⁊ irrationale ſup oīa aīalia.
Inceſſu q̃ pigrū ⁊ tardū: patiēs et inter ꝟba
duriſſimū: p viā incedens obuiantib9 cedere
neſcit. Poſt mēſes. xxx. coit. ſed niſi poſt an
nos tres gignit. Spinas libenter comedit.
frigidi9 eſt naturaliter: ⁊ frigoris impatiēs:
maxime tpe ꝯcept9. Ideoq; non generant in
locis frigidis ⁊ in Scocia ⁊ in regiōib9 pro
pinquis: nec in equinoctio ſicut coeunt equi
ſed in eſtate. In terra q̃ʒ ſeptētrionis q̃ eſt fri
gidiſſima nō inuenit: qm̄ illic viuere nō pōt.
Geſtat aūt in vtero p annū integrum. Aſini
pullus aliquantulū decoris hʒ in iuuentute:
ſed q̄nto pl9 ſeneſcit tāto turpior fit. Areſto.
Aſin9 hʒ ſoleas ſicut ⁊ equ9: nō hʒ fel omni
no: ſed hʒ ſanguinē ſpiſſum ac nigrū valde ſi
cut taurus. Aſin9 ⁊ aīalia cetera magni cor
dis timida ſunt plus oīb9 aīalib9. Timet fri
gus: felle caret: ſpinas comedit quādo mol
les ſunt. multū coit: min9 tñ q̃ʒ equus. Et ſi
nō inceperit generare poſt electionē poſteri
orū dentiū nō generabit oīno. Comedit fru
ctus. Herbis paſcit ⁊ aqua impignat. Quā
to plus ex aqua bibit: tanto pl9 eius cibo pfi
cit. Vnicū habet ventrē: ſicut ⁊ cetera ſoleas
habētia. Infirmat ſepe infirmitate que dicit
milide. ⁊ eſt peius in capite. Curritq; flegma
multū e narib9. ⁊ ſi deſcēderit ad pulmonem
morit. Actor. Aſinus eſt aīal ſtolidū tardū ⁊
luxurioſum. Crucē habet in anteriore dorſi
parte ſuū humeros. ⁊ ibi debilior eſt. In po
ſteriori aūt ſup renes ibi fortior eſt horribili
ter clamat. lappas comedit. ſonum citare (vt
fert) ¶ Ambro. Aſinus piger ⁊ ad pdam ex
poſit9: ſenſuq; tardior. docet nos viuaciores
eſſe debere: nec deſidia corpis animiq; pigre
ſcere: ſed ad fidē cōfugere que onera grauia
ſolet alleuiare. Phiſiologus. Aſin9 eſt aīal
oneriferū mācipiū ſeruituti addictū reſpectu
multitudinis laboꝝ q̄s ſuſtinet paruꝫ gratie
cōſequit. vocē hoīs cōſuetā intelligit. Et no
uit iter qđ ſepe ambulauit. Cum autē vidit
lupum venientem reſpicit in lumbū: ⁊ ſic im
prouiſus a lupo cōprehenditur.

Operationes

¶ Auicēna. Aſin9 ſanat lepꝛam. Cōtracti ex A
ſiccitate ſedent in iure carnis ei9. ⁊ caro etiā
eius iuuat. Epar ei9 aſſatū et a ieiuno come
ſtū ꝯfert epilēticis. ſiliter ⁊ ei9 vngula aduſta.
¶ Cinis carnis ⁊ epatis ei9 cū oleo valet ſu B
perpoſitꝫ fiſſuris frigoris. ¶ Itē cinis epatꝭ C
eius cū oleo valet ſup ſcrofulas. ¶ Dicit aūt D
q̄ ei9 vrina cōfert dolori renū. Vrina vero ſil
ueſtris aſini. ſicut Galienus ait: lapidē in ve
ſica frangit. ¶ Sanguis aſini phibet fluxuꝫ E
ſanguinis variū ex velamine. ¶ Adeps eius F
valet ad veſtigia cutis. Vrina aſini ꝯfert vl
ceribus ambulatiuis ⁊ humidis ⁊ dolori renū.
Stercus ei9 in omi curſu ſanguis admini
ſtrat. ¶ Odorat quidē ad fluxū ſanguinis na G
riū fortem: ⁊ exprimitur humiditas ei9 in narē
ac retinet. ¶ Item ſterc9 aſini paſcentꝭ ſiccuꝫ H
cū vino valde bonū eſt puncture ſcorpionis
¶ Lac etiā aſinaꝝ min9 butroſum exiſtens: I
ſubtile eſt ⁊ aquoſum. Valet tuſſi extenuati
oni ac ſputo ſanguinis ⁊ hydropiſi ac duri
ciei ſplenis. Ventrē lenit: ⁊ ethice bonū eſt. K
¶ Fertur etiā q̄ cū os ex eo colluit: ꝯfirmat
dentes ⁊ gingiuā. Nō eſt aūt cōueniēs habē
tib9 ſodā ⁊ vertiginē ⁊ tinitū, ppterq; dormire
ſupra ipm. ⁊ vniuerſaliter nocet hñtib9 capi
ta debilia. ¶ Eſculapius. Sanguis aſini L
cum vino potat9 febres quotidianas ſanat:
trib9 vel quattuor guttis illi9 datis. Adeps

eius coitū cōmouet. Splen ei⁹ cū aq̄ tritus
D ꝛ mām̄ille appoſitus attrabit lac. ¶ Dyaſco.
Adeps aſinin⁹ dicit̄ cicatrices concolerare
Lac ei⁹ ventrē mollit: ꝛ oꝛe receptū dentes
gingiuaſq; ꝯfirmat. Vulneratiōes q̄z vētris
ac reumatiſmū optime curat. Locium ei⁹ bi
A bitū nefreticos ſanat. ¶ Haly. Aſini pulmo
ꝛ pulli ei⁹ ſi deſiccat⁹ terat̄ ac bibitur attra-
ctioni ſpiritus ac tuſſi pdeſt. Epar aſini do-
meſtici ſi comederit eū epilenticus pdeſt ei.
p ¶ Aſini fimus ſi opp̄imat̄ eo ſanguinis flu-
xus de venarū vel arteriarū inciſione ampu
tat eū vel ſtringit. Pari modo ſi de aqua ei⁹
inſtillet̄ narib⁹ ſanguinis fluxū patientibus
ſtringit. Omnino lac aſine medicaminib⁹ le
talib⁹ obeſt: ꝛ inteſtinoꝝ vlcerib⁹ pdeſt ac te-
naſmo. ſic quoq; pdeſt lac ouiū ſed minus.
P ¶ Plini⁹ li. xxviij. Anulū ex vngula ꝛ cruri-
bus aſini nigredinē nō babent̄. ſi induat epi
Q lenticus pbibet ipm ne cadat. ¶ Preterea ſi
domum fumiges aſini pulmone mūdas eā
ab omni reptili ac ſerpente.

Capitulum. vj.

Hane ꝛ alches. Ex libro de naturis
a rerum. Abane ſm Ariſtotelem eſt a-
nimal magnitudinem cerui contra
conſuetudinem omnium animalium babēs
ſed in auribus ſimile felli hominis in coloꝛe
Et eſt amarum valde cauſatiuum vebemen-
tis ire ferocitatiſq;.

Operationes

¶ Helynādus. Alches ē animal in ſilua her- A
cinia. barum cōſimilis eſt capris figura ꝛ va
rietas pellium: ſed magnitudine paulo ante
cedunt. Mutilia ſunt coꝛnibus: ꝛ crura ſine
nodis articuloſq; babent. Nec quietiſ cauſa
pcumbunt: neq; quo afflicte caſu ceciderint:
erigere ſeſe aut ſubleuare poſſunt. ¶ His ſūt B
arbores p cubilibus ad eas ſe applicant: at-
q; ita paulalum reclinātes quietem capiunt.
Quarum ex veſtigijs cum animaduerſum a
venatoꝛibus fuerit quo ſe recipere loco con
ſueuerunt eo loco a radicib⁹ ſubruunt. vt ab
ſcindunt arbores tantum vt ſumma ſpecies
vel ſtipes earum ſtantium relinquantur. huc
cum ſe cōſuetudine declinauerint: infirmas
arbores pondere affligunt atq; vna ipa con
cidunt. ¶ Eſt alches nullis comparanda: C
adeo propenſo labio ſupioꝛe: vt niſi recedēs
in poſterioꝛa veſtigia paſci nō queat. ¶ San D
gama inſula e regione germanie mittit ani-
mal quale alches. ꝛ cuius ſicut nec elephan-
tis flecti nequeunt ſuffragines. ¶ Ideoq; nō E
cubat cum doꝛmiendum eſt: ſed ſomnolentā
arboꝛ tantūmodo ſuſtinet que prope caſum
minatur vt fera ruinam faciat: dum aſſuetis
fulcimentis innititur ita capitur. ¶ Alioq̄n F
eā mancipare difficile eſt. quoniā nullo rigo
re poplicum incompbenſibili fuga pollet.

Capitulum. viij.

Aabulla. Antaplon. Aptalo. Anca
a cinoꝛ. ¶ Iſidor⁹. Annabulla beſtia ē
ethiopie. collū bois: vt equus pedes

⁊ crura velut bos.caput vt camelꝰ.albas ha
bet maculas.colorē rutilū valde. mēbra ſin-
gula diſtinguentem. Cunqȝ tanto decore ſit
animal reſperſum.pellis multum ſpectabilis
carius venditur ad luxū oculorū. Antaplon
vel aptalos animal ſimile capriole feridū ni-
mis cui non poteſt homo approximare. Et
habet duo cornua acuta valde.q̄ſi duas fal-
ces.⁊ recuruata ſunt. Hoc animal cum ſitit:
accedit ad eufraten vt bibat.et cum biberit:
adit dumetum quoddam vicinū minutiſ vir-
gulis ⁊ ſubtilibus cōſitū.vt ibi quaſi luden
do ſe in illis viminibꝰ cōfricet. Quo fit vt in
illis illaqueetur: ita q̄ ſe inde nō poſſit auelle
re. Et tunc vocem magnā emittit.quā cum
audit venator irruens in ipm occidit illud.

Operationes

A Ex libro de naturis rerum. Aptalon eſt a-
nimal acerrimum.ita vt venator ei nō poſſit
appropinquare. habet autem longa cornua
ſerre figuram habentia: ita vt poſſit etiā ar-
bores magnas ⁊ altas ſecare ⁊ ad terrā de-
ponere. Cunqȝ ſitit venit ad flumen eufraten
⁊ bibit. ¶Eſt autem frutex que grece dicitur
B hercinie habēs virgulta ſubtilia et prolixa.
ad que ludens cornibus ſuis obligat ea vir-
C gultis eius. ſicqȝ diu clamans auditur. ⁊ a ve
natore occiditur. ¶Ariſtoteles. Ancacinor
eſt animal equale catulo leuerario. Huiꝰ in-
telligentia maior eſt cum eſt paruus q̄ cū eſt
magnus.

Capitulum.viij.

Fferato Affudio. ¶Auicēna. Affe-
a rati ⁊ alterati.i.ſaliens ⁊ volans. de
p̄mo qđ hic habet afferati in Auicē-
na habet cafezati. Serpētes ſunt parui bre
ues: minuti. q̄ qn̄qȝ occultant in arboribꝰ inſi
diantes vt proijciant ſe ad trāſeuntes. horū
genus vidi. Callidi valde ſunt ⁊ ad rubedinē
declinantes ex eorū morſu accidit (vt dicit)
dolor vehemens ⁊ totum corpus pertranſit,
ex quo etiam mors accidit. Cura eorum cō-
munis eſt vt cura viperarum.

Operationes

¶Affudius ⁊ ſabrin pro primo in quibuſdam A
originalibus habetur affudius (vt dixerunt
ſapientes) Sunt duo ſerpentes arenoſa cor-
pora habentes: ⁊ ſub capita eorum puncta al
ba ⁊ nigra. Et quandoqȝ ſunt nigri, rubei et
albi. ſup eorum capita ſunt ſquame albe incl
ſe. eorumqȝ inceſſu ſtrepitꝰ ineſt, ꝓpter ſiccita
tem corticum ventrium ipſorū. ¶Et ſunt gra B
uis motus dentium equalium. Horum mor
ſus diſrūpit poros ⁊ meatꝰ naturales faciēs
ex eis fluere ſanguinē. ita q̄ ex angulis etiā
oculorū. ¶Et comprimit in ſanguine ⁊ ſputo C
ſanguinis ⁊ fluxu ſanguinis narium ⁊ vomi
tu ⁊ dolore ⁊ ſtomacho. ¶Et dixerūt q̄ locꝰ D
apoſtemat ac denigrat. ⁊ currit ex eo res par
ua aquoſa. ⁊ ſoluit venter: ⁊ conſtringit anheli
tus: ⁊ difficultas vrine fit: ⁊ abſcōdit vox: et
membra mollificant: ⁊ vincit ſup corpꝰ diſpo
ſitio obliuionis: ⁊ accidit ſpaſmus: ⁊ cadunt
dentes: ⁊ moritur patiens. Cura aūt eorū ex
parte prima eſt cura viperarum.

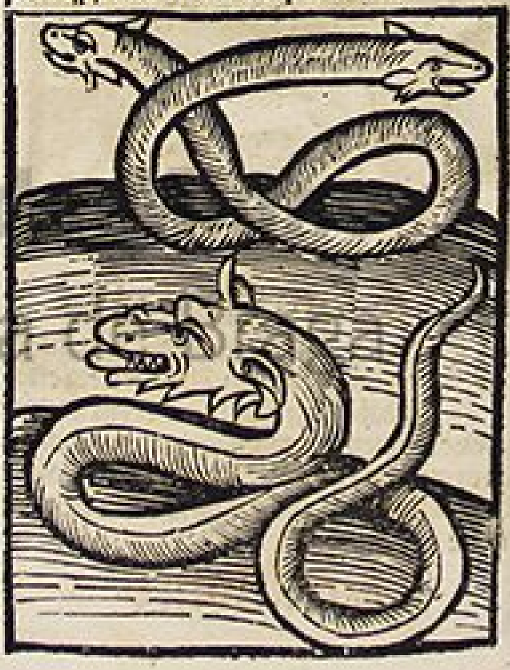

Capitulum.ix.

Anſibena ꝛ armena. Iſidorus. Anfi-
a bena dicta eſt: eo ꝙ habeat duo ca-
pita. Unũ in loco ſuo. Alterꝫ in cau
da currẽs ex vtroqꝫ capite tractu corpis cir
culato. Hec ſola ſerpentiũ frigori ſe cõmit-
tit. pma omniũ pcedens. De qua Lucanus
Et grauis in geminũ vergens caput anfibe
na. hui⁹ oculi lucent veluti lucerne.

Operationes

A ¶ Plini⁹ li. viij. Anfibene caput eſt geminũ.
Hoc eſt ꝛ ad caput ꝛ ad caudã: tanqꝫ parꝫ eſ-
B ſet ore vno fundi venenũ. ¶ Jorath. Anfibe-
na ſerpens frigori cõmittit ſe vigil ꝛ ſollicit⁹
de ouis ſuis valde cũ ea cubat. Naꝫ dũ que-
dã pars eius dormit: altera tunc vigilat. Et
cũ p ſemitã incedit: duo capita regit. nuncqꝫ
caput anteri⁹ nũc vero poſteri⁹ ꝯſequit̃. Eſt
alius ſup calcaneũ ambulans in coitu ſuo:
C ꝛ ſup caudã ſuã. ¶ Auicẽ. Armene ẽ ſerpens
ꝓprietates habens reguli ꝓprietatibꝫ proxi-
mas. nõ enim interficit morſu tm̃ ſed viſu et
ſibili ſui auditu. Quodcũqꝫ animal mordet:
diſſoluitur. ꝛ quodcunqꝫ ei appropinquat ex
animalibꝫ: moritur. At vero quãtitate dixe-
D runt eum a regulo differre. ¶ Eſtimauerunt
enim ꝙ eſt ab vno cubito: vſqꝫ ad cubitum ꝛ
ſemis. Et dixerunt ꝙ morſu ab eo nõ cõfert
E aliquid. ¶ Si vero aliquid confert ei: tũc ſe-
men papaueris ꝛ caſtoreũ. Hoc enim iam q̃
dam teſtificati ſunt.

Capitulum.x.

Aſpis. Iſidorus. Aſpis dicta eſt: eo
a ꝙ morſu venenato interimat. As ei
greci venenum dicunt. Huius diuerſa ſunt
genera ꝛ diſpares effectus ad nocendũ. Fer
tur ꝙ aſpis cum incantatorem pati ceperit:
qui eam quibuſdam carminibꝫ euocat: vt eã
de cauerna educat. Illa cum exire noluerit:
vnam aurem in terram premit: alteram cau-
da obturat ꝛ operit: ac voces illas magicas
non audiens ad incantatorem non exit. Ex
generib⁹ aſpidum ſunt dipſa: ypnalis: emor-
rois: preſter: ſeps.

Operationes

¶ Phiſiologus. Aſpis ſi momorderit homi- A
nem: ſtatim eum conſumit ita vt liqueſiat to
tus in ore ſerpentis.
¶ Gloſa ſup Job: xx. Aſpis eſt paru⁹ ſerpẽs B
vipera ꝓlixioris eſt corporis: ꝛ venenũ aſpi-
dis cõcite. vipera tardius occidit.
¶ Unde ſcriptum eſt: Caput aſpidum ſuget C
ꝛ occidet eum lingua vipere.
¶ Andromachus. Aſpidis habitatio eſt in D
ſicco: ꝛ in locis in quibꝫ non eſt aqua. Et hec
eſt quãdoqꝫ cinericia.
¶ Aſpis eſt ſerpens cerulei coloris cui⁹ den- E
tes ſuper modum longi ſunt: ita ꝙ extra os
ſicut apro apparent. Morſu venenum imit-
tit ꝛ ſpargit. vnde ꝛ nomen accepit. virtute quo
rundam verborum. incantatur. ne veneno
interimat. vel (vt quidã dicunt) vt quieta ca
pi poſſit. ꝛ gemma de fronte eius auferri que
naturaliter in eo naſcitur.
¶ Auicenna. Aſpis eſt ex ſerpentibꝫ ſurdis. F
hec ſicca dicitur propter vehementiam ſicci
tatis ſue cutis. et eſt in quantitate ſua inter
tres cubitos ꝛ quinqꝫ.
¶ Color illi⁹ cinericeus: ꝛ ad citrinitatẽ de- G
cliuis. oculi eius ſunt vehementis luminis:
ꝛ interficit a duabꝫ horis vſqꝫ ad tres.
¶ Quem autẽ momorderit: alteratur color H
eius ꝛ ſtupeſit. ac multiplicatur eius ſinglu-
tus: ꝛ infrigidantur membra eius. Palpebre
quoqꝫ eius clauduntur: ꝛ pfunde dormit. Ad
eius morſionem eſt iuuatiuum emplaſtrum
cum calce ꝛ melle ꝛ oleo.
¶ Plinius libro. viij. Aſpidum colla intume I
ſcere nullo ictus remedio aſſeritur. preterqꝫ ſi
partes contacte cõfeſtim amputentur.

K ¶Idem in libro.xi. Aſpidum dentes in os
vergentes ſunt ne cibi excidant nullum ha-
bentium adminiculum retinendi: ſed duo ſūt
in ſuperiore parte dextra leuaq; lōgiſſimi: te
nui fiſtula perforati venenum infundentes:
L vt ſcorpionum aculei. ¶Solinus. Plures
varieq; ſūt aſpidū ſpecies: vt Dypſas. ypna-
lis: Emorrois: preſter. ſunt autem ammoda-
te. eſt ⁊ cenchris: elephantie: chercitra: came
dracontes. Monſtra hec ſibilant: et (vt fe-
runt) affectus habent nec temere niſi coniu-
ges euagantur.
M ¶Philoſophus. Aſpidem Lucanus ſomni
feram vocat. quia vulneratus ab ea ſummū
morti continuat. Fertur autem ſic incantari
Demones diſcurrunt cum verbis ad ſerpen
tes: ⁊ infectione interiori hoc faciunt vt ſer-
pentes ad nutum eorum moueantur: ac ſine
leſione tractabiles exhibeantur.

Capitulum. xi.

Ranea. Iſidorus libro. xij. Aranea
a vermis eſt aeris: ab aeris nutrimen
to nominata: que exiguo tempe lon
ga fila deducit: ⁊ tele ſemper intenta nūq; de
ſinit a labore: perpetuumq; ſuſtinet i ſuo ope
re diſpendium. quia ſepe ad modicum flatū
venti aut pluuie ſtillicidium rumpitꝰ tela ſua.
tunc totaliter perdit laborem ſuum. Auicen
na ait: q aranea eſt modicum animal reptile
multipes: ſex vel octo habens pedes: qs ſem
per habet pares ⁊ nunq; impares. ⁊ hoc fuit
neceſſe vt ſemper eſſet eius inceſſus equus
ſicut ⁊ ipſum onus. ⁊ hoc eſt generale in haben
tibus duos vel plures pedes. habet autē ali
quos pedes longiores ⁊ quoſdam breuiores
propter diuerſas quas facit operatiōes. nā
cum quibuſdam fila ſubtiliat ⁊ in longū pro
trahit. Cum quibuſdam vero pariter fila ne-
ctit. cum quibuſdam per fila repit. ⁊ quando
vult in tele ſuperficie immobiliter ſe ſuſpen-
dit. vnde reſidēs in tele ſue medio ſubito ſen-
tit muſcam telam in parte remotiſſima con-
tingentem q ſubito inuadit ⁊ aggreditꝰ tan-
q hoſtem. de qua ſi triumphare potuerit eā
ne euadat: inter tele ſue fila multipliciter cir
cumuoluit. ⁊ primo capiti inſidens eius hu-
miditatem ſugit. ⁊ de tali muſcarum venatio
ne viuit. nam eius guſtabile ꝓprie eſt talis hu
mor: ſicut guſtabile apis eſt mel: ſicut dicit
idem Auicen. ⁊ Areſto. ¶Itē in genere ara-
nearum eſt diuerſitas ſexus. Ut dicit Are
ſtotiles libro quinto. Et eſt femina maioris
corporis q maſculus. ⁊ pedes habet longio
res flexibiliores ⁊ habiliores ad motū: ⁊ etiā
ad texturam. Et ſic idem in libro. v. ¶Tem-
pore coitus ⁊ amoris femina attrahit marē.
per fila tele. ⁊ poſt maſculus feminam: ⁊ non
ceſſabunt donec coniungantur. ⁊ maſculꝰ po-
nitur ſuper ventrem femine. ⁊ iſte modus eſt
neceſſarius propter ventris rotunditatem. ⁊
iſta coniunctio maxime eſt in fine veris et in
principio eſtatis: ⁊ aliquando in autumno: ⁊
in principio hyemis. ⁊ tunc maxime ſunt no-
ciue: ⁊ earum puncture amplius venenoſe.
¶Item Areſtotiles libro. viij. Genera arane
arum ſunt multa. Nam quedam ſunt parue
⁊ diuerſi coloris: ⁊ ſunt acute ⁊ veloc moꝰ.
Alie ſunt maiores ⁊ coloris nigri: ⁊ earū cru
ra anteriora ſunt longiora. et ſunt tardioris
motus niſi quando coitu ſtimulantur. Et ni-
gre ſolent texere iuxta terram inter forami-
na: ⁊ manēt in textura ſua quouſq; aliqua in-
ciderit beſtiola: ſicut muſca quam deprehen
dunt. et ſi habent famem ſugunt eius humi-
ditatē. ⁊ tunc deferūt ad locum ſuum vbi de
ponūt: ⁊ reſeruant eam donec iterū eſuriem
patiantur. Et quando totam hauſit humidi-
tatem: deijcit reſiduum ⁊ reuertitꝰ ad venan-
dum: ⁊ non venatur quouſq; reperit quod ca
ptum eſt de textura. Et ſi quis ruperit textu
ram incipiet ipſam reparare circa occaſum
ſolis vel circa ortū: ⁊ maxime laborat: quia
tūc plures beſtiole incidūt in texturam: ⁊ fe-
mina parit et venatꝰ: et maſculus iuuat eam:

Abſcōdit aũt ſe in textura vł ſub tela ne a be-
ſtiolis videat̃: ⁊ maxīe q̃n eſt magna. q2 ꝑpter
eius magnitudinē nō de facili opatur. Facit
etiam femina oua: p̃mo ex quibꝫ modice ara-
nee poſt formātur. ⁊ ſtatim q̃n pariunt̃ ponit
eas in textura. ⁊ ſtatim ſe mouēt ⁊ diſponunt
ad texendū ac ſi in vtero materno ſūt inſtru-
cte ad venandū. Vñ ſtatim aptat retia cōue-
nientia prede ſue. Et eſt ſpecies quedā arane-
arū q̃ venātur lacertū paruū q̃n ipm incipit
texere ſup ipm quouſq3 liget eius orificiū li-
gatione forti: ⁊ tunc ſaltat ſupeum et pungit
quouſq3 moriat̃. ¶ Itē in eodē libro etiā dicit
idē: q2 ſepe inueniunt̃ quedā aranee in aluearī-
bus apū: ⁊ ille corrūpunt mel ⁊ ſugunt liquo-
rem. ⁊ ſic circa fauos faciūt texturas et cor-
rūpunt eos. ¶ Idē dicit Anicē. ⁊ Pli. de ge-
neratione araneaꝝ li. xi. ca. xxv. Sicut ara-
neaꝝ natura p̃cipua admiratione eſt digna.
Cuiꝰ plura ſunt genera: inter que eſt q̃daz q̃
dr̃ ſpalangio: cuiꝰ corpꝰ eſt exiguū variū acu-
minatū velox ad ſaltū: noxiū habēs morſum
Alia eſt ſpecies maioris corpis ⁊ nigri colo-
ris ⁊ cruris lōgioris ⁊c̃. ¶ Araneaꝝ aũt tele
vt dicit Areſto. ⁊ Pli. Ex eaꝝ viſceribꝫ q̃dā-
modo nature artificio generant̃ ſubtiliſſima
cōpoſitiōe ꝯtexte more retis cōponuntur et
parant̃: ⁊ filis ſubtiliſſimis cōnectunt̃: ⁊ hoc
ne a muſcis ⁊ alijs beſtiolis q̃bꝫ tēditur vide-
atur ꝑpter groſſiciē. cū labare q̃dē cōponun-
tur: ſ3 miro modo faciliter diſſipātur. Ignē
nō ſuſtinent. ventum timēt cuiꝰ impetu rum-
puntur ⁊ ſubito denudantur.

Operationes

A ¶ Pli. Et q̃uis venenoſa ſit aranea de cuiꝰ
egreditur viſceribꝫ tela. venenoſa tñ nō ē q̃n
poſt multū vſibꝫ medicine vtile deputatur.
B ¶ Nā vt dicit Dyaſco. Tela araneaꝝ alba ⁊
mūda pulueulēt3 ſordibꝫ nō admixta vires
habet ꝯſtringētes: ꝯglutinātes ⁊ refrigeran-
tes. ideo ſanguinē reſtringit a vulnere deflu-
entē ſuppoſita vulneri. p̃hibet fieri ſaniem. ⁊
ſanat plagā recentē ⁊ p̃hibet inflaturā ſanita-
C tem vulneris retardantē. ¶ Item remedium
ꝯtra morſus oīm araneaꝝ eſt cerebrum galli-
naceum cū exiguo piperis bibitū cum vino
dulci. Item coagulū agni potatū cū vino ſa-
D nat morſus araneaꝝ. ¶ Idem facit cinis vn-
E gule arietine cū melle. ¶ Itē muſce cōtrite ⁊
poſite ſup morſum extrahūt venenū et miti-
gant dolorē. Sunt ⁊ alia remedia q̃ enume-
F rat Pli. ⁊ Albertꝰ. ¶ Pli. eodē li. ca. vi. Ara-
nea lōga ⁊ cādida tenues h3 pedes cōtrita in
veteri oleo dr̃ ſoluere albuginē oculoꝝ.

Capitulum. xij.

Lacte biſantia grece. arabi-
ce achafar. latie vngula aro-
matica. Serapion libro ag-
b gre. ca. Achafar: eſt conchi-
lium ex ſpeciebꝫ oſtracoꝝ. et
eſt ſit̃ de conchilijs purpu-
reis: ⁊ repiunt̃ in regiōibꝫ in-
die: ⁊ in aquis iuxta quas oritur ſpica nardi.
Odor aũt eiꝰ aromaticꝰ eſt. q̃n ipm aīal co-
medit nardum. Et ipa colligūtur in tp̃e eſti-
uo. q̃n aqua deſiccatur. ⁊ repitur etiaz ex eis
in littoribꝫ maris aizum. Et color eius eſt de-
cliuis ad albedinē: et ambe ſunt meliores: et
eſt pinguis. Sed illa que naſcitur in babylo-
nia eſt ſubnigri coloris: ⁊ eſt minor illa. ⁊ om-
nes habent bonū odorem. Et q̃n fumigatur
domus cum eis ſentitur odor earū ſicut ca-
ſtorei. Sera. libro aggre. ca. oſtracorū. Bla-
cte biſantie ſunt ex vngulis oſtracorū. ⁊ ſunt
coopcula quibꝫ tegūtur in foramīe ſuo: ⁊ me-
liores ſunt que vergunt ad albedinem: ⁊ ſunt
odorifere. quorum odor trahit aliquantulu3
ad odorem caſtorei.

Operationes

¶ Galienus cap. oſtracorū. Quando blacte A
biſantia ſumitur cū aceto in potu attenuat
ſplenē. ⁊ q̃n fumigātur cum eis mulieres ha-
bentes ſuffocatiōem matricis cōfert eis: et
iſte fumus excludit ſecundinā. ¶ Et quando B
ex eis fumigatur epilenticus excitat ipſum

Capitulum.xiij.

b Onnacon. Solin⁹. Bonnacon eſt animal qđ in locis frigie naſcit: huic taurinū eſt caput: ac deinceps omne corp⁹. iuba tm̄ equina. cornua ꝟo tā multiplici flexu i ſe recurrētia: vt ſi qs in ea offendat nō vulneretur: ſed quicqđ preſidij monſtro illi frons negat aluus ſufficit. Naȝ cum in fugam ſe vertit proluuie citati ventris fimum egerit ꝑ longitudinē trium iugerū: cuius ardoꝛ quicqđ attigerit adurit. Ita egerit noxia ſubmouet inſequētes. Actoꝛ foꝛſitan. Hoc animal idem eſt ꝙ vacca ſilueſtris ſm̄ Areſtotilē. que hꝫ cornua declinātia ad inuicem. nam ꝛ boues ſilueſtres ſiue bubali alio nomine dicunt̄ biſontes. Areſtotiles. Bonnacus eſt aĩal catonia in quodā monte tauro ſimile: ſed eſt in eo crinis deſcendens ad duas partes ſpatulaꝝ. Hui⁹ pili molliores ſūt ꝙ̄ equi ꝛ breuioꝛes. crines eius omnes continui ſunt: ꝛ vſqꝫ ad oculos ꝑueniunt. Et q̄ ex pilis eius ſunt inferius lane aſſimilant̄. Pili vero q̄ ſunt ſup eius frontem ꝑueniunt. vſqꝫ dum ſeparent̄ ſm̄ diſcrimen. Coloꝛ ei⁹ eſt rubeus: ꝛ foꝛte erit ad nigredinē declinans. huius vox aſſimilatur voci tauri: nec habꝫ dentes ſuperioꝛes ſicut nec taurus habet duos ſotulares. ꝛ caudā breuem reſpectu coꝛpis: ꝛ cauat terrā. habet ꝛ coriū multos ictus patiens. hui⁹ caro dulcis eſt: ꝛ ideo deꝑhenditur Cūqꝫ ꝑcutit̄ fugit ꝛ deficit. Cū aūt debilitat̄: pugnat. Et ſtercus ꝑ quattuoꝛ paſſus eijcit. Cum vero temp⁹ partus eius appropinquat adunantur ex eo genere multi priuſqꝫ circa ipm̄ ſtercus cōgregant: ꝛ ipm̄ quaſi murum ponunt. Eſt autē animal multi ſtercoris.

Capitulum.xiiij.

b Os. Iſi. Bouē greci boetē dicūt. latini trionē vocant q̄ſi terionē: eo ꝙ terrā terat. cui⁹ latitudo pelliū a mēto ad crura palearia dicunt̄ a pelle q̄ſi pellearia: ꝙ eſt ſignū generoſitatis in boue. Bouꝫ in ſocios eximia pietas eſt. Nā alter alteruꝫ inquirit. cū quo ducere collo aratra ꝯſueuit. ꝛ frequenti mugitu piū teſtat̄ affectū ſi foꝛte defecerit. Areſtotiles. Bos coit poſt annū. ꝛ foꝛte poſt. viij. menſes. Poſt biennīū auteꝫ pregnans eſt nouē menſib⁹. viuit annis quindecim. caſtratus aūt viginti. Actoꝛ. Bos ē animal mundū ſm̄ legē ad imolandum et ad comedendum. quia ruminat ꝛ findit vngulā. paleas comedit. iugo premitur. ſtimulo cogitur. terrā arat. Pli. libro. v. boues ꝛ animalia quibus cōtinui ſunt dentes bibendo ſoꝛbēt vt equi. Idem in li. xi. Superioꝛes peioꝛes dentes nō ſunt bobus ſicut nec ouib⁹: ꝛ omnibus ruminantibus. boues autem mutant̄ dentes. Boū caudis eſt longiſſimus caulis atqꝫ in vna parte hirtus. In genere boū ſeminis tantū vox grauioꝛ: cū in omni alio genere ſit exilioꝛ ꝙ̄ marib⁹. Theofraſtus probat boues piſce veſci: ſed non niſi viuente. boum attritis vngulis aruina vngendo coꝛnua medentur agricole. Adeoqꝫ ſequax earum natura eſt vt in ipſis viuentiuꝫ coꝛpoꝛibus ſeruenti cera flectant̄. inciſaqꝫ naſcentiuꝫ in di

diuerſas partes torqueant᷑ vt ſingulis capiti-
bus ↄ̃terna fiant. ¶ Yſaac in diet. ꝑticularib⁹.
Bouina caro ad cõpationē carnis pecudum
ſicciſſima eſt: ideoq; ſanguinē generat groſſum
⁊ turbide: ⁊ melãcolicū: multūq; dat nutrimen
tū. Inobediēs eſt digeſtioni: tardeq; de ſtoma
cho exit᷑ ⁊ ventrē ↄſtipat. q̄ ſi eo aſſueti melã-
colice cõplexionis fuerint fiunt ſplenetici vel
quartanarij: vel ydropici. vel ſcabioſi. vel lepro
ſi. ſm complexionem quam preparatam his
morbis inuenit.

Operationes.

A ¶ Auicenna. Bouinū fel cū nitro ⁊ ethimolea
valet ad furfures: cū caput eo lauat᷑. Idem q̄ȝ
fel aperit orificia emorroidarum: ex eodem cū
melle linit᷑ palatū ad prouocationem.

B ¶ Dyaſcorides. Lac bubulcū oris vulnera re-
centia ducit ad ſanitatem. Fimus boum iu-
uat ad apum et veſparum ictus.

C ¶ Ydropicus etiã illi⁹ ex eo iuuat᷑. ſi ad ſolē mul
tum iaceat deſiccatur. Maximū vero benefi-
cium preſtat fimus maſculi bouis ſtericis mu
lierum fumigatus pro pendentibus.

D ¶ Pli. li. xxviij. Bouis ſepum cū adipe anſeri
no ⁊ ocymi ſucco vlcera oris ac rimas ſanat.
Item ↄtra ea q̄ vlceratione venena enecãt ſepū
bubulcum: al's bubulum auxiliatur.

E ¶ Medulla q̄ȝ bubula ex crure dextro ꝑore tri
ta cū ſanguie pilis palpebrarūq; vicijs ⁊ angu
loꝝ occurrit.

F ¶ Si ꝯo grauitas ſit audiēdi fel
bubulum ꝓdeſt cū vrina capre vel hirci.

G ¶ Talus bouis acceſus dentes cum dolore la
bentes confirmat ad motus. Eiuſdē quoq; ci-
nis cum mirra bonum eſt dentifricium.

H ¶ Lien bubulus in melle datur ⁊ illinit᷑ ad lie-
nis dolores. Lac bubulum ceteris medicati-
uus eſt. Bubulo ſic quidem lacte cũcta vene-
na expugnari tradũt vomitione. Preterea te-
naſmus poto lacte bubulo tollitur.

I ¶ Stomachū exulceratū lact. bubuli pot⁹ re-
ficit: eiuſq; roſiones caro bubula mixta aceto
⁊ vino cocta. ad hoīs etiã morſum bubula caro
cocta ⁊ īpoſita efficax eſt. Canū ſcabies ſanat᷑
ſanguine receti bubulo. Iterūq; cū marceſcat
illico ⁊ poſtero die abluto cinere lixiuio.

K ¶ Haly. Fel bouis tinnitibus ⁊ auris ſonitui
medet᷑ ſi cum bombace ſupponatur.

L ¶ Si cū oleo mixto inſtillet᷑ auri mitigat dolo
rē ex frigido. In lotio q̄ȝ boum ſi infūdat ſe bõ
optimū eſt ſtomacho dolenti ex frigido.

M ¶ Prodeſt etiã emorroidis. Fim⁹ boū cataplaſ-
mat⁹ ſup apoſtemata groſſa diſſoluit ea. Si
ꝯo cõburat᷑ ⁊ narib⁹ inſufflet᷑ ſanguis fluxū ab
eis ſedat. Preterea ſi cataplaſmet᷑ eo modico cū
butiro vetri ydropici maniſeſtiſſime medet᷑.

N ¶ Iecur bouis ſi cõburatur ⁊ bibatur ventris
ſolutioni prodeſt ⁊ fluxui ſanguinis.

O ¶ Os quoq; bouille ſi comburatur dentes cõ-
motos ex ſe fricatos ſolidat.

P ¶ Et ſi cū ſquingibin bibat᷑: ſplenē liquefacit.
Appetitū coit⁹ excitat: ac lepre ꝓdeſt.

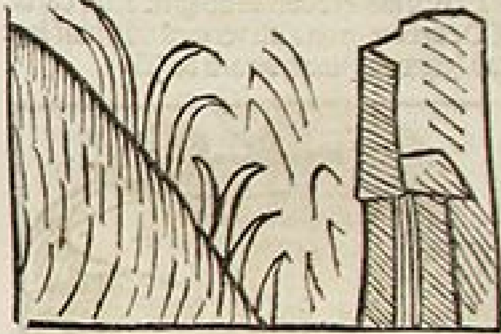

Capitulum .xv.

Ombex. yſi. in li. ethimologiaꝝ. Bom
b ber eſt frondiū vermis: ex cui⁹ textura
bombicinū ↄficit᷑. Hoc aūt noīe appel-
lat᷑ eo q̄ euacuet᷑ dū fila generat: ⁊ aer ſol⁹ in ea
remaneat. Pli. Bombices telas araneaꝝ mo
do texūt ad veſtē luxūq; feminaꝝ q̄ bombicina
vocat᷑. Bombicū gen⁹ eſt in Aſſiria puenies
nidos luto fingūt. ſalis ſpecie applicatos la-
pidi tanta duricia: vt ſpiculis ꝑforari vix poſ-
ſint. ⁊ ceras largiores q̄ȝ apes faciunt. Deinde
maiorē vermiculū. Et in choo inſula tradunt᷑
naſci cypreſſi. terebinti. fraxini. quercꝰ florem
imbribꝰ decuſſum terre halitu animante. fieri
aūt ꝑmo papiliones paruos nodoſq; mox fri-
goris impatientia villis inhorreſcere. ⁊ aduer-
ſus hiemē tunicas ſibi denſas inſtaurare. pe-
dū aſperitate radētes folioꝝ lanuginē i vellera
Phiſiolog⁹. Bombex vermis eſt faciēs ſericū
filoſum de ore ſuo in q̄ ſepeliat ſe: ad h̄ vt rena-
ſcat᷑ cõplet⁹. Et poſtq̄ȝ reiecerint oīe q̄d ſterco
rarū eſt ac ferulentū ac nigꝝ de corpe ſuo tunc
corpus eius trãſluciēs eſt cū aſpicit᷑ ad ſolem.
Folijs quidē celſi veſcit᷑. que vulgo morus di-
cit᷑. Sȝ poſtq̄ȝ operari ceperit eſcam renuit

delicioſo labori operã diligẽter impẽdẽs. Caſ la chi ꝓ parietes induſtri⁹ textor circuit. lanã educẽs crocei coloris: q̃ niuei cãdoris ꝑ ablu tionem efficit̃ anteq̃ꝫ artificialis tinctura ſuper induat̃. Cõſũmato aũt ope nobilis textorꝫ thecam in ope ꝓprio inuolutã centonis ſubintrat tanq̃ ſimilis papilioni. Semina poſtea minu ta eijcit. et nature pẽnantibꝰ ſecretꝫ q̃ ꝑ hiemẽ reſeruant̃. vt aere clemẽtiore redeunte. carni humane admota in ſinu fomenta ſuſcipiant vſq̃ dum natura motũ ſeminibꝰ cõferat animalẽ. ¶ Idem vermis etiaꝫ lanific⁹ appellat̃ ex lana ſerica quã de ꝓprijs viſceribꝰ operatur.

Operationes.

A ¶ Sericum porro putrida vulnera combuſtum mũdat et confortat.

B ¶ Et ſi cũ melle cõburat̃: rubiginẽ dẽtiũ curat.

C ¶ De arbore in qua iſti vermes nutriunt̃ lege cap. lxxix. in ꝑmo tractatu de B.

Universidade do
Biblioteca Publica

Capitulum. xvi.

Borax t Botracha. Ex lib. de na. rerũ.
b Borax eſt genus bufonis qḋ in capite portat gemmã ſui noĩs. h vulgo cro pondia vocat̃. Sꝫ qñ bufoni viuo t palpitãti extrahit̃: tunc ipſe lapis in medio ſui oculũ hẽt. Cũ aũt aliq̃ꝫ diu mortuo extrahit̃ tũc malicia venenꝰ oculus extinguit̃: t lapis viciatur. ¶ Phiſiolog⁹. Borax de genere bufonis eſt. h ꝓpter veneni q̃ntitatẽ qñ tangit̃ inflat̃. Cũ aranea pugnat: t ab ea vincit̃. Nam cũ illa freq̃nter pupugerit: ille ſe vindicare nõ valẽs: intantũ in flãdo ſe exuberat: q̃ medi⁹ crepat t morit̃. Hui⁹ morſus peſſim⁹ eſt t inſanabilis efficit̃. Gemmã in fronte nutrit ꝑ q̃ occidit̃. t que ab ipſo aiali borax appellat̃: qñ extinctũ hꝫ oculũ. Herba ſpeciali vtit̃ in q̃ viſũ recupat. ruta ꝓ interficit̃. humida loca t marcida libenter inhabitat. odit claritatẽ ſolis: nec cũ de facili videre patit̃. nocte ambulat. t h magis per vias hominũ tritas veſtigijs. ꝑ diem ꝓ latet in abditis. odorẽ florẽtis vinee fugit. t ꝓpe cubitalẽ magnitudinẽ aliq̃ñ creſcit. In hiſpanie partibus illud ꝑcipue boracis genus habitat: qḋ lapidem in fronte portat.

Capitulum. xvij.

Buſo. Actor. Bufo eſt aĩal venenoſiſ
b ſimũ: oĩbꝰ notũ. qḋ videt̃ ab autoribꝰ dici rubeta vel craſſantiũ. Eſt aũt bufo frigidiſſima beſtiola t aſpectu fediſſima. q̃ ſert hẽe cor in gutture. vñ nec de facili interficit̃: niſi ꝑ mediũ guttur transfigat̃. Ex putredine autẽ vel corruptione terre naſci putatur. Ex libro de naturis rerum. Bufo etiam reptile venenoſum habet viſum peſtilentem. attactũ ſordidũ. Terra veſcitur: et hoc pondere et menſura. Quantũ enim in anteriori pede cõcludere poteſt. hoc illi ꝑ cibo quotidiano eſt. Timet eñ ne ſibi terra pro cibo deficiat. In gallie partibꝰ eſt bufonis gen⁹. quod cornutũ dicitur: quia cornifare videtur. vnde a ſono vocis ſic appellatur. Colores habet duos. terrum et croceum. Hij vero prodeunt: t tũc voces tubaꝝ edunt. Duoq̃ꝫ et duo voces tubarũ reddunt inuicem.

Jn ſola gallia vociferi viuūt. clariuoce pdūt ⁊ muti ſunt. Phiſiolog⁹. Buſo ē aīal horroris qḋ nūc cū aranea: nūc cū lacerta: qñqꝫ vero cū colubro vel etiā cū ſerpēte pręliū ſubit. Leſus aūt veneno alteri⁹ aīalis venenoſi a plantagine medelā accipit. Saluia libenter veſcit̄: cui⁹ radix buſoni mortalis eſt. Lapis in capite buſonis inuent⁹ ⁊ ab hoīe geſtatus veneni maliciā arcet. Ex buſone quoqꝫ per combuſtionem in puluerem redacto cum ſibi relinquit̄: buſo viuus regeneratur. nec tm̄ vnus ſed etiam plures.

Capitulum. xviij.

Ubalus ⁊ Biſontes. Jſido. Bubab li p deriuationē vocati ſunt: eo q̄ ſūt ſiles boū. adeo indomiti vt p̄ feritate iugū ceruicibꝫ nō recipiāt: hos affrica procreat. ¶ Ex libro de naturis rez. Bubalus eſt aīal boue maius ⁊ altius corpe: nigrum colore. habet cornua longa tortuoſa: collum longū: caput ingens: membra macilēta: caudam paruā: aſpectū beniuolū ac ſimplicem. Sed ſumme pnicitatis atqꝫ crudelitatis eſt cum ad irā fuerit puocatus. Uſibꝫ humanis accōmodatiſſimū eſt. fortitudine maxia pollet. Bubalus patiens eſt laboris. pilos habꝫ paucos: vocem terribilem: frontē aſperrimā: cutem duriſſimā. pede ſpargit terrā. Jn eius nare anulus ereus cum funiculo ponit̄: vt facilius homini cedat. in opus qḋ fuerat ei impoſitum: q̄ ſi onus eſt graue ⁊ vltra volūtatem ſuā imponat̄: ſtatim cōmor⁹ in terra ſternitur. nec facile ictibꝫ ad ſurgendū cogit̄ niſi alleuiato ōnere quo grauat̄. hic alio nomine biſontes dicit̄. de quo dicit Solin⁹. q̄ beſtia eſt boui ſimilis. ¶ Solin⁹. Biſontes i ſeptētrionali plaga ſūt boues feris ſimiles: vltra tauros pernicitate capti aſueſcere neſciunt. hos imperitū vulgus bubalos vocat. ¶ Plinius li. viij. Germania ſcythie cōtermina gignit inſignia. boum ferarū genera: iubatos biſontes ⁊ velocitate excellentes. vros qbꝫ omnibus imperitū vulgus nomen bubalorum imponit: cū id affrica gignit vituli potius ceruice quadam ſimilitudine.

Operationes

¶ Pli. li. xi. Bubaloꝝ ſanguis nō ſpiſſatur. A
¶ Halv. Coagulū pulli bubali ꝫ ponī cicute pdeſt ei q̄ comedit fūgos. ¶ Urina bubali ſi B
ptrita miſceat̄ myrrha aut oleo ⁊ in aure ponat̄: dolorē ei⁹ ex frigido mingat. ¶ Dyaſ. Fi C
mus bubali paſcentiſ impoſit⁹ tumores vulnerum tollit: ⁊ ſciatice paſſioni ꝯuenit. ¶ Jn D
cataplaſmatibus poſitus duricias ac ſcrofas purgat: ⁊ puſtulas ſoluit.

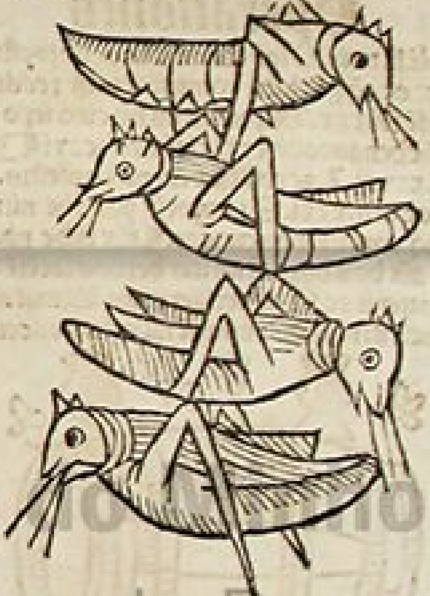

Capitulum. xix.

Ruchus. Rudolph⁹ ſup Leuiticū ⁊ Gloſa ſup Johel. Bruch⁹ modic⁹ eſt et fului coloris. Bruchus vocat̄ fetus locuſte antequā habeat alas. deinde cū incipit volare pax: dr̄ atbelabus. cū vo pleniter volat dr̄ locuſta. ¶ Eſt aūt bruch⁹ multo grauior: q̄ꝫ locuſta vel atbelabꝰ. q̄ iacens in vno loco radicit⁹ rodit fructus.

Capitulum. xx.

Upreſte. Iſi. ꝛ Pli. li. xxx. Bupreſt9
b eſt aial ꝑuū in italia ſimilimū ſcara-
beo: longipedum: fallit inter herbas
bouē maxime. vnde ꝛ nomen habet. deuora-
tūqꝫ tacta felle ita inflāmat vt rumpat.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxiij. Oleū oꝰ fancinū ꝯ bupreſtim
valet et aq̄ ꝑ ſe lotū vomitiōibuſqꝫ redditū
B ¶ Idē i li. xxx. Bupreſtis cū hircino ſepo il-
lita lichenas tollit ex facie ſmecticavi ¶ Idē
C in li. xxviij. Lac reſiſtit veneno bupreſtis.
D ¶ Idē in li. xxxi. Si bupreſt9 paſta ſit nitruꝫ
E et aq̄ vomitiones euocat. ¶ Ex li. de na. re.
Cū aūt bos bupreſtim iter herbas iacētē de-
uorauerit ac fel ei9 tetigerit: ita iſlāmaꝭ atqꝫ
tumeſcit: vt ꝑtin9 rumpaꝭ laceratis viſceribꝰ

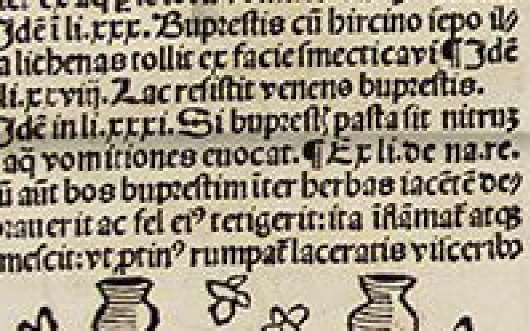

Capitulum. xxi.

Ubione ſiue Bibione ꝛ Blata. Iſi-
b dorus. Bibiones ſunt q̄ in vino na-
ſcuntur quos vulgo muſciones a mu-
ſto appellant. Unde Affronius. Cū a me ex-
pectaſſet fabulare incipis ex ore bibiones in
uolant in oculis tuis. Blate. a calore dicte
ſunt. ſiquidē ꝛ cōprehenſe manū tingūt. vn̄ et
blateū colorē dicūt. Hoc aial lucēꝫ nō patiꝭ
videre cōtrariū muſce. Muſca enī eſt lucipe-
ta. Blata vero lucifuga. ¶ Ex li. de na. rerū.
Blata vermis eſt q̄ lucē videre nō patiꝭ. vn-
de ꝑ noctem tm̄modo ambulare conſueuit.
Palladius de agricultura. Blate ſunt apibꝰ
inimice ſicut ꝛ lacerte. Unde huiuſmodi ani
malia ꝛ his ſimilia oportet apum caſtris vel
aluearibus longe fugare: qui vult apes be-
ne ſeruare ꝛc.

Capitulum. xxij.

Apra. Ex li. de na. reꝝ. Capra eſt
aial barbatū: long9 ꝛ acutis corni
c bus: paſciꝭ in cōuallibꝰ ꝛ i mōtibꝰ
ꝛ in ramis arboꝝ q̄s ore poteſt at
tingere. ſed morſus eaꝝ exicialis eſt arbori.
Uel ꝓ lābentes capre moriunꝭ. Herbis ve
nenatis viuūt. Cōſtan. Si capre ex vaſis ta
mariſci biberint aut comederit nō habebūt

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Sera.in li.de ſimplici medicina. Uidi inqͣt
Halien⁹ capras lingētes tamariſci frōdes:
et inueni eas ſine ſplene.quaſdam vero vidi
lingētes ſerpētes pelle depoſita.ꝛ poſt albe-
ſcentes min⁹ ſeneſcere. Iſido. Capra a car-
pendis vgultis ꝗdā dixerūt.alij ꝙ carpēt aſ-
pera. Nōnulli a crepitu cruriū.vñ eas creas
appellatas ꝗ ſunt agreſtes capre. Areſto. Ca-
pra eſt aīal ruminans qḋ rñ habet dentes in
vtraq; mādibula. Capre in paſtu cito mouen-
tur a locꝭ ſuis:qḋ nō oues faciūt.ꝛ accipiūt
ſummitates herbaꝝ tm̄. Quādo mouentur
poſt meridiē plus aque potabūt.ꝛ qñ ſalem
ante partū comederūt multū fluxū a māmil-
lis habebunt. ¶ Capre naturaliter veloces
ſunt.iō paſtores nō ponūt eis rectorē. Capra
nō bene videt in die:ſed acuit̄ eius viſus de
nocte.habet aūt aliqñ oculos diſſiles in co-
lore.qñ ſagittata fuerit pulegiū ceruinū ꝗrit:
ꝛ comedit vt extrahat̄ ſagitta. Pli.li.viij. Ca-
pre in ſicilia ſicut oues villo tonſili veſcunt̄.
Capris in ethiopia vita ē vſq; ad annos.xi.
in orbe reliquo plurimū octo. Idem in li.xi.
Oculi capre de nocte ſplendēt:lucemq; iacu-
lant̄ Pili acute craſſi exeunt hircis: feminis
aūt tenuiores. Itē mares capraꝝ plures ha-
bent dentes ꝙ̄ femine. Nec hñt capre dētes
ꝑter priores geminos habēt. Et binas in fe-
minibꝰ māmas.nec alibi ſicut ꝛ oues. Pli.li.
viij. Capre pariūt ꝛ ꝗternos.ſed raro admo-
dū.ferunt qnq; mēſibꝰ vt oues. veneno pin-
gueſcūt:pinguedine ſterileſcūt. Itē Areſto.
Caper vni⁹ āni coit:ſꝫ debile qḋ generat In
ethiopia ꝓpie capra viuit annis.xi.tota vita
coit:ꝛ gemellas parit.ꝛ ſi cibꝰ cōueniens eſt:
caper virtuoſus erit. Palladius lib.viij. Ca-
pra trima optime poteſt educare:ſed eligen-
da eſt capella magni corꝑis craſſis cruribꝰ
breui collo:plenaq; ceruice: auribꝰ flexis et
grauibꝰ.paruo capite.nitido ac ſpiſſo longo
q; capillo.magnis vberibꝰ. Nec multe capre
ſicut oues claudēde ſunt vna ſtatione ꝗ ꝛ lu-
to carere ꝯueniūt ꝛ ſtercore:q; teneriores mares
generant haud tranſeundum eſt. Sed vltra
octo annos nō ſunt mares ſeruandi:q; gen⁹
hoc languore ſterileſcit ꝛ etate.

Operationes

A ¶ Euſculapius. Capre cerebrū cū melle car-
bunculos in ventre ſanat. Sepū ei⁹ oī mor-
B ſui ꝛ leſure ſubuenit. ¶ Axungia ꝗ̄ eiuſdē cū
roſis mixta puſtulas que in nocte graueſcūt
tollit.hoc etiā auribꝰ inſtillatū ſurdos ſanat
¶ Caſeus eius impoſit⁹ oēs punctiōes atq;
C doloꝛes reprimit. Pili eius vſti fluxus om-
nes ſedant. ¶ Ungule eiuſdē vſte ꝛ cū pice li- D
quida trite ꝛ illite alopiciā curant. Lac eius
bibitū arteriacum liberat. Uermes occidit.
Pruriginē ꝛ morſus ſanat. ¶ Sanguis eius E
eadē facit:ꝛ venenū bibituꝫ extinguit. ¶ Ex F
li.de na.reꝝ. Cornu capre aduſtuꝫ ſi ante na-
res vere caduci teneat̄: ſtatim cadit. ¶ Aui. G
Cornu capre aduſtū ꝛ albificatū dentes for-
titer abſtergit.ſtringitq; gingiuā:ꝛ ſedat in-
flate gingiue doloꝛē. ¶ Pli.lib.xxviij. Capre H
cornu vel pilis accēſis fugari ſerpētes dicūt
Cineremq; ex cornu potū ꝛ illitū valere contra
morſus eoꝝ. Idem quoq; cinis ſudores in-
hibꝫ. ¶ Sanguis capre cū medulla decoct⁹ I
cōtra venena toxica ſumit̄. Idem etiā ſic da-
tur diſſintericis ꝛ auxiliat̄ ydropicꝭ. ¶ Iecur K
capre cōtra papilionē ꝗ luminibꝰ aduolat ꝓ-
ficit. Aſſum quoq; ciliacis ſubuenit: lauda-
biles quoq; ſunt medulle hircine ꝛ caprine.
¶ Dyaſco. Adeps caprin⁹ ceteris magis eſt L
ſtipticus paſcuaꝝ cauſa.vnde diſſintericꝭ cli-
ſteribꝰ miſcet̄. ¶ Ius fellis eius etiā ptiſicis M
auxiliat̄. Bibentibꝰ quoq; cantarides ſubue-
nit. ¶ Fel caprinum adhibetur fiſtulis cum N
ſucco porri. Adhibetur etiā medicaminibus
vulnerum:ꝛ ea ſine tumore ſanat.

Capitulum.xxxiij.

Apeca. Pli.li.viij. Capree transfigu-
C rantur in plurimas ſimilitudines.
Sunt enim capree:ſunt rupei capre.
ſunt ibices.ſunt ꝛ origeſſoli a quibuſdam di-
cti.ꝯtrario veſtiti pilo ꝛ ad caput verſo Sūt
ꝛ damme ꝛ pygargi ꝛ ſtrepſicerotes multaq;
alia e diſſimilia. Sed illa alpes. hec trans-
marini ſitus mittunt. Idem in libro.xi. Na-

nira cornua dedit ramoſa capreis ſꝫ parua:
nec decidua fecit. hu⁹ aīalis ſanguis nō ſpiſ
ſat. Iſido. Capreas agreſtas creas dicūt qs
greci: eo ꝙ acutiſſime videāt recte pandor-
cos appellauerūt. Morant̄ enim in excelſis
montib⁹. Et q̄uis de longinq̄ ſint: vident tñ
omēs q̄ veniūt. Eedem ꝛ capree eedem ꝛ ibi-
ces q̄ſi auices: eo ꝙ ad inſtar auium ardua ꝛ
excelſa teneant ꝛ inhabitent. Ita vt de ſubli
mi vix humanis obtutib⁹ pateāt. vñ ꝛ meri-
diana ps Ibices aues vocant: q̄ nili fluētis
inhabitāt. hec itaqꝫ aīalia in petrꝭ altiſſimis
cōmorant̄. vt ſi qñ feraꝝ vel hoim aduerſita
te pſenſerint de altiſſimis ſaxoꝝ cacumib⁹ ſe
ſe pcipitāt: ꝛ in ſuis ſe cornib⁹ illeſa ſuſcipiūt

c Ex li. de na. re. Capra ſilueſtris q̄ ꝛ capreola
vel rupi capra dr̄: beſtia ſeua eſt in cōparē ſui
generis. In alias aūt beſtia timida ac man-
ſueta nimis. Hec in inſula creta: qñ vulnera
ta eſt pulegiū querit. quo comeſto ſagitta de
corpore exilit: vix autē capi pōt: quia celerri
ma eſt. Et cum a canib⁹ premit̄: ad mōtes al-
tiſſimos cōfugit. plurima inter mares ē diſ-
cordia ꝑpter feminas: ꝛ hoc tpe coitus.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Fimus capraꝝ ſilueſtriuꝫ cum vino
B bibitus ictericos ſanat. ¶ Cum folio ſpicca
C nardi bibit⁹ mēſtruis imperat. ¶ Reliquos
ſanguinis fluxus cū aceto impoſit⁹ abſtinet
D ¶ Cōbuſtus ꝛ tritus cū aceto ꝛ oximelle alo
E picias ſanat. ¶ Axungie mixtus podagricis
F medetur. ¶ Actor. Itē de Caprea hoc idem
quod ſupra ponit: licet ſub alijs verbis.

Capitulum. xxiiij.

Anis. Areſto. Canis eſt aīal iracun
c dū ꝛ applaudēs hoib⁹. piloſuꝫ ſm vni
uerſum ſicut porc⁹ ꝛ vrſus. habꝫ den
tes ſupius ꝛ inferi⁹: ꝛ ventrē vnū: ac poſt ven
trē inteſtinū. multos hꝫ ſeruos: multaſqꝫ fiſſu-
ras in pedib⁹ ꝛ multas mām̄illas ſicut ꝛ por
cus. Quinqꝫ digitos habet ī pedib⁹ anterio
rib⁹ ꝛ q̄ttuor in poſteriorib⁹ ſicut leo ꝛ lupus.
Fimū etiā habet ſiccū ſicut ꝛ lupus. ſplenem
longū ſicut hō ꝛ porcus. ꝑterea ſomn⁹ ꝛ vigi
lia. crementū ꝛ corruptio. ꝛ vita ꝛ mors. cete
raqꝫ accidētia ex ſenſib⁹ ſunt in canib⁹ ſicut i
equis ꝛ hoib⁹. Alexander. Canis aīal eſt im-
mundū rediēs ad vomitū: iracūdus: latratu
horrendū canē extraneū lacerās: oſſa corro-
dens: qui cū habuerit cōſortiū alteri⁹ canis
refugit. Solus autē nomē ſuum cognoſcit.
Ex li. de natu. re. Canis eſt beſtia docibilis
ad omnē ludū: dñm ſuū diligit: ꝛ ei⁹ hoſpiti-
um vigilando cuſtodit: nocteqꝫ latratu nocē
tes ꝓdit. Eſt etiā quoddā gen⁹ canū qd̄ odo-
ratu fures intelligit: ꝛ a ceteris hoib⁹ implo-
cabili odio diſcernit. Iſido. Nihil aūt ſaga-
tius canib⁹. plus eni ſenſus ceteris aīalibus
habent. Nam ſoli noīa ſua cognoſcūt. reco-
gnoſcunt dños ſuos ꝛ diligunt: ꝛ eorū tecta
defendunt. ꝓ dñis ſuis ſe morti obijciūt. ſo-
litarie ꝛ voluntarie cū eis ad ꝑdam currunt.
Ambroſius. Canis eſt aīal ſagax. quod vbi
veſtigium lupi vel leporis inuenerit. argumē
ta quedā ad eum directa ſemita inſequendꝫ
colligit. ad diuerticulū ſemite venit. ſingulo-
rumqꝫ ſemitarū exordia tacit⁹ ꝑcunctat̄: vt
ꝑ odorem agnoſcat in quā parteꝫ diuerterit:
huic etiā aīali inſitū eſt naturaliter imparti
ret alimonie memoriā ſeruare: gratiāſqꝫ refer
re: ac ſolicitas excubias ꝓ dominorꝫ ſalute
ꝑtendere. Cū eni infirmat̄ canis: radiceꝫ ali
cuius herbe comedit ad vomendꝫ. Philo.
Canis cetera bruta in trib⁹ excellit: in diſcer
nendo amando ſeruiendo. Diſcernūt eni do
minū ab extraneis: nec eos quos inſectatur
odit: ſed ꝓ eo quē amat zelat: ꝛ ex ꝯſciētia ſo-
liciti amoris inuigilat. Mos ei⁹ eſt cū paſto
re alludere. gregē noſſe. inſidiātes feras pſeq̄
ſoli huic a natura inſitū eſt. volūtarie ad qd̄
ꝑparat̄ ingeri. ꝛ ꝑ quandā obediētie formulā
ſola diſciplinati timoris expectatiōe ſuſpen
di donec ad pagendi licentiā ſigno mittatur
Canū aūt genera ſunt plura. Alij eni ad capi
endū feras ſiluaꝝ inueſtigant. Alij volucres
Alij vero greges. Alij domos cuſtodiunt.
Ex libro de natu. rerum. Tria ſunt genera

canū. Hoꝝ nobiliſſimi ſunt leporarij alias le
uerarij quibꝰ forma elegantioꝛ ⁊ ad curſuz ce
lerioꝛ aptioꝛq; venatui. Hi pectore valentes
ſunt. Latratꝰ edere neſciūt. ⁊ niſi ꝑducantur
ad curſum infra domū ſe continēt. Alij ſunt
apti venatui: longis auribꝰ ac dependentibꝰ.
hi odore ⁊ importunis latratibꝰ beſtiam inſe
quunt. Item canis maſculi nō de facili ledūt
canes feminas. Et ita fit in pluribꝰ generibꝰ
beſtiaꝝ. In oī aūt genere aīaliū maſculi plus
feminis viuūt exceptis leuerarijs in quibus
accidit cōtrariū. Areſto. Leuerarij ꝗppe vi
uunt annis vere decez: leuerarie duodecim.
In leuerarioꝝ quidē genere plus viuūt femi
ne maribꝰ ꝓpter laborē ipoꝝ maſculoꝝ. In
alijs aūt plus viuūt mares feminis. Itez ca
nes femine cū applicant ad etatē coitus ha
bent ſigna ſicut homo. qm̄ eaꝝ mām̄ille intu
meſcunt. ⁊ inueniſ in eoꝝ pectore cartilago:
ſed hoc difficile eſt cognoſcere niſi exercita
to. maribꝰ aūt non accidit hoc: ſed in maiori
parte crus eleuant in mingēdo: ⁊ nō niſi poſt
ſex vel octo menſes faciūt. Et vniuerſaliter
poſtq; rigeſcunt. Omēs aūt femine ſedēt qn̄
mingunt. In canibꝰ feminis lac inuenitur ad
quinq; dies ante partū: ⁊ in quibuſdā ꝑ ſeptē
Eſtq; lac caninum ſpiſſius omni lacte: ꝓter
q̄ porcorum ac leporum.

Operationes

A ¶ Eſculapiꝰ. Canis ſanguis potatꝰ tremu
B loſos liberat. ¶ Caput eius vſtum tritum et
puluerizatum. vel eius caro neruoſa ⁊ ficus:
morſus canis ſi bibat ſanat puluis dentium
C eiꝰ. Dolores dētiū ac gingiuas curat. ¶ Coꝛ
eius potatū canes a latratu detinet. Fel eiꝰ
cū melle curat oculos. Lac eius bibitum pi
D los ⁊ capillos creſcere non ſinit. ¶ Cū melle
E vl' vino datū moꝛ fetū moꝛtuū eijcit. ¶ Dens
ex eo tactus cito mittiſ: ⁊ cicatrices oculoꝝ
extenuat. Adeps eius podagrā ⁊ auriū do
F loꝛem ſanat. ¶ Auicēna. Sanguis canis ꝑ
bibet ortū piloꝝ euulſoꝝ: vt ſcpſit Gal. Vri
na quoq; canis admiſtrat ſup verrucam.
G ¶ Dyaſ. Lac primi partus canis capilloꝝ oꝛ
tus amputat: ⁊ i vtero īfantes excludit. Lo
tiū caninuz addito nitro aut medicamen fa
H cto lepras et pꝛurigines tollit. ¶ Fimus ca
ninus in canicularibꝰ diebꝰ collectꝰ ⁊ ſiccus
bibitꝰ ventrē abſtinet cū vino. Albꝰ vero fi
I mꝰ eiuſdē arcuato moꝛbo medetur. ¶ Pli. li.
xxix. Sanguine canino nihil pſtantiꝰ ꝫ to
xica putāt. Canino felle cum melle curabat
K appoloniꝰ oculoꝝ ſuffuſiōes. ¶ Itē albugi
nes canini lactis inſtillatio: dolorē ⁊ grauē
tatē auriū ſedat. Adipe canino lendes a ca
pillis tolluntſ. ¶ Idē li. xxx. Canina cutis cui L
libet digito circūdata diſtillatōes ſedat. Fel
canū podagris ꝓſert penna illinitū. Verru
cas oīm generꝫ ſanat vrina canis recēs illita
fimiq; cinis cū cera. ¶ Canis lingua medici M
nalis eſt: lābendo q; ſua vulnera vel aliena ſa
nat: q̄ ſi vulnꝰ ꝓpriū attingere lingua nō poſ
ſit pedē lambit ⁊ ſaliue medicamine delinitū
ad vulnus apponit: certus de medicamie qḋ
lingue ſue natura indidit. ¶ Auicē. Aq̄ caſei N
canes impinguat valde: ⁊ nutrit eos bene.
¶ Canis cecꝰ naſciſ: lunaticꝰ ē: odoratu mul O
tū viget: dentes habet acutos ⁊ os ſiſſuz: val
de moꝛdet ⁊ lingit: nō ruminat ſed rodit: ad
vomitū redit: ꝑuſq; recubet lectū circūit: bo
liſmū patitur: id eſt rabidam famem.

Capitulum. xxv.

Attꝰ ⁊ cathaplepa Iſido. Cattꝰ. i. in
C genioſus a greco venit: muſio ē ap
pellatꝰ: eo q̄ muribꝰ infeſtus ſit. hūc
vulgus captū a captura vocāt. Dicūt alij q̄
captat. i. videt. tam eni acute cernit vt fulgu
re luminis noctꝭ tenebras ſuper. Albertus.
Cattꝰ ē aīal a capiēdo dictū muribꝰ eni infe
ſtus. Et ē moꝛibꝰ eſſe verecundū ⁊ pulchritu
dinis amatuū. Habet aūt coloꝛez griſeum.
glauci ſoꝛtiſ ꝯgelare ſilem. habet eni coloꝛez
hūc naturalē: ⁊ alias hꝫ ex accidētali cibi: et
ꝑcipue q̄ domeſticus eſt: eſt aūt moꝛdax val
de: in multis ſimile leoni vnguibus ⁊ denti
bus armaſ ſicut leo: ⁊ intrabit et emittit vn
gues ſicut leo. Carnē aūt hꝫ laxā et mollem.

Operationes

A ¶Auicēna. Ex catti morſu q̄n&q̄ accidit do-
lor vehemens ⁊ viriditas in corpe. ⁊ curatio
B eiꝰ eſt curatio cōmunis. ¶Iuuaẜ aūt cū em-
C plaſtro cepe: vel calamēti ſilueſtris. ¶Razi.
Catti ſilueſtres ex fumo rute ⁊ amigdalaruꝫ
D amararū fugiunt. ¶Haly. Carnes catti cali-
de ſunt ⁊ ſicce. medentur emorroidarum do-
loribꝰ. Renes calefaciūt. dorſi doloribꝫ pro-
E ſunt. ¶Eſculapius. Stercus catti vel catte
F cū ſynapi ⁊ aceto alopiciā curat. ¶Cathaple-
pa. Pli. li. viij. Cathaplepa appellaẜ fera mo-
dica ⁊ iners iuxta fontem tygrim q̄ eſt apud
heſperios ethiopes (vt plerique eſtimauere)
nili caput. Fera hec ceteris quoq̄ membris
iners caput tn̄ pergraue egrefert quod deie-
ctum ſemp in terrā. Alias in tremore eſt hu-
mani generis omnibꝫ: qui oculos eius vide-
rint cōfeſtim expirantibꝫ. Eadem et baſiliſci
G ſerpentis eſt vis. ¶Solinus. Iuxta fluuiuꝫ
tygrim naſciẜ cathaplepa: modica ⁊ iners be-
ſtia peſtilenti aſpectu figura fere catti.

Capitulum. xxvj.

Caccus. Ex libro de naturis rerum.
c Caccus eſt monſtrum in archadia
totum ſetoſum vt porcus. Et vt ſcri-
bit Adelinus philoſophus: Anhelitū ſuo pe-
ctore flammas eructuat: id eſt ſpiritū flāmi-
neum: maxime cum ira furit per motuꝫ. Hic
in antris ſup tyberim cōmoraẜ: ⁊ inuadit ſu-
bito thaurorū ⁊ vaccarum greges p caudas
tres vel quattuor apphendens: ⁊ ſic forti-
tudinis in antrum occulte trahens greſſu re-
trogradone ſcilicꝫ de facili poſſit inueſtigari.
Nec ſolū aīalibꝫ eſt infeſtus: ſed huboni gra-
uiſſime inſidiaẜ: cū tn̄ ipm hoīem plurimū ti-
meat. Si queriẜ quō de aīalis ore flāma poſ-
ſit euomi tam efficax: vt prime ꝯtrectata ali-
as ꝯtracta cōburat: ⁊ nō ipm corpus aīalis
flāma tali abſumaẜ. Reſponderi poteſt: quia
cum anhelitus adhuc in viſceribꝫ aīalis per
membra varia late diffuſus eſt tepidū vſq̄
quo nō exuberaẜ in flāmas. Sed eructuatꝰ
cōtinuaẜ ac multiplicaẜ in obiectum aliquod
corpus. virtutemq̄ recipit cōburēdi ſicut vi-
demus p mediū berilli lumē ſolis multiplica-
te radios. ⁊ in ſummo mucronis acumie ra-
diorum ignis virtutem in ſubiectā materiaꝫ
ſuſcipere. Igneumq̄ effici violentū. huic aīa-
li ſimilia fuerunt illa de q̄bus in libro Sapi-
entie legiẜ: q ignis ex ore ſuo ſpirabant. De
cacco dicit Virgilius. viij. lib. eneidos. Se-
mihominis facies huic monſtro Vulcanus
erat pater illius atros ore fomens ignes ma-
gna ſe mole ferebat. terribiles oculos vil-
ſaq̄ ſetis pectora ſemiferi. huius cacci mens
effera quattuor a ſtabulis preſtanti corpore
thauros auertit. totidem forma ſuperante iu-
uencas: atq̄ hos ne qua forent pedibus veſti-
gia rectis: cauda in ſpeluncam tractos ver-
ſiſq̄ viarum: indicijs raptos ſaxo occulta-
bat opaco. Hunc caccum propter furata ſibi
pecora Hercules interfecit: vt ibi Virgili-
us in longum proſequitur.

Capitulum. xxvij.

Amelus. Ex libro de na. rex. Came
c lus eſt anĩal deforme: gibboſum: ha
bens collum longũ: crura poplexa:
lentũ inceſſuz. ⁊ dũ graditur nunq̄ pedes at
terit: immundũ aĩal ſm legem. qm̃ vngulam
quidē habet; ſed nō diuidit eã. Cum aũt one
randi ſunt: paululũ ſup genua pcutiuntur:
⁊ ſtatim ad onera flexis ceruicib⁹ inclinãtur
aquas puras refugiunt: lutulentas bibunt:
⁊ hoc gratia nutrimenti. Omne eñi elemen-
tum quãtum plus cõmixtum eſt alijs: tanto
plus nutrit: ⁊ ecõtrario irati cameli ſtrident
horribiliter. His etiam rabies accidit ⁊ po-
dagro de q̃bus facilime moriunt̃. Nō autem
vngulas eijciũt. Sed vehemētiſſimo dolo-
re grauant̃ quãdo duras et laborioſas vias
incedũt. Nō enim in pedib⁹ habēt de forti co
rio ſotulares. Ordeum cito tranſglutientes
reſeruant: vt rurſum ruminando tota nocte
mãducent. Alij compatiētes abſtineant: illi
q̄ recti cameli dicuntur: vnum tm̃ habet in
dorſo gibbum. Eſt autem ⁊ aliud genus eo-
rum quos dromedarios vocãt curſu mirabi
li vigentes ⁊ bina tubera in dorſo habentes
Areſtotiles. Cameli ſunt ſicut animalia cor
nuta: quia ventres eius ſunt ſicut habentiuz
cornua. et quia cibus illius ſpinoſus eſt: ne-
ceſſario fuit eius lingua carnoſa propter du-
riciem palati. Natura ergo vtitur palato ſi-
cut parte dentium terreſtri. Camelus nō ha
bet fel diſtinctum: ſed venas paruas in q̃b⁹
eſt fel. ¶ Solinus. Camelorũ femine ad bel-
la preparant̃. putantq̧ validiores eas fieri. ſi
caſtratiōe a coitibus arceantur. Camele cũ
homīes eis vtunt̃ ad preliandum: caſtrãtur:
quia tũc nō impinguãtur. In locis quidē al-
tiſſimis habitãtes: tria milia camelorum ha
bent homīes currētium velocius q̄ equus:
et hoc nō accidit eis niſi ꝓpter amplitudinez
paſſus. ¶ Vegetius de re militari libro ter-
tio. Camelos apud veteres aliquãtule nati-
ones in aciem produxerũt. Sed hoc genus
animalium arenis quidē tolerabile ſic aptũ.
nam confuſas etiam in puluere vento vias:
abſq̧ errore dirigere memoratur. Ceterũ pre
ter nouitatem hoc ſi vti videat̃ inefficax bel
lo eſt. Item cameloꝝ mares habent virgas
ad poſteriorem partem vnde auerſi coeunt.
Sunt autem virge neruoſe ac dure vnde ex
eis arcuũ corde fiunt. Coitus tempore ſoli-
tudines aut ſecreta petũt. Item. Camelus
eſt valde malus tempore coitus. Et ſi quod
aĩal vel homo tpe hoc appropinquauerit ad
eũ ledit ipm̃. Coit aũt poſt triennũ. tempore
luxurie ſolitari⁹ eſt cũ femina ferus ac ſilue-
ſtris et coeundo p totam diez equitat. Sed
cum alias luxurioſus ſit: erga matrem conti
nens eſt. vnde in quadã ciuitate cooperieba
tur camele caput: vt eius pullus ſuper eã ſal-
taret. qui cooperto matris capite ſuper eam
ſaltauit: ⁊ cooperimēto ſublato matrē agno
ſcens. turpitudinis ope quod ceperat inter-
cepto: deſcenditq̧ ipſum ingeniatorem mor
dens interfecit. Camela pregnans eſt per an
num: poſt partũ quoq̧ quieſcit a coitu p an-
num vnum tm̃ filiũ facit ſicut elephas equ⁹
et omne anĩal habens ſoleas. Cameli viuũt
centum annis. Cameli patiuntur ſitim p qua
triduum: et poſtea bibunt multum. huic ani-
mali natura dedit magnitudinez corporis in
modum iumenti ſicut et elephanti. animal
quoq̧ cuius cib⁹ eſt ex materia lignea ⁊ ſpi-
noſa multos habet ventres: et in hoc gene-
re eſt camelus.

Operationes

¶ Auicenna. Caro cameli prouocat vrinam A
Adeps qui eſt in gibbo cameli ſuffumigatus
confert emorroidibus. cameli cerebrum ex-
ſiccatum: ⁊ cum aceto bibitum cōfert epilē-
tie. ad idem valet eius ſanguis. ¶ Qui etiam B
ſiccatus ⁊ frixus retinet fluxum: cum vino
quoq̧ bibitus ſagitte armene nocumēto cō
fert. poſt purgationem vero menſtruoꝝ po
tatum iuuat ad impregnationem: ⁊ cōfert ꝓ-
uocationi matricis. ¶ Idem. Lac camelarũ C
ferarum eſt ſubtile et valde aquoſum: nec fa-
cit opilationes (ſicut cetera) propter pauci-
tatem caſeitatis ⁊ abſterſionis aqueitatis il
lius. ¶ In ipſo ē ſalſedo: quia cameli diligũt D
acetoſum: ⁊ hoc eſt melius lac. Dicitur autē
q̄ eſt vehementis tarditatis in ſtomacho et
in ſuperiorib⁹ ventris. Ex ipſo nō timetur ſor
dicies ſicut ex ceteris niſi raro. ¶ Urina ca E
meli cōfert ydropiſi. Cōfert etiam vehemen
ter fetori nariuz. Et aperit opilationes cola
torij cum virtute vehementi. ablutione et ca
facta cōfert furfuribus. ¶ Dyaſco. Fim⁹ ca- F
melinus albus cum melle tritus et impoſit⁹
tumores reprimit: ⁊ vulnera delicata ꝑmun
dat. ¶ Haly. Sanguis cameli fricatus diſ- G
ſinterie prodeſt: ⁊ ſolutione cronice potuſq̧
veneni lac cameli prodeſt: corruptioni cōple
xionis augetq̧ ventrem. ¶ Plinius. Ster- H
cus cameli mundificat et deſtruit verrucas:
abſcindit fluxum ſanguinis ex naribus: et
quando bibitur cum medicinis epilentie cō-
fert. ¶ Item reſoluit horbor ⁊ vlcera: ſcrofu- I
las quoq̧ fortiter ⁊c̃.

Capitulum.xxviij.

C Ameleon. Iſidorus. Cameleon non habet vnū colorē: ſed diuerſa varietate cōſperſus eſt: vt pardus. huiꝰ cameleonꝭ corpuſculū ad colores q̄s videt facillima ꝯuerſione variaꝫ. cū alioꝝ aīaliū non ſit ad ꝯuerſionē facilis corpulentia. Rudolphus ſup Leuiticū. Cameleon in infirmitate māſuetū eſſe ſe fingit: cū alias ſit imanſuetum aīal. Gloſa ſup Leuiticū. Cameleon eſt natū ad deridendū: doloſum: rapax: ingluuioſum: ⁊ ideo ſm legē immūdū. Ambro. Cameleon diuerſas ſpecies colore vario fertur metiri. Areſto. Cameleon eſt aīal valde timoroſū, ꝓpter qḋ i multos colores mutaꝫ. Cauſa ſō timoris eiꝰ paucitas ē ſanguinis ⁊ caloris. vñ etiā valde macer eſt: ⁊ vocaꝫ leo terre. huiꝰ facies eſt ſicut aīalis ex porco et ſymea cōpoſita. Vngulas hꝫ ſiſſes vncis ſeu auium vngulis. Alteratio coloris fit qñ corū eius inſufflaꝫ. manet in cauernis ſicut lacertulus. Soli. Cameleon poēm aſiam eſt plurimus. Aīal ſex q̄drupes: facieq̄ꝫ lacerte: niſi crura recta ⁊ longiora ventri iūgerenꝫ plixa cauda: eadēq̄ꝫ in vertiginē torta. hamati vngues ſubtiliq̄ꝫ adoncitate. Inceſſus vero piger et idem fere q̄ teſtudinū motus. Corpꝰ aſperū ⁊ cute q̄ualē ex cocodrillis dephendimꝰ ſubducti oculi ⁊ receſſo cōcauo introrſum recepti: quos nunq̄ꝫ in raptione obnubit.

Operationes

A ¶Pli. Cameleon q̄ꝫ multa in ſe ferꝫ hēre vtilia medicine. Caput eius ⁊ guttur ſi roboreſo lignis accendanꝫ imbrīū ac tonitruū concurſus facere democritꝰ narrat. ¶Itē iecur B
in regulis vſtum. Reliq̄ ad veneficia ꝑtinentia q̄ dicit: q̄q̄ꝫ falſa eſtimātes obmittemus ꝑter q̄ꝫ in riſu coagentiū. ¶Oculo eiꝰ dextro C
ſi viuenti eruaꝫ albugines cū lacte caprino tolluntur. lingua q̄ꝫ ad alligata pericula puerperij. ¶Eundē ſalutarē eſſe parturientibꝰ D
circa domū. ¶Cor eius aduerſus quartanā E
eſt ꝓficuū. lana nigra prime tonſure illigatū. ¶Pes prior dexter in pelle: hiene alligatus F
brachio ſiniſtro: dicitur ꝓdeſſe ꝯtra latrocinia terroreſq̄ꝫ nocturnos. ¶Item dexteram G
mamillam ꝯtra formidines pauoreſq̄ꝫ. ¶Si H
⁊ pedem eius ſiniſtrū in furno torreri cū herba eiuſdē nōis addito vngento paſtillis factis inde (ſi credimus) fertur hoiem inuiſibilem facere. ¶Eius felle glaucomata ⁊ ſuffuſi I
ones corrigi creditur ꝓpter tridui vnctione. creditur etiam eo lienibus inſtillato ſerpentes ſeperari: ⁊ ad alia multa.

Capitulum.xxix.

C Amelopardus. Iſido. Camelopardus eſt dictꝰ: eo q̄ cū ſit vt pardus albis maculis ſupaſꝑſus collo equo ſimilis: pedibꝰ bubulis: capite tamē camelo ſimilis eſt. Hūc ethiopia gignit. ¶Pli. li. viij. Cameleoꝝ aliq̄ ſimilitudo i duo trāſferꝫ animalia. Nabuna ſiquidē ethiopes vocant beſtiā collo ſimilē equo: pedibꝰ ⁊ cruribꝰ boui: capite camelo. albis maculis colorē rutilū diſtinguētibꝰ. Unde ⁊ camelopardulus appellata eſt. Nec primū quidē dictatoris ceſaris circenſibus ludis rome viſa ē. Ex eo ſub

inde cerniť aſpectu magis q̃ feritate conſpi
cua. quapropter ⁊ ouis fere nomẽ inuenit.

Capitulum. xxx.

c Apreolus. Auicēna. Capreolus eſt
aial in india: ſimilis hinnulo ſiue cer
uorũ filio: q̃ apud nos etiã nõ mutat
dentes. Et qñ eius dentes ſũt magni ſignãt
vite diuturnitatẽ in eis: ⁊ habet oculos acu
tos. Areſto. li. viij. Capreoli ſilueſtres habẽt
ſapientiã. qñ vulneranť querũt pulegiũ cer
uinum ⁊ comedũt ipm vt extrahãt ſagittas
a corpe ſi que in ipis ſunt infixe ex velocita
te mot⁹ ⁊ aſſiduitate diſcurſus. Caro capreo
li a ſupfluo humido exonerať: ⁊ ei⁹ caro tene
rior ⁊ digeſtibilior efficiť: ⁊ ſaporis ac odorꝫ
eius grauitas amputať. Idem Areſto. Paſ
ſtus gratia de locis altis ad altiora tendit: ⁊
inter herbas ſalubres ⁊ noxias odore diiu
dicat ⁊ diſcernit. Ruminat cibos ⁊ vngulaꝫ
findit. Non vngue nõ cornu nõ dente: ſed ſo
la velocitate fuge a canib⁹ venatorꝫ inſultis
ſe defendit. Unde quãdo in campeſtrib⁹ pſe
quiť ad montana fugiens alta petit. In mon
tib⁹ indie ſunt quidaꝫ capreoli qui ab herbis
aromaticis ⁊ odoriferis paſcunť in quorum
vnguib⁹ ſunt quedam concauitates in quib⁹
humores quidam ad apoſtẽata colligũť que
primo ad maturitatem ⁊ motũ ⁊ confricatio
nẽ rũpũť. et a corpe cũ piloſis folliculť abſtra
huntur: ⁊ ſubſtãtia que infra pelliculã cõtine
tur ſumme eſt odorifera ⁊ inter aromatica ma
xime precioſa in medicinis plurimũ vtilis ⁊
virtuoſa. Ut vult Dyaſ. ⁊ Platea. Et aliqui
dicũt illud muſcum vulgariter appellare.

Capitulum. xxxi.

c Aſtor eſt aniaľ ad modũ canis pon
tici. longum ſcilicet ⁊ gracile. dentes
habet acutiſſimos: pellem delicataꝫ
ac nobilem. que quanto nigrior eſt tanto pre
cioſior. colores in pilis habet velut dax⁹: ſed
pili ſubtiles ſunt ⁊ pulchri. nõ poteſt diu ſu
ſtinere vel ſubſiſtere niſi caudam in aqua te
neat quam habet vtiqꝫ piſcium caude ſimi
lem: ſaporemqꝫ eius ⁊ ſpeciẽ. Unde ⁊ a chri
ſtianis in ieiunio comeditur. pars enim cau
de ipſius edibilis eſt: reſiduum autem ei⁹ eſt
caro. Ipſaqꝫ cauda longitudinis cubitalis
eſt pinguedinem multaꝫ habens. Pedes au
tem poſteriores habet vt anſer. Anteriores
autem vt canis. Hec enim illi natura para
uit: vt et poſterioribus velut auis in aqua na
taret. ⁊ anteriorib⁹ in terra ſicut quadrupes
ambularet. ¶ Ex libro de naturis rerum. Ca
ſtores vt dicit experimẽtator i grege viuũt:
et ſimul ad ſiluas pergunt. Lignaqꝫ dentib⁹
abſcindentes ad cauernas ſuas ea miro mo
do referunt. Unum etiam ex caſtoribus pro
vehiculo reſupinatum pedibus eleuatis in
terram proijciunt. et inter crura eius abſciſ
ſa artificioſe componunt. et ſic eum trahen
tes cauda ad propria tecta deducunt. verum
iniuriam talem non faciunt his. qui inter il
los educati ſunt. ſed illis qui de alienis par
tibus ad ſe venerũt. Hos enĩ in ſeruitutẽ ſub
certa cuſtodia redigunt. ¶ Alioꝝ tamen opi
nio eſt: q̃ hoc illis faciãt qui ſenectute labo
ribuſqꝫ cõfecti dentes obtuſos habent. ⁊ qui

ligna ſecare nō valent. Tales enī ĩ ſeruitutē
redactos ꝑ abſumptionē piloꝝ in dorſo ve-
natores egroſcunt: eoſq̄ȝ pietate cōmoti il-
leſos abire ꝑmittūt. In duplices aūt vſus li-
gna ſecta habent. Nam ⁊ corticē comedunt:
⁊ ex lignis habitacula valde artificioſa faci-
unt. Amaris quidē arboꝝ folijs et corticibꝰ
caſtor ꝓ ſummis delicijs veſcit̄. vnde ⁊ tota
eius caro: ⁊ ſi bono tamen amaro odore per-
funditur. ¶ Phiſio. Caſtor cū cum venator ꝑ-
ſequit̄ abſciſos teſticulos ante faciē eiꝰ pro-
icit. ⁊ venator habens qđ ab eo cupiebat vl-
tra nō ſequit̄. Si aūt alius venator eū ſequa-
tur: erigit ſe ⁊ oſtendit virilia ſe nō habere: et
ſic euadit. Eſt aūt aĩal māſuetū nimis. ¶ Ex
li. de na. rex. Huiꝰ aĩalis venatio fit hoc mo-
do. Canis ad hoc inſtructus in aquā proici-
tur: qui ad foramen manſionis illius ꝑueni-
ens ingreditur. nec cedit caſtor morſibꝰ do-
nec a venatoribus artificioſa illa manſio re-
fringatur ⁊c.

Operationes

A ¶ Platearꝰ. Caſtoris teſticuli abſciſi i vm-
broſo loco ſuſpenſi deſiccant̄: vt in vſum me-
B dicine reſeruent̄: ⁊ dicunt̄ caſtoreū. ¶ Bonū
aūt caſtoreū: id eſt nō ſophiſticatū: habet ſa-
porem mediocriter acutū. Glutinoſum eſt et
ſaporem habet multū horribilem neruos in-
tricatos ⁊ pelliculis adherentes ꝑ ānos ſex
in magna efficacia ſeruari poteſt. Meliꝰ tñ
eſt quanto recentius. In medicinis ponitur
abiecta pellicula exteriori. Virtutem habet
diſſoluendi attrahendi ⁊ maxime neruoſa lo-
C ca cōfortandi. ¶ Cōtra epilentiā ⁊ alias fri-
gidas paſſiones capitis datur caſtoreum cū
ſucco rute in potu vel decoctionis eiꝰ vinū.
D ¶ Contra paraliſim lingue puluis eiꝰ ſub lin-
gua ponit̄ donec ꝑ ſe reſoluat̄ ⁊ conſumatur
E ¶ Contra paraliſim totiꝰ corporis dat̄ vinum
F decoctionis eius ⁊ rute ⁊ faluie. ¶ Contra li-
targiā ꝓuocatur ſternutatio ex caſtoreo: ce-
G rebrū cōmouet ⁊ ꝯfortat. ¶ Diaſ. Caſtoreū
teſticuli ſunt aĩalis: qđ caſtor đr. ⁊ ſepe aqua-
H ticā. ſepe vero terrenā ſuſtinet vitā. ¶ Opti-
mū eſt ponticū q̄ ſi interius cereū ⁊ obſtru-
ſum mēbranulis naturalibꝰ. quidā autē teſti-
culos adulterātes immittūt veſicis cum ar-
moniaci gutta ſanguine caſtoris cōſperſa.
I ¶ Eligēdi ſunt ergo q̄ iuncti ſunt ex vna ra-
dice ſibi coherētes. pleni inſcidi fragiles. ipiſ
K folliculis ſe tractius ſeparātes. ¶ Calefacit
aūt caſtoreū ⁊ deſiccat ⁊ attenuat. Illis ergo
qui ex plenitudine ſpaſmū patiuntur aut tre-
morē neruoꝝ vtiliſſimum eſt. Quibꝰ aūt hoc

contigit ex inanitate vel ſiccitate ꝯtrarium
¶ Vicia q̄ȝ pulmonis emēdat. Et humidum
frigidi cerebri humorē cū pulegio. Cū vino L
bibitū inflationes tollit. ¶ Tortionibꝰ mede- M
tur. potiones venenatas nocere nō ſinit. Li-
targicis ſingulare pſidiū eſt. ¶ Tremori ⁊ N
cōtractionibꝰ ⁊ omībꝰ neruoꝝ cauſis delitū
⁊ vnctum medetur. ¶ Virtus enī ei termati-
ca eſt ⁊ recorporatiua mixtū malacmatibꝰ O
⁊ acopis paraliticis ſeu ſciaticis ⁊ his ſimi-
libꝰ ſubuenit. ¶ Auicēna. Caſtoreū ꝯfert obli-
uioni ⁊ litargie cū aceto ⁊ oleo roſaceo ſur- P
ditatiq̄ȝ frigide ac ventoſitati in aure diſſolu-
tum in oleo nardino. ¶ Attractio ꝑ nares ex
fumigatione ipſiꝰ confert apoſtematibꝰ pul- Q
monis ⁊ infirmitatibꝰ eiꝰ. Bibitur cū aceto
ꝓpter ſingultū ⁊ facit ſitim. ¶ Delet dolorem
ventris pungitiuum cū aceto bibitum. ven- R
toſitatē reſoluit. Menſtrua ꝓuocat. Secū-
dinam ⁊ fetū extrahit. ¶ Confert morſui par-
uorum venenatorum. ⁊ quod ex eo declinat S
ad nigredinem eſt venenum. Ita q̄ interficit
quandoq̄ȝ in vna die. ¶ Fel caſtoris ad multa
vtile eſt. Eius quoq̄ȝ coagulum ſedat morbū T
caducum.

Capitulum. xxxij.

Hama. Albertus in li. de na. anima-
c lium. Chama eſt beſtia alio nomine
rufinus dicta in ethiopia. Eſt autē
ad modū lupi in figura maculis albis vt par-
dus per totū reſperſa: ludis apta: eo q̄ diſ-
cipline multum eſt perceptibilis. Et in hoc
conuenit cum natura canis.

Capitulum. xxxiij.

Alopus. Albertus in li. de na. ani a.
c Calopus dr̄ eſſe aial iuxta eufraten
habitās. ⁊ de eufrate ꝑpter aq̄ frigi-
ditatē bibēs. Aſtutū ⁊ velox eē dr̄. Ita vt ve-
nator ſibi appropinq̄re nō poſſit. Cornua ge-
ſtat lōga ſerre modū prēdētia. qbꝫ ⁊ arbores
deijcere dr̄. ſ; ꝟgulta aūt repulſū cornuū ſuoꝝ
tendētia frāgere nō pōt. Licꝫ ad hoc ſepe ni-
tatur. ⁊ ideo in eis freq̄nter inuolutis corni-
bus cum captum tenetur dentibus ſtridet. ⁊
audito ſtridore a venatore capitur.

Capitulum. xxxiiij.

Eruus. Ex li. de na. rex. Ceruus eſt
c aial velocitate mirabili frontēꝫ hñs
ramoſis cornibꝰ aſperatā. Quorum
creatio fit ſi biennis fuerī: tunc vſq̄ ad ſex
annos ꝑ etate ramos augēt. deinde numero
ſiora fieri nō pñt ſed maiora. Solū hoc aial
cornua mutat: ⁊ ſupra modū gloriatur. habet
vnū vermen in capite q̄ cum vere vexat aſſi-
due. Sed ⁊ om̄e anial ⁊ ipſe homo vermē ha-
bet ſub lingua. ¶ Areſto. Ceruus eſt aial ſa-
piens. de quo et iā opinanꝰ q̄ inter aialia qua-
drupedia diſcretius ſit: Idem. Ceruꝰ eſt aial
timidum: cornua quidē hñs ⁊ fiſſurā in vngu-
lis. dentes eius declinant ad inferius. habet
quattuor dentes in vna parte oris: ⁊ i alia q̄t-
tuor per quos molit. habet etiam duos mag-
nos alios: qui ſunt in maſculo maiores: et in
femina minores. Vox maſculi groſſior eſt et
altior q̄ȝ femine. Maſculus vociferatur mul-
tum tempore coitus: et femina quandoq̄ ti-
met. Ceruus itaq̄ (ſicut ⁊ cetera magni cor-
dis aialia) timidus ē: vocē vulpiū timet. In
ſibilo autē ⁊ cantu delectaꝰ. Itaq̄ ſibilanteꝫ
⁊ cantantē ſequiꝰ: ⁊ alius eum occidit. Vn-
de cū aures erectas habꝫ inſidias ſubſequē-
tis aduertit. Poſtq̄ȝ vero dimiſerit: non ad-
uertit. ¶ Item. Cerui pugnant: ⁊ victus obe-
dit victori obedientia forti. Cum autem im-
pegnaꝰ ceruꝰ latet ꝑpter venatores. Inteſti-
na cerui valde fetida ſunt. vnde nō comedun-
tur a canibꝰ: niſi ſint valde famelici. ¶ Phiſi-
ologus. Ceruus vbi ſerpentē agnouerit eſſe
implet os ſuū aqua effunditq̄ in foramē. de-
inde cum quodā oris ſui ſpiramine ſerpētes
foras attrahit: ⁊ pedibꝰ ſuis ꝯculcans ipſuꝫ
interficit. Ceruorum autē duo ſunt genera.
Vnū qḋ vt inuenerit ſerpentē in cauerna vbi
latitat: flatū immittit vt exeat. ⁊ egredientis
collū ꝑcutiens hinc ⁊ inde occidit eū ⁊ deuo-
rat. Poſtea vero ꝑpter timorē ad aquas pu-
riſſimas currit ac venenū euomit. Sed inter
hunc tumorem pilos mutat ⁊ cornua abijcit.
Aliud eſt genꝰ qḋ ſi ſerpenteꝫ inuenerit occi-
dit: ⁊ poſt victoriā ad montē vbi pabulū ine-
niat tendit. Ambro. Ceruus cū nondū habꝫ
cornua: tñ fronte ꝑludit: ⁊ ea que nōdū exper-
tus eſt tela minaꝰ. Ceruus q̄ñ egrotat: ramu-
ſculos olee comedit: ⁊ ſanꝰ fit. ¶ Areſto. Cer-
uus (vt dictū eſt) maſculus vociferaꝰ mul-
tum tp̄e coitus. Cerua non poteſt coitū pati
ꝑpter duriciem virge maris: recipit aūt fugi-
endo. Cerua paritura prius dragonteā come-
dit. cum vero parit ſubito comedit ſecundi-
nam fetuum anteq̄ȝ cadit ad terram. ⁊ eſt eiꝰ
ſecundina venenum.

Operationes

A ¶Phiſiologus. Ceruoꝝ lachryme collecte ꝛ oſſa inuenta in corde ipſoꝝ apta ſunt potui cordis pulſu laborantibus.

B ¶Platearius. In corde cerui reperitur quoddã os in ſiniſtra parte: in qua eſt quedã cõcauitas. ad quẽ ſplen habet reſpiraculum ꝛ emittit ſuꝑfluitatem. que ibi ꝓpria ſiccitate in ſubſtantiam mutatur oſſuoſam. Illud eſt de ſanguine cordis ſubuſtum. habet virtutẽ depurandi fumum melancolicum.

C ¶Datur ꝛ cõtra cardias ꝛ ſincopim ꝛ cõtra
D emorroides. ¶Eſculapius. Si quis in corio cerui voluitur: ſerpentes nõ timet. Medulla quoque cerui dolores ſedat.

E ¶Haly. Coagulum cerui ꝯtra potũ cicute ꝛ fungoꝝ eſum prodeſt. Urina cerui ſplenis dolorem adiuuat. Uentoſitati ſtomachi et inteſtinorum prodeſt. Auribus inſtillata medetur earum vlceribus. ¶Auicẽna in. iiij.
F canone. Extremitates caude cerui venenũ eſt. ꝛ ipſam biberi accidit anguſtia vehemẽs ꝛ ſincopis ꝛ mors. Sed cura eius eſt vt euomat cum butiro ꝛ aneto. deinde in potu dentur auillane ꝛ fiſtici confecta ſimul.

G ¶Plinius libro. xxviij. Pulmo ceruinus cũ gula ſubarefactus in fumo. deinde tuſus ex melle tuſſim ſanat. Coagulũ cerui aceto ſanguinem ſiſtit. Hinnuli vero coagulũ matris vtero execti: ſummis ꝓfertur remedijs.

H ¶Plinius dicit. Cornu cerui vſti nidor comitialem morbum ſiue caducam deprehendit. Eiuſdem cornu cinis illitus ex aceto vel roſaceo dolorem capitis ſedat.

I ¶Idem cinis dentes mobiles fricando vel colluẽdo cõfirmat: eorũque dolores mitigat.

K ¶Idem quoque valet crudi cornu farina. Itẽ Cinis predictus reumatiſmos ſanat: et ſan-
L guis excreationes curat. ¶Tinearũ quoque genera id eſt vermes pellit potatus. Regio morbo prodeſt potatus ex vino.

M ¶Solinꝰ. Ex cornibꝰ aũt cerui dextrũ efficacius eſt ad medelã. Actor. Quia vero cornu dextrũ (vt dictũ eſt) ad medelam efficacius eſt. Ideo dicit Plinius: qꝫ ceruus hoc bono ſuo inuidens: homini cornu dextrum abſcondit ne queat inueniri. Idẽ quoque dicit liber de natura rerum.

N ¶Ariſtotiles vero dicit eum abſcõdere cornu ſiniſtrum tanquam in eo ſit aliquod iuuamentum.

Capitulum. xxxv.

c Eruleus. Actor: (vt aiũt Solinꝰ ꝛ Iſidorus ſeboſus) Uermis ẽ mirabilis in gange fluuio abũdans. hꝫ eñi brachia bina lõgitudĩs ſex cubitoꝝ: qbꝰ etiã elephantẽ corripit vndiſque ſubmergit. Sed quoniam hic ꝓmis ingens ac mõſtruoſus ẽ ꝛ aqticus Ideoque inſeriꝰ eũ iter monſtra aqtica: vtꝫ i tractatu de piſcibꝰ de illo plenꝰ dicemus.

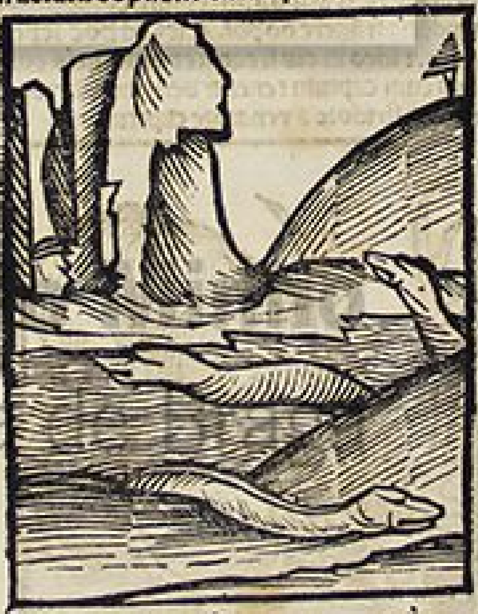

Capitulum. xxxvj.

c Ecula. celidros et cenchrus. Iſido. Cecula dicta ẽ eo qꝫ parua ſit ꝛ non hꝫ oculos. Celidros ſerpẽs eſt q ꝛ cherſidros q ꝛ in terris et in aquis morat. Nam

ceriſi greci dicũt terrã ydros aquã. Hic terra;
p quã gradit̃ fumare facit. quã macer ſic deſcri
bit. ſeu terga expirant ſpumãtia virus ſeu ter;
ra fumat. q̃ tetber labit̃ anguis. Et Lucanus
Tractiq; via fumare chelidri: ſemp ãt direct⁹
ambulat. nam ſi torſerit ſe dũ currit ſtatim cre
pat. Solin⁹ Calabria chelidris frequẽtiſſima
boum quoq; gignit. yſidorus. Chenchris ſer
pens inflexuoſus eſt: q̃ ſemp rectũ efficit iter.
De quo Lucanus. Et ſemp recto lapſurus li
mite chenchris.

manſio eius eſt in locis arenoſis. In locis qui
dem morſus eius ſentiuntur quaſi acus aut
claui infixi in eis. Et dixerunt q̧ continuatur
eius corpori grauitas maxima. et eius labia in
flant̃ ⁊ accidunt ei vertigo ⁊ tenebroſitas ocu
loꝝ ⁊ deſtruitur ratio

Operationes.

¶ Cure autem eius appropriatur. vt ſemen ra; A
phani cum vino in potu detur.

Capitulum. xxxvij.

c Eraſtes. Ex li. de na. re. Ceraſtes eſt
ſerpens octo cornua in capite habẽs:
ex q̄bꝫ fieri ſolent manubria cultelloꝝ
ad mẽſas impatoꝝ. q̄ ſudore produnt venenũ
appoſitũ. Solin⁹. Ceraſtes dict⁹ eſt eo q̧ ha;
beat cornua arietum ſimilia. Ceraſtierã greci
cornua vocant. ſunt aũt hinc quadrigemina
cornicula quoꝝ oſtẽtatione velut eſca illicies
ſolicita aĩalia pimit. Totũ eñ corpus arenis
tegit. nec vllũ indiciũ ſibi pbet niſi ex illa par;
te q̄ inuitatas aues vel aĩalia capit. eſt autem
flexuoſus pl⁹ q̄ alij ſerpẽtes: ita vt ſpinam nõ
habere videat̃. ¶ Auicẽn. Cornuta eſt genus
ſerpentũ ſurdoꝝ. cui⁹ lõgitudo eſt ab vno cubi
to vſq; ad duos. ⁊ ſup caput eius ſunt due emi
nentie: q̄ſi duo cornua. Color corpis ei⁹ eſt ci;
nericius: ⁊ venter eius ſicut ſquame ſicce du;
re que ſtrident ſuper terram cum ſtrepitu. Dẽ
tes eius ſunt equales non recurui. plurimum

Capitulum. xxxviij.

c Ephos ⁊ centrocota. Pliñ. li. viij. Ce
phos ethiopia mittit quoꝝ pedes po;
ſteriores humanis pedibꝫ cruribus
ſunt ſimiles. Hoc animal roma poſtea nõ vi;
dit niſi ludis pompeij. Solin⁹. Tempore dic
tatoris ceſaris monſtra rome viſa ſunt que ce;
phos dicunt̃. Hoꝝ poſteriores pedes crure ac
veſtigio humanos mentiũtur artus priores
hominũ man⁹. ¶ Phiſio. Centrocota eſt que
beſtias vniuerſas p̄cedit huius corpus aſini:
pectus ⁊ crura leonis ſimilitudinem habent.
oris hiatum vſq; ad aures vaſtum. imitat̃ aũt
hominis vocem. Plini⁹ li. viij. Crocutas ethio
pia inter alia monſtra generat. velut ex cane lu
poq; conceptos omnia dentibus frangentes
protinuſq; deuorata ventre cõficientes. Idem
in eodem. Hyene coitu leena ethiopica parit
crocutam hominũ pecorumq; voces imitantẽ

Acies ei perpetua in vtraq́ʒ oris parte nullis
gingiuis ꝯtinuo denteq́ʒ ne occurſu contrario
baberetur capſarū modo includiẗ. Solinus.
Crocuta nūq̄ʒ aciem orbiū cōmouet ſed in ob
tutum ſine intactione intendit. in ore gingiua
nulla: dens vnus atq́ʒ perpetuus.

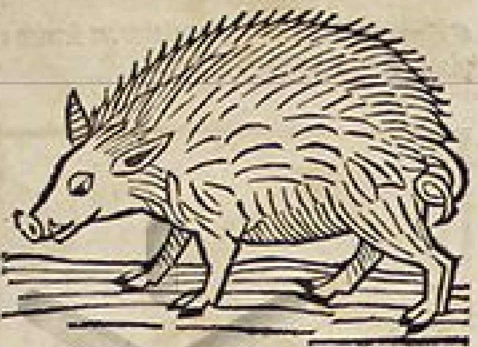

Capitulum. xxxix.

Irogrillus. Rudolphꝰ ſup Leuiticū
c Cirogrillus eſt aīal ſpinoſuʒ ⁊ hericio
ſimile. Actor. Alibi legiẗ ꝙ maius ſit
hericio: ſpinoſum tamen. Unde patet ꝙ quidā
falſo dixerūt: hūc eſſe cuniculū. Alibi q̄ʒ legiẗ
ꝙ cirogrillus ipſe ſit hericius vel herinacius.
animal videlicet porcelli formā habens: ſʒ ſpi
noſum. de quo plenius diceẗ inferiꝰ. Unde in
pſalmo. xxxiii. vbi legitur in noſtra translatio
ne. petra refugiū herinacijs. alia translatio ha
bet cirogrillis. Gloſa ſup ꝓuerbia Salomo
nis. In prouerbijs quoq́ʒ vbi iuxta translatio
nem noſtram legiẗ. Lepuſculus plebis inua
lida. q̄ collocat in petra cubile ſuum. Alij pro
lepuſculo habent cirogrillum. Et eſt aīal non
minus hericio ſimile muri ⁊ vrſo. cuius in pa
leſtina magna eſt copia In foueis ⁊ in petraꝝ
cauernis. Hinc et in pſalterio vbi dicimꝰ: Pe
tra refugiū herinacijs. Alij ponūt leporibus.
Alij cirogrillis. Sed quidam hic pro lepuſcu
lo hericium habent. Hieronimus eñ verbum
hebreum ſaphan interpretatur. ⁊ cirogrillus
et hericium et leporem. Item ſuper Leuiticū
Cirogrillum animal debile quidem: ſed rapax
et morſerum eſſe dicunt.

Capitulum. xl.

Icade. Vincentius in ſpeculo na
c turali viceſimo primo. Cicade ver
mes ſunt quorū genera ſunt duo.
Quedam paruis locuſtis ſimiles
ſunt. et he domos inhabitant. eaq́ʒ loca que
magis calida ſunt. vbi ſcilicet ignium feruor
eſt. Aliud vero genus aerium colore papilioni
bus ſimile. fertur etiam ꝙ tercium genus eſt q̄
nos ceruos volantes dicimus. et hos experi
mentator ſupra crabrones vocat. Cicade ha
bent in pectore quoddam aculeatum. linguis
ſimile: quo rorem lambunt. Ipſum vero pectꝰ
fiſtuloſū habent: ex hoc dulciter canunt. Ma
res quidem canunt: femine ſilent ſupine coe
unt. Oua candida ſed corrupta. In terra fe
ture locū excauant: ibiq́ʒ prolem faciunt. Am
broſius. In exiguo cicadarum gutture dul
cis eſt cantilena. quarum cantibus eſtu medio
rumpuntur arbuſta. eo ꝙ magis canore meri
dianis caloribus quo puriorem aerem ſpiritu
attrahunt: eo cantus clariores reddūt. Yſi
dorus. Cicade ex cuculorum ſputo naſcūtur.
hec in ytalia apud regnos mute ſunt nec vſ
q̄ alibi. Nam alibi dulciter canunt. quarum
cantibus medio eſtu arbuſta rumpūtur. ¶ Pli
nius libro vndecimo. Cicade non naſcuntur
in raritate arborum. nec in frigidis aut vm
broſis nemoribus. pennarum illis natura que
apibus: ſed ꝓ corpore amplior ⁊c̄.

c Ritetus. Alb. in li. de na. aīaliū. Critetus aīal eſt paruulum in terra habitans capite vario: dorſo rubeo: ventre candente. pilum adeo tenaciter pelli habens inſitum. ꝙ citius pars pellis de carne recedat ꝙ̄ pilus poſſit euelli de antro. etiam non extrahit de facili niſi aqua feruenti. vel alia in antrum infuſa. Et in hoc conuenit cum cuniculo: q̄a habet pilum fere ſicut cuniculus. et nō habet aures. ſed vias auditus ſicut auis. Solinus. Critetus eſt aīal qđ nos hameſter vulgo vocamus. ⁊ eſt aīal mordax valde ⁊ iracundum.

Capitulum. xli.

c Irotrochea. Albert⁹ in li. de na. aīaliū inq̄t. Cirotrochea beſtia ē q̄ rechiona voces hominū imitat̄ oculos nūq̄ʒ claudit. In ore nullā habens gingiuā ſed dentē habet. os vnum continuū verecundat̄ capſulis. Tante eſt virtutis vt oīa mox ꝯminuat. et de lupo ⁊ cane generare dicitur.

Capitulum. xlij

Capitulum. xliij.

c Oluber. yſidorus. Coluber ab eo dictus eſt ꝙ colat vmbras. vel ꝙ in lubricos tractus. flexibus ſinuoſis labatur. Nam lubricum dicitur quicq̄d labitur dū tenetur vt piſcis ſerpens. Ambroſi⁹. Coluber autem ceruum fugit. leonem interficit. Phiſiologus. Colubri pellis q̄ exuitur in oleo decocta mire auriū dolorē mitigat. Actor: patet de colubro verum eſſe in ſpeciali: qđ ſup̄ dictū eſt de genere ſerpentū. videlicet ꝙ exuuijs ſuis depoſitis p̄ foramen petre tranſiens ſenectutē ſuam deponit: ſed p̄us ieiunando carnes ſuas ſubtiliat. vt eidē tranſitu abilior fiat. Eſt autem longus vt anguilla tortuoſe incedens et ſibilans. Tranſeuntib⁹ inſidiatur. ⁊ mordens lingua venenum infundit. Unde ſcriptum eſt Fiat dan coluber in via. Et alibi. Qui diſſipat ſepem mordebit eum coluber.

Operationes.

A ¶ Plinꝰ li. xxx. dicit: ꝙ contra rubeta venena
auxiliaſ coluber viuens in aqua.
B ¶ Huius adipem aut fel ſecum habent. qui co
codrillos venantur: eoſq; mire his adiuuari
teſtantur ydris a grecis vocatur coluber vi/
uens in aqua.
C ¶ Diaſcorides. Tunica colubri in vino cocta
dolori medetur dentium. Eſt etiam oculorum
adiutorium.

Capitulum. xliiij.

Cocodrillus. yſidorus li. xij. Coco/
c drillus animal eſt quadrupes i ter
ra et in aquis valens. longitudine
fere viginti cubitoꝝ: dentiũ ⁊ vngui
um in inanitate amarũ. tanta eſt ei duricia cu
tis vt q̃uis fortiũ lapidũ ictus in tergo recipi/
at: nihil omnino curat. nocte in aquis: die inter/
ra quieſcit. Oua in terra fouet q̃uis anſeris
ſunt maiora. maſculus ⁊ femina vices ſeruant
hic quidam piſces ſerratam criſtam habentes
tamen ventris deſiccantes interimunt. Et di/
citur ꝙ ſolus inter animalia ſuperiorem man/
dibulam mouet. Plinius libro. viij. cap. xxvi.
Cocodrillus eſt aial nilum inhabitans ligue
vſu inter anialia terreſtria caret. ſola ſuperiori
mandibula exiſtenti mobili morſum imprimit
venenoſum. Dẽtes habet horribiles admodũ
pectinis ſiue ſerre. ⁊ cubitos admodum apri.
Nullũ aũt animal ex tam parua origine cre/
ſcit in tam magnuz animal ſicut cocodrillus.
animal eſt valde gulosum ⁊ multum comedit.
Unde quando eſt ſatur iacet iuxta littus mo
tanis pre repletione. ſuperuenit autẽ auis mo/
dica que dicitur apud eos Cuſphillos. apud
ytalos autem dicitur auium rex: ⁊ volat ante
os eius: quam aliquotiens a ſe repellens. tan
dem fauces aperit aui ⁊ eam intrare permittit.
et hec auicula cum leuiter vnguibus ſcalpit et
ei facit quendam pruritum: in cuius dulcedine
delectatus ſtatim obdormit. Auicula aũt cum
ſentit eum dormire ſtatim illabitur in eiꝰ ven/
trem ⁊ quaſi telum ſtatim eum perforat et cor/
rodit. In ventre enim valde mollis eſt: ⁊ ideo
a piſcibus ſpinas ⁊ criſtas pinnulas in dorſo
habentibus de facili ſuperatur. Subdit Pli
nius. Hec belua inſequitur fugientes ⁊ eis eſt
terribilis. ſed fugax eſt contra ſerpentes. ebetes
autem habet oculos quãdiu eſt in aqua. ſed ex
tra aquaz nimis acute videt. In hieme ꝑ quat/
tuor menſes ſe abſcondit. ſed in vere exit. ⁊ q̃s
diu viuit ſemper creſcit. Item Plinius libro
octauo. capitulo viceſimoſexto. Cocodrillus
ſi quendam inuenit hominem circa litus in/
terficit eum ſi poteſt. et preterea plorat ſup eum
et poſtea deuorat ipſum. Item herbas liben/
ter comedit inter quas enidros ſerpens par/
uulus qui ei inimicatur caute ſe inuoluit. et
dum cocodrillus herbas carpit ſerpentẽ tranſ
glutit. qui intrans in ventrem eius omnia in
teriora carpit: et ſic interimit eum et occidit: et
ſic illeſus exit. Item Plinius libro duodecimo
dicit ꝙ idẽ vermis inſidiatur cocodrillo quã/
do dormit. et tunc inuoluit ſe in luto et intrat
per dentes eius. Solinus. Inſidiatur qui/
buſdam paruis auibus que generantur inter
herbas nili que euolant propter calorem ſolis
et intrant ventrem cocodrilli. et comedũt ver/
mes ventris eius: et ſic purificatur belua a
vermibus. Habet autem corium valde durum
quod vix gladio perforatur. Habitat in aqua
tam de die q̃s de nocte. quia aqua calidior eſt
de nocte q̃s de die. retinet enim radios ſolis: et
ibi agitantur: ⁊ ſic fit calida ipſa aqua. et non
habet linguam prominentem ad vociferandũ
ſed habet paruam linguam in parte inferiori
ſicut habent piſces ad guſtum. vt dicit idem.
Solinus et etiam Ariſtoiles et Auicenna
hoc idem volunt.

Operationes.

¶ Plinius libro. viij. dicit ꝙ de fimo cocodril/ A
li fit vnguentum vnde facies mulierũ ſophi
ſticantur. vt ſenes ⁊ rugoſe iuuencule per tem/
pus videntur q̃s diu viuunt.

Capitulum .xlv.

Uniculus. yſidorus. Cuniculi ſunt
c genus agreſtium animaliū: ſic dicti
quaſi caniculi: eo ꝙ canum indagatio
ne capiantur: vel a ſpeluncis excludant. Pli
nius libro octauo. Leporum genera ſunt quos
hiſpani cuniculos appellant. Varro ꝛ autor.
Eſt a cuniculis ſuffoſum in hiſpania opidum
cuniculi fecunditateis innumere ſunt. famēque
balearum inſulis populantes meſſibus afferūt.
certumque eſt balearicos aduerſus eorum pro
uentum auxiliū militare a diuo auguſto petiſſe.
Ex libro de naturis rerum. Cuniculus eſt be-
ſtia lepore minor: colore et forma prope tamē
ſimilis hec ī antroſa habitacula terram fodiēs
nocte vinea frugeſque depaſcit. mane vero an-
trum ingrediens os eius equat terre puluere
per intrinſecus. ne ſuperuenientes homines
per diem eius habitaculum deprehendāt. vbi
cūque habitant cuniculi multiplicantur nimis:
quia ſepius in anno pariunt. Cumque aliqui ex
eis aliquid illic aduerſi ſenſerint animal fugi
unt. nec mori ceteri ſociorum iniuria dedignari:
locum cum illis dimittunt. Hi auerſis poſte-
rioribus coeunt. quoniam illis auerſum eſt mē
brum genitale.

Operationes.

A ¶ Yſaac. Cuniculus vim habet diſſoluentem
propter etiam ſtomachum confortat. ventrem
diſſoluit.
B ¶ Urinam prouocat. Vtilis quoque eis qui ele
phantico morbo apparati ſunt.

Capitulum .xlvj.

Amma. Albertus in libro de natu-
D ris animaliū. Damma beſtia eſt magi
nitudinis capre. figure et pili ſicut ca
nis: cornua habens non ſquamoſa. ſed plana
longa et acuta. Eſt autem curſu velox. vite pro
uida. Hec beſtia in arabica vocatur adgazel.
cuius caro frigida eſt et ſicca.

Operationes.

¶ Idem Albertus. Stercus huius animalis A
creſcere facit capillos et meliorat eos prepara
tum in oleo.
¶ Dicit etiam ꝙ ſi cū eo vngatur virga virilis B
ꝛ ſic coeat cum vxore ſua ſemꝑ diliget eum. Si
cum lingua deſiccata ſuffumigetur guttur in
quo eſt ſanguiſuga cadet.
¶ Calcaneus combuſtus impletus in conca- C
uum fiſtule curat eam.
¶ Dicit etiam ꝙ ſi fel huius animalis ꝛ ſemen D
teſticulorum vulpis ꝛ piper ꝛ ſemen eruce de quo
libet equale acceptum ad pondus aurei ꝛ mel-
lis vncias duas. ꝛ fiat ex eo electuarium ꝛ ipſum
teneat in lana quando mulier cum viro cōcu-
bit concipit maſculum.
¶ Et nota ſi fel ex femina concipit feminam: E
ſi ex maſculo concipit maſculum.

Capitulum .xlvij.

Capitulum.xlvij.

d Amula. Bartholomeus in libro de proprietatibus rerum. Damula ſiue dama: ſicut ait Papias: caprea eſt agreſtis. ¶ Yſidorꝰ libro duodecimo Damula eſt vocata: eo q̄ de manu effugiat: timidum enim eſt animal ⁊ imbelle ac imbecille. vnde neſcit ſe defendere niſi fugiendo. Habent em̄ pro armis abilitatem membrorum: et ad fugam leuitatem. ¶ Unde dicit Marcianus. Dente tuetur aper: defendunt cornua ceruum. Imbelles tamen quidem niſi preda ſumus. montuoſa loca ⁊ venenoſa. diligit gramina medicinalia et aromatica. comedit ramuſculorū tirſos: ⁊ extremitates carpit: quando eſt vulnerata dragonteam comedit. et ſic de corpore telum trahit.

Operationes.

A ¶ Yſidorus libro q̄nto. Sanguis eius eſt medicinalis ſm Plinium libro viceſimo ſexto. Neruos enim contractos remollit: ⁊ articulorum dolorem ſoluit: venenum diſcutit et expellit.

B ¶ Damulam odiunt ſerpentes ⁊ fugiunt: ⁊ eiꝰ anhelitum ſuſtinere non poſſunt.

Capitulum.xlviij.

d Raco. Phiſiologꝰ. Draco ſup omnes ſerpētes maximꝰ: ⁊ ſup omnia terre animantia. Qui q̄nq̄ ſup aerem fertur ipſum cōcitando ac vehementer impellendo. ¶ Yſidorꝰ. Draco maior eſt cūctorum animantiū ſup terrā. Hunc Greci dracontam vocant. Eſt autē criſtatus ore paruo: ⁊ artis fiſtulis: p quas ſpiritū trahit ⁊ linguā exerit. Gignitur autem in Ethiopia ⁊ in India. ¶ Ex li. de na. rerum Draconis manſio frequenter eſt in ſpeluncis ꝓpter eſtū naturalem ſui corporis ⁊ ꝓpter accidentalem ſolis. q̄ maximus eſt in partibꝰ orientis. Raro em̄ inuenitur hoc animal niſi in calidioribꝰ partibꝰ orbis. Itaq̄ libenter etiam in rupe lapidea ſpeluncam ſortitur. Circa turrim Babel. ⁊ in deſertis illiꝰ antique Babilonis ac ruinis eius maximi dracones habitare dicunt. quorum vox ac rugitꝰ homines terret. Ad vigintiquinq̄ cubitos ⁊ amplius creſcens ſepius eualeſcit. Ad ſenium autē ⁊ debitā magnitudinem veniens ſine cibo tempe multo viuit. At vbi comederit nō de facili ſanat. In abiſſis terre (ſicut dicit Auguſtinus) aliquā draco moratur. Et cum in aere ſentit humiditatē egreditur ⁊ ſup aera fertur. magnis alarum remigijs aerem concitans ⁊ impellens. Alis quidem pellicea volubilitate extantibꝰ: ⁊ ſm corporis ſui magnitudinem late diffuſis: vbicunq̄ moratur aerem inficit. ¶ Piniꝰ libro. xxvi. India dracones habet ⁊ elephantes perpetua diſcordia bellātes: tante magnitudinis vt facili circumplexu elephantes ambiant: nexioq̄ nodo perſtringant. ¶ Ambroſius. Draco elephantē li-

gat: cuius ruina mors victoris eſt. ⁊ inde ſume
in vtrūq̧ certaſ. Ille vt pedē alliget: in q̄ caſus
victi ſibi nocere nō poſſit. ¶ Plini⁹ li. x. Aqui-
le q̄ȝ ſans eſt pugna cū dracone: multoq̧ magiſ
anceps etiā ſi i aere. Ariſtoteles. Vultur etiā
⁊ draco pliantur: q̧ comedunt aīalia. yſidor⁹
Draco vim in cauda nō in dentib⁹ habet. ⁊ ver
bere potius q̄ȝ ictu nocet. Ariſtoteles in libro
de aīalib⁹. Eſt in terra ethiopie draco ex q̄ tyr⁹
generaſ: ⁊ ex illo entdichon accipiſ. Cōtra qḋ
nō eſt remediū. Omniūq̧ aīaliū venenū ha-
bentiū morſus eſt valde malus. maximeq̧ ſi ſe
comedāt ad inuicem. ſic comedit draco ſcorpio-
nem. ¶ Item de ꝓprietatib⁹ elementoꝝ. In die
bus Philippi regis via in monte armenie fuit.
de qua rex interrogauit Cur ſup illam nullus
tranſiret q̄n mortuus caderet: ¶ Socrates ḡ
ſpeculū de calibe ꝯtra illū poſuit: in quo duos
dracones magnos vidit: q̄ aperuerūt os ſuum
⁊ egrediebatur corrumpens aerem fumus ex
orificijs eoꝝ. Rex ſ'o pcepit ad montē illū exiri
⁊ ipſos interfici: ſicq̧ ſaluatus eſt locus ille.
¶ Narrat Petrus damianus de quodā agri-
cola: q̄ quadam die valde mane ſurrexit: et vi-
dit draconem enormis magnitudinis: lignū
putauit. Feſſuſq̧ ſup eū vt requieſceret: ſediſ-
q̧ mox indignata beſtia deglutiuit.

Operationes

A ¶ Solinus. Draconū ex cerebris excidiſ: dra-
contias lapis: ſed lapis nō eſt niſi detrahaſ vi-
uentib⁹. Nam ſi obeat prius cū anima ſimul
euaneſcit duricies ſoluta.

B ¶ Phiſiologus. Graminib⁹ quidem medica-
tis dracones dormire coguntur. ſicq̧ lapis ac
quiritur. cuius vſu reges orientales precipue
gloriantur.

C ¶ Draconem adipū fugiunt venenata: ne ipſe
draco habet venena.

D ¶ Draconis capite proſperam et fortunatam
domū promittunt facere.

E ¶ Ex lib. de na. reꝝ. Lingua eius ⁊ fel in vino
decocta remedio ſunt his qui vexanſ ab incu-
bis: eoꝝ corporib⁹ ex hoc inunctis.

F ¶ Draconis caro vitrei coloꝛ eſt: ac veſcentes
illa refrigerat. Hinc eſt q̧ ethiopes in feruida
plaga manētes draconis carne libēter veſcunſ
adeo q̄ȝ auaricie ſitiſ in immēſum creuit: vt in-
ſtitores q̄buſdā carminib⁹ draconē ad tps māſ-
ſuetū reddāt eiuſq̧ tergo inſidētes: freno ipm
regāt vſq̧ dū in ethiopiā ꝑueniant

G ¶ Actor. Sanguinem draconis quo phiſici
vtuntur in medicinis aiunt gummi cuiuſdam
arboris ſic dictum ꝓpter ſanguinis ſimilitudi-
nem vere draconis.

Capitulum. xlix.

D Raconcopedes. Ex li. d̄ na. re. Dracon
copedes ſerpētes ſunt magni ⁊ potētes
Facies virgineas habētes hūanis ſiles. in dra
conū corp⁹ deſinētes. Credibile eſt hui⁹ generiſ
illū fuiſſe p quē diabol⁹ Euam decepit: q̧ (ſicut
dicit Beda) virgineū vultū habuit. Huic etiā
dyabol⁹ ſe ꝯiungēs vel applicans vt conſimili
forma mulierē alliceret: faciē ei tm̄ oſtēdit ⁊ re-
liquā ꝑtem corpis arboꝝ frondib⁹ occultauit.
¶ Auguſtin⁹ ſup Gen. Dicitſ aūt ſerpēs ille cal
lidiſſim⁹ fuiſſe. Vel ſm̄ alios ſapientiſſimus.
Nō ꝓprie ſic in bono ſolet accipi ſapia dei: vel
angeli: vel aīe rōnalis. ſȝ tranſlatiue. ſic apes
vel formicas dicimus ſapiētes: ꝓpter opa ſapiē
tiā imitantia: q̄uis ſerpens nō aīa rōnali: ſed
ſpū dyabolico q̄ plenus erat poſſit ſapientiſſi-
mus dici. Mali eñ angeli q̄uis ſupbia deiecti
ti: natura tñ excellētiores ſunt omnib⁹ beſtijs
ꝓpter eminentiā rōnis. Serpens eñ nō intel
ligebat verba: nec rōnalis eſt facta. Q̄ enim
verbis magoꝝ vel incantatoꝝ ſerpentes trahū
tur de latebris dyabolica eſt vis. Nō ꝑmittiſ
ad memoriā illius ꝑmi facti. vt ſciaſ: quia cum
h genere familiariter ſit ei locutus. Eſt autem
ille ſerpens ſicut aſina Balaā: ſed h fuit dya-
bolicū: illud angelicū. Boni eñ ⁊ mali angeli
ſimiliter operantur.

Capitulum. l.

d Axus. Alb. li. de na. aialiū. Daxꝰ aial ē
pigue valď ꝛ laciū i dorſo. breuibꝰ cruribꝰ
multū mordax. pilo plꝰ albo q̄ nigro. ſꝫ i dorſo
pilos hꝫ nigros. ꝛ i lateribꝰ pilos albos. ꝛ caput i
medio nigꝝ. ꝛ i lateribꝰ hꝫ albū. ꝛ qñ ē domeſti
cū mitū ē luſiuū. dicūt crura ſiniſtri lateꝝ bre
uiora eē q̄ dextri. ꝛ h̄ ego nō dephēdi cū tn̄ ſe
pꝰ h̄ aial ꝯſideraui. Et durū hꝫ pilū. ꝛ ē ſpiſſe
pellis. ꝛ ē ad q̄ntitatē vulpis. Et eſt duoꝝ ge
neꝝ. Dr̄ aūt daxus caninꝰ q̄ i multa findit pedē
ſic canis. ꝛ dr̄ daxꝰ porcinꝰ q̄ in duo findit vn
gulā ſic porcꝰ. dr̄ ꝙ ſcrabronibꝰ ꝛ aliis ſimilibꝰ vi
uit: ꝙ nō eſt velox ad venandū.

Operationes.

A ¶ Idē Albꝰ. Axungia eiꝰ valet ad renū dolo
res: ꝛ ad multa alia q̄ cauſa breuitatꝫ dimitto.
B ¶ Dicūt etiā aliq̄ ꝙ morſus aliquī hꝫ venenoſos

Capitulum. li.

ypſa. yſid. Dypſa eſt genꝰ aſpidis. qui
d latine ſitula dr̄. ꝙ quē momorderit ſiti
perit. Tante aūt exiguitatis eſſe fertur
vt dum calcat̄ nō videat̄. de quo poeta. Signi
ferū iuuenē tyrrenis ſanguinis aulum. Tor
ta caput retro dypſas calcata momordit. Vix
color aut ſenſus dentiſq; fuit. Andromachus
Dypſa cū aliquē pungit inflāmat̄ in eo calidi
tas valde ſuperflua. Indeq; accidit ei vehe
mens ſitis ꝛ aduſtio inflāmata. nec bibere ceſ
ſat aquā donec corpus eius ſcindit̄. ꝛ ſic morit̄
Auicen. Serpentis facientis ſitim ſm̄ q̄ſdā
longitudo eſt palmi vnius. ꝛ ſup corpus eius
ſunt veſtigia nigra plurima. Caput eiꝰ eſt par
uum: et collum groſſum. a quo incipit creatu
ra eius vſq; ad caudam ſubtilem.

Operationes.

¶ Auicenna. Ut euacuatur aqua ꝓpter ſitim a
ex morſu iſtius ſerpentis. Huius regimen poſt
communia regiminū eſt indeſinenter eum fa
cere bibere oleum plurimum et euomere. dein
de cliſteriſare cum his que educunt feces ꝛ hu
miditates.

Capitulum. lii.

Romeda ꝛ Dammula: yſidorꝰ. Dro
d meda genus eſt camelorum minoris
quidem ſtature: ſed velocioris. vnde
et nomen habet. Nam dromos grece curſus

miliaria vno die pgere ſolet. qð ſcʒ aial ſic̃ bos
ꝛ ouis ꝛ camelꝰ ruminat. Dāmula. yſi. Dam/
mula vocata eſt eo ꝙ de manu effugiat. timidū
aial ꝛ imbelle. Vnð Marcialis. Dente timet̃
aper: defendūt cornua ceruū. Et imbelles dā/
me quid niſi preda ſumus. Gloſa ſup Paralꝰ
Dāmula eſt aial mundū: velox: pſpicax. Vnð
ſcꝛiptum eſt. Eruere. quaſi damula de manu. ꝛc.
¶ Pliniꝰ. Damme raro manſueſcūt. cū fere di
ci iure nō poſſint. Cū plura nāqꝫ ſunt nec pla/
cida. nec fera. ſʒ medie inter vtrūqꝫ nature. vt in
volucribꝰ yrundines. apes in campo. in mari
delphini. Idem in libro vndecimo. Natura de
dit cornua dammis.

Operationes.

A ¶ Auicen̄. Dāmule caro more emplaſtri ponit̃
B ſup dolores iūcturaꝝ. ¶ Eadeʒ cū vino miſcet̃
C ꝛ bibit̃ ꝓpter epilenciā vel ſoda. ¶ Iūc̃ exiccata
D cū vino i potu accepta ꝯfert venenis. ¶ Haly.
Virga dāmuli ſiccata trita ꝛ bibita: morſui ſer
pentū pdeſt. Idē facit ꝛ ꝟga cerui.

Capitulum. liij.

d Vran. Ex li. de na. re. Duran (vt dicit
Areſto.) eſt aial velox atqꝫ fortiſſimum
qð a venatoꝛibꝰ inſecutū cū euadendi deſpera
tione frangi ceperit aſtucia naturali ſtercus in/
torquet ꝯtra canes inſequentes ſe. eoſqꝫ retar/
dat putride digeſtionis odoꝛe. ¶ Actoꝛ: fortaſ/
ſis etiā hoc noīe videlicet duran vocat̃ beſtia.
que ſuperiꝰ iuxta eundē Areſtotilē bonnacon
eſt appellata. et ipſa eſt (vt videt̃) ſilueſtris vac/
ca. de qua dicit Areſtotiles ꝙ habʒ cornua cō
tra ſe inuicem inclinantia. Et ideo natura de/
dit ei aliud iuuamentum. videlicet eiectionem
ſtercoris in remotum. vt ab ipſo venatoꝛē de/
tineat: ne ad eam ꝓpe accedat. Hoc idem vult
Albertus in libro de naturis animalium.

Capitulum. liiij.

Quus. In libro de naturis rerum
e Equi vniuerſis fere partibus oꝛ/
bis generantur. ſʒ illi precipui qui
in ſcithia ꝛ capadocia. hij ad ſonis
tum buccine gaudent. ꝛ cōgreſſionibꝰ glorian
tur. In equis precipue ꝛ omī genere iumento/
rum aures indicia animi pferūt. In coloribꝰ
equoꝝ niger eſt optimus. ruffuſqꝫ vel glaucꝰ:
albus etiā pleruqꝫ bonus. Ceteri vero deterio
res iudicant̃. Areſtotiles. Equus ꝛ equa plus
diligunt coitū ꝙ̄ alia animalia cetera. preter homi
nem. Equa quoqꝫ furit concupiſcentia coitus
oſculaciendo ſe inuicem oꝛe ad os ꝯcupiſcentiā
prouocant. Maſculus ſupꝛa matrem ſuam
non ſalit. Unde equus aliquando matrem
ſuppoſitam agnoſcens ſubito fugit ſeqꝫ precis
pitauit. Coit autē equus duum vel triū annoꝝ
rum: ſed debile generat. Fortis aūt eſt a quat/
tuoꝛ annis vſqꝫ ad. xx. et fortis eſt quouſqꝫ ge/
nerat. Tota vita ſua coit. ꝛ vſqꝫ ad annos. xxx
vel vſqꝫ ad. xxxv. viuit. Equa vero vſqꝫ ad. xl.
Equus cum equa coit. coit etiaʒ impregnata.

Biblioteca Pública

Nullaqꝫ ſemina poſt impregnationez recipit coitũ. niſi mulier ⁊ equa. Et eſt equoꝝ coitꝰ iuuenũ ante tempꝰ determinatũ ſi bonũ habuerint cibũ. Nõ eſt ledens coitus equoꝝ ſicut coitꝰ tauroꝝ. Partus equarũ melioꝛ eſt ꝙ̃ omniuz alioꝝ quadrupedũ. Apparetqꝫ ꝑcipue in equabus ⁊ vaccis menſtruum. Idem Ariſtoteles. Equus oculos habet diuerſi coloꝛis vnius ab altero. Hec eſt oculoꝝ varietas ſicut in hoibꝰ ⁊ equis. Contra naturã etiã omniũ aialiuz eſt ꝙ cũ ſeneſcit equus dentes eius albeſcũt. Itez equꝰ felle caret. In coꝛde equi ⁊ vacce ſunt oſſa Ibis auis eſt que odit equum. et vocem eius imitando ſtupefacit ipſum: ac fugere cogit. et foꝛte interficit.

Operationes.

A ¶ Dyaſcoꝛides. Equoꝝ ſanguis medicaminibus cauſticis admiſcetur.

B ¶ Lac equinũ ventrẽ mollit ⁊ hoiez turbat.

C ¶ Fimus caballinus crudus ⁊ combuſtꝰ ſanguinem abſtinet pꝛefluentem.

D ¶ Haly. Coagulũ eqꝫ ſolutiõi cronice ꝓdeſt: ⁊ inteſtinoꝛũ vlceribꝰ. Fimus equoꝝ ſi vapoꝛetur mulieri ſecundinã fetũqꝫ moꝛtuũ educit.

E ¶ Euſculapius. Eque lac bibitum matricis laboꝛem ſedat. et caducos eijcit.

F ¶ Caſeus eius ventrem repꝛimit: ⁊ toꝛſiones tollit coagulum eius cum vino ꝓpinatũ omnes doloꝛes ſedat.

G ¶ Stercus equi ſiccũ aſperſuz ſanguinẽ ſiſtit auribꝰ inſtillatũ doloꝛem tollit.

H ¶ Auicenna in ſecũdo canone. Sanguis equi aduſtiuus eſt putrefactiuus. totiuſqꝫ debilis digeſtionis: ꝑcipue qui groſſus eſt.

I ¶ Lac equarũ ſicut ⁊ lac camelarũ partui viciñarũ ſubtile eſt: aquoſum: ⁊ ventrẽ lenit. coagulum equi conueniens fluxui antiquo ⁊ vlceribus viſcerum ac fluxui.

K ¶ Coꝛiũ pulli equi ſi aduratur ⁊ liniatur ex eo cum aqua ſuꝑ hoꝛboꝛ infrigidat eos.

L ¶ Dicitur quoqꝫ ꝙ additiones illi que ſunt in genu equi trite ⁊ bibite cum aceto ſanant ſodam ⁊ epilentiam. Stercus etiam equi facit operationes ſtercoꝛis aſini.

M ¶ Pliniꝰ li. xxviij. Sanguis equoꝝ ⁊ equaruz pꝛeter ꝙ̃ virginũ vim habet ſtipticam: erodit: vlcerat: carne ac fimo equi in agro paſti vtuntur ad plagas.

N ¶ Item fauilla fimi equini inueterati partum moꝛtuum eijcit.

Capitulum. lv.

E

Lephas. Areſto. Elephas eſt animal manſuetuz q̃d cito domeſticat. ⁊ obedientioꝛ atqꝫ diſciplinatioꝛ eſt oĩbꝰ animalibꝰ. vnde inſtruitur etiam adoꝛare regẽ ⁊ in hoc oĩbꝰ melioꝛ eſt animalibus. Ex lib. de naturis rerũ. Elephanti (teſte Caſſiodoꝛo) omniũ quadrupedum ſuperant intellectum. Unde nõ dubitat elephas primo aſpectu adoꝛare: quem cunctoꝛum intelligit rectoꝛez eſſe. Cui ſi tyrannus apparet: inflexus permanet farinam ſimilem minutiſſimo pulueri pꝛiuſquam: ſeꝑat optime. ita ꝙ farinã in paſſum colligens nihil admittit de puluere. leſi vero dicũtur offenſam ſeruare. longoqꝫ tempꝛe poſt iniurie vindictam reddere. Auicenna. Iuuãtur homines in pugna ⁊ elephantum femina ſicut maſculus. ſed coꝛpoꝛa feminarũ minoꝛa ſunt ꝙ̃ marium ⁊ cum hoc etiam audacie ſunt minoꝛis. Elephas autem tante foꝛtitudinis eſt: vt cum ſuis culmis pꝛoſternat magnos parietes. ⁊ cum ſua fronte magnas arboꝛes. Ex lib. de na. rerum. Elephanti concupiſcentiam ſetus in ſe nõ habent. Sed tempoꝛe quo volũt filios pꝛocreare. vadunt ad oꝛientem. vſqꝫ in pꝛoximum paradiſi vbi inueniant mandragoram. de cuius fructu pꝛioꝛ guſtat femina. deinde maſculus eius ſuaſione. et tunc conueniũt: et concipit femina. Tempoꝛe vero partus ingreditur aquam vſqꝫ ad vbera. ⁊ ibi parit ſuper aquam: pꝛopter dꝛaconem qui inſidiatur ei. Et ſi extra aquam pareret: fetum eius deuoraret. Maſculus quoqꝫ non recedit ab ea dũ parit: pꝛopter ſerpentem: qui inimicus eſt

eiꝰ ſic draco. Nā huiꝰ aīalis oſſa ꝛ pellis in q̈cū
q̈ loco inceſa fuerit ſtatim odore eoꝝ ſerpentes
fugat. ꝛ q̈dlibet venenoſū non accedit. ¶ Yſid.
Bienio autē fetus portāt nec ampliꝰ q̄ ſemel
gignūt. nec plures ſꝫ vnū tm̄. Viuūt āt annis
tricentiſ. ¶ Ariſto. Elephas coit i agreſti loco
maxie ꝓpe fluuios. femina ſedet: mas equitat
ſup illā. Femina poſt annū decimū vſq; ad q̄n
decim coit. Mas āt poſt q̄nquenniū. ꝛ hoc in
vere. Vnicū filiū gignit ſic equꝰ ꝛ camelus. Fe
mina p duos annos impregnat̃. Impregnata
q̄ꝫ a maſculo nō tangit̃ omnino. ꝛ poſt partū ceſ
ſat triennio. ¶ Ex li. de na. re. Elephanti caden
tes ſurgere nō poſſunt. qm̄ oſſa ſolida ſine iūc
turis habent. Unde et crura tibiaſq; flectere
nō valent: niſi in iuuentute. Crura ꝟo equalia
hꝫ in groſſitudine inſtar ſtipitū ab ymo pedis
vſq; ad vētrē. Pedes ꝟo rotūdi ad inſtar pomi
¶ Plinꝰ. Elephāis duriſſimū tergus eſt dorſi
Ventres molli. Interius ſimile eſt interiori
porci. ac proſequens interiori bois. Elephanti
naſus lōgꝰ. ¶ Actor. Elephas in tibijs iūctu
ras nō hꝫ: ꝛ dormiētes elephanti nūq̄ recum
būt: ſꝫ cū labore defatigati ſunt arboribꝰ mag
nis applicant ſe recreant ꝛ in ipſis ſuffulti dor
miūt. Uos eoꝝ venatores attēdentes: locū ꝛ ar
bores notāt: eaſq; pene ſuccidūt. ſicq; capiunt̃.

Operationes

A ¶ Yſidorus. Elephanti ſanguis et maxie maſ
ſculi fluxus reumatis ſiſtit. Fumo quoq; qui
fit ex vngula ꝛ pilis elephantis aīalīū quelibꝫ
venenata fugantur.
B ¶ Platearius. Elephas hꝫ oſſa quedā ſolida ve
dētes: ꝛ hec nō cōburunt̃ ſed ad diuerſa officia
reſeruant̃. Quedā ꝟo ſunt medullā habentia
et hec cōbuſta dicunt̃ ſpodiū. Eſt āt ſpodium
frigidū in. iij. gdu: ſiccū in. ij.
C ¶ Sophiſticat̃ aūt q̄nq; ex oſſibꝰ canis com
buſtis. q̄nq; ex marmore cōbuſto. ſed id eſt mi
nus ponderoſum. vñ illud eligendū eſt qđ eſt
ſubalbidū. ꝛ valde leue ꝛ ꝯtinuum
D ¶ In ſyrupis ponit̃ ad infrigidandum. Pul
uis eiꝰ cū ſucco plātaginis datus valet ad diſ
ſinteriā ꝛ emoptoicā paſſionem.
E ¶ Auicenna. Adeps elephantis cū ex eo fit li
nimentū: fugat venenoſa. Fumus eiꝰ ſuppoſi
tus ꝓhibet impregnationem.
F ¶ Fimus elephantis ſi vaporetur eo venter fe
brem patientis ꝓdeſt. Sed ſi cum lana ſub
mittatur mulieri: nō concipit.

Capitulum. lvij.

e Achires. Ex li. de na. re. Enchires eſt
aīal in oriēte tauro ſile: ſꝫ hñs longos
crines ad ſcapulas deſcēdentes ſicut
equꝰ. Cornua ꝟo recuruata: ꝛ ad pugnandum
abilia. Caudāq; breuē reſpectu corpis. Coriū
valde durū. huiꝰ etiā caro dulciſſima eſt. Cum
venatores fugiēs debilitatū fuerit pugnat: et
in pugna ſtercus eijcit p q̄ttuor paſſus: cauſa
timoris. eſt eñi aīal multi ſtercoris. Deinde cū
appropinquat ei tēpꝰ partus multa eiꝰ dē gene
ris aīalia circa ipaꝫ adunant̃: ꝛ egerentes ag
gregant ſtercora ad inſtar muri in circuitu eiꝰ
¶ Actor. Videtur autem enchires eadē eſſe beſ
ſtia que ſuperius durā vel bonnacon ſm̄ Are
ſtotilem eſt appellata.

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.lviij.

Nidros.ꝛ enitra.yſid.Enidros eſt be
e ſtiola ex eo nūcupata:q in aquis ver
ſatur:ꝛ maxime in nilo. Que ſi cocodrillū dormientem inuenerit voluntat ſe pmo in lutū ꝛ intrat etiaꝫ p os ei9 in ventrē:ꝛ carpens oīa intranea ei9:ſic vt moriẜ. Hec ychenomon grece vocaẜ.¶Ex li.de na.rex.Enitra eſt aīal modicū in Germania.mas ꝛ femina cumulos in terra faciētes.ɔgerūt cibos in eſtate qbꝰ viuāt in hieme. Femina naturaliter ciborū eſt auida.mas ecōtra.ſup modū parcus et auarus. Unde ꝛ aditum obſtruit ne femina cibos attingere poſſit. At illa naturaliter calida foramen occultū ex alia parte facit p qd ſureẜ quod auiditati ſue ſufficiat. Sicq; fit vt maſculus parcus macie tabeſcat. femina ſo pinguedine nitileſcat.

Capitulum.lviiij.

Rinacius et Ermineus. ¶yſidorus.
e Erinacius q ꝛ cirogrillus eſt animal
porcelli formaꝫ habens.ſed ſpinoſum
peter q; in ventre.vndiq; ſo ſpinis ſuis clauditur ꝓpter inſidias ꝛ difficulter ſe videndum prebet atq; palpandum.ſed quando in aquaꝫ calidam mittitur:ſtatim ea delectatus in planam membroꝝ delectionem oſtenſionemq; reſoluiẜ.ꝛ ſic inoffenſe videẜ atq; palpaẜ.¶Hic (vt dicit Areſtotiles)obtuſius audit oīm aīali habente teſtam in capite. Ericius pinguis eſt ꝛ medicinalis.Solus habet duos anos per qs feces emittit.Huius ſpeciei mas ꝛ femina ſtando coeunt applicati ꝛ ad inuicē ɔiūcti.et hoc ꝓpter ſpinarū aculeos q in ei9 dorſo ſunt. ¶Ex lib.de na.re.Ermineus eſt beſtiola de genere muſtelarū:ſed forma minor:ꝛ colore diſſimilis. In hyeme candet inſtar niuis ꝓpter extremitatem caude. Eſtate vero tantū in vētre candet ꝛ dorſo fuſcus apparet. Mures pſequitur.carnibus veſcitur

Capitulum.lix.

Dus.yſidorus.Edus ab edendo di
e ctus eſt.parui eīn pinguiſſimi ſunt:et
ſaporis iocundi vnde ꝛ edulū vocaẜ.
¶Palladi9 vbi ſup.Edis aūt nutriendis ſup lactis abundantiā edera vel lentiſci cacumina ſepe pbenda ſunt.¶Plini9 li.viij.Edi luna decreſcente caſtrandi ſunt ſicut ꝛ vituli.

Operationes.

¶Pli.lib.xxviij.Sanguis edi recens cū aceto acri feruēs por9 ſanguis excreatiōes iuuat. A
¶Eius pulmo ebrietatem arcet. Utuntur et ipſoꝝ pelle ad plagas. B
¶Feminum edi cinis inteſtina rupta mire ſanare traduntur. C
¶Auicē.Caro quippe capraꝝ paruarū melioꝝ eſt:magiſq; ſuſceptibilis digeſtionis. D
¶Idem.Caro edina minorum eſt ſuperfluitatum q arietina. E
¶Haly.Coagulū eduli ɔtra potum cicute pdeſt:eiq; qui fungos comedit. F

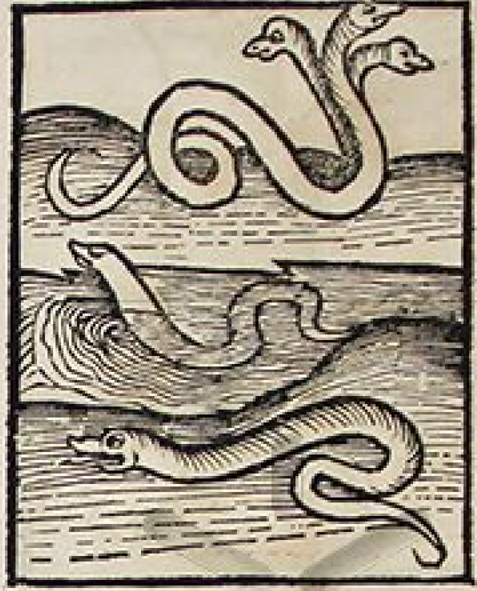

Capitulum.lx.

e Morrois enidros ⁊ excedra. Iſidorus. Emorrois eſt aſpis ex eo nuncupatus ꝙ ſanguinē ſudet qui ab eo morſus fuerit: ita vt diſſolutis venis quicquid vite eſt ꝑ ſanguinem euocet. Alexāder. Emorrois ergo recte dictus eſt a ſanguine: eo ꝙ ab eo punctus nimium emittit ſanguinem. Unde mulier menſtruata dicitur emorroiſſa. ¶ Enidros. Iſidorus. Enidros eſt coluber in aqua viuens. greci enim aquaꝫ ydor vocant. ſupra capitulo. lvij. de ea tractaui. ¶ Excedra. Iſido. ydra grece dicitur draco multorum capitum: qualis fuit in lernia palude prouincie archadie. Latine vero dicitur excedra: eo ꝙ vno ceſo tria excreſcebant capita. Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo ſm ordinem capitalium litteraruꝫ: vbi de ydra tractabitur. De hac enī Hieronymus in prohemio Eſdre contra detractores ſuos loquens verſum poeticū tractat dicens: Licet excedra ſibilet victor: ꝗ ſi non incendia iactet: nunꝗ̄ meū iuuante chriſto ſilebit eloquium: et preciſa lingua balbuciet.

Capitulum.lxi.

e Agula et eruca. Ex libro de naturis rerum: Engula eſt vermis a re nomen. Habet enim ſemper in ſanguine caput continue eꝗ ſugens ita intumeſcit vt medius crepet. Non enim exitum ſuperfluitatis habet. hic a quibuſdam pediculus ſilueſtris dicit̄. In iumentis nunꝗ̄ ſed in lupis et canibus frequenter gignitur. ¶ Eruca in libro vt ſupra. Eruca eſt vermis longus multis diſtans pedibus colore varius. Olera ⁊ arborum folia depaſcitur. Iſidorus. Eruca eſt frondiuꝫ vermis in olere vel a pampino inuoluta: ab erodendo dicta. De qua meminit Plautus. Imitatus nequam beſtiam maleficam inuolutam in pampino frondem et florem erodunt. hoc malum oritur tempore humido ⁊ lento.

Operationes

¶ Palla. libro ſecundo. Contra erucas ſemina que ſpargenda ſunt ſemper viue ſucco vel erucarum madefaciunt ſanguine. Aliqui vero cinerem de fico ſuꝑ erucas ſpargūt. Nonnulli ſquillam in hortu ſerunt. Uel aliqui etiam mulierem menſtruatam nudis pedibꝰ cōtra erucas circūire faciunt. A

D

Capitulum.lxij.

Alena ⁊ fiber. Iſidorus. Fa
lena eſt animal quod natu/
rali quodam indignatiõe ſu/
f perbiam in homine deteſta/
tur. Itaqꝫ ſi cõgrediendi oc
caſionẽ acceperit: pugne cõ
ſtanter inſiſtit: victorqꝫ ſup/
bie inclementer nititur hominem decerpere
Solinus. Fiber per vniuerſum pontũ plu/
rimus: quem caſtorem aliqui dicunt. lutbere
ſimilis: eſt animal morſu potentiſſimũ adeo
vt cum hominem inuaſerit: conuentum den/
tium nõ prius laxat: ꝙ oſſa fracta cõcrepuiſ
ſe perſenſerit. Plinius libro. xxxi. Fiber vi/
ctus eſt in terris. Caſtores teſtes eorum di/
cuntur: quos ab ipſis amputare fertur cum
capiuntur. Sextus medicine diligentiſſim⁹
illos eſſe paruos: ſubſtrictos ⁊ adherentes
ſpine dicit: nec adimi ſine animalis vita poſ/
ſe aſſerit. ¶ Item Operationes etiam ſuperi
us ſub nomine caſtoris ſunt dicta.

Capitulum.lxiij.

Ormica. Actor. Formica eſt aĩal
f paruum ſolicitũ prouidum et ſagax.
Terrã de cauernis egerit: arto calle
incedit: grano paſcit. Iſidorus. Formica di
cta eſt ab eo ꝙ forat micas farris. Ex lib. de
naturis rerũ. Formica eſt animal mire pui/
dentie ſibi. Hec ſola inter aĩalia ſenio forti/
ficatur ⁊ creſcit. Formice labores communi
cant vt apes: ſed apes cibos faciũt: hec ve/
ro condũt. Efferunt etiã mortuos ſuos atqꝫ
ſepeliũt: et he ſole inter omnia aĩalia faciũt
Item formica frumenti granũ eligit. ⁊ ſi cõ/
pleta in foſſa ſua fuerit: illud exponit vt ſicce
tur. ſiccqꝫ iterũ reponit ipm vſqꝫ ad temp⁹. vt
autem granũ conſeruet abſqꝫ germine: fer/
tur ipm in tres partes diuidere. Ariſtotiles.
Formica eſt animal anuloſum ſine alis et ſi/
ne ſanguine. Et eſt ex animalib⁹ que cum ſo/
ciis ſuis manent: ⁊ ex his que habitacula ha
bẽt: ſicut mures ⁊ talpe. Formica ſicut ⁊ mu
ſca coit in hyeme ſi conueniens aer fuerit. et
ventus meridionalis flauerit.

Operationes

¶ Areſtotiles. Si quis acceperit ſulphur et A
origanũ agreſte: ⁊ pulueriʒauerit ſup manſio
nes formicarum: dimittunt illas ⁊ fugient.
¶ Similiter etiã fugiũt a fumo ſtoracis ſic/ B
ci. ¶ Raſi i almanſore. Formice ex alchitran C
⁊ ex ſulphure ⁊ ex aſa fetida fugantur. ¶ Et ſi D
ex iſtis mittatur aliquid in earum foramini/
bus: morient̃ porro ſi ex eo circa foramẽ epi/
thima fiat nõ exibunt. ¶ Ex libro de naturis E
rex. Domus formicax ex ſulphure ⁊ origa/

Biblioteca Pública de Braga

no agreſti fumigata: formicas effugere cogit ab illa.

Capitulum.lxiiij.

f

Ormice maiores. Solin⁹. Formice dicunt̄ eſſe in ethiopia ad formā maximi canis: q̄ arenas aureas pedibꝫ quos leoninos habent eruūt: ac ne quis auferat cuſtodiunt. Ex libro de naturis rerum: In india ſunt formice circa montes aureos vulpibꝫ maiores: fortes ac ſeue nimis: pedes quattuor habentes: ⁊ in pedibꝫ babaros vngues. Tante vero fortitudinis ſūt: vt viſos homines diſcerpant. Beſtias autem de facili non ledunt: ſatis conſcie: q̄ aurū illud qḋ ipe cuſtodiunt inuitis non auferant. Ad plectendum ergo temeritatē auaricie illic adeo collocato ſunt beſtie. De his formicis meminit Johānes de Manda villa: q̄ in nonnullis montibus indie morantur formice in quantitate noſtrorum catellorum que effodiunt purificant ⁊ colligunt cum intenta occupatione: auri minutias eas ponunt: ⁊ reponunt de cauernis in cauernas: ⁊ conſeruando aurum ſunt ita diligentes ⁊ acres vt nemo hominū de facili appropinquare audeat niſi interdum illis pauſantibꝫ ⁊ ab eſtu ſe occultantibꝫ aliqui non tamen ſine periculo in dromedarijs rapiunt vel furantur. ingenioſe etiam ſuper equam que nuper fetum edidit imponunt ciſtellas ligneas ſeu cophinos nouos vacuos: a lateribꝫ apertos dependētes prope terrā. Hanc equā famelicam ad montes huiuſmodi dimittunt vt ſe herbis paſcat quam formice videntes ſolā: ſalientes ⁊ iocantes colludunt ad cophinorū nouitatem. Et quoniā eis eſt naturale vt circa ſe om̄e vacuum implere conentur cō portant certatim aurum in predictas ciſtellas: cū homines a remotis tempus obſeruauerint emittunt pullum eque vt videat matrē cui⁹ aſpectu iam diu ſteterit priuatus: ⁊ ad hinnitū pulli primus equa reuertit̄ onuſta auro. Hoc ⁊ ſimile ingenio aurū a formicis eripitur.

Capitulum.lxv.

f

Urus ⁊ Furunculus. Iſidorus. Furo a furno dict⁹ eſt. Vn̄ ⁊ fur. Tenebroſos enim et occultos cuniculos effodit: ⁊ eijcit predam quam inuenerit. Ariſtotiles. Furonū femine ſunt obedientes ad coitum. valde clamantes mares ad coitū tempore luxurie. nec coeunt mares cū femina retro: ſed mas eleuatur: ⁊ femina equatur ſubiacendo. Furunculus. Ex libro de naturis rerum: Furunculus putorie valde conſimilis eſt: paulo amplior q̄ muſtela. Inter album ⁊ hyrcum colorem habet: ⁊ eſt aial animoſum ac ferox. Coire dicunt̄ pſtrati. femina ſi marem non habet. quando luxuria ſtimulat̄: tumeſcit ⁊ moritur. Partu quidem ſecunda eſt vipute ſeptē vel octo fetus ſimul edens: portat in vtero quadraginta diebus. Et cū nati fuerint catuli ceci ſunt diebus. xxx. A tempore vero quo videre incipiunt vſq; ad quadraginta dies venari incipiunt.

Capitulum.lxvj.

Ala ꝛ generba. Iſido. Gala eſt
s aīal multe audacie cū ſerpētibꝫ
pugnans. mures eīn libēter co
medit. Et ipm genꝰ ſerpētū car
nibꝫ murū viuit. iō q̄ſi ī cibi ſui
emulo ſerpentes pſequit: ꝛ cū
eos deuictos comederit moꝛ rutā q̄ ſerpen
tibꝫ aduerſa eſt ꝯmedit. Hoc aīal ad ſeptētri
onalē ptē ingreſſus foueaꝝ ſuaꝝ facit: vt vē
ro ſibi ꝯrio nō fatigeť. Genetba. Iſi. Gene
tba eſt beſtia paulo maioꝛ vulpecula: coloreꝫ
hñs īter croceū ꝛ nigꝝ. maculas interduꝫ ni
gras oꝛdinate ī pelle diſpoſitas hꝫ. mãſueta
ſatꝫ ē beſtia niſi fuerit iniuria laceſſita: nec ad
ardua ꝯſcēdit: ſꝫ in hūilibꝫ locis ꝛ ſup riuos
aquaꝝ deambulat: ibiq̄ꝫ cibum querit.

Capitulum. lxvij.

Camaleon. Iſidorꝰ. Camaleon ſiue
s cameleon eſt aīal quadrupes habēs
faciem q̄ſi lacerte: caudā ꝓlixā ꝛ toꝛ
tuoſam: coꝛpꝰ aſpeꝝ: cutē q̄lis eſt in cocodril
lis. ꝓfert aūt ex cute q̄ſi lanā q̄ndā: de q̄ zone
cōfecte cōburi nō pñt. Eſt aūt aīal pigrū in
ceſſu: ſed victorē ſuum interfectꝰ perimit. Nā
cum ales ex eo comederit: illico moꝛietur.
Hoc idem aīal dꝛ ꝛ ſalamandra grece: ꝛ etiā
(vt quidam) volunt ſtellio latine: ſed foꝛtaſſe
diuerſe ſunt ſpecies ꝯuis eiuſdem generis
ſicut capre ꝛ capree ꝛ rubicapre. vnde idem
Iſidorus Camaleonem ponit in genere be
ſtiarum ſalamandrā ac ſtellionē tanq̄ꝫ diuer
ſas ſpecies in genere lacertoꝝ. Plinius aūt
dicit ſtelliones hr̄e quodāmodo naturaꝫ ca
maleonū. De his ergo plenius dicetur infra
vbi agetur de ſalamandra.

Capitulum. lxviij.

Azelle. Sera. li. aggre. ca. miſch. Di
s xit: Habonba'en ex ꝑbo albulbas
ſim almaſcadi in li. auri ꝛ mineraꝝ ꝛ
margaritaꝝ. terre in quibꝫ ſunt gazelle muſ
ci. ꝛ ſunt regiones tumbaſi et ſeni ſunt terre
confines. Veruꝫ muſcus regionis tumbaſi
eſt melioꝛ muſco ſeni duabꝫ de cauſis. Vna
eſt qꝛ gazelle de tumbaſi comedūt ſpicanar
di: ꝛ alias ſpecies odoꝛiferas. gazelle ꝟo de
ſeni comedunt alias herbas ab iſtis. Et non
differūt gazelle iſte ab alijs in figura ꝛ colo
re ꝛ coꝛpoꝛibus. cognoſcūtur tamen in deis

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

tibus caninis eaꝝ: q quelibet ex iſtis hꝫ du
os caninos dentes egredientes ab ore ipſiꝰ
ſicut egrediunt̃ ab ore porcoꝝ. Itẽ cū natura
gazelle expellit curſum ſanguis ad folliculū
illū vel chiſtim: ⁊ cōplet̃ eſſe ſanguis i eo no-
cet illi aial i. ⁊ tūc venit ad ſaxa: vel ad aliqͩ
ex lapidibꝫ ca. caliditate ſolis: ⁊ fricat ſe mul
tū cū delectatiōe magne: donec vulnerat̃ cu
tis in loco illo ⁊ emanat qđ ꝯtinet̃ ſup lapi-
des quēadmodū emanat ad apoſtemata ali
qua qn̄ aperit̃. ⁊ ſentit tūc illud aial in exitu
eius delectationē magnā. ⁊ illud ſic euacua-
tū dicit̃ muſcꝰ. Egrediunt̃ ergo homies qui
nouerūt loca vbi paſcūt gazelle: ⁊ ꝑuenien-
tes ad ſaxa illa ⁊ lapides: inuenūt ſanguinē
illius q̄ deſiccatus eſt ſup lapidem ſiue ſaxa
⁊ colligunt eū ⁊ ponūt in folliculis q̄s habēt
ex gazellis q̄s ipi venati ſūt ⁊ ſeruant apud
ſe: ⁊ hmōi eſt ille muſcus quo vtunt̃ reges: ⁊
qui donatur ꝑ dono magno.

Operationes

¶Muſcus eni fortificat cor ⁊ oia interiora
A mēbra: qn̄ bibit̃ aut ponit̃ exteriꝰ in empla-
ſtris: ⁊ abſtergit albuginē ſubtilē ⁊ deſiccat
eius humiditatē ⁊ calefacit cerebrū. ¶Un-
B de corroborat mēbra ſua amaricitate. ¶Et
C cōfert ſode antique q̄ eſt ab humiditatibꝫ et
corroborat cerebrū. ¶Et ſi accipiatur de eo
D parū: ⁊ reſoluat̃ cū oleo de Keiri ⁊ linatur
cū eo virga iuuat ad coitū. ¶Et eſt in eo hu
E miditas quedā ꝑ quā excitat coitū ¶Auicē.
F de viribꝫ cordis ait: q ꝯfortat cor. Infra ca.
c. muſquelibet plenꝰ tractat̃ de muſco.

Capitulum. lxix.

Landoſa ⁊ Gnatrix. Cōſtantinus.
g Glandoſa ſerpens eſt: cuiꝰ morſus
ē patridꝰ: ⁊ de q̄ peſſimꝰ odor emīꝰ
egredit̃. Dicūt aūt q̄dā q pedes ſup illā in-
cedentes excoriant̃: ⁊ apoſtema in crure pa-
titur. Illius q̄ꝫ q̄ ei medet̃ manꝰ excoriantur
Qui vero hunc ſerpentē occiderit: odor eiꝰ
putridus fit: ⁊ omnē niſi ſoliꝰ huiꝰ fetoris ꝑ-
dit: huiꝰ morſus ſignificatio eſt: q in illo lo-
co ſubſequit̃ apoſtema cū rubore: veſica illa
membra circundat. aliqn̄ ſumatim exit ſan
guis quaſi aqua: dolorem quoqꝫ patit̃ in ore
ſtomachi. Gnatrix. Iſidorus. Gnatrix ē ſer-
pens aquā veneno inficiēs. In quocūqꝫ eni
fonte fuerit eū veneno immiſcet. De quo Lu
canꝰ. Eſt gnatrix violator aque.

Capitulum. lxx.

Rillus ⁊ Gurgulio. Iſidorus. Gril-
g lus a ſono vocis nomen habet. hic
retro ambulat: terram terebrat: ſtri-
det noctibus: venatur eum formica circūli-
gata capillo in cauernam eius coniecta: ex-
flato prius puluere ne ſe abſcondat. ⁊ ita for-
mice cōplexibus trahitur.

Operationes

¶Plinius libro viceſimonono. Grillus pro A
deſt purulentis auribus cum terra ſua effo
ſus. magnā huic animali ꝓhibet nigidiuſ au
toritatem magi quoqꝫ maiorē. Auricule pa-
rotide ꝓſunt grilli ſiue illiti ſiue ad alligati.
¶Idē libro triceſimo. Strumis quoqꝫ ſua- B

ſeret illinire grillum cum terra ſua effoſſum.
L ¶ Porro ꝯ calculos ⁊ alias difficultates ve-
ſice ꝓdeſt grillū aqua calida dilutū ſumere: ꝑ
terea grilloꝝ crematoꝝ fauilla ex oleo ꝓdu-
cit ad cicatricem vlcera. ¶ Haly lib. regalis
P diſpoſitio. locuſte longe. i. grilli: ſi collo ſuſpē
dantur quartanā patienti ꝓdeſt. ¶ Petrꝰ co-
E meſtor. Burgulio vermis eſt q̄ naſcit̄ in cor-
ruptione fabarū ſicut tinea ex corruptione
oleꝝ: teredines ex corruptiōe lignoꝝ. Iſido.
Burgulio d̄r q̄ɀ pene nihil ē aliud niſi guttur

Vtriuſq̄ɀ cineris ſunt abſterſio ⁊ reſolutio: ⁊
acuitas ⁊ exiccatio. ¶ Adeps hericij prohi- B
bet effuſiones ad viſcera ſūr ⁊ eiꝰ epar. ¶ Ex C
libro de naturis reꝝ. Carnes hericij vim ha
bent deſiccatiuā ⁊ diſſolutiuā, ꝓpterq̄ɀ ſtoma-
chum cōfortant. Ventrem ſoluunt. Vrinaꝫ
prouocant. Vtiles ſunt his qui ad lepram ⁊
elephantiam diſpoſiti ſunt.

Capitulum. lxxj.

Ericiꝰ. Areſto. Hericiꝰ ē aīal
ſpinoſum: cuiꝰ ſenſus apparet
b multotiēs ꝯ vētos ſeptētriona
les et meridionales. foramina
nāq̄ɀ facit ī terra ecōtra in op-
poſito. Pli. li. viij. Huiꝰ cute veſtes expoli-
unt. Iſi. Hericiꝰ ē aīal ſpinoſū coopertū q̄d ſin
de noiat: q̄ɀ ſubrigit ſe q̄ñ ſpinis ſuis claudit̄
q̄b vndiq̄ɀ ꝓtectus eſt ꝯ inſidias. Nā ſtatim
vt aliq̄d ꝓſenſerit ꝑmū ſe ſubrigit. ⁊ in globū
cōuerſus: in ſua ſe arma recolligit. ⁊ ita ſpi-
noſo defendit̄ regimie: vt nec ꝯtingi q̄d ē poſ
ſit. Iorath. Hericius cū ſpinis dorſi colligit
fructꝰ. Si q̄d aūt ex huiꝰ cibo ceciderit: reſi
duū a ſe totū reijcit ac reuertit̄ vt ſpinas ſu-
as repleat. Hunc aūt lupus timet ac fugit.

Operationes

A ¶ Auicēna. Hericiꝰ aliꝰ eſt terrenꝰ hñs ſpi-
nas ſagitales. Aliꝰ marinus: ⁊ ē ſpecies piſ-
ciū. De q̄ infra tractatu de piſcibꝰ habet̄.

Capitulum. lxxij.

Yena. Hieronymꝰ ꝯtra Iouinianū
b inquit. Hyena eſſe aīal magnitudine
lupi. In cuiꝰ collo ſunt pili ſicut col
lo equoꝝ. Pilos habet duros vel fortes ſup
oīa ſpondilia. Paſtores ⁊ canes ſingultādo
quaſi eſſet canis deludit: ⁊ ſic pecora come-
dit. Ipos etiā hoies ⁊ canes deludens depꝰ
dat: ⁊ ſepulturas cauat: q̄ñ talem carnem co
medere deſiderat. Ex libro de naturis rerū.
Hyena duas habet naturas: maris ſcꝫ et fe-
mine. Colorē cum voluerit variat: ⁊ in ſepul
chris mortuoꝝ ſemꝑ habitat: gemmā portat
in oculis. vel (vt aliq̄ dicunt) in fronte.

Operationes

¶ Hieronymus vt ſupra. Hyene fel: oculoꝝ A
claritateꝫ reſtituit. ¶ Stercus eius putrida B
curat vulnera. ¶ Plinius libro. xxviij. Cutē C
quoq̄ɀ capitis hyene. dicunt capitis dolori
alligatam prodeſſe. ¶ Sic ⁊ caligines diſcu- D
tit: ⁊ in claritatem ſuffuſiones excitari mul-
taq̄ɀ alia huiuſmodi.

Capitulum. lxxiij.

G
H
I
K

Iſtrix. Hiero. ꝯ Iouinianū. Hiſtrix
b in ethiopia frequētiſſime herinacio
ſilis ē: ſpinis tergū hiſpida. Ex li. de
na. re. Hiſtrix ē beſtia q̄ vulgo porcꝰ ſpinoſus
dr̄. circa marina habitat: z i cauernis mōtiū.
nōnunꝙ q̄n ſcꝫ iuxta marina refugiū nō hꝫ.
In terra z aq̄ potēter valet. Ira eiꝰ ad vindi-
ctā citiſſima ē. Vn̄ pleꝝꝙ iacul' e tergo ſpon
te laxatis: canes vel boies vulnerat p̄imanē-
tes. Ar eſto. aīal qḋ dr̄ porcꝰ ſpinoſꝰ: loco pi
loꝝ ſūt ſpine corꝑi ſui z eos puunt ip̄m vt pili.
Sūt enī illi ſic arma: qb' ip̄m q̄rentē dep̄hē-
dere torquet. Idē. Hiſtrix ē aīal ſpino tergū
hiſpidū. Quos pleꝝꝙ laxatas emittit iacu-
latiōe volūtaria: vt aſſiduis aculeoꝝ nimbis
alias iaculis canes vulneret ingruentes.

Capitulum. lxxiiij.

Ircus. Ex li. de na. re. Capre mas. i.
b hircus: eſt aīal aīoſuꝫ ac bellicoſuꝫ z
robuſtū. In fronte aūt z cornib' eſt il
li maria fortitudo. Iſido. Hircꝰ ē laſciuum
aīal z ſp̄ feruens ad coitū cuiꝰ oculi ob libi-
dinē in trāſuerſum aſpiciūt: vnde z nomē tra
xit. Nā hirci ſm̄ ſue coitū ſunt oculoꝝ angu
li. Huiꝰ natura adeo calidiſſima eſt: vt ada-
mantem lapidem quē nec igni nec ferri mate
ria domare valet. ſolus huiꝰ cruor diſſoluat.
Maiores hirci cūꝙ dicunt a fluuio cū ſe in
lybia vbi grādes naſcunt. Actor. Eſt et iam
hircꝰ aīal fetidū (vt dicit Iſaac) ſi ſumat in
cibū peiorē ſanguinē generat ꝙ capra.

Operationes

¶ Pli. li. xxviij. Hircino ſanguini tanta vis A
eſt vt ferramētoꝝ ſubtilitas nō aliter acuat
aut induret aut ſcabricia poliat vehemētius
ꝙ ꝙ lima. ¶ Aui. Hircina caro mala eſt ab- B
ſolute: z facit euenire ſe. q̄rta. ¶ Sanguis a- C
poſtemata ca. cito maturat: z adminiſtrat pꝰ cō
gelationē. ¶ Idē potatꝰ frāgit lapidē renū. D
Frixꝰ aūt z cū vino bibitꝰ armene ſagitte no
cumēto ꝯfert. ¶ Hircinꝰ adeps vehementio E
ris eſt reſolutiōis ꝙ ceteri. ¶ Fel hircinū car F
nē malā eradicat. Fel hirci ſiluestris ē tiria-
ca morſib' venenoſis. ¶ Iſaac in dietꝭ. San G
guis caſt. hirci punctus vt dicit Dyaſ. arane-
as z mala vulnera cōpeſcit. ¶ Plinius libro H
vbi ſupra. Sanguis caprinus cum medulla
ydropicis auxiliatur. Efficacius autē ſi hir-
cus lentiſco paſcatur.

Capitulum.lxxv.

ynnulus. Bartholomeus de ꝓprie/
b tatibꝫ rerū. Hynnulus cerui eſt filius:
ab hynnendo eſt dictus. Iſidorus li
bro duodecimo. Hynnulus anial quidē eſt
debile ⁊ imbelle ſicut damula: et eſt acutiſſi/
mi viſus ⁊ velocis curſus. mr̄ aūt eiꝰ ipm̄ in
ſpecubus ⁊ antris ⁊ locis vmbroſis abſcon
dit: ⁊ illum vltra ſpineta ⁊ tubera ſaltare in/
ſtruit. Carnes habent teneras ⁊ digeſtibiles
ꝓpter motus frequentiā. Et ſi fuerit caſtratꝰ
anteꝗ̄ creſcant eius cornua. caro eius meli/
or ⁊ temperatior in ſiccitate ⁊ calore. Et ſi fu
erit caſtratus anteꝗ̄ cornua habuerit: nun/
ꝗ̄ ei vlteriꝰ creſcent. Et ſi poſt nunꝗ̄ ea ab/
iciet nec mutabit. Areſtotiles libro octauo
Hynnuli ſerpentibus contrariantur miro
modo.

Operationes

A ¶ Plinius. Qui fuerit inunctus eius ſepo
vel ſanguine a ſerpente illo die nō tangit̄.
B ¶ Et eius coagulum eſt ſummū remedium
in venenis: vt dicit Plinius libro. xxviij.
capitulo nono.

Capitulum.lxxvi.

Aculus ⁊ Ipnalis. Iſidorus.
Iaculus ē ſerpens volans. De
i quo Lucanus. Iaculiq́ꝫ volu/
cres. Exiliunt enim in arbori/
bus: ⁊ dū aliquod animal ob/
uium fuerit iactant ſe ſuper illud ⁊ perimunt:
vnde ⁊ iaculi dicti ſunt. Iorath. Iaculus ſer
pens volatilis: animal quodcunq́ꝫ occurrit
ei dum volet interficit. Et eſt alius quo ſine
ſenſu doloris animal moritur. Alius qui ſi
quem tetigerit dolore diurno fatigabitur: et
poſtea moritur. Ex libro de na. re. Iaculꝰ eſt
ſerpens qui volans alis arbores ſubit ⁊ i eis
delitescit. E quibꝫ vi maxime turbinatus: pe
netrat animal quodcūq́ꝫ obuium inuenerit.
¶ Ipnalis. Iſidorus. Ipnalis eſt ſerpens ab
aſpide genꝰ trahens q̄ ſomno q̄s mordet in/
terimit. Ueneno enī immittit ſomnū: q̄ nullo
impulſu deſerit infectum. Hunc oleo patra
ſiniſtro brachio ſuo appoſuit iuxta ſuum an
thonium ſe collocans: vt eiꝰ attactu dormi/
ret: ⁊ vitam quieta morte finiret.

Capitulum.lxxvij.

Cinus ⁊ inachlin. Iſidorus. Icinus
t eſt animal terreſtre quod vulgus vo
cat. a quo ericinus marinꝰ nomē tra
xit. Actor. De icino marino q̄ eſt echinꝰ ap/
pellatus: de q̄ infra in tractatu de piſcibꝫ di/
cetur. Icinus autē terrenus ſimiliter pluri/
bus appellatur nominibꝫ: ſcilicet echinꝰ: eri
cius: ⁊ herinaciꝰ. Que. ſ. nomina quandoq́ꝫ
ſcribuntur cum aſpiratione: quandoq́ꝫ ſine il
la. ⁊ ideo de hoc animali dictū ē ſupra. ¶ Pli
nius libro octauo. In achlin i ſcadinauia fe
runt nullo ſuffragiūū flexū. Ideo nō cuban/
tem: ſed arbori in ſomno ecclinē: eaq́ꝫ inciſa
ad inſidias capi: alias eſt velocitatis memo
rate. labrum ei ſuperius eſt pregrande. Et

ob id retrogradit' in paſcendo ne in priora
tendens inuoluatur.

Operationes

A ¶Dyaſcorides. Echini terre corium combu
ſtum: ꝛ pice liquida cōmixtum alopitias me
B dētur. ¶Carnes eius cū oximelle bibite ne
C freticis ſingulare eſt preſidiū. ¶Yypoſarchis
ꝛ ydropicis cōtractis ꝛ ſtrumancis ꝛ coleri
D cis ſiccat intraneorū reuma. ¶Iecur eius in
teſta ſiccatum in feruenti ſole atq̨ repoſitum
ꝛ inunctum mirifice ſanat iam dicta.

Capitulum.lxxviij.

l Acertus. Iſidorus. Lacertus eſt reptile genus ſic vocatus: eo q' habet brachia: ꝛ quattuor pedibus innitit'. Genera vero lacertorū pluraſūt: vt botracha: ſalamandra: ſaura: ſtellio. Ex libro de naturis rerū. Lacertam potius vermē dicunt q̄ ſerpentē: quia clemētius ferit: ſibilat tamē vt ſerpens ꝛ caudam habet conſimilem: linguamq̨ bifidam ꝛ piloſaʒ. pedib' vero graditur. huic animali nulla eſt memoria: ꝛ ideo non cubat: oblita quidem in quo loco ſit enixa. per ſe erumpunt catuli numero vndeni. Quidam dicūt fetus a matribus deuorari. Lacerte ſunt in India numero pedum. xxiiij. colore fulgenti. Gloſa ſuper Leui. xi. Lacerta immundū animal ſm legem in ſepulchris habitat: ꝛ inconſtantiam vite ſignat.

Operationes

¶Auicēna in. ij. canone. Lacerte natura ſtel A
lioni vicina eſt ſed melior. ¶Sanguis eius B
confortat viſum. Stercus eius albugini cō
fert oculi ꝛ pruritui: ꝛ viſum acuit: coloremq̨
bonum efficit. ¶Idem in. ij. canone. Lacer C
te caro mortificans eſt. ꝛ ei qui bibit eam ac
cidit apoſtemata lingue: ꝛ pruritus et dolor
capitis ꝛ aduſtio ꝛ tenobroſitas oculorū.

Capitulum.lxxix.

l Amia ꝛ lauzanum. Ex libro de naturis rerum. Lamia eſt animal magnū ꝛ crudeliſſimum: nocte ſiluas exit et hortos intrat: arbores frangit: earumq̨ ramos diſſipat: ꝛ hoc per brachia fortia nimis ad omnem actum abilia. Cumq̨ ſuperuenerint homines ad prohibendum: pugnat cum eis ꝛ mordet eos. Hoc autem in eius morſu mirabile eſt (vt Areſtoteles refert) q' homo ſauciatus lamie dentibus nō ſanatur a morſu donec rugientis beſtie vocē audierit. Gloſa ſuper Iſaiam. Lamia pedes habet equinos: cetera vero capris conformia. De qua dicit ꝓpheta: Ibi cubauit lamia ꝛ inuenit ſibi requiē. Gloſa ſup Treñ. Lamia dr̄ q̄ſi lania. q2 durior ꝛ crudelior ē ſuis fetib' q̄ cetere beſtie. fert enī eos laniare ꝛ inde eos lactare. Sicut ſcriptū eſt: Lamie nudauerūt mamas. ¶Ex li. de na. re. Lauzanū ē aial a cui' crudelitate nulla beſtia eē tuta pōt. Nā ꝛ ipa leonē oīb' formidabileʒ deterret: ſuo tamē

genere parcit. in cetera graſſatur: q̃ reliquas
beſtias depredatur. Et cũ hoc ſcelus i alios
perſequatur: ꝓprie tamen iniquitatis non
meminit.

Capitulum. lxxx.

Eo. Iſidorus. Leo vocabulum ha-
1 bet inflexum ex greco. Leo ſiquidez
grece rex interpretatur latine: eo ꝙ
ſit princeps omniũ beſtiaꝝ. Areſto. Leo eſt
anial audax: forte: largum: nobile: magnani
mũ. Huiꝰ generis mas habet comas. Leo ẽ
ex anialibꝫ quadrupedibꝫ: que fiſſa ſunt in ex
tremitatibꝫ. vncos habet vngues ꝛ incurua-
tos. Mingit ad poſterius: ꝛ in modũ canis
eleuat crus. Cunqꝫ os ſuum aperit: odor ab
illo exit. Animal eſt multorũ digitoꝝ. habet
quinqꝫ digitos in pedibꝫ anterioribꝫ: ꝛ q̃tuor
or in poſterioribus: vt linx ꝛ canis ꝛ lupus.
Ex libro de naturis rerũ. Leo fetidus ẽ ma
ximeqꝫ in ore. dormiens apertos habet ocu-
los. Cum autẽ dormit in naui: periclitat̃ na-
uis. Iſidorus. Leonum virtus eſt in pectore
firmitas i capite: animos eoꝝ indicat frons
ꝛ cauda. Areſtotiles. Leo ergo eſt anial for-
te. Dentes habens acutos vt ſerram: ꝛ fiſſu
ram oris terribilẽ. Oſſaqꝫ duriſſima ac pene
omnino nõ medullata. Pliniꝰ libro octauo.
Urſo quidẽ eſt caput inualidiſſimũ: qđ econ
tra leoni eſt fortiſſimũ. Phiſiologus. Leo ca
cumina montiũ amat ire. Et cum a venatori
bus queritur odorem eorum ſentit: ſua ve-
ſtigia cauda tegit: vt ꝑ ea venatores eum in-
ueſtigare nequeant. Ex libro de naturiſ rerũ.
Leones adeo ſunt calide nature: vt oĩ tem-
pore deſiderent coire. Feminis magna libi-
do coitus: ꝛ ob hoc maribꝫ ira. Hec hꝫ in pe-
ctore duas mãmillas: in medio ſcꝫ ventris. ꝛ
has paruas reſpectu ſui corporis: ꝙ modici la
ctis eſt. Soliñ. Leones aũt auerſi coeunt.
leene ꝑmo fetu q̃nqꝫ catulos parit ꝛ educat.
deinde ꝑ ſingulos numero detrahunt annis
inſequẽtibꝫ. ꝛ poſtremo cũ ad vnuꝫ materna
fecunditas redijt: ſterileſcũt in eternũ. Phi-
ſiologus. Leonũ itaqꝫ fetꝰ ꝓducti vſqꝫ in die
tertiã ſunt mortui. Nã leones quidẽ calidiſſi
mi ſunt natura. qđ ꝓbat eoꝝ nobilitas ꝛ for-
titudo cũ audacia ꝛ iracundia. Fetus aũt hu
miditatẽ habent ex generis temperie: q̃ ſicca
te cõplexionis ꝛ caliditate viſcoſior reddit̃.
ꝛ maxime circa cerebrum dominante ſiccita
te: ꝛ ſibi aniali ſpiritu cooperante. vnde cum
opitulãt̃ nerui: ſpiritꝰ nõ poſſũt ingredi. nec
virtutes ad actiones ſuas mouere. Parenti
bus ergo rugientibꝫ circa fetũ ſpinas ꝑ os ꝛ
aures ꝛ poros capitis ingrediẽtes ꝓhent fe-
tui motũ. Iſidorus. Leo ꝛ leena cum genue
rint catulũ tribꝫ diebꝫ ꝛ noctibꝫ dormire fer-
tur. Tunc deinde pr̃is fremitu vel rugitu ve
lut tremefactꝰ cubilis locus: ſuſcitare dꝛ ca
tulum dormientẽ. Iorath. Leo minimũ ſoli
citus de ſe ꝛ catulis ſuis dormit apertis ocu
lis q̃ſi vigilantibꝫ. veſtigiaqꝫ ſua terrã cauda
ſpargens operit vſqꝫ ad antrũ ſuũ. ¶ Raſis in
Almanſore. Leo ꝑ mure fugit. Pro ligno q̃
quod dicit̃ ſerbin timet. Elleborus etiam et
ſquilla canes ꝛ leones plurimaſqꝫ beluaſqꝫ
interficiunt. Eſculapius in libro de mẽbris.
Ceterum ſi ſup cortices quercus calcauerit
zarum: id eſt leo formidabit cõtinuo.

Operationes

¶ Iſaac. Leonina caro ceteris eſt calidior: A
groſſa: grauis ꝛ difficilis. ſi comedat̃ dolorẽ
ꝛ torſionem in ventre generat.
¶ Eſculapius. Leonis caro fantaſticos ſa- B
nat: aurũ dolori ꝛ omni alij valet. Si quis ſe-
derit ſup pellem leonis: recedẽt ab illo emor
roides. ¶ Qui vero linit corpus ſuũ ſepo re- C
num leonis terrentur ab eo lupi.
Haly. Adeps leonis calidior eſt ceteriſ ꝛ for D
tioris diſſolutionis in apoſtemata dura.
¶ Diaſcorides. Adeps leoninꝰ omnibꝫ qua- E
drupedibꝫ calidior eſt ꝛ minus extenuatori-
us. Uetus autem factus a ſe ipſo calidior ſit
¶ Dicitur autem venenis eſſe contrarius: cũ F

vino adbibitus beſtias omnes expellit: ⁊ eſt
repercuſſibilis odoris quo ſerpentes perſequi
B tur. ¶ Auicenna. Adeps leonis reſoluit du
D ricias apoſtematū. ¶ Plinius li. xxviij. Leo
nis adeps cum roſaceo cutem in facie cuſto
dit a vicijs. Candorē q́ȝ ſeruat ⁊ ſanat aduſta.
I ¶ Idem etiam adeps cum roſaceo quotidia
nis febribus prodeſt: eo ꝙ peruncti eo be
K ſtie fugiunt. ¶ Fel eius aqua addita clarita
tem oculis inunctis facit. Cor in cibo ſum
ptum quartanis medetur.

Auicenna in. ij. canō. Fel leopardi venenū eſt A
ex eo bibenti: cui vomit⁹ ⁊ tyriaca ꝓpria ſub
uenit. ¶ Eſculapi⁹. Leopard⁹ cū hoīs craneū B
um viderit fugit. ¶ Raſi. Herba q̄ȝ q̄ leopar L
di herba dicit̄: leopard⁹ terret̄. ¶ Et herba q̄ D.
leopardū ſtrangulans dicit̄ interficitur.

Capitulum. lxxxi.

Leopardus. Ex libro de naturis re
l rum. ¶ Leopardus eſt animal quod
ex leena ⁊ pardo generatū eſt: colore
ſubruffo: maculas habet nigras per totū. Fe
mina mare fortior eſt. Cū pardus beſtia cru
deliſſima ſit: aliquando quidem domeſticat̄:
ſed nunq́ȝ ſic: vt ſue crudelitatis obliuiſcatur
Domeſticatur autē ad venandū: itaq́ȝ cum
ad predam in venatione ducitur: relaxat̄: q́ȝ
ſi quarto vel quinto ſaltu capere nequerit fe
rociter iratus ſubſiſtit. Et niſi ſtatim vena
tor furenti beſtiam aliquā obtulerit: cui⁹ ſan
guine placetur in ipſm venatorē vel in quoſli
bet obuios irruit. Impoſſibile eſt enim eum
placari niſi in ſanguine: ſed in hoc ꝓuidi ſunt
venatores vt agnos penes ſe vel alia anima
lia ſemꝑ habeant q̄bus iratos placant. Phi
ſi. Leopardus eſt animal leoni ſimile in ca
pite ac membroꝝ diſpoſitiōe. licet nō ſit tam
magnus nec tam robuſtus. hic ab hoīe ita
domeſticatur vt eo ſicut cane ad venandum
vtatur.

Operationes

Capitulum. lxxxij.

Leonthophonos: ⁊ leucrocuta. Iſi
l dorus. Leonthophonos ē beſtia mo
dica ex eo vocata: ꝙ capta exuritur
eiuſq́ȝ cinere aſperſe carnes. ⁊ poſite ꝑ cōpita
ſemitarum: leones necant ſi quantulūcunq́ȝ
ex illis ſumpſerint. Solin⁹. Propterea leo
nes eas naturali odio premūt. ⁊ vbi facultas
dat̄ morſu quidē abſtinent. Plinius li. octa
uo. Leonthophonon accepim⁹ paruum ani
mal vocari: nec alibi q́ȝ vbi leo gignit̄ naſci.
Quo guſtato a leone tanta ei vis ineſt vt ce
teris quadrupedum imperitans illico expi
ret. ¶ Leucrocuta. Solin⁹ ⁊ Plinius libro
octauo. Leucrocuta velocitate precedit fe
ras vniuerſas. Ipa eſt aſini fere magnitudi
ne. ceruinis clunibus: collo: cauda: pectore: ⁊
cruribus: leonis caput: ore vſq́ȝ ad aures de
hiſcente. dentiū locis oſſe ꝑpetuo. hanc q́ȝ fe
ram humanas voces tradunt imitari. Nam
voce loquentiū hominū ſonos emulat̄ apud
indos inuenitur. Rector. Videtur leucrocu
ta eadem eſſe beſtia que ſuperius vocata eſt
leucrocata. Et forſaſſis ex ſcriptoris vicio
prouenit hec nominum variatio.

Capitulum.lxxxiij.

l Epus. Iſidorus. Lepus q̄ſi leuipes q2 velociter currit. velox eni eſt aial z ſatis timidū. Actor. Lepus eſt aial molliſſimū: debile: timidū ac fugitiuū: auriculatum. habet crura retro longiora vnde z facilius aſcēdit q̄z deſcendit. Immūdus eſt ſm legē: q2 nō ruminat: ſed quidem vngulam diuidit. In petra cubile ſuū collocat. Apertis oculis dormit. habet aūt ſimul vtrūq3 ſexum. Vñ Therentius. Tute inq̄t es lepus: z palpamentū q̄ris. q̄ſi dicat: ex quo nunc femine nūc maris vſurpas officiū q̄c q̄3 q2 palpes queris mulierē. habet aūt lep9 labia ſemper i motu. Ambroſi9. Lepores cognouim9 hyeme albeſcere: eſtate aūt in colorē ſuū redire. Teſtāte Plinio: Lep9 nunq̄3 pingueſcit.

Operationes

A ¶ Iſaac. Lepus licet ſicc9 ſit z groſſum ſanguinem generet. melior tñ eſt hircis z capris iuuenib9: pinde valet ſiccas habere volentib9
B cōplexiones. ¶ Cōtrari9 vero eſt tenuē dietā ſeruātib9. Aui. Lepus ſiluestris fri. eſt z ſicc9.
C ſtomachū mūdificat. ¶ Sanguis eius mundificat pannū: z cinis capitis ei9 medet alo-
D picie. ¶ Cerebrum eius aſſatū ↄfert tremori
E accidenti in ſucceſſione egritudinis. ¶ Item cum eodem cerebro gingiue puerorū mundant. Proprietas q̄ in ipo eſt: velociter oriuntur dētes: z facile exeūt ſine dolore. ¶ Co-
F agulū ei9 meli9 eſt oībus coagulis in ſpecie.
G hoc cū aceto bibitū cōfert epilēcie. ¶ Idem cū tiriaca z aceto valet venenoſis. ¶ Itē caro leporis ca. eſt z ſicca: aſſata bona eſt viſceribus inteſtinoꝝ. ¶ In iure carnis eius ſedent podagrici: z hñtes dolores iuncturaꝝ. ¶ Et eius opatio prima eſt opatiōi iuris vulpis. ¶ Item cerebellū leporis comeſtū tremores corporis tollit. ¶ Caput ei9 cōbuſtū cū ſepo vrſino: et vt cataplaſma adhibitum alopitias emēdat. ¶ Coagulum eius bibitum abſtinet menſtrua. ¶ Coagulum cum aceto lac in mulieꝝ mām̄is coagulatum diſſoluit

H I K L M N O

Capitulum.lxxxiiij.

l Euiathan. Actor. Leuiathā hebraice dr̄ draco. Fertur aūt q2 draco z in terra ſerpit: z aq̄s natat z in aere volat. vnde z in Ysaia trib9 noīb9 appellat ſc3 ſerpens z cetus z leuiathan. Loquens enim in ſpū de diabolo ſub leuiathan typo. ita dicit pphета. In die illa viſitabit dñs i gladio ſuo duro z grandi z forti ſup leuiathan ſerpentē vectē: z ſup leuiathan ſerpentem tortuoſum: z occidet cetū qui in mari eſt. Iob. Leuiathan piſci aſpedo: id eſt ceto frequenter inſidiat: z pugnat cū eo. Omneſq3 piſces maris q̄ pugnā vident inter illos ſubito ad caudā ceti confluunt. Et ſi q̄ñ cetus ab illo deuictus fuerit moriet: z ipi ſtatim. quos eni cauda cīxerit mox deglutit. q2 ſi cet9 ſuperari nō potuerit: tūc leuiā a faucib9 ſuis fetidiſſimū odorē cū aqua emittit. Cet9 aūt ↄtrario aquā haurit: z reſpuit: z odorē fetidiſſimū repellit: z ſic ſe ſuoſq3 ſaluat z defendit.

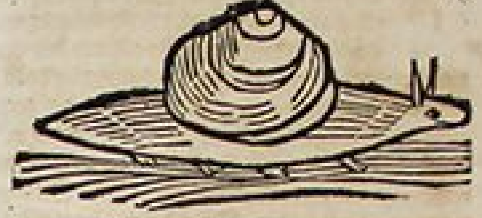

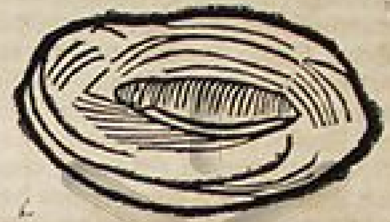

Capitulum.lxxxv.

Anificus ⁊ limax. Ex li. de naturis
l reꝝ. Lanificus vermis eſt longius maculoſus ex multis diſtans pedibus: ſparſim colore albus. hic lanam ſericaȝ ex ꝓprijs viſceribꝰ operaẜ: ⁊ arboris mori folijs veſcitur .q. ſ. cibus mediantibꝰ ipiꝰ viſceribus in lanam conuertiẜ. Itaqȝ lane ſue fuſos in ramuſculis faciunt. ⁊ in circuitu ſui operantur: ita vt ꝑfectis fuſis vndiqȝ in opere ſuo includanẜ: poſt hoc exitum ſibi faciūt in ſūmitate fuſoꝝ. Egredienteſqȝ natura mirabili mutati penitus apparent a forma priori. adeo vt vermes qui repebant innumeriſ pedibus hñtes alas iam apti ſunt ad volandum. Demum venerem ineuntes diebus tribus coeunt. quo pacto maſculus moritur. femina vero ordine iterato oua parit innumera: ſubſtrato ſibi panniculo vel albo vel rubeo: deinde emoriẜ. Tunc panniculus cum ouis ſuſcipiẜ: ⁊ vbi nō poſſit hyemis attingere frigus reponitur: poſtea calore. veris inualeſcente: oua ad ſolem exponunẜ ⁊ calore fouentur: donec animata in vermes formenẜ. Iſidorus. Limax eſt vermis limi dictus: eo ꝙ in limo naſcatur: vnde ⁊ ſordibus ſemper ⁊ immūdus habetur. Actor. De hoc plenꝰ infra dicetur: vbi de teſtudine agetur.

Capitulum.lxxxvj.

Inx. Iſidorus li. duodecimo. Linx
l dictus eſt: quia in luporū genere numeratur. beſtia maculis in tergo diſtincta vt pardus: ſed ſimilis lupo. Algazel ſuper libro de ſenſu ⁊ ſenſato. Maxime vero linx animal mouetur ſcḋm ſenſum viſus. Nam viſu ſuo res ſolidas penetrat. ⁊ ſi aduenit ei res tranſparens: cito excecatur ab ea. Ex libro de naturis rerum. Linx adeo perſpicaces oculos habet: vt ſubtilitate viſus etiam ſolida corpora penetret. Conſtat enim ꝙ oculus in humido ſitus eſt iuxta philoſophum. Tria vero ſūt in aqua: ſcȝ aque humiditas: dyaphoneitas ⁊ lucis perſpicuitas. et hanc vltimam cōmunicat cū natura celeſti. Linx habet linguam ſerpentis ſimilem: ſed maiorem quā in longitudinem magnā porrigit: et collum circumagit: vngues habet grandes. vnicum fetum facit: ⁊ vrina eius in gemmaȝ dureſcit.

Operationes

¶ Plinius libro viceſimooctauo. Pruritus corporum vrine lincis ſtillicidio traditur inhiberi. A
¶ Eademqȝ prodeſſe monſtraẜ et vngularum dolori. ¶ Iorath. Linx habet formam vt lupus. Lapiſqȝ ligurius ab eius vrina diſtillatus ſeptem dierum ſpacio generatur. B C
¶ De hoc lapide inferius in tractatu de lapidibus dicetur. D

Capitulum.lxxxvij.

l Ocuſta. Ex li. de na. r. e. Locuſta eſt
aīal q̄drupes puū ad cuniculi fere mo
dū: caput hʒ carnoſum ꝛ magnū ꝛ co
meſtibile: habitatq; circa ptes hieroſolyme.
Vñ Johēs baptiſta hmōi carnibꝫ aīaliū ve
ſcebat̄. Quidā tñ dicūt ꝙ circa iordanis ter
rā ē herba dulcis ad edendū q̄ locuſta vocat̄. ꝛ
hmōi cibo nō locuſtis aīalibꝫ Johēs vtebat̄
hoc anial gregatim incedit. Vñ Salomon
ait: Regē locuſta nō hʒ ꝛc. Qð vtiq; de locu
ſtis ꝑmibꝫ intelligi nō pōt: q̄ in multo timore
ſunt ꝛ nō p turmas: ſʒ ſolitarie icedūt. Dicit
Areſ. ꝙ femīa q̄dā locuſtā nutriuit ab eo tpe
q̄ iuuenis ꝛ parua fuit: q̄ cū creuiſſet p ſe ꝛ ſi
ne maſculo impgnatam inuenit.

Capitulum. lxxviii.

l Upus. Ex li. de naturꝫ rex. Lupus
eſt aīal rapaciſſimū ꝛ fraudulentum.
hunc nōnulli canē ſiluestrem eſſe di
xerunt: q; forma eius canis vlulatuſq; conſi
milis: ſed latratu caret. Audax eſt magꝭ ꝙ
genus qð breue ꝙ qð longū eſt. Cerebrū eiꝰ
creſcit ꝛ decreſcit ſm ſtatū lune. ꝙ licet i om
nibus quadrupedibꝫ: in lupo tamen ꝛ in ca
ne plus. Pytagoras. Oculū vero lupi eradi
catum cum viderint quadrupedia: domeſti
ca timent ꝛ fugiunt. Et ſi qð aīal minxerit ſu
pra vrinam lupi calidam non concipiet vnq̄.
Actor. Lupus vetidiſſimus eſt et rapidus.
horrendum habet vlulatum. In veſpe autē
maxime eſurit. vnde ſcriptū eſt: Judices eiꝰ
lupi. Areſto. Lupus omni tempore agreſtis
eſt ſicut ꝛ leo ꝛ vrſus. Eſt etiam fortis ꝛ aſtu
tus. Ambroſius. Lupus ſi primo hominem
viderit: vocem ei eripit: ꝛ eū tanq̄ victor vo
cis ablate deſpicit. ſi autem ſe pℓuiſum ſenſe
rit: ferociam deponit ꝛ currere nequit. Are
ſtoteles. Lupi famem quidē diu portant: et
poſt longa ieiunia multum deuorant. Lupꝰ
guloſe comedit ſine maſticatione: ꝛ vna die
ꝙ ad tres dies ſufficiet: nō aūt comedūt niſi
carnes. Iſido. Lupi toto anno non amplꝰ
ꝙ duodecim dies coeunt. Ex libro de natu
ris rerum. Lupi virgas oſſeas habent. An
no per duodecim dies coeunt: ꝛ ſolū eo tem
pore gregatim incedunt. Areſtoteles. Lupꝰ
coit ſicut canis. Tempore coitus quando fi
lios habet valde malus eſt.

Operationes

¶ Ex libro de naturis rex. Lupi cor ſi deſic A
cetur ac ſeruet̄ multū dicit̄ fieri aromaticū.
¶ Idem cōbuſtū contritum ꝛ potatuʒ iuuat B
epilenticum. ¶ Phiſiologus. Epar lupi ſic C
catum ꝛ tritum ꝛ cū dulci vino ſumptum: fa
cit ad omnes diſtemperantias. ¶ Eſculapi D
us. Lupi caro cocta ꝛ eſa: fantaſticos ſanat.
Adeps eius ꝛ fel quantū canis. ¶ Haly. Fi E
mus albi lupi colice pdeſt. ¶ Auicenna in ſe F
cundo canone. Caro lupi mala eſt. Caro ta
men luporum habentia roſtra ꝛ vngues ocu
lo confert ꝛ cōfortat ipm. valet etiā emoroi
dis ſed abhorret eā ſtomachus. ¶ Phiſicus. G
Nec ſolum lupi ſanguis: ſed etiā fimus con
fert in colica paſſione. ¶ Pytagoras. Homo H
in paſſione ſua q̄ lunā ſenſerit canini dētes.
adib. i. lupi curant eum.

Capitulum. lxxix.

Note
Luther

l Uther. Ex li. de na. re. Luther ē aial aſtutū ꝛ malicioſū: magnitudie muri legi: forma ꝑpe ꝯſili ptereꝗ̄ i capite colore fuſcū ꝛ nigꝛ: pelle nitēs cū mollioꝛ pluma pil⁹ eſt: cui⁹ nitoꝛ nō de facili cedit vetuſtati. Uñ de pelle ipi⁹ fiūt ornat⁹ circa collū i veſtib⁹ viroꝝ ac mulieꝝ. hec beſtia circa ſtagna ꝛ fluuios habitat: ibiqꝫ foueas hꝫ: ꝛ fer⁹ facit: piſcib⁹ viuit ꝙs mirabili frequētia venatur. Qui licet ſub aqs diu viuere poſſit: ꝛ ſpiraculū tñ ab aere trahit. Uñ qñqꝫ auiditate ꝑde gurguſtiū .i. naſſā ingredit. Et ꝙ tūc nec ꝑ introit⁹ locū redire nec naſſā tā cito diſcerpe poſſit: ſpm̄ in aere recupare nō valēs in aqs ſuffocat. Adeo ꝟo ciboꝝ cupida eſt ꝛ auara ꝙ piſces captos i ſpecu ſuo tāto cumulo cōgregat: vt ex putredie coꝝ fetoꝛe nō ſolū foueā ſꝫ etiā aerē inficiat. Q ō nō ſine piculo ſui ꝗdā expti ſunt: ꝗ hāc beſtiā cape voluerūt. a piſcatorib⁹ aliqñ domeſticat ꝛ arte inducit vt piſces ſuo circūitu cogat picula retiū ingredi: ſuoqꝫ iuuamine capi. Uñ magnū emolimentū dñis ſuis preſtare videtur.

Capitulum. xc.

l Umbric⁹. Iſi. Lūbric⁹ ē ꝟmis inteſtinoꝝ ſic dict⁹: qſi lubric⁹: ꝗ labit. vel eo ꝙ i lūbis ſit: hoꝝ tria ſūt gña. rotūdi: lōgi ꝛ lati. Haly i li. regalis diſpoſitōis Lūbrici naſcūt ex hūorib⁹ flegmatic ꝑutreſcētib⁹ i inteſtinis vbi naſcit calor extraneus. Nos ipoſſibile ē naſci de ſanguie vel colera rubea. nā colera rubea cū amaritudie ꝛ acuitate ac ſiccitate ſua hmōi occidit aialia. Sāguis aūt de venis vel arterijs nō exit: ꝛ ſi exierit ipa gignit cū paſſiōib⁹ aliqs. Uñ paſſionē hāc hnt pueri flegmaticā ꝛ groſſā hūidītatē hñtes cū dieta ſua groſſa ꝛ purgādi negligentia. Maxie ꝟo in autūno hec paſſio naſcitur ex fructuū comeſtione ꝛc̄.

Capitulum. xci.

l Ichaonē ſiue lichaonē ꝛ lintiſc⁹. Ex li. de na. re. Lichaon i orienti ꝑtib⁹ eſt beſtia quā in gñe lupoꝝ nōnulli poſuūt: ſꝫ lupo lōgioꝛ ē: ꝛ hꝫ crura breuioꝛa ac diſſimilia: ceruicē ꝗꝫ iubatā ꝛ mltiplicē variā coloꝝ varietatē: ſaltu velox ꝛ inocua hoim: venena tu viuit: hūū mutat fm tpa. Nā hyeme hirſuta ē ꝛ pilis horrida: eſtate ꝟo nuda. Et hoc idē vult Pli. li. ꝫ palla ſꝑba Lintiſc⁹. Ex li. de na. re. Lintiſc⁹ aial ꝗdrupes ē vt dicit experimētatoꝛ i li. ſuo ꝙ ō ex cane ꝛ lupa naſcit. Eſt eni vterꝗꝫ pens adeo luxurioſus: vt odio naſali ſibi ꝯdicēte ꝙ ō ē inter canē ꝛ lupū in copulā tñ ꝯueniāt ꝑpter luxurie delectamētū. Sicqꝫ fit vt fer⁹ attrahat ſibi colorē ꝛ mores vtriuſqꝫ. Pli. li. viij. E lupis galli canes ꝯcipi volūt: ꝗꝛ greges ſuū ꝗꝫ ductorē e canib⁹ ꝛ ducē hnt. Illū i venatu comitāt: illi parēt. Iſi. Lintiſci dicūt vt ait Plinius canes nati ex lupis ꝛ canib⁹: cū inter ſe foꝛte miſcent.

Biblioteca Pública

Capitulum. xcij.

Aricomorion. Albertus in li/
bro de naturis animaliū inq̄t:
m Maricomorion eſt beſtia ori/
entis raro viſa: cuius magnitu
do eſt vt leonis: coloris rubicū
di: tres ordines dentiū habꝫ in
ore. Pedes ſunt vt leonis. Facies eiꝰ ⁊ ocu/
li: aures vt hominis. Cauda eius vt ſcorpio
nis. Agreſſui ſonꝰ eius vt tube: ⁊ voces imi
tantur hominis. Velocitas eius ſicut cerui
Et deceptos homines deuorat.

Capitulum. xciij.

Uſtela. Ex li. de naturis rez. Mu/
m ſtela eſt beſtiola ſubdola: catulos ſe/
dule nutrit: coſq̄ꝫ de loco ad locū ſe/
piꝰ trāſfert ne forte inueniant̄. hec rupes ⁊ ca
uernas inhabitat: diutiſſime dormit. Quan/
do cum ſerpente pugnare vult. agreſti ruta ſe
munit: pinde ſup oēm medicoꝝ artē ruta eſſe
d̄r: ita vt ſi mortuos fetus ſuos inueniat p her/
bam naturaliter notaꝫ rediuiuos faciat. De
hac clemens papa dicit: q̄ ore cōcipit ⁊ aure
parit. Muſtela ſerpentes pſequitur adeo vt
ipm baſiliſcū interimat: ſed eo interfecto cō/
morit̄. ſit ergo breuis corpe ⁊ ore: ſed aſtutia
magna ⁊ animoſitate. vincit etiā aīalia magna
agilitate corporis.

Operationes

¶ Auicēna in ſcd̄o canone. Ex imatura fic
cū herba fit emblaſtrū ſup muſtele morſum.
¶ Idē li. iiij. Eſt aūt muſtele morſus velocis B
doloris. cōtra quē fit emplaſtrū cū cepis ⁊ al
liis. ¶ Odor rute muſtelā effugat. ¶ Eſcula/ C
pius. Muſtele cinis ⁊ ſanguis eiꝰ elephanti D
cioſas ſanat. ¶ Plinius li. xxx. Humeri do/ E
lorib cinis muſtele cum cera medet̄. ¶ San F
guis muſtele podagris cōfert cū plantagine
illiꝰ. pterea cinis muſtele ex aqua potus fre/
neticis pdeſt. Elephantiam quoqꝫ ſanat.

Capitulum. xciiij.

Uamunetus ſiue mamonetꝰ ⁊ manti
m cora. Iſidorus. Mamonetꝰ eſt aīal
ſymia minus. in dorſo fuſcum: ī ven
tre candidū: caudā habēs villoſam: ⁊ colluꝫ
ita groſſum vt caput. Unde captū non ligat̄
per illud ſicut cetere beſtie: cū laqueis id te/
nere non poſſit: ſed per ventrem. Habet autē
propīquiſſime faciē humane ſimilē: nigrā dun/
taxat et ſine pilis. a collo deſuper frontem

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

nec eſt naſus ore ↄtinuꝰ ſic in ſymea. ſ; certū ſpaciū inter vtrūq; ſicut in hoīe. Inter has beſtias ꝛ ſymeas odiū eſt implicabile. bellūq; frequens. ꝛ licet virib; nō ꝓualeant. aſtucia tamē et animoſitate bellandi ſymeis pferuntur.
¶ Mãticora. Auicēna. In ptib; Indie lupus qdā eſt q̄ grece dr̄ Mariocorion. latine ſcilicet Mãticora. tres habens dentiū acies inferius ꝛ ſuperiꝰ. Eſt autem magnus et piloſus cuiuſq; pedes vt leonis. facies ꝛ oculi et aures vt hoīs. fuſci ſunt eiꝰ oculi. ꝛ color eſt rubicundus vt minij. Cauda eius eſt vt ſcorpionis agreſtis. Et in ea eſt rubedo. Ipſeq; pilos eijcit ꝛ loquitur ꝛ hinnit. vox eiꝰ eſt vt vox tube et velociter currit ſicut ceruus. Eſtq; agreſtis hominem comedens.

Capitulum. xcv.

m Arcatus. Albertꝰ in li. de na. aīaliū. Marcatꝰ eſt animal figure muſtele. ſed q̄ntitate h; cati. ſ; lōgiꝰ eſt. ꝛ bina habet crura. in dorſo ventre ꝛ gutture. album ſicut muſtela. vngues h; breuiores q̄; catus. et duoꝝ generꝝ. vnū fagorū. ꝛ alterū abietū dicitū ſ; illud qḋ nidificat in abietib; multū eſt pulchrius ꝛ cōmiſcenť ſibi mutua ambo genera. pellis vtriuſq; eſt p̄cioſa. Genera iſtiꝰ aīalis ꝛ muſtele habent hoc q̄ cū ſint iracunda valde efficiūt efferida. Et ſūt animalia vix vnq̄ quieſcentia: etiam quando domeſticantur.

Capitulum. xcvi.

m Elo. meloſus. ꝛ monoceros. yſi. Melo dicitꝰ eſt eo q̄ ſit iocūdiſſimo mēbro. vel q̄ fauos petat ꝛ aſſidua mella capiet. Eſt āt animal q̄drupes armatū vngulis. Gloſa ſup ep̄la; ad hebreos. Melo vel meloſus ē aīal qḋ ꝛ taxus dr̄. cuiꝰ pellis hiſpida valde melota vocať. Vñ de q̄buſdam ſanctis antiquiorib; legiť. Circuierunt in melotis. Et li. de na. rerum. Meloſus eſt beſtia valde magna que truculentos hoſtes pſequiť tanq̄; ad hec creata. Rictus habet ingentes. dentes quoq; fortes ꝛ pminentes. cū q̄b; audacter bella cū aduerſarijs patitur. Hec cū hominib; fortib; terribilis ſit. pueroꝝ tamen innocentiā ꝛ corū paruitatē mirabiliter phorreſcit coꝝ verba fugit. in q̄ digne magnificentia innocētie cōprobatur. Yſid. Monoceros eſt monſtrū. equino corpe. ceruino capite. cauda ſuilla. pedib; elephantis. mugitu horrido. cornu tamē vnoſe; acutiſſimo. in medio frontis armatū. Captum q̄dē; pimi poteſt: ſ; nūq̄; domari. imo (vt dicit Jacob;) nūq̄; viuū in hoīs poteſtatem venit. quia vinci ſe cernens furore vitam exuit. Phiſiologus. Monoceros eſt aīal puſillum: edo ſimile. acerrimū habens vnū cornu in capite. Pli. li. viij. Aſperrimā feram monocerontem reliquo corpe equo ſimilem: capite ceruo. pedib; elephante. cauda apro. mugitu graui. vno cornu nigro media fronte duoꝝ cubitorū eminente. viuam capi negant.

Capitulum. xcvii.

E

m Igale. Actor. Migale beſtia q̄ cameleõ
ꝯri ſiſtis eſſe dr̄. Rudolph⁹ ſup Leuiticũ.
Migale ē q̄ſi mus guloſus. Eſt aũt ꝛ fraudulē
tus. Nam cũ dolo rapit q̄ poſtea vētri cõmittit
Ari. Migalũ eſſe dixerũt aial min⁹ muſtela.
Color ei⁹ ad citrinitatē decliu⁹ eſt cũ ſubtilita-
te ꝛ tenuitate. Lõgitudo oris ei⁹ ē ad vltimũ.
ꝛ labiũ ei⁹ in vitio. cũq̄ꝫ videt aial: ſalit ad ipm̄.
ꝛ cũ teſticulis ei⁹ ſuſpēdit. Dixerũt aũt qdaꝫ ꝙ hꝫ
formā ꝛ colorē muris. Verũ muſcida ei⁹ ē acu
ta ꝛ oculi parui. Dētes ei⁹ hñt tres ordines. ꝛ acci
dũt in circuitu morſus veſice plene hũiditate
ſanguinea ſup baſes fuſtas. Quãq̄ꝫ aũt puenit
res ad pũcturã in inteſtinis ꝛ difficultatē vri-
ne. ſudorē q̄ꝫ frigidũ ꝫ corruptũ. Cũ ergo cadit
caro corrupta curet vulnus curatione ſua.

Capitulum. xcviij.

m Ulus. Ex li. de na. re. Mul⁹ ex aſino
ꝛ equa genit⁹. habet q̄dam aſini ꝓpria
ſcꝫ aures lõgas. hĩnitũ horridũ: cru-
cē in humerĩs. pedes exiguos. ꝛ corp⁹ macilētũ.
reliq̄ ꝓo vt hꝫ equ⁹. Mule nũq̄ꝫ ꝯcipiũt. quia
menſtrui ſupfluitas in eis cũ cibo trãſit in nu
trimentũ corpis. Itē ſanguis q̄ natura nõ in-
diget exit cũ ſupfluitate veſice. Eſt ꝛ alia ratio
qm̄ h̄ aial extra naturā generatũ eſt. ꝛ ei⁹ natu
ra diuerſificata eſt in equo q̄ calidus nature ē.
ꝛ aſino q̄ ſūme frigiditatĩ. Itaq̄ꝫ in ſet ꝛ diuerſi
ficē generato ꝛ malo cõplexionato. non põt eſſe
ꝯcordantia priũ ꝛ ordinata natura. vt quaſi ex
ꝓpria ſibi ſilē generet: q̄ nullaꝫ ꝓpriā generis ſui
ſubſtantiā hꝫ: itaq̄ꝫ in aialibꝰ romanoꝝ mulas
peperiſſe ꝓdigiĩ loco habitũ eſt.

Operationes

¶ Auicenna. Muloꝝ pellis ac ſimilium cinis A
ponitur ſuper adustionem ignis.
¶ Et vlcera calefacit qñ nõ ſunt cũ apoſtemate B
Eſt etiã medicamē excoriationi pedũ a calcia-
mentis atq̄ꝫ corpꝫ ꝛ fiſtulis.
¶ Belbetus in libro de ſenſibus. Si domum C
fumigaueris cum vngula muli ſiniſtra: non re
manebit in ea ſorex.
¶ Plini⁹ libro viceſimo octauo. Cinis vngu- D
larum muli vel mule ex oleo mirtino alopici-
as replet.
¶ Eſculapius. Auricule mule ꝛ burdonis te- E
ſticuli ſi ferant a muliere nõ ꝯcipiet.

Capitulum.xcix.

m Us. Ex li. d na. re. Mus eſt beſtiola
panis cupida: ⁊ eoꝝ que ex frugib꜄ ad
humanos vſus ſũt. In ꝑquirẽdis ci
bis ſolertiſſima. ꝑ q̃b꜄ etiã nulla plerũqꜫ vitat
pic̃ula. eorumqꜫ cupidine duriores ſolidaſqꜫ
materias demolit̃. Porro ſi i aqua bibit̃ mo-
rit̃. qꜫ valde humide nature eſt. Plinius li. viij.
Muriũ plura genera ſũt i regione cyrenaica.
Alij lata fronte. alij acuta. alij erinacioꝝ gene
re pugentib꜄ pilis ⁊c̃. Ex li. de na. re. In oriẽte
mures magni ſunt ad modũ vulpiũ. q̃ aĩalia
perimunt hoĩes licet nõ occidãt: morſib꜄ tamẽ
moleſtant. In arabia mus magnꝰ inuenit̃: cu
ius pedes anteriores ſunt magni. ſꝫ vnĩꝰ pal-
me. poſteriores aũt vnius digiti.

Operationes.

A ¶ Pliniꝰ lib. xxij. Cameleonis herbe ſuccus
additis aqua ⁊ oleo mures in ſe contrahit ac
necat. ni protinus aquã ſorbeãt.
B ¶ Idem libro viceſimo quarto. Taxi quoqꜫ
arboris fumus necat mures.
C ¶ Idem libro viceſimo quinto. Elleboꝝ etiam
polente admixtum mures necat.
D ¶ Idẽ li. xxvi. Porro ſi cerebꝝ muſtele coagu
lo addat̃: dicunt caſeos a murib꜄ nõ attingi.
E ¶ Idem libro viceſimo ſeptimo. Aconitũ e lon
ginquo mures odore necat.
F ¶ Raſi in Almanſore. Mures de domo cal-
canto fumigata fugiunt.
G ¶ Auicenna in ſcdo canone. Squilla eſt cepe
muris ſic nominata. qꜫ murem interficit.
H ¶ Item argentũ viuũ interficit mures.
I ¶ Ad effugandũ mures mus maſculus exco-
riatur ⁊ in domo dimittit̃ aut caſtrat̃. aut cau-
da eius abſcindit̃. ſꝫ excoriatio fortior eſt.
K ¶ Itẽ mus aſſatꝰ ⁊ ſiccatꝰ ⁊ infanti datꝰ ad co-
medendũ abſcindit ſaliue fluxũ ab ore eiꝰ.
L ¶ Sanguis muris eradicat verrucas.
M ¶ Stercus autem eius ſuper alopiciam ꝯfert
ꝑ̃ricꝗ adustum ⁊ cum cepe linitum.
N ¶ Cum thure vero ⁊ aqua mellis bibitũ fran-
git lapidem.
O ¶ Item ſumptũ ſoluit ventres puerorum.
P ¶ Et quando cũ aqua coquit̃ ⁊ ſedat in ea qui
difficultatem vrine patiũtur confert ei.
Q ¶ Ex li. de na. re. Fimus muris vehemẽter la-
xat. vñ ⁊ trutani medicinẽ exeo acuunt.

Capitulum.c.

m Uſquelib꜄ ⁊ muſcꝰ. yſi. Muſquelibet
ẽ beſtia oriẽtis capreole magnitudinẽ ha-
bẽs. i cuiꝰ inguine creſcit apoſtema ỽ collectio
hũorib꜄. Quod cũ maturatũ fuerit: collidit illõ ⁊
fricat ad arborẽ. ſicqꜫ ſoluit̃ ⁊ decurrit ſanies.
ibiqꜫ ꝯdẽſat̃ ⁊ indurat̃. ⁊ hmõi ſubſtãtia muſcꝰ
vocat̃. Quis etiã caro eiꝰ ⁊ ſtercꝰ de muſcꝰ. ſꝫ ille
multo melior ẽ q̃ ab aꝑte currit. Muſcꝰ odore
ꝑdito ꝟtutẽ ſuã i feroribꝰ ⁊ latrinis recuperat
ꝯ ferorẽ eluctat̃. ⁊ ſic q̃ſi luctamine reuiuiſcit.
¶ Cõſtan. i li. gduũ. Muſcꝰ puſtula ẽ in vẽtre
cuiuſdã aĩalis. ỽ q̃ etiã ſuperiꝰ dictũ i ca. lxviij
Hazelle. Et eſt capreolo ſilẽ. qd̃ eſt in India.
Idem in pantegni. Muſcus maior eſt i aro-
matib꜄ cali. ⁊ ſic. in. iij. gradu.

Operationes

¶ yſid. Muſcus valet ꝯ ſincopim: ⁊ cordis de A
bilitatẽ: cerebriqꜫ ⁊ epatis et ſtomachi.
¶ Cõſtã. li. viij. Muſcꝰ ꝯgruit ſenioribꝰ i hye- B
me mẽbra q̃ dẽ defecta aromatizãdo ꝯfortat: ti
morẽ melãcolicũ amputat ⁊ audaciã preſtat.
¶ Itẽ ſternutatões de muſco ꝯ paraliſim ad C
iuuãt. ¶ Item muſcus mittit̃ in collirijs ⁊ pil D
lulis ſeu puluerib꜄ oculoꝝ cuiꝰ vires albugico
oculoꝝ extenuãt. nociũ humorẽ deſiccant.
¶ Dyaſ. Inunctũ capit̃ grauedinẽ depellit. ei E
qꜫ vires ꝑſtat. qꜫ ꝯfortatiuũ eſt. ¶ Dat ſolatiũ F
mẽbris oĩb꜄: ⁊ fortitudinẽ auget oſſibus.
¶ Scotomiã ex abundanti hũore natã emen G
dat. ſomnũ inuitat: ventrem ſtimulat.
¶ Cor et oĩa viſcera ꝯfortat in modũ catha- H
plaſme impoſitũ. Lege ſuperiꝰ ca. Hazel. ⁊ ple
nius inuenies de muſco.

Capitulum.cj.

m Uſio. yſi. Muſio catꝰ eſt appellatꝰ eo
ꝙ muribꝰ ſit infeſtꝰ. Ex lib. de na. rerū.
Muſio ſiue murilegꝰ aut catꝰ grece dr̄ q̄ᵢ aſtu
tus. Aīal eſt imūdū ⁊ venenoſū: ⁊ oim̄ muriū
genꝰ pſeꝗ̄t. cū bufonibꝰ q̄z pugnare dr̄. quoꝝ
licz venenatiſ aculeis repugnet: nō tñ necanꝉ.
Mures captas pmo luſibꝰ afficit. poſt h̄ illu
ſas comedit. Oculis carbūculoſis tam acute
cernit ꝙ etiā in antris tenebroſiſſimis velut i
luce etiā mures aſpicit. Dētes hꝫ ad modū ſer
re. pilos circa os hꝫ. q̄bꝰ ablatiſ audaciā perdit
Blādicijs gaudet. loca calida diligit. Un̄ p
nimā pigricia pellē ſuā comburit. hoīs manu
cōtrectari gaudet. ⁊ ad ludū facilime ꝓuocaꝉ.
Loturā faciei lambēdo poribꝰ pedibꝰ imitaꝉ.
Libidine impatientiſſime accendiꝉ. Et liben
ter coitus tempe ſiluestre efficitur

Capitulum. cij.

m Ultipes. yſi. Multipes eſt v̄mis ter
renꝰ a multitudie pedū vocatꝰ q̄ tactꝰ
in globū cōplicaꝉ. Naſciꝉ ſub petris
ex hūore ⁊ terra. Areſto. Aīal anuloſum longi
corpis ⁊ multoꝝ pedū eq̄lē hꝫ anuloſitatē. ⁊ vi
uit aliq̄ntulū poſt capitis abſciſionē. Itē p fu
mū ſtoracis ſicci multipes deludiꝉ ac depben
diꝉ. Ex li. de na. re. Multipes a re nomen hꝫ
⁊ ſanguie caret h̄ aīal (dicit Augꝰ) Aliq̄n corā
ipo allatū. eoqꝫ ſpectāte i mltas ptes ꝯciſum ⁊
tñ vnaqueqꝫ ps vixit ab alijs ptibꝰ ſepata.

Operationes.

¶ Auicenna. Uermis q̄ eſt ſub vaſis aque: A
plurimos hꝫ pedes. ⁊ cū tangiꝉ rotundaꝉ.
¶ Si palatū ex eo cū melle tangiꝉ: valet cōtra B
pfocationes. ⁊ ſimiliter cum comeditur.
¶ Confert etiam aſmati: et ad dilatationem an C
helitus ſm̄ ꝙ dicitur.
¶ Item vermis multipes cum vino bibitꝰ con D
fert ictericie ⁊ difficultati vrine.

Capitulum. ciij.

n Epa. Phiſio. Nepa. quibuſdā placet
ſerpentē eſſe feminā que in hora libi
dinis eſtuantis mari ſuo compari ca
put precidens ipm̄ necat. Unde ⁊ ipſa in partu
necaꝉ viceuerſa. Sicut ḡ eadē eſt nepa: q̄ ⁊ vi
pera ſic dicta. quaſi vi pariens. Cū eñ ꝓpe par
tum eſt catuli matris viſceribꝰ corroſis erum
punt cum interitu ipiꝰ matris. Actor. De hac
ergo ſpecie pleniꝰ diceꝉ infra vbi agetur de vi
pera. ¶ Obix. yſi. Obices dicta eſt. eo ꝙ are
ne colorem habeat. De q̄ poeta. Quaꝫ ſperſis
picꝰ maculis theophanꝰ obices. Cōcolor ex
uſtis atqꝫ indiſcretus harenis ⁊c̄.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Capitulum.ciiij.

Eomon. Albert⁹ in li. de na. aialium
n Neomon beſtia eſt. et grece vocatur
neomon. latine vero ſullus. ꝛ dr̃ eo ꝙ
ſetas hꝫ ꝓ pilis. ꝛ h̃ odore cibũ ꝯuenientẽ a ve
nenoſo diſtinguit. Hec beſtia ſerpẽtes pſequit̃
que cũ aſpide pugnans caudã erigit quã aſpis
q̃ſi minantẽ obſeruat ꝛ ad vim ſuã cum ea trãſ
fert aſpidem deceptã.

Capitulum.cv.

Nager. yſi. Onager īterp̃tat̃ azin⁹ fer⁹.
o ¶ Onager. xxv. die Marcij. xij. vicibꝫ
in nocte rugit ſilr̃ i die. ꝛ in h̃ coḡſcit̃
eq̃noctiũ eſſe. Eius ꝙ̃ rugit⁹ p ſinglas horas
rugẽtis numer⁹ horaꝝ cognoſcit̃. Actor. Ona
ger vt legit̃ in ſolitudinibꝫ ꝛ i altis habitat. vbi
ꝓpter bn̄ficiũ vẽtorũ diuiſus a potu viuit. Un̄
Hieremie. Onagri inq̇t ſteterũt in rupibꝫ traxe
rũt ventũ q̄ſi dracones. Ex li. d̃ na. re. Onager
indie magnũ eſt aial ꝛ crudele. formã azini ha
bẽs. ꝛ vnũ ſolũ cornu i frõte. durũ nimis ꝛ acu
tũ ac lõgũ ad beſtias ꝯrias debellãdas. ꝛ h̃ hꝫ
in medio capitis. ſoleas etiã fortes ꝛ acutas hꝫ:
vt iuuamen naturale. q̇ in alteri⁹ cornu defe
ctu pdidit i eis recupet. Plini⁹ li. viij. Onagri
in frigia ꝛ licaonia pcipui ſunt.

Operationes

¶ Yſi. et Aui. Onagri fel. i. azini ſilueſtris era A
dicat mox. ꝛ ꝯfert ſup apparũ veſtigia linitum.
¶ In emplaſtris etiam heriſipile ponitur ac B
prohibet ipſam.
¶ Urina azini ſilueſtris lapidẽ in veſica frãgit C
¶ Actor. Ungula ſilueſtris azini ſi cõburat̃ ꝛ D
bibat̃ epilentie prodeſt.

Capitulum.cvj.

Raffius. Albert⁹ in li. de na. aialium.
o Oraffius aial eſt varij coloris oĩa
ꝓcedẽs aialia. In ãteriori pte ẽ valde
altũ ita vt capite extẽſo altitudinẽ. xx. cubitoꝝ
i poſteriori ãt pte emiſſũ. ad inſtar cerui pedes
hꝫ ꝛ caudã. collũ extẽſũ: ꝛ caput eq̃nũ licet mi

nus ſit ab ꝗ̃n tulſi colores multos bꝫ tñ albũ ꝛ rubeũ bꝫ frequẽtiores. cum vidit ſe ꝯtẽplãtes ammirari huc ꝛ illuc ſe vertit prebens ſe bene videndum. hoc aĩal tꝑibꝫ noſtris viſum eſt. Et arabice vocatur ſeraph.

Capitulum. cvij.

o Nocenthaur⁹: ꝛ oraſius. Ex li. de na. rez. Onocenthaur⁹ eſt aĩal mõſtruoſum et natura biforme capite ſcꝫ aſinino ꝛ corpe velut humano. faciẽ hꝫ ſatis horridam. manuſqꝫ formatas abiles ad oĩa actũ. dum vocẽ promit q̃ſi loq̄ incipit. ſed inſueta labia vocẽ humanã formare nõ poſſunt. h poſt inſeq̄ntes ſe ligna vel lapides mittit vt experimentator dicit. h mõſtrũ dicit Adelin⁹ phũs inter ceteras beſtias ab initio non fuiſſe tale creatũ. ſꝫ aliq̃n ꝛ alicubi caſualiter ex adulterina cõmixtione generari. ¶ Oraſi⁹. yſidorus. Oraſius in anteriori pte altũ. eminens valde. ita vt extenſo capite. xx. cubitorũ altitudinem poſſit attingere. In poſteriori vo pte demiſſus eſt inſtar cerui. Collũ hꝫ extenſum. caput equinũ. licet minus. pedes aũt ꝛ caudam vt ceru⁹. pellẽ vo ſicõi colorꝫ genere diuerſimode variatã. vt hõ fruſtra temptet artificio naturalez ei⁹ pulchritudinẽ imitari. Hoc aĩal noſtris tẽporibꝫ a ſoldano babiloniorꝫ tranſmiſſum eſt imꝑatori Friderico romanorꝫ auguſto ꝛc. In ꝑcedenti cap. Albertus illud aĩal ſpecialiter deſcribit ꝛ appellat eum Oraſius.

Capitulum. cviij.

o Rix. Actor. Orix ẽ aĩal mũdũ ſcḋm legẽ. ſupra librꝫ Deutro. De q̃ etiã dicit yſaias. Dormierũt ſicut orix illaq̄at⁹. Ex li. de na. re. Orix ẽ beſtia capree magnitudĩs: hircoꝝ ex pte ſimis. villũ hñs ſub mẽto. Hec in illa ꝑte affrice q̃ caret aq̃ gñat. ꝛ iõo ꝑpetua ſiti ardet. Admirabile vo remediũ ſitientiũ latrões getulie terre aq̃ carẽtꝭ certiſſimis experimẽtꝭ ꝑdiderũt q̃ hõ in ſiti co durarꝫ auxilio q̃ illo ſalubꝫrrimo liq̄re veſicꝭ dictarꝫ beſtiarꝫ infuſo ꝓpter modica vteretur. hec beſtia (ſicut egiptij tradũt) in exortu canicule naturaliter tripudiare videt cõpage corpis eius viſibiliter ſentiẽte. qr imber ꝛ frig⁹ abiit. inſtentqꝫ vapores ignei ſolis vt veſtiat terra floribꝫ herbaſqꝫ ꝓferat ꝛ fructus. Eſt aũt frigoris impatiens. Vñ nec frigus nec niues de facili ſuſtinere poteſt.

do Minho Braga

Capitulum.cix.

P Anthera.yſi. Pāther dicꝰ ē ſiue ꝙ om
niū aīaliū ſit amicꝰ: excepto dracōe. ſiue
ꝙ ex ſui gn̄is ſocietate gaudet ꝛ ad eādē ſimilitu-
dinē ꝙcqͥd accipit reddit. Pan enī oē dr̄. Gloſa
ſup Oſee. Nihil leone fortiꝰ: nihilq̄ panthera
velociꝰ. Jō ꝑ ꝓpha3 ait dn̄s. Ego qͥ panthera
effraim: ꝛ q̄ſi leo domui iuda. Ex li de na. rez.
Pāthera ē aīal variū ac ſpecioſū nimis Sūt q̄
tradūt huic i armo maculā eſſe lune ſilē3: ꝛ in-
terdū creſcere rotundā ꝛ ad lune mutatōe3 va-
riari. Pli. li. xi. Vnīq3 pāthere q̄tuor mām̄as
in medio vētre. Mares āt in oī gn̄e fortiores
ſūt femis. ꝑterq̄3 in pātheris ꝛ vrſis. ¶ Itē pan
thera ſemel om̄ino ꝑturit. cuꝰ cāe rō manifeſta
eſt. Nā cū i vtero m̄ris coaluere catuli matur3
q̄3 ad naſcēdū viribꝫ pollēt. odiūt tēpo3 moras
Itaq3 onerata ſetibꝫ vuluā tāq̄3 obſtantē ꝑtui
vnguibꝫ lacerāt: ꝛ effundit illa ꝑtū ſeu potius
dimittit dolore cogēte. Ita poſtea corruptꝰ ꝛ ci
catricoſis ſedibꝫ genitale ſemē infuſum nō ha-
ret acceptū. ſ3 irritū reſilit. Nā vt dic̄ Pli. Aīa-
lia cū acut3 vnguibꝫ freq̄nter ꝑere nō poſſe. vi-
ciant̄ enī intrinſecꝰ ſe mouētibꝫ catulis. Phiſi.
Pantheris venādis inſiſtentes. hircani: vene
no carnes illinūt eaſq3 ꝑ compita ſemitarum
ſpargūt vt illa3 eſu pāthere ſeducāt̄. Sed ille
dū excremēta hoīs deuorant euadunt.

Operationes

A Auicenna. Panthera ꝛ pardus quando vene
num comederunt ſtercus hominis querunt et
comedunt. ꝛ ſic euadunt.

Capitulum.cx.

P Apro. Albertus in libro de naturis
animalium. Papro animal eſt circa
ceſariem habundans ciuitatem. parū
vulpibus maius leporum habens mores. ad-
unata enī vlulant. Aliquando enim vno pre-
cinente ꝛ alijs poſtea ſimul reſpondentibꝫ. pi-
loſa autem ſūt hec animalia vt vulpes. Et vbi
vnum iſtius ſpeciei occiſum fuerit. cetera circa
ipſum vlulant ſicut plangunt mortuum. Et
ſunt eorum voces adeo ſonore ꝙ cum eminus
ſunt tanq̄3 de propinquo putantur audiri. hoc
animal dicitur ſepulchra hominū in fame ali-
quotiēs intrare: ꝛ cadaueribus hominū veſci.
Et eſt quaſi ſit compoſitum ex lupo ꝛ vulpe

Capitulum.cxi.

P Athyon. Albertus in libro vt ſupra.
Pathyon animal eſt. quod nature de
corem mirabilem habet. colore enim
purpureo pollens: adeo eſt radioſum: vt viſus
in ipſa quaſi ſintillare videatur. Mortuū au-
tem rūborem retinet pellem. ſed ſubducitur
radioſitas. et eſt ad modum canis in quanti-
tate. manſueſcibile valde ꝛ delectabile gaudet
in cibo. Quidam autē antiquoru3 putabant
hoc animal habere aliquid diuinitatis. Oſſa
huius animalis duriſſima ſunt et fortiſſima. et
nerui adeo fortes. ꝙ non niſi magna violētia
valeant dirumpi.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxij.

p Arandrꝰ ⁊ pardꝰ. Solinꝰ. Parādrū
nutrit ethiopia: boum magnitudinē:
ybico veſtigio. ramoſis cornibꝰ. capite
ceruino. vrſi colore. pariter villo ꝓfundo. Hūc
parādrū affirmāt habitū metu vertere. ⁊ cū de
liteſcit aſſimilē fieri cuicūꝗ rei ꝓximauerit. ſi
ue ſaxa alba ſit. ſeu frutecto virēs. ſiue ꝗ aliū
modū ſpirat. faciūt h idē in mari polippi ⁊ ter
ra cameleontes. ſꝫ ⁊ polippus ⁊ cameleon gla
bra ſunt. vt ꝓniꝰ ſit cutis. lenitatē ꝓximantia
emulari. In h aūt eſt nouū ac ſingulare hirſu
tiā pili colorꝫ vices facere. hinc euenit vt diffi
culter capi poſſunt. ¶ Yſi. Pardꝰ ſecūdus poſt
pantherā eſt. genꝰ variū ac velociſſimū ⁊ ꝓceps
ad ſanguinē. ſaltu enī ad mortē ruit. et adulte
rio pardi ⁊ leene leopardꝰ naſcit. ⁊ tertiā origi
nē efficit. ¶ Ex li. de na. re. vt dicit magnꝰ Ba
ſiliꝰ. Pardus eſt beſtia torua ⁊ acuta nimis in
impetu corpuſꝗ motibꝰ animū ꝯuenientēs hꝫ: ⁊ va
rium in colore. ſaltu potiꝰ ꝗ curſū ꝑdā inſeqt.
In affrica ꝓpter inopia aque ꝯgregant diuerſe
fere ad amnes ibiꝗ leene beſtiis varijs vel vi
lis voluntate miſcent. Et inde pardi procrea
ri dicuntur.

Operationes.

A ¶ Areſtotiles. Pardus ſicut et panthera quā
do venenum comedit ſtercus hominum que
rit et comedit.

Capitulum.cxiij.

p Iloſus. Pirolus. et Putorius. Ex li.
de naturis rerum Piloſus eſt animal
(ſicut gloſa dicit ſup yſaiam) quod in
hominis figura ſuperius incipit. ſed inferius
in pedes beſtie deſinit. qualem beatus Hiero
nimꝰ in vita pauli heremite primi deſcribit ꝙ
ſuperius ſit homo frontem aſperam habens
cornibus ⁊ in caprarum pedes deſinens. Aſſe
rit idem nulli eſſe dubium iſtud monſtrum in
oriente eſſe captū. ⁊ in Alexandriā miſſum. et
inde mortuū. ſaleꝗ infuſum ne a calore diſſol
ueret deportatū fuiſſe Conſtantinopolim. vt
ab imperatore tam Friderico videret. Noſtra
etate delata fuit regi Francie beſtia ad magni
tudinē canis. Caput quidem nō multū diſta
bat a capite canis. cetera corporis membra vt
homo prorſus habebat. Crura quidem nuda
vt homo. manuſꝗ brachia. collū album ac nu
dum habebat. Carnibus coctis veſcebat. Ita
decenter ⁊ modeſte manibus capiebat cibum
et ori ſuo inferebat: vt nullus dubitaret in hoc
quoniā humanū modū in talibꝫ haberet. Ere
ctum vt homo ſtabat. ſedebat vt homo. Puel
lis et feminis libentiſſime iungebatur. Et in
ſexu viri ⁊ femine diſcretionē habebat. Geni
tale membrū vltra ꝗ corporis ꝗntitas exigebat
habebat magnū. furijs igit agitatū hoc animal
crudeliſſime mouebat. ⁊ in homines ſeuiebat. Ce
terum cum placatum eſſet inſtar hominis mi
tiſſime ⁊ decentiſſime ſe gerebat. et mulcebatur
alloquijs. et colludentibꝫ applaudebat. ¶ Ex li
bro de natu. rerum. Pirolus eſt beſtia parua
maior quidem ſed non longior ꝗ muſtela. co
lore rubea ſꝫ in vētre candida. Mira agilita

re viget. In arboribꝰ habitat. et fetꝰ fouet. Inquie e ſe gerit. ⁊ de arbore in arborē ſaltu potius ꝙ̃ volatu trāſit. ꝗuis aliquā cauda ꝓpēnis vtat. Caudā em̄ viloſam ꝓpe ad ſui magnitudinē hꝫ cuiꝰ ad viſum ſaltu mouet. Et ſi qñ grā paſtus aquā tranſire cupit lignū admodum leue ſup aquā ꝯgerit. cui ſupſidens (q̄ſi velum nauis) caudā ſuā erigit. ſicq̄ vento flante verificans ligno tranſuehit. Eſtate cibū cōgerit quo viuat in hieme. Viuit aūt nucibꝫ et cibo q̄ dulcis eſt libentiꝰ veſcit. yſi. Putoriꝰ a putore dictus eſt. quia nimiū fetet. ⁊ hoc maxime cū iraſcit. hic ſicut ⁊ daxus. Habet enim in ſiniſtro latere breuia: in dextro lōgiora. ardua domos inhabitat ⁊ penetralia. gallinaꝝ ac pullorum cupidiſſima eſt: talibꝫ em̄ viuit. Cūq̄ gallinaꝝ capit aut pullum. caput in inicio petit vt hoc deuicto in ceteris et membris laborare difficile non ſit.

Capitulum. cxiiii.

p Egaſus. Albertꝰ in li. de na. aīalium. Pegaſus aīal magnū eſt ⁊ horridum in ethiopia. equi formā hꝫ. alas vt aquila. ſꝫ multo maiores. caput armatū cornibꝫ hꝫ. adeo mōſtruoſum vt eo viſo cūcta fere animantia terreat graui corpore. fuga mirabili. Alaꝝ remigio adiuti pegaſi potius currūt ꝙ̃ prouolant. et colliſo aere virtute pennarū ad inſtar turbinis impellunt ventos. multas eſcas deuorant. Inquiete mouent. infeſti ſunt animalibꝫ: ⁊ hoc maxime homini.

Capitulum. cxv.

p Igargꝰ. Bartho. in li. de ꝓprie. reꝝ. Pigargꝰ ē aīal mūdū q̄ ad eſū. vt patet Deutro. xiiii. et ē aīal cornutū ⁊ barbatū ſic hircꝰ. minꝰ ceruo. maiꝰ hirco. vñ ſilis ē hircoceruo ſꝫ lōge minꝰ. q̄re infra de tragelacho ruminat ſic hircꝰ et findit vngulā ſic ceruꝰ. ⁊ ē aīal agreſte magne velocitatꝭ: nemora inhabitat ⁊ deſerta. Hugo aūt dicit ꝙ pigargꝰ eſt auis parua ⁊ depilata. vñ dē a pige qđ eſt depiſio. Sꝫ Deutro. ſupponit pro aīali q̄drupede qđ eſt ſiue hircoceruo. vt ibi inſtruit gloſa. nec aſpirat ibi ꝓma ſillaba. vñ cū h nō debet ſcribi q̄dā ſcribūt philargū: ſed male. vt patet in libris correctis.

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxvj.

p Igmei. Bartholomeꝰ in li. xvȷ̄. Pig-
mei ſūt hoīes pui ſtatura cubitali. quos
greci a cubito pigmeos vocāt. Hi mō-
tana Indie tenēt. q̄bꝰ vicinꝰ eſt oceanꝰ. vt dicit
Papias. Sȝ dicit Auguſtinꝰ ſic. Pigmei tm̄
ſemi cubitales ſunt. q̄ tertio anno perfecte ſunt
etatis. ſeptimo ſeneſcūt. Dicunt aūt pugnare
ꝯ grues. a q̄bꝰ armati ferro aliq̄tiens deuincūt.
De pigmeis āt dicit Pli. li. vij. ca. ij. Pigmei
ceruos vt ſunt dodrātes nō excedentes ſalubri
celo ſemꝑ vernāte habitant in terra tempata
mōtibꝰ cōpoſitis ex ptibꝰ aq̄lonis q̄s grues in-
feſtare fama eſt. Qui incidentes arietū capra-
rū dorſis armati ſagittis ſꝯ tpe ꝯgregato agmine
ad mare deſcendūt ꝛ oua ꝛ pullos gruū
ꝑ viribꝰ deſtruūt ꝛ ꝯſumūt. Et hāc impeditio-
nē faciūt tribꝰ mēſibꝰ: q̄d ſi nō facerēt futuris
auiū gregibꝰ reſiſtere nō valerent. De pennis
aūt earū ꝛ ouorū putaminibꝰ ſibi caſas faciunt
vt dicit idem. Et ſubdit Areſtotiles. Inquit
in cauernis viuere pigmeos tradit.

Capitulum.cxvij.

p Oledrus. Albertꝰ in li. de ꝓprietatibꝰ
rerū. Poledrꝰ dr̄ eque filius ſiue pullꝰ
equinꝰ. q̄n diu matris vberibꝰ eſt ſub-
iectus. In cuꝰ fronte vt dicit Areſtotiles lib.
vij. inuenit yeonamor. id eſt amoris veneficium.
q̄n naſcit ꝛ lambunt matres equorū lingua
ꝛ tondūt illud. ꝛ mulieres incantatrices puerabiāt
ex h. Poſterior pars pulli eſt maior parte
anteriori: ꝛ cū iuueneſcit creſcit pars ſupior
ꝛ ꝓpter h erit eleuatio anterioris ptis corporis
multorū equorū magꝰ q̄s poſterioris. Et ideo q̄n
eſt pullus poteſt pede poſteriori tāgere caput
ſuū. q̄d facere nō poteſt q̄n ꝑuenit ad etatem.
yſid. li. xij. Circa aūt pullū equinū hoc vltimo
animaduertas quia paſſum ſuauen vel durū
quem aſſueſcit in iuuentute vix poteſt dimit-
tere etiā in ſenectute ꝛc. Superiꝰ in ca. liiij. di-
ctū eſt. quare ibidē. vide de equo.

Capitulum.cxviij.

p Ulex. Ex lib. de na. re. Pulices vocati
ſunt eo q̄ in puluere magis nutriunt.
Patet pulicē eſſe vermiculū nigrum ꝛ
minutū quidem. ſed valde pungitiuū. maxime
aūt tempe eſtiuo ꝛ pluuiali. Saliunt autē po-
tius q̄s volant. nocte q̄s die magis hominē in-
feſtant. Et niſi vehemens torpor aut ſomnus
grauis in membris ſit ſe tueri nō poteſt. Cum
quis manū adhibet celerius fuga dilabuntur:
nec inueniri queunt.

Operationes.

¶ Ex li. xvȷ̄. Contra pulices optimū remediū A
eſt omi veſpe corpꝰ abſinthio fricare. vel herba
eadē cū oleo cocta corpus pungere B
¶ Pulex in duas partes diuiſa reuiuiſcit. L
¶ Raſi. Si aqua in q̄ tribuli cocti fuerit do- D
mus rorēt pulices oīno deſtruent. ¶ Aqua
ſiliter in q̄ ruta coquit aut oleāder eos interficit

Biblioteca Pública de Braga

E cit. ¶ Auic. Ad effugandū pulices aſpergit̄ domus cū infuſiōe colocĭntide. tūc enī ſaliūt ꝛ fu-
F giūt. ꝛ ſiliter ex decoctiōe rubri. ¶ Dixerunt aūt qdā ꝙ qñ ſanguis hirci ponit̄ in fouea ĭ domo
G apō eū ꝯgregāt̄. deinde moriūt̄. ¶ Similiter aggregantur ſup lignū linitū ex adipe hericij.
H ¶ Item fugiunt ex odore caulis. ꝛ foliorū oli-
I andri. ¶ Palladi⁹. Pulices fugant̄ a murca ꝑ pauimentum frequenter aſperſa. vel cimino aggreſti cū aqua trito vel cucumeris agreſtis ſemine aqua reſoluto ſepe infuſo.

ſi oleo inficiat̄ ex oleoqꝫ fila lanea inungant̄. ꝗ ſup ſe aliqs appendat. a ut ex eis ſe cingat.
¶ Aui. Staffiſagria cū arſenico pediculos in- C
terficit. ꝛ ſimiliter argentū viuū extinctū.
¶ Precipuum remedium eſſe dicitur frequens D
ablutio corporis ꝛc̄.

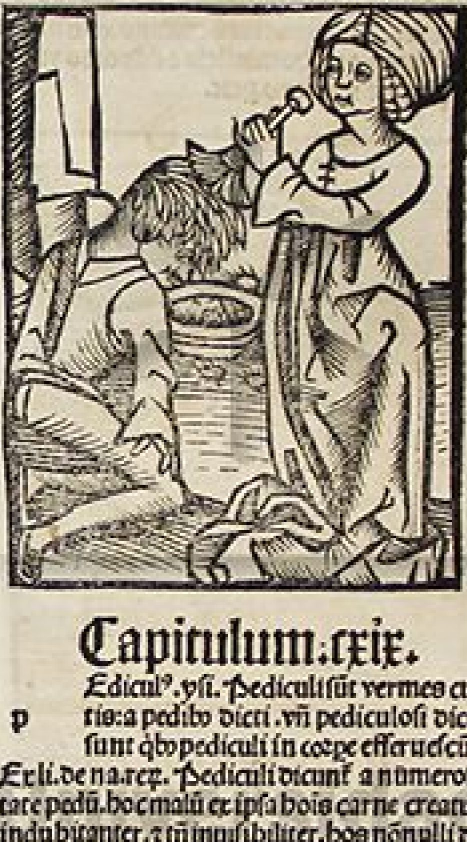

Capitulum. cxix.

p Ediculꝰ. yſi. Pediculi ſūt vermes cutis: a pedibꝰ dicti. vñ pediculoſi dicti ſunt qbꝰ pediculi in corpe efferueſcūt. Ex li. de na. rex. Pediculi dicunt̄ a numeroſitate pedū. hoc malū ex ipſa hoīs carne creatur indubitanter. ꝛ tñ inuiſibiliter. hos nōnulli de ſudore hoīs. alij ꝺ poris ꝛ euaporatōībꝫ gigni dicunt. Haly. Accidit autē ꝑegrinanti copia pediculoꝝ in corpe ꝓpter ſudorem ꝛ puluerem ac balnei paucitatem.

Operationes.

A ¶ Haly. Quod cū euenerit corpꝰ ꝑegrinoꝝ vl̄ alioꝝ cathaplaſmet̄ cū argēto viuo. occiſo cū oleo. adiūcta ariſtologia lōga mane ꝙꝫ balneū ingrediat̄. ꝛ corpus eiꝰ fricatione valida mūdet̄.
B ¶ Raſi. Pediculoꝝ generatiōēs ꝓhibet viſus balnei ꝛ lauacri. pānoꝝ frequēs mutatio ꝓpterea ꝙ vt pannus ꝗ carni adheret lineus ſit huiuſmodi. pediclos interficit argētū viuū extinctū ꝫ

Capitulum. cxx

p Orcus. Ex li. de na. re. Porcꝰ ē beſtia ſeua ꝛ immūda ꝛ obſcenis locꝭ gratiſſime cōmorat̄. Actor. Porcꝰ nō ruminat. ꝛ ideo inter immūda ſm legem reputatur. Mūdis ꝛ immūdis indifferēter veſcit̄. in luto delectat̄. roſtro lutū ſuffodit. horrende grunnit. ꝑcipue aūt vno ꝑcuſſo ceteri grunniūt ꝛ qſi cōpatientes illuc ꝯueniunt. ſed ſtatim obliti ſui planctus ad lutū vel ad cibū redeūt. Fertur āt nullū corpus aīalis interius ꝛ diſpoſitōe ꝛ numero partiū ſic aſſimilari humano corpori ſic̄ corpus porci. Unde phiſici ꝛ alij interiora humani corporis inueſtigantes. porcorum interiora qſi quodda exemplar inſpiciūt. Ariſtoteles. Porcꝰ. viij. menſium coit. ſed nūc debile quid generat. Multos filios facit ꝓpter multitudinē ſpermatis. cetera biſulca paucos faciunt. viuit aūt vſqꝫ ad annos. xv. Cū impinguat̄ coire pōt omni tpe. Porca pregnans eſt qtuor mēſibꝫ. fertilis eſt in fetu. parit enī. xx. filios. ꝛ lactare nō ſufficit. ꝑ totū ventrē hꝫ mamillas. Ex li. de na. rex. Porcus habet ꝑtātem coeundi multū ꝑ alijs aīalibꝫ. porce autem intantū efferari dicunt̄ in coitu. vt hominem lanient. maxime cādida veſte indutum. Philo. Agreſtes porci tēpe coitus bellicoſi ſunt. Et

vt habeāt durū coriū ↄfricāt ſe arborib⁹. ⁊ poſt
modū intrāt lutū: deinde lutū illū deſiccāt. poſ
ſtea ꝓliant intātū vt ambo vł vn⁹ eoꝝ moriat.

Operationes.

A ¶Aui. Porci ſanguis ⁊ bois ſiccs ſūt in omī re
ſiſter ⁊ carnes amboꝝ. ita vt qdā vēdiderīt car
nē bois ꝓ carne porci. ⁊ latuit donec i ea inuē
ti ſunt digiti bois: ¶Sanguis tñ porci debi
B C lioris eſt virtutꝭ ſanguine bois. ¶Fel porcinū
ceterꝭ fellib⁹ debili⁹ eſt: ſolutiuū tñ mali chimi.
D ¶Adeps porcin⁹ valet ad apoſtemata ⁊ ad ig
E nis aduſtionē. ¶Stercus porcinū cū aqua ⁊
vino confert ſputo ſanguinis ⁊ dolori lateris.
F ¶Item ſterc⁹ ſiccū cū aceto bibit ad infirmi
G tatem lacertoꝝ. ¶Os cauille porci ſi cōburat
⁊ fricent eo dentes ſolidant. Lotium porcoꝝ
ꝓdeſt albedini oculoꝝ. ſed eius ꝓprietas eſt vt
lapides frangat ⁊c.

Capitulum. cxxi.

Ader. parias. preſter. Ex li. de na. re.
p Padera ē ſerpēs i germania ad groſ
ſitudinē hūani brachij. colorē in ven
tre aureo ⁊ dorſo virenti. Hui⁹ flatus adeo no
xius eſſe dr̄. vt ſi virgā recenter ceſam ori ei⁹ ad
bibeas. corticē eius flatu ſuo faciat in veſicas
felleas ebullire: ſed ⁊ fulgentē gladiū ſi ori ei⁹
adbibeas veneno eū inficit. ⁊ vſq̧ ad ſummū
gladij ꝑcurrens. Hic cū hominē in pede ꝑcuſ
ſerit: venenū ad cetera mēbra ꝑ momentū de
currit. ⁊ hꝫ ꝑ nimio exceſſu caloris eiuſdem na
ture cuius ignis. q̄ ſemꝑ aſcendit. Cum autē
aſcendēs cor tetigerit. tunc hō cadit ⁊ moritur.
Cōtra q̧ remedium eſt. vt homo ꝑcuſſus in pe
de. ſuſpendat in altum ꝑ pedes demiſſo capite
ſicq̧ venenum nequit aſcendere. ſed inferius
locus exciditur et per medicamenta ſanatur.
¶Yſi. Parias eſt ſerpens q̄ ſemꝑ in cauda am
bulat. ⁊ ſulcū facere videtur. De qua Lucan⁹.
Quo contentus iter cauda ſulcare parias.
¶Item preſter eſt aſpis qui ſemper ori paten
ti ⁊ vaporanti currit. Unde poeta. Oraq̧ di
ſtendens auidus fumantia preſter. Hic quem
ꝑcuſſerit diſtendit enormiq̧ corpulentia neca
tur. exuberatū eni putredo ſequit. Alexander
Preſter eſt ſerpens fumū exalans. et in morſu
ſuo tumorē tm̄ homini leſo adducens vt hu
mana prorſus forma ꝑeat.

Capitulum. cxxii.

Ana. yſidorus. Rana a garrulitate
r vocata ē. eo q̧ circa genitales paludes
ſtrepit: ⁊ ſonos vocis importunis cla
moribus reddit. ¶Ex libro de naturis rerum.
Ranarum coitus magis eſt de nocte q̄ꝫ de die
et in eorum coitu magna eſt mora multumq̧
ſeminis effundunt. Ranas habet mare que
alas habent. Et omnis piſcis ferus nutrit pre
ter ranam. ¶Yſidorus. Ranarum quedā aqua
tice dicuntur. quedam paluſtres. quedam ru
bete ob id quia in vepribus ſunt grandiores
cunctarum. Alie calamite vocātur eo q̧ inter
arūdines et frutices viuunt. minime omnium
et viridiſſime. muteq̧ ⁊ ſine voce ſunt. ¶Ex li.
de na. re. Rana vernis eſt quandoq̧ colore vi
ridis. ſed illa q̄ rubet deterior eſt loqua ꝑ eſt: et

aut leditur. In auguſto mẽſe nũq̃ poteſt os ſuũ pro quolibet miniſterio cibi vel potus vel vocis aperire. Quod ſi manu vel baculo tem‑ ptaueris difficulter aperire poteris.

Operationes.

A ¶ Plinius li. xxxij. Rane iecur geminũ eſſe di‑ cit. Itẽ rane ſi viui ↄcremenť in olla: cinis ea‑ rũ cũ melle alopitias replet. ac melꝰ cũ pice li‑
B quida. ¶ Ius rane in patinis decocte tuſſim
C fertur ſanare. ¶ Uermes nati in boie ranarũ tollunť felle. prodeſt ꝛ febri ranaꝝ felliũ cinis.
D ¶ Ranis ex oleo ꝛ ſale decoctis vt ſuccus ſor‑
E beatur thetano medeť. ¶ Auicenna in ſecũdo canone. Cinis rane poſitus ſup ſanguinis lo‑
F cum retinet eum. ¶ Idem confert apoſtema‑ tibus cordarũm iuncturarum ſuper effuſus.
G ¶ Rana cũ ſale ꝛ oleo decocta dicitur eſſe beza‑ bar lepre ac vermium venenoſorum comeſta
H ¶ Ex decoctione rane fluuialis os ad dolores
I dentium colluitur et ſedatur. ¶ Corpus rane petroſe et propter pinguedo eius facilem facit dentium eradicationem. ipſa quoq̃ dentes eijcit animalium quando ſumunt eam.

Capitulum. cxxiij.

r Angifer ꝛ roſurella. Albertꝰ in libro de naturꝭ aialiũ. Rangifer aial eſt in aq̃lonis partibꝰ verſus polũ articum generatũ. et in partibus norwegie et ſuetie. et in his que ſunt minoris latitudinis regionibꝰ generatũ. Et dicť rangifer quaſi rãmifer. Eſt enĩ quaſi de figura ceruiſed maius corpore ꝛ robore fortiſſimum ꝛ fuga celerrimum. tres or‑ dines cornuum gerens in capite ꝛ in quolibet habens duo cornua. ita q̃ caput eius videť vir‑ gulis circũpoſitum. duo ex his ceteris maio‑ ra habet in loco cornuũ cerui. et hec eff. ciunť in beſtia perfecte quantitatis. aliquãdo quin‑ q̃ cubitorum et ramorũ viginti quinq̃. duo aũt quaq̃ in medio capitis que ſunt lata in modũ cornuũ dame. ꝛ ſunt circũpoſita ramis multis et breuibus. duo aũt alia hꝫ in fronte. Et cum his omnibꝰ magis pugnat cõtra be‑ ſtias aduerſantes. ¶ Yſid. Roſurella eſt anial circa aquas habitans. vt frequenter muſtela maius ꝛ pirolo minus. In dorſo ſubrufum. in ventre candidũ. In terra facit habitacula. di‑ gerit ſtercus odoriferũ valde. et muſco ſimile in odore. ſed impar virtute. ꝛ odoris violentia Uiſus hominũ fugit. vno tamen in loco ſter‑ cus illud cõgerit ꝛ hoc mirum in beſtia. quia bonum ſuum preſto omnibus accipiendũ po‑ nit. quo videatur bonum non inuidere.

Capitulum. cxxiiij

r Attus et Sorex. Actor. Rattus ſin‑ glis ꝛ ſorex ſpecies ſunt. Et cum ſoris ei nomen muris cõmunis vulgariter appropriatur. econtrario rattus in medicorũ libris quaſi ꝓprio nomine mus vocatur. vnde ꝛ medici fimo ratti ad alopitias vtuntur. qui tamen videlicet rattus venenũ in cauda geſta‑ re dicitur. Eſt autem rattus duplicis generis ſcꝫ terreſtris et fluuialis. Ex libro de naturis rerũ. Rattus eſt murũ genus mito ceterꝭ ma‑ ius. hi adeo pernicioſi ſunt. cũ libidine accen‑ dunť. vt ſi eoꝝ vrina parte aliquam hominis

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

nudã attigerit. carnes eiꝰ vſqꝫ ad oſſa putreſce re faciat. nec vulnꝰ in cicatricẽ viteriꝰ inducit. ¶ Yſid. Sorex latinũ eſt vocabulũ. eo ꝙ animal huiuſcemodi rodat ⁊ in modũ ſerre ꝑcidat.

Operationes.

A ¶ Belberꝰ. Si domũ ſuffumigauerĩ cũ vngula muli ſiniſtra nõ remanebit in ea ſorex.

B ¶ Plinius libro. xi. Aures ſoricis ſunt piloſe.

C ¶ Dyaſcorides. Fimus aũt ſoricis cum aceto tritus alopicias emendat cum rore marino.

D ¶ Tuſus ac bibitus calculos excludit.

Capitulum. cxxv.

r Egulꝰ. yſid. Regulꝰ ipe eſt baſiliſcus ſcꝫ ſerpẽs lõgitudine ſemipedalis albis maculis linearꝰ. Idẽ ⁊ ſibilus dr. qꝛ ſibilo occidit anteꝙ̃ mordeat vl' exurat. Reguli ſic̃ ⁊ ſcorpiones arentia queqꝫ ſectant. et poſtꝙ̃ ad aquas venerint: ydrofobas et limphaticos faciũt. Gloſa ſup Eſaiã. xiiij. Regulus ipe rex ſerpentũ ꝗ ſolo viſu ⁊ flatu abſorbet volucres: occiditqꝫ hoĩes. Unde ⁊ de achab ⁊ filio eiꝰ Ezechia ſic loquit ꝓpha. De radice colubri egrediet regulus ⁊ ſemẽ eiꝰ abſorbẽs volucrem. Eſt aũt regulus ſerpẽs pennatꝰ. vnde vbi iuxta trãſlationẽ noſtrã legit volucrẽ abſorbens: in hebreo iuxta Hieronimũ legit ſerpens volans. Actor. Hinc etiã alibi ꝑ eundẽ ꝓphetam dr. In terra tribulatiõis ⁊ anguſtie leena ⁊ leo. ex eis vipera ⁊ regulus volãs. Andromachus in libro de ꝯfectiõe tyriace. Regulus ꝗ ⁊ baſiliſcus ſerpens eſt ſubalbidus. ſuper cuius caput ſunt tres pilei. Quẽ cũ videt aliqs paulo poſt morit. et qñ ſibilat morit ꝗ audit ſibilũ eiꝰ. Oĩa aĩa ꝗ̃ bestia de illo mortuo comedens ſtatim morit. Et eſt malignior ſerpentũ nec aptus tyriace. ¶ Jorath. Regulum ſi quod animal viderit vel audierit ydropicus efficitur ⁊ moritur. De hoc autem regulo pleniꝰ dicetur inferius in tractatu de auibus.

Capitulum. cxxvi.

f Inocephalus ⁊ Rinoceron. Phiſiologꝰ. Rinocephalus ceruicem habet equinã cũ vniuerſo corpore. flammis quas in ore aſpirat hoĩes ꝑimit. ¶ Yſid. Rinoceron grece latine interpretatur in nare cornu. Idẽ et monoceron. id eſt vnicornis. eo ꝙ vnũ cornu in media fronte habeat. pedũ quattuor ita acutũ ⁊ validum vt quicqd impetierit aut ventilet aut pforet. Nam ⁊ cũ elephantib ſepe certamen habet. et in ventre vulneratum proſternit. Tante aũt dr eſſe fortitudinis vt nulla venantiũ virtute capiatur. Sed ſic̃ aſſerũt qui naturas animaliũ ſcripſerunt. virgo ⁊ puella proponitur que venienti ſynum aperit in quo ille omni ferocitate depoſita caput ponit: ſicqꝫ ſopoſatus velut inermis capit. ¶ Ex lib. de naturis rerum. Rinoceros qui et monoceros habere dicit in media fronte cornu robuſtiſſimũ in lõgitudine quattuor pedum. Eoqꝫ aduerſus elephantes pleat naturaliter aluum petens quã ſolam intelligit ictibus ſuis ꝑuiam. Cum aũt a venatorib capit: ex ſola indignatione ſuperbũ animal morit. De illo inferiꝰ in capitulo vnicornus pleniꝰ dicet.

Capitulum. cxxvii

Utela. Aui. Rutela eſt aĩal ſĩle aranee
r q̃ vocaꝶ alpheed. ⁊ eſt venatrix muſca-
rũ. Spẽs eiꝰ ſũt multe ſm̃ Gal. Eſt
eñi q̃dã rubea rotũda. q̃dã ãt alba rotũdũ hñs
ventrẽ: paruũ os ſtellata. ⁊ ipa ẽ acuti dorſi cũ
lineis lucidis. q̃dã ꝟo citrina piloſa. et quedã
viꝛea. ſ. ad nigredinẽ declinãs. q̃dã formicalis.
q̃dã veſpal. q̃dã egypciaca. Ex morſu ei' coꝝ fit
doloꝛ vehemẽs: ⁊ facit accidere doloꝛẽ capitꝭ ve
hemẽtẽ ⁊ ꝓfunditatẽ ſomni ⁊ ſuccedit ei moꝛs

Operationes.

A ¶ Aui. In cura moꝛſuũ ipoꝝ admĩſtraꝶ canõ
vis õ attractõẽ ⁊ ſuctõẽ: ⁊ liniꝶ cũ aq̃ ſalſa dan-
B turq; tyriace fini. ¶ Balneũ et tyna velocioꝛes
ſunt reis in ſedando doloꝛes coꝝ: cũ eñi humec
tanꝶ in tyna doloꝛ ſedaꝶ. ⁊ cũ egrediũtur ab ea
redit. vñ opoꝛtet vt iugiter ⁊ oĩ hoꝛa balneenꝶ.

Capitulum. cxxviij.

Ubetũ ſiue rubeta. Actoꝛ. Rubetũ eſt
r aĩal ac venenoſũ rane genus q̃ð vulgo
craſſan dr̃. Ex li. de na. rerũ. Rubeta
diuerſis referta medicaminib: q̃ñ vult depo-
nit ac reſumit. ⁊ hec aſſidue i paſtu facere dicꝶ.
Uenena ꝟo nũq̃ȝ deponit: ſȝ tã q̃ȝ arma ſua pe
nes ſe reſeruat. Habent gemina coꝛnua venefi
cioꝝ plena. ¶ Pli. li. viij. Rane rubete quarũ et
in terra et in humoꝛe: vita eſt plurimis referte
medicaminib deponere ea aſſidue ac reſumere
paſtu dicuntur: venena ſibi tñ reſeruantes.

Operationes.

¶ Carnibus (vt dicit yſidorus) earum in ba · A
mũ poſitis precipue purpureas allici certũ eſt.
¶ Contra venena marini leporis et rubete ci- B
nis carũ remedio eſt in aqua potatus.

Capitulum. cxxix.

Alamandra. yſidoꝛꝰ. Salamãdra di
ſ cta eſt eo q̃ cõtra incẽdia valeat. Cuiꝰ
inter oĩa venenata maxima vis eſt.
Ex li. ð na. reꝝ. Salamãdra quã nõnulli ca-
meleontẽ. i. leonẽ terre vocãt. Eſt animal qua-
drupes. faciẽ habens lacerte. vel (vt dicit Ari-
ſtoteles) faciẽ habet inter faciẽ poꝛci et ſimie. in
igne viuit. ⁊ incendiũ extinguit: pꝛofert etiam
quandaȝ lanam pallidam. de qua cõtexte zone
cõburi non poſſunt. Eſt autẽ ſplene carens: et
contra omnia animalia. Iecur habet in ſiniſtra
parte. In ceteris quoq; viſceruȝ magna eſt in eo
varietas a ceteris animalib: macra eſt valde.
q̃ parũ habet de ſanguie. Ideoq; timoroſa eſt

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

valde q2 diminuit in ea calor q̃ eſt incentiuus audacie. Color eius eſt varius ac per momenta mutabilis. Oua gallinarũ more gignit. et ex eius fetus producit. In hoc autem genere nõ eſt maſculus neq3 femina ſed omnes gignunt ¶ Alexander papa (vt fertur) Ex hui⁹ animalis lana veſtimentũ habuit qð cũ ad mundiciã aliquando lauari deberet: non aliis aquis abluebatur. niſi q2 in ignẽ proiciebatur. ⁊ p ignẽ candeſcebat. ¶ Plinius li. xxix. Panis coctus lignis a ſalamandra cõtactis interficit.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Salamandre virtus ſtiptica eſt et calida recteq3 miſcetur medicaminibus ſtipticis: et improbos capillos qui ſunt in pal-
B pebras amputat. ¶ Seruatur autem ſic. caput et pedes ei tollunt. ſicq3 quod remanet in melle mittitur: et cum opus fuerit in vſum aſſumit.
C ¶ Plinius libro. xxxii. Teſtudinis marine carnes admixte ranarum carnibus preclare contra ſalamandras auxiliantur.

Capitulum. cxxx.

Aura ⁊ Stellio. yſidorus. Saura la-
ſ certus eſt qui quando ſeneſcit excecat oculi eius: et intrat in foramen parietis aſpicientis contra orientem. et ortum ſolis intendens illuminat. Rudolphus ſup Leuiticũ Stellio ⁊ lacerta ſunt animalia infirma: malicioſa tamen ⁊ reptilia venenata. Ex li. de natu. rerum. Stellionis venenũ mortiferũ et cõtra illud remediũ fit ex trinis carnibꝰ ſcorpionis. ¶ Plinius li. xxx. Stellione nullum animal fraudulentius. hunc inuidere homini tradunt et inde ſtellionũ nomẽ in malũ eſſe trãſlatũ dicũt: ſic eſt capitũ. Eſtatibꝰ obſeruãt cubile ipſi⁹ qð eſt in locis hoſtioꝝ vel cardinibꝰ feneſtrarũ: aut i cameris vel ſepulchris. Ibi vere incipiẽte fiſſis harundinibꝰ textas apponũt caſas quaꝝ anguſtiis etiã gaudet eo facili⁹ exuens corporem circũdatũ: ſ3 eo relicto remeare nõ poteſt.

Operationes.

¶ Guail. id eſt ſtellio. longam habet caudam ⁊ A
paruum caput et nõ eſt lacertus. ¶ Caput etiã B
et corpus ei⁹ ab illo ſunt diuiſa ſ3 fortaſſe pri-
mus ei eſt in natura. ¶ Caro ei⁹ multũ calida C
eſt. In ipſo eſt virtus extrahens ſurculos ⁊ ſpi-
nas. ¶ Sanguis eius valet albugini oculorũ. D
¶ Adeps eius fortiter impinguat. Stercꝰ eius E
ſtrumum eradicat ⁊ verucas.

Capitulum. cxxxi.

Anguiſuga. Ex lib. de naturis rerum.
ſ Sanguiſuga eſt vermis aquatilis oſſibꝰ carens et pedibꝰ ac pennis. hominem impetit ac beſtias vt ſanguinẽ exugat Cuius ſacietate nimia mortem ſibi ſepius acceſſit. Os habet ad modũ trianguli. Unde et vulnus relinquit. Cũq3 carni adheſerit: quanto magis trahitur: tanto fortius inſidet donec rumpatur. Itaq3 ſanguinẽ putridũ extrahit et aliũ ſanando ſeipſum occidit. Quidam aũt his vermibꝰ minꝰ ſapienter ad ſupfluũ corporis ſanguinem hauriendũ ſe prebent niſi corruptionem nimiã inſentiãt. Nam in homine ſano nobiliorem ac bene digeſtũ ſanguinẽ extrahũt. Meliores aũt ac minus nociue dicuntur ille q̃ rugate

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

ac lineate in dorſo ſunt. deteriores ſʒo q̄ nigre ſanguiſuga cū varicio ac tribulis pungit vt venenū euomat. ſcʒ qđ in beſtijs aut bufonibus aut ſerpentibꝰ aquaticiſ hauſerit. ¶ Auicenna in ſecūdo canone. Aliquādo quedā aque ſanguiſugas habent paruas. quaꝝ occultatio difficile facit ab eis cauere. ideo deglutiunt. et aliquando pendent in manifeſto gutturis: q̄nq̄ in interiori parte meri. q̄nq̄ vero perueniūt ad ſtomachū. Cūq̄ diu moratur ſugit ex ſanguie quantitatē magnā. ſicq̄ creſcente illiꝰ corpore q̄ntitas eiꝰ apparet. Et ergo in q̄ ſuſpendit: accidit anguſtia ꝛ triſticia ac ſputū ſanguinis.

Operationes.

A ¶ Auicenna in libro vt ſupra. Quandoq̄ quidem curatur cum medicinis gargariſmorum ſi fuerint prope guttur.

B ¶ Cum eis vero que vomitu et ſolutione vermes educunt. ſi fuerit ſtans in profundo et in ſtomacho.

Capitulum. cxxxij.

ſ Crabrones. yſidorus. Scrabrones a cabo. id eſt caballo vocati ſunt. eo q̄ ex eis creentur. Sicut autem ſcrabrones naſcuntur de carnibus equorum putridis: ita ex eis iterum ſepe naſcuntur ſcarabei vnde cognominati ſunt. vt infra in tractatu de auibus latius agetur.

Capitulum. cxxxiij.

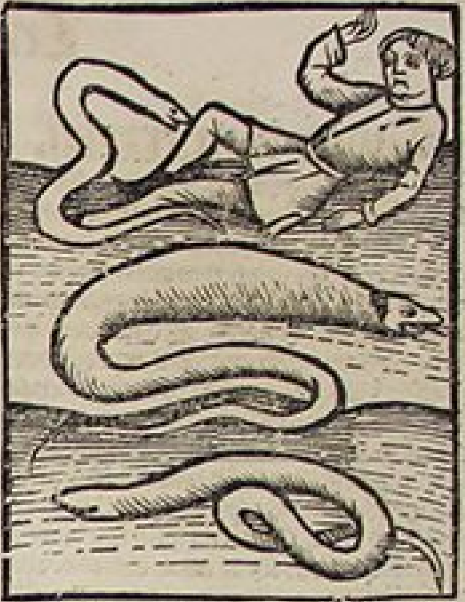

ſ Alpiga: ſcitalis: ꝛ ſeps. yſid. Salpiga vl' ſalpinga ſerpēs eſt q̄ nō videt. Idē Scitalis dicta eſt eo q̄ tanta tergi varietate ꝑfulget vt notaꝝ grana retardet aſpicientes: ꝛ q̄ reptādo pigrior eſt: q̄s aſſeq̄ nō valet miraculū ſui ſtupētes capit. Tanti āt feruoris eſt vt etiā hiemis tp̄e exuuias corporis feruētiſ exponat. De q̄ Lucanꝰ. Et ſcitales perſ e etiā nūc ola primis exuuias poſitā ſuas. Solinꝰ Scitalis hiemales exuuias ꝑma ponit. Yſi. Seps eſt exigua ſerpēs: q̄ nō ſolū corpꝰ: ſed ꝛ oſſa veneno ꝯſumit. Cuiꝰ poeta ſic meminit. Oſſaq̄ diſſoluēs cū corpe tabificꝰ ſeps. Idem ſeps ē tabifica aſpis: q̄ dū momorderit hoiem ſtati eū ꝯſūit ita vt liq̄ſcat totꝰ i ore ſpētiſ. Luca. Parua mō ſpēs ē q̄ nō nulla cruēte morſ hiſ tm̄ ꝛc. ꝛ poſt eripiūt oēs aiaꝫ. tu ſola cadauer.

Universidade do
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxxxiiij.

ſ Itula. Spuens. ⁊ Syrena. Ex li. de na. reꝝ. Situla ſerpēs eſt pu⁹ ⁊ malicioſus. q̄ hoīeꝫ ſiti interficit. hic tanta varietate refulget: vt intuētes pulcritudine retardet. ⁊ quē natura dedit reptādo pigriorē miraculo ſtupētes detinet q̄s aſſeq̄ nō valet. Eſt āt tanti feruoris vt i hyeme pellē deponat. hui⁹ morſu q̄ tāgit̄ igneo corrept⁹ ardore ſuccendit̄. ¶ Actor. Situla gen⁹ eſt aſpidis. qđ grece đr dypſa. De q̄ plenı⁹ dictū eſt ī. ca. li. ¶ Auicēna Spuens đr q̄dā ſerpēs. q̄ ſputo ſuo interficit illud ſup qđ cadit. qđ. ſ. ſputū p̄iciūt dētes ei⁹ ꝯſtricti ſup alios. Odor etiā ſputi ipſi⁹ interficit. lōgitudo ei⁹ eſt vſq̄ ad duos cubitos. ⁊ color ei⁹ cinericeus ad citrinitatē declinās. ⁊ illū quē mordet interficit antequā̄ redeat. Quēꝫ em̄ mordet ſine ſenſu remanet ⁊ ſine motu q̄etus. ⁊ pfunde dormiēs poſt ſaltos ꝯtinuos ⁊ clauſionē ocloꝝ ⁊ torſionē colli ⁊ ſpaſmū ⁊ pulſū inordinatū. ⁊ nō ſentit dolorē inteſtinoꝝ. ⁊ intromittit digitos in guttur ſuū vt euomat. ¶ yſi॰. Syrene ſūt in arabia ſerpētes cū alis q̄ plus currūt q̄̄ eq̄. ſꝫ etiā volare dicūt̄. Quarū in⁹ eſt vt morſum ante mors inſequat̄ q̄̄ dolor.

Capitulum.cxxxv.

ſ Ymia. Ex li. de na. re. Symia ē beſtia ꝯdēſa villo. i. exterioribꝰ mēbris ſuper oīa aīalia ſilat̄ hoī corpis diſpoſitione: interi⁹ āt nullā cū hoīe diſpoſitionē habēs cōmunē aūt oībꝰ aīalibꝰ minorē. ergo oēs fere beſtie māmillas hn̄t in poſteriori ꝯ renes vt eas in ferı⁹ poſitas fetus attingere poſſint: ⁊ ꝓprias hēc cū velint. Homo ꝯo ⁊ ſymia hn̄t eas in pectore. q̄ natura dedit eis manus abiles ad omnem actū. q̄bꝰ eleuare poſſint fetus a terra ⁊ aptare illos ad vbera. Hōc āt illi deeſt humani corpis. q̄ caret vmbilico. ꝟga q̄ꝫ maſculi eſt vt ꝟga canis. Calcaneum hꝫ in pedibꝰ. et ꝓpter h̄ erigit̄ vt hō ſtat ⁊ currit q̄nq̄. ſed h̄ nō pt niſi modice. q̄ natura beſtiā hāc ꝯdidit in faciem eſſe pſtratā. Nam ſolus hō naturaliter erectā hꝫ ſtaturā. Hec beſtia geſtu inq̄eta eſt. morſu ferox. cauda caret. ⁊ p̄ ceteris aīalibꝰ guſtu viget. Nuces ⁊ poma libēter comedit. ſꝫ cū in eis amarū corticē reperit totū p̄icit. ſicq̄ ꝓpter amarū dulce reſpuit. In India dicit Pli. eſſe ſymias toto corpe cādidas. ¶ Alexander. Symia domeſtica dn̄m ſuū agnoſcit poſt multa reuertentē annoꝝ curricula. ¶ Ex li. de na. re. Symia ad oēꝫ ludū docibilis eſt. et ad ferocitatꝫ obliuionē. nūq̄̄ tn̄ ſic eſt manſueta vt nō ſit rabida. libēter cū pueris ludit. ⁊ ſi copia data fuerit eos aliqñ ſtrāgulat. Si q̄s eā leſerit diu ꝯ eū rancorē cuſtodit. Ingenio pollent. ⁊ emulāt̄ q̄cq̄d vidēt. vñ facili⁹ incidūt in man⁹ venatoꝝ. habitāt āt in arboribꝰ vel rupibus. At vbi eas habitare venatores viderint acceptꝫ calciamētꝫ hoīm vadūt ⁊ ſedēt in locꝫ vbi ab illis videri pñt: induūtq̄ calciamēta illa pedibꝰ ſuis ac diligēti⁹ ligāt. ⁊ poſt h̄ exponētes ea ſub arbore relinquūt ⁊ ꝓcul abeunt. tūc ſymie deſcēdentes: qđ eos facere viderūt imitāt̄. ſicq̄ calciate capiūtur. ¶ yſi॰. Symie nomen grecū eſt. i. p̄ſſis naribꝰ. vñ ſymias dicim⁹ eo q̄ ſuppreſſis naribꝰ ſint ⁊ facie feda ⁊c.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxxxvj.

ſ Corpio. Ex li. de na. re. Scorpio blandum et quaſi virgineū h̄z vultū. ſ3 h̄z in cauda nodoſa venenatū aculeū q̄ pungit et inficit ꝑmanētē. Ferit aūt obliq̄ ictu et infixo. nulloq3 momēto meditari ceſſat et occaſiones inuenire feriendi. homini aūt ab eo ꝑcuſſo putat̃ remedio eſſe cinis eius potat⁹ cū vino. Sol⁹ inſectoꝝ ſcorpio caudā h̄z. Duos habet aculeos. vt dic̄ Ariſ. Terra viuit. et i vere ouat. et in autūno ſimiliter. Pariūt ſimiculos ouoꝝ ſpecie. q̄s cū parens deuorare voluerit. alii imunes ſūt q̄ ſe clunibꝰ matris imponūt. Porcus niger ſi a ſcorpione ꝑcutit̃ ꝓculdubio moritur. Alteri⁹ ꝟo coloris porc⁹ euadit q̄nq3 et nō ſp. Yſid. Scorpio v̄mis eſt terren⁹ q̄ poti⁹ v̄mibus aſſcribit̃ nō ſerpētibꝰ. Gloſa ſup Lucam. Ecce inq̄t dn̄s dedit nob p̄tātē calcādi ſuper ſerpētes et ſcorpiōes. Sūt eñ ſcorpiōes q̄ cauda inſidiāt̃ occulte: ſerpētes q̄ dēte ledūt aꝑte. Ipſoꝝq3 venenat⁹ acule⁹ retro eſt timendus.

Operationes

A ¶ Palladius. Scorpiones exiſtimant aliqui poſſe fugari. ſi aliq̄ ex eis v̄rant̃ i medio dom⁹.
B ¶ Auicēna in ſecūdo cañ. Sputū hoīs ieiuni
C ſcorpiones interficit. ¶ Item raphanus ſcorpioni aduerſat̃. ita q̄ ſi fruſtū raphani imponatur ſup eū morit̃.
D ¶ Eius etiā aqua in h̄ experta eſt. et fortior eſt. Si ſcorpio momorderit aliquē qui raphanum comederit nec ei nocebit.
E ¶ Auicēna in .iiij. cañ. Scorpionis punctura curatur ꝑ canones cōmunes. et per vaporationem cum ſale et milio. et ſimilibus.

Capitulum.cxxxvij

ſ Eta. ſimultas. et ſolifuga. Ex li. de na. re. Seta ē v̄mis (vt q̄dā dicūt) ſpēs a re nomē h̄ns. Eſt eīm tenuiſſimus inſtar ſete. fere cubitalis lōgitudīe dur⁹ et albꝰ. nihil differēs vtraq3 extremitate quippe cui caput nō ē. ſ3 ſerpit vtrobiq3. hic in aq̄s corrupt̃ nec tñ fetidis naſcit̃. adeo dur⁹ eſt: q̄ vix pede cōteri poteſt. Huius veneni tanta vis eſt vt ab hoīe potu hauſt⁹ elanguere eū et tabeſcere faciat donec cum diro cruciatu vita euat̃. ¶ Ex Papia. Simultas eſt ꝓprie vermis in capite arietis. qui dum mouet̃ facit eū repedare. Ex eodem. Simultas eſt vermis in capite aīalis cornua habentis. cōmouens eum ad feriendū cornibꝰ. ¶ Yſid. Solifuga ipa eſt muſaraneus Solinus. Sardinia q̄dem abſq3 ſerpētibus eſt. Sed q̄d aliis locis ſerpens eſt. hoc eſt ſolifuga ſardis agris q̄ occulte reptat. et per imprudentiam ſup inſidentibꝰ peſtem facit hinc incōmodo accidit herba ſardonia: quā de fluuiis fontanis ꝓuenit largius iuſto. Hec ſi edulio fuerit veſcentibus neruos contrahit. deducit ora rictu. vt qui mortem intereant facie velut ridentium &c.

Capitulum.cxxxviij.

ſ Poliator ac ſtella colubri. Ex li. de na. re. Spoliator colubri eſt vermis coloris aurei. q̄ etia3 virorem ad vmbrā habet. hic paruus et inualidus cū ſit anguem aſtutia decipit. et inde nomen accepit. Nam vbi colubrum ad eſtum cubare viderit ꝑ caudā eius aſcendens ad caput tranſcurrit. Eum q3 prius quaſi fricando permulcet: et demum

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

moꝛſibꝰ carnes eiꝰ aggrediť. anguis leſa fugit
pſecutoꝛ inſeqť: ac letali moꝛſu inſiſtit. donec
interioꝛa cerebꝛi penetret. ac peꝛempti carnibus
ſaneť. hic a q̄buſdā ꝟmis aureus dr̄. Dicit aūt
Ariſt. de vermibꝰ coloꝛis aurei. ꝙ q̄n nati ſūt
ꝑmo quidē a parētibꝰ cibanť. deinde ſine cibo
pmanēt diebꝰ mlťꝭ. ⁊ ita iacēt imobiles vt moꝛ
tui videanť. Poſt tempꝰ āt a natura ꝓſcrū re-
uiuiſcūt ſibiq̄ꝫ ꝓuiſuri ad paſtū ſurgūt. Ex li.
vt ſup̄. Stelle figura ꝟmis eſt q̄ nocte vt ſtella
lucet. nūq̄ꝫ niſi magnis imbꝛibꝰ ꝓuenit ⁊ ſere-
nitatē adeſſe ſignat. huiꝰ tātus rigoꝛ eſt vt ignē
tāgēs nō alio mō q̄ꝫ glacies extinguat. huius
ſanie ſi caro hoīs ꝯtacta fuerit capilli deſluūt.
Idēq̄ꝫ qḋ ꝯtactū eſt coloꝛem in viroꝛē mutat. hi
ꝟmes nil gignunt. nec eſt in eis mas vel femia

Capitulum. cxxxix

Alpa. Ex lib. de na. rerum. Talpa eſt
animal paruum. nigrum et cecum. de
terra genitum. compluta et lutulenta
Sed coꝛrupta. Huius pellis multoꝛum pilo-
rum eſt ⁊ ſuauis valde. ſed teterrimum coloꝛē
habet. In terra habitat. vermiū eſca viuit. in
fame quoq̄ꝫ terrā comedit. ¶ Rudolphꝰ. Tal-
pa eſt animal cecum quod dicūt ex terra ſimul
ac pluuia creari. ¶ Yſidorus. Talpa dicta eſt
eo ꝙ ꝑpetua cecitate tenebꝛis damnata ſit.
Eſt enim abſq̄ꝫ oculis. ſemper terram fodit et
humum egerit et radices ſubter frugibus co-
medit. quam greci aſſfata vocant.

Operationes.

¶ Talpa cōbuſta in puluerē ⁊ ſparſa cū albu- A
gine oui ſuper faciē remediū eſt ꝯtra lepꝛam
¶ Sanguis eius ſi ſuper caput pilis nudatū B
declinatur pilos redire cogit.
¶ Actoꝛ. Fertur etiam ꝙ cinis talpe combu- C
ſte valet contra fiſtulam. videlicet ad eius pu-
tredinem conſumendam.
¶ Haly. Soꝛices magni talpe ſi ponantur ſu- D
per ſcoꝛpij percuſſionem ſanat.

Capitulum. cxl.

Haurus. Ex libꝛo de naturis rerum.
Thaurus eſt animal robuſtū. ⁊ inter
om̄es beſtias ſocials ſatis māſuetus.
ꝑterq̄ꝫ ad eas que rapacitate ceteris aduerſan-
tur. hi ſimul adunate creberrime pugnant. et
in pꝛeliando linguas exertas habēt. dentibus
nil agunt. ſed tm̄ coꝛnibꝰ. frontem habent va-
lidam ad omne pꝛelium. membꝛaq̄ꝫ in eis foꝛ-
tioꝛa ſunt caput et collum. ꝓpter hec iuga ligā-
tur eis in capite et in humeris ſicut equis.

Operationes.

¶ Eſculapꝰ. Thauri coꝛnu ſerpentē fugat et A
ſanguis eiꝰ eos iterficit. maclas q̄ꝫ faciei delet B
¶ Fel eiꝰ cū melle ⁊ balſamo ocloꝝ vicia curat C
¶ Sepū eiꝰ cū reſina ⁊ cera duricias oēs mol- D
lit. ¶ Medulla eiꝰ cū vino ꝑpata tremuloſos E
curat. ¶ Fimus eiꝰ tumoꝛes atq̄ꝫ duricias ſol- F
uit. ¶ Aui. Fel thaurinū ꝯfert vlceribꝰ in aure G
recentibꝰ. ¶ Ettā vlceribꝰ ani. Fitq̄ꝫ ex eo lini-
mentum ad doloꝛem matricis.

¶ Dyaſcorides. Fel thaurinum mixto felle
H hircino. ſquinanticos curat.
¶ Vulnera et cicatrices ſanat. mixtum lacti
I dolores auriũ mitigat. pluſq̃ʒ mixto lacte mu-
lierum. ¶ Sanguis thaurinus diaſoreticꝰ eſt
K et malacticus. duricias ſoluit. et cathaplaſma
adhibitus medetur ꝛc.

Capitulum. ccxli.

t Arandrus eſt animal (vt dicit Plinius) cui magnitudo bouis eſt. caput magis ceruino nec ab ſimile. cornua ramoſa. vngula biſida. villus magnitudine vrſorum. Cũq̃ʒ libuerit ſui coloris eſſe aſini ſimilis eſt. Tergori tanta duricia eſt vt toraces ex ea faciant. colorem omnium arborum. florum fruticum. locorumq̃ʒ reddit. in quibꝰ metuens latet. ideoq̃ʒ raro capitur. Hoc ergo animal ex hirum mutat colores. nec aliud ex his que pilo veſtiuntur: niſi in indis. et licaon. cui iubata traditur ceruix. Nam thoe quod eſt luporũ genus longitudine procerius breuitate crurum diſſimile. ſaltu velox. venatu viuens. innocuum homini. habitum. non colorem mutat. p hyemes hirtus. eſtate nudus. Actor hoc animal quod Plinius vocat tarandrum ideʒ eſſe eſtimo. q̃ iuxta Solinum vocaui parandrum quod vitio ſcriptoris attribuendum puto. et q̃ debeat eſſe littera capitalis. ſcilicet verũ p vel t incertum habeo.

Capitulum. ccxlii.

t Arus in li. de na. re℞. Tarus eſt aĩal magnitudine vulpis. hʒ crura breuia. nec in vtroq̃ʒ latere eq̃lia. ſʒ in ſiniſtro breuiora. vnde fit vt in folliculas rote q̃s attritione currus faciũt. poſitis pedibꝰ dextri lateris valenter currat ſicq̃ʒ ſuos pſecutores effugiat. Pellem habet villoſam ꝛ ſatis rigidã albis nigriſq̃ʒ pilis ꝯtextã. ¶ Yſi. Tarus eſt aĩal agreſte magnitudineʒ fere vulpis hñs in corpe. ſed humilioris ſtature q̃ tibias hʒ curtas. Pilum habet griſei coloris. cutem durã atq̃ʒ ſordiſſimã. dentes acutos. Et cũ a canibꝰ vel a ceteris animalibꝰ infeſtaꝛ ſeipm̃ reſupinat. et dentibꝰ pedibuſq̃ʒ repugnat. Fertur autẽ huic vulpes quodãmodo eſſe ꝯtraria. Vulpes eñ nũq̃ʒ ſibi foueã parãt ſed foueaʒ tapi p dolum occupant. Cum eñ eum exiſſe inde ſcit. ad introitũ vadit. et ibi ſtercorat. ſicq̃ʒ taxo ꝑpter immundiciã locum deſerente vulpes eum occupãt.

Operationes.

¶ Ex li. de na. rerũ. Taxi ſagina luna creſcente A
augeꝛ. decreſcente minuiꝛ. ita q̃ ſi occidatur in
vltimo lune defectu. nõ inueniꝛ. hmõi ſagina
ꝯficiuntur vnguenta. quibꝰ ſedanꝛ renum dolores mẽbrorũq̃ʒ leſiões. ꝛ h̃ mirũ q̃ beſtia licet ex vna pte ſit medicinalis morſus tñ eiꝰ pleruſq̃ʒ grauiſſimꝰ ẽ ꝛ exitialis. ſʒ hꝰ rõ eſt quia viui
ſcabronibꝰ ꝛ aĩalibꝰ q̃ in terra repũt ac veneni
fera ſũt. ıõq̃ʒ dẽtes eiꝰ inficiũt. ¶ Eſcul. Adipe B
taxi dĩs inũcti febricĩtes ſananꝛ. ¶ Cerebꝝ eiꝰ C
cũ oleo coctũ oẽs dolores curat. ¶ Eiuſq̃ʒ teſticuli cũ melle cocti libidinem accendunt. D

Capitulum. ccxliii.

Ragelaphꝰ ⁊ Tragodita. yſi. Trage-
t laphi a greco noīati ſunt q̄ cū eadē ſpē
ſint vt cerui villoſos tñ hn̄t armos vt
hirci. ⁊ p̄ licis menta hirſuta barbis. q̄ nō alibi
ſunt q̄ circa phaſidē. Pli. Tragelaphꝰ eſt ea-
dē ſpē barbatū ⁊ armoꝝ villo diſtās quē trage-
laphon vocāt: nō alibi q̄ iuxta phaſin amnem
naſcēs. Helymādꝰ. xi. li. Dictꝰ āt ē tragelaphꝰ
q̄ſi hirco ceruus. Nam tragos hircus. laphos
ceruus. Eſt aūt q̄ntitate ⁊ forma ceruo ſimilli-
mus: ſed villoſos habet armos vt hircꝰ. Ex li.
de na. reꝝ. Tragodita ſola inter beſtias deie-
ctis cornibꝰ obliq̄ ceruice paſcit̄. vt magꝭ videat̄
herbā ſic ore attractam ſecare q̄ alioꝝ aīalium
more carpe. habet eñ cornua lōga. p̄ decliuū
capitis ⁊ maxillaꝝ ad terras vſq̄ dependentia
que ꝓhibent eam in terra iuxta morē paſcere.

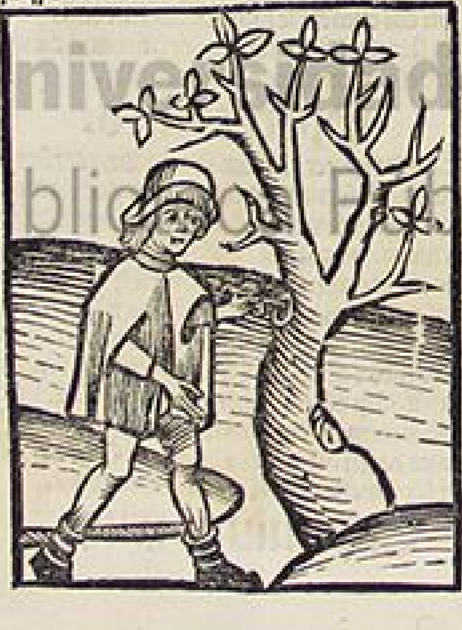

Capitulum. ccxliiii.

Erredo. Bartholomeus in libro de
t ꝓprietatibꝰ rerum. Teredines vocant
greci lignorum vermes: eo q̄ terendo
edant. Ex humore autem corrupto in arboribꝰ
derelicto ſub corticibꝰ arboꝝ ⁊ in medullis ge-
nerant̄. maxime autē in arboribꝰ generant̄ q̄ñ
ī oportuno tpe arbores reſecant̄ vel plantāt̄. ⁊
hꝯ ē ī plenilunio potiſſime. Teredo ita q̄ ligni
vermiculus in ſubſtantia eſt molliſſimꝰ ⁊ inde
tñ corrodit et cōminuit duriſſima ligna et ſub-
tiliorem puluerem q̄ poſſit tinea facere.

Capitulum. ccxlv.

ynea. Bartholomeꝰ in libro vt ſupra.
t Tynea eſt veſtimentoꝝ vermis dicta:
et eo q̄ teneat: et eo vſq̄ veſtibꝰ inſide-
at quas corrodit. et ex veſtiū corruptōe gignit̄.
q̄ñ ſcꝫ veſtis aliq̄ādiu in aere groſſo compri-
tur nec ventu perfunditur et in puro aere libe-
re nullatenus explicatur. inſenſibiliter autem
panni ſuperficiem conſumit: et cū ſit ſenſibile
animal. infra panni ſubſtantiā ſe occultat q̄
vix vnq̄ videri oculis ſe permittit.

Operationes.

¶ Amara ⁊ odorifera tinee fugiūt ad veſtes re- A
ſperſas talibꝰ de facili nō accedunt. ¶ Et ideo B
folia lauri. cedri ⁊ cipreſſi. ⁊ hmōi poſita in archis
vel veſtes ibi repoſitas et libros corrumpi a ti- C
neis non ꝑmittant. ¶ Conſtan. Eſt quedā ſca-
bies capitis que ꝓpter ſuā tenacitatē et adhe-
rentiā tinea eſt dicta. De qua quere infra in ta-
bula de infirmitatibus quō ſit curanda.

Capitulum.cxlvj.

t Yrus. Ex li. de na. re℞. Tyrus eſt ſer
pens in partibꝫ Hiericho circa ſolitu
dines iordanis. infeſtus auibꝫ ⁊ ani
malibꝫ. maxime ouis auiū que cum ipſis aui
bus comedit. Huius carnes confecte cū qui
buſdam admixtis omne toxicum venenū ex
pellunt. quā ꝯfectionē tyriacam dicūt. Ferūt
aūt nōnulli hunc ante paſſionem chriſti nullū
habuiſſe remediū. maximeqꝫ fuiſſe hominibꝫ
infeſtum. Ipſa vero die paſſionis vnuꝫ ex eis
infeſtiſſimū circa partes hieruſalem caſu fuiſ
ſe cōprehenſum. ⁊ ad chriſti latus fuiſſe cruce
ſuſpenſum. atqꝫ ex illo die totum illud ſerpen
tis genus accepiſſe virtutem ꝯtra oīe vene
num. ¶ Actor. Tyrus idem eſſe fertur qꝺ vipe
ra. Nam et auctores in medicina loquentes de
carne ſerpentina vel tyriaca conficienda raro
vel nunquaꝫ de tyro ſub hoc nomine faciunt
mentionem ſed de vipera. A tyro vero deno
minatiue dicitur tyriaca.

Operationes

A ¶ Auicenna in canone. v. Tyriaca affarath
id eſt a morte liberans ſublimior eſt ex medi
cinarum compoſitarum. propter multitudi
nem ſui iuuamenti propterqꝫ in venenis q̄ ſūt
ex puncturis vel morſibus. vt ſerpentium et
ſcorpionis et canis rabioſi.

B ¶ Ex libro de naturis rerum. Tyriaca cū ex
tyri carnibus admixtis quibuſdam ſit cōfecta
omne aliud venenum extinguit. ſed cōtra ve
nenum ipſius tyri nihil prodeſt.

Capitulum.cxlvij.

t Igris. yſid. Tygris vocata eſt ꝓpter
volucrem fugā. ſic eīm noīant Perſi et
Indi ſagittā. Eſt beſtia varijs diſtin
cta maculis virtute et velocitate mirabilis: ex
cuiꝰ nomie tigris fluuiꝰ appellat eo q̄ rapidiſſi
mus ſit omniū fluuioꝝ. Has aūt magis hir
cania gignit. Phiſiologꝰ. Eſt aūt tygris anial
ſeuiſſimū et incomparabili rabie ſeuiens preci
pue quando raptis catulis inſequitur venato
res. ¶ Plinius. Tygris totus ferus qui ſemꝑ
numeroſus eſt ab inſidiatore rapitur.

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxlviij.

Ortuca ꝛ Taranta. Ex li. de na. reꝝ.
t Tortucã de genere ſerpentũ quidaꝫ
eſſe volũt. veneno quidem in vita caret:
ſed nequaq̃ꝫ poſt mortẽ. Nam renes eiꝰ (vt di
cit Ambroſius) ſi q̃s poſt mortẽ nudo pede cal
cauerit veneno ſtatim inficit. Eſt autẽ duorũ
pedũ. Caput habens vt bubo. caudam vt ſcor
pio. duob[us] ſcutis duriſſimis quaſi teſtis tegit.
quib[us] adeo ſe induit vt difficulter etiã validiſſi
mis ictib[us] perimi poſſit. Ouat vt gallina. ſed
oua eiꝰ ad comedendũ ſunt nociua. Tortuca
femina (vt dicit Ariſto) nõ habet niſi vnã viã
exitus ſup̃fluitatũ. q̃uis habeat veſicã contra
omniũ animaliũ naturã habentium: plumas
aut ſquamas aut corticẽ. Nam iſta omnia nõ
habẽt veſicã. Actor. Tortuca dicit et teſtudo. q̃a
teſte teguminib[us] adoperta eſt in cauerne modum
Harũ plurime ſunt aq̃tice. de q̃b[us] iam dictuꝫ
eſt. Quedam vero terreſtres. q̃ et ſilueſtres di
cunt. nec ſunt venenoſe: ſed ab hominibus co
meduntur. ¶ Phiſiologus. Tarante ſerpẽtes
ſunt modice quantitatis a quib[us] puncti vehe
menter anguſtiantur. Et niſi tiriaca eis ſub
ueniatur quandoq̃ꝫ anxietate moriuntur.

Capitulum.cxlix.

Rogodice. Albertꝰ in li. de na. aialiũ.
t Trogodice ſũt aialia quedã longiſſi
ma habẽtia cornua a capite ante mã
millas vſq̃ꝫ ad terrã deſcendentia. ceruices ãt
lõgiſſimas. ꝛ iõ incuruata ꝛ infleta ceruice lõ
gitudine capitiſ ꝛ cornuũ in terra poſitis. ita q̃
frons tota in terra iacet paſtũ contra omnẽ mo
rem iumentia. q̃ aliter paſci non poſſunt. ꝓpter
ſuoꝝ longitudinẽ cornuũ. ꝛ iõ paſci non põt
niſi longis herbis que potius ſecare videntur
q̃ꝫ a radicib[us] mordere ſicut alia aĩalia faciunt.

Capitulum.cl.

Acca. Areſtotiles. Vacca eſt aĩal
v manſuetũ ꝛ iracũdie pauce: multe
vero inſipientie. Huius renes in
aſpectũ q̃ſi compoſiti ſunt ex pluri
bus paruis renib[us]. ventres hꝫ multos: vt cibi
cõpleant viſus. ꝛ q̃d diminuit ex eo ꝓpter dige
ſtionẽ habet ventrẽ poſt aliũ. Primꝰ ergo ven
ter cibũ recipit crudũ. ſecũdus digeſtũ. tertius
iam digeſtione melioratũ. quartꝰ vero bene di
geſtum. Cornua vacce ſi calefiant in omnem
partem declinant. Cornua feminarũ ſunt for
tiora cornibus maſculorum.

Operationes

¶ Auicẽna in. ij. cañ. Vaccinũ fel fortiꝰ ẽ cete A
ris fellib[us] q̃drupedũ. ¶ Ponit in emplaſtris ad B
vulnera q̃ ſunt heriſipila. doloriſq̃ꝫ vehemẽtis
¶ Crura vaccina. id eſt oſſa crurũ aduſta flu C
xum ſanguis abſcindũt ꝛ ſolutiões ventris.
¶ Stercus vaccinũ eſt ex his q̃ dant pulmoni D
ꝛ ptiſi ꝛ ſiſib[us]. Ex eo fit emplaſtrũ ſup ciaticam
¶ Item cũ aceto ſup exituras calidas poſitum E
ſedat eas. Cõuenit etiam apoſtemanb[us] q̃ poſt
aures ſũt. ¶ Colla de corio vaccino linita cum F
aceto ſup impetiginẽ ꝛ ſcabiem excoriabilẽ cũ
nõ eſt vehemẽs ꝓfunditatẽ ꝯfert. ¶ Similiter G
et linita cum melle et aceto ſup vulnera aduſta

D et lota valent ad curationem lendium. ¶ Ha
ly. Sanguis vacce ſi ſuper vulnus infunda-
I tur ſanguinem ſtringit. ¶ Areſtoriles. Vac-
ce cornua ſi calefiāt in omnem (vt dictuȝ eſt)
partem declinant: ꝛ ſiquidem vnguantur cū
oleo ac pice valent cōtra pedum ꝛ contra ni-
K uis nocumētum. ¶ Plinius libro viceſimo-
octauo. Vaccinum etiam iecur celiacis atqꝫ
diſſintericis medetur.

Capitulum.clj.

Eruex. Ex libro de naturis rerum.
v Veruex ſiue aries habet cornua in
modum circuli replicata: quib9 gre-
gem defendere nititur. Ex naturali feritate
dextro pede terraȝ percutit. quādo iraſcitur
aut ſupet vel timet. ꝛ hoc maxime amoris tē
pore per dimidium annum iacet ſuper vnum
latus: ꝛ per dimidium ſuper aliud. ¶ Iſido-
rus. Veruex a viribus dictus eſt ꝙ ceteris
ouib9 ſit fortior: vel eo ꝙ ſit vir: id eſt maſcu-
lus. vel ꝙ vermes i capite habeat. Quoꝝ ex
citati pruritu ſemiuicem cōcutiūt: ꝛ pugnan
tes cum magno impetu feriunt.

Operationes

A ¶ Adeps veruecin9 ſimilem hꝫ ꝟtutē porcino.
B ¶ Stericas aut ani cauſas vtiliter curat. et
combuſtis opitulatur.
C ¶ Fel veruecinum lanis adhibitum ꝛ in vm
bilico poſitum ventrem ſoluit infantium.
D ¶ Fimus veruecinus cū aceto vt cathaplaſ-
ma impoſitus maculas nigras emēdat. na-
ſcentes clauos corporib9 tollit.

¶ Ignem ſacrum impoſitum curat. Cū cera E
ꝛ oleo mixtus combuſtioib9 medetur.

Capitulum.clij.

Esontes. Albertus in libro de natu
v ris aīalium. Veſontes aīal eſt boui
ſimile. collum habēs feroſum et iu-
bas vt equ9 tam inanis ptinacitatis ꝛ trūcu
lentie: vt captū domari vix vel nunqꝫ poſſit.

Capitulum.cliii.

Itulus. Iſidorus. Vitul9 ꝛ Vitula
v a viriditate dicti ſūt. i. a viridi etate
ſicut virgo. Vitula ergo parua eſt: ꝛ
B

nondum enixa. Nam enixa iuuenca eſt aut vacca. Iuuencus autem dictus eo ꝙ iuuare incipiat hominũ vſus in excolenda terra. vł quia apud gentiles ioui ſemper niſi iuuẽcus imolabatur: nunq̃ꝫ taurus. Nam invictimis etiã etas cõſideratur. ¶ Ariſtoteles. Vituli poſt vnum annũ caſtrandi ſunt. Alioq̃n paruiꝰ erunt. Caſtrati vero diutius viuunt.

Operationes

A ¶ Plinius in libro. xxviij. Omnes quidem medulle molliunt explent ⁊ calefaciunt. Inter ceteras autem laudabilis eſt vitulina.

B ¶ Sepum quoqꝫ vitulinum capitis vlceribus cum ſale ratũ laudatur vtiliſſimum. Podagricis quoqꝫ ꝓdeſt ⁊ articularijs morbis.

Capitulum. cliiij.

v Ipera. Auicẽna. Vipere ſunt ſerpẽtes habẽtes capita plana ⁊ lata. collum minutum ac ſubtile valde: quorum caude curte ſunt ſtrepitum facientes ac ſonitum in inceſſu. Capiuntur autem a medicis in fine veris ⁊ principio eſtus: vt inde trociſci fiant. quibus tamen nõ omnes conueniunt vipere ſed flaue ⁊ de flauis femine. Item in ſecũdo canone. Vipere poſt hyemẽ de cauernis egrediẽtes: oculos ſuos ſuper feniculum fricant vt illuminẽtur. Vrina hominis vtiliter effunditur ſuper morſum vipere: proprieqꝫ vipere petroſe. Ex libro de naturis rerum. De vipera dicit Phiſiologus: ꝙ habet faciem humanam vſqꝫ ad vmbilicum: ab vmbilico vero vſqꝫ ad caudam cocodrilli figurã. Meatus digeſtibilis quaſi foramẽ acus eſt. Et ideo more viperarum ceterarum cõcipere nõ poteſt ſed tm̃ per os.

Operationes

¶ Diaſcorides. Adeps viperinꝰ ſuffuſiões oculorũ ⁊ obtuſiões ⁊ caligĩes mixta cedria tanti ponderis ⁊ melle actico et oleo veteri curat. Alariſqꝫ pilos inunctis naſci nõ ſinit. A

¶ Ex libro de naturis reꝝ. Vipere valẽt cõtra omniũ ſerpentiũ ictus: vt dicit Plinius. B

¶ Tunica eius quem proijcit cũ innouatur in vino cocta dẽtibꝫ ⁊ oculis medeť. Adeps eius caliginem oculorum tollit. C

Capitulum. clv.

v Nicornꝰ ⁊ Varꝰ. Iſidorus. Unicornus eſt animal paruum: ſed corporis fortitudinem habens: crura breuia ad ſuã magnitudinem. ferrum nõ timet. in excelſis montibꝫ vaſtiſſimiſqꝫ ſolitudinibꝫ commoratur: vt ſupra lanꝰ habetur. ¶ Iſidorus Varius eſt beſtiola de genere piroli: paulo amplior q̃ꝫ muſtela. In arboribꝫ habitat ⁊ fetus facit. a re nomen habet. In ventre nanqꝫ candidus eſt. in dorſo colorem habet cinereum eligantem atqꝫ ſpectabilem harũ pellibꝫ in ornatu veſtium gloriãtur homines vtriuſqꝫ ſexus: ipſa tamen beſtiola minime gloriatur in pelle ꝓpria: nec dum in aliena.

Capitulum. clvj.

Ro. Iſidorꝰ. Uri ſunt boues agre-
v ſtes adeo fortes vt arbores ⁊ arma-
tos milites ī cornibꝫ eleuēt. Idē vri
dicti ſūt apoton orion .i. a montibꝫ. Sūt bo-
ues aūt agreſtes ī germania hūtes cornu in
tantum ꝓtenſa: vt regijs mēſis inſigni capa
citate ex eis gerule fiant. ¶ Helynandus li-
bro viceſimoſexto. In hyrcinia ſilua germa
nie ſunt vri. Hi ſunt magnitudine paulo ele-
phantos: ſpecie ⁊ colore ⁊ figura tauri. Ma
gna vis eorū eſt ⁊ magna velocitas neqꝫ ho-
mini neqꝫ fere quā aſpexerint parcunt. Hos
ſtudioſe foueis captos interficiunt.

Capitulum.clvij.

Rſus. Ex libro de naturꝫ rerum. Ur
v ſus dicitur quaſi orſus ſcilicet ī ven
tre: ſed extra completꝰ. Et hoc ideo:
quia ꝑmature parturitur: vnde lingendo in-
formatur. Eſt autem vrſus animal ſeuum ni-
mis deforme mēbris. ¶ Ariſtoteles. Urſus
eſt animal habens dentes ſuperius: et vnum
ventrem inferiꝰ. ac poſt ventrem inteſtinum
ſicut ⁊ lupus. Eſt autem in aliquibꝫ animali-
bus venter maior: vt in porco ⁊ vrſo. Mani
feſtum eſt autem ꝙ vrſus agreſtis hyeme la-
tet. ſed vtrū hoc faciat ꝓpter frigiditatem an
ꝓpter aliud queſtio eſt. Mares autē et femi
ne in tempore illo pingues ſūt valde. ita ꝙ de
facili moueri non poſſunt. ¶ Iſidorus. Urſi
caput eſt inualidū: ſed vis maxima eſt in bra
chijs ⁊ lumbis. Unde ⁊ interdum erecti inſi
ſtunt. ¶ Ambroſius. Urſis anguſtiora colla
data ſunt. qꝛ nō paſcūtur herbis in terra ſed
carnes animaliū comedūt. ¶ Alexāder. Ur
ſus quodā murmure vtens: pedes ſugit tan
q̄ꝫ alimenta quedā ſumat ex eis. ¶ Solinus
Urſi coeūt ſicut quadrupes alij: ſed apti am
plexibꝫ mutuis velut humanis cōiugatiōibꝫ
copulantur. Deſiderium venis hyems ſuſci-
tat. Secreto honore mares grandes reuer-
tentur. Et in eiſdeꝫ licet foueis: partis tamē
per ſcrobes ſecubationibꝫ diuiduntur. Ute
rum dies triceſimus liberat.

Operationes

¶ Iſaac. Urſina caro viſcoſiſſima digeſtioni A
qꝫ inobediens. peſſimū dat nutrimētum. Un
de plus pertinet medicine q̄ꝫ cibo.
¶ Phiſiologꝰ. Fel vrſi calidū eſt ⁊ ſiccū. Ua B
let ꝯtra epilentiā ⁊ paraliſim. Debet autē fel
cum folliculo ſuo ab epate ſeparari: et ita ſu-
ſpendi ⁊ deſiccari: ꝑ duos annos ſeruat̄.
¶ Eſculapius. Si oculos vrſi eradicaueris C
⁊ ſupra ſiniſtrum hominis adiutoriū ligaue-
ris eius quartanam mitigabunt.
¶ Auicenna. Adeps vrſi confert alopicie. D
¶ Dyaſcorides. Dicitur adeps vrſi capilloꝝ E
incrementū ꝑſtare ⁊ alopicias emendare. vel
vrſinū vel electuariū datū epilenticis medet̄
¶ Item lanis adhibitū ⁊ in vmbilico poſitū: F
infantium ventrem ſoluit.
¶ Actor. Ut autem dictum eſt ſuperiꝰ iuxta G
Plinium: Urſi primis diebꝫ quattuordecim
graui ſomno premuntur. Tuncqꝫ miruꝫ in-
modum vterno pingueſcūt. Et illi ſunt apti
medicaminibus.
¶ Adipi contraqꝫ capilli defluunt tenaces. H

Capitulum.clviij.

v Ncia. Iſidor⁹. Vncia eſt animal ſe-
uiſſimū: non alt⁹ cane ſed longi⁹ cor-
pore: canib⁹ inimicū valde. predā nō
comedit: niſi cum in altū portet: ſed qñ ad ar-
bores venit ad ſupremū eū ramū defert: cāq̧
pendendo comedit. Cum aūt in calore coit⁹
exiſtens aliquem vulnerauerit: mures ſuper
ipm cōueniūt ac ſup eum mingūt ⁊ moritur.
Unde quidā ab ea vulnerat⁹ ſe ꝑ barcham
in mari portari fecit: ⁊ mures ad mare vene-
runt vt ad eū accederent: ſed ꝓpter mare non
poterāt. Hui⁹ aīalis fel mortiferū eſt.

Capitulum. clix.

v Ulpis. Iſidorus. Vulpis eſt aīal
doloſum. villos habet vberes et al-
tos: caudamq̧ magnam. fertur autē
ꝙ vulpis nunq̄ facit ſibi foueam: ſed foueā
taxi doloſe occupat. Cumq̧ enim ſcit taxus
exiſſe de fouea accedit ad introitū: ⁊ ibi ſter-
corat. ſicq̧ ꝓpter immundiciam fugit taxus:
⁊ vulpis occupat locū eius. Hanc inſequun-
tur venatores ꝓpter pellem: non propter car-
nes que ſunt inutiles. ¶ Ariſtoteles. Vulpis
eſt animal ingenioſum ⁊ malarum operatio-
num. habet virgam ex oſſa: coit ad terram ꝓ-
iecta. Urſus ⁊ kyrokos auis: ſcilicet vncorū
vnguium cum vulpe pugnat: quia carnē mā-
ducant. Tirus autem ⁊ vulpes amicantur:
amboq̧ in cauernis terre manēt. Vultur q̧̄
vulpem deprehendit. ¶ Ambroſius in hexa-
meron. Vulpis eſt animal odio dignum pro-
pter rapinam: deſpectum ꝓpter infirmitatē
incautum ſue ſalutis dū inſidiatur alienis.
¶ Ex libro de naturis rerum. Vulpis eſt ani-
mal fetidum: maximeq̧ in ore: ⁊ etiam a po-
ſteriori parte iminente morꝭ periculo. Suc-
cum qui de pino fluit in cibum ſumit. ſicq̧ ſa-
lutem recuperat: ⁊ cuum vite in longum pro-
tendit. ¶ Conſtantinus. Vulpis in fame pre
anguſtia latrat⁹ canum imitari dicitur. hoc
eſt cum eſurit: nec inuenit quod manducet.
fingit ſe mortuam. ⁊ reſupina flatum attrahit
lingua protracta: tunc aues incaute deſcen-
dentes quaſi ad cadauer: aperto ſuo ore ra-
pit: deuoratq̧ ⁊ conſumit.

Operationes

¶ Haly. Vulpis ſi cum oleo decoquatur oli- A
ue oleum hoc nodis ⁊ duricie que fiunt ex ar-
tetica prodeſt. ¶ Adeps vulpis cum oleo ſe- B
ſami: id eſt yreos liquefact⁹ aurium dentiū-
q̧ medetur doloribus. ¶ Auicenna. Vulpes C
in aque cocta ⁊ embrocata iuncture doloro-
ſe confert vehementer. Adeps eius in aures
diſtillat⁹ ſedat dolorem eius.
¶ Ad hoc enim euacuatiua eſt valde. D
¶ Item eius pulmo ſiccus confert aſmaticꝭ E
valde. Pellis eius calidior eſt ceteris: et hac
iuuanē humectati ꝓpter eius reſolutionem.
¶ Teſticulus vulpis calidus ē in ꝑmo ⁊ hu- F
midus in ipo. ⁊ eſt in eo humiditas ſupflua.
¶ Confert ſpaſmo ⁊ thetano q̄ ſunt in poſte- G
rioribus ex paraliſi: facit appetitum coitus.

Capitulum. clx.

Univers de
Bibliotec Public a

Bex. Plini⁹ libro.viij. ybices ſiue capre ſunt aīalia de capraꝝ genere pernicitatꝭ mirãde. q̄q̄ꝫ onerato capite cornib⁹ vaſtis: gladiorūq̄ꝫ vaginis. in hoc ita ſe librant vt tormēto aliquo ro tati in petris potiſſimū: ꝛ mōte aliquo in aliū tranſilire cupientes: atq̄ꝫ recurſi pernici quo libuerit exultant. ¶ Ex libro de naturis reruꝫ. ybex eſt animal paruum velociſſimū: in capite vaſtis cornib⁹ oneratū: in petrꝭ cō morantur: ibiq̄ꝫ fetus faciunt.

Capitulum.clxi.

Ichneumon ꝛ ypporamus. Iſidor⁹. ychneumon grece vocatur: eo q̄ o dore ſuo ſalubria ciboꝝ ꝛ venenoſa prodanſ. De quo Dracontius ait: Precidit ſullis vim cuiuſcūq̄ꝫ veneni. Dict⁹ eſt autē ſullus a ſetis. Hic etiā ſerpens inſequitur: qui cū aduerſus aſpidē pugnat: caudam eri git. quā aſpis maxime incipit obſeruare q̄ſi minantē. ad quā cum vim ſuā transfert corri pitur. ¶ Areſtotiles. ychneumon cum videt ſerpentē qui dicit baſcos nō pugnat cum eo quouſq̄ꝫ clamat adiutoreſ. Et q̄ timēt a mor ſu ſerpentis: intrant aquā ꝛ poſt arenā. dein de cū ſerpente pugnāt. ¶ Ex libro de naturꝭ rerū. ypporamus in terra naſcit: licet in aq̄s ſicut in terra potens ſit ꝛ habitet. Caudā ha bet tortuoſam: dentes pruriginoſos: dorſo et hinnitu ſiſis equo. de q̄ ſupra pleni⁹ dictū eſt.

Capitulum.clxij.

Dra. Iſidor⁹. ydra dicit draco mul torum capitū: qualis fuit in lerna pa lude puincie. Archadie. Hec latine excedra dicit: eo q̄ vno ceſo tria capita excre ſcebant: ſed hoc fabuloſum eſt. Nam conſtat ydram fuiſſe locū euomentē in quo vno mea tu clauſo multi erumpebant. Quod Hercu les videns loca ipa exuſſit. ꝛ ſic aque meat⁹ clauſit. Nam ydra ab aqua dicta eſt. ydros aūt eſt aquatilis ſerpens: a quo icti obturge ſcunt. Cuius quidam morbum boum dicūt.

eo q̄ fimo bonis remedetur. ¶ Ex libro ð naturis rerum. Eſt autem ydros (vt ſcribit Plinius) pulcherrimus anguium in orbe terrarum. Fabuloſe vero dicta eſt ydra ſerpens: cuius cum vellet caput Hercules amputare ſtatim duo ſubcreuerunt. ⁊ ſic ſemper amputatis quibuſdam alia ſtatim ſubcreuerunt.

Capitulum. clxiij.

Vbro. Ex libro de naturis rerū. Zu-
3 bro eſt beſtia de genere taurorum ſil-
ueſtrium fortiſſima maximaq; vt pote quindecim cubitoꝝ longitudinis. Tante quoq; velocitatis eſt vt ſtercus (quod cū impetu egerit) retroacta in cornibus recipiat ac longius poſt terga proiiciat. hoc itaq; ſtercore egeſto largiſſime perſequētes canes excecat atq; debilitat: ⁊ penit⁹ inutiles reddit. pilos habet ſubnigros. cornua maxima trium cubitorum ampla ſupra modum. ita vt ad menſas diuitum gerula fiant potuꝫ. Si ergo hominem aut canem obuium habuerit in cornibus ſubtollit eum. ⁊ tamdiu in altum proiicit: iterumq; in cornibus recipit donec penitus interimat conquaſſatum. Hanc quidam propter eius velocitatem dicunt eſſe tygridem ſed falſo. Nam tigris eſt beſtia ſatis modica: ⁊ habitat in oriente. Hec autem reperitur in Bohemia.

Capitulum. clxiiij.

Ilio. Albertus i libro de naturiſ ani-
3 malium. Zilio animal eſt quantitatiſ
lupine: nimiū crudele. in mortem hominum ⁊ aliarum beſtiarum. hoc animal imitatur voces beſtiarum ⁊ hominum in cōdenſis. Zilio vocans vt homines ſequentes deuoret: ⁊ ſimili ingenio deuoret canes. canum latratus imitans. Eſt autem hoc animal compoſitum ex hyena ⁊ ſymia que mari cōmorion vocatur: ⁊ intrat in ſepulchra: ⁊ cadauera comedit mortuorum.

¶ Hec igitur de natura animaliū quadrupedum ⁊ aliis in terris morantium ſufficiant. quia ſi qua alia ſunt facile ex antedictis agnoſci poſſunt.

Biblioteca Pública de Braga

Prologus

Xpedito qȝ tractatu ſcd̄o de ꝓ-
prietatibꝫ videlicet aīaliū ī ter-
c ris vitā ducentiū. Reſtat nunc
in tractatu tertio dicere aliqua
de naturis auiū: vt ipſis ſicut ī
ceteris creaturis dei magnalia extollantur.
Ideoqȝ adiuuāte chriſti clementia. de auibꝫ
dicturi ⁊ volatilibꝫ iuxta ordinē alphabeti.
primo de aquila in initium ſumamus.

Capitulum. j.

Quila. Iſidor⁹. Aquila ab
acumie oculorū vocata. Eſt
eni tanti cōtuitus vt cū ſup
a maria imobili pēna ferat̄ nec
humanis pateat obtutibꝫ de
tanta ſublimitate piſciculoſ
natare videat. ⁊ inſtar tormē-
ti deſcēdens raptā ꝑdā pēnis ad littus ptra-
hat. Nā ⁊ ꝯ radiū ſolis fert̄ obtuitū nō flecte-
re. Vn̄ ⁊ pullos ſuos vngue ſuſpēſos radiis
ſolis obijcit: ⁊ q̄s viderit imobilē tenere aciē
vt dignos gn̄e ꝯſeruat. ſiq̄s ꝟo flectere obtu-
tū q̄ſi degeneres abijcit. Iorath. Aquila eſt
auis magna ⁊ regalis. De q̄ d̄r: ꝙ vbicūqȝ vi-
derit ex alto ſerpentē magno ſtridore oppreſ-
ſuꝫ vnguibꝫ laniat. ⁊ poſtq̄ extracta de viſce-
ribꝫ venena mortifera decerpſerit: adhuc fau-
ciū deuorat. ⁊ virus qd̄ inerat extinguit: ve-
neno calore decocto. hoc qȝ experimēto aut
ꝯtriſtat̄ aut gloriat̄. Aq̄le vnā ſedē ⁊ vnū ni-
dū ſp h̄nt. Ex li. de na. re. Aq̄la altiſſimis ar-
boribꝫ nidificat: vbi mala beſtia nō accedat:
pulloſqȝ caute cuſtodiēs nō relinq̄t donec ſe
ipſos ꝓtegere ſciāt ac valeāt. Itaqȝ ꝯ dracō-
nē vel hoīem vel aliud aīal ſi eos turbare vel
rapere voluerit: mira aīoſitate pugnat: ſeqȝ
mortis ꝑiculo ꝓ eis exponit q̄s etiā in hume-
ris ſubtollit: vt eos ꝓuocet ad volatū. docet
etiā eos lābere ſanguinē. lapidē etbitē h̄ꝫ in
nido: q̄ velut ꝑgnans fetū h̄ꝫ int⁹ lapideꝫ nu-
nutū ſanantē. ⁊ hūc ꝯtra calorē nimiū (quem
h̄ꝫ aq̄la naturaliter) in nido h̄ꝫ ne deperean
oua decocta calore nimio. Huic enim lapidi
calor ignis nocere nequit. Dicūt ⁊ alij ꝓhi ꝙ
duos lapides ꝓcioſos noīe indes ī ſuo nido
collocat. ſine q̄bꝫ parere nō pōt. Aq̄la multꝫ
diebꝫ ieiunat. adultos pullos pſequit̄: longe
fugans emulos ſcꝫ rapine. Ex libro vt ſupra.
Eſt eni aq̄le peſſimū gen⁹ qd̄ pullos ſuos an̄
tp̄s expellit tedio nutriēdi. Nō aūt hec ē ſm
Areſto. q̄ꝛ poſt acubationē adeo debilitat̄: vt
venari nō poſſit. Etiā vngues ei⁹ incuruant̄
vt predā tenere nō valeat. Albeſcūt ale et ag-
grauant̄ vt vix poſſit volare. Aq̄le pulli ſine
clāgore ſunt ⁊ ſine murmuratiōe. Eſt aquila
grādis in ſeptētrione habitās duo faciēs o-
ua ſp. vt dicit Pli. in cacuminibꝫ ramoꝝ ſuſpē-
ſa. captoqȝ lepore vel vulpe minutatim ei co-
riū detrahit. ⁊ oua ſua in illo inuoluit. ac ſub
calore ſolis ponit. itaqȝ relinquēs ea non cu-
bat. Sꝫ q̄uiſqȝ naturali maturitate frāgātur
et pectat. In egreſſu ꝟo pulloꝝ redit. ⁊ tunc
eos vſqȝ ad robur pfectū nutrit. Actor. Aq̄-
la ē auis magna ⁊ nobiliſſima. vtpote auiuꝫ.
regina q̄ cū ſenecta grauat̄ ſup oēs nubes in
ſublime volat. ⁊ calore ſolis oculoꝝ ei⁹ cali-
go ꝯſumit̄: ⁊ mox ipetu cū ipſo caloris eſtu de-
ſcēdens aq̄s frigidiſſimis tertio imergit̄. in-
deqȝ reſurgēs ſtatī nidū petit: ⁊ iter pullos iā
robuſtos ad ꝑdā in q̄litate frigorꝫ ⁊ caloris
q̄ſi q̄dā febre correpta. quodā ſudore plumas
exuit. fouiturqȝ a pullis ſuis et paſcit̄: donec
pennas plumaſqȝ recuperans⁹ innouetur.

Operationes

¶ Aquile fel cū melle ſuffuſos ſanat oculos. A
¶ Plinius li. xxix. Oculis inuncte aq̄le cere- B
bro aut felle cum attico melle: claritatem vi-
ſus dicunt reſtitui. ¶ Item in eodē li. Aquile C
felle (q̄s diximus pullos ad cōtuendū ſolē ex-
periri) mixto cū melle inunguntur nubecule et
caligationes atqȝ ſuffuſiones oculoꝝ. ¶ Idē D
in li. xxx. Lumboꝝ quoqȝ dolori pedes aq̄le
in auerſum a ſuffragine cuulſi alligant̄. dex-
ter quidem doloribus partis dextre. ſiniſter
quoqȝ leuē. preterea morbo regio reſiſtit cere-
brum aquile in cyathis vini tribus.

Capitulum.ij.

a Chacus et auibus paradiſi: ꝛ auri frigius. Iſidorus. Achacus de quo legitur in Leuitico: eſt auis ignota etiam peritis iudeorum. Ex libro de naturꝭ rerum. Aues paradiſi vulgariter ſic appellã tur. non quia de paradiſo ſint: ſed ob inſignẽ pulchritudinem. tanti nanqꝫ ſunt decoris et glorie vt nullꝰ eis color: credatur deeſſe. Magnitudo earum eſt vt anſerum. Uox ita dulcis ꝛ pia vt excitare poſſit in homine deuotionem ꝛ gaudium. Si quãdo vero capta fuerit ꝛ illaqueata gemit: nec ceſſat plangere donec reddita fuerit libertati Sup flumina nili libenter habitat: ꝛ raro alias reperitur. Sũt ꝛ alie aues in eiſdem partibus eodem modo appellate fuſci coloris ꝛ ſubrutili minores ꝙ monedule. Aues autem paradiſi vocantur: quia neſcitur vnde veniant: aut quo vadant. Non enim coitus earũ videtur: ſed certiꝭ temporibꝫ aggregate terras quas inhabitabãt tranſitu relinquunt: ꝛ ſic recedunt. Actor. Aurifrigius eſt auis ſic dicta: quaſi aurã frigiam ſequens. Habet vnuꝫ pedem cũ vncis vnguibꝫ ad predandum. alterũ vero latuꝫ ad natandũ. Giro multiplici vtitur in aere. nũc more ludentis: nũc more inſidiantis vſqꝫ dũ predam in aquis cernens: impetuoſe deſcendit. altero pede predaꝫ rapiens. altero natante rapiente adiuuans.

Capitulum.iij.

Chantis. Ex libro de naturis rerũ.
a Achantis eſt auis parua: ſed fecunda. Nam duodenos ſimul facit pullos. herbarꝫ pabulo reficitur: ꝛ ob hoc odioſos habet equos ꝙ vbi paſcẽtiſ ſibi ſupuenire viderit ꝛ herbas diripere: fugit et vindicat ſe vltione qua poteſt. Eorũ hinnitꝰ ꝓprijs vocibus imitans ac deridẽs. Plinꝰ li. x. Achantis intantũ odit auem egithum: vt non coire credant ſanguinem eorũ. Actor. Achantis iuxta Iſido. ipſa eſt qui apud nos vocatur carduelis. De quo etiam dicetur inferius.

De Animalibus

Ccipiter. Ex libro de naturis rerū.
a Accipitrum quattuor ſunt genera.
Primum eſt corpore magnū: domabile multum: oculis varijs placidis: hilari vultu: groſſo pede: longis vnguib9: delicioſe comedens: omnes aues inuadit: nullā timet. Scdm genus eſt priore minus: quod alteram dicere poſſum9. alas habens groſſas ſcdm qͣntitatem ſui corporis breues ⁊ vngues groſſos: ⁊ oculos magnos ⁊ obſcuros. non cito manſueſcit: ⁊ ideo pluribꝰ odioſum. Anno primo domationis parum valet. ſecundo plus. tertio imitatione aucupat ſatis bene. Tertium genus eſt niſus paruus quidem aliorū reſpect9: ſed tamen velox: cito manſueſcit: ⁊ delicate nutriri vult: ⁊ leuiter aucupat. Quartum gen9 eſt frogellus: quem muſcetum dicimus: multo quidem minor ſed colore conſimilis. ſicut niſus accipitri conſimilis eſt in diſpoſitione habitus ⁊ colore. Hec auis cito manſueſcit ⁊ delicate enutriri vult: ac leuiter aucupat: velox ad volatum. Phiſiolog9. Accipiter auem quā ei ſors contra nocte offert: ⁊ tota nocte ſub pedibus tenet. Sed illam veniente ſole ⁊ famelicus auolare pmittit. Et etiam ſi eandem alias obuiam venientem habuerit: non pſequitur. Accipiter colorem oculorum mutat ⁊ roſtrum. Panis eum necat ſcdm Auguſtinum. Ariſtoteles. Accipiter in altiſſimis montanis nidificat ⁊ comedit auium corda quas capit. Cōgrediens cū aue que dicitur kokie cōuincitur. Ipa tamē pugnam non incipit. Fel habet in epate ⁊ inteſtino tm̄ ſicut ⁊ miluus. Vterqꝫ cubat. xx. diebus. Pulli accipitris pingues ſunt: ⁊ bone carnis valde. Vultur admiſcetur in coitu cū accipitre maſculo. ſplen paruus eſt in auibus calidiventris ſicut in accipitre ⁊ columba ⁊ miluo.

Universidade do Minh

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxviij. Accipiter in roſaceo decoctus ad omniū vitiorum in oculis accidentium inunctiones putatur efficaciſſim9. ſimiliter ⁊ fimi eius cum attico melle.

B ¶ Idem in eodem. Fimus cenchridis accipitrum generis ex melle oculorum albugines extenuat: ⁊ oculis claritatem facit.

C ¶ Ex libro empirices eſculapij magiſtri Hypocratis. Adeps accipitris ſi teratur in oleo Unctio quoqꝫ inde facta caliginem oculoꝝ tollit.

Capitulum. v.

Eriophilon Ex li. d̄ na. re. Aeriophilō qͣſi amatrix aeris dicta vulgariter
a alcyon appellata. ē auis nobiliſſima paulo maior aqͥla. volatu potēs ⁊ alis velociſſima: pēnas hꝫ ſubrufas: caudāqꝫ lōgā. vngues ac roſtꝝ ⁊ crura maxia. aeris ſerena ihabitat intm̄ vt vix vnqͣꝫ vel parꝝ i terra reſideat aut qͣeſcat. ſup nubes qꝫ freqn̄t9 eleuat ita ꝙ videri n̄ pt ab hoīe: cibūqꝫ capit i aere. ⁊ hꝫ qꝫ pdātiū auiū more. Cui ſi ſe auis obuiā i aere tulerit mox ab eo corripit: ⁊ d̄ ſūmo aere i terrā deijcit: nec ab hoīe videri pt qꝫ eā ab aere occiſā deiecerit. Hec auis dū adhuc i pullo ē. ⁊ necdū ꝯſcit ſe ab hoībꝰ capit ⁊ domeſticat: ad capturā iſtruit. Hec auis capriolos ⁊ hinnulos capit vnguibꝰ laniatōe. Socialr autē duo ⁊ duo volāt: captāqꝫ pedam diuidūt.

Capitulum .vj.

Hochiles ⁊ alauda. Iſido. Agochi-
a leos arabice dicit̄ latine capimulg⁹.
Eſt enim auis orient̄ magna: q̄ duo
vel tria facit oua. Capras lacte irriguas pe-
tit ea⁊ mamillis ſe ſupponēs roſtro lato lac
ex eis velut capreolus ſugit: ſed ex tūc i eis
lac annihilat: earumq̄ mamille deſiccantur.
Dicit etiā Plinius q̄ eadē ſuctione capre vi
ſum ꝑdunt. Lector de eadē inueniat infer⁹
in cap. xxij. Actor. Alauda eſt auis parua oi
bus nota ſuo modulamine cant⁹. In eſtate
incipit in aurora quaſi nuncians ortum diei.
In hyeme vero capitur precipueq̄ tempe ni
uis. Ex li. de natur̄ re. Alauda eſt auis a lau
de dicta. quia mira iocunditate pennis exer-
tis in aere vocis modulamine letioris tem-
poris aure congaudet. Nam obnubilato vel
pluuioſo celo vix aut nunq̄ canit. Sedens
in terra vix aut nunq̄ cantet: ſed in aſcēden-
do canit: paulatim quidē aſcendit. ſed inſtar
lapidis ſubito deſcendit cantando.

Operationes

A ¶ Raſi in almanſore: Caro alaude que pilea-
ta dicitur ventrem conſtringit.

B ¶ Eiuſq̄ ius ventrem fluere facit.

Capitulum .vij.

Lietus. Actor. Ex generib⁹ aquila-
a rum alietus tm̄ in plumos etiā per
cutiens pullos ſuos. ſubinde cogit
auerſos intueri ſolis radios. Et ſi q̄ſq̄ ex eis
cōniuentem humectantemq̄. i. lachrymantē
animaduerterit ipſm̄ eni dō velut adulterinū
atq̄ degenerem ꝑcipitat. Illum vero cuius
acies firma contra ſteterit educat. Eſt autē
alietus volucr̄ oculorū acie clariſſima ſeſe
ex alto liberans. viſoq̄ in mari piſce: ꝑceps
in eum ruens. ac diſcuſſis pectore aquis ra-
piens. Alieti ſitum nō habēt gen⁹: ſed ex di-
uerſo aquilarū coitu naſcuntur. Rudolph⁹
ſup Leuiticū. Aliet⁹ rapina paſcitur: ſed q̄
virib⁹ deſtituitur: minorib⁹ tm̄ auib⁹ quibus
preualet infeſtus eſt.

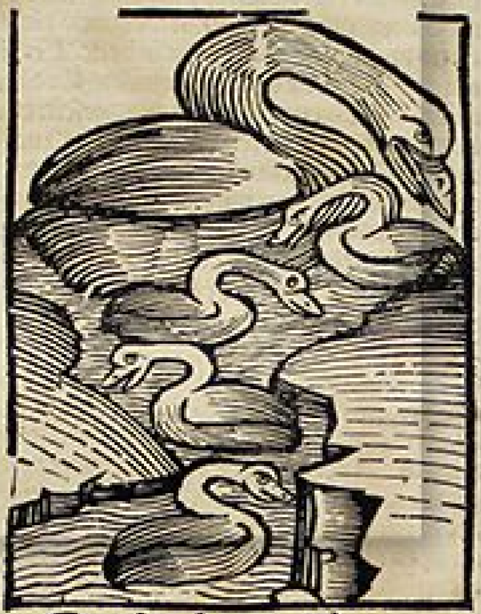

Capitulum .viij.

Lcion. Ambroſi⁹. Alcion ē auis ma
a ritana: q̄ in littorib⁹ fetus ſuos edere
ſolet. Nam in harenis oua ſua depo
nit. medio fere hyemis q̄n maxime mare in-
ſurgit: ⁊ littorib⁹ vehemētior fluct⁹ illiditur.
qua excubante mare ſubito miteſcit. ⁊ omēs
ventorū ꝓcelle cadūt. Fouet aūt oua ſeptem
dieb⁹: tūc pullos educit: q̄s aliis ſeptē dieb⁹
enutrit. Unde hos. xiiij. dies naute ꝓſumpte
ſerenitat̄ obſeruant quos alcionides vocāt
eo q̄ alcione fouente vel enutriente fet⁹ nul-
los procelle mor⁹ horreſcant. Ex libro de na
tur̄ rerum. Alcion eſt auis minutiſſima i ma
ri habitans ⁊ fet⁹ faciens. Aues q̄dā dome-
ſtice (vt gallina ⁊ columba) indiſcret̄ tempo
rib⁹ fet⁹ faciunt. quoniā ab hyemis intempe
rietute ſunt. Hec autē ſola inter aues ſilue-
ſtres hyemali tempore fetificat. Hui⁹ nidus
ferro nequit incidi: ſed ictu valido frāgi. Di-
cit q̄ alcion quaſi ales oceani: eo q̄ in hyeme
i ſtagnis oceani nidos facit et pullos educit.

Capitulum.ix.

Nas. Ex libro de na. re. Anas eſt auis
a aliquãtulũ maior gallo. Mas caput
ꝛ collũ viridis coloris habet. roſtrũ
vero latum ꝛ alas albo viridi nigroqꝫ diſtin-
ctas. Torquem habet album circa collũ: pe
des ruffos ꝛ latos quibus in aquis ſubremi-
gat. Nam aq̃s fluminũ gaudet. difficileqꝫ ſi-
ne his viuere valet. maxime cũ eam cibi ſicci
citius ingurgitant. Mares aliq̃n cũ plures
fuerint ſimul tanta libidinis inſania ferũtur:
vt feminã ſolã coeundo viciſſim ac certatim
occidãt. Horum pulli mox vt ouum exeunt
tanta agilitate vigent: vt etiaꝫ ſi matrẽ mori
vel alienari contigerit: ſine nutrice viuant.

Operationes

A ¶ Iſidorus. Anas cocta pectore melior eſt q̃ꝫ
ceruice. De qua Marcialis ita dicit: tota q̃
dem ponat anas: ſed pectore tm̃ ac ceruice
B placet. cetera redde coquo. ¶ Razi. Caro a-
natis plures habet ſupfluitates ꝛ plꝰ faſtidi
re facit: ꝛ maioris eſt caliditatꝭ: nõ tñ plꝰ nu-
C trit q̃ caro gallinacea. ¶ Piniꝰ li. xxx. Ana
tum q̃ꝫ maſculoꝝ ſanguis aluũ ſiſtit. Mirũ
vero tradit in tormĩnibꝫ anate appoſita mor
bum trãſire ventris ipſamqꝫ anatẽ emori.
D ¶ Auicẽna. Ana calidior eſt oibus domeſti-
cis auibꝫ. Et dicũt quidã q̃ infrigidatũ calo-
rẽ facit. Calefactum vero febricitare facit.
E ¶ Clarificat autem vocem: augmentuꝫ facit
F in coitu: ꝛ ſperma multiplicat. ¶ Eiꝰ pingue
do maxima eſt in ſedando dolorem ꝛc.

Capitulum.x.

Nſer. Ex libro de naturis re. Anſer
a vel auca eſt auis aq̃le magnitudinis
huius generis ille que indomite ſũt
ꝛ ꝓpie libertatꝭ. glauci coloris ſunt ꝛ acris. al
ta petũt. volant vt grues ordine litterato. et
ſm̃ flatꝰ ventoꝝ volatꝰ ſuos dirigũt. aq̃lone
flante petũt auſtrum ſatis cõſcie. frigidiora
tempora imminere. Vix a volatu ceſſant: ni-
ſi cũ mãducantes interim depaſcãt. adeo nã
qꝫ delectabilis eſt ei volatꝰ vt raro dormiãt
ac cõtra domeſticis aucis volatꝰ eſt grauis
paſcere officioſiſſimũ q̃ſcere ac dormire pre
cipuũ. horas noctes ꝛ fures clãgore ꝓdũt.
Eſt in alpium montibꝫ anſerũ genꝰ iter aues
maximum ꝑter ſtrucionẽ: ſed adeo pondero
ſum vt manu capiatur immobile ſup terraꝫ.
Anates ꝛ anſeres ceteręqꝫ aues herba ſe pur
gant ſyderice. Iſidorus. Nullum aial eſt q̃d
ita odorem hominis ſentit ſicut anſer.

Operationes

¶ Auicẽna. Anſeruꝫ caro groſſa eſt. Adeps A
eorũ alopicie cõfert. ꝛ ad fiſſuras faciei atqꝫ
labioꝝ valet. Sedat quoqꝫ dolorẽ aurꝭ ꝛ cõ
fert matrici. ¶ Eſculapius. Adeps anſeris B
omẽs duricies ſoluit. ¶ Idem cũ ſucco cepe C
inſtillatꝰ auri aquã illapſam eijcit. ¶ Dyaſco D
rides. Anſerinꝰ adeps ſumme mitificꝰ eſt ob
dulcedinem pinguedinis. ¶ Rimas labioꝝ E
curat. totiuſqꝫ vultꝰ factas ex frigore rimas
optime ſanat ꝛ aurium dolorem.

Capitulum.xi.

a Rdeola. Ardea. Azalon ⁊ azida. Iſidorus. Ardeola dr̃ q̃ſi ardua propter arduos volatus. Vñ Lucan⁹. q̃ q̄ cauſa volare ardea. Cū alti⁹ volauerit tempeſtatem ſignificat. hanc multi tantalum vocant. Pli. li. x. Ardeolaꝝ tria ſunt genera: ſcꝫ leucon: aſterias: pellos. Hi augent̃ in coitu. Mares ſiquidē cocundo cū vociferatu ſanguinem etiā ex oculis pfundunt nec minus egre grauide pariūt. Sorices ⁊ ardeole diſſident inuicē fetibꝫ inſidiātes. Idem in li. xvi. Ardeolarū autē genera quas leucos vocant altero oculo traduñt carere. De natu. reꝝ. Ardea licet in aq̃s cibū ſuū querat: in ſiluis tñ ⁊ altis arboribꝫ nidū ſuū collocat. Fert̃ autē q̄ pullos ſuos miro rigore nitit̃ defendere. Accipiter eis infeſtus eſt. Sed ardea huic anū opponit ⁊ ſterc⁹ eijcit. ad cui⁹ tactū accipitris penne cōputreſcūt. pluriméq̃ eaꝝ colorē hñt cinereū. quedā vero albū. Eſt quoddam earū gen⁹ quaꝝ mares angunt̃ in coitu cū magna vociferatiōe: fundūtq̃ ſanguinē ex oculis p̄ dolore. Azalon. Ex li. de na. reꝝ. ¶ Azalon eſt auis parua q̄ corui frangit oua. Hui⁹ pulli a vulpibꝫ infeſtant̃. Ipa vero vulpis catulos vellit ipamq̃ vulpem. quod vbi coruus viderit auxiliatur vulpi q̃ſi cōtra cōmunē hoſtē. Hec auis i ſpinis viuit: ⁊ ob hoc azinos odit. Flores ac folia ſpinarum deuorantes. Actor. Azida iuxta Phiſiologū ipa eſt ſtrucio. de qua dicitur infra.

Capitulum.xii.

a Pis. Areſtotiles. Apis eſt aīal ānuloſi corpis: hñs mēbrū vel additamētum ab ore exiens p q̄d guſtat ⁊ cibū contrahit ac recipit: ſanguine caret. dentes aliorū aīaliū dentibꝫ ſimiles habet in comitatu volat: ⁊ eſt leuis corporis. Habetq̃ q̄tuor alas: duoſq̃ pedes hꝫ i dextera ⁊ duos in ſiniſtra: nec plus q̄ q̄tuor habet ne volatū ſuū phibeat. Hoc aīal nō recipit aerē: nō anhelat. Comedūt mel maxime in neceſſitatis tpe. Vñ qñ incipiunt infirmari: apparet mellis diminutio: q̄ videlicet comedunt ex eo: nec reparāt ipm. Bonos odores diligūt: ⁊ aq̃s currētibꝫ delectant̃. Actor. Apes mūdiciam diligūt. frigus ⁊ fetorē ac fumū odiunt. Gregatim volant. circa opus ſuū ſolicite ſunt: ⁊ ocioſos abijciūt. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Apes ceterī aīalibꝫ p̄eminēt dignitate ⁊ vtilitate p̄clariſ dotibꝫ: ⁊ nobilitate vigēt: agilitate: ſtrenuitate: animoſitate: ingenij ſubtilitate. Ambroſi⁹. Apes regem ſibi ordināt nō ſorte ſed iudicio. ⁊ q̄uis ſub rege poſite tñ libere ſunt. q̄ p̄rogatiuā tenēt iudicij ⁊ fide deuotiōis affectū. ⁊ regē ipm tanq̄ a ſe cōſtitutū diligūt. Hic aūt rex nature claris format̃ inſignibus: vt ⁊ magnitudine corporis preſtet ac ſpecie (et quod in rege precipuum eſt) morum manſuetudine. Nam et ſi hꝫ aculeū: eo tamen non vtitur ad vindictam. Sunt enim leges nature: nō litterī ſcripte: ſed moribꝫ impreſſe vt leuiores ſint ad puniendum: qui maxima poteſtate potiuntur. Sed apes

que legibus non obtemperant: penitentie con
demnatione ſeipſas mulctant vt aculei ſui vul
nere moriantur. ¶ Ambroſius. Nulle autem
apes e domibus audent exire: nec in aliquos
procedere paſtus: niſi rex prius egreſſus ſibi
vendicauerit principatum volatus. Proceſ-
ſus autem earum eſt per rura redolentia vbi
orti ſunt redundantes floribus: fluenſqꝫ cur⁹
per gramina. herbiſqꝫ dulcibus prima ponũt
caſtrorum fundamenta. Apes ordinantur ad
opera diuerſa. Nam flores adducunt quedã.
alie mollificant ceram. ⁊ alie adducũt aquam
Earumqꝫ operationes tempus determinatũ
non habent. ſed cum habuerint res conueni-
entes ſubito preparant. et in ſereno tempore
operantur aſſidue.

Virgilius in Georgicis.

Nunc age naturas apibus: quas Jupiter ipſe
Abdidit expediam.
Magnanimoſqꝫ duces: totiuſqꝫ ex ordine gẽtiſ.
Mores ⁊ ſtudia: ⁊ populos: ⁊ prelia.
Rex melior: vacua iam regnat in aula.
Maculis auro ſqualentibus ardens.
Et rutilis clarus hic melior in ſignis ⁊ ore.
Tũc trepide inter ſe coeunt pẽniſqꝫ coruſcãt.
Spiculaqꝫ exacuũt roſtris aptantqꝫ lacertos
Et circũ regem mixte glomerantur in orbem
Ille operꝫ cuſtos illũ admirantur ⁊ oẽs circũſtãt.
Uerum ipſe e folijs natos et ſuauibꝫ herbis.
Ore legunt ipſe regem paruoſqꝫ quirites
Sufficiũt aulaſqꝫ ⁊ cerea regna refigunt.
Tant⁹ amor florꝫ ⁊ generandi gloria mellis.
Nam alie victu inuigilant ⁊ federe pacto.
Exercentur agris pars intra ſepta domorꝫ
Narciſci lachrymã ⁊ lentũ de cortice glutẽ.
Prima fauis ponũt fũdamẽta: deinde tenaces
Suſpendũt ceras alie ſpem gentis adultãs.
Educunt fetus: alie puriſſima mella.
Feruet op⁹: redolẽtqꝫ thimo fragrãtia mella.

Operationes

A ¶ Areſto. Apes a floribꝫ accipiũt cerã: ⁊ cum
pedibꝫ anterioribꝫ cõgregãt eam. dehinc ad pe-
des medios illã mutũt. deinde ad corpus pedũ
poſteriorꝫ. poſtea volant cum ipſa. ⁊ tunc ma-
nifeſtatur ponderoſitas ex ea.

B ¶ De virtute ⁊ operatione cere lector inueniat
ſuperius in tractatu de herbis. de C. in cap.
centeſimo quinquageſimoprimo.

C ¶ De virtute autem ⁊ operatione mellis inue-
niat in eodem tractatu de M. in capitulo tri-
centeſimoduodecimo.

Capitulum. xiij.

Aſiliſcus. yſid. Baſiliſcus grece
latine regulus interpretatur: eo qꝫ rex
b ſerpentũ ſit: adeo vt videntes eũ fu-
giant: quia olfactu ſuo eos necat.
Nam ⁊ hominẽ vel ſi aſpiciat in-
terimit. ſiquidẽ ⁊ ei⁹ aſpectũ nulla auis volans
illeſa pertranſit. Sed quamuis procul ſit ei⁹ ore cõbu-
ſta deuoratur. ¶ Auicen. in. iiij. can. Baſiliſcus
eſt ſerpens q̄ ſolo viſu interficit ⁊ auditu vocis
ſue. Hũc ait quidam vocari regulũ. quia caput ha-
bet coronatum. cuius longitudo duarum pal-
marum eſt: ⁊ caput acutum valde. oculi rubei
Color eius ad nigredinem ⁊ citrinitatem de-
clinans. Hic adurit totũ quod incedit. nec in
circuitu caverne eius viuitur aliquid. ¶ Ex li-
bro de naturis rerum. Baſiliſcus interdũ ex
gallo naſcitur: quia gallus in etate decrepita
facit ouum ex ſe vnde baſiliſcus procreatur. Sꝫ
in generatione hac oportet vt multa cõcurrãt.
In fimo namqꝫ calido ⁊ multo ponit ouum: ibi-
qꝫ fouetur vice patris: ⁊ poſt multum tempis
erit pullus ⁊ inualeſcit ſicut ſolent natũ pulli
Habet autem caudam vt coluber. reſiduũ vo
corpus vt gallus. Dicunt autem hi qui eius cano
nem eius ſe vidiſſe teſtantur qꝫ nulla eſt oui teſta:
ſed validiſſima pellis. intantũ vt reſiſtere poſſit
ictibus validiſſimis. Opinio quoqꝫ quorũdã
eſt: qꝫ ouum illud galli coluber aut bufo foueat
Sed hoc incertum eſt. hoc tamen in antiquorꝫ
ſcriptis habemus: qꝫ baſiliſci quoddam genus
ex ouo galli decrepiti generetur. ¶ Yſidorus.
A muſtelis baſiliſcus vincitur: quas illic ho-
mines inferunt cauernis quibꝫ delitiſcit. Ita-
qꝫ eo viſu fugit. quem illa perſequitur ⁊ occidit.

D

Inferius de regulo plenꝰ dicet̃ de baſiliſco. q̃a
fere idē ſunt baſiliſcus ꝛ regulus.

Capitulum. xiiij.

b Arliata ꝛ berneca. vſi. Barliates ſunt
aues de ligno creſcētes. Fert̃ eñ ꝙ lig
nū de abiete marinis aq̃s incidēs q̃n ſucceſſu
tp̄is putreſcere ceperit humorē ex ſe craſſū emit
tit. ex q̃ denſato formāt̃ ꝑ ꝓceſſū auiū ad mag
nitudinē alaudaꝝ. ꝓmūq; ſūt nude. deinde ma
turātes plumeſcūt ac roſtrū ad lignū penden
tes. ꝑ mare fluitant vſq; ad maturitatē donec
ſe cōmouētes ob rūpāt. ſic creſcūt ꝛ roborēt̃ vſ
q; ad debitā formā. De his āt Jacobꝰ arbonē
ſis ep̄s i orietali hiſtoria loquēs. dicit ꝙ arbo
res ſunt ſup ripas maris de q̃bꝰ hec ꝓcreātur.
Roſtris infixis arboribꝰ dependētes. Tempe
re maturitatꝫ ex arboribꝰ decidūt. ac ꝑ incre
mēta ꝑficiētes: ſic aues cetere volare incipiūt.
De his itaq; certū eſt ꝙ i orbe nr̄o circa germa
niā. nec ꝑ coitū generāt. nec generāt̃. ¶ Philo
ſophꝰ. Berneca q̄ ex arbore naſcit̃ in q̃buſdaꝫ
ꝑtibꝫ Flandrie ꝑtibꝰ inuenit̃. Hec auis nō habꝫ
ſuꝑfluitatē: ſicut nec arbores. Infra cap. xx.
plenius habes.

Capitulum. xv.

b Iſtarda ꝛ Bonoſa. Ex li. de na. re. Bi
ſtarda ē auis aq̃line magnitudis: q̄ vo
latu tarda. bis aut ter ſaltū i terra facit anteq̄
ad ethera ſubleuet̃. vñ ꝛ nomen hōc ðr. vngues
hꝫ vt aq̃la. ꝛ roſtꝝ aduncū. carnibꝰ veſcit̃. nō tñ
in volādo p̄dā diripit: ſꝫ ſi cubionē aut aliō ani

mal in offenſū inuenerit: plures eaꝝ aggrega
te inuentū eiciūt ꝛ occidūt. ſicq; carnibꝰ eiꝰ ſa
tiant̃. cadaueribꝰ etiā libētiſſime veſcit̃. Sola
hoc pene inter aues q̄ carne veſcunt̃ herbā de
paſcit. in alis ꝛ cauda albedinē hñt. reliq̄ colo
re aq̃lā imitat̃. Oua ſua nō in arboribꝰ ponit:
q̄ñ alte volare nō pt̄. ſꝫ in terra deponit: ꝛ illic
ea fouet dū ſeges in fructu eſt. ¶ In li. vrā. Bo
noſa eſt auis in germanie ꝑtibꝰ: hñs carnē ex
teriꝰ nigrā: interiꝰ albā. delicatā, ꝑe ad ꝑdicis ſa
porē. hꝫ aūt faſioni magnitudinē. Cūq; tp̄s ve
neris excitauerit: maſculus hiante ore currit do
nec ore ſpuent. tūc femina veniēs ore ſpumam
recipit. indeq; cōcipit ꝛ oua parit.

Biblioteca Public

Capitulum.xvj.

b Ubo. Ex li. de na. re. Bubo nomen hꝫ a
voce ſono. fugit lucē. in eccleſijs habitat
ꝛ oleū de lāpadibꝰ bibit. ſtercoꝛibꝰ ſuis eas defe‑
dat. oua q̄ꝫ colūbe bibit. mures venat. hac q̄ꝫ
volucres cetere capiūt. Qn̄ ꝑo ab illis auibꝰ q̄
i luce bitant ipugnat: reſupina pedū vnguibꝰ
ſe defēdit. Ariſto. Bubo ſicꝫ ꝛ veſpertilio victū
ſibi nocte acq̄rit. Monedula pugꝫ cū bubone
q: bubo debilis ē viſus poſt meridiē. Ideoq̄ꝫ
coꝛuꝰ ille rapit oua bubonis ꝛ comedit. coꝛuꝰ
q̄ppe foꝛcioꝛ eſt ī die. ꝛ bubo ī nocte. Itaq̄ꝫ bu‑
bo ꝛ coꝛuꝰ inuicē ſibi aduerſant i nidis. Coꝛuꝰ
meridie comedit oua bubonis. ꝛ bubo nocte
comedit oua coꝛui. Ceteres q̄ꝫ aues circa bubo‑
nē volāt ipm̄q̄ꝫ deplumāt. multū nāq̄ꝫ eo auiū
cū odit.

Operationes

A ¶ Auicen̄. Sanguis bubonis valde ꝯfert ab
B mati: ſimiliter etiā ius ꝛ caro ipiꝰ. ¶ Phiſiolo.
Coꝛ bubonis ſi appoſitū fuerit mulieri doꝛmi‑
enti in parte ſiniſtra omnia q̄ geſſit narrabit.
C ¶ Plinꝰ li. xxix. Bubonis pedes vſti cū her‑
D ba plātaginis ꝯ̄ ſerpētes auxiliāt. ¶ Oculoꝝ
cinis eiꝰ collirio mixtꝰ claritatē oculis facere
E ꝓmittit. ¶ Idem in li. xxx. Freneticis q̄ꝫ bubo‑
nis oculoꝝ cinerē imponūt.

Capitulum.xvij.

b UtEus Butorius ꝛ Botaurꝰ. Ex li. de
na. re. Buteꝰ ē de gn̄e accipitꝝ: ſꝫ paulo
nigrioꝛ ꝛ tarda nimiū: pigraq̄ꝫ ad volādū. p̄da
tn̄ viuit. quā cū dolo vel lāguoꝛe aliq̄ aut pigri‑
cia detentā aſſeq̄ poſſit. Hec auis ſapoꝛe dul‑
ciſſima eſt. ¶ In li. viiij. Butoꝛꝰ ē auis ſic dic‑
ta a ſiā voce. hꝫ crura lōga. collū extenſū. roſtrū
q̄ꝫ lōgū ꝛ acutū ſic ardea. coloꝛe tn̄ diſtās ab il‑
la. eſt eīn terre ſimilima. Habitat circa ſtagna
piſciū cibo cupida. Ranas comedit ꝛ venena‑
ta. Hec ſola veris tp̄e ꝑ cātū vocē hoꝛrificā edit
In littoꝛe ſub ardoꝛe ſolis i loco vbi piſces fre‑
q̄nter nouit. a deo q̄eta ſtat vt q̄ſi moꝛtua appa‑
reat. vt ſit vī cautꝰ piſcibꝰ minꝰ ſuſpecta ſit. ſed
cū collū lōgū habeat breue recuruitate facit vt
piſces incautiꝰ et q̄ſi nihil ꝑmeditāti ꝓximaue‑
rint illos ad ſe colli extēſiōe trahat. ¶ Phiſio.
Botaurꝰ q̄ſi bootaurꝰ dr̄. eo q꞉ thauri boatū. i.
mugitū imitari videt. Roſtꝝ eīn i terra palu‑
dinoſa defigit. ꝛ ad modū thauri clamoꝛes edit
Excluſos pullos ſtatim mater ſub aſcellis col‑
locat. Unū ſe ſub vna. alterū ſub altera. Pulli
ꝑo materno coꝛpi adherētes. Inceditq̄ꝫ mater
pullos ſub alis fouēs. naroꝛūq̄ꝫ roſtri ꝓminen‑
tibꝰ cibos dulciter ꝯmedās. ¶ Actoꝛ. Hec auis
mihi videt onocrotulꝰ. de q̄ inferiꝰ dicet.

Capitulum.xviij.

b Ibones ꝛ Blata. yſi. Bibones ſunt
q̄ in vino naſcunt. quos vulgo muſciōes
a muſto appellāt. Uñ Affroniꝰ. Cū a
me expectaſſet fabulare incipis ex oꝛe bibones
inuoluāt i oculis tuis. Blate a caloꝛe dicte ſūt
ſiq̄dē ꝛ ꝯp̄heſe manū tingūt. vn̄ ꝛ blateū coloꝛē
dicūt. h̄ aial lucē nō patit videre ꝯ̄riū muſce.
Muſca ē lucipeta. Blata ꝑo lucifuga. Ex li. de
na. re. Blata ꝯmis eſt q̄ lucē videre nō patitur
Uñ ꝑ noctē tm̄modo ābulare ꝯſueuit. ¶ Pal‑
ladꝰ de agricultura. Blate ſunt apibꝰ inimice

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

ſicut ⁊ lacerte. Unde hmõi animalia ⁊ his ſi⸗
milia oportet apum caſtris vel alucaribꝫ longe
fugare q̄ vult apes bene ꝯſeruare.

Capitulum .xix.

C Antarides latine ⁊ grece. arabice
derarie vel irane. Pandecta cap.
cxxxv. Cantarides ſunt aīalcule
q̄ꝝ ſūt efficaciſſime: q̄ ⁊ in ſpicis frumēti adhuc
florētis inueniūt̃. Sūt hee varie ⁊ q̄ſi circa pēn⸗
nulas ſuas ſtricte ⁊ oblōge. Hee eñ vapore ace⸗
ti ſuffocāt̃ ⁊ ī vaſe nō picato reponūt̃. Sūt cali⸗
de ⁊ acutiſſime. q̄ licet ſcabiei veſice ꝯferāt: ve⸗
ſicā tñ ſi ex eis multa ſumat̃ q̄ntitas. vulnerāt
A atq3 ſanguinē mingere faciūt ⁊ interficiunt. ex
q̄bꝫ parua accepta vrinā ꝓuocāt vehemēter.

Operationes

¶ Sera. li. ag. c. derarie. auc. Gal. Experti ſum⁹
B experientia non modica in vnguibus leproſis.
⁊ inuenimus q̄ quando ponitur ſuper eas cū
ceroto confert multum: aut cum vnguento. au⸗
ferunt eñ vnguem ⁊ faciūt cadere totum.
C ¶ Et cātarides ingrediunt̃ in cōmixtione vn⸗
guentoꝝ ⁊ medicinaꝝ q̄ ſunt ad ſcabiē ⁊ egri⸗
D tudine3 cū qua eleuat̃ cutis. ⁊ in medicinis q̄
euellūt crucas q̄ dicūt̃ capita clauoꝝ.
¶ Et ſūt q̄dā ex mḡris nr̄is q̄ dabāt ex eis ī po⸗
tu miſcētes parū ex eis ad ꝓuocandū vrinā.
¶ Et q̄dā accipiebāt alas ⁊ pedes ipſaꝝ ſolum
dicētes q̄ hec ꝯferūt illis qui ſumpſerūt corpa
ipſaꝝ. Et alij dicebāt ꝯtrariū huı⁹. vız q̄ corpa
ipſaꝝ ſola iuuabāt eos q̄ ſumpſerūt alas ⁊ pe⸗ E
des earum.
¶ Ego ꝟo miſcui oīa ſil' corpa cū pedibꝫ ⁊ alis
⁊ vidi. Ille āt q̄ ſunt magꝫ iuuatiue ex eis ſunt
ille q̄ reperiūt̃ in tritico in quaꝝ alis ſunt linee
citrine in latitudine ꝓtenſe. ⁊ ꝓprie q̄ñ ꝓ eo ijcis
eas in olla terrea noua: ⁊ claudis orificiū olle
cū pāno lineo ſup vas in q̄ ſit acetū feruēs do⸗
nec ſuffocent̃ ⁊ moriant̃. F
¶ Et ſilr oportet q̄ fiat ex aīali q̄d dr̄ ꝓſoſtio:
q̄ñ volum⁹ ipm̄ reponere. Et ſilr eſt ſpēs aīalis
ſilis cantaribꝫ ī figura ⁊ ꝟtute. Et ſilr vermis
viridis q̄ reperit̃ ſup arborē pini. Uirtus ei⁹ ē
ſic virt⁹ caꝝ. Poſtq̄ ꝟo ſunt cantarides mor⸗
tue: inſerant̃ in lino ⁊ reponant̃. G
¶ Dyaſ. ca. cātarides. Meliores ex eis ſunt: q̄
ſunt diuerſoꝝ coloꝝ. ⁊ in alis carū ſunt linee
tranſuerſe citrine. ⁊ ſunt groſſe ⁊ oblōge. H
¶ Operatio aūt illaꝝ q̄ ſunt vni⁹ coloris eſt de
bilis. ⁊ ꝟtus cantaridaꝝ eſt putrefactiua. cale⸗
factiua. vlceratiua. Et ꝓpter h̄ miſcent̃ cū medi
cinis ꝯuenientibꝫ apoſtematibꝫ cancroſis: ⁊ ad
ſcabiē vlceratā: ⁊ empetiginem. I
¶ Et q̄ñ ponūt̃ in naſcalibꝫ ꝓuocāt mēſtrua. K
¶ Et eſtimauerunt quidam q̄ quando miſcen
tur cum aliquibꝫ confectionibus ad hydropi
ſim conferūt propter virtutem earum quam
habent in ꝓuocando vrinam. L
¶ Auicenna libro. ij. cap. Cantarides. Dixe⸗
runt quidam q̄ ſunt ſuperflue caliditatis. Et
dixerunt alij q̄ ſunt calide ⁊ ſicce in tertio gra
du. ſed ꝓmum eſt verius. Et cantaris eſt acris M
acuta putrefactiua aduſtiua.
¶ Et eradicat verrucas linita: ⁊ fit ex ea cero⸗ N
rum: ⁊ linit̃ ex eo albedo vnguis: ⁊ ꝯfert ei.
¶ Et eradicat vnguē mollificatū velociter q̄ñ
fit ex ea emplaſtꝝ: ⁊ remouet morfeam: ⁊ alba⸗
ras linita cū aceto. ⁊ q̄ñ ex ea trita cum ſynapi O
fit linimentū. facit naſci capillos.
¶ Et similiter quando coquitur cum oleo do⸗
nec inſpiſſet̃. Et linitur ſuper apoſtemata can
ceroſa ⁊ reſoluit ea. Et linitur ſuper ſcabiem ⁊ P
empetiginem.
¶ Inquit fili⁹ Meſarugie. Ipſa incidit vngu⸗
lam valde. ⁊ parū de ea prouocat vrinam valde.
Et parum de ea adiuuat medicinas ꝓuocati⸗
uas ad ꝓuocandum abſq3 nocumento. Et pro Q
uocat menſtrua: ⁊ facit aborſum.
¶ Dixerūt quidā. datur in potu vna carū ei q̄
ꝯquirit̃ de veſica ſua ⁊ ꝯfert. Et dant̃ in potu R
tres tanaſgi de ea ⁊ exulcerat veſicā.
¶ Inq̄t Galien⁹. Ipſa exulcerat veſicam. ⁊ eſt
ꝓpterea q̄ facit materias acutas declinare ad
eam a q̄bꝫ corpus nō euacuat̃ cū ꝓprietate que
eſt in ipa.

Capitulum .xx.

Arbates. Alb. in li. de na. aīaliū inq̄t.
c Carbates q̄dā mētē do dicūt aues q̄s
vulgus bomgenſe. h̄ eſt arboꝝ anſeres
vocāt (vt etiā ſupi⁹ audiuiſti i cap. xiiij) eo q̄ ex
arborib⁹ naſci dicūt. a q̄bꝰ ſtipite ꝛ ramis depē
dēt q̄ iter corticē eſt nutrite. Dicūt etiā aliq̄ ex
putridis lignis hec aīalia in mari generari (vt
ſupi⁹ dictū ē) ꝛ ꝑcipue ex abietū putredie. Aſſe
rētes q̄ nemo vnq̄ꝫ vidit has aues coire vl' oua
re. Et h̄ oīno abſurdū ē: q2 ego ꝛ multi mecū d̄
ſocijs vidim⁹ eas coire ꝛ pullos nutrire. ſic etiā
ī antehabitꝭ dixim⁹. hec auis caput hꝫ q̄ſi pauo
nis: pedes nigros vt cign⁹. ꝛ ſunt mēbrana cō
iūcti digiti ad natādū. ꝛ ſūt in dorſo cineree ni
gredinis. ꝛ in ventre ſunt albide aliq̄ntulum
minores anſerib⁹.

Capitulum. xxi.

c Caladrius ꝛ Calandris. yſi. Caladri⁹
(vt dī) eſt immūdus ſ̄m legem.

Operationes

¶ Dicit eñ phiſiolog⁹: q̄ auis eſt tota alba nul
lā ꝑtē habēs nigrā. cui⁹ interior fim⁹ curat ca
liginē oculoꝝ. In atrijs regū inuenit. Per hāc
cognoſcit de hoīe infirmo vtꝝ viuat an moria
tur. Si eñ egrotat ad mortē: moꝝ hec vt vide
rit eū: auertit ab eo faciē ſuā. ſi āt nō ad mortē:
intēdit illa faciē ſuā vertit. ꝛ aſſumit oēs infir
mitates ei⁹: ꝛ diſpergit eas. ꝛ ſanat infirmus. A
¶ Ariſto. Caladri⁹ infirmū ſi mori debeat nō
reſpicit: ſed ſi q̄leſcere poſſit ꝛ ipm videre velit.
ab illo omnē infirmitatē ad ſe trahit. Itaq̄ꝫ ille
ſan⁹ efficit. ꝛ auis egra: ita q̄ ſepius ꝑeo moꝝ
tur. Hec auis hꝫ vnū os groſſum in crure: cui⁹
medulla oculos caligīātes ſi q̄s linierit: eos
clarificatos boni viſus efficit. B
¶ Ex li. de na. reꝝ. Caladrius eſt auis alba. q̄
ſi ad infirmū ſanandū ducit oēs infirmitates
eius intra ſe colligit: ꝛ in aere volans ibi eas
cōburit atq̄ꝫ diſpergit. C
¶ Pars interior femoꝝ caliginē aufert ab oculis D
Has aues Alexander inueniſſe fert in pſide.
¶ Ex li. d̄ na. re. Caladris ē auis pua ꝑpe ꝯſilis E
alaude. colore fuſca: plumis deſpecta: ſꝫ mira
modulatōe vocꝭ audiētes letificat. oīmq̄ꝫ voces
auiū expſſiſſime imitat. itaq̄ꝫ q̄n capta ergaſtu
lo includit. ibi q̄ſꝫ captiuitatꝭ ꝛ calamitatis ſue
oblita vix vnā diei horā ſine cantu ꝑterit adeo
q̄ ſpaciari diuerſis auiū cantib⁹ gaudet. vt nec
cibi ſolita ſit.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

c Apo ꝛ Caꝑmulgꝰ. Actoꝛ. Capo dr̄ gal-
lus caſtratꝰ ſiue gallinaceꝰ. Et ibi īdeo ca-
ſtrāt᷑ vt facilꝰ īpinguēt᷑ ac tenerioꝛes comedāt᷑

Operationes

A ¶ Dyaſ. Capones viui apti ꝛ īpoſiti moꝛſibꝫ ve-
B nenatꝭ occurrūt ſi mutēt᷑ aſſidue. ¶ Cerebꝛ ca-
ponis meliꝰ ē ceterꝭ. acceptū ī vino fluxū ſāgui-
C nis abſtinet. ¶ Pellis vētriculi eiꝰ ſicca tuſa et
bibita cū ſtomacha ē cū vino. Juſcellū marie
minoꝝ eſtuatōnis ſtomachi mitescit ſimplr̄ cō
poſitū. Juſcellū ꝟo maioꝝ artificialiter cōpoſi-
tū vētrē mollit crudos hūoꝛes .i. colerā nigrā
D deponit. ¶ Utile ē ī ꝑalibꝫ febribꝫ ꝛ typicꝭ egri-
tudinibꝫ. tremoꝛibꝫ ꝛ inflatōibꝫ ſtomaticꝭ. ꝛ ar-
teticꝭ ſinglāre ꝑſidiū ē. Fel capōis albi magne
ꝟtutꝭ ē. facit ad effuſionē ocloꝝ ꝛ ad caliginē ꝛ
aſꝑedinē palpebraꝝ. De capone īferiꝰ c. liiij.
aliꝰ patebit. ¶ Pli. li. x. Caꝑmulgi appellāt᷑ me-
E rule grādioꝛꝭ aſpectu nocturni fures ſūt. inter-
dū eñ viſu caret. paſtoꝝ ſtabula intrāt. caprū
vberibꝫ ꝑpter ſuccū lactꝭ aduolāt: q̄ videlꝫ iniu-
ria vber emoꝛit᷑. capriſq; cecitas q̄s ita mulſere
F obꝛīt᷑. ¶ Actoꝛ. Caꝑmulgꝰ ipe Ariſt. agochilē
vocat. de q̄ ē in c. vi. iſtiꝰ tractatꝰ. ¶ Ariſto. Eſt
auis mō: ana modicum maioꝛ merula. aſtuti
moꝝ: raro videt᷑ ī die: nec bn̄ tūc videt. ſꝫ acuit᷑
viſus eiꝰ de nocte. lac ex mām̄illis caꝑꝝ ſugit:
ideoq; dr̄ agochiles. ſcꝫ caꝑꝝ lac ſugens. vidit
aūt nocte: manet ī lapidibꝫ de die.

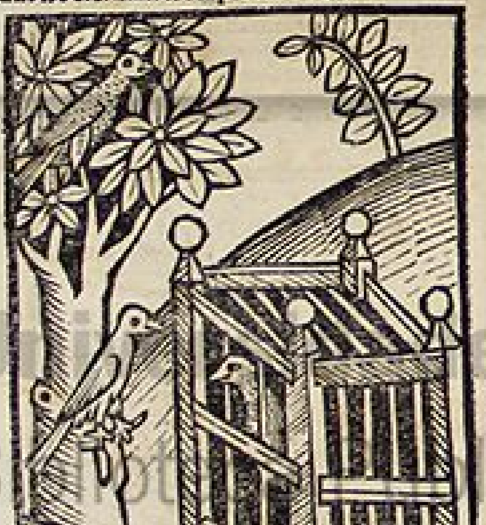

Capitulum.xxiij.

c Arduelꝰ. ysi. Carduelꝰ dr̄ eo q ſpinis ꝛ
carduis paſcit᷑. vñ apō grecos achātꝭ dr̄
ab achātꝭ .i. ſpinis q̄bꝫ alit᷑. Augures āt dicūt
ꝛ in geſtu ꝛ ī motu ꝛ in volatu auiū eſſe ſigna cō-
ſtituta. ¶ Pli. li. x. Carduelis mīme auiū impe-
rata faciūt nec voce tn̄: ſꝫ pedibꝫ ꝛ oꝛe ꝑ mani-
bus. Eſtq; q̄ boum mugitꝰ imitet᷑. in oꝛe latenſi
agro taurꝰ appellata. Eſt q̄ eq̄ꝝq; hinnitꝰ an-
thus noīe herbe pabulo aduētu eoꝝ pulſa imi-
tat᷑ ad hūc modū vlaſcēs. ¶ Ex li. ō na. re. Car-
duelꝰ ē auis ꝑua croceoq; ī coꝛꝑe: rubeo ꝟo in
capite coloꝛe venuſtata. Mirū aūt videt᷑ q hec
auicula carduoꝝ acutꝭ aculeis paſcit᷑. Jn hac ꝗ̄
naꝫa miraculū apparet: q̄ talē aſtuciaꝫ ei dedit
quā nec boui nec aſino magnis aīalibꝫ impertiri
voluit. vt vicꝫ ergaſtulo clauſa ſuppoſitā aquā
ab ymo ꝑ filum vaſculo ſuſpēſo ad ſe cū roſtro
trahat. pedeq; filo interdū ſuppoſito cū attige-
rit vaſculū ſitim potu ſedat.

Capitulum.xxiiij

c Arabdriō ꝛ Cariſta. Rudol. ſup leuitꝭ
cū. Carabdrion ē auis garrula. de q̄ le-
git᷑ in Leuitic. q ſcḋm legē ſit immūda. ¶ Actoꝛ
Hec auis ipa eſt q̄ ſuperiꝰ in ca. xxi. dicta ca-
lendris eſt. Falluntur autē q̄ hanc eſſe caladriuꝫ
putant vt ſup Deutro. dicit glo. interlin̄. Ca-
riſte vt dicit Solinꝰ. aues ſunt q̄ impune flā-
mas inuolant. ita vt nec plume nec carnes ca-
flāmis igneis aliquatenꝰ cedant.

Capitulum .xxv.

c Ervus volãs. Ex li. de na. re. Ceruus volãs ferť eſſe genꝰ cicade. Hũc tñ expimẽtator crabronẽ vocat. ſub alis (vt dicit) groſſioribꝰ alas hꝫ ſubtiles ꝛ tenues ſicut bruchus. Circa veſperã potiſſime volãt: ꝛ volando ſtrepitum faciũt. hñt cornua medicinalia grandia ꝑlonga biſulca dentata ꝛ lucida: q̃ſi forcipibꝰ i cacumie cũ libuerit ad morſum coeũtibꝰ. crura ꝓ lõga ꝛ reflexa. lucẽt igneũ more noctu preſlater ac diuerſi colores pinnaꝝ refulgẽtes aliqñ compiſſe obũbranť. amputatũ caput eaꝝ viuit diuꝰ ſine corpe. ſed ꝛ ipſiꝰ corpꝰ ſine capite: ſed nõ tãdiu ſicut caput.

Capitulum .xxvi.

c Icade. Pli. li. xi. Cicade tñ viuũt rore. quaꝝ duo ſũt genera. Minores q̃ ꝑmo ꝓueniũt q̃ vt ſunt mute. ꝛ nouiſſime pereunt. Sũt aũt multe q̃ cantũt vocať achete. ꝛ q̃ minores ex his ſũt tetrigometre. ſꝫ ille magiſ ſonore. Mares cantũt in vtroqꝫ genere: ſilẽt ſeie. Gentes his veſciť ad orientẽ. Ante coitũ mares ꝑ ferũt. a coitu feias circa ſolſticiũ eſt coitus eaꝝ. Ouis eaꝝ corrupiſ q̃ ſunt candida coitꝰ ſupinus. Eſt illis aſpitas in dorſo ꝑacuta q̃ feture locũ excauãt in terra. Fitqꝫ ꝑmo ꝓmiculꝰ: deinde ex ea (que vocať tetrigometra) cuiꝰ cortice rupto circa ſolſticia euolãt: ꝛ eſt ſine ore. ſed ꝓ eo q̃dã eſt aculeatũ linguis ſimile. ꝛ h̃ in pectore quo rorem lambunt. Pectus ipſum eſt fiſtuloſum hoc: vt diximus canunt achete de cetero nihil eſt in ventre. Quidam vero negãt vocem inſectis eſſe in tanto cicadarum ſono et apũ murmure.

Capitulum .xxvii.

c Iconia. yſidorꝰ. Ciconie quaſi cicanie: a ſono quo crepitant dicte ſunt: quẽ ſonum oris potius eſſe conſtat q̃ꝫ vocis. quia cum roſtro quatiente faciunt. hee veris nuncie ſocietatis comites ſerpentũ hoſtes: maria tranſuolant in aſyam collecto agmine pergunt. Cornices eas duces precedunt ꝛ ipſe quaſi exercitus ꝓſequunť. Ex libro de natura reꝝ. Ciconie ſerpentiũ exitio tantus eſt honor in Theſſalia vt capitale fuerat occidiſſe ciconiam: ſicut ꝛ hominem. Multipharie nanqꝫ ſerpentibus inſidiatur. eoſqꝫ comedit et alia venenata: nec tamen moritur. Bufonem autem non niſi in magna fame comedit. in quo naturale bufonis malum notať. Videtur autem ciconia caput habere valde reumaticum: quia roſtro eius aqua vere cõtinuo diſtillat. Et hoc hyeme magis. Hec nidos ſuos annuo repetunt. et vnum ſe e fetibus ſuis domino loci ſub quo ſeſficant: plumatũ quaſi tributum vt fertur deiiciunt. Sed forte cauſa magis eſt tediũ nutriendi. Quinimmo vt vulgo dicitur pro decimatione deiiciunt. deo ius ſuum ſeruãtes. In cuius ſignũ Thoringiam vbi decime nõ danť neqꝫ intrãt neqꝫ inhibitãt: vt experiẽtia docꝫ. Abiture ãt (vt diť Solinꝰ) i certo loco congreganť: ita vt nulla ſui generis niſi captiua relinquať. In aſia capꝰ eſt vbi ꝯgregate cõmurmurãt. ꝛ eã q̃ nouiſſime venit dilacerãt: ſicqꝫ recedũt. Ex li. re. vñ. Ciconia de auis

pia. Cum eñ antiq̃ores ciconie pēnis amiſſis ꝓpriũ ſibi victũ acq̃rere neq̃ant: iuniores frigi-da genitoꝝ mēbra reuouẽtes eos in paſtu ꝓcu-rãt: donec ala fortis redierit. Nã vt yſaias ait. Quantũ tps impendũt in fetib' educãdis tm̃ ꝑ ipē inuicē a pullis ſuis alunt᷑. Nec dubiũ eas caſtitatꝭ ſectatrices eſſe. feduſq; ꝯiugij ad inui-cē ſuare. Vñ fert᷑ q̄ in eminẽtiori loco dom' cu-iuſdã par vnũ ciconiaꝝ bitabat. Vñ mare ad paſtũ recedẽte freq̃nter ali' mas adueniẽs fe-minã adulterino coitu polluebat. At illa ſtatim emin' ĩ fonte ſe mergebat. ſicq; ſcel' adulterij ꝑ aque lauamẽtũ delens marē ꝓpriũ deludebat. hmõi factũ dñs bitatõis freq̃nter aduertit. ⁊ q̄-dã die poſt adulteriũ eã a fonte ne lauaret᷑ ꝓhi-buit. nec mora maſcul' a paſtu rediẽs in femi-na ſua ſcel' adulterij dephẽdit. ⁊ ad horã diſſimu-lãs abijt. Reuerſuſq; ſcđa die maximã multi-tudinē ſecũ adduxit. que ſingulã adulterã ag-greſſe: miſerã crudeli laniauerũt morte.

Operationes.

A ¶ Plinius li. vij. Ciconia origano ſibi medet᷑.

B ¶ Idem in li. xxix. Ciconie pullum qui ederit negatur annis cõtinuis lippire oculis. Cico-nie q̄z ventricul' valet ꝯtra om̄ia venena.

C ¶ Idem li. xxx. Furunculis etiã đr mederi ci-conie ventriculus ex vino decoctus.

D ¶ Dyaſcorides: Fimus ciconie cum aq̃a po-tui datus. epilenticos curat.

E ¶ Albert' in li. de na. aĩaliũ. Hec auis alas hꝫ nigras. ⁊ caudã ⁊ alias ptes hꝫ albas.

F ¶ Inuenit᷑ etiã gen' ciconie: totũ ĩ dorſo nigꝝ: ⁊ in vẽtre ſubalbũ. ſꝫ nõ nidificat in hominũ habitationib' ſꝫ in paludib' deſerti.

Capitulum. xxviij.

c Cign'. Ariſto. Cign' eſt de genere auiũ coriũ iter digitos habẽtiũ. Maneſq; in ripis lacuũ ⁊ ĩ locꝭ multaꝝ arboꝝ. Bone vi-te eſt atq; nature: ⁊ ſenectutis bone. Hmõi aues ꝯ accipitrē pugnare nõ incipiũt. Sꝫ ſi cũ eis ille pugnare cepit. pugnãt cũ ipo eũq; vincunt. ¶ Yſi. Cign' grece latine olor đr. eo q̄ tot' alb' ſit plumis. olon eñ grece totũ đr. Naute vero ſibi hãc auē bonã prognoſtiã facere dicũt: ſicut Emili' ait. Cign' in auſpicijs ſemp letiſſimus ales. Hũc optãt naute. q2 nõ ſe mergit ĩ vndis. Ex li. de na. re. Cign' hꝫ plumas albas: ſꝫ car-nes nigras. fortitudinē ſuã in alis. coleri ce cõ-plexionis eſt: ⁊ ob h̃ iracũd'. Dẽtes hꝫ ĩ roſtro minutiſſimos. Oneris impatiẽs eſt. ne libẽter volat: ſꝫ ĩ ſtagnis requieſcere delectat᷑. cũ vno pe-de natat: ⁊ cũ alio ſe regit veli modo cũ piſcib': nutrit' eis eſt innoxius. Sup aq̃s nidificat in pullis educãdis ſolicit'. tpe coit' blãdiunt᷑ ſibi inuicē mas ⁊ fẽia. ⁊ alternatim capita cũ ſuis: ſꝫ collis inflectũt velut amplexandi gr̃a. Nec mora vbi coierint. mas ꝑſecu' leſionis in fẽia fu-git ab ea. At illa impatiẽs fugiẽtē in ſeq̃t᷑: neq; q̄ tñ rancor ille pſeuerat in longũ. ymo leſione ceſſante: pacificant᷑ in animo ac a maſculi pſe-cutione ceſſans poſt coitũ freq̃nti caude mo-tu ⁊ roſtri ſe aq̃s mergens purificat.

Capitulum. xxix.

c Cinomulgus. Ciſpedo. et Citramo. ¶ Yſi. Cinomulgus eſt auis arabie. ſic dicta: eo q̄ in excellis nemorib' texit

nidos ex fructib9 cynnami. Et quia nõ poſſũt
ibi hoīes ꝯdeſcendere ꝓpter ramoꝝ altitudinẽ
⁊ fragilitatẽ eoſdẽ nidos plũbatis iaculis appe
tũt ac cynnama illa deponũt: ⁊ pcijs amplio ri
bus vendũt. eo ꝙ illud cynnamũ mag' ꝗ̃ alia
mercatores pbant. ¶ Ariſto. Cinomulg' paſ
ſere modicum maior eſt eiuſq; color celeſtis eſt
cũ citrinitate. ⁊ colores iſti ſunt in eo diſtincti
Roſtꝝ eius eſt lõgũ ad citrinitatẽ declinans:
ſup arbores magnas ex cynamomis (vt dicit)
ſpericẽ cõponit nidũ ſuũ. habẽs introitũ puũ.
¶ Plini'. Cyſpedij ſiue ciſpeli plurimũ volant
ꝗ ⁊ apodes dicũt: eo ꝙ vſu pedũ careãt hyrun
dinũ ſpecie. nidificant in ſcopulis. Hec ſũt ꝗ
toto mari cernũt. Ariſto. Auiũ gen' ꝙ pedes
nõ habet oĩ tpe apparet. hec auis lõga graci
lis ⁊ paruce latitudinis. hyrũdini aſſimilatur.
Nec inter illas leuiter diſtinguit. Iſta nidifi
cat in eſtate. ⁊ hoc poſt lapides vt aĩalia fugiat
⁊ hoīes. Plinius libro. x. Citramus: alſ cen
chramus habet. aues remeantes comitata ſoli
citat. ac pſeueranter ad expectatas ſibi terras
puenire feſtinat eaſq; noctu. etiã itineris ad
monens excitat. Ariſto. Citram' auis de noc
te ceteras aues clamat. eaq; audita ſciũt vena
tores ꝙ in locis ſuis nõ remanebũt aues. Ex
libro de naturis rerum. Citramus auis Aſie
recedentib9 hyrundinib9 ac cyconijs inſtante
hyeme comitans eas feſtinantior perſeuerat.
et pcedens ſolicitat.

Capitulum. xxx.

Inomia. Iſi. Cinomia grece dr̃ mu
c ſca canina. Nã canis grece cynos dr̃.
Ex li. de na. re. Cynomia eſt muſca ca
nina catuloꝝ aurib9 importuna. Quã licet ca
tulus freq̃nter excutiat: ſemp tñ importune re
uolat. Ubi ãt cũ pigrũ ad excutiendũ inuene
rit vſq; ad ſanguinẽ ⁊ vulnera pcedit. Actor.
Cynomia eſt illa muſca grauiſſima ꝗ̃ percuſſa
eſt egyptioꝝ popul' in quarta plaga. De hac
eñ in Exodo legit. Uenit muſca grauiſſima
in domos pharaonis ac ſeruoꝝ ei': ⁊ in omnẽ
terrã egypti. corrupta q; eſt terra ab hmõi mu
ſcis. Per hãc eñ ſm gloſam canini mores ſig
nificant. in ꝗb9 humane mentis voluptas. i. li
bido arguit. Sic eñ ciniffes ꝗb9 ĩ tertia plaga
pcuſſi ſunt egyptij: ſignificãt inquietudines
mũdanoꝝ: qui pro catores rixaꝝ: amarores ca
lũniantiũ nõ admittũt quietẽ ſpũalis ſabbati
Un̄ Pſalmiſta. Dixit ⁊ venit cinomia.

Capitulum. xxxi.

Icendula cimice ⁊ oeſtro. Iſidorus.
c Cicendula genus ſcarabeorum eſt. ſic
dictum eo ꝙ gradiens vel volans lu
cet. Ex li. de na. reꝝ. Cicendula eſt vermis in
ytalia nocte volãs. ⁊ inter noctis tenebras ful
gidus radians. ita vt ſi cum in tenebris videas
exhalationẽ ſcintillarũ putes. Iſi. Cimex aũt
ex vermib9 carniũ eſt. Dictus aũt eſt cimex ex
ſimilitudine cuiuſdã herbe cuius fetorẽ habet
Auic. in. ij. can. Ex fraxino capita inflata ſic
granata egrediũt in ꝗb9 eſt hũiditas de ꝗ cimi
ces oriũt. Cũ eñ capita hmõi aperiũt cimices

Universidade do Minho

ex illis egrediūť. Cimices āt effugat ꝑpe ſtercꝰ thauri qñ cū eo fit fumigatio. Palla. Oꝛtis q̄ꝫ cimices nocēt. extinguūť āt amurca ⁊ felle babulo lect; aut loc; eaꝝ punct;. vel folijs edere tritis ex oleo vľ incēſis ſanguiſugis. yſi. Coſdros greci appellāt eos q̄ extremis fauoꝝ ptib9 maioꝛes creanť. Quos aliq̄ reges putant. dictos eo q̄ caſtra ducant.

Capitulum. xxxij.

C Olūba ex li. de na. reꝝ. Colūba (vt dicit Beda) felle caret. Dic̄ tñ Ariſt. q̄ fel hꝫ nō eo loco q̄ cetera aīalia: ſꝫ i inteſtino. Moꝛticino nō viuit. ſꝫ puro grano viſum recuperat nouē dieb9. In alta nidificat. vbi mala beſtia attingere nō valeat. ſup aquas libēter reſideat: vt ſitim ſedet. Et vmbrā accipitris venientis in aq̄s ꝓſpiciat. Aliqñ vero ſola ſedet. coloꝛes ſuos varios circa collū admirans alaꝝ plauſu roſtroq̄ꝫ plumeculas fulcit ⁊ in regimen volatus culꝰ pēnas diſponit. Tūc niſus ſpeculatoꝛ occultꝰ ꝯgaudentē in hm̄oi glā rapit. Colūbe calidiſſime ſunt ⁊ lapillos ꝓpter ſtomachi tpantiā comedūt. fimū eciā ardentē nimis habent. quē ⁊ ipē nido eijciūt ⁊ pullos eijcere docent. pēnis eleuat; pugnāt ⁊ colūbā errantē cū viderint ſibi aggregāt. Dicit Jacob9 q̄ tranſmare ꝟſus oꝛientē colūbe ſunt q̄ nuncioꝝ fungētes officio lr̄as dñoꝝ ſuoꝝ ſub alis breui ſpacio ꝓlonge depoꝛtāt. Ideoq̄ꝫ valde neceſſe ſūt: maxime qñ p terras inimicoꝝ aliq̄ nūcij trāſire nō audent. Colūbe ꝓpꝛiū eſt inter aues nō eleuare caput qñ potāt donec ei ſufficiat. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Colūba valde ĝnať in ouoꝝ partu: q̄ ſi parere tardauerit amare ꝑcutiť. Ariſt. Colūbe toto āno ouāt ⁊ pullificāt: ſi fuerit locꝰ manſionis calidꝰ: ⁊ cib9 paratꝰ. Alioq̄n nō niſi i eſtate. Earūq̄ꝫ pulli ſūt melioꝛes i vere ⁊ in autūno. peioꝛes āt in hieme ⁊ eſtate. Maſculꝰ cū feīa coit poſt vnū annū. Oua colūbe ſunt albi coloꝛis ſic̄ ꝓdictū. Colūba ſenex coire nō pt. ſꝫ tm̄ oſculať. Colūba q̄ꝫ feīa ſaltat ſup feminā: ſi nō fuerit mas. ⁊ inuicē oſculanť. ⁊ ex illo q̄dē coitu oua faciūt: ſꝫ nō pullificant.

Operationes

¶ Ex li. d̄ na. re. Pulli colūbaꝝ i autūno ⁊ vere ſanioꝛes ſūt qm̄ his tpib9 grano marie viuūt. A

¶ Eſculapiꝰ. Colūba occiſa ⁊ calida ſuppoſita om̄i moꝛſui ſubuenit. Sāguis eiꝰ valet oculis ꝯfert; infuſus ꝑcipueq̄ de ſub aſcellis tractꝰ. B

¶ Stercus eiꝰ omnes doloꝛes ſoluit: ⁊ humoꝛes deſiccat. C

¶ Dyaſ. Colūbe ſanguis abſcindit fluxū ſanguinis nariū q̄ eſt ex velamine cerebri. D

¶ Plinius libꝛo. xxix. Caro recens columbe cōtra ſerpentes auxiliatur. Maſcule ſanguis a vena ſub ala inciſa eximie prodeſt oculis cruoꝛe ſuffuſus. E

¶ In li. xxx. Fimus colūbaꝝ cū aceto delētur ſtigmata. Hoc fimo carbūculꝰ aboleť ꝑ ſe illito vel cū ſemine lini ex aceto mulſo. F

¶ Auicēn. Sanguis columbe ꝯfert podagre. Stercus columbaꝝ ꝯueniens eſt ſup doloꝛes iuncturaꝝ. ⁊ valet empetigini. G

¶ Cōfert etiam doloꝛi colice cum adminiſtratur in cliſteri. H

Capitulum. xxxiij.

Universidade do Minho Biblioteca de Braga

c Oꝛedul⁹ ꝛ cornix. Ex li. de na. re. Coꝛ‑
dul⁹ ꝺꝛ ꝗ̄ſi coꝛ edens. Carne nāqꝫ ꝛ pda
viuēs. coꝛde maxie inhiat ſaturari. yſid. Coꝛ‑
nix auis eſt ānoſa apd̄ latinos greco noīe coꝛ‑
nix appellaꝛ. Quā aiunt augures hoīm curas
ſcatētib9 agere iſidiaꝝ vias mōſtrare. futura pdi‑
cere. magnū nephas ħ credere. vt deꝰ ꝯſilia ſua
cornicib9 mādet. Hiis iter multa auſpicia tri‑
buūt ꝛ pluuias vocib9 ꝑdicere. Vñ ē illō. Tūc
cornix plena pluuiā vocat iꝓba voce. Ex li. ꝺ
na. re. Cornix in ſolſticio moꝛbo corripiꝛ. Hec
nucib9 libenter veſciꝛ. Hoꝛribiles aues ꝗ̄ſi hoſ‑
tes ſuos ipugnāt. ſꝫ ille freq̄nter cū ipugnātib9
multū deculerit. tādē i pacia victe lacerāt ipoꝛ‑
tunas. Cornix pluuiā multo clamoꝛe ꝓnūciat.
Quis colūbe inſidiaꝛ vt ea diſſipet ꝛ expugat.

Operationes

A ¶ Plini⁹ li. xxix. Cerebꝝ cornicis coctū i cibo
ſumptū capitis doloꝛib9 eſt remedium.

B ¶ Item in li. xxx. Cornicis carnes ac nidū illis
nitꝫ moꝛbis lōgis putāt vtiliſſimū.

Capitulum. xxxiiij.

Coruus. Ex li. de na. re. Coꝛu⁹ auis ga‑
c moroſa nihil aliud ſonare nouit ꝗ̄ꝫ cras
cras. diuerſas tñ voces format. ſ. lxiiij.
vt dicit Fulgentius volādo coit aliqñ. ples ſp̄ ꝗ̄ꝫ
duos pullificat. Grauid⁹ fieri ꝺꝛ ſi cū ouū coꝛ‑
tinū edere ꝯtigerit. Oꝛe pere diciꝛ ꝛ cōcipere.
Femie coruoꝝ oua ſole cubāt ꝛ mares eis eſcā
dant. Pulli coruoꝝ ſeptē dieb9 abſqꝫ vlla cibi
alimonia manere feruntꝛ. Septima ꝗ̄o die ni‑
greſcūt. ꝗ̄ꝛ nōnullos eijciunt tedio nutriendi.

Foꝛtioꝛ eſt coruus de die. Bubo de nocte: et
viciſſim oua ſua comedunt. Corui paꝝ coeūt.
ſed multū oſculanꝛ adinuicem. Et putant qui‑
dam ꝗ̄ alio modo nō coeant. Sꝫ ħ falſum eſt
Cadauere coruus veſciꝛ. ꝛ vt ꝺꝛ a potu ſe abſti‑
net ꝗ̄ꝺiu ficus ſui fruct⁹ dulcedine gloꝛiatur.
Vnde Ouidius. Ac cibi dum lacteus pende‑
bit in arboꝛe ficus. A nullo gelido fonte bibeꝛ
aque. ¶ Gregorius in moral. Pulli coruoꝛum
(vt fertur) anteqꝫ nigreſcunt a parentib9 relictiꝫ
ꝗ̄ꝫ neglecti. medici affecti: huc illucqꝫ vagantur
in nido: aut ciboꝛum expectunt aperto oꝛe ſub‑
ſidium. Vnde etiam ſcriptum eſt. Quis pre‑
parat coruo eſcam ꝛc. Sed cum nigreſcere illi
ceperint tanto eis alimenta prebenda coruus
ardentius requirit: ꝗ̄nto illos alere diutius di‑
ſtulit. Ex li. de na. reꝝ. Eſt coruoꝝ gen⁹ in oꝛi‑
ente qꝺ cū aſino ꝛ thauro pugnat. eiſqꝫ fugi‑
entib9 ſup eos volat: ac ſic cū impetu eoꝝ oculis
impūgit. ꝛ cū potuerit eos excecans roſtro dñis
ſeruis inutiles reddit. Itaqꝫ p ꝯſequens occiſi
decoꝛianꝛ. et eoꝛum cadauera volatilib9 effe‑
runtur. ſicqꝫ ab aue iꝓba animalia foꝛtia
ſuperantur. Coruus turres inhabitat et ibidē
nidificat: citiſſimus eſt mutationis aeris nun‑
cius: ꝛ alia crocitationis voce ꝓhibetat auram
tranquillam alia tempeſtatem. Coruus lōge‑
uus citiſſime fit domeſtic⁹. coruoſqꝫ ſilueſtres
inuitos retinet ac ſeducit. Coru⁹ ex natura eſt
inclinat⁹ ad furtꝝ. vt experientia Erfoꝛdie do‑
cuit vbi coruus domeſtic⁹ ſucceſſiue de mēſa ꝗ̄
pecunie facere ꝯſueuerāt in oꝛtū de ꝗ̄pe ſubtus
lapidem circiter quinqꝫ vel ſex floꝛenos in groſ‑
ſis abſcondit.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.xxxv.

c Oturnix. Ex li. de na. re. Coturnix ē auis quā vulgariter quiſtulā dicim⁹. Hec ducē habent ortigometram. quā in maris tranſitu iam terre. i. portui maris ap=propinquātes accipitres ſpeculati rapiūt. et id circo cura eſt vniuerſis. vt externi generis du=cē ſolicitēt. ſcʒ cornicē p quā pma diſcrimia ca=ueant. rariſſimas habent feminas in genere auiū: ſic et pectines in genere piſciū. In homi=nū ꝓo genere pauciores naſcunt᷑ maſculi q̄ꝫ fe=mine. Comeſtor. Coturnix in ſenu arabie p̄=cipue nutrit᷑. et eſt auis regia quā nos vulgo cu=relium dicim⁹ a currendo. ¶ Yſid. Coturnices a ſono vocis dicte ſunt. quas greci ortigeas vo=cant. eo q̄ viſe p̄mum fuerūt in ortigia inſula. Hec adueniendū tempora habent. Nam eſtas te depulſa maria tranſmeant.

c Rochilos. Ex li. de na. re. Trochilos in ytalia rex auiū appellat᷑ oim̄ q̄dē eſt mi=nima. ſʒ q̄nto minor tāto velocior. adeoq̄ꝫ ani=moſa: vt etiā ꝯ aq̄lam audeat conat⁹ accepitare homines q̄ꝫ deludit. q2 cū ſe ꝓpinquā q̄i manu ca=piendā obtulerit. caſſo hoīs conatu et labore i pigra ꝓfugit. araneis veſcat᷑ pullis fecūda ē. nā plurimos vno fetu ꝓducit. vno ſpecu vel antro in hieme multi ꝯdunt᷑. vt ad calorē turba cōfe=rente calor q̄ paru⁹ ē in tā minimis corpib⁹ aug=mētet᷑. Eſtq̄ꝫ auis minima oim̄ aliaꝝ. Itē Alb. i li. 8 na. aialiū au. Trochilos ē auis minima oim̄ quā regulū vocāt: q̄ licꝫ ſit pua corpe. animo ma=gna ꝯ aq̄lā pugnare conat᷑. ſolitaria volat. mi=ti etiā ē prius. et i hieme vno ꝯtēta foramine an=tri vel muri. mltos ſocios ſecū ſui generꝭ nocte habitare pmittit. vt calor pui corpis ex ſocieta=te multoꝝ caleſcat et foueat᷑. Hec etiā eſt auis muſica: et p̄cipue cantant tpe magni et ſicci fri=goris in hieme. Infra. ca. ciiij. de eadē tractat᷑.

Capitulum.xxxvi.

c Ocyx. Plini⁹ lib. x. Cocyx videtur ex accipitre fieri: tempe anni figurā mu=tans. Tūc eni̅ nō apparent reliqui ac=cipitres niſi diebꝰ paucis. ipſo quoq̄ꝫ modico eſtatis tempore viſus: poſtea nō cernitur. Eſt aūt neq̄ꝫ aduncis vnguibꝰ accipitrū nec capite ſimilis. neq̄ꝫ alio quā colore ac rictu: ſʒ colūbe poti⁹ ſimilis eſt capite et vnguibꝰ. Oīm̄ abſumi=tur ab accipitre: ſi q̄ñ ſimul apparuerit: ſola om=niū auis a ſuo genere interempta. ¶ Areſto. Auis cocyx paucoꝝ ouoꝝ eſt: vni⁹ ſcʒ aut duo=rū. q2 natura eius valde frigida eſt.

Capitulum.xxxvii.

Universidade do Minho

Capitulum .xxxviij.

c Orinta. Pliniꝰ. Corinta ē auis maxima in partibꝫ orientis que vere ad quantitatē pulmonis vacce hꝫ mollem: ꝛ multum infuſum ſanguine. ꝛ ideo multum bibit plus ꝙ̄ alie aues. ¶ Albertꝰ in lib. de na. aīalium. Corinta eſt auis que paucas ꝛ paruas habet plumas ꝛ pennas.

Capitulum .xxxix.

c Uculus. Ex li. de na. rez. Cuculꝰ eſt auis improba: que vocē ſuā in cantando nō mutat: ſed ſemꝑ eandem replicat. Auis pigerrima eſt: ꝛ loco nō ſtabilis Turturis fere colorē habꝫ. Hyeme plumis ſpoliari dr̄: intratqꝫ terre latibulū. vel ꝯcauitates arboꝝ. illic eſtate ꝯgerit ꝙ̄ hyeme viuit Oua ſua ī nido minorꝫ auicule ponit ꝛ de ouis illꝰ totidē dem it: nedū illa numero ſupflua inuenerit: ꝙ̄ſi aliena repudiet. Itaqꝫ cuculus ab aliena mr̄e cū pullis eiꝰ fotus et eductus: dū adhuc in nido inualidus ſedet. quadā tn̄ auiditate naturali ceterꝫ pullis cibos rapit. ꝛ hac ſagacitate ꝑ ceterꝫ pingueſcit atqꝫ nitidior fit. In cuiꝰ elegantiā nutrix cōuerſa gaudet eiꝰ forma: miraturqꝫ ſeipam ꝙ̄ talē peperit adeo deſipiens vt magnitudine fetū a pullis miorib nō diſcernat: ſed oēs pullos ſuos in eiꝰ cōparatione dānat: ac vbi eū eduxerit ꝛ ad robur volandi nutritꝰ. ipſo vicuerſa ꝛ in nutricē inſurgit: ꝛ ꝯſequēter perimit.

¶ Iſido. Cuculi a voce ꝓpria noīati: tempus hit ꝛ ipi veniēdi miluoꝝ ſcapulis ſuſcepti ꝓpter breues ꝛ paruos volatꝰ: ne ꝑ longa aerꝫ ſpacia fatigati deficiāt. Hoꝝ ſaliue cicadas gignūt. Oua paſſerꝫ nido reperta comedūt: ꝛ ſua obiiciūt. poſt hec illa ſuſcepta: ꝛ fouēt ꝛ nutriūt. ¶ Ariſtoteles. Cuculus ouis ꝓpriis incubat: ſed vnū ouum in nido fulice ponēs eiuſdē oua ſugit. Illa vero futuri euētꝰ ignara ouū ſedula nutrix fouet. Sed a cuculo excluſo ꝛ poſtmoduꝫ adulto nutrix a nōnullis qn̄qꝫ necari ꝓhibetur. In eſtate volat ꝛ laſciuit. In hyeme iacet languens ꝛ deplumatus ac buboni ſimilis apparet.

Operationes

¶ Pliniꝰ li. xviij. Mirabile quoddā eſt de cuculo: quo ꝙ̄s loco primū audiat alitem illā ſi A
pes dexter circūſcribaꝝ ac veſtigiū id effodiatur nō gigni pulices vbicūqꝫ aſꝑgat. ¶ Idē B
libro. xxviij. Cuculi fimus in vino decoctus ꝛ potus morſui canis rabioſi cōfert.

Capitulum .xl.

c Ubeb. Ariſto. Cubeb ē auis luxurioſa: cuiꝰ mas ſi īuenerit oua femie ſue: frāgit ea: ne femia ſit ſollicita circa ea. Femia ꝟo abſcōdit ea. Que ſiue coeat ſiue nō: olofaciēdo vel audiēdo ſubito ouat. Item ſi ꝑſenſerit maſculū venientē occurrit ꝛ coeūt. Mas quidē pedetentim ad feminā accedit ſine ſtrepitu: ne alij maſculi ſentiant: ꝛ pugnēt cū eo coire ꝑmittāt. Itē maſculi pugnāt inuicē ꝛ victor cū victo coit: ac verſa vice ſi victor victꝰ fuerit. Solitarie tn̄ ꝛ occulte coeūt. eligente victore locū ad hoc. ꝛ victo ſequēte. Mas aūt et femia in voluptate ſua frequēter dep̄hendunt ꝛ cadūt in manus ve-

natoꝝ. Cū ſit luxurioſa ſit auis iſta. ſinguliſ tñ marcos ſingulas feias accipiūt. Itē aues pon deroſi corꝑis q̄ nō ſūt boni volat⁹: multā ha bent ſuꝑfluitatē: multūq; coeūt: ⁊ multorum ouoꝝ hmōi ſūt: vt cubeth ⁊ ſtrutio ⁊ gallina. ¶ Actor. Cubeth idē videt̄ eſſe q̄d ꝑdix. q̄ eni hic de illa dicunt̄ eadē pene ⁊ de ꝑdice dicū tur inferi⁹. Q̄d forte latuit tranſlatorē.

Capitulum. xlj.

Ulex. Iſido. Culex ab aculeo dict⁹
c eſt: eo q̄ ſanguinē ſugit. hꝫ eni in ore fiſtulā in modū ſtimuli: q̄ carnē tere brat vt ſanguinē bibat. ¶ Ariſto. Culex aīal corꝑis anuloſi mēbꝝ hꝫ ꝑ qđ cibū ſentit. ⁊ q̄ dā hn̄t ħ mēbꝝ extra ſicut aculeū: cui⁹ natu ra ē mollis ⁊ vacua. ꝑ ipm guſtāt ⁊ ſentiūt et cibū attrahūt. Culices aūt et muſce minime beſtiaꝝ ꝑ ħ mēbꝝ ꝑforāt hoīs coriū ⁊ aliorū aīaliū. ¶ Ex li. de na. re. Culex acida petit et dulcia ſugit: lucē diligit: ita q̄ ad lumē aliq̄n ſe vrit.

Operationes

¶ Aui. in. iiij. can. Ad effugandū culices ⁊ ci
A mices fit ſuffumigiū cū ſerraturis ligni pini: aut cū nigella. ſilr cū mirto ſicca ⁊ cū ſulphu re: ⁊ bdellio ⁊ ſpino fetida ⁊ ſtercore vaccino
B ⁊ cū folijs cypreſſi. ¶ Ad idē aſꝑgit̄ dom⁹ ex decoctiōe radicꝫ lupinoꝝ aut ex decoctione
C nigelle: aut abſinthij: aut rute. ¶ Palladius. Cōtra culices ⁊ cimices i dorꝫ vel ſatꝫ amur ca recens vel ex cameris fuligo ſpargit̄: gal
D bano q̄ꝫ infuſo: aut ſulphure fugant̄. ¶ Am broſi⁹. Culices nō tangūt hoīem: ſi abſinthi um cū oleo coquat̄: ⁊ eo ſe ꝑungat.

Capitulum. xlij.

Yomedas. Iſidorus. Dyome dic aues a ſocijs dyomedis ap
d pellate ſunt quos fabule ferūt in eaſdem volucres fuiſſe ꝑuer ſos forma fulice ſimiles: magni tudine cignorū. colore candido. duris ⁊ gran dibus roſtris. Sunt autem circa apuliā in inſula dyomedia inter ſcopulos littorū et ſa xa volitantes. ¶ Solin⁹. Dyomedas aues inſula qua oram apulie videt. ⁊ tumulo ac de lubro dyomedis inſignis eſt. ſola gignit cui ē color candidus. ignei oculi. ora dentata. con gregate volitant. duceſq; duces ſunt. quarū al tera agmen p̄cit vt ductu certū iter dirigat. altera inſequitur: vt inſtantia tarditatem vr geat. Cum feti ficū tempus adeſt: roſtro ſcro bes cauant. ⁊ ſurculis inuerſum poſitis ſub ter cauata contegunt. ⁊ ne operimēta deſint: ſi forte lignorum caſſia venti auferant. Hanc ſtruem premunt terra quam egeſſerant. ſic ni dos moliunt̄. bifori acceſſu aditus qui mittit ad paſtus in hortū deſtinat̄. qui excipit reuer tentes verſus occaſum eſt. vt lux et morātes excitet: ⁊ receptui nō denegēt. Edem ſacram hmōi ſtudio offi die celebrāt. aquas plumaſ imbuunt: ⁊ alis impendio madefactis roru lente cōfluunt: ⁊ ſic edem humore excuſſa pu rificant. Tunc pennis ſupplaudunt: et inde quaſi peracta religione diſcedunt. Ob hoc aues factos dyomedis ſocios ferunt.

Capitulum. xliij.

Raycha. Albert⁹ i libro de naturis
d aialiū inquit. Draycha auis eſt pedi
bus carens: vt dicit Ariſtoteles. et
cū ad terrā ceciderit cubitis alarū ⁊ pectore re
pit fere ſicut veſpertilio. Debiles habꝫ pedeſ
caude ſue cōiunctos. Hoc non apparet niſi
poſt pluuiā in p̄ncipio eſtatis: ⁊ tunc pulliſi
cat. ⁊ cū pulli cōualeſcūt: morit. pullos relin
quens ſue miſerie vice ſuccores.

Capitulum. xliiij.

Egibus. Emeria et Ercinia. Plini⁹
e libro. x. Egibus auis minima cum
aſino pugnat. Aſin⁹ q̄ppe ſpinetis ſe

cauſa ſcalpendi atterens nidos ei⁹ diſſipat.
quem adeo pauet auicula: vt oino voce rudē
tis audita oua eiciat. pulliq; ip̄i metu cadāt
Itaq; aduolans vlcera eis roſtro excauant.
Porro achantis egitbum odit intantum: vt
eorum ſanguinē credant nō coire. ¶ Jorath.
Emerie ſunt aues q̄ de nocte volantes illu
minant aerē, p̄pter pennaꝝ ſuaꝝ naturaꝫ: que
magis in tenebris q̄ꝫ in lumine lucēt. ſicq; p̄
dunt ⁊ capiunt. ¶ Iſido. Ercinie aues dicte
ſunt ab hercinio ſaltu germanie vbi naſcunt:
quaꝝ penne adeo p̄ obſcuruꝫ emicant. vt q̄ꝫ
uis nox denſis tenebris obtenta ſit: ad p̄ſidi
um itineris dirigēdi iacte interluceant. cur
ſuſq; vie pateat iudicio plumaꝝ fulgentiū.

Capitulum. xlv.

Alco. Ex libro de na. rer. Fal
co eſt auis nobiliſſima: volatu
impetuoſiſſima: ⁊ i cuſtodia ſui
f minus cauta. Ideoq; cū ad pre
dam dirigendus eſt: a dño ſuo
retardat: nec auis ei capienda oſtēditur: niſi
prius aliquantulū elonget: vt p̄dā cū impe
tu moderato ſubſequatur. In ardee captura
duo falcones pariter relaxant: quoꝝ vn⁹ ſū
ma petit. ali⁹ iuxta terrā inuolat: vt videlicet
ille volantē ardeaꝫ in pulſu p̄cipitet. Iſte ve
ro p̄cipitataꝫ accipiat. ¶ Ariſtoteles. Falco
nes hꝫ debiles: pectuſq; robuſtū: delicioſiſ
vtitur cibis. vnica verſatione collū girat cir
cularitaer pectore exiſtente imoto adeo vt col
li ei⁹ duo centuꝫ argi luminib⁹ ratione. Hu
ius viſus cuiuſdā naturalis diſcretionis vi

deantur ex equo reſpōdere. ꝑ parte quoqȝ que poſt tergum eſt pauidus inuigilat. ¶ Ex libro de natur̃ rerum. Falconū genera ſūt duo. Unū nobile qḋ auem viſu paruo naturaliter capit. aliud ignobile ac vile: qḋ niſi multo labore et maceratōe aſſuefactū hoc facit. Hoc vltimū gen⁹ cū ardeā ad terrā impulerit. Iamqȝ in ꝓmpta eſt vt eā capiat. Ardea anguillā vel aliū piſcem quē recētius vorauerat euomit. ⁊ tunc falco libere eā volare ꝑmittens: ac mi nus feridū ſibi oblatū ꝑferens ⁊ gaudēs oci us apprehēdit. Nō ſic autē falco nobilis: ſed eiectum mun⁹ vilipendens: auē doloſam ſe uerius punit. Habet autē falco os acutū ac durū in pectore. qḋ ei natura prouidens indi dit ad impulſionē ꝑde. Scripſerūt aquila ſymachus ⁊ theodocion epiſtolam Ptholo meo regi egypti. in qua tractauerūt de auib nobilib ⁊ eaꝝ medicinis. De qua hic pauca de falcone cōmemorare liceat.

Operationes.

A ¶ Albertus in libro ſuo de aīalib. Si falco nō poteſt fimare: fel galli da ei comedere. vel

B teſtudines albas decoctas. ¶ Si falco nimi um laxatur ſuccum iuſquiami modicū da ei bibere: ⁊ intinge in eodē cibū eius.

C ¶ Si os fractum fuerit in crure vel ala. Aloe calidū ſupliga: ⁊ dimitte vna die ⁊ vna nocte.

D ¶ Item fimum galli in aceto coctū ſupliga.

E ¶ Ad idem aloen herbā cū puluere apꝫ ⁊ in uolue cordib paruaꝝ auiū: ⁊ da ei comedere

F ¶ De hac materia reperies per Albertū tra dita in libro ſuo de animalibus.

Capitulum. xlvi.

Faſianus. Ex libro de natur̃ rerum.

f Faſianus eſt gallus ſiluatic⁹. Auis pulchra valde: pēnis chororuſcāſ: inſtar ignis. ceruleus interduꝫ ac viridis: rubeiſqȝ pennis interſcribit nitor. Aures geminas vi detur habere. in capite plumis extantib: qs ſubrigit qn̄ vult atqȝ ſubmittit. Criſtis autē in capite caret: et ſpiculis in crurib. His tn̄ armis fruſtrat⁹ animoſus ⁊ audax eſt. ¶ Ari ſtoteles. Faſiani tantū coitus tpe ſimul ha bitant. ceteris vero temporib ſeparatim: nec ciro rubricatas habent barbas vel in pedib calcaria ſicut galli domeſtici: ſed tractu tem poris. Faſianus ſic capit. aliqn̄ auceps pan no in quo hec auis depingitur coopert⁹. fa ſiano ſe oſtendit: q ſequens coopertū nec fu gientem nec retrocedentē. tandem a ſocio au cupis i inſidijs latitante retibꝫ inuoluit. Hec auis in aura pluuioſa triſtat. ⁊ tūc in rubetis ac ſiluis latet. Circa veſperā vel auroram de ſilua egreditur: ⁊ tunc de facili venatur. Ro ſtrum in terra figens abſcondit ſe: ⁊ ſic abſcō ditum ſe totū credit. pennas pre pinguedine mutat. Iterūqȝ ſepe renouat. Carnes hꝫ ſub tiliores ac leuiores ceteris auib ſiluaticꝭ: ex ceptis perdicū pullis. ¶ Iſi. Faſian⁹ a faſide inſula dict⁹ eſt. vnde ꝑmū aſportatus eſt.

Capitulum. xlvii.

Farator. Ex libro de natur̃ reꝝ. Fa

f rator eſt auis in oriente: que fetuū ꝓ creandoꝝ naturaliter cupida. Tem pus verꝫ anticipat: quo ſcilicet aues ceteras

ſolent initiare conceptus. Unde fit vt oua q̄
tunc facit frigore corrūpantur: ne fetuum ha
beant effectum: ſed iterū ſequēti tempore cali
do ponūt: ⁊ tunc pullos faciūt: quod eſt con
tra om̄es fere agreſtes aues: que ſemel in an
no ouant atq; pullificant.

Capitulum .xlviij.

Enix. Iſidorus. Fenix eſt auis ara
f bie ſic dicta: eo q̄ colorē feniceū ha
beat. vel q̄ ſit in toto orbe ſingularis ⁊
vnica. Nā arabes ſingularē ⁊ vnicā fenicem
vocant. Hec q̄ngentis ⁊ vltra viuens annis
dū ſenuiſſe ſe viderit: collectis aromatū virgu
lis rogū ſibi inſtruit. ⁊ cōuerſa ad radiū ſolis
alarū plauſu voluntariū ſibi incendiū nutrit.
ſicq; iterū de cineribus reſurgit. ¶ Ambroſius
libro quinto. Fenix cū finem vite ſibi adeſſe
animaduertit: facit ſibi thecā de thure ⁊ myr
rha ⁊ ceteris odoribus in quam impleto vite ſue
tpe intrat ⁊ moritur. De cuius humore carnis
vermis exurgit. paulatimq; adoleſcit: ac pro
ceſſu ſtatuti tpis alarum remigia induit: ſicq;
in ſuperioris auis ſpeciē ⁊ formā reparatur. Do
ceat ergo nos hec auis exemplo reſurrectio
nē credere: que ſine exemplo ⁊ ſine rōnis pce
ptione ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat.
¶ Solinus. Apud arabes fenix naſcitur. auis
aq̄le magnitudine capite onerato in comam
plumis extantibus: criſtatis faucibus: circa colla
fulgore aureo poſtera pte purpureus. extra
caudā in q̄ roſeis pēnis interſcribitur nitor ce
ruleus. Hec etiā eſt mens oīm aliorum autorū.
Etiā idē habetur in li. de na. re. licet p alia vba;

Capitulum .xlix.

Filomena ⁊ Ficedula. Ex li. de na. re.
f Filomena dr̄ a filos qđ ē amor: ⁊ me
ne qđ ē dulcis. Hec enī auis mira mo
dulatiōe letificat audiētē. gaudet ad ortū ſo
lis. Preitq; leticia veniētē. verno tn̄ tpe can
tat. hiberno nunq̄. In initio q̄z veris adeo ſue
vocis amenitate delectatur: ⁊ rariſſime comedat
⁊ h̄ cū ſūma feſtinatiōe. Itaq; certāt inter ſe
tā ptinaciter: vt victa ſepe vitā finiat pus de
ficiēte ſpū q̄z cātu. Un̄ ⁊ dr̄ a filos qđ ē amor
⁊ mene qđ eſt defectus. q̄ſi amore deficiēs. Mi
ramur igitur in tā paruo corpuſculo tā ptinacē
ſpm̄. Miramur in illo pfectā muſice ſciētiā.
Modulatus enī editur ſonus: ⁊ nūc ptinuo ſpū
trahitur in longū: nūc variatur inflexo: nūc diſtin
guitur ⁊ pciſo. copulatur i torto grauis acutus cre
ber extēſus: vibrās. ⁊ aliq̄n q̄dē medius: ſūmus
ymus. Meditantur interim alie minores. v̄ſuſq;
q̄s mirentur addiſcūt. audit attenta diſcipula.
Redditq; vicibus cantū. intelligit: emēdat: ⁊ a
docēte quodāmō rephendit. Statim aūt vt
coire incepit vocis amenitatē pdit. Ex vt dicit
Pli. Alia vox fit: mutatur ⁊ color. Ab exitu nā
q̄z verni tpis aucto eſtu i totum alia vox fit.
mutatur ⁊ color: linguis eorum tenuitas illa nō ē
que ceteris auibus. ¶ Actor. Filomena eſt auis
parua canora oībus nota. q̄ ⁊ luſcinia dr̄. ¶ Iſi.
Ficedule dicte ſūt: eo q̄ ficos magis edant.
panditur illo verſiculo veteri. Cū me ficus alat:
cū paſcat dulcibus vuis. Cur potius nomē non
dedit vua mihi. ¶ Pli. li. x. Ficedule formā
ſimulq; colorē mutāt. hoc tn̄ nomē hnt autū
no. poſtea pro melancoriphi vocantur.

Capitulum.l.

Ulica. Actor. Fulica ē auis magni-
f tudine ⁊ colore cigno ſilis ⁊ grādi ro-
ſtro. in ſcopulis littoꝝ cōmorat᷑. has
latini dyomedias. greci herodios vocant.
¶ Phiſiolog⁹. Fulica ē auis ſup oēs pruden-
tiſſima: cadaueribꝰ nō veſcit᷑: nec oberrat de
loco ad locū. ſꝫ in vno loco pmanet vſqꝫ i finē
ibiqꝫ eſcā ſuā circa ſe colligit ⁊ q̄eſcit. ¶ Idē
Fulica ē auis boni moris nigra: anate ſilis:
niſi ꝙ minor ē anate. In ſtagnis delectabilr
cōmorat᷑: eſca ⁊ pace ꝯtenta. vñ ptꝫ ſi locū in-
ueniat vbi pacē ⁊ eſcā habeat ñ inde recedit.
¶ Pli. li. xi. Fulicaꝝ generi dedit natura pla-
cabilē criſtā p mediū caput a roſtro reſidētē.

Capitulum.li.

Ucus. Bartholeme⁹ i li. de ꝓprietati-
f bꝰ reꝝ inq̄t. Fucus ē apis maior. di-
ctus aūt ē fucus: eo ꝙ comedit labo-
res alienos: q̄ſi fag⁹ a fagin qđ eſt comedere.
depaſcit᷑ ei qđ nō laborauit: q꞉ nec mellificat
ſꝫ alioꝝ mel māducat. ¶ De q̄ Uirgili⁹ Igna-
uū fucos pecus a pſepibꝰ arcet. Sūt aūt fu-
ci ſine aculeo velut imꝑfecti apes. ⁊ ſūt serui-
ciales veraꝝ apū. ⁊ ideo eis imperātꝰ e apes
pmoſqꝫ expellūt ad opa. tardātes āt ſine cle-
mētia pungūt ⁊ puniūt: neqꝫ i ope tm̄: ſꝫ etiā
i vetu adiuuātes. Certe eni q̄ maior eoꝝ fue-
rit multitudo: eo maior fiet examinū puent⁹.
Cū mella ꝑo cepint matura eſſe abigūt eas:
melleqꝫ ſinglas aggreſſe eas trucidāt atqꝫ fu-
gant: nec vident᷑ niſi i vere. Impatoribꝰ apū
fuci extrahūt regias māſiōes amplas magni-
ficas ſepatas coopculo eminētes. et hūt ſex-
angule oīs celle ſinguloꝝ: ⁊ q̄uis fuci ſuſtine-
ant tot labores. comedere tñ de melle vix ꝑ-
mittunt᷑ niſi q̄ñ capiūt ⁊ furāt᷑. vt dicit Pli.

Capitulum.lii.

Allus. Ex li. de na. re. Gall⁹ eſt
auis faucibus ⁊ capite criſtata
g ſpicul' aduerſis i cruribꝰ arma-
ta. Habꝫ ⁊ q̄ñqꝫ ſpicula galline:
ſꝫ h̄ errore poti⁹ q̄ ope nature.
Gallus nocte pfunde cantat validi⁹ ⁊ matu-
tino leui⁹. Cant⁹ ei cū vento fert᷑: ⁊ anteq̄ eſt
mari poſſit longi⁹ audit᷑. ¶ Greg⁹. i moralibꝰ.
Gall⁹ dici nūci⁹: horas noctꝭ diſcutit: ⁊ demū
vocē exhortatiōis emittit. Cuiꝫ cant⁹ edere

parat:pri⁹ alas excutit:ac ſeipm̄ feriēs vigilā
tiorē reddit. ¶Amb. Eſt galli cant⁹ ſuauis in
noctibꝰ ⁊ vtil:qſi bon⁹ cohabitator.dormien
tē excitat:⁊ ſolicitū admonet.vigilantē ſolat
pceſſum noctꝫ ſignās. Idē. Leo timet galliū.
maxīeq albū. ¶Ariſto. Viſi ſūt aūt galli q̄ fe
minas ſuas interficiebāt. Deinde ſoliciti cir
ca pullos ſuos regebāt illos:⁊ aſſimilabāt fe
minis i nutriēdo illos.ita ꝙ etiā iuicem nole
bāt coire. ¶Iſido. Gall⁹ aūt a caſtratiōe vo
cat⁹ ē. Nā īter aues ceteras huic ſoli teſticu
li adimunt.veteres aūt abſciſos vocabāt gal
los. ¶Ex li.de na.re. Gallinace⁹ gallus teſti
culis viduat⁹ vñ q̄ capo vulgariter appellat:
vt ſupi⁹ dixi. Fert aūt citi⁹ impiguari:q̄ a li
bidine arcet. Cū gallinis q̄dē impinguat ꝛc.
A ¶Ex li.vrã. Galli carnes ¶Opatiōes.
groſſiores ſūt ad dirigēdū et minꝰ hūiditatꝫ
q̄ gallinę vel gallinacij. Decrepiti tamē galli
B carnes teneriores ſūt q̄ iuniores. ¶Gallina
ceus aūt hꝫ carnes validiores oībꝰ volatilibꝰ.
bonū ſanguīēꝫ generāt ⁊ optimū nutrimētū.
C ¶Aui. Galloꝝ melior ē ille q̄ nōdū cātat.an
D tiq̄ ꝓo mali ſūt. ¶Teſticuli āt galloꝝ multuꝫ
E laudabiles ſūt:veloc̄ digeſtiōis. ¶Ius gal
F loꝝ ꝯfert dolori ſtōachi et vētoſitate. ¶Ius
galli veterꝫ cū polipodio ⁊ aneto ꝯfert colice
G valde. ¶Docet āt Gali decoctōe galloꝝ ve
terꝝ:vt poſtq̄ nutriti ſūt fatigēt faciēdo eos
currere vt cadāt ⁊ decollēt. Deide vētres eoꝝ
euacuati ac ſale impleti ſuant ⁊ coq̄nt cū.xx.
ſext aq̄ donec veniāt ad tres rotillas ⁊ bibat.
Hius ꝯfert aſmati.ꝯfert ēt tremori ac dolori
iūcturaꝝ. Eſcula. Cerebꝝ galli cū vio bibitū
oēs morſ⁹ deſtruit:⁊ alia mīta mirabilia fac.

Capitulum.liij.

Allina. Iſidor⁹. Gallina dicit a gal
g lo:ſicut a leone leena. Huius mem
bra ferūt quidā ſi auro liqueſcēti miſ
ceantur cōſumi. ¶Ex libro de naturis rerū.
Gallinis ſupponenda ſunt oua ſemꝑ impari
numero luna creſcente a decem vſq ad quin
decim. Oua incubari intra decem dies edi
ta vtiliſſimū eſt. Nam vetera aut recentiora
infecunda ſunt. ſubijci autem debent impari
numero. Quarto ꝓo die poſtq̄ ceperint in
cubari:ſi eoꝝ cacuminibꝰ contra lumē in ma
nibus appbēſis.purus ⁊ vniuſmodi color
plucear eſtimant ſterilia.et p illis ſupponen
da ſunt alia. In aqua quoq experimentū eſt.
Naꝫ ouum inane fluctuat inmedio aqua.ſub
ſidens vero plenum eſt. ¶Philoſophus. Gal
lina ouat in omni tpe pterq̄ in duobꝰ menſi
bus tropicoꝝ. Dum autē galline puluerꝫ fo
mento ⁊ crebra reſperſiōe fungētes vice bal
nei:ſine coitu delectantur. Oua de q̄bꝰ eri
turi ſunt maſculi gallina gerit in parte ven
tris dextra. Ex q̄bus autē femine in ſiniſtra.
Vniuerſaliter ſi galline oua ſua non incuba
uerint infirmant. Et quedā galline ſemꝑ fa
ciunt gemellos:ſemꝑq eſt vnus maior alius
minor. Gallina quando cubat in eſtate citi⁹
excludit pullos q̄ in hyeme.

Operationes.

¶Iſidorus. Gallinarum in cibo melior eſt il A
la que nondum parit oua:antiqua vero pra
ua. ¶Adeps pulloꝝ calidior eſt q̄ gallinaꝝ B
magnarum. ¶Caro etiam gallinarū clarifi C
cat vocem. ¶Cerebrum gallinaꝝ ꝓhibet flu D
xum ſanguinis nariū ⁊ cerebri voluminibus
accidentē. ¶Idem. Epar gallinarū pingui E
um ſicut ⁊ anatū ſanius eſt ceterꝫ galline ſan
guinis vt dr. ¶Idem. Adeps quideꝫ galli ſi F
cut ⁊ ceruī vehemētioris eſt calefactiōis.
¶Adeps aūt galline min⁹ calidus eſt.⁊ aſpe G
ritati lingue ꝯfert. ¶Eſculapi⁹. Ouū galline H
valet ad omnē dolorē oculoꝝ.etiā albumen
infuſuꝫ oculis ſedat punctiōes. ¶Totū ouū I
cōbuſtū ⁊ cū vino vel aceto bibitū oēs flux⁹
ſtringit. ¶Ouoꝝ q̄nq vitella bibita cū tribꝰ K
vini cyathis emoptoicis valēt ¶Adeps gal L
linaꝝ puſtulas oculoꝝ reprimit. ¶Tybie q̄ꝫ M
cū pedibꝰ cocte ⁊ cū ſale ⁊ oleo et aceto colli
doloꝝem ſedant. ¶Stercus ei⁹ flegmones N
qui naſcunt in naribꝰ impoſitum ſanat.

Capitulum.liiij.

g Allinacꝰ. Alexan. Gallinacꝰ ſi bñ
vtilit̄ ducet pullos ſuos ad moduꝫ
galline. qḋ vt dr̄ nõ facit ꝓpter cõmo
dũ pulloꝝ ſꝫ ꝓpter cõmodũ ꝓpriũ: vt ex calore
pulloꝝ faciat venenũ vertice euaporare ¶ Ex
li. de na. re. Gallinacꝰ gallꝰ teſticulꝭ viduatꝰ
dr̄: q̄ capo vulgariter appellatꝛ: vt ſupꝰ in ca.
xxij. iſtiꝰ tra. dictũ. Fertꝛ aũt citꝰ ĩpinguari: q̄
libidie arcetꝛ. cũ gallinis q̃dẽ ĩpinguatꝛ: ſꝫ nec
quaq̄ ĩpinguãdo fecũdat cũ eis paſcitꝛ: ſꝫ nõ
eas defendit. nõ cãtat nec hora diei vꝉ noctꝭ
diſcernit. Igitꝛ ad nihil vtilꝰ ē niſi ad coq̄nã.
Itẽ aliq̃ñ gallus poſt triennium caſtratꝛ. poſtea
q̄nqꝫ vel ſeptẽ annis viuere ſinitꝛ: ꝛ ſic i eiꝰ ie
core lapis inuenitꝛ electoꝛiꝰ: quẽ vt ibi cõcepit
nõ poſtea bibit. Unde ꝛ ſi q̄s hũc lapidem in
ore ſuo habuerit ſitim extinguit. De quo infe
rius in tractatu de lapidibꝰ tractetur.

Capitulum. lv.

Raculus ꝛ Garrulꝰ. Ex li. de na. re.
g Graculus ē auis nigra p̄ totũ corpꝰ
Eſt eni de genere cornicꝫ: licet corpe
minoꝛ. libẽter ĩ altiſſimis nidificat. ꝛ h̄ in tan
ta multitudine: vt in vna ſepꝰ arbore ſepteꝫ
paria graculoꝝ nidos ꝯſtruãt. Optime nãq̄
aues iſte ſibiĩuicẽ cõpatiũtꝛ. Eſt ãt auis cla
moſa nimiũ maxie a tp̄e coitꝰ: quẽ. ſ. coitũ tẽ
pus excitat vernũ. Amoꝛꝫ grã maſculꝰ feiaꝫ
cubat. Carnes pulloꝝ eiꝰ edibiles ſũt: ꝛ ma
xime ſi excorientꝛ. Hãc autẽ nõnulli falſo opi
nantꝛ eandẽ eſſe garrulũ: ſꝫ multa iter eas eſt
dr̄ia. Nã graculus vt dictũ ē vniꝰ ē coloꝛis.
Garrulus ãt coloꝛe diſtinctꝰ ex diuerſis plu
mis. Dictꝰ ē a garriẽdo. nõ eni eã q̄ſq̄ tranſi
re põt ꝫ quẽ nõ garriat. Ceteraꝝ etiã auiũ vo
ces vꝉ modulos nõ ad delectamẽta leticie ſꝫ
tm̄ ad garriendũ dr̄ imitari. Tanta plumarũ
varietate diſtinguitꝛ: vt nullꝰ ei ceteraꝝ auiũ
coloꝛ deeſſe dicatꝛ. Captꝰ in iuuẽtute claudit
vt articulata v̄ba loq̄ doceatꝛ. q̄ etiã vbi didi
cerit magis garrire geſtit. Et q̃nqꝫ dũ garru
litate intẽdẽs ſibi nõ ꝓſpicit niſus eã inopi
nate rapit frequẽter inſaniare dr̄: ita q̄ plerũ
qꝫ inter furcatos arboꝝ ramos ſe ſuſpendit.

Operationes

¶ Pli. li. xviij. Gracula q̄ ſicut ꝛ alie quedam A
aues lauri folio ãnuũ faſtidiũ purgãt. ¶ Ide B
li. xviij. Graculi ſero a pabulo recedẽtes hye
mẽ preſagiũt. ¶ Iſidorus. Eſt eni loquaciſſi C
mum genus ꝛ vocibꝰ importunum.

Capitulum. lvj.

g Rippes. Isi. Grippes vocat eo q sit aial penatū z qdrupes. Hoc gen⁹ fe rar in yperboreis nascit mōtib⁹. Oi corpis pte leões sunt alis z facie aqlis siles: eqs vehemēter infesti. Nā z hoies visos decerpūt. Solinus. In asgarbica scythia terre sūt locupletes inhitabiles tn̄. Nā cū auro et gēmis affluāt. Grippes vniuersa tenēt alites ferocissimi z vltra oēm rabiē desciuētes. qrū imanitate obsistēte: aduenis accessus rar⁹ ē. Visos qppe decerpūt velut geniti ad plectēdā auaricie temeritatē. Arimaspi cū his pugnāt vt lapides q ibi sūt intercipiāt. Ex qb⁹ sūt smaragd⁹: siccenic⁹ z cristallus. ¶ Ex li. de na. re. Grippes ē auis qdrupes. capite z alis aqle silis: sz multo maior. tn̄ i nido suo lapidē agathem ponit: nec dubiū qn ad aliqd remediū. Hi eqs z hoib⁹ marie infesti sūt. z hoies armatos pliādo supant z occidūt. Grippes dicūt aur effodere z i effossi inspectōe gaudere. Alb in li. de na. al. Grippes i posteriori pte z cauda et posteriorib⁹ crurib⁹ imitat leonē. habet etiā vngues longos ex qb⁹ ciphi fiunt. ¶ Johes mōteuille dicit: Corp⁹ magni grippis mai⁹ esse octo leonib⁹ de ptib⁹ istis. nā postq̄ bouē equū vel hoiem etiā armatū occiderit: leuat z asportat pleno volatu. Illius vngule sūt tanq̄ cornua bouis de qb⁹ fiunt ciphi ad bibendū q reputant valde pciosi. fiūtq̄ de pennis alarum ei⁹ arcus rugidi z fortes ad iaciendū missilia z sagittas.

Capitulum.lviij.

g Ricocēderon siue gracocēderō. Alber. i li. de na. al. Gracocēderon auis esse dr magna intra oia volatilia min⁹ vtens coitu. vno ei coitu i estate iplet. feia ad filiarū fecūditatē: z sic toto āno non coit ampli⁹.

Capitulum.lviij.

g Irfalco z gosturdo. Girfalco venit a ptib⁹ trāsmarinis i coborte multarū aucar silvestriū. qr vnā de nocte pter frig⁹ pellēs sub pedib⁹ suis. aliā de die capit i cibis. Actor. Girfalco idē dr esse qd herodi⁹. De q plen⁹ dr infer⁹. ¶ Ex li. de na. re. Gosturdi sunt aues ad modū pue. coloris terrei. cristā puā et plumis hntes in capite: nec aliar auiū more volātes. q vero cogente nūc alta: nūc yma petūt. De his fert vulgo q ear oua i terra posita a bufone. ex qb⁹ cū exierint pulli. tūc pmū eos pentes curāt: eisq̄ cibos ferūt qadusq̄ volat⁹ tentare possunt.

Capitulum. lix.

Rus. Iſidorus. Grues nomen de pro-
G pria voce ſumpſerunt. tali enim ſono
ſuſurrant. Hec dum pergunt vna ſequi-
tur aliam ordine litterato. ¶ Ariſto. Gruibꝰ
quoq; natura dedit placabilem criſtam p me-
dium caput a roſtro reſidentem. Regem ha-
bent grues: eiq; ſunt obedientes. Grus dor-
miens caput ſub alis declinat: ⁊ ſuper vnum
pedem ſtat. Habent autem rectorem grues
qui ceteris dormientibꝰ ⁊ capita ſub alis re-
clinantibus excubat eleuato capite. Grues
adinuicem pugnant: ita ꝙ in hora pugne ac-
cipi poſſent. Ex lib. de naturis rerũ. Per gru-
es domeſticas alie capiuntur grues. habent
carnes reliquis auibꝰ grauiores. ¶ Iſidorus
Grues excelſa petunt: quo facilius videant
quas petunt terras. Caſtigat autem voce q̃
cogit agmen at vbi raucesſit ſuccedit alia.
Nocte autem excubias diuidunt: ⁊ ordines
vigiliarum p vices faciunt: tenẽtes lapillos
ſuſpenſis digitis quibus ſomnos arguant.
quod cauendum eſt: clamor indicat. ¶ Dicit
Ariſtoteles. ꝙ ad plagam ſeptentrionalẽ vl-
tra egyptum in hyeme veniũt qbꝰ pigmei ho-
mines ſcȝ cubitales occurrunt: et cũ eis pu-
gnant. Pugna gruum adeo fortis eſt et per-
tinax vt manu capi poſſunt. Quando nubes
pluuioſas proſpiciunt clamant ⁊ vociferant
ducem ſuum celeriores captare volatus ſo-
licitant. Cum autem ſuper terram deſcende-
rint vt comedant. dux eorum caput in altum
erigit in cuſtodiam omniũ: cetere vero ſecu-
re depaſcant. Fertur autẽ ꝙ poſt hyemem vo-
lantes a montibꝰ orientis harenas aureas ⁊
auricalcũ lapidem tranſgluciunt. ⁊ poſt i par-
tibꝰ trãſmarinis reuomunt. Unde dixerunt
qui experti ſunt ꝙ lapis quẽ grues euomũt.
igne mediante tranſit in aurum.

Universidade do Minho Biblioteca de Braga

Operationes

A ¶ Raſi. Caro gruis groſſa eſt que ⁊ tarde di-
B geritur ⁊ ſanguinem melencolicum generat.
¶ Haly. Fel gruis calidum ſubtile. ſi cum aq̃
ſanſuci naribus inſtilletur. paraliſi prodeſt. ⁊
C facit titillationem.
¶ Item Occiſa grus vna die in eſtate duo-
bus in hyeme ſeruari debet anteq̃ comedaf.
vt caro digeſtibilior fiat atq; tenerior.

Capitulum. lx.

Luta. Iſido. Glutis ẽ auis grece ſic
G noiata. ꝙ longã exerit linguã. Hec
inſtãte hieme recedẽtibꝰ hyrũdinibꝰ
atq; ciconijs blandiente ſibi ſocietate. auide
cũ eis iter aggredif. Sȝ poſtmodũ i volatu
labore cõperto penitẽtia ducif. ⁊ qm̃ in comi-
tatẽ reuerti piget. ſequif aues aliqs tanto tẽ-
tedio tam paruiſq; dietis: vt eã incompleto
itinere hyems anticipet. Ecõtra ſo citramꝰ
aſq; feſtinãtior pſeuerat. ⁊ alias aues ſocias
pcit: redditq; ſolicitas: et excitat de nocte
ſomnolẽtas. Ariſto. Auis galator. i. magne
lingue. linguã hȝ prominẽtẽ valde ⁊ hec ad-
iungif in redeũdo cũ gruibꝰ ⁊ alijs auibꝰ.

Capitulum.lxi.

Arpia. Actor. Harpie dicũtur
q̃daʒ aues maxime q̃ nunq̃ ſa-
b tiant̃ manducando. Item har-
pie digitos ad predã exacuunt
curuis timendos vnguib9 ſup
menſas aduolant. ꝛ quod ↄtin-
gunt auferunt. quod relinquunt pollunt. Ex
libro de naturis rerũ. Harpia eſt auis in ſo-
litudine: iuxta mare ponticũ. fame rabida. fe-
re ſemper inſatiabilis. Vngues habet adun-
cos. ꝛ ad rapiendũ ꝛ diſſerpendũ ſemp para-
tos. facieʒ tamẽ habet homis: ſed in ſe nihil
humane virtutis. nã ſupra modũ humanũ fe-
rocitate graſſatur. Primũ hominẽ quẽ in de-
ſerto viderit: occidere fertur etiã inde cũ for-
tuitu aquas inuenerit: facieq̃ ſuã in eis cõ-
templata fuerit. mox ſui ſimilem hominẽ oc-
cidiſſe ſe perſpiciens immodice triſtat̃. ꝛ hoc
aliquis vſq̃ ad morteʒ. Plangitq̃ occiſum
omni tempore vite ſue. Hec auis licet care-
at ratione. aliquãdo tamen domeſtica et do-
cta loquitur humana voce. Virgilius in. iij.
eneidum de harpis loquitur. Extruimuſq̃
thoros dapibuſq̃ epulamur opimis. At ſu-
bito horrifico lapſu de montib9 adſunt. Har-
pie. ꝛ magnis quatiũt clangorib9 alas. Diri-
ripiũtq̃ dapes cõtactuq̃ oĩa fedãt. In mun-
do predã pedib9 circũuolant vncis.

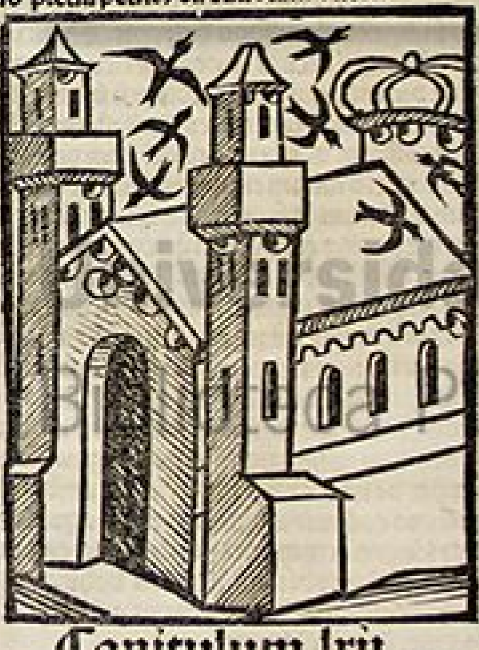

Capitulum.lxij.

yrundo. Ex li. de na. re. Hyrũdo eſt
b auis leuiſſima. roſtro paruo: cauda
etiaʒ furcata forma grata: nigredine
decentiſſima in ventre candida: ſub gutture
ruffa: modicã hʒ carnẽ ꝛ nigrã plumas mul-
tas: ꝛ alas magnas. Ideoq̃ circũ habet vo-
latũ. diẽ pnũciãdo nũciat: dormiẽtes excitat
ꝛ ad laudẽ creatoris inuitat. Apricos monti-
um receſſus hyeme petit: ibiq̃ nuda ꝛ implu-
mis repit̃. Aduent9 ſui tpa cuſtodit: ꝛ aduen-
tu ſuo veris initiũ pdit. Quedã in iecore la-
pidem celidoniũ portant. hax pulli in hoc co-
gnoſcunt̃: ſi p ſigno pacis ore ad os in nido
cõuerſi ſedent. Nã ceteri q̃ nõ habẽt lapides
auerſis posteriorib9 ſedent. ¶ Ambro. Hyrũ-
dinem accipiam9 materne ſedulitatis in filios
grande documentũ. Hyrũdo minuſculo cor-
pore: ſed egregio p ſublimis effectu. In nido
conſtituẽdo tam ſapiens eſt vt hominuʒ do-
micilijs paruulos cõmendet: vbi nullus eos
incurſet. ore feſtucas legit: ꝛ luto illinit: vt cõ-
glutinari poſſint. ſed qui lutuʒ pedib9 deferre
nequit. aqua pennas infundit: vt eis puluis
hereat. ꝛ lim9 fiat quo feſtucas ſibi colligat:
ꝛ herere faciat. ¶ Phiſiologus. Hyrũdines
ouant bis in anno. ſed oua prima q̃q̃ ppter
hyemẽ corrũpuntur. poſteriora vero cõplent̃
ꝛ faciunt pullos. Hyrundines ꝛ paſſeres pul-
los incõpletos faciunt. et pullificant pullos
multos. ppter hoc ſi extrahat̃ oculus hyrun-
dinis pulli dũ paru9 eſt: iteꝝ creſcit. Ex li. de
na. re. Hyrũdinis femina libidinis imagine
cõcipit. aut puluere Celidoniã vt dicit Plini-
us: herbã ſcꝫ viſui ſaluberrimã mõſtrauerũt
hyrũdines vexatis oculoꝝ pullis illa mede-
tes. Hyrundinuʒ q̃dã nidificãt in domib9. q̃-
dam in feneſtris vitreis. q̃dã in abruptis mon-
tiũ. Et he qualitate ꝛ quãtitate differũt. Pul-
lus hyrundinis auide clamat ꝛ ieiunus ꝛ de
nocte. Si pullo hyrũdinis extrahant̃ oculi
alios natura reſtaurante recuperat. In eius
ventre lapis inuenit̃ multis deſeruiẽs vtilita-
tibus. vnus ſcꝫ ruffus ꝛ alius albus.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Hyrũdinis pullũ primo creſ- A
centi prime lune aperiẽs inuenies in eo lapides
duos. vnum beneficũ: ꝛ alterũ maleficũ.
¶ Sed cum aperis eum caue ne terram tan- B
gat. Hic in pelle vituli vel cerui poſit9 in col-
lo vel brachio ſiniſtro patientis ligatus. epi-
lentiam curat: ſi hoc aſſidue fiat.
¶ Maiores autem hyrundines ſi combuſte C
fuerint. Puluis earum melle mixtus ꝛ inun-
ctus caligines oculorum detergit. Hec etiã
ſquinãticos prodeſt. Et vue fauciumq̃ tumo-
rem compeſcit. ¶ Eſculapius. Hyrundi- D
nis combuſtio, vel puluis pullorum ei9. com

buſtorum morbos faucium curat. Cor eius
E ſi bibatur idem operatur. ¶ Auicenna. Hy-
rundinis cinis ⁊ maxime aduſti acuit viſum
F ¶ Et dicitur ꝙ eius cerebrum cum melle con-
G fert principio aque. ¶ Idem. Hyrundinũ ſter
cus valet albugini ⁊ hoc ipſum eſſe mirabile
H ſum expertus. ¶ Plinius libro decimo. Fi-
mus herundinis decoctus et potus confert
morſui canis rabioſi.

Capitulum. lxiij.

Erodios. Iſidorus. Herodios gre-
b ci vocant ꝗs latini diomedes. Glo-
ſa ſup Pſalmũ. ciij. Herodi⁹ eſt auis
rapaciſſima omniũ volantiũ maior: que ⁊ aq-
lam vincit. Gloſa ſuper Deutero. Herodius
vulgo girfalco dicit: ⁊ rapit aquilã. Ex libro
de naturis rex. Herodius qui ⁊ girfalco: vt
gloſa ſuper Leuiticum dicit in loco vbi aues
immunde phibentur ſiue girfalcus: vt dicit
liber rerum appellatur. Eſt auis inter omẽs
nobiliſſima colore ceruleo: maxime tamẽ
parte corporis ad albedinẽ declinans. preter-
ꝗ in pectore ⁊ alis. vbi celeſtem colorem eius
dentius imitatur. adeo fortis eſt vt aquilã ca-
piat. adeo quoꝗ animoſus: vt cũ poſt quoſ-
grues vel alias quaſcꝗ aues in aere volãtes
fuerit dimiſſus ab earũ pſecutione non deſi-
ſtit: donec omẽs ad terrã ſucceſſiue deijciat.
Eſt autẽ canis ad hoc educat⁹ ⁊ doct⁹ ꝗ he-
rodio deſup volante ipas aues deiectas ca-
piat ⁊ occidat. Herodius cum videt predam
excutiens ſe animat ⁊ diſcernit an ad capien
dũ apta ſit. Carnes crudas ⁊ ſeruatas nõ co-
medit ſed recentes. Herodius parui corpo-
ris eſt reſpectu alarum ſuarum.

Capitulum. lxiiij.

Bis. Ex libro de naturis rex.
Ibis eſt auis ſuper nilum re-
i quieſcens. equam tamen nunꝗ
ingrediens: ſed eiecta cadaue-
ra comedens: que cum cibis ni-
mis conſtipata fuerit: roſtro de nature ſecre-
tis indigeſtibiles cibos detrahit. Mentiun-
tur plane qui dicunt ibites eſſe ciconias: niſi
forte dicant genus eſſe ciconiarũ in orbe no-
ſtro ignotum. Nam ibites dicit Plinius ha-
bere roſtrum aduncum. quod itaꝗ de cico-
nijs noſtris falſum eſt. que roſtrũ habent lon
gum directum in ſummitate acutum. Hec a-
uis ore parit. ⁊ eius oua ſi ꝗs comederit: mo-
rietur. Gloſa ſuper Eſaiam. Ibis eſt auis aq-
tica. ſerpentib⁹ inimica. huiuſmodi aues Jo-
ſephus a moyſe dilatas in bellũ cõtra ethio-
pes narrat: quia ſerpentes habundant in ter
ra illa per quam aditus erat. Plini⁹ libro de
cimo. Inuocant ibites ſuas egyptij contra
ſerpentium aduentum. ¶ Phiſiologus Ibis
ſemper de nocte ⁊ die iuxta littora ambulat.
querens cadauer aliquod quod ab aqua iam
putridum eiectum ſit. refugiẽs altiores ⁊ pu-
riores vndas: vbi mundi piſces habitant. ꝗ
natare neſcit: nec dat operam vt addiſcat. cũ
cadaueribus delectatur.

Capitulum. lxv.

i Bos. Alb. in li de na. aĩ. inq̃t. Ibos
auẽ eẽ orĩẽtaliũ ptiũ: fortẽ ⁊ odioſam
eq̃s exiſtere. hꝫ enĩ hynnitũ ſicẽ equꝰ.
ſꝫ vox eiꝰ ẽ horribilis ⁊ terribil̃ ad audiendũ.
⁊ illa vocãdo eijcit eq̃s a paſcuis: eo ꝙ herb
paſcit̃ ſicẽ equꝰ. Inuidie aũt ⁊ auaricie cã eq̃s
eadẽ auis extollit de paſcuis cũ pratis ſedet

Capitulum. lxvj.

l Spida. Alb. in li. vt ſupra. Iſpida a-
uis eſt pulchra q̃ germanice yſuogel
vocat̃: colorẽ hꝫ mediũ inter viridẽ ⁊
ceruleũ. cui cũ radiꝰ ſolis incipit ſaphirni co
loris eſſe videtur. in pectore colorẽ habet car
bonum ardentium circa aquas volat: piſci-
culis inſidiatur ⁊ vermiculis.

Operationes

¶ De hac dicũt ꝙ pellis eiꝰ detracta ⁊ parie- A
ti infixa mutat pẽnas annis ſingulis: ſed ꝓ-
baui in q̃buſdam verum non eſſe.
¶ Dicunt etiã auguria ſectantes ꝙ hec auis B
conſeruata in theſauris: theſaurus auget et
abolet paupertatem. Infra in capitulo de
ybos ⁊ ydros et yſida xiante ⁊c. pleniꝰ dicet̃.

Capitulum. lxvij.

Iches ⁊ Koky. Ex libro de na
turis rerum. Kiches eſt auis q̃
k vocibꝫ diuerſis vociferat: ⁊ q̃li-
bet fere die vocẽ ſuã mutat. ſu-
per arbores nidificat ⁊ glandi-
bus quãdo mature ſunt cibũ cõgregat ſuffi-
cientem ſibi. Educati vero pulli eius: ⁊ advo
latum roborati cibant parẽtes ſuos in ſene-
ctute: faciũtq; eos manere in nidis abſq; vl-
lo labore. Ex eodez libro kokis eſt auis in cu
ius morte vociferantur aues vociferatione
doloroſa ⁊ ſuaui. Omnes quoq; aues vnco-
rum vnguium cum viderint pullos ſuos vo-
lare poſſe: illos ꝑcutiunt ⁊ a nidis eijciũt: nec
poſtq̃ cõpleti fuerint: de illis ſolliciti ſunt. ꝑ
ter kokis que longo tp̃e de pullis ſuis cogi-
tat: ⁊ cũ eis volantibꝫ volat: eiſq; ad comedẽ
dũ dat. Actor idem alibi de cornice dicit. vn
de hanc auem eſtimo cornicem eſſe.

Capitulum. lxviij.

k Ymꝰ karbolꝰ. Alb. i li. ð na. aſ. Kynꝰ auis ē pdavincēs. bone pulliſicatōis ⁊ diligēter pullos nutricēs. nō ſolū ſuos: ſꝫ etiā nutrit pullos aq̄le ſubiectos tedio. Eodē lib. Karbolus auis ē pigra: q̄ nec oua ſua fouet nec pullos nutrit: ſꝫ oua ſua latēter in palūbi nido reponit: ⁊ a palūbis fouent: et nutriunt pulli eiꝰ ouis palūbi ꝑus ꝯfractis.

Capitulum. lxix.

l Agus ⁊ lucidiꝰ. Jorath. Lagꝰ est auis aq̄tica mergo vtcūq; morib ꝫria. Nā ſic mergꝰ tēpeſtatē ⁊ marꝫ fugit. ſic lagꝰ in tēpeſtate letaꝛ ⁊ ludit. Elicꝰ ſup Leuiticū. Lagꝰ ē aial i terra q̄ in aq̄ habitās. volat ei ⁊ natat. Actor. Hec est auis vt ferꝛ q̄ vulgo vocaꝛ raſte. Ex li. de na. re. Lucidū dicti ſūt q̄ſi lucē dātes. hoꝝ eī auiū penne ꝑ obſcurū in nocte lucēt. Vn̄ qui eas hūt q̄n volūt ꝑiactis luciferis pennis: harū gratia vias dirigunt. Jn hercinio germanie ſaltu hec auis habitat.

Capitulum. lxx.

l Agepꝰ auis ē: vt dicit Alb. i li. ð na. aſ. ſed ſuū modū naꝛa leporinos hñs pedes ⁊ vellꝰ hñs plumis. ⁊ male volat. ⁊ idō i ſpecubꝰ ſub terra viuit ⁊ q̄n ꝑ pda aliq̄n ꝑſꝰ lit: ſtati capta pda ad antrū redit ⁊ comedit. Hec auis ñ domeſticaꝛ ⁊ capta moꝛꝛ ⁊ citiſſime putreſcit ꝑpter ſue cōplexiōis maliciā.

Capitulum.lxxi.

Jnachos.Ex li.ð na.re. Linachos
l eſt auis acuti viſus valde:q̄ ⁊ pullos
ſuos anteq̄ꝫ habeāt alas cōpletas p̄
cutit:ad ſolem aſpicere cogit.⁊ ſi cuiꝰ oculus
lacrimetur:ipm̄ interficit.alios vero nutrit.
Hec etiā marinis auibꝫ cibatur:eoſq̄ꝫ qñq̄ꝫ de
ſuper in aere leuata natantes cōtemplatur.
quā ille videntes ſe ſubmergunt.At illa ꝑpe
aquas deſcēdit:eas vſq̄ꝫ ad ſuffocationē in
ſubmerſione manere cogit.et tūc plumis ad
ſuꝑficiem aque deductas rapit.

Capitulum.lxxij.

Uſcinia.Actor.ipe ē filomena.vt in
l papia legitur.Jſidorus.Luſcinia dici
tur q̄ſi lucinia.que cantu ſuo ſolet ſi
gnare diei ſurgētis exortū:eadem ⁊ accedu
la a cicerone vocatur.Ambroſiꝰ.Luſcinia ꝑ
uigil cuſtos cū oua quodā ſinu corpis et gre
mio fouet inſomnē longe noctis laborē can
tilene ſuauitate ſolatur quo poſſit nō minus
dulcibꝫ modulis (vt mihi videtur) q̄ꝫ fotu cor
poris oua animare que fouet.Plinius libro
x.Luſcinijs diebꝫ ac noctibꝫ cōtinuis q̄nde
cim garrulis ſine intermiſſu cantus eſt.Den
ſante ſe frondiū germine digna miratur auis.
Primum tanta vox in tam paruo corpuſcu
lo tanq̄ꝫ pertinax ſpiritus.Deinde ī vna mu
ſice ꝑfecta ſcientia modulatus editur ſonꝰ.⁊
nunc continuo ſpiritus trahitur in longum.
nunc variatur in flexo:nūc diſtinguitur conſci
ſo copulatur in tortu.Jtaq̄ꝫ ceſaris iuuenes
habebant luſcinias greco et latino ſermone
dociles,Preterea meditantes in diē aſſidue
noua loquētes.Poſtremo hyeme ipa nō cer
nitur.linguis carum tenuitas illa prima non
eſt que ceteris auibꝫ.Pariunt in vere primo
plurimum ſua oua.

Capitulum.lxxiij.

Agnales.Alb.ī li.de na.aī.Ma
gnales aues ſūt orientis valde ma
m gne pedibꝫ magnis ⁊ roſtro hoibꝫ
nō nocētes.Piſcibꝫ in flumibꝫ ⁊ ī
alijs ſtagnis inſidiantur:⁊ illos comedūt.

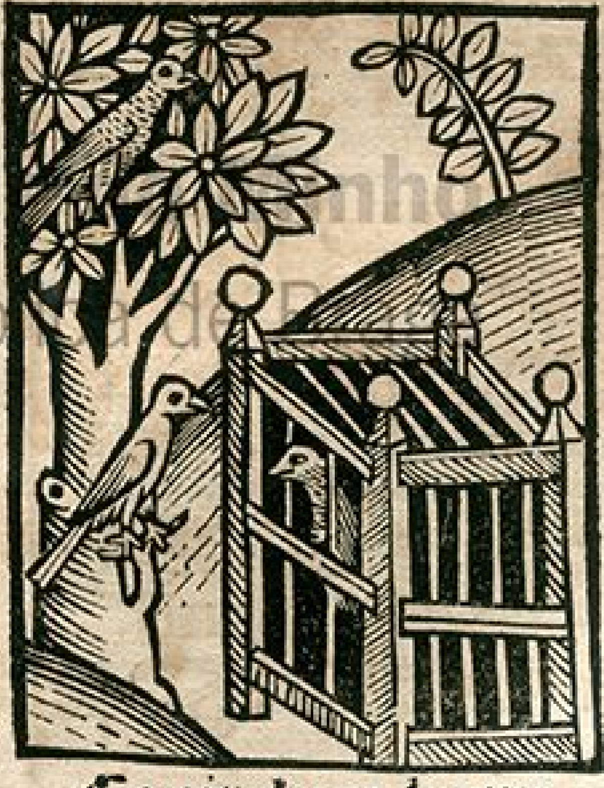

Capitulum.lxxiiij.

m Erula Jſi.merula ātiq̄ꝫ medula vocaba
tur eo ꝙ moduletur.alij āt merulā aūt vo

citatã. q ſola volat q̃ſi mera volans. Hec cũ
in oĩbꝫ locis nigra ſit: in achaia tñ candida ẽ
Pli. li. viij. Merula folio lauri faſtidiũ annu
um purgat. Idẽ in li. x. Abeũt ⁊ merule in vi
cina: ſ; plumã nõ amittũt: nec occultanť niſi
ſpe cibi quo hibernũ pabulũ petũt. Merula
ex nigra ruffeſcit. Eſtate canit. hyeme balbu
tit. circa ſolſticiũ mutat roſtru;. anniculis in
ebur trãſfiguratur dũtaxat maribꝫ. Ex li. de
na. rerũ. Merula dicebať olim medula: q mi
rabiles vocis modulos reddit. maxime cum
vernum tempus imminere pſpexerit. Nam
hyeme tacet: aut tm̃ balbutit. Olim merula
fuit ſpectandum in clero miraculum: que ar-
te humana edocta nouem notulas in ordine
ſm muſicã cantabat. ita pfecte vt nullus mu
ſicorum eam aliquatenus imitari poſſet pa-
rilitate concordantie. Hec auis ero ceum
quãtulumcꝫ colorem habet in pectore: reli-
quum vero corporis occupat nigredo. Me-
rula domeſtica contra natura; carnes come
dit. ⁊ hec dulcius canit: libenter ſe balneat.
⁊ plumas roſtro purgat. Cumcꝫ nigra ſit et
turpis: in delectationẽ mouet ſeipam ppter
amenitatẽ vocis merula plumas nõ exuit.
ſicut cetere aues: ſed roſtrũ ſuũ ſingulis an-
nis mutat in candorẽ. ⁊ in hyeme vix poteſt
volare ppter pinguedinem.

Operationes

A ¶ Haly. Merularu; fimus qui riſum come-
dunt ſi tritus ſit ⁊ cũ aceto diſtẽperatꝰ. mor-
phee cꝫ nigre ſuperponatur: eam extirpat. ſic
quocꝫ lentiginem elimat.

Capitulum. lxxv.

m Ergus. Ex li. de na. re. Mergus flu-
mina ſtagnacꝫ innatat: ⁊ piſces pſeq-
tur. ſic dictus: eo q in aquis ſe mer-
gat. diutius tamẽ ſub aquis morari non va-
let. q̃ñ in aere ſpiritũ recuperat. quãdo pcuſ-
ſi debet in aqua mergiť. Serenus ſulpicius
tradit q quedam earum ſpecies eſt: quam a
re cornutam vocant: eo q rubeas plumas in
capite inſtar cornuũ habet. Cõtra oĩe genꝰ
auium pedes habent in cauda. ita vt cum in
terra ſtant ſicut hõ geſtu pectoris eriguntur.
Has aues beatus Martinꝰ diuina virtute
coegit aquã cõtra naturam ſuam deſerere: et
arida loca deſertacꝫ petere. Harpulli ſtatim
vt oua exeunt tanto vigore pollent. vt ſi ma-
trẽ eos pdere cõtigerit virtute ppria viuãt.
Et vt dicit experimẽtator: in hyeme pinguio
res ſunt ppter paucitatẽ motus. Omne enim
aĩal ſereno aere gaudet: ⁊ in eo plus vagať.
Plinꝰ li. xviij. mergi ſicut cetere aues aqua
tice pennas roſtro purgantes: aut maria aut
ſtagna fugiẽtes pſagiũt ventum.

Capitulum. lxxvi.

m Erillus ⁊ meropes. Iſidorꝰ Me-
rillus auis eſt nõ multo maior meru-
la. colore quocꝫ ppe ſimilis: ſ; roſtro
pedibꝫ vnguibuſcꝫ diſſimilis. pde cupidus ẽ
Sed q paruus ⁊ paruũ roboris. paruarum
auium eſt pſecutor. Hi ſicut accipitres ⁊ he-
rodij ſocialiter volant. Imbuiſcꝫ q̃tuor: ex ill

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

poſſunt vt cignū hoc modo capiāt. Primꝰ ex eis cigni caput inuadit. Scōs ⁊ tertius ex vtroq; latere binas alas. Quartꝰ ꝓ collū ⁊ pectus. Et ſic cignꝰ auis grauida: anguſtijs circūſepta monere ſe nō valēs ab aucupe ꝑuenta capit ⁊ occidit. ¶ Idem. Meropes eſt auis hñs ī dorſo colorē ciameū: pectore ſubrutilū: in ventre pallidū. Hec naturali colore abundās: antra ſeptē pedibꝰ altitudīs in terra fodit: ibiq; nidificat: ac fetꝰ facit: ⁊ eos vſq; ad robur debitū illic abſcōditos paſcit et nutrit. ¶ Iorath. Meropes ſollicitī ſunt de pullis ſuis. ⁊ qñ iā ſeneſcūt ⁊ volare nequeūt: pulli fouent eos ⁊ alunt quouſq; viuunt.

Capitulum. lxxvij.

m

Elancoriſus ⁊ Morfex. Albertꝰ in li. de na. aīaliū. Melancoriſus ſic dicta q̄ mortificat. Auis ē vt dic̄ Pli. q̄ntitate parua: fecūditate magna. Nā vltra xx. oua fouet: ⁊ oēs inducit filios. ⁊ ita diligēter paſcit q̄ ī nidis pinguiſſimi ſunt. ⁊ cū a nido volāt ꝑ turbas mr̄em ſequunt: nec ipſa deſerit eos donec ꝑ ſeipos ſibi ad ꝓcurationē ſufficiāt. ¶ In li. vt s. Morfex auis ē aq̄tica ⁊ magna. Roſtrū hꝫ ſerratile ⁊ forte: ⁊ vngues fortes. ⁊ mergit ſub aqua ⁊ capit piſces magnos: ⁊ ꝓcipue anguillas ⁊ gregatim nidificat in arboribꝰ iuxta aquaꝫ: ⁊ paſcit pullos piſcibꝰ: ⁊ ſūt voraces. ⁊ dr̄ de eis qñ auolare debēt a nido. ſi ſentiūt ſe nimis grauati cibis de nouo ſūptꝭ euomūt eos vt leues fugiendo volare poſſint. ⁊ q̄ nō euomūt aliqñ pereunt. Stercꝰ huiꝰ auis ſiccat arbores ī q̄ꝝ ramis cadit. Hec auis ſaturata expādit alas ad ſole inſidēs palis ⁊ arboribꝰ vt ſiccent. ⁊ qñ incipit volare vix eleuat: ⁊ caudā diu in aquā ducit. vnde ⁊ a q̄buſdā humuſculus vocat.

Capitulum. lxxviij.

m

Ennonides. Meauce ⁊ Meruſtiones. Albertꝰ in li. de na. aīaliū. Mēnonides aues a loco ab egyptijs ſic vocatas. De egypto enī volāt ad nilum ad ſepulchrū mennonis philoſophi. ſemꝑ in q̄nto anno. ⁊ cum biduo ibi circūuolauerūt tertio die pugnam incunt: ⁊ ſe roſtrꝭ ⁊ vnguibꝰ lacerant: ⁊ tūc reuertunt in egyptū. ¶ In libro vt ſupra. Meauce aues ſunt ab mutatiōe vocꝭ ſue ſic dicte. ſūt aūt anatibꝰ maiores. ⁊ ſūt breui colli ⁊ breuibꝰ pedibꝰ. colorꝭ cinerei. oculis glaucꝭ. roſtro ex ꝑte croceo et ex ꝑte rubeo: ſemꝑ clamans meauca. cadaueribꝰ cupidiſſima: ⁊ ꝓcipue hominū. vnde ⁊ gaudet in tempeſtate. Inſidiat tamē etiā paruis aīalibus ab iſtis auibꝰ. Etiā multe alie aues apud marinos meauce vocant. ¶ In eodē libro. Meruſtiones aues ſūt parue rapaces tm̄: ⁊ aliq̄d hñt de falconū natura: ſocialiter ⁊ volant ad ꝓdā. Et aliqñ quattuor docent q̄ ſpe auxilij hoīs cignū ꝓſternūt. et tūc vnꝰ capiti: duo aūt alis inſidētes: ⁊ quartꝰ pectꝰ oppugnās cignū opprimēdo deijciūt vt ab aucupe capiatur. qñ aūt ſiluestres ſunt paruaꝝ auiū ſunt inſecutrices. Sunt aūt in figura ⁊ colore fere ſicut merule: excepto q̄ pedes vngues ⁊ roſtrum habēt ad vncos ad capiendum.

Capitulum. lxxix.

Iluus. Iſido. Miluus dr̄ quaſi mol
m lis auis: ſcʒ viribus volatu. rapaciſſi
mus tñ eſt: ⁊ ſemp domeſticis auib᷒
inſidiat̄. ¶ Ex libro de na. rex. Miluus vn
gues pedes ⁊ roſtrū aduncū habet inſtar ac
cipitris: ſed alas curuas ⁊ nō rectas: in quo
eſt eis diſſimilis. Audax eſt in paruis ⁊ timi
dus in magnis. fugatur a niſo: q̄uis i triplo
ſit maior illo. circa macellas excubat: ⁊ circa
cadauera. Iecur eiꝰ medicinale Plinius lau
dat. ¶ Gloſa ſup Hieremiā. Aues ſua tpa no
rūt: qñ. ſ. ad calida loca feſtinātes rigorē hye
mis debeāt declinare a ꝓncipio verſ ad regio
nes ſolitas redire. Vñ ſcriptū eſt. Miluꝰ nō
apparet niſi i eſtate: ſicut nec turtur ⁊ hirūdo
In hyeme nāq̄ manēt in nido vel latēt in ca
uernis arboꝝ: vel ad alia loca calidiora ſe
trāſferūt. ¶ Iorath. Miluꝰ cubitꝰ cū a nido
egredit̄ i cōplemēto alaꝝ ſuaꝝ aues magnas
venat̄. Cūq̄ fortis ſit magꝭ debiles capit. in
cōplemēto āt viriū ſuaꝝ muſcas ⁊ culices ac
lūbricos terreſtres venat̄: et tūc fame morit̄.
¶ Ex Auiano. Miluꝰ inſidiat̄ auib᷒ domes
ticꝭ: maxie q̄ pull. ⁊ q̄s icautos viderit ſtatī
rapit. Circa coq̄nas etiā ⁊ macella volitat:
vt ſi q̄d carnis crude ꝓiciat̄ foras velociꝰ ra
piat.

Operationes

A ¶ Pli. li. xxix. Milui iecur ad inunctiōes o
B culoꝝ vitioꝝ laudat̄. ¶ Ideꝫ in li. xxx. Ex ni
do q̄ȝ milui ſurculus vitis alligatꝰ ceruicis
C neruis ⁊ opiſtotano auxiliari dr̄. ¶ Comicia
libo etiā iecur milui deuoratū medet̄.

Capitulum. lxxx.

Onedula ⁊ Muſcicapa. Iſi. Mone
m dula dr̄ q̄ſi monecula: q̄ cū aurū īuenit
aufert ⁊ occultat. Vñ Cicero p Vale
riano flacco Nō plꝰ aurū tibi q̄ȝ monedule cō
miſſū ē. ¶ Ariſto. Monedula pugnat cū bu
bone: qꝛ bubo debilē viſꝰ ī die, ꝓpter hr rapit
cornꝰ ille bubonis oua ⁊ cōedit ea ſic dictū ē
ſ. ¶ Ex li. d' na. re. Monedula q̄ſi monetā tol
lēs aut diligēs dr̄. auis ē nigra ſȝ formoſa ⁊ q̄
ta boim voces i pullo edocta imitat̄. In ma
tutio cū orto ſol' ſola citiꝰ diſcretiꝰ ⁊ tenaciꝰ
retinere cō: Huiꝰ carnes parituū capitis excitāt
nā ⁊ ipa appetit i capite fricari. ¶ Ex li. vi. ō.
Muſcicapa ē auis maior columba: plumas
hñs vt lanariꝰ: pedes ⁊ roſtꝝ vt hyrūdo. q̄ licꝫ
oris rictuꝫ hēat āpliſſimū, ꝓpt̄ muſcas ⁊ cinī
fes q̄bꝰ ſolūmō veſcit̄. Roſtꝝ tñ iter aues cō
paratiōe ſui corpis hꝫ minimū ⁊ pedes ſilr.

Capitulum.lxxxi.

m Uſca. Acto:. Muſce vt fert ex im-
mundicia naſcuntur: immundis ad-
herent: ⁊ loca immunda frequētant.
Inquiete ſunt ⁊ importune ⁊ infeſte pungiti-
ue ac tumultuoſe. ¶ Iſidor⁹. Muſca ex gre
co venit ſicut mus. Hec ſicut apes necate in
aqua aliquotiens poſt vni⁹ hore ſpacium re-
uiuiſcunt. ¶ Ariſtoteles. Aīalia duas alas
habentia: tantum pungunt aculeo: qui eſt in-
teriori ſui capitꝭ vt muſce ⁊ muſtiliones. Cū-
qꝫ quodlibet anuloſum habeat membrum ꝑ
quod ſentit cibum. Muſce ac muſtiliones
hoc membro pungunt et ſanguinem extra-
hunt. Muſca ſicut ⁊ apis non facit ſtrepitū
ac ſibilum niſi volando: ſcilicet alas ꝑ aerem
inter ipſas: ⁊ corpus cadentem extendendo
⁊ contrahendo. Muſca et formica non ſunt
nidificantes. In hyeme coeunt ſi aer conue-
niens fuerit ⁊ ventus meridionalis flauerit.
Non autem ſeparantur in coitu: niſi grauī-
ter quedam anuloſa: quia coitus in eis mul-
tū durat: vt patet in muſcis ⁊ araneis. Mu-
ſca habet aculeum ſicut apis extra. eius na-
tura eſt mollis ⁊ vacua. per ipſuꝫ guſtat ⁊ ſen-
tit: ac cibū attrahit. Habet itaqꝫ dentes mu-
ſcarum genus ⁊ apum: qui cum ſunt ſimiles
dentibus aliorum. ¶ Ex libro de naturis re-
rum. Muſca proteruolat: ⁊ circumuolando
ſtrepitum facit ex aere circumagitato. Inter
alias roſtrum habet quaſi cannam concauaꝫ
pedibus poſterioribus alas acuit: anteriori-
bus autem roſtrum ⁊ caput luceꝫ diligit: nec
in tenebris ambulare nouit. Ad calorem ſe li-
bentius confert.

Operationes.

A ¶ Auicenna in quarto canone. Muſcas in-
terficit arſenicum: quando de illo ponitur ali
quod in lacte et ſugunt muſce. Interficit etiā
eas fumus eius et fumus thuris: atqꝫ deco-
ctio ebuli nigri.
B ¶ Haly in libro vbi ſupra. Muſce proſunt o-
culorum doloribus ⁊ ſui palpebrarum.
C ¶ Que ſi comburantur et cum melle ſuꝑ alo
picie loca ponantur: capillos producunt.
D ¶ Plinius libro viceſimoquarto. Muſce qꝫ-
dem necantur: ſi locus foliorum ſambuci de
coctione ſpergatur.

Capitulum.lxxxij.

n Icedula. Iſidorus. Nicedula
eſt gen⁹ corui qui pugnat cum
bubone. Coruus enim oua bu
bonis rapit: quia parum videt
in meridie: et ea comedit. oua
corui ſimiliter de nocte. ¶ Actor. Ideꝫ dictū
eſt ſupra ſcilicet de monedula. vnde videtur
idem eſſe: ſed forte diuerſitas illa nominis ꝑ-
uenit ex vitio ſcriptoris.

Capitulum.lxxxiij.

h Iſus eſt auis: vt habetꝰ i libro de na-
turꝭ rerū. nobilis forma ⁊ robore mi-
nor qꝫ herodi⁹. ſed vn⁹ eſt color plus

marū ambobꝰ: ⁊ tū ſocialiter volare recuſāt. Nam inuidia fert̄ ⁊ faſtu. et cū impetit ſolus ambit honore victorie potiri. hoc quidē eſti-mari pōt. ⁊ forte merito: ſꝫ reuera magꝭ credibile eſt cū ſolū pꝛede inhiare: nedum in vola-tu ſociū habuerit. paſtu quoqꝫ ſodalē accipi-at. Nō cum dubia fides eſt niſum parem ſui generis dedignari. ⁊ velut alieni generꝭ aues pſequi. ⁊ hoc ↄtra omniū auiū genus. Nā vt dicit Ariſtoteles. Omīs auis in volatu pꝛe-dam capiens parcit ſui generꝭ auibꝰ. Solus ergo niſus expers eſt generoſitatis huius. ⁊ hoc cum ipo hoīe q̄ inter aīalia terreſtria animali ſui generis inſidiari nō ceſſat. ¶ Alexander. Niſus ac triciolus locum eligūt in quo aues captas deplumant ſingulis diebꝰ: multaqꝫ diligentia mundant q̄ diu cōpares aues incubant: q̄bꝰ eas miſtrant. ¶ Actor. Eſt autem niſus aucupantiū volucrū minima: ſed pſexu ⁊ natura ſua ad aucupandū promptiſ-ſima: falconum generibꝰ adiungitur.

Capitulum. lxxxiiij.

n Octicorax vel noctua. Ex li. de na. reꝝ. Nocticorax dr̄ noctꝭ coruus. lucifuga eni eſt: et nocte cibos querit. Nā ſi de die volaret a ceterꝭ auibꝰ impediret̄ Nocte (vt vulgus opinat̄) mortē hominum pꝛenunciare videt̄ vocibꝰ importunis. caput habet ingens. Nec vt aues cetere formatum Roſtrum habet aduncū vt niſus. vngues hamatos ⁊ aſperos in domicilijs vt parietibꝰ: pcipueqꝫ rimoſis q̄ ſine tecto ſunt libēter habitat: ⁊ pullos ſuos fouet: hūanis vocibꝰ de-lectat̄. murēs ⁊ oīe genꝰ eaꝝ pſequit̄. ¶ Iſidorus. Nocticorax ipa eſt noctua: q̄ noctē amat. Eſt eni auis lucifuga: id eſt lucem fugiens: ⁊ ſolem videre non patit̄. Noctua dr̄: eo q̄ nocte circūuolet. hanc inſula creteſis non habꝫ. ⁊ ſi venerit aliunde ſtatim morit̄. ¶ Ambroſius. Noctuaqꝫ ⁊ nocticorax magnis et glaucis oculoꝝ pupillis nocturnaꝝ tenebrarū nō ſentit horroꝛē. ⁊ q̄ fuerit obſcurioꝛ nox eo crebrioꝛ volatꝰ exercet ī offenſos. Die autē videre nō pōt: q̄ exorto ſplēdoꝛe: viſus eiꝰ hebetat̄. Habet autem ⁊ noctua cantꝰ ſuos. ¶ Gloſa ſup pſalteriū. Nocticorax ē auis vigil. theter coruꝰ noctꝭ: habitās in parietinis que vulgo ruine dicunt̄: vbi parietes ſtāt ſine fundamēto. Unde ſcriptū eſt. Factꝰ ſum ſicut nocticorax in domicilio. ¶ Gloſa ſuper Leuiticū. Noctua eſt auis rapax de nocte.

Operationes

¶ Pliniꝰ. Huiꝰ carnes paraliticos curant. A

¶ Idem libro. xxix. Noctua eſt cōtraria api- B
bus atqꝫ veſpis ſcrabonibꝰ ⁊ ſanguiſugis.

¶ Huiꝰ cerebrum coctū in vino vel cibo ſum- C
ptum: remediū eſt capitꝭ doloribꝰ. ¶ Idem li- D
bro. xxx. Oua quoqꝫ noctue p triduū in vino data: tedium adducunt ebrioſis.

Capitulum. lxxxv.

n Epas ſiue nepa. Albertꝰ in libro de naturꝭ animaliū. Nepa auis eſt longi roſtri. in dorſo colorē habet perdicis: in ventre niſi. roſtrū autē molli luto inſigit: ⁊ cibū vermiū reqrit. ⁊ ſi aliquādo pfundius defixo roſtro heſit. pedibus lutum eruens ſe liberat. Hec in die quieſcit: ⁊ ī aurora

⁊ crepuſculo volat: ⁊ ideo tūc in altū eleuatis
etiam rhenbꝰ capit. ⁊ habet carnes dulces ad
comedendū. Hac ſicedulā quidā vocauerūt.

Capitulum. lxxxvi.

Nocroculus. ¶ Ex libro de natu-
ris rerum. Nocroculus eſt auis
que inſimul multas recōdit eſcas
et poſtmodum extrahit et mandu-
cat eas. ¶ Plinius. Nocrocu-
lus ſimilitudinē oloris habet. nec diſtare eſti-
maretur omnino: niſi faucibus eius ineſſet
alterius vteri genus. Huc omnia inexplebi-
le animal congerit. mira vt ſit capacitas. mox
perfecta rapina ſenſim inde in os reddita: in ve-
ram defert aluum ruminantis more. hos gallia
ſeptentrionalis proxima occeano mittit. ¶ Yſi-
dorus. Nocroculon vocant aues roſtro lon-
go. quorum duo ſunt genera. ¶ Actor. Noc-
croculus vt legitur: auis eſt roſtro longo: ſi-
milis cigno: ſed maior. porro iuxta Hierony-
mum: niſi fallor. eſt auis illa que fixo in palu-
de roſtro horrende clamat. que etiam in Eſaia
vocatur vlula. quaſi ab vlulatu. Et dē in vulga-
ri butorius. de quo dictum eſt ſupra. Que etiā
de profunditate terre vel aque cibum trahere
putatur. ¶ Ex libro de naturꝫ rerum. Nocro-
culus eſt auis de partibus orientis. que cum
vocem edere voluerit: caput in aquis ponit. ⁊ il-
lic inſtar rugitus clamorem emittit. In fauci-
bus quoſdam habet folliculos: in quo primo
cibum cōcipit. ⁊ poſt horam in ventrem ſuum
mittit: ibiq; eum digerit.

Capitulum. lxxxvii.

Pimachꝰ. Ex li. dē na. re. Opimachꝰ eſt
ꝯtrarius ſerpētibus: ⁊ pugnat cū eis. Ophis
enī ſerpens: machos pugnans. ¶ Actor. Opi-
machꝰ vt in Leuitico legit̄: eſt ex volucribus
mūdis ſcḋm legem. ex his videlicet q̄ gradiuntur
q̄dem ſup quattuor pedes: ſ; habet longiora re-
tro crura p̄ que ſaliunt ſupra terrā. Eſtimo aūt
hunc inter volatilia minuta debere numerari
ſicut bruchum ⁊ locuſtā. q̄ ſūt eiuſdē generis.
ſicut ibidem legit̄. De attaco ſ͛o qui ibidem in
eodē genere reputat̄: nihil me penitus alibi le-
giſſe memini.

Capitulum.lxxxviij.

Riolus ⁊ Ortigometra. Ex li. de na. re. Oriolus eſt auis ſic dicta a ſono voc̃. coloris aurei ꝑ totũ. excepto ꝙ in alis habet pennas: q̃dam ceruléi varietate diſtinctas. Nidũ in ramis arboꝝ minutiſſimis mira ſubtilitate dependit: ita vt in aere ſolo pendere videat̃ de terra cernẽtibꝰ. Ipm̃ qꝫ nidũ ab imbre camerat: ac denſa fronde ꝓtegit. ¶ Yſidorꝰ. Ortigometra dicitur ꝙ gregem cucurnicũ ducit. Unde de hac dictũ eſt ſuperius in capitulo de Cucurnice. ¶ Plinꝰ li. x. Cucurnices aquilone volant: maxĩe ortigometra duce. ꝓmã earũ ꝓpinquantẽ terre rapit accipiter: ac ſepe hinc comitatũ ſollicitant abeuntqꝫ.

Capitulum.lxxxix

Syna ⁊ Oſſifrago. Ex li. de na. rez. Oſyna eſt auis magna vt cignus: fluuios ac piſcinas inhabitans. roſtrum habet magnũ. ⁊ a gutture vſqꝫ ad pectus inſtar ſacculi: receptaculũ longum ⁊ amplũ: in quo magnũ ſimul reponit copiam piſcium. vt ſcʒ in tanta mole diffuſa. natura nõ egeat: paulatim qꝫ digeſtis in ventre cibis inueniat paratũ qđ ꝓbeat. Nũqꝫ aues hmõi niſi in aqua diffuſiori ⁊ piſcibꝰ abundanti habitant: quia citiſſime paruã aquã: ⁊ ſi piſcibꝰ copioſam ingluuie ſue vacuant. ¶ Yſidorꝰ. Oſſifragus vulgo appellatur auis q̃ oſſa ab alto dimittit ⁊ frãgit: vnde ⁊ hoc nomen accepit ¶ Plinꝰ li. x. Alieti quidem ſuũ genꝰ nõ habent. ſed ex diuerſo aqlaꝝ coitu naſcunt̃. Id aũt qđ ex alietis natũ eſt oſſifragi genꝰ habet. Ex q̃bꝰ minores vultures progenerant̃. pullos aũt ab aquila deiectos oſſifragi genus excipiũt: et cũ ſuis educant.

Operationes.

¶ Idem in li. xxx. Oſſifragi venter areſactꝰ et potus ꝯfert his q̃ cibos nõ digerũt. Uel ſi tm̃ manu teneant capientes cibũ: ꝯfert adalligatꝰ ſed nõ ꝯtinue. vnũ autẽ eſt. Oſſifrago inteſtinũ oĩa deuorata ꝯficiens: cuiꝰ extrema pars adalligata prodeſt cõtra collum. A

Capitulum.xc.

Tbus. Plinius li. x. Orbus eſt auis bubone minor. noctuis maior. Aureis plumis eminentibꝰ. vnde ⁊ nomẽ illi. Quidã latini aſyonem vocant. imitatrix aliaꝝ auiũ: ac paraſita ⁊ quodã genere ſaltatrix. capit̃ haut difficulter vt noctue intenta in alio circũeunte alio. ꝙ ſi ventus agmen aduerſo flatu ceperit inhibere põduſculis lapidũ apprehenſis. aut gutture harena repletis ſtabilitate volant. ¶ Idem in li. xi. Itaqꝫ buboni ⁊ orbo plume ſunt velut auree. ¶ Ariſto. Deniqꝫ quidam orbum vocant bubonem. deprehendit̃ aũt qñ venator incipit ſe mouere ad oppoſitã partem. ¶ Ex li. de na. rez. Orbus eſt auis q̃ vulgariter huans dr̃ a ſono vocis. nocte nãqꝫ hubu horrifice clamat. improprie voce humanã ſimilans. Itaqꝫ vt hominẽ ꝯtractũ frigore clamare credas. ſed terras ſpaciales habet: in quibꝰ hmõi

voces pfert. In ceteris aũt vt in plurimũ mu
ta eſt. Hec auis bubone minor eſt: nocua ma
ior. aduncum habet roſtrũ ac pedes: et eminẽ
tibꝰ plumis habere videtur aures. preda viuit.
carnibꝰ veſcit. mures pſequit. ꝛ ab auibꝰ ceterꝭ
odio habetur.

Capitulum. xcj.

Oua. Almanſor tractatu tertio. cap. de
ouis. Oua galline ꝛ perdicis plꝰ aliis
ↄuenientia. Poſt hec oua anatis i bo
nitate exiſtũt: quorũuis malũ efficiãt nutrimentũ.
Alia ḡo oua ſic oua q̄ ſunt paruaꝝ auium aut
magnaꝝ comedẽda nõ ſũt niſi medicine cauſa.
Dico ḡo ouoꝝ ꝑius dicta genera galline vide
atqꝫ perdicis ſperma valde augmẽtant: atqꝫ ad
coitũ ſtimulãdo incitant. Anſerũ aũt oua ſaſti
diũ faciũt grauem habentia odorẽ. ſꝫ galline ꝛ
perdicis oua tempata ſunt ꝛ ↄuenientia. Vi
tellus quo oui in caliditate tempatus exiſtens
bene nutrit. Albumen ḡo frigidũ eſt ꝛ viſcoſuꝫ
dureqꝫ digerit. Sanguis etiã ex eo generatus
non eſt bonus.

Operationes

A ¶Serap. Oue eligimꝰ ſunt oua gallinaꝝ. nõ ḡ
oportet vt ꝙ narremꝰ alioꝝ ouoꝝ ꝟtutẽ: q꞉ coꝝ
natura eſt eadẽ cũ natura illoꝝ.

B ¶Et cõplexio quidẽ oui eſt frigidior corpe tẽ
perato. Nã infrigidat infrigidatione tempata
ꝛ deſiccat ſine mordicatiõe. Et oportet ꝙ admi
niſtrent̄ ex eis illa que ſũt recentia. q꞉ vetera nõ
ſunt bona. Albugo q̄dẽ oui adminiſtratur in
doloribꝰ omĩbꝰ in q̄bꝰ eſt neceſſaria medicina q̄
nõ mordicet. ſicut ſunt dolores oculoꝝ: ꝛ apo
ſtemata ani ꝛ pectinis. ꝛ om̄ia vlcera fraudu
lenta mala. ꝛ cũ medicinis q̄ abſcindũt ſangui
nem qui fluit a miringis cerebri.

¶Et qñ imbibit̄ in eo lana ꝛ ponit̄ ſup cõbuſti C
onẽ ignis aut aque bullĩetꝭ ↄfert multũ. Et eſt
bonũ in emplaſtris q̄ ponũt̄ ſup frontẽ. ꝛ facit
adherere pilos: quoꝝ ortus nõ eſt directus in
palpebris. poſtq̄ miſcet̄ ei medicina ↄueniens
ad hoc ſicut olibanũ. ꝛ maxĩe pinguedo eo qḋ
nõ eſt antiquũ neqꝫ nimis ſiccum.

¶Et iuuamentũ eſt in h̄ nõ ꝓpter cõplexionem D
q̄ eſt in eo ſed ꝓpter viſcoſitatẽ. Vitelli ḡo ouoꝝ
ſubſtantia ſilis eſt ſubſtantie albuminis.

¶Et ꝓpter hãc cauſam miſcet̄ cũ ceroti s q̄ nõ E
habent mordicationẽ: poſtq̄ fuerit elixatũ aut
aſſatũ. Parũ enĩ aſſatum deſiccat ſupfluitates
paucas. Et nos q̄dẽ eſtimauimꝰ ꝙ h̄ qḋ acqri
tur ex hac ꝟtute egreſſũ eſt a ſua cõplexione.

¶Et miſcet̄ ſimiliter in emplaſtris que prohi F
bent apoſtemata calida.

¶Rabbi Moyſes cap. de ouis. Oua in ſe re G
centia ſunt cibus ꝓpinquior ſanguini. ſed oua
dura aſſata ſunt ex cibis groſſis viſcoſis.

¶Et oua iuuant ad coitum et maxime cum ce H
pis et rapis.

¶Galienꝰ ſup illo amphoriſmo. Eoꝝ q̄ nutri I
unt: oua nutriũt parũ ꝛ tarde. ꝛ maxĩe in aqua
cocta. ꝛ oua ſunt groſſus cibus ſicut ius tritici
ꝛ piſces. vitella eoꝝ cum oleo roſato ꝛ croco re
mouent dolorẽ podagricoꝝ. ꝛ ſi multũ doluerit
miſceat̄ modicũ opij ꝛ inungantur.

¶Contra incendiũ ignis fiat vnguentũ ſatis K
probatum ex vitellis ouoꝝ recentium oleo ro
ſato. cera alba ꝛ ſepo arietino.

¶Et idẽ valet ſuccꝰ plãtaginis cũ albumĩe ouo L
rũ recentiũ ꝛ ſucco cucurbite. Albumẽ oui cũ
vitello in vrinali poſitũ alicuꝰ ſuſpecti q̄ quouiſ
modo ſumpſit venenũ interiꝰ. infra certas horas
illõ patefacit vbi ſit: qm̄ ſi ſit vltra gibũ epatis.
ſcꝫ i venis vel venis vrinalibꝰ nigreſcit ꝛ fetet.

¶Si ḡo ſit citra ↄcauũ eius vt in stomacho vel in M
teſtinis aliis rugat̄ ꝛ citrineſcit. ſed non fetet.
Hoc reperi in margine cuiuſdã ſerapiõis apõ
capitulũ de vrina. ideo h̄ etiam h̄ addo.

¶Auicẽna libro. ij. ca. de ouis. Melior ex eis N
ſunt oua galline recentia. Et melius quod eſt
in eis eſt vitellus.

¶Et melius eoꝝ artificium eſt vt nõ cum alio O
ↄgelent̄. Poſt oua aũt galline ſunt oua auiũ
que curſu earum procedunt.

¶Oua vero anatis ꝛ ſimilia ſunt mali humo P
ris. oua ſũt ad eq̄litatẽ tendentia: ſꝫ ipſoꝝ albu
mẽ ad frigiditatẽ. ꝛ vitellus ad caliditatẽ.

Biblioteca Pública

Q ¶ Ampli⁹ oīa oua ꝑcipue oua paſſerū augmē
R tū faciūt in coitu. ¶ Et dē ꝙ oua anſeris miſceāt
cū oleo. ⁊ diſtillat tepida in matricē, ꝓuocat mē
S ſtrua poſt quatuordies. ¶ Et idem in libro de
virib⁹ cordis dicit ꝙ ꝯfortat cor.

Capitulum. xcii.

Aſſer. yſi. Paſſeres ſunt minuta
volatilia a puitate vocata. Oua
P paſſeris in nido reperta cuculli co
medūt ⁊ ſua obijciūt. ⁊ poſt illa ſu
ſcepta fouēt ⁊ nutriūt. Ex li. ō na.
rerū. Paſſer in tect; habitat: gregatim ad paſtū
volat. oīb⁹ auib⁹ calidior eſt. cito digerit quic⸗
ꝗd glutit. vñ corp⁹ ei⁹ nequaꝗ̄ cibo ſumpto
impinguat: ſ; tm̄ ſuſtentat. Sterc⁹ etiā ei⁹ cali
diſſimū eſt qñ emittit. Supra modū ꝗ̄ luxu⸗
rioſus eſt ⁊ in furorē citius ꝯcitat⁹. ſ; nulla mo⸗
ra diſcordie. Dicit Ariſto. ꝙ mas tm̄ vno āno
viuit. femia ꝟo diuti⁹. qđ de paſſerib⁹ orient; cre
dim⁹. Nā ⁊ illa nigredo de q̄ dicit ꝙ eſt in collo
maſculi: nō eſt in eis q̄ ſunt apud nos. ſcilic; in
europa. Etas paſſeris apparet in roſtro. qz iu⸗
uenis habet illud tenex: ⁊ circa fauces croceū.
Senex ꝟo durū ⁊ nigrū. In quibuſdā orbis
partib⁹ morbū caducū hec auis patit. Et ħ vt
Ariſto. credit quia ſemen iuſquiami comedit.
Dū⁹ pulli cū euolare debēt: vicini paſſeres cū
eoꝝ parētib⁹ conat⁹ ipoꝝ euolātiū comitant vt
imbecilles ſi neceſſe ſit pluriū ꝯſtipatiōe ꝯfortē
tur. Ariſto. Paſſer h; vocē ſibi appropriatā: ſic
⁊ turtur. Paſcit āt ⁊ vermib⁹ ſic ⁊ alie multe cō
ſimiles auicule. Gloſa ſup pſal. cxxiij. Paſſer
aliq̄ ſtrepitū magnū faciēte volat: ne laqueo ve
nātiū capiat. vñ: Anima inqt nr̄a ſic paſſer ⁊c̄.
¶ Actor. Paſſer eſt auicula valde circūſpecta
in tectis habitat ⁊ in altis loc; in petre foramis
ne nidificat. Mas nigredinē h; circa os. femi
na ꝟo albedinē. Fertur aūt hec auis muſcas
venari: ⁊ morbū caducū pati.

Operationes

¶ Auicenna. Paſſeres oēs male carnis ſunt A
⁊ omnia quidem oua. ſed ꝑcipue oua paſſerū in
coitu faciunt augmentum.
¶ Raſi. Caro paſſeris calidiſſima eſt ⁊ luxuriā B
cōmouet.
¶ Plinius libro. xxx. Cinis paſſerum ſarmen C
tis crementorū duobus coclearibus in aqua
mulſa regio morbo reſiſtit.
¶ Ex li. de na. re. Paſſer (vt dictū eſt) oīb⁹ aui D
bus calidior. vñ caro ei⁹ ſtiptica eſt: ⁊ ſanguis
incētiua. Sterc⁹ eius (vt dictū eſt) calidiſſimū
eſt qñ emittit: ſ; citiſſime infrigidat.
¶ Haly. Oua paſſerū augēt venerē. Fim⁹ eius E
a lentigine purgat faciē: qđ ſi cum bois ſputo
diſtempetur. eo ꝙ varices cū hoc plaſment ex⸗
tirpantur.

Capitulum. xciij.

Auo. Ex libro de naturis rerum. Pa
P uo eſt auis pulcerrima: ⁊ pulchritudi
nis amica. Collum habet longū et ex
tentum colore ſaphirius: ⁊ pectus ſimiliter. In
capite vero plumas deſuper inſtar corone. vel
potius criſte, caudam quoqꝫ longā ⁊ occultam

quã cũ laudaꝛ̃ excẽdat. ſi pedũ deformitatem
viderit: mox deponit. Sed ꝛ ſi a tacito ſpe-
ctetur: pẽnas oẽs q̃s ſpectari gaudet cõtra-
ctis oculis abſcõdit a crimatu fundere colo-
res gẽmantes incipit: ꝛ tũc parit. Itez nocte
cũ euigilauerit: ſeq̃ȝ in tenebris ↄſtitutũ intu-
eri nõ põt. clamãs pauide ſuã pulchritudinez
amiſiſſe ſe credit. Idem clamore ſuo ſerpẽtes
deterret: ꝛ oĩa aĩalia venenata depellit. ne de
facili ꝓpe habitare audent: vbi vox illius fre-
quẽter audiꝛ̃. Pauo qñ alte aſcẽdit pluuie ſi-
gnũ eſt. Areſto. Pauo pulliſicat poſt trienni-
um ſemel in anno. ponẽs ꝛ cubãs oua. xij. tñ
vel minus. Mas coit cũ femina ſua etiã ſup
oua cubante: ꝛ plerũq̃ȝ franguntur. Ideoq̃ȝ po-
nuntur aliqñ ſub gallina ad cubandũ. Ponunt
autẽ oua duo ibi: quia nõ poſſunt ab illis plꝰ
extrahere. Pauonis femina prima vice qua
pulliſicat oua octo: ꝛ qñq̃ȝ facit oua vẽti. Et
poſtq̃ȝ poſuerit vnũ ouum ſtat duobꝰ diebus
aut tribꝰ. ꝛ deinde ponit ſecundũ. ¶ Palladi-
us. Pauones ab ydibꝰ februarijs calere inci-
piunt. faba leuiter torrefacta in libidinẽ pro-
uocantur: ſi eis quolibet quinto die tepida ꝓ-
beatur. Cupidinez quoq̃ȝ coeundi maſculus
confitetur. quotiens circa ſe amictum caude
gemmãtis incuruat. ꝛ ſingularum capita oc-
culata pennarum locis ſuis erexerit cũ ſtri-
dore procurrens. Phiſiologus. ¶ Pauo ſue
cõparis oua diſſipat ꝛ cõſumit. ſi ad illa etiaȝ
accedere poſſit. Eſt enim inuidus teſte Ari-
ſtotile. prolem quoq̃ȝ propriaȝ non dignatur
agnoſcere: anteq̃ȝ in criſtam ſibi ſimilẽ ipam
veniſſe proſpexerit.

Operationes.

A ¶ Dyaſcorides. Pauonis fel magne virtutis
eſt eiuſdem ſcȝ cuiꝰ ꝛ perdices. vel alibi capo-
B nis ꝛ ſcorpij marini. ¶ Ad effuſiones oculo-
rũ valet ꝛ ad caliginem aſperedinemq̃ȝ palpe-
C brarum. ¶ Hieronymꝰ. Fimus quoq̃ȝ pauo-
nis feruorem podagre dicitur mitigare.
D ¶ Phiſicꝰ. Caro pauõis diu reluctaꝛ̃ putre-
E factioni: ꝛ inobediẽtiſſima eſt digeſtiõi. ¶ Iſi-
dorus. Pauonis itaq̃ȝ caro tam dura vt pu-
tredinem vix ſentiat: nec facile coquaꝛ̃.

Capitulum. xciiij.

Palumbus. Ariſ. Palumbe ſunt aues
que naturaliter ſeſe diligũt: pugnãt
tñ ↄtra ſe ꝓ nidis: eoſq̃ȝ ſibi inuicem
auferũt. Hi ſicut ꝛ turtures in anno bis ouant
binoſq̃ȝ pulliſicant. Hanc q̃ȝ ↄtinentiam ſer-
uant: q ſi parem ſuũ amiſerit: vlteriꝰ nõ coit.
extra nidum ſtercus eijciunt. ꝛ cũ coꝛ̃ȝ pulli

creuerint: ad hoc ipm eos erudiũt: vt videli-
cet ꝛ ipſe eijciant. Eſt autẽ palumbus minor
colũba: nec domeſticaꝛ̃ vt colũba. Color eiꝰ
ad nigredinẽ declinat. Pedes eiꝰ rubei ꝛ aſpe-
ri. Viuunt autẽ ex fructu ſicut ꝛ turtur. ꝛ pa-
lumbus ſemꝑ apparet. turtur aũt nõ. Huius
generis femine nõ diligunt coitum. Iſidorꝰ.
Palumba eſt columba ſiluatica videlicȝ auis
caſta ex moribꝰ appellata. eſt eni comes ca-
ſtitatis: cũ amiſſo corporali cõſortio ſolitaria
incedat: nec carnalem vltra copulã requirat.
Ex li. de na. re. Palumbi femina incipit oua
cubare a medio die vſq̃ȝ ad mane. mas vero
reſiduo tꝑe. Mas palumbarũ fugit terram
ſalſam ꝛ humidam: ac ponit in os pulli: vt aſ-
ſueſcat cibo. Palumbes amiſſo corporali cõ-
ſortio: viride quicq̃ȝ in quo requieſcat petit: nec
carnalem copulam vltra requirit.

Operationes

¶ Plinius li. xxix. Palumbinus ſanguis exi- A
mie prodeſt oculis cruore ſuffuſis.
¶ Idem in li. xxx. Palũbi caro decocta ĩ ace- B
to diſſintericis ac celiacis medetur.
¶ Fimus palũbinꝰ in faba ſumiꝛ̃ ↄtra calcu- C
los. ꝛ alias veſice difficultates. ¶ Similiter D
cinis plumaꝝ palũbiũ feraꝝ ex aceto mulſo
¶ Dyaſ. Fimus palũbinꝰ calidus et cauſticꝰ E
cũ aceto tritꝰ ꝛ impoſitꝰ ſcrofas curat: ꝛ car-
bunculos rũpit. ¶ Mixto vero melle ac ſe- F
mine lini ꝛ oleo vt cathaplaſma adhibitꝰ cõ-
buſtionibꝰ medeꝛ̃. maxie vero fungos vene-
natos bibentibꝰ ꝓſidiũ eſt. ¶ In meliꝰ faci- G
es ſi cum vino ꝛ aceto bibatur.

Capitulum.xcv.

p Latea ꝛ pluuialis. Pli.li.x. Platea ē auis q̄ ad aues in mari p p̄da ſe mergētes aduolat. eoꝛūqꝫ capita morſu corripit: donec capturā extorq̄at eadē cū ſe conchis ipleuit. caloꝛe vētriſ coctas euomit: atqꝫ ita ex his eſculēta extrahēs teſtas legit. ¶ Ex li. d̄ na. re. Pluuial' ē auis ꝓpe ad magnitudinē ꝑdicis. varijs pēnis oꝛnata: croceo ꝛ albo nigroqꝫ diſtīcta. aere ſolo viuere d̄r. Huius argumētū ē qꝛ licꝫ pigueſcat nihil tn̄ vnq̄ in ei' viſceribꝰ iueniri pt. Baculos plūbatos hn̄t aucupes. q̄s alti' in aere iactātes: retia ſup terrā tendūt: ac fugitātes capiūt.

Capitulum.xcvi.

p Apiliones. Iſi. Papiliones aueicule ſūt q̄ maxime floꝛentibꝰ maluis habūdāt queqꝫ ſtercoꝛe ſuo ꝟmiculos naſci faciūt. Ex li. de na. re. Papiliones ſūt vermes volātes: q̄ maxie floꝛibꝰ initunt ex eis cibos capiūt. poſt auguſtum coeūt: ꝛ maſculo moꝛiente poſt coitū femia edit oua. q̄bꝰ editꝭ moꝛit. que ꝯo p hyemē durāt: ꝛ i eſtate ꝟmes faciūt: q̄ caloꝛe ſolis ac nocturno roꝛe inualeſcētes. alas ꝯcipiūt euolātes. Pallad' li. v. Papiliones qm̄ apibꝰ obſunt. mēſe aplili necandi ſūt. Tūc eni maxie abundāt floꝛentibꝰ maluis: quos hoc genere intercipiem'. vas eneū miliario ſilē. i. altū ꝛ anguſtū. veſpe iter aluearia collocem'. ꝛ in fundo ei' ponamus lumē accēſuꝫ: illuc ꝛ papiliones ꝯuenient: et circa lumen volutabuntur: ꝛ anguſta vaſculi ab igne primo interire cogentur.

Capitulum.xcvii.

p Ellican'. Iſi. Pellican' eſt auis egyptia habitās in ſolitudine nili fluminis. Vñ ꝛ nomē ſūpſit. Nā canapos egypt' d̄r. Fert eā occidere natos ſuos. eoſqꝫ p triduū lugere. deinde ſeipam vulnerare. et aſpſiōe ſanguis ſui filios viuificare. Phiſio. Pellican' amatoꝛ ē filioꝝ nimis. q̄ cū cepint creſcere: pcutiunt parentes in faciem. At illi irati repercutiunt eos ꝛ occidunt. ꝛ p triduū lugent. Tertia die mater eoꝝ pcutiēs coſtā ſuam ꝛ apiens latus ſuum. incūbit ſup pullos ꝛ effundens ſanguineꝫ ſuum ſup coꝛpoꝛa eoꝝ ſuſcitat eos a moꝛte. Ex li. de naturiſ re

Universidade do Minho
Biblioteca Pública

Pellicanus dicit᷑ quaſi pellem habens canā id eſt plumas albas. In egypto circa nilum habitat: ⁊ lacte cocodrilli viuit. qđ vtiq̃ beſtia p̄ nimia mām̄illaꝝ habūdantia in aliquo paluſtri loco in magna quātitate eiicit. vnde ⁊ cocodrillū libenter pellican⁹ ſequitur. Hec auis macie ſemꝑ afficit᷑: ⁊ quicq̄d glutit cito digerit. quia venter ei⁹ nullum habet diuerticulum quo teneat cibum. ſolū enim viſceris habet ductū qui ab introitu oris vſq̃ ad ſecreta nature ꝑtingit. Pullos ſuos ſanguine lateris ſui viuificat: cum eos ꝑpter importunitatem ſuā occiderit. vel a ſerpente q̄ eis inſidiatur interemptos inuenerit. Poſt ſanguinis aūt effuſionē adeo debilitat᷑ vt exire de nido nō valeat: ſed ei⁹ pulli p̄ cibatiōe ei⁹ et ſua exire cōpellunt᷑. Quidā tn̄ eoꝝ ſegnes exire nolūt ⁊ pereunt. quidā aūt ſeipſos quidem paſcūt: ſed matrē penit⁹ negligūt q̄ cum illa poſt cōualentiam viderit: pios filios nutrit. impios autem abiicit ⁊ contemnit.

Capitulum. xcviij.

P Erdix. Ex li. de na. re. Perdix ē auis doloſa ⁊ luxurioſa. maſculis p̄ feminis dimicantibus victi calcant᷑ a victoribꝫ coitu. De nocte cōuerſis poſterioribꝫ perdices ſedēt. ⁊ libidinis tp̄e linguis adinuicē extēſis p̄ deſiderio coit⁹ eſtuāt. Actor. Perdix ꝓpe terrā volat que cū in multis ſit aſtuta in hoc ḋr eſſe fatua: q̄ ſi cubi poſſit caput abſcōdere: credat ſe totū latere. ⁊ cū ipſa neminē videat. putat q̄ꝫ neminē ſe videre. In hoc q̄ꝫ q̄ alienos pullos fouet ⁊ nutrit: cū coſtit⁹ amiſſura ſit. Vn̄ ꝓpħa Hieremias de illa in parabola dicit. Perdix fouet q̄ nō peperit. fecit diuitias ⁊ nō in iudicio. In dimidio dieꝝ ſuoꝝ derelinquet eas. ⁊ i nouiſſimo erit inſipiens. Phiſiologus. Perdix oua ꝑdit. ſꝫ ei⁹ mos eſt ouoꝝ ꝑditoꝝ dāna reſartire: alterius mr̄is oua ſurripiēdo. Amb. Perdix eſt auis aſtuta que alteri⁹ perdicis oua diripit: corꝑe ſuo fouet: ſed fraudis ſue fructū habere nō pōt: quia cū pullos ſuos eduxerit: eos amittit. Ubi eni voces illi⁹ audierint q̄ oua generauit: relicta ea ad illā ſe naturali q̄dam munere ⁊ amore ↄferūt quā verā ſibi matreꝫ cognoſcūt. Areſto. Perdix ſi fuerit ꝓpe marē et flauerit ventus impregnat᷑. In coitu facit odorem fetidum. Ad modū vero galline ſuꝑ oua cubat ⁊ ſuꝑ pullos: ⁊ colligit eos ſub alis. Item in libro de natu. rerū. Perdicum mater volat in circūitu venatorum quouſq̃ pulli fugiant. ⁊ poſt fugam eorum fugit ipſa: tunc q̄ꝫ vocat eos ſecura ⁊c̄.

Operationes.

¶ Iſido. Perdicū carnes p̄ ceteꝛ auibꝫ ſilueſtribꝫ ſaniſſime ſunt. ¶ Hui⁹ auis pect⁹ cum ſuperioribꝫ eſt valde ſapidū. inferior vero pars nō ita. ¶ Perdix teſtāte Plinio nō pigueſcit. ¶ Fel ei⁹ cū melle equo pōdere ꝓdeſt ad oculorū claritatē. ¶ Dyaſ. Fel perdicis eiuſdē virtutis eſt: cui⁹ ⁊ pauonis. vnde valēt ad effuſionē oculoꝝ ⁊ ad caliginē aſpredinē q̄ꝫ palpebrarū. ¶ Haly. Epar quoq̃ perdicis ſiccatū ⁊ diligēter tritū ac bibitum epilentie ꝓdeſt. ¶ Plinius li. xxx. Ius perdicum recreat ſtomachum. morbo etiā regio reſiſtit.

A B C D E F G

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.xcix.

p Ica. Iſidorus. Pica dicit̃ q̃ſi poetis
ca: eo q̃ verba in diſcrimine vocis vt
homo exprimat. ¶ Ex libro de natu.
rerū. Pica eſt auis calidiſſima alba ⁊ nigra
var: etate diſtincta. linguā habens latiorem:
qua ſermonē imitatur humanū. Nidū ſuum
inter loca ſpinoſa conſtituit. eiuſq; terra interi
us ⁊ ſpinis exteri⁹ in circuitu ſubt⁹ ac deſup
diligentiſſime ſepit ac munit. artiſſimū enim
tantū foramen p quod ingrediat̃ in latere re
linquit. ⁊ hoc eo loco quo nidus inacceſſibi
lior eſt. quē cū ab homine viſum ſenſerit: oua
transfert alia cōmoditate digitorū iuuante.
Phiſiologus. Pica garrula breuitatē alarū
cauſa longiore recompenſat: nidum ſuū cum
duobꝰ foraminibꝰ cōſtruit. p quorum vnū ins
trat: ⁊ alteram caudam emittit. In hoc autē
cōmendabilis: q̃ curia vel orta in quo nidifi
cat proſpicit: multo clamore prodit. ita vt ap
poſito reuocentur infelici.

Operationes

A ¶ Ex libro de naturis rerum. Carnes pullo
rum eius ad acumen oculorum mandi dicun
tur. qui tamen niſi prius excoriati fuerint: fa
cile coctioni non cedunt.

Capitulum.c.

p Icus. Iſidor⁹ Picus a ſaturni filio
nomen ſumpſit. q̃ eo in auſpicijs vte
batur. Ferūt enim hanc auam quod
dam habere diuinum illo indicio: q̃ in qua
cunq; arbore nidificauerit: clauum vel quic
quid aliud fixum eſt: herere diu nō poteſt: ſꝫ
ſtatim excidat vbi illa inſederit. ¶ Ex libro
de naturis rerū. Picus marti⁹ eſt auis parua:
aduncos vngues habens: et arbores roſtro
penetrans. cumq; ſupin⁹ corticem arboris p
cutit: ſubeſſe pabulum intelligit: pullos i ar
boribꝰ cauis educat. ¶ In quos cum ſagittā
vel aliud tale q̃s miſerit. Pic⁹ admota quas
dam herba ſtatim eijcit quantalibet ingeſtū
ſit. Ex eoꝝ genere plures nigri ſunt vt meru
la. crocei vt oſioli. Sꝫ illi ſpecioſiores ac ma
iores q̃ ſunt in vertice ruffi: in pectore crocei
circa collū virides: in alis cerulei: in cauda
choruſci. Picus in agro tarentino negat̃ vi
uere. Huic proprium eſt ſemel in anno calue
ſcere: eo ſcꝫ tempore quo rapa ſeminatur. De
hac aue quidā videt̃ verſum dixiſſe. Parua
loquar volucrū: dn̄m te voce ſaluto. Si me
nō videas: eſſe negabis auem.

Capitulum.ci.

p Iralis. Plini⁹ libro.xi. Piralis ſiue
pirotes vel pirauſta eſt muſca maio
ris magnitudinis. ⁊ queꝫ cyprearijs
fornacibꝰ ex medio igni volat pennatū qua
drupes. q̃diu eſt in igne viuit. cū euaſerit lon
giore paulo volatu tunc emorit̃. Ex libro de
naturꝫ rerū. In cipri partibꝰ eſt muſcarū gen⁹
q̃drupes q̃ pennate ſunt: ⁊ multo maiores q̃s
noſtre. ⁊ pirole dicunt̃: q̃m in fornacibꝰ e me
dio igniū volant impune. ⁊ q̃d ē mirabile eſt:
q̃ q̃diu in igne ſunt viuūt. cū aūt extra vola
uerint: paulo longius moriuntur.

Capitulum. cij.

P Sitacus. yſi. Pſitac⁹ in Indie litto ribꝰ gignitˀ. colore viridi. torque puni ceo. grandi lingua: ⁊ ceteris auibꝰ latiore. vñ et articulata ꝟba exꝓmit: ita vt ſi eam nō videris hoīeꝫ locutū puteo. Ex naſa aūt ſalutat dicēs. aue vel kere. Cetera noīa inſtitutiōe diſcit hinc ⁊ illud. Pſitac⁹ a vobis alioꝝ noīa diſcā. Hoc didici ꝑ me dicere ceſar aue. ¶ Solin⁹. Sola India pſitacū auē mittit. cui roſtri tanta du ricia eſt vt aīe ſublimi ꝑcipitatˀ in ſaxū niſu ſe oris excipiat. ¶ Ex li. de na. reꝝ. Pſitac⁹ aquas alias quocūqꝫ modo patitˀ ſꝫ pluuia moritˀ. Ide circo in montibꝰ gelboe nidificare fertˀ. qꝛ raro vel nūqꝫ ibi pluit. Caudā ſuam ſummo ſtudio cuſtodit. pennaſqꝫ roſtro ſuo frequēti⁹ extergit. Auis eſt luxurioſa nimiū. bibitqꝫ libēter vinū ſemetipſaꝫ pede cibat. ⁊ illo ori ſuo defert eſcas ſic hō manu. ¶ Phiſiolog⁹. Pſitacus q̄ vulgo papa gabio. id eſt ꝑncipalis ſeu nobilis gabyo dr̄. eoas ſiue indicas habitat oras. Montem qꝫ gelboe libēter inhabitat ꝓpter eiꝰ ſiccitatem qꝛ multa humiditate ſupabundāte in cute moritˀ. aliq̄ntulū ſilis eſt obelo ⁊ falconi. Virides hñs plumas. pect⁹ rotundū. roſtꝝ aduncum. tante fortitudis vt caueā ſuā vi ex ꝟgis ferreis frangat. hoīs vocē imitatˀ. Mire qꝫ caliditas tis eſt in exſiccādo riſū. Hoīes etiā oſculari do meſticos ꝯſueuit. admoto ſpeculo ꝓpria forma deluditˀ. ⁊ nūc gaudenti: nūc dolēti ſilis efficitˀ. In aſpectu qꝫ virgineo multū delectatˀ: ⁊ cum vino inebriatur.

Capitulum. ciij

P Orphirio. yſid. Porphirio eſt auis ꝫ modū aliaꝝ vnū pedē hñs latū ad na tandū. aliū ꝟo fiſſum ad ambulandū. In q̄ notatˀ qꝛ vtroqꝫ elemēto gaudet. ⁊ in aqua natās vt anates: ⁊ in terra ambulās vt ꝑdices. Hic ſolus ꝑter pſitacū pede ſuo inſtar manus aquā ſuſcipiēs ad roſtrū defert ⁊ potat: ſeqꝫ hu mano modo cibat. qꝛ cū omī cibo ⁊ cum ſolo morſu oportet vt bibat. Virtutē em̄ appetitus hꝫ debilē naturaliter i attrahēdo cibū ⁊ ſibi incor porādo. Hui⁹ generꝭ laudatiſſimi ſūt: q̄ roſtrū hñt magnū ⁊ crura ꝓlōga. ¶ Actor. Porphirio vt fertur idem eſt qꝛ pellican⁹. Vñ in Deutro. vbi ſm Hieronymi tranſlationē inter aues i̇ mūdas porphirio comedi ꝓhibetˀ. Iuxta ſep tuaginta interpretes pellican⁹ ponitur.

Capitulum. ciiij.

Biblioteca Pública de Braga

Egulus. Ex libro de naturis rer.
Regul⁹ q̃ ⁊ parra q̃ſi auis p̃ua de
r mulra eſt in prole ⁊ garritu. Con-
dixerãt aliq̃n aues inter ſe: ſicut
fabula refert. vt illa p̃ rege haberẽ
tur q̃ ſublimi volatu om̃es alias vinceret. Cũ-
q̃ parra ſub aquile aſcella latitante. Aq̃la oẽs
alias aues ceteras tráſcẽderet exiliẽs parra in
ſedit aq̃le capiti ⁊ inde ſe eſſe victricẽ aſſeruit.

Capitulum. cv.

Crabrones. yſid. Scrabrones a
cabo id caballo vocati ſunt. eo q̃
s ex eis creenť. Sicut aũt ſcrabro-
nes naſcunť de carnib⁹ equoꝝ pu
tridis. ita ex eis iteꝝ ſepe naſcunť
ſcarabei vñ cognoĩati ſũt. Ex li. de naturis reꝝ.
Scrabronũ celle ſexangulares ſunt: cetere ꝟo
cortice araneoſe. ¶ Liber de naturis alligat ibi
Pliniũ. cui⁹ vera lr̃a eſt. Cetera autem cortice
Nam a p̃ncipio ſic continuat. Veſpe in ſubli-
mi e luto nidos faciunt: ⁊ in his ceras ſcrabro
nes in cauernis ac ſub terra. Et hoꝝ omniũ ſex
angule celle. cetera aũt cortice. Aranceis ſetus
⁊ ipſe inequalis eſt. al⁹ in vermiculo. Et autũ-
no tamen verno om̃ia hec carnes veſcunť. in
plenilunio creſcunt. hyeme recondunť. Autoꝝ
res dicunt interfici puerũ hinum ter nouenis
puncturis ſcrabronũ. Scrabrones ac veſpe
nequaq̃ reges ſicut apes habent: ⁊ ideo pericu
lis plurimis ſubiacẽt. horridos ſonos ac mur-
mura depromunt. Et hec magis in cauis locĩ
Hoꝝ mella ſunt humanis vſib⁹ inutilia. Que
qui rapere voluerit: ſtulto p̃iculo ſe ſubdit. nam
eoꝝ aculeis iaculatur.

Capitulum. cvi

s Carabei. yſid. Scarabei dicunť eo q̃
de carnib⁹ equoꝝ putridis ſepe naſcũť
Thauri ꝟo vocanť ſcarabei terreſtres ricino
ſimiles. Cicendula q̃z ſcarabeoꝝ gen⁹ eſt vt di-
ctũ eſt. ¶ Plini⁹ li. xi. Quibuſdã in ſect̃ pẽnas
rũ tutele cruſta ſupuenit vt ſcarabeis. quoꝝ pẽ
na tenuior atq̃ fragilior exiſtit. his negat⁹ eſt
aculeus. ſed in quodam eoꝝ genere grandi cor
nua prelonga biſulcis detenta forficib⁹ in acu-
mine cũ libuerit a morſum cocuntib⁹. Infan-
tium remedijs ex ceruice ſuſpendunť. hos Egi
dius vocat lucanos. Aliud eoꝝ eſt genus qui
e fimo ingentes pilis auerſis pedibus volitãt.
paruoſq̃ in his contra rigorem hyemis fetus
ſui vermiculos nidulantur. Alij magno cum
murmure vel mugitu volitant ⁊c̃.

Operationes.

¶ Plinius libro. xviij. Menſtruoſa mulier ſi A
ſegetẽ ambiat nudata ſcarabei decidunt ⁊ ani-
malia noxia. ¶ Idem libro. xxx. Viridis ſcara B
bei natura cõtuentium exacuit viſum. ideoq̃
continuo eo ſculptores gemmaꝝ acquieſcũt.
¶ Thauri vt dictũ eſt vocantur ſcarabei terre- C
ſtres ricino ſimiles. nomen eis dedere cornicu-
la. Alij pediculos terre vocant: qui ſtru mis im
poſiti conferunt. ¶ Auicenna. Oleum in quo D
fricatur ſcarabeus valet ad dolorẽ auris in ea
effuſum. ſimiliter ⁊ corpus eius optime ꝯtritũ.

Capitulum.cvij.

a Cinifes.yſi. Scinifes ſūt muſce minu-
tiſſime aculeis ꝑmoleſte: qbꝰ tertia pla-
ga ſupbꝰ egyptioꝝ ꝑplus eſt ceſus. ¶ Origenes
ſup Exodū. Hoc aīal pennis ſuſpendiꝫ. p aera
volitās: ſꝫ ita ſubtile ꝛ minutū: vt oculi viſum
niſi acute cernētis effugiat. Corpꝰ cui inſederit
acerbiſſimo ſtimulo terebrat. vt quā volantē vi-
dere q̄s nō valet: ſentiat ſtimulantē. Gloſa ſup
eodē. Scinifes nati ſūt in terra egypti de limo
muſce. ſ. minutiſſime ꝛ inq̄etiſſime inordinate
volātes: atꝫ ī oclos ruētes hoīm. requiē auferūt
ꝛ dū abigūt redeūt. ¶ Ex li. de na. re. Scinifes
ſunt ſimes minuti volātes. q̄ pecudū anhelitū
ſequūt ꝛ hoīes maxīe. Pungūt āt aculeis dor-
miētes acri ſatis dolore p poſſe. Vñ in locꝫ vbi
abundat eaꝝ ꝑteruitas: homies delicati circa
lectos ſuos rhetia ſua tam ſubtiliter laqueāt vt
ꝑ hec ſcinifes ad nocendū trāſire nō valeant.

Operationes

a ¶ Gelbertus in li. de ſenſibꝰ. Extēde pilū az-
chi equi ſup portā domꝰ: nō ingredient domū
illā ſcinifes dū ſtat in ea pilus.

Capitulum.cviij.

a Strix Selentides ꝛ ſtrophilos. Alb. in
li. de na. aīaliū inqt. Strix eſt auis noc-
turna. de q̄ Lucanꝰ meminit dicēs: q̄ tepidus
bubo q̄ ſtrix nocturna querūtur. Hec auis a
vulgo ama ab amādo vocaꝫ. eo q̄ pullos amat
Et ſic dr̄ q̄ ſola inter aues pullis humorē lacte-
um inſtillat. ¶ Actor. Hoc nomē ſtrix equiuo-
cū eſt ad auem illā. ſ. ſelentide. de q̄ iam diceꝫ. ꝛ

ad beſtiā herina cōſimile. ¶ Pli. li. x. Selen-
tides aues vocanꝫ quaꝝ aduentū p̄cibꝰ impe-
trāt incole caſini mōtis fruges eoꝝ locuſtis va-
ſtantibꝰ: nec vnde veniāt q̄ve abeāt cōpertum
eſt illis nūq̄ ꝯſpectis niſi cū eaꝝ p̄ſidio indigeꝫ.
¶ Actor. Idē inferiꝰ de zelentide. iuxta li. de na.
reꝝ dicet. Ex q̄ vicīū ſcriptoris ex altera pte eſſe
videꝫ. ¶ Solinꝰ. Strophilos eſt auis paruu-
la. q̄ dum eſcas affectat os cocodrilli paulatim
ſcalpit. ac ſenſum ſcalburigine blādiēte aditū
ſibi vſq̄ in fauces eius facit. Q̄d conſpicatus
ychneumon beluam penetrat. populatiſ viſce-
ribus eroſa ex aluo exit.

Capitulum.cix.

c Trutio. Actor. Strutio aliqñ quidez
alas erigit: ſʒ volare neqt. eſt eñi ingens
corpe: rara in plumis. habet ãt alas ſimiles he/
rodũ ꝛ accipitris. Ferrũ ꝙ comedit. ¶ Ariſto.
De ſtrutiõe eſt opinio: ꝙ nõ ſit de genere auiũ
ꝓpter diuerſitatẽ ſue creatiõis. partim eñ q̃dru/
pedibꝰ aſſimilaꝛ: partim auibꝰ. Nõ habet alas
ſed figuras alaꝝ q̃ volatui nõ ꝯueniũt. qꝛ non
ſunt tenues vt pili. ſʒ ſicut quadrupedes hʒ pal
pebras ſupiores ꝛ in eis pilos. Habet iterum
plumã multã in inferiori parte corpis. et duos
pedes vt auis. ſʒ vngulã fiſſam vt quadrupes.
Eſt eñi magni corpis. cũ auium corpa neceſſe
ſit eſſe parua: alioqn volare nõ poſſunt. Tres
c habet digitus in vtroqꝫ pede ꝓpter alas ꝛ ꝓpter
pondus. Cũqꝫ ſit ponderoſi corpis: ꝛ nõ boni
volatus. multã habet ſupfluitatez: multumqꝫ
coit. ſicut ꝛ gallina ꝛ perdix. ¶ Ex li. de na. re.
Strutio eſt auis pene beſtialis generꝭ. Habʒ
eñi pennas: ſʒ nũqꝫ vtitur eis in volatu. Alas
habet tenues ꝛ plumas velut pilos. In eũndo
alas erigit adeo qꝫ in terra currit vt equos cele
ritate ꝓcedat. Habet aũt vngulas biſulcos ad
cõphendendos lapides q̃s emittit in fuga ꝯtra
inſequentes. Ferrũ comedit ꝛ digerit: quia ca
lidiſſime nature eſt: ꝛ equum naturaliter odit:
ꝛ miro modo pſequiꝛ. Equus etiam illam in/
tantũ odit ac t[illegible] ꝙ eam videre non audet.
Oſſiculum paruũ ſub alis habet. quo ſe i late/
re pungat ꝛ agitat quãdo ꝓuocaꝛ ad iram. In
pectore ꝙ magnũ os ꝛ latum ad ꝓtectionem
magni corporis ſibi creatuz. Porro ſtoliditas
ei tanta eſt. vt cum frutice collo occultauerit.
reliqui corpis latitudinẽ latere credat. Natu/
raliter autez calueſcit. ꝛ ita plumas exuit. vt et
nudus fere remaneat. Sed corium hʒ fortiſſi/
mũ quo in plumis ꝓtegiꝛ ab importunitate fri
goris. corpus habet fere ad magnitudinẽ aſi/
ni. ſtatura mediocris. Oua quoqꝫ eius adeo
magna ſunt vt ex tranſuerſo ſecta vaſa fiant ad
bibendũ pro amplitudine ſua. ¶ Phiſiologus.
Strutio ſolo viſu ita fouet oua ſua in harena
recondita: vt ex eis pulli egrediãꝛ in lucem.
Hec inter aues ceteras duas tñi digitos conti
net ad modũ vngulaꝝ arietis ita ꝙ de concaui
tate pedis ſui ſubtus quaſi de funda proijcit
lapides ſup hominẽ. Ferunt etiam oculo vno
intueri celũ: ꝛ altero terram.

Operationes.

d ¶ Raſi. Caro ſtrutionis omnibus groſſior iu/
dicatur.

Capitulum.cx.

Trutiocamelo ꝛ Sturno. Plinius.
e Strutiocameli affrici vel ethyopici
aues ſunt grandiſſime ꝛ pene beſtiaꝝ
generis altitudinem equitis inſidiantis equo
excedũt celeritate vincunt. ad hoc ſolũ datis pen
nis vt currentẽ adiuuent: ceteꝝ nõ ſunt volu/
cres: nec a terra tolluntꝛ. Vngule his ceruinis
ſimiles q̃bꝰ dimicant: biſulce ꝛ cõphendis la/
pidibꝰ. Quos in fuga ꝯtra inſequentes inge/
runt pedibus. ¶ Actor. Videtur eſſe ſtrutioca
melus species ſtrutionis. vel ipſum etiã genus
ſic appellari. quia ſicut dictum eſt ſupra. pedes
habet ſimiles pedibꝰ cameli. ¶ Ex libro de na/
turis reꝝ. Sturni ſunt aues parue ad volãdũ
extente fuſco nitentes colore. Cateruatim vo/
lant: ꝛ quodã orbe circũaguntur omnibꝰ in me
diũ tendentibꝰ. ꝛ hoc propter accipitres qui eis
inſidiantur. Veſpere quidẽ aggregãtꝛ. Etiaʒ
immenſis turbis. cõmurmurant. nocte ſilent.
aurora rubente murmur excitant. Demũ vero
diuiſe per turmas ad cibum volant. ¶ Plinꝰ
Eſt autem ꝛ ſturnus ex auibus loquentibus.
Vnde et ceſares iuuenes habebant ſturnum
loquentem.

Operationes

¶ Raſi. Sturne vel ſturni caro groſſior eſt ꝙ a
pulli vel coturnicis. Ventrem ſtringũt: ꝛ mul
tum nutriunt.

Capitulum.cxi.

t Ardã ꝛ Tragopa. yſi. Tarda apõ ſnos dr̃ eo ꝙ tardo ꝛ gũi volatu detẽ ta: nequaq̃ꝫ (vt cetere volucres) velocitate pẽnaꝝ attollit̃. Grece aũt gra dipes vocat̃. ¶ Aui. oua auis tarde (fm̃ ꝙ dr̃) ſũt tinctura bona. ¶ Ex li. õ na. re. Tragopa ẽ auis i ethyopia ferruginei coloꝛ maioꝛ q̃ꝫ aq̃la. caput hꝫ vt feni x excepto ꝙ i eo cornua hꝫ vt aries. vñ illõ armatũ ꝑfert aduerſus oẽs aues ſibi ꝯriãtes. ¶ Solin⁹. Tragope ẽ auis maioꝛ aq̃lis: cornibꝯ arietinis ꝑferens caput armatũ.

Operationes.

A ¶ Auicẽ. Oua auis tarde ſunt tinctura bona.
B ¶ Experitur bo[n]a qua preparata ſunt ad illud cum filo lane in eis penetrante.
C ¶ Idem. Succus auis tale ꝯfert impetigini.

Capitulum. cxxij.

t Urdela ꝛ Turdo. yſi. Turdela q̃ſi maioꝛ turd⁹ dr̃. cui⁹ ſtercore viſcũ gñari putat̃. Turdi aũt a tarditate vocati ſũt: hyemis eñi ꝯfinio ſe refert. ¶ Ex li. õ na. re. Turdi ſũt aues parue q̃dẽ corpe: ſꝫ ꝓuidẽtia magne. In cacumi nibꝯ arboꝝ luto nidos edificãt ꝛ pene ꝯtextrim .i. ꝯtinue p⁹ coitũ generãt. ꝛ miꝝ qr̃. x. diebꝯ oua i vtero mattureſcũt: ꝛ poſtea pariũt. ¶ Pli. li. x. Ar abeũt ꝛ turdi i vicina: ſꝫ hij plumã nõ amittũt: n⁹ occultãt̃ niſi ſpe cibi q̃ hybernũ pabulũ petũt. itaq̃ꝫ i germania hyeme turdi maxie cernũt̃. Et ſũt aues trimeſtres ſic̃ ꝛ turtures. His coloꝛ eſtate circa collum vari⁹: hyeme ꝯcoloꝛ. In cacumĩbꝯ arboꝝ luto nidificãtes pene cõtextrim i ſeceſſu generãt. Agripina ꝯiũx Claudij ceſaris turdũ habuit (qd̃ nũq̃ꝫ ante) ſermonẽ hominũ imitantẽ. ¶ Pall. Turdi nutriẽdi ſũt in cubiculo: itaq̃ꝫ includant̃ illeſi ac recẽter capti mixtis aliq̃bꝯ añ nutritis: q̃ꝝ ſocietate ad cibos ipos capiẽdos paulã noue captiuitatis meſticiã ꝯſolet̃. Sit aũt loc⁹ mũdus ac lucidus ꝛ vndiq̃ꝫ leuigat⁹ in q̃ tranſuerſe figãt̃ ptice: q̃bꝯ pñt poſt incluſũ volatũ ſedere. rami q̃ꝫ virides ſepe mutẽt̃. caricetunſe mixtis pollinibꝯ ꝑbeant̃ mirti etiã (ſi facultas eſt) lẽtiſci olea ſtridere ſemina interdũ excludẽda faſtidia: maxieq̃ꝫ aq̃ tribuat̃ mũda. Turdi nãq̃ꝫ ſi alẽdo ſaginent̃: ꝛ voluptatẽ cibi: ꝛ reditũ maximũ pſtant. pciotate bñficiũ miſtrante luxuria.

Operationes

¶ Auicẽna. Turdoꝝ ſtercus comedentiũ riſi ꝯfert panno ꝛ morphee ꝛ etiã empetigini. A

Capitulum .cxiii.

Urtur. yſi. Turtur a voce nominať
auis pudica. ſemꝑqꝫ in mōtibꝫ iugis ⁊
in deſertiſ cōmorans. Tecta eñ hoim
⁊ cōuerſatione͞ fugit. ⁊ cōmorať in ſiluis. Que
etiā hyeme deplumata in truncis arboꝝ cōca
uis habitare ꝓhibeť. Cuius ecōtrario colūba
humana hoſpitia diligit. domoꝝ ſemꝑ blanda
habitatrix. ¶ Amboſi⁹. Turtur eſt auis pudi
ca: q̄ vbi ꝯiugalis ꝑtē ꝑꝺiꝺerit amiſſione viduata
ta: ꝯiūctionē iterate recuſat: nec iura pudoris:
aut cōplaciti iuri federa reſoluit. ⁊ ꝑmus amor
eam decipiēs: pl⁹ doloris et morte: q̄ꝫ ſuauitatiſ
et charitate dilecti generat. Diſcite q̄ꝫ mulieres
q̄nta ſit viduitas gr̄a: q̄ etiā in auibꝫ ꝑdicatur.
Turtur eñ neſcit ꝑmā fidē irritā facere: qꝛ pri
ma cōnubiꝫ forte amiſſa nouit caſtimoniam ſer
uare. Hec auis in nido ſuo folia ſquille ſuper
iacet: ne pullos ſuos lup⁹ incurſet. Nouit eñ
qꝛ huiuſmodi folia lupi fugere conſueuerunt.
¶ Ex li. de na. reꝝ. Turtur ſocium diligit: eo qꝛ
mortuo vel capto incedens ſolitarie. ſiccis ar
boꝝ ramis incidēs. gemēs ac triſtis. nulli a uiū
eſt infeſta: ſꝫ ad omniū infeſtationes patiētiſſi
ma. in locis tutiſſimis ⁊ delectabiliſſimis habi
tat ꝑ totā hyemē in cōcauis arboribꝫ. In plu
mis iacet. in vere āt ꝑducit. multe q̄dē eaꝝ ter
ras calidas hyeme petūt. ⁊ multe remanēt ſi lo
cū habeāt. ſoli oppoſitū ad quieſcendū aptum.
Aliq̄ñ ita debiles ſunt naturaliter vt manu ca
piaͮt. Oua ſepe terna pariunt. ſꝫ nūq̄ꝫ plus q̄ꝫ
duas educāt. ſiliter ⁊ palumbi. Turtur ouat i
vere bis ⁊ ſepe ter. Sꝫ ſi q̄ñ vnū par ouoꝝ cor
ruptū fuerit. aut caſu perierit: ſolaqꝫ autū pul
los ſuos de nocte paſcit. ¶ Ariſto. Turtur ex
fructu viuit: ſicut ⁊ palūbus. Palumbꝫ autem
ſemꝑ apparet: turtur aūt nō. Cor quidē turtur
poſt tres menſes: pregnans eſt diebꝫ. xiiij. ⁊ to
tidē cubat. Uiuit aūt ⁊ cubat ſic̄ ⁊ columba q̄ñ
decem annis. ¶ Pall. Turtures vt alanť hyeme
ui ⁊ ꝑpe obſcuro cubiculo claudendi ſunt: quos
nutrire facillimū eſt qꝛ nihil expetunt.

Operationes.

¶ Auicen̄. Sanguis turturis calidus diſtilla
tur ſup aurē [illegible] ⁊ doloroſam.
¶ Plinius libro. xxix. Turturū ſanguis eximie
prodeſt oculis cruore ſuffuſis. Fimus earum
albugines [illegible]
¶ Huius ale dextre ſanguis medicinalis eſt
immiſſus [illegible]

Capitulum. cxiiii.

Anell⁹. Ex li. ō na. re. Uanelli ſūť
aues q̄s Pli. ſimphalides vocat.
ſat⁹ pulcre: colūbina magnitudie
criſtato capite vt pauo: collo q̄deꝫ
colore viridi ⁊ lucēti. reliq̄ ſo pte
corpis varietate diſtincta. Hec auis cū hoiem
etiā a lōge nido ſuo appropinq̄re ſēſerit egreſſus
ſtatim eū clamore occurrit. Sicqꝫ ſtulta dum
hoīeꝫ a nido ſuo amouere ſe credit: ipo clamoꝛe
indiuio nidū ꝑdit. quē ꝑ greſſus hō ſpoliare ꝑtē
dit. Hoc idē dič Plini⁹: licet ꝑ alia ꝟba.

Capitulum. cxv.

V Eſptilio. Ariſ. Veſptiliões hñt pedes ſic aues: ꝛ carēt cauda qm̄ ſūt agreſtes. Ipſaꝝꝗ ale ſūt mēbranules. i. coꝛio indiſtincte et ſi caudā habuiſſent: motū alaꝝ ꝓhiberēt. et q̇a nō ſūt diuiſe inſtar muriū hñt i vtraꝗ pte mandibula: dētes. ꝛ victū ſibi de nocte acq̄rūt vt bubones. Amb. Veſptilio ē aīal volatile ſil' ꝛ quadrupes. dētibꝫ etiā vtit: q̇ i alijs auibꝫ repiri nō ſolet. Parit āt vt q̄drupedia nō oua: ſꝫ pullos viuētes. crepuſculo volare cōſueuit. volatꝗ in aere. nō aliq̄ pēnaꝝ ſꝫ mēbrane ſue fulta remigio. yſi. Veſptilio d̄r eo ꝙ lucē fugiēs. veſpertino crepuſculo circūuolet ꝑcipiti motu acta. aīal muriū ſile nō tā voce reſonās ꝗ̄ ſtridoꝛe. Ex li. de na. re. Veſptilio q̄drupedia ꝯcetera volatu excellit. In ptibꝫ indie ſūt veſptiliões colūbis maiores. hñtes q̇ſi boīm dētes. he in faciē ꝑcutiūt hoīes. nares eis ꝛ aures aliaꝗ mēbra amputātes. Ferk ꝙ hec auis ſtrepitū q̄rit: ꝛ ſanguis ei' depilat. Glo. ſup Deutro. Veſptilio circa terrā volat ꝛ pēn is āmbulat: immūda ē ſcd̄m legē

Operationes

¶ Aui. Veſptilionis lac (vt d̄r) eſt vrina ipſi'. in ipō aūt eſt abſterſio: ꝛ vehemēs calefactio. ¶ Vnguētū veſptiliōis ꝓhibet mām̄illas puellaꝝ a magnitudine. ¶ Cerebꝝ ei' cū melle cōfert ꝑncipio aque deſcēdētis in oculū. ¶ Eius cinis acuit viſum. ꝛ ꝯfert vngule ꝛ albugini.

Capitulum. cxvi.

V Eſpa. Ariſ. Veſpa ē aīal annuloſū volatile. Aculeis venenoſū q̄ d̄r de putridis aſinoꝝ carnibꝫ naſci ſic fuci de mulis. ſcrabrones de eq̄s. ꝛ apes de vitulis. I. ē veſpa aerem nō recipit. i. nō ſuaꝗ vita ꝛ nutrimentū eſt circa ſterc' ꝛ carnes. Et eſt de aīalibꝫ q̄ manēt cū ſocijs ſuis: ſic formica ꝛ apis. hꝫ āt lanceā interi' ſic ſcorpio exteri'. Sāguie caret: alaſꝗ mēbranas coopertas hꝫ. Accidit veſpis ſenectutē exuere. Apeſꝗ nocent a veſpis. Ideoꝗ nocet apibꝫ illas appropinq̄re. Ex li. de na. re. Veſpe ex eq̄nis carnibꝫ aliq̄n ꝓcreant. in plenilunio mag' creſcere dicūt. haꝝ vita circa ſtercūs eſt. Ceras q̄dē faciūt: ſꝫ non ex collectiōe floꝝ. ꝛ ob h̄ inutiles ſūt. Ariſ. Veſparū cibꝫ eſt ex floribꝫ ꝛ fructibꝫ: ſepeꝗ viuūt ex cibis aīaliū. Multa venant in fine hyemis: ꝛ plures eaꝝ venāt circa calē. venanturꝗ multa ꝓpe aggeres magnos ꝛ altiſſima loca. oc̄ſꝗ vident cū aculeis. nō aūt ꝯgregāt veſpe flores. nec cibāt ex eis ſic apes. ſꝫ cibꝫ eaꝝ in maioꝛi pte eſt ex carne. ideoꝗ circa ſtercoꝛa manēt. muſcaſꝗ magnas dep̄hendūt ꝛ caput eaꝝ abſcindūt. nidos ſub terra faciunt ꝛ vt formice terrā extrahūt. Preterea iuxta Plinū q̄daꝫ veſpe ſpalāgioꝝ gen' ꝑimunt ꝛ in nidos ſuos portāt. deinde illinūt. ꝛ ex his incubando gen' ſuū ꝓcreant.

Operationes

¶ Cōſtan. Veſpe ꝛ apes eis q̄s pungūt tumoꝛē calidū ꝛ ruboꝛē faciūt. roſtraꝗ eaꝝ remanent vbi tangūt. ¶ Ex aliq̄n morſu ſudoꝛē patiūt ꝛ abbominationē. A
¶ Aui. in. ij. cañ. veſpaꝝ puncture bonū eſt poliū emplaſtri moꝛe ſuperpoſitum. B C
¶ Siſr folia ſilueſtris malue ſedūt illā emplaſtrata. Itē ſterc' capraꝝ attrahit veſpe venenū. D
¶ Ex ſale q̄ꝫ cum aceto ꝛ melle fit emplaſtrū ad puncturā veſpe. Et oleū lauri ꝯfert eius moꝛdicationi. E

Capitulum.cxvij.

v Ulula. yſid. Ulula eſt auis a plãctu ⁊ luctu noĩata. Cũ eñi clamat aut fletum imitaꝶ aut gemitũ. Uñ apd̃ augures ſi lamẽteꝶ triſticiã tacens oſtẽdere ferꝶ ꝓſperitatẽ. Actor. Ulule (vt dic̃ gloſa ſup yſaiã) ſũt aues magni‐tudinis coꝛuine. maculis reſperſe. q̃ roſtro i pa‐lude fixo boꝛrende ſtridũt. habẽtes vocẽ ſilem vlulatui lupoꝝ: vñ ⁊ nomẽ acceperũt. ⁊ vocanꝶ gallice bubon. De bac etiã ſuperiꝰ dictũ eſt i ca. Bubonis. ⁊ de onocrocula. q̃ noĩa ſũt idem.

Capitulum.cxviij.

v Upupa. yſid. Upupa eſt auis ſpurciſſi‐ma criſtis extantibꝰ galeata ſemp in ſe‐pulcris ⁊ bumano ſtercoꝛe cõmoꝛans. Upupa grece dicta eo ꝙ ſtercoꝛa bumana ꝯſideret. ⁊ fe‐tenti paſcaꝶ fimo. Cuius ſanguine q̃ ſe inunxe‐rit doꝛmitũ pergens demones ſuffocãtes ſe vi‐debit. Gloſa ſup Leuiticũ. Upupa lugubris eſt ⁊ luctũ amans. Uñ ⁊ in lege comedi ꝓbibeꝶ ꝙ ſeculi triſticia moꝛtem operaꝶ. Phiſiologus. Upupe pulli cũ parentes ſuos ſenuiſſe videriꝶ ita vt neqꝫ volare neqꝫ videre poſſint. vetuſtiſ‐ſimas parentũ plumas euellũt. ⁊ oculos eoꝝ li‐niũt. fouẽtqꝫ eos ſub alis ſuis: donec creſcãt eoꝝ penne. ⁊ reilluminenꝶ oculi eoꝝ. ſicqꝫ mu‐tuã vicem parentibꝰ reddũt. Jorath in libro de aĩalibꝰ. Upupe pulli parentes ſuos fouentes anbelant ſup oculos ipoꝝ vt viſum recuperẽt. Ex li. de na. reꝝ. Upupa eſt auis admodũ pul‐cra: ſꝫ immũda. vna tñ voce ſicut ⁊ cuculus im‐portuna eſt. hieme latet: ⁊ nuda eſt. vere ꝓducit. Huius parentes ſeneſcentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuũt ⁊ interim a pul‐lis paſcunꝶ: donec vires plumaſqꝫ recuperent. Cũ eñi ſenio viſum ꝑdiderint pulli notam na‐turaliter berbam colligũt: ⁊ eoꝝ cecatos oclos inde liniũt vt viſum recuperent.

Operationes

¶ Pitagoras i li. romanoꝝ. Sãguis vpupe il‐litꝰ boĩ doꝛmiẽti demoniaca gignit fãtaſmata. a

¶ Penne ſꝫo poſite ſup caput bois ſedant ſoda id eſt doloꝛem capitis. b

¶ Huius etiã lingua ſup illũ ſuſpenſa. q̃ multã obliuionẽ patitur: ei ꝓfert. c

Capitulum.cxix.

v Uultur. yſido. Uultur a volatu tardo nominatus putaꝶ: magnitudine quippe coꝛpis ꝑpetes volatus nõ babet. Fertur pe‐ne vſqꝫ ad centũ annos ꝑcedere. Uultures au‐tem ſicut ⁊ aquila vltra maria cadauera ſen‐tiunt. Altius quippe volantes: que multa mon‐tium obſcuritate celanꝶ ex alto illi cõſpiciunt. Ambro. Uultures dicuntur ſine cõcubitu ge‐nerare et concipere. Solent etiam moꝛtẽ bo‐minis quibuſdã ſignis annunciare. Cum eñi lacrimabile bellũ acies inter ſe inſtruũt. multo vultures ſequunꝶ agmine. ⁊ eo ſcant ꝙ multa bominũ multitudo bello cãſura ſit futura pre‐da vulturibꝰ. Gloſa ſup Leuiticũ. Lex vultu‐rem comedi ꝓbibet q̃ bellis ⁊ moꝛtuis gaudet.

Phyſiolog⁹. Sedet aũt vultur in altiſſimo loco q̃ retardat̃ in aſcenſu a terra. aſcendit q̧ tantũ in altiſſima vt videat loca remota. Ideoq̧ dr̃ q̃ ſol⁹ vultur ẽ auis dei. Hic etiã maiores aues rapaces vt accipitrẽ inſeq̇t̃. Areſt. Uultur grauis eſt ⁊ mali moris. famelic⁹ ⁊ clamoſus. Uenatur in locꝭ a nido remotis valde. ⁊ vt videat loca remota valde. aſcendit ad locũ altiſſimũ: ibiq̧ ſedet q̃ difficilis eſt ei eleuatio a terra. ido q̧ dr̃ q̃ ſol⁹ vultur eſt auis dei: dep̃hendit autẽ lepores: ⁊ paruos ceruos ⁊ capras ac vulpes ⁊ aialia cetera q̃ retinere poteſt. Idem. Uultur nidificat in locꝭ altiſſimis. ⁊ multotiẽs ſup arbores. Inuidet pullis ſuis cũ impinguat̃. nec paſcit eos niſi de cibi ſui reliquijs: ⁊ illos añq̃ volare poſſint eijcit. Eſt aũt auis alia que profectos illos cũ pullis ſuis nutrit. vnũ par vulturũ occupat vnũ magnũ locũ. ⁊ ido ſecũ alios nidificare nõ p̃mittit. Eſt aũt lõge vite qḋ ex eo cognoſcit̃. q̃ nidus eius ſemp̃ idẽ manet. Cũ em̃ ſeneſcit elõgat̃ roſtrũ eius ſuperi⁹ ⁊ arcuat̃ Et in fine fame morit̃.

Operationes.

A ¶ Eſculapius. Uulturis penne cõbuſte fugant
B ſerpẽtes a domo. ¶ Iecur eius tritum cũ ſanguine p̃ decem dies bibitũ: caducos liberat.
C ¶ Sanguis eius cũ ſucco marubij caliginẽ
D oculoꝝ ſanat. ¶ Adeps eius dolorem oculoꝝ
E ſanat: ⁊ dolores neruorum euacuat. ¶ Dyaſco. Fimus vulturꝭ medicinalis eſt. nam fumigiũ
F eius ſecundinã expellit. ¶ Plini⁹ li. xix. Uulturis fel ex aqua dilutũ albugiẽs ſanat oculoꝝ.
G ¶ Penna vulturis ſi ſcalpantur dentes acidũ faciunt habitum.

Capitulum. cxx.

x Xyon. Actor. Xyon eſt auis immũda ſ͠m legem cui⁹ natura non ſatis eſt nobis nota. Eſt aũt vt legit̃ de genere vulturꝝ: ſꝫ minor q̃ vultur. Hec em̃ eſt mens Alberti in libro de naturis aialiũ. Et ſimiliter in li. de na. rex.

Capitulum. cxxi.

Ybos: ydros: et yſida. Ex lib. de
y na. rex. ybos eſt auis viſu debilis que imitat̃ vocẽ equi. Et qñq̧ ſup eum volans: eũ ſtupefacit: ip̃mq̧ fugere cogit. ¶ Ariſtoteles. ybos ideo cũ equo pugnat: quoniã ip̃m a paſcuis eijcit: ⁊ herbas comedit. Ideo ſtupefaciens eum fugere cogit: ⁊ ſorte interficit. Eſt aũt auis pulchri coloris. ⁊ vita eius bona. Manetq̧ apud fluuios ⁊ imagines eorum. ¶ Idem. ydros eſt animal volatile in Nilo flumine. ſatis inimicũ cocodrillo. Nam de natura et conſuetudine cũ viderit cocodrillum in littore fluminis ore aperto dormientem inuoluit ſe limo quo facilius poſſit eius faucibus illabi. ſicq̧ faucibus ſuis irrepens eroſis cocodrilli viſceribus: tandẽ inde viuus exiſt. ¶ Ex libro de naturꝭ rerum. yſida ſono vocis dicta eſt. auis quidẽ parua: ſed pennaꝝ venuſtate clariſſima. In dorſo colorẽ habet inter viridem ⁊ ceruleum. In pectore vero profert imaginem carbonum ardentium. Duos tñ habet in pede digitos. vngues aduncos. ſꝫ roſtrum paruum ac directum. Circa aquas

aſſidua eſt. piſciculis viuit. terrã roſtro cauat. ibiqꝫ nidum congerit ac fetus facit.

Operationes

A ¶De hac opinat̃ vulgus. qꝛ ſi pellẽ cũ plumis aut mortue detrahas ⁊ parieti infigas om̄i anno plumas ac ſi eſſet in corpe cõmutabit.

Capitulum. cxxij.

Elentides. Ex libro de natu. rerũ. Zelentides ſunt aues (vt dic̃ Pli-
z nius) quaꝝ ſuffragiũ a Joue deo petunt incole mõtis caſſini cum a locuſtis fruges illius vaſtantur Jtaqꝫ a deo miſſe locuſtas depopulantur: et vnde veniant: quoue abeant ignoratur: aut q̃ vadant. Hoc idem dicit Albertus in libro ſuo de naturis animalium in tractatu de auibus.

Hec igit̃ dicta de auiũ natura ſufficiant.

Prohemium.

Am in p̃cedenti tractatu locuti ſum⁹
f de volatilib⁹ q̃ in genere animaliũ vident̃ eſſe pfectiora natatilib⁹. Jdo nũc in iſto quarto tractatu deo opitulante d'cem⁹ de natatilib⁹ ſiue animalib⁹ aquaticis: h eſt de piſcib⁹. Nam ſicut aer ornatus eſt ſuis aĩalib⁹ ſcꝫ volatilib⁹ q̃ poſſunt ex eo reſpirare propter craſſitudinẽ humoris ⁊ quoꝝ corpa poteſt ſuſtinere. ſic ⁊ aqua ſuis. id eſt natatilib⁹. que q̃dez pinnulis ſuis innitũtur aque natãdo. ſic̃ aues pennis ſuis volando. De piſcib⁹ igitur dicturi ſm ordinẽ alphabeti: ⁊ p capitula ſicut in precedentib⁹ procedemus.

Capitulum. j.

Bremon Achandes Accipender Albirem ⁊ Alphoram. Ex
a libro de naturis rerum. Abremon: al's Abare non eſt piſcis vt dicit Areſtotiles. multum fecundus ouis. nec aliorum more contactu maris parit. ſed naturali quodam inſtinctu ventrem ſuum ad arenam fricat. que contactu aſpera eſt. et guſtu ſalſa. Sicqꝫ oua cõcepta parit: et poſt tempus debitum fetus educit. Jorath in libro de animalibus. Piſcis abren hora tempeſtatis maris. natos ſuos in ventre ſaluat. ⁊ poſt tempeſtatem euomit eos. ¶Jdẽ. Achandes piſcis ſolicitus de pullis ſuis nauib⁹ maris adheret. ſicqꝫ propter ipſum omnino ſtans

immobiles naues. ¶ Ex li. de na. re. Accipen-
der eſt (ve dicit Plini⁹) piſcis apud antiq̃s no
biliſſim⁹. Hic ſolus ↄtra morē omniū piſcium
habet ſquamas toto corpe ad os verſas. ¶ Pli.
li. ix. Apud antiq̃s piſcis nobiliſſim⁹ habitus
accipender. vn⁹ omniū ſquamis ad os verſis.
contra aquā nando meat. nullo nūc in honore
eſt. q̇d quidē miror cū ſit rarus inuentu. quidā
cū elopen vocant. In li. vtō. Albirez eſt piſcis
marin⁹ hn̄s cutē adeo ſpiſſam ⁊ durā ac firmā:
vt ea milites vtant̄ p̄ galeis. In eodem libro.
Alphoram eſt piſcis qui nō gignit̄. ſed in loco
lutoſa vbi non eſt aqua. ex ipſius luti putredi
ne in modum vermiculi creatur. poſtea eſt cū
aſcenderit aquam creſcit in piſcem. Durat au
tem modico tempe: citoq̧ diſſoluitur.

Diuti⁹ āt ceteris viuūt anguille aq̄s exempte.
Idez li. x. In anguillis oib⁹ nec eſt maſculinū
neq̧ femineū gen⁹: q̄ nec aīal nec ouū ex ſe ge
nerāt: ſīc neutꝝ eſt ⁊ oſtreis gen⁹: ceteriſq̧ va-
ſo vel ſaxo adherentib⁹. ¶ Ex lib. de na. rer um.
Anguilla ex alioꝝ piſcium limo naſcit̄: difficul
ter excoriat̄. duriſſimā habet morē. que etiā ex
coriata viuit ad vocē tonitrui cōmouet̄. Aquis
claris fluuialib⁹ gaudet. ⁊ in abſconſione pliā
dis marie capit̄. q: tūc ex vētis oppoſitis aqua
turbat̄. Ad piſciculos inferiores poteſtatis ra
pax eſt. marie tn̄ cū in ſemine reperiunt̄.

Operationes.

¶ Ex li. vtō. Ex amnis ſola piſciū nō fluitat: ni A
ſi cū aq̄s putrefacta diſſoluit̄. pl⁹ alio cibo de-
coquat̄. aliter nociu⁹ eſt cib⁹ eius. ad ignē aſſa
ta pl⁹ cōpetit: q: malicia ei⁹ illic euaporat̄.
¶ Pinguedo eius aurib⁹ medetur. B
¶ Item anguille vino necate: qui ex eo biberit C
tedium vini habent.

Capitulum .ij

a Aguilla. yſi. Anguilla d̄r ab anguis
ſimilitudine. Huius origo ex limo eſt.
Unde ⁊ q̄n capit̄ adeo lenis eſt: vt q̄nto fortius
preſſeris: tanto citius labat̄. Ferūt aūt orientis
fluuiū gangen anguillas terrenis pedib⁹ gig-
nere. Plini⁹ li. ix. Anguille octennis viuūt an-
nis. Durant ⁊ ſine aq̄s dieb⁹ ſenis acquilone
ſpirante auſtro paucioꝛib⁹. At hyemē ī exigua
aqua nō tolerant neq̧ in turbida. Ideoq̧ cir-
ca vergilias marie capiūt̄. fluminib⁹ tn̄ preci
pue turbidis paſcunt̄ noctib⁹. ex amnis piſciū
ſole nō fluitāt. Porro vice pedū pinne date ſūt
bine piſcib⁹ omino lōgitudo vt anguillis ⁊ con
gris. Item anguille ſcopulis ſe atterant. eaq̧
ſtrigmenta viueſcunt: nec alia eſt eaꝝ pcreatio

Capitulum .iij.

a Alec. Ex li. de na. rer. Allec eſt piſcis
marinus admodum paruus in occi-
duo mari: q̇d mediterraneum eſt inter maioꝛē
Britaniam ⁊ germaniam. Cumq̧ vnūquodq̧
fere gen⁹ piſcium marinoꝝ habeat temp⁹ ſuum
in quo ſolo ſit bonum: ſcilicet ab Auguſto vſ
q̧ ad Decembrem. Qui cum recens captus
fuerit delicatiorem cibum prebet. Salſus au
tem in vſum hominū vltra q̄ alij piſces ſanus
durare poteſt. Omnium quoq̧ fere piſcium
ſolus aqua viuit q̄m. Nec niſi in aqua viuere

poteſt. Nā ſtatim vt aeris ſerena ↄtigerit expi-
rat. nec vlla mora eſt inter ↄtactū aeris ꝛ expira
tionē. Oculi eiꝰ inſtar luminis de nocte lu-
cent in mari. ſꝫ hoꝝ ſplēdor cū ipſo piſce moritur.
vbicūqꝫ ſup aquas in mari lumē videt: grega
tim adnatant. Et hāc aſtutū ad rhetia dierꝫ tem-
poribꝰ alliciūt̄ q̄ſi parati ad capiendū diuino
munere in vſus hominū deducūt̄. Hybernis
aūt tpibꝰ ſecrete maris vſqꝫ ad tempꝰ debitū ab
ſcondunt̄. ꝛ hāc circa germaniam. ¶Yſid. Allec
piſcis eſt ad liquorē ſalſamētoꝝ ydoneꝰ. vnde
ꝛ nūcupatꝰ. Actor. Fert̄ aūt allec ex puro aque
elemēto viuere: ſicut ſalamandra ex igne.

Operationes

A ¶Pliniꝰ libro. xxxii. Allece ſcabies pectoꝝ ſa
nat̄ infuſa p cutem inciſam.
B ¶Et ↄ canis morſus: draconiſue marini pdeſt

Capitulum. iiii.

Raneos Aries ꝛ Arini. ¶Auicenna
a Aranea marina. videtur q̄ diſpoſitio-
nes eius ꝓpinque ſint diſpoſitionibus
ſcorpionis. ¶Yſid. Aranea genus eſt piſcis. di
ctum eo q̄ aure feriat. habet tn̄ in ea ſtimulos
quibus percutit proximantes. ¶Plinius lib.
ix. Aculeo ſpine in dorſo obnoxius eſt ac ve-
nenoſus. ¶Plinius in eodem. Aries eſt piſcis
qui graſſatur vt latro nūc grandi nauium in
ſalo ſtantium occultatus vmbra. ſi quē nandi
voluptas inuitet expectat. nunc elato extra
aquam capite piſcantium cymbas ſpeculatur.
occultatuſqꝫ adnatans mergit. ¶Eſculapius
in li. de aīalibꝰ. Arini ſiue barini piſcis cū ho-
mo viderit eū inebriat. ꝛ mouet eū ad rixas et
ↄtentiōes: poſtq̄ꝫ ſpō comederit placat̄ ira eiꝰ.

Operationes

¶Aranea itaqꝫ morſus ceterūqꝫ reptiliū mari A
noꝝ venenoſoꝝ. dixerūt curādos eſſe cū tyria-
cis qbꝰ curat̄ venenū frigidū ꝛ cum medicinis
rutelarum: ꝛ tyriaca eoꝝ.

Capitulum. v.

Spidochelon ꝛ Aurata. ¶Phiſiolo-
a gus. Aſpidochelon grece dr̄ belua que
dā in mari: q̄ latine dr̄ aſpido teſtudo.
Eſt autē cetus magnus: habens ſup coriū ſuū
tanq̄ꝫ ſabulū. qđ eſt iuxta littus maris. Vnđ
plerūqꝫ eleuato dorſo ſuo ſup vndas a nauigā
tibꝰ nihil aliud credit̄ eſſe q̄ꝫ inſula itaqꝫ appli-
cant eo dentes ſup eam alligant naues accen-
dunt focos ad coquendos cibos. Ille ſpō vbi
ſentit odorē ꝛ calorē ignis mouet ſe a loco. ꝛ ſic
mergit naues in pfundū. alia q̄ꝫ huiꝰ belue na-
tura hec eſt. q̄ñ eſurit aperit os ſuū: ꝛ quaſi quē
dam odorem bene olentem exalat de ore ſuo.
Quem ſentientes minores piſces ↄfluūt i os
eius. quod vt impletū fuerit claudit ꝛ os tranſ
glutit. ¶Idem. Aurata dicit̄ ex eo q̄ in capite
ſuo auriculo rem habet.

Capitulum. vi.

a Alforam. Alb. i li. de na. aialiū. Alforā piſcis eſt q̄ ex putredine luti generaṫ: ⁊ i luto ſine aq̄ pereaṫ admodū ꝟmiculi. q̄ ꝟmis aq̄ aſcendēte creſcit i piſcē. De h̄ piſce naute dicunt: qm̄ ſi ꝯſumaṫ putrefact⁹ vſqꝫ ad caput et ad oculos. adueniēte aq̄ iteꝝ renaſciṫ: ⁊ tūc diu viuit: cū ante hmōi ſuam regenerationē parue vite ſit. vt ſup̄ dictū eſt capitulo p̄mo.

Capitulum.vij.

a Aſturā. Alb. in li. d̄ na. anialiū. Aſturā piſcis ē q̄ tp̄e veris ⁊ autūni i ſpumis pluuialib⁹ generaṫ: ⁊ i eis ebulit ſic̄ ꝟmis ex ſtercorib⁹ aialiū. Dī etiā ex luto generari. H̄ piſcis impatiēs claritatis ſolis fugit ad vmbras arborū q̄s in aq̄s p̄ijciūt. calorē tn̄ diligūt ⁊ h̄nt. de profundo ad ripā natāt. tp̄e ſiccitatis nō abūdāt ſꝫ q̄n multe ſunt pluuie ⁊ calide abundant.

Capitulum.viij.

a Aureū vellus. Alb. in li. de na. aialium. Aureū vell⁹ eſt aial marinū ſic̄ ſpōgia. ⁊ de ſpōgiaꝝ genere. ſꝫ rari⁹ ē ⁊ molli⁹ admodū lane. ⁊ lanugo ei⁹ i auri ſplēdorē ꝯuertiṫ ⁊ dilataṫ: ⁊ p̄lōgaṫ ſic̄ vellus. ⁊ diū eſt in mari. ⁊ mouetur motu ꝯtractiōis ⁊ dilatatōis ſic̄ ſpōgia. ⁊ raro inueniṫ. tn̄ hoc inuentū in frigia: tūc exitit belli troyani inter grecos ⁊ frigios. ſicut dicit Dares frigius in hyſtoria troyana.

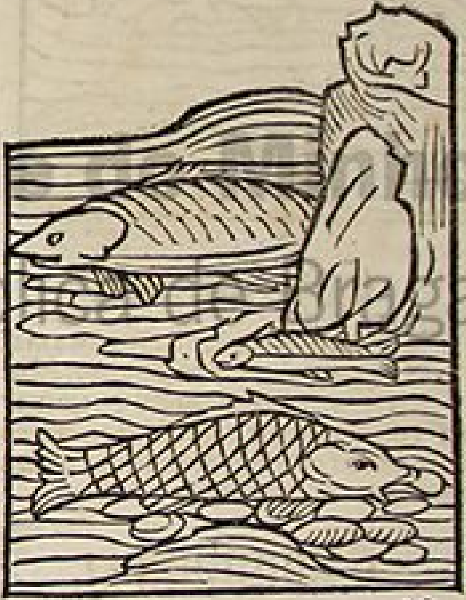

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum .ix.

a Rburciū. Amnis. Abaniger. Afferus ⁊ Aſtralus. Alb. in li. de na. aïaliū inq̄t Arburciū piſcis eſt multꝫ ouis fecūdus ſed non excitoua niſi ventrē ꝯfricet ad harenā factā aſperā. ⁊ in illa pullos educit ⁊ complet. ¶ In eodem li. vīū. Amnis piſcis eſt vt dicūt ſapatilis: q̄ lapidē geſtat interius. Eſt āt valde ſpecioſus in lateribus. ꝑguttas hn̄s puniceas toto autē corpe reliquo diuerſis coloribꝰ eſt diſtinctus ac depictꝰ. ¶ In li. vīū. Abaniger piſcis eſt vt dicūt q̄ amno ꝑpemodū ſimilis eſt. ⁊ eſt lōgꝰ ⁊ rotūdus. q̄ germanice greich vocat̄. ⁊ eſt albꝰ bonaꝫ carniū. breuior anguilla. roſtꝫ auis habēs ꝓ ore ſubtile ⁊ lōgū. ⁊ rubeū ⁊ viridē interius habet ſpinā. ¶ Alb. in libro vt ſup̄ Afferus piſcis eſt q̄ ꝓpter exiguitatē hamo capi nō poteſt. ¶ In eodē li. Aſtralus piſcis eſt q̄ aquaꝫ vndas ore ſuſcipit ⁊ ori. q̄n pleades occidūt: eo q̄ tūc tempꝰ eſt pluuiaꝫ.

a Buna. Alb. in li. de na. aïaliū. Abune mōſtrū eſt maris guloſiꝰ cūctꝫ marinis beluis. preda viuit. ⁊ in craſſitudine corpis ſui vertit ei q̄cq̄d comedit. vn̄ q̄ ſtomacho caret: venter eius q̄n comedit multū extendit̄ ⁊ inflat̄ ſup̄ modū. ⁊ cū ampliꝰ extēdi neq̄t. piſces pos eijcit. ⁊ h̄ de facili. q̄ cū collo careat ſic ceteri piſces: os eiꝰ ꝯtiguū eſt ventri. Eſt aūt adeo craſſum aïal q̄ q̄n ꝑiculū timet: pellē ⁊ carnes ſuas ꝯbens replicat. ⁊ extremitates ſui corpis intra ſe ſic iricius abſcōdit. ita vt nō appareat. qd̄ tn̄ aliq̄n ſine ſui detrimēto nō facit. Mortem eni adeo timet q̄ cū periculū ſenſerit nō lapari: ne abſcedere beſtiā q̄ in inſidijs latet: nequaq̄ caput ſocas extrahit qd̄ intra corpꝰ ſuū abſcōdit. ſed cum affligit̄ur fame carnes ſuas deuorat. magis eligens in parte abſumi q̄ preda facta beluis in toto conſumi.

Biblioteca Pública

Capitulum .x.

a Bydes. Alb. in li. vīū. Abydes animal eſt marinū. cuiꝰ ꝯuerſatio p̄mū eſt in aquis: ⁊ cibus. Et poſtea mutat̄ figura eiꝰ ⁊ efficit̄ terreſtre. ⁊ egredit̄ de aq̄ querēs victū in terra. ⁊ cum figura mutat̄: mutat̄ etiaꝫ nomen eius: ⁊ vocatur aſtoys.

Capitulum .xi.

Capitulum.xij.

Archora. Albertus in libro vt ſupra.
b Barchora eſt animal marinũ habẽs oꝛificium pꝛe omnibꝰ animalibꝰ fortiſſimũ. Nam ⁊ lapidem ſi in oꝛe ſuo acceperit: cũ frangit. hec quandoqꝫ ad ripas exit: ⁊ herbas depaſcit. et quando opoꝛtet in aquam reuertitur. ibiqꝫ ſubmergitur ne cutis doꝛſi eius a ſole exſiccet. ⁊ ad nutũ debitum deflectere ſe non poſſit. Piſciculos quoqꝫ comedit. ⁊ p illos deprehendit. Piſcatoꝛes nãqꝫ piſciculos paruos viuos filo conſutos in mare pꝛ̃iciunt. qui dum effugere nõ valent. ſed inſimul fluitant. animalis predicti moꝛſibus patent. At ipm animal dum vnũ poſt alium tranſglutire laboꝛat. interim occupatum deprehenditur.

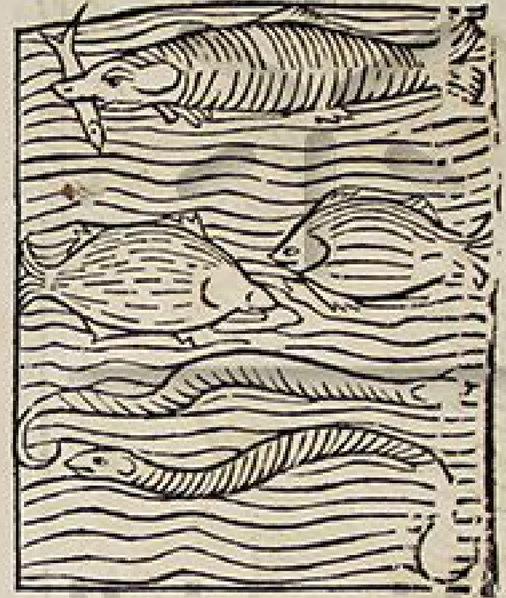

Capitulum.xiij.

Dꝛbotha. Botha. ⁊ Brenna. yſido.
b Boꝛbotha ſunt piſces quidã fluuiales. aliquatenus anguillis ſimiles. lubrice nanqꝫ ſunt. et excoꝛiantur ſicut anguille. Coꝛium habent nigrum. eſum dulcem. et epar pꝛe omnibus piſcibus melius ⁊ efficacius. Caput magnum reſpectu coꝛpoꝛis. os amplum et latum valde. Cum autem etate duodecim annos excreſſerit: in coꝛpus magnũ creſcit. ⁊ tunc nomen eius mutatur: ⁊ ſolaris vocatur. d̃ quo inferius dicetur. Idem. Bothe ſunt piſces fluuiales: qui non natant: niſi per amplitudinẽ coꝛpoꝛis. Tenuiſſimi nanqꝫ ſunt et lati valde. Pinnas habent in circuitu lati coꝛpoꝛis. impinguantur vento meridionali flante. Cumqꝫ venatur hic piſcis a piſcatoꝛibus: fundũ aque petens: aquam ſupra ſe turbat vt videri nequeat. Maximeqꝫ coꝛpoꝛe ſtrato cum terre adheret. ſupra doꝛſum terre ſimillimus eſt. Maculas autem in doꝛſo rubeas habꝫ. ¶ Alexander. Brenna eſt piſcis fluuialis: qui cum videt ſibi lucium imminere: declinat ad ſcenoſa aquarum limpiditatem a tergo perturbans.

Capitulum.xiiij.

Alena. yſidoꝛ. Balena eſt immenſe
b magnitudinis beſtia ab emittendo ⁊ fundendo aquas vocata. Ceteris enĩ beſtijs maris altius iacit vndas. Balin autẽ grece dicitur emittere. ¶ Plinius libro nono. Balenas in gaditano occeano nõ ante pꝛuinã conſpici tradunt. Condi autem eſtatis tempoꝛibꝰ in quoſdam ſinu placito ⁊ capaci. mire gaudentes ibi parere. hoc ſcire oꝛcas infeſtam his beluam. et cuius ymago nulla repꝛeſentatione alia poſſit exprimi q̃ carnis immenſe dentibus truculente. Irrumpunt ergo in ſecreta vitulosqꝫ illarum aut vetus: vel etiam nondum grauidas moꝛſu lacerant. incurſuqꝫ ceu liburnicarum roſtris fodiunt. Ille vero ad flectum immobiles ad repugnandum merces ac pondere ſuo onerare. Tunc quidem in vtero graues pariendiue penis inualide. ſolũ auxilium nouerunt in altum perfugere: ſeqꝫ toto occeano defendere. Ecõtra oꝛce laboꝛant occurrere

ſeq; opponere. ⁊ cauatis anguſtijs trucidare in
vada vrgere ſatis illidere. Spectantur huiuſ
predia ceu ipſo mari ſibi irato: nullis in ſynu ve
tis: fluctibꝰ vero ad anhelitus: ictuſq; quantos
nulli turbines voluant. Ora balene habẽt in
frontibꝰ. Ideoq; ſumma aqua annotantes in
ſumma nymbos efflant. Balenis branchie
nõ ſunt ſicut nec delphinis. Hec duo genera fi
ſtulis ſpirant que ad pulmonẽ ptinent. Bale
nis a fronte: Delphinas a dorſo. Item q̃ pilo
veſtiunt animalia pariunt vt priſtis. balena:
vitulus ¶ Idem in libro. x. Balene ac Delphi
ni dormiunt. Nam etiam ſtertentes audiunt.
¶ Solinus. Indica maria balenas vltra ſpa
cia quattuor iugerũ habent. Sed quos faſci
turas nuncupant. Qui enormes ſupra molem
ingentiũ columnaꝝ vltra nauium antennas ſe
extollunt. hauſtoſq; fiſtulis fluctus ita eruc
tuant: vt nymboſa alluuie: plerumq; nauigan
tium alueos deprimant. ¶ Ex libro de naturis
reꝝ. Balene branchias non habentes fiſtula
ſpirant. quod raro in marinis animalibꝰ inue
nit. Fetus ſuos geſtant cũ infirmant et inua
lidi ſunt. ⁊ ſi parui ſunt: eos in ore ſuſcipiunt.
hoc idem imminente tempeſtate faciũt. ⁊ poſt
tempeſtatẽ illos euomunt. Quẽ ꝓpter defectuꝫ
aque fetus impediunt ne matrẽ ſequant. Ma
ter aquaꝫ in ore receptam inſtar fluuij ad eos
eijcit: vt ſic inherentes terre liberet. adultos
etã diu comitat. Adoleſcunt autẽ celeriter. et
decem annis creſcunt

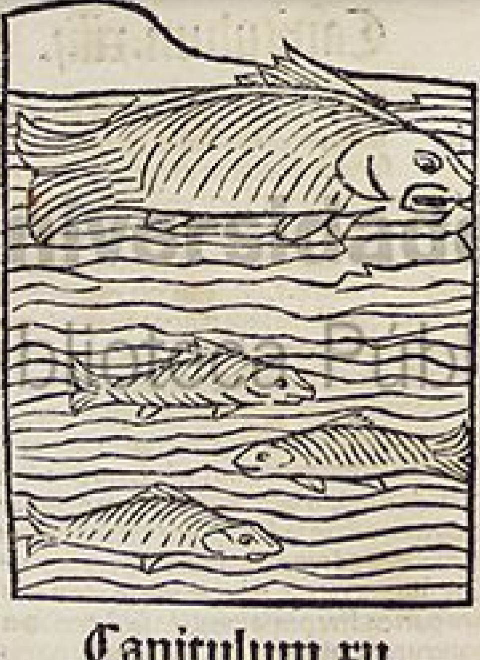

Capitulum. xv.

b Abilonicus: ⁊ Belue. Alb. in lib. de
na. aĩaliũ. Babilonici piſces ſunt (vt
dicit Theofraſtus) circa babiloniam
exiſtentes in locis vbi dulces aquas in cauo
ſis recipiunt ex fluuijs incidentibꝰ. inde eñ
egrediunt piſces ad paſtum. capita ad moduꝫ
ranarum magnarũ reliquas partes corporis ad
modũ ragie habentes. ſimiles piſcibꝰ aliis pin
nulis gradiẽtes ⁊ cerebro motu caude. ¶ Pli
nius. Belue in orientali mari ſunt. Et belue
ſunt aĩalia marina adeo magna ⁊ importuna
q̃ procellas exciant de ꝓfundo. ⁊ picula nauibꝰ
inducant. itaq; naues Alexandri ad pericula
deduxerunt.

Capitulum. xvi.

c Ancer. Ex libro de naturis reꝝ.
Cancer pedes habet et brachia
forcipeſq; pro manibus: retrogra
dus eſt: nec vnq̃ ante faciem ſu
am ambulare nouit. Mares du
as habent ſpinas inter ventrem et caudã: qui
bus femine carent. Que oua in ventre habẽt
ictibus ſerpentum medentur. Coitus tempo
re mas aſcendit in dorſo ſuper feminam. At il
la motum eius ſentiens a tergo coire volẽtis
inclinata ſuper latus ad ipſum ſe ꝯuertit. ſicq;

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

coitus complectur. latent in hyeme menſibus
quinis. Vernis tempore ſenectutem exuunt
velut anguis. Cancer lacte potatus: ſine aqua
viuit multis diebus. Cum autē ſenuerit: duo
lapides albi coloris intermixto rubore inue/
niuntur in eius capite: quos tante virtutis eſſe
dicūt. vt in potu dati cordis punctiones ſanāt.
¶ Areſtotiles. Cancer habet octo pedes: per
quas mouetur equali motu. caret ſanguine:
durum extra: et intus molle. nec eſt illud du/
rum conterribile. immo accipit ignem in ripa
maris quod eſt intra iudeam habentur can/
cri parui qui dicuntur milites propter velocita
tem curſus. tantum enim currunt ꝙ deprehē/
di non poſſunt. Et cum aliquis finditur non
inuenitur in eius corpore caro vel ſuperfluitas
omnino: quia paſcua non habent. ¶ Yſidorus.
Canceri vocati ſunt: quia conche ſunt. Crura
habentes. inimica oſtreis animalia. Eoꝝ vero
carnibus viuunt miro ingenio. Duo aūt ſunt
genera cancrorum. fluuiales et marini. ¶ Am
broſius. Cancer oſtreis veſcitur. ſꝫ quia oſtre/
um clauſum nulla vi aperiri poteſt. Periculo/
ſumqꝫ eſt ſi chelam eius includat ad argumen
ta confugit. ꝛ inſidias noua fraude mollitur.
Explorat enim ſi quando oſtreum remotis in
locis ab omī vento contra ſolis radios dipti/
cum in illud ſuum aperit. vt aere libero viſcerū
ſuorum voluptatem quandam capiat. et tunc
clanculo calculum immittens oſtree conclu/
ſionem impedit. ſicqꝫ aperta clauſtra reperiēs
tute chelas impetit: viſceraqꝫ interna depaſcit
Item femine maiorū membrorum ſunt ꝙ̄ ma
ſculi. ꝛ diſtātia coopertorꝫ maior eſt ꝙ̄ in ma
ſculis. ꝛ ouat per locum ſuperfluitatꝫ. Cancer
paruus generatus ex terra ꝛ limo intra loca va
cua teſtarum aliorum animalium. Cumqꝫ cre
uerit aliquantulum mutatſe ab illo loco ad te/
ſtam maiorem. Cancer ꝛ Karabo in ſenectu/
te exuunt ſpolium. Vterqꝫ accipit piſces in pro
fundo maris duobus ſuis labijs ꝛ diuidit eos
in duas partes ꝛ ducit ad os ſuum.

Operationes

A ¶ Auicēna libro. ij. Cancer marinus ꝓprie di/
citur illa ſpecies canceri maris qui habet omīa
membra dura vt lapis.

B ¶ Quod ex eo aduſtum eſt ſubtilius eſt reliqꝫs
aduſtis. ꝛ abſtergit dentes. ꝛ delet pannum ac
lentigines.

C ¶ Vlcera quoqꝫ deſiccat. ꝛ ꝯfert ſcabiei. Item
prohibet lachrymas: ꝛ reſoluit cū ſale vngulā.
Fit quoqꝫ ex eo collirium: ꝛ fricatur cū eo ſca
bies palpebrarum.

D ¶ Prohibet etiam quartanam. Cancer fluuiā
lis cōfert extenuatis valde. Teſta cancri ma/
rini ſubtilior eſt ꝙ̄ clibani.

¶ Exſiccatiua eſt: ꝛ abſtergit pannum ac len/ E
tigines ac ſcabiem. Cancer fluuialis eſt diffi/
cilis digeſtionis: ac plurimi nutrimenti: ꝛ ipſum
quidem rectificat.

¶ Decoctioqꝫ cum melle extrahit ſpinas ꝛ acu F
tas res infixas carni.

¶ Yſaac li. iij. Canceros ꝛ omīes piſces conchas G
habētes teſtaſ Galien⁹ eſſe ſolubiles ꝓpter ſalſi
tatem eorū ꝛ acumen ꝑinde ſtomacho nociua
ſunt: maxime neruoſitati ſue.

Capitulum. xviij.

Kab: ꝛ Canis marinus. ¶ Yſidorus.
C Kaab eſt animal marinum habens pe
des paruos: reſpectu ſui corporis: quod
vtiqꝫ magnū eſt. Sunt autem pedibus vacce
ſimiles. Horum vnus longus eſt cartillagino
ſus oſſe carens: quo vtitur loco manib⁹ in om
nibus. Per ipſum enim eradicat quod vult. et
per cibaria per eum accipitur. eaqꝫ ori ſuo red/
dit. Et cum natat in aqua ſpirat in ea. ſed ſpi/
rando anhelitu ſuo aquam in corpus ſuum at/
trahit. qua cum replet⁹ fuerit: ad aerem recur/
rens eam reijcit. ꝛ ſic reſpirat. ¶ Idem. Canis
eſt marina belua: terribilis ꝛ hoſtilis omī ani
manti: qđ ei⁹ verberib⁹ cedit. Robuſtiſſimos
habet branchos clauoꝝ modo formatos. Di
venanť ꝑ mare greges piſciū inſtar canum in
terra feras venantū: excepto ꝙ latrare neque/
unt. ſed pro latratu afflatū horribilem habēt.
Inſequentes ꝗ̄ piſciū greges ad loca anguſta

coartãt: ⁊ ſic ĩ coartatos crudeli morte graſſant
Piſcatores ꝙ̃ lacanorãtes in q̄bꝰ abſconditi
piſces a fuga latebãt. rhetibꝰ capiunt circũclu
ſos. Nec ꝙ̃ belue difficulter mult; tridentibꝰ
ↄfici poſſunt. Itẽ canis marinus a ſimilitudĩe
morũ canis terreſtris d̃r: eo ſcʒ ꝙ mordeat.

Operationes.

A ¶ Aui. Fel canis marini vel canis aque dixe
rũt eſſe venenũ: de q̄ ſi q̄s comederit q̃ntitatẽ
lentis vnius interficit poſt hebdomadam.
B ¶ Sed cura eius eſt vt bibatur butirũ coctũ
vaccinum cũ gentiana romana et cynamomo
et iterum coagulum leporis.

Capitulum. xviij.

Aucius. Capitatus. ⁊ Carpera. Ex li.
c de na. re. Laucius d̃r ⁊ glanis auerſus
mordet hamos meſcatos: nec eos de
uorat ſʒ ſpoliat. ¶ Actor. Scd̃m Plinũ p g.
⁊ l. in p̄ma ſillaba ſcribit̃. vt laucius glaucius.
¶ In li. viij. Capitatꝰ eſt piſcis ad modũ paruꝰ
habens corpus, ꝑpe ad rel. q̄ni corporis magnitu
dinẽ. os q̄ʒ rotundũʒ ⁊ amplũ. Hic in fluuijs
habitans libenter ſub lapidibꝰ ⁊ inter ſaxa de
liteſcit. ¶ In eodẽ libro. Carpera piſcis eſt q̄ſi
ſquamis aureis in lacis vel fluuijs. ſic dicta:
q̄ſi que carpens parit. cum em̄ oua in ventre
ad pariendũ apta decrãte natura preſenſerit
marem ſuũ odit: ⁊ ore innuit pulſu leni. vt ad
iuuet paritură. nũc ille loco ſeminis lac emittit
q̄d illa ſuſcipiẽs ore ſtatim oua parit in ſobolẽ
ꝓfutura. Nã oua parere nequit niſi ꝑus ore ſemẽ
receperit. Semen aũt cũ receptũ fuerit: nõ ſolũ
ad partũ iuuare videt̃: ſed etiã ad oua ↄcipien
da ⁊ formanda. vnde ſoboles in anno futuro
ſperat̃. Semini carpere nõnunq̄ʒ in anno pri
mo natiuitatis niger vermiculus. q̄dam poſt
aurem ſuã tabificus innaſcit̃. ⁊ hoc ſepius poſt
auguſtum. eaq̄ʒ tabe moritur.

Operationes

¶ Remedium eius eſt aqua dulcis ⁊ fluuialis A
Huius ſoboles paucis aquis prouenit ſi in
ſingulis foſſis decem cubitorum recenter fac
tis ponantur ſingule carpere cũ paribus ſuis
ante partum proxime
¶ Opinio vulgi eſt carũ ſic ſobolẽ ꝓuenire: ſʒ B
poſtq̄ʒ peperit eximunt̃. Soboles q̄ʒ triũ vel
quatuor menſiũ tempe roborata. foſſis reiecta
reponit̃ vbi habet creſcere cũ piſcis.
¶ Habet hic piſcis aſtutias multas. vt rheti C
capiendus euadat. cum enim rhete intrauerit
circumiens foramen querit. Quod ſi non in
uenerit: ſaltare nititur in auras liberas ſuper
rhete vt extra cadat.
¶ Aliquando ſub rheti refugium querit. aliq̃n D
herbam ore tenet in fundo aque: vt rhete ſup
ueniens eludatur.
¶ Aliq̃n etiam a ſuperis veniens cum impetu E
caput in limo fortius figit. vt ſcʒ rhete ꝑ caudaʒ
tranſitus captione fruſtretur.
¶ Huius cerebrũ augmentũ ⁊ decrementum F
lune creſcere vel decreſcere dicitur.
¶ Et licet h̃ ſit in omni piſce. in h̃ tñ magis. ſic G
inter quadrupedia in lupo ſcʒ ⁊ cane.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. xix.

c Etus. Ex li. de na. re. Cetus eſt piſciū maximꝰ: habēs os in fronte magnū. ⁊ patulū. ⁊ oris meatꝰ ſtrictos. In iuuentute dentes habet nigros. in ſenecture albos. Hi piſces aliqñ fluctus hauſtos ita eructuant: vt alluuie nymboſa plerūqȝ claſſem nauigantiū deprimant. ſed ⁊ cū in mari tēpeſtas oritur ſe ſup fluctūs attollūt: ⁊ cōmotionibꝰ ac turbinibꝰ naues mergunt. Harenas aliqñdo dorſis ſuſtollunt. in qbꝰ ingruente tempeſtate: naute terrā ſe inueniſſe gaudētes anchora iactis falſa firmitate quieſcūt. ac ignes accenſos belua ſentiēs ſubito cōmota ſe mergit ⁊ hoies cū nauibꝰ in ꝓfundū trahit. Cetus poſtqȝ etatem annoꝝ triū excedit: cū balena coit. ⁊ i ipſo moꝝ coitu virtute virge genitalis emutilatur: ita q vltra coire neqt. ſed intrans alti maris pelagus intantū exereſcit: vt nulla hominū arte capi poſſit. Infra tres igitur annos etatis ſue capi poteſt. Capiunt autem ſic: piſcatores locū vbi cetus eſt nutantes. illic congregant cū nauibus multis: factoqȝ circa eum fiſtularum ac tubarum concentu alliciūt inſequentem. quia gaudet hmōi ſonis. Cūqȝ iuxta naues herentem ſono modulationis attonitum cernūt: inſtrumentū quoddam adinſtar raſtri dentibus ferreis acuminatum: in eius dorſum clam ꝓiciunt: clamoqȝ diffugiunt. Nec mora ſi certum vulneris locū dederit: fundum maris cetus petit: ſeqȝ ad terram dorſo fricans: vulneribꝰ ferrum violenter impellit: quouſqȝ ꝓfoſſa pinguedine viuam carnē interius penetrauerit. ſicqȝ ferrum ſubſecuta ſalſa maris aqua vulnus intrat ac vulneratum pimit. Mortuū ergo ſuper mare reſultitante piſcatores cū funibꝰ adeūt ⁊ ad littus cū magno tripudio trahunt.

Operationes

A ¶ Actor. Cetus (vt fertur) qñ ludit in mari ſignū eſt tēpeſtatis. Idem de balena dr. Huiꝰ generis eſt aſpido chelone. de q dictū eſt ſupra.

B ¶ Iſi. Cetꝰ aūt vt legit nō comedit vt alij piſces maſticādo: cibūqȝ dentibꝰ cōminuēdo. ſꝫ tantū modo gluttiēdo: ⁊ intra corpꝰ retinendo.

C ¶ Item habet oris meatus vt dictum eſt ſtrictos. Unde nō niſi paruos piſciculos deglutit quos odorifero anhelitu ſuo attrahens ad ſe ac deuorans in ventrem ſuum mittit. Habet enim in gutture quandā pellem mēbrane ſimilem: que multis meatibꝰ ꝑforata: nō ſinit quēqȝ magni ingredi ventrem.

D ¶ Iorath. Cū aūt cetus ſperma ꝓijcit in coitu ſuo cū femina: qđ ſupfluit ex ipo ſpermate ſupnatat aquā ⁊ colligit ambra. Platearius. Ambra dr̄ eſſe ſperma ceti: vt ſuperiꝰ dictum eſt in tractatu pmo de herbis. cap. xx.

E ¶ Auicenna. Ambra vt eſtimo eſt manatio fortis in mari. melior eſt griſea fortis. deinde varia. poſt citrina.

F ¶ Et adulteratur cum gipſo ⁊ cera ⁊ landano. Nigra ſpecie mala eſt. De virtute ambre etiā ſuperius ſatis dictum fuit.

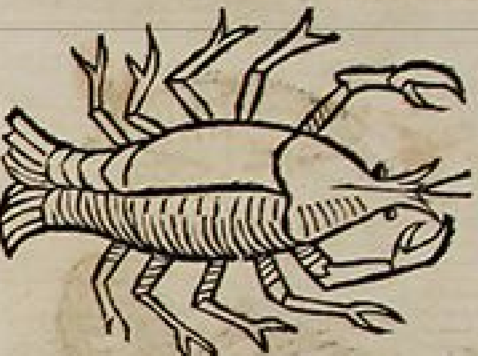

Capitulum. xx.

c Eletbꝰ et Cetꝰeo. Ex libro de naturis rerum. Celetbꝰ ſm Areſtotilem eſt animal marinum. quod preter morem alioꝝ oua in matrice ſua generat. Quibꝰ illic debito tempe fotis exeunt vermes exilis. Quos cum peperint incredibili celeritate fiūt animalia ꝑfecta parentibꝰ ſimilia. Cor habet magnum: ⁊ tamen eſt valde timoroſum. grauiter dormit. ita vt manu capi poſſit. Areſto. Celetbꝰ eſt ex animalibꝰ carnem comedentibus. Celetbꝰ quidem habet oua. vnum cōpletum intra quod ⁊ parit extra. Ceteri ꝟo piſces ouant extra oua incōpleta: excepta rana marina. Oua hec poſt paritatem cito creſcūt ſicut vermes que generantur ex animali paruo valde. deinde creſcunt per ſe. Celetbꝰ non habet alas. ſed habet ſimilē radicibꝰ in terra creſcentibꝰ. Generat autē multotiens ſcꝫ ſex menſibꝰ. Exit a profundo maris et pullificat ꝓpe terrā: quod facit ꝓpter calorē: et vt a pullis ſuis auferat timorem.

Operationes.

A ¶Ex li. de na. rer. Ceruleū monſtrum in flumine gange inſtar cancri. habens brachia longitudine ſeptem cubitoꝝ. quibꝰ elephantē corripit ⁊ vndis ſubmergit.

B ¶Plinius li. viij. In gange inde ſtatius ſeboſus aut modico miraculo affert. vermis branchijs binis. lx. cubitoꝝ ceruleos ꝗ nomen a facie traxerūt. His tantas eſſe vires vt elephantos ad potū venientes mordicus cōprehēſa manu abſtrahabant in ꝓfundum.

¶Et hoc mirū eſt ꝙ claro quidē tꝑe ſui poteſtatem habet. tempeſtuoſo autē debilitat̄ ⁊ infirmat̄. Caput habet humanū. reliquū vero corpus fere vt canis marinus. D

Capitulum. xxi.

Hilon ⁊ Circhos. Ex li. de na. rerum

c Chilon inter omniū aīalīū genera nō paſcit̄. ſed tm̄ humiditate viſcoſa que exit ab eo: cibat̄ ⁊ nutritur. vnde fit vt hoc animal ſemꝑ ſit ieiunū: ⁊ tm̄ corꝑe validū. Nam et in feminis videmꝰ plus poſſe differri ieiuniū ꝑ multos dies ꝗ̄ in viris ꝓpter ſuperfluitates humidas ⁊ viſcoſas que magis habundant in eis. id eſt feminis.

Operationes.

A ¶In eodem libro vtī. Circhos al's Crichos: habet cutem teſteam. lenem. nigrā. ⁊ in aliqua parte rubeam. fiſſuras duas in pede: que tres digitos faciunt. pedē dextrū habet paruum: ſiniſtrum vero magnum.

B ¶Et ideo cū ambulat totū corꝑꝰ fert ſup ſiniſtꝝ aere claro abſolutꝰ incedit. Cōmotis aūt ventis applicat̄ lapidibꝰ: ⁊ immotus quieſcit.

C ¶Cuicūq; rei adheret: fortiꝰ applicato adheret.

Capitulum. xxij.

Onche. Plinꝰ li. ix. Concharū genera firmioris ſunt teſte. in quibꝰ magna

c varietas apparet ludentis nat̄e. Tot coloꝝ differentie. tot figure. inter quas principatū tenent margarite. ¶Yſid. Conche et cochlee inde vocate ſunt. q2 deficiēte luna cauātur. id eſt euacuant̄. Omniū em̄ clauſoꝝ marꝫ animaliū atq; conchaꝝ incremēta lune membrantur geſcūt: defectu euacuant̄. Nam luna cū in augmēto fuerit auget humorē. ⁊ cū in defectū venerit humores minuunt̄. Conche autē ꝑ meꝑoſitiōis nomen eſt. Cochlee ꝟo ꝑ diminutionē ꝗſi conchule. Conchaꝝ multa genera ſunt. inter quas ⁊ margarite que celoe eſſe dicunt̄. Fulgentꝰ in libro mitilogiaruꝫ. Concha marina toto corꝑe ſimul aperto miſcet̄ in coitū ſicut iuba refert in phiſiologis. Haly. Sadephum. id eſt concha marina melꝰ eſt album.

Operationes.

¶Raſi in almanſore. Conche marine aduſte abradendo purgant dentes. A

¶Ex non aduſtis aut attritis emplaſtrū factū aduſtionem ignis ſanat. B

Capitulum. xxiij.

c Ochlee. Pli. li. ix. Cochlee aq̃tiles ter reſtreſq̃ ſũt exerẽtes ſe domicilio. binas q̃ ceu cornua ptendẽtes ꝯhẽteſq̃ oculis ca rent. Ideoq̃ corniculis eaꝝ ptentant iter.

Operationes

A ¶ Idẽ in li. xxx. Cochleaꝝ cibꝰ ſtomacho ẽ vti lis: ſ; in aq̃ oportet eas intactu eaꝝ corpe ſub ferue fieri. mox ĩ pruna torreri: ⁊ e vino garo q̃ ſumi. laudatiſſime ſunt affricane: ⁊ ex inſulis capreaꝝ.

B ¶ Idẽ in li. xxxij. Ictibꝰ ſcorpionũ car nes fluuiatiliũ cocleaꝝ reſiſtunt crude vel cocte.

C ¶ Quidã ob id ſalſas q̃z obſeruãt ⁊ imponũt ipſis plagis ꝑcipiũt ⁊ cochlee crude carnẽ tri tam bibere ex aqua calida in tuſſi cruenta.

Capitulum. xxiiij.

c Onger Coꝛez ⁊ Coruus marinꝰ. Ex li. de na. re. Conger eſt piſcis marinus vt murena lõgꝰ: ſ; corpe multo maioꝛ. Hic vento flante vehemẽti impinguaſ. ⁊ eius carnes dulciſſime ſunt ad edendũ. Cũ murena ceteriſq̃ piſcibꝰ inimicitias h; ⁊ intantũ robu ſtus eſt: vt polippũ foꝛtitudine dentiũ laceret. Plinꝰ li. ix. Conger eſt piſcis lõgꝰ vt anguilla vel murena. flexuoſo in pulſu coꝛpis. ita mari viens natando. vt ſerpẽs terra rependo. Con ger ⁊ murena mutuo odio flagrant. caudã in ter ſe prerodentes. Congri menſibꝰ hyemis ia cent in ſpelũcis conditi. nec capiunſ niſi diebꝰ eſtatis. Pinneq̃ vice pedũ date ſunt piſcibꝰ bi ne ſunt omino longis vt anguillis ⁊ congris. Polippũ ſua rodere brachia falſa opinio ẽ. Id em̃ a congris euenit ei. Nam polippũ lacerant congri. Polippũ ꝓ locuſta pauet. locuſtã con ger. in ſiccum repunt etiam congri.

Operationes.

¶ Eſculapiꝰ. Coꝛez piſcis eſt q̃ tpe pluuie in ca uernis occultat ſe. Nam dũ pluuia cadit ſuper eũ ⁊ haurit eam: exceca[illegible] et poſtea moritur. A

¶ Iſid. Coruus marinꝰ a coꝛdis voce dicꝰ eſt. q2 pectoꝛe grunnit. ſuaq̃ voce pꝛoditꝰ capitur. B

¶ Iorath: piſces q̃ dicunſ corui q̃n pullificant voce ſua pꝛoduſ. quia ſemꝑ gemitus vel grun nitus pꝛoferunt: ⁊ ſic capiuntur. C

Capitulum. xxv.

c Cocodrillus. yſidorus. Cocodrillus a croceo colore dictus eſt. Signif in nilo. Et eſt animal quadrupes in terra ꝛ in aquis valens longitudine plerūq; cubitorum viginti. dentiū ꝛ vnguiū immanitate armatū. tantaq; cutis duricia vt q̄uis fortiū ictibus lapidū tergo repercuſſus ſit. non ſentiat. nocte in aquis: die humi quieſcit. Oua in terra fouet. Maſculus ꝛ femina vices ſeruant. hūc quidam piſces ſerratam habentes criſtam tenera ventrum denſecantes interimūt. Solus ex animalib; ſuperiorē maxillā mouere dicitur.

¶ Ex libro de naturis rerū. Cocodrillꝰ lingua caret. os paruum et apertum habet: et hiatum vſq; ad aures. per diem in terra quieſcit adeo immobiliter: vt niſi ꝯſuetudinem eius precognoſcas mortuū illum credas. Oculis clauſis dormire ſe ſimulat. ꝛ aues hiatu ſuo pabuli grā inuitat. quas ad eſcam deſcendentes perimit ꝛ tranſglutit. Quidam hoc animal ſiē vſam ſemper creſcere crediderunt. Circa nili ripas habitat in inſula. gens hominū parua quidē: ſed animoſa. his beluis inimica. Soli enim innatare flumen audent: in quo cocodrilli habitant. ſaliunt q; ſupra dorſa eorum ꝛ illos inquietant. Areſtotiles. Cocodrillus in aqua cōuerſatur: non tamen recipit aquam intra ſe ſed aerem ꝛ parit extra. habet ſanguinem duoſq; pedes maiores: ꝛ caudam. omnia q; talia ſunt fiſſipedia multorūq; digitorꝫ. ꝛ participant inſtrumentū ſenſus in lingua p̄ter cocodrillum. Hoc etiam animal nō habet aures ſꝫ foramina tm̄: que ſunt vie auditus. nec habet māmillas. nec teſticulos. nec virgam apparentem extra ſed intra. nec habet pilos. ſed per totū corpus eſt corī ſquamoſi. Habetq; dentes magnos et acutos ꝛ diſtinctos. habet etiāꝫ oculos ſimiles porcorꝫ. et habꝫ culmos. In aqua quidem debiliter videt. q; ſpiſſior eſt aere. Maior eſt eius manſio in die ſuper terram: ꝛ nocte in aqua. qm̄ aqua calidior eſt de nocte q̄ꝫ aer extra. Trochillos auis os eius apertum intrat: ꝛ eius dentes mundificat: illorūq; ſordib; ſe cibat. Cocodrillus autē in h̄ ſentiens iuuamen non nocet eis: ſed cū vult eas extrahere mouet collum. nec eas comedit:

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxviij. Cocodrillorū genus cuius vita eſt in aqua ꝛ in terra cōmunis: dentes e maxilla dextra: dextro lacerto adalligati coitus ſtimulare dicuntur.

B ¶ Lapillos etiā in vētre illꝰ exemptos aduerſus horrores febriū venientes pellere tradūt.

C ¶ Et ob h̄ egiptij ſuos egros ipiꝰ adipe pungūt

D ¶ Dyaſcorides. Fimus cocodrilli terreni collectus ꝛ ſuccus adhibitꝰ: gratū vultū ac niueū facit maxime ſi albus ac lenis fuerit. ꝛ ī aqua miſſus cito ſe ſoluerit

E ¶ Auicenna in ſecundo libro. Stercus cocodrilli valet albugini oculi.

Capitulum. xxvj.

d Draco marinus. Ex libro de naturis rerum. Draco marinus eſt monſtrū crudelitate horridum. inſtar draconis terreſtris in longitudine extenditur. alis caret: caudam habet tortuoſam. caput ſm̄ magnitudinem corporis paruum. ſed hiatum oris horridum: ſquamis et cutem duras pinnam autem habet pro alis. quibus vtitur in natando vno impetu magna maris ſpacia tranſcurrit. ꝛ hoc potius robore virium q̄ꝫ remigijs pinnarum. Peſtifer eſt hominib; ꝛ etiāꝫ piſcibus morſus eius. Mortem enim infert. ¶ yſidorus. Draco marinꝰ eſt in branchijs aculeos habet ad caudam ſpectantes. Qui dum percuſſerit quaq; ferit. venenum fundit. vnde ꝛ vocatus eſt.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. ix. Draco marinus captus et immiſſus in arenam: cauernam ſibi roſtro mira celeritate excauat.

B ¶ Idem libro. xxvij. Abſinthium aduerſatur draconi marino.

C ¶ Idē libro triceſimo ſcḋo. Carnes etiā ſtelle

marie valet ꝫ marini draconis ictus impoſite

¶ Imponuntur ꝗ̃ꝫ ↄtra eũ ſalſamẽta ex aceto.

D ¶ Itez draco marinus ad ſpine ſue qua ferit venenum: ipſe prodeſt impoſitus. E

F ¶ Auicen. in. iiij. can̄. Morſus draconis marini ſimiliumq̃ʒ magni corpis ſerpentiũ curatur inquantũ eſt vlcus tantũ nõ inquantuʒ eſt venenũ de quo ſit curandum.

G ¶ Draconis quidem marini morſus (vt dixerunt) liniatur cum ſulphure et aceto.

H ¶ Conferunt ei adipes cocodrilli emplaſtrat⁹ ꝛ plumbum fricatum ſuper ipſum.

I ¶ Idem in ſcḋo. Draco marin⁹ vt ait Gal. ſindit ꝛ ponit̃ ſup morſum ſuũ ꝛ confert.

K ¶ Succus etiã abſinthij ꝓfert eius morſui.

L ¶ Stanni quoq̃ʒ ceruſa: confert ſup puncturam eius confricata.

Capitulum. xxviij.

d Elphin. Actor. Delphinus frater hominis dr̃. quia moribꝰ humanis q̃dãmodo aſſimilat̃. ¶ Ex li. de na. rerum. Delphinus ꝓ voce gemitus eſt illis humano ſimilis. Et h̃ qꝛ pulmonẽ habent ꝛ venã aſperam. ꝛ coꝝ lingua nõ eſt abſoluta. nec coꝝ labia ꝓueniũt vel prominent ad diſtinguendam vocem. Aures nõ habent: ſʒ aurium loco foramen. Hoꝝ aũt olofactus nec veſtigia quidem habet: cũ tñ ſagaciſſime olofaciunt. dormiunt ſuper aquas vt poſſunt audiri ſtertere. Viuũt vſq̃ʒ ad annos. ccl. Mulcentur muſica. vnde artionem cytariſtam in mari nautis interficere parantibꝰ obtinuit ab illis vt prius cythara caneret. Ad cuius cantum delphinoꝝ gregibus cõgregatis cum in mari ſe ꝓiecisſet ab vno exceptus eſt ꝛ ad littus proiectus. Solus delphin⁹ (vt dicit Areſtotiles) inter piſces fellecaret. ¶ Areſtotiles. Delphin⁹ valde diligit filios ſuos. et ideo longo tempore paſcit eos. Solus inter piſces animal completum generat. ꝛ habet mãmillas: lactatq̃ʒ fetus. Idem. Mortuo deniq̃ʒ delphino: ceteri delphini cõcurrunt: ipſumq̃ʒ circumdantes in profunda deferunt atq̃ʒ ſepeliunt: ne a piſcibus comedatur. ¶ Item. Delphini parui ſemper ſimul ſunt tanq̃ʒ greges. Et habent duos magnos delphinos cuſtodes. ꝙ ſi quis eorum mortu⁹ fuerit: alij ſuper ſcapulas eum efferunt: ipſumq̃ʒ cuſtodiunt: ne ab alijs piſcibus comedatur. donec tempeſtate maris ad littus eijciatur. Inuicem enim ſe miro modo diligunt. Unde Plinio teſtante narratur: ꝙ Delphino capto a rege carie. conuenit ingens multitudo reliquoꝝ ad portum vbi Delphinus ligatus tenebatur: quibus plangentibus: ꝛ quaſi miſerationem poſcentibus. rex eum dimitti precepit. ¶ Phiſiologus. Delphini oculos habent in dorſo. et ora in parte oppoſita. vnde non bene ꝑdam ſuam capiunt propter diſtortionem oris a parte oculorum. Hinc eſt ꝙ ora ſua conuertũt ad celum ꝛ dorſum. oculoſq̃ʒ ad terram: vt ꝑdaʒ ſuam conſequantur. Imminente tempeſtate ludunt apparentes in vndarum ſuperficie. Subſidium vero naufragantibus exhibuiſſe dicuntur. Feruntur etiam plorare quando capiuntur.

Operationes.

¶ Plinius libro. xxxij. Delphini cinis ex aqua illitus lichenas ꝛ lepras ſanat. Porro exulcerationem ſequi debet curatio: que perducit ad cicatricem. A

¶ Quidam vero Delphinum in fictili donec pinguedo ſimilis oleo fluat ponũt. vel coquũt ac perungunt. B

¶ Circumitus autem febrium tollit Delphini iecur ante acceſſionem guſtatum. C

¶ Adeps delphini liquatus ꝛ cum vino potus ydropicis medetur. D

¶ Gingiuis aũt atq̃ʒ dentitionibꝰ plurimũ cõfert dentiũ. delphini cinis cum melle: ꝛ ſi dente ipſo tangantur gingiue. E

¶ Idem. Adalligatus pauores tollit repentinos. F

Capitulum. xxviij.

d Entrix. ꝛ dies. Ex li. de na. re. Dētrix
alis dentix vel pagrus a re nomē hꝫ: q̄
dentes hꝫ magnos multos ac duros
quibꝫ graſſatur in oſtreas. ꝛ piſces innocuos.
Actor. Nota q̄ꝙ dentrix idem eſt qḋ pagrus:
de q̄ etiā loco ſuo dicet̄ inferius. ¶ Ex libro viij.
Dies eſt piſcis marinus. vt dicit Areſto. ſic di
ctus: q̄ poſt pfectionē ſuā non viuit niſi p vnā
diem. Habet tamen alas duas ꝛ duos pedes.
ꝛ ſanguine caret. Hoc idem dicit albertus in
libro ſuo de naturis animalium.

Capitulum. xxix.

e Rachoides. Exochinus. et Ericius.
Albertꝰ i li. de na. aīaliū. Erachoides
vt dicit Theofraſtꝰ: piſces ſunt i pon-
to circa erachbam moratēs. Hic piſcis multū ſe
quit̄ aquā dulcem. ita q̄ terrā incidēs de aqua
tranſit ad aquaꝫ. Et aliqn̄ in cavernis latitat.
vbi amnes ſub terra cōfluere inuenerit. ¶ In
li. viij. Exochinus piſcis eſt archadie. vt dicit
Plinꝰ. vel potꝰ aquaticū. ꝛ q̄ ꝓpter ſomnū de
aqua exijt ad ſiccū nec viuere poteſt ſine ſom-
no. ¶ In eodem li. viij. Ericius eſt piſcis mari-
habens caput ꝛ os inferius. et extum ſuper-
fluitatū ſuperius cōtra aliorꝫ diſpoſitionē ani
maliū. ſuis ſpinis vtitur loco pedū. ꝛ ceteris
piſcibꝫ eſt horror. Et ſicut dicit Plinꝰ: habet
carnes rubeas ſicut miniū.

Capitulum. xxx.

e Lcus ꝛ Expoſita. Elcus eſt vitulus
marinꝰ. de q̄ in pcedentibus libris mul
ta dicunꝰ. Habet aūt pellē pilosaꝫ: al
bis nigriſq̄ maculis diſtinctā. Hoc aīal parit
in terra: ꝛ lactando mānis nutrit vitulos. nec
ante. xij. dies ducit eos ad mare. ꝛ difficulter in-
terficitur. niſi ictus in caput in locū cerebri et
vibret̄. In ſomno ita alte ſtertit q̄ ſtertio mu-
gitꝰ eſſe videt̄. grauiſſimo eñ ſomno inter oīa
depmit̄ animalia. vnde pinna eius dextra qui
bus ad natandū vtitur dicunt̄ eſſe ſomnifere.
timpani hominis ſupraponat̄. Huiꝰ animalis
pili in corio excoriato vbicūq̄ fuerit cōpoſitiōe

Universidade do Minho Biblioteca Pública

⁊ erectione indicāt fluxū ⁊ refluxū maris. Et
hoc faciunt: coria etiā alioꝝ marinoꝝ q̄ piloſa
ſunt. ¶ In lib. rerū. Expoſita vt dicit Plinius
beſtia eſt in maris illā partē q̄ in iudeā ⁊ oppen
attingit: aliqñ inuento. q̄ multos et latiſſimos
dentes ⁊ pinguedinem. ⁊ eſt de genere cetoꝝ.

Capitulum.xxxj.

Ecola. yſi. Ecoola dr̄ concha marga-
c ritifera. in cui⁹ carne p̄cioſus calculus
ſolidat̄. De his eñi tradūt hi q̄ de ani
mantiū naturis ſcripſerūt. q̄ nocturno tp̄e litto-
ra appetūt. ⁊ ex celeſti rore margaritā ɔcipiunt
vnde ⁊ accole nominant̄. ¶ Solin⁹. Conche
certo tempe anni luxuriante conceptu ſaciunt
rorem velut maritum. Cuius deſiderio hiant:
et cū maxime linquit̄ imber lunaris: oſcitatio
ne quidā hauriūt humorē cupitū.

Operationes

A ¶ Si ergo ɔcipiūt: grauide q̄ fiūt: ⁊ de ſagine
q̄litate redit habit⁹ vnionis. Nā ſi clarū fuerit
quod acceperūt candicant orbiculi.
B ¶ Si vero turbidum aut pallore languēt: aut
ruffo innubilantur. Ita de celo magis q̄ de
mari partus habent.
C ¶ Item gregatim natant. ⁊ que magis inter il
las experta eſt gregem ducit. que ſi capta fuerit
cetere diffugiunt.

Capitulum.xxxij.

Quus marinus. Equonilus. ⁊ Equ⁹
c fluminis. ¶ yſid. Equi marini vocati
ſunt eo q̄ p̄ma parte equi ſunt. poſtre-
ma vero ſoluuntur in piſcem.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Equus marin⁹ eſt mōſtrū for A
tiſſimū: nihil terra aquā poteſt: vt dic̄ Ariſto. ſʒ
ſtatim vt aquaꝝ caruerit natura: carebit ⁊ vita.
¶ Alioꝝ piſcib⁹ carniū viuit. In pugna crudele B
eſt: ſʒ hoīeʒ timet ⁊ ɔ̄ eū partiri bella formidat.
¶ Idem. Equonilus vt dicit Michel. mōſtꝝ C
eſt ingens ac fortiſſimū in nilo habitans.
¶ Crura pedes ⁊ vngues habet vt cocodrillus D
ſʒ multo maiora. Humana ꝗ̄ mortiū cupidiſſi-
mū eſt. Nā cū enī nauis i portu occurrerit vnum
pedē in terra figēs: altero nauē in anteriori arri
piēs facilime ſcindit: vl̄ inclinatā aliqñ mergit
¶ Unde in locis in quibus habitat immanis E
multitudo hominum perditur per eum. ſed h
malum rariſſime inuenitur.
¶ Nullus capi poſſit inſtrumētis niſi rheti fer F
reo ex cathenis apud Damaſcenos in hopus
fabricatis. Captum quoq̄ malleis tm̄ ferreis
occiditur. Pellis eius vnius cubiti ſpiſſitudi-
nem habere dicit̄. tanteq̄ eſſe duriciei: vt nul-
lo iaculo ⁊ armatura penetrari poſſit.
¶ Idē. Equ⁹ fluuialis vt dic̄ Ariſto. eſt mōſtꝝ G
in oriente forma mirabili ſublimis faciei.
¶ Crines habet vt equus. pedes fiſſos ⁊ ſotula H
res vt vacca. caudam vt porcus.
¶ Coriū ei⁹ valde groſſum eſt: interiora eius vt I
equi. Magnitudo āt vt aſini. hinnit vt equ⁹.
in terra ⁊ in aq̄s equaliter manere dicit̄.

Capitulum. xxxiij.

Ffimerion ꝛ Eſcarus. Jorath. Effime-
c rion piſcis eſt q̄ ſine coitu naſcit. et cū
p tres horas diei vixerit morit. ¶ Yſid.
Eſcarus dictus eſt eo ꝙ ſolus eſcam rumi-
nare ꝓhibet. Tradūt autem hūc ingenioſum
eſſe. incluſum quippe naſſis. nō fronte erūpere
nec infeſtis viminibꝰ caput inſerere. ſʒ auerſuʒ
caude ictibꝰ crebris laxare fore. ꝛ ita retrorſum
redire fertur. Quem luctarū eius ſi forte alius
eſcarus intrinſecus videat appꝛehenſa mordi-
cus cauda niſus erūpentis adiuuare dr̄.

Operationes.

A ¶ Plinius lib. ix. Eſcaro vel ſcaro ꝓncipatus
nunc datur. qui ſolus piſcium ruminare dicit
herbiſq; veſci: non aliis piſcibꝰ.
B ¶ Carpathio mari maxie frequēs ꝓmontoriū
troadis lectū nūq̄ ſpōte trāſit. Inde āt aduec-
tos a tiberio claudio ꝓncipe. Optat' Elipert'
pfect' claſſis inter oſtieſem ꝛ cāpanie orā ſpar-
ſos diſſeminauit q̄nquēnio fere cura eſt adhibi-
ta: vt capti redderent mari. poſtea frequentes
inueniunt in littoribꝰ ytalie nō ante ibi capti.
C ¶ Idem in li. xi. Omībꝰ piſcibꝰ ſunt dentes ſer-
rati: ꝑter eſcarū. cui ſcʒ vni aquatilium pleni
bic vtitur ꝑoribꝰ pedibus. vt manibꝰ cibus ori
admouentibus.

Capitulum. xxxiiij.

c Stinis. Alb. in li. de na. aīa. Eſtinis eſt
de genere cācroꝝ ſemipedaliū. circa co-
ronā ſunt cādidi aculeos q̄ſi dā ꝓ pedibꝰ hn̄tes
ꝛ ora in medio corpe. ꝛ ſunt colore q̄ſi vitrei. ꝛ
pene in ſcorpiōis effigie. loco dentiū q̄ues i ore
hn̄tes aculeos. oua faciūt q̄nq; numero. ꝛ ſūt
amariſſima. Eſt āt venenoſus ne comedi pt.

Operationes.

¶ Hic piſcꝭ ꝓnūciat tēpeſtates. ſētiēs em̄ mate- A
riā vētoꝝ eleuari: de fundo rapit lapidē. ſtabi-
liēs ſe ad ipm ſic anchorā. ¶ Et cū hunc lapidē B
eſcinū trahere ludēt naute: etiā ipi p anchoras
figunt naues. ¶ Hic piſcꝭ eſcyn' q̄nq; detinet C
nauiū. ſubtus em̄ adherens naui ducētoꝝ vel
ampl' pedū cū omībꝰ ornamētis ſuis detinet
eſcyn' ꝯ quēlibet vētoꝝ impulſum. ita ꝙ moue-
ri neq̄t aere aliquo vel violentia.

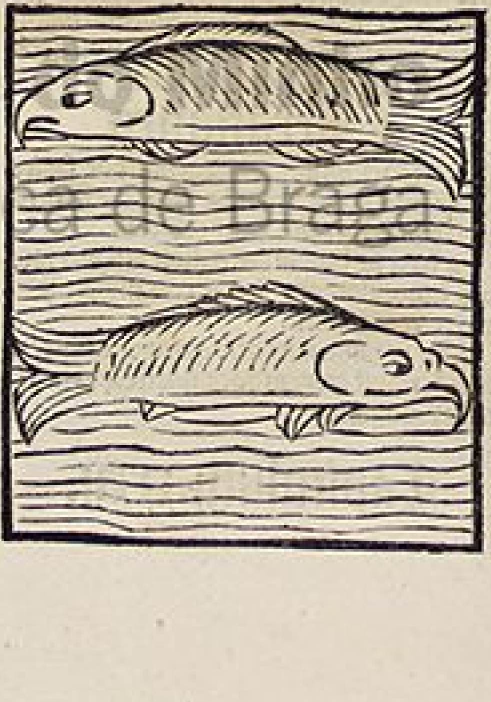

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.xxxv.

Rioꝛ vel Eroꝛ. Albertus in libro viꝰ
c Eroꝛ piſcis eſt quē ꝗdam lachſen voꝯ
cant. ꝗdaꝫ aūt magnū piſcem danubij
ꝛ quarundā aquaꝝ danubij influentiū. quem
vngari ꝛ almāni huſonem vocant. Ille igitur
ꝗ lachſe vocatur: figurā ꝛ colorē hꝫ ſalmonis.
niſi ꝙ inferiorē mandibulā ad ſuperius habet
recuruam: ſicut roſtrū aquile curuatū ad infeꝯ
rius. ꝛ tn̄ nō eſt longioꝛ ꝗꝫ ſuperioꝛ. foramie ad
hoc parato in ſe recipit inferiorē. Carnē autem
habet nō adeo rubeā neqꝫ ita delectabilem ſic
ſalmo. Huſo aūt eſt piſcis nō ſquamoſus in fiꝯ
gura ſturionis. ſed eſt pellis albe ꝛ lenis abſqꝫ
omī ſquama ꝛ ſpina. Et inuenit̄ lōgitudine vi
gintiquatuoꝛ pedum qn̄ perfectꝰ eſt. ꝛ minoꝛ in
uenit̄ ſcḋm ꝙ etate deficit. Nullū os penitꝰ habꝫ
In capite loco ſpine dorſi cartilago eſt. ꝗ foraꝯ
men habet magnū vacuū ſicut terebello ſit pꝯ
foratū a capite vſqꝫ ad caudā. ꝛ non ſunt ſpine
in corpe eius alique. ſed ſpine eius ꝯiungūtur
cartilagini. Caro eius eſt in ſapore carnis viꝯ
tuli in dorſo. In ventre eſt in ſapore carnis poꝛ
cine. ꝛ habet adipem intermixtū pinguedini ſic
porcus. Hunc piſcem ſturio ꝯfricādo ſe ad eū
agitat. ita ꝙ ſepe ſimul capiunt̄. nec alijs aquis
inuenitur niſi in his que dicte ſunt.

Capitulum.xxxvi.

Thenay vel Echyni. yſiḋ. Ethenays
c paruus ꝛ ſemipedalis piſciculꝰ: nomē
ſumpſit ex eo ꝙ nauem adherendo reꝯ
tineat. Ruant licet venti ſeuiant procelle. Naꝯ
uis tamē radicata in mari ſtare videt̄ nec mo
ueri: non retinendo ſꝫ tantūmodo adherendo.
Hūc latini moram appellauerunt. eo ꝙ cogat
ſtare nauigia ipa. ¶ Plinius li.xxxij. Heu vaꝯ
nitas humana cum illa roſtra nauium ere ferꝯ
roqꝫ ad ictus armata: ſemipedalis piſciculus
inhibere poſſit ac tenere: deuincta fert̄ tenuiſꝯ
ſe pretoriam nauem anthonij ꝑperantis circūꝯ
ire ſuos ꝛ exhortari donec tranſiret in aliam.
Itaqꝫ ceſariana claſſis impetu maioꝛe protiꝯ
nus eum ꝑtranſijt. tenuit etiam nauem Hayꝯ
principis. Quidamqꝫ exilientes de naui innaꝯ
nerunt gubernaculo adherentem piſciculū ꝛ
oſtenderūt Hayo indignanti hoc fuiſſe quod
retineret ipſum cum quadringentoꝝ incedeꝯ
ret obſequio remigum. Qui cū eum poſtea vi
derunt limaci magne ſimilē dixerunt. ¶ Idem
libro. ix. Hunc arbitratur Ariſtoteles pedes
hr̄e ita poſita pinnaꝝ ſimilitudine. ¶ Ariſtoteꝯ
les. Piſcis paruus in mari prohibet nauem re
cedere potētia naſali. pluresqꝫ hoīes ipo vtunꝯ
tur in multos ad odiū ꝛ amorē. Ale illius aſꝯ
ſimilantur pedibus. nam reuera pedes nō haꝯ
bet. ¶ Amboſius. Echinus eſt animal in maꝯ
ri exiguum vile ꝛ deſpicabile. Hic tamē cum
ventoꝝ procellam ꝑſenſerit: calculum validū
arripit: eumqꝫ velut ſuburram vehit. ꝛ tanquā
anchoram trahit. ne excutiatur a fluctibꝰ. ſicqꝫ
ꝗ non poteſt ſe ſuis viribus liberare alieno reꝯ
gitur pondere. quo indicio etiam naute velut
ſignum future perturbationis capeſcūt: ꝛ ſibi
precauent. ne hoc imperitos turbo inueniat.
Maximas quoqꝫ naues plenis currentes ve
lis in medijs fluctibꝰ quaſi radicatas ſiſtit: nec
ſine munere creatoris tantum ei poteſt ſuppeꝯ
re virtutis. ¶ Ex libro de natura rerū. Echiꝯ
nus eſt piſciculus ſpinas habens pro pedibꝰ:
ſicut cancer. alas autem ſub ventre que pedibꝰ
aſſimilantur. In oꝛe vero dentium loco graꝯ
ues aculeos. Hoc autem ſupra modum mira
bile eſt ꝙ cum ſit ſemipedalis non vlla violenꝯ
tia ſed adheſione tm̄ nauem ducentoꝝ pedum
cum ſuis intus ponderibꝰ retineat: ita ꝙ nec ad
punctū moueri valet. Nec eſt alia ratio in tam
ſtupendo prodigio: niſi ꝙ deus in creaturis ꝑ
dicetur mirabilis. Piſcis iſte comedi nō poꝯ
teſt: quia hominem a ſtatu diſpoſitiōis ſue diſ
ſoluendo mortem infert.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Echini marini ſapoꝛ euſtoma A
chus eſt. ventrē mollit. ꝛ dyaforeticus eſt.
¶ Huiꝰ coriū crudū miſcet̄ vtiliter medicami B
bus aut ſcabijs. ¶ Combuſtū ꝓ ſordida vulꝯ C

nera purgat. creſcētia qꝫ vulnera reſidere facit.
D ¶ Plini⁹ li. xxii. Echena vel echin⁹ q̄ndio ad
alligatus vſqꝫ ad maturitatem continet lubri
cos partus ideoqꝫ aſſeruatur ſale.
E ¶ Idem quoqꝫ piſcis ventrem inbibet. ꝓpterea
contra doricinū echini maxime proſunt.
F ¶ Et his q̄ carſati ſuccū biberunt ꝑcipue eius
G iure ſumpto. ¶ Idem etiā ex aceto epinictidas
H tollūt. ¶ Echini cum ſpinis ſuis ꝯtuſi ⁊ e vino
poti calculos tollūt: ⁊ alſ i cibo ad h̄ ꝓficiunt.
I ¶ Echinorum teſte contuſe ex aqua illite inci
pientibus pannis reſiſtunt.
K ¶ Echini qꝫ vinētes uſti ⁊ in vino dulci potati
L profluuia ſiſtunt. ¶ Echini cinis cū carnibus
ſuis cremati cū oleo: alopitias replet.

Capitulum. xxxvij.

Zor. Ex li. de na. rex. Ezor eſt piſcis
e danubij maxim⁹. ita vt vix in biga tra
hi poſſit ab equis quatuor aut tribus.
Unū habet inteſtinū. oſſa pauca ⁊ parua i cor
pore cartillaginoſa poti⁹ qꝫ ſolida. ſed i capite
multa fertur h̄re oſſa. Carnes ꝓo fertur habe-
re dulciſſimas. guſtu vel ſpecie carnibꝰ porci ſi
milimas. Per oīe corp⁹ lenis eſt: nec aliquid
aſperitatis in corpe vel in interioribꝰ hꝫ: ſed eſt
mitiſſim⁹ ac timoroſus. quippe q̄ nec a minimo
piſciculo ſe defendere poteſt: ſꝫ ſtatim agitatur
ad fugā. Huic ſturio libentiſſime iocandi grā
ſe affricat. quē ezor ſtatim vt ſentit ad latibula
fugit. q̄ ſibi ſolet ad tutamē in littoribꝰ effode-
re. Sed qñqꝫ ſturio importun⁹ eijcit latitantē:
ſequiturqꝫ fugientē. ⁊ quia magni ſunt ambo
nec etiam in validiſſimis aquis latere poſſunt
diſcurrendo ⁊ ante ſe aquas agitando. ſepe ſi-
mul a piſcantibꝰ capiūt. Piſcis iſte capt⁹ vino
fortiſſimo vel lacte potat: qꝫ vino inebriat⁹ viue
re poteſt pluribꝰ diebꝰ. ⁊ hoc vt ad remotas ter
ras cibi grā deferat. Bibit autē vini ſextaria
quatuor antequā inebriet.

Capitulum. xxxviij.

Elchus Foca ⁊ Galata. yſidor⁹
Felchus q̄ ⁊ vitulus marin⁹ ap
f pellatur. Cutem habet piloſam
albis nigriſqꝫ maculis diſtinc-
tā. In terra pecudū more parit
⁊ nūqꝫ geminis plures educat. fer⁹ etiā lactat
māmis: nec ante duodecimū diē in mare dedu
cit. his in ſono mugitus eſt. Nullum aīal gra-
uiori ſomno premitur. Unde dextris pinnis
quibꝰ vtunt in mari: vim ſomniferā ineſſe di-
cunt. ſi cuiuſqꝫ capiti ſubdant. Difficulter āt
niſi capite eliſo interficiunt. De h̄ etiā animali
illud mirabile fertur: qꝫ eo mortuo ⁊ excoriato
pilus in pelle vbicūqꝫ fuerit naturali quodam
inſtinctu ꝑut mare ſe habet ita ſe gerit. Nam
ſi mare turbatū in fluctus ſurrexerit: ⁊ pilus ſi-
militer erectus exurgit. Si ꝓo mare pacifica-
tū fuerit pilus in planū ſternit: ſicqꝫ marꝭ ſtat⁹
in re inſenſata ⁊ morticina dephendit. ¶ yſid.
Focas ſiue bocas dicunt eſſe boues marinos
quaſi boacas. ¶ Ex libro de naturis rerum.
Foca eſt bos marinus animal: ſcilicet in ſuo
genere fortiſſimum. animoſum. iracundū. non
tm̄ ad alia animantia: ſed etiā ad ſua domeſti

ea. Semp enim cū femina ſua pugnat donec eā interficiat. Interfectā āt a loco eycit. ⁊ ſic aliā ſupducit. nec ſic ceſſat eas feminas ſupducere donec eū ɔtingat ꝓpria morte defungi. vel a femina ſua ſuperatū īterimi: nec mutat locū ſuū de facili: ſʒ illic ſemp manet vbi eū naſa condidit. huiꝰ ꝓgenie emuli filij rapina viuunt.

Operationes

A ¶Dyaſcorides. Coagulus foce marine virtutem habet caſtoreo ſimilem.

B ¶Epilenticis ꝓdeſt. Mulierū qʒ ſteric. id eſt. pfocationibꝰ matricis bibitum valet.

C ¶Probatur aūt an verū de foca ſit coagulus: ſi coagulus agni ſoluꝰ in aquā vna hora dimittatur. nec ſe digerat: ⁊ poſt hec aqua ipa coagulus foce ꝓfundat. nam ſi ea accepta ſoluat verꝰ nō eſt. Verꝰ enim accepta aqua nō ſe ſoluit.

D ¶Ex li. de na. rer. Salata extra morem omniū animalium cum fetus in aluo ſuo viuere ſenſerit illos extrahit.

E ¶Et ſi qñ eos ad vitā maturos inuenerit: foris relinquit. Sin autem: eos in matricem vt foueantur reponit.

Capitulum. xxxix.

f Aſtaleon Faſtez ⁊ Ficis. Areſtotiles Faſtaleon eſt genus piſcis qđ ſolum inter cetera genera genꝰ ſuū nō comedit. Nam oēs piſces ſeſe comedūt pter faſtaleon. ¶Jorath in li. de aīalibꝰ. Faſtez piſcis eſt q cum in ore ſuo coartat aquā: fit ex eo dulcis. vnde piſces minores ſequunt illā in os ipſius ille vero ſic eos capit atqʒ deglutit. ¶Plinius li. ix. Ficis eſt piſcis q colorem ſuū mutat reliqꝫ tpe candida: vere autē varia. Eadē ſola piſcium ex alga nidū facit: atqʒ in ipo nido parit.

Capitulum. xl.

g Ardus Gladius ⁊ Glaucꝰ. Actor. Bardo piſcis eſt fluuialis gratiſſimi ſaporis. vendi ſe ſillis. ſʒ p rubore oculoꝝ ab ea diſcernitur. vtrorꝗ āt mediocris qntitas eſt. ¶Yſi. Gladius dictus ē eo qꝫ roſtro mucro nato ſit. ⁊ ob hʒ naues pfoſſas mergit. ¶Areſto. Baſtarios alī baſtaros id eſt gladius marinus eſt ſimilis ſcorpioni: et equalis aranee. ⁊ inducit magnū dolorē piſcibus. ideoqʒ ſaliūt multotiēs. Nam ⁊ delphinꝰ ꝓpter dolorem ſalit: qꝛ ſub pinna pungitur eius aculeo q gladius vocatur.

Operationes.

¶Plini. li. ix. Eſt paruū aīal ſcorpionis effigie aranee magnitudine. hec ſe ⁊ thinno ⁊ ei q vocat gladius cerebro delphini magnitudinē excedēs: ſub pinno aculeo affigit: tantoqʒ dolore infeſtat: vt naues ſepenumero exiliant. A

¶Yſi. Glaucus a colore dictꝰ eſt: eo qꝫ ſit albus Greci enim albū glaucon dicūt. hic eſtate raro apparet niſi in nubilo. B

¶Pli. vbi ſ. Quidam enim piſces eſtate impatientes ſexagenis diebꝰ mediis latent feruoribꝰ vt glaucus et azellus. C

¶Areſto. Quidā etēm piſces in cauernis manent in eſtate ſicut glaucꝰ p ſexaginta dies: ac deprehendit poſt aſcenſionē canis. D

Capitulum. xli.

g Gobiꝰ ⁊ Granꝰ. Actor. Gobio ē piſciculꝰ fluuial' albꝰ: ſ; nigris maculis reſperſus. quē q̄dā dixerīt veſci cadaueribꝰ. ſ; a piſcatoribꝰ dep̄hēdiť h̄ eē fabuloſū. quā potꝰ dicit̄ in aq̄ li q̄diſſima ꝯuerſari ⁊ pabulo nutriri. i cibo tñ̄ viles ac dſpicabiles reputat̄. q̄ aq̄ſa mīme ſolidi.

Operationes.

A ¶ Ex li. d na. re. Gobio piſciculꝰ eſt forma rotū da ſquamis puis argēto ſitibꝰ. h̄ vbi aq̄s arenoſas lapillulis in nutrimētū h; accomodatiorē

B vtiq̄ cibū p̄bet. ¶ Idē. Granꝰ eſt piſcis marinꝰ q̄ ꝯ naturā omniū aialū vnū oculū i ſūmo capitis h;: q̄ ſupintēdens ſemꝑ inſidias cauet.

Capitulum .xlii

g Amanez ⁊ Gonger. Alb. li. d na. aial. Gamanez aial dicit̄ fluuiale. cuꝰ ſcia vagabūde diſcurrēs. nō ſolicitat̄ ſ; negligit partū. Mas aūt ſtat circa eos q̄s ſcia p̄neglexerit. Et edificat etiā in gyro circa eos lignis ne pateat aditꝰ inimicis piſcibꝰ. Et tūc aliq̄n extra aquā vociferat fortiter: vt aduerſantia ſibi terreant̄ aialia. ⁊ ſi in tali ſolicitudine cadit i rbeitia zelo defendēde prolis mordens rbetia erūpit non tam fortitudine q̄ animoſitate. ¶ In eodē libro. Gonger vt dicit Pli. eſt piſcis magnus atq̄ robuſtus q̄ inimicicias ⁊ bella habet cū murena ⁊ polippo ⁊ aliis piſcibꝰ. ⁊ intantū fortiter: q̄ polippū laceret dentibꝰ ſuis.

Capitulum .xliii.

b Amiꝰ ⁊ Hyrūdo. yſi. Hamio piſcis eſt ſaxatilis dextra ſiniſtraq̄ lateribus figis puniceis ꝑpetuis: aliiſq̄ diſcoloribꝰ deſignat̄. ⁊ dicitꝰ eſt hamio. q̄ nō capit̄ niſi hamo. ¶ Pli. vbi ſ. Amiā ſiue Hamiā vocāt piſcē cuiꝰ icremētū diebꝰ ſinglis itelligit̄ cū thinnis: h̄ ⁊ palamides i pontū intrāt gregatim ad dulciora pabula cū ſuis queq̄ ducibꝰ.

Operationes

¶ Ex li. d na. re. Hamiꝰ ē piſcis ſaxatilis. vt ait yſi. id eſt lapidē gerit interiꝰ. h̄ admodū ſpecioſus ē: hñs i vtroq̄ latere q̄ſi figulas ꝑpetuo colore puniceas. reliq̄ ꝯo corpe diuerſis q̄dem ⁊ gratis coloribꝰ. totꝰ i modū pāni ſerici variatꝰ. A

¶ Hyrūdo maris ſilis eſt aui huiꝰ nois. hec ad B

modū loliginis in aqua manet vt piſcis. ⁊ alas habēs ad amena eleuatur etheris.

Capitulum. xliiij.

i Ericius marinꝰ. yſi. Ericiꝰ ab ericio terreſtri nomē traxit. quē vulgus ericium vocat. cuiꝰ teſtula de ſpinis aculeata in modū caſtanea ⁊ qñ adhuc operte de arborib⁹ cadūt. Caro eiꝰ mollis ⁊ minio ſilis. Actor. Ericius ipſe eſt echinꝰ. de q̄ dictū eſt ſup̄ in tractatu de aialib⁹. ca. lxxvij. Idē etiā videt̄ eſſe ethenais. licet yſi. de his agat ſeparatim tā͞q de duob⁹. Idē etiā dr̄ ericius vel irricius.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re. Ericiꝰ eſt piſcꝫ marinꝰ. habēs caput ⁊ os inferiꝰ (vt ait Areſto.) ⁊ exitū ſuperſluitatū ſuperiꝰ. qđ eſt ꝯ morē aialiū ceteroꝝ.

B ¶ Utitur autem ſpinis loco pedū. Eius anteriora ſeparata ſunt. ⁊ inferiora ꝯtinua. horrori eſt ceteris piſcib⁹. q꞉ ſpinis hiſpidus. vnde nō de facili ſit vlli piſcium preda.

C ¶ Carnes eius vehemēter rubee ſunt minio ſimiles. vt dicit Plinius.

Capitulum. xlv.

k Alaoꝫ Karkora ⁊ Kilok. yſidoꝛꝰ. Kalaoꝫ ē piſcis maris. ſpecie multiformis. pluuiaq꞉ ceteris piſcib⁹ ad vite remediū ⁊ impiguationis iuuamen eſſe ſolet. huic ꝑ ꝯtrario dat̄. Nam ſi multa pluuia fuerit oculis cecatur: ac ꝯſequens cū cibum querere non poſſit: fame morit̄. Idē. Karkora

vero eſt piſcis q̄ poſtq̄ deꝑhendit̄: multo viuit tempe: ⁊ cibat ſe ex ſe. q꞉ ſup eius inteſtina eſt nidior aqua.

Operationes

¶ Idē. Kilock eſt piſcis marinꝰ in teſta multū aſpera latēs. cuiꝰ orificiū eſt in medio corpis. A

¶ Sentit āt q̄cq̄d ei appropinquat. ⁊ applicat in lapidib⁹ cū ſuis pedib⁹ poſteriorib⁹. B

¶ Anteriorib⁹ aūt q̄b⁹ ꝑ manib⁹ vtit̄ quicq̄d ꝑ eum trāſit. qđ nequaq̄ vincere ſe poſſe credit: tumeſcit: ſeq꞉ contrahit: ⁊ adheret fortius lapidi cui applicatur. C

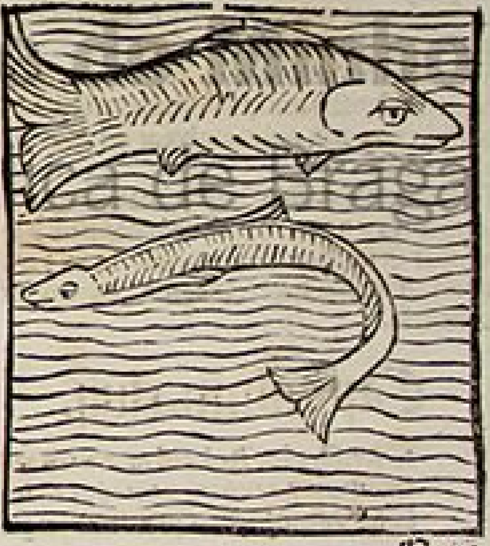

Capitulum. xlvi.

k Arabo ⁊ Kylone. yſidorus. Karabo ſtercore viuit et luto. Fedaturq; cibo. propter hoc animal ponderoſum eſt. caudam habet latam. et ideo qñ pugnat leniter ſe vertit. Huius enim generis monſtra fortiſſime pugnāt inter ſe velut arietes. muniuntq; ſe multitudine ſociorū aduerſe partes. vnde frequenter viſi ſunt ambulare ſicut greges: adinuicemq; bella partiri. fiunt autem in aīalibꝫ bella quatuor de cauſis. ſcꝫ ꝓpter naturalem ſupbiam. ꝓpter cibum. ꝓpter coitū. ꝓpter fetum. ſicut gallina ꝓpter fetū cum coruo pugnat. ⁊ anſer cum cornice.

Operationes

A ¶ Areſto. Karabo ſicut ⁊ cancer ſanguinē nō habet. durum habet extra ⁊ molle intra: nec eſt nutribile illud durū. immo recipit ignem.

B ¶ Accipit autem piſces ſicut cancer in pfundo maris cum duobꝫ labijs ſuis: coſq; i duas partes diuidit: ⁊ ad os ſuū ducit.

C ¶ Karabo ex piſcibꝫ dure carnis mouet̃ cum cauda ſua motu veloci ſicut motu alarū ſuarū.

D ¶ Eſt aūt genꝰ quoddā ex ꝗ generat̃ Karabo: qḋ eſt bone carnis anteq; oua ponat: poſtea ꝓo male. Hoc genus exuit ſpolium in vere ſic̄ ſerpens. Ita cancer ⁊ karabo ſenectutem exuunt ⁊ que mollis teſte ſunt.

E ¶ Marinum animal mollis teſte karabo coit ⁊ impregnat̃ ⁊ malakye ſimiliter accidit. Karabo ⁊ ſibi ſimile in genere ſcꝫ anial mollis teſte ouant coitu. Similiter eſt generatio malakye vt ſepia: ⁊ ſibi ſimile.

F ¶ Mareſq; karabo tm̄ cuſtodiunt oua. malakye aūt̄ ouat extra. ⁊ mas eijcit ſup feminas ſperma. ſicut mares piſcium ſup oua.

G ¶ Ex libro de naturis rerū. Karabo ſm̄ Areſtotilem eſt piſcis qui quando timet retrocedit quando vero non timet ambulat ad interius naturaliter.

H ¶ In eodem libro. Kylō eſt animal marinum quod contra nature communis ordinem habet epar in ſiniſtro: ſplen in dextro. Nam ī omnibus animalibus terre magnis ⁊ paruis eſt econuerſo.

Capitulum. xlvii.

k Oky. Areſto. Koky eſt marinum animal: habens dentes acutos. et etiam ponit vnum ſuper alium. ſic enim genus ſuū diuerſatur a generibus piſcium. quia piſces habent quidem dentes acutos. ⁊ nō eſt in eis animal duas habens acies dentium. Actor. Koky ipſe eſt ſelchus. de quo dictū eſt paulo ſupra. idemq; vitulus marinus. de quo etiam dicetur infra.

Operationes

¶ Ex libro de na. rerū. Koky eſt anial in terra ſicut in mari manens. cartilaginoſum habet corpꝰ vt ſepia. oſſaq; minus debito robuſta. p infirmitate aliqñ cruriū vix ambulare poſſit: ſeq; in pedibꝫ ſuſtentare. A

¶ Ambulatio ergo ipſius eſt potius in vigore ſpiritus ⁊ leuitate corporis q̄ ex virtute. Dentes habet acutos valde. caudam paruā vt ceruus. renes vt vacca. B

¶ Venter eius ſanguine caret. quia due vene que ramificantur ſup renes vſq; ad ventrem in eis non perueniūt. C

¶ Cetera ꝓo corporis mēbra ſanguinē habent. D

¶ Hoc animal habet quatuor pedes. ⁊ habent inflectiones digitorū q̄ſi in vtroq; pede. figuraq; pedis eſt vt cauda piſcis. E

¶ In aquis ſpirare non valet. dormit autem ꝓpe mare ſuper terrā. ibiq; fetus ſuos parit duos aut tres. F

¶ Tranſacto vero die. xii. poſt partum: ſequit̃ fetus matrem ſuā ad mare: ⁊ ſꝫ multotiens in die vt aquis marinis aſſueſcat. Hoc aīal māmillas habet vnde fetus lactet. Vox eius eſt ſicut thauri: maximeq; cū interficitur. difficulter autem interimi poteſt. G

Capitulum.xlviij.

1 Leo marinus. ¶ yſi. Leo marinus dicꝰ eſt a ſimilitudine terreſtris.

Operationes

A ¶Ambroſius. Leo terribilis eſt in terris: ſed vuꝰ ciꝰ in fluctibꝰ. Eandem habet diſpoſitionē ⁊ virtutē ſicut in terra. quare tranſeo.

Capitulum.xlix.

1 Lepus marinꝰ. yſi. Lepus a ſimilitudi-ne leporini capitis nūcupatꝰ eſt. Pliniꝰ.

Venena dira nō ceſſant in lepore ꝙ in indico mari etiā tactu peſtilens. vomitū diſſolutionē ꝗ ſtomachi ꝓtinꝰ creat. Idem in li.xxxij. Lepus marinꝰ venenū eſt in cibo vel potu datus. Nullū eſt aīal ꝗ́ ſ eius tactu intereat. hō tacꝰ ab eo piſcē olet ⁊ morit. et lepus ſimiliter ex eo tacꝰ morit. Sic vterꝗ alteri venenum eſt. In India nō capi viuentem affirmant.

Operationes.

¶Auicē. in.ij.cā. Lepꝰ marinꝰ ē aīal oſtreatū lutoſum declinās ad rubedinē aliꝗntulū. A
¶Sanguis eius calidꝰ eſt mūdificās pannū. B
¶Caput eiꝰ aduſtū generat pilos in alopitia ꝓprie cū adipe vrſi. ⁊ in tyria valde. C
¶Cum autē ex eo fit emplaſtrum ſicut eſt abradit crines ⁊ pilos. D
¶Itē abſtergit viſū emplaſtri more ſuppoſitū ⁊ ſic collīriū. Numerat aūt inter medicinas venenoſas. ⁊ interficit eū vlceratōe pulmonis. E
¶Plinius in li.xxxij. Leporis marini feminā ſi mulieres grauide aſpexerint ſtomacho nauſeante: ſtatim abortum faciunt. F
¶Remedio eſt mas ob id induratus ſale. vt in brachealibꝰ habeatur. G
¶Lepus marinus venenatus quidem eſt. Sed eius cinis in palpebris pilos inutiles euulſos cohibet. H
¶Idem. Lepus ſtrumas ſanat: ita vt celeriter remoueant. E lepore quoꝗ marino recenti iubent ꝗdam podagram fricari. I
¶Sanguis eius et fel (ſi necetur in oleo) valet contra carbunculos. K
¶Auicenna in canone vt ſupra. Lepus marinus eſt venenoſus ſi de ipſo in potu datur accidūt conſtrictio anhelitus. ⁊ rubedo oculorū. tuſſis ſicca ſputū ſanguinis: difficultas vrine. Vrina violacea ⁊ egeſtio ſimiliter vel dolor in ſtomacho. vomitus ſuffluus colore ⁊ ſanguinis yctericia ⁊ anguſtia ac dolor renum: ſudor fetidus. horror cibi. L
¶Et cū videt eger piſces terretur ab eis: ⁊ inuenit ſaporem fetidi piſcis in ore ſuo. ⁊ in eructuatione cū ſalſedine. Plures autem qui ex eo euadunt: in ptyſim cadunt. M
¶Confert autem eius curationi lac caprinum quod eſt iuuamentū vltimum. N
¶Lac quoꝗ azininū ⁊ lac mulieris ex māmilla. ⁊ eius cancri fluuialis: ⁊ ericius aſſatus aut ſanguis eiꝰ fortes aūt medicine ſunt calamentum fluuiale calidū: recens: ⁊ ſanguis anſeris ⁊ vrina hoīs antiqua. ⁊ cetera. O
¶Signum vere ſanitatis eſt. quando videns piſces nō terret ab eis: ⁊ comedit. Tunc ꝗ cadit in ptyſim curetur ptyſis. P

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.l.

l Euiathan ꝛ ludolachra. yſi. Leuiathan ſiue leuim: eſt piſcis ſerpẽtinus. de q̃ ſcꝫ ſup̄ dictū eſt in tractatu de aīa lib9. ca. lxxxiiij. yſi. Ludolachra ē aīal naꝫa ꝛ forma mirabile duas hñs alas i facie. duas i dorſo: qb9 mira velocitate nitit̃ q̃cūq3 volūtas eam impulerit.

Capitulum.lj.

l Oligo. yſi. Loligo eſt monſtrū in q̃ natura luſiſſe videt̃. Nā cute ſquamoſum cū gregib9 piſcīū maris ꝓfunda ſcrutat̃. Cum autē aq̄s faſtidierit: leuat ſe cū alis pennigeris quas in hĩllí naꝫa dedit. ꝛ cū volucrib9 ethera ſcandit. Sed q꞉ flatus ventoꝝ̄ ſuſtinere non poteſt. poſt modicū ybiventis ꝯcutit̃ ad aquas redire cogit̃: ꝛ in ꝓfundum relabitur.

Operationes

¶ Plinius li. ix. Loligo eſt piſcis mollis ſanguine carens ſicut ſepia. Caput habet etiā ſicut ꝛ ſepia inter ventrem ꝛ pedes. A

¶ Sepie ꝛ loligini pedes duo ex his lōgiſſimi ſunt ꝛ aſperi. q̄b9 ad ora cibos admouent. ꝛ in fluctib9 ſe velut anchoris ſtabiliūt. Loligo etiam volitat: extra aquā ſe efferens. B

¶ Sepia q̄dem in terreno parit inter arundines ac in alto ꝯſeruata: oua edunt loligines. C

¶ Item loligines ſicut ꝛ ſepie coeunt linguis brachia inter ſe cōponentes ꝛ in contrariū natantes. ore quoq3 pariunt. D

¶ Loligines etiam in littore mire magnitudinis ſunt. ſed in mari noſtro q̄nq3 cubitorum nec oſſa nec ſpinas habet. E

¶ Idē i li. xviij. Loligo volās ſignū ē tēpeſtatꝫ F

¶ yſid. Tradūt in occeano mauritanie tantā multitudinē loliginū ex aqua euolare vt etiaꝫ naues demergere poſſint. G

¶ Phiſiolog9. Loligo capit̃ aliq̄n q̄nq3 cubitorum. Caput habet inter pedes ꝛ ventrem. vltra duos annos raro eſt coꝝ vita. H

¶ Aliquod coꝝ genus aſperrimū eſt q̄ pugnature turmis ſe munientes ſtabiliunt. I

Capitulum.lij.

Biblioteca Pública de Braga

l Ocuſta marina. Phiſio. Locuſta mari na iuxta Pli. q̄ttuor hꝫ cubitos i lōgitu dine. hyeme ledit̄. autūno ꝛ vere pingueſcit. et plenilunio magiſ. Exli. de na. re. Locuſta flu uialis ecōtraria ē̄ locuſta cāpeſtris. pedes an terioꝛes hꝫ lōgioꝛes: nec rumiat i anterioꝛi pte ſic aīalia cetera. ſꝫ ad poſteriꝰ. ſcꝫ i extremo ſto machi ſui cū dētibꝰ in ventre ſibi herentibꝰ.

Operationes

A ¶ Pli. lib. ix. Locuſte piſces cruſta fragili mu niunt̄. in eo gñe qḋ caret ſanguie latēt mēſibꝰ q̄nis. Siliter ꝛ cancri q̄ eodē tpe occultant̄.

B ¶ Et ambo veris principio ſenectute in moꝛe anguiū exeūt. renouati detergoꝝ. Ceterum in vndis natāt. locuſte reptanciū moꝛe fluitant.

C ¶ Si nullus ingrauat metus recto meatu cornibꝰ. q̄ ſūt rotūditate ꝓpilata ad latera poꝛ rectis. ꝛ eiſdē erectꝭ in pauoꝛe. oblique in late ra ꝓcedant. Cornibꝰ inter ſe dimicant.

D ¶ Viuūt āt hmōi locuſte in petroſis locꝭ. In indico mari locuſte quaterna cubita implent.

E ¶ Polipū intantū locuſta pauet: vt ſi iuxta vi derit omino moꝛiat̄. Locuſta qꝫ conger inimi cus lacerat ꝛ perimit.

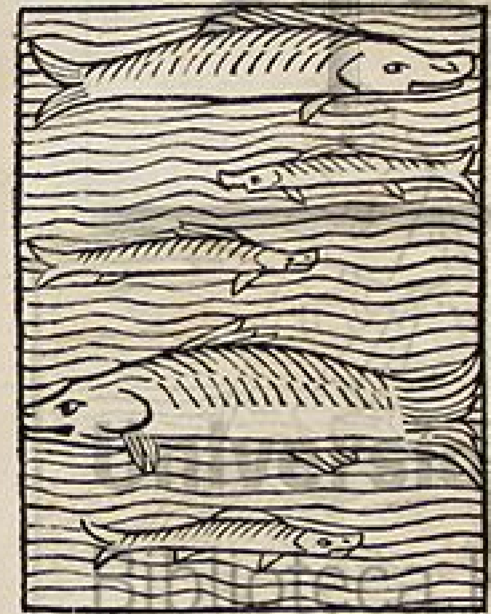

Capitulum. liij.

l Ucius. Actoꝛ. Luciꝰ eſt piſcꝭ fluuialis oꝛe lato ꝛ dētibꝰ acutiſſimis. minoꝝ piſ ſciū deuoratoꝛ. cui tñ perca ſquamis ꝛ bꝛāchijs aſꝑrimis armata reſiſtit vt: non ei ꝑualeat. nec dētibꝰ eiꝰ ꝑda fiat. Veſcit̄ aūt luciꝰ venenoſis vt buffonibꝰ ꝛ hmōi. ꝛ tñ infirmis dr̄ eſſe i cibo ſanꝰ. Si qñ naſſa in q̄ incluſus fuerit. ex aqua leuata lucē diei viderit: raro vel nūq̄ꝫ accidit. vt poſtea diutius remaneat. ſed queſita ſibi via euadit.

Operationes.

¶ Exli. d̄ na. re. Luciꝰ eſt piſcꝭ q̄ ꝛ lupꝰ aq̄tilis A
appellat̄. Hic ſi fluuiales aq̄s cibūq꜄ ꝑ vita ſuf ficiētē habuerit ꝑ ſucceſſus tpm in lōgitudinē maximā eualeſcit. Cibꝰ eiꝰ ſūt piſces. ꝛ q̄cquid ranaꝝ moꝛe repit. piſcē ad magnitudinem ꝓpe
ſui comedit. ¶ Nā vbi victū ſubegerit: caput B
ꝑma oꝛe deuoꝛat. q̄ digeſto paulatim addit ſeſ quentia: donec totū ꝯſumat. Pari qꝫ generis ſui ꝑcere recuſat. vel ob naturalē crudelitatē. vel q꜄ auidꝰ eſt cibi: rapineq꜄ impatiēs. Nam ꝛ ꝓpa ſemia pſeq̄t̄ vbi piſcis foꝛma ſuſceperit.
¶ Eſt āt piſcꝭ q̄dā hñs acres ſquamas ꝛ pinnu C
las acutas. quē ſi lupus aquaticꝰ ꝑ caput ap pꝛehēderit eū tranſglutit. Si ꝓo a pte caude nō poteſt q̄m incōtrarium aſperari geſcunt.
¶ Luciꝰ in cerebꝛo lapidē criſtallo ſilēꝫ gerit: D
ſꝫ h̄ cū eū in longū duxerit. Impꝛegnat̄ hic piſcis vt dicit Ariſto. flante vento ſeptētrionali ſiliter ꝛ piſces q̄ in lōgitudinē eualeſcūt. femia pꝛegnās aquas aſcēdit: q̄nto pōt remotiꝰ a lo co ſuo in q̄ habitare ꝯſueuit. Ibiq꜄ oua parit: vt filij ſui nō ſint ei impedimentū ꝑde.
¶ Et hoc ꝓpter crudelitatē naturalē: vel ꝓpter E
cibi rapineq꜄ inuidiam.
¶ Alij dixerunt q꜄ aſcenderet ꝓpter dulcioꝛem F
aquā. q̄m aqua tanto ſemꝑ eſt dulcioꝛ: quanto fonti ꝓximioꝛ. Lucius tante auiditatis eſt vt piſcem quē totū q̄ntitas eius deglutire nō ſuſ ſtinet dimidiū incoꝛpoꝛet.

Capitulum. liiij.

l Upus marin⁹. yſi. Lup⁹ a velocitate appellat᷑. in q̄ lupo terreſtri aſſimilat᷑. qꝛ ſcꝫ improba voracitate alios pſequit᷑. Eſt aūt piſciſ captura ingenioſus. Nā ꝛ rheti circūdat⁹ fert᷑ arenas arare cauda: ꝛ ita cōditus trāſire rhete. Pli. li. xxxij. Lupus marin⁹ in puidendo min⁹ habet ſolercie: ſꝫ magnū robur in penitrādo. nā vt heſerit in hamo tumultuoſo diſcurſu laxat vulnera donec excidant inſidie.

Operationes.

A ¶ Idē li. ix. Pregelidā hiemē oēs ſētiūt piſces: ſꝫ marie q̄ lapidē in capite exiſtimāt᷑ hēc. vt lupi ꝛ pagri. Cūqꝫ aſpere fuerint hyemes multi capiūt᷑ ceci. Lupoꝝ ꝓ ſūt laudatiſſimi q̄ appellāt᷑ lanati. cādore mollicieqꝫ carnis. meliores ſūt lupi i amne tyberi īter duos pōtes q̄ꝫ alibi

B ¶ Piſcium lupus bis in anno parit. Nigidi⁹ eſt actor lupū mugili caudā pterodere eoſdēqꝫ menſibus ſtatis concordes eſſe.

C ¶ Idem in libro. x. Produntur vt dictum eſt mugil ꝛ lupus clariſſime audire.

D ¶ Idem in libro. xxxij. Tradit etiā Ouidius lupum rheti circūdatum: cauda arenas arare atqꝫ ita conditum tranſire rhete.

E ¶ Areſto. Lupi marini cum intrant pelagus poſtea redeunt ꝛ aſcendūt ſuperi⁹ magna velocitate ſicut delphinus. Omes aūt lupi magnorum corpoꝝ anhelant aerem attrahentes.

F ¶ Ambroſius. Lupi deniqꝫ in mari ſunt teneri quos neſcit agnus timere. Et ſm yſaiam ſimul paſcuntur lupi ꝛ agni.

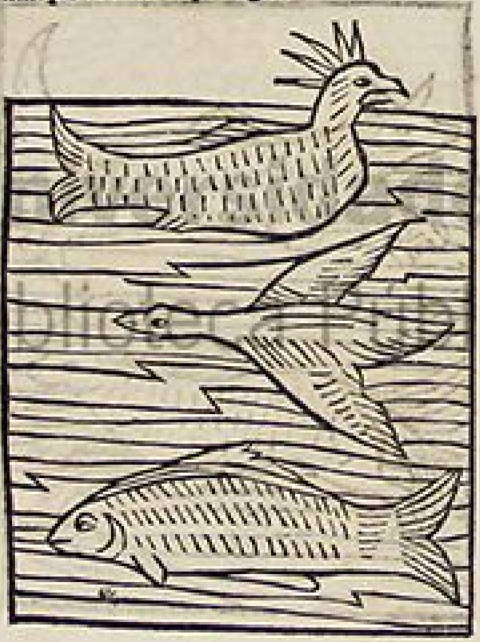

Capitulum. lv.

m Egar. Milag⁹. ꝛ Milu⁹. Ex li. de na. re. Megaris ē piſciſ marin⁹ duarū palma ꝑ lōgitudinis. vilis habet᷑ in partib⁹ in q̄b⁹ capitur. ſed cū ad remotiora ſalſus reducit᷑: raritas ei⁹ ꝑciū facit. Recenter tū capt⁹ ꝛ ſine ſale delicatiorē cibū edētib⁹ facit Eſt aūt (vt fert᷑) nociu⁹ ꝑcipue febricitantib⁹. Unde poeta dicit. Et megaris noxius omnis erit. Iorach vbi ſ. Milago cū ei⁹ pulli volant ſignificatio eſt ſup tempeſtatē maris. yſidor⁹ Milago piſcis eſt ſic nominat⁹: qꝛ ſup aquas euolat. Quotiens autē cernit᷑ extra aquā volitans tempeſtates mutari deſignat.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Milago volitat ſup vndas in ſignū lenicie: qꝛ ceſſauit tēpeſtas. H cōtra morē alioꝝ piſciū ꝛ mōſtroꝝ marinoꝝ q̄ oriente tempeſtate vident᷑ quaſi ſup aquas ludere. A

¶ Pli. li. ix. Milu⁹ ſubit in ſūma maria piſcis ex argumēto appellat⁹ lucerna: linguaqꝫ ignea p os exerta tranquillitas noctib⁹ relucet. B

¶ Attollit e mari ſeſquipedalia fere cornua. ab hiſqꝫ nomen tractū. C

Capitulum. lvj.

m Ugilus. yſi. Mugilus ex eo nomen habet qꝛ ſit multū agilis. Nam vbi diſpoſitas ſenſerit piſcatorum inſidias confeſtim retrorſum rediens. ita rhete tranſilit vt volare piſcem videas. Plini⁹. li. ix. Mugi

lum natura rideť i metu capite abſcōdito: to
tos ſe occultare credētiū. ijſdē tñ tanta facili
tas: vt i fenice ꝛ narbonēſi puincia coit⁹ tpe
e viuarijs mare linea lōgiq̄ p os ad branchi
as religata emiſſum in mare. eodēq̧ linea re
tractū. femie ſeqnť ad litt⁹: rurſuſq̧ feiaꝫ ma
res ptus tpe. Jn narbonēſi puīcie: ꝛ i nemu
ſienſi agno ſtagno. ſcꝫ laterna appellato: vbi
hoies delphini ſocietate ꝛ mugilū piſcāť. mu
gilus ꝛ lupus odio flagrāt mutuo. Mugileſ
alioꝝ piſciū vim timētes ſup naues exiliūt:
ꝛ tā pcipue velocitatiſ ſunt vt trāſuerſa naui
gia interim ſupiacent. ¶ Jdē li. xxxij. Mu
gil ſcit i eſca hamū eē: atq̧ inſidias nō igno
rat. tāta ē ei auiditas vt cauda verberando ci
bos excutiat: ¶ Jorath. Mugilus ē piſciſ ve
lociſſim⁹ i aq̄s fluuialibꝫ ſꝫ naturaliť incaut⁹
nā derideť ei⁹ ſtulticia: cū in metu capite ab
ſconſo: totū corp⁹ abſcōſuꝫ ac ſecuꝝ credit.
hic cū lucio inimicitiaſ hꝫ hyeme tm̄. ꝛ hmōi
cā crediť q̧ tūc rar⁹ ē cibꝯ p q̄ dimicāt. Eſta
te vero abūdat: ꝛ ideo ad ꝯcordiā rediguntť.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxxij. Cinis e capite mugi
lum ꝛ mulorum ſciaticos liberat

Capitulum. lvij.

m Us marinus. Muſculus ꝛ Muſte
la. Mus marin⁹ ad terraꝫ exit: ibiq̧
foſſaꝫ faciēs oua parit. ac rurſus ter
ra obruit. Poſt triceſimā vo diē rediēs iteꝝ
foſſaꝫ aperit: ꝛ fet⁹ i aquā ducit. hoꝝ fetus in
ter initia viſu carēt. ſicut fet⁹ oim fere aquati
liū. Jſi. Muſcul⁹ dict⁹ ē: eo q̧ ſit balene ma
ſculus. Eius coitu hec belua cōcipe phibeť
Sūt aūt muſculi cochlee q̄ꝝ lacte cōcipiūt
oſtree. ¶ Pli. li. ix. Amicitie ſunt exēpla mu
ſcul⁹ ꝛ balena. Qūq̧ p graui ſupcilioꝝ pon
dere obrutis ei⁹ oculis infeſtantia magnitu
dinē in vada pnatās demōſtrat. oculoꝝq̧ vi
ce fungiť. ¶ Jdē li. xi. Muſcul⁹ marin⁹ q̄ ba
lenā antecedit nullos hꝫ dētes: ſꝫ p his ſetas
int⁹. ob id etiā hirſutā dicūt appellatā ¶ Jdē
in li. ix. Muſtele piſces mēſe deputāť q̄s in
ter alpes lac⁹ rechie bigrātinus emulas mu
renis generat. ¶ Ariſto. Muſtela ſicē delphi
nus ꝛ foca viuos fetus de corpe ſuo edūt: et
cū partus ediderint ſi erga ſuos catulos inſi
dias quecūq̧ molliri pſenſerint ipos tueňť eta
tis tenere pauorē affectu materno cōpmūt:
oraq̧ aperiūt. ꝛ innoxio dente part⁹ ſuos ſu
ſpendūt Jnterno q̄ꝫ corpe recipe ac genit ali
aluo feruňť abſcōdere donec ad illos ſecuri
tatē deferāt. aut ſui corpis obiectu defendāt

Capitulum. lviij.

m Urix. Jſido. Murix eſt cochlea ma
ris ab acumie ꝛ aſperitate dicta. que
alio noie conchiliū diciť: eo q̧ circū
ciſa ferro lachrymas purpurei coloris emit
tat. ex q̄bus purpura tingiť. ꝛ inde oſtruꝫ ap
pellatū ē. q̧ hec tinctura ex hūore teſte elici
tur. Murianus autē tradit muricē echineū.
¶ Pli. li. ix. Murices conchemarine ſunt q̄
latent circa canis ortū tricēis dieb⁹: ꝛ ſtat u
to tpe excūt pcioſuꝫ liquorē tingēdis veſtibꝫ
in medijs faucibꝫ hūt vtilē. Sed is color in
ſola vena cādida reperiť. Reliquū vo corp⁹
ſterile eſt. Uiuis q̄ꝫ tm̄ hic color exprimitur:

q̄ morienſes cū vita ſuccū euomūt. nō habēt ſpericū os neq̧ rotundū ne in angulos .pdes unter roſtro ſed ad conche modū vtroq̧ late re claudit. ¶ Idem in eodē. Aīalia marina q̄ ſūt dure teſte vt muricees: aut purpure ſaliu ario lentiore pueniūt (ſicut a creſcēte humo re culices) atq̧ ſpuma maris incaleſcente cū admiſſus eſt imber. Et he pariūt in vere.

Operationes

A ¶ Pliniꝰ li. xxxij. Muricum teſte cinis vt ſi
B ter cū melle illinit vlceribꝫ capitꝭ. ¶ Idem q̄
cinis horū eſt dentifriciū. Et maculas pur
gat in facie mulierꝭ cū melle illinitus. cuteq̧
erugat. extenditq̧ ſeptenis diebꝫ illitꝰ: ita vt
C octauo candido ouorꝫ foueat. ¶ Idē ex oleo
valet ad parotidas ⁊ ſtrumas. Panniſq̧ reſi
ſtit vtroq̧ modo. ſiue opus ſit incipiētes diſ
D currere: ſiue cōcoctos emittere. ¶ Itē muri
cū cinis cū oleo tumores tollit. Ciniſq̧ teſta
rū earꝫ melle mām̄as mlierꝫ efficaciter ſanat.

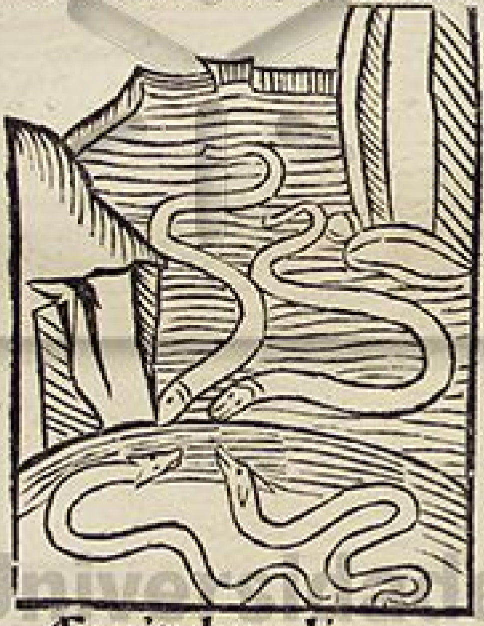

Capitulum. lix.

m Urena. Iſido. Murenā greci mire nā vocant: eo q̄ plicet ſe in circulos Hāc feminini tm̄ ſexū tradūt ⁊ a ſer pente ɔcipe. Ob id a piſcatoribꝫ tanq̄ a ſer pente ſibilo euocat ⁊ capit. Ictu fuſtis diffi culter interimit. Ferula vero ptinꝰ aīam earꝫ habere in cauda certū eſt. Naꝫ capite percuſſo vix interimit. cauda ſtatim exanimat. ¶ Pli. li. ix. Murena eſt piſcis longus. molli cute intectus. hyeme latet. Nec capit niſi diebus eſtatꝭ. ſicut congerꝫ oēs ſaxatiles. Exit i ter rā ſicut polippus. huic emulat muſtela Qui buſdā piſcibꝫ date ſūt pinne vice pedū. Qui buſdā vero nulle ſunt vt murenis. quibꝫ nec branchie. hec flexuoſo ī pulſu corporꝫ ita ma ri vtunt: vt ſerpētes terra. in ſicco q̄ repunt Murena q̄cūq̧ menſe parit: cū ceteri piſces ſtatuto tpe pariāt. Oua eiꝰ citiſſime creſcūt. In ſicco littore elapſas vulgus coitu ſerpen tiū impleri putat. ¶ Ex li. de na. re. Murene ſicut dicit Pliniꝰ libēter ſe tenēt inter harū dines ⁊ ligna: vt ſi forte rheti ɔcludant flexu multiplici euadāt. Hec morſum venenoſum hñt: ſed capitis eorundē cinere morſus ſanat Periculoſuꝫ eſt eas in cibū ſumere: niſi pus in vino optime ac diutiſſime decoquant. et ſpeciebꝫ aromaticꝭ maxieq̧ pipere cōdiant. venenoſo nāq̧ abūdat humore. vn̄ nec de fa cili cedūt coctioni. Itē murenā iuxta Baſi liū. vipera ex aq̄s in ſiccū euocat ad coitum. ¶ Iorath vbi. ſ. Murena nō a ſuo ſili ſꝫ a ſer pente ſibilo ad ſociū euocata ɔcipit. nec ali q̄d tm̄ ſerpenti ſꝫ ſibi ſile gignit. ¶ Ambro. Ui pera quidē ad litꝰ maris ſibilo murenā euo cat venenū ſuū vomit. Illa ſtatim venit et cū eo coit: ⁊ poſt viperā venenū ſuū reſumit.

Operationes

¶ Pliniꝰ vbi. ſ. Murene morſus capitꝭ ipſiꝰ A
cinere ſanat. ¶ Lichenas etiā ⁊ lepras ſoluit B
murenarū cinis cū tertiis obulis mellis.

Capitulum. lx.

m Ultipes. Ex li. de na. re. Multipes piſcis marinꝰ eſt. a re nomē hꝫ. huic pedeſ a latere pcedūt In hyeme coit

⁊ inter ceteros piſces ſibi nidum ex ſurculis ꝯſtruit. ꝑ duos mēſes ouat. ⁊ hoc vnū ouum tm̄ ad inſtar nucis paruū. Femia ꝑ q̄dragin ta noctes ſedet: ⁊ ouū a ſe editū fouet ex q̄ fi unt piſces innūerabiles. Q̄ ſi nō eēt: multū eoꝝ gen⁹ decreſceret. q̄r ſeipos inuicē conſu mūt. ⁊ multe comeſtiōis ſūt. Multipes aſtu tia magis q̄ꝫ fortitudīe vincit karabo mon ſtrū marinū qḋ validū eſt ac robuſtū. Cuius victorie ſignū. nā ſimul capti in rheti repiunt̄ Karabo freq̄uēter mortu⁹ inuenit̄ aut letali ter vulnerat⁹. Eſt etiā quoddā gen⁹ multipe dis naturaliter aſtutū qḋ in aqua ſupnatat ⁊ dorſi teſtā ad ſolē ponit vt deſiccet̄ ac durior fiat. ſic vt ſalſas maris aq̄s ⁊ aduerſa ſcopu loꝝ pati valeat. ¶ Actor. Multipes ip̄e ē po lippus iuxta Pliniū. de q̄ plen⁹ īferi⁹ dicet̄.

Capitulum. lxi.

m Ullus vel Mullus. Ex li. de na. rez. Mullus eſt piſcis marinus (vt ait Pli nius) modice quātitatis gratia no bilitatis in eum tm̄ datus nobilib⁹. Rariſſi mus tm̄ eſt quē ſeptētrionalis tm̄ gignit oc ceanus. Hoꝝ tm̄ genera plura ſunt. Quidaꝫ alga ⁊ oſtreis ac limo ceterorūq̄ꝫ piſciū car ne veſcunt̄. Nobiliores aūt in inferiori labio vel labro gemina barba inſigniunt̄. victuſq̄ꝫ eoꝝ eſt qḋ iuxta ripas aeris ſerenitatē ꝯpe uerit. Mulum nobilē expirantē ꝫ numeroſa colorū varietate ſpectari proceres gule nar rant. ¶ Seneca de naturalib⁹ queſtiōibus li bro. vij. Incredibilia ſicut iam ſuperi⁹ dictū eſt ſunt opa luxurie in cubili piſcens natant: ⁊ ſub ipa menſa capit̄ qui ſtatim in menſam transferatur. Paꝝ recens videt̄ mulus niſi q̄ in cōuiue manu morit̄. Obſeruat̄ morientiū color: quē in multas mutationes mors ipſa luctante ſpiritu vertit. Rubor p̄mū: deinde pallor ſuffundit̄. longa ſomniculoſa inertiſq̄ꝫ luxurie expectatio. Nolunt attingere niſi eo dem die captū: qui ip̄m (vt aiunt) mare ſapi unt ⁊c. ¶ Iſidorus. Mulus vocatus eſt: eo q̄ mollis ſit ac tenerrimus. cui⁹ cibo tradūt libidinem inhiberi: ⁊ oculoꝝ aciē hebetari. hoīes vero q̄ his ſepe paſti ſunt piſcem olent mulo in vino necato. qui inde biberint tedi um vini habēt. ¶ Alexander. Mulus bouis fimo delectatur adeo vt in ip̄o iaceat: ⁊ tin cturam caro piſcis ex fimo mutuetur.

Operationes

¶ Plinius. Mulus cōtra paſtinacas ⁊ ſcor piōes terreſtres ſiue marinos: ⁊ dracōes at q̄ꝫ ſpalangia prodeſt illit⁹: aut in cibo ſūpt⁹. A
¶ Eiuſdēq̄ꝫ recentis a capite cinis ꝯtra om nia venena valet. Et priuatim cōtra fungos. B
¶ Iterū cinis e capite multoꝝ attritos ſcia ticos liberat. Cōburuntur autē in vaſe fictī li ⁊ cum melle debent illiniri. ¶ Mulos aūt C
in cibo inutiles neruis inuenio. Eoꝝ quoq̄ꝫ cibo tradūt oculoꝝ aciem hebetari. In mē ſtruis vero mulieꝝ auxiliat̄ mulus. Inuete rati muli ⁊ in potiōe triti vomitiōes ꝯcitant. D
¶ Muloꝝ ſalſamenti cinis carbūculos diſ cutit. Mulus aūt in vino necatus (vt dictū eſt) his q̄ biberint inde vini tediū afferunt. E

Capitulum. lxij.

m Monachus marinꝰ et Monoceron. Ex li. de na. re. Monachi maris dicti ſunt: q꞉ caput hñt vt monachi recenter raſi coronã deſup raſaꝫ ⁊ cãdidã. ⁊ circulũ in modũ criniũ ſup loca auriũ. facieꝫ tñ nõ habet in toto ſimilẽ homini: q꞉ naſum habet piſci ſimilẽ. ⁊ os naſo cõtinuũ. Ceterũ in inferioꝛibꝰ habet formã piſcis. hoc monſtrũ hoies ſup ripas maris ambulãtes libẽter alicit: ⁊ corã eis ſup aquas ludit: ꝙ ſi hominẽ admirantẽ ꝓpinquare viderit appꝛopinquat ⁊ ipe. ⁊ ſi daꝛ facultas hoiem rapit ⁊ trahcit in ꝓfundum: ſicqꝫ carnibꝰ eius ſatiatur.

Operationes

A ¶ In eodem libro vt ſupra. Monoceron eſt monſtrũ marinũ: habens in fronte coꝛnu maximũ: quo naueſ obuias penetrare poſſit: ac deſtruere ⁊ hominum multitudinem ꝑdere.

B ¶ Sed in hoc pietas creatoꝛis hũano generi ꝓuidit: quia cum tardum animal creatum ſit: naues eo viſo poſſunt effugere.

Capitulum. lxiij.

n Narcos. Nautilos ⁊ Nubes. Iſidoꝛus. Narcos. teſte Ariſto: tante ſtuꝑis eſt piſcis vt mediante lino ⁊ calamo ad manũ piſcatoꝛis hamũ tenẽtꝭ accedat ſtupoꝛ ⁊ inſenſibilitas: imo ⁊ totuꝫ coꝛpꝰ ſtupefacit: niſi citꝰ hamuꝫ deijciat. Inde eſt ꝙ etiã ſtupoꝛifera vt papauer ⁊ hmõi cetera dicunꝛ narcotica. ¶ Pliniꝰ lib. ix. Nautilos q̃ ab alijs vocaꝛ pompilos inter ꝑcipua miracula marꝫ nõputatur. Nã ſupinus in ſumma equoꝛũ ꝑuenit. ita ſe paulatim ſubꝛigens. vt emiſſa ꝑ fiſtulam aqua velut exoneratus ſentina facile nauiget. Poſtea prima duo brachia retoꝛquens membꝛanã inter illa mire tenuitatis extendit: qua verificante in auras ceteris bꝛachijs ſubꝛemigans media cauda vt gubernaculo ſe dirigit: ita vadit alto liburnicarũ gaudens imagine. ſi q̃d pauoꝛꝭ interueniat hauſta ſe mergẽs aqua. ¶ Ex libro de naturis reꝝ. Nubes ſm Ariſto. eſt piſcis in aqua viuens applicatus ad petraꝫ. Aqua non deſcendit nec ſeparaꝛ: niſi ꝑ attractionẽ inſpirationis concitus.

Capitulum. lxiiij.

n Nereides ⁊ Oꝛcha. Iſidoꝛus. Nereides ſũt belua marine toto coꝛpe hirſutis hiſpide. Habẽtqꝫ ſpeciẽ aliquã formatam cũ homine. Hoꝛũ aliqua cũ moꝛtalis ꝯditionis imitatrix emoꝛi debet. auditur pꝛocul gemitꝰ eius ac planctus. De his plenius dictum eſt ſuperius in cap̃. Balena. ¶ Ex li. de na. re. Oꝛchũ monſtrũ marinũ eſt (vt ait Pliniꝰ.) ei imago nulla poteſt exꝓmi repꝛeſentatione: niſi ꝙ ſit mollis carnis immenſe. hec balenas graui odio ꝑſequtur: dentibꝰ truculẽtis ſecreta feminaꝝ irrũpunt: ac moꝛſu lacerat. Ille vero ad flexũ imobiles: ad repugnãdũ inertes: põdere ſuo onerate ac pinnis inualide. Solũ nouerũt auxiliũ in altuꝫ mare refugere: ſeqꝫ toto occeano defendere. E cõtra vero oꝛche in malicia ptinaces labo rãt fugiẽtibꝰ occurrere: ⁊ incautas anguſtijs trucidare: inuada vrgere: ſaxis illidere ⁊c̃.

Capitulum.lxv.

o Rbis. Iſi. Orbis dictus eſt a fi-
gura.ſ.qꜫ rotūdus eſt.ꝛ totus in
capite ꝯſtat.¶ Pli.li.xxxij. Du-
riſſimū eſſe piſciū ꝯſtat eū q̄ orbiſ
vocat̄ rotundus ſine ſquamis.

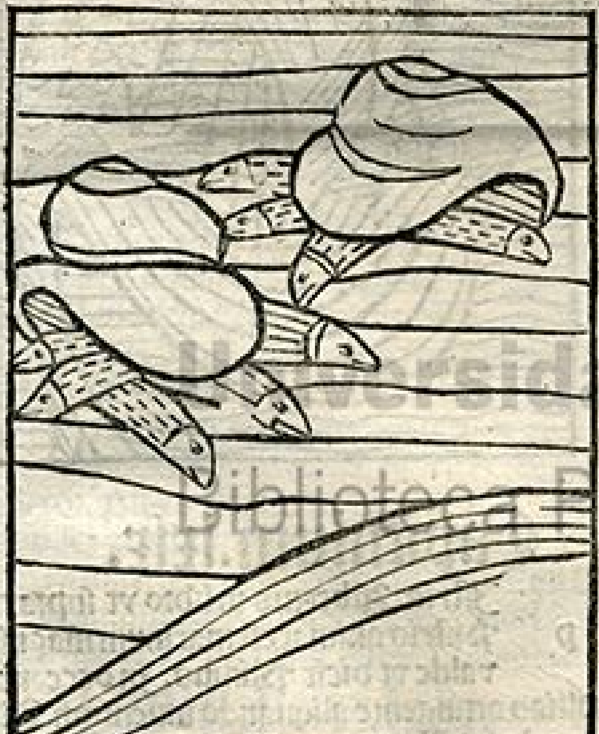

Capitulum.lxvj.

Strea.Ex li.de na.reꝝ. Oſtreū vt
o dicūt Ambroſi⁹ ꝛ Iſi. Cumqꜫ teſtaꝫ
aperit vt clementioris aure delicijs
gloriet̄.Sed cancer inſidias ei repentinas
ꝓtendit.ꝛ lapidē inter ei⁹ teſtas proijcit:ne il
las cōiungere poſſit.ꝛ ſic oſtree carnes cor-
rodit.oſtreū ſiq̄dē in ſiccū vl' in ſicco iacens.
iam vt in domo conchas tp̄e acceſſiōis ma-
ris aperit.¶ Iſi.Eſt aūt in oſtrea p̄cioſiſſima
margarita naturaliter infixa q̄ maris aqua i
ea ſolidat̄. Que etiā difficile apud reges in-
uenit̄.ꝛ in littoribꝫ q̄ſi vilis iacens: a vulgo ſa
xis aſperis ꝛ cauteribꝫ colligit̄.¶ Pli.lib.ix.
Silicea teſta incluſis fatēdū eſt nullū ineſſe
ſenſum vt oſtreis putreſcēte limo ꝓueniūt ac
ſpuma circa nauigia diutius ſtantia defixoſ-
qꜫ palos ꝛ ligna. Nuper cōpertū in oſtrearia
humorē fetificū effluere in modū lactis.

Operationes

¶ Oſtree peculariter ꝯtra venena leporꝫ ma A
rini aduerſant̄:eiſqꜫ menſaꝝ diuitū palma tri
buit̄:ſtomachū reficiūt:faſtidijs medentur.
¶ Additqꜫ luxuriā frig⁹ obrutis niue: ſūma B
montiū ꝛ marꝫ yma miſcēs.¶ Aluum leniter C
emolliūt:coctaqꜫ mulſo tenaſmo q̄ ſine exul
ceratiōe ſit liberāt.¶ Veſicaꝝ etiā vlcera re- D
purgāt.¶ Cocta ꝑ ſe in conchis ſuis ſicut venerint clauſa mire diſtillatiōibꝫ pſunt. Horū E
teſte cinis vuā ſedat:ꝛ ꝯſillas admixto melle
¶ Ariſto. Eſt āt piſcꝫ de genere oſtree.i.teſte E
dure:q̄ cauda natat ꝛ repit. ¶ Dyaſ. Oſtree F
porphire vnde purpura tingit̄ cochlee ſunt q̄ G
vſte deſiccatiue ꝟtutis ſunt q̄bꝫ ꝛ ceteraꝝ co
chleaꝝ ꝟtute ſunt ſiles.¶ Nā ꝛ ego eis vſus H
ſum in ramatica ꝛ diuturna ꝛ q̄ difficile ꝯcar
nant̄ vulnera ꝛ caua:et nimis ꝓfunda. quas
vſtas appoſui cū adipe veteri ꝛ butiro nouo.

Capitulum.lxvij.

p

Agrus. Pauus. Pectine ⁊ Perca. Iſi. Pagrus piſcis ē quē greci fagrū ideo nūcupant: ꝙ duros dentes habeat: ita vt oſtreis in mari alat. Actor. Pagrus ⁊ ipſe eſt dentix. de q̄ dictū eſt ſuperi⁹. ¶ Plinius libro nono. Omes q̄dē piſces p̄gelidam hyemem ſentiūt: ſed maxime q̄ lapidem habere i capite eſtimant vt lupi ⁊ pagri. Cumq; aſpere fuerint hyemes: multi ex eis ceci capiunt: ſicut de lupo marino dictū eſt ſuperi⁹. ¶ Ex libro de na. rerū. Pauus maris dict⁹ eſt a pauone volucre: quoniā ſimilis ē ei i colorib⁹. dorſo eni ⁊ collo pict⁹ ē colore diuerſo. ¶ In eodē libro vt ſupra. Pectines maris armant vnguib⁹. lucent in tenebris ignium more. In magnis frigorib⁹ ⁊ magnis eſtib⁹ recondunt quia temperatū aerem eos habere oportet vt viuant: cum exceſſum paſſionū in elementis vngues eorum non pati valeant.

Operationes

A ¶ Ariſtoteles. Aīalis marini qd̄ dicit pecten pedibus ſi q̄d appropinquauerit oculū ſubito claudit. ¶ Plini⁹ vt ſupra. Pectines ſponte nature harenoſis prouenīunt.

B ¶ Actor. Perca eſt piſcis fluuialis varij coloris curſu velociſſim⁹ ſquamis ⁊ pinnulis acutis ⁊ aſperrimis armat⁹: q̄b⁹ etiā ſe defendit cōtra piſces maiores ne p̄dantes eā īuadāt pre ceteris piſcib⁹ fluuialib⁹ ⁊ ſtagnenſib⁹ infirmis in cibo precipue conuenit.

C ¶ Alexander. Perca videns ſibi i luciū imminere horret pinnis: ⁊ ſic euadit.

Capitulum. lxviij.

p

Lataniſte et Perna. Albertus in libro de naturis animalium. Plataniſte vt dicit Plinius. belue ſunt marine: que gange fluuio Indie naſcuntur et in mare veniunt. Et roſtrum habent delphini. et caudam habent cubitorum ſedecim longitudinis. His ſocijs ſunt belue: quos ſtatuas vocant brachia bina habentes: quibus tanta ineſt fortitudo vt elephantes in aquam intrantes infeſtēt: ⁊ eis permuſcidas abrūpat. ¶ Eodem libro vt ſupra. Perna animal ē marinum de genere concharū. Et eſt croceū valde magne quantitatis exiſtens. intra ipſas veſtitur vellere vilno ⁊ nitido valde precioſo: et fiunt inde ornamenta veſtium ⁊ peplorum precioſa.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. lxix.

p

Iſtris. Albertus in libro vt ſupra. Piſtris animal eſt marinum magnū valde vt dicit Plinius. In oceano gallias attingente aliquando inuentum. Aliquando ſe offert mare in moduz altiſſime columne intra vela nauigantium apparens. et aquam ingentem ſpargit: ita ꝙ in pauorem vertit nauigantes.

Capitulum. lxx.

p Inna ꝛ Plais. Plini⁹ li.ix. Pinna ē piſcis concharū generis. naſcitur in limoſis ſubrecta ſemper: nec vnq̄ ſine comite: quem pinnotherem vocant. Alij pinophilacem: id eſt ſquilla parua. alibi cancer. dapis aſſectator. pandit aūt ſe luminib⁹. orbum corpus intus minutis piſcib⁹ p̄bens. Aſſultant alij, ptinus: ꝛ vbi licenti⁹ audacia creuit implent eaȝ. At illa ore compreſſo. q̄cquid cōcluſerit examinat. partemq̄ȝ ſocio tribuit. Quo magis miror: exiſtimaſſe quoſdaȝ aquatilibus nullū ineſſe ſenſum. ¶ Ex libro de naturis rerū. Pinna de genere concharū eſt: corpuſq̄ȝ rotundū habet. Mas ꝛ femina ſocialiter ambulāt. aperit pinna conchas ſuas ad lunā. ſeq̄ȝ paruis piſcib⁹ offert q̄ſi mortuam. Qui ptin⁹ exultantes vbi licentius (ſicut dictū eſt) audacia creuerit implent eius conchas. Mox vero pinnam ſe plenam ſentiens apphenſum q̄cq̄d incluſerit examinat. Actor. Plays eſt piſc̄ꝫ notus ꝛ viſitat⁹ apud nos. ſcȝ ꝛ bicolor. Nam ex vna parte albꝰ: ex altera niger. De quo ſicut de pluribꝰ alijs nihil in pnominatis autorib⁹ reppeti: niſi forte alijs nominib⁹ vocentur ab eis q̄ꝫ a nobis.

Capitulum. lxxi.

p Orcus marinus. Iſidorus. Porcus marin⁹ eſt qui vocatur ſuillus. q̄r dū eſcam querit: more ſuis terraȝ ſub aquis fodit. Circa guttur enim habet oris orificium. ꝛ niſi roſtrum harenis immergat paſtum non colligit. ¶ Ex libro de naturꝫ rerū. Porcus maris eſt piſcis exibilis porci terre

ſtris ex magna parte ſimilis. Nam et caput habet ſimilimum: et membra in corpore. coſtaſq̄ȝ ſimili modo diſpoſitas. Tota fere caro eius in pinguedinem tranſit. Lingua eius abſoluta eſt vt porci: ſed voce differunt. In eius dorſo quedam ſpine ſunt venenū efficaciſſimum habentes: ꝛ punctionib⁹ ſuis valde cruciantes. Sed fel eorum puncturis remedio eſt. Plini⁹ li. xxxij. Inter venena piſcium ſunt porci marini. ſpine in dorſo cruciatu magno leſorum. Remedio autem eſt lim⁹ ex reliquo corporis piſcium eorum.

Capitulum. lxxij.

P Olippus. Aresto. Polipp⁹ hꝫ immanē squamositatē pedū. ꝑ illā eni īuoluit oīe qꝺ sibi appropinq̄r. Aial nō hñs sanguinē hꝫ cerebꝝ. Mēbra vētrꝭ in sepia ꝛ multi pede ꝯsilia sunt ī figura ꝛ tactu ꝗc ꝗt comedit aggregat ī cauernis vbi manet. Et postq̄ oīe idoneū sibi comederit. tūc testas residuas ꝛ cortices cancroꝝ eijcit. Mutat colorē ei⁹ ꝛ colore lapidū q̄ sūt ꝓpe illum fit colorat⁹ qꝺ ei accidit cū timuerit. Ex lib. de na. re. Polippus est piscis tantā hñs virtutē in brachijs: vt nautaꝫ aliq̄n de naui incaute stantem rapiat: ꝛ ī mare trahat: eiusq̄ carnibꝫ satiet. Carnibꝫ eni libēter vescit. supin⁹ adheret scopulis: ꝛ auelli neq̄t. cui si fetida res admota fuerit: ab ei⁹ odore ꝓtin⁹ resilit. Hi in mari iuxta veneciā frequētissimi sūt. Item polippi siue multipes verso in terrā capite coeūt. oua atq̄ tā multa fecūditate faciunt: ꝙ hoīs occisi testa capi nō pñt. supq̄ sedētes et incubātes q̄si cancellatꝭ brachijs camerā faciūt. Itē pollippus vel multipes cornu cerui vel storacꝭ sic ei fumo deludit ꝛ deꝓhendit. ꝙ diligit ipm. ꝛ ob hoc intrat vasa venātū. Ex ipo etiā assato ī hamo posito venatores multos capiūt pisces. Polipp⁹ ꝛ karabo. si simul irriti fuerint: karabo mortu⁹ inuenit. Itē dē ꝙ cū ouant natāt: ꝛ mares ꝛ femīe debilitantur nimī: vt a piscibꝫ paruis comedant: ꝛ ī cauernis facile deꝓhēdunt. qꝺ tū nō accidit in iuuenibꝫ ꝛ puis: imo fortiores sūt magnis. Itē in hyeme coeūt. in vere aūt ouāt siue pariunt Caput maris longi⁹ est capite femine.

Capitulum.lxxiij.

P Ungitiuus. Ex li. de na. re. Pungitiuus vero est oīm fere pisciū minim⁹ q̄busdā spinis ꝺm nomē suū pungēs Mas in eis circa fauces rubeus est. Femina vero illa rubedine caret. Ambo ꝟo maculis nudati sunt. Hos vulg⁹ opinat sine semine in aq̄s crescere. ꝛ qꝺ mirabilius est: alios etiā hoꝝ semē ꝓpagari. Vn̄ ꝛ hūc piscem matrē pisciū vocant. Dicūt eni si stagnū nouū fiat: nullusq̄ piscis immittatur. Hos pisciculos anno ꝑmo in eo inueniri. ꝛ anno scđo diuersi generis pisces ex eisdem ꝓpagari.

Capitulum.lxxiiij.

P Urpura. Ex libris de naturis rerū. Purpure sunt conche marine q̄ verno tempe congregantur: ꝛ attrite liquoreꝫ ore saliuant. Similiter ꝛ murices circa canis ortū tricenis diebꝫ. Mutuoq̄ attritu lentore cuiusdā cere saliuāt similiter ꝛ murices. Purpuras ac viuas capere ꝯtendunt: ꝙ cum vita sua succum illū euomūt: ꝛ maioribꝫ quidē conchis detracta concha auferūt Minores vero cum testis frangunt: ita demum rorē eū excipiētes tyri lingua purpure longitudine digitali: qua pascitur ꝑforando reliqua conchilia tāta aculeo duricia. Aqua dulci enecantur: ꝛ sicubi flumini immerguntur. Alioquin capte etiaꝫ diebꝫ q̄nquagenis viuūt saliua sua. Hoꝝ pisciū conche īfra annū magnitudinē implēt: ꝙ si ante in crescēdo trāscurrāt: vim libidinis auferēt: nec vltra coire pñt: vt in tpe ꝓciosum liquorem pariant. Unde summa diligētia ꝑmo anno detrahun

Universidade de
Biblioteca Pública

tur eis conche vel ꝯſtringunt ne creſcāt. Hoc
liquore veſtis purpurea tingi ſolet. q̄ color ni
gricātis roſe more ſublucet purpure (ſm̄ Pli
nium) fetidis odoribꝫ capiunt. et cū ſemine
ces fuerint mari reddite reuiuiſcunt.

Operationes

A ¶ Plini⁹ li. xxxiij. Purpure ꝯtra venena pro
ſunt. Horū teſte cinis vtiliter cū melle illinit
B vlceribꝫ capitis. ¶ Idem quoqꝫ cinis cū mel
le efficaciter ſanat mulierū mām̄as. pannis
C etiam inſiſtit vtroqꝫ modo. ¶ Idem cinis ſi
ue opus ſit incipiētes diſcutere ſiue coctos
emittere. Purpurarū ſiue muricū minora ge
nera ſunt efficaciora. ⁊ oris halitū cuſtodien
D tia. ¶ Dyaſcorides. Purpura maritima ⁊ bla
ta appellatur: ꝙ quaſi blitula ſanguinis ap
paret. Hui⁹ virtus ſicca eſt. vnde vulnera pu
trida gingiuarū in puluerē redacta ⁊ impoſi
E ta purgat ⁊ cicatrizat. ¶ Et ſi in eis mala ca
ro ſupercreuerit: puluerizata adbibita depa
ſcit eam ⁊ extirpat. hoc et eius vngule com
F buſte faciunt. ¶ Eedem vngule ⁊ cooptoriū
conchilij albū fumigata caſtorei odorem ha
bent: ac fumigatione ſua ſtericis offocationi
G bus laborātes liberāt. ¶ Epilenticos curāt.
bibita ventrē mouent. Conchiliū ipm̄ cōbu
ſtum omnia ſupradicta nouit facere.

Capitulum. l

Ayte ⁊ Raba
turis rex. R
r lice dicunt
ter piſce
modum

ſcium copia. prope modum rotundus eſt. et
in lōgitudine ⁊ latitudine fere equalis. Ocu
los habet horribiles. Os quoqꝫ deformida
te liuidum. ⁊ hoc non eo loco quo piſces ce
teri ſed loco ventris. vbi vero caput ⁊ oculi
ſunt os non habet. Caudā habet prelongā
vt coluber: ⁊ in ea ſpinulas quaſdam acutas
valde. Habet ⁊ qn̄qꝫ in capite lapidē: nec cre
dimus ꝙ natura ei dederit eum inutilē. Hu
ius carnes indigeſtibiles ſunt vt carnes bo
uine. Impinguatur (vt dicit Ariſto.) vento
meridionali flante. Iorath Eſt aūt piſcis no
mine rabas ſtupefaciēs. ita ꝙ cū rhete porta
tur puenit ſtupor eius ad manū qua portat.
hic occultatur in arena ⁊ luto. Venaturqꝫ to
tum qđ ex piſcibꝫ appropinquat. ⁊ ꝙ ſtupefa
cit eos: ita ꝙ nō poſſunt moueri. Ipſeqꝫ con
ſequitur illos ⁊ comedit eos.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

ficium ſuū cū eis adducit: ſicq̧ comedit. Et ſi p partes illas que ſunt ſup oculos non venat quā deprehendit debilis ⁊ egra inuenit. Ex his etiam que latent eſt rana. cūq̧ latuerit vadit ad viride ſup aquā ⁊ cibat piſcibꝫ paruis q̄ ſunt in eo. Rana cōtinue generatiōis eſt. ⁊ ouat extra vnū ouū cōpletū tantū. Et eſt dure teſte, ꝓpter ſalutē qua exteriꝰ indiget. Huius cā ē natura ſui corpis: q̄ caput eiꝰ ē i q̄ntitate multiplex ad ſuū corpꝰ. et ē ſpinoſum. Jdeoq̧ nō recipit pullos in vltimo. Omnes autē piſces nutriūt filios preter ranas.

Operationes

A ¶ Auicenna in. iij. canone. Rana marina rubea (ſicut narrauerūt ſapientes) maligna eſt inuadens aīalia. Nā ex longinquo ad ea ſalit vt mordeat. ⁊ ſi mordere nō poteſt: exufflatione noci[u]ā ad ea ſufflat. ¶ Ex eius morſu
B
accidit apoſtēa magnū ⁊ ꝑditio velox. ¶ Cruta eius cū tyriaca magna: ⁊ quod eſt eius generis. ¶ Actor. Rana marina rubea veneno
C
D
ſa. ⁊ eius potus accidit obfuſcatio corpis. ⁊
E alia multa incōmoda. ¶ Idē. De hac ⁊ alijs ranarum ſpeciebus dictum eſt ſupra in tractatu de aīalibꝫ capitulo. cxxij.

¶ Idem in libro. xxxij. Rumbi carnes trite ⁊ ex aqua mulſa date febricitantibꝫ pficiunt. A
Ex libro de naturis rerū. Rumbus eſt piſcis magnus fortis ⁊ aſtutus: ſed tardus. hic q̄ piſcis vt rana marina ſimili modo depdat. Nam in limo turbato abſconditus. pinnas excertas mouet: ⁊ vbi piſces approximare viderit: mox eos corripit et deuorat. Argumentum eſt eius ſolerte. q̄ cū ſit tardiſſimꝰ omniū piſciū. mugilum tamē velociſſimū in ventre ſepiſſime reperitur habere.

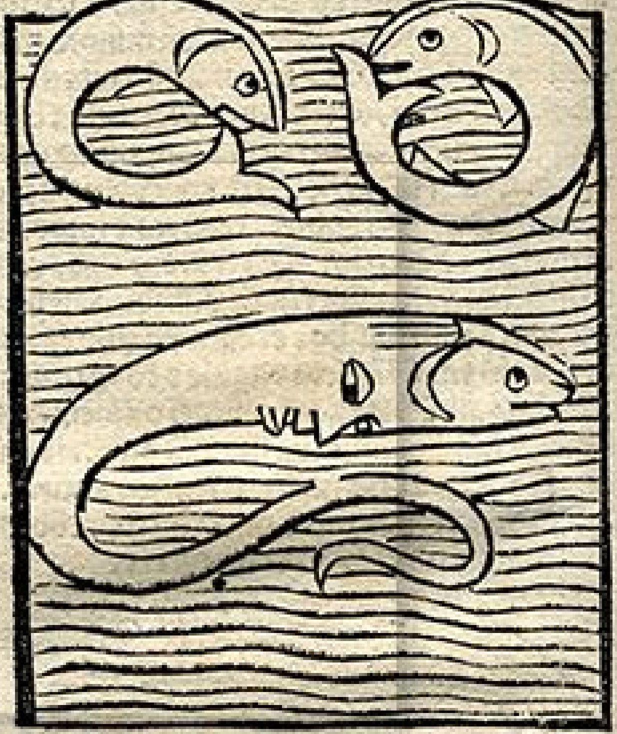

Capitulum. lxxviij.

Ubus ⁊ Ryache. Albertus i libro
r de naturis animaliū. Rubus eſt piſcis in mari. Jta lie ⁊ grecie habundans: ⁊ eſt de genere pectinis totꝰ rotundus quaſi circulus pinnulis circūpoſitis. ⁊ i parte magna pictus eſt rubeis virgulis ⁊ maculis. ⁊ illa ſupficies tota eſt plena ſpinis aliq̄ntulum anterius. Et hic piſcis eſt piger ad natandū ꝓpter ſui corpis latitudinē. demergit [...]tē in ꝓfundo ⁊ turbat aquā ⁊ piſces qui ac[...]rint incautos cōfodit. ita q̄ etiā velociſ[...] [p]iſcem mugilum in ventre habere inue[...] [h]ic piſcis delicatus eſt: et dulciſſime [...] eodem libro Ryache dicuntur pi[...] [...]ni genere rotundi. ita q̄ cubitū [...] [c]ubitos habent in latitudine [...] longū. caudam habēt longā [...] acutas ad natandum ocu[...] [...]s quaſi in loco vētris tur[...] [ha]bent duras ⁊ indigeſti[...] [...]rius inuenitur. ibi eſt [...][con]ſideratur.

Universidad de
Biblioteca Pública

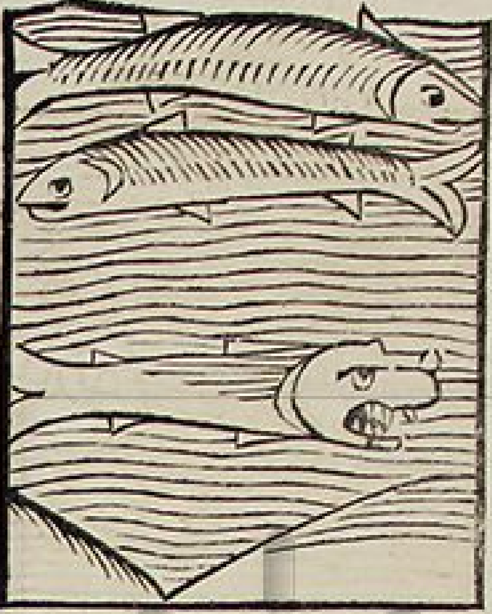

Capitulum.lxxix.

ſ Almo ⁊ Salpa. Phiſiologus
Salmo dicitur a ſaltu.caudaꝫ
enī ore replicat ⁊ reflectit.firmi
ter eam ore tenens:donec ſalt⁹
agilitate locum etiam abruptū
conſcendit.ſed nec color multum valet: aut
ſapore anteꝙ̃ guſtauerit mare. Ad quod ten
dens contra fluminis impetum a ꝓpoſito nō
diſiſtit quouſq; reficiatur.deīde ad nota do/
micilia reuertitur. Ex libro de na.rex. Sal/
mo piſcis eſt in latitudinem ⁊ longitudinem
magnam excreſcens. Robore quoq; forꝫ eſt
ſed ponderoſus ⁊ grauis. Vis quā habꝫ agi
litas a potentia virtutis eius eſt potius ꝙ̃ a
leuitate corporis.hic vt dicit Pli.olim ꝑfere
batur omnibus piſcibus fluuialibus.⁊ ma/
xime in aquitania. Carnes eius rubee ſunt.
que licꝫ dulces ⁊ grates ſint valde.tñ ſatieta
tem cito manducātibus ingerunt.piſcis iſte
ſemꝰ facit:nec diu viuere poteſt ī aquis dul
cibus ſtagnorū niſi liberum habeat tranſitū
ad dulces vndas fluuiorum.quīetiā vbi in
tranſitu ſepē vel aliq̄d hmōi obſtaculū inue/
nerit:caput caude cōiungit.ſic q̄ꝫ corpe ꝓ/
uolat ad optata. In libro vt ſupra. Salpa pi
ſcis eſt obſcenus ⁊ vilis.hic miraculū ſui pre
bet vt nunꝙ̃ decoqui poſſit niſi prius forti/
ter fuſte vel ferula verberetur.

Capitulum.lxxx.

ſ Parus ⁊ ſtaurus. Albertus in libro
de naturꝫ aīaliū. Sparus piſcis eſt
marinus ⁊ telo miſſili qꝫ ſpergitur quando ia
citur.⁊ dictus eſt eo qꝫ habeat huius inſtru/
menti figuram. In libro vt ſupra. Staurus
piſcis delectabilis qui ſolus ruminat. inter
piſces.hunc piſcem dicunt non multos ha/
bere dentes:⁊ ideo ruminatione indigere.li/
cet hec ſit cauſa ruminationis.dicunt etiam
hunc piſcem romani de longinquis partibꝰ
allatum in tyberi eſſe multiplicatum.

Capitulum.lxxxi.

Epia. Iſido. Sepia dr̄ qꝫ ſepibꝰ inter/
ſ cluſa facilꝰ capitur in coeundo obſce
num genꝰ.nā ore cōcipit ſicut vipera

huius attramēti tanta vis eſt vt lucerne ad-
ditū ethiopes videri. ablato pori lumie q̄dā
tradūt. ¶ Ex li. de na. rex. Sepia ↄcipit ore ſi
cut ꝛ vipera. oua eius dura ſunt. De non na-
ſcant i mari niſi par ꝛ par: maſculus ꝛ femina
om̄i tpe ouant. ꝛ in quadragīta noctibꝰ oua
ſua cōplent. Femina cū ouat: mas eā ſequit.
ꝛ ſup oua ſemen inſufflat vt viuificet. ¶ Are
ſto. Sepia membrū habet ſub ore poſitū q̄d
dicit̄ maſtim. in quo eſt ſperma magnū. et q̄n
accidit timor: eijcit illud in aquā ꝛ turbat eā.
Habet etiam in interiori ſuo vaſa duo plena
ouis in albedine ſimilia grandini. Corpa ſo
mariū magꝭ aſpera ſunt q̄ feminaꝝ. Pullus
ſepie ↄtinuus eſt cū ouo in anteriori corpor̄
parte. nec pōt aliter eſſe. Anterior eni pars ꝛ
poſterior in eodem loco conueniunt.

Operationes

A ¶ Diaſc. Sepia cū attramēto ſuo cocta ca-
coſtomacha eſt. ventrē mollit. Os ō molle eſt
oſſis eiꝰ collirijs cracomatic̄ neceſſarie mi-
B ſcetur. ¶ Item oſſa tuſa o niguinē dentibꝰ tol
lūt maculas carnis integro colori reſtituūt.
C ¶ Glaucomata boim vel aīalū in oculis ſuf
flando maxime cū ſale ad ſanitatē pducunt.
D ¶ Os eiꝰ tritū ꝛ cū aqua bibitū toracꝭ vitijs
E ꝛ aſmaticis oīno pdeſt. ¶ Pli. li. xxxij. Ocu-
loꝝ tumorē ruboremq̄ ſepie cortex cum lacte
mulier̄ illitꝰ ſanat. ꝛ p ſe ſcatiricias emēdat.
F ¶ Cinis eiuſdē corticis cicatrices oculoꝝ
G ſanat. ꝛ albugines iumētoꝝ emēdat. ¶ Se-
pie in cibo ſoluūt. eariſq̄ teſte ex aqua ſalſa
mentorū inherētia corpori tela extrahunt.
H ¶ Medent̄ ꝛ lentigini ceteriſq̄ vitijs ex oſſi
I bus ſepiarū vſtis. ¶ Idem cinis ꝛ carnes ex
K creſcentes tollit: ꝛ humida vlcera. ¶ Platea
rius. Os ſepie quod in eius ventre inuenit̄:
ad albandos dentes valet. ſi puluere eiꝰ ſub
L tili in panno lineo poſito fricentur. ¶ Ad fa-
ciem quoq̄ dealbandam puluis eius cū vn-
guento citrino conficitur.

Capitulum. lxxxij.

Erra ꝛ Scilla. Iſido. Serra denta
ſ eſt: q̄ ſerratā hꝫ criſtā: ꝛ ſubtꝰ natās
nauē ſecat. Phiſiologꝰ Serra ē ma
rina belua pēnas hñs imanes. qua cū vide-
rit in mari nauē velificantē eleuat pennas ſu-
as: ꝛ ↄtendit velificare cū naue. Ubi aūt cu
currit ſtadijs. xxx. vel. xl. laborē ſuſtinēs de-
ficit: ꝛ pennas deponēs ad ſe trahit. Uñ na-
uem maris cauſa iam laſſam repoītāt ad pri-
ſtinū ſuū locū in pfundum. Ex libro de natu
ris rex. Serra criſtā habet ſerratā. qua na-

uibꝰ occulte ſupnatās eas in fundo ſecat: vt
intrāte aq̄ hoīes aſtutia doloſa mergat: eo-
rūq̄ carnibꝰ ſatiet̄. Alia quoq̄ ē eiuſdē nois
marina belua ingens pinnaſq̄ latiſſimas ha
bens quibꝰ ↄtra naues velificare ↄtēdit. Ex
li. de na. re. Scilla monſtrū eſt habitās in eo
mari q̄d italiam ꝛ ſiliciā intercludit. Nautis
quidem ꝛ oībꝰ hoībꝰ inimicus eſt: ꝛ eorū ſan-
guine carnibuſq̄ delectat̄. caput ꝛ pedes ha-
bet ad modū virginis formata ſicut ſyrenes
ꝛ rictus. ꝛ oris hiatū ac dētes horridos vte-
rū beſtialē: ꝛ delphini caudā. Mire fortitu-
dinis ē: nec i aqua facile vincit̄. In terra ꝓ
ꝓpe imbellis hꝫ ꝛ vocē aliquantulū muſicā.
ipaq̄ belua carmine mirifice delectatur.

Capitulum.lxxxiij

s yrena. Ex libro de naturis rerum. Syrene ſunt animalia mortifera: q̄ a capite vſqȝ ad vmbilicum habent figuram mulieris improcere magnitudinis: horrenda facie. Crinibus capitis longiſſimis atqȝ ſqualentibus. Apparent autem cum fetibus quos in brachijs portant. Mamis etē fetus lactant: quas in pectore magnas habēt Quas quando vident naute multum timent: eiſqȝ lagenam vacuam proijciunt. et ipſa cum lagena ludit donec nauis pertranſeat. Reliquam vero partem corporis habent vt aquila. et in pedibus vngues ad laniendum abiles. Porro in fine corporis habent ſquamoſas piſcium caudas. quibus vt remigijs in gurgitibus natant. Quoddam etiam muſicū ac dulciſſimum melos habent in voce. quo delectati nauigantes ⁊ attracti reſoluuntur in ſomnū. ſopitiqȝ ſyrenarum vnguibus dilacerantur. Sed nōnulli nauigantium ſapienti vſi conſilio: fortiter aures ſuas obturāt: ⁊ ſic immunes tranſeunt. ne mortifero ſyrenarū cantu illiciantur ad ſomnum. Hee quidem belue in quibuſdam profundi gurgitis inſulis: ⁊ aliquādo in fluctibus cōmorantur. Et quod de lagena dictum eſt illi teſtati ſunt: qui eas ſe vidiſſe dixerunt. Syrenas tamen has nō in veritate beluas ſed meretrices quaſdam yſidorus fuiſſe deſcripſit. que tranſeuntes ad egeſtatem deducebant. Sed ⁊ philoſophi ⁊ ſanctorū expoſitorū nōnulli contrarium ſenſiunt vera mōſtra marina eſſe dicentes. Sunt ⁊ ſyrene ſerpentes in arabie partib9 habitantes. equi curſu velociores. quarum etiam quedam alas habentes volare poſſunt. Harum tantum virus eſt efficaciſſimū ad nocendū. vt morſum ante mors q̄ dolor ſequatur. ¶ Phiſiologus. Syrene ſunt animalia mortifera vſqȝ ad vmbilicum figurā hominis habentia. extrema vero pes vſqȝ ad pedes volatilis. ⁊ piſcis habet figuram. Muſicum quoddam ac dulciſonum melodie carmen canunt. ita vt auditus hominum longe nauigantium ad ſe trahant. nimiaqȝ ſuauitate prolixe modulationis aures eorū: ac ſenſus delinientes in ſomnū vertant. Tūc demū cum vidēt eos grauiſſimo ſomno ſopitos. ignaros ac per inſipientiam ſuam deceptos īuadunt et carnes eorum dilaniant.

Capitulum.lxxxiiij.

s Pinachia et Squatina. Ex libro de naturis rerum. Spinachia corpore quidem eſt puſilla: ſed vtiliſſime vndiqȝ ſpinis extantibus munita a morſu cuiuſlibet alterius piſcis eſt acutiſſima. ¶ Yſidorus. Squatinus dictus eo q̄ ſquamis ſit acutus. vnde ⁊ eius cute lignum politur. ¶ Plinius libro vndecimo. Squatina eſt piſcium genere q̄ pro ſpina cartillaginem habent. Omniaqȝ talia carnoſiora ſunt ⁊ ſupina veſcitur. Diuerſa piſciū genera non coeunt in ſimul: preter ſquatinam ⁊ ranam. ex quibus naſcitur piſcis parte priori rane ſimilis. Et nomen ex vtroqȝ cōpoſitum apud grecos trahit. Piſcium quidam ter in anno pariunt. Quidam bis. vere. ⁊ autumno. Ex planis ſola ſquatina bis. autumno occaſuqȝ vergiliarum. Squatina vero intra ſe parit oua premollia in alium locum vteri transferens: ibiqȝ excludens. Simili modo et omnia que appellauimus cartillaginea: ita fit vt ſola piſcium ⁊ animal pariant ⁊ oua concipiant. ¶ Ex libro de naturis rerum. Squatina piſcis eſt in mari quinqȝ cubitos habēs longitudinis: ⁊ caudam pedalem. Hic abſconditus in limo piſces corripit ſubito. Cutem tam aſperam habet vt ex ea lignum ⁊ ebora poliantur. Pilus ipſius cutis breuis ⁊ niger eſt. hunc adeo durum natura creauit: vt ferri vel calibis acumine vix incidi poſſit.

Capitulum.lxxxv.

s Olaris ꝛ ſolea. Ex li. de na. re. Solaris dict⁹ ē eo ꝙ i ſole libēter i ripis fluminū iacet. Caput hꝫ magnū: orificiū latū. cutē nigrā ac lubricā q̄lis eſt anguillaꝝ. Epar hꝫ dulciſſimū ꝛ eſibile pcipuū. i vaſtitate ac longitudinē maximā creſcit. Pli. li. ix. Solea ē piſcis a figura denoīta eo. ſ. ꝙ calciamētoꝝ ſoleis aſſimilet.

Operationes.

A ¶ Actor. Solea piſcis ē marinoꝝ piſciū iuxta medicos infirmis i cibo ſuauiſſim⁹: ꝙ min⁹ ceteris flegmatic⁹: eſt etiā ſapore gratus.

s Colopendra ꝛ ſcorpio. Pli. li. ix. Scolopēdre marine terreſtribus ſiles: q̄s centipedes vocāt. hamo deuorato oīa iteriora euomūt donec hamū egerāt: deīde reſorbēt ¶ Yſi. Scorpio dict⁹ eſt ꝙ ledit dū manu tollitur. Tradūt āt. ꝫ. cancris cū manipulo ocimi alligatis. oēs q̄ ibi ſūt ſcorpiōes ad eū locū congregari. ¶ Ariſto. Scorpio marin⁹ ouat i vere ſemel. ꝛ iteꝝ autumno. ¶ Pli. lib. ix. Cancri mortui in ſcorpiones figurant in ſicco.

Operationes

¶ Idē li. x. Mēte ſucc⁹ ꝫ ſcorpiōes marinos ſumit. ¶ Idē li. xxxij. Mul⁹ etiā illit⁹ vel in cibo ſumpt⁹ ꝫ ſcorpiones marinos ſumit ꝛ auxiliat A B
¶ Scorpionis āt marini fel alopicias replet. C
¶ Fel marini ſcorpionis rufi cū oleo veteri aut melle actico incipiētes ſuffuſiones diſcutit. D
¶ Iterūqꜫ fel ſcorpiōis marini cicatrices tollit E
¶ Scorpius marin⁹ necatus in vino: ꝛ obuli pondere potus veſica vitia ꝛ calculos ſanat. F
¶ Lapide q̄ꝫ q̄ inuenit i ſcorpiōis marini cauda: cū ſol ē i cācro torquāt ſerpētes ictibꝰ ſcorpionū. G
¶ Oyaſ. Scorpiōes marini colerā deponūt. ſuffuſiōes oculoꝝ detergūt. caligines ꝛ glaucomata tollūt. H
¶ Idē. Marini ſcorpij fel magnā hꝫ vtutē. ꝛ ante ſella q̄drupedū ꝓmiꝫ. facit āt ad effuſionē ocloꝝ ꝛ ad caliginem ꝛ ad aſpredinē palpebraꝝ. I
¶ Aui. iii. ij. cā. Ceruſa ſtanni ꝯfricata ſup marini ſcorpiōis pūcturas ꝯfert. K
¶ Idem in. iiij. Ex morſu ſcorpiōis marini accidit inflatio vētris ꝛ forma ꝑ ꝯpica. ꝛ q̄nꜫ vētoſitatis: exitus abſqꜫ voluntate. L
¶ Cura ei⁹ eſt cura draconis marini ꝛ tracele. M

Capitulum. lxxxvi.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.lxxxvij.

Pongia. Scuamis ⁊ Scinthi. Albert⁹ in li. de na. aialiũ. Spõgia marinoꝶ eſt q̃ multoꝶ generꝶ eſt. Et conueniũt cũ aialibꝫ in motu ↄtractiõis ⁊ dilatatõis Quedã eaꝶ immobiles ſunt a ſaxis. ⁊ ſi abrũpant̃ a radicibꝫ recreſcũt. Quedã ãt ſunt mobiles de loco ad locũ. In turbatis melius viuũt et in puris aquis putreſcũt ⁊ cibant̃ limo ⁊ piſcibus ⁊ oſtreis. ¶ In libro vrĩ. Scuamis eſt piſcis marinus quã germani catulã maris vocãt. Hic q̃nq3 pedes h3 in lõgũ ⁊ caudã monopedalẽ. Hic piſcis in limo abſcondit⁹ improuiſos interficit piſces. Cutẽ etiã h3 ita aſperã. vt ea cũ ſicca fuerit ligna ⁊ ebora poliant̃. pil⁹ ꝓo ei⁹ breuis eſt ⁊ niger ⁊ ſimilis ariſtis berbe fuſonũ. ⁊ adeo durus eſt vt ferro ⁊ calibe vix poſſit ſcindi. ¶ In eodẽ li. Scinti aialia ſunt aq̃tica in nilo natantia cocodrillis figura ſimilia ſed ſunt multũ minora ⁊ cõtractiora. Hoꝶ carnibꝫ infecta pocula vim veneni extinguũt. prenunciant etiã tempeſtates. Antra ſua arantia ⁊ oſtiũ ab oppoſito ei⁹ venti q̃ flaturus eſt aperientia ⁊ cauda villoſa aliud foramen qđ aduẽtum reſpicit obturantis.

Capitulum.lxxxviij

Tonc⁹ ſiue Stinc⁹. yſi. Stinc⁹ eſt belua circa nilũ. Aui. Stincus eſt guarl de nilo q̃ capit̃ in egypto. ⁊ eſt maucẽſ q̃dã q̃ ſit de partu cocodrilli. Melꝰ ãt de ipſo eſt illḋ qđ ẽ in pte renũ: auget q̃nq3 coitũ ita vt nõ ſedet̃ niſi ſorbitiõe iuriſ lactucaꝶ ⁊ lentiũ.

Operationes

¶ Pyaſ. Stincus eſt aial qđ inuenit̃ in India A
q̃drupes ⁊ ſilẽ lacerte: h3 lõgi⁹ atq3 ventroſi⁹. h
aũt fallit̃. ⁊ ad venereos vſus facit ſi caro eius
ex vini ciato potet̃. nã ſi pl⁹ ſumat̃ neruos ledit.
¶ Alb. i li. ð na. aialiũ. Stinc⁹ eſt aial marinũ B
mediũ inter placã ⁊ aial qđ eſt ſicut ſtella pentagonũ ruſi coꝛis: ⁊ in medio h3 rimas q̃bꝫ trahit nutrimẽtũ. Et ita excitat libidinẽ q̃ ſanguinẽ eijcit p coitũ. nec tñ ↄcumbens adhuc coitu ſatiatur. nec medicinã habet libido niſi p ſuccũ lactuce bibitum.

Capitulum.lxxxix.

Turio. Ex li. de na. re. Sturio eſt piſcis magn⁹ habitãs in aq̃s fluuialibꝫ q̃ magne ſũt ⁊ diffuſe. viuere diuti⁹ nõ poteſt in ſtagnis niſi ad dulces fluuioꝶ aq̃s tranſitũ habuerit. Cibi parũ aut nihil admittit ĩ corpe Cui quippe cibꝫ in nutrimentum ſufficiẽs eſt. ipſa ſola aeris ſerena tranquillitas. quaꝓpter ⁊ modicũ h3 ventrẽ ac ꝓpe modũ ſolidus ĩ loco vẽtris. ſicut in reliq̃ corpis parte. h3 inteſtina licꝫ parua reſpectu ſue magnitudinis. Epar vero ſatis magnũ ⁊ adeo dulce: q̃ vix comedi ſine ſtomachi abominatione poſſit. vnde eius felle qđ ↄtiguũ eſt epar fricari ſolet: vt ex exceſſiua dulcioris in epate: temperet̃ exceſſu amaritudinis

in ſelle. Ore caret: ⁊ illa pars integra eſt q̄ i ce
teris aialibꝰ os occupare ſolet: nec niſi modicū
ſub gutture foramen habet clauſū. cū voluerit
apertū aeris ſerenitat. Auſtro citiꝰ impingue
ſcit. aqlone ſpo flāte ſubſidet in ꝓfundis. Idē
in lacte poſitꝰ diu ſic in aqua viuit. ¶ Alb. in li.
de na. aialiū. Sturio piſcis notꝰ eſt: quē anti
qui ſtoriā vocauerūt. Eſt aūt piſcis lōgi naſi:
⁊ magiꝰ ad lōgitudinē nouē pedū qn̄ cōpletus
eſt. ⁊ eſt rotūdꝰ in modū claue. ⁊ tres hꝫ teſticu
los in pelle pungentiū ꝑ corpis longitudinem
Os habet ad ſugendū potiꝰ q̄ ad māducādū.
⁊ ideo in ventre eiꝰ nihil cibi inuenitur groſſi: ſꝫ
humor viſcoſus quem ſugendo accipit: carnes
habet albas ⁊ dulces. ⁊ nō hꝫ oſſa niſi in capite
Pinguedinē habet croceā. ⁊ epar hꝫ magnū ⁊
adeo dulce q̄ niſi felle ſuo temperet: ꝓ dulcedi
ne generat abominationem.

Capitulum. xc.

s Tella. Pliniꝰ li. ix. Stellā in mari ſa
pientia claros autores video mirari. Cu
ius figura hec eſt parua admodū caret intus:
extra duriore callo. Huic tam igneū feruorem
eſſe tradunt: vt oīa in mari cōtracta adurat.
omnē cibū ſtatim peragat.

Operationes

A ¶ Idem in li. xxxi. Carnes āt marine ſtelle cō
B tra marini draconis ictus valent appoſite.
¶ Ex li. de na. re. Stella piſcis eſt in mari oc
cidentali. cuiꝰ figura eſt ad modum ſtelle. Hec
cū aliqd aial comederit: mox inuenit in eiꝰ ven
tre dvrū quaſi bis coctus panis.

Capitulum. xci.

s Fungia. yſid. Sfungia dicta eſt a fin
gere. i. nitidare vel extergere. Vn̄ Cice
ro. Et fingebat ſfungijs ſanguis. i. extergeba
tur. Animal āt eſſe docet cruore petris inherēte
Vn̄ ⁊ dū abſcinditur ſanguinē remittit. Nā alia
ſunt viuētia in aqs: q̄ diſcurrūt vt piſces. Alia
q̄ ſtant fixa vt oſtree. ꝗcinꝰ ſfungie. Ex his alie
mares dicūt: eo q̄ tenues ſūt fiſtule ſpiſſioreſq̄
Alie femine: q̄ maioribꝰ fiſtulis ac ꝑpetuis ſūt.
Alie duriores: quas greci appellant tragos. ⁊
nos bucoſas dicere poſſumꝰ ob aſperitatē ſui.
Nouiſſimū genus earū peniculi vocant: eo q̄
apte ſunt ad oculoꝝ tumores: ⁊ ad tergendas
lippitudines vales. Cādide ſfungie cura fiūt.
ꝑ eſtatē eīn ad ſolē ſternunt. ⁊ ſicut cera punis
ca candorem bibunt. ¶ Pli. li. xxxij. In mari
campanie vicino panē abiectū rapiūt. ⁊ ibidē
ad nullū cibū in quo hamus ſit accedūt.

Operationes

¶ Pli. i li. vīs. Aq̄lo nares ſfungias ceterī ꝑſe A
rūt nec vſq̄ diutiꝰ durare ipm medici aſſerūt.
¶ Harū genus molliſſimū peniculi tumores B
oculoꝝ ſedant ex mulſo impoſiti. abſtergende
quoq̄ lippitudini vtiliſſimi.
¶ Imponunt ⁊ ipſe ſfungie epyforas expoſita C
⁊ ad dolores capitis ex aceto calido.
¶ Recentes diſcutiunt. molliunt: mitigant. ve D
teres autem vulnera glutinant.
¶ Vlcera q̄ꝫ hūida ⁊ ſilia ipoſite ſiccāt fracture E
⁊ vlcera. ¶ Sfungijs vtiliſſime fouet. q̄ ſan F
guis rapit inſiccādo: vt ꝓſpici poſſit curatio.

b ¶ Infantiam ꝙ̃ ſiriaſim. i. capitis vlcera ſpun-
gia frigida cerebro humefacto ſanat.

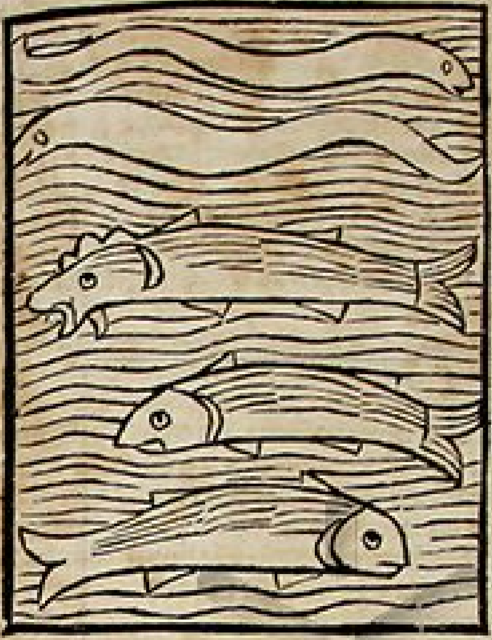

Capitulum. xcij.

t Lucha. Titimallus ⁊ Torpedo. Actor. Teucha piſcis eſt fluuialis vel ſtagnenſis oi̅bꝰ notꝰ. In limo ſicut anguilla nutritꝰ. vnde ⁊ eius coloris eſt. ſcꝫ lucei ſiue nigri. vterq̃ piſcis ſaporis dulcis eſt: ſꝫ male digeſtio̅is. ¶ Yſidorꝰ. Titimallus nome̅ ex flore accepit. Tynum quippe flos appellatur. Nam cum ſit ſpecie gratꝰ ⁊ ſapore iocu̅dus: tn̅ ſicut flos fragrat ⁊ corpore odores aſpirat ¶ Idem. Torpedo dicta eſt eo ꝙ corpus tepeſcere faciat: ſi ea̅ q̃ſq̃ viuentez tangit. Torpedo ſicut ⁊ ſquatina eſt ex genere piſciu̅ q̃ cartilagine̅ habe̅t ꝓ ſpina. Oi̅a q̃ talia carnoſiora ſu̅t: ⁊ ſupina vei cunt Torpedo oua in terra ſeparit pre mollia in alium vteri locum transferens vbiq̃ excludens Octo genos habet fetus. Nouit torpedo vim ſuam. ipſa non torpens: merſaq̃ in limo ſe occultat.

Operationes

a ¶ Plinius li. xxxij. Torpedo emollit aluum in cibo ſumpta.

b ¶ Et lyeni medetur impoſita ꝓcidentiſ morbu̅ ſintranei ꝗꝫ prohibet appoſita.

c ¶ Deniq̃ ſi torpedo dum eſt in libra capiat̃ eri duoq̃ ſub diuo aſſeruet̃: faciles efficit partus.

Capitulum. xciij.

t Rebius ⁊ Tructa. Ex li. de na. reru̅. Trebius eſt piſcis niger pedalis tm̅ lo̅gitudine. habe̅s tn̅ q̃nq̃ digitos. in craſſitudine hanc ei vim ineſſe Plinius recitat. vt pars eiꝰ in ſale ſeruata: auru̅ q̄d in altiſſimos puteos deciderit. admota extra hat ac fluctuare faciat. Hic colore̅ candidu̅ i hyeme mutat. ⁊ eſtate nigrior fit. ſolꝰ inter omnes piſces ex alga nidificat ⁊ oua in nido parit. Trebius eſt in oceano q̄ duro naues perforat roſtro. ¶ Actor. Tructa exteriꝰ q̄de̅ varia ſic ⁊ petica. ſꝫ interiꝰ rubea. q̄ quide̅ vt fert̃ q̄diu minoris etatiſ ⁊ corporis exiſtit in aq̄s tm̅ dulcibꝰ nutrit̃: ⁊ tructa vocat̃. Cu̅ au̅t excreuerit ⁊ deſcende̅s vſq̃ ad ꝯfinia maris de ſalſedine illiꝰ biberit: ſalmo efficit̃. q̄d tn̅ veru̅ eſſe nequaq̄ ab oi̅bus aſſerit̃. Eſt au̅t vterq̃ piſcis delicioſus ⁊ ſapidꝰ ¶ Ex li. de na. rer. Tructa piſcis eſt habita̅s in fluuijs dulcibꝰ: q̄ magno impetu currunt de mo̅tibꝰ. ſquamas hꝫ vt ſalmo. carneſq̃ ſimiles mas: ſꝫ multo eſibiliores. ⁊ h̄ in eſtate tm̅ a me̅ſe Julio vſq̃ ad Noue̅bri̅. hyeme ꝟo carnes hꝫ albas vt ceteri piſces: minoriſq̃ ſaporiſ. maſculas hꝫ in dorſo croceas atq̃ ſanguineas.

Capitulum. xciiij.

t Eſtaꝫ. Alb. in li. de na. ai̅aliu̅. Teſte animal eſt marinu̅ q̄d pellis duricie teſteu̅ appellat̃. Hic au̅t adeo ſpiſſam ex ſalſugine maris ꝯhꝫ pelle̅ ⁊ duram ꝙ calor naturalis interior ꝑ poros reſpiraculu̅ h̄re no̅ valet. cauſa eſt infirmitatis aliq̄n: ⁊ tunc petit aq̄s dulces in q̄bꝰ pellis deſpiſſat̃. ⁊ ſic ſepe co̅-

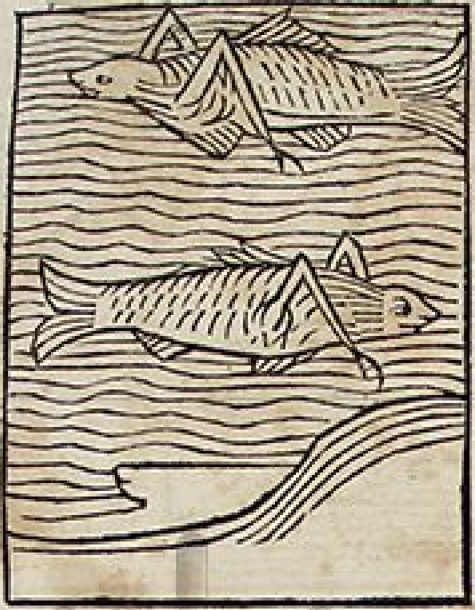

mutat ſeipm: tñ ex mari nõ potat niſi aq̃s dul-
ces q̃ in mari ſũt. ſicut olim in hac ſciẽtia ꝓba-
mus ꝑ vas teſteũ in aqua poſitũ.

Capitulum.cxv.

Eſtudo. Alb. in li. viĳ. Teſtudines ha-
bitant Indicũ mare: ita latas teſtas ha
bẽtes: q̃ hoĩbꝰ ſufficiũt ad hoſpitia pte coꝝ in
tecto poſita. Aliq̃n etiã in teſtis illis nauigatur
inter inſulas q̃ſi in zimbis. Hec teſtudines ſic
capiunt: vt dicit Plini⁹. in feruore em̃ ſolis gau
dẽtes: toto dorſo roſtro natant in maris ſuper
ficie: donec ita deſiccant̃ q̃ mergi nõ poſſunt:
ꝛ tũc inuite natãt donec manibꝰ accipiũt̃ vidẽ
tiũ. Dicit etiã aliq̃ q̃ nocte ad paſtũ teſtudines
ille egrediũt̃: ꝛ ſaturate obdormiũt in ſupficie
aque natãtes. ꝛ tũc plurimis ob capturã ꝯgre-
gatis tres natant ad teſtudinem quoꝝ duo ad
apprehenſam ꝯuertũt chocham ita q̃ in tergo
latet oſtreum. Tertius aũt laqueũ inijcit capi
ti vel membro qđ eſt in loco colli. Et reſidui q̃
in littore ſtant trahunt ipm ad terrã. Teſtudo
aũt hec magna ſic ꝛ parua dentes non habet.
ſed roſtri margines habet acutas ita pixide. ꝛ
dicit̃ tanta eſſe oris eius duricia vt etiã lapides
cõminuat. Dicit etiã Plinius q̃ hec aĩalia co-
eunt pecudũ more. ꝛ q̃ femine coitum de facili
nõ ſuſtinent donec maſculus aduerſus femine
feſtucas in ore poſuerit. In terra egreſſe ouãt
oua ouis anſerum ſimilia. ꝛ facit centũ vel am
plius. ꝛ illa fodit in terram extra aquã: ꝛ aliq̃n
pectore iacet noctibꝰ ſup ea. Et ideo q̃dã dicũt
ea viſu fouere q̃ tamẽ eſt falſum fetus: aut in
terra educãt: ꝛ inducũt in aquã. Teſtudines
marine pecudũ more coeunt. vt dicit Ariſto. et
in terrã egreſſe oua vſq; ad centũ ouis anſerũ
ſimilia pariunt: que ꝛ quidã ab illis tm̃ oculis
ſpectando foueri dicũt. ¶ Yſid. Teſtudo autẽ
dicta eſt eo q̃ tegmie teſte in modũ camere ad-
operta eſt. Hoꝝ q̃tuor ſũt genera: quoꝝ vnũ
eſt de quo hic agit̃. ſcʒ teſtudo marina. Aliud
ꝙo eſt teſtudo lutaria. De alijs ſuis locis dictũ
eſt. ¶ Solin⁹. Tracie populi marinas teſtudi
nes capere gaudent. Quaꝝ tanta eſt magnitu
do vt ſupficies eaꝝ domũ faciat: ꝛ numeroſaꝫ
familiam nõ arcte receptat.

Capitulum.xcvj.

t Igruis ⁊ tritte. Alb. in li. de na. aīaliū. Tigruis ē aīal marinū. Hec beſtia caudā hꝫ duoꝝ cubitoꝝ latitudis Fetū facit ī mari ⁊ nūq̄ȝ in terra. In terra āt erit ad ſiniſtrā: et h ꝯtigit: qꝛ oculo dextro meli⁹ videt q̄ȝ ſiniſtro flāte aq̄lone libēti⁹ exeunt q̄ȝ alio tpe. Pli. dic̄ q̄ naue inſequūt curioſitate vidēdi vela. et hic ſtupore tm̄ detinet q̄ tridente in eos iacto vix fugiāt. in hieme latent vltra modū. Impinguātur ita q̄ tertio āno vel q̄rto plurimūq̄ȝ moriūtur. In ethiopia tigrui beſtie ſūt colore fuſco ⁊ duab⁹ mām̄is a pectore deſcēdentib⁹ fet⁹ lactātes vt dicit Solin⁹ Dicit etiā q̄ tigruis ī pōto naſcit. eo q̄ aqua ceteris marib⁹ hꝫ dulciores. Et ſi flumia itrat: dextro latere intrat: ſiniſtro exit. ¶ In li. vrū. Tritte ſunt piſces fluuiales in his currentib⁹ ei fluuijs q̄ cū impetu ruunt de montib⁹. Squamas ⁊ carnes rubeas hn̄t. In eſtate vt ſalmo: in hyeme ſunt albeſcentes ⁊ minus ſapide. Maculas in dorſo habent ⁊ ruſas ⁊ nigras.

Capitulum.xcvij.

t Hynn⁹. Ex li. de na. re. Thynn⁹ eſt mōſtrū marinū caudā hn̄s duoꝝ latitudis cubitoꝝ. In mari fetificat tm̄: ſꝫ ī terra exit ad paſtū. Pli. Thynn⁹ naues ob curioſitatē videndi vela a vēto agitari ꝓſeq̄t: ⁊ eo ſtupore intantū afficit vt etiā tridente in eū iacto terrore nō moueat. Hyberno tpe latet. Surgitib⁹ pingueſcit intantū vt vita lōgiſſima p trienniū ſit. ⁊ habet q̄ſi eandē naturā cū tygris. de qua in ꝑcedenti ca. demōſtraui.

Operationes

¶ Dyaſ. Thynn⁹ ſalſus ſi plurimū fuerit cōmeſt⁹ mitigat vipe morſus. ¶ Cataplaſma tib⁹ adhibit⁹ medet caninis morſib⁹. ¶ Pli. li. xxxij. Thynni adipe recēti ad oꝝ vlcera ē vſus attal⁹ ¶ Pſilotrū eſt thynni ſanguis. ⁊ fel ⁊ iecur ſiue recētia ſiue ſeruata. ¶ Jecur etiā tritū atꝫ mixtū cedro plūbea pixide aſſeruatū. ¶ Emēdat q̄ȝ palpebras pſiloꝝ inutilib⁹ pilis exemptis ī veſtigia euulſoꝝ inſtillatū.

A B C D E F

Capitulum.xcviij.

t Ortuca. Ex li. de na. re. Tortuca maris eſt mōſtrū ingēs formatū ad inſtar tortuce terreſtris. ſꝫ ei⁹ magnitudinē in immēſum excedēs. Nā octo cubitoꝝ eſt ei⁹ longitudo: q̄ttuor latitudo. Clipeū hꝫ q̄ ꝯtra iacula tegit ad inſtar vſualis ſcuti triangularē. ſꝫ multo maiorē: vtpute q̄nq̄ȝ cubitoꝝ. Crura etiā hꝫ magna: vngues magnos: ⁊ digitos ī pede maiores q̄ȝ ſint in leonib⁹. fortitudīe q̄ꝫ ⁊ audacia mirabiliter viget. quippe q̄ tres hoīes inuadere nō timet. Fortitudine q̄ꝫ fruſtrat ſi dorſum ad terrā vertat. Difficulter eñ ſurgit in dorſū cōuerſa ꝓpter latitudinē clipei qua a dorſo tanta belua includit. Ariſto. Tortuca poſtq̄ȝ comederit viperam: comedit origanum agreſte ne moriatur.

Capitulum.xcix.

v Acca ⁊ Vitulus marinus. Ex li. de na. re. Vacca marina monſtrū eſt magnū ac validū ⁊ ad iniurias

fracũdũ. nō h̄ʒ oua: ſʒ facit fetũ vnũ q̄dē ſepius
vel duos aut pl⁹. Fetũ tenere diligit ⁊ ſecũ du-
cit vbicũq̄ʒ vadit. Hoc aīal triginta ānis q̄d p̄
batũ eſt āputatꝫ coꝝ caudis viuit. Yſi. Vitul⁹
marin⁹ a ſilitudine terreſtrꝭ dr̄. Ariſto. Vitul⁹
marin⁹ h̄ʒ corp⁹ durũ ⁊ carnoſũ. ideoq̄ʒ ḡuiter
interficit. niſi cũ vulnere ⁊ maxillis. vox ei⁹ eſt
vt thauri. q̄uoʒ h̄ʒ pedes. nō āt auriculas: q2 re
gimē vite illi⁹ ⁊ māſio eſt in aq̄. Nam ſi eſſent ei
auricule ſup vias poſite multũ humorē recipe-
rēt: ac motũ ⁊ natationē in aq̄ ꝓhiberēt. Aīal
generat cōpletũ. Eiuſq̄ʒ partus eſt oīm t̄pe ſic
hoīs: ⁊ ꝓpe t̄pe partus capta꜡.

Capitulum. c.

Erib: al's vericb. Vipera et vmbra.
v ¶ Yſid. Vericb piſcis eſt vulgariter ſic
dicit⁹. latine ṽo criſtoſis. q2 ariſtis in-
numeris armat caro eius: ita vt incōmode edi
poſſit: ⁊ nō ſine faſtidio. Unde pauper⁊ cibus
eſt: tanq̃ʒ omniũ piſciũ eſibiliũ viliſſimus. In
aq̄s dulcib⁹ freq̄nter habitat: in his tñ q̄ fluxu
⁊ refluxui maris amaricant. Capitur autē ſic.
Rethia tendunt in longũ aque vel in tranſuer
ſum. ⁊ ante rethia ſup aquas inſtrumentũ in-
ſtar arcus: ita vt fluitet ſup vndas. In ſupe-
riori autē eius parte nola ſuſpendit. eius ſonũ
piſcis audiens gregatim aduentat tinnitum
nole ſtultus ſequens. Et h̄ inditio patet: quia
ſenſum habent auditus. Incidētes ergo in re
thia capiunt in multitudine magna. ¶ Idem.
Vipera marina piſcis eſt paruus paulo plus
q̄ʒ cubiti vni⁹. In capite ſup oculos vnũ cornu
fert paruũ acutũ ⁊ mortiferũ. Eo nāq̄ʒ quēcũq̄ʒ
vulnerat veneno inficit. Quod cauētes piſcato-
res capto piſce caput ei amputāt. reliquũ vero
corpus in vſus hominũ cedit. ¶ Idē. Umbra
dr̄ a colore: eo q̄ coloris ſit vmbroſi.

Capitulum. cj.

Ergilales. Albertus in li. de naturis
v aīaliũ. Vergilales piſces ſunt in duo
bus lacub⁹ ytalie lano vicʒ ⁊ verbacia

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

no in radicib⁹ alpiũ effuſis tm̃ vergſlia ꝙ ſtella
rũ ortũ apparent ꝛ in oĩbꝯ aliis tempibꝯ latet.
Hĩ piſces pulchras habent ſquamas acutas
vt claui. In capite aũt ſunt parui ꝛ poſtea in
caligaꝝ modũ delectant.

Capitulum .cij.

v Ranoſcupus Urtica ꝛ vulpes marine.
Plini⁹ li.xxxij. Uranoſcupus vocatur
ab oculo quẽ hꝫ in capite a q̃ ſubter ꝛ ſupͤ inten
dit. Alio noĩe gallie nuncupat.

Operationes.

A ¶Hui⁹ fel cicatrices ſanat: ꝛ carnes ocloꝝ ſup
uacuas ꝯſumit. vt dicit Meander i comediis
B ¶Idẽ li.ix. Urtica noctu vagat noctuq̃ꝫ mutat
Uis ei⁹ pruritũ mordax eadẽq̃ꝫ terreſtriſ vrtice.
C ¶Ariſtoteles. Animal genus qꝺ grece dicit
a kalabia. ꝛ credit eſſe vrtica maris: eſt iũgens
alias inurens per ſe. nec habet teſtam: ſꝫ eius
creatio eſt ſicut carnis.
D ¶Et hoc genus ſentit ꝛ rapit quicq̄d appropin
quat manibꝯ. ꝛ applicatur lapidibus cũ ſuis pe
dibus. ſicut animal multoꝝ pedum. Et foꝛ
taſſe tumeſcit corpus eius quando applicatur
alicui rei. Habet autem orificium in medio
corporis eius. ꝛ venatur quicquid tranſit per
ipſum ex piſcibus paruis. ꝛ comedit yricium
ꝛ pecten. id eſt plais.
E ¶Plinius libro nono. Uulpes marine in peri
culo capture glutiunt: non tm̃ hamum: ſꝫ am
plius vſq̃ ad infirma linee que facile pero dẽt
ſicq̃ꝫ capere non poſſunt. Uulpium terreſtriũ
aſſimilantur.

Capitulum .ciij.

y Potamus. Ex libro de naturis re
rum. ypotamus eſt belua in terra
naſcens: ſꝫ in aqua ꝛ terra equali
ter potens. Elephantibꝯ pleruꝫq̃
maioꝛ. Roſtrũ habet reſupinum.
dentes aduncos. noctibꝯ ſegetes depaſcit. ad
quas quaſi retrogradus pergit. libentius autẽ
ꝑ ceteris partibus corporis in pedibꝯ vulnera
recipit. In nilo habitat. ꝛ in partibus Indie
precipue reperitur. ex eius cute tornantur ha
ſte. Ariſto. ypotamus. id eſt equus fluuialis:
habet equinos crines. fiſſos pedes ſotulares
vt vacca. ꝛ eſt ſine facie. habens in pedibus ka
hab. Cauda eius vt porci. hinnitus vt equi.
Magnitudo vt aſini. Corium eius groſſum
valde. Ideoq̃ꝫ parantur ex eo ſotulares ꝛ coꝛ
rigie. Interiora eius aſſimilantur interioꝛibus
equi ꝛ aſini. Et licet in terra maneat ſine aqua
tamen viuere non poteſt: ſicut toꝛtuca et rana
marina ꝛ cocodrillus.

Operationes.

¶Plinius libro .xi. Coriĩ vero craſſitudo ta A
lis eſt ypotamis. vt inde tornent haſte cum in
genio quadam medica diligentia.
¶Cinis coꝛiĩ ypotami cũ aqua illitus pãnos B
ſanat. adeps eius febres frigidas.
¶Pellis ei⁹ e ſiniſtra pte frontiſ adalligata ven C
tre inhibet: ꝛ eiuſdẽ cinis alopicias explet.
¶Teſticuli .ʒ.i. ex aqua bibit contra ſerpẽtes. D
Fimus ſuffocans dentes e parte leua doloꝛẽ
dentiũ ſcarificatis gingiuis ſanat.

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.ciiii.

3 Edroſus Zidrach ꝛ Ziphiꝰ. Ex
li. de na.re. Zidroſi belue marine
ſunt arabiam incolẽtes. quaꝝ oſſa
adeo magna ſũt vt fores in domibꝰ ꝛ pallacijs
ligna: ꝛ alia ſtricture neceſſaria de illis commo-
de ſecent. quadraginta nãq cubitoꝝ magnitu
dinis reperiũt. In li. viij. Zidrach eſt mõſtrũ
forma mirabile: qḋ ꝑtendit maliciã in ſua figu
ratione: ſꝫ innocuũ reperit. Caput hꝫ vt equꝰ:
ſꝫ forma minori. Corpus aũt ẽt omĩ pte dra-
coni ſimilimũ eſt. totũq diuerſimode colora-
tũ. Caudã hꝫ lõgã ſm q̃ntitatẽ corpis ſui gra-
cilẽ ꝛ tortuoſam vt anguis. pinnas hꝫ q̃ſi ſicut
piſcis. ¶ In eodeꝫ li. Ziphiꝰ eſt marina belua
valde formidabilis. ꝛ omniũ animaliũ generi
valde diſſimilis. forma ſingularis. Huiꝰ nãq
caput ſi videris mõſtruoſum eſt omnino. Si
os abyſſum fugies velut imaginẽ mortis ſi
oculos horrebis. ſi reliquũ corpus nihil in rebꝰ
ſimile te vidiſſe fatebaris.

Capitulum.cv.

Ititron. yſid. Zititron mõſtꝝ eſt quod
3 vulgus militẽ vocat. ꝛ eſt ingẽs atꝫ for
tiſſimũ in anteriori parte: q̃ſi formã ar
mati militis ꝑfert. ꝛ caput q̃ſi caſſide galeatum
ꝛ et cute rugoſa ꝛ dura ac firma nimis. Ab eiꝰ
collo dependet ſcutũ longũ. latũ ꝛ magnum. et
interꝰ cauũ vt in eo poſſit ꝯtra ictus pugnan-
tiũ more defendi. Eſt enĩ forma triangulare fir
mitate duricieq tam validũ vt vix vnq̃ poſſit
iaculo penetrari. De collo eius ꝛ de ſpondilibꝰ
vene quedã ac nerui fortiſſimi ꝑtendunt in hu
merũ. q̃bꝰ ꝑdictũ ſcutũ pendet in ſcapula. Bra
chia q̃ꝫ fortiſſima nimis hꝫ. ꝛ q̃ſi manũ biſulcã
cũ qua validiſſime pcutit. Unñ fit vt difficulter
nimis ab hoĩe capi poſſit. Et ſi captus fuerit
difficulter etiã necari: niſi cũ mallijs poterit.

Capitulum.cvi.

3 Ifius. Alb. in li. de na. aialium inqt. Zi
fius eſt animal maris nulli alij ſimile
magnitudĩe ingẽs de genere cetoꝝ: caput habet
monſtruoſum. os ꝑfundũ valde. oculos horri-
biles. in toto corpore nulli alij ſimile niſi cete.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Prohemium.

Eneca in natalibꝫ q̄stiōibꝫ li. vij. dicit
s Sicͭ in nob nō tm̄ ē sanguis: ſꝫ mul
ta gn̄a humoꝝ. ſic ꝛ in terra plura ſūt
humoꝝ genera. Quedā em̄ ſūt q̄ natura indu
rant. hinc oīs metalloꝝ hum⁹ q̄ aurū ꝛ argētū
ſit generatͣ. Quedā ꝯo ſunt q̄ in lapidē ex liq̄re
vertūtͣ. vn̄ ꝛ lapides p̄cioſi ſuccreſcūt. Quia āt
in tractatu ſupiori q̄rto: videlicꝫ dei auxilio cō
pleto d̄ aquatic̨ ꝛ natatilibꝫ earūq̨ ꝓprietatibꝫ
ꝛ natur̨ tractauim⁹: nūc eiuſdē ſūmi dei auxi
lio tractatū q̄ntū aggredientes de lapidibꝫ p̄
cioſis: necnō de his q̄ in terre venis naſcūtͣ: eo
rūq̨ ꝟtutibꝫ ptractabim⁹. ꝛ modū ſeu ordinē
alphabeti ſic in p̄cedēti obſeruādo. Primo de
lapidibꝫ dicemus.

Capitulum. j.

a Damas latine. Arabice hager
ſubedbig. Sera. li. ag. cap. hager.
Hager ſubedbig eſt mes fluīs
in q̄ eſt lapis de mes. Et eſt flumē ad qđ nūq̄
aut aliq̄s niſi Alexāder venit. ꝛ eſt infinibꝫ co
raſceni. Et color ei⁹ approximat colori ſalis ar
moniaci. ꝛ eſt fri. ꝛ ſic. in. iiij. g̃du. Et idem auc.
Dyaſ. Eſt lapis q̄ vtuntͣ aurifices ponētes ī ſti
lo ad ſculpēdos lapides. Enax ī lapidario ſuo
Adamas eſt lapis duriſſim⁹: par criſtallo ob
ſcurior: coloris tm̄ liuidi fulgēs̨ adeo ſolid⁹: vt
nec igni nec aliq̄ re frangatͣ: molleſcat ꝛ ſoluatͣ.
Soluitͣ tm̄ ꝛ molleſcitͣ ſanguīe ꝛ carne hyrci p̄
cipue: ſi hyrc⁹ añ aliq̄diu biberit vinū vel ſiſe
leos comederit mōtanū vel petroſilinū. q꞉ talis
hyrci ſanguis etiaꝫ ad frangendū lapidē in ve
ſica valet. Soluitͣ etiā lapis ille a plumbo ꝛ nō
trahit ferrū: eo q꞉ nō ſit ꝓpri⁹ locus generatiōis
ei⁹ in mineria ferrea. vt q̄daꝫ mēdoſi dixerūt.
Maior aūt q̄ntitas eſt inuēta ad magnitudi
nē auellane. Naſcitͣ aūt in Arabia ꝛ in cypro.
ſed cyprium eſt magis molle ꝛ obſcurū. Et hic
lapis q̄n magneti ſupponitͣ ligat magnetē ꝛ nō
pmittit eum ferrum trahere.

Operationes

¶ Sera. Maior ꝟt⁹ ei⁹ eſt ī auro ꝛ argēto ꝛ ca A
libe. vn̄ lacerto ſiniſtro alligat⁹ valet ꝯ hoſtes ꝛ
inſaniaꝫ ꝛ indomitas beſtias. ꝛ ꝯ iurgia ꝛ rix
as ꝛ venena: ꝛ incurſiōes fātaſmatū ꝛ incuboꝝ
ꝛ ſuccuboꝝ. Hūc āt lapidē q̄dā magnetē voca
uerūt: ꝛ q̄dā eundē ferrū attrahere mentiuntͣ
¶ Idem. Iſte lapis hꝫ duas ꝟtutes q̄ raro ag B
gregantͣ in alio lapide. Una eaꝝ eſt q꞉ nō ꝯiun
gitͣ alicui lapidi q̄n nō frangatͣ. ꝓpter h̄ coaptātͣ
fragmēta ei⁹ in ſūmitatibꝫ ferri aſperſi ad pfo
randū: ꝛ pforantͣ cū eo lapides alij ſic ſmaral
dus. tabarzet. ſaphirus. ꝛ alie gemme.
¶ Alia virt⁹ eſt q꞉ ſi accipiatͣ granulū vnum ex C
fragmentis eius: ꝛ glutinetͣ in ſummitate ferri
cū glutine romano. ꝛ intromittatͣ in veſica per
foramen virge: frangit lapidē. Habet ſimiliter
aliam ꝓprietatē: q꞉ nihil frangit lapidem hunc
niſi plumbū. nam ipm̄ rumpit ꝛ conterit.
¶ Et idē auc. Dyaſ. Adamas eſt lapis q̄ vtūtͣ D
aurifices ponētes in ſtilis ad ſculpendos lapi
des. ꝛ ꝯfert gingiue fluxe. ꝛ purificat dentes
¶ Et idē aucto. Gal. Uirtus eius eſt q̄ abſter E
git abſterſione forti: ꝛ ſignū qđ aurifices vtuntͣ
iu h̄ q꞉ indiget abſterſione. Et nos iam experti
ſumus q꞉ mūdificat dentes ꝛ abſtergit.
¶ Et in eo eſt ꝟtus aliq̄ calida. ꝛ ꝓpter hāc cau F
ſam admiſcetͣ in medicinis cōburētibꝫ: ꝛ in ali
quibꝫ deſiccatiuis q̄ curant gingiuas fluxas.
¶ Ex li. de na. re. Adamas fortē facit hominē G
cōtra hoſtem. Somnia vana repellit. venenū
fugat ꝛ prodit. Fertur em̄ ſudore madere. ſi ve
nenū adhibeatur prope.
¶ Prodeſt lunatic̨ ac demone repletis. Ex cō H
tactu etiaꝫ p̄deſſe dicitͣ inſanis.

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum. ij.

a Gathes ſiue agapis. Agathes ſm̄ Dya
ſco. in ꝓprio ca. hꝫ maximā ꝟtutē. ſcꝫ q̄
calorē hꝫ ſimileꝫ pelli leonis. yſaac beniamin.
Agathes autē lapis niger eſt albis venulis in
modū cuiuſdā ſpeciei lapidis albeſtē. Et inue
nitͣ ali⁹ minor eiuſdē ſpeciei q̄ ſimilis ē corallo
ꝛ tertiū gen⁹ plurimū ſui ī creta inſula naſcitͣ
q꞉ hꝫ in nigro venas croceas. Eſt q̄rtū genus
Indicū ꝛ variū quaſi ſanguine ſit aſperſum,

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Agathes valet ad morſū ſcorpiõis alli
gat⁹ vel illinit⁹ cū aq̄ ſtatim tollit dolorē. trit⁹ et
vulneri aſperſus vel in potione cū vino dat⁹ vi
perarū curat morſus. portat⁹ facundū prudētē
B amabilē ꝛ grū facit. ¶ Yſaac beniamin. Primū
q̄dē gen⁹ aptū eſt ad regū formas q̄ lapidibꝰ in
ſculpūt. ꝛ plurimi lapides hñt capita regum in
C ſculpta. ¶ Et cū iacēt ad caput dormiēt fertur
D oſtēdere mlta ſimulachra ſomniorꝫ. ¶ Tertiū
aūt gen⁹ qđ creticū eſt facit vt adiuuet vincere
pīcula ꝛ viribꝫ ꝯuenit cordis. gratū ꝛ placen
tem facit. vt dicit Enax. et coloris facit hoīem
boni ꝛ facundum.

Capitulum. iij.

a Labandina. yſid. Alabandina dicta
eſt ab alabanda regione Aſie. Eſt autē
criſtallini gen⁹. Cuius color ad cedoniū vadit
ſꝫ rarus. Arnold⁹. Alabandina fulgorē habet
q̄ eſt ruffus clarus vt ſardius.

Operationes

¶ Huius virtus eſt q̄ fluxum ſanguinis pro A
uocat ꝛ augmētat. ¶ Ex lapidario. Eſt alaban B
dina cuius lux eſt emula ſardi. Indicis autem
dignum de nomine fallit amicum.

Capitulum. iiij.

a Labaſtrites Amandinus ꝛ Abſinth⁹.
yſid. Alabaſtrites eſt lapis candidus:
interſtinctus varijs coloribꝫ. Hunc cauāt ad
vaſa vnguētaria: q̄m vnguēta optime ſeruare
dr̄ incorrupta. Naſcit̄ circa thebas egiptias ad
damaſcū ſyrie: ceterꝭ cādidior. pbatiſſim⁹ i In
dia. Pli. li. xvi. Alabaſtrites lapidē vocāt quez
ad vnguentaria vaſa cauāt. Naſcit̄ circa the
bas egyptias ꝛ damaſcū ſyrie. Hic ceteris can
didior: ſꝫ pbatiſſim⁹ eſt in carmania. Mox in
India: iam q̄dez in ſyria atꝫ in aſya: viliſſim⁹
aūt ꝛ ſine vllo candore in capadocia. Probant̄
q̄ꝫ maxime coloris mellei i vertice maculoſi atꝫ
nō trāſlucidi. vicia ſunt in his corneus. color
candid⁹. ꝛ q̄cq̄ꝫ vitro ſimile eſt. Scđm Alber
tū lapis amādin⁹: eſt gēma coloris varij. La
pis abſinthus ſm Albertū: eſt de genere gēma
rum colore vitri rubeis virgulis.

Operationes.

A ¶Dyaſ. Alabaſtrites eſt laxatiu⁹: mollit de-
niqꝫ duricies et ſtomachi dolorē ceroto ad-
B mixt⁹. ¶Albert⁹. Amandinus venenū oīe.
aut extinguit aut reprimit: ⁊ vincere facit ad-
uerſarios. Et plenā interpretationē ſomnioꝝ
C facit itelligi. ¶Albert⁹. Abſinth⁹. Virt⁹ hu-
ius ferī eſſe ſicut lapis Abeſcart⁹ licꝫ ſatis re
D miſſior. ¶Nā acceſſus pmanet calidus p ſe-
ptem dies vel ampli⁹: ppter eandē cauſam q̄
E dicetur de lapide albeſcario. ¶Lapidis ēt hu-
ius virtus eſt in puocādo ⁊ augmentādo flu-
xū ſanguinis. vt experimētatores aſſerūt

¶Antracites ē coloris ignei vt carbūculus. E
ſed candida vena pcinctus. cuius ꝓpriū eſt q̄
iactatus in ignē velut mortu⁹ extinguit: ac ꝫ
pfuſos exardeſcit. ¶Plin. li. xvi. Eſt inter car F
bunculoꝝ ſpecies antraticis in Theſprocia
foſſilis carbonib⁹ ſimilis. hec quoqꝫ candida
vena pcincta tradit. ¶Ariſtotiles. Antrax .i. G
carbūculus rube⁹. Si cū eo ponat oribi no
cte lucebit. ¶Albert⁹. Andromada eſt lapis H
coloris argētei. in mari rubro naſcit. Eſt au-
tem quadratus ⁊ durus ſicut adamas.
¶Virtutē habet ɔtra furorē: ⁊ facilis animi I
cogitationē ⁊ triſticiam ⁊ grauitatem.

Capitulum .v.

Androdamanta ⁊ Antracites. Iſid.
a Androdamāta nitorem hꝫ argenti. ⁊
pene adamas ſemp teſſeris quadrata.
Magi putant ei nomē impoſitū ab eo q̄ do
mare ac refrenare dicat impetus vel iracun
dias animoꝝ. Gignit aūt in mari rubro.

Operationes

A ¶Arnoldus. Androdamāta lapis ē coloris
argentei: trahitꝗ de rubro mari. forma ei⁹ vt
teſſera. duricies vt adamātis. Virt⁹ ei⁹ eſt ꝫ
B furorē animiꝗ cōmotū. ¶Ex lapidario An
drodamāta lapis eſt q̄ſi teſſera quadra. Ipſe
C maris rubri mixt⁹ reperit harenis. ¶Quem
magus affirmat tante vtutis habere: vt poſſit
D paciens anios ſedare calentes. ¶Ex libro de
naturis rerum. Androdamāta lapis quadrus
atqꝫ duriſſim⁹. tante vtutis eſt: vt animū fu-
rore calentē ⁊ luxuria ſedare poſſit. ¶Iſido.

Capitulum .vi.

Alectori⁹. Solin⁹. Allectorius la-
a pis tradit qui criſtallina ſpecie fabe
modo in gallinacioꝝ ventriculis na
ſcit. aptus (vt dicunt) preliatorib⁹. ¶Dyaſco.
Allectori⁹ lapis in ventrib⁹ gallorū gallina-
cioꝝ inuenit. ¶Arnoldus. Allectori⁹ ē lapis
obſcuro criſtallo ſilis e ventriculo galli ca-
ſtrati trahit poſt quartū annū. Vltima eius
quātitas ē ad magnitudinē fabe. ¶Ex libro
de na. re. Allectorius eſt lapis criſtallo vel a-
que limpide ſilis. In iecore gallinacij reperi
tur ſi caſtratus fuerit: poſtꝗ trib⁹ annis vixe
rit caſtratus. Nullus maior eſt faba: poſtꝗ
hic lapis in gallinacio fuerit nunꝗ bibit.

Operationes

¶Dyaſcorides. Allectorius in ventrib⁹ galli A
nacioꝝ inuenit: quē gladiator habens in ore
pmanet inuictus ac ſine ſiti. ¶Mulieribus B
quoqꝫ que volūt placere viris proderit: quia

C portantes ſe pbas ac ſpecioſas reddit. ¶ Ar-
noldꝰ. Allectoriꝰ excitat venerē: hoiemq3 cō-
D ſtātē facit: atq3 i ore tentꝰ ſitim repmit. ¶ Ex
li. de na. re. Allectoriꝰ valet frigidis. ꝛ q̄ coire
E nō pñt. ¶ A muliere q3 habitꝰ facit eā viro ſuo
placere. portātē ſe facit iuictū ꝛ ſine ſiti. Hinc
F reges eū hñtes i ore fortiter dimicāt. ¶ Phi-
ſiol. Allectoriꝰ i vētre galli naſcit q̄ poſt tres
annos caſtratꝰ: ꝛ poſtea p ſeptē ānos viuēs.
G hūc lapidē portat idē gallinaciꝰ. ¶ Hic lapis
ſitim extiguit. hoiemq3 diſcretū ꝛ gratū: ma-
ximeq3 vxorē marito facit. Ut āt habeat hec
H oia clauſus i in ore portat. ¶ Ex lapidario
Ventriculo galli q̄ teſticulis viduatus.
Cū tribꝰ ad minimū factꝰ ſpado vixerit annis.
Naſcit ille lapis: cuius nō vltima laus eſt.
Et p bis binos capit incremēta ſequētes.
Menſurāq3 fabe creſcēs excedere neſcit.
Criſtallo ſimilis vel aque cū limpida paret.
Inuictū lapis hic reddit quecūq3 gerentē.
Extinguitq3 ſitim patiētis ore receptus.
Nā milo crotonias pugiles hic pſide vicit.
Hoc etiā multi ſuperarūt prelia reges.
Hic oratorem verbis facit eſſe diſertum.
Conſtantē reddens cūctiſq3 p oia gratū.
Hic circa veneris facit incentiua vigentes.
Cōmodus vxori q̄ vult fore grata marito.
Ut bona tot preſtet clauſus portet in ore.

Capitulum. vij.

Metiſtus. Iſi. Ameriſtus indicꝰ in-
a ter purpureas gēmas tenet pncipa-
tū. Eſt āt color eiꝰ purpureꝰ pmixto
colore violaceo. ꝛ q̄ſi roſe nitor: leniter q̄ſdā
flāmulas fundēs. Alterū genꝰ eiꝰ deſcēdit ad
iacinctos. Cauſā3 nois eiꝰ reddunt: q3 ſit in
eiꝰ purpura q̄ddā nō i toto igneū: ſ3 vini colo-
re hñs. eſt āt ſculpturꝫ facilis. Huiꝰ gēme ge-
nera ſūt q̄nq3. ¶ Arnoldꝰ. Ameriſtus ē gēma
purpurei colorꝫ vt roſa: ꝛ trāſmittit ab india.
Sūt q̄dā eiꝰ ſpēs. ſ3 hec. i. indica ceterꝫ vtili-
or ē. huic mollicies ad ſculpēdū ineſt. ¶ Pli.
li. xvi. Indice q̄dē amariſte pncipatū tenent.
S3 i arabie q3 pte q̄ eſt finitima ſyrie petria
vocat. Et i armenia miore ꝛ i gallacia repiūt
ꝛ i egypto. Sordiſſime atq3 viliſſime i thara-
ſo ꝛ cypro. Indice abſolutū phenicꝫ purpure
colorē hñt. Et ad hāc tingētiū officine vota
dirigūt. fundit aūt cū aſpectu leniter blandū:
neq3 i oculos vt carbūculi vibrāt. Alterū ea-
rū genꝰ deſcēdit ad iacinctos. ꝛ hūc colorē
indiſacon vocāt. Eſt ꝛ panarites i ptinuo a-
rabice gētꝫ. q̄rtū genꝰ colorē vini h3. q̄ntū ad
vicinia deſcēdit criſtalli albi. has gēmas ma-
gorū vanitas pmittit ebrietati reſiſtere: mita-
q3 mira efficere.

Operationes

¶ Ex li. de na. re. Ameriſtus violacei colorꝫ ē A
optimꝰ. Eſt āt q̄dā velut gutta vini rubei aq̄
corrupta. ꝛ hec facile ē ad ſculpēdū. v3 multū
vinū bibētibꝰ q̄m ebrietati eſt ptrꝰ. ¶ Ariſto. B
Lapis ameriſtꝰ ſi poſuerꝫ eū ſup vmbilicū:
vaporē vini pbibet: ebrietatēq3 ſoluit: ꝛ hoiē
a ptagio liberat. ¶ Arnoldꝰ. Uirtꝰ ameriſti ē C
ꝯ ebrietatē: facitq3 hoiē vigilē: malāq3 cogi-
tationē repellit: ꝛ intellectū bonū tribuit.

Capitulum. viij.

a Sius. Dyaſ. Aſiꝰ lapis i alexādria
eſt inuenit: q̄ optimꝰ ē ad vſū3 medi-

cine: q̃ ē coloꝛe cādid⁹ ac leuis ĩ modū punicꝫ
ac velut puluis manib⁹ inſidēs: ſanat fiſtulas
ſcrofas. podagrā ꝛ alienas paſſiōes. ¶ Ser.
Lapis aſius ē lapis q̃ iuenit̃ in alexandria. ꝛ
flos ei⁹ lapidis noiat̃ fuca. ꝛ ē lapis aſi⁹. ꝛ eſt
q̃dā qd̕ apparet ſubaꝫ ei⁹ ſile puluerĩ molen
dini. ꝛ repit̃ etiā ſub eoꝝ circa eū. ꝛ iſte lapis ē
alb⁹. ꝛ oportet ꝙ eligat̃ ex eo ille q̃ ē alb⁹ leuiſ
ſilis punici ſubtilis cito frāgibil: ĩ q̃ ſūt vene
occultate. ꝛ ſup quē ē flos vt ſal rubeū. ꝛ ē h̕ la
pis ſicc⁹ ſilis ſpōgie. ꝛ gñat̃ ſup eū farina. ex q̃
eſt q̃dā alba. q̃dā rubea ſilis punici declinās
ad croceitatē. ꝛ qñ applicat̃ lingue mordicat
mordicatōe pauca ¶ Et idē au. Gal. Noiat̃ h̕
lapis noīe aſſiro a loco. i. aſia. ꝛ ñ ē ois dur⁹
ſic lapis: ſꝫ aſſilat̃ ĩ coloꝛe ſuo ꝛ ſub̃a ſua lapi
dib⁹ q̃ repiunt̃ ĩ lauellis balnei. ꝛ ē tener ꝛ frā
git̃ cito. ꝛ ſup ipm ē ſile puluerĩ molēdini rep
ti ſup pietes molēdini. ꝛ h̕ medicia noiat̃ floſ
lapidis aſios. ꝛ ē ſubtilis. ꝓpt̃ ſuā ſubtilitateꝫ
diſſoluit carnes ſine mordicatōe. ¶ Opatōes
A ¶ Ser. au. dyaſ. Virt⁹ h⁹ lapidis ꝛ floꝛꝫ ei⁹
eſt ꝙ curat vlcera ꝓfūda q̃ ſūt difficilis ſana
tōis. qñ ē ſicc⁹. ꝛ aufert carnē ſupfluā q̃ fit in
B eis: q̃ ē ſilis fungi. ¶ Et curat vlcera fraudu
C lēta: ꝛ replet ea carne ꝛ mūdificat ea. ¶ Et qñ
admiſcet̃ cū melle ꝛ aceto ꝯſūit vlcerib⁹ frau
D dulētꝫ. ꝛ ñ ſinit ea augeri ĩ corpe. ¶ Et qñ ad
miſcet̃ cū faria fabaꝝ ꝛ fit iñ emplm podagre
E ꝯfert multū. ¶ Et ꝯſūit duriciei ſplēis. et qñ
cū eo fit loboc cū melle ꝯfert vlcerib⁹ pulmo
F nis. ¶ Et cū pōit̃ ex h̕ lapide ſup ſcabello ſup
G qd̕ tenēt podagrici ſꝑ pedes ōꝯfert eis ¶ Et
qñ puluis ei⁹ aſpgit̃ ſup corpa piguia in bal
H neo loco nitri extenuat ea ¶ Et q̃ vlt abluere
lapidē hūc aut floꝛē e⁹ abluat ſic lauat̃ climia

Capitulum. ix.

Lbeſton. Albertus in lapidario ſuo
a Albeſton eſt coloris ferrei ſm Plini
um in arabia inuenitur.

Operationes

¶ Albertus. Virtus mirabilis eius in tem A
plis deoꝝ eſt manifeſta: eo ꝙ ſemel accenſus
vix aut nunq̄ poterit extingui: eo ꝙ naturaꝫ
habet aialis qd̕ ſalamandra vocat̃: cū modi
co humidi vnctuoſi pinguis inſeparabilis.
¶ Iſidorus. Albeſton eſt archadie lapis: fer B
rei coloris: ab igne nomen ſortitus: eo ꝙ ac
cenſus ſemel nunq̄ extinguitur.

Capitulum. x.

Quile lapis eſt vt dicit Sera. libro
a aggregatoris cap. hagerathamach:
id eſt lapis aquile. Et eſt lapis indus
qui cū agitatur: auditur intra ipm lapis ali⁹.
ꝛ minera eius eſt in montibus indie inter chi
nos ꝛ ſarandi iuxta littora occeani. Et vo
catur a grecis alleuians partū. ꝛ hec ꝓprie
tas eſt inuenta in hoc lapide aquile. ¶ Et idē
auctor it. Raſis. Athamach eſt medicina in
die. et eſt lapis ſimilis caſtanee: niſi ꝙ habet
coloꝛem vellereum: et quādo agitas ipm au
ditur intra ipſum lapillus. ꝛ quando frangis
eū egreditur ille lapillus. ꝛ eſt ſicut auellana
vergens ad albedinem. ¶ Et idē Raſis libro
de ꝓprietatib⁹ dicit: ꝙ eſt lapis ſimilis ouo.
ꝛ quod habet intra ſe lapillum. ¶ Albert⁹ in
lapidario ſuo. Echites lapis: id eſt aquile. ꝛ ē
gemmarū optima. ꝛ eſt coloris punicei. ꝛ vo

catur a q̄buſdā aquileno: ⁊ ab alijs erodialiſ
eo q̄ aquile hunc ducunt ad nidum ſuū iuxta
oua ſua collocantes. eundē ſicut grus inter
duo oua que facit collocat. Hoc eni expertū
ad ſenſum in colonia vbi grues ſetus fecerūt
multis ānis in q̄dā horto. Inuenit̄ aūt lapis
aquile iuxta littora occeani vbi eſt optimuz
gen⁹ echideoꝝ qui ſunt heredes auiū. Dicit̄
autē q̄ in perſia aliquādo inuenit̄. Eſt autez
modus ei⁹ q̄ in ſe cōtinet aliū lapilluz qui in
ip̄o ſonat quādo manu mouetur.

Operationes

A ¶ Serapion. Hic lapis aquile d̄r. Naz cum
aquila vult parere oua ſua: defert hūc lapidē
maſculis a partib⁹ Indie. ⁊ ſupponit eū aqui
le. ⁊ facit eū parere facile: ⁊ alleuiat eius dolo
rem. ⁊ hoc idem facit mulierib⁹: ⁊ omnib⁹ ani
malibus quādo ponitur ſub eis in hora par-
B tus. ¶ Et idem aucto. Raſis. Quādo ponit̄
in pecia ⁊ ſuſpenditur mulieri in coxa q̄n de-
bet parere facit accelerare partū cum facili-
C tate. ¶ Et ſum expert⁹ hoc ⁊ inueni ſic eſſe: et
om̄es ꝯcordant in hoc: q̄ alleuiat partuz q̄n
alligatur coxe. ⁊ iuuat q̄n ponitur loco peo-
nie. inuenitur ad curandum. Iſte lapis inue-
nitur apud nos: et q̄ꝫplures. verificaui de eo
D multotiens experientiā. ¶ Enax in lapidario
ſuo capitulo de lapide aquile ait: q̄ ſuſpēſus
in ſiniſtro brachio conuenit pregnantibus: ⁊
conciliat amorē. diuitias auget vbi fert̄. ⁊ im
pregnantib⁹ impedit aborſum: ⁊ p̄iculū par-
E turitionis mitigat. ¶ Prohibet caſum cadu-
coꝝ. ſimiliter ſi de adminiſtratiōe veneni ali
q̄s ſuſpectus ſit in cibo illo p̄hibet ne poſſit
ab eo deglutiri cib⁹ ille Si lapis detrahatur
F mox deglutiet. ¶ Albert⁹. Fertur aūt q̄ ſi ſu
ſpenſus in ſiniſtro brachio cōuenit pregnāti
bus: ⁊ cōciliat amorem. ⁊ diuitias auget vbi
G fertur. ¶ Et impregnātib⁹ impedit aborſum: ⁊
periculū parturitionis mitigat. Et ait q̄ pro
H hibet caſum caducoꝝ ſimiliter. ¶ Et q̄ð mira
bilius eſt tradūt Caldei q̄ ſi de adminiſtrati
one veneni aliq̄s ſuſpect⁹ ſit impoſit⁹ in cibo
illo prohibꝫ ne poſſit deglutiri cib⁹. ⁊ ſi lapis
ſubtrahatur mox deglutitur. Hoc dicit Al-
bertus ſe vidiſſe a quodam fratre ſuo ſenſibi
liter probari ſeu examinari.

I ¶ Querunt autē aquile hunc lapidē: ⁊ impo
nunt nido ſuo: ⁊ grues inter oua ſua. Sed in
vno anno ponunt vnum: ⁊ in alio alium.

K ¶ Dicunt autē quidam q̄ faciūt ad mitigan-
dum calorem ouorum. vel corporis aquile ne
oua nimis caleſiant, ⁊ hoc eſt probabile.

¶ Quidam autem dicunt aliquid cōferre ad L
eorum formationem aut viuificationē. quod
autem quidam dicunt: q̄ lapis ab alijs anib⁹
ouis interponatur: ne oua frangantur falſuz
eſt: quia citius ad lapidem q̄ꝫ ad ſeipſa colliſa
franguntur.

¶ Aiunt autez aliqui: q̄ ſi aliquis ſuſpectus M
de adminiſtratione veneni cum lapis iſte ci-
bo immittitur: ſtatim a cibo ſtrangulatur. et
quando ſubtrahit transglutit cibū in quo po
ſitus eſt lapis.

Capitulum. xj.

Strion ⁊ Aſterites. Iſidor⁹. Aſtri-
a on gēma eſt criſtallina in India cri-
ſtallo p̄pinqua. In cuius centro ful-
get ſtella lune pleno fulgore: nomēq̄ꝫ eo ſum-
pſit: q̄ aſtris oppoſita fulgorē rapit et gerit.
¶ Plini⁹. In carmania naſcit̄ gēma que aſtri
os vocat̄. ſimiliter vt aſtiria vel aſtirites can
dida criſtallo p̄pinqua. In india vero naſcēs
⁊ in pallenes littorib⁹ aſtrios. Quidam autē
cauſam nominis huius reddūt: q̄ aſtris op-
poſita fulgorē rapiat ⁊ gerat. Optimā autez
in carmania nulliq̄ꝫ vitio obnoxia gigni.
¶ Idem Iſidorus. Aſterites eſt gēma candi
da lucē cōtinens incluſam veluti ſtellam int⁹
ambulantē. ſoliſq̄ꝫ candidicātes radios red-
dit. vnde ⁊ nomē inuenit. ¶ Plinius. Proxi-
ma candidicantiū gēmarū eſt aſteria princi-
patum habens p̄prietate nature: q̄ incluſam
lucem pupille modo quodā continet ⁊ trans
fundit cum inclinatione velut int⁹ ambulan
tem: ex alio atq̄ꝫ alio loco reddens.

Capitulum.xij.

Rena. Iſi. Arena ab ariditate dicta
a eſt. Huiꝰ pbatio ē. ſi manu preſſa ſtri
deat aut in veſtē candidā ſparſa: nil
ſordis relinquat. ¶ Vitrubius. Alia ē arena
foſſicia. alia fluuiatica vel marina. Arene foſ
ſicie ſūt hec genera. ſ. nigra: cana: rubea: car
bunculū. Ex his optima erit q̄ in manu cōfri
cata ſtridorē fecerit. q̄ aūt terroſa eſt aſperita
tem nō hꝫ. Itē ſi in veſtimētū candidū conie
cta fuerit arenaria. Unde fodiat̃ tñ de flumi
nibꝫ et e glarea extrahat̃. hec tñ in ſtructuris
odioſa eſt. qꝛ difficile ſic ceſſit: nec onerari ſe
ꝯtinēter paries patit̃: niſi intermiſſiōibꝫ re
quieſcat: nec cōcameratiōes recipit. Mari
na ꝓo hec ampliꝰ ꝛ etiā parietes cū in his te
ctoria facta fuerint remittētes ſalſuginē eoꝝ
diſſoluunt̃. Siccēſcūt aūt celeriter foſſicie: ꝛ
tectoria ꝑmanēt: ꝛ cōcameratiōes patiūtur.
Sed he q̄ ſunt de arenarijs recētes. ſi eni ex
empte diutiꝰ iacēt: a ſole ꝛ a luna ꝛ a bruina co
acte reſoluunt̃ ꝛ petroſe fiūt. Ita qꝛ in ſtructu
rā cōiecte cemēta ꝯtinere nō pñt: ſed labunt̃
ꝛ ruunt. oneraqꝫ parietū ſuſtinere nō poſſunt
¶ Pal. de agricultura li. i. Omniū arene ge
neꝝ ꝓcipue melior ē ruffa: ſequētis meriti ca
na. Tertiū locū poſſidet nigra. Sed foſſilis
arena non inuenit̃. De fluminibꝫ aūt glarea vel
littore colligit̃. Marina qdē tardiꝰ ſiccat̃.
Ideoqꝫ nō ꝯtinue: ſed intermiſſis temporibꝫ
eſt ꝯſtruenda: ne opus corrūpat onerata.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re. Arena ſparſa ſup flāmā in
extinguibilē extinguit eā. ¶ Oyas. Arena ma B
ris que in littore eſt ſole calefacta carnes hu
midas deſiccat. ¶ Item cocta ſacellis ad cō C
peſcendū tumorē intraneoꝝ iuuat.

Capitulum.xiij.

Rgilla. Bartholomeꝰ in libro de ꝓ
a prietatibꝫ rerū. Argilla ē terra tenax
glutinoſa ꝛ viſcoſa: ad varia figuloꝝ
opa diſpoſita atqꝫ apta. Et ſic ſm Iſi. li. xvi.
ca. i. ab argis ſic vocata: apud q̄s pmo ex ta
li materia vaſa fictilia ſūt effecta. Et vt ibidē
dr̄: talis terra ꝑ actionē caloris liq̄diores par
tes cōſumētis ꝛ terreſtriores cōſolidantis in
laterē cōmutat̃. Sepe etiam ꝯtingit qꝛ talis
terra lutea vnctuoſa frigiditate aque conge
lante in lapidē cōmutat̃. Sepe etiā accidit
talis tranſmutatio ſcꝫ luti vnctuoſi in lapidē
ex calore coagulante. ſicut eni dicit̃ libro q̄r
to metheororū. Lutū vnctuoſum aptum eſt
huic tranſmutationi. ſcꝫ in lapidem ꝑ calidi
coagulationē. quare vnctuoſum eſt medium
inter viſcoſum et vaporatiuum: habens hu
midū viſcoſum. Unde gratia vaporatiui po
teſt a calido coagulari. gratia viſcoſi nō pt ex
toto educi ſed amplius comprimi et conſoli
dari. ꝛ ſic in lapidem tranſmutari.

Operationes

¶ Ut ibi dicit cōmentator. Argilla eſt frigi A
ditate ſua ſanguinis reſtrictiua. ¶ Conſtanti B
nus. Argilla ſi cū forti aceto fuerit diſtempe
rata: appoſita fronti ꝛ temporibus prohibet
ſanguinem naribus fluentem.

Capitulum.xiiij.

Rmenus ſm Pliniū ꝑprio cap. La-
a pis armen⁹ eſt dict⁹ ⁊ noiat⁹ a regio
ne illa. ⁊ eſt liuidus ⁊ ſubalbidus. cu-
ius melio: ē. hñs colorē mediū inter viridem
obſcurū: terreū ⁊ indum. ⁊ hꝫ maculaꝝ diſtin
ctiões virides ⁊ nigras. ¶ Aui. li. ij. ca. de la-
pide armeno. ⁊ aliqntulū azulini coloris: nō
tñ eſt i colore azuli. ⁊ nō eſt i ei⁹ ſoliditate: ſed
eſt in eo arenoſitas q̄dā. ⁊ qñqꝫ vtunt eo tin-
ctores ⁊ pictores loco azuli. ⁊ eſt lenis tactu.

Operationes

A ¶ Johannes Meſue. Lapis armenus inqt
Alexander a verificatoribꝰ eſt inuētus habe
re ꝓrogatiuā in educendo coleraꝫ nigrā. cui⁹
operatio incolumior eſt elleboro nigro: ⁊ vir
tuoſior lapide lazuli. melior eſt habens colo-
rem mediū inter viridem obſcurū ⁊ terreuꝫ ⁊
indum. ⁊ habet macularū diſtinctiones viri-
des ⁊ nigras. ⁊ qui nō eſt in termino lapidis:
imo facile diſſolubilis puluериſabilis.

B ¶ Et q̄ eſt lenis tactu carens aſperitatē cali-
de cōplexiōis in ꝑncipio ſecūdi ⁊ ſicca i ipo.

C ¶ Et eſt reſolutiu⁹: abſterſiuus. ⁊ eſt ꝯturban
tibꝰ ⁊ ſubuertentibꝰ ſtomachū. ⁊ educit ꝑ vo-
mitū ⁊ ventrē ⁊ nocet ſtomacho. generās ſub
uerſionē. ⁊ faciens ſolutionē cū anguſtia.

D ¶ Et dixit Alexāder. Non lotus ſoluit ꝑ vō
mitum ⁊ per ventrem ſine moleſtia.

E ¶ Ars aūt in lauando ipm eſt hec. teraꝭ cum
facilitate in vaſe lapideo. deinde fundaꝭ ſup
ipm aqua dulcis ⁊ laueꝭ ſic terendo. et fiat il-
lud trigeſies ſemꝑ innouando aquā. ⁊ adhuc
decies laueꝭ cum aqua roſaꝝ. ¶ Et dixit Al- F
chindus. Laueꝭ cū aqua bugloſſe poſt depu-
rationē eius. acquiriꝭ eni ei ꝓprietas mirabi-
lis ex hoc ad egritudines melancolicas.
¶ Auicē. ſoluēdo educit melancoliā pl⁹ q̄ȝ la- G
pis lazuli. ⁊ ꝓpter ipm dimittiꝭ elleborus ni-
ger. ¶ Johānes Meſue. Educit ſolutiōe co- H
leram nigrā cū virtute. et mūdificat cerebruꝫ
ex ea: ⁊ valet ad egritudines eius melancoli-
cas. ſicut eſt mania ⁊ vertigo ⁊ dolor capitis
⁊ epilenſia. ¶ Et ad egritudines timoris ⁊ ſu- I
ſpitionis. ⁊ ad lepram: ⁊ ad egritudines ſple-
nis ⁊ ad cancrū ⁊ morpheā: ⁊ febres melanco
licas. ¶ Doſis nō loti potio eſt a. ʒ. ß. vſqꝫ ad K
ʒ. i. ß. ⁊ loti potio eſt a. ʒ. i. vſqꝫ ad duas.

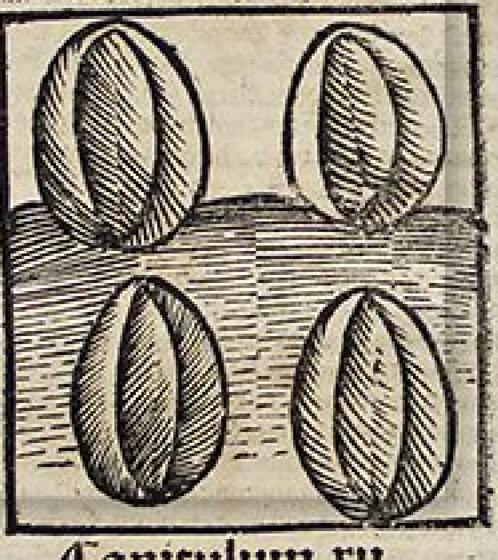

Capitulum.xv.

Antimoniū latine. grece antimonos.
a arabice aytruad. Antimoniū eſt ve-
na terre ſimilis plumbo. verꝫ eſt q̄ an-
timoniū teriꝭ ⁊ nō fundiꝭ. plumbū vero fundi
tur ⁊ nō teriꝭ. Et hꝫ in fracturis ſuis claritas
tem qñ frangiꝭ. Et illud eſt melius qđ in fra-
cturis ſuis nō habet aliquid ex terra vel ali-
qua ſorde. Et ideo ablutū ⁊ mundū debet po
ni in medicinis. Eſt fri. ⁊ ſic. in. iij. gra. ¶ Se-
ra. li. ag. ca. Aytruad vel antimoniū eſt vena
terre ſilis plumbo. ⁊ eſt medicina oculaꝝ. qđ
decerniꝭ a metallo: q꞉ antimoniū teriꝭ. metal
lum vero nō. ſimiliter metallū fundiꝭ. antimo
niū aduriꝭ. Antimoniū quanto clari⁹ tanto
meli⁹. Et idē auctoritate Dyaſcoridis. Me-
lius ex eo eſt fortius. ⁊ illud qđ frangiꝭ et ha-
bet in fracturꝭ ſuis claritatē ⁊ luminoſitatē.
⁊ quod eſt interi⁹ mūdū: ⁊ nō habet aliq̄d ad-
mixtum ex terra vel ſorde aliqua. ¶ Alman-
ſor: tractatu tertio ca. de antimonio. Antimo
niū frigidū ⁊ ſiccum eſt in tertio gradu.

Operationes

A ¶Ad emotroidas exiccandū inijciatur ſuc-
cus peucedani per criſtere. ⁊ poſtea ſi ſint ex
terius: pone puluerem antymonij deſup. Si
ſint interi⁹ puluis inijciat cū calamo poſito
B in veſica inflata. ¶Puluis eius cum ſapone
ſpatarento vel gallico conficiat. ⁊ licinium in
eo intinctum orificio fiſtule immiſſum curat.
Puluis ei⁹ in cancro poſitus comedēti aut
C carni ſupflue optima eſt cura. ¶Cōtra poli-
pum magdalino ex apoſtoli ꝯformat⁹ i ſpar-
ſo puluere antymonij ⁊ naribꝰ immittat ⁊ au-
D fert ipm. ¶Collirium ex puluere antymonij ⁊
puluere nuclei. mirabolanoꝝ citrinorū equo
pondere addita aqua roſarū. vel pone de tu-
E tia cū antymonio. ¶Bombix intincta in ſuc
co ſanguinarie cū puluere antymonij: naribꝰ
immittat: ⁊ remouet fluxū ſanguis ab ipſo.
F ¶Ad cobibendū ſanguinem puluis antymo
nij in ſucco tapſi barbaſti cōficiat: ⁊ bombix
G intincta ſupponat. ¶Sera. aucto. Galie. In
hac medicina eſt virt⁹ ſtiptica ⁊ cōglutinati-
ua ⁊ infrigidatiua. aufert carnē ſupfluaꝫ q̄ eſt
in vlceribꝰ. ⁊ incarnat ⁊ inſolidat ea: ⁊ mūdifi
H cat ſordicies eoꝝ. ¶Et ſtringit fluxū ſangui
nis narū. ⁊ ꝓprietas ei⁹ eſt ꝯferre epilēcie ⁊ ſu
I perfluitatibꝰ groſſis. ¶Almanſor. Antymo-
niū oculū efficiens robuſtū ipſi⁹ cuſtodit ſa-
K nitatē. ſuppoſitū q̄ꝫ mēſtrua ꝯſtringit. ¶Pau
lus ca. de antymonio. Antymoniū ſua frigi-
ditate ⁊ ſiccitate ſanguinē de naribꝰ ſtringit.
L ⁊ valet ſi miſcet collirijs oculoꝝ. ¶Senio-
res eo vtentes hñt oculos incolumes. q: ner
uos ꝯfortat: ⁊ omnē maculā ⁊ nocumētū au
fert: maxime ſi parū de eo miſcetur.

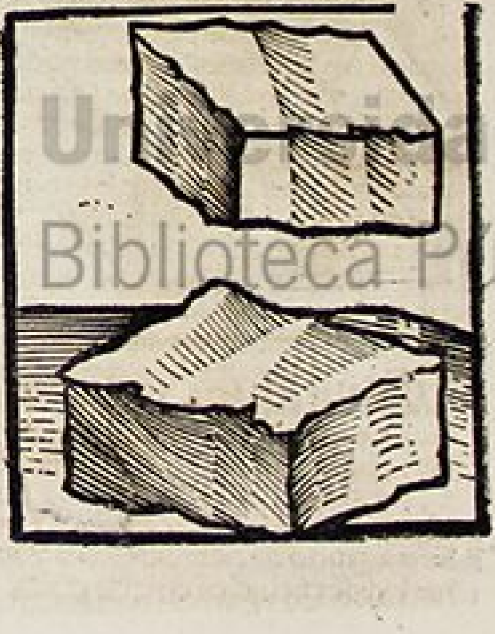

Capitulum. xvj.

a Atramentum. Iſidorus. Attramen-
tum ſic dictū eſt: eo q̄ ſit atrum. Cu-
ius ſpecies et picture et quotidia-
no vſui neceſſario eſt. ¶Ex libro de aluminibꝰ
ſalibus. Attramentū eſt aqua ⁊ tinctura quā
terre ſiccitas coagulauit. Et eſt in ſui natu-
ra calidum ⁊ ſiccum. Huius multa ſunt gene
ra: quoꝝ melius eſt in Hiſpania. Et ipm q̄ i-
dem denigrat corpora Et augmentat rubeū
rubedine. Album vero denigrat. ¶Ex libro
quarto metheororum. Attramenta compoſi
ta ſunt ex ſale ⁊ ſulphure ⁊ lapidibus. Et eſt
in eis vis aliquoꝝ corporum liquabiliū: quo-
niam ex eis fiūt: vt calcantum ⁊ abachar ge-
nerantur ex maioribus granis attramenti. ⁊
non ſoluitur ſalſedo eius niſi cum eo quod in
illo eſt ſulphureum: et poſtea coagulat reſidu
um. Illudq̄ꝫ iam cepit vim mineralem in ali-
quibus corporibus. Quod autē ceperit vim
ferream: erit rubeum aut croceum aut cala-
cthar. Quod autem vim eream: erit viride ſi-
cut calcantum. Unde poſſibile eſt illa duo ar
tificialiter fieri.

Operationes

¶Auicenna in ſecūdo canone. Attramētum A
calidum eſt ⁊ ſiccum in tertio gradu.
¶ Omnia ſunt adurentia. ⁊ ſtiptica ſcabiei B
cōferūt humide ac duriciei palpebraꝝ. ⁊ aſpe
ritati eaꝝ. aut apoſtematibꝰ inguinis.
¶Eſt autē in attramēto virt⁹ venenoſa deſic C
cans pulmonē. ita q̄ fortaſſe interficit.
¶Sufflatur autem in naribus propter flu- D
xum ſanguinis. ⁊ propē alrhochotar. ⁊ quo
etiam fiunt licinia.
¶Et ponunt in fiſtulis: ⁊ extirpāt ventoſita E
tem. Liciniū q̄ꝫ ꝯfert vlceribꝰ auris et ſaniei
eius. ⁊ ꝓhibet corroſionē dentium.
¶Item in ipſo ſunt aduſtio vehemens ⁊ cur- F
ſuum ſanguineorum conſtrictio et exiccatio
⁊ ſtipticitas plurima.
¶Confert formice et heriſipile quando lini- G
tur cum aqua coriandri. puluerizatur autem
ſuper fraudulentuꝫ vulnus ⁊ ambulatiuum.
adurit carnem additam.
¶Confert etiam fluxui ſanguinis narium et H
apoſtematibus gingiue.
¶Et prohibet fluxum matricis. ponitur etiā I
in alcofol ad abſtergendū ⁊ ſubtiliandū groſ
ſitudinem palpebrarū. Hoc idem dicit Pli-
nius: licet per alia verba.

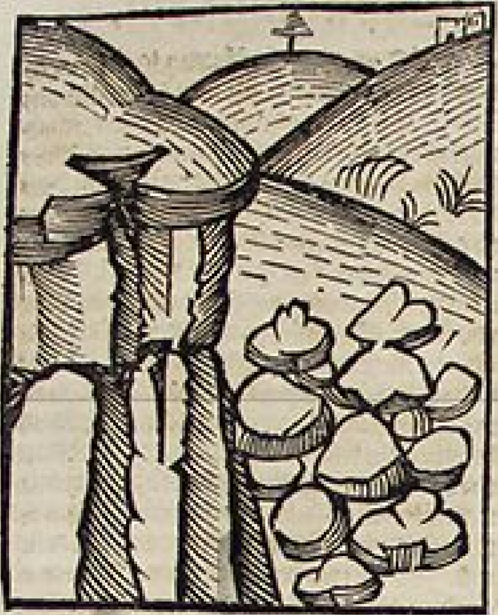

Capitulum.xvij.

Lumen. Iſi. Alumē vocaꝛ a lumine
a q꞉ lumē pſtat coloꝛibꝫ tingendis Eſt
autē ſalſugo terre: efficiturqꝫ hyeme
ex aqua ꝛ limo. ꝛ eſtiuis ſolibꝫ maturaꝛ. Huiꝰ
ſpecies due ſūt. Liquidū ꝛ ſpiſſuꝫ. Dyaſ. Alu
minis ſpēs multe ſunt: ſed medicine tres ne-
ceſſarie. Rotundū: ſciſſum ꝛ liqdū. Rotundū
ꝓbabiliꝰ eſt qđ naturali rotūditate formatū
eſt. fiſtuloſum ſubalbidū fricabile nō lapido-
ſum: aliqñ ex pte pallidū. pingue ſicꝫ ꝛ vehemē
ter redarguens. Sciſſum aūt optimū eſt qđ
eſt qſi flos albꝰ. rotundū leue ꝛc̄. Liqdū dein
de meliꝰ eſt qđ eſt leue plucidū in ſūmo aliqd
in modū floris qſi lac habens. ¶ Raſi in li. de
aluminibꝫ ꝛ ſalibꝫ. Alumen eſt oleuꝫ qđ coa-
gulauit ſiccitas terre. ꝛ eſt in natura ſui cali-
dum ꝛ humidū. retinet oēe volatile: mūdifi
cat ꝛ decorat corpa: ꝛ augmētat tincturā co-
rū. ¶ Alchimiſta. Alumen large ſumpto vo-
cabulo: diciꝛ oēe qđ ligat tincturā in corpe
aliqͦ: vt in pānis ꝛ corijs. Et ſicut ſunt diuer-
ſe tincture: ſic ꝛ alumia diuerſa. Nā tinctura
qlibet alumine ſuo indiget: ſine q̄ impmi non
poſſet. vel cū corpe ligari. Vn̄ nō (vt quidaꝫ
putant) alumen dat lumen: ſed facit adherere
lumen. i. coloꝛeꝫ. ſicut apparet in corio. q꞉ nō
ꝑparaꝛ cū galla ſi nō imprimiꝛ tinctura. Itaq̄
qꝫ galla eſt alumen tincture nigre. ſicut cinis
clauellatus eſt alumen gladij. Alumē quoqꝫ
de quo agitur eſt alumen rubee tincture: licꝫ
alumen non rubificet niſi album.

Operationes

¶ Pla. Alumē calidū ē ꝛ ſiccū i. iij. gradu. vir A
tutē hꝫ ꝯſumēdi: ꝛ vehemēter deſiccādi.
¶ Qđ albū ē meliꝰ eſt. ac acutiꝰ ꝛ ſalſugini im B
mixtū. Qđ aūt feculētū ꝛ cereū ē ipꝫ. viſus
eiꝰ ꝯtra cancrū ꝛ inflatiōes gingiuaꝝ: ꝛ ꝯtra
ſcabiē. Balneuꝫ aq̄ alūnoſe valet ydropicis:
ſcabioſis: artetic̄. ¶ Dyaſ. Oēe aūt alumen C
ꝟtutē hꝫ ꝯſtrictiuā ꝛ vehemētiꝰ ꝯſumptiuaꝫ.
Medeꝛ deniqꝫ putredibꝫ ꝛ ſanguineis fluxi
bus ¶ Gingiuis humect̄ ſeu dentibꝫ mollibꝫ D
cū aceto vel melle. ¶ Idē. Auriū fluxꝰ cū ſuc E
co poligonie curat. carnes qꝫ ſupfluas ꝛ pu
doꝛes alaꝝ vel inguinū ſanat. ¶ Aui. Alumē F
eſt ca. ꝛ ſic. ad. iij. Exiccat ꝛ ꝓhibet fluxū oīs
ſanguinis: ꝛ curſuꝫ ſupfluitatū ꝛ effuſionē ca
rū. ¶ Cū aq̄ interficit alkarad. i. cinices ꝛ pe- G
diculos. ꝛ fetoꝛē oris tollit cū fece vini. tāti-
dē alumis deſiccat vlcera difficilia. cū ſal gē-
ma valet corroſioni ꝛ aduſtiōi ignis. ¶ Ex li. H
de na. reꝝ. Vniuerſalr alumē calidū ꝛ ſiccū ē
in. iiij. gradu. ſtipticū ꝛ mūdificatiuū. ꝛ viſus
obſcuritatꝫ mundificatiuū ſupfluā palpebra
rū carnē aut mēbroꝝ corrodit. ¶ Peſſima et I
ſicca vulnera inbibet: ne corpori pambulent
¶ Cū aceto ꝛ melle mixtuꝫ dentes confortat K
infirmos. Et valet tumidis gingiuis.

Capitulum.xviij.

Urum. Iſid. Aurū ab auro diciꝛ. i. a
a ſplēdoꝛe: q꞉ repcuſſo aere plꝰ fulgeat
¶ Ex libro de naturis rerū. Aurum
inuenitur in riuulis ꝛ in fontibus ꝛ etiam in
montibꝫ quandoqꝫ ſed raro. multꝰ aūt laboꝛ
eſt in lauādo. Sꝫ ꝛ ꝑ mltas minutias terre ꝛ

in eius ſordibꝫ inuenitur ſociatum. inuenitur
tamen purū ꝛ nō terre vel bituminibꝫ ī ſe ad-
mixtū ſicut es vel argentū. Itē in eodē libro
Aurū ceterꝭ metallis ꝓcioſius: durabilius ꝛ
tractabiliꝰ. oīmi tpe fulget: ꝛ coinquinatū ru-
bigine nō cōſumit. viſuʒ fouet. Et q̄nto rubi-
cundius eſt: tanto meliꝰ. In duplo q̄ʒ ponde-
roſius eſt q̄ʒ argentū aut es aut ſtannū. Cūq̄ʒ
ſit generoſiſſimū ſup omīa metalla: nihilomi-
nus eſt maxime ductibile ſup omnia. Omni
metallo temperatiuus eſt. Et ideo q: calidi-
tas eius modici eſt exceſſus. nō locat̄ in gra-
du. ſolū quoq̄ʒ nō reſoluit. Actor. Aurū itaq̄ʒ
nō ſolū eſt inter metalla ꝓcioſiſſimū: ſed etiā
ſolidiſſimū. habet colorē igneū ſplendidū fo-
uentem viſum. In igne poſitū nō cōburitur:
ſed purgatur ꝛ ꝓbatur. Itaq̄ʒ triplici de cau-
ſa in igne ponitur ad examinandū ad purgā-
dum ꝛ ad fabricandū. Sed et hūano corpori
maxime cōgruit. vnde in cibo ſumptū iuuat
multū. Areſtotiles libro tertio. Aurū ꝑfecto
liquatur calido: ꝛ ſi fuerit ſulphur mundum ꝛ
purum. ꝛ argentum viuum optimū cū rubo-
re clarum. fueritq̄ʒ in eo vis igneitatis ſimpli-
cis non vrentis. erit res optima quā recipe-
re poſſunt alchimiſte: vt ex ea fiat auruʒ. hoc
enim ipm ꝯuertetur in aurū. ¶ Auicēna. Au-
rum multiplex eſt: ſcʒ naturale: magiſtrale:
xirchi. Zafri obriſum: colon: ꝛ alijs modis.
Et illud quidē qđ eſt de alexir valet magꝭ q̄ʒ
aurū acre quo nō poteſt operari. Aurū auteʒ
de alexir eſt tribꝫ modis: ſcʒ de petra capillo-
rum ꝛ ſanguis ꝛ ouorum. Non eni poteſt au-
rum eſſe aurū de alio lapide. Quidā autē fa-
ciunt falſum aurū: ſic ꝛ argentū. Stringunt
enim: id eſt indurant ſtannum ꝛ dealbant: ac
dicunt eſſe argentū. Sicut etiā auripigmen-
tum cum ſubtꝰ ſtercus mittunt. ibiq̄ʒ miſcent
ſal armoniacum ꝛ incorporant cū cupro di-
ſtenſo per locum barbatum. ꝛ cum mercurio
rubeo. ꝛ dicunt ꝙ ſit aurū verum: cuiuſmodi
ſit aurum ſeptem modis ꝑ magiſterium tem-
ꝑatur atq̄ʒ cognoſcitur ſcʒ in ſolutiōe: in la-
pide: in pondere: in guſtu: in igne: in ſublima-
tione: in fuſione. Porro naturalis auri natu-
ra calida eſt ꝛ ſicca. ꝛ quantū habʒ ferrum de
natura ſiccitatis et duriciei: tantū habet au-
rum naturam bonam ac mollem. fit auteʒ in
ventre terre de argento viuo bono nimis et
de ſulphure nō multū rubeo cocto.

Operationes

a ¶ Ex libro de naturis rerum. Aurum eſt cali-
de nature. lepram ac ſcabiem curat. in pulue-
rem redactum ꝛ antidotis mixtum,

¶ Habet enim virtutē cōfortandi nō ꝙ incor- B
poretur: aut membra nutriat: ſed ꝙ alterati-
ua virtute corpus immutat. Vulnus ex au-
ro factū non corrūpitur in tumores. ¶ Haly C
regalis in practica ſua ſermone ſecūdo. Au-
rifolia carnē comedūt ſine morſura: ſūtq̄ʒ ſic-
ca ſubtilia. Limatura auri ꝯfortat cor: ꝛ pul-
ſioni medet̄. ¶ Acalimia auri melior eſt tenu- D
is ꝛ magꝭ deſiccans ꝛ ampliꝰ elimans. Que
ſi cōburatur ꝛ leuet̄: deſiccat oculorū vlcera
ſine morſura. ¶ Actor. Aurū vt dictū eſt ſupe- E
rius omni metallo eſt temperatiuus. Unde
ꝙ caliditas eius modici eſt exceſſus. ideo nō
locatur in gradu: licet in gradu ponat̄ ab ali-
quibꝫ. ¶ Auicenna in. ij. canone. Medicine F
aurum eſt equale ſubtile: cōfortat oculum in
alcofol poſitum. Cōfert ꝛ doloribꝫ cordis ac
tremori eius. ¶ Retentio eius in ore: fetorem G
ipſius oris remouet. Cauteriū meliꝰ eſt ꝛ ve-
locius ſanabile quod fit cum auro. ¶ Cōfert H
etiam doloribꝫ cordis ac tremori eius: ac ti-
mori anime. ꝛ ei qui ſolus loquitur.

Capitulum. xix.

a Uricalcū. Iſi. Auricalcū dicit̄ eo ꝙ
ſplendorē auri ꝛ duriciē eris poſſide-
at. Eſt aūt nomē compoſitū ex lingua latina
ꝛ greca. Es eni grece chalco vocat̄. fit auteʒ
ex ere ꝛ igne multo: ac medicaminibꝫ ad au-
reum colorem ꝑducitur. ¶ Ex libro de natu-
ris reꝝ. Ex ere fit auricalcum ſic dictū: quia
ſplēdorē habeat auri. vl' q: de ipo fit auꝝ. Di-
cit eni philoſopꝰ i libro de alumie. Linnē qđ
ex vrina pueri ꝛ auricalco fit aurū optimum.

Quod intelligendū eſt in colore nō in ſubſtātia. Dicit enī idez Ariſto. ꝙ variat̃ color: ſed ſubſtātia manet. Hoc auricalcū frequēter ius ſcripture vocant electrū. ⁊ hoc ꝓpter colorez electro ꝓpe cōſimilē. Ex doctrina alchimie. Es autē tranſmutat̃ in auricalcū. qđ fit mediante turbia: quia fumus eiꝰ albificat. ⁊ habet naturā ſpiritꝰ. ſtatimq; cū puluis eiꝰ proijcitur ſup es fuſum. vel miſcetur cū laminis eris. in ipa eris fuſione turbia caleſit. ⁊ fugaz querit tanq; ſpiritꝰ. vnde apparet ꝙ eiꝰ fuga fit per eris corpus fuſum. ſicq; ſiccat ipm. ꝙ fumus eiꝰ eſt temperate albus. ⁊ albū huiuſmodi mixtū cū rubeo reprimit rubedinem: ⁊ fit citrinum: ⁊ ita auricalcum.

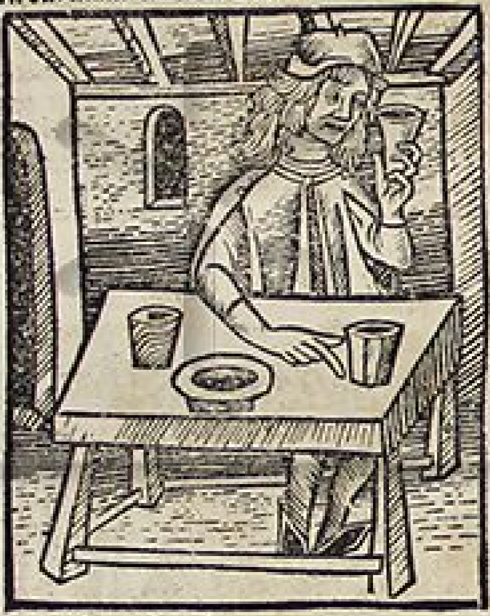

Capitulum. xx.

a Rgentum. Iſidorus. Argentū greci argirion dicūt: cū mirū im̄oduz illud accidit: vt cū candidū ſit impreſſum corpi nigras lineas reddit. Ex libro de naturis rerū. Argentū ductile eſt ⁊ tractabile. ſonoruq; ac tinnitus dulciſſimū: ⁊ hoc maxime ſi eri miſceat̃. Unde tubas ex argento ductiles precepit moyſes fieri ad terrorē hoſtium: ⁊ exhortationē ad bellum: ad mouendum quoq; caſtra ⁊ populos ad eſcā conuocandos. Argenti vene multe ⁊ in multiſ partibus orbis reperiunt̃. nec eſt purum in ſe ſicut aurum. Sed terre ac ſordibus incorporatuz admixtum. ideo labor maximꝰ eſt vt ꝑ ignez expurgetur. Fumus autem purgationis eiꝰ valde nociuus eſt: nec de facili purgatur fumo huiꝰ multo infectū niſi fumo thuris aut armoniacis ſpeciebꝰ: ac vbi pax fuerit argentū durabile eſt. Impurū aūt de facili contrahit corruptelā. Argentū ꝯſolidat alia metalla: ⁊ quaſi vnū efficit conſolidata.

Operationes

¶ Aui. in. ij. cañ. Argentū infrigidatiuū eſt et A
exiccatiuū. bonū eſt valde ſcabiei ⁊ prurigini
¶ Eius cōfricatio cū alijs cōmixtionibꝰ con- B
fert fetori oris. ¶ Ac tremori cordis ⁊ humi- C
ditatibꝰ viſcoſis. ¶ Conſtantinꝰ. Argentū fri- D
gidū ⁊ temperatū in hūiditate eſt. et eſt cōtra
hūidū ⁊ viſcoſuz flegma. Cadimia tñ auri for-
tior eſt ⁊ melior argentea. ¶ Raſi in Almāſo- E
re. Argentū frigidū eſt. cordiſq; tremori ꝓfi-
cit. Cadimia argenti ſcabiei q̄ in corpore ori-
tur. ⁊ puſtulis q̄ in oculis ſunt bona eſt. ¶ Al- F
bertus. Argentū bene politū inter oīa me-
talla melius eſt ſpeculum: ꝙ in colore magis
accedit ad dyaphanū. ¶ Haly. Purgamentū G
argenti meliꝰ eſt viride ac tenue ponticuz eſt
deſiccans fortiter. ideoq; neceſſarijs admi-
ſcetur ad cicatrizandum vnguentis.

Capitulum. xxi.

a Rgentum viuum. Iſidorus. Argentum viuum dicitur: ꝙ excidat materias quibꝰ inijcitur hoc ⁊ liquiduz ꝙ percutit. Inuenitur autē ſpecialiter in metallis ſiue in fornacibꝰ argentarijs. guttaꝝ concretione tectis inherēs. Sepe etiā in ſtercore vetuſtiſſimo cloacaꝝ vel puteorū limo. fit etiam ex minio in canchule ferree impoſito patena teſtea ſuppoſita. Tūc enī circūlito vaſculo circūdantur carbones. ſicq; argentū ex minio diſtillat: ſine hoc neq; argentū neq; es inaurari poteſt. Tante autē virtutis eſt: vt ſi

a ſup ſextariū argēti viui: centenariū ſaxū ſup
ponas oneri ſtatī reſiſtit. Si naūt auri ſcru
pulū: leuitatē ei' raptim ſinu recipiet. Ex q̄
intelligit nō pōdus ſed naturā eſſe cui cedit.
b Seruat aūt meli' in vitreis vaſculis. nā ce
teras materias pforat. potui aūt datū inter
ficit ponder' cā. Auicē. Argentū viuū ſubt'
terrā naſcit ppter humiditatē magnā in loco
illo exiſtentē. Et hoc euenit ppter ſolē ⁊ aerē
qui tangūt eū. Ideoq3 efficit currēs ppter hu
miditatē ⁊ frigiditatē q̄ in eo ſunt: nec efficit
niſi in loco frigido. Ex li. de na. re. Argētū vi
uū eſt reuera calidū ⁊ humidū in. iiij. gradu. li
cet in q̄buſdā libris inueniat eſſe frigidū. Ex
tinctū pōt alij rei admiſceri: ſed viuū nō. pōt
aūt fieri albū ⁊ rubeū cū ſulphure. fert eni de
facili omēs colores recipe. Si extinguat cū
pinguedine: apparebit q̄ſi terra. ⁊ ſic inter ol
las artificioſe crematū. extrahit ab igne cla
rū malliabile ⁊ tractabile ad modū argenti:
ad maxima firmacula facienda. Deniq3 ſine
argento nō pōt fieri deauratio. cūq3 argen
tum nō cōſolidet argento medio argēto. hoc
videt bene fieri cū argento viuo.

Operationes

A ¶ Cōſtantin' in li. graduū. Argentū viuū ca.
eſt in. iiij. gra. ⁊ hu. Pediculos capit' occidit
⁊ reptilia oīa cū litargiro ⁊ aceto ⁊ oleo.
B ¶ Fitq3 bonū ad curandū ſcabiē. Fit etiā vn
C guentū ad puſtulas optimū. ¶ Plateari'. Ar
gentū viuū h3 v̄tutem diſſoluēdi ⁊ penetrādi
farinā lupinoꝝ amaroꝝ. decoquitur in aceto
fortiſſimo vſq3 ad ſpiſſitudinē. ⁊ argēti viui ex
tincti facta cōmixtiōe: caput patiētis exabū
dantia pediculoꝝ pungit p diſcriminalia.
D ¶ Extinguit aūt vel cū ſaliua. vel fricat cū ci
nere ⁊ ſaliua. Aut cū capillis ⁊ ſaliua. Aut cū
puluere oſſis ſepie ⁊ ſaliua. meli' aūt dr̄ extin
gui: cū alteri pōt admiſceri. niſi eni ſic extin
E guitur: ipſi' ad aliud nō fit admixtio. ¶ Iſi.
Argentū viuū potui datum interficit cauſa
F ponderis. ¶ Item Dyaſ. dicit q̄ argentū vi
uum bibenti mortē tribuit: euadere tamē po
terit. Qui hoc biberit caprinū lac bibendo
ac ſe mouēdo: vel etiā bibendo vinum addi
to abſinthio ſynapi vel yſopo. Cuicūq3 mem
bro adheret ipm̄ pcutit ⁊ corrodit.
G ¶ Auicēna. Argentum viuū ſublimatū inter
ficit ppter vehementē inciſionem: et ei' cura
fortis eſt bibere lac ⁊ vomere. Sed Galien'
dicit hoc ſe expertum non fuiſſe.
H ¶ Scio q̄ quidā bibit argentū viuū in eſta
te: dum agitaretur ſiti ex vitro arto: putans
ſe vinū bibere: ⁊ dualȝ horis effluxis idipm̄
reddidit anus in peluim: ⁊ nihil nocuit.
¶ Dicunt enim quidam q̄ extinctum interfi I
cit. quia quicq̄d ei obuiat ſua grauitate cor
rodit. Interficit etiam murem.
¶ Et ex eius fumo fugiunt vermes ⁊ ſerpen K
tes venenoſi. ¶ Item vapor eius facit ac L
cidere paraliſim tremorem. Fumus eius de
ſtruit viſum ⁊ auditū. Et facit oris fetorē ⁊ cū
tranſit p ipm̄. quare caueat qui vtatur.

Capitulum. xxij.

Rſenicū. Iſido. li. xix. Arſenicū q̄d
a latine ob colorē auripigmētū dr̄. Col
ligitur in ponto ex auraria materia.
vbi ⁊ ſandaraca optimū eſt qd̄ in aureū colo
rem tranſit. purū ⁊ fuſili gracili venarum diſ
curſu. Qd̄ vero pallidi' aut ſandarace ſimi
le eſt: deteri' iudicat. Eſt ⁊ tertiū gen' ſqua
moſum quo miſcet aureus color. Vis eorū
eſt vt ſandarice ſed acrior. ¶ Plini' li. xxxiiij.
Arſenicum eſt ex eadem materia q̄ ⁊ ſandara
ca. Qd̄ ex eo optimū eſt coloris etiā in auro
excellētis. Ex libro de aluminibȝ ⁊ ſalibȝ. Ar
ſenicū eſt calidū ⁊ humidū. ⁊ ē diuerſi gener':
ſc3 rubeū: citrinū ⁊ laminoſum. Eſt arſenicū
ſimile ſulphure in multis operibȝ.

Operationes

¶ Auicenna. Aliud eſt album: aliud rubeum A
aliud citrinū. omnia putrefactiua ſunt ⁊ mor
dicatiua. Eſt autem calidum in tertio. ſiccū
in ſecundo. ¶ Pilos abradit et alopicie cum B
gummi pini cōuenit. ¶ Emplaſtrum cum eo C
fit ſuper vulnera. Cum adipe ⁊ oleo cōuenit
ſcabiei ⁊ ſahaphat humide ⁊ putredini. ⁊ ab
ſtergit ⁊ adurit cutem.

D ¶Aſſumit ad tuſſim antiquã ⁊ ſputũ ſaniei et
ſanguinis. Et quãdo ponit in pillulis ad aſ-
E ma. ¶Miſcet aũt cũ oleo roſato ad hothor
⁊ emorroidas. Quod autẽ ex eo ſublimatuz
eſt interficit. Et ex rubeo quidez meli⁹ eſt qđ
F eſt puluerizabile. ¶Dyaſcorides. Arſenicuz
naſcit in metallis vbi ⁊ ſandaraca. Aſſat aũt
in teſta: donec mutet colorẽ: ⁊ reponit. Uirt⁹
ei ſtiptica eſt: cum calce viua mixtum et cor-
pore illitum tollit pilos.

Capitulum. xxiij.

Alagius ⁊ berillus. Arnold⁹.
Balagius eſt gẽma ruffa plu-
b centis nature: degenerãs a car
bunculo: ꝓpius ac virtutib⁹ om
nib⁹ debilibus in eo remiſſis.
¶Iſidorus. Berillus in india gignit viridi-
tate ſimilis ſmaragdo: ſed cum pallore. Poli-
tur autem ab indis in ſexangulas formas:
vt hebetudo coloris repercuſſione angulorum
excitetur. Aliter politus nõ habet fulgorẽ.
Genera eius ſunt nouem. ¶Helemandus in
cronicis libro. x. Berillus eſt coloris viola-
cei vel aque marine.

Operationes

A ¶Huba ſcripſit ꝙ coniugiꝫ dat amorem. Et
portantẽ ſe magnificat. Dexterã ſtringẽtis
B adiuuit. ¶Aqua in qua iacet pota: valet infir-
mis oculis. tollit ructus ⁊ ſuſpiria: ⁊ cunctis
epaticis fertur curare dolores.
C ¶Arnoldus. Berillus eſt lapis cuius color
eſt pallidus vt limpha. forma eius eſt ſexaga-
na. Lũcꝫ genera ei⁹ ſunt nouẽ: qui magis pal-
let eſt melior. ¶Uirt⁹ eius eſt ꝯtra hoſtiũ pe- D
ricula. cõtra pigriciem. oculos humidos ſa-
nat. geſtantẽ adiuuit. Si oculo ſolis opponi-
tur ac rotundatur: ignem accendit.
¶Dyaſcorides. Berillus lapis lucidus eſt ⁊ E
clarus: oleo ſimilis: ſculpitur locuſta marina
ac ſub geminis pedib⁹ eius cornuta: ac ſub
gemma ponitur herba ſeuina modico auro
incluſa. geſtata amorem cõiugiꝫ facit. Aqua
in qua miſſa eſt pota: ad oculorũ vitia valet.
⁊ ad omnem valitudinem.

Capitulum. xxiiij.

Ezaar. vel lapis liberans a vene-
b nis. arabice hager bezaar. ¶Se-
rapion lib. aggregatoris cap. ha-
ger bezaar eſt nomen perſicum. et
eſt expellens nocumentũ. ⁊ hoc nomen cadit
ſuper duo. Unum eſt quod cadit ſup omnez
medicinam conuenientem alicui veneno: eo
ꝙ reſiſtit virtuti eius ⁊ expellit nocumentuz
eius propter proprietatem que eſt in eo.
¶Raſis. Bezaar eſt lapis citrin⁹ mollis: nõ
habens ſaporem. Unde lapis eſt vergens ad
citrinitatem ⁊ albedinem: habens colorẽ vi-
ni. ⁊ eſt leuis ſplendens ſicut lumen.

Operationes

¶Serapion. Lapis bezaar cõuenit venis. A
⁊ quãdo bibit ex eo pondus duodecim gra-
norum ordei: aut linimentũ ſit cum eo ſup lo-
cum morſus liberat naturam a morte ⁊ expel-
lit venenum ꝑ ſudorem. ideo peſtilentico va- B
let. ¶Et quando ponitur lapis in annulo: et
ponitur in ore ipſius qui ſumpſit venenum: ⁊

ſugit id aliquantulum conuenit ei.
C ¶ Et qñ tangitur cum illo aculeus ſcorpionis ꝓhibet ab eo poſtmodum potentiã pungendi.
D ¶ Et ſi terit̃ de eo põd⁹ duoꝝ grnoꝝ ordei diſſoluit̃ in aq̃ ꝛ ponit̃ in ore ſerpẽtis ſuffocat eũ ſtatim ꝛ occidit.
E ¶ Idẽ auc. Raſis. Et ego vidi in ipo ſufficientiã ad auferendũ nocumẽtũ. ꝛ erit lapis ille quẽ vidi vergens ad citrinitatẽ ꝛ albedinẽ hñs colorẽ vini. ꝛ cũ hoc erat leuis ſplendens ſic lumen.
F ¶ Et iam vidi in eodẽ ſufficientiam illã quã nõ vidi in alia medicina ſimplici. ymmo etiã qđ nõ vidi in tyriacis compoſitis.
G ¶ Idem Raſis. Vidi lapidẽ bezaar filij amamari cuſtoditoris legis dei. ꝛ eſt veꝝ q̃ ipſe emit hũc lapidẽ: ꝛ dedit ꝓ p̃cio ipi⁹ palatiũ corduþe in p̃ncipio genere.

Capitulum. xxv.

b Belliculi marini latine. Arabice aſtor. Pãdecta ca. xciii. Belliculi marini ſũt q̃ſi vmblici hoĩs ſm figurã. ꝛ ſunt lapides parui ꝛ albi q̃ inueniunt̃ in ripis marinis coherentes ſic dentales. ſunt frigidi ꝛ ſicci. ſed eoꝝ exceſſus ab autorib⁹ non determinat̃. ponunt̃ in vnguentis ad faciẽ clarificandam.

Operationes

A ¶ Puluis eoꝝ ſubtiliſſim⁹ reſoluat̃ cũ axungia gallinacea p̃us reſoluta: ꝛ fiat vnguẽtũ ꝓ facie abſtergẽda. ponunt̃ in antidotario Galieni in vnguento citrino. qđ interp̃tatur vnguentũ de citro.

Capitulum. xxvi.

b Bolus armen⁹. Auicẽn. li. ij. ca. de luto armeno. Lutũ armenũ: ſiue bol⁹ armenũ. eſt rubeũ: declinãs ad citrinitatẽ notũ. frigidũ eſt in p̃mo gdu ſic. ũ in ſcđo. Et eſt q̃dã vena terre q̃ p̃cipue in armenia inuenitur Unde hꝫ virtutẽ ↄſtringẽdi. Eſt aũt eligendum qđ ſubrubeũ eſt ſm om̃es ptes: nõ hñs colores diſtinctos: a liq̃ntulũ fragile. ¶ Sera. Carmamenũ. i. lutũ armenũ. ꝛ eſt in gimbar. color ei⁹ ẽ vltra croceitatẽ ad rubedinẽ tendẽs. ꝛ terit̃ cito ſic terit̃ calx. ꝛ eſt lene ſine lapide. Virt⁹ eius eſt q̃ deſiccat deſiccatione forti.

Operationes

¶ Auicenna. Lutũ armenũ retinet ſanguinẽ: q̃m exſiccatio ei⁹ eſt in vltimo. A
¶ Et ↄfert apoſtematib⁹ peſtilentialib⁹ bibitũ ꝛ linitũ. ꝛ ꝓhibet ambulotionẽ putredinis mẽbroꝝ. ꝛ mirabile eſt in re vulneꝝ. B
¶ Et prohibet catarrũ. ꝛ ↄfert colericis. C
¶ Et eſt bonũ ſputo ſanguinis ptiſici. ꝓpterea q̃ deſiccat vlcus pulmonis. ꝛ eſt cura ſtricture anhelit⁹ ex catarris. Et eſt bonũ vlcerib⁹ inteſtinoꝝ: ꝛ ſolutioni: ꝛ fluxui ſanguinis matricis. D
¶ Et ↄfert febrib⁹ ethicis ꝛ peſtilentialib⁹ ꝓpe. et plures quidem iam ſanati ſunt ex peſtilentia magna ꝓpter conſuetudinem bibendi ipm cũ vino ſubtili. E
¶ Et ſi bibitur in febre peſtilentie neceſſarium eſt vinum: p̃ducat ipm ad coꝛ. ꝛ miſceat̃ vinum illud cũ aqua roſaꝝ. F

Capitulum. xxvij.

Orax. Lapis borax ſm Alb. a quodã
b gñe buſonis noiaē: q̄ ſic dr̄. q̄ ipm in
capite portat. Et eſt duoꝝ generꝝ. vnum
albū aliq̄ntulū fuſcū. ⁊ alterꝝ ſi viuo adhuc pal-
pitante buſone extrahiē. in medio hʒ oculū ce-
ruleū: ⁊ tēpibꝰ nr̄is extractꝰ fuit vnꝰ de buſone
paruus viridis. alios etiā vidimꝰ buſones ha-
bentes depictos in ſe q̄ de h̄ genere dicebantur
vulgariter aūt cropodine dicuntur.

Operationes

A ¶Alb. Sordes purgāē inteſtioꝝ ⁊ ſuperfluitates.
B ¶Arnol. Noſe lapis .i. lapis borax eſt cuius
duo ſunt genera. vnū ſubalbidū: ⁊ aliud variū.
C ¶De buſonis capite trahūē anteq̄ bibat vel
D aquā tangat. ¶Et forte in eis q̄nq̃ apparet for-
ma buſonis cū pedibꝰ ſparſis. Hic lapis valʒ ꝯ
morſus reptiliū: ⁊ ꝯ venenū.

Capitulum .xxviij.

Allaica. carcedoniꝰ: ⁊ calcophanꝰ
¶Yſi. Callaica eſt gēma colore vi-
c ridis. ⁊ pallēs ac nimis craſſa. ni-
hil iocūdiꝰ decenſq̄ auro. vñ et ap-
pellata. Naſciē in India vel Ger-
mania in rupibꝰ gelidis. oculi modo extuberās
¶Ex li. de na. re. Carcedoniꝰ in ethyopia naſci-
tur. velut ignis lucet. ſʒ pallētis ſpeciem retinet.
Semp itaq̄ʒ detentꝰ pallore. Colorē hʒ mediū
inter iacinctū ⁊ berillū. Qui ſi ꝑtuſus ſit ⁊ col-
lo vel digito feraē: cauſas vincere ꝓhibeē. Hu-
ius ſpecies tres eſſe dicunē.

Operationes.

¶Arnoldus. Calcophanus eſt gemma nigra A
ſed eris tinnitū reddit ſi lapide fuerit illiſa.
¶Arnol. Calcophanos nigri coloris lapis B
clarificat vocē: ꝓhibet raucedinem.
¶Ex lib. de na. reꝝ. Calcophanus ſonorus ac C
dulcis inſtar eris.
¶Si ferro vel ere ꝑcutiatur vocē q̄ʒ ſonorā ac D
dulcē reddit ſi portaē ab hoie caſto.

Capitulum .xxix.

Arbunculus. Ex libro de na. re. Car-
c būculꝰ eſt lapis oim ꝓcioſiſſimꝰ atq̄ʒ ca-
riſſimꝰ. ⁊ omniū lapidū ꝓhibeē ſumbo
ꝓditꝰ. Huius color igneꝰ eſt. ⁊ nocte magis
q̄ʒ die lucet. Nam die obſcuraē: nocte ꝯo tantū
refulget vt circa ſe noctē quaſi in diem vertat.
¶Ex lapidario. Ardentes ſuperat gēmas car-
buncul ꝰ oēs. nam velut ignitos radios iacit

vndiq carbo. Huius nec tenebre possunt ex-
tinguere lucem. Quin flammas vibrans ocu-
lis mittat aspicientem.

Operationes

A ¶Arnoldꝰ. Carbūculꝰ est gēma rubicūdissima in obscuro et in tenebris lucēs vt carbo. Colore et virtutibusq superat oēs gēmas ardentes. Sola enī hʒ oēs que in ipsis sunt virtutes. Sūtq preter illam duodecim species minꝰ ea viles.

B ¶Ysi. Carbūculi genera sūt duodecim: sʒ prestantiores q videntur fulgere ac velut ignē effundere.

C ¶Et dicit Albertꝰ: q est sigillum lapidū. Alij pro eo q carbūculꝰ potest imprimere figurā suā omni alij lapidi: et nō econtra.

Capitulum. XXX.

C Alx. ysi. Calx viua dr q dū tactu frigida sit occultū ignē intꝰ hʒ. vñ et aq pfusa statim latēs ignis erūpit. natura eiꝰ mira facit. Nam aq accendit q̄bus solet ignis extingui. Usus eiꝰ est structuris fabrice necessariꝰ. Nā lapis lapidi nō pt adherere fortꝰ: nisi calce cōiunctꝰ. et calx q̄dē e lapide albo et duro melior est structurꝰ. Ex molli pro tincturis vtilis.

Operationes

A ¶Aui. i. ij. cañ. Calx ē cinis corpor lapidosor. Illa q̄dē quā aq nō tetigit: et illa quā aq tetigit cū remanet extincta duobꝰ diebꝰ aut tribꝰ tūc nō
B adurit: sʒ tm̄ calefacit. ¶Et abluta q̄dē dicta est
C et exsiccatiua sine mordicatōe. ¶Calx pro bibi-
D ta cū oleis fit maturatiua. ¶Calx fluxū sangui-
nis abscindit. carnē additā corrodit. et abluta
E ɔsolidat. ignis adustioni ɔfert. ¶Cōstantinꝰ.
Calx est ca. et sic. in. iiij. gdu. Quē mixta sero et oleo pustulas et apostemata putrida habentes iuuat. vlceraq et incisionem solidat.

¶Rasi in Alman. Calx ca. est. adurit: et carnē F
suꝑfluā corrodit. fluxū sanguis cōstringit. q cū
lauat adustioni ignis ɔfert.

Capitulum. XXXI.

C Aristeū et Numidicꝰ. ysi. Caristeū viride optimū: qd nomē ab aspectu hñs: eo q gratū sit his q gēmas sculpūt. Eiꝰ enī viriditas reficit oculos. ¶Idē. Numidicū marmor numidia mittit. qd autem colore croceū dimittit croco simile: vñ et nomē accepit. nō crusta: sʒ in massa et liminū vsui aptū. Tessria a calore cineris appellat. cuꝰ alligatio ɔ serpētes laudat.

Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.xxxij.

c Aleſarios z corantias vel corauium. Alb. Lapis caleſarios ſiue calcoſanos et eſt niger.

Operationes.

A ¶Virtus eius eſt vocẽ clarificare z raucedinem
B mederi. ¶Idem Alb. Lapis corantias eſt lapis criſtallo ſilis. infecto colore ceruleo. q̃ dr̃ cadere aliq̃n d̃ nube cũ tonitruo. z inuenit̃ i grecia z hyſpania. ſ; hyſpanus eſt candens vt ignis.
C ¶Prouocat dulces ſomnos. z ad prelia z cauſas vincẽdas. z ꝯ periculũ tonitrui dr̃ operari. Hoc ſimiliter ait Enax.

Capitulũ.xxxiij.

c Elidonius. Opaſ. Celidonius inuenit̃ i ventrib; hyrundinũ. Cuius genera ſunt duo. niger z ruffus. q̃ colligũt̃ ca pitis pullis hyrũdinũ: z ſciſſis eoꝝ ventrib; inuenit̃.

Operationes

A ¶Alb. Ruffus inuoluitur panno lineo vel corio vitulino z ſub ſiniſtra aſcella geſtatur: dr̃ valere ꝯ inſaniã z antiq̃s languores: z lunaticã paſſionem z epilẽtiã: eodem modo portatur.
B ¶Enax autẽ dicit q̃ facundũ gratũ z placentem reddit geſtantẽ ſe. Niger aũt vt Joſeph dicit ꝯ nociuos humores z febres z iras opaẽ. Et lotus aq̃
C ſanat oculos. ¶Sũt aũt hij lapides parui valde. Et tales iam vidimus p̃ ſocios nr̃os d̃ ſtomacho hyrundinũ extractos de menſe Auguſto. tunc enĩ extracti magis valere dicunt̃. vt frequenter aũt duo ſimul in vna hyrũdine inueniuntur
¶Opaſ. Ruffus enĩ ſanat lunaticos z langui- D
dos z inſanos in pãno mũdo ligatus. z i ſiniſtro brachio egroti circũligatus. p̃terea facit gratiſſimos portãtes ſe facũdos z amabiles z idoneos.
¶Niger geſtatus illis optimũ finem imponit. ad E
omnes iras regũ z dominoꝝ idoneus eſt.
¶Nã q̃ eũ habuerit oib; placebit z ad arbitriũ F
ſuũ cũcta p̃ducet. ¶Sed qui dolent oculi terit̃ G
cum aqua z inunguntur z ſanabuntur.
¶Sz cũ tollũt̃ lapides cauendũ ne pls aut mĩ H
ꝯpeſit: q̃ melioꝛẽ effectũ habebunt.

Capitulum.xxxiiij.

c Elonites z cymedia. yſi. Celonites ẽ lapis purpurei varijq; coloris. Hunc teſtudo mittit z diuinatoꝛẽ illum facit Qui hũc ſub lingua geſtauerit: nã hec virtus ipſi tatũmodo tũc ineſt: cũ luna p̃mo accenſa creſcens eſt. ¶Menoytes in vltimo deſcendente ſic vult Aaron de virtutib; lapidum. Nec hic lapis ab igne corrumpitur.

Operationes.

¶Celonites eſt indice teſtudinis oculus varius A
z purpureus. h magi impoſito lingue finguntur futura p̃nũciare. ¶Ex lapidario.
Indica teſtudo lapidem mittit celonitem B
Gratum purpureo varioq; coloꝛe nitentẽ
Quem ſub lingua loti ſi quiſq; geſſerit oꝛe.
Noſſe magi credũt hunc diuinare futura
Oꝛto mane die ſextam dũtaxat ad horam.
Tempꝫ quo lune ſuccreſcere cernit̃ orbis

Sed luna prima lapidis predicti poteſtas.
Totius fertur ſpacio durare diei.
Quinte poſt decimam ↄcordant tpe lune.
At detrimenti maris in tempore toto.
Ante diem ūm lapidi manet illa poteſtas.
Eſt etiam nulli lapis hic obnoxius igni.

C ¶Idem yſido. Cymedia eſt gemma q̄ inuenit in cerebro piſcis eius nominis. candida ꝛ elonga. his pſagire dicunt magi ſigna tranquillitatis ꝛ tempeſtatis.

Capitulum. xxxv.

c Eruſa. Platearius. Ceruſa flos plūbi eſt ꝛ eſt frigida ꝛ ſicca in ſcdo gdu. Hanc q̄ faciunt ſepius incurrūt apoplexiā: epilentiā: paraliſim: arteticam: ꝓpter frigiditatē aceti diſſoluentem ꝛ mortificantem.

Operationes

A ¶Habet aūt ceruſa ꝟtutē mūdificandi vel extergendi ſupfluitates. vn̄ q̄dā mulieres abluta facie puluerē ceruſe tenuiſſime ſupadducunt.

B ¶Alie ꝟo: q̄ ceruſa aliq̄ntulū ſicca eſt. ↄficiunt eā in aqua roſar ꝛ exponūt ſoli: more i eſtate qua ↄſumpta aliā apponūt. ꝛ h̄ faciūt donec fit albiſſima. ꝛ aliq̄ntulum aromatica. poſtea formant in pillulas ꝛ faciei apponunt.

C ¶Nota q̄ lōgo tpe viuūt ad hibitiōe ceruſe dolorē dentiū incurrūt: ꝛ putredinē oris q̄ fetorem.

D ¶Auicen̄. in. ij. can̄. Ceruſa eſt cinis plumbi: ponit in emplaſtris ꝛ vlcera replet ac generat in eis carnem: ꝛ corrodit carnem malam.

E ¶Cōfert bothor oculi. Lenificat apoſtemata frigida ꝛ dura. Fit aūt ceruſa q̄n̄ q̄ aceto: q̄n̄ q̄ cū ſalib᷒. ꝛ ē frigida ꝛ ſicca in ſcdo gradu.

F ¶Que aūt cū aceto fit vehemētior ē ſubtiliatōis

G ¶Eſt etiā ex medicinis q̄ ↄueniūt ani fiſſuris eſt itē ex venenis.

Capitulum. xxxvi.

c Riſolectrus ꝛ criſocolla. yſid. Criſolectrus eſt lapis auro ſilis: ſʒ in colorē electri vergens. matutino ūm aſpectu iocūdius: igniū rapaciſſim᷒. ꝛ ſi iuxta fuerit celerrime ardeſcens. ¶Ariſto. Criſolectrus ignē trahit. ꝛ ex eius natura eſt q̄ ab igne cito cōburitur. ¶Arnol. Criſolectrus gēma eſt aurei coloris. ab igne cito inflāmabilis. viſu pulcherrimus eſt in horis matutinis. in alijs ꝟo pom̄ia diſſimilis

Operationes

¶Pli. Criſolectꝛ collo alligatū medet febrib᷒. A
Tritū ꝟo cū melle atq̄ roſaceo auriū vitijs B
¶Et ſi cū melle attico ↄterat oculoꝝ etiā obſcuritati: ſtomachiq̄ vitijs medet. vel p ſe farina eius ſumpta. vel cū maſtice et aqua pota.
¶Ex lapidario. Eſſe criſolectrus ſilis deſcribitur auro. Cui᷒ ad electrū color inclinare videtur. Hic matutinis viſu iocūdior horis. C
¶Cuius materie rapidiſſima dicitur ignis. D
Nam cito vicino correptus flagrat ab igne.
¶yſidorus. Criſocolla eſt gemma que gignit in India: vbi formice aurū eruunt. E
¶Eſt aūt auro ſilis: habet naturā magnetis: niſi q̄ aurū augere tradit. vnde ꝛ nuncupat. F

Capitulum. xxxvij.

c Riſopaſſus ⁊ criſopaſſios. Alb. Criſo
paſſus ē lapis q̄ ab india vēit: ⁊ raro in/
uenit̄. ꝓpter qđ ⁊ carior extimat̄. I colore
etiā eſt q̄ſi ſit ex ſucco porri vel pſſij coagulato.
hñs etiā auri guttas, ꝓpter qđ ⁊ tale nomē acce
pit. ꝙ criſo aurꝫ ſonat i greco pſſiū. i. viride vi
riditate porri. Uñ Ꝟ. Marubij folia ſunt pſſia
praſſa ꝗꝫ porri. Idem. Criſopaſſios ē gēma ab
ethiopia veniēs.

Operationes.

A ¶ Alb. Criſopſſos vires hꝫ lapidis praſſij, etiā
B ad oēs cordis paſſiones efficax reꝑit̄. ¶ Idem.
Criſopſſios ḋꝫ lucere in tenebris: ⁊ euaneſcere
luce ſuperueniēte: ita ꝙ colorē nō retinet quē hꝫ i
C obſcuro. ¶ Et fit in ipo ꝺm diuerſitatē luminis et
tenebrarꝫ reciprocatio colorꝫ velut i quercu pu
D trefacta ⁊ noctiluca. ¶ Et de omībꝫ his in li. de
aīalibꝫ dedimꝰ rationē ſpēcialē: ⁊ vide.

Capitulum. xxxviij

c Riſolitꝰ ⁊ criſolanſios. Dyaſ. Criſolitꝰ
lapis lucidiſſimꝰ eſt: ⁊ ſilis auro. Albꝰ.
Lapis criſolitꝰ eſt in colore hñs tenuē
viriditatē lucidā in q̄ ad oculum ſolis micat vt
ſtella aurea. ⁊ nō eſt rarus. ¶ Yſi. Criſolanſios
eſt gēma ex auro ⁊ igne vocata. die ſiq̄dē eſt au/
rea: ⁊ noctu ignea. Hanc gignit ethyopia

Operationes.

¶ Alb. Dicit̄ ꝙ criſolitꝰ ſpūalia cōfortat, ꝓpter A
qđ tritꝰ aſmaticis dat̄. Fert̄ etiā ꝙ pſoratus et
ſetis aſini in foramine repletꝰ ac ſiniſtro bra/
chio alligatꝰ fugat tumores melācolicos peſſi/
mos. ⁊ h̄ ḋꝫ in phiſicis ligaturis. ¶ In auro B
etiā poſitꝰ ⁊ geſtatꝰ fugat fantaſmata. ¶ Et di C
cūt q̄dā ipm ſtulticiā pellere: ⁊ ſapiāꝫ adducere.
¶ Dyaſ. Hic applicatꝰ (vicꝫ criſolitꝰ) raſure au D
ri filateriū eſt ⁊ tutamē aduerſus nocturnos ti
mores. Pertuſus ⁊ traiectꝰ cū ſetis aſini ⁊ i bra
chio ſiniſtro ligatꝰ oīa demonia vincit.

Capitulum. xxxix.

c Riſtallus. Alb. Lapis criſtallꝰ q̄ aliq̄n
ſit ex frigore: aliq̄n autē ex niue. ſic ſepe
experti ſuimꝰ. ⁊ in germania vbi multi
inueniunt̄. Utercꝫ āt modus generatiōis faci
lis ex ſuperioribꝫ erat manifeſtus.

Operationes.

¶ Hic lapis frigidꝰ oculo ſolis oppoſitꝰ ignem A

eijcit. ſi calidus ſit h̄ ꝑficere nō poteſt. Huiꝰ ra-
tio poſita eſt in libro de ꝓprietatibꝰ elementarū
B ꝛ planetaꝝ. ¶ Et dr̄ etiam ſuũ reſtringere ſub
lingua poſiꝰ ꝛ expertū eſt ꝙ triꝰ cū melle mix-
tus acceptus a mulieribꝰ repleat vbera lacte
C ¶ Ex li. de na. reꝝ. Criſtallus lapis eſt ex gla-
D cie induratus. ¶ Solinus tn̄ in aliq̄bꝰ mundi
partibꝰ hūc inueniri dicit vbi nūq̄ʒ gelu vel gla
E cies fuit. ¶ Dyaſ. Criſtallus vires habet ſtipti
cas: dederūt hunc ad generandū lac.

Capitulum. xl.

c Innabar. Pandecta. ca. clxiij. Cinna
bar latine. Grece ſercog. Arabice aſreg
vel zemziſar. Cinnabar. i. cinnabaꝝ. Et fit ex
ſulphure ꝛ argēto viuo. ꝛ eſt rubei coloꝛ. Se-
rapion li. ag. c. aſreg ſiue aſrengi. i. cinnabarū.
fit ex plūbo qn̄ ponit̄ in igne: ꝛ inflāmat̄. et fit
rubeū. Silr̄ fit ex ceruſa cōbuſta in hūc modū
accipit̄ ꝛ ponit̄ in ꝯcauo vaſe mūdo ꝛ ponit̄ ſup
ignem. ꝛ mouet̄ donec rubeſcat. ꝛ fit velut auri
pigmentū rubeū. Et q̄dam noīant h̄ ſandix.

Operationes

A ¶ Gal. Qn̄ cōburit̄ plūbū vel ceruſa mutat̄: et
fit aſrengi. ꝛ ē res ſubtilioꝛ co:ꝫ n̄ ita ſedatiua.
B ¶ Idē auc. Lachindi. Et accidit libenti aſreg
ſic̄ illi q̄ bibit litargiū. om̄es iſti ſūt ſpēs cinna-
C bari. ¶ Dyaſco. Virtus eſt illi ſilis lapidi ema
thitis. deniq̄ʒ ꝯſtringit vehemēter. ꝛ ideo ſangui
nis fluorē abſtinet. cōbuſtiōibꝰ ꝛ puſtulis opi-
tulat̄. cerotis addit̄. vtiliter etiā ꝯfectōibꝰ col-
lirioꝝ miſcetur.

Capitulum. xli.

c Inis. Actor. Cinis ex ꝑdictis corpibꝰ
vſtis relinq̄t̄. ꝛ eſt ſubſtātia terrena q̄dē
arida ꝛ cōpacta. in quā corpꝰ ſolidū ꝑ ignē reſo-
lutū humoꝛe ꝯſumpto redigit̄. Unde ex grādi
corpe ꝓpter ꝯſumptionē materie modicus cinis
efficit̄. deſpecti coloꝛis eſt.

Operationes

¶ Et quia partes habet minutiſſimas: leui fla A
mi agitabilis eſt. ad multa tamen perutilis
¶ Cinere nāq̄ʒ ꝑmo q̄dē ignis ipē regit̄ vt con B
ſeruet̄. ¶ Cinere pelles depilāt̄: ꝛ q̄dāmodo in- C
nouant̄. ¶ Cinis etiā ꝑ alumine ponit̄ in tinc- D
turis pannoꝝ. In eccleſia dedicāda alphabe-
tum i cinere ſcribit̄. In capite ieiunij cinis ad
memoriā moꝛtalitatꝭ nr̄e i capitibꝰ nr̄is ponit̄.
¶ Ex aq̄ cineri admixta fit lixiuiū q̄ capita ab- E
luunt̄. ¶ Cinis ſupra ſanguiſugā piectꝰ ſangui F
nem quē ſugerat euomere facit. In medicinis
quoq̄ʒ tam cinis q̄ʒ lixiuium proficit.
¶ Auicen. in. ij. can. Cinis om̄is naturam hʒ G
abſterſiuā: exſiccatiuam. diuerſificatur tamen
ꝛ ablutio minuit eiꝰ abſterſionē: ꝛ acquirit ei
glutinationē ꝛ exſiccationē ſine moꝛdicatōe
¶ Aqua ꝓo cineris ingredit̄ in medicinis putre H
facientibꝰ ꝛ eaꝝ foꝛtioꝛes ſunt.
¶ Aqua cineris ficus ꝛ lacticinij: plus em̄ ab- I
ſtergit ꝛ ſiccat q̄ʒ cetere.
¶ Cinis autem lignoꝝ ſtipticoꝝ vt quercus K
et reliquoꝝ retinet ſanguinem.
¶ Dyaſ. Lixiuiū eſt cinere quercus ad vſum L
medicine efficaciſſimū eſt. ꝛ hominibꝰ ꝛ pecori
bus q̄ denſiōe pulmonis vexant̄. ꝛ q̄bꝰ aliqua
res venenata obſiſtit. Bibita nāq̄ʒ ſtatim ſalu
tem affert.

M ¶ Utilis etiã eſt in vulneribꝫ humecti ꝫ: ꝛ ĩ fiſtu-
A lis. ꝛ ad vulnera difficilia ad ſanandũ ꝛ calloſa
lõgi tp̃is ſordida. ¶ Quotidie ĝ lauãde ſunt. et
ſic apto medicamine ſanãda: qꝛ ſꝫ⁹ licium non
ſanat: ſꝫ ad ſanitatẽ vulnera diſponit.

Capitulum. xlii.

¶ Orallus. Ex li. de na. rez. Corallus eſt
lapis rube⁹ valde. figurã hñs vt cornu
cerui. vel vt herbe radix cũ multis radicibꝫ. Nec
mirũ qm̃ herba fuit ĩ mari p̃mũ. Hic fulmini
bus ꝛ tẽpeſtatibꝫ reſiſtit. Unde antiq̃ lapidez
hmõi ꝯfractũ cũ ſeminibꝫ in agro iacebãt: aut
in arboribꝫ ſuſpendebant: vt grandinũ p̃icula
nõ ſentirẽt. Demonibꝫ q̃ꝫ terribilis eſt. ꝛ h̃ forte
qꝛ freq̃nter ramoꝝ ei⁹ extẽſio modũ crucis hꝫ.

Operationes.

A ¶ Auicẽn. in. ii. can. Corallus eſt frigid⁹ in pri
mo gradu. ſiccus in ſecũdo. Stiptic⁹ eſt ꝛ ve-
hemẽter ꝓhibet fluxum ſanguinis.
B ¶ Carnẽ additã abſcidit. ꝯfortat oculũ abſtra
hendo ꝛ exſiccando humiditates fixas in eo.
C ¶ Et eſt p̃cipue qꝺ aduſtũ ẽ ꝛ ablutũ ꝯuenit
lachꝛymis. Ueſtigia q̃ꝫ vlceꝝ abſtergit. cõfert
apoſtematibꝫ inteſtinoꝝ ꝛ ſplenis. retinet ſpu-
tũ ſanguis. Naſcit̃ in maribꝫ q̃ ſũt in affrica. ꝛ
ali⁹ quidẽ rube⁹ eſt: ali⁹ niger: alius albus.

¶ Dolorẽ ſtomachi remouet ac ꝓhibet ſup os D
ei⁹ directe ſuſpenſus. ¶ Et ideo collis puerorũ E
appendit̃. Dicitur aũt qꝛ ſi terat̃ ꝛ impleant̃ ex
eo ꝯcauitates infirmoꝝ dentiũ eradicat eos. et
eſt ſummus in ꝯfortatione gingiuarum.
¶ Cõfert etiã ſputo ſanguis ꝛ ei⁹ fluxui: ꝓpꝛie F
ẽ rubeus: ꝛ oĩbꝫ egritudinibꝫ ſtomachi.
¶ Arnol. Corall⁹ a mari trahit̃ ſic ramuſcul⁹. G
ꝛ valet ꝯ quẽlibet fluxũ ſanguis ꝛ epilentiã.
¶ Et contra vana mõſtra collo ſuſpenſus. H
¶ Et valet etiã ꝯtra tẽpeſtates ꝛ grãdines agris I
aſperſus multiplicat fruct⁹.

Capitulum. xliii.

¶ Orneolus. Ex li. de na. re. Corneol⁹. vel
ſm̃ q̃ſdã cornelus eſt lapis rubeus p̃luci
dus ſꝫ obſcuri coloꝛis incisi carnẽ ſilis. Hoꝝ la-
pidũ multitudinez filij iſrl̃ in deſerto ſculpſiſſe
dicunt̃. q̃ꝝ ſculptura tam ſubtilis acuminis cõ
ꝓbat̃: vt null⁹ poſterioꝝ hmõi opis imitationez
audeat attẽptare: nec dubiũ qꝛ ſm̃ efficacias ꝛ
v̄tutes gẽmaꝝ ſculpebãt ymagines figurarũ.
¶ Alb. in lapidario ſuo. Corneol⁹: quẽ quidaz
corneliũ vocãt. lapis eſt coloris carnei. hoc ẽ ru
bei obſcuri ſic carnis lotura. Hic apud rhenũ
fluuiũ inuenit̃ freq̃ntiſſime. ꝛ eſt valde rube⁹.
coloꝛem habens fere ſicut miniũ. ꝛ qñ politur
multum nitet.

Operationes.

¶ Exptũ eſt qꝛ ſtringit ſanguinẽ. ꝛ p̃cipue mẽ A
ſtruoꝝ ꝛ emorroidaꝝ. facit etiã iratos mingere.
¶ Sera. Uirt⁹ iſti⁹ lapidis eſt qꝛ qñ defert̃ in B
anulo reprimit iracũdiã ꝛ cauſã litis ante iudicẽ.

C ¶Et reſtrīgit fluxū ſanguinis: vndecunqȝ exeat propterea ſanguinis menſtrui.

D ¶Et qñ fit ex eo dentifrigiū abſtergit ſordes dentiū ⁊ dealbat eos: ⁊ facit eos pulchros.

Capitulum.lxiiij.

Ochiliū. Pādecta. ca. cccc.xxxi. Lapis

c cōchilij. Hoc vocabulū ponit̄ in quodā electuario Auicēne. qđ eſt ꝯ viciū lapidis. ⁊ q̄dā dicūt ꝙ eſt coclea marina: q̄ đr conchiliū. ⁊ q̄dā dicūt ꝙ eſt coclea climaciarū. In veritatē lapis eſt coclea porphire marine. ⁊ eſt conchiliū marinū purpureū.

Capitulum.lxv.

c Os grece. Arabice hager almaſeni: ſiue amenſen. Latine lapis q̄ acuit̄ ferrum vel olearia. Sera. li. ag. cap. Hager almaſeni eſt lapis quo acuit̄ ferrum.

Operationes

¶Fricatio almaſeni q̄ accipit̄ ex lapide q̄ dicit̄ yſachſen: ꝓhibet augmētari mānillas puellaꝝ ꝗ̄ñ tp̄e: ⁊ teſticulos pueroꝝ. ⁊ eſt ꝗ virtus eius infrigidat. A

¶Et idem auc. Dyaſ. Qñ acuitur ſup ipm ferrū aliqđ ⁊ linitur ꝙ aggregat̄ ſuper alopiciam: facit in ea naſci pilos. B

¶Et liniunt̄ cum eo mānille puellaꝝ ⁊ teſticuli pueroꝝ: ⁊ ꝓhibet eos augeri. C

¶Et ꝯuenit apoſtematibꝰ eoꝝ amboꝝ. ⁊ qñ ſumit̄ in potu cum aceto ꝯuenit dolori ſplenis ⁊ epilentie. ⁊ fricatio eiꝰ ꝯuenit alopicie. D

¶Ubi ſciendū ꝙ iſte lapis vocat̄ ſimiliter cos ocularia. ꝗ in ea fricant̄ ſyeff. oculoꝝ. Ul' cos olearia: quia acuunt̄ in ea inſtrumenta ferrea. aſpergitur ſup ipſa oleum. E

Capitulum.xlvi.

Uprum. Ex li. de na. reꝝ. Cuprū ſiue

c es: eſt eiuſdem duriciei cū argento: et eiuſdem liquationis. Hoc excepto ꝙ eſt rubei coloris. Es nulla rubigine corrūpit̄. fetorem hꝫ ⁊ tñ dulce ſonat. ¶Phus. Es ſiue cuprū ſonoꝝ eſt ⁊ vocale. natura calidū. ſonus eius ꝑ ſe rudis eſt. admixtū ꝯo ſtanno vel argento vel auro validū eſt valde: dulceqȝ tinnitum habet. Tinnit autem ceteris metallis: ſꝫ vexat auditum: niſi ſtanno cōmodius temperetur.

Et fuſile q̄dem eſt: ⁊ in om̄e artificiū ductile. ſʒ cū labore ⁊ moderamine verberantis nūq̄ꝫ ꝓo ſic purgari poteſt q̄n facile ꝯtrahat corrupelā Durat tn̄ in annos plurimos.

Operationes.

A ¶Cyſi. Es āt a ſplēdore eris d̄r: ſic ⁊ aurū et ar-
gentū. Apud antiquos ꝓo? eris viſus q̄ꝫ ferri
B cognit⁹ eſt. ¶Ere q̄ppe pmi pſcindebāt terrā ⁊
certamia belli gerebāt. eratq̄ꝫ in p̄cio es mag⁹.
C ¶Aurū ꝓo ⁊ argentū ꝓpter inutilitatē reijcie-
bant. Nūc aūt viceuerſa iacet es ⁊ auꝝ ſummo
D ceſſit honore. ¶Inter om̄ia ꝓo metalla es vo-
caliſſimū eſt ⁊ maxime poteſtaria. Ex eo ⁊ enea lamina fiunt.

Capitulū. xlvij.

D Raconites. Alb. Draconites eſt lapis a capite draconis extract⁹. ⁊ fert ab oriēte vbi ſunt dracones magni. Virt⁹ ei efficax ſic lapidis q̄ vocat̄ borax. q̄n de dracone extrahit̄ adhuc viuo palpitante. Inſidiant̄ aūt draconib⁹ dormientibus Et ſubito ſciſſo corp̄e draconis adhuc palpitante euellunt lapidem.

Operationes.

A ¶Alb. in mirabilib⁹ dic̄ q̄ draconites deuincū-
tur inimici: ꝫ venena valet ſi de viuo extrahat̄ ⁊ dꝫ ferri in ſiniſtro brachio. Amne cū̄ actib⁹ multa ꝯfert. His etiā ſupfluitatib⁹ q̄ generat̄ i aīalib⁹ ⁊ morꝫ corruptio. Alterat ea q̄n natali morte corrupi ſolūt̄ ob mortē. ⁊ q̄n mortua vl' corrupta occiſa iacuerunt.

¶Ego āt i ptib⁹ almanie in Sueuia vidi lapidē B
ſup quē ꝯuenerāt pl⁹ q̄ꝫ .x. ſerpētes inter montes in q̄dā prato. ⁊ cū trāſitū facerēt: inde dn̄s terre milites euaginatis gladijs ſciderūt ſpētes in multa fruſta. ⁊ in fundo tn̄ q̄dā magn⁹ iacuit ſerpēs in multas ptes inciſus: ⁊ ſub capite ſerpētis inuēt⁹ eſt lapis niger format⁹ vt piramis abſciſſa nō plucidus in circuitu coloris pallidi pulcerrimū habens deſcptū ſerpentē. Et hunc lapidē ab vxore eiuſdem nobilis mihi p̄ſentatum cū capite eiuſdem ſerpentis.

¶Itē d̄r venena fugere q̄ fiūt a morſib⁹ aīaliū C
venenatoꝝ. Victores d̄r etiā efficere.

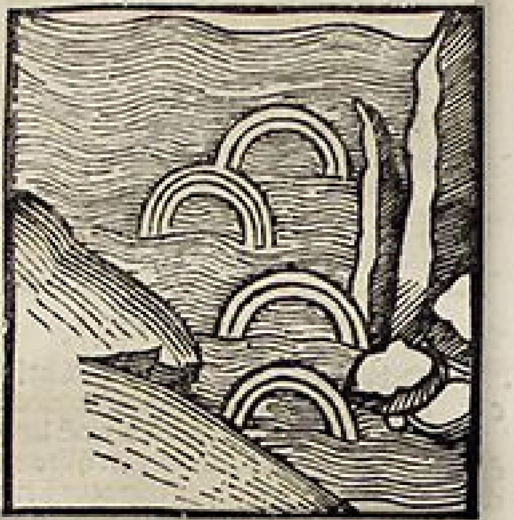

Capitulum. xlviij.

D Emonis. dyadochos. ⁊ droſelit⁹. Albert⁹. Deimonis eſt q̄dam lapis bicolor vt arc⁹ demonis q̄ iris vocat̄. Eſt aūt deimon dict⁹ q̄ grece intellectū vel ſtellam clarā ſtillantē ſonat. Idē. Dyodochos eſt lapis pallid⁹: d̄r aliq̄ntulū berillo ſimilis.

Operationes.

¶Albertus. Lapis deimonis dicitur cōferre A
febricitantibus: venenoſa pellere: et tutum et victorem reddere.

¶Dyadochos d̄r fantaſmata intantū excita- B
re q̄ magi maxime h̄ vtunt̄. tn̄ applicat⁹ defuncto: vires amittit. q̄ mortē odire phibet. Hoꝝ aūt rō haberi poteſt in libris magoꝝ. h̄ eſt hermetis. tebit. bencorath. ⁊ ptolomei. de q̄b⁹ non p̄ſentis intentionis.

¶Arnoldus. Droſelitus eſt lapis varius. cui⁹ C
nominis cauſa extitit. quia ſi ad ignem applicetur velut ſudorem emittit.

Capitulum. xlix.

d yacodos. dyamātic⁹. ꝛ dyoniſia. Arnol.
Dyacodos ē lapis pallid⁹ berillo ſilis.

Operationes.

A ¶ Ex li. de na. re. Dyacodos ē lapis q̄ aq̄s in
iect⁹ varias effigies demonū efficit: ita vt det re
B ſpōſa petentib⁹. ¶ In eodē li. Dyamātic⁹ eſt la
pis q̄ in q̄cūq̃ metallo geſtet': ferreū m̄ ſibi ſedē
C ꝓpinquā elegit. ¶ Yſi. Dyoniſia ē lapis niger
mixt⁹ rubētib⁹ notis. Hec ex aq̄ trita vinū fra
grat: et odore ſuo putatur ebrietati reſiſtere.
D ¶ Plin⁹. Dyoniſia lapis eſt orientꝫ fuſci colorꝭ:
niueis reſperſis guttis. in aq̄ trit⁹ vinū fragrat
ꝛ m̄ ebrietas ꝯ naturā odore ſuo fugari ſolet.

Capitulum. l.

e Xacontalitus. ermiſtion. ꝛ ethices
¶ Yſid. Exacontalitus lapis eſt in
parua magnitudine. multi color
eſt: vnde ꝛ nominat⁹ eſt. Tam diuerſis enim
notis aſperſus eſt: vt ſexaginta gemmarum co
lores in paruo eius orbiculo deprehendant.

Operationes

¶ Arnoldus. Exacontalitus eſt lapis valde A
paruus ex coloribꝫ ſexaginta diſtinctus. Hic
hominis oculos efficit tremuloſos.

¶ Ex Lapidario. B

Exacontalitus lapis ex re nomen adeptus.
Corporis exigui miro diſpendio ſupplet.
Dum tot gēmaꝝ ſumit gēmula ſola decorem.
¶ Yſidorus. Ermiſtcon gemma inter grātiſſi C
mas aſpicitur et ex igneo colore radians au
ro. portans ſecum in extremitatibus candidaꝫ
lucem.
¶ Ex libro de naturis rerum. Ethites eſt la D
pis punicei coloris. habens lapillum interi
us: ex quo fit ſonorus. Hic ab aquila de ex
tremis orbis partibus in nidum portatur. na
turaliter enim hunc eſſe cauſam q̄ oua aqui
le immoderato calore concaleſcunt: niſi lapis
naturaliter frigidus preſens ſit. hic pueros in
columes ſeruat.
¶ Efficaciſſime pregnantes iuuat. ne aborſus E
faciant. vel in partu grauiter laborent: in le
uo lacerto portari vult. ſobrietatem confert et
gratiam: facitq̃ victorem. De iſto lapide, ſupe
rius etiam dictum eſt.

Capitulum.lj.

e Marbites.yſi. Emarbites lapis eſt dictus: q꞉ rubore ſanguineꝰ. Emach ꝗppe ſanguis eſt. Signiſ aũt in ei biopia: ſʒ p̄ncipaliꝰ in arabia ⁊ affrica inueniſ.

Operationes.

A ¶Emarbites dr̄: q꞉ emach ſãguis ⁊ hībel ſiſtẽs habet eñ virtutẽ ſtringẽdi fluxum ſanguinis.

B ¶Ex li. de na. re. Emarbites eſt lapis ferruginei coloris. mixtꝰ venis ſanguineis. h̄ miſſus in aquã bullientẽ eam reddit tepidam. Si ꝗs eum deferat ſolis ardorem nõ timebit.

C ¶Item ſoli expoſitꝰ a ſeſcintillas emittit. fructus a locuſtis ⁊ grandine ſeruat.

D ¶Idem. Confractus ⁊ in aqua reſolutus ſanat eos ꝗ ſaliuas ſanguineas emittunt.

E ¶Sanat etiã ventris fluxũ. puluis eiꝰ carnes mortuas creſcentes in vulnere corrodit ⁊ tollit. Uino quoqꝫ ꝑmixtus vlcera ſanat. Bibitusqꝫ lapidem veſice frangit.

F ¶Ex lapidario. Sumpſit emarbites grecum de ſanguie nomen. Nature lapis humane ſeruire creatꝰ. Stiptica cui virtus ꝑ multa ꝓbatur ineſſe.

Capitulum.lij.

e Xacolitꝰ ⁊ exebenos. Alb. Exacolitꝰ eſt lapis variꝰ: diſſolutiuꝰ: vt dicunt periti medicoꝝ. Dyaſ. Exebenos lapis eſt albꝰ ⁊ ſpecioſus ꝗ ſolẽt aurifices aurũ limpidare.

Operationes.

A ¶Alb. Exacolitꝰ vino ꝑmixtꝰ et potatus valet
B ꝯ colicã ⁊ yliacã paſſionẽ. ¶Dyaſ. Exebenos curat ſtomaticos potatꝰ cũ paſſo ⁊ aq̃. ſimiliter amẽtes ſanat potatꝰ.
C ¶Ad venereas voluptates mirifice bibitꝰ. q꞉ nõ patiſ diu eos fatigari.
D ¶Soluit etiaꝫ veſicã ⁊ dolentẽ. Nã portatus partũ ſine egritudine ꝯſeruat: ⁊ velocitatẽ parturiẽtis facit circũligatus femori.

Capitulum.liij.

e Nidros. efeſtꝫ ⁊ egypcilla. yſi. Enidros lapis ẽ ab aq̃ vocatꝰ. exundat eñ aquaꝫ ita vt clauſaꝫ putes in eo fontaneã ſcaturigieꝫ ¶Arnol. Enidros eſt lapis diſtillãs ꝑpetuis guttis nec liqueſcit omnino: nec efficiſ minor. Ex li. de na. re. Enidros lapis criſtallo ſimilis miro mõ ꝑpetuis lacrimis diſtillat. ⁊ tñ durus ⁊ integer in oĩbꝫ ꝑſeuerat.

Operationes.

A ¶Ex lapidario. Diuꝰ nature graue eſt dep̄hẽdere cauſam. Nam ſi decurrit lapidis ſubſtantia quare nõ minor efficitur aut non oĩno liqueſcit. Si res exterior deſcẽdit ad inferiora. vt ſemp reſtuat. cur ſe non impedit ip̄m. ſcʒ ingrediens contrarius egredienti.

B ¶Yſi. Efeſtis lapis eſt ſpeculi naturã habens in reddendis ymaginibꝫ quãqꝫ rutilet.

C ¶Experimentũ eius eſt: ſi ferventi aque addita ſtatim refrigeret. Aut ſi ſoli oppoſita materiã aridam accedant: naſciſ in eboꝛ nibo.

D ¶Idem egypcilla gemma eſt radice nigra. facie vero cerulea. ex egypto vbi reperitur ſic appellata.

Capitulum.liiij.

c Litropia. Iſi. Elitropia eſt gēma coloꝝ
viridis ac nubilis ſtellis puniceis ſup
ſparſa cū ſanguineis venis. cā ꝓ noīe eſt de eſ
fectu ipi⁹ lapidis. Nam in labris eneis delecta
radios ſolis mutat. ſanguineo repuſſo. extra
aquā autē ſpeculi mō ſolē excipiat. deꝓhēditq̄ꝫ
defectus ei⁹ ſubeuntē lunā oſtendens. Signiſ
in egypto ⁊ affrica. ſꝫ melioꝛ in ethiopia. Ma
gi hanc admixta herba elitropia: quibuſdā ad
ditis ꝑcantatōibꝫ gerentē ꝯſpici negant.

Operationes.

A ¶Ari. Lapis elitropia ſi ponat̃ ſup aquā cu a
B portabit eā. ¶Ex li. ō na re. Lapis elitropi⁹ in
vaſe aq̄ pleno ſolis radijs ſubiect⁹ ſanguineū
ſolē reddit. ac ſi pateret eclipſim. nec i cra vas
ipm in q̄ iacet ebulire videt̃. Et aquā velut ym
bres ſpergere. Hoc facto videntes arepticij (ſi
parētes ſint) extra ſe rapiūt̃ ⁊ futura ꝑdicunt.
C ¶Hic lapis geſtantem in lōga vite tpa ꝑducit.
ſanguinē ſtringit. venena fugat. ⁊ cōtra dolos
D tutum facit. ¶Ex lapidario.
Ex re nomen habens eſt elitropia gemma.
Que ſolis radijs in aqua ſubiecta patillo
Sanguineum reddit mutato lumine ſolem.
Eclipſimq̄ꝫ nouam terris effundere cogit.
Deniq̄ꝫ poſt modicum: vas ebulire videbis
Aſpergiq̄ꝫ foras ſubite ſcaturi ignis imbrem.

Capitulum.lv.

c Piſtites. Ari. Epiſtites lapis ē q̄ ſecuri
tatē a beſtijs ꝓbet. ⁊ ſi mittat̃ in aq̄ bul
lienſ vas: ceſſant ebulitionis ei⁹ ampulle.

Operationes.

¶Arnol. Epiſtites lapis ē rutilās ⁊ rubicūd⁹. A
et ꝓ pte cordis geſtat⁹ hoīem tutū cuſtodit loca
ſtas ⁊ volucres nebulaſq̄ꝫ ſteriles: grandinē ac
turbinē a fructibꝫ terre cōpeſcit. ⁊ ſoli oppoſit⁹
ignem ac radios emittit. ¶Diaſ. Epiſtites la B
pis rubicūdus ac dilucidus eſt. ⁊ naſcit̃ in co
rimbo. Hic in aquā feruentē miſſus: continuo
tepidiorem eam reddit. ¶Et ſi aliq̄ntulū ſtete C
rit: ibi omnē ardorē tollens frigidam eā facit.
¶Hūc cū aliq̄s in manu dextra ꝯ ſolē tenuerit D
radios emittit ⁊ ignē vomit. ita vt videntes mi
rent̃. ¶Qui ꝓ circa brachiū ſiniſtꝝ cū porta E
uerit: oēs turbas cōtemnit.

Capitulum .lvi.

f Alcanos. filater⁹. flōgites: ⁊ flogmus. Arnol. Falcanos q̄ ⁊ arſenicū vel auripigmētū dr̄. lapis ē rube⁹ ⁊ citrin⁹.

Operationes.

¶ Habet q̄ʒ naturā ſulphuris calefaciēdi ⁊ de
A ſiccādi. Si eri apponat̄ trāſmutat illud i albū. Oīa metallina corpa exurit p̄ter aurum.
¶ Idē. Filater⁹ eadē eſt gēma eiuſdē q̄ʒ fructus.
B cui⁹ eſt criſolit⁹. de q̄ ſufficiēter dictū ē ſuperi⁹.
¶ Yſi. Flōgites gēma ē ex pſida. ⁊ hec ē vna ex
C gēmis ardētib⁹ vel criſtallinis oſtentās intra ſe q̄ſi flāmas eſtuātes q̄ nō exeant exterius.
¶ Plini⁹. Flogmus in egypto inuenit̄. auroſum ⁊ flāmineū habet colorem.
D
¶ Idē. Illinit⁹ frōti (flogmū) ſcʒ ſomnū īducit
E

Capitulum .lvii.

f Errū. yſi. li. iij. Ferrū dr̄ eo q̄ farra. id ē. ſemina frugū condat. Uſus ferri p⁹ alia metalla repert⁹ eſt. Cui⁹ poſtea ſſa eſt i obprobriū ſpēs. Ariſt. in li. metheoroꝝ. iij. Ex vaporibus humidis in terra ſpēs nulla dilatat̄ in percuſſione ſic ferrū. Eoꝝ q̄ʒ eſſe eſt q̄ qñ coartat̄ igneitas ⁊ lapideitas deſiccant̄ ⁊ areſcūt. Idē in li. iiij. Quedā ſunt igne mollificabilia velut ferrū ⁊ cornu. Exit q̄ʒ ferrū ſic molle ⁊ ſcſſibile. Ferrū aūt a calido liquatū coagulat̄ infrigidatū. ipſum q̄ʒ opatū liquat̄ vt humidū fiat: interq̄ʒ coagulet̄. Scoria ꝓo ſubſtat ⁊ deorſum datur. Cū q̄ʒ multotiēs patit̄ ⁊ mundū fit: hoc calibs fit. minus q̄ʒ pōdus eſt emūdati. Meli⁹ q̄ʒ ferrū eſt q̄ minorē purgatiōnē habet.

calibs

Operationes.

¶ Ex libro de naturis reꝝ. Ferrū frigide naturae eſt durū ſolidū ⁊ incliſiuū: oīa fortitudine ſua domat. et a ſe tm̄ conſumitur. A
¶ Sup oīa metalla corruptelā facili⁹ ꝯtrahit. B
¶ Et etiam cōtecta corruptione inficit. Rauce ſonat: igne ebeſcit ⁊ ductile fit. C
¶ Ex eo fiunt arma diuerſa q̄ʒ inſtrumēta inciſionib⁹ apta. D

Capitulum .lviii.

g Agates. yſid. Hagates primū in Sicilia inuentus. Hagatis fluminis fluore reiectus. vnde ⁊ nominatus. licet in Britania ſit plurim⁹. Eſt aūt niger. plan⁹ leuis. et ardens igni admot⁹ fictilia in eo ſcpta nō delet̄ Mirū q̄ aqua accendit̄ oleo extinguit̄.

Operationes.

¶ Ex libro de naturis rerū. Hagates lapis niger eſt ac lucidus. caducis prodeſt accenſus. A
¶ Demones q̄ʒ fugat: aut ſi ꝑ os hoīs obſeſſi loquant̄: fumus eos tacere cogit. B
¶ Idē. Stomachū euerſum iuuat. ⁊ aqua in q̄ triduo iacuerit cito partum libelat. C
¶ Ipſa quoq̄ʒ aqua ſi a puella potet̄ an virgo ſit deprehendit̄. Nam ſi virgo eſt immota manet: ſi corrupta incōtinenti mingit. D
¶ Idem lapis demonib⁹ ⁊ incantationibus reſiſtit. ſerpentes fugat. vnde ⁊ aquila ponit eum in nido ſuo contra ſerpentes. E
¶ Sergius tamen dicit: q̄ hoc facit vt calorem ſuum circa oua temperet. F

G ¶Idem quoqȝ calefacꝰ cõfricationi matricis q̃n ſuffumigat᷑ et ipſo epilenticis ꝯfert. Fumꝰ cius effugat vermes venenoſos.

H ¶Dyaſco. Gagates melioꝛ eſt ille q̃ facile igni exarſerit: ⁊ odoꝛem habet aſpalti.

I ¶Hic aq̃ ſolutꝰ dentes mobiles ꝯfirmat. ad rigoꝛes p̃coꝛdio ꝑ ac doloꝛes ⁊ euerſiões facit.

K ¶Incenſus ſerpentes fugat. Incenditur autez cũ in aqua mittitur ⁊ parturienti de eadẽ aqua per triduum potui datur.

L ¶Demonibꝫ ⁊ oĩbus maleficijs reſiſtit. virginitatem deprehendit.

Capitulum. lix.

G Alactites ⁊ garamãtites. yſi. Galactites lapis lacteꝰ dr̃ q̃ a tritus reddit ſuccũ albũ ad lactis ſapoꝛem.

Operationes.

A ¶Feminis nutricĩbꝫ alligatus fecũdat vbera. Infantiũ q̃ꝫ collo ſuſpẽſus ſaliuã ferꝰ facere. In oꝛe aũt liqueſcere ⁊ memoꝛiã adimere.

B ¶Arnol. Galactites lapis eſt cineri ſimilis. hũc mittit milus ⁊ arbolus. dat q̃ lactiſ ſuccum ⁊ ſapoꝛẽ. ⁊ in oꝛe clauſus turbat mentem.

C ¶Collo circũdatꝰ vbera lacte replet. ⁊ femoꝛe ligatꝰ faciles partus p̃bet. Deniq̃ꝫ ſi veſpecti ſale mixtꝰ aqua ouile circũſpargit᷑: oues lacte replẽt ⁊ ſcabies ab eis fugatur.

D ¶Ariſto. Lapis galactides dũ ponit᷑ contra incendiũ ignis extinguit᷑. ⁊ ſi ſupꝰ mulierẽ ſuſpendit᷑ partus egreditur.

E ¶Dyaſ. Lapis galactites coloꝛe cinereꝰ ẽ guſtu dulcis. ſic dictꝰ: q2 tritꝰ coloꝛẽ lacteũ emittit.

¶Hic poſt balneum ieiuno datus cum mulſa vel aqua lactis copiam miniſtrat. F

¶Lactꝰ aũt dr̃: q2 p̃cedẽtia mala in obliuionẽ adducit. vñ ⁊ mulieri difficulter parienti: filo facto de lana ouis circa femur dextꝝ ligatꝰ: moꝛtẽ ſine doloꝛe parere facit. ¶Idem. Faſcina ligatũ doloꝛẽ dentiũ liberat. ⁊ q̃ ſecũ eũ poꝛtauerit. ſi p̃ncipẽ vel aliũ offenſum habuerit in obliuionẽ eũ adducit ⁊ gratioſum reddit. G H

¶Pli. Garamantitẽ aliq̃ vocant lapidẽ qui ⁊ ſandareſius dr̃. de q̃ dicet᷑ inferꝰ. I

Capitulum. lx.

G Ranatꝰ ⁊ garatiden. Cõſtantinꝰ. Granatꝰ eſt de genere carbũculi. Eſt aũt lapis rubeꝰ ⁊ p̃lucidus. in coloꝛe ſilis balauſtijs. eſt aũt rubeꝰ aliq̃ntulũ obſcurioꝛ carbũculo. Et cũ ſubijcit᷑ ei in ſigillis niger coloꝛ tũc magis rutilat. Et in h̃ genere inuenit᷑ quidã modus. q̃ a intra ruboꝛẽ ſparſus hꝫ viole coloꝛẽ ꝓpter h̃ genus violatum dr̃ ⁊ p̃cioſioꝛ eſt alijs granatis.

¶Alb. Garatiden eſt lapis q̃ fert᷑ eſſe nigri coloꝛis. Pꝛobat᷑ aũt veritas huiꝰ lapidis ſic. Si geſtans lapidẽ totũ corpꝰ ſuũ vngat melle muſcis ⁊ veſpis expõit᷑. ⁊ ſi intactꝰ manet ab eis lapis eſt verus. ⁊ ſi deponit lapidẽ muſce ⁊ veſpe ſup eũ cadũt ⁊ ſugunt.

Operationes

¶Conſtantinꝰ ⁊ Albertꝰ. Dicũt granatũ letificare coꝛ ⁊ pellere triſticiã. ⁊ eſt ca. ⁊ ſic. ⁊ q̃ q̃dam hũc eſſe de genere iacincti eſt falſum. A

¶Inuenit᷑ aũt lapis h̃ ſm plurimos ĩ ethiopia. ⁊ aliq̃tiens intra tyrum iuxta arenas maris B

C ¶Alb. Aiūt q lapis garatiden in ore portatus facit bū iudicare opiniones ꝛ cogitationes.
D ¶Fert etiā q geſtantē gratioſum reddit hoib⁹. Ita ſib' aſſerit Euax.

Capitulum. lj.

S Agacromeon. griſolit⁹. ꝛ galatides. Albert⁹. Hagacromeon ē lapis diuerſi coloꝝ ſic pellis capreoli. ¶Idē. Griſolit⁹ ē gēma coloꝝ aurei in hoꝝ matutinis viſu pulcerrim⁹ eſt. in alijs āt horis diſſilis. ab igne āt corrūpit ꝛ fugat. Et vt qdā dicūt inflāmat: ꝛ ideo timere ignē dr. Dicūt aūt alij q eſt aliud gen⁹ iſtius lapidis. q eſt lapis ignobilis ſubſtātie. ꝛ eſt marchaſita aurea q mediū qddaȝ eſt inter metalla ꝛ lapides. Dicit aūt tertiū gen⁹ iſti⁹ lapidis eſſe coloris medij inter ceruleū ꝛ rubeū. Plinius. Galatides velut cinereus eſt guſtu dulcis.

Operationes.

A ¶Alb. Gargacromeō victores reddit ſe geſtan
B tes. ¶Expertū āt dicūt eſſe ab alchide pncipe qdā: q qties hūc lapidē ſecū hēbat. ſp vincebat in terra ꝛ i mari. qtiēs āt caruit fert hoſtib⁹ ſuccu
C buiſſe. ¶Alb. Griſolit⁹. Virt⁹ h⁹ lapidis ē curare ſcabiē ꝛ vlcera. ꝛ in manu geſtat⁹ colorē fe
D bris mitigare dr. ¶Pli. Galatides lactēter humectat: ꝛ leniter ſtringit. ꝛ ideo facit ad lacrymas oculoꝝ.

Capitulum. lxij

S Elacies ꝛ gloſopetra. yſi. Gelacies ſiue Galacies lapis candorē ꝛ figurā pſtat grandinis. Duricia qȝ inuicta eſt vt adamas. in igne fert etiā frigus ſuū manere.

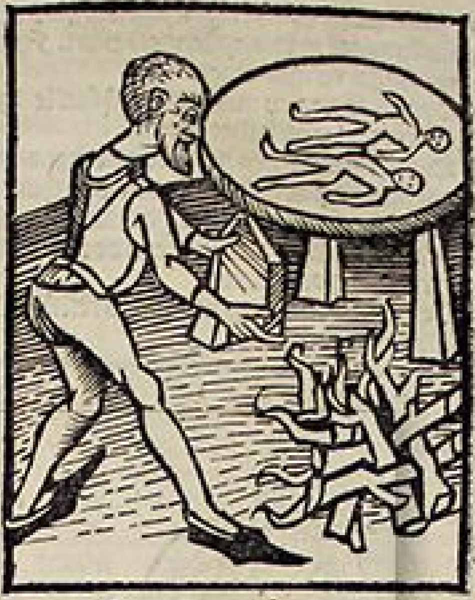

Operationes.

¶Arnol. Galacia lapis oīm tpe frigidus: nec A
vnqȝ caleſit. ¶Ex lapidario. Eſt q candorem B
fert grādinis atqȝ figurā. Ictib⁹ oīmodis inuicta gelacia gēma. Cui⁹ nature vis tanta fore pbat. Vt oīm tpe frigida ſit: nulloqȝ caleſcit ab
igne. ¶Solin⁹. Gloſopetra lapis deficiētib⁹ C
lunis e celo cadit. lingue hūane ſimilis eſt nō modice: vt magi ferunt poteſtatis. q ex ea mot⁹ lunares excitari putant.

Capitulum. lxiij.

g Ipſum. Dyaſco. ca. de gipſo. Gipſum genus eſt lapidis ſimilis nitro. cuius eſt optimū qḋ habet venas latas. gipſum ꝑo non coctū deſiccatiuum eſt et ſtipticum ei parum plauſticum et collectiuum.

Operationes.

A ¶ Dyaſ. Fluxū ſanguis ꝛ ſudorē abſtinet. bibi
B tū offocat hoīeꝫ. ¶ Uſtum ꝑo lepromeris eſt. ꝛ deſiccat ꝛ reprimit. cum puſca tritū iniuribꝫ. eſt etiā vt geſſania. ſꝫ amplꝰ ſtipticans et refrigerans fortiter. Unde illinitū fronti ſanguis curſum ſtringit. potatū ꝑo diſſintericis et ciliacꝭ et omni profluo reſiſtit. flos eiꝰ iacit ad ea q̄ in
C ſtantius conſtringere volumꝰ. ¶ Sera. li. ag. cap. Gipſen. Uirtus eius eſt deſiccatiua.
D ¶ Et idem auc. Gal. Nō adminiſtratꝰ niſi exterius. et ſtus eiꝰ eſt q̄ deſiccat et ꝯglutinat ꝛ opilat. Et h̄ ideo: q: ipm facit aggregationē partiū cito. et ꝯuenit fluxui ſanguis qn̄ miſcetꝰ cū medicinis ſiccis. quia gipſum eſt durū ſic̄ lapis. et ideo oportet ꝙ admiſceatꝰ cū albumine oui.
F ¶ Et fit multū ſtipticū qn̄ miſcetꝰ cū puluere molendini. q̄ aggregatꝰ qn̄ euolat ex farina frumēti ſup muros molendini et pilis leporis.
G ¶ Et qn̄ adurītꝰ minuitꝰ de viſcoſitate ſua et augetꝰ ſubtilitas ſua et ſua denſio. et fit ſtipticum maxīe qn̄ ꝯficitꝰ cū aqua et aceto.

Capitulū. lxiiii

b Yena ꝛ hyeratides. yſi. Hyena lapis eſt q̄ in oculis hyene beſtie inuenitꝰ. Qui ſi ſub lingua hoīs ſubditꝰ fuerit: futura cū ꝑcinere dicūt. ¶ Ariſto. in li. de animalibꝫ. Gemmā hyena portat ī oculis Uel vt aliqui dicunt in fronte.

Operationes.

A ¶ Uarietas multiplex colorūqꝫ mutatio ineſt oculis hyene. in q̄ꝝ pupillis inuenitꝰ lapis quē
B dicūt ꝑdicēdi futura ꝑditū ꝑtāte. ¶ Ex lapidario. Tollitꝰ ex oculis lapis extollendꝰ hyene. Uariꝭ dicū munere dicūt inferre gerēti. Que queat ībusꝰ ꝑcinere queqꝫ futura. Sub lingua loto
C ſi ꝯtineatꝰ in ore. ¶ yſi. Hyeratides eſt lapis ac
D cipitris coloris ſīlis. ¶ Ariſto. in li. de aīalibꝫ. Hyeratides lapis ſi ab homie geſtetꝰ a muſcis
E vel apibꝫ nō mordetꝰ. ¶ Amol. Hyeratides lapis eſt niger: quē q̄ in ore geſtauerit magꝭ cogitationum ꝛ opinionū index efficitꝰ. ꝛ amabilis
F redditꝰ. ¶ Sic āt ſtus eiꝰ ꝑbatꝰ. corpꝰ geſtantis ſi nudū melle fuerit inunctū ꝛ muſcis expoſitū intactū relinquēt ipm. ac ſi lapis ab eo auferatur ſuggent atqꝫ corrūpunt corpꝰ

Capitulū. lxv.

i Iacinctꝰ. Ex li. de na. re. Iacinctꝰ eſt lapis ceruleꝰ: in obſcuro nubiloſus. in ſereno clarus. ita ꝙ aera ſentire ḋr. ꝑ optimꝰ eſt ille q̄ nec nimiū clarus nec nimis obſcurꝰ. Eſt aūt frigidiſſimꝰ. et hoc magis ſi mittatꝰ in os. Solidiſſime qꝫ duricie eſt: ita ꝙ findi vel ſculpi recuſat. ¶ Dyaſco. Iacincti vt dictū eſt: ſpecies ſunt tres. inter quas granati ſunt meliores. q̄ iuxta ignem magis rubicundi fiunt. Et ſi aliqua ibi fuerat nigredo tollitur. veneni ꝑo nō patiuntꝰ ignē. ¶ Serap. Eius ſunt tres ſpecies. Una eſt coloris rubei.

Scđa eſt coloris citrini. Tertia eſt coloꝝ caſ
bali ꝛ coloꝝ an monij. ꝛ rubeꝰ eſt melioꝝ aliis
Et qñ incendit̃ ſup eū ignis rubeſcit multum
¶Alb. in ſuo lapidario. Jacinctoꝝ duo ſūt geſ
nera. aquaticꝰ ieꝫ ꝛ ſaphirinꝰ. Aquaticꝰ eſt flaſ
uus albeſcēs. Saphirꝰ aūt eſt flauꝰ valde pluſ
cidus: qſi nihil habens aquitatis.

Operationes.

A ¶Albertus. De expertis eſt ꝙ eſt frigidus ꝛ cōſ
fortat corpora ſicut omne frigidum quod ſtrinſ
git virtutem corporum intus.

B ¶In de ligaturis phiſicis autẽ dr̃ ꝙ collo ſuſ
ſpenſus vel digito portatus tutum reddit perſ
egrinum: et gratum hoſpitibꝰ.

C ¶Et valet contra peſtiferas regiones. Et exſ
pertum eſt ꝙ ſomnum prouocat propter ſuam
frigidam complexionem.

D ¶Saphirinꝰ aūt ſpecialiter ħ hīc dr̃: ꝙ ſtus
eiꝰ eſt ꝯtra toxicū. Aiunt etiā ꝙ ꝯferet diuitias:
ꝛ naturalr̃ ingeniū bonū reddit ꝛ leticiā cordis

E ¶Serap. Eſt aūt ſtus iacincti ꝙ ꝙ portaueſ
rit ſecū ipm ante ſigillationē factā cū eo fit tuſ
tus a fulgore: ita ꝙ nō cadit ſup eum. Virtus
hec eſt multū diuulgata inter hoīes.

F ¶Auic. de viribꝰ cordis dic̃ ꝙ ꝯfortat cor.

Capitulū. lxvj.

i Aſpis. Alb. Jaſpis eſt lapis multoruꝫ
coloꝝ. ꝛ hꝫ ſpēs decem. Melior tamen
eſt viridis traſparens: habens in ſe venas ruſ
beas. Debet aūt in argēto ꝓprie ligari. Hic in
multis partibꝰ inuenit̃.

Operationes

¶Helynandus libro decimo. Jaſpis optimꝰ A
eſt viridi tranſlucentiqꝫ colore.

¶Caſte geſtatꝰ fugat febres ꝛ ydropem. B

¶Appoſitusqꝫ iuuat mulierem parturientem. C
Vis aūt eius fortior ē in argento

¶Ariſ. Lapis clarificat viſum hoīs: ſanguinē D
ſtringit. ꝛ ſi ſup mulierē ē partū eius ſoluit.

¶Arnol. Jaſpis eſt gemma multoꝝ coloꝝ. ſed E
optimus eſt viridis et tranſlucens. de multis
partibꝰ traſmittit̃. hominē tutū facit.

¶Et fantaſmata pellit. luxuriam qꝫ cohibet. F
ꝛ ꝯceptū prohibet. Eſt aūt virtus eiꝰ ꝯ fluxum
ſanguinis ꝛ menſtruoꝝ.

¶Phus. Si qs autem inuenerit iaſpidem viſ G
ridem ꝛ in eo crucem: habet virtutem vt ferens
ipſum non mergatur.

¶Itaqꝫ Galienū in digito portaſſe fertur hūc H
lapidem.

¶Item iaſpis habet virtutem ꝯtra oēs iniſ I
micos. ꝛ pellit fantaſmata.

Capitulū. lxvij.

i Ris. Alb. Iris criſtallo eſt ſilis. Et eſt
vt frequentiꝰ exagonus. Dicūt āt Enax
ꝙ de arabia venit. ꝛ in mari rubro naſcit̃. Nos
āt inuenimꝰ maximā copiā hoꝝ lapidū in monſ
tibꝰ germanie q ſūt inter renū fluuiū ꝛ Treueſ
renſem ciuitatē. ꝛ diuerſe qntitatis oēs ſunt
exagoni. In aliqs aūt lapidibꝰ cū naturaliter
ſunt rotūdi exagoni efficiunt̃ ſicut foramina apū
in medio poſita: exagona efficiunt̃. cū illa que
ſunt in extremis ſunt rotunda.

¶ Operationes.

A ¶ Eſt āt lapis ſicciſſim⁹ qd̄ ſua indicat ſubtili-
tas maxima. Fit āt ex aqueo ſucco q̄ euadit de
materia lapidis. q̄ generatur in luto rubeo.
B ¶ Et q: h̄ aqueū vehemēter a ſicco apphenſū eſt
C ſicc⁹ ⁊ durus lapis valde. ¶ Cū aūt ſub tecto ſo
li ei⁹ ps immittit. ⁊ ps ei⁹ in vmbra tenet: pijcit
reflectēdo pulcerrimos colores yridis ſup op-
poſitū parietē. vel ſup aliqđ corp⁹ ꝓpter qđ yris
D vocat. ¶ Aliqđ āt ſil'e huic naſcit in gypſo qđ ē
pſpicuū in extremis ⁊ ſciſſibile valde. ⁊ vtunt
eo ꝓ vitro quidā in vitris.

Capitulum. lxviij.

i Scultos ⁊ Jena. Alb. ⁊ yſi. Jſcultos
eſt lapis croco ſilis. Lapis ī vltimis hy
ſpanioꝝ ptibꝫ freq̄nti⁹ inuenit iuxta gades her
culis. in. iij. ⁊. ij. climatibꝫ iuxta hyſpaniā illam
quā modo hyſpaniā vocam⁹.

Operationes.

A ¶ Eſt āt lapis filabilis ꝓpter viſcoſitatē i eo are
B factā. ¶ Et ſi de eo fiat veſtis nō cōburit: ſed ex
C igne purgat ⁊ nitet. ¶ Et forte illud qđ germa-
ni vocāt ſalamādre: q: hec lanugo q̄ inde colli
git eſt ſic lanugo lapidis humidi. q̄re āt nō cre-
mat in melhcoroꝝ expeditū eſt. Hui⁹ ſpeciem
quandā dicūt eſſe quendā lapidē q̄ q̄dam vocāt
carbunculū albū. Jmitat carbunculū in hoc
D q: fantaſmatibꝫ ⁊ plagijs reſiſtit. ¶ Valet ꝯ do
E lorē oculoꝝ ex hūida cauſa. ⁊ redact⁹ i puluerē
F ſanat ſcabiē. ¶ Jtem yſi. dicit de lapide iſto q: ē
albꝰ ad modū glandis in q̄ntitate. ¶ Albert⁹.
Jena eſt lapis a beſtia q̄ iena vocat. ſic dictus
eo q: oculi ei⁹ in lapidē vertunt totaliter.

¶ Aiunt aūt Enax ⁊ Aaxen. q: poſit⁹ ſub lin- B
gua ꝓfert diuinādo dicere futura.

Capitulum. lxix.

k Acabrates. Kamaz. ⁊ Kenne. Al
bert⁹. Kacabrates eſt lapis ſimi-
lis criſtallo.

Operationes.

¶ De eo fert q: eloq̄ntiā dat ⁊ honorē ⁊ grāz. va- A
let ꝯ hydropiſim. ¶ Jtem Alb. Kamaz eſt la- B
pis freq̄nter albꝰ in toto vel in pte. vari⁹ eſt i co
lore. ⁊ freq̄ntiſſime inuenit immixt⁹ onicinio.
¶ Virtuſqꝫ ⁊ fertur ex ymaginibꝫ ⁊ ſcripturis q̄ C
inueniunt in ipo ⁊ ex ſigillis. ¶ Enax i lapida- D
rio ſuo. Kenne eſt q̄dā lapis multū car⁹ regi-
bus. q̄ generat in oculis ceruoꝝ in oriēte. q̄ cū
ſerpētes comedūt deponētes ſeniū vt fortiores
fiāt intrāt flumē vbi morāt imerſi vſqꝫ ad ca-
put: tādiu q̄uſqꝫ ſentiāt ꝑtutē veneni ſeparatā
in terra lacrimā emittūt. q̄ coagulata i oculis
interdū vſqꝫ ad magnitudinē nucis deſiccat:
donec cadat cū de flumie exierint. ⁊ ſic inuenit.
Et hec de venenoꝝ tyriaca.

Capitulum. lxx.

k Arabe. Pan. ca. cccxxviij. Karabe eſt
gūmi arboris vt gēma vn̄ annuli fiunt.
vnde electrū ſuccinū ⁊ karabe ſub eodē ponūt.
q: electrū eſt karabe ⁊ ſuccinū eſt karabe.

Operationes.

¶ Vn̄ habem⁹ ab Alexandro cap̄ de Diſſinte- A
ria trociſcos dialectrū. ¶ Jtē Seru⁹ ſup buco
licō Virgilij in egloga paſtoꝝ dic̄ q: electrū eſt

C post ſuccinū. ¶ Itē Caſſi⁹ felix tra. de trociſcis
dicit. Trociſcus de ſuccino. et eſt electꝫ et de/
D ſcribit trociſcos de karabe. ¶ Aui. in li. de viri/
bus cordis. Karabe ca. eſt in. i. ſic. in. ij. Aliqui
E volūt q̄ ſit fri. ¶ Actor. De karabe inuenies ſu
peri⁹ in tractatu de herbis. ca. ccxxxvij. de K.
quare lector ibidē recurrat ⁊ inueniet ei⁹ ꝟtutē
⁊ opationē.

Capitulū. lxxi.

l Azuli latine. Ara. bager alzenard
ſiue elezanard. Sera. li. ag. ca. ba/
ger alzenard. Oportet q̄ eligat̄ ex
eo cuius color ē celeſti͛ multū cū corpuſculis au
reis. ⁊ lenis eſt ſine aſperitate: ⁊ ſine admixtiōe
alteri⁹ lapidis. ⁊ q̄ nō frangit̄ facile. ⁊ cui⁹ fru/

ſta ſūt mag. ¶ Jo. me. c. ꝺ lapiſ de lazuli. Lapis
lacrul⁹ vel ſtellar⁹ vel lazuli ē de gn̄e marinoꝝ
hn̄s maculas ex auro. ⁊ eſt ali⁹ albꝰ. Et ꝺr lapis
markaſita. ⁊ ali⁹ indus clar⁹ celeſti͛. Et de lazuli
⁊ q̄nq̄ʒ minera fert vtrūq̄ʒ ſimul. ⁊ melior eſt cu
ius color eſt viridior in colore azuli. ⁊ hꝫ macu/
las aureas ⁊ mixt⁹ cū markaſita eſt nō bon⁹ et
nō macular⁹: ⁊ ſūt lenis. ca. eſt in. ij. ſic. in. ij.

Operationes.

A ¶ Sera. Virtus ei⁹ ē ſilis glutini auri: niſi q̄
eſt debilior eo. ⁊ facit naſci pilos in palpebris.
B ¶ Et idē auc. Gal. Eſt i eo ſtipticitas cū acui/
tate pauca. Et ꝟt⁹ ei⁹ eſt q̄ deſiccat ⁊ infrigidat
etiā palpebras q̄ depilāt̄ ꝑpter aliq̄s humores
acutos. ⁊ remanēt q̄ i eis nō augēt̄ pili nec mul
tiplicant̄. ⁊ ſūt ſubtiles ⁊ debiles Et h̄ q̄ lapis
lazuli in his loci͛ deſtruit humiditatē ipoꝝ hu/
moꝝ. ⁊ imutat ſupfluitatē ad cōplexionē ſuā ra
dicalē cū q̄ fit gn̄atio piloꝝ palpebraꝝ.
C ¶ Et oportet q̄ ad h̄ terat̄ ad multū ⁊ adminiſtre
D tur in puluere. ¶ Et idem. Qn̄ ſuſpenditur ad
collū infantis remouet ab eis timores. ⁊ facit
E hirtos capillos. ¶ Item hꝫ ꝟtutē aduſtiuam et
putrefactiuā. ⁊ ideo aufert ferrucas. ⁊ qn̄ ſumi
tur interi⁹ laxat hūorē melācolicū. ⁊ mūdificat
F ſanguinē ab hūoribꝰ groſſis. ¶ Et doſis ei⁹ eſt
a. iiij. krat vſq̄ʒ ad. ʒ. i. qn̄ miſcet̄ cū aliis medi/
G cinis laxatiuis. ¶ Et cōuenit pl⁹ dolori renū et
aſmati. ⁊ qn̄ ſumit̄ in potu: aut fit naſcale cū eo
H ꝓuocat mēſtrua. ¶ Et potus ei⁹ cōmouet nau/
ſeam ⁊ vomitū. ſꝫ ablutio ei⁹ remouet h̄ ab eo.
I ¶ Auic. de viribꝰ cordis dic. q̄ ꝯfortat cor.

Biblioteca Pública de

Capitulum .lxxij.

Acteus ꝛ lincis. Auic. in li. ij. cap. ꝓprio.
l Lapis lacte⁹ eſt lapis ꝗ cũ fricatꝛ aqua egreditꝛ ex eo ꝗddã ſicl lac. ꝛ hꝯ ꝗdez lapis eſt cinerei coloris dulcis ſaporis.

Operationes.

A ¶ Auic. Teritꝛ cũ aq̃ ꝛ ſeruatꝛ qđ reſoluitꝛ ex eo i pixide de plũbo ꝯuenit in initio apoſtematũ.
B ¶ Et fit ex eius fricatiõe alcobol. ¶ Et ꝓhibet
C curſum ſupfluitatũ ad oculũ ꝛ vlcera in ipſo
D accidẽtia. ¶ Enax in lapidario ſuo. Lincis eſt lapis. ꝛ fit de vrina lupi ceruarij micta ꝛ i montibꝰ coagulata. ꝗ in domo ſeruatꝰ generat optimos fungos ſup ſe ꝗlibet anno. ¶ Dicitꝛ valere
E ꝯ dolorẽ ſtomachi: ꝛ yctericiã: ꝛ fluxũ ventris.

Capitulũ .lxxiij.

l Litargirum latine. Arabice ꝛ grece marecber. Sera. li. ag. ca. marecbet. auctor. Dyaſ. Quoddã ex eo eſt qđ fit ex vena plũbea. ita ꝙ inflãmatꝛ donec fiat ſicut ignis. ꝛ diſſoluitur donec aduratꝛ ꝛ poſtea coagulatꝛ. Et ex eo eſt qđ fit ex argẽto. ꝛ ex eo eſt qđ fit ex plumbo: qđ fit ex eo lamine. ꝛ aduritꝛ pꝰ eiꝰ. Et de eo ẽ cuiꝰ color eſt rubeꝰ ſplendẽs. ꝛ eſt aureũ. ꝛ eſt meliꝰ alijs. ꝛ ex eo eſt purpurei coloris. ꝛ ẽ argẽteũ. Eſt aliꝰ modus factiõis litargiri: quẽ in iuuẽtute mea vidi ſardinie fieri: vbi argentũ ꝛ plũbũ ſimul colabantꝛ. ꝛ eſt verior modus.

Operationes

¶ Sera. auc. Alcauzi. Litargirũ dealbatũ eſt magis iuuatiuum ad auferendum veſtigia variolarũ ꝙ nõ albatum. A
¶ Et aufert fetorẽ ſub aſcellaꝝ. ꝛ ꝓhibet ſudorẽ. B
¶ Et ſi bibatꝛ ex eo ſtringit ventrem ꝛ vrinam. C
et pefocat et occidit.
¶ Paulus. Contra ſcabiem de flegmate ſalſo vel colera valet. D
¶ Contra diſſinteriam frigidam vicio inteſtinoꝝ fiat ex eo puluis qui iniciatꝛ cuz criſteri cũ oleo roſarum ꝛ aqua ordei. E
¶ Cõtra vlcerationẽ ꝑge diſtemperꝛ cũ oleo roſaꝝ ꝛ inungatꝛ: nam vlcerationẽ cõſolidat. F
¶ Contra feruorem heriſipile conficiatur puluis litargiri ꝛ ceruſe cum aqua roſarum donec aqua nõ inficiatur ex puluere. G
¶ Iſte puluis i modũ collirij cũ aq̃ roſaꝝ valet ad faciẽ depurãdã. ꝛ pannũ ſupfluũ remouẽdũ quẽ habent mulieres poſt partũ. axungia gallinacea vel anſerina liquefiat addito puluere litargiri ꝛ oleo roſaꝝ fiat vnguẽtũ ꝛ vtatur H
¶ Bulcaſim in libro qui dicitur ſeruitor. Litargirum ſic dealbatur. I
¶ Accipe litargiri auri ptẽ vnã ꝛ tere hñ: ꝛ pone ſup ipm̃ õ ſale cõmuni ptes duas. ꝛ pone deſup ꝙntitatẽ aquẽ ꝗ cooperiatꝛ ꝛ ſuperet circiter quattuor digitos. ꝛ dimitte in vaſe ſeptẽ diebꝰ ꝛ miſce quoqꝫ die bis. ꝛ poſt ſeptem dies proijce aquam: et pone aliam aquam et muta aquam illã quotidie vſqꝫ in finem decem dieꝝ: qꝛ aqua dulcificabitꝛ: ꝛ litargirũ dealbabitꝛ ſicut ceruſa ꝛ fac trociſcos: ꝛ ſerua ꝛ vtere. K

Capitulum .lxxiiij.

l Ichinis. yſi. Lichinis ex ardentiũ gē
maꝝ genere eſt a lucernaꝝ flagrantia
appellata. Signit in multis locis. ſed
probatiſſima apud indos.

Operationes.

A ¶Hui⁹ duplex ē facies. vna q̄ purpura radiat.
alia q̄ cocci rubore a ſole ex calefacta aut digito-
rũ attritu. paleas ⁊ ſimilia vel folia catarrũ ad
B ſe rapere dr. ¶Sculpturis reſiſtit. ⁊ ſi quando
ſculpta eſt dū ſigna imprimit. q̄ſi quodā aīalis
morſu ptē cerere temptat. Hui⁹ gr̄a ſunt q̄ttuor.
C ¶Solin⁹. Lichinis dr̄ eo q̄ lucis vigore exci-
tat flagrantia lucernaꝝ. ¶Helynandus li. xij.
D Lichinis eſt lapis purpure⁹ fulgēs vt lucerna
Hic tactus ſub ſole digitis paleas attrahit.
E ¶Plini⁹. Lichinites ex genere ardentiũ lucer-
narum accenſarum p̄cipua gratia eſt appella-
ta. Naſcitur circa ortaſiam: totaq̧ carmania ⁊
vicinis locis. ſꝫ probatiſſima in Indis.
F ¶Quidā eñ eam dixerunt eſſe carbunculũ re-
miſſiorē. Secūda bonitate ſimilis eſt iouis. ſic
a florib⁹ prolans appellata.

Capitulũ. lxxv.

l Igurius ⁊ Liparia. yſi. Liguri⁹ gēma
ſic appellata. eo q̄ fiat ex vrina lincis be-
ſtie tpe indurata. Eſt aūt ſicut ⁊ ſuccin⁹ fulua
attrahens ſpiritu folia propinquantia. ¶Hely-
nandus li. x. Theofraſtus dicit liguriū electri
colorē habere. paleas attrahere. ſtomachū do-
lentē iuuare. ytericis colorē reparare. fluxum
ventris ſtringere.

Operationes.

¶Dyaſ. Lociũ lincis quē multi liguriũ vocāt A
mox vbi minxerit lapis fit. Dolores ſtomachi
tollit. ⁊ vētris abſtinet reumatiſmū.
¶Raban⁹. Ligurius hꝫ colorē q̄ſi electri. et ſi B
fuerit affricatus paleas ad ſe attrahit.
¶Phus. Hic lapis eſt frigide ⁊ ſicce cōplexio- C
nis. rotundus. valet precipue vulneratis. et a
vulnere ferrū extrahit.
¶Ex li. de na. re. Liguri⁹ eſt lapis quē ſtillare D
dicūt ab inguine lincis beſtie. ſ. orientis. Hui⁹
eñ vrina ſm Pli. ſolidat in lapidē. qđ naturali-
ter beſtia ſciens inuidet bono noſtro egeſtiſq̧
p̄cioſum vrine liquorem harena obruit. et h eo
citius in lapidem dureſcit.
¶Eſt āt freq̄nti⁹ croceus pax ad nigredinem E
tendēs. Hui⁹ color iuxta Pli. igne⁹ ac rubicū-
dus ē ⁊ carbūculo ſilis: niſi q̄ neq̧q̄ nocte lucꝫ.
¶Iuxta lapidariū ſo viridis eſt. Uirtus eius F
ad multa remedia p̄cipueq̧ ablutus in aqua
conſtipatos iuuat: ⁊ ventrem ſoluit. colorē q̧ꝫ
perditū in facie recuperat.
¶Actor. De h ſuperius vbi de natura aīaliū G
agit. ſcđo vicꝫ tractatu ca. lxxxvi. de. L.
¶Arnol. Liparea ē lapis ſtiptic⁹. Hui⁹ ꝓprie- H
tas eſt q̄ oē genus ferarum ad eius p̄ſentiā
cito ꝓperat: ⁊ ipſum intuetur.
¶Yſidorus. Liparea ſuffita gentiles oēs be- I
ſtias euocare traduntur.
¶Ex li. de na. rerū. Liparea lapis eſt in lybia K
valde mirabilis. ad quā oē ferarū genus do-
cente natura ſponte q̄ſi ad patronū currit cum
canes vel venatores eas inſequunt. ſꝫ nec ali-
quis aduerſarius eas nocere poteſt.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Capitulū.lxxvi.

l Une latine. Grece Affroſolinū. Dyaſ. ca. de affroſolino. Affroſolinū eſt illud qđ apud Auicennā in ſcđo canone de Lapis lune. vt ꝛ amboꝝ ꝯcordia apparet. Et iđo dicit Affroſolinū in egypto tantūmodo inuenitur qđ ita creatur. Ros celeſtis ad lune claritatem poſit⁹ in ſpeciē lapidis. quē ſpecularē vocamus coagulat⁹ cōſtringitur. Optimū eſt aūt qđ eſt colore ceruleo ꝛ lucido. Hoc em̄ fit ſimile gipſo limpido: ꝛ ſpecularꝭ lapis ꝺc. Plinius cap. de affroſolino. Affroſolinū ita creaꝛ. Ros celeſtꝭ congelaꝛ ad lune claritatē in modū lapidis ſpecularis. vnde nomen ſumpſiſſe videtur.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Affroſolinū om̄ia vicia capitis emendare poteſt potatū. ꝛ cephalargicꝭ ꝛ epileticis creditur prodeſſe.

Capitulū.lxxvij.

Agnes. Serapion. Minera huius lapidis eſt in maturinis ꝓpe
m terras Indie. Et qñ naues appropinquant monti minere ipſi⁹ non remanet in eis aliquod ferrum. qđ nō egrediatur a naui: ꝛ volet ſicut auis vſqꝫ ad montem. Et nō eſt aliquis clauus inſitus taliter ꝙ poſſit euelli. quin euellatur ꝛ ſaliat vſqꝫ ad illum montem. Et propter hoc naues illaꝝ partium nō clauantur cum clauis ferreis: ſed cum clauis ligneis. Nam ſi forent clauate clauis ferreis: quando appropinquarent illi mōti dilacerantur tote. Melior ex iſto lapide eſt ille qui attrahit ferrum fortiter. et color eius eſt vergens ad colorem celeſtem. nō multum grauis pōderꝭ. ¶ Dyaſcorides. Lapis magnes gignitꝛ atqꝫ inuenitꝛ circa littus occeani apud trogotidas: et in India. ab inuentore ſic vocatus. eſt autem colore ferrugineus. ¶ Albertus in lapidario ſuo. Magnes eſt ferruginei coloris. qui ſm̄ Plinium inuenitur ī mari Indico. in quo in tantū abundare ꝺꝛ: ꝙ periculoſe in eo cū nauibus q̄ ferreos clauos habent nauigeꝛ. Inuenitur etiam in tragoniidis regionibus. Et ego vidi ꝛ reperi in partibus Theotonie in ꝓuincia que francia orientalis dicitur. vnū magne quantitatis ꝛ maxime efficacie. et fuit valde niger: ac ſi eſſet ferrum eruginoſum ꝛ combuſtū cum pice.

Operationes

¶ Sera. Virtus huius lapidis eſt ꝙ qñ datur in potu ex eo laxat ventrem cū mellicrato. ꝛ potiſſime humores groſſos. A

¶ Et quidam ſunt qui adurunt iſtum lapidē ꝛ vendunt ſicut adamas. B

¶ Et idem auc. Gal. Virtus ei⁹ eſt ſicut virtus adamantis. Et eſt bonus illis q̄ tranſglutiunt acum vel aliud ferrum. C

¶ Et ille qui habet fluxū ventris eo ꝙ ſumpſit ſcoriam ferri. D

¶ Et dicitur de eo ꝙ ſi accipias eum ꝛ ponas ipſum in vaſe terreo. ꝛ liniatur caput vaſis cū creta poſtqꝫ poſueris ſuper lapidē calcē viuam quam nō tetigit aqua donec repleatur vas calce. ꝛ accendas magnum ignē ſub vaſe donec ingrediatur per orificium vaſis. deinde ponatur vas in fornace figuli: ꝛ dimitte ibi donec lutatio eius coquatur ꝛ fiat teſta. Deinde extrahe lapidem a vaſe ꝛ dimitte infrigidari. ꝛ pone iterum in vaſe nouo ꝛ pone in fornace ſecūdo: ꝛ fac vt prius ter aut quater. quando vero extraxeris vice quarta: dimitte ipſum lapidem vbi non tangatur a vento vel aqua vel rore vel ab humiditate aliqua donec infrigidetur. Deinde frange ipm̄ in fruſta minuta ſic ꝙ ſit vnū quodqꝫ fruſtum. ʒ. decem. aut plus aut minus ex. ʒ. grecorum. E

¶ Qñ ergo volueris operationem cū eo facere pone iuxta lapidē pondus ei⁹ ex ſulphure. deinde rora ſuper eum aquam: ꝛ egredietur ex eo ignis magnus. aſcendens circa menſurā brachij vni⁹ q̄ nō tanget aliud qđ nō cōburat. Et qñ lapides magnetis non ita preparantur ve F

dixi. ſed crudus ſicut eſt madefit cū ſucco allij aut cepe: ab extractione ferri prohibetur.

G ¶ Sed ſi vis ꝙ reuertat̄ ad virtutē ſuā. infunde ipm̄ vna die in ſanguine yrcino: ⁊ fiet ſtatus eius ſicut pus. Et accipit fruſtū magnū iſti⁹ lapidis qḋ eſt ex bono ⁊ electo ⁊ approximat̄ clauature alicuius ⁊ aperit eam cito.

H ¶ Nam lapis iſte attrahit ad ſe ferrum.

I ¶ Et quādo aliquis vulneratur cum ferro venenato: et teritur iſte lapis et miſceatur cū aliquibus vnguentis.

K ¶ Et datur de puluere ipſius in potu illi q̄ eſt vulneratus facit ab eo venenum: vel toxicum exire per ſeceſſum. Et ſi puluerizatur ſup vulnus venenatum: curat idem.

L ¶ Dyaſ. Lapis magnes magnas habet virtutes veluti ſpiritū in trahendo ferrum.

M ¶ Hūc lapidē quidā ꝓbandi amoꝝ cauſa vxoris ſuppoſuerūt capiti dormientis vxore latente Et ſi q̄dē erat caſta ab altero viro ſic accedebat ad ꝓpriū virū voluptabūda ſomno amplexans eū q̄ſi inde pulſa ꝑ aliquē: ꝙ ſi cum altero viro coierat: in eū tanq̄ in alicui⁹ odoris fetidiſſimi lapidem emittebat. vt de lecto caderet mulier. Concordiā quoq̄ ſecum habet.

N ¶ Nam multas mulieres ꝓpter rixas diſgreſſas a maritiſ coegit reuerti: ſicut ⁊ maritos mulieribꝫ gratioſos ⁊ obſequētes ⁊ iocundi ſermonis facit portantes ſecum.

O ¶ Fures aūt cum voluerint p̄cioſa diripere intrant domū. ⁊ inter quattuor angulos domus carbones ardentes ponunt ⁊ ſubmittūt lapidē minutum inciſum ⁊ ſic tranſuertunt mentem. ⁊ oculos eoꝝ qui adſunt vt timore fugiant. putantes ruere domum.

P ¶ Vires habet purgatorias. ⁊ ideo ydropicis cū mulſa dat̄. ʒ. ß. groſſitudinē deducit et om̄es humores q̄ ꝑ ventrem miniſtrat. tritus et ſupaſperſus combuſta ſanat.

Q ¶ Enax in magiciſ. Hic lapis fantaſias mirabiliter cōmouet ⁊ p̄cipue cū ꝯſeq̄ꝗ ꝯſecrationē et caracteres ſic in magiciſ docet̄. ꝓhibet̄ etiam cū mulſa acceptum ydropiſim curare. Eſt et alia ſpecies magnetiſ cuius virtus eſt attrahere carnem hominis.

R ¶ Alb. in lapidario ſuo. Virtus magnetis eſt mirabilis in attractione ferri: ita vt virtus ei⁹ trāſmutat ferrū. ſic vt illud etiā ferrū aliud trahat. Et multe acus adinuicē ſuſpenſe ſic vident̄. Vnctus aūt alio nō trahit. Et paruus adamas magnum ligat magnetem.

S ¶ Inuentus aūt eſt tꝑibꝫ nr̄is magnes qui ab vno angulo trahit ferrum: ⁊ ab alio fugauit. Et hūc Ariſto. ponit a genere magnetis

T ¶ Narrauit q̄dā mihi vn⁹ de ſocijs nr̄is curioſus experimentator q̄ vidit Fridericū imperatorem habere magnetē q̄ nō trahit ferrū. ſed viceuerſa ferrum trahit lapidem.

¶ Et Ariſto. dixit ꝙ eſt aliud genus magnetiſ quod trahit carnes hominis. In magicis aūt traditur ꝙ fantaſias mirabiliter cōmouet. precipue ſi conſecratus conſecratione ⁊ caracterefuerit qḋ in magicis docet̄. V

¶ Fertur etiam hunc mulſa ſumptum ydropiſim curare. X

¶ Aiunt etiā quidā hūc capiti mulieris ſuppoſitū ſtatim eam incitare ad amplexū mariti ſi caſta eſt ipa dormiente. Si aūt eſt adultera: pre nimio timore ⁊ tremore fantaſmatū d̄z cadere de lecto mariti. Y

¶ Dicitur etiā ꝙ fures in domū intrantes poſitis carbonibꝫ in quatuor angulis dom⁹ lapidem hunc ꝯtritum ſuperaſpergunt. ⁊ tunc dormientes in domo ita fantaſmatibus terrent̄. ꝙ fugientes edes relinquant. ⁊ tunc rapiūt quicquid volunt. Z

Capitulū. lxxviij.

M Argarite. Pandecta. ca. cccc. Margarita vel perna eſt q̄ in oſtreis repit̄. de q̄bꝫ alie ſunt ꝑforate, alie nō ꝑforate. ſunt artificioſe facte ⁊ nō naturaliter. Sed non ꝑforate que naturales ſunt meliores ſunt ꝑforatis. Et ideo quando in medicinis ponuntur: nō perforate intelliguntur. Sed ſunt alique obſcure ad citrinitatem tendentes non perforate: que perforatis equipollent. Et ideo eligende ſunt clare ⁊ albe: que vero obſcura ⁊ quaſi albi

da eſt: nō eſt ponenda in medicinis. Sera. li. ag. ca. bager albalo. auc. Raſis. Hager albalo id eſt lapis margarite. Deferūt a maritimis. et ſūt fri. ⁊ ſic. in. ij. gdu. Et idē auc. yſaac. Ex eis ſunt groſſiores ⁊ parue. ſ3 groſſiores ex eis ſūt meliores paruis. ⁊ clare meliores obſcuris. ⁊ eq̄lis ſupficiei meliores anguloſis in figura ſua. Alber. in lapidario ſuo cap. de margaritis. Et margarita lapis eſt in oſtreis inuentus. Melior āt ex India venit. Multi aūt de britanico mari: qđ nūc anglicū dr: ⁊ verſus flandriam ⁊ theotoniam inueniūtur. Ita q̄ ego more meo decē in menſa inueni. iuuenes aūt concule habent meliores. Coloris āt h3 ac ſi paruulux penetraret in multū albū. Et ideo nitētes cum tn̄ ſint albe feriūt ꝓpter tonitrua q̄ſi aborciendo eas oſtrea euomunt. ⁊ ī fluminibꝰ inueniūt in moſella. ⁊ in q̄buſdā gallie fluuijs inter arenas.

Operationes.

A ¶Alb. Virtꝰ ea3 eſt experta in ꝯfortatōe ſpirituū. ⁊ ꝯtra cardiacā ⁊ ſincopim.

B ¶Valent etiam cōtra fluxum ſanguinis lientericum et diarriam.

C ¶Reparant em̄ ſpiritus ſubtiles. vt quidā dicunt: ſed falſo. immō membra earum aſperitate a ſupfluis abſtergunt: ea q̄ſi ꝯſtringūt: ⁊ coartando ad vnū ducunt. et ita confortant.

D ¶Sera. Margarite ſunt deſiccatiue humiditatū. Cōueniūt debilitati cordis. ⁊ ſunt conuenietes in cohol. ⁊ ſūt fri. ⁊ ſic. in. ij. gradu.

E ¶Et idē auc. Abbabari. Conferūt obſcuritati viſus ⁊ albedini oculi. ⁊ ſordiciebꝰ eius: ⁊ retinent menſtrua. ⁊ abſtergunt dentes: ⁊ deſiccāt humiditates.

F ¶Et idē auc. yſaac. Conferūt cardiace tremori cordis. et accidētibꝰ a melācolia aduenientibꝰ et malicia humorum.

G ¶Et h̄ ideo: q̄ clarificant ſanguinē cordis q̄n eſt ingroſſatus in corde. ⁊ deſiccant humiditatem que eſt in oculo. propterea quia fortificāt neruos oculorum.

H ¶Et q̄n diſſoluunt margarite linitur cum cobaraz aufert eam poſtq̄ linitur ſtatim.

I ¶Auicē. de viribꝰ cordis dicit: q̄ ꝯfortat cor.

Capitulū. lxxix.

m Agneſia ⁊ markaſita. Alb. Magneſia eſt lapis niger. ⁊ aliq̄ vocāt eā magnoſiam. Et ipo freq̄nter vtunt vitrearij. ¶Idem Markaſita ſiue mandaſida. eſt lapis habens multas ſpecies colo4. q̄ colorē accipit cuiuſlibet metalli. Et dr̄ markaſita argētea ⁊ aurea. ⁊ ſic de alijs metallis. Metallū in q̄d colorat eū

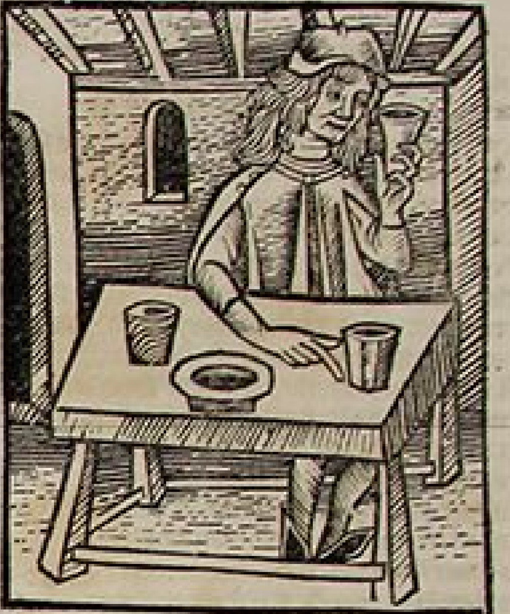

nō diſtillat ab ipo: ſed euaporat in igne. ⁊ relinquit cinis ſubtilis. ⁊ hic lapis notus eſt apud alchimicos. ⁊ in multis locis inueniūt. Hoc ſimiliter Enax dicit in lapidario ſuo.

Operationes

¶Alb. Magneſia diſtillat ⁊ fluit in magno et forti igne. ⁊ nō aliter. ⁊ tūc immixtꝰ vitro ad puritatē ducit vitri ſubſtātiā. Hoc idem dicit Atabari in lapidario ſuo. A

Capitulum. lxxx.

m Alcha ⁊ gipſum. Pli. li. xxvi. Malcha eſt cũ e calce recenti gleba efficit.

Operationes

A ¶ Idẽ malcha mox tũdit cũ ficu ⁊ adipe ſuillo duplici lina mẽto. q̃ res oĩm tenaciſſima exiſtit
B duriciẽq; lapidis antecedit. ¶ Qđ at malcha t
C oleo pſucat. ¶ Actor. De malcha ꝓo flagrãti q̃ eſt lim⁹ e ſtagno famoſitate vrbis naturaliter
D emiſſus. ¶ Yſi. Gipſũ q̃z calci cõnatũ eſt. cui⁹ plura ſũt gñ̃a. Omniũ at optimũ eſt lapis ſpe-
E cular̃ edificio⁊ ſignis gratiſſim⁹ ¶ Aui. Gipſũ eſt lapis lamioſus albo paru⁹. cui⁹ ſubtilitatis fit augmẽtatio cũ aduritur. eſt at frigid⁹ ⁊ ſicc⁹ ꝯglu-
F tinatiu⁹ ¶ Ponit ſup ptes fluxũ ſanguis pacientis ⁊ ꝯſtrigit. q: i ipo ẽ cũ glutinatõe ſrr⁹ facies adherere. ⁊ i ipo ẽ ſtipticitas cũ viſcoſitate. linit ex eo frons aut coopit ex eo caput vt pilleo. et retinet fluxũ ſanguis ex naribꝰ. ponit ⁊ ſup ob-
G talmiã ſanguineã. ¶ Eſt aũt ex ſũma veneno⁊ ꝓfocantiũ in ſyria. Gipſũ eſt lapis duriſſimus: quẽ coquũt fimo bubulo vt vrat celeri⁹

¶ Pli. Marmo⁊ genera coloreſq; nõ attinet in tãta noticia dicere: nec enumerare facile eſt in tanta multitudine. Quoto enĩ cuiq; loco nõ ſuũ marmor inuenit. ⁊ tñ celeberrimi dicta ſũt generis in ambitu terra⁊ cũ gentibꝰ ſuis. A
¶ Nõ oĩa ꝓo gignũt in lapicidinis ſ; multa ⁊ ſub terris ꝑcioſiſſimi generis. ſicuti lacedomonium viride cũctiſq; hilari⁹: ſic ⁊ auguſteũ. ac deinde tyberiũ in egypto auguſti ac tyberij ꝑ-
mũ ac ꝑncipatu vtriuſq; repertũ. ¶ Ofiaſq; cor eſt ab ophite cũ illud ſit ſerpentũ maculis ſile: vñ ⁊ nomẽ accepit. q: hec maculas diuerſo mõ colligũt auguſteũ vndatim in ꝟtices criſpum. B C
¶ Tyberiũ ſparſũ ꝯuoluta canicie. ſunt ⁊ alia eius genera. de q̃bꝰ ſup̃ dictũ eſt cap. lxiij. D

Capitulũ. lxxxi.

m Armor. yſi. li. xvi. Marmora dicũt eximij lapides: q̃ maculis ⁊ colorbꝰ cõmendant. Marmor aũt grec⁹ ſermo eſt a viriditate tentus. ⁊ q̃uis poſt etiã alij colores inuẽti ſũt nomen tñ ꝑſtinũ a viriditate retinuerũt. Ho⁊ colores ⁊ genera innumerabilia. Hec oĩa e rupibꝰ excidunt. ſed multa ꝑcioſiſſimi generis ſub terra ſparſa ſunt.

Operationes.

Capitulũ. lxxxij.

m Elochites ⁊ murrina. yſi. Melochites lapis eſt ſpiſſius virens ⁊ craſſi⁹ q̃z ſmaragd⁹. h a colore malue nomẽ accepit. ⁊ i reddendis laudat⁹ ſignis. Naſcit aũt in Arabia. Arnol. Melochites eſt gẽma viridis ſmaragdo ſilis. ⁊ valde mollis. Hec mẽbra cuſtodit a nociuis caſibꝰ. et cunas infantium ſimiliter.

Operationes.

A ¶ Item yſidorus. Murrina eſt gemma que apud parthos gignitur. ſed pcipua in Germania. humorem ſub terra putant. Colore denſatum. candoremq; ⁊ ignem. cũ quodã colorũ repercuſſu. quales in arcu celeſti ſpectantur. Cuius cõtraria cauſa criſtallum facit. gelu ve-
B hementiori concreto. ¶ Albertus. Melochites quem quidam melonitem dicunt, lapis eſt

grabi[ſ] eius groſſe viriditatē. ſ3 nō tranſlucid⁹ ſicͣ ſmaragd⁹. ⁊ ē mollis. ¶ Fert̄ q̄ ꝟtutē hēat cuſto
L dīēdi geſtātē ſe a nociuis caſibꝫ. ⁊ ſup cunabula infantiū. Hoc ait in lapidario ſuo Enax.

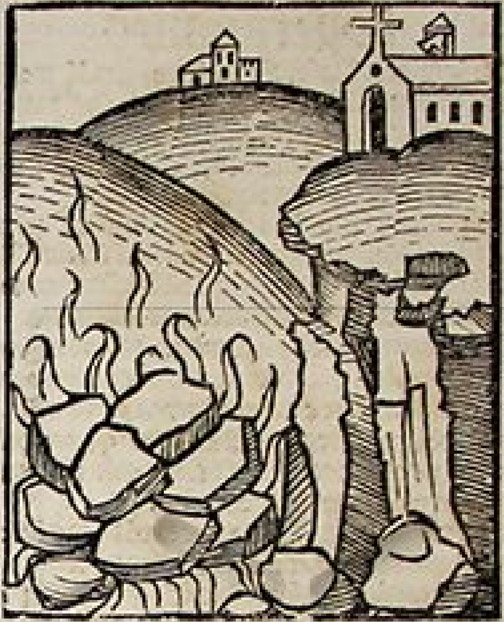

Capitulū. lxxxiij.

m Enphites. Alb. Menphites eſt lapis a ciuitate egipti q̄ mēphis vocat̄. q̄ d̄r ve ſignis calere. virtute q̄dē3 nō actu.

Operationes

A ¶ Hic trit⁹ ⁊ in aq̄ mixt⁹ in potu det̄ vrendis vl̄ ſecandis. q̄r inducit inſenſibilitatē3 ne ſentiat cruciād⁹. Hoc idē ait Enax in lapidario ſuo.

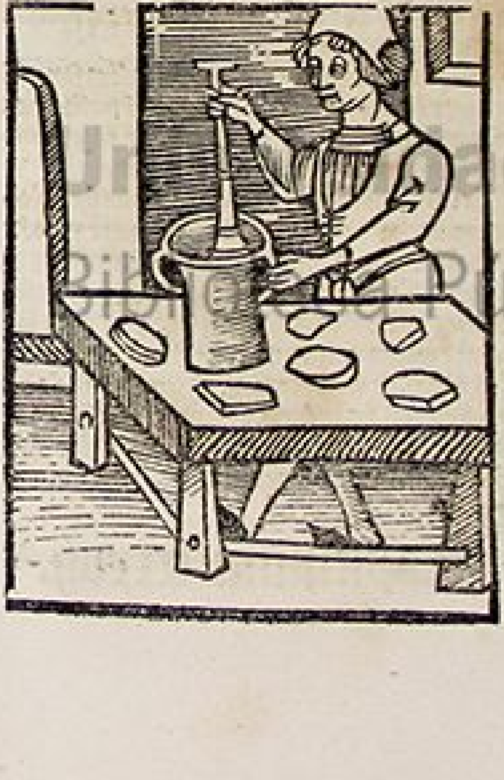

Capitulū. lxxxiiij.

m Edus. Diaſ. Medus lapis eſt niger q̄ trit⁹ emittit croceū colorē3. Alb. Lapis medus vel medo d̄r: q̄r a regiōe medoꝝ fertur: vbi plures īueniūt̄. Sūt āt huius ſpēs due vnus niger: ⁊ alter viridis.

Operationes.

A ¶ Alb. Hui⁹ ꝟtutē eē dicūt ꝯ veterē podagrā. oculoꝝ cecitatē. ⁊ nefreticā paſſionē. etiā refoue
B re d̄r feſſos ⁊ debiles. ¶ Fert̄ etiā q̄ fragmēta nigri ſi in aq̄ ca. miſſa fuerit: ⁊ ſe q̄s in aq̄ illa lauerit incurrit mēbroꝝ excoriatōes. ⁊ ſi ex ea bibe
C rit ꝑibit vomēdo. ¶ Diaſ. Eſt āt duplicꝫ potētie. ſcꝫ bone ⁊ male. nā trit⁹ in cote medicinali cū lacte mulieb̄ri (q̄ ſe creauit ꝑmo ptu puerū) ⁊ inunct⁹ albugies curat oculoꝝ. ⁊ oēꝫ illoꝝ dolorē etiāꝫ ſi deſperat⁹ fuerit medet̄ podagricos.
D ¶ Eodē mō cū lacte oīs q̄ ſe genuit maſculū ſanat. Renes ⁊ anhelit⁹ ⁊ iteriores ptes corpis. Hoc medicamē ꝑparatū habeas ī vaſe vitreo vel argenteo ⁊ ꝑſice ieiun⁹. ad vindicta q̄ꝫ ſup cotē ⁊ da cui vis. ⁊ lauet faciē ⁊ exiccabit̄.
E ¶ Si q̄s āt ex eo biberit: pulmonem vomet.
F ¶ Oportet āt bibēti paululū dare vt nō ſaniet̄. Inuent⁹ eſt aūt iuxta fluuiū faſin.

Capitulū. lxxxv

m Ogra. ¶ Serapion. Mogra: ex ea eſt quedam que defertur ex terris ſinos. Et melior ex ea eſt grauis denſa. cu⁹ color nō eſt diuerſus. et eſt ſicut color epatis aut ſanguinis nō habens lapidem. Et quando ponit̄ in aqua diſſoluit̄ facile ⁊ creſcit. Illa ꝟo mogra q̄

viuntur carpentarij eſt ex debilioribꝰ operatio-
nibꝰ q̃ꝫ illa q̃ deferꝉ ex ſinos ⁊ ex Babilonia.⁊
melioꝛ q̃ facile terꝉ. Colligꝉ ꝑo in capadocia i
ſpelūcis diſtillans: ⁊ afferꝉ venalis in Sino-
pidam ciuitatē: vnde ⁊ nomen accepit.

Operationes

A ¶Et idem auc. Gal. In ſapore ipiꝰ eſt ſtiptici-
tas: vñ virtꝰ eiꝰ eſt deſiccatiua. ⁊ qñ ſorbeꝉ cuꝫ
ouo: aut fit criſtere cū ea ſtringit ventrem.
B ¶Unde hꝫ virtutē ſtipticā ⁊ deſiccatiuā ⁊ gluti-
C natiuā. ¶Et qñ miſceꝉ in emplaſtris ꝯſolidat
D vulnera recentia. ¶Et ingrediꝉ in ꝯfectionibꝰ
trociſcoꝝ deſiccatiuoꝝ ⁊ ꝯſtrictiuoꝝ ventris.
E ¶Et qñ ſorbeꝉ in ouo ſorbili: aut fit criſtere ſtri-
F git ventrē. ¶Et ꝓpinaꝉ in potu in doloꝛe capitꝭ
⁊ daꝉ in ouo ad ſputū ſanguīs: ⁊ ad venenū q̃ꝫ.
G ¶Paulꝰ ca. ꝺ̃ mogra. Mogra ſinopida foꝛtioꝛ
eſt bolo armeno ⁊ luto ſigillato. ⁊ ideo ingredi-
tur in ꝯfectionibꝰ vnguentoꝝ. ⁊ occidit vermes
in ventre.

Capitulum. lxxxvi.

m Umia. Pandec. ca. dlv. Mumia eſt il-
lud q̄ꝺ inueniꝉ in ſepulchris balſama-
toꝝ: in q̄bꝰ humoꝛ moꝛtui cum aloe ⁊
mirra reſoluiꝉ: q̄bꝰ ipa coꝛpa ꝯdiebāꝉ. ⁊ ſimila-
tur pice marine. Solebāt antiq̄ꝰ coꝛpa balſa-
mo mirra ⁊ aloe ꝯdiri. Et adhuc fit apud paga-
nos ⁊ ſarracenos circa babiloniā vbi eſt copia
balſami. Sera. li. ag. c. mumie. Mumie ſepul-
toꝝ. et eſt aloe balſamū ⁊ mirra. et q̄ꝺ miſceꝉ eis
ex hūoꝛibꝰ coꝛpis hūani. Et idē auc. Dyaſ. In
terris q̃ dicunꝉ acolonie. Deſcēdit nāq̃ꝫ ex mō-
tibꝰ q̃ ducūt flumia cū aq̄s. eijcit eū aq̄ fluminis
in ripis. ⁊ eſt coagulata: et fit ſicut cera. ⁊ habꝫ
odoꝛem picis ⁊ aſpalti mixti ſimul.

Operationes

¶Sera. auc. Raſis. Ex noīe quorundā medi- A
coꝝ eſt bona ſode flegmatice frigide ſine mate-
ria. ⁊ emigranee. ⁊ paraliſi. ⁊ toꝛture oris et epi-
lētie ⁊ ſcotomie. ¶Et facimꝰ caput purgiū cū B
vno grano ex ea cum aqua maioꝛane.
¶Et ꝯuenit doloꝛibꝰ auriū: qñ diſſoluiꝉ ex ea C
granū in oleo ſambucino: ⁊ diſtillaꝉ in aure
¶Et ꝯfert doloꝛi gutturꝭ: qñ diſſoluitur ex eo D
vnū kirat cū aqua in q̃ decocta eſt ſatureya.
¶Et ꝯuenit tuſſi cū aq̄ iuiubaꝝ. aut cū aq̄ ozu- E
dei ⁊ ſebaſten. ¶Et daꝉ in potu ex ea ieiuno tri- F
bus diebꝰ. ⁊ ꝯfert cardiace kyrat. i. cū aq̄ mēte.
¶Et cōfert ventoſitati inteſtinoꝝ: qñ accipiꝉ G
kyrat. i. cum aqua cimini ⁊ carui. aut cū aqua
ameos valet caſui ⁊ percuſſioni..
¶Et daꝉ ad ſingultū ğna. i. ex ea cū decoctōe ſe- H
minū apij et carui. et miſceꝉ cū oleo de ben.
¶Et fit caputpurgiū cū eis. ⁊ ad ſquinantiā pō- I
dus viꝰ kyrat cū ſquingibin. ¶Et doloꝛē ſple- K
nis pondus vnius kyrat cum aqua carui.
¶Et ad venena duo grana cum decoctiōe tri- L
buloꝝ marinorum et folijs anuiden.
¶Et ad puncturam ſcoꝛpionis pondꝰ vnius M
kyrat cum vino puro. ¶Et poniꝉ in loco punc- N
ture cum butiro. et conuenit fracture.
¶Et cōquaſſationibꝰ q̃ fiunt in interioꝛibꝰ coꝛ- O
poris exterioꝛibꝰ et ꝯſtrictioni pulmonis.
¶Et eſt ꝑ temꝑamētū niſi qꝛ hꝫ ꝓprietatē in P
ſedando doloꝛes q̃ ſunt in fracturis: qñ ſumiꝉ
in potu et linitur cum ea. et fit cum ea criſtere. ⁊
conuenit vlceribus veſice et virge.
¶Et idē auc. Raſis. Quidā mittebat ſangui- Q
nem et nō poterat reſtringi ꝑ aliquā medicinā
vſq̄ quo datū eſt ſibi de mumia pondꝰ granoꝝ
triū cum vino. et reſtrictus eſt ſtatim.
¶Et qñ fit cū ea ſuppoſitoꝛiū diſſolutū cū oleo R
de ſambach ꝯuenit nō potentibꝰ retinere vrinā.
¶Paulꝰ ca. de Mumia. ca. eſt ⁊ ſic. in. iij. gra- S
du. teſte Conſtantino. licet quidā dicūt q̄ ſit fri-
gida: qꝛ ꝯſtrictiua. multa enī frigida ⁊ ſicca la-
xant: ⁊ multa calida ⁊ ſicca ꝯſtringunt.
¶Auicē. de viribꝰ coꝛdis. Mumia calida eſt T
in fine tercij. ſic. in ꝑmo. ⁊ hꝫ ꝓprietatē cōfoꝛtādi
coꝛ. ¶Item qñ fit cū ea ſuppoſitoꝛiū diſſolutū V
cū oleo muſtellino ꝯuenit nō potentibꝰ retine-
re vrinam.

Capitulum. lxxxvij.

n Iſus. Albertus. Dicunt aliq̄ hũc
eſſe de genere lapidum. et inueniť
in capite bufonis.

Operationes.

A ¶Et ſunt duo genera. Un⁹ ſubalbidus: ſicut ſi
lac intrauerit in ſanguinẽ ⁊ vincit eũ. Et ideo
ſanguis obſcuras vias in eo dicũt apparere
B ¶Et alius eſt niger. ⁊ aliqñ pingitur in eo bu
fo ſparſis pedibus ⁊ ante ⁊ poſt.
C ¶Dicũt etiã ꝙ ſi ambo ſimul includanť p̄ſente
veneno eos adurere manũ tangentis.
D ¶Probationem autem lapidis eſſe dicũt ꝙ ex
hibitus bufoni viuo: bufo eleuatur contra eũ
⁊ tangit ore ſi poteſt.
E ¶Diciť etiã ꝙ p̄ſente veneno vari⁹ efficiť q̄ ſub
albidus eſt. Hoc ſilr Enax dicit.

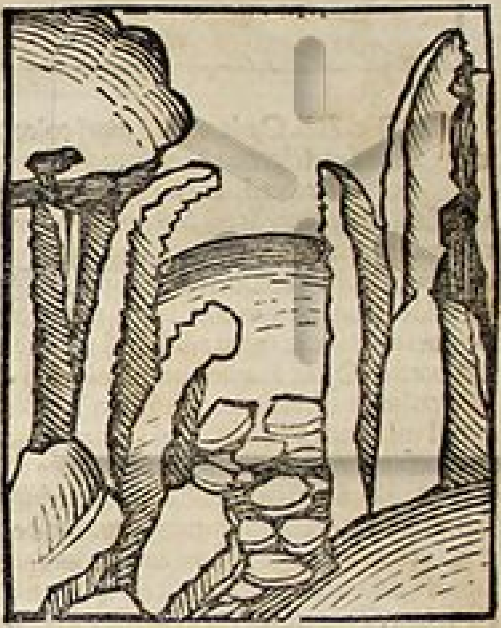

Capitulum. lxxxviij.

n Igrorum. Auicenna li. ij. ca. proprio.
Nigrorum eſt lapis q̄ deferť ex nigris
declinans ad citrinitatem.

Operationes

A ¶Auiceñ. Fricatur ⁊ egreditur ex eo fricatio
mordicans linguam ſimilis lacti.
B ¶Mundificat pannum oculi cum non eſt cũ
apoſtemate ⁊ obtalmia.
C ¶Et conuenit veſtigijs vlcerum in eo. et eradi
cat vngulam.

Capitulum. lxxxix.

n Itrum. yſi. Nitrum a loco ſumpſit vo
cabulũ. Naſciť enĩ in nitria opido vel
regione egypti: ex q̄ ⁊ medicine fiunt.
⁊ ſordes corpoꝝ veſtiũq; lauanť. Hui⁹ natura
nõ multũ a ſale differt. Habet enĩ ỽtutẽ ſalis.
⁊ ſimiliter oriť caneſcentibꝫ littoribus ſiccitate
Afronitrũ aũt eſt ſpuma nitri. ⁊ colligitur in
Aſya in ſpelũcis diſtillans. dehinc ſole ſiccať.
Optimũ putať ſi minime fuerit põderoſum: et
maxime fricabile colore pene purpureũ. ¶Glo.
ſup parabolas. Nitrũ ſale ſimillimũ eſt: excep
to ꝙ nihil ſalſi ſaporꝭ hꝫ. Crepitat aũt in aqua
ſicut calx viua. ſꝫ aquam lotioni abiles reddit.
ſicut ḡ acetũ in nitro ebullit: ſic puerſa meus de
terior ſuccendiť correctione.

Operationes.

¶Auiceñ. in ij. cañ. Baurach. i. nitrũ. fortius A
eſt ſale: calidũ ⁊ ſiccũ in ſecũdo gradu. ex eo me
lius eſt armenum. leue. laminoſum. frangibile.
ſpongioſum. albũ aut purpureũ. aut roſeum.
mordificatiuum. abſtergit aũt fortiter.
¶Et mundificat ⁊ excoriat. ⁊ incidit humores B
groſſos. attenuat capillos.
¶Sanguinem attrahit in ſuperficie corporis C
et colorem emendat.
¶Confert prurituĩ: q̄ ỽtus ei⁹ reſoluit proprie D
africanũ cũ aceto: ⁊ etiam ſcabiei.
¶Cum quibuſdaꝫ medicinis bibitum interfi E
cientibꝫ vermes educit eos.
¶Valet ꝯ venenũ: ⁊ p̄cipue africanũ. Ei⁹ ſpu F
ma valet ꝯ morſum canis ⁊ potũ cantandarũ.
¶Cõſtantin⁹. Nitrũ affertur de armenia. alte G
rum de arabia. Uniuerſaliter aũt collatiuũ eſt

Biblioteca Pública de Braga

mundificatiuũ eſt. Interiora corporis ⁊ exte-
riora maxime aceto mixtum lauat.

H ¶Dyaſ. Nitrũ eſt eligendũ leue ⁊ rubeum vel albũ perforaturas hñs ſic ſpõgia. Albũ acre eſt et

I amar. ¶Tale ex India venit. Nitri ſiquidem aliud eſt craſſum ⁊ laminoſũ. aliud tenue. aliud rubeũ. aliud albũ. ⁊ oĩm ꝟtus deſiccatiua eſt.

K ¶Et iõ ſi fuerit ore acceptũ minuit ac tenuat pingues ⁊ viſcoſos hũores. valet ⁊ ↄ fungos.

L ¶Platear⁹ i li. de ſimplici medicina. Nitrꝰ calidũ eſt ⁊ ſiccũ in ij. gradu. Albũ meli⁹ eſt ꝙ citrinũ. Uirtutẽ hꝫ diſſoluendi ⁊ extringuendi.

M ¶Uſus eius eſt cõtra yliacã paſſionem. ad faciem quoqꝫ purgandam.

N ¶Item ꝯtra ſtomachi ſaniẽ ⁊ inteſtinoꝝ. Contra furfures capilloꝝ ⁊ pediculos capitis.

O ¶Contra vermes aurıũ ⁊ ſaniem.

Capitulum .xc.

O Btalmius. Albertus. Obtalmius eſt lapis ab obtalmia dictus. cuius color non nominatur. forte ideo: quia eſt multorum colorum.

Universidade ... Biblioteca Pública de ...

Operationes.

A ¶Idem valere dicitur geſtanti contra omnes malos morbos oculorum.

B ¶Uſus aũt circũſtantiũ dr̃ excecare. ⁊ iõ etiaꝫ patron⁹ dr̃. geſtantes eñ eũ q̃ſi inuiſibiles reddit. Hoc ſimiliter ait Enax.

Capitulum .xci.

Nix. Alb. Onix gẽma ẽ nigri color⁹. in
O uenit̃ meli⁹ genus eſſe nigꝝ: albis venis variatũ. venit āt de india ⁊ arabia. Inuenit̃ aũt q̃nqꝫ diuerſitatũ ꝑter varietatẽ venarũ ⁊ coloꝝ. Ferũt ſi ſardi⁹ ſit p̃ſens ligat̃ onix. ⁊ etiã ſuſpẽdit̃ a nocumẽto. Hec āt oĩa ſi hꝫ ꝑfecto ideo hꝫ: q2 hꝫ ꝟtutes mouẽdi melancoliã ꝑcipue in capite. ex motu eñ illꝰ cũ vapore oĩa iſta ꝑcedũt. Dicũt āt quidã onix onichinũ eſſe qđ veriſimile eſt. vel q̃ſit alia ſpẽs eiꝰ. ſꝫ colore nõ eſt niger niſi aliqñ. ſꝫ colorẽ hꝫ vt vnguis. ſꝫ in onichinis nr̃is inueniũt̃ multi colores albi, nigri ⁊ rubicũdi. q̃ tñ oẽs in ſubaꝫ q̃ndã fricãt̃. q̃ ſimilitudinẽ exp̃mit vnguis hoĩs. Aiũt etiã ꝙ ex lachryma arboris q̃ onica dr̃ indurata in lapidẽ generat̃. ⁊ dicũt hāc cãꝫ eſſe ꝙ odorifer⁹ eſt in igne. Hāc etiã cãꝫ inquiũt eſſe ⁊ frequẽt⁹ aliis depict⁹ ymaginibꝰ mirabilibꝰ inuenit̃. q2 lachryma a principio mollis facile formabilis pingit̃. ⁊ picturã retinet q̃ñ in lapidẽ indurata coagulat̃. Hũc lapidẽ dicũt inſenſibiliter intrare in oculũ. ⁊ ħ eſſe mirabile. Et ego vidi ſaphirũ intrare in oculũ ⁊ lapidẽ galli. ⁊ q̃ndaꝫ aliũ cui⁹ nomẽ ignoro: aut ſine oculi leſiõe. Politus eñ ⁊ tenuis nõ ledit oculũ: niſi tangat aciẽ ſeu pupillã oculi ſenſibilẽ ⁊ foramen vuee.

Operationes.

¶Alb. Aiunt ꝙ collo vel digito ſuſpenſus excitat triſticiam ⁊ timores. ⁊ in ſomno fantaſias terribiles. A

¶Et multiplicare fertur lites ⁊ triſticias. B

¶Dicitur etiam ꝙ auget ſaliuam pueris. C

Capitulum.xcij.

o Rphan⁹. Alber. Orphan⁹ lapis eſt qui eſt in corona romani imperatoris. Non vnq̃ alibi viſus eſt: ꝓpter qđ orphan⁹ vocat. eſt aũt in colore q̃ſi vinoſus: ſubtilẽ hñs vinoſitatẽ. Et h eſt ſic ſi candidũ nimis micãs penetraret in rubeũ clarũ vinoſũ: ⁊ ſit ſupar⁹ ab ipo. Eſt autẽ lapis pluċidus. ⁊ tradit q aliqñ in nocte fulſit: ſ; nũc tꝑe nr̃o nõ micat in tenebris.

Operationes

A ¶ Fertũr autẽ q honori ꝯuenit regali. Hoc ſimiliter ait Enax.

Capitulum.xciij.

o Palus. yſi. Opal⁹ eſt lapis diuerſarũ colore gẽmarũ diſtinct⁹. Eſt em̃ i eo carbũculi tenuior ignis. Ameuſti fulgẽs purpũra: ſmaragdi nitẽs viriditas. Cũctaq̄ pariter ſub quadã varietate lucẽtia. nomẽ h; ex patria. Sola em̃ parturit eũ India. ¶ Plini⁹ li. xxxvij. Opali ſunt in India: qͥbꝰ gẽmarũ cõpoſitores gloriã: ⁊ maxie inenarrabilẽ difficultatẽ dederũt. q ſunt in eis cũcta pariter incredibili mixtura lucentia. Alij ſũmo fulgoris augmẽto colores pigmẽtorũ equauerũt. Alij vero ſulphuris ardentẽ flammã: aut etiã ignis oleo accenſi: magnitudo nucẽ auellanã equat.

Operationes

¶ Arnold⁹. Opalus eſt lapis ꝓcioſus geſtanti ſe ꝯtra om̃es oculorũ morbos ꝓficuus. A
¶ Viſum ei⁹ acutũ ꝯſeruat: ſ; om̃ia ꝓ circũſtantiũ viſus ⁊ oculos excecat ⁊ obumbrat. B

Capitulum.xciiij.

o Ritbes ⁊ oſtratites. Arnold⁹. Oritbes eſt lapis triplicis generis. Un⁹ eſt rotundus et niger. Alius viridis. ⁊ maculas albas habet. Tertius eſt cui⁹ altera pars aſperſa eſt Altera plana. ⁊ eſt corpus q̃ſi ferri lamina.

Operationes.

¶ Idẽ. Hic lapis geſtatus ⁊ oleo roſaceo mixtus ꝓhibet ab aduerſis caſibꝰ: atq; a peſtiferis reptiliũ ⁊ aliorũ aialiũ morſibꝰ. Idem. Appenſus mulieri ꝓhibet ipſam impregnari. ⁊ ſi pregnans eſt abortit. A
¶ Ex lapidario. B
Lenſeros morſus niger atq; rotũdus oritbes

Universidade de Coimbra Biblioteca Pública

Quos fera vel cornu̅ vel ſeuo dente pegit. Cu̅
roſeo mixtꝰ pfecte curat oliuo. Per vaſtas are-
nas: interq3 feras gradientes. Illeſos ſeruat
morſus abigēdo ferarꝫ. Qui viret ꝛ maculas al
bas hꝫ alter orithes. Caſibꝰ aduerſis portātes
vbiq3 reſiſtit. Tertiꝰ aſſerit fame grauioris ori-
thes. Altera pars cuiꝰ crebris eſt ꝛ aſpera cla-
uis. Altera leuior eſt q̄ſi lamina ferri. Hic facit
appenſus ne fiat femina pregnans. Aut ſi preg
nans fuerit: cito fundit abortum.

B ¶ Yſi. Oſtracites gēma ē teſtacea. durior ē alte-
ra ſilis achati: niſi q achates politura pingueſcit

C ¶ Duriori tanta ineſt vis vt alie gēme ſculpan
tur eius fragmentis.

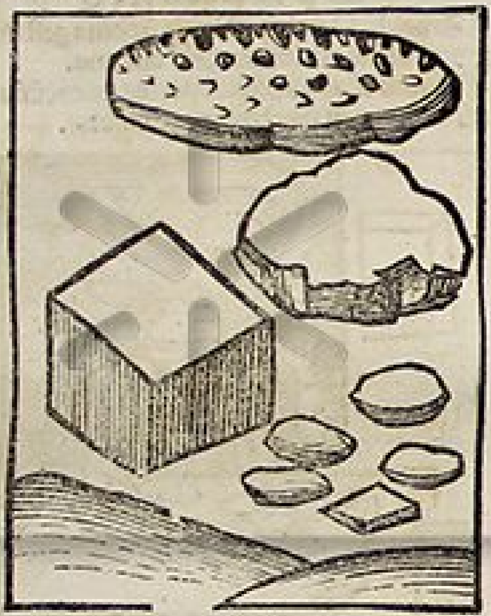

Capitulum. xcv

O Phites: purpurites: porfirites: ꝛ pariꝰ.
Pli. li. xxxvi. Ophites ſerpentu̅ macu
lis ſilitudinē hꝫ. nec ex eo inueniūt colu̅ne niſi
pue. Duo ſūt eiꝰ gn̄a. Molle. ſ. candidu̅ nigri-
cans duru̅. ambo capitiſ dolores ad alligata ſe-
dare dicūt: ꝛ ſerpētu̅ ictꝰ. Quidā etiā freneticis
ac litargicis adalligari iubet candicantē. Yſid.
Purpurites eſt ex egypto rubēs cādidis inter
uenietibꝰ pūctis. Nomis eiꝰ cauſa q rubeat vt
purpura. ¶ Pli. vbi ſup. Porfirites etiā eſt ex
egypto ruber candidis interuenietibꝰ pūcturis.

Operationes.

A ¶ Yſi. Pariꝰ eſt lapis marmorꝰ eximij cādoris
Hic apud paron inſulā naſcit̄: vn̄ ꝛ noiat̄.

B ¶ Magnitudo eius eſt qua lanceas crateraſ-
q3 nō excedat vnguentis ꝛ ipſe aptus eſt.

Capitulum. xcvi.

P Alagiꝰ ſm Alb. dr̄ q palagiꝰ eſt gē
ma colorꝭ rubei lucidi valde. naſc̄
ꝛ ſube traſparētiſ. ꝛ dr̄ eſſe fēia car-
būculi. ꝛ ſtrites eius dez remiſſas hꝫ: ſic femina
ad marem ſe habet.

Operationes

¶ Et dicūt qdā q ē domꝰ eiꝰ: ꝛ iō palatiū carbū A
culi vocat̄. generat̄ freqn̄ter carbūculꝰ i lapide
iſto. ¶ Et iā viſū eſt h̄ q i lapide vno exterior po B
ſuit palagiꝰ: ꝛ interior carbūculus. ¶ Propter C
qđ hmōi genꝰ lapidū eſſe de genere carbūculi.

Capitulum.xcvij

P Anther⁹. Alb. Panther⁹ eſt lapis mul toſ hñs colores. ⁊ in vno corpe lapidis nigꝝ vicʒ viridē ⁊ rubeū. ⁊ alios multos. inue nit aūt pallid⁹: purpureus: ⁊ roſeus.

Operationes.

A ¶ Alb. Fert autē fuſcos efficere viſus. inuenit
B fm plurimos i India. ¶ Debet geſtās reſpice re ad ipm i mane oriente ſole. ⁊ fit efficax ⁊ vir tuoſus. tot āt ꝟtutes dr hře q̄t colores hꝫ. Hoc ſimiliter ait Enax in lapidario ſuo.

¶ Et refert de illo lapide: ꝙ ſi fortius ſtringat manu: manū aduret. vult q̄ leuit ⁊ pau ide tāgi. B
¶ Et ego ipē expert⁹ ſum ſepi⁹. dr aūt ꝙ genere iſto alia ſpēs eſſe: q̄ dr eſſe criſolito ſilis: niſi ꝙ maioris viriditatis exiſtit. C

Capitulum.xcviij.

P Raſſius. Alb. Praſſi⁹ eſt lapis q̄ eſt ma ter ⁊ palaciū ſmaraldi. Eſt aūt viridis coloris: hñs viriditatē ſic praſſiū. Inue nit āt aliqñ cū rubeis guttis: ⁊ aliqñ cū albis Eſt alia ſpecies iſti⁹ lapidis: q̄ inuenit cū gut tis aureis. ⁊ vocat criſopaſſus. ⁊ rar⁹ inuenit. ⁊ ideo carior exiſtit. Pro quo lege lapis criſo paſſus ſuperius de C.

Operationes.

A ¶ Expertū eſt aūt ꝙ ꝯfortat viſum: ⁊ q̄ſdā iaſpi dis ⁊ q̄ſdam ſmaraldi hꝫ operatiōes. Hoc ſilr ait Enax in lapidario ſuo.

Capitulum.xcix.

P Eridonius. Alb. Peridonius eſt lapis fulgens vt ignis colore.

Operationes.

A ¶ Alb. Dr aūt valere ꝯ arteticam mirabiliter.

Capitulum.c.

P Iritides gre. latie coppa roſea. arabice bageral markaſita. Sera. li. ag. c. bage ral markaſita. eſt lapis ex q̄ extrahit es. ⁊ opor tet ꝙ eligat ex illis cui⁹ color eſt ſilis eri. ⁊ qñ po nit in igne ſaliūt ex eo ſcintille facile. Cōburit in hūc modū. Liniū pone in ignē leuē ⁊ cuſta don⁹ fiat rube⁹. deinde extrahet ab igne. Quī dā ponūt in ignē magnū de prunis: deinde li nūt melle ⁊ ite ꝝ ponūt in ignē donec oēs prꝰ

Biblioteca Pública de Braga

cis ſint eq̄liter cōbuſte. q̄ꝫ fortaſſe p̄mo adurit̄ extra ⁊ nō inten⁹. deinde exuſſlat̄ cinis ab eo ⁊ reponit̄. ⁊ ſi indiget̄ ablutio: lauat̄ eā ſic lauat̄ cadimia. ¶Dyaſ. ca. de la. piritide. Lapis piritides. i. markaſita ex q̄ eramē fit: eligēd⁹ eſt. colorē hn̄s eraminis. q̄ in foco miſſus frangit̄. Cōburit̄ ṗo ſic melle vnct⁹: in viuis carbonib⁹ mittit̄ flabellat̄ q̄diu colorē rufum faciat. Alij ṗo in multis carbonib⁹ igneis coctū: ⁊ ſcd̄o melle vnctū euocāt igni q̄diu ſe fregerit. poſtea eximūt illū ⁊ lauāt ſic cadimiā: ⁊ reponūt.

Operationes.

A ¶Sera. Uirt⁹ ei⁹ aduſti ⁊ nō aduſti eſt vtenoꝫ abſterſiua vlceꝝ. ⁊ abſtergit obſcuritatē viſus: ⁊ r̄ſoluit ⁊ maturat ſ̄pata dura. ⁊ q̄n̄ r̄ſoluit̄ ⁊ miſcet̄ cū reſini pini: reſoluit ſanguinē coagulatū.
B ¶Et aufert carnē ſupflua ̄ cū pauca calefactiōe ⁊ ſtipticitate. Et q̄dā noīant hunc lapidē poſt q̄ꝫ aduritur dicidas vel difriges.
C ¶Et idē auc. Gal. Hic lapis ē vn⁹ de lapidib⁹ hn̄tib⁹ ṽtutē fortē. ⁊ nos admiſtram⁹ eū cū reſolutiuis. ⁊ miſcem⁹ cū eo lapidē ſacharos.
D ¶Et reſoluim⁹ ſepe cū h̄ vnguēto humiditatē multam q̄ eſt ꝯgregata in ꝯcauitatib⁹ ⁊ cauernis muſculoꝝ. ¶Et q̄n̄ admiſtrat̄ h̄ lapis opoꝛ
E tet q̄ꝫ multū terat̄. ⁊ r̄ſoluit hūiditatē corruptā
F q̄ eſt ſub cute. ¶Et ideo q̄n̄ terit̄ vltima ꝯtritiōe ⁊ ꝯficit̄ cū aceto abſtergit baras ⁊ morpheā et
G lentigines faciei. ¶Et h̄ꝫ ṽtutē magnā in abſtergēdo oculū. ⁊ ꝯfortat ſubaꝫ ei⁹: ⁊ acuit viſū.
H ¶Et ideo noīat̄ in terris Perſie lapis luminaris. Et facit capillos tenues ⁊ criſpos.
I ¶Dyaſ. Uirt⁹ eſt illi cocto ⁊ crudo termātica ⁊ aſmictica. caligies ocul' purgat: duriciei⁹ dyaforeſim ⁊ digeſtionē facit: addita reſina carnes pequat. Lapis ipe cōbuſt⁹ a multꝫ defriges d̄r.
K ¶Lapis iſte eſt ſpecies vitrioli. vt apparet ſi leges lr̄aꝫ Uitriolū. infer⁹ de. U. Qui nō cōbuſtus ſi puluerisct̄ ⁊ diſtemperet̄ vel miſceat̄ cū vino ⁊ gallis tritis eſt optimū incauſtum ad ſcribendū. Hoc idē dic̄ Alb. in lapi. ſuo.

Capitulum. cj.

P Etroliū. Caſſi⁹ felix. ca. d̄ petroleo. Petroleū eſt oleū petre. Inuenit̄ āt i locꝫ ſurfureis. fit eī cū pinguedo terre et aque actiōe caloꝛes ad igneas ꝯuertit̄ ptes. inuenit̄ etiā ſup lapides: q̄ꝫ q̄dē p eos reſudat et i eis ē. ⁊ ſup mare inuenit̄. ¶Aui. Petroleū albū note ſpeciei ē. ⁊ nigꝝ eſt colamētū picis babilonie. ca. ⁊ ſic. vſq̄ ad. iiij. eſt ⁊ ſubtile ⁊ ꝓprie album: reſolutiuū. liquefactiuum: aperitiuum opilationum.

Operationes

¶Aui. Petroleū ꝯfert dolorib⁹ anchaꝝ ⁊ dolorib⁹ iūcturaꝝ. ⁊ ꝓpe album. ⁊ ꝯfert dolorib⁹ au A
riū frigidis. ¶Et ꝯfert albugini oculi ⁊ aq̄ deſcēdēti. ¶Et nigꝝ ex eo etiā ꝯfert aſmati ⁊ tuſſi B C
antique. Bibit̄ eīn parū ex eo cū aqua calida.
¶Et ſedat dolorē vētris pūgitiuū ⁊ vētoſitates. D
¶Et q̄n̄ fit ex eo liciniū interficit ṽmes. ⁊ ꝓprie E
nigrū. ¶Et comedit̄ pond⁹ ℥. i. de eo: ⁊ frangit F
ventoſitatē veſice. ⁊ frig⁹ matricis. ⁊ ꝯfert puncture epithimatum.

Capitulum. cij.

p Eanites. Arnol. Peanites lapis eſt ge-
nitus de micbedon. ⁊ eſt feminei ſexus.
Nam certo tpe cōcipit: lapidēq; ꝯſimi-
lem parit. ⁊ cōfert pregnantibꝰ.

Operationes.

A ¶Ex lapi. Signit i mre: nō regiōe lapis peani-
Feminei ſexꝰ referēs imitādo labores. (te.
Nam qbus ex cauſis dubium ſed tempe certo.
Concipit ⁊ parit: ⁊ parientibus auxiliatur.
Ultima ps viget: dubij diſcriminis hora.

Capitulū. ciij.

p Podoros ⁊ pontica. yſi. Podoros ē gē-
ma poſt margaritā gēma ꝑ cādidaꝝ ſcda
de q̄ querit in q̄ numerari colore debeat totiēs
iactata p pulchritudines nois alienas adeo vt
decoris perogatiua vocabulo ſit facta.

Operationes.

A ¶Idē. Pōtice gēma aurati guttꝭ micātes. Alie
ſtellas habētes. alie q̄z lōgis coloꝝ ductibꝰ li-
B neate. ¶Caſte ⁊ ſobrie portari volūt.

Capitulum. ciiij.

p Phrigiꝰ ⁊ phingetes. yſi. Phrigiꝰ a loco
dr: eo q in frigia naſcit. colore pallidus
mediocriter grauis. gleba pumicoſa. vrit ante
vino pfuſus. Flatuſq; follibꝰ donec rubeſcat.
Ruruſq; dulci vino extinguit tribꝰ vicibꝰ tin-
gendis veſtibꝰ oīn vtilis.

Operationes.

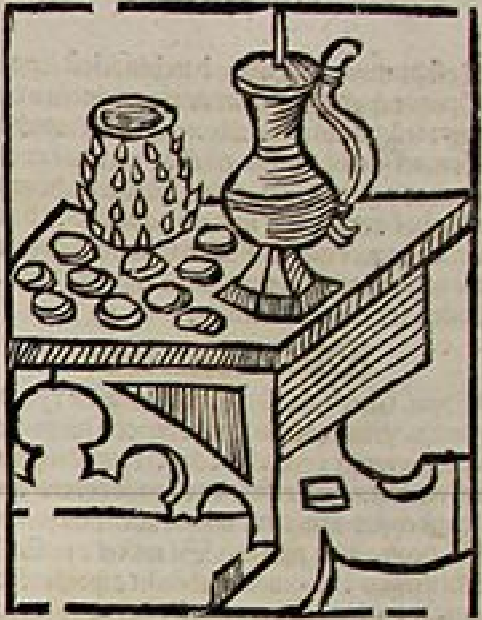

¶Ysi. Phingetes: aliꝭ phengites. capadocie la- A
pis ē duricia marmoꝛeꝰ: cādidꝰ atq; trāſlucens.
¶Ex q̄ quondā tēplū a qdā rege ꝯſtructū ē fo- B
ribꝰ aureis. qbꝰ clauſis intus diuturna clari-
tas erat. ¶Pliniꝰ. In capadocia repertꝰ eſt la- C
pis phingites. ſub Nerone pncipe ex argumē-
to ſic appellatus. quoniam candido ⁊ tranſlu-
centi fulue inciderant vene. Hic eidē cōſtruxit
fortune. quā ſciam appellant.

Capitulum. cv.

Umer latine. Arabice fameeb. Grece
p Fanecb vl' Fenic. vel lapis ḋ barchin.
Serapion libro aggre. cap. Fameeb

id eſt pumex. ⁊ ē lapis de barchin. id eſt. lipari
Oportet ꝙ eligat ex eo multū foraminoſus du
rus ⁊ frāgibilis leuis alb⁹: in q̄ nō ſūt lapides
Et mod⁹ combuſtiōis ei⁹ eſt: ꝙ accipiat ex eo
q̄ntitas ⁊ ponat in prunis. ⁊ qn̄ fuerit ignitus
extrahat ⁊ extinguat in vino odorifero. ⁊ h̄ fit
ter. tertia vice qn̄ extrahit ab igne nō extingua
tur in aliquod: ſ; dimittatur infrigidari per ſe.
poſtea teratur ⁊ reponatur.

Operationes

A ¶Diaſ. Virt⁹ eſt ei ſiptica: sermantica ⁊ pur-
gatoria. Pumex oculorum cicatrices limpidat
vulnera replet ⁊ ꝯſolidat. ⁊ aufert carnē ſupflu
am oculoꝝ. ⁊ qn̄ terit ⁊ fricant inde dentes ab
ſtergit eos: ⁊ adminiſtrat ad abradendos pilos
B ¶Theofraſt⁹ in ꝓpo cap. Si miſcet antidotꝫ
dentifrigijs ⁊ ſmigmatib⁹ abradit aſpredinē: ⁊
C leuigat ⁊ ꝯſtringit ⁊ coercet. ¶Sera. Pumex
h; ꝟtutē ſipticā: ſtringit em̄ gingiuā: ⁊ abſter-
git oculū: ⁊ aufert maliciā q̄ eſt i eo. ⁊ replet vi-
cera ⁊ ꝯſolidat ea. ⁊ aufert carnē ſupfluā q̄ i eis
eſt. ⁊ qn̄ terit ⁊ fricāt dētes abſtergit eos. Et ſi
mittat i vas vini nō ꝑmittit ipm̄ āpli⁹ bullire.
D ¶Et idē auc. Gal. Ingredit in medicinis q̄ ab
ſtergunt dentes: qn̄ nō eſt aduſtū. ſ; qn̄ adurit
fit ſubtilior. Nā acq̄rit ab igne rem aduſtā ca
lidā q̄ aufert ⁊ ſeparat ab eo qn̄ lauatur.
E ¶Et clarificat dentes ⁊ abſtergit eos. Et h̄ fa
cit ꝓpter ſui aſperitatē. Et facit fortaſſe h̄ ꝓpter
eius virtutem abſterſiuam.
F ¶Et ꝓpter hanc cauſam cornua qn̄ adurunt
abſtergūt dentes. Oīa pſcripta iſtius capituli
inuenies in Pandecta. cap. ccvi.

Capitulū. cvj.

q Vadrat⁹: quadras: ⁊ quirin. Pli.
Quadrat⁹ i egypto inuenit. ſilr et
ethiopia. ⁊ exalbid⁹ eſt. Alb. Qua-
dros: al's quanidros: eſt lapis q̄ aliqn̄ inuenit
in cerebro vulturis. Idē. Quirin eſt lapis q̄ in
uenit in nido vpupe. Aliqn̄ q̄ tota eſt auis pſta-
gioſa ⁊ augurialis. vt dicūt magi ⁊ augures.

Operationes.

¶Quadrat⁹ vires h; ſtringētes. vn̄ necare dr̄ A
conceptū. ¶Albert⁹. Lapis quadros ꝟt⁹ eius B
fertur eſſe ꝯtra quoſlibet nociuos caſus. et re-
plet mammillas lacte. Et h̄ ſimiliter ait Enax.
¶Idē Quirin. Eſt āt h̄ lapis ꝓditor ſecretoꝝ. C
⁊ fantaſias ꝓmouēs: ſi ponat ſup̄ pect⁹ dormi-
entis. Hoc ſilr ait Enax in lapidario ſuo.

Capitulum. cvij.

q Virinus. Radaym et Ranno.

Operationes.

¶Arnold⁹. Quirin⁹ eſt lapis q̄ repit in vlule A
nidis: auget fantaſticas viſiones. ¶Idez. Ra- B
daym lapis eſt niger atꝫ trāſlucēs. Inuenit i
capite galli mar;: qn̄ datū eſt comedere formic;.
¶Idē. Geſtat⁹ vt dē valet ad īpetrādū q̄dlibet. C
¶Arnold⁹. Rān: al's rabi. eſt idē ꝙ bolus ar- D
menic⁹. ⁊ eſt lapis ſubrubeus. ¶Dui⁹ ꝟtus eſt E
ꝯſtrictiua ſanguinis diſinterie meſtruoꝝ; vnꝫ
vt ſuperi⁹ habet ca. xxvi. de B.

Capitulum. cviij.

Vbeꝰ. Sera. Lapis rubeꝰ minꝰ q̃ȝ ia
r cincꝰ. q̃ arabice vocaẗ bager albigedi.
Idē li. ag. ca. Bager albigedi ſiue albu
zedi iacincti. rubedo ē magis placabilis hoībꝫ:
eo q̄ nō ſit in eo obſcuritas aliq̃. minera aūt hꝰ
lapidis eſt in terris orientiꝫ. ⁊ q̄n deferẗ a mine-
ra ſua eſt obſcurꝰ. ſꝫ q̄n excoriat eū aurifex de-
tegiẗ bonitas eiꝰ: ⁊ apparet ⁊ clarificaẗ.

Operationes.

A ¶Sera. Si q̄s ligauerit nō videbit portās in
nocte ſomnia mala neq̧ timoroſa. ⁊ ſi ille q̄ aſpe
perit in ſole tm̄ q̄ viſus eiꝰ eſt debilitatꝰ terſerit
B cū eo oculos ſuos ⁊ ꝯuenit ei. ¶Et q̄n ille lapis
fricaẗ ad capillos capitis attrahit feſtucas ſic
magnes ferrū.

Capitulum .cix.

Aphirus. Albertus. Saphirus
eſt lapis valde notꝰ ſm plurimos
o Venit ab oriente ⁊ India. Inue
nitur ⁊ in ypidomio apud podiū
prouincie regionem ⁊ ciuitatē. ſed
nō eſt adeo p̄cioſus vt p̄ omnia ſit ſimilis orien
tali. Eſt aūt colore pſpicuꝰ ſicut celū ſerenatū: ſed
vincit in eo flauus color. ⁊ ideo melior q̄ eſt nō
ſatis plucidꝰ. optimꝰ aūt q̄ hꝫ nubes obſcuras
ad rubedinē declinātes. inueniẗ etiā bonus q̄
albidas hꝫ maculas: ſimiliter ſubſtātia ſua ſit
ſicut nubes fuſca tranſparēs aliq̃ntulum.

Operationes

¶Alber. Virtutes ego vidi q̄ antraces duos A
fugauit. Aiunt etiā hūc lapidē hoīeꝫ caſtū red-
dere: ⁊ interiorē ardorē refrigerare. ſudorem re-
ſtringere. dolorē curare frontis ⁊ lingue.
¶Ego vidi vnū in anulo portare: ⁊ ſordes ex B
oculis portare. ſꝫ q̄n vult poni in aqua frigida
⁊ poſt ſimiliter. q̄ aūt dicit q̄ amittit v̄tuteꝫ et
colorē poſtq̄ȝ antracē curauit: falſum eſt.
¶Dicunt etiam q̄ corpora vegetat: ⁊ paces cō- C
ciliat. piū ⁊ deuotū ad deum efficit.
¶Et animū in bonis firmat. Hic etiaȝ ſirtites D
a q̄buſdā vocaẗ. eo q̄ in litore ſirtiū inueniaẗ.
¶Ex li. de na. reꝝ. Saphirus ſereno colore ce- E
lo aſſimilaẗ. Nunq̄ȝ tamen quantumcūq̧ pu-
rus ſit imaginem in ſe (vt ſpeculū) oſtendit.
¶Diciẗ aūt optimꝰ eſſe ꝯ fraudes ⁊ ꝯ inuidiaȝ F
⁊ errores ad pacē. q̄nq̧ gratioſus eſt.
¶Sꝫ oportet vt ille q̄ portat ſūmo ſtudio caſti- G
tatē ſeruet. Orientales ſaphiri ſūt optimi: maxie
hij q̄ vehemēter ſplendent colore ceruleo.
¶Item. Saphirus morbū illū horribilē fugat H
qui vulgariter dicitur: noli me tangere. Sed
poſt fugationem dicitur viciari colore.
¶Ex lapidario. Saphiri ſpecies digitis aptiſ- I
ſima regum Egregiū fulgēs puroq̧ ſimillima
celo. Vilior eſt nullo v̄tutibꝰ atq̧ decore. Hic
⁊ ſirtites lapis eſt a pleriſq̧ vocatꝰ: q̄ circa ſir-
tes libicis pmixtꝰ arenis. Fluctibꝰ expulſus ſer
uente freto reperiẗ. Ille ſꝫ optimꝰ eſt quē tellꝰ
medica gignit. Qui tm̄ aſſeriẗ nūq̄ȝ trāſmittere
viſum. Quē natura parens tanto ditauit ho-
nore. Vt ſacra ⁊ merito gēmaꝝ gemma vocetur.
Et qui portat eum: nec vlla fraude necatur.
Inuidiam ſuperat: nullo terrore mouetur.
Hic lapis vt phibent educit carcere vinctos.
Obſtructaſq̧ fores ac vincula tacta reſoluit.
Fertur ⁊ ad pacem bonus eſſe conciliandam.
Et pluſq̄ȝ reliquas amat hanc nigromantia.

Capitulum.cx.

s Ardius ⁊ Sarda. Alb. Sardꝰ eſt lapis ab antiquiſſimo inter pcioſos lapides memoratꝰ: eſt aũt hñs ruborẽ ſpiſſum cum ſubſtantia peruia. ſicut ſi peruietas ỹmagnet in rubea terra. Et ſm hanc diuerſitatẽ inuenit̃ q̃nqȝ modis. ita ꝗ aliq̃s nihil hȝ de peruietate: ⁊ forte ille matrix eſt alioꝝ ⁊ domꝰ in q̃ generat̃. In ſardis aũt ciuitate repertꝰ eſſe dr̃: ⁊ ſic vocatur. Idez. Sarda eſt lapis q̃ ſe hȝ ad tabulas ligni ſicut magnes ad ferrum. Et immo adheret ita fortiter tabulis nauiũ in mari vt a tabulis euelli nõ poſſit niſi abſcindat̃ cũ ipo ea pars tabule cui adheret. Eſt aũt in colore praſſius: ħ eſt virens. Hoc ſimiliter ait Enax.

Operationes.

A ¶Alb. Aiunt ſardium lapidẽ accendere animũ ad gaudiũ ⁊ acuere ingenia. ⁊ p̃ ỹtutes cõtrarias ligare onichũ. Hoc ſilr ait Enax.

Biblioteca Públ

Capitulum.cxi.

s Ardonis. Albertꝰ. Lapis ſardonis quẽ q̃dã ſardonicẽ vocãt. eſt cõpoſitus ex duobꝫ ſardio videlicet ⁊ onice. eſt ergo rubeus. ⁊ ħ color eminet ex ſardio. Eſt etiã albus ⁊ niger: ⁊ colorẽ vnguis pferẽs ex onice. Laudabiliter aũt eſt q̃ hos colores hȝ magis diſtinctos. Inuenit̃ aũt q̃nqȝ modis aut pluribus ꝓpter diuerſam colo͛ꝝ mixtionẽ: ⁊ frequentius inuenit̃ in India et Arabia.

Operationes

¶Idem Alb. Fertur luxuriã expellere: ⁊ caſtũ reddere ⁊ pudicũ. A
¶Eſt tñ materia huiꝰ ỹtus in ħ ꝙ cũ onichius nociuꝰ ſit ħ nocere nõ poſſunt ſardiũ in ſubſtantia habens admixtum. B

Capitulum.cxii.

s Amius ⁊ Sarcofagꝰ. Alb. Samiꝰ eſt lapis a ſamo inſula in q̃ inuenit̃ dictus. Hoc aũt lapide polit̃ aurũ. Idẽ. Sarcofagꝰ ẽ lapis deuorans cadauera mortuoꝝ. grece eñ ſarcos ſonat. carofagus ãt comedere. Antiq̃ ãt aliq̃ de ħ lapide prius fecerũt archã mortuoꝝ.

eo ꝙ in ſpacio .xxx. dieꝝ cadauera cõſumunt. Vñ vocãt noſtra monumenta lapidea ſarcofagi ſunt vocata.

Operationes.

A ¶Sami⁹. Alb. Fert aũt ꝙ ſami⁹ portat⁹ vertiginem ſedat: ⁊ mentẽ ſolidat. habet aũt hoc viciũ drꝫ ꝙ alligatus in coxa parturiẽtis impediat partũ. Hoc ſimiliter ait Arabari.

Capitulũ .cxiiĳ.

Smarald⁹: al's ſmaragd⁹. Alber. in lapidario ſuo de ſmaraldo. Smarald⁹ lapis eſt p̄cioſioꝛ multꝭ alijs: ⁊ nõ rar⁹. ⁊ coloꝛ ei⁹ eſt viridiſſim⁹ trãſlucẽs: ita ꝙ vicinũ aerẽ ſua viriditate figurare videat̃. Et melioꝛ eſt planicies ſupficiei. ꝙ tũc vna ps nõ obumbꝛat aliã. Melioꝛ tñ eſt q̃ nec lumĩe nec vmbꝛa variat̃. Hui⁹ planiciei ⁊ coloꝝ varietatũ dicunt eſſe diuerſitates .xij. eo ꝙ aliq̃n fel nigrũ p modũ virgularũ admixtũ hꝫ. Hij ſunt a locꝭ ſcotici ⁊ bꝛitonici ⁊ biliaci ⁊ q̃ in venis eris naſcũt. ⁊ maculoſi q̃dã. ⁊ q̃dã calcedonici: eo ꝙ admixtã habent cũ illo lapide. Melioꝛes ãt ſunt ſcotici. Et ferũt q̃dam ꝙ illi de nidis grifonũ auferunt. q̃ lapidẽ hũc cũ crudelitate magna cuſtodiũt. Dixit aũt vn⁹ de grecia veniẽs veridicus ⁊ curioſus experimentatoꝛ ꝙ h̄ lapis naſcit̃ in rupib⁹ q̃ ſunt ſub aqua maris. ⁊ ibi inuenitur. Rationale etiã eſt ꝙ in venis eris in pſpicuo q̃dem ad eris ſubſtantiã nõ veniens naſcit̃: eo ꝙ rubiginis eris habet viriditatem.

Operationes.

¶Quando ſmaraldus ponit̃ in potu cõuenit venenis moꝛſeris ⁊ moꝛſib⁹ venenoſis ⁊ punctionib⁹ habentib⁹ aculeum. A

¶Qui ergo dederit in potu de limatura ei⁹ põdus .viij. granoꝝ oꝛdei illi q̃ ſumpſit venenum anteq̃ȝ fecerit impreſſionẽ liberat eũ a moꝛte. et nõ cadẽt capilli ei⁹ neq̃ȝ excoꝛient̃: ⁊ eſt ſua euaſio. ⁊ ille q̃ aſſiduat aſpicere ipm̃ pſeruat ei⁹ viſum a nocumẽtꝭ. ⁊ cõſeruat eũ incolumẽ. B

¶Et qui defert ipſum in anulo: preſeruat eam ab epilentia quando ducit cum digito anteq̃ȝ ſuperueniat. C

¶Et pꝛopter hanc cauſam docem⁹ reges ꝙ ſuſpẽdant eos in collo filioꝝ q̃n naſcunt̃ ſtatim: ne ſuperueniat eis epilentia. D

¶Et idem auc. Raſis. Zaberzet vel Feruzegi id eſt: ſmaraldus. conuenit lepꝛoſis q̃n ſumit̃ in potu limatura eius. Et ſi cadat aſpect⁹ tyri ſuper lapidem ſmaraldi diſſoluuntur oculi ei⁹ et liqueſcunt. E

¶Dyaſ. cap̃. de ſmaraldo. Smarald⁹ portat⁹ auget ſubſtantiã habens pſuaſionẽ in omni negotio coꝛpe ⁊ ſermone caſtos letoſq̃ȝ facit. ſubuenit ⁊ in tempeſtatib⁹. ſculpit̃ in eo ſcarabe⁹: pertundit̃ aurea fibula. F

¶Alb. in lapidario ſuo cap̃. de ſmaraldo. Expertũ eſt nr̃is tp̃ib⁹ ꝙ h̄ lapis ſi vere viridis et bonus eſt: retinet coitũ. pꝛopter q̃d rex vngarie q̃ noſtris regnabat temꝑib⁹ eũ in digito in hora coitus cum vxoꝛe ſua habebat in coitu: in tres partes diuiſus eſt. G

¶Et ideo pꝛobabile eſt q̃d dicit̃ ꝙ h̄ lapis geſtantem ſe ad caſtitatem inclinat. H

¶Unde auget opes: ⁊ incantatus dat v̄ba perſuaſoꝛia. ⁊ ꝙ collo ſuſpenſus curat emitriteum ⁊ caducos moꝛbos. J

¶Expertum autem eſt ꝙ viſum debilem cõfoꝛtat: ⁊ oculus cõſeruat. K

¶Et bonam facit memoꝛiam: ⁊ tempeſtatem auertit. Et valet diuinãtib⁹: propter quod queritur a magis. L

Capitulum .cxiiij.

Sagda ⁊ ſandariſo. yſid. Sagda eſt gemma praſini coloꝛis apud caldeos. cuius tanta vis eſt: vt pmeantes naues e pfundo petat et carinis ita tenaciter adhereat vt niſi abraſa parte ligni vix ſeparetur.

Operationes

blica de Braga

A ¶Ex lapidario. Difficiles gēmas ſup oēs ma
ri repert⁹. nūq̄ ſciret̄ niſi ſedaret inueniendā.
In medio ſiſſdez lapis nat⁹ iſte pſūdo. Naues
incautas petit e regiōe meantes. Et pre lābē-
tibꝫ tabulis herendo carine. Ad portū trahit̄
maris ignaris data nautis. Eſt aūt morſu ta-
bule ſic fixa tenaci q̄ nec̄t abraſa ligni ſine pre
reuelli. Huic praſin⁹ color regio caldayca tell⁹.
B ¶Ysi. Sandariſus naſcit̄ in Indis loco eiuſ-
dem noīs. Species eius eſt q̄ velut intra lucis
dū ignem intus aure e gutte fulgent.
C ¶Conſtat inter oēs q̄ntum ſtellarū accedat
numero: tanto ꝛ precio accedere.

Capitulum.cxv.

s Ilenites ꝛ Sirtite. yſidorus. Sileni
tes gemma tranſlucet cādido melleo-
q̄ fulgore: continens imaginē lune.
Quam iuxta curſum ipſius aſtri perhibent in
dies ſingulos minui et augeri. Naſcitur in
Perſida.

Operationes.

¶Arnoldus. Silenites eſt gemma Perſidis: A
cuius color eſt vt iaſpidis. lunares motus ſer-
uat. geſtatuſq̄ languentes ac debiles curat.
¶Ex libro de naturis rerum. Silenites lapis B
eſt colore pulcher. maxime albo: rubeo: vario:
purpureo. quem portat Indie teſtudo. Horū
quoddaꝫ genus eſt quod viret vt herba. Hūc
qui portat in ore fertur diuinare futura. Igne
nunq̄ frangitur. Inter diſſidentes amorem re
conciliat. ptiſicos curat.
¶Yſidorus. Sirtites gemma eſt ſic vocata: C
quoniam in littore ſirtium in partibus Luca-
nie primum eſt inuenta. Huius color eſt cro-
ceus continens intus ſtellas languidas ꝛ ſub
nubilo renitentes.
¶Albertus in lapidario ſuo inquit. Lapis ſe- D
lenites eſt lapis de quo varia referunt̄. Dicunt
enim quidam eum naſci in quodam genere te-
ſtudinis Indico: ꝛ eſſe varium. dicuntq̄ hunc
eſſe virentem. ꝛ in Perſide partibus frequen-
tius inueniri: ſiue in Arabia. ſicut inquit Pli-
nius aūt hunc creſcere luna creſcente: et decre
ſcere dicunt decreſcente luna.
¶Geſtatus autem fertur conferre preſciētiaꝫ E
quandam futuroꝝ: ſi ſub lingua portetur. pre-
cipue pͥma luna ꝛ decima luna ꝛ deciā exiſtēte
Dicunt etiam q̄ mane prima luna tantam ha
bet virtutem in pͥma hora. Decima āt exiſtente
luna in decima hora.
¶Et modus diuinationis eſt q̄ cum ponatur F
ſub lingua ꝛ cogitet̄ de aliquo negocio verum
fieri deceat aut nō. ꝛ ſi fieri deceat corde tenet̄
ꝛ infigit̄: ita q̄ euelli nō poſſit. Et ſi fieri nō de-
ceat: ſtatim cor deſiſtit ab ipſo.
¶Fertur etiam q̄ curat languentes ptiſicos ꝛ G
debiles. Hoc etiam ait yſaac beniamin.

Capitulum.cxvi.

s Tellarius. Enax in lapidario ſuo.
Lapis ſtellari⁹ eſt de genere marmo-
rum habens maculas ex auro. Et eius
eſt alius albus: qui dicit̄ markaſita. Alius in
dus clarus celeſtis. et vocat̄ lapis lazuli. Pro

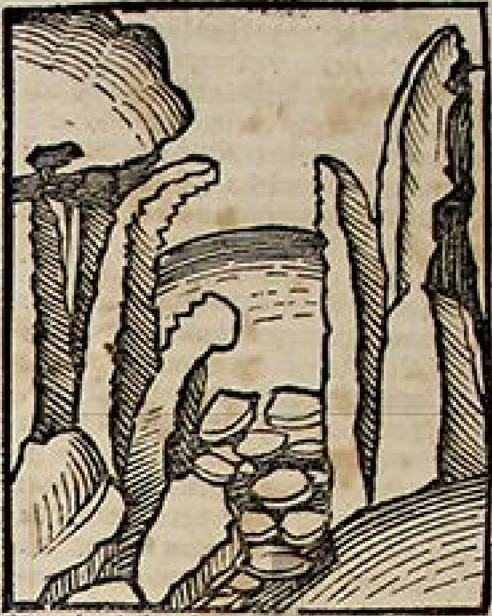

q̄ lege lapis lazuli.ꝛ qn̄qꝫ minera fert vtrūqꝫ ſimul.ꝛ quādoqꝫ eſt alius coloris viridis. Et vocatur lapis criſopraſſus: vt apparet ſi leges lapis criſopraſſus

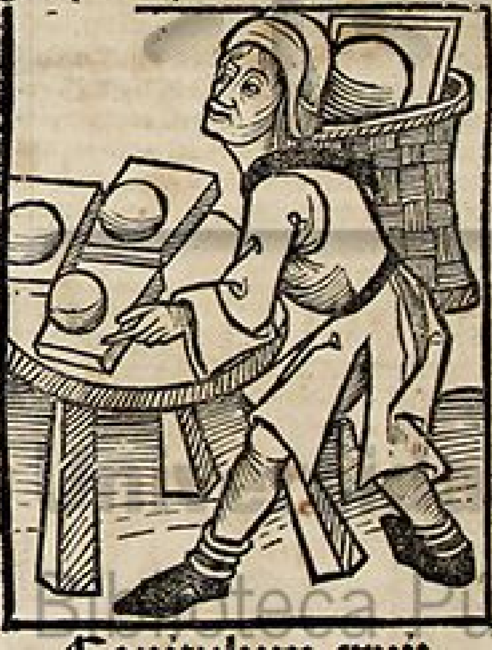

Capitulum.cxvij.

ſ Pecularis. Albert⁹. Lapis ſpecularis eſt lapis ad modū vitri ꝑſpicuus

Operationes

A ¶ Dicit aūt i hyſpanoꝝ vrbe ſegondia ꝑmit⁹
B inuent⁹ eſt. ¶ Ego aūt vidi illū abūdantius
inueniri: ita q̄ currus inde onerant i diuerſis
C partibꝫ theotonie. ¶ Et vidi etiā i gallia inue

niri cū gipſo: q̄ ē extremitas q̄dā. ¶ Effuſus D
aūt ſcindat i q̄ſlibꝫ ptes tenues: ꝛ ſiūt inde fe
neſtre ſic de vitro: niſi q̄ loco plūbi oportet
ponere lignū. ¶ Sūt āt tres ſpēs eiuſdē. vna E
vicꝫ lucida ſicut vitrū. alia nigra penit⁹ ſicut
attramētū. ¶ Tertia citrina q̄ vocat auri pi F
gmētū vel arſenicū qḋ clar⁹ eſt ꝛ nobili⁹.

Capitulum.cxviij.

ſ Iſtos. Enax in lapidario ſuo ca. proprio. Lapis ſiſtos ē fuſci coloris ꝛ ſubrufi: oblōgas ariſtas ſiue pinnulas nō bn̄s erectas vt alumē ſciſſum. ¶ Operationes. Enax. La. ſiſtos vires hꝫ fortit̄ ꝯſtringētes.

Capitulum.cxix.

Spongia marina latine. grece trageſ.
f arabice aſſegialbach. Sera. lib. agg
gre. ca. aſſegialbach. Aſſegialbach:
id eſt ſpongie marine duo ſunt genera. ſcꝫ ma
ſculus ⁊ femina. Maſculus dicit̄ perfuſuras
minutas habet: ⁊ ſpiſſas ⁊ albas. Femina ve
ro rotūdas cauernas ⁊ maiores habet. Sꝫ
addit̄ tertiū gen⁹ duros lapides intra ſe ha
bens ⁊ plurimas cauernas. Comburitur ve
ro ſicut calcidonium. Melior eſt illa que eſt
ꝓpinqua ſue acceptiōi. et eſt adhuc reſeruās
in ea de virtute quā acqſiuit ex mari: ſꝫ quā
do ꝓlongat̄ tempus ſue collectionis: euane
ſcit virt⁹ eius. ⁊ nō eſt ꝯueniens vt admini
ſtret̄ in opē: niſi prius lauet̄ cū nitro aut bau
rach: vel cū aqua cinerꝫ que dꝫ ſtillata. ¶ Aui
cenna lib. ij. ca. de ſpongia. Spongia eſt cor
pus marinū laxū rarū. Et dꝫ ꝙ habet aīal in
eo cui adheret ⁊ nō ſeparat̄ ab eo. Et illa que
eſt recens eſt fortior ⁊ vehemētioris exſicca
tionis ꝓpter fortitudinē nature marꝫ. Et eſt
calida in ꝑmo ⁊ ſicca in ſcđo gradu. Et ipſi⁹
lapis eſt ꝓpinquus ⁊ min⁹ calidus. ⁊ eſt forꝫ
exſiccationis ꝓpter qđ ex ea eſt recens qñ ad
uritur cum oleo. ⁊ ſimiliter ei⁹ cinis. ¶ Dya
ſcorides ca. de ſpongia. Spongie duo ſunt
genera. Maſculus ⁊ femina. Maſculus ha
bet foramina minuta ⁊ ſpiſſa ⁊ alba. Femina
vero habet foramina rotunda et magna. Et
additur tertiū genus habēs intra ſe lapides
duros ⁊ plurimas cauernas.

Operationes

¶ Serapion aucto. Galieni. Virtutē habet
A exſiccatiuā manifeſte. et ideo virt⁹ eius eſt q̄
cōſolidat vlcera recentia cū ſuo ſanguine cū
madefit in aceto aqua vel vino ſm̄ diuerſita
B tem corpoꝝ. ¶ Et abſcindit fluxū ſanguinis
qui ex inciſione accidit vł cōbuſtione. Quan
do accipit̄ ſicca nō habens humiditatē in ſe ⁊
imbibit̄ in aſpalto iudaico: aut in pice liq̄da:
⁊ ponit̄ ſup locū fluxus: ⁊ ignis in ea accēdi
tur: ⁊ valet in cauteriū. Sed ſpongie combu
C ſte virt⁹ eſt reſolutiua. ¶ Et lapis q̄ īuenit̄ in
ſpongia habet virtutē que deſiccat: et frāgit
D lapidē qui eſt in renib⁹ cauſat⁹. ¶ Et idē au
cto. Dyaſcoridis. Que ex ſpongia eſt noua ⁊
ſicca nō cū ſua pinguedine ꝯfert vlcerib⁹. ⁊ re
E ſoluit apoſtemata flegmatica. ¶ Et cōgluti
nat vlcera recentia qñ ſupponit̄ cū aceto vel
aqua incarnat vlcera antiqua. qñ apponitur
eis cum melle cocto ⁊ apponitur cū aqua ſo
la. Sed ex ſpongijs illa que eſt ſubtilis: le
nis: non habet iuuamētū. ¶ Et vtimur ſpon F
gia noua ſicca in panno lineo ligata: que ſo
la facta forma licinij: ⁊ intromiſſa aperit ori
ficia vulnerū quādo ſunt clauſa. ¶ Et hñ po G
nitur ſicca in vlcerib⁹ antiq̄s humidis ad q̄
fluunt humiditates eorū. ¶ Et apponitur cū H
aceto ⁊ ſubſtinet menſtrua. ¶ Et quando cō I
buritur ſicut comburitur ſpuma maris. con
fert obtalmie ⁊ abſtergit oculum. ¶ Et quan K
do lauatur poſt combuſtionē eius: eſt magꝫ
iuuatiua in medicinis oculorum. ¶ Et quan L
do comburitur cum pice: confert fluxui ma
tricis. ¶ Et lapis qui inuenitur in ſpongia M
frangit lapidē veſice quādo bibitur cū vino.
¶ Auicēna. Quando ſpongia aduritur cum N
oleo: ⁊ eius cinis confert diſruptioni ſangui
nis ꝓpter inciſionem ⁊ apertionem. Inflam
matur ex ea ignis ſup locum et cauteriſat cū
hoc ꝙ ipa ſit ſubſtātia retinens ſanguinem.
¶ Et ex eo fiunt licinia que in orificijs vena O
rum ponunt̄. ⁊ retinet ſanguinē ⁊ fluxum ſan
guinis. ¶ Et eius lapis ſubtiliat abſq̄ cale P
factione: ⁊ exſiccat ⁊ abſtergit: ⁊ exſiccat apo
ſtemata flegmatica. ¶ Et infundit̄ in aceto ⁊ Q
ponit̄ ſup plagas ⁊ ꝯſolidat eas: et decoquit̄
cū melle: ⁊ ꝯſolidat vlcera ꝓfunda: ⁊ ſimiliter
ponit ſicca ſuper ipa. ¶ Et infuſa in aqua aut R
vino deſiccat vlcera humida antiqua. ¶ Et S
qñ ſpongia aduritur cū oleo eſt conueniens
curationi ſputi ſanguinis. ¶ Et lapis in ea in T
uētus frangit lapidē in veſica apud aliquos.
Galienus ait ꝙ frangit lapidē renū tm̄: quia
non tranſit vſq̄ ad veſicam.

Capitulum.cxx.

Ordicies parietis balnei latine.ara
f bice vaſachi. Serapion li.aggrega-
toris cap.vaſachi.auctoritate Galie
ni.eſt calida.ꝛ lenit ꝛ diſſoluit.

Operationes

A ¶Serapion. Facit naſci carnes.ꝛ eſt cõue
niens ſciſſuris que fiunt in ano ꝛ emorroidi-
B bus qñ ponit̃ ſup eas.¶Et quod de ſordicie
colligit̃ ex corporibꝰ exercitantiũ:calef.ꝛ cito
reſoluit exituras dure ſolutiõis.ꝛ eſt cõueni
C ens vlceribꝰ renũ.¶Et illa que colligitur ex
corporibꝰ luctantiũ:cõfert nobis que fiũt in
matrice quãdo ponit̃ ſup eas.ꝛ confert ſciati
D ce poſita loco vnguenti.¶Et ſordicies ꝗ re-
peritur in vaſibꝰ in quibꝰ oleum aduritur re-
E ſoluit multũ ꝛ lenit.¶Et dixit in ſordicie que
eſt in corporibꝰ luctantiũ ſm ꝙ i ea eſt de pul
F uere diuerſificatur ab alia.¶Et ſordes ꝗdẽ
vniuerſaliter reſoluit apoſtemata indigeſta.
ꝛ cõuenit apoſtematibꝰ calidis mãmillarũ.
ꝛ hoc quoniã extinguit inflãmationẽ eorum
G ¶Et prohibet curſum humorum ad ipa.ꝛ re
ſoluit quod iam fluxum eſt ad ipſa.quoniam
ipa eſt compoſita ex puluere ꝛ oleo ꝛ ſordicie
H corporis homis.¶Sed ſordes vaſorũ reci-
pit acuitates a vaſe eris.ꝛ ſimiliter eſt acuti
or.ꝛ ſordicies auris confert panaricio.

Capitulum.cxxi.

Ilex. Iſido. Silex eſt lapis durus
f ſic dictus:eo ꝙ ab eo ignis exiliat.

Operationes.

¶Idem in libro.xix.Ex genere ſilicũ optimi A
ſunt nigri quibuſdam in locis ac rubentes.
¶Albi quoqꝫ cõtra vetuſtatẽ incorrupti ꝗ B
ꝛ in monumẽtis ſculpti ꝛ incorrupti perma-
nent:quibus nec ignis quidem nocet. Nam
ex his etiã forme fiunt in ꝗbꝰ etiã era fundun
tur.¶Sed ꝛ viridis ſilex vehemẽter igni re C
ſiſtit ac nuſꝗ copioſus eſt.ꝛ vbi inuenitur la
pis nõ ſaxum eſt. Pallidus aũt in cemẽto ra
ro vtilis.¶Fluuialis vero ſilex ſemꝑ veluti D
madens eſt.hũc eſtate exhiberi oportet:nec
ante bienniũ in ſtructuris domoꝝ inſeri.

Capitulum.cxxii.

Iccinꝰ ſiue Succinꝰ. Alber. Suc-
f cinus eſt lapis crocei colorꝭ quẽ gre
ci electron vocant.inuenit̃ eni trãſ-
lucens ſicut vitrũ.vocabulũ habꝫ a materia
ꝙ a ſucco vel gũma arboris naſcit̃ que pinꝰ
vocatur.lambra vulgariter vocatur.

Operationes

¶Idẽ. Confricatꝰ aũt trahit foliaꝫ palea ꝛ A
fila ſicut magnes ferrũ.¶Dicũt aũt ꝙ ꝯfert B
portãtibꝰ ſe caſtitatẽ.¶De expertꝭ ãt eſt ꝙ fu C
git ſerpẽtes.pregnãtibꝰ ãt valere dr̃ ad facilẽ
parturitionẽ.¶Iſido. Succinꝰ quẽ greci e- D
lectron vocãt fului cereiqꝫ colorꝭ fert arborꝭ
ſuccus eẽ.ꝛ ob hoc ſi hic appellatꝰ:ꝯſtat aũt
eũ nõ eẽ populi ſuccũ.vt phetontis fabula di
cit ſed pine arborꝭ.¶Nã acceſus tede mito- E
re flagrat. Naſcit̃ aũt in inſul' occeani occidẽ
talis.ſic gũmi denſaturqꝫ criſtallũ rigore vel

Biblioteca Pública de Braga

F tpe.¶Ex ea fiūt decoris gr̄a agreſtiū moni-
lia feminaꝝ. vocari aūt a qbuſdā dr̄ arpaga: eo
ꝙ attritu digitoꝝ accepta calorē aīa folia pa
leaſqꝫ ⁊ veſtiū fimbria rapiat: ſic̄ magnes fer-
G rū.¶Ex li. de na. reꝝ. Succin⁹ eſt gēma que
vulgariter appellat̄ lambra. hic crocei colorꝭ
H eſt. ⁊ vt vitrū aliqn̄ trāſlucet.¶Caſtitatē por
tantibꝰ ꝯferre dr̄. Fum⁹ eius iuuat parturien
tes: ⁊ fugat ſerpētes. ꝑma qdē gutta que de
I arbore pino fluit pura ⁊ lucida eſt.¶Et hec ē
illa que in eſtate calida ꝓſilit. Reliquo vero
tempore fluens obſcura eſt ⁊ immūda.

Capitulum. cxxiij.

ſ Vlphur. Iſidorus. Sulphur terra ē
ex actione calorꝭ excocta in eſſentiā
ſulphureā cōmutata. Aquoſis ⁊ ter-
reſtribꝰ ⁊ igneis trāſeūtibꝰ. Eſt aūt aliud ſul-
phur viuū: videlicet qḋ tale eſt equale a terra
ꝓducit̄. Aliud eſt extinctū ſiue mortuū qḋ ar-
tificialiter parat̄: ⁊ in calamis ferreis fundit̄.
¶Aui. li. ij. ca. de ſulphure. Sulphur eſt oībꝰ
notū. eſt ca. ⁊ ſic. ad quartū ꝑueniens. ⁊ ē ſub-
tiliatiuū ⁊ attractiuū.¶Dyaſ. ca. ſulphur. oī-
bus eſt notū. Eligendū eſt viuū ⁊ colore lim-
pidū ⁊ reſplendens et ꝑlucidum ſine lapide.
qḋ miſſum in focū viridē facit colorē ⁊ pinga-
tur. Naſcitur in meloſda ⁊ lipparia.

Operationes

A ¶Dyaſ. Virt⁹ eſt ei q̄ reſoluit ⁊ abſtergit. ⁊ q̄
reſiſtit venenis maritimis ⁊ alijs ſilibꝰ ei⁹ qn̄
B terit̄ ⁊ puluerizat̄ ſup morſure.¶Et cōficit̄ cū
ſputo aut vrina aut cū oleo veteri. aut cū mel-
C le aut glutine albotin.¶Curat ſcabiē ⁊ egri-
tudines in q̄ eleuat̄ cutis. ⁊ hoc ꝙ ipm̄ aufert
ipſas egritudines abſqꝫ hoc ꝙ impellat mate-
riā ipoꝝ ad interiora corpis.¶Et educit ſa- D
niem ex pectore. ⁊ qn̄ trāſglutit̄ cū ouo ſorbi-
li: aut fit fumigiū cū eo ꝯfert aſmati.¶Et qn̄ E
fumigat̄ mulier cū eo educit fetū.¶Et miſce F
tur cū glutine albotin: aut reſina pini ⁊ aceto
cōfert ſcabiei vlceroſe ⁊ empetigini: ⁊ macu-
lis albis q̄ fiūt in vnguibꝰ: ⁊ aufert morpheā
¶Et curat elephantiā: ⁊ ſilr̄ cū reſina ⁊ aceto G
curat puncturam ſcorpionis.¶Et qn̄ miſcet̄ H
cū nitro ⁊ fricat̄ inde corp⁹: aufert pruritum.
¶Et ſumit̄ in potu cū aqua vel ouo ſorbili ⁊ I
curat ictericiā. ⁊ eſt bonū corize.¶Et qn̄ pul K
uerizat̄ ſup corpus aufert ſudorē. ⁊ qn̄ linitur
ſup podagrā cū nitro ⁊ aqua ꝯfert ei.¶Et cō L
fert qn̄ fit fumigiū cū eo ſorditati ⁊ obliuiōi.
¶Et miſcet̄ cū melle ⁊ vino: ⁊ curat attritio- M
nes auriū qn̄ linit̄ cū eo.¶Aui. li. ij. ca. de ſul- N
phure ca. eſt ⁊ ſic. Et ē ex medicinis ad albas-
ras. ꝓprie dum nō tangit ipm̄ ignis.¶Et qn̄ O
miſcet̄ cum gūmi albotin eradicat veſtigia q̄
ſunt i vnguibꝰ. ⁊ cū aceto ponit̄ ſup morpheā
¶Et ponitur ſup aduſtionē ⁊ vlcerationē: et P
abſtergit empetiginē: ⁊ ꝓprie cū viſco: ⁊ ꝓprie
etiam cū aceto ⁊ cū nitro ꝓpter pruritū laua-
tur ex eo corp⁹.¶Et ipm̄ eſt cū nitro et aqua Q
ſup podagram linitū cōueniens. ⁊ cōſtringit
corizam ſuffumigatū.¶Et adminiſtrat̄ cum R
aceto ⁊ melle ſup cōtritionē aurium.

Capitulum. cxxiiij

Al. Sera. li. ag. ca. Malk. au. Dyaſ.
ſ Sūt ei⁹ due ſpecies. vna ē q̄ ē ex mi-
nera: ⁊ alia q̄ ē ex mare. ⁊ illa que ē ex

minera eſt fortior. Et melior ex eo eſt non ha
bens lapidē clari corporis: cuiꝰ partes ſunt eq̄
les. ⁊ ex marino melior eſt albꝰ equaliū parti
um. ⁊ etiā reperit̄ in locis aquarꝫ ſtantium.
¶ Iterū auc. Sal. Et ſal qđ generat̄ in ſtagnis
marinis aſſimilat̄ marino. Et iſte ſal fit i ma-
ritimis. Nā qn̄ decreſcit aqua vel ꝯtrahit̄ in
tꝑibꝰ eſtatis: coagulat̄ a calore ſolis adurēte
qđ eſt in marginibꝰ aque: et fit ſal. Et hoc fit
plurimum: eo ꝙ aggregat̄ in loco illo ex aq̄s
ſordidis: q̄ ſūt multū calide. Et ꝓpterea quia
euacuatio aque mar̄ fit in loco arto. ſubā eiꝰ
eſt groſſa. ⁊ ſapor eiꝰ eſt ſtipticus ſalſus. Sal
vero qđ eſt ex minera eſt groſſioris ſubſtātie
⁊ fortioris ſtipticitat̄. Et virtꝰ eiꝰ eſt ca. ⁊ ſic.
in. iij. gra. Sal ſodome ē ſal qđ generat̄ i ma
ri mortuo vbi eſt aq̄ amara. in qua ſi ꝓijciant̄
piſces moriunt̄. Et vocat̄ ſic a noie montiū q̄
ſunt ꝓpe illud mare. Sal qđ effodit̄ a miner̄
eſt minꝰ ca. ⁊ minꝰ ſubtile alijs. Comburitur
ſal ſm̄ hūc modū. Pone ſal in olla noua: ⁊ co
operi illā ne ſalſedo egrediat̄ ab olla ꝓpter ca
lorem ignis: ⁊ ſepeli ollā in prunis et dimitte
ibi donec adurat̄ ⁊ crepet. deinde aufer ab ig
ne: ⁊ potes diſcernere diuerſitatē ſalis a ſuo
ſapore. ⁊ hoc ꝙ ille q̄ ꝑticipat amaritudine re
ſoluit. Sed q̄ eſt ſalſus ſolū cū reſolutiōe ſua
ſtipticat ⁊ ſtringit. Et ſal qn̄ adurit̄ ē maior̄
reſolutiōis ⁊ minoris ſtipticitat̄. Et flos ſal̄ ē
ſubtilior q̄ ſal aduſtus. ⁊ ſapor eiꝰ eſt acutꝰ: ⁊
reſoluit reſolutiōe forti. ⁊ eſt flos eiꝰ ſpuma q̄
eſt ſupra ſalem. Sed puluis ſalis aſſimilatur
ſpume ſalis multū. Et poſſibile ē ꝙ ſubtilia-
ret ⁊ reſolueret plꝰ q̄ ſal. ⁊ aggregaret qđ re-
maneret de ſubſtātia ex corpe ſicut ſal. Et ſi
tu capis piſces viuētes ⁊ proijcis i mari mor
tuo moriunt̄ ſtatim. Ergo debes ſcire ꝙ acci
dit ꝓpter amaritudinē q̄ eſt in ea: que quidē
inimica eſt aīalibꝰ omībꝰ ⁊ plantis.

Operationes

A ¶ Serapion. Virtꝰ ſalis eſt q̄ ꝓhibet putre
factionē corporū eorū q̄ ſunt parata putrefie-
ri ꝓpter humiditatē ſuꝑfluam que eſt in eis. Et
ſal maris qn̄ extendit̄ ſup coriū et ponit̄ ſup
B ſplenem: reſoluit duriciē eiꝰ. ¶ Dyaſcorides
capitulo de ſale. Salis virtꝰ eſt ſtiptica. ⁊ ab
ſtergit ⁊ mundificat ⁊ reſoluit. Et aufert car-
nem ſuꝑfluam ab vlceribꝰ. Et cauteriſat ⁊ ꝓ-
hibet vlcera fraudulēta. Et in ꝯfectiōibꝰ me-
C dicinarū ſcabiei. ¶ Et aufert carnē ſuꝑfluam
q̄ creſcit in oculo. Et liquefacit vngulam q̄
D fit in eo. ¶ Et ingredit̄ in cliſteribꝰ. ⁊ eſt bonū
apoſtematibꝰ hydropicorū. Et quādo miſcet̄
cum oleo ⁊ aceto: ſedat pruritū. quādo vngi-
tur iuxta ignem donec ſudet. ¶ Et idē facit E
in ſcabie vlcerata ⁊ nō vlcerata. et in lepra et
empetigine. ⁊ qn̄ miſcet̄ cū melle ⁊ aceto ⁊ o-
leo ⁊ linit̄: cōuenit ſquināntie. ¶ Et cū oleo ſo F
lo cōuenit apoſtematibꝰ vulue ⁊ duarū amig-
dalarū. ⁊ curſui humiditatū ad gingiuas.
¶ Et fit ex eo emplaſtrū cum ſauich ordei co G
cto ⁊ melle ad pruritū. et ad fluxibilitatē gin-
giuarū. ⁊ ad vlcera corroſiua. ¶ Et fit empla- H
ſtrū ex eo ⁊ ſemē lini ad puncturā ſcorpionis
⁊ cū origano ⁊ yſopo ⁊ melle ad morſū vipe
re: ⁊ cū pice alkytran aut cū melle ad morſum
aīalis: qđ đr ceraſtes. ⁊ eſt ſerpens cornutus
¶ Et qn̄ fit emplaſtrū cū eo ⁊ melle ⁊ oleo: re- I
ſoluit furunculos. ¶ Et qn̄ miſcet̄ cum origa K
no ⁊ fermēto: maturat apoſtemata flegmati-
ca teſticulorū: ⁊ ꝯuenit morſui rane exiſtentis
in flumine babylonie. ¶ Et qn̄ terit̄ ⁊ ligat̄ in L
pecia lini ⁊ ſubmergit̄ in aceto forti et miſcet̄
cū iſto. ⁊ ponit̄ ſupra morſum in quo eſt mor-
ſura aīalis alicuius venenoſi conuenit. ¶ Et M
quādo miſcet̄ cū melle: ꝯuenit ſanguini mor-
tuo q̄ eſt ſub oculo. ¶ Et cōuenit nocumento N
opij ⁊ fungorū ꝑnicioſorū. Et qn̄ miſcet̄ cum
farina ⁊ melle: cōuenit contuſioni neruorū ⁊
attritioni lacertorū. ¶ Et ponit̄ ſup combu- O
ſtionem ignis: ⁊ non ſinit locum veſicari. Et
ponitur in hunc modum ſup podagram ⁊ cō P
uenit. ¶ Et fit emplaſtrum cum eo: et linit̄ cū
yſopo: ⁊ prohibet heriſipilam ⁊ formicas au- Q
geri in corpore. ¶ Et quādo miſcet̄ cum oleo
prouocat ſudorem. Et quādo ſumitur in po-
tu cum vino ⁊ aqua: laxat ventrem. Verūtā
tamen eſt malum ſtomacho.

Capitulum.cxxv.

ſ Al armoniacū. Ser. Sal armonia-
cus eſt albꝰ ⁊ rubeꝰ: ⁊ extrahiť ex lapi
dibꝰ claris ⁊ duris. ⁊ eſt ſalſus mortifica
tiuus multū. defert ex coraſceni. ⁊ ſūt eiꝰ co-
lores multi. Nā eſt ex eo niger ⁊ pulueruletū
albꝰ clarus ſicut criſtallus: ⁊ ē melior: ⁊ ē ille
q̄ ingrediť in medicinis. ⁊ ē ca. et ſic. in. iiij. ḡ.

Operationes.

A ¶ Sera. Eſt abſterſiuꝰ humorꝫ groſſorꝫ. ⁊ ab
ſtergit ⁊ lauat ⁊ ꝯfert caſui vulue ⁊ ſquinātie.
B ¶ Et diminuit albedinē oculi ſeu pannū eiꝰ.

Capitulum.cxxvj.

ſ Al alkali.

Operationes

A ¶ Actor. Sal alkali: vel alkal fit in hunc mo
dum. Accipe de herba kali: que alio nomine
vocatur vinen: ⁊ fac in terra foueam magnā:
⁊ imple foueam ex herba illa dum eſt recens
B ⁊ accende ignem in ea. ¶ Et quando erit illa
herba combuſta pone de alia ſup eam: et fac
ita donec fouea erit plena. et illa herba bene
cōbuſta: ⁊ dimitte extingui ignem ⁊ infrigi-
C dari cinere. ¶ Deinde detege ſub cinere fo-
uee. quia tu inuenies ſalem nigrum petrifica-
tum vel coagulatum in magno globo in fun
D do fouee q̄ ſal alkali vocatur. ¶ Et valet ad
omnia vt ſal armoniacum.

Capitulum.cxxvij.

ſ Al indus. Aui. iiij. cañ. fen. i. de aſpe
ritate lingue inq̄t. Sal indus ē in co
lore ſalis ⁊ dulcedie mellis. Et ē zuc
carū qđ inueniť coagulatū ſup cannā mellis
in india ſal loco eiꝰ ponunť candi. lege zucca
rū in trac. i. de her. caplm vltimū ⁊c̄.

Capitulum.cxxviij.

Rachius. Enax in lapidario ſuo.
Trachius eſt lapis niger. Naſciť
t in ponto amne q̄ eſt in egypto.

Operationes

¶ Enax. Trachius hꝫ vires ſicut gagates. A
¶ Et ꝺꝫ accēdi pax ab aq̄ ſꝫ extinguiť ab oleo. B
¶ Hoc idē dicit Alb. in lapi. ſuo. cap. ꝓprio. C

Capitulum.cxxix.

t Artar⁹. Bartho. i li. de ꝓpetatibꝰ rerū. Tartarꝫ ē vini feculētia in modū terre vł mollis lapidis circa pteˢ dolei indurata cuiꝰ natura calida eſt ꝛ ſic. in. iij. gra.

Operationes

A ¶ Idē valet ꝫ ſcabiē: ſerpiginē ꝛ impetiginē.
B ¶ Cōtra capitis imūdicias. Uirtutē eni hꝫ extenuandi: ꝯſumēdi: mūdificādi ꝛ lauandi.

Capitulum.cxxx.

t Erra ſigillata latine. Grece lemnia ſragidos. Arabi. Teumacon vł huy-maru. Sera. li. aggr. ca. Teumacon. aucto. Diaſco. Teumacon. i. terra ſigillata. ꝛ eſt ſigillū marinū. ꝛ eſt ſigillū laicē. ꝛ ē vna ex terris almayū. Et multi ex lutꝫ illi aſſimilantur. Et color eiꝰ ē ſicut mogre: ſꝫ diſcernit ab ea, q qn tangit digitis nō adheret eis ſicut mogra. ꝛ ē de viſcoſitate i ea res parua. et in iſta ſigilla ſūt ꝛ almayū. Et color oim ē rubeus. ſed illa q̄ eſt vera ex eis fodit ex terra fundoſa. vbi nō ē arbor neqꝫ herba neqꝫ lapis. Accipit igitur ex minera illa. ꝛ infunditur aq̄ donec diſſoluit ꝛ ſpiſſat Et agitat forti agitatione. inde dimittit donec reſideat: ꝛ nūc abiciatur ab ea aq̄ q̄ ſupnatat cū facilitate. ꝛ poſtea colligit qḋ ē pingue ꝛ viſcoſuꝫ. ꝛ abiicit qḋ ē lapidoſum i fundo vaſis. deinde ponit illud pingue ad ſiccādū donec ſit ſicut cera mollis. ꝛ ſic diuidit in fruſta pua ex qbꝰ fiūt trociſci. ꝛ ſigillant q deſiccātur in vmbra donec recedat aquoſitas et cōpletur deſiccatio.

Operationes

¶ Diaſ. In ſuba eiꝰ eſt acreitas. ꝛ ē in ea parū ſtipticitatꝭ. ꝛ virtꝰ eſt q̄ deſiccat ſine mordicatiōe. Et curat vlcera fraudulēta: etiā ſi fuerint ſordida A
¶ Et qn̄ cōficit cū aceto forti vt fiat ſicut lutū: ꝛ ponit ſup vulnera recentia ꝛ dimittit ſic glutinat ea et curat vlcera antiq̄. B
¶ Et diſſolue ipam cū q̄cūqꝫ videbit magꝭ cōpetere neceſſitati ſ. cut cū aceto aq̄ mixto aut ſecaniabin: aut vino aut mellicrato. et cōuenit iuuamēto manifeſto hn̄tibꝰ vlcera i inteſtinis anteq̄ fiāt putrida facto criſteri cū ea. C
¶ Poſtq̄ pceſſerit criſtere cū aq̄ mellis: ꝛ poſtea cū aq̄ ſalis. Deinde cū ſucco plātaginis ꝛ det in potu cū aceto fortiter mixto aque. D
¶ Et ꝯuenit morſui tyri et alioꝝ aīalīū venenoſoꝝ: ꝛ canis rabidi qn̄ bibit cum vino limpbato: et qn̄ linit ſup locū morſus cū aceto. ꝛ ſic oportet q liniant oēs morſus aīalīū venenoſoꝝ. E
¶ Deinde ponat ſup vulnꝰ foliū allij agreſtꝭ. ꝛ poſt ē foliū centauree miorꝭ. et poſt hoc ē foliū praſſij. F
¶ Et medicamen qḋ ſumit ex luto ſigillato ꝛ grana iuniperi i q̄ admiſcetur ex bolo armeno q̄ntitas pua. qn̄ bibit ex eo ille q̄ timet potionē venenoſaꝫ, phibꝫ nocumentū eiꝰ ab eo. G
¶ Et ſumūt eaꝫ in potu illi q̄ iā ſūpſerūt medicinā: dū ipa ē adhuc i ſtomacho ſuo. puocat eni vomitū: ꝛ expellit nocumētū eiꝰ ab eo. ꝛ ſumunt eā in potu illi q̄ iam ſumpſerūt medicinā venenoſaꝫ dū ipa eſt adhuc i ſtomacho ſuo. H
¶ Prouocat eni vomitū ꝛ expellit nocumētū ab eo: ꝛ liberat eū a morte. I
¶ Ego fui exptus i illis q̄ biberūt cantarides et leporem marinū. nam dedi eis i potu K

de hac medicina: ꝛ feci eos vomere ſtatim ꝛ
euaſerunt. neqꝫ paſſi ſunt aliqđ accidens ma
lum ex veneno ipſorum.
L ¶ Iterū Dyaſcorides capi. de terra ſigillata
qđ incipit Lemnia fragidos: ſm trāſlationē
grecā. Terra eſt ex clauica ſordida ꝛc.
M ¶ Et idem ſm trāſlationē arabicā. In luto ſi
gillato ē virtꝰ ꝙ qn̄ ſumitˀ in potu reſiſtit me-
dicinis mortiferis ꝛ oībus venenis forti con
N trarietate. ¶ Et quādo bibit aliquis ex eo: ꝛ
poſt ſumpſerit in potu medicinā mortiferam
facit eam egredi ꝑ vomitū ꝛ nō nocet ei.
O ¶ Et eſt ↄueniens morſib ꝛ puncturiſ veneno
ſoꝝ aīaliū. Et ingreditˀ in ↄfectionibꝫ pluri
um medicinarū compoſitarū.
P ¶ Et idem Sera. auctori. Alcanzi. Terra ſi-
gillata eſt bona ſi puluerizetˀ ex ea in os. vn-
de fluit ſanguis. ſtringit enī eū ſtatim: et non
eſt medicina q̄ abſcindit oēs fluxus ſangui-
Q nis ſicut iſta. ¶ Et idē aucto. Pauli. Quādo
ponitˀ ſup aduſtionē ignis nō ſinit locū veſi-
cari. ꝛ datˀ ex ea in potu poſt caſum in q̄ cōti-
netur leſio interiorū membrorū liniuntˀ cū ea
membra poſt ꝑcuſſionē ꝛ caſum ꝛ attritionē.
ꝛ ꝓhibet ea ab apoſtemate.
R ¶ Et ſi fuerit ſolutio ↄtinuitatis cōſolidat. ꝛ
eſt de melioribꝫ medicinis ↄtra venena.
S ¶ Paulus ca. de terra ſigillata ca. eſt ꝛ ſic.
T ¶ Auicēna de viribꝫ cordis. Terra ſigillata
temperate cōplexionis eſt in caliditate ꝛ fri
giditate conformis humane cōplexioni: niſi
ꝙ eiꝰ ſiccitas maior eſt humiditate. Habet
enim virtutē mirabilem confortandi cor.

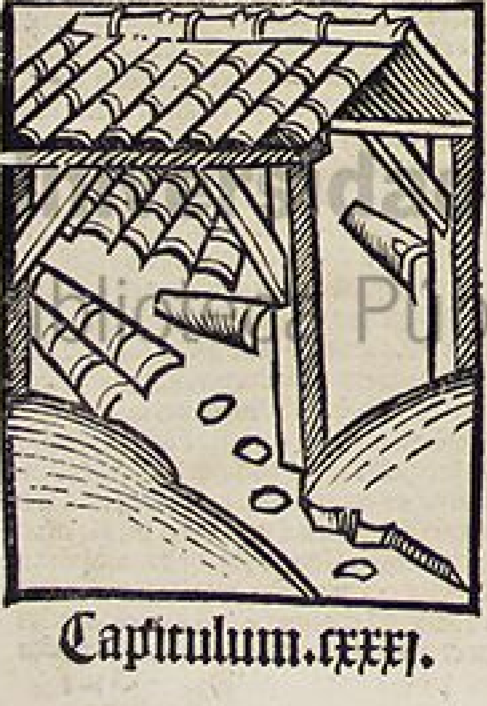

Capitulum. cxxxi.

t Egula latine. grece later. arabice ca-
ſeſ. Sera. li aggre. ca. Caſeſ. auctori-
tate Dyaſco. Laſeſ: id eſt tegula.

Operationes

¶ Tegule atanor qn̄ ſunt bene aduſte: habēt A
virtutē cauterizatiuā. ¶ Et ꝓpter hanc cau- B
ſam qn̄ miſcetur ꝛ linitur cum ea: cōfert pru-
ritui ꝛ borbor: ꝛ confert podagre. Et quādo
miſcetur cum ceroti reſoluit apoſtemata du-
ra ꝛ ſcrophulas. ¶ Et idem auctoritate Ga- C
lieni. Tegule laterum virtus eſt abſterſiua. ꝛ
maxime tegula atanor. ¶ Et virtus eius eſt q̄ D
abſtergit ꝛ deſiccat. ꝛ ꝓprie illa que eſt ex ata
nor que eſt fortior alijs. ¶ Et ponitur propter E
hanc cauſam in vnguentis que dicuntˀ man-
faſtas. ¶ Et eſt vnguentū in quod ingreditur F
huiuſmodi teſta medicina bona ad vlcera cō
ſolidandum ꝛ incarnandū ea.

Capitulum. cxxxij.

Opazion. Albertus. Topazion ē la
t pis ſic vocatus a loco ſue ꝑme inuē-
tionis que fertur vocari topazis in-
ſula. ꝛ quia auri ſimilitudinē pretendit Sunt
autē due ſpecies in hoc genere lapidis. qua-
rum vna eſt ſimilis in omnibꝫ auro: ꝛ eſt pre-
cioſior. illa eſt croceum magis tenens colorē
q̄ȝ auri. ꝛ hec vtilior eſt.

Operationes

¶ Albertus. Expertuȝ eſt in noſtro tempore A
ꝙ aqua bulliente ſi immittatˀ ita ſicut defertˀ fa-
cit ꝙ ſtatim manꝰ immiſſa extrahitˀ ſine leſio
ne. ꝛ hoc fecit Pariſiꝰ vnꝰ de noſtris ſocijs.

B ¶Dicunt etiã ꝙ valet cõtra emoptoicã ꝛ lupaciam paſſionẽ. Hoc autẽ certũ eſt ꝙ ſpeculus eſt lapis iſte. ꝛ idolũ obiecti corꝑis ſicut ſpeculum concauũ viſum repſentat.

C ¶Et naſcitur in ornicho. hunc cũ aliqs tenet in manu dextera cõtra ſolẽ radios emittit. ꝛ ignem euomit vt videns miretur.

D ¶Nam qui eum portat circa ſiniſtrũ brachium oẽs turbas cõtemnit. Hoc locuſte ꝛ grãdines a fructibus remouent: ꝛ ardorem veneris deferueſcere facit.

E ¶Ariſtoteles. Topazion cum ponit̃ ſuꝑ hominis vulnus ceſſat fluxus eius. Eſt autẽ illud genus qḋ ſi ſupra rem bullientẽ ſuſpenditur: ceſſant ampulle ipſius.

F ¶Ex libro de naturis rerum. Topazius ille cuius color auro ſimilis eſt. hic magis ꝑcioſus eſt. Aliud autẽ genus eſt multo lucidius ꝛ colore magis tenax: ſed deteri⁹. Hic lapis inter cetera que facit dicitur etiam iram luxuriamq; reſtringere.

Biblioteca Públ

Capitulum. cxxxiii.

Orchois ꝛ Theogolit⁹. Arnoldus.

t Torchois eſt lapis: cui⁹ color eſt flauus in albuʒ vergens a regione turcia dictus in aqua naſcitur.

Operationes

A ¶Et eſt virtus ei⁹ viſum ꝯſeruare ſaluum.
B ¶Etiã a nociuis extrinſecꝭ caſib⁹ duʒ eſt ſuꝑ
C ipm̃ hilaritatẽ q̄ʒ inducit. ¶Alb. Turchois eſt lapis flaui colorꝭ viridi candẽtꝭ. ac ſic lac penetrauerit in flauũ colorẽ. ꝛ reſultet ꝑ ipm̃ ad ſuꝑficiẽ. Eſt aũt nõ ꝯſpicu⁹ neq; rarus.

D ¶Dicũt aũt ꝙ viſum ꝯfortat. a nociuis caſi-
E bus defendat ſe portantẽ ¶Solin⁹. Thegolitus eſt lapis oliue nucleo ſilis. Spernitur cũ videt̃: ſʒ vim alioꝝ vincit bonis remedijs.
F ¶Solutus quippe hauſtus pulſis calculis: renum dolorem ac veſice leuat.

Capitulum. cxxxiiii.

Turbia. Sera. libro aggre. ca. turbia

t Turbia ex ea ẽ q̄dã q̄ fit i fornacib⁹: in q̄bus citrinat̃ es ꝛ colligit̃ ꝛ reponitur. Sed illius q̄ fit in mineris ſũt tres ſpecies. Nã ex ea eſt alba: ꝛ ex ea eſt viridis: ꝛ ex ea ẽ citrina imbibita rubore. ꝛ minere turbie indie ſunt in littorib⁹ maris ꝑpe regioneʒ indie. ꝛ melior harꝝ eſt alba. que cum aſpicit̃ videtur ꝙ habeat ſupra ſe ſalem. ꝛ poſt ipam eſt citrina. ſed in viridi eſt aſperitas. et eſt ꝑforata: ꝛ defertur ex maritimis. Et alba eſt ſubtilior omniũ ſpecierꝝ turbie. ꝛ viridis eſt groſſior: ſcilicet illa q̄ cũ foraminib⁹ eſt. ¶Deaſ. ca. de turbia. Sunt eius due ſpecies. Una ẽ leuis alba Alia eſt minus leuis ea. Generatur autẽ turbia quãdo accipit̃ climia ꝛ puluerizatur ſuꝑ es in ſua citrinitate. ꝛ apponit̃ in ipm̃ climia vt fiat clarũ citrinum. Eleuatur ergo ex climia fum⁹ ꝛ adheret parietibus. ꝛ eſt turbia. Et turbia quidẽ nõ eſt ſolũ ꝓpter tincturam eris: ſed ẽ abſq; hoc ꝙ pt̄ fieri ex climia abſq; citrinitate eris. Melior ex eo ſm̃ Serapionem eſt: que fit in cypro. Que quãdo roratur aceto emittit odorem eris. cuius color eſt ſimilis colori reſine. ꝛ ſapor ſimilis ſapore luti. Et quando ponitur ſuper prunas aggregãtur partes eius, et fit color eius ſimilis

colorſ eris.⁊ qñ tangit nõ habet aſperitatē:
⁊ eſt leuis. Oportet eñi ꝙ inueniant̃ hec oīa
in ea.aliter aūt nõ eſt bona. Lauat̃ autē tu-
thia in hūc modū. Accipit̃ ſicca vel cū aqua
micta ⁊ ponitur in pecia lini nõ rara.⁊ ponit̃
in aqua pluuiali.⁊ mouetur pecia in aq̃.et qḋ
eſt de thutia bona electa ſubtili⁹ egredit̃ de
pecia in aq̃.⁊ id qḋ ē in ea ex ſorde ⁊ groſſum
remanet in pecia.⁊ poſt hoc dimitte reſidere.
deinde proijce aquā cū tuthia ī vaſe alio mū
do.⁊ qḋ remanet in fundo ex graui oneroſo:
abijce ⁊ dimitte aquā clarificari.⁊ ꝓijce eam
cū facilitate.⁊ iterū infunde ſup tuthiā aquā
aliā ⁊ agita:⁊ fac vt prius.⁊ hoc tādiu vt nihil
arenoſi remaneat.⁊ aqua ſupſtans remaneat
clara.⁊ cū hec feceris proijce aquam et ſicca
thutiam. Et quidā ſunt q̄ diſſoluūt tuthiam
in aqua donec fiat ſicut mel.et ponūt eam in
pecia.⁊ ſuſpēditur pecia ſup vas ⁊ colatur ex
ea qḋ poteſt:⁊ reſtringūt peciam reſtrictione
pauca vt amplius egrediat̃.⁊ proijciunt ſup
ipm̄ aquā multā ⁊ mouerit.⁊ qḋ natat in ſup
ficie aque colligūt cum lana.⁊ illud qḋ natat
eſt pinguedo.ponunt eam in vaſe nouo mun
do.deinde cū mouerit reſiduū motione leui:
⁊ proijciunt in vas aliud.⁊ qḋ remanet in fun
do ex arenoſo abijciunt.faciunt hec ſepe do-
nec nihil arene remaneat. Lauat̃ aūt tuthia
cum vino ſimiliter.⁊ illa que lauat̃ cū vino eſt
plus ſtiptica q̄ꝫ que lauat̃ cū aqua.

Operationes

A ¶Diaſcorides. Virt⁹ tuthie eſt ſtiptica in-
frigidatiua.replet vlcera.carne conglutinat.
deſiccatiua eſt deſiccatione pauca.
B ¶Et qui vult aſſare tuthiā:terat eā ꝯtritione
forti.⁊ cōficiat eā cū aqua ⁊ faciat trociſcos:
⁊ ponat eos ſup teſtā:et ponat ſup prunas.et
voluat trociſcos cū aſſiduatiōe donec deſic
centur ⁊ fiant rubei.
C ¶Et ſcias ꝙ accipit̃ tu-
thia etiā ex auro:argēto ⁊ plumbo.⁊ illa que
accipitur ex plumbo eſt ſecunda in bonitate
D ab illa que fit in cypro.¶Aliqñ autē egemus
tuthia ⁊ nõ poſſum⁹ inuenire.ſed nos ſcim⁹
medicinas equiualentes in bonitate.⁊ ſimi-
les virtuti eius quas volumus hic docere:⁊
modum earum:⁊ qualiter fiant.
E ¶Accipe ex folijs mirti cum folijs ⁊ granis
eius recentib⁹ ſicut ſunt.⁊ pone ī vaſe terreo
crudo.et cooperi vas coopertorio habente
multa foramina:⁊ pone in fornace figuli. Et
qñ decocta fuerit terra vaſis ⁊ facta teſta.au
fer qḋ eſt in ea:⁊ pone in vaſe alio crudo.⁊ po
ne iterū in fornace ſicut pri⁹ ⁊ ſine coqui.⁊ ex-
trahe qḋ eſt in eo:⁊ laua cinerē illū ſicut laua
tur tuthia ⁊ vtere. ¶Fit autē hoc idem ex fo- F
lijs ⁊ ſummitatib⁹ oliuarū eadē diſciplina:et
maxime ſilueſtriū. ¶Et fit ex citonijs poſtq̄ꝫ G
inciduntur p fruſta:⁊ abijciunt̃ ſemina.et ex
galla ⁊ ex moricelſi albis inmaturis ⁊ deſic
catis in ſole.⁊ ex ſummitatib⁹ arboris grani
viridis:⁊ ex florib⁹ vitis agreſtis.⁊ ex ſūmi-
tatibus arboris maſticis. ¶Et quidam acci- H
piunt folia arboris ficus:⁊ deſiccant in ſole:
⁊ faciunt vt diximus. ¶Virtus tuthie ablute I
eſt ſicca ⁊ plus deſiccatiua omni medicina.⁊
ingreditur in ſief cum q̄b⁹ curantur egritudi
nes oculorū. ¶Et eſt vna de melioribus medi- K
cinis cū q̄bus curamus vlcera que fiunt in
ano ⁊ virga ⁊ pectine.⁊ deſiccat humiditates
que veniunt ad oculum:⁊ ꝓhibet eas venire
⁊ ingredi tunicas eius.

Capitulum.cccxxv.

Varach ⁊ venix. Iſidor⁹. Va-
rach ſiue ſanguis dracōis ē
v ſm̄ Ariſtotelē lapis. Scḋm
medicos ſuccus herbe rubē
tis coloris:vt apparet ſupe-
rius in pmo tractatu de her
bis capitulo.ccccxxij.de S.

Operationes

¶Virtus eius eſt contra quelibet fluxū:ac A
precipue ſanguinis.⁊ ex eo atq̄ argento viuo B
algala fit. ¶Iſidor⁹. Venix eſt lapis armeni
cus q̄ eſt color̄ ſubalbidi.hic valet ꝫ melāco
liā. ¶Cōtra vitiū ſplenis ⁊ epat̃. Et paſſionē C
cardiacā.⁊ ad oēs fantaſticas viſiones.

Universidade do Porto

Capitulum .cxxxvj.

Egētana ꝛ Unio. Isi. Uegētana ita
v lica gēma ē ab vegētanis repertanis
gra facie albis intermicātibꝫ notis.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re. Unio lapis ē ī insula capne sic dict⁹: q: vtute ꝛ nobilitate ē vnic⁹. hic tāte
ꝯtinuitat⁹ ē q nulla i eo ptꝫ venaꝝ vel squa
B maꝝ diuisio. s: plan⁹ ē ad modū glaciei. ¶ Naturalr tñ apit se ꝯ roꝛē celi ipmq; in se recipit: ꝛ ꝯtinet tāto tpe q̄nto mulier fetū gestat i vte
C ro suo. ¶ Et tūc rādē illū roꝛē p tātā morā i lapidē iā ꝯuersuꝫ. emittit q̄si fetū suū aluūq; iterū recludit q nullū in eo ptꝫ diuisiōis vestigium. Ulteri⁹ ꝓo nūq; pdicto apief modo. In mane q̄dē ē desup mare: ibiq; recipit celi roꝛē deinde ad fundū marꝫ descēdit. ibiq; receptū
D ꝛ in se roꝛē illū ꝯuertit i lapidē. ¶ Ex lapidario. Tollit⁹ e cōchis spēs memorāda marinis Unio dict⁹ ob hoc q ab vno tollit⁹ vn⁹. Nec dū duo vel plures nūq; sil inueniunt⁹. Cui⁹ ad ornatū laudat⁹ candida forma. Cū deceat vestes deceat cū nil min⁹ auꝛ. Cōche tpibꝫ certis referant⁹ hiātes. In celū patulū roꝛes haurire sup nos. Ex q̄bꝫ orbiculi cādētes cōcipiunt⁹. De matutino fit clarioꝛ vnio roꝛe. Ros vespertin⁹ fet⁹ solet edere fuscos. Et iuuenes cōche dāt baccos cādidioꝛes. Obscurat fet⁹ conchaꝝ grādioꝛ etas. Quāto rorāsq; fuerit plus aeris haustū. Tanto maioꝛē gignit cōceptio baccam. Ultra semuncē sed crescere nulla putat⁹. q si celsa micent tonitru cōuersa cōchylia. Conche diffugiūt subita formidine clause. Sic intercepta conceptio de parte haustu. Et fit aboꝛtiuū q ceperit inde creari Insignes baccas predā maris india gignit. Gignit ꝛ insignes antiqua britania baccas.

Capitulum .cxxxvij.

Esice ꝛ Molaris. Auicēna. Lapis
v vesice est q̄ in vesica generat⁹. Dicit
idem libro .ij. in pprio ca. Dixerūt q̄dam q lapis vesice sumpt⁹ frangit lapidē renum ꝛ vesice. Sed Galien⁹ dixit: q nihil bonum est. Item Auicenna. Lapis molaris oibus est not⁹. ꝛ est stipticus: quare medic⁹ vtatur ad illa que indigent stipticitate ꝛc.

Capitulum.cxxxviij.

v Iride eris. Vel eris erugo latine. gre
ce aeris erugo. arabice ziniar vel be
as erugo. Dyaſcorides caplo aeris
erugo. Alia eſt ſaricia. alia granata apud au
rifoſſores. alia vermiculoſa appellata ob ſi
militudinē forme eius. alia cōfectibilis. alia
foſſibilis. Fit autem raſicia hoc modo. Su
me vas cui ſi os equale cum cetero corpore.
⁊ adiecto aceto acerrimo immittas ſquamā
ꝑpurgatā eris cipri ⁊ ſuſpende vaſe ne ace
to tangat. ⁊ ſic muni. ne in aliq̄ loco ſpiramē
admittat: ⁊ poſt decē dies aperias: ⁊ rade qđ
adheret lapidi. et qđ radit habebꝫ ꝓ erugine
eris. Eſt ⁊ alia ꝯfectio q̄ ſic fit. Mitte acetū
fortiſſimū in vas eneum: ⁊ cooperi alio vaſe
eneo: ſed meliꝰ eſt vt ꝯcauū vas ſit ad minus
equale. ⁊ ſic muni vt ſupra: ⁊ poſt dies decem
rade vas ipm ⁊ collige eruginē q̄ in vaſe fue
rit. Et eſt tertia ꝯfectio q̄ in hūc modum fit.
Fac laminā eneā: ⁊ in vaſe vbi acetū eſt mit
te. ita ꝙ acetū nō tangat: ⁊ muni vt ſuperiꝰ: ⁊
poſtea collige. Idem etiā poteris cū vinacia
areſcere ceperit. ſubmittēs laminas vinacie:
⁊ poſt dies decē colligēs. Fit etiā ⁊ de lima
tura eraminis ſic. mittit acetū ⁊ agitat decie
es in die in vaſe ſimul miſſa limatura. ⁊ ſic ex
primit ⁊ colligit. Dicitur etiā ꝙ naſcit in me
tallis. Unum autē genꝰ eſt cipriace eruginis
quod ſup eramen inuenitur. Aliud qđ in ſpe
luncis diſtillare dicitur. quod ſup eramen eſt
parum eſt ſed bonum. quod diſtillat albū eſt
⁊ nigrum. ¶ Adulteratur etiā plurimis admi
xtis: ſcꝫ pumice aut marmore tunſo: aut cal
canto. ſed citiꝰ hoc agnoſci poteſt. tacto hu
more duobꝫ digitis cū fricatur. ⁊ ſi marmor
album aut pumicē habuerit: nō ſe ſoluet. ſi ve
ro calcantum nigreſcit in digitis. Eruginis
vermiculoſe genera ſunt duo. Unum genus
eſt quod foditur. Alterum vero quod confi
citur ſic. Mitte i mortareū eneū acetum al
bum fortiſſimū quaſi cotilam dimidiā. ⁊ tam
diu tere q̄diu inſpiſſetur. Poſtea vero mitte
ſtipterie rotunde. ℥. iiij. ſalis marini optimi. et
ſalis nitri equale pondus. ⁊ tere diebꝫ canicu
laribꝫ q̄diu inſpiſſetur: ⁊ colorē eruginis fa
ciat: et ſic vermiculos fac. Et ſi volueris vt
limpidum exeat ⁊ lucidum. Mitte aceti par
tem vnā ⁊ olei veteris partes duas. ⁊ omnia
ſupradicta equaliter. Multi vero accipiunt
eruginem raſiciā: ⁊ mixto gummi faciūt ver
miculos ⁊ vendūt: ſed inutilis eſt. Iſte confe
ctiones eruginis virtutē habēt eris vſti ſed
fortiorem. Omnibꝫ autē melior eſt illa q̄ fodi
tur. ſecunda que raditur. tertia que conficit.
Bulcaſim i libro qui vocatur ſeruitor. Sūt
multi qui adulterant ziniar: id eſt viride eris
cum multis rebus ſicut cum pumice: et cum
marmore piſtatis. Et ſunt qui miſcent cū cal
canto. Et qui vult cognoſcere illud quod eſt
adulteratum cum pumice vel cum marmore
madefaciat manum ſuam in aqua: ⁊ ponat ſu
per ipſum: quia ſtatim diſſoluetur. Et ſunt q̄
maſticant ex eo cum dentibus. et ſic ꝑcipi
unt lapides. Et diſcernitur id quod eſt adul
teratum cum vitriolo: ponendo ipſum in la
mina ferrea ſuper ignem. Et ſi continet ali
quid vitrioli: quando erit combuſtum fiet ru
beum. Sed illud quod non eſt adulteratum
remanet in ſuo colore et ſua figura. Et meliꝰ
ex eo in noſtris partibꝫ eſt quod eſt magis vi
ride. fortioris odoris adurens guſtum fortis
operationis.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Omēs erugines virtutē ha A
bent ſtipticā termanticā. Caliginem oculorū
detergūt. lachrymas ꝓuocant. Cicatrices o
culorū attenuant. Paſcentia vulnera curāt:
⁊ ſine tumore ea conſeruāt.
¶ Melle ⁊ oleo addito et cera cicatrices in B
ducendo: vulnera ſordida ſanāt gutta armo
niaci mixta. ⁊ facta ſicut collirīū fiſtulas cu
rant: durāt cicatrices: mollūt ⁊ gingiuis pu
tridis: ⁊ canceratis vtiliſſime adhibent. Pal
pebras attenuāt melle mixto ⁊ inuncto.
¶ Mixta vero reſina terbentina: ere vſto et C
nitro leproſos curat. Fiſtulas admixto ſale
armoniaco medicatur. Groſſas quoqꝫ ⁊ aſpe
ras palpebras cum melle curat.
¶ Comburitur vero ſic. Mitte in ſartagine D
minutas partes eruginis: ⁊ pone in carboni
bus igneis q̄diu colores cineris faciant. et
poſtea cum friguerint vtere.
¶ Multi vero in cacabum crudum mittūt. E
⁊ ſic comburunt.
¶ Bulcaſim in libro q̄ vocatur ſeruitor. Cō F
buritur ziniar in hūc modū. Accipe ziniar et
pone in patella terrea ſup ignem: ⁊ miſce quo
uſqꝫ videas colores eiꝰ immutari: quia verti
tur in colorem turbie: ⁊ poſt aufer ab igne et
ſine tepeſcere ⁊ collige ⁊ ſerua ⁊ vtere.
¶ Et habeas de ziniar qđ generat in minerā G
in inſula cypri. qđ apparet ſuper aliquos lapi
des eſt parum verum. id quod inuenit in mi
neris eſt maioris quantitatis ⁊ pulchri colo
ris. ſed nō eſt bonū ꝓpter nimiam quantitatē
que admiſcetur ei ex lapidibus.

Capitulum.cxxxix.

Jtrum.Pliñ.li.xxxvi.Uitri ſo hec
v pmo dr fuiſſe origo.Phenix ſerie pa
ludem habet q̃ candebea dr:ex q̃ be
lus amnis naſci credit:qnq3 miliu3 paſſuum
ſpacio i mare pfluens iuxta ptolomayde co
loniã ientus.hic currit i calubris poti.Sed
ceremunij ſacer vado limoſus pfundus.Hu
ic nõ niſi repulſo mararenas fatent q̃ flucti
bus volutate nitescũt de tritis ſordib9.Hũc
etiã marino credunt aſtringi morſu nõ prius
vtiles.Quingentox nõ amplius eſt paſſuu3
littoris ſpaciũ.Jdq3 tantũmodo p multa ſe
cula gignẽdo fuit vitro rc.¶Ex li.de vapori
bus.Uitrũ aliqñ fit ex plumbo ac terra ſub
tili abſq3 cinere ſilicis ac feni.Plumbu3 eni
aliqñ eſt euaporans:aliqñ cõuiſcans.Unde
admixtum cum terra ſubtili terre partes il
las cõuiſcat.Et diſſoluit in parte p actiones
caloris:admixtaq3 puluere cum terra ſubti
li.Accipit a terra deſiccationẽ.z cetera.Jtẽ
vitrũ fit ex cinere herbe ſpinoſe naſcentis in
littore maris.Dicũt quidã q̃ ſunt tribuli ma
rini:ſed falſo.imo vocatur herba vitri.

Operationes

A ¶Serapion li.ag.ca.Lugeg.i.vitrũ.ex eo ẽ
lapidoſum:z ex eo eſt arenoſum.z qñ incen
duntur:z miſcetur cũ eo lapis magnes coa
gulatur corpus ſuum pp̃ter plumbeitatem q̃
B eſt in eo.¶Uirtus ei9 eſt calidũ in pmo gra
du.ſiccum in tertio.Et ingreditur in multis
cohol:z aufert furfures capit3:z lenificat ca
pillos z barbam.¶Et quãdo teritur et bibit C
cũ vino albo z ſubtili frãgit lapidem in veſi
ca.¶Et idẽ auctoritate Aben meſuay eſt ca. D
z ſic.z eſt bonũ pulmoni z caſui capillorũ.et
vitri ſunt plures colores.nam ex eo eſt alb9.
fortis albedinis ſicut criſtallus.z eſt melius
aliis.¶Et ex eo eſt rubeus z ẽ citrinũ z viri E
de et azulinũ.z dr q̃ vitrũ eſt lapis ſtultior a
liis lapidib9 ¶Et eſt inter lapides ſicut ſtult9 F
inter homines.Nam ipm inclinat ad omnem
tincturam.Et eſt facilis diſſolutiõis in igne
a quo extractũ cito petrificat z coagulat.
¶Jſidorus li.xix.Uitrũ dictũ eſt:eo q̃ vi G
ſus pſpicuitate trãſlucet.z quodãmodo clau
ſus pt3.leuib9 aridiſq3 ignib9 cõcoquit:adie
cto cipro z nitro.cõtinuiſq3 fornacib9 vt es li
quetur.z maſſe fiunt poſtea ex maſſis rurſus
fundit in officinis.z aliud flatu figurat.aliud
torno terit.aliud argẽti modo celat.Tingit
etiã multis modis.ita vt iacinctos et ſaphi
ros virides vincet z onices:vel aliax gẽma
rũ colores.Nec alia ſpecularis aptior materia
vel picture accomodatior.ferunt autẽ q̃ ſub
tyberio ceſare quidã artifex excogitauit vi
tri temperatũ:vt flexibile eſſet z ductibile.q̃
dũ admiſſus fuiſſet ad ceſarẽ:porrexit ei fia
lam:quã ille indignat9 in pauimẽtũ proiecit.
Artifex autẽ ſuſtulit fialã de pauimẽto q̃ cõ
plicauerat ſe tanq̃ vas eneũ.deinde marcu
lum de ſinu ptulit z fiala3 correxit.hoc facto
ceſar dixit artifici.Nũquid alius ſcit hãc cõ
dituram vitrorum.poſtq̃ ille iurans negauit
alterum hoc ſcire:iuſſit eum ceſar decollari.
Nedum hoc cognitum fuerit:aurũ pro luto
haberetur.Et omniũ metallorũ precia abſtra
herentur.Reuera ſi vaſa vitrea nõ frãgeren
tur:meliora eſſent q̃ aurũ z argentũ.
¶Philoſophus.Uitrũ pſpicuitate tranſlu H
cet qd̃ in metallis nõ cõtingit.Et quod i eo
clauſum eſt ſiue liquor ſiue alia res.exterius
patet nec eſt de poroſitate.Tunc enim ſplen
dor feriens ſupra vitrum pictum:cum in po
ris nõ ſit.Pictura inquam veniens ad ocu
lum:apparet ſm ſimilitudinem picture fene
ſtre per quam ferit.cuius oppoſitum ſepe vi
demus.Fit autem vitrum ex terra z herba z
lapide z planta.Fit etiam de cinere fene z ſi
licis.etiam quãdoq3 ex admixtione plumbi.
albumine etiam oui decocto.
¶Auicenna.Uitrum eſt inter lapides:ſicut I
ſtultus inter homines (ſicut ſuperius dictũ
eſt) declinat enim ad omnem tincturã z fran
gitur z abſcinditur cum eo:ſcilicet impſona
liter.¶Eſt autem calidum in primo:ſiccum K

in ſecūdo. In ipſo eſt ſtipticitas ⁊ ſubtilitas. abſtergit dentes ⁊ ꝯ oculū: ⁊ eius albuginē delet. Mundat ⁊ furfures quādo cū eo fit ablutio. Facit oriri pilos inunctū cū oleo ſambucino. aduſtum aūt fortꝰ eſt: qꝺ ex eo tritū eſt ⁊ aduſtum ꝯfert valde lapidi veſice ⁊ renū

L vino bibitū. ¶ Conſtātinus libro graduum. Uitrum calidum eſt in pmo. ſiccū in tertio. In multis collirijs vtile eſt: ⁊ cōtra impetiginē valet. ledit furfures. capillos ſubtiliat. puluerizatū ⁊ cū vino bibitum lapidē veſice

M frangit. ¶ Plateariꝰ. Uitrum frigidum eſt in primo. ſiccum in ſecūdo. Inde fit vnguentū qꝺ valet ad ſcabiē. valet etiā ad ſerpiginem. Sed puluis eius cum terebentina vel gūmi pinorum in aqua ad ignē reſoluto cōficiatur: ⁊ inde pars inungatur. Fit aūt vitrum ex ter

N ra. fit etiā ex herba. ¶ Ex libro de naturis rer. Uitrum ſi diligēter teratur ⁊ cum vino ribeno: id eſt forti bibatur. lapides qui ſunt in renibꝰ frangit ⁊ eijcit. Puluis vitri deorſum in ſtipite infra corticē ⁊ arboris ſup quā pulliſicant corui vel cornices iniectus. prohibet ne vnqꝫ ad exitꝰ pullorꝫ aperiant oua eorum.

O ¶ Caro etiam feſtinantius coquenda ſtatim decoquitur per appoſitionem fruſti cuiuſlibet materiei. quod tamen citius fit ſi vitrum de cinere filicis ſit ac feni.

P ¶ Raſi in libro de aluminibus. Uitrū eſt ex partibꝰ mercurij: ⁊ vincens ſupra naturā eſt frigiditas ⁊ ſiccitas. liquefacit ferrum ⁊ omnia corpora. facitqꝫ ea currere infuſione. Si autem infundis vitrum quemcunqꝫ colorem proijcis ſup ipſum retinet.

Q ¶ Alchimiſta. Uitrum eſt inter lapides ſicut amens inter homines. Nā recipit omēs tincturas. cito in igne ſoluitur: et cito ad lapideitatem ſuam reuertitur. Mollificat et mundificat ⁊ liquefacit oīa corpora. deinde ſubtrahit ſe ab eis pfuſionem. ſicut ſal p lauationem. deniqꝫ ſal ⁊ vitrum due ſunt res in quibus eſt totum ſecretum artis. Nec lapis poſſet fieri ſine eis: precipue ſine ſale.

R ¶ Item ex libro de naturis rer. Uitrum dicitur eſſe de partibus Mercurij. neſcio qua de cauſa: niſi quia recipit tincturam ⁊ colorem: ⁊ ipm etiam ferrum ſoluit. omniaqꝫ corpora diſſoluit ⁊ diffluere facit. ſicut autem aqua de natura frigida igne caleſcit. ⁊ poſtqꝫ refrigidatur frigidiſſima fit. ſic ⁊ cinis de qꝫ fit vitrū cū ſiccus ſit: ſi humectatur p liquefactionē:

S poſtea deſiccatꝰ ſicciſſimꝰ erit. ¶ Plinꝰ lib. xxxvi. In genere vitri et obſiana numerantur ad ſimilitudinē lapidis quē obſidiꝰ in ethiopia inuenit. Eſt aūt coloris nigerrimi ⁊ trāſlucidi aliqñ viſu craſſiore ⁊ in ſpeculis parietum p imagine vmbras reddente. gēmas ex eo faciūt multi: Uidimuſqꝫ ⁊ ſolidas imagines diui Auguſti capti craſſitudinis huius materia. que etiam pro ipſo miraculo obſianos quattuor elephantes in concordie templo dicauit: fit ⁊ obſianū tincture generē ad eſcaria vaſa totum rubeus vitrum non trāſlucens hematinon appellatum. Actor. Et ſic de vitri origine ⁊ natura ⁊ de operatiōe ipſiꝰ in alchimia et virtute i medicinis dicta ſufficiant.

Capitulum. cxl.

V Itriolum. Sera. li. aggre. cap. Zeg. aucto. Galieni. Uidi i mineris tres venas extenſas vnam ſup aliam per longum ſpaciū. ⁊ vena inferior erat zeg nigrū id eſt vitriolum nigrū. ⁊ vocatur markaſita. Et ſecūda que erat ſupra eā eſt colcotar vel calcetis. ⁊ tertia que erat ſuperior eſt zeg viride. ⁊ eſt vitriolū vel calcantū. ⁊ hec eſt zeg nigrū. cōuertitur ⁊ fit colcotar. ⁊ colcotar fit zeg viride id eſt vitriolū. Eſt aliud vitriolū rubeū. ⁊ omēs tres ſpecies diuerſificantur adinuicē in ſubtilitate ⁊ groſſitudine. quoniā groſſius ex eo eſt zeg nigrum. ⁊ ſubtiliꝰ eſt zeg viride. colcotar eſt mediū inter hec duo. Et virtꝰ iſtorꝫ omnium eſt aduſtiua comburens carnem. ⁊ faciens eſcaram durā. ⁊ eſt ſtiptica. ⁊ vitriolum viride ⁊ colcotar diſſoluitur neqꝫ liquefit: quia coagulatio eius eſt petrificata fortꝫ. Zeg vero viride eſt maturatiuū a calore ſuo naturali maturatione ampliori qꝫ colcotar.

Operationes

A ¶ Idem auctoritate Dyaſcoridiſ. Zeg aliud
eſt babylonicum ⁊ aliud cipꝛenſe. ⁊ babyloni
cum melius eſt durum: quod cum frangiť ha
bet interius maculas albas.

B ¶ Et virtus eius eſt ſicut virtus calcitis: et
comburiť ſicut ipm. Et cypꝛenſe habet colo
rem aureum verſus colorem eris frangibile
venenoſum: ſicut alumen: interiꝰ habens ma
culas ſplendidas ſimiles ſtellis.

C ¶ Et melius ex eo eſt recens: mundum: fran
gibile. Illud autem quod defertur ex baby-
lonia eſt melius et fortius in omnibus ꝙ cy-
pꝛenſe preterq̄ȝ in medicinis oculoꝛuȝ. Nam
in hoc eſt debilius cypꝛenſe. et habet virtutē
ſtipticam.

D ¶ Serapion auctoritate Dyaſcoridis. Vi-
triolum eſt calcantum. habet virtutem ſtipti
cam conſtrictiuam aduſtiuam. ⁊ quando ſu-
mitur ex eo in potu. ʒ. i. cum ydromelle: expel
lit lumbricos ⁊ aſcarides.

E ¶ Et quādo ſumitur in potu aufert nocumē-
tum fungoꝛum: faciens euomere. et poniť ex
eis puluerem in naribus: ⁊ cōſtringit ſangui
nem fluentem ab eis.

F ¶ Et quādo ponitur ex eo in naribus diſtilla
to in aqua mundificat caput.

G ¶ Et puluis eius mundificat vlcera que ſunt
in naribus ⁊ in auribus. ⁊ ſedat doloꝛes au-
ris: ⁊ occidit vermes in eis.

H ¶ Paulus capitulo de vitriolo. Calidum eſt
⁊ ſiccum in quarto. Bulcaſim in libro qui di
citur ſeruitoꝛ: tranſlato a ſimone de ianua.

I ¶ Forma combuſtionis eſt hec. Accipe cal-
cantum et pone ſuper teſtam nouam: ⁊ teſtaȝ
pone ſuper pꝛunas ⁊ vꝛe. Et ſit quantitas cō
buſtionis eius ſi fuerit calcantum non mul-
te humiditatis quando non apparebūt am-
pulle.

K ¶ Et erit deſiccatum deſiccatione foꝛti. et ſi
fuerit amplioꝛis humiditatis opoꝛtet ꝙ di-
mittatur ſuper pꝛunas quouſq̄ȝ mutetur co-
loꝛ eius.

L ¶ Et quando mutabitur coloꝛ eius intra ſe:
⁊ vertetur ad ſimilitudinem nigre: opoꝛtet
ꝙ auferas ab igne ⁊ purges. ⁊ ſunt qui ponūt
ſuper pꝛunas et exufflant deſuper donec de-
clinant ad citrinitatem. Aut ponūt ſuper te-
ſtam et ponunt ſuper pꝛunas. ⁊ miſcēt donec
mutatur coloꝛ eius.

Capitulum. cxli.

Iris. Iſido. yris apud arabiā na
ſciť in mari rubro coloꝛis criſtalli
I niſexangulata: dicta ex argumen
to yris. Naȝ ſub tecto pcuſſa ſole
ſpecies ⁊ coloꝛes celeſtiſ arcus in pꝛimo pa-
rietes imitať. Pliniꝰ. Optima yris eſt q̄ ma-
ximos facit arcus: ſimillimoſq̄ȝ celeſtib9.

Capitulum. cxlii.

Imemellazuri. Iſidorus. Zi-
memellazuri: eſt lapis cuiꝰ cele
I ſtis coloꝛ eſt flauus cum coꝛpu
ſculis aureis. inde fit ⁊ noſtrū.

Operationes

¶ Virtus eius eſt contra melancoliam paſſi A
onem: ⁊ contra quartanam.

¶ Et ſincopim ex vapoꝛibus melancolicis. B

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Capitulum.cxliij.

3 Izaa. Serapion libro aggregatoris ca. Hageralazaa.i.zizaa: ⁊ ē lapis qui defertur ex iamen ⁊ ex terris ſyri. ⁊ melioꝛ eſt ille qui defertur ex iamen.

Operationes.

A ¶ Et eſt lapis in quo ſunt coloꝛes multi diuerſi: vt albedo ⁊ nigredo ⁊ alij. ⁊ nūꝗ̄ eſt coloꝛis ſinceri.

B ¶ Et non eſt viſum hominibus de iamē nec de regionibus eoꝛum ꝗ aliquis poꝛtauerit ſecum: aut ponat in domo ſua hunc lapidem quin viderit in ſomnijs mirabilia.

C ¶ Et cum hoc facit poꝛtautem ſe eſſe litigioſum inter homines.

D ¶ Et quando ſuſpenditur ſuper infantes auget bauas eoꝛum: ⁊ ſi fiat vas intus ad comedendum vel bibendum. quicunqꝫ comederit vel biberit in eo non poteſt doꝛmire.

E ¶ Et quando pulueriʒatur ⁊ aſpergitur iacinctus cum puluere ipſius melioꝛat coloꝛē eiꝰ multum.

F ¶ Et eſt lapis ꝗ̄ eſt durioꝛ inter oēs lapides.

Capitulum.cxliiij.

3 Ignites. Iſidoꝛus. Zignites eſt lapis vitrei coloꝛis. qui collo geſtatꝰ contra noctilopam valet. Sanguinem ac mentis alienationem depellit. ⁊ ſi ad incendium ignis tenetur: flamma eius extinguitur. Hoc idem ait enax in lapidario ſuo.

Et hec de lapidibus precioſis ad preſens dicta ſufficiant.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Tractatus de Urinis,

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Voniam me-
dicus eſt artifex ſenſitiu⁹
vt ꝑ ſigna inegritudinum
cauſas deueniat: opus eſt
vt maxime aduertat in me
dicādo ad ꝑncipalia ſigno
rū genera. q̄ q̄tuor a medi
cis appellare cōſueuerūt: vt colligit̄ in ſumma
Galieni in tegni. Quoꝝ ꝑmū ſumit̄ a tumori
bus. Secundū a doloribꝫ. Tertiū ab opera-
tionibꝫ. Quartū a ſuꝑfluitatibꝫ. Uerum quia
ſigna ſumpta a ſuꝑfluitatibꝫ obijciunt̄ magis
ſenſibꝫ nr̄is: magiſq̄ ſenſitiua dicunt̄. Et cum
inter oīa vrina obtineat ꝑncipatū: decreui trac
tare de vrinis: ex dictis autoꝝ medicoꝝ totis
viribꝫ ↄgregare. Nō vt aliq̄d noui me factuꝝ
exiſtimem. Sed vt amorē dn̄oꝝ ſcolariū: quo-
rum filius ſum geram voluntati. Indigent em̄
ſubtili cognitione circa vrinarū ſpecies. Cum
maxime (vt referūt) decipiunt̄ in partibus eoꝝ
Tria em̄ cum melius potero adduci. Primo
regulas quaſdam: q̄s habet medicus tanq̄ ꝑ
ſuppoſitione anteq̄ aliq̄d iudiciū faciat de vri
nis. Scd̄o regulas ſumptas a coloribꝫ. Ter
cio regulas ſumptas a ↄtentis. ¶ Quantum
ergo ad ꝑmū dimiſſo q̄d nois vrine. q̄d tangit̄
ab Egidio carmine. ꝑmo deſcendam ad ꝑnci-
pale. ¶ Primo notādū q̄ ab vrina varia ſumū
tur ſigna. Primo a colore. Secundo a ſuba.
Tertio a ↄtentis: que varias diſpoſitiones ha
bent iudicare. Color em̄ arguit ſuꝑ cōplexionē
ſcꝫ calidi ꝛ frigidi. cum cauſet̄ a q̄litatibꝫ acti-
uis. ſcꝫ a caliditate ꝛ frigiditate. Subſtantia
ꝟo ſignificat ſupra humores cū cauſet̄ a q̄lita-
tibꝫ paſſiuis. ſcꝫ humiditate ꝛ ſiccitate. licet per
accidens poſſit color cauſari a paſſiuis. vt ex ꝑ-
mixtione rei humide: ꝛ ſanguinis cū vrina. Cō
tentū autē ſuꝑ diſpoſitionē membroꝝ. Ex quo
ſequit̄ immediate ſolutio ad dubitationē eoꝝ
q̄ dicūt q̄ vrina nō arguit niſi ſuꝑ diſpoſitionē
nutritiuoꝝ: alꝫ interioꝝ. q̄d eſt falſum. vt patet
ex dictis. Nam ex contento poteſt cognoſcere
medicus ſuꝑ diſpoſitionē caliditatis. Iuxta
illud. Granula renmatice. Secundo ſuꝑ ſto
macho: vt colligitur ab Auicenna ſecūda ter-
cij de ſignis ſumptis ab vrina ſuper aptam ſto-
macho ꝛ alijs diſpoſitionibꝫ. vt melius clarebit
inferius. Quibus ſtantibꝫ ponunt̄ ſex regule
¶ Prima regula ſumpta ab Auicenna ſecūda
ꝑmi. Et ab yſaac. Primo: anteq̄ medicus de
vrinis aduertat: ſeu iudiciū faciat de vrina: de-
bet facere poni eam in vaſe vitreo dyaphano:
rotundo: habente formā veſice. quale dicit̄ eſſe
vrinale. vt melioꝛ fiat ſequeſtratio ↄtentorum.

Tale em̄ vas eſt ꝓportionatū: ſiue ſimili loco
naturali vrine. vt colligit̄ ab yſaac tertio ꝺ vri
nis. Correlariū. Ignari medici ſūt q̄ exiſtimāt
poſſe iudicare de vrina ↄtenta in cyatho: et in
alijs vaſis ſimilibꝫ. Cū nō poſſint cognoſcere
ſimilitudinē: vnitatē ꝛ diuiſiōes hypoſtaſis.
Equalitatē ꝛ inequalitatē eiuſdem. cum talis
ſitus impediat cōpletā ſequeſtratiōē. ¶ Scd̄a
regula ſumpta ab yſaac ꝑmo de vrinis. Et ab
Auicen̄. ſcd̄a ꝑmi. Urina ſtans in vaſe ꝑdicto
nō debet aſpici in aere radioſo: neq̄ in aere ob-
ſcuro nimis. ſꝫ ī loco apto oppoſito aeri radio-
ſo. Probat̄ ꝑmo. Quia radij venīētes ad vas
impediūt ꝑfectā viſionē cum ſint cauſa diſgre
gatiōis ſpirituū deſeruientiū potētie viſiue. Et
ſic nō poteris hr̄e iudiciū de ↄtentis paruulis
in fundo exiſtentibꝫ. Item ex radijs penetran
tibꝫ in vrinali variat̄ ſitus ꝛ loc⁹ ↄtentoꝝ q̄ cō-
tēta aliq̄n ſunt nimis ſubtilia ꝛ leuia. aliq̄n ni-
mis terreſtria q̄ aliq̄n ſunt in pte media. aliꝰ
q̄n in pte inferiori. vt infra patebit de ↄtentis.
Scd̄a ps regl̄e pꝫ. Nā ſi aſpiceret in loco ob-
ſcuro neq̄ poſſit haberi iudiciū ſolidū ꝛ firmū
de colore ꝑfectū. neq̄ de ↄtento: neq̄ de ſuba.
ꝙ vera. Tertia ps pꝫ. quia inſpiciēdo ipſam in
aere oppoſito aeri radioſo nō ſeq̄t̄ deceptio: ſꝫ
pō: haberi iudiciū de colore ſuba ꝛ ↄtentis. Et
iſta eſt cauſa q̄re practicantes applicant veſteꝫ
ſub vrinali: ꝛ maxie q̄m ſic de rōne albedinis
eſt diſgregare viſum ꝛ ſpiritus. Ita de rōne ni-
gredinis ꝛ fuſcedinis eſt ↄgregare. ꝛ ſic meli⁹
aſpiciunt̄ ptes mixte ſubē vrine. Correlarium.
Medicus aſpiciens vrinam debet poſt ꝑmā
aſpectionē mouere ipſā ꝫ paulatim vt meli⁹ diſ-
cernant̄ cōtenta. Correlarium ſcd̄m. Decipiū
tur medici volētes habere iudiciū bonū de vri
na videntes a lōge. Nō em̄ pn̄t hr̄e iudiciū bo
num: neq̄ de colore ꝛ cō. et ſuba. ꝓpter diſtan-
tiā em̄ diſgregant̄ ſpiritus. et iſti tales vt pluri
mū male iudicant. Et dato q̄ aliquale iudiciuꝫ
poſſet de colore haberi. nō t̄n poteſt ſic haberi
de ↄtentis. Quibꝫ medicus melius diſcernit
diſpoſitionē lapſus. Patꝫ corre. ex ꝟbis Aui.
ſcd̄a ꝑmi. Quanto em̄ tibi plus approximes:
tanto ſpiſſitudo augetur. ꝛ q̄nto plus elongas:
tanto claritas augmentat̄. Corre. iij. Errant
medici aſpicientes vrinā ad lumen candele ꝓ-
pter ꝑdicta. ¶ Tertia regula ſumpta ab Aui.
ſcd̄a ꝑmi. Medicus volens certū iudiciū hr̄e
debet colligi eam facere in mane celebrata di-
geſtione. Talis em̄ arguit ſuꝑ diſpoſitionē lap
ſus: tum rōne coloris. tum ſube. tum ↄtentorū
q̄ q̄nto vrina lōgiori tpe ſeruat̄ ab intra tanto
maiori actione caloris fit maior ſeq̄ſtratio par
tiū: ꝛ maior depuratio. Et ſic verificat̄ dictum

Auicen̄. ſcđa pmi. Et ſit pima vrina q̄ in mane
colligit. Corre. pmū. Ignari ſūt illi q̄ vt docto
res videant aliqs volūt hr̄e vrinā de hora in ho
rā. cū in nulla tali medic⁹ poſſit hr̄e cōpletū iu
diciū. Corre. ij. Ignari ſūt illi ex q̄ in tam paruo
tp̄e nō ſit poſſibile fieri ſeq̄ſtratonē debitā ⁊ de
puratā. Et h̄ nō h̄z in dolore renali a retentiōe
lapidū. Et vbi retentio vrine eſt difficilis. Et ē
cauſa plurimoꝝ nocumētoꝝ. In q̄ caſu medi-
cus debet hr̄e vnā vrinā q̄tiens voluerit mictā
vt cognoſcat materiā an purget p vias vrine:
⁊ q̄nta. Et ex h̄ verificat dictū practicantiū: q̄
q̄nto in paſſionibꝫ renum ⁊ veſice vrina fuerit
groſſior ⁊ turbulētior: tanto melior. ¶ Quarta
regla. Anteq̄ medic⁹ iudiciū faciet debet eam
immediate aſpicere cū fuerit micta. deinde bn̄
coopiat cum pāno ne alteret ab aere exteriori.
Poſt horā iterū aſpiciet: ⁊ tunc erit facta depu
ratio ⁊ reſidentia partiū de q̄bꝫ medic⁹ pōt hr̄e
cognitionē. Poſt eñ tale tp̄s debilitat ⁊ calor ⁊
ſignificatio mutat. color variat ⁊ yppoſtaſis. vt
colligitur ab Auicen̄. ij. i. doctrina. iij. ca. x. Et
ſubdit. Ego āt dico q̄ nec poſt horā. Prima āt
ps deducit ſic. Quia aliq̄ vrina mingit turbi-
da: deinde clareſcit. Aliq̄ clara: deinde turbida
fit. Prima eñ melior. Scđa po ſignificat ab-
ſolute expulſiuā ꝟtutē fortiorē: licet ſcđa cū in
febre putrida appareat indicet ſalutē ꝓpinquam
Cū in paruo tp̄e turbida fit poſt eius mictū: q̄
ſignificat ſubtilitatē ⁊ facilitatē coꝝ. vt p̄z ab
yſaac. i. febriū. Aliq̄ po mingit turbida et ma-
net turbida. ⁊ iſta eſt deterior vt plurimū. ſigni
ficat eñ vt plurimū corruptionē ⁊ ebullitionē
hūoꝝ. vt p̄z p Gal. Et de criſi. Et notanter di
cit vt plurimū: q̄ in paſſione renū ⁊ alios ſeu
inteſtinoꝝ nō ꝓcat h̄ ſꝫ magis purgare materiā
p vias vrine. Cor. pmū. De vrina a lōge dela
ta medic⁹ pt hr̄e iudiciū eſtimatiuū tm̄: ⁊ non
ſcientificū. vt patebit inferi⁹. Alterat eñ pmo
ex aere. ſcđo ex pte longitudinis tp̄is. tertio ex
motu. Et notanter dr̄ eſtimatiuū iudiciū ⁊ nō
cōpletū. q̄ ex iſta tali medicus pōt cognoſcere
multa. vt declarabit infra. q̄re ⁊c. Corre. ij. vt
dr̄ de p̄dicta parſormiter eſt dicendū de vrina
reducta ad ignē vel aquā calidā. q̄ nō pōt hr̄e
pfectā cognitionē: ex q̄ reſoluat ptes ſubtiles.
Etiā eo q̄ variat color ⁊ ſuba. ¶ Quinta regla.
Anteq̄ medic⁹ iudiciū faciat de vrina d̄z cōſi-
derare etatē egrotātis. aliter nō ē poſſibile ipm
hr̄e firmū iudiciū de vrina. Nā alia d̄z eſſe vri-
na infantis naſaliter. alia pueri. alia iuuenis.
alia ſenis. alia decrepiti. vt p̄z p Auic. ij. i. ca.
ix. Urina infant⁹ d̄z eſſe alba lactea. Patet. q̄
ſupfluitates vrine ꝓportionant nutrimēto. Cū
aūt puer nutriat lacte: ſeq̄t q̄ vrina debet eſſe

alba ⁊ lactea. Urine pueroꝝ debēt eſſe ſpiſſio
res ⁊ nō ita albe. Patet. q̄ calidū naturale ſuf
focat ab humido multo. In iuuene d̄z eſſe ci-
trina ⁊ ſubtilis. ⁊ ſicut de ratōne flegmatis eſt
groſſare ⁊ dealbare: ita de rōne caliditatis eſt in
tingere ⁊ ſubtiliare. Cū ergo in iuuētute calor
ſit fortior ⁊ magis igne⁹: ſeq̄t vrinā debere ap-
parere ſubtilē ⁊ citrinā. Itē q̄ iuuen⁹ aſſimi-
lat igni: ergo ſeq̄t vrinā eſſe talem. In ſene aūt
vrine debent eſſe albe ⁊ ſubtiles. q̄ diminut⁹ ē
calor naturalis: ⁊ ſuffocat a multis ſupfluita-
tibꝫ rōne indigeſtiōis. ad quaꝝ multiplicatōes
ſequit opilatio: ⁊ ita ſubtilitas. Et in decrepito
erunt vrine magis tenues ⁊ magis albe rōne
dicta. Ex q̄bꝫ ſequit. Ignota etate medic⁹ non
poteſt hr̄e iudiciū firmū ⁊ noticiā certam. De-
claratur exemplariter. Ponam⁹ q̄ medico offe
ratur vrina iuuenis alba ⁊ ſpiſſa q̄ ſit talis me-
diante lapſu ſtomachi ad frigiditatē nō dubiū
eſt: q̄ non habita etate medic⁹ iudicabit illam
vrinā eſſe pueri: ⁊ naturalem talem. Et ita iſte
non habebit iudiciū de lapſu ſtomachi. Ergo
oportebit medicū aduertere ad etatem. Corre-
lariū pmū. Licet ꝯcluſio ſit vera: ꝯtingit tn̄ in
ſenibꝫ fieri vrinas groſſiores ⁊ ſpiſſiores valde.
Patet rōne multiplicationis flegmatis. Cum
hoc viderit medicus debet pronoſticare gene-
rationē lapidū in renibus ⁊ veſice pl⁹ in veſica
Correlariū ſcđm ſumptū ab yſaac. i. de vrinis
ſicut oportet medicū volentē cognoſcere vrinā
⁊ pfecte ꝯſiderare etatē. ita oportet eum aduer-
tere ad complexionē. quia complexiones pro-
portionant etatibus: ⁊ econuerſo. In colerico
debet eſſe vrina citrina ⁊ tenuis. In flegmati-
co pallida ⁊ ſpiſſa. In melancolico glauca ⁊ te
nuis. In ſanguineo rubea ⁊ mediocris. Cor-
relariū tertiū. Cautius eſt medico dubitāti de
etate: cuius etatis ſit anteq̄ iudiciū faciat de
vrina: q̄ dicere vtrū iſte ſit infans vel puer. ⁊c.
Patꝫ. q̄ ex hoc ſermone poſſet increpari: quia
nō cognoſcat vrinā pueri infantis. q̄ hui⁹ eta
tis poteſt referre ad etatē puericie infantie iu-
uentuti. ¶ Sexta regula. Et eſt ꝯcluſio de mē
te Auicenne. Medicus debet certificari de re
gimine egrotantis circa res nō naturales ante
q̄ iudicium faciet de vrina aliter nō poteſt iu-
dicare bene. Declarat. Nam ſm diuerſitates
medicine aſſumpte diuerſificat vrina. Patet.
q̄ ſi q̄s aſſumpſerit crocū aut caſſiā ei⁹ tingit
vrina ad citrinitatē. vt p̄z p Auic. ij. i. ca. i. Nō
ſic q̄ in cibo rem tingentē aſſumpſit ſic crocum
⁊ caſſiā. patet ex eo: q̄ crocus rōne caliditatis
eſt apertiuus. ⁊ per conſequens habet rapi ad
vias vrine. ⁊ ita tingit vrinam ſm colorē. Item
ſi quis aſſumpſerit olera que tingunt ad viri-

ditatē. vt pꝫ p Auic. loco ꝑallegato. Ita etiā di-
cendū ē de vino: qḋ mutat vrinā ſm colorē. Cau-
ſa deducit: q2 ſupfluitates ꝓportionat nutrimē-
to de ꝗ̄ ſupfluūt. Certificet ḡ medic9 ſi ſibi obij-
cit vrina q̄li dieta fuerit vſus anteq̄ȝ dieta fuit.
Cōſideret cibꝰ a medico ex pte q̄ntitatꝫ ⁊ ex pte
q̄litatꝫ q̄ ꝑceſſit emiſſionē vrine. De rōne em̄ ci-
bi groſſi ⁊ viſcoſi vrina diſcoloraṫ. Ex pte vero
q̄ntitatꝫ: q2 multitudo cibi vrinā diſcolorat. pꝫ.
q2 ſuffocaṫ calor naturalis. Corꝛ. i. Sic de ra-
tione multitudinis cibi eſt diſcolorare vrinam:
ita de rōne famis ⁊ ieiunij in ꝑncipio ē colora-
re vrinā. Certificet ḡ an ꝑceſſit ieiuniū vel nō.
Pꝫ. q2 in ꝑncipio ieiunij fortificaṫ calor. ⁊ ideo
coloraṫ vrina. In fine aūt ⁊ in ꝓceſſu minuiṫ ca-
lor: ⁊ ideo diſcoloraṫ. Quare dē notāter in ꝑn-
cipio. hoc totū colligiṫ ab Auic. in. i. de vrinis.
Vrina neq̄ȝ ſit illiꝰ q̄ aquā nō bibit: neq̄ȝ cibū
comedit. et notāter aquā: q2 arabes ex lege nō
bibūt vinū. Corꝛ. ij. Certificet itex: vtꝝ ꝑceſſit
exercitiū: aut ira. aut timor. aut vigilia. anq̄ȝ
iudiciū faciat. Hec em̄ tingūt vrinā ad citrini-
tatē ⁊ rubedinē. Et pꝫ. q2 ad exercitiū laborio-
ſuꝫ ſeq̄ṫ ebullitio ſanguis. ḡ tinctura in timore
trahiṫ calor ad intra ⁊ fortificaṫ ⁊ vniṫ. Et per
ꝯſequēs tingiṫ vrina. Iſtḋ correlariū ē Auic.
loco ꝑallegato. Neq̄ȝ ſit q̄ ſe exerceat motibꝰ et
diſpoſitōibꝰ: q̄ ſūt extra curſū nate. q̄ colorē mu-
tant ſicut ieiuniū. vigilie. labor. timor. aut ira.
Corꝛ. iij. Aduertat medicꝰ vtꝝ balneum ꝑceſſe-
rat: aut vomitꝰ. aut euacuatio. pariter vnctio
facta circa dorſū. balneatio facta in aq̄ ſulphu-
rea aut marina colorat vrinā. q2 alteranṫ renes
ad caliditatē. Balnea in aq̄ dulci vrinā diſcolo-
rāt. ⁊ ſilr vomitꝰ laborioſus. aut euacuatio tin-
git. Vnctio etiā cū rebꝰ calidis circa renes eſt
cauſa tincture. vt pꝫ loco ꝑallegato. Corꝛ. iiij.
Aduertat medicꝰ: vtꝝ ꝑceſſerit coitꝰ. de rōne
cuiꝰ erit inſpiſſare ⁊ impinguare vt ita loquar.
Aut aſſumptio medicine reſpicieṫ humorē de-
terminatū. vt ḡ. Aſſumptio reubarbare ex hoc
vel ꝯſimili tingit vrinā. Iſtḋ correlariū pꝫ ab
Auic. ca. ꝑall. Et coitꝰ vrinā valde impinguat
⁊ vomitꝰ. ⁊ euacuatio. Hoc idē tāgit Egidius
i his metris. Etas: nata: ſexꝰ: labor: ⁊ ira dieta.
Cura: fames: motꝰ: lauacrū: cibꝰ: vnctio: potꝰ.
Debent certa rōne notari: ſi cupis vrine iudex
conſultus haberi.

P Oſitis regulis generalibꝰ q̄s habet ꝑ-
ſupponere medicꝰ anteq̄ȝ aliqḋ iudiciū
faciat de vrina. Nūc dicendū eſt de re-
gulis ſumptis a coloribꝰ vrinarꝫ. ¶ Primo no-
tandū q2 q2 color cauſaṫ a qualitatibꝰ actiuis.
Hinc eſt q2 ex h̄ medici arguūt ſup cōplexionē
calidā ⁊ frigidā. Et h̄ ꝑmo. Color bonus cum
ſuba bona arguit cōplexionē bonā: ⁊ ſup forti-
tudinē ꝟtutꝫ. cum ſuba mala ſup debilitatem
ꝟtutis. Color aūt malus arguit ſup debilita-
tem ꝟtutis ⁊ malā cōplexionē. vt inferiꝰ decla-
rabiṫ. Exemplū ꝑmi. Si mingereṫ color rube-
us cū ſubſtantia multū tenui: ex h̄ haberis ar-
guere debilitatē ꝟtutis. maxie in corpe ſangui-
neo. Exemplum ſecundi. Si eſſet econuerſo.
¶ Notandū ſcḋo: q2 licet genera colorꝫ ſint tm̄
duo. ſ. albedo ⁊ nigredo. vt colligiṫ. ij. ꝑmi. ca. i.
Tn̄ nō ſolus medicꝰ ex his iudicat ſup diſpoſi-
tione vrine. ſed ex his coloribꝰ intermedijs qui
dicunṫ eſſe plures. vt quorꝫ aliq̄ ſubdiuidūtur
poſtea in alijs coloribꝰ. vt iſti. citrinus. ſubci-
trinus. ruffus. ſubruffus. rubeus. ſubrubeus.
rubicūdus. ſubrubicundus. in opos. kyanos.
viridis. liuidus. niger. nigerrimꝰ. albꝰ. lacteꝰ.
glaucꝰ. karopus. pallidus. ſubpallidꝰ. Sciens-
dum q2 citrinus ⁊ ſubcitrinus iſte due ſignant
mediatam digeſtionē. Ruffus ſubruffus iſte
due vrine ſignant pfectā digeſtionē. Rubeus
ſubrubeus. Rubicūdus ſubrubicundus: iſte
quatuor vrine ſignāt exceſſum digeſtionis. In
opos kyanos iſte due vrine ſignāt aduſtionē.
Viridis liuidus. iſte due vrine ſignant ſuper-
aduſtionē. Niger nigerrimꝰ. iſte due vrine ſig-
nant mortificationē. Albus. lacteus. glaucus.
karopus. iſte quatuor vrine ſignificant indige-
ſtionē. Pallidus ſubpallidus. iſte due ſignant
ꝑncipiū digeſtionis. De illis inferiꝰ latius pate-
bit. ⁊c. ¶ Tertio notanduꝫ: q2 licet plures ſint
colores: quatuor tm̄ ꝑncipales dicunṫ. quorꝫ
vnꝰ eſt albus. ſecūdus niger. tertius citrinus.
quartꝰ rubeus. q̄ poſtea diuiduntṫ. Albus autē
color arguit ſup frigidā ⁊ humidā cōplexionē
⁊ ita ſup cōplexioneꝫ flegmaticā. Niger ſuper
frigidā ⁊ ſiccā complexionē. ⁊ ita ſup cōplexio-
nē melancolicā. Rubeus ſup complexionem
calidā ⁊ humidā. ⁊ ita ſup cōplexionē ſangui-
neā. Citrinus ſup complexionē calidā ⁊ ſiccā.
⁊ ita ſup cōplexionē colericā. Et iſta oīa pate-
būt clarius cū ponūtur regule. ¶ Quarto no-
tandū: q2 aliq̄ imaginanṫ ſufficientiā colorum
h̄ modo. q2 color cauſaṫ in vrina aut calore na-
turali q̄ eſt auctor digeſtionis. Et q2 digeſtio cō-
ſideratur q̄nq̄ȝ modis. Primitiue. Inicíatiue.
Perfectiue. Exceſſiue. ⁊ Corruptiue. Et iſtos
q̄nq̄ȝ modos multiplicant ꝑ humores. ⁊ ſic re-
ſultant colores numero viginti h̄ modo ſignifi-
cantes. Aut ꝑuationem digeſtionis. ſic niger
in melācolico inq̄ntum cauſetur a frigiditate
ſuffocante calorē naturalē. Liuidus i flegma-
ticis. q2 h̄ ſignificat maximā diminutionē calo-
ris. Albus i colerico. Subcitrinus in ſangui-
neo. Colores ſignificantes ꝑncipiū digeſtiōis

ſunt. Glaucus i melãcolico. Karopus in fleg-
matico. ⁊ eſt ſimilis lane cameloꝝ. Et dr̃ a ka-
ros qḋ eſt gaudiũ poſt factũ. Suppallidus in
colerico: ac rube⁹ in ſanguineo. Colores ſigni-
ficantes pfectã digeſtionẽ ſunt ſubcitrinus in
melãcolico. Suppallidus i flegmatico. Citri-
nus in colerico. Subruffus in ſanguineo. Co-
lores ſignificãtes exceſſum digeſtiõis ſũt Sub-
rubeus in melãcolico. Rubeus in flegmatico.
Subrubicundus in colerico. Et rubicundus
in ſanguineo. Colores ſignificãtes corruptio-
nẽ digeſtionis. Uiridis in melãcolico. Kya-
nos i colerico. Niger in ſanguineo, pũt cauſaẽ
ab aduſtiõe a ſanguie. Ex q̃ ſeqẽ q coloꝛ niger
arguit ſup pũationẽ digeſtiõis: ⁊ ſup corruptã
digeſtionẽ. Quid aũt debem⁹ intelligere p ter-
minos iſtoꝝ patebit inferius.

De colore nigro.

p

Oſitis notabilibꝫ ex qbꝫ apparẽt ſpẽs
coloris in generali: ⁊ ſufficientia eorũ:
nũc determinãdũ erit de ipis i ſpeciali
Et incipiã a colore nigro: cũ deterioꝛ ſit ceterꝭ
cõmuniter: ⁊ affirmat maiorẽ timorẽ. ¶ Primo
notandũ q coloꝛ niger in vrina cauſaẽ tribus
modis. Aut p viã aduſtionis: aut mortificatio-
onis: aut admixtiõe rei nigre. Et differunt. qꝛ
vrina nigra cauſata p mortificationẽ eſt obſcu-
ra ⁊ tenebroſa. qḋ nõ apparet ſenſibiliter i aliis
Differũt ãt vrina cauſata p viã aduſtõis ab ea
q̃ cauſaẽ p admixtionem rei nigre. quia in vrĩa
apparẽt ptes difformes: qꝛ vna groſſioꝛ altera.
i pmo ſcḋo nõ. ¶ Scḋo notandũ q coloꝛ niger
nihil aliud eſt q̃ꝫ lux incorporea in corpe tene-
broſo vmbroſo. vt patꝫ p Philoſophũ. Nam ſi
accidit coloꝛ niger in nubibꝫ: qꝛ radij ſolares
nõ poſſunt penetrare corp⁹ vmbroſum. ſed eius
reuerberatiões retinẽt in ſupficie ⁊ inducitur
nigredo. Ita a pari debem⁹ i peculari de actiõe
caloris naturalis in maſſam humeralẽ. ¶ Ter-
tio notandũ q coloꝛ niger eſt multiplex. vt pꝫ p
Auic. ſcḋa pmi cap. ꝓprio. Nã colorẽ nigrũ qñ-
qꝫ pcedit coloꝛ fuſcus: aliqñ coloꝛ viridis: ali-
qñ coloꝛ citrin⁹: qḋ verificaẽ. Nam vrina nigra
qñqꝫ cauſaẽ a frigiditate ſuffocante calorẽ na-
turalẽ: vt tactũ eſt. Aliqñ caliditate ſuffocãte
p viã inflãmationis vrine nigre. Primo eſt ad-
mixta citrinitas ⁊ pcedit vrina nigra. Scḋo ẽ
admixta viredo ſimilis colori lapidis indici:
quẽ pcedit vrina nigra i digeſtionẽ aut fuſcedo.
Ex qbꝫ ſequunẽ regule qndecim. ¶ Prima re-
gula. Urina nigra in qñtitate multa cũ ypo-
ſtaſi nigra in die cretico ſupuenĩes in febre acu-
ta: cum odore acuto ſedimine ſubtili ſignificat
dolorẽ capitis pmixtionẽ rõnis. ⁊ ex ꝯſequente
fluxũ nariũ in die cretico: qꝛ ſignificat ebullitio-
nẽ humoꝝ ſubtiliũ. q̃ faciliter eleuaẽ ad caput:
⁊ inducũt accidentia p̃dicta. ¶ Scḋa regula.
Urina nigra cũ odore magno inflãmationem
ſcat in mẽbris ſpũalibꝫ: ⁊ in febre acuta aliqñ
mortẽ. Nam odoꝛ magn⁹ in vrina inſequiẽ mo-
tionẽ forte caliditatꝭ. vt Auic. loco pall. ad quẽ
inſeqẽ inflãmatio. ¶ Tertia regła. Urina nig-
quã p̃cedit citrinitas aut admixta citrinitati
ſcat yctericiã citrinã. ptꝫ. qꝛ ſcat opilationẽ fac-
tã in ciſtim fellis aut in vijs intermedijs. ꝓpter
quã coloꝛ nõ pt trãſire ad inteſtina: regurgitat
ḡ ad vias vrine. ⁊ p ꝯſequẽs accidit talis vrina
vt ptꝫ p Auic. vbi. s. ¶ Quarta regła. Urina ni-
gra quã precedit fuſcedo aut q̃ ſitilli admixta:
ſcat yctericiã nigrã aut ſplenetică. qꝛ ſcat opi-
lationẽ in regione ſplenis. ꝓpter quẽ humores
melãcolici nigri nõ poſſunt trãſire ad ꝓprium
receptaculuꝫ regurgitant ad vias vrine. Et ita
puenit ſimilis vrina. ¶ Quinta regła. Urina
nigra quã p̃ceſſit viridis vrina: aut declinans
ad viriditatẽ ſcat extinctionẽ caloris naturalis.
⁊ p ꝯñs ſcat mortẽ. qꝛ ſcat abundantiã frigidi-
tatis ſuffocãtis ipm calorem. ¶ Sexta regła
Urina nigra guttatim micta ⁊ pauca cũ pua-
tione odoris ſcat mortẽ: qꝛ ſcat naturã ſupera-
tam a morbo q̃ nõ pficit aliquã pugnã ꝯ ipaꝫ.
Patet p Auicen̄. in loco preall. Correlarium.
Quanto vrina faciliter mingiẽ: tanto melioꝛ.
qꝛ ſignificat fortitudinem virtutis expulſiue et
virtutẽ animalẽ bene ſe hr̃e. ¶ Septima regła
Urina nigra in muliere cũ humore feculento
in fundo reſidente ſcat actualem fluxum mẽ-
ſtruoꝝ. patet. qꝛ ipſa ꝓpter feculentiã q̃ funduꝫ
petit: vrina ſuperius alleuiaẽ ⁊ inferi⁹ inſpiſſa-
tur. Cauſa autem ꝓpter quã denigraẽ hec eſt.
Sanguis eñ menſtruoſus admiſcetur cum
vrina. ⁊ ita denigratur vrina. Sanguis autẽ
exiens venas immediate denigraẽ. patet viſui
qñ extrahitur a venis. ⁊c̃. ¶ Octaua regula.
Urina pauca ⁊ fetida in febre ſcat mortem in
die cretico. patet. qꝛ ex magnitudine ſignificaẽ
mortificatio. ex paucitate conſumptio humidi
ſubſtantifici: ex fetore ſignificatur ſup corrup-
tionem humoꝝ. vt patet de morbis peſtiferis.
Urina nigra ſpiſſa cũ colore nigro in pncipio
morbi cuꝫ alijs ſignis bonis pdurans vſqꝫ ad
ſeptimũ diem: cũ ꝯiuncta ypoſtaſi: ſalutẽ ſigni-
ficat rõne caliditatis aduenientis. Correlariũ.
Quanto vrina fuerit maioꝛ: tãto melioꝛ. Pau-
ca tanto deterioꝛ propter rationes adductas.
Et nigrioꝛ tanto peioꝛ. ¶ Nona regula ab au-
ctoritate Auicenne ſumpta. Urina nigra in
multa quantitate cui non eſt viredo apparens
in febre quartana ⁊ doloribus dorſi ⁊ matricis

eſt ſignum ſalutis. Patet. quia ſignificat materiam que faciebat febrē euacuari per vias vrine ⁊ per virtutem fortem ſupra ipſum. ergo ſignum ſalutis. Correlarium. Bonum in practica cum medicus viderit vrinam denigrare in febre quartana debet prenoſticare ſalutem: et ſe eſſe in declinatione. qa ſignū eſt ꝙ materia incepit euacuare per vias vrine. ¶ Decima regula. Urina nigra oleaginoſa non ratione renum aut veſice: ſignificat mortem propinquā ⁊ ſpaſmum ex ſiccitate. Patet. quia talis vrina ſignificat conſumptionem humidi ſubſtantifici ⁊ partium membralium. Et dicitur notanter vicio non exiſtente in renibꝫ aut veſica. qꝛ tunc ſignificat caliditatem renum. Et hoc colligitur ex ſententia ypo. ꝑmo pronoſticoꝝ. Cauendū ne veſice vicio capiatꝭ vt: q̄d ſuum eſt alienū diiudicetis. quia in calculoſis ⁊ in patientibꝫ circa renes: tales vrine turbide et obſcure conſueuerūt apparere. Correlarium. Bonum eſt ꝙ anteꝗ̄ medicus iudicium faciat de vrina certificat: vtrum patiatur in renibꝫ. aut ſit cōſuetus facere tales vrinas. ¶ Undecima regula. Urina nigra ⁊ groſſa ⁊ poſtea conuertitur ad albedinē ⁊ tenuitatē. ſignificat caſum vltime digeſtionis. Patet. quia ſignificat priuationē caloris naturalis non potentis colorare vrinā vt patet per Auicennā ſcd̄a primi capi. preallegato. ¶ Duodecima regula. Urina nigra cū ypoſtaſi in medio que dicitur encorima ab egidio. notabilem ſignificat ſurditatem ⁊ inſtantiam vigiliarum ⁊ fluxum ſanguinis narium ex parte dextra ſtante fortitudine virtutis. Patet. quia ſignificat vapores calidos ſubtiles eleuari ſurſum. ergo ⁊c̄. Patet etiam ab yſaac ꝑmo de vrinis. ¶ Tredecima regula. Urina nigra multa apparens in die cretico: ad cuiꝰ euacuationē ſubleuatur virtus eſt ſignū. Patet. ſignificat enī materiam euacuari facientem febrem. Et dꝛ multa duobꝫ modis. Aut qꝛ mingitur ſepe ⁊ parum. aut quia raro ⁊ multum. ¶ Decima quarta regula. Urina nigra ⁊ ſpiſſa in qua fuerit ſedimen rotundum cū tenſione ypocundrioꝝ. aut ſtante ſudore. aut apoſtemate in aliqua parte: eſt ſignum mortis. Patet. quia ſignificat vltimā aduſtionē. ergo patet ꝑ Auicennam ſcd̄a quarti. capitulo ꝑallegato. Urina nigra velut rubigo ferri in lento febre: ſtrangulationem ſignificat. ¶ Decima quinta regula. Urine nigre apparentes in febribꝫ cū ſudore capitis. aut colli. aut dorſi. eſt ſignū malum ꝙ eger tendit ad mortem. patet. qꝛ ſignificat aduſtionē in membris ſuperioribꝫ. ergo ſignificat malū. Patet ꝑ yſaac ꝑmo de vrinis. Et Auicenna ſecūda quarti de ſignis vrine nigri.

Correlariū. Sudor fetens circa collum vel caput non eſt bonus: vt plurimū. licet in mulieribus magis ſaluus ſit.

De vrina liuida.

Upra dictū eſt de nigra vrina q̄ eſt deterior ceteris: poſt ipſam ponitur liuida Ideo ſecūdo ꝑncipaliter declarandū. ¶ Primo notādū ꝙ ꝑ liuiditatē habemꝰ intelligere q̄ndā plumbeitatē. q̄ ſi̇̄lat veſtigio terreo Et talis vt plurimū capitur a mortificatione. Correlarium. Cum medicus viderit vrinam ſimilem colori plumbei debet iudicare. vt patebit ex regulis. ¶ Secundo notandū eſt ſicut dictū eſt de vrina nigra que cauſatur tribꝫ modis. ita dicendum eſt de vrina liuida que cauſatur per viam mortificationis. aut ꝑ viam adiectionis alicuius rei liuide. vt ex mixtione alicuius humoris frigidi derelicti a b ipſa natura. Signa autem ad cognoſcendū ſunt. Nam qn̄ cauſatur a mortificatione apparet ſimpliciter liuida. qn̄ autē ab aduſtione apparet ſubnigra: vt eam preceſſerit vrina viridis. quoniā ab admixtione groſſior et ſpiſſior in vna parte ꝗ̄ in alia. ¶ Tertio notandum. Urina liuida aut eſt liuida ſm̄ totum aut ſm̄ partem. Si abſolute: deterior eſt prima ꝗ̄ ſecunda. Nam vrina ex toto liuida ſemꝑ cauſatur ex mortificatione. Urina aūt liuida ſm̄ partem non. ergo prima eſt deterior. Urina aūt liuida per totum cauſatur tribus modis. Aut a mortificatione humorum. aut epatis mortificatione. aut mortificatione vtriuſqꝫ ſimul. A mortificatione humorū qn̄ fuerint relicti ab opatiōe nature. A mortificatione epatis qn̄ fuerit infrigidatū vltima infrigidatione. Et ſignū ad cognoſcendū qn̄ a mortificatione vtriuſqꝫ aut vniꝰ tm̄ eſt. quia ſi a mortificatione vnius tm̄ facit reſidentiam ⁊ ſpiſſior apparet in vna pte ꝗ̄ in alia. Si autem a mortificatione vtriuſqꝫ: neqꝫ fit ſequeſtratio: neqꝫ reſidentia. vt dictū eſt. Iſta aūt ſumuntur ab yſaac ꝑmo de vrinis. ¶ Quarto notandū vt colligitur ab yſaac cū q̄cunqꝫ ſuperfluitate nr̄i corporis ſemꝑ egreditur aliq̄d de vtili videlicet aliquid de calore ⁊ ſpū. Aliter nō ꝯtingeret vrinā attenuari ⁊ inſpiſſari. poſtꝗ̄ extra miċta eſſet: niſi aliquid de calore et ſpū cum vrina egrederetur. Quando aūt iſte calor ⁊ ſpūs obfuſcantur redditur vrina liuida. quare ex his ſequuntur alique regule. ¶ Prima regula. Urina liuida per totū in qualibet egritudine eſt ſignū propinque mortis. Patet. quia talis vrina ſignificat mortificationē ſpirituū: aut epatis: aut humoris. ⁊ maxime ſanguinis. qui meretur dici primus humor. modo ſtāte mortificatiōe alicuius

iſtorū ſeqͥ̄ mors. Aſſumptū ꝓbaꝛ. Liuiditas
eni̅ ꝑ totū ſignificat vltimū infrigidationē. ⁊ ꝑ
ꝯſequēs mortificatōez. ergo ⁊c̄. Cōfirmaꝛ auctori
tate pn̄cipis Auic. ſcd̄a q̄rti de ſignis ſumptis
ab vrina liuida. ¶ Scd̄a regula. Urina liui-
da aliqualiter ſubnigra: quā ꝓceſſit vrina viri-
dis eſt ſignū mortis. Ptz. q꜡ ſignificat vltimam
aduſtionē mēbroꝝ ad quā ſeqͥ̄ mors. Colligiꝛ
ab yſaac p̄mo de vrinis. Correlariū. Urina li
uida quā ꝓceſſit vrina cuiuſcūq ꝯditionis eſt
multum mala. Ptz. q꜡ abſolute ſcat mortifica-
tionez caloris naturalis ⁊ ſpirituū. ¶ Tertia
regula. Urina in q̄ fuerit circul꜡ coloris plum
bei aut liuidi in p̄te ſupſiciali declarat epilen-
tiā. Iſta regla ſic ꝓbaꝛ. Nā talis vrina manife
ſtat ebulitionē ⁊ corruptionē in ſpiritibꝫ mem
broꝝ animatoꝝ ꝓpter opilationē ad quā ſeqͥ̄
epilēcia mō talis ebulitio eſt cauſa liuiditatis
vrine. ergo regula ꝟa. Hic ſm̄o colligiꝛ ab Auic.
ſcd̄a tertij. cap. ꝓprio. Ab yſaac p̄mo de vrinis.
Correlariū. Sequente epilentia ī fieri aut in
facto eſſe talis vrina ſic apparēs eſt mala. quia
ſignificat malā diſpoſitionē ꝯfirmatā in cere-
bro. ad quā ſecuta eſt ebulitio in ſpiritibꝫ. ergo ⁊c̄.
¶ Quarta regula. Urinam ſm̄ partē liuida
ſtante tumefactione vētris magnā demōſtrat
ydropiſim. probaꝛ. Nā ydropiſis ſiue aſclites
ſiue tympanites. vt plurimū cauſanꝛ a frigidi
tate exceſſiua epatis ad quā ſeqͥ̄ ſuffocatio ca
loris ⁊ ſpirituū. Ad ſuffocationē aūt ſeqͥ̄ indu
ctio liuiditatis. Et notanter dͬ ſm̄ partem. q꜡
ſi appareret liuida ꝑ totū eſſet ſignū mortis. vt
colligiꝛ ab Auic. tertij. cap. ꝓprio. Corr. Medi-
cus videns in ydropiſi vrinam liuidā debet p̄
noſticare ipſam difficilē q̄ ad curā. ptz. q꜡ ſcat
malam diſpoſitionē frigiditatis ⁊ humiditatꝫ
ꝯfirmatā: ⁊ obfuſcationē caloris ⁊ ſpirituum.
ergo ⁊c̄. ¶ Quinta regula. Contingens eſt vri
nā liuidā apparere in ſynocha fe. ⁊c̄. Probatur
Nam in fine ſinocha fiat ſanguie peccāte rōe
q̄ntitatis vel q̄litatꝫ. ſtat talē ſanguinē nō poſ-
ſe digeri ab ipſa materia ꝓpter malā q̄litatem ⁊
multā q̄ntitatē ſanguis. Aut derelictus a regi
mine nate putreſcit ad putrefactionē. ſanguis
aūt ſeqͥ̄ inflatio ſpirituū. ⁊ diminutio caloris
q̄ dͬ eſſe cauſa liuiditatꝫ vrine. vt colligitur ab
Auic. p̄ma q̄rti. ¶ Sexta regula. Urina liui-
da ſm̄ partē ſupſicialē: aut mediā cū granulis
minutꝫ ſic iunctis ⁊ ſeparatis ſcat in mēbris ſpūa
libꝫ: aut pleureſim. aut peripleumoniā. quia ta
lis vrina obumbrationē coloris in inſante cir-
ca pectus. Talis aūt obumbratio nō pōt fieri
niſi ſtante cōpreſſione circa pectus. Que com
preſſio req̄rit apoſtema. ergo ⁊c̄. Et iſta conditio
ſumiꝛ ab Auic. q̄rto cap. ꝺ pleureſi. ⁊ ab yſaac
p̄mo de vrinis. Notāter dͬ cū granulis ſepara
tis. q꜡ granula vnita arguūt ſup̄ diſpoſitionē
epatis ⁊ renū. Corr. p̄mū. Ex vrina nō poteſt
medic꜡ tam diſtincte cognoſcere pleureſim aut
peripleumoniā. Patet. q꜡ eſt ſignū cōmune. ſed
alijs ſignis q̄ ponunꝛ a medicis. puta a dolore
circa coſtas. pulſa ſerino. tuſſi. que ſunt ſigna
pleureſis. Correlariū ſcd̄m. Data ſibi vrina cū
talibꝫ granulis non habitis alijs ſignis: de-
bet p̄noſticari apoſtema pectoris nō limitādo
neq pleureſis neq peripleumonia ne decipiā
tur. Corr. iij. Urina liuida pſeuerans apparēs
in peripleumonia aut pleureſi: eſt ſignū morta
le ⁊ peſſimū. patet. q꜡ ſcat q꜡ ꝯtinue ſignificatio
intendiꝛ ipſoꝝ ſpirituū ⁊ caloris. ¶ Septima
regula. Urina liuida ſm̄ partem pauca oleagi
noſa ſcat liquefactionem humiditatis modo
ſtante aliquo iſtoꝝ eſt peſſimum. ergo regula
vera. Colligiꝛ ab yſaac p̄mo febrium. Correl.
Omnis vrina mala ex parte coloris reddiꝛ dete
rior ex parte q̄ntitatis pauce. vt patꝫ ꝑ p̄dicta.
¶ Octaua regula. Urina liuida pauca freq̄n-
ter micta demonſtrat ſtranguiriā. ptz. quia de-
monſtrat opilationē ſiue ꝯſtrictionē colli ve-
ſice. ꝑ quā nō poteſt expelli vrina vna vice ſm̄
Multiplicaꝛ ergo ex parte numeri. Ad hanc
ergo multiplicatōez ſeqͥ̄ ſtranguiria. ergo ⁊c̄.
¶ Nona regula. Urina liuida ſm̄ partē appa-
rens in emitritico magno aut paruo: eſt multū
ꝑiculoſa. patꝫ. q꜡ ſcat aduſtionē ⁊ ebulitionem
eſſe factā in mēbris ſpūalibꝫ ⁊ in corde. ergo ⁊c̄
Notanter dͬ emitritico magno. q꜡ triplex po-
nitur eſſe emitrite꜡. q̄dam paruus. q̄dā minor.
q̄dam maxim꜡. Emitriteus paruus eſt cōpoſi
tus ex quotidiana ꝯtinua ⁊ tertiana interpo-
lata. Maior eſt cōpoſitus ex quartana conti-
nua ⁊ ꝯtinua interpolata. Maxim꜡ eſt cōpoſi
tus ex terciana interpolata ⁊ q̄rtana cōtinua.
Emitriteus p̄mus eſt de genere acutoꝝ. Ter
tius eſt de genere cronicorum. ¶ Decima regu
la. Urina liuida ſm̄ partem cōtingens ex rup
tura vene non eſt periculoſa. vt p̄dicta ꝓbantur
Primo q꜡ ex fractura vene pōt vrina liuida ap
parere. Patet. quia q̄n p̄mū ſanguis ex vena
effundiꝛ tam p̄mo putreſcit ⁊ ebulit. q̄ ebuli-
tio ⁊ putrefactio facit ad liuiditatē vrine. ergo ⁊c̄.
q꜡ aūt nō ſit ꝑiculoſa ptz. quia ad conſolidatio-
nem vene ſequitur remotio liuiditatis. Corre-
larium. Medicus in fluxu ſanguinis non de-
bet p̄enoſticare pernicioſum ex vrina liuida
viſa neq talem vrinam conſequi debilitatē vir
tutis extremam. ¶ Undecima regula. Urina
liuida apparens in ptiſi eſt ſignum propinque
mortis auctorē. pn̄cipis. capitulo ꝓprio de ptiſi.
Item rōne: quia talis vrina liuida manifeſtat

vltimã ↄſumptionẽ calorꝭ ꝛ vltimã reſolutionẽ
humiditatis cordis ergo ſignū cite mortis eſt.
¶ Duodecima regl'a. Cõtingẽs eſt vt plurimū
in doloribꝫ artetícꝭ vrinã liuidã apparere. Pro
baꝉ. qꝛ ꝓpter vehemẽtiã dolorꝭ debilitaꝉ ſtꝰ. ad
cuiꝰ debilitatẽ ſeqꝉ i loco dolor. ꝛ inficiūꝉ ſpũs
ꝛ calor q̃ poſtea ſūt cauſa liuiditatꝭ vrine. Cor
relariū. Omis dolor fortis ſufficit ad inducendã
vrinã liuidã. pꝫ. qꝛ ad dolorẽ quẽlibet debilitaꝉ
ſtus ꝛ inficiūꝉ ſpũs. ḡ ꝛc. ¶ Tredecima regl'a
Urina liuida in q̃ apparẽt fruſta reſoluta ſigni
ficat ſup̃ dolorẽ artetícū. pꝫ. qꝛ artetica cauſaꝉ
vt plurimū ex materia hũorali fluẽte ad articu
lū. ḡ. Correlarium. Cõtingẽs eſt vt plurimū ex
fluxu catarri fieri vrinã liuidã apparere. Et ex
retentione mẽſtruorꝝ. Probaꝉ. qꝛ vaporibꝫ ele
uatis a matrice inficiunꝉ ſpũs ꝛ obfuſcantur.
q̃bꝫ obfuſcatis ſeqꝉ liuiditas in vrina. pꝫ auc
toritate p̃ncipis Auicenne tertia tertij. ca. p̃p̃o
Correlariū. Urina liuida apparens in mu
liere p̃noſticaꝉ retentio mẽſtruorꝝ ꝛ opilationū
¶ Decima q̃rta regl'a. Urina liuida apparens
in febre ethica eſt ſignū mortis. pꝫ. qꝛ ſignifi
cat vltimatã aduſtionẽ ꝛ reſolutionẽ mẽbrorū
ꝛ humiditatꝭ eiꝰ. ꝛ ebulitionẽ in ſpiritibꝫ: ad q̃
ſeqꝉ mors immediate. ¶ Decima q̃nta regula.
Urina liuida in tremore cordis arguit ipſum
incurabilẽ. qꝛ ſignificat vltimam ebulitionẽ in
ſpiritibꝫ cordis. ḡ ꝛc. ¶ Decima ſexta. Urina li
uida in freneſi eſt ſignum mortis. Patet quia
exꝫ ſignificat alterum iſtorꝝ. aut materiã hũe
raptam ad cerebrum aut extinctionẽ caloris
naturalis. ergo regula vera. ꝛc.

De urina viridi.

Eſtat videre de vrina viridi: poſtq̃ȝ vi
r ſum eſt de vrina liuida q̃ ẽ tertia in or
dine. Pro q̃ notandū ꝙ vrina viridis
cauſaꝉ aut p̲ viã mortificatiõis ſequentẽ ad in
frigidationẽ ſpirituū. Aut p̲ viã magne aduſti
onis ſiue inflãmatiõis. Siue ḡ fiat p̃mo ſiue
ſcd'o eſt ſignū malū. Colligiꝉ id ex Aui. ſcd'a
p̃mi. ca. ij. Scd'o notandū ꝙ vrine virides dif
ferūt ex p̲te coloris. qꝛ q̃dam eſt viridis ſimilis
pbiſticorꝝ. aut ex eo ꝙ ſūt virides ſꝫm totū: aut
ſꝫm p̲tẽ. Differūt ex p̲te coloris. Quia aliq̃ eſt
viridis ſilis erugini eris. aliqua ſimilis ſucco
porri. aliq̃ aūt viridis colori yreos. aliq̃ ſimilis
colori lapidis: q̃ diuerſificanꝉ ex p̲te maiorꝭ in
frigidationis: aut incendij. Tertio notandū
ꝙ tales vrine virides ſignificãt magꝭ male aut
minꝰ male: ſꝫm ꝙ vrina p̃ceſſit minus mala aut
magis mala. Si p̃ceſſit vrina liuida aut nigra
peſſima iudicaꝉ. Si aūt p̃ceſſerit vrina citrina
aut pallidaris. aut minꝰ mala. Quia ex h̃ arguꝉ
maior aut minor mortificatio. maius aut minꝰ
incendiū: q̃rꝫ alterꝫ ſꝫ vrina viridis ſignificat.
Quibꝫ ſtãtibꝫ ſequunꝉ octo regl'e. ¶ Prima re
gula. Urina viridis p̲ totū i febre acuta eſt ſig
nū mortꝭ. qꝛ ſignificat vltimatū incendiū i ſpi
ritibꝫ: aut mortificationẽ caloris naturalis. Ad
q̃rꝫ q̃dlibet ſequiꝉ p̃nicies. Iſta ↄcluſio eſt de
mente yſaac in p̃mo de vrinis. ¶ Scd'a regl'a
Urina viridis in pueris aut infantibꝫ ſignifi
cat ſpaſmū. qꝛ ſignificat ſup̲abundantiam hu
moris frigidi p̲ totum ꝓpter ꝛ in neruis et ita
ſpaſmū. Iſta colligiꝉ ab Auicenna loco p̃alle
gato ¶ Tertia regl'a. Urina ſimilis colori pbi
ſticorꝝ ſignificat mortificationẽ corporis natura
lis. qꝛ ſignificat frigiditatẽ exceſſiuã. vt pꝫ p̲
Aui. loco p̃allegato. ¶ Quarta regl'a. Urina
viridis ſimilis ſucco porri eſt ſignū peſſimū. q̃a
ſignificat vltimū incendiū in mẽbris ſpũalibꝫ.
ergo dicta vera. Et Auicẽ. p̃eallegato loco.
¶ Quinta regula. Urina ſimilis erugini eris
eſt i ceterꝭ deterior. pꝫ. qꝛ ſignificat vehemen
tẽ totiꝰ ↄp̲ditionẽ ꝛ ſine ſpe. q̃ ſi fuerit facta pꝰ
exercitiū ſignificat ſpaſmū. ꝓpter rõnem adduc
tẽ in ſcd'a ↄcluſione. ¶ Sexta regula. Urina
ſimilis colori yreos quam p̃ceſſit vrina viridis
ſignificat vehementẽ infrigidationẽ ſuffocan
tẽ calorẽ naturalem. ꝛ p̲ ↄſequẽs malū ſignū.
¶ Septima regula. Urina viridis ſtante do
lore ꝛ anguſtia in ſtomacho ſine aliq̃ ypoſtaſi.
ſignificat venenū in potu fuiſſe hauſtū. ꝛ p̲ cõ
ſequẽs mortẽ. pꝫ. qꝛ cū venenū p̲ncipet colori
viridi ꝛ nõ patiaꝉ a colore: ſeqꝉ ꝙ vrinã poteſt
tingere. Uel aliter. cum venenū inimicaꝉ cor
di ꝛ mẽbris ſpũalibꝫ. ex ſe inimicaꝉ cordi et ſpi
ritibus. Et cum dicam mortiferꝫ eſſe. Hoc aſ
ſumpto induciꝉ mortificatio q̃ immediate cau
ſa eſt viriditatis vrine. Et d̃r notanter ſine ypo
ſtaſi. qꝛ ſi cū tali vrina appareret ypoſtaſis eſſet
ſpes vite. qꝛ ſignificaret potentiã v̄tutis contra
naturã. ¶ Octaua regula. Urina viridis cū
viridi circulo in freneſi eſt ſignum deſperatiſſi
mū. patet p̲ rationes ante adductas.

De urina alba.

Oſtq̃ȝ dictū eſt de vrinis ſignificanti
p bus mortificationẽ. nunc dicendū eſt
de vrina ſignificante patiationẽ et de
bilitatem digeſtionis. Et p̃mo de vrina alba q̃
ex multis cauſis venit in manus medicorum.
¶ Primo notandū ꝙ albedo cauſaꝉ dupliciter
Uno modo p̲ quandã diaphoneitatẽ et trãſlu
centiã. ſic eſt albedo aque aut vitri. alia ẽ albe
do q̃ ↄtrariaꝉ nigredini. que d̃r color diſgrega
tiuus viſus. et de hac ſecunda eſt ad ꝓpoſitum
Aduertendo tamen ꝙ talis albedo oritur in

vrinis altera quattuor cauſarum: vel reducibili.
Primo a defectu caloris natalis. Secundo a re-
ſolutione humorum. Tertio a diſſolutiõe virtutis.
Quarto ab opilatiõe in renibus. A defectu ca-
loris dupliciter. Aut ab eius defectu in toto vt
in ſenibus in quibus apparent vrine tales albe. Aut
a diminutione eius in parte. vt ex debilitate caloris
epatis. que debilitas cauſatur aut ab acuitate egri-
tudinis. vt in freneſi. Aut propter lõgitudinẽ egri-
tudinis. vt in quartana in quibus accidit vrina al-
ba. Prouenit etiã huiuſmodi vrina aut ex parte cibi
aut nimie qualitatis. aut quantitatis. aut vtriuſ-
que. aut ex malicia ſubſtantie. Exemplum primi
vt apparet in crapulatis. Exẽplũ ſecundi. vt ex
comeſtione lactuce. Exemplum tercij: vt ex
comeſtione carniũ vaccinarum. Modo in his
omnibus apparent vrine albe. Secundo accidit vrina
alba a reſolutione virtutis. que etiam reſoluitur
aut in toto aut in parte. que reſolutio fit ſtante ge-
nere egritudinis. Aut mala diſpoſitione in de-
clinante membro. vt in epate. vt apparet in dy-
abetibus. Tertio cauſatur albedo in vrina a diſſo-
lutione humoris flegmatis vitrei. quod cum fue-
rit diſſolutũ cauſat vrinã albam. Quarto cau-
ſatur albedo in vrina ab opilatione. que cum de
albationibus pluribus modis: aut propter lapidẽ cõ-
tentũ in renibus. aut in veſica. aut propter habun-
dantiã humorum circa vias vrine. Aut propter eorum
viſcoſitatem. aut groſſitiẽ. aut propter vtrumque. Iſta
colliguntur ab yſaac primo de vrinis. cap. de alba
vrina. Secundo notandũ quod albedo vrine eſt mul-
tiplex. Quedam glutinoſa vel muſcilaginoſa.
quedã vnctuoſa. quedam ſanioſa: ſimilis albedi-
ni fungi. quedam ſpermatica ſilis ſpermati. quedam
plũbea: que indicant ſuper diuerſas diſpoſitiones
propter diuerſas cauſas. Ex his ſequuntur octo re-
gule. ¶ Prima regula. Urina alba ſplendida
tenuis: ſignificat opilationem maxime ſplenis.
Probatur. Quia talis vrina demonſtrat ha-
bundantiã humoris melancolici: qui dicitur frigi-
de et ſicce complexionis. modo de ratione frigidi-
tatis eſt dealbare. quia albedo eſt filia frigidi-
tatis. vt patet per Galienũ in tegni. De ratione
autem ſiccitatis eſt attenuare. Modo ſuper abun-
dantiam humorum melancolici ſequitur opilatio:
et maxime in ſplene. que eſt receptaculum melan-
colie. ergo regula et concluſio vera. patet conſequentia.
Et antecedens eſt principis. Auicenna ſecũda
primi ca. de vrina alba. Correlarium primum.
Ex vrina tali medicus debet iudicare diſcolo-
rationem faciei. ſomnolentiam. pigritiam. in
toto patet. quia iſta conſequuntur opilationẽ. Corre-
larium ſecundũ. Ex tali vrina medicus debet ar-
guere ſuper gravitatem dolorum in parte ſiniſtra.
Correlarium tertiũ. Sicut ex vrina tincta medicus

arguit abſolute dñium caliditatis: ita ex vrina
alba dominiũ frigiditatis. vt patet ex preceden-
tibus. ¶ Secunda regula. Urina alba cũ circulo
plumbeo in ſuperiori: demonſtrat opilationẽ in
cerebro et epylentiam. Iſta cõcluſio probatur. Nam
ex albedine arguitur ſuffocatio caloris et domi-
nium frigidorum humorũ. Et ex circulo plũbeo
materias eſſe in capite. et maxime groſſam fleg-
maticã vel melancolicam que ſunt cauſe opi-
lationis. Opilationẽ autem ſequitur epilẽtia. ergo cõ-
cluſio vera. conſequentia tenet. Et antecedẽs eſt
domini yſaac primo de vrinis. Et notanter dicitur in
parte ſuperiori extremis: quia tũc arguit diſpoſitionem
membrorum ſuperiorum. ¶ Tertia regula. Urina al-
ba muſcilaginoſa demonſtrat habundantiam
humorum groſſorum et crudorum. Probatur. quia muſcila-
ginoſa vrina nõ fit niſi ex trãſitu materie groſ-
ſe ad vias vrine. que materia nõ tranſiret niſi
habundaret. in tantũ ergo vrina muſcilagino-
ſa demonſtrat habundantiã humorum groſſorũ
patet conſequens et antecedens eſt Auicenne lo-
co preallegato. Confirmatur ſic. quia muſcilago inſe-
quitur groſſiciẽ ſicut tenuis ſubtilitatem. quare etc.
¶ Quarta regula. Urina alba ſemi liuida ſa-
nioſa ſilis colore fungi: ſignificat vlcerationẽ
in renibus et in vijs vrine. Probatur primo auctori-
tate Auicenne ſecunda primi de vrina alba. probatur
etiã rõne tali: Talis vrina rõne albedinis ar-
guit multitudinẽ flegmatis in toto. et per conſe-
quens in vijs vrine rõne liuiditatis ſuper aduſti-
onẽ humorum. vt patuit ſuperius de vrina liuida.
Humores autem aduſti ſunt cauſa mordicatiõis
et acuitatis. Acuitas autem facit ſequi vlceratiõem
ergo rõne ſaniei arguit vlcerationẽ. et per conſequens in
vijs vrine apud renes vt predictũ eſt. ergo regula ve-
ra. Correlarium primum. Omnis vrina ſanioſa
demonſtrat aut rupturã epatis aut vlceratio-
nem in vijs vrine patet. quia aliter non poteſt
fieri ſanies in vrina. Correlarium ſecundum.
Multotiẽs errant medici in cognoſcendo ſa-
niem diſtinctam ab yppoſtaſi. Hoc patet. Nam
multotiens errant medici propter ſimilitudinem
figure eius et yppoſtaſis ex parte albedinis leuita-
tis deſcenſus ad inferiorem regionem. Non ob-
ſtante fit peſſimus error in iudicãdo. quare etc. No-
tandum quod differẽtia eſt inter ſaniẽ et yppoſtaſim
quia ſanies ex fetore ſemper eſt. Secunda differentia ex parte
ſanie vt queadmodũ yppoſtaſis nõ apparet ſa-
nies ſub figura piramidali. vt in yppoſtaſi. Ex quo
ſequitur quod bonũ eſt medico ſemper vrinã agitare an-
tequam iudiciũ faciet. ¶ Quinta regula. Urina alba
tenuis aliqualiter liuida ſine ſanie. vt eſt color
fungi: ſignificat lapidem in renibus et in veſi-
ca. Iſta concluſio probatur auctoritate Aui-
cenne loco preallegato. Et ab yſaac primo

de vrinis. pbaꝶ antē ſic. Nam talis vrina rōne albedinis ſignificat dominiū humoꝝ frigidoꝝ crudoꝝ in toto. Et rōne liuiditatꝭ caliditatem ſupfluā in renibꝰ ⁊ in vijs. Modo exiſtēte dominio hūoꝝ groſſoꝝ ⁊ caliditate ſupflua: tūc ſunt ſufficientes ad generationem lapidis: ergo talis vrina inducat lapidē vt pdictum eſt. Correlariū. Medicus debet ex arenulis certificari in q̄ loco fuit lapis retentꝰ pbatur. Nam ſi apparuerint arenule albe ſignū eſt q̄ lapis eſt in veſica. Si arenule rubee ſignū eſt q̄ ē in renibꝰ. Scdō ex loco leſo. vtꝫ fuerit dolor circa pectinē intenſior aut in pte poſteriori. ſi pmū arguiꝶ lapis in veſica: ſi ſcdm in renibus. ¶ Sexta regula. Vrina alba ſpiſſa ⁊ vnctuoſa ſi p totū ſignificat ethicā. Probeꝶ. Nam talis vrina ſignificat diſſolutionē humiditatū partiū mēbroꝝ cū q̄ ꝯiūgiꝶ ethica tertia ſpeciei cōfirmata. ḡ talis vrina demōſtrat ethicaꝫ. Patet ꝯſequentia ⁊ antecedens colligiꝶ p Auicennā ſcda pmi. ca. pallegato. q̄re ꝯcluſio reddiꝶ vera Et dr̄ notāter p totū q̄ vrina vnctuoſa ſm ptē ſupficialē ſcat caliditatē magnā in renibꝰ. Correlarium. Vrina vnctuoſa in om̄i diſpoſitiōe egritudinali eſt mala. q̄ abſolute ſignificat lapidis liq̄factionē ⁊ diſſolutionē. ¶ Septima regula. Vrina alba poſt citrinā aut tincta nō a cauſa pmitiua in horis pluribꝰ febriū ſcat q̄ febris pmutaꝶ in quartanā. Probaꝶ. Nam talis demonſtrat dominiū humoꝝ melācolicorum ⁊ reſolutionē humoꝝ calidoꝝ ⁊ cū h̄ opilationē q̄ ſunt cauſe quartane. ḡ cōcluſio vera. Et notanter dr̄ nō a cauſa pmitiua. puta ⁊ nimia cōmeſtione vel potu aque frigide talē pmutationē ſignificante. Hec aūt patent ex ſecūda pmi Auicenne ⁊ yſaac pmo de vrinis. ¶ Octaua regula. Vrina alba plūbea ſm ptē ſine aliq̄ ypoſtaſi. ſcat mortē ꝓpinquā. Probaꝶ. q̄ talis vrina rōne plūbeitatis ⁊ albedinis ſcat mortificationē caloris innati. quo ſtante ſequitur mors. ḡ ꝯcluſio vera. Correlariū. Vrina alba quantūcunq̄ fuerit ꝯiuncta plūbeitati ſiue liuiditate eſt valde mala. igiꝶ ⁊c̄.

De vrina rubea.

n

Otandū q̄ vrina rubea vt plurimū atteſtatur egritudini calide. q̄ ex materia colerica rubea ꝓueniente ſi fuerit liuoſa. ſi vero nō ſanguinee materie atteſtaꝶ. Cū qn̄ accidit in egritudine frigida. ⁊ h̄ multꝭ de cauſis. Primo rōne doloris fortis. de cuius rōne eſt acuere colerā rubeā ⁊ inflāmare. quare ſeq̄ꝶ vrina tanta rubore ſic in colica frigida Colligiꝶ ab Auicenna ſexta tertij ca. ppō. Ex quo ſeq̄ꝶ correlarie q̄ vrina rubea ſtante dolore anteq̄ꝫ preceſſit dolor fortis nō neceſſario iudicat de flebotomia. Contra nōnullos q̄ ſtatim viſa vrina rubea groſſa iudicāt de flebotomia Secundo ſtante opilatione a materia flegmatica multa inter kiſtim fellis ⁊ inteſtina: colera enim que ſolebat ire ad inteſtina: regurgitat ad renes propter materiam flegmaticam. et ita tingitur ⁊ coloraꝶ vrina colore rubeo. vt in ictericia ꝯtingit. Colligiꝶ ab Aui. ſexta tertij. ca. ꝓprio. Tertio accidit vrina rubea ex epatis lapſu ad frigidū. q̄ debilitaꝶ virtus epatis ſequeſtratiua. quare nō poterit fieri ſequeſtratio debita aquoſitatis a ſanguineo. Ex quoꝝ permictione coloratur vrina colore rubeo ſicut in ydropiſi. vbi accidit vrina ſimilis loture carnium. Quarto accidit vrina rubea ꝓpter ꝯſtrictionem factam a flegmate opilante q̄re putreſcit maior pars flegmatis: ⁊ putrefacta reduciꝶ ad colorem extraneū: ⁊ ita ad tincturā. Correlariū Judicium de flebotomia nō eſt faciendum in ydropiſi. q̄ vrina fit multum tincta. quia hoc facto magis alteratur epar ⁊ debilitaꝶ. Alterꝰ verificaꝶ. Quoniā vrina rubea poteſt apparere in egritudine frigida. ¶ Item notandum. q̄ vrinarum oleaginoſarū quedaꝫ eſt tota oleaginoſa. quedaꝫ inferius tm̄. prima deterior eſt ceteris. vt patet in ptiſi ꝯfirmata ⁊ in ethica. Ex iſtis colliguntꝶ alique regule. ¶ Prima regula. Vrina rubea eſt melior in febribus acutis q̄ꝫ aquoſa ⁊ ſanior. quia illa ſignificat priuationē pingue virtutis ꝯtra materiā. pma autem non. Cōfirmatur auctoritate Auicenne ſcda pmi. cap. de coloribus. Correlarium. Quantū maior ſanguinea rubea tanto ſalubior. Patet ex intentione eiuſdeꝫ. ¶ Secunda regula. Vrina perſeuerans rubea in egritudinibꝰ renū: ſcat apoſtema calidū. Patet. quia cum perſeuerat ſignificat malam diſpoſitionem confirmatam in loco. et deriuationem melancolicam materierum ad locum. vt in ſecunda primi capitulo de coloribus. ¶ Tertia regula. Vrina rubea perſeuerans in egritudinibus acutis nullam faciens reſidentiam: ſignificat perditionē egri: aut apoſtema predictum. Scdm patet. q̄ ex hoc arguitur morbus valde fortis: ⁊ virtus debilis. Patet auctoritate loco preallegato. ¶ Quarta regula. Vrina rubea ſtante dolore capitis deſipientiam ſignificat. Patet auctoritate et rationibus ſuperius adductis. ¶ Quinta regula. Vrina rubea groſſa turbida: ſignificat apoſtema in epate: aut eius debilitatem. Patet ex ſufficienti diuiſione cauſarū turbulentie in vrina. ¶ Sexta regula. Vrina oleaginoſa multipliciter: ſignificat naturā cretinare per vias vrine et euacuationem ꝑ materierum

Et hoc ſi ſeq̄r requies egrotant̄. ſi ꝟo nō ſeq̄r
eſſet ſignū mortꝭ. vt vult Auic. q̄. i. ¶ Septima
regula. Urina oleaginoſa pauca fetida. ſignifi
cat mortē. Pꝫ. q2 mediāte fetoris ſcat ebulli-
tionē ⁊ corruptionē hūoꝝ. mediāte paucitatis
debilitatē virtutis mediante oleaginoſitatis
diſſolutionē p̄tiū: q̄bꝰ ſtantibꝰ ſeq̄r mors. Con
firmat̄ auct. Aui. loco pall̄. ¶ Octaua regula.
Urina oleaginoſa in egritudinibꝰ acutis p̄to
tū apparens in die q̄rta egrū ſcat moriturū in
ſeptima. patꝫ. q2 talis ſcat criſim in ſeptima. ⁊
nō ad bonū cum virt̄ ſit debilis ⁊ morbꝰ fortis.
g̃ ⁊c̄. ¶ Nona regula. Urina oleaginoſa pau-
ca in q̄ fuerit aliq̄d ſimile loture carnis recētis
eſt ſignū peſſimū. ptꝫ. q2 ſcat vltimā debilitatē
v̄tutꝭ naturalis quā ſeq̄r vrina talis apparens
ī colica hydropiſi. ſcat mortē ꝓpinquā. vt vult
Auic̄. q̄rta ⁊ ſexta tertij ca. ꝓꝓo. ¶ Decima re-
gula. Urina leuiter oleaginoſa ſm̄ p̄tes ſupfi-
cialē ſcat partē renū. Patet auc. Auic̄. q̄. i. de
ſignis ſumptis ab vrina.

c Expedito de coloribꝰ p̄ncipalibꝰ: q̄bus
maxime p̄noſticat̄ medicus in q̄bꝰ vir
tualiter alij includunt̄. Seq̄r de ſcōo
intento. vicꝫ de ꝯtētis. q̄ ſunt fere numero. xvij.
Quoꝝ p̄mū eſt de circulo. Scōm de ſpuma.
Tertium de ſanguine. Quartū de arenulis.
Quintum de ſpermate. Sextum de ampulla.
Septimū de granulis. Octauū de nubecula.
Nonū de pilis. Decimū de ſquamis. Undeci
mū de furfureis reſolutionibꝰ. Duodecimū de
athomis. Tredecimū ḋ reſolutōibꝰ cinericijs.
Decimūquartū de ſanie. Decimūquintū de
ſedimine. Decimūſextum de humore crudo in
vrina. Decimūſeptimū de cautelis in vrina.

De circulo in vrina.

c T p̄mo notandū de circulo. Circulꝰ
q̄nq̃ apparet in regione ſuperiori. q̄nq̃
in regione media. licꝫ rariſſime. Pri-
mus aūt maxie ſcat ſup diſpoſitionē capitis.
Scōo ſup diſpoſitionē mēbroꝝ ſpūalium vt
plurimū. Scōo diſtinguo. q2 q̄nq̃ apparet cir
culus completus. q̄nq̃ incōpletus. q̄nq̃ groſ-
ſus. q̄nq̃ ſubtilis. q̄nq̃ viꝰ coloris. q̄nq̃ alte-
rius. Iſtis ſic poſitis ponunt̄ iſte regule de cir
culo ab yſaac. partim ab Auicēna. partim a
Galieno ⁊ Theophilo. ¶ Prima regula. Cir-
culus ſpiſſus groſſus in ſuba: remiſſus a quo
cunq̃ colore ſcat poſteriorē partē capitis eſſe
leſam ex flegmate vitreo. Iſta regula p̄ſuadet̄.
Nam circulus abſolute ſcat materiā in capite
frigidā melancolicā. ⁊ tn̄ poſterior ps ſit frigi-
dior et in habentibꝰ ſimbolū facilior erit tran-
ſitus. ¶ Secunda regula. Circulus ſpiſſus
in ſubſtantia purpureus in colore: ſignificat
partem interiorem capitis eſſe leſam ex mate-
ria ſanguinea. Probatur ſic. Nam color pur-
pureus atteſtat̄ magis ſanguini q̄ȝ alteri hu-
mori. Et cum pars anterior ſit magis plena ve-
nis ⁊ arterijs q̄ȝ aliqua alia propter rhete mi-
rabile ibi exiſtens ſequitur talem circulū ma-
gis ſignificare ſm partem anteriorem capitis
eſſe leſam ex materia ſanguinea. ¶ Tertia re-
gula. Circulus tenuis in ſubſtantia pallidus
in colore ad ſimilitudinem coloris plūbi ſcat
ſiniſtram partem capitis eſſe leſam ex humo-
re melācolico. Probatur. quia cum humores
melancolici maxime ſunt ſimiles in colore plū
beo propter frigiditatē. ⁊ ſic ſplen dꝫ eſſe recep-
taculum humoris melancolici. quod membro
rū directo aſpectu aſpicit partem ſiniſtrā: ſeq̄r
faciliter euaporatio. ¶ Quarta regula. Circu-
lus tenuis in ſubſtantia in colore citrinus vl̄
rubeus: ſcat malam complexionē in p̄te dex-
tra ⁊ pariter dolorem. q2 cum epar ⁊ ciſtis fel-
lis collocant̄ in parte dextra. quare facilis fit
euaporatio ad illam p̄tem ſm q2 volunt medici
⁊ maxie Auicē. de ſignis ſodē p cōmentatorē
p̄ma tertij. ¶ Quinta regula. Circulus plum
beus groſſus in ſubſtantia ſcat epilentiā. aut
apoplexiā. Patet. q2 talis circulus ſcat mul-
tam materiā in cerebro ⁊ in ventriculis. ⁊ p̄cō
ſequens opilationem. aut magnā aut paruam
ſm quod circulus eſt magis vel minus groſſus
ita epilentia vel apoplexia. ¶ Sexta regula.
Circulus in acuta egritudine liuidus. cerebꝝ
ledi ſcat. ptꝫ. q2 ſicut vrina liuida ſcat fluxum
materie ad caput ſm totum in egritudīe acuta
Item circulus liuidus ſcat raptum eius ad
ſuperiora ⁊ ita leſionē cerebri. ¶ Septima regl̄a
Circulus ſubtilis viridis in colore ī febre acu-
ta apparens adustionē ⁊ futuram freneſim ſt.
patꝫ. q2 talis ſcat materiā multam ſubtilem co
lericam ī cerebro. a qua cōmuniter accidit fre-
neſis. vt patet p̄ma tertij. ¶ Octaua regula.
Circulus apparens tremulus p medicos agi-
tatus dolorē in ſpina dorſi ⁊ p̄ ꝯſequēs paraliſ-
ſim ſcat. patꝫ. q2 ſcat materiam multam ſubti
lem colericam in cerebro: a qua cōmuniter ac-
cidit freneſis. Significat etiā fluxū materiē
catarralis p nucham. ad cuius fluxū aut ſeq̄r
dolor in ſpina dorſi: vel materiei retentionem:
vel paraliſis. ex cuius fluxu magis ꝯtingit ner
uis. ⁊c̄. ¶ Nona regula. Circulus niger p̄ce-
dente liuiditate mortificationē caloris ex fri-
giditate cerebri ſcat. patet. q2 ſicut vrina nigra
quam p̄ceſſit vrina liuida mortificationē in to
to ſcat ex defectu membri deteriorati et p̄ncipa
lis: puto cerebri. et ita circulus niger.

¶ Decima regula. Circulus niger ſi ante p̄ceſſerit viridis in vrina mortificationē ⁊ aduſtionē in cōplexiōe ſ̄ficat. p̄tʒ ex dictiſ ſupra.

De Spuma in vrina.

p

Ro cuius partis intellectu Notandū p̄mo vt habeť a Galieno i cōmēto huiꝰ amphoriſmi ſanguinolētorū in .ij. p̄ticula. Spuma aūt generať a materia groſſa: viſcoſa humida. In quā dū agit calor eleuat q̄dā corpuſcula. ex q̄rū cōmixtiōe generaťſpuma. Aut generatur caliditate forti ſicut p̄tʒ in olla ebuliēte. Aut generať a forti motu ⁊ p̄cuſſiōe vt in eq̄s currētibꝫ apparet. Ex q̄ ſequiť q̄ cauſa materialis ſpumi eſt humiditas viſcoſa. Cauſa efficiens ē caliditas agens in hūiditatē. Quare danť de ea iſte regule: q̄ꝝ p̄ma ē hec. ¶ Prima regl'a. Spuma ꝯtinua groſſa i ſuba multa ⁊ remiſſa i colore cū vrina groſſa apparēs ſ̄ficat indigeſtionē et ventoſitatē: q̄ talis vrina ſ̄ficat multā hūiditatē ⁊ groſſā ſuffocātē ⁊ debilitatē calorē naturalē: ex cuiꝰ debilitatiōe debilitať vir̄ʼ digeſtiua. ⁊ p̄uiā indigeſtiōis multiplicať materia multa ⁊ viſcoſa. Cōfirmať auct. Aui. xiij. iij. ca. de ſignis apoſtematū ſtomachi. ¶ Scd'a regula. Spuma tenuis i ſuba ⁊ ꝯtinua p̄ oēſ p̄tes colorata ſatiſ in vrina ſili apparēs ſignificat inflāmatōnē i mēbris ſp̄ūalibꝫ. patet: q̄ aut talis ſpuma fit mediāte multitudīe materiei. ſed hoc nō: q̄ tūc nō ēēt colorata. Et vrina inflāmata: aut fit mediāte calore actioniſ fortiſ i ip̄am materiā. ⁊ tūc ſ̄ficat incēdiū in mēbris ſp̄ūalibꝫ. ⁊ ita p̄tʒ au. Gal'. pall'. ⁊ a ſufficiente diuiſiōe. Et vrina ſilis apparēs in fe. eſt malū ſignū: q̄ ſ̄ficat inflāmationē i pulmone ⁊ ī mēbris vicinis. ¶ Tertia regl'a. Spuma interciſa apparēs nigra i colore yctericiam nigrā ex vitio hūoris melancolici ſ̄ficat. Patet: q̄ talis ſ̄ficat opilationē ⁊ materiā melancolicā in vijs vrine delatā p̄pter opilationē inter epar ⁊ ſplenē: q̄ hūor melācolicꝰ nō potens trāſire ad p̄priū receptaculū neceſſario regurgitat ad p̄tes inferiores. q̄re ⁊c̄. Et dr̄ notanter īterciſa: q̄ ſi ēēt ꝯtinua ſ̄ficaret materiam melancolicā ⁊ aduſtā i toto. q̄re ⁊c̄. vt p̄tʒ auc. Aui. xiij. iij. d̄ ſignis yctericie nigre. ¶ Quarta regula. Spuma interciſa nō ꝯtinua apparēs cū granulis minutiſ. talis ſ̄ficat mēbra debilia grauari multitudīe reumatiſ. P̄tʒ. q̄ nō ꝯtinua ſ̄ficat humiditatē in mēbro deducto. ⁊ cū granula ſ̄ficat deſceſum reumatiſ: vt declarabať. ḡ ⁊c̄. ¶ Quinta regula. Spuma īterciſa viridis i colore: aut ſilis tincture croci ſignificat calefactionē epatiſ ⁊ aduſtionē. Patet: q̄ hoc ſignificat ſup̄abundantiā caloris delate ad vias vrine ⁊ abundantiſ in toto q̄d nō poſſit eſſe niſi ſtante epatis caliditate cū aduſtione. ḡ regula vera. Q̄ ō p̄tʒ auc. Auic. xiij. tertij de ſignis yctericie citrine.

De ſanguine in vrina.

n

Otandū q̄ q̄n̄q̄ꝫ apparet i vrina ſanguis purus clarus. q̄n̄q̄ꝫ cōmixtus: q̄ diſtinguiť ex parte q̄ntitatiſ caloriſ mixtorꝫ. licet ſanguis q̄n̄q̄ꝫ euacueť purus p̄ viā criſis ex ſanguie peccante in q̄ntitate: vt ꝯtingit in pluribꝫ mingētibꝫ oīno ſepe ſanguinē purū. De q̄ danť iſte regule. ¶ P̄ria regl'a. Sanguis i vrina trūboſus vł globoſus grauem hn̄s odorē vel fetorē cū q̄ꝫ dolore i pectine ſignificat ſanguinē a veſica venire. Corre. Urina in q̄ apparēt gutte ſanguis groſſi reſidētis i fundo ſ̄ficat ſanguinē a loco p̄pinquo fluere: ⁊ p̄ ꝯn̄s a veſica. ḡ ⁊c̄. ¶ Scd'a regula. Urina i q̄ apparuerit ſanguis groſſus tromboſus petēs fundū ſ̄ficat actualē fluxuʒ menſtruorꝫ in muliere. ⁊ hoc nullo mō exiſtēte dolore in aliq̄ p̄te. P̄tʒ: q̄ aut fluit a veſica. et h̄ nō: q̄ ſic dolor eſſet in pectine. aut a renibꝫ. et hoc nō: q̄ ibi ēēt dolor. aut ab epate: ⁊ h̄ non q̄ ab ibi non eſt dolor. aut aliq̄ alio mēbro. a q̄ ſi fuerit nō abſolueť tale mēbꝝ. aut a grauitate aut a dolore actuali exiſtēte: aut q̄d p̄ceſſerit. Correlariū. Ex ſili vrina ſepe decipiunť medici iuuenes q̄ p̄noſticāt neceſſitatē flebotomie ⁊ male: opanť eni ꝯtra caſum habitū q̄rta p̄mi. Caueas ne menſtruatā fleborones. Correlariū. Nō q̄libet vrina rubea groſſa iudicat de flebotomia. ¶ Tertia regula. Sanguis i vrina nō trūboſus niger i fundo minoratō dolore i renibꝫ ſ̄ficat ip̄m fluere a renibꝫ. p̄tʒ. Et dr̄ notāter niger: q̄ ſanguis exiens venas imediate denigrať: iuxta ſentētiā Gal. in cōmēto iſtiꝰ amphoriſmi. Si ſāguis extra venas effundiť. Patet etiā ex ſn̄ia trūborꝫ. q̄ illi ſignificāt ſup̄ diſpoſitionē veſice: vt declarabiť. P̄tʒ etiā ex ſitu doloris: q̄d ſignū arguiť certiſſimū. ¶ Quarta re. Sāguis purꝰ ac ſi ex vulnere expelleretť cū dolore ſpōdiliū mediātꝫ dorſi ſ̄ficat ip̄m fluere ex fractura vene chilis. Probať: q̄ talis ſanguis purꝰ ſ̄ficat fracturā vene mediāte puritatiſ: ⁊ nō alibi niſi vbi ē dolor. ſʒ cū dolor ſit vbi ſituať illa vena chilis. ḡ ⁊c̄. ¶ Quīta re. Sanguis puriſſimꝰ cū dolore ⁊ punctiōe i ypocūdrio dextro: ſignificat ſanguinē ab epate fluere. ⁊ per ꝯn̄s dyarriā epaticā. p̄tʒ ex Aui. d̄ fluxu epatico ſanguineo. ¶ Sexta re. Nō oīs vrina in qua fuit ſanguis eſt mala. Patet: q̄ q̄n̄q̄ꝫ ac-

cidit talis vrina p viam criſis: vt dictuʒ eſt. ⁊ tunc ſignum eſt bonum ſi reſtringat̃ ſequũtur accidentia mala.

De Arenulis in vrina.

De arenulis tales dant̃ regule. ¶ Prima regula. Arenule rubee in colore: dure in ſubã ſine febris vitio cũ dolore dorſi lapidẽ in renibꝫ ꝯfirmatũ vel cõfirmandũ ſignificãt. dũmodo cũ eis fuerit difficultas mingẽdi. Probatur auctoritate pñcipis decimaoctaua cap. ꝓprio. Rõne autẽ ꝓbat̃ ſic. Nã tales arenule dure atteſtant̃ materie groſſe ꝯtente in renibꝫ vel in veſica. non ſcðm: vt declarabit̃ inferiꝰ. ḡ primũ. Sꝫ exiſtente materia flegmatica groſſa i renibꝫ opilante ⁊ occurrẽte caliditate epatꝭ ⁊ renũ generat̃ lapis. ḡ cõcluſio vera. vt ptꝫ de cauſis ipſiꝰ lapidis. ¶ Scða regula. Arenule dure i ſubã rubee in colore apparẽtes cũ alleuiatione renũ vel lũboꝝ diſſolutioneʒ lapidis fieri ſignificat̃: ⁊ dolorẽ a lapide ꝓceſſiſſe. qð ꝓbatur auctoritate principis loco ꝑallegato. Et Iſaac tractatu de vrinis. ca. de cauſis arenulaꝝ. Et rõne ꝓbat̃ ſic. Tales arenule ſignificant aut lapidẽ in renibꝫ. Et hoc nõ: qꝛ perſeueraret dolor ⁊ nõ fieret alleuiatio. vel ſcat diſſolutionẽ ipſiꝰ a ſufficiẽte diuiſiõe. qð ẽ veꝝ. ꝓbat̃ ex alleuiatiõe dolorꝭ q̃ pceſſit añ apparitionẽ illaꝝ arenulaꝝ. ¶ Tertia regula. Arenule albe i colore dure in ſubã reſidẽtes i fundo dolore exiſtente in pectine lapidẽ i veſica ſignificãt. Qð declarat̃ pmo auctorita. pñcipis ca. ꝓprio. Rõne aũt ſic: qꝛ tales arenule aut atteſtant̃ ſup lapidẽ in renibꝫ aut veſica. Nõ primũ: qꝛ tũc eẽnt rubee. Et dolor eẽt in dorſo ꝑpter ſitũ colorẽ ipoꝝ renũ. ergo a ſufficienti diuiſiõe atteſtat̃ ſup lapidẽ in veſica. Qð ptꝫ ex ſitu dolorꝭ in pectine: ⁊ color ipaꝝ arenulaꝝ q̃ ꝓportionantur colore veſice.
¶ Quarta regla. Arenule albe i colore: poſt q̃rũ apparitionẽ remittat̃ dolor pectinis et difficultas mingẽdi. Et ex his patiẽs ſentiat ſubleuatiões. Tales diſſolutiões lapidis in renibꝫ aut diſſolutõne eiuſdẽ i veſica Nõ pmũ. ergo ſcðm. iõ eſt manifeſta. ¶ Quinta regula. Arenule rubee i colore molles in ſubã apparẽtes cũ febre. ⁊ maxie in fine fe. ſignificant aduſtionẽ humoꝝ. auctoritate pñcipis pma q̃rti de ſignis quartane. Rõne ꝓbat̃. qꝛ tales arenule ſignificãt multitudinem materiei aduſte. ergo tales ſignificãt aduſtionem humorꝭ ꝑpterea tales materiã aduſtã. Rõne ꝓbat̃ antecedẽs: qꝛ aut tales ſignificãt lapidẽ aut aduſtionẽ. Nõ pmũ: qꝛ tunc nõ eſſent molles: vt ptꝫ p regulas pcedẽtes. ḡ ſcðm: vt ptꝫ p ſufficientẽ diuiſionẽ. ¶ Sexta regula ⁊ vltima. Arenule rubee apparẽtes ſine dolore ⁊ grauitate renũ ſcat caliditatẽ epatꝭ et renũ. qð apparet: qꝛ tales arenule atteſtant̃ duobꝫ pncipijs. pmo caliditati agenti. ſcðo materiei flegmatice q̃ ſũt ꝯa pncipia renũ ⁊ lapidis. q̃ ſi fuerint cũ dolore ſcant lapidẽ. q̃ vero ſine dolore ſcant intentũ regule. Correlariũ. Arenule apparẽtes in fine febre colerica ſcant pmixtionẽ febris colerice ad febrẽ quartanã. Patet: qꝛ ſcat aduſtionẽ materiei vt patet ex ꝓbatione quinte cõcluſionis.

De Spermate in vrina.

De ſpermate pmo notãdũ: qꝛ in virga ſunt tres meatꝰ ſpermatꝭ vrine ⁊ alguadi: vt ptꝫ ex anathomia virge apud oẽs ſapiẽtes. Ex q̃ ꝯtingit vnã iſtaꝝ ſupfluitatũ cũ alia euacuari. Et ita ſperma cum ſupfluitate vrinali. q̃re de ſpermate dantur he regule. ¶ Prima regula. Sperma diuiſũ ſm partes minimas incorporatũ cũ ſubã vrinali. ſupfluitatẽ vel coitũ pceſſiſſe ſcat. Probat̃ pmo auc. pñcipis. ex. iij. ca. de ſignis coitꝰ. Scðo rõne tali: qꝛ tale ſperma ita pmixtuʒ ſcat diuturnitatẽ euacuatiõis ſpermatꝭ pceſſiſſe ad quã ſecuta ẽ notabilis pmixtio. ⁊ ita eſt corporatio vniꝰ ſupfluitatis cũ altera. q̃re regla vera. ¶ Scða regula. Sperma apparens globatũ truncoſum cũ vrina ſm fruſta groſſa pmixtũ abſtinentiã coitus vel nocturnã pollutionẽ ſcat. ꝓbat̃ rõne. qꝛ tale ſperma ſic apparens aut ſcat coitũ aut pollutionem nocturnã. poſt quã pollutionẽ remanſit aliq̃ pars ſtimulãs ꝯtutẽ ad eiꝰ expulſionẽ. Non pmũ: qꝛ tũc eẽt diuiſum. ḡ ſcðm ſcat. Patet ſepiſſime in vrinis viroꝝ religioſoꝝ. vel ſcat vt dictũ eſt abſtinẽtiã coitꝰ. Nõ i hoie aſſuefacto ad coitũ ſi retineat̃ talis ſupfluitas neceſſario aliq̃ pars eiꝰ retenta ſtimulat expulſiuã ad eiꝰ expulſionẽ. Et qꝛ nõ ꝯuenientius poteſt expelli q̃ꝫ p vias vrine. q̃re ⁊c. ¶ Tertia regula. Sperma apparens frequenter in multis vicibus gomorreã vel paraliſim membroꝝ genitaliũ ſcat. Probat̃: qꝛ aũt tale ſperma ſic apparens ſcat coitũ pceſſiſſe vel pollutionẽ nocturnã vel gomorreaꝫ paſſionem. Non pmũ neqꝫ ſcðm. qꝛ tũc tale eẽt interpolatim: ⁊ interpolatis vicibꝫ appareret. ergo ſi cõtinue vel multis vicibus apparet ſcat intentũ regule. Et notanter dicit paraliſim membroꝝ genitaliũ: qꝛ ſic cõtingit alios lacertos ⁊ muſculos paraliſari pariter ⁊ iſtos: qꝛ paraliſi inducta ſequitur relaxatio: ⁊ ita euacua-

nis ſpermatis.

De Ampullis in vrina.

n Otandū ꝙ ampulla ꝗtuꝫ ad ꝗd nominis importat granula magna que differūt a ſpuma ſm magꝭ ⁊ minꝰ ⁊ a granulis: ꝗꝛ granule ſūt ampulle mediocres Ampulle enī importat idē ꝗ dictū eſt.ſ.ſpumā ſupuenientē ⁊ eleuatā. de qua dantur iſte regule. ¶ Prima regula. Ampulla magna ꝑſeuerans in vrina hñs adherētiā ꝓlixitatem morbi in ꝗ apparet ſignificat. Probaꝛ auct. Jſaac de vrina. Rōne aūt ſic: ꝗꝛ talꝭ ampulla ſignificat cruditatē ⁊ viſcoſitatē materiei peccantꝭ, ꝓpter cuiꝰ viſcoſitatē conaꝛ ad agēduꝫ ꝯ talē materiā ad quē conatū generaꝛ ampulla. Cōfirmaꝛ. vt ſi ꝗs ꝑcuſſerit ꝗliter aquaꝫ: ex tali ꝑcuſſiōe eleuanꝛ ampulle. vt notat experientia. modo ſtante materia groſſa ⁊ viſcoſa neceſſaria morbo ꝓlongaꝛ. ¶ Scđa regula Ampulla magna apparens i vrina declinās ſe ad locū ad quē vrinale applicaꝛ ventoſitatē ſignificat. Probaꝛ: ꝗꝛ ſicut de rōne ventoſitatis eſt moueri de loco ad locū: ⁊ nō habere eſſe fixum. vt patet ex ſentētia oīm medicoꝝ. Jta de rōne ſupfluitatis ꝯſequētis talē ventoſitatē. ¶ Tertia regula. Ampulla apparens in vrina magna cū rugita ⁊ grauatione ſtomachi vomitū aut fluxū ventris ꝓceſſiſſe ſignificat. Probaꝛ. Nā talis ampulla ſignificat materiā humidū flegmaticā contineri in ſtomacho. vel in inteſtinis ꝗ cōtenta neceſſario ſtimulāt virtutē ad ſeceſſum fluxuū vētrꝭ vel vomitū: ꝗre ꝯcluſio vera ⁊c. ¶ Quarta regula. Ampulla magna apparēs in vrina aut grauationē ſtomachi dolorē yleos. aut renū ex hūore flegmatico groſſo ⁊ viſcoſo depēdere ſignificat. Probaꝛ auc. Auicē. ca. ꝓprio. Rōne aūt ſic. ꝗꝛ talis ampulla atteſtaꝛ materiei ex ꝗ generaꝛ. Sed cū generaꝛ ex tali materia flegmatica ſeqꝛtur intentū. ¶ Quīta regula. Ampulla apparēs cū magna adherentia i circulo dolorē capitꝭ a vētoſitate ſignificat. aut etiā viſcoſitate. Probaꝛ: ꝗꝛ vt dictuꝫ eſt: ꝗꝛ cū ꝯtētū arguit ſupra regionē in ꝗ fuerit collocatū: ſꝫ cū circulus cōmitꝰ cū ampulla colēꝛ in loco ſupiori ſeqꝛtur itētū. Corrclariū. Ampulla magna apparēs i vrina vētoſitatē atqꝫ viſcoſitateꝫ eſſe in ſtomacho ſignificat ⁊ inteſtinis eſt ſignū diſtinctiuum.

De granulis in vrina.

d E granulis: id eſt ampullis mediocribus danꝛ he regule. ¶ Prima regula. Jn ꝗcūqꝫ parte fuerint granula a cerebro fluere materiā ſcat. Pꝫ ꝑ ſiō aucto. medicoꝝ: ꝗ ponūt granula ⁊ circulū eē ſignū ſup diſpoſitionē cerebri. Rōne ſic ꝓbaꝛ. ꝗꝛ talia granula ſignificāt ſup diſpoſitionē capitꝭ aut mediā regionē aut ſup infimaꝫ. Sed nō ſcđm neqꝫ tertiū abſolute: ꝗꝛ tūc eēnt ampulle magne ex eo: ꝗꝛ faciliꝰ eſt virtuti agere ſup materiā in media regiōe ꝯtentā ⁊ in infima ꝗ̄ in ſupma. Sed agēte generatiōis ampulle applicate poſſet ſeꝗ actio. ꝗre ⁊c. ꝗ granula ſcat ſupra deſcēſuꝫ reumatꝭ. Sꝫ notandū ꝙ iſta granula alia ⁊ alia ſignificant ſi fuerint in alia ⁊ alia regiōe. Cōtenta enī in regiōe ſupiori ſignificāt diſpoſitionē capitꝭ. ita ꝙ materia actualiter peccat i capite. Cōtenta in media regiōe ſignificāt ſupra deſcēſum reumatis: ad neruos: ad pecꝰ ⁊ iūcturas. licet rarius appareāt niſi in ſuprema regione. Jdeo medici dicunt ꝙ granula abſolute ſignificāt ſupra deſcēſum reumatis ſiue modo deſcēdat ad partē illā ſiue illā. Declarat accidētia manifeſta. Ex ꝗ verificaꝛ dictū medicorū ꝙ patiētes catarrū ad oīe genꝰ morboꝝ ſunt parati. Probaꝛ: ꝗꝛ ex eius fluxu inducit malā cōplexionē in loco in quem fluit.

De nubecula in vrina.

d E nube ꝗ̄ dr̄ nubecula. Notandū ꝙ tales importāt ꝗndā vaporoſaꝫ ſupfluitatē ⁊ obſcurā apparenteꝫ in vrina ad modū tele aranee vel pulueris ſparſi ꝑ vrinā qui generaꝛ ex actione caloris ꝓter naturam. de qua danꝛ tales regule. ¶ Prima regula. Nubecula liuida apparens in inferiori regione ad modū pulueris ſparſi ꝓncipium ethice ſignificat. Patet auc. Aui. ꝓma quarti in ca. de ſignis ethice. Rōne aūt ſic: ꝗꝛ talꝭ nubecula ſignificat ꝙ calor ꝓter naturā incepit agere in humiditate: ⁊ eas reſoluere ꝗd ē ꝓncipiū ethice. ¶ Scđa regula. Nubeculoſa vmbroſa cū quadā ſpuma crocea vel viridi ſup calefactione epatis ⁊ multitudinē colere ſignificat. Patet ex ꝓmīcto: ꝗꝛ tales vrine cōiter apparent in yctericia vbi eſt ſuperflua caliditatis epatis ⁊ multitudo colere.

De pilis in vrina.

n Otandū ꝙ pili diſtinguunꝛ ex parte ſube ⁊ ex parte ꝗntitatis. Ex pte coloris: ⁊ ex parte ſitus. Aliꝗ dicūꝛ ſubtiles. aliꝗ groſſi. Qñqꝫ ſunt multi. qñqꝫ pauci. qñqꝫ in regiōe media. qñqꝫ in regiōe ſuprema. qñqꝫ ſunt coloris citrini. qñqꝫ fuſci. qñqꝫ rubei. Diſtinguunꝛ etiā ex pte cauſaꝝ efficientiū: ꝗꝛ quidā cauſanꝛ ex humoribꝰ groſſis

frigidis. q̃dã a caliditate ſupma agente ĩ hu
midũ. Colligit͛ hec diſtĩctio ab Aui.ij.i.ꝛ ab
yſaac.i.de vrinis. De q̃bꝫ dant͛ he regl'e. ¶ Pri
ma regula. Pili rubei ſiue citrini apparẽtes
in vrina in quacũꝗ regiõe nõ exiſtente febre
caliditatẽ renũ ſignificãt. Patet auc. pncipiſ
xix.iij. de ſignis male cõplexiõis calide renũ
Rõne ſic. q2 ſicut de rõne frigiditatꝫ eſt albe
ſcere: ita de rõne caliditatꝫ ẽ citrinare aut ca
lefacere. Sed tñ ſupfluitas atteſtat͛ mẽbro
a quo ſupfluit ſequit͛ ppoſitũ. ¶ Scda regl'a.
Pili apparẽtes in vrina exiſtentes pingues
ſubẽ ſolide nõ exiſtẽte febre diſſolutionẽ re
nũ ꝛ lũboꝝ ſignificãt. Probat͛. Tali pili ſũt
partes aut materie reſolute vel diſſolute. aut
mẽbroꝝ. ſꝫ nõ hoc. ꝗ atteſtat͛ diſſolutionẽ mẽ
broꝝ ꝛ maxime vicinoꝝ: vt ſũt renes ꝛ lũbi.
ꝗ regula vera. ¶ Tertia regl'a. Pili apparen
tes in vrina aliq̃ntulũ groſſi in ſuba: ita ſe ha
bentes q2 ſi cõprimant͛ euaneſcũt. aut ex agi
tatiõe vrine reſoluunt͛. tales pili opilationẽ
ab hũoribꝫ groſſis ꝛ viſcoſis fieri ſignificãt.
Probat͛ auc. Aui.ij.i. Rõne ſic. Aut tales pi
li ſignificãt diſſolutiõẽ mẽbroꝝ aut materie
Nõ mẽbroꝝ: q2 vrina eẽt pinguis. ꝛ pili eua
neſcũt. ergo atteſtat͛ materiei reſolute: ꝛ per
ꝯñs materiei groſſe ꝛ viſcoſe opilãtes vias
qđ erat ppoſitũ. ¶ Quarta regl'a. Pili appa
rẽtes ĩ vrina in ſuba ſolida vrina exiſtẽte ole
aginoſa. tales apparẽtes exñte febre: diſſolu
tionẽ toti⁹ ꝛ ethicã fieri ſignificant. Probat͛
auc. Aui.i.iiij.ca. de ſignis ethice. Rõne aũt
ſic: q2 tales pili aut ſcant diſſolutionẽ mẽbro
rũ pticulariũ aut toti⁹. Nõ pmũ: q2 tũc eſſet
fe. ergo ſcdm. ꝛ p ꝯſequens regula eſt vera.

De Squamis in vrina.

D E ſquamis apparẽtibꝫ in vrina. No
tandũ circa qđ nõis ipaꝝ ſquamaꝝ.
q2 ſquame differũt a furfureis reſolu
tiõibꝫ: q2 furfuree reſolutiões dicunt͛ ptinere
ad ſilitudinẽ ſquame piſciũ. Differũt etiã ex
pte cãꝝ: q2 materia faciẽs ſquamas ẽ groſſi
or q̃ materia faciẽs reſolutiões furfureas.
Silr differũt ex pte excoriationis: q2 furfu
ree reſolutiões accidũt ꝯformata excoriatiõ
ne. Squame aũt accidũt in pncipio excoria
tionis: cũ ptes extrinſece ꝛ intrinſece dicunt͛
eſſe groſſiores q̃ ptes intermedie: q̃bꝫ ſtanti
bus ponunt͛ he regule. ¶ Pria regl'a. Squa
me apparẽtes in vrina tales inq̃ntũ ſquame
ꝛ ſine febre apparẽtes ſcabiẽ ſignificãt ſiccã
Probat͛. Nã cũ materie ex q̃bꝫ fiunt ſquame
ſunt groſſe: tunc talis materia non eſt apta p
poros exaltare. Exaltat ergo tm̃ pars ſubti
lis ex q̃ inficit͛ cutis infectiõe tenui ꝛ ſubtili
¶ Scda regl'a. Squame apparẽtes ĩ vrina
cũ grauitate in regiõe pectinis ſignificãt q2
veſica incepit excoriari. Patet ex deductiõe
ſcdẽ cauſe pdicte. ¶ Tertia regula. Squa
me apparẽtes in vrina cũ vitio febris pmam
ptẽ ethice: ꝛ ethicã fieri ſignificant. Probat͛.
q2 ſicut ſe hꝫ pma humiditas ad ſecundã hu
miditatẽ ita furfuree reſolutiões atteſtantur
reſolutionẽ ſcdẽ humiditatꝫ que eſt ſubtilior
ipa pma humiditate. ergo ſquame atteſtabũ
tur reſolutiõi pme humiditatis q̃ eſt groſſi
or: ꝛ ideo ethica pme ſpeciei ſignificat.

De Furfureis reſolutionibus in vrina.

P Rimo notãdũ q2 ipa pcedũt ex alte
ra cãꝝ illaꝝ. Aut ex ſolutiõe mate
rie colice. aduſte vel flegmatꝫ ſalſi: q̃
partes ſeparate trãſmittunt͛ ad vias vrine: ꝛ
cũ ipa ſupfluitate mittunt͛ vel ex reſolutione
partiũ cartillaginoſaꝝ aut neruoſaꝝ: vt ẽ ve
ſica ꝛ hmõi. Et dicunt͛ furfuree reſolutiones
q2 reſidẽt in vrina ad ſilitudinẽ furfuꝝ groſſa
rũ. Uel accidũt ex reſolutiõe hũiditatũ ſecũ
daꝝ vt ros cambiũ ꝛ q̃ ſunt cõpoſite ex ptibꝫ
groſſis ꝛ ſubtilibꝫ: q̃re ꝯtingit vnã ab alia ſe
parari. De q̃bꝫ reſolutiõibꝫ dant͛ tales regl'e.
¶ Prima regula. Furfuree reſolutões appa
rẽtes in vrina ſine fe. aut dolore in determi
nata pte corpis ſcabiẽ corpis eſſe ſignificat.
q̃ ꝯcluſio pbat͛ auc. Aui. ca. de ſcabie. Rõne
aũt ſic: q2 tales furfuree reſolutiões aut atte
ſtant͛ ſcabiei aut vlceratiõi aut reſolutõi. Nõ
ſcdm: q2 tũc eẽt ꝗuitas ꝛ dolor ĩ eaꝝ euacua
tione. Nõ tertiũ: q2 tunc eſſet vrine grauitas
aut dolor ĩ eaꝝ euacuatiõe. ꝗ pmũ qđ erat p
bandũ. ¶ Scda regula. Furfuree reſolutio
nes ĩ vrina apparẽtes cũ grauitate et dolore
circa regionẽ pectinis vlcerationẽ veſice ſi
gnificãt. ptꝫ. q2 vbi dolor ibi egritudo: ſed q2
nõ erit ita vbi tales reſolutões pueniũt ab vl
ceratiõe vt dictũ ẽ. ¶ Tertia regula. Furfu
ree reſolutões apparẽtes cũ febre ĩ vrinã e
thicã ſcdẽ ſpeciei ſcãt. Patꝫ a ſufficiẽti diui
ſione cauſaꝝ ipaꝝ reſolutionũ furfureaꝝ.

De Athomis in vrina.

N Ota q2 p athomos debẽ͛ itelligere q̃
nula pua ad modũ pũctoꝝ vt ita lo
q̃r q̃ diſtiguũt͛ ex pte loci ꝛ ex pte ſube
ꝛ ex pte cauſaꝝ a q̃bꝫ generãt͛ tales athomi.
Generant͛ tñ vt plimũ a materia flegmatica
inbibita ĩ neruis: q̃ ſignificabũt regionẽ in q̃
fuũt ꝛ apparebunt. De q̃bꝫ dant͛ tales regule.

¶ Prima regula. Attomi apparētes ī vrina ī
fundo reſidētes dolorē in membris generari
nis ⁊ pedib⁹ ⁊ genub⁹: ⁊ p ɔ̄ñs podogrā ex il
lis ſignāt. Probat̄ p̄rio auc. Aui. xxij. tertij.
cap. de podogra ⁊ ſciatica. Rōne ꝓ ſic. Ta
les attomi ſignificāt materiā ɔtentā in mem
bris neruoꝝ inferioꝝ: ⁊ p ɔ̄ñs ī mēbris regi
onis ī fine q̄ ītegrat̄ ex mēbris p̄dict̄. ¶ Se
cūda regula. Attomi apparētes in media re
gione dolorē in mēbris ſp̄ūalib⁹ ſignificāt. p
bat̄: q꞉ ſicut attomi ī infima regione ſupra in
fimā regionē ſignificāt: ita attomi in medio
indicāt ſup mediā: vt apparet etiā ex alijs ſu
perfluitatib⁹. ¶ Tertia regula. Attomi appa
rentes vniuerſaliter p totā vrinā oīn mēbro
rū: ⁊ p ɔ̄ñs totū corp⁹ dolore ſignificāt. pba
tur ſic. Attomi p̄tiales partialē dolorē ſigni
ficāt. ita attomi vniuerſales ⁊ vniuerſaliter ap
parētes vl̄em dolorē ſignificāt. ḡ intētū regu
le ē veꝝ. ¶ Quarta regula ſūpta ab Aui. p̄rio
canone fen. ſcd̄a cap. de ſignis ip̄gnatiōis
Vrina lucida pura in ſub̄a in q̄ apparuerit
aliq̄d groſſum ſil̄e nubi: ⁊ ī ea fuerint attomi
deſcēdentes ⁊ aſcēdentes globatim inferi⁹
ip̄gnationē ⁊ ɔceptū ſignificant. p꞉ auctoritate p̄dicta. Rōne ſic. q꞉ tales attomi aut ſi
gnificant ſupra dolorē iuncturaꝝ aut neruo
rū aut ſup ɔceptū. ſed nō p̄imū: vt p꞉ p con
cluſiones precedentes. ergo ⁊c̄.

De Reſolutionibus cinericijs in vrina.

Notandū q꞉ p reſolutiōes cinericeas
nō debem⁹ intelligere reſidentes in
vrina ad modū furfureaꝝ reſolutio
nū: ſed ſunt groſſiores q̄ accidūt ⁊ apparent
ex diſſolutiōe materieꝝ flegmaticaꝝ. aut me
lancolicaꝝ aut ſanguineaꝝ groſſaꝝ q̄ reſolu
te ſimul cū ſupfluitate euacuant̄: ⁊ eaꝝ appa
rentia atteſtat̄ mēbris a q̄b⁹ reſoluunt̄. q̄ ſtan
te ponunt̄ iſte regule. ¶ P̄ria regula. Reſolu
tiones cineree ſubtiles ī colore adherentes
globate vel ɔgregate ad inuicē ī fundo reſi
dētes retētionē mēſtruoꝝ ī mulierib⁹ ſignifi
cant. pbat̄ auc. Auicē. xij. tertij. Rōne āt ſic:
q꞉ tales reſolutōes atteſtant̄ materie peccā
ti ī loco ꝓpinq̄ ad vias vrine: q̄ materia ɔtin
git euacuari ⁊ retēta ſtimulāt ꝟtutē ad ei⁹ ex
pulſionē. ⁊ q꞉ nō p꞉ euacuari ſm̄ ſe ꝓpter opi
lationē: euacuāt̄ aūt aliq̄ ptes ex q̄ꝝ ſeparatōe
generāt̄ tales reſolutōes. Et iō notāter poīt̄
in ɔcluſiōe reſidētes ī fundo ⁊ globate exiſtē
tes ex eo q꞉ ɔtētū in regione ſupiori atteſtat̄
materie ɔtēte ī tali regione. Et iō cū materie
mēſtruales ſīt ibi reſidētes. claꝝ ē q꞉ reſolu
tiōes ibi appentes ſcāt eaꝝ reſolutōes mate
rieꝝ. q̄re ɔcluſio ꝟa. ¶ Scd̄a regl̄a. Reſoluti
ones cineree ſubnigre ī colore ſparſe p vrinā
fluxū mēſtruoꝝ actualē ſcāt. pbat̄ auc. Aui.
loco p̄allegato. Rōe ſic. q꞉ aut tales ſcāt re
tentionē mēſtruoꝝ aut fluxū. Nō p̄mū: q꞉ tūc
reſiderēt ī fundo: q̄m de rōe grauis ē ⁊ ñ eēnt
ɔgregate. vt pbatū ē. ḡ ſcāt actualē fluxū ⁊c̄.
¶ Tertia reg. Cinericee reſolutiones ſubni
gre ⁊ groſſe adherētes ſube vrinali in fundo
ſpleneticā paſſionē ⁊ apoſtema ſplenis ſigni
ficant. Probat̄ aucto. oīum medicoꝝ vnani
miter aſſerentiū hoc eē ſignū male diſpoſitio
nis ſplenis. Rōe ſic: q꞉ aut tales reſolutiōes
atteſtant̄ materie mēſtruali aut melancolice
alibi ɔtēte. Nō p̄mū: vt p꞉ p p̄mā ɔcluſiōe꞉.
ḡ cū ſplē ſit receptaculū hūorꝫ melācolici: ſeq̄
tur q꞉ tales reſolutōes atteſtant̄ materie con
tente ī ſplene qḋ eſt ꝓpoſitū. ¶ Quarta regu
la. Reſolutōes cineree apparētes ī fine fe. fle
gmaticaꝝ: febrē flegmaticā ad melācolicā p
mutari ſcant. Probat̄ q꞉ tales ſcāt materia꞉
flegmaticā aduri: ad cui⁹ aduſtionē ſequit̄ ge
neratio humoꝝ melācolicoꝝ. q̄ cū peccaue
rit putrefact⁹ indicat melācolicā febrem.

De ſanie in vrina.

Nota ſanies nunq̄ꝫ appet ī vrina niſi
ſtante vlceratione in vijs aut erupti
one apatis currētis p viā vrine: q̄ ſa
nies diuerſificat̄ ⁊ ex p̄te ſit⁹. de q̄ erit ⁊ emit
titur. Scd̄o ex p̄te q̄ntitatꝫ: q꞉ q̄ñq̄ꝫ apparet
pauca q̄ñq̄ꝫ multa q̄ñq̄ꝫ tota ſanioſa. de qua
dant̄ iſte regule. ¶ P̄ria regula. Sanies ī vri
na in pauca q̄ntitate appet in p̄tib⁹ renū exi
ſtente dolore: apa renū aut vlceratiōe꞉ ſigni
ficat materiā paucā ſaniei p locū anguſtū dif
ferre q̄les ſunt pori. ⁊ vbi dolor vbi egritudo
auctoritate ypocratis decimo cōmēto. Re
gula ɔfirmat̄ aucto. Aui. xviij. tertij cap. de
apate renū ⁊ vlcerationē. ¶ Scd̄a regula. Vri
na cū ſanie multa ī q̄ntitate apparēs cū gra
ui ⁊ forti fetore dolore exñte ī pectore ſignifi
cat apa aut vlcerationē ī veſica. P꞉ q꞉ talis
ſignificat multā materia putridā ī loco ꝓpin
q̄ ⁊ lato: q̄lē dicim⁹ hr̄e veſicā. q̄re ⁊c̄. Et dici
tur notāter multa: q꞉ p hoc diſtinguit̄ apa et
vlceratio veſice ab apate ⁊ vlceratiōe renu꞉.
Correlariū. Vrina ſanioſa multa cū dolore ī
pectine apoſtema ſignificat in muliere apa ī
matrice. patet ex cauſis ſupradictis. ¶ Ter
tia regula. Vrina ſanioſa ⁊ corrupta cū do
lore ⁊ pulſatione in ypocundrio dextro ſigni
ficat apoſtēa epatis eſſe corruptū. p꞉: q꞉ do
lor ſignificat egritudinē in loco. ⁊ cū ɔtingit

apoſtema epatis termiari ꝑ vias vrine: vt ha
betur decimaqrta tertij. ¶ Quarta. Urina
ſanioſa apparens i pleuretico aut empico mi
norato ſputo ⁊ accidētibꝫ malis remiſſis. ſi
gnificat pleureſim aut empima terminabili ꝑ
vias vrine licet raro: vt habeẜ in capitulis ꝓ
prijs minorato ſputo nō ꝑ euacuationē ma
teriei ſignificat materiā deriuari ad vias vri
ne. Correlariū. Nō teneatur medicꝰ ex mi
noratione ſputi i pleuretico ſi viderit accidē
tia remitti. patet: ꝙ hoc ſignificat naturam
cretica. e ꝑ aliā viā. ⁊ ſic termiari morbū.

De ſedimine in vrina.

De ſedimine apparēte in vrina. notan
dū ꝓmo ꝙ ꝑ ſedimē habemꝰ intelli
gere ypoſtaſim apparētē i vrina. Cu
ius cauſe dicunẜ eſſe actio caloris naturalis ꝗ
agit i materiā actualiter peccantē ex ꝗ tanꝗ̄
materiali cā fit ypoſtaſis. finis autē vt talis
materia ꝑpareẜ ad expulſionē. Formal' vero
cā eſt iſta ꝙ ipa ſit alba leuis pincalis ⁊ eq̄liſ
⁊ reſidet in fundo ⁊ dicaẜ laudabilis ꝯtinua
poēs ptes ſuas. Ex q̄ ſeq̄tur correlarie: ꝙ in
vrina pfecte ſana nō dꝫ apperere ypoſtaſis. ptꝫ
ꝙ i vrina talis corpis ſani deficit materia ex
q̄ fit vel generaẜ ypoſtaſis. q: ſi i eo peccaret
materia nō eēt corpꝰ vere ſanū. Correlarium
ſcdm: ꝙ deficiēte altero ꝯditionū ꝑdictaꝝ ꝙ
ipa cū ſit alba etiā illa ypoſtaſis nō dr lauda
bilis. Correlariū tertiū. Apparitio ypoſtaſiſ
ſignificat materiā cōplete digeſtā ⁊ paratam
expulſioi. q̄ dicunẜ eſſe cā tpm vere criſis de
laudabili ypoſtaſi. Et de his danẜ tales regu
le. ¶ Prima regl'a. ypoſtaſis ſubnigra i colo
re appens in vrina longā egritudinē ſignifi
cat. Probaẜ. nā talis ypoſtaſis atteſtaẜ mate
rie melācolice que eſt difficilis reſolutiōis ⁊
euacuatiōis. Ut ex ſnia Aui. in ca. de ſignis
quartane. ſed obſtante materia difficilis era
dicationis morbꝰ neceſſario ꝓlongatur. ergo
regula vera. ¶ Scđa regula. Sedimen liui
dum in colore mortificationē caloris innati
ſignificat. Nā talis ypoſtaſis ſignificat ſuf
focationē caloris innati a materia melācoli
ca ad quā ſeq̄tur mortificatio: vt ptꝫ de cau
ſis liuiditatꝭ ſupius. ¶ Tertia regl'a. Sedi
mē nigꝝ i colore qd̄ ꝓceſſit liuidum mortē ꝓ
pinquā ſignificat. pbaẜ ꝙ tale ſedimē ſignifi
cat vltimā aduſtionē ad quā cito ſeq̄ẜ mors.
quare regula vera. ¶ Quarta regula. Sedi
men diuiſum in ſubſtātia ⁊ ſparſim ꝑ vrinam
ventoſitatē ſignificat. pbatur ꝙ talis ē ꝓpor
tio ventoſitatis ad alias ſupfluitates: etiaꝫ
talis eſt ꝓportio ad vētoſitatē ⁊ hydropiſim.
ſed ſic eſt ꝙ ventoſitas reddit vnāquāꝗ̄ ſup
fluitatē diſpſam. ḡ appet regula vera. ¶ Quin
ta regula. Nō puratū ſedimē debilitatē ꝟtu
tis ſignificat. pbaẜ. tal' ypoſtaſis ꝟcat. inordi
natione i motibꝫ nature: q̄ inordiatio ſeq̄tur
debilitateꝫ ⁊ ab ea accipit. ḡ ⁊c̄. ¶ Sexta re
gula. Eneorma. i. ſedimē in ſupma regione
difficultatē anhelitꝰ ⁊ pectori ſignificat. Ptꝫ
ꝙ ſignificat materiā peccare i pectore: vt ptꝫ
ex ſnia oim medicoꝝ. ¶ Septia regula. Ne
phlis. i. ſedimē in ſupma regiōe magnā vēto
ſitatē ſignificat ⁊ maximaꝫ. Ptꝫ ꝙ ſignificat
materiā hr̄e raptū ad caput ⁊ nō niſi magni
tudine vētoſitatꝭ. ¶ Octaua regl'a. Sedimē
q̄dcūꝗ̄ fuerit niſi fuerit pſeuerās defectū vir
tutꝭ ꝟcat. Ptꝫ ꝙ ꝟcat diminutiōeꝫ actiōis in
materia q̄ ꝑcipue ſeq̄tur debilitatē virtutis.

De hūore crudo in vrina

De ſupfluitate humoꝝ ꝓmo notāduꝫ
ꝙ ꝯtigit humorē ſcđm parteꝫ ſepari a
materia totali: ⁊ hr̄e raptuꝫ ad vias
vrine. Ex reſidētia videbitur ꝙ ibi ſit ſedimē
⁊ ypoſtaſis. Et nō erit ita: vt ptꝫ ad expientiā
in colica dolore ⁊ ydeos: vbi videntur tales
humores reſidere in fundo. quod etiaꝫ appa
ret in febre flegmatica: vbi ſepiſſime decipi
untur medici. Scđo notandū: ꝙ tal' humor
videbitur ſimilis ypoſtaſi ex parte coloris ⁊
ſubſtātie. tn̄ inter ipm ⁊ ſedimen eſt ſignū di
ſtinctiuū tale: ꝙ qn̄ eſt vex ſedimen ſi moue
tur ex agitatiōe vrinali ſtatim reuertiẜ ad ſu
um locū ⁊ ſitū. Colligitur hoc ſignū ab iſaac
ꝓmo de vrinis. Scđo ab Auicēna: ſcđa pri
mi. Etiā ꝓma qrti ca. de flegmatica. De q̄ hu
more dantur regule. ¶ Pria regula. Humor
crudus appens in ſupiori pte vrine vitiū pe
ctoris vel mēbroꝝ ſpūaliū ſignificat: ⁊ diffi
cultatē anhelitꝰ. pbaẜ. aut talis hūor atteſta
tur materie ꝯtētē i cerebro. aut i regiōe pecto
ris. Nō ꝓmū: quia tūc erit ibi circulus: vt ex
ſnia medicoꝝ habetur. ergo ſcdm qd̄ ē inten
tū. Ex q̄ ſeq̄tur cū videris talē vrinā ꝓnoſti
care aut aſma aut diſma aut ortania. ¶ Se
cūda regula. Hūor crudus i media regione
pendēs vitiū ſtomachi ⁊ inteſtinoꝝ ⁊ repleti
onē ſignificat ⁊ rugitū vētris. pbat. naꝫ ſup
fluitas ꝯtēta in medio regiōe ſignificat: ſed
cū regio ſtomachi ſit media regio ⁊ vētris.
ḡ ⁊c̄. ¶ Tertia regula. Hūor crudus in infi
ma regiōe appens dolorē renū ⁊ lūboꝝ ⁊ mē
broꝝ generatiuoꝝ vitiū ſignificat. Proba
tur ex deductiōe ꝯcluſiōis ꝑcedētis. Et per
hos clamat experientia: ꝙ in oibꝫ iſtis dolo
ribꝫ apparet iſte humor dominans.

De cautelis in vrina.

Iſis de colore ⁊ ↄtentis ĩ vrina. Re/
v ſtat vt videam⁹ de cautelis medico
rū obſeruādis in iudicādo ꝑ vrinas.
Notādū igiẗ ꝙ qñ offerẗ medico vrina ex q̄
nō poſſit iudicare ex ↄtentis: ꝗꝛ reducta eſt ad
ignē vel alterata: iudicat capiendo iudiciū a
ſuba ⁊ forma ecōuerſo. Tria igitur faciam.
Primo ponā aliquas regulas ex q̄b⁹ ſumun
tur multe cautele. Scđo docebo diſtingue/
re vrinā viroꝝ ab vrinis mulieꝝ. Tertio vri/
nas ꝑgnātiū: in quaꝝ iudicijs multū mole/
ſtanẗ doctiſſimi viri: ⁊ ex eis incurrūt nōnul
las infamias. q̄b⁹ habitis patebit cōplemētū.
Circa ꝑmū dicā aliq̄s regulas q̄ tñ virtuali
ter poſſent reduci ad ꝓdicta: ex q̄b⁹ īfero cor
relaria plura: ⁊ vnūq̄dq; correlarioꝝ erit cau
tela vna. ⁊ ſic exēplis de iſtis poſitis ⁊ intelle/
ctis ex ſilib⁹ poterit bñ diſtinguere. ¶ Pria
regula. Urina alba ſubtilis atteſtaẗ debilita
ti ſtomachi ⁊ ei⁹ indigētiā. Iſtud pꝫ ex men
tib⁹ autoꝝ: ⁊ rōne deductū ē ſupi⁹. Correla.
ꝑmū. Cū medic⁹ viderit vrinā talē iudicat an
guſtiā ī ſtomacho aſſumptā. pꝫ ꝗꝛ addiẗ debi
litati maiori cā eiuſdē. Correla. ſcđm. Stan
te tali vrina iudicādū eſt ſup laſſitudine toti⁹
corpis ⁊ maxime cruriū. pꝫ: ꝗꝛ ex diminuta
digeſtione ſeq̄tur diminuta reſtauratio ma/
gis vero in locis remotis. Correlariū tertiū.
Stante tali vrina iudicādū ſup dolore ⁊ gra
uitate oculoꝝ ⁊ ſomnolētia. Pꝫ: ꝗꝛ ſtante ta
li diſpoſitōe ſtomachi neceſſe ē vt ꝓpter dire
ctū affectū cōſcenẗ materie ad caput: q̄ cōu/
cate inducūt talia. q̄re ⁊c. Etiā experientia. ꝗꝛ
hñtes debilitatē ſtomachi patiūẗ fluxū pal/
pebraꝝ ⁊ pulſationē timpoꝝ. Correla. q̄rtū.
Stante tali vrina iudicādū eſt ſup laſſitudīe
toti⁹ corpis ⁊ maxime cruriū. pꝫ: ꝗꝛ ex dimi
nuta digeſtiōe ſeq̄tur diminuta reſtauratio:
magis ṽo in locis remotis. Correlariū q̄ntū.
Stante tali vrina iudicādū eſt interpolatū
difficultatē anhelit⁹. patet: ꝗꝛ ad interpolatā
multiplicationē ventoſitatis ſeq̄tur cōpreſ
ſio dyafragmatis. ⁊ ita cōpreſſio mēbroꝝ ſpi
ritualiū. ¶ Scđa regula. Urina cū febre acu
ta ſpiſſa ⁊ rubea in fundo vaſis et turbata et
ſupius liuida venationē ſcat. pꝫ ex his que
dicta ſunt de vrina liuida ſupius. Correlariū
primū. Apparēte tali vrina iudicādū eſt ſup
tremorē cordis: vehemētiā ſitis. Inquietu/
dine magna. pꝫ: ꝗꝛ hec ↄſequunẗ in corde no
cumentū ⁊ in mēbris ſpūalib⁹. Correlarium
ſecundū. Stante tali vrina iudicandū eſt ſu
per dolore ſtomachi. Patet intelligenti ⁊c.

Correlarium tertium. Tali vrina de alte rō
ne magna ⁊ freneſi pariter. patet: ꝗꝛ neceſſe ē
vt cōſcetur nocumentum cerebro. quare ⁊c.
¶ Tertia regula. Urina exiſtente cū ſedimi/
ne lapidē in renib⁹ aduenire indicaẗ. Patet
ex his que dicta ſunt. Correlariū. Stāte ta/
li vrina iudicādū eſt ſup grauitate renū ⁊ ylio
rū ⁊ apparere cauſas lapidis. Correla. ſcđm.
Stante tali vrina arguēdū eſt ſup grauitate
capitis ex parte poſteriori. Patet ex colligā
tia renū ad illas ptes. Correla. tertiū. Stan
te tali vrina iudicādū eſt ſup grauitate pecti
nis. Correlariū q̄rtū. Stante tali vrina iudi
candū eſt ſup ↄtractiōe genuū ⁊ coxaꝝ. Pa
tet hoc: ꝗꝛ eſt ex accidētib⁹ ↄſequentib⁹ lapi/
dem. ¶ Quarta regla. Urina exiſtēte lactea
⁊ tenui: lapidē in veſica ſignificat. Patet ex
ꝓdictis in capitulo de colore. Correlarium.
Stante tali vrina iudicādū eſt ſup difficul/
tati vrine. Patet ex dictis. Et ita diſcurrite ⁊
ꝓpria accidētia illi⁹ paſſionis. ¶ Quinta re/
gula. Si vrina habuerit fruſtula longa q̄ſi
pilos declinātes ad rubedinē excoriationes
renū ſignificabit. Si fuerit tincta vbi nō fu
erit diſcolorata ⁊ apparuerint pili: toti⁹ cor
poris debilitatē ſignificabit. Correlariū pri/
mum. ꝙ ſm primā vrine apparentiā pronoſti
candum eſt caliditatem et ardorem circa re/
nes. patet ex ꝓprio effectu egritudinis. Cor
relariū ſecundū. Stante tali vrine ſuper laſſi
tudine totius pronoſticandum erit. Correla/
rium tertium. Ex huiuſmodi vrina apparet
interpolatim ⁊ guttatim mictus vrine. Cor/
relarium quartum. Uiſa tali vrina ꝓnoſtica/
re vrinā ſanguineam: ſiue mictum ſanguinis
ꝓceſſiſſe. Correlarium quintum. Stante ta/
li vrina ſup ſtipticitate ventris arguendū: ⁊
egeſtiones que emittuntur ſunt ſquibelloſe:
vt patet ex tali paſſione neceſſe eſt vt ſupca/
lefaciat epar: quo ſupcalefacto adurantur fe
ces ⁊ exiccantur. Correlarium ſextū. Stan
te tali vrina iudicandū eſt ſup tumorē ventris
Patet: ꝗꝛ ſtante tali ſtipticitate retinenẗ ven
toſitates. que ſic retente faciunt ventrem tu
meſieri. ¶ Sexta regla. Stante vrina alba
⁊ tenui cum multa ſiti dyabetem ſignificat.
patet intelligenti cauſas huius egritudinis
Correlarium primum. Stante tali vrina ar/
guendū eſt ſuper debilitate ſtomachi. ⁊ inter
polatam ardorem in ipo latere. Patet ꝑ con
tinuā aſſumptionē humidi roſidi marie. Cor
relariū ſecūdū. Stante tali vrina ꝓnoſtican/
dum eſt ſuper extenuationem totius et ſemi
ethicam. patet: ꝗꝛ hec egritudo prohibet ex/
tenuationem fieri debitam et cōuenientem.

¶ Septima regula. Exiſtente vrina furfurea
vel arralis ſignificat ſi eſt pauca. Patet ex pre
dictis ⁊ ad experientiã. Correla. pͥmum. Vrina
facta furfurea ⁊ ſi portaretur a longe: remanet
cõtinue furfurea. q̃re medic9 poterit hoc inſe
rius pnoſticare. Correla. ſcõm. Apparẽte ta
li vrina iudicãdũ eſt ſup cõmotiõe toti9 cor
poris. ptz ex eo: qꝫ dñant hũores ĩ toto. Cor
rela. tertiũ. Pnoſticãdũ eſt ex eo torſiones
circa ypocundriã: ⁊ maxĩe circa ypocundri
dextri eẽ futuras. ptz: qꝛ cũ loc9 epatis ſit lo
cus generatiuus hũoꝝ. Correla. q̃rtũ. Pno
ſticandũ ẽ fluxũ vẽtris futuꝝ. Correla. q̃ntũ.
Iudicãdũ eſt ſitim magnã ⁊ inq̃etudines fa
ctas ⁊c. ¶ Octaua regl'a. Vrina mulieꝝ exi
ſtente turbida velut ſubiugalis repletã matri
cẽ teſtare iudicat. Ptz ex dictis. ⁊ hoc nõ ſtan
te fe. acuta. Correlariũ pmũ. Stãte tali vri
na pnoſticam9 pond9 maximũ circa ptes fe
morales. ptz ppter pñtiã hũoꝝ viſcoſoꝝ ⁊ groſ
ſoꝝ. Correla. ſcõm. Ex ea pnoſticãdi ſũt do
lores circa ypocũdria ⁊ vuluã. ptz ppter cõti
nuũ motũ ibi factũ. Correla. tertiũ. Stante
tali vrina iudicãda ẽ nauſea: ⁊ q̃ſi cõtinue ſub
uerſio ſtomachi. ptz ppter cõtinuã eleuatiões
vapoꝝ. q̃re ⁊c. Correla. iiij. Ex hmõi vrina iu
dicare poterĩ dolores venire ad dorſa ſiue re
nes: ⁊ q̃nq3 ad coxas: vt ptz ex pdictis. Cor
relariũ q̃ntũ. Stante tali vrina pnoſticanda
eſt duricies circa ptes femorales. quare ⁊c.
¶ Nona regula. Si circulus vrine nullo mo
do agitet tremulus apparuerit ſup repletiõe
capitis ⁊ deſceſu catarri arguendũ eſt. ptz ex
his q̃ dicta ſunt ĩ tractatu de circulis. Et no
ta qꝫ vrina q̃ntũcunq3 mota ex longo delata
apparet circulus acſi in principio extiterit.
Correla. pmũ. Stante tali vrina pnoſtican
dũ erit dolorẽ in ſpatulis in cruribꝰ interpo
lationẽ. patet: qꝛ talis vrina ſignificat mate
riam deſcendere p nucham ad neruos qua
re ⁊c. Correlariũ ſcõm. Stante tali vrina iu
dicandus eſt dolor aut grauitas capitis in
parte poſteriori: cũ ibi cõtinet materia humo
ralis. Correlariũ tertiũ. Stante tali vrina iu
dicandum eſt pigritiã eſſe in toto. patet: cum
multa materia ſit cõmunicata neruis. q̃re ⁊c.
¶ Decima regula. Vrina habens circulũ cũ
ypoſtaſi in media regione aut attomos in ea
regione aut trumbos: ſignificat materiã ⁊ in
capite ⁊ pectore. patet ex pdictis. Correlari
um primum. Apparente tali vrina iudicãdũ
eſt difficultatem anhelitus ⁊ tuſſis: qꝛ ſigni
ficat materiam deſcendere cõtinue ad pectus
Correlariũ ſecundũ. Iudicandũ eſt dolorem
in parte anteriori capitis. Correlariũ tertiũ.
Si fuerit tincta ſalſedinẽ aut ardorẽ in gut
ture ſignificat pariter: ſi fuerit circulus decli
nans ad citrinitatẽ. Correlariũ quartũ. Ex
huiuſmodi vrina grauitatem oculorum iudi
ca. quia eſt cauſa multe materie in cerebro. q̃
re ⁊c. Undecima regula. Vrina exiſtẽte ſpu
moſa tam in muliere q̃ȝ in viro ventoſitatem
contineri in ventre ſignificat. Patet ex his
que diximus de ſpuma. Correlariũ primum.
Inflatio ſtomachi ⁊ ypocundrioꝝ ex vrina
tali arguendũ eſt ppter cõtinuũ motũ vento
ſitatis circa eas ptes. q̃re ⁊c. Correla. ſcõm.
Ex tali vrina dũmodo ſpumo fuerit rubea ſi
ue citrina pnoſticandũ eſt eſſe dolorẽ capitꝭ
maiorẽ in latere dextro. Correla. tertiũ. Si
vero talis vrina fuerit alba ſubtilis: iudicã
dũ eſt dolorẽ eſſe futurũ in ypocundrio ſini
ſtro. patet: cum illud ſit frigidũ: iſtud vero ca
lidum. ¶ Duodecima regula. Vrina tẽdens
ad viriditatẽ vel liuidũ colorẽ p totum in mu
liere cum ypoſtaſi plumbea ſignificat reten
tionẽ menſtruoꝝ ex parte tempoꝝ in q̃nti
tate ⁊ qualitate. patet ex his q̃ dicta ſũt. Hec
Auicenna: Egidius: Iſaac ⁊c. Et hec de vri
nis dicta ſufficiant. Finis.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Prohemiū.

Cum ſummi dei adiutorio librum hunc (qui ortus ſanitatis recte appellat.) in finem vſq3 feliciter ꝑduximus: ne te lectorem in eodem tedioſe vagari contingat. verū vt valeas (optime lector) cito in h opere inuenire qḋ requiris qḋ remediū egritudini adherere debeas. quā naturā: ꝓprietatē: ſeu cōplexionē herba ſeu arbor animal ōme: lapis q3 precioſus: piſc; ac auis queliḃ habeat. ac poſtremo vrinarū iudicia iuxta ſuas regulas et magiſtrales differentias ſequens tabula luculenter te docebit. Et primo in ortū herbarum tabula heccine indicem ponet. Dehinc in campū animaliū aliorū q3 ꝓperabit ordinē tractatuū ſeruādo.

Ad alopiciā

Ca.ij. A z B
Ca.vij.E.
Ca.xviij.L
Ca.xxvi.A
Ca.xxxiij.C
Ca.xlvi.F z G.
Ca.lxxxvij.D
Ca.lxvi.H
Ca.ccxlviij.K.
Ca.cccix.C
Ca.ccccliiij. in fine
Ca.cccccxci.L.
¶Aurium dolor.
Ca.iij.H
Ca.v.D.
Ca.vij.D z K
Ca.xv.T
Ca.xxix.C z M
Ca.xlvij.D.
Ca.lv. J.
Ca.lx.D
Ca.lxxxvi.E
Ca.c.E.
Ca.cix.E z H
Ca.cxxx.A
Ca.cxli.in fine.
Ca.cclvij.B
Ca.cxij.C z H
Ca.ccxij.D
Ca.ccxxviij.B
Ca.ccxliiij.A
Ca.cclviij.F
Ca.cclxx.F.
Ca.cclxxvij.B
Ca.cclxxix.F z G.
Ca.cclxxxiij.E
Ca.cccxx.G z H.
Ca.cccxxij.D.
Ca.cccxxv.E
Ca.cccxxviij.in fi.
Ca.cccxxix.F z G.
Ca.ccclvi.D
Ca.cccliij.B
Ca.ccclxix.B.
Ca.ccclxxij.H.
Ca.ccclxxv.C z A
Ca.ccclxxxiiij.G.
Ca.ccccv.F
Ca.ccccix.in fine.
Ca.ccccxxxvi.M.
Ca.ccccclv.C
Ca.cccclxxxiij.H.
Ca.cccccxciij.H
¶Auriū vermes
Ca.xviij.F
Ca.lv.K
Ca.lxxxvi.A
Ca.xcvij.B. z in fi.
Ca.cvij.B
Ca.lxxv.E
Ca.ccxix.E.
Ca.cclxxxviij.F.
Ca.cclxxxxx.F.
Ca.cccc.E
Ca.cccx.B.
Ca.cccxlvij.E z J
Ca.ccccuij.J.
¶Aurium inflatio
Ca.i.E
¶Aurium tinnitus.
Ca.cxxxi.K
Ca.clxxv.E
Ca.ccxxxv.F z H.
Ca.ccxcij.E.
Ca.ccclxxv.C.
Ca.ccccxxxxvi.H.
¶Aurium vlcera
Ca.cclxxxiij.F
Ca.cccij.A
Ca.ccliij.D
Ca.ccclxvij.A.
Ca.ccclxxvi.B
Ca.cccccxlv.D.
Ca.ccccclv.A.
Ca.cccccxciij.E.
Ca.cccccv.C.
¶Auriū putredo.
Ca.cclxv.C
¶Aurium ſanies.
Ca.ccccxxxiij.M
¶Auriū ꝯſſatio.
Ca.cccccl.A.
¶Auditū recuperandū.
Ca.clxv.D
Ca.cclvi.D.
Ca.cclxxix.B.
¶Apoſtemata capitis
Ca.cclxxxi.B.
Ca.ccxxxxvij.H
¶Apoſtemata narium.
Ca.ccccvi.G.
¶Apoſtemata lingue
Ca.cccccxxxvi.D
¶Apoſtemata gutturis
Ca.clxxxviij.D
Ca.cclxv.D z E
Ca.cccxcij.H
Ca.ccccix.B
Ca.cccxxxix.E
Ca.ccccli.B.
¶Apoſtēatibꝰ mām̄ille.
Ca.xv.D z Q.
Ca.c.D
Ca.cccxxij.E
Ca.ccccvi.G.
¶Apoſtemata epatis
Ca.cclxij.A
Ca.cclxv.in fine.
Ca.cccxiij.B.
Ca.cccxxxix.C
Ca.cccclij.B z K.
¶Apoſtemata ſplenis
Ca.cclxv.H
Ca.ccclix.E
Ca.ccclxxij.G
Ca.cccclxvij.F.
¶Apoſtemata pulmōis.
Ca.cclxix.M
Ca.ccclxij.E
¶Apoſtemata matricis
Ca.cxi.B Ca.cxci.F
Ca.ccxxxvi.A.
Ca.ccxlvi.J
Ca.ccxlviij.in fine.
Ca.cclxij.G
Ca.cclxix.L.
Ca.cccclij.D z K
Ca.cccccxciij.H
¶Apoſtemata vulue.
Ca.lxxix.F
¶Apoſtēata teſticuloꝝ.
Ca.cxxiij.A
Ca.cclxxxiij.A z H
Ca.ccciij.in fine.
Ca.cccccxciij.F
¶Apoſtemata ſiue vlcera calida.
Ca.li.A. Ca.lv.C
Ca.lvij.C
Ca.lxxij.D. z in fine
Ca.lxxxvi.D
Ca.cij.A
Ca.ciiij.D.
Ca.cxxxvij.in fine.
Ca.cxlv.B.
Ca.cxlvij.A
Ca.cxci.C
Ca.cclxij.L
Ca.cclxxxiij.D
Ca.cclxxxiij.D
Ca.ccccij.K.
Ca.cccxij.B.
Ca.cccxviij.B
Ca.cccxxvij.L.
Ca.cccxxxiij.C
Ca.ccclxvij.K.
Ca.ccclxxxij.F
Ca.ccclxxxix.B
Ca.cccxxij.in fine
Ca.ccccclv.A z M
Ca.ccccclxxvij.E.
Ca.cccccxcij.B
¶Apāta frigida
Ca.i.G
Ca.ccccclxvij.D
Ca.cccccxcvi.G
Ca.cccccxcviij.B.
¶Apoſtēata dura.
Ca.clix.A z B
Ca.lij.A z C
Ca.lxix.in fine.
Ca.lxxi.D F G
Ca.lxxv.in fine.
Ca.cxxx.L.
Ca.cxlij.A.
Ca.cclxij.F M.
Ca.cclxxxviij.F.
Ca.ccccxiiij.A
¶Apoſtēata mollificātia

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Ca.xv.A
¶Apoſtēata flegmatica.
Ca.ij.I
Ca.lxv.E
Ca.cxci.B
Ca.cclxxv. in fine
Ca.ccccxij.D
¶Apoſtemata ſiue
vlcera fraudulenta.
Ca.clvi.I
Ca.lv.E
Ca.ci.B
Ca.cxlv.F
Ca.cclxv.C
Ca.cclxvij.G
Ca.ccxcij.C
Ca.ccxcix.B
Ca.cccxxiij.A
Ca.cccxlvi.C
Ca.ccccij.In fine.
Ca.ccccxiij.G ⁊ D
Ca.ccccxcvi.E
¶Apāta maturāda
Ca.lxxxiij.B
Ca.ccliij.B
Ca.cclxxij.C
¶Apāta rumpēda.
Ca.clxxxvij.B
Ca.ccvij.D ⁊ G
Ca.ccccij.in fine.
¶Apoſtemata ani.
Ca.xv.L
Ca.xlvi.D
Ca.lxxi.in fine
Ca.lxxxvij.in fine
Ca.lxxxix.F.
Ca.cxci.H
Ca.ccxxxvi.B
Ca.cclxxxiij.H.
Ca.ccccxij.B
Ca.ccccliij.D.
¶Apāta reſoluētia
Ca.cxiij.B
¶Apāta interiora
vt reſoluantur.
Ca.ccccxij.E
¶Alcolar ſūt puſtu
le ſiue vlcera oris.
Ca.xiij.A ⁊ B
Ca.xvi.A ⁊ B.
Ca.lxx.B ⁊ E
Ca.lxxv.D
Ca.xcviij.I
Ca.xcvij.A
Ca.c.x.xi.B.
Ca.ccvi.B
Ca.ccxij.E
Ca.ccxiij.B
Ca.cclxx.I
Ca.ccccx.L
Ca.cccxlv.G.
Ca.ccclxviij.G
Ca.ccclxxx.B.
Ca.ccccij.A ⁊ B
Ca.ccccxvi.B
Ca.cccclxxvij.E
Ca.cccclxxxvi.B
¶Aſpredo lingue ⁊
gutturis
Ca.xxiij.E
Ca.lxxvij.G.
Ca.cxviij.C
Ca.clvi.C.
Ca.clix.C
¶Aſpredo faucium.
Ca.cxxxiij.D
¶Aſperitas pectoris.
Ca.cli.A
Ca.ccxx.A.
Ca.cclxxv.A
Ca.ccccxvij.H
¶Aſperitas pulmonis.
Ca.cxiij.C.
Ca.cccxviij.A.
¶Aſperitas arteriaꝝ.
Ca.xxxiij.A
¶Artetica paſſio
Ca.xcvij.in fine
Ca.clxv.B
Ca.clxxx.G
Ca.clxxxvij.in fine.
Ca.ccxxij.F
Ca.ccccxiij. in fine.
Ca.cccclv.A.
Ca.ccccxlix.D
Ca.cccclxx.in fine.
¶Ariditas membroꝝ.
Ca.lxiij.A.
¶Articulos contractos
mollificare.
Ca.lxxxvi.B.
¶Appoplexia.
Ca.lxxv. in fine.
Ca.ccxxi.D
Ca.ccxxiij.E
Ca.ccxxxix.in fine.
Ca.ccl.C ⁊ E. ⁊ in fine.
Ca.cclvi.A
Ca.ccccliiij.K
Ca.ccccxcvij.D
¶Articuloꝝ dolores
Ca.cccli.A
¶Anhelitus difficultas.
Ca.ccccxxxviij.C.
¶Anhelitus facilis
Ca.cxlv.C.
¶Aſma.
Ca.lxxiij.C
Ca.cxxxi.E
Ca.ccx.in fine.
Ca.ccxli.A
Ca.cclxxxix.in fine.
Ca.ccciij.A
Ca.ccclxxiij.A
Ca.ccclxxxix.C.
Ca.ccccxxxvij.A
Ca.cccclxxv.B.
Ca.ccccxcviij.C.
Ca.ccccxcix.G
¶Aſma a cauſa frigida.
Ca.cl.in fine
Ca.clv.A
Ca.cxcvij.F
Ca.ccvij.B ⁊ G
Ca.ccxliij.in fine.
¶Aſma humidū.
Ca.xl.A I ⁊ P
Ca.clv.A
Ca.lv.A
Ca.cxviij.C
Ca.cxxx.I.
¶Antrax
Ca.ix.A.
Ca.cij.D
Ca.cxxxiij.in fine.
Ca.ccccxx.B.
¶Ani dolor.
Ca.ccli.in fine.
Ca.cclxv.C.
Ca.cclxxij.B
Ca.ccci.F.
Ca.cccxxxvij.in fine
Ca.ccccxlviij.E
¶Aluum
Ca.clxxxij.in fine.
Ca.ccclxxxvij.B
Ca.ccccvi.in fine.
Ca.ccccviij.C.
Ca.cccclxxiij.in fine.
¶Aquam citrinam
educendam
Ca.cxliij.D
Ca.cclviij.F.
Ca.clxxviij.A ⁊ I
Ca.clxxxi.B
Ca.cccxcviij.A
Ca.ccccxxx.K
Ca.cccclvij.C D ⁊ E
¶Appetit⁹ comedendi.
Ca.x.D.
Ca.lv.A
Ca.xcij.A
Ca.xciij.A
Ca.xcvij.G.
Ca.cxviij.F
Ca.cxlviij.B.
Ca.clxviij.in fine.
Ca.cclxxxviij.B
Ca.cccxx.L
Ca.ccclix.D
Ca.cccxcij.C ⁊ D.
¶Aquam malam qui
potauerunt.
Ca.xiiij.H.
¶Aduſtio aque calide
Ca.cclv.B
¶Aſellaꝝ fetor ⁊ totius
corporis.
Ca.lxxix.A.
Ca.ccclxi.D
Ca.ccclxvi.in fine.
¶Aborſum
Ca.xc.B.
Ca.cxxx.B ⁊ F. ⁊ in fi.
Ca.cxxxi.Q.
Ca.clxij.G
Ca.clxiij.A
Ca.clxv.C.
Ca.ccxxix.in fine
Ca.ccclxxi.B ⁊ E
¶Alto cadentib⁹
Ca.viij.D
Ca.lxiij.E
Ca.ccvij.F
Ca.cccxli.B.
Ca.cccxc.B.
Ca.ccccxcvij.E
¶Acrocordines tollere.
Ca.cccxli.B
¶Animalib⁹ mortem
inferunt.
Ca.cccxix.A
Ca.ccccxv. in fine
¶Animalia venenoſa
ne intrent domum
Ca.ccccliiij.I.
¶Apes ne fugiant.
Ca.vi.K
¶Apum punctura.
Ca.cclxxij.A

Ca.cccccxix. F
¶Amorem.
Ca.cclxxvi.in fine

Boues ut
impinguantur.
Ca.xcvi.in fine.
¶Botbor.oris.
Ca.cccxix.C.
Ca.cccij. K.
Ca.cccxxiij.A.
¶Brancos.id eſt apoſte
mata faucium.
Ca.cccclx. E

Capitis dolor
Ca.xxix.B
Ca.l.B
Ca.lv.H
Ca.cix.I
Ca.cxx. B.
Ca.cxxxi.D.
Ca.clxxxviij.D.
Ca.ccxix.in fine.
Ca.ccxlvij.E.
Ca.cclxx. B
Ca.cclxxxiij.C
Ca.ccclxvij. B C
Ca.cccxcviij.A D.
Ca.cccci.K
Ca.ccccv.in fine
Ca.ccccliij.C
Ca.ccccxxix.E.
¶Capitis dolor
ex frigiditate.
Ca.lx.B
Ca. lxiij. A
Ca.cccxxvij.C.
¶Capitis dolor ex
calore ſolis.
Ca.cccxxvij. C G.
¶Capitis fractura.
Ca.lxiij. in fine
¶Capitis ſcabiem
Ca.lxxxvij.C.
¶Caput purgiū.
Ca.cvi.A ⁊ in fine.
Ca. cix.H ⁊ I
Ca.cxxxvi.D.
Ca.cclxx. E.
Ca.ccxxv.C ⁊ D
Ca.ccxcviij.B.
Ca.ccci. D
Ca.cccx. F
¶Catarrum curare.
Ca.lxxiiij.in fine
Ca. cxxij.I
Ca.cxxix.in fine.
Ca.cxxx. E
Ca.ccxix. E
Ca.ccxxiij.B
Ca.ccciiij.in fine.
Ca. cccxiij.I.
Ca.ccccvij.B.
Ca.ccccxxv.A.
Ca.ccccxci.C ⁊ D.
Ca.cccclx. F ⁊ H
¶Capitis vulneratio
Ca.ccxi.A.
¶Capillos generare.
Ca.ccccuij.A.
¶Capillorū caſus pro-
hibentia.
Ca.lxvi.A.
Ca.ccc'xxxiiij. F.
¶Capillos euellere.
Ca.clxij.G.
¶Capillos augere.
Ca.liiij.in fine.
Ca.cix. K
Ca.ccxlviij.B.
¶Capillos tenueſcere.
Ca.clxxx. E
¶Capillos rubrificare
Ca.x.A.
Ca.xiij.C.
Ca.cclxv.G.
Ca.ccccuij.H
Ca.ccccij.C
Ca.ccccuij.F.
Ca.ccccvi. I
Ca.cccclxix. D
¶Capillos denigrare.
Ca.lxvi.A ⁊ C
Ca.cxxxi.I
Ca.clxij.E.
Ca.clxviij.C
Ca.clxxv.D.
Ca.ccvi. E
Ca.ccxcix.A
Ca.cccij.H
Ca.ccccuij.C ⁊ D.
¶Capillos mulierū
Ca.lxxxvij.D ⁊ E
Ca.ccclxxxiiij.R
¶Cancer.
Ca.ix.G
Ca.lxxvi.A
Ca.cxxx.A ⁊ D
Ca.clxxij.E.
Ca.cclxi. in fine.
Ca.cclxxxiij.in fi.
Ca.ccccc. C
Ca. cccccv.A
¶Cancer oris
Ca.cvi.C.
¶Cāceromata vulnera.
Ca.ix.C
Ca.clxij. in fine.
¶Carbunculus.
Ca.cxix.F.
Ca.cxxxvij.B
Ca.ccciij. E
Ca.cccxij.G
¶Calculus
Ca.xv.S ⁊ V
Ca.xxv. C
Ca.xxxix. in fine
Ca.lxiiij.D
Ca.lxxi.A ⁊ C.
Ca.lxxxvij.B.
Ca.ci.G
Ca.cx.C ⁊ in fine.
Ca.cxiij.in fine.
Ca.cxxiij.C ⁊ R.
Ca.clxxv. in fine
Ca.clxxxix.D G
Ca.cxcvij.A
Ca.cxcix.in fine.
Ca.ccix. B
Ca.ccxiij.A B G
Ca.ccxviij.D
Ca.ccxxxix.A
Ca.ccclvi.E G.⁊ in fi.
Ca.cclxxxij.in fine.
Ca.ccxcv.A
Ca.cccxcvi.A ⁊ B
Ca.cccv.B.
Ca.cccxxiiij.A C
Ca.cccxxvi.H.
Ca.cccxxxi.in fine.
Ca.cccxxiiij.A F.
Ca.ccclxxviij.G
Ca.ccccxx.B
Ca.ccccxxx.D.
Ca.ccccliiij. K
Ca.cccclviij. D.
Ca.cccclxxvij.A C F
¶Calculus renum.
Ca.cxxxvi.A.
Ca.ccclxxxviij. in fine
Ca.ccccij.D
¶Cantarides ſumpte.
Ca.cclxix.I
¶Carnes a putredine
ſeruare.
Ca.clxxvi.in fine
¶Carnem ſuperfluam
delere.
Ca.ccvi.A
Ca.ccxxij.I
¶Carnem rubeam con
fortare que eſt inter gin-
giuas.
Ca.ccccliij.I.
¶Caniciem tardandam
Ca.cxxxi.I.
Ca.ccccxi.C.
¶Calores eſtatis ſedare.
Ca.ccclxviij.H
¶Clauos corporis.
Ca.cccccxcij.B
¶Clauos.i.poros pedū.
Ca.cccvij.in fine.
¶Cardiaca paſſio.
Ca.xxxi.A
Ca.xciij.A.
Ca.xcv.in fine.
Ca.cxxv.R
Ca.clxx.B
Ca.cciiij.C
Ca.ccviij.B
Ca.ccxxxvij.A
Ca.cclxiij.B
Ca.ccccxcij.C
Ca.ccccxij.B C.
Ca.cccccclix.A.
¶Cranea eſt dolor
capitis.
Ca.cxxxi.D.
¶Cerebri debilita-
tem curare.
Ca.xx.D E F
Ca.xxxi.B.
Ca.liiij.A.
Ca.lxij.in fine.
Ca.lxvi.D
Ca.lxxxv.G.⁊ in fi.
Ca.xciij.A.
Ca.clxviij.in fine.
Ca.cciiij.B
Ca.ccxxij.K
Ca.ccxxxix.in fi.
Ca.ccl.D.
Ca.cclxx. B E G.
Ca.cclxxxij.F
Ca.ccccxxxvij.F
Ca.cccclvi.A G H
Ca.ccccxlix.C.
Ca.ccccclx.L.

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

¶Ceram dealbare
Ca.cli.F
¶Ciliaca paſſio.
Ca.cxix.B
Ca.ccixxi.A
Ca.cccxi.L.
Ca.cccxc.L
¶Cicatrices neruo
rum curare.
Ca.lxiiij.D.
Ca.lxxv.E
¶Cicatricibꝰ nigris
colorem reddere
Ca.cix.E
¶Cicatrices limpidare.
Ca.cxij.A.
Ca.cxxx.F
¶Cicatrices ſcarificatio
nis vt nõ appareant.
Ca.cclxv.A.
¶Colli dolor.
Ca.ccclxxiiij.in fine.
Ca.cccccxxv.B
¶Colorem bonũ
faciendum.
Ca.xlvi.H
Ca.cxxi.B.
Ca.cxlij.B
Ca.cxlv.A L
Ca.cxci.A
Ca.ccccvij.A D
Ca.cccclilij.K
Ca.ccccxcvij.L
¶Colica paſſio
Ca.lxix.F
Ca.xciiij.F I
Ca.cvi.B
Ca.cxv.H
Ca.cxxxi.M
Ca.clij.A
Ca.clv.B
Ca.clxxix.L
Ca.ccv.L.
Ca.ccviij.D.f.g.
Ca.cclvi.in fine.
Ca.cclxxxviij.D
Ca.cccxcvij.L
Ca.ccccxxi.H.
Ca.ccccxxxi.A
Ca.ccccli.L
Ca.ccclix.A
Ca.ccclxx.G
Ca.ccccccxx.H
Ca.ccccclxxvi.A
Ca.cccccxxx.B
¶Colica flegmatica
Ca.cxxxi.B
¶Coleram rubeam ſiue
nigram purgantibꝰ
Ca.lxxviij.E
Ca.ciij.G H
Ca.cxxxi.B
Ca.cxli.A
Ca.cxliij.A E
Ca.cxlviij.in fine.
Ca.cxlix.B
Ca.cxliij.F
Ca.clxvi.E.
Ca.clxxv.A.
Ca.ccxij.A
Ca.cclix.A
Ca.ccclxxviij.A
Ca.ccclxxxix.K
Ca.ccccxcviij.A
Ca.cccccxix.F
Ca.ccccxcix.F
¶Coleram nigram
educendam
Ca.ccccliiij.P
Ca.cccclxviij.A
¶Coleram per vrinam
prouocandam.
Ca.cxxiij.in fine
Ca.ccij.A
¶Colere inflationes
ſedande.
Ca.ccclxvij.E.
¶Cor confortandum.
Ca.xix.R
Ca.lxvi.E
Ca.lxxviij.A.
Ca.lxxx.C.z in fine.
Ca.cxxi.in fine.
Ca.cxxij.in fine
Ca.cxxv.O
Ca.cxlv.E I
Ca.clviij.in fine.
Ca.cxxxxvij.A
Ca.cclv.in fine.
Ca.cclvi.in fine
Ca.cclxxi.in fine
Ca.cclxxiij.A
Ca.cclxxiiij.in fine.
Ca.cclxxxij.in fine.
Ca.ccclx.in fine
Ca.ccccxij.in fine.
Ca.ccccxxix.in fine
Ca.cccliij.F
Ca.ccclxx.in fine.
Ca.ccccxcviij.P
Ca.cccclxxviij.in fine.
Ca.cccccix.in fine
Ca.cccccxxiij.in fine.
¶Cordis debilitas.
Ca.cclxxxij.B
¶Cordis tremorem
Ca.lxvi.E
Ca.lxviij.B
Ca.lxxx.C D.
Ca.xcij.E
Ca.ci.E
Ca.cxxiij.M.
Ca.cxxv.F
Ca.clxxij.E.
Ca.ccxij.F
Ca.ccxv.L
Ca.ccxciij.L
Ca.ccxcvij.D
Ca.cccij.P.
Ca.cccxxxvij.O
Ca.ccccxlix.F
¶Corpora mortuoꝝ
vt incorrupta ſeruent
Ca.lv.D
¶Corpora vt conſer
uant a nimio frigore
aeris ne noceat eis.
Ca.ccclxij.B
¶Corpus mundifican
dum a putredine
Ca.ccij.in fine.
Ca.ccclxxxix.in fine
Ca.cccciij.B
¶Corporis ſordes
mundificandum
Ca.cccvij.E
¶Corriſa.id eſt opi
latio narium.
Ca.ccxxxij.in fine
Ca.cclxij.H.z in fine
Ca.cccx.D
Ca.cccxij.B
Ca.cccxxxix.D.
Ca.ccclx.E F G
¶Cõceptũ adiuuandũ.
Ca.lxiiij.L.
Ca.cxxxiij.B L.
Ca.ccccxlix.L
Ca.cccclxxxi.A B E
¶Conceptũ impediũt
Ca.ccccxliij.A
Ca.ccclxix.B
Ca.ccccv.F.z in fine.
¶Cõdilomata ſoluere.
Ca.ccccxlv.B
Ca.ccccxviij.E
¶Cõfortare digeſtionẽ
Ca.cccxl.I
¶Cõtritões laceroꝝ
Ca.xlvi.K
Ca.cij.in fine
Ca.cxl.B Z
Ca.cccxxiij.B.
Ca.ccclxxxix.A
¶Contractis
Ca.ccccxlvi.B.
¶Conquaſſationibꝰ
Ca.cxxix.B
Ca.cxxxij.A
Ca.cxxxiij.D.
Ca.ccxvij.E
Ca.ccccxc.F
Ca.ccccxxxiij.L
Ca.cccclij.B
Ca.cccclxix.A.
¶Combuſtionibꝰ.
Ca.clxij.A E
Ca.clxxv.D
Ca.ccxxiij.in fine.
Ca.cclxxxij.B.
¶Coitũ prouocandũ
Ca.cxl.D.z in fine
Ca.cxlv.E M.
Ca.clxxviij.in fine
Ca.clxxxvi.D F
G K.z in fine.
Ca.cciiij.in fine.
Ca.ccxiij.A
Ca.ccxvi.A
Ca.cclxij.F
Ca.cccxv.in fine.
Ca.cccxcvij.B
Ca.ccccxiij.F.
Ca.cccccxxvi.O
Ca.ccccciij.M
Ca.cccccv.E
Ca.cccccxviij.in fi.
¶Coxarum dolor.
Ca.xxxix.K.
¶Croceum colorẽ
faciendum.
Ca.cxxi.I
¶Cutis ferorem
Ca.cxxx.A
Ca.ccccxiij.in fine
¶Cutis ſpiſſitudi
nem liniendum
Ca.lxxxv.H
¶Cutẽ mundificandũ
Ca.lxxv.E.

Ca.cccxcij. D
¶Cutem mulieꝝ et earũ faciem mundificandum.
Ca.ccclxxxiij. C

Dentium

dolorem curandũ.
Ca.xiiij. G P
Ca.xl. L.
Ca.xlv. E
Ca.li. in fine.
Ca.lv. P
Ca.lix. D.
Ca.lx. D
Ca.lxv. B F L
Ca.lxxiij. in fine.
Ca.lxxx. E
Ca.xcvij. B
Ca.cvi. A F
Ca.cvij. C.
Ca.cxix. H.
Ca.cxxxi. K H Q.
Ca.cxxxviij. F.
Ca.cxlvij. E
Ca.clxij. D.
Ca.clxiiij. D.
Ca.clxxiij. A.
Ca.clxxv. H
Ca.ccvi. C.
Ca.ccvij. in fine.
Ca.ccxix. in fine.
Ca.ccxxviij. in fine.
Ca.cccxxviij. B.
Ca.ccxliiij. in fine
Ca.ccxlix. D
Ca.cclv. B.
Ca.cccxxxij. B
Ca.cccxcv. D. ⁊ in fine
Ca.ccxcix. C.
Ca.ccciij. E
Ca.cccxxi. E
Ca.cccxxiij. D.
Ca.cccxxiiij. A D
Ca.cccxxxiij. C F G
Ca.cccxxxiij. G
Ca.cccxxxiiij. A
Ca.cccxlv. A D
Ca.cccxlvi. D K.
Ca.ccclvij. F
Ca.ccclx. C
Ca.ccclxij. A D. f. g. h. n
Ca.ccclxxxi. B
Ca.ccccxxi. F.
Ca.ccccxxxvi. B
Ca.ccccli. E
Ca.cccclij. D
Ca.cccix. L.
Ca.cccclxvi. B
Ca.cccclxvij. C
Ca.cccclxix. D.
Ca.cccclxxxiij. C
Ca.ccccxxxiij. A E
¶Dentiũ ſtuporẽ
Ca.ccccxxij. A.
¶Dentes pueroꝝ vt facile ⁊ ſine dolore naſcant.
Ca.ccxcij. H.
¶Demoniacis
Ca.cccxxxviij. C.
¶Demonia fugare
Ca.xxix. F
Ca.xl. S
¶Diſnoicis. i. difficultas reſpirandi.
Ca.cxij. C.
Ca.ccvij. F
Ca.cccxlvi. E
Ca.ccclxxiij. A.
¶Diſſintericis. i. diſſipatio interioꝝ inteſtinoꝝ.
Ca.xij. B
Ca.l. G
Ca.cij. B E
Ca.cxix. B
Ca.cxxxiij. B D
Ca.cxlviij. D
Ca.cl. A
Ca.clxi. A
Ca.clxij. A. in fine
Ca.clxiij. C
Ca. clxvi. B
Ca.cxcvi. in fine.
Ca.cxcix. A C.
Ca.cc. in fine
Ca.ccxviij. in fine.
Ca.cclxiij. A
Ca.ccixxi. A
Ca.cclxxxij. B.
Ca.ccxcv. E
Ca.cccxxxiij. F
Ca.cccxxxvi. in fi.
Ca.ccclxxviij. G
Ca.cccc xxij. I
Ca.cccclxij. D H.
Ca.ccccxci. G.
¶Diſurije. i. malicia vrinationis
Ca.xxvij. C
Ca.xxxiij. B
Ca.lx. A
Ca.xcij. A
Ca.cxiij. C
Ca.cxxix. A.
Ca.cxxxiij. B
Ca.clxxvi. A
Ca.cxcvij. A E
Ca.ccxiij. in fine
Ca.ccxiiij. A
Ca.ccxix. D.
Ca.cccxci. in fine
Ca.cccxcvi. in fine
Ca.cccv. in fine
Ca.cccxlvi. in fine
Ca.ccclxxxi. A
¶Dyarria. i. ſimplex fluxus ventris.
Ca.liij. C
Ca.cc. in fine
Ca.ccxxxviij. B
Ca.cccxciij. D
Ca.cccccxvi. G.
¶Dorſi dolor
Ca.cccl. in fine
¶Dom⁹ vt appareat plena ſerpentib⁹
Ca.cccciiij. F

Emorroi-

das vel ficus
Ca.i. F
Ca.xiiij. B
Ca.xxvi. D
Ca.xxvij. E
Ca.xxxvi. A B.
Ca.xivi. H.
Ca.lxvi. A
Ca.lxxi. D.
Ca.cij. C.
Ca.cix. G K.
Ca.cxxv. L.
Ca.cxxx. K
Ca.cxli. in fine
Ca.clxviij. C.
Ca.clxxij. G
Ca.ccci. K.
Ca.ccxix. D.
Ca.ccliij. A
Ca.ccclxxxiij. i fine.
Ca.cclxxxvi. B
Ca.cccxcvij. B.
Ca.cccxxiij. F
Ca.cccxxxvij. K
Ca.cccxlviij. E
Ca.ccclxx. D
Ca.cccxcij. in fine
Ca.ccccii. B
Ca.cccxcvij. B D
Ca.ccccxxx. I
Ca.cccclxix. E.
¶Eparicis
Ca.cxxxvi. A
¶Epatis calefactionem.
Ca.lvij. A
Ca.lxxxvij. A
Ca.xcviij. A
Ca.cxvi. A B
Ca.cxlvij. in fine.
Ca.clix. A. in fine
Ca.ccclxxxix. A
¶Epatis opilatione ex frigiditate
Ca.xxij. E
Ca.cxxij. B
Ca.clv. C
Ca.ccccxlv. F H.
¶Epatis et ſplenis opilatio
Ca.xxxiiij. in fine
Ca.xxxv. D
Ca.lxi. D
Ca.lxix. E
Ca.lxx. E
Ca.xci. A
Ca.xcvij. E.
Ca.cclix. A.
Ca.clv. F
Ca.clxvi. D I.
Ca.ccij. E G
Ca.ccx. B
Ca.ccxix. D
Ca.ccli. A B
Ca.cclxvij. A. in fi.
Ca.cclxxix. A
Ca.ccclxxxviij. E
Ca.cccxci. in fine.
Ca.ccclxxiij. A
Ca.cccxc. D
Ca.cccxxxvij. G
Ca.cccxlvi. R.
Ca.ccclxvi. E
Ca.ccclxxxv. G
¶Epilentia.
Ca.viij. H
Ca.xx. B
Ca.xl. B
Ca.liij. A
Ca.lx. I
Ca.lxiij. D ⁊ G
Ca.lxxv. in fine

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.xcij. F
Ca.xciij. E
Ca.cxxxi. D.
Ca.cxxxvij. I
Ca.ciij. D.
Ca.clvij. D
Ca.clxiiij. B
Ca.cxcvij.i fi.
Ca.ccvij. F
Ca.ccxlviij. D
Ca.ccl. E
Ca.cclxx. B
Ca.cccxxxviij. A. B. c. i
Ca.cccxxxix. A B
Ca.cccxlv. D H.
Ca.ccclxij. I
Ca.ccclxix. D
Ca.ccclxxi. L.
Ca.ccccxxxvij. A B D
Ca.ccccxlvi. H
Ca.ccccxlix. D
Ca.ccccliiij. P
Ca. ccccixxvi. E
¶ Emoptoycis ſiue ꝯtra ſputum ſanguinis
Ca.lix. A
Ca.lxv. E E
Ca.lxxxiij. C
Ca.cxix. B H
Ca.cxxxij. A.
Ca.cxciij. A.
Ca.cclxxi. A E
Ca.cccxxxij. F
Ca.ccclxxij. G
Ca.ccclxxvi. D
Ca.cccxc. A E
Ca.ccccxxij. H
Ca.ccccxxix. H.
Ca.ccccixij. G
¶ Emigranea.
Ca.cxxxi. D
Ca. cclv. H.
Ca.clxiiij. H
Ca.clxxvij. A
Ca.ccccix. D.
Ca.ccccxcix. i fi.
¶ Emperigo.
Ca.xlvi. K
Ca.lxix. D
Ca.lxxvi. C
Ca.lxxxix. D
Ca.xcij. in fine
Ca.c. L.
Ca.clix. B
Ca.ccxxiiij. A.
Ca.ccixxij. G.
Ca.cclxxvi. G
Ca.cccxcij. D.
Ca.cccxxvi. A
Ca.ccccvij. A.
Ca.ccccxlv. E
¶ Excreatio facilis
Ca.ccccxxxvi. R.
¶ Eructuationes acetoſas auferendas.
Ca.ccclxxv. E
¶ Egeſtionē excitandā.
Ca.lxx. B F
Ca.cxij. A
¶ Ebrietatem tollere.
Ca.ci. E I.
Ca.cxviij. D E
Ca.cxlv. B
Ca.cccxcij. in fine.
¶ Ebrietatem ꝓuocare ſiue inebriare.
Ca.cdxxxvij. D
Ca.cccxvij. A B C
Ca.ccccliiij. K
¶ Epiforas .i. ſupinfuſio reumatis deſcendētis ad oculos.
Ca.cxv. in fine.
Ca.ccccxli. in fine.
Ca.ccccxlij. A.
¶ Eſcaram ignis auferendam
Ca.ccccxi. in fine.
¶ Erectionem virge.
Ca.xi. L
Ca. cxv. C.
Ca.cxvij. A.
Ca.cccl. I
¶ Eger an moriatur ſiue non.
Ca.ccccixxxvi. F.
¶ Exitus ani.
Ca.cxli. in fine.
Ca.cclxv. C.
Ca.cclxxij. B
Ca.ccci. F.
Ca.cccxxxvij. in fine
Ca.cccxlviij. E.

Faciem depurandam.

Ca. i. I.
Ca.vij. F
Ca.xxv. A
Ca.xcvij. D.
Ca.cxxij. G
Ca.cxxx. M
Ca.ccccxxxvi. K
Ca.ccccixxix. E
¶ Faciem mulieꝝ ſine cutem eaꝝ mūdificandū
Ca.ccixxxiiij. E
¶ Faucium tumores
Ca.cxxxix. F. z in fine.
¶ Faſtidium tollere.
Ca.cxli. A.
Ca.ccccxliiij. in fine.
¶ Fracturam cruris cōſolidandam vel alterius membri.
Ca.cclxxxviij. E
¶ Febres curare.
Ca.ij. D E
Ca.liij. K
Ca.viij. H
Ca.xxxix. I H
Ca.l. F
Ca.lxxxv. I.
Ca.cxij. E
Ca.cxl. K
Ca.cxlix. D
Ca.clv. E
Ca.ccx. A
Ca.ccxxviij. E.
Ca.cccix. A L D.
Ca.ccccxij. F.
Ca.ccccxxij. in fine.
¶ Febres tertianas
Ca.clxxi. B
Ca.clxxv. in fine.
Ca.ccxcvij. E
Ca.ccctxxij. I.
Ca.ccccxlv. L
Ca.ccccixxvi. E.
¶ Febres quartanas.
Ca.lx. C.
Ca.cxvij. C
Ca.cxl. F
Ca.cxiiij. I
Ca.clxxi. B.
Ca.clxxij. E G
Ca.clxxxvij. C
Ca.ccxcvij. G
Ca.ccccxxij. I.
Ca.ccccxlv. K
Ca.ccclxxxv. in fine.
Ca.ccccxlvi. M
Ca.ccccixxxvi. D
Ca.ccccxciij. B
Ca.ccccxvi. E
¶ Febres quartanas de colera aduſta
Ca.cccxlvij. M.
¶ Febres effimeras
Ca.cccxlv. C
¶ Febrium inflammationes.
Ca.cxlvi. C
Ca.ccccixx. in fine.
¶ Febribus comburentibus.
Ca.cclxxxv. B E
¶ Febres infantium.
Ca.cxlix. B
¶ Febres peſtilentiales.
Ca.cxxv. R
Ca.cccxlix. B
¶ Febres periodicas.
Ca.lxxxv. F.
Ca.ccccxxiij. K M
Ca.cccliij. B
Ca.ccclix. B.
Ca.ccclxxi. F
Ca.ccclxxij. G I
Ca.ccclxxvi. E
Ca.ccclxxxv. in fine.
Ca.ccccxxx. B.
Ca.ccccxciij. G.
¶ Febres antiquas
Ca.xxvi. A.
Ca.xxix. H
Ca.xlvij. I K
Ca.cli. D
Ca.clxvi. in fine.
Ca.clxxxix. E F.
Ca.cccxlviij. D
Ca.ccclxxiij. H
Ca.ccccxxvij. G
¶ Febres melācolicas
Ca.cccxlvij. M
¶ Febres quotidianas.
Ca.lx. C
¶ Fetor oris.
Ca.iij. H.
Ca.xix. O
Ca.xxviij. A.
Ca.cix. G
Ca.cxxv. C D
Ca.cixxxviij. D
Ca.cxci. B
Ca.ccviij. C D E.
Ca.cclxxxviij. B
Ca.cxcvij. D
Ca.ccccxlvij. F
Ca.ccclx. in fine

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Ca.ccccliiij. I K
¶ Fetor aſſellarum et totius corporis.
Ca.lxxix. A
Ca.cclxi. D
Ca.ccclxvi. in fine.
¶ Fetum mortuum expellendum.
Ca.xl. F
Ca.lx. A B
Ca.lxxi. L
Ca.lxxij. E
Ca.ciiij. in fine.
Ca.cxi. A
Ca.cxij. D K
Ca.clviij. D E. in fine.
Ca.clxxix. E
Ca.cc. A
Ca.ccvij. L. in fine
Ca.ccxij. T
Ca.ccxxix. in fine
Ca.ccxxxvi. B.
Ca.cclxxvi. D
Ca.cclxxxix. in fine
Ca.cccxl. D.
Ca.ccclix. B
Ca.ccclxiij. H
Ca.ccclxxi. A.
Ca.ccccliij. B.
Ca.ccccxiij. A.
Ca.cccccxiij. B.
¶ Ferrum vel ſagittas a corpore expellendum
Ca.clvij. A E H D.
¶ Femorum dolores
Ca.ccccccxvi. in fine.
¶ Freneſis.
Ca.xxxiij. L.
Ca.xcviij. B
Ca.ccclvi. A
Ca.ccccxxix. H
¶ Flegma purgandum ſiue educendum.
Ca.liij. D
Ca.lxvi. D
Ca.lxix. F
Ca.ciij. B
Ca.cxxx. H
Ca.cxxxi. A
Ca.clxiiij. A.
Ca.clxxi. A
Ca.clxxij. F H
Ca.clxxviij. A E H K.
Ca.ccij. B.
Ca.ccccxij. F L.
Ca.cclxxvij. E.
Ca.ccccxxxvij. A.
Ca.cccclvij. A.
Ca.ccccclxxxij. E G y
¶ Flegmoni patienti.
Ca.ccclxxxix. L.
¶ Fiſtula.
Ca.viij. B.
Ca.xl. E T
Ca.xlij. B.
Ca.liij. G
Ca.xc. in fine.
Ca.cvi. D
Ca.cxi. E
Ca.cxij. H
Ca.cxxx. L
Ca.cxxxv. in fine
Ca.cxliiij. E.
Ca.clxv. E.
Ca.cxcviij. in fine
Ca.cc. D
Ca.ccv. A
Ca.ccliij. A.
Ca.cclxxxiij. in fine
Ca.cccxxxiij. E.
Ca.cccxxxvij. F
Ca.ccclv. D
Ca.ccclxxv. G.
Ca.ccccxci. D.
Ca.cccccxciij. A.
Ca.ccccxcvij. B.
Ca.ccccccviij. A.
¶ Furfuribus ſiue lendines a capite mundificandum.
Ca.lxx K
Ca.lxxxvi. E
Ca.ci. D
Ca.cix. D
Ca.cxci. D.
Ca.cclxxi. B.
¶ Formica.
Ca.cccxxiij. in fine
Ca.cclxv. L G.
Ca.cccij. K.
Ca.ccccx. B.
Ca.cccxxxi. L
Ca.ccclxiiij. H
Ca.ccclxvij. K
Ca.ccclxxxviij. B.
Ca.cccci. H
Ca.cccclv. A

Gomorrea.

Ca.xi. B
Ca.xcv. L
Ca.cxvij. A
Ca.ccxl. I.
¶ Gingiuaꝝ putredo.
Ca.cccclix. L.
¶ Gingiuam ſanguinolentam.
Ca.lv. D
Ca.lix. L.
Ca.cxliiij. F.
Ca.ccccxxxij. A
Ca.cccdiiij. K
¶ Gingiuas et dentes confortandas.
Ca.cclxix. K
Ca.ccccxi. I. in fine.
Ca.ccclxviij. B
¶ Genituram virorum extinguendum.
Ca.lxxxvi. A.
¶ Guttur et pectus lenificandum: ſiue eorum apoſtemata
Ca.ciij. L D F H
Ca.cclviij. in fine.

Heriſipila.

Ca.lxx. in fine.
Ca.lxxxvi. in fine.
Ca.cxv. B.
Ca.cxix. K
Ca.cclv. A.
Ca.cxlvij. F.
Ca.ccxxxiiij. in fine.
Ca.ccl. A D.
Ca.cclv. L
Ca.cclxi. A
Ca.cclxxvi. H
Ca.cclxxvij. in fine.
Ca.cccij. K.
Ca.cccxij. D
Ca.cccxx. A
Ca.cccxxvij. D K.
Ca.ccclv. G.
Ca.cccliij. L.
Ca.ccclxvij. K
Ca.ccclxxvi. A.
Ca.ccclxxxviij. B E.
Ca.ccccxcviij. A
Ca.ccccci. H
Ca.cccccxiij. G
Ca.cccccv. A
Ca.cccccxcij. L D
Ca.ccccccij. F
Ca.ccccxl. B.
¶ Hernia.
Ca.lxxi. A B
Ca.cxxxiij. B
Ca.cccl. A
¶ Herpetem eſthiomenum curare.
Ca.cclxv. in fine
Ca.cccxij. D
Ca.cccxix. D
Ca.ccclv. B
Ca.ccclij. B
Ca.ccclxv. in fine
Ca.cccclxxvi. A.
Ca.ccccij. H
¶ Hominem preſeruare a frigore aeris.
Ca.ccccxxxvij. E

Ignem ſacrum extinguendum

Ca.iiij. A
Ca.xxiij. B
Ca.l. D
Ca.c. in fine.
Ca.cxix. E.
Ca.cxxxvij. A D.
Ca.clx. E
Ca.cciij. in fine.
Ca.cclxij. B
Ca.cclxvij. L
Ca.cccxxix. L D.
Ca.cccxxij. E
Ca.ccclv. B
Ca.ccclij. B
Ca.ccclxxij. I
Ca.cclxxvi. in fine.
Ca.ccclxxxviij. B.
Ca.ccccxv. in fine
Ca.cccxxiij. in fine.
Ca.ccccliij. A L
Ca.ccclxxxviij. A
¶ Ignis aduſtionem.
Ca.lxx. in fine.
Ca.cxxv. T.
Ca.cxc. D
Ca.cclv. E F
Ca.cccij. K
Ca.cccvij. E
Ca.cccxij. E
Ca.ccclxiij. H.
Ca.ccccxlv. L
Ca.cccccxix. E.
¶ Ingenium acutum procreans.

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.c'ij. P R
¶Inflationes reſoluere.
Ca.xxxv.in fine.
Ca.ccccxc. A
¶Inflatiões teſticulorum.
Ca.lxxxviij. A
Ca.ccccxxviij. B
¶Infantes contractos.
Ca.lxv. F.in fine
¶Infantium fluxus ventris.
Ca.lxxix. A
¶Infantem bila
rem facias.
Ca.xxxix. L
Cxxl. S
Ca.cxviij. K
Ca.ccccliiij. C.
¶Ictericia.
Ca.v. D
Ca.vi. C
Ca.viij. E G N
Ca.xviij. B
Ca.xxix. A
Ca.xxxiij. E
Ca.xlvij. H
Ca.l. B K L
Ca.lxxvi. A
Ca.lxxviij. D
Ca.lxxxv. D
Ca.xci. A D.
Ca.xciij. H.
Ca.ci. F.
Ca.ciij. G H.
Ca.cvi. F.
Ca.cxiij. A
Ca.cxlix. B E.
Ca.clix. B D.
Ca.clxxix. G
Ca.ccxxxij.in fine.
Ca.ccxxxix. G.
Ca.ccxli. A
Ca.cclxv. H
Ca.cclxxix. F
Ca.cclxxxix.in fine
Ca.ccccxxv. D
Ca.cccxxxij. F
Ca.cccxxxvij. N.
Ca.cccxxxviij. D F
Ca.ccclxiiij. C.
Ca.ccclxxi. C
Ca.cccxcviij. O
Ca.cccclix. F.
Ca.ccccv. L.
Ca.cccclxvij. A.
Ca.ccccixxxvi. A
Ca.cccccxcix. D.
¶Ictericia nigra
Ca.xc.in fine
Ca.ccclxxiij. G
¶Inteſtinorum dolor
Ca.xv. O
Ca.xxxix. G
Ca.cliij. E.
Ca.lix. A B
Ca.cij. B E
Ca.cxix.in fine
Ca.ccccxix. A
¶Inteſtinorum vlcera.
Ca.cxxxv.in fine
Ca.cli. E.
Ca.clvi. D
Ca.cxci. G.
Ca.ccvi. F.
Ca.cclxv. B F.
Ca.cclxix. H K
Ca.cclxxi. E
Ca.cccxix. F J
Ca.ccciij. A D
Ca.cccix. E.
Ca.ccccxviij. S
Ca.cccxxxij. B
Ca.ccclxvij. D.
Ca.ccccxc ij. D.
Ca.ccccij. D
Ca.ccccxxij. A B.
Ca.ccccc. B
¶Intellectum bonum ſiue
Memoria bona.
Ca.lxvi. D
Ca.cixviij. in fine.
Ca cccxcvij. C
Ca.cccxxij. F.in fine.
Ca.cccccxxv. N.
Ca.ccccixxxiij. A E
¶Impregnationem muliẽ
na ſiue ad conceptum.
Ca.lviij. A
Ca.ccxxxvi.in fine.
Ca.ccclix. E F
Ca.cccxxxxvij. E
¶Impinguãtia boiem.
Ca.cxxv. E
Ca.cxlviij. B.
Ca.clxxxv.in fine.
Ca.ccxxij. H
Ca.cclxxvi. O.
Ca.ccclxxxij. E
Ca.ccccxl. K
¶Ipopyra. id eſt liuor col
lectus ſub oculis vel pal
pebris.
Ca.cclxv. A.in fine
Ca.ccixxxix. E.
Ca.ccccxcix. B E.
¶Iram remouendam.
Ca.xix. P
Ca.cxviij. K
Ca.clxxvij. D
¶Itineris laborem vt
non ſentias.
Ca.xxxix. E
¶In itinere attritiones
que fiunt.
Ca.cclxxvi. G
¶Ictus ſcorpionum
Ca.cccxxxiiij.in fine
Ca.ccclxxiij. H.
Ca.ccccix. B
Ca.ccccxxxvi. P
¶Intoxicatus.
Ca.lxxxiij. D
¶Iecoris tumorem.
Ca.cccccxlviij. A
¶Indumentum tuum
ſi vis vt prolongetur
Ca.ccxcij. F
¶Iuncturarum dolorem.
Ca.ccixxxij. D.
¶Iuuẽtutẽ acqrendum
Ca.ccxcvij. D.

Labiorum

fiſſuras.
Ca.lxxv. D.
¶Lac mulierum prouo
candum.
Ca.xi. J.
Ca.xxvij. B
Ca.xxix. B F K
Ca.lxxv. in fine
Ca.cliij. H
Ca.clxxxix. J
Ca.ccclxxxiij. J
Ca. ccccxcvij. G
¶Lac mulierum prohi
bendum.
Ca.cxv. E C
¶Lac in mãmillis vt
ſtringatur.
Ca.cixxx. C
¶Lac coagulatũ in mã
millis ſoluendũ
Ca.cli. G
Ca.clxxv. F
Ca.cclxxxviij. E
¶Lac oues vt
habundant.
Ca. cxxxvi. G
¶Lanam limpidare
Ca.cxxxvi. F
¶Lepra.
Ca.xxxij. B.
Ca.xxxvi.in fine
Ca.lxix. B
Ca.lxxv. B
Ca.c. F.
Ca.cxxxi. H
Ca.cxxxvi. B.
Ca.ciij. N O P
Ca.clxiiij. D
Ca.clxv.in fine.
Ca.clxxij. E
Ca.cxcvi. B
Ca. ccxix. B
Ca.ccxxix. H
Ca.ccxliij. A
Ca.ccxcvij. C B.
Ca.ccciiij. D.
Ca.cccvi. A
Ca.ccclxxxvij. E
Ca.cccclxv. in fine
Ca.cccclxvij. E
Ca.ccclxxxiij. in fi.
Ca.ccclxxxxij. in fi.
Ca.ccccxcvij. B J
¶Lepram incitans.
Ca.c.xxi. D
¶Leticiam generare
Ca.lxxviij. A F
Ca.lxxx. G H
Ca.cclxxxij. E
Ca.ccxcvij. D
Ca.ccccx. pro tota.
¶Letificando inter
ficiunt.
Ca.cxlv. G L
¶Lentigines et macu
las in facie tollendas.
Ca.lxi. A
Ca.lxix. D J.
Ca.lxxix. L
Ca.lxxxix. L.
Ca.cxxx. N.
Ca.cxl. H
Ca.cxliij. G
Ca.ccvij. E.
Ca.ccxvij. E
Ca.cclv. A
Ca.cclxxvij. E
Ca.cccvij. B

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.cccci.in fine
Ca.ccclxvi.G
¶ Litargia
Ca.xi.E
Ca.xxxiij.C
Ca.cxl.B
Ca.ccvij.B G
Ca.cclvi.A
Ca.ccxlvi.A.
Ca.ccccxlix.H.
Ca.cccclxxvi.F.m
¶ Liuor ex percuſſiōe
Ca.xxix.E
Ca.ccxc.C
Ca.ccccix.B.
¶ Liuorem cutis
auferendum
Ca.ccccxi.in fine.
Ca.cccclxv.H
¶ Libidinē excitandā
Ca.xxxviij.B
Ca.clxxvi.A B
Ca.cclxiij.A E
Ca.ccclxxxiij.in fine
Ca.ccccxiij.A D.
Ca.ccccxlix.F.
Ca.ccccciiij.C F I.
Ca.ccccclxxv.G.
¶ Libidinē extinguendū
Ca.xi.A B F K.
Ca.xcviij.E K
Ca.cccxcviij.E
Ca.cccci.D
Ca.ccccv.D.
Ca.cccccxij.B
¶ Linguam aggrauatā
alleuiare.
Ca.cccccxi.G
¶ Linguam erigere ꝛ
fauces exaſperare.
Ca.xcix.A.
¶ Libros a vermibꝰ pre-
ſeruandos.
Ca.iij.B E.
¶ Loquelam amiſſam
reſtaurare.
Ca.iij.D
Ca.ccxxiiij.E
¶ Lūbricos occidendū.
Ca.ij.E L
Ca.iij.F H.
Ca.xiiij.H
Ca.xviij.F
Ca.xxi.C
Ca.xv.D
Ca.l.G
Ca.xcij.B C.
Ca.cxij.B C
Ca.c.F
Ca.ci.F
Ca.cvij.H
Ca.cviij.E.
Ca.cxv.H
Ca.cxviij.D
Ca.cxxxvij.C.
Ca.cliiij.E
Ca.clxxi.D
Ca.cc.E
Ca.ccvij.D G.
Ca.ccxij.H
Ca.ccxix.A C E
Ca.ccxxxv.E G
Ca.cclxvij.A
Ca.cclxxxviij.F
Ca.cclxxxix.F
Ca.ccxcviij.D
Ca.ccccix.in fine.
Ca.ccciiij.C
Ca.cccx.A
Ca.cccxiij.F
Ca.cccxv.in fine
Ca.cccxxi.D
Ca.cccxxv.C
Ca.cccxxxiij.D.
Ca.cccxlvij.C E
Ca.ccclxxiij.in fine
Ca.ccclxxxi.A
Ca.cccxc.D
Ca.cccci.H.
Ca.ccccvi.G
Ca.ccccxvij.D
Ca.ccccxxvi.A C D
Ca.ccccxlvij.A G
Ca.cccclxxv B E.
Ca.ccccxc.A B D.
Ca.cccccxi.E G H
¶ Lūbricos latos
occidendum.
Ca.cxl.H
¶ Lumborū dolorem
remouendum.
Ca.cccccxxiij.G

Matricis

dolorem.
Ca.xcix.A
Ca.cxl.D G.
Ca.clviij.A
Ca.ccxvi.B.
Ca.ccxlvij.A
Ca.cclxxi.D
Ca.cccccix.A
¶ Matricis duriciem.
Ca.cclv.F.
Ca.clxxv.C
Ca.ccxlviij.C G
Ca.cclv.
Ca.cclxxij.B
Ca.ccxxxiij.I.
¶ Matricis ſuffocatio
Ca.xx.C
Ca.ccvij.B
Ca.ccxlviij.D
Ca.cccviij.in fine
Ca.cccxlij.B.
Ca.cccci.G
Ca.ccccxxx.C
Ca.ccccxxxvi.E
Ca.cccclx.in fine
¶ Matricꝭ infrigidatio.
Ca.lx.G
Ca.lxiij.A B.
Ca.cccxxiij.G.
¶ Matricis opilatio.
Ca.ccccxcviij.E.
Ca.cccccix.I
¶ Matricꝭ dilatatio.
Ca.ciiij.D.
¶ Matricis ꝛ ani
egreſſio
Ca.ccvi.C Ca.lv.D.
¶ Matricem mun-
dificandam
Ca.lxiij.C
Ca.ccix.A
Ca.ccxxiij.A
Ca.cclxxvi.K
Ca.cclxxvij.in fine
Ca.cccxxxvij.B.
Ca.cccclxxxv.K
Ca.cccclxxxvi.in fine.
¶ Mamillarū duricies
Ca.xci.C.ꝛ in fine
¶ Mamille mulierū ſiue
virginū vt nō creſcant
Ca.clxxiij.A
¶ Maculas tollendum.
Ca.lxi.A.
Ca.cix.D
Ca.cxxij.H.
Ca.cxxx.G
Ca.clxv.D
¶ Maculas nigras
delendum.
Ca.ccccxxij.F K
¶ Menia.
Ca.clxiij.H
Ca.cccccxiij.in fine.
¶ Melancolicas
egritudines
Ca.clxxxij.B C.
¶ Melancolie reſiſtēde.
Ca.lxxviij.in fine
Ca.lxxx.D
Ca.cclxxxij.G
Ca.ccxcvij.A B
Ca.ccccxxi.A
Ca.ccclxx.D E F
Ca.cccclxxvij.E G.k
Ca.cccccl.H
Ca.cccclxvi.H P
¶ Menſtrua prouocanda
Ca.i.D
Ca.ij.D
Ca.vi.H
Ca.viij.A
Ca.xi.D G
Ca.xviij.E
Ca.xix.E F
Ca.xxxij.C
Ca.xxxix.B C.
Ca.lxij.D
Ca.lxiiij.D
Ca.lxxiij.B
Ca.lxxxiij.in fine
Ca.lxxxiiij.E
Ca.lxxxvij.B
Ca.xc.B C.
Ca.xci.A F.
Ca.xcij.D
Ca.xcv.B
Ca.ciij.A C
Ca.cviij.A E
Ca.cxi.A
Ca.cxij.D.k.
Ca.cxv.H.
Ca.cxxi.I.
Ca.cxxij.G
Ca.cxxx.in fine
Ca.cxxxi.H D.
Ca.cxxxix.A
Ca.cxl.C G L.
Ca.clv.E G
Ca.clvij.F.
Ca.clxiij.C.
Ca.clxxviij.A
Ca.clxxxv.A D.
Ca.clxxxix.D H
Ca.ccv.B.
Ca.ccvij.C.

Ca.cccxvij.D
Ca.cccxxvi.B.
Ca cccxxix.A
Ca.cccxlvij.D
Ca.ccclxv.H
Ca.ccclxxix.A
Ca.ccclxxxij.B.
Ca.ccclxxxix.C
Ca.ccccxxxvi.A
Ca.ccccl.D K
Ca.cccclxxi.G K
Ca.cccciij.A F.
Ca.ccccc iiij.B G.
Ca.ccccxiiij.A B.
Ca.ccccxlvi.F
Ca.cccclij.A
Ca.cccclxxxv.in fi.
Ca.cccccciij.H k
Ca.ccccccvi.A.
¶Meſtrua ſtringen
tia ſiue cõtra nimiũ
fluxum menſtruoꝝ.
Ca.xlij.E
Ca.lxv.J
Ca.cxxiij.B
Ca.cxxvi.A.
Ca.cxxxiiij.B.
Ca.cxxxvij.E G H.
Ca.clix.B
Ca.clxxxviij.B.
Ca.ccxviij.in fine
Ca.ccxxxv..E
Ca.cccxxij.B
Ca.cccxxviij.F G
Ca.ccciiij.B D.
Ca.ccc'xxvi.i fine.
Ca.ccccij.E H.
Ca.cccccxiij.C D
Ca.ccccclix.F.
Ca.ccccixxxi.B
Ca.ccccxci.C
¶Membra putre-
facta curare
Ca.lxv.H
¶Mẽbrũ arcuatũ.
Ca.cxxij.E
¶Mẽbrũ incisum
vt nõ ſentiatur.
Ca.cclxxvi.A B J
Membris factis
Ca.cccxciij.B
¶Milu⁹ vt ñ come
dat pullos gallinaꝝ.
Ca.ccccci.P
¶Morphea.
Ca.viij.C.
Ca.xxv.C
Ca.cxix.J.
Ca.celiiij.G J.
Ca.cccxvi.C
Ca.ccxlvi.H
Ca.cccix.C
Ca.cccl.C.
Ca.ccclix.E
Ca.cccci.L.
Ca.cccciij.B C
Ca.ccccxiiij.A
Ca.cccclxv.k
Ca.ccccxcv.A.
¶Morbille.
Ca.ccccxcij.A
¶Morbo arcuato
ſuccurrendum.
Ca.ccclxxiij.T
¶Morbo regio
Ca.xliij.E.
Ca.cxvi.in fine
Ca.cxxxvi.A
Ca.cccc.in fine.
Ca.ccclxxxvij.B.
¶Morbo caduco
Ca.cccccxxi.in fine
¶Morſibꝫ venenatꝫ
Ca.cxxiij.E.
Ca.cxxix.A.
Ca.cxl.E G.
Ca.cliiij.B
Ca.clxxv.B F
Ca.clxxxix.F.in fi.
Ca.cxcij.A
Ca.cccviij.A.
Ca.ccxvij.E.
Ca.cccxxvi.D
Ca.cclxxvi.H
Ca.ccci.B.
Ca.ccciij.D
Ca.cccxxv.A
Ca.cccxxiiij.F.
Ca.cccxxxvij.H.
Ca.cccli.A
Ca.ccclv.A
Ca.ccclix.B.
Ca.ccclxviij.A.
Ca.ccclxxi.A
Ca.ccclxxij.G
Ca.ccclxxiij.B
Ca.ccclxxix.B.
Ca.ccclxxxix.C
Ca.cccxc.C.
Ca.ccccxxix.H.
Ca.cccclxxvi.D
¶Morſus canis rabidi
Ca.xiiij.C A
Ca.ci.G.
Ca.cix.C H
Ca.clxxv.D.
Ca.clxxxix.F
Ca.ccxvij.C
Ca.cclvij.B.
Ca.cclxv.F.
Ca.cclxxix.C
Ca.cclxxx.C
Ca.cclxxxij.A.
Ca.ccccxcij.B
Ca.cccxxiiij.k
Ca.cccxxvi.F
Ca.ccclxxiij.A.b
Ca.ccclxxv.B
Ca.cccclxxix.A.
¶Morſus ſpẽtũ
Ca.ix.B D.
Ca.xiiij.B.
Ca.lxxiiij.D.
Ca.lxxxvij.in fi.
Ca.cvij.F
Ca.cxvi.D
Ca.cxxij.H
Ca.civ.in fine.
Ca.cclxxx.A
Ca.cccxxxiij.B
Ca.ccclxxxiij.A.
¶Morſus ſcorpionis.
Ca.clxx.D.
Ca.clxxxi.A B.
Ca.cclv.C.
Ca.cclxxxij.A
Ca.ccccij.B
Ca.ccccxxiij.E
Ca.cccclix.F
¶Morſus reptilium
Ca.xcij.F
Ca.cxxiij.in fine.
Ca.ccvij.H
Ca.ccci.in fine.
Ca.ccclxxxix.E
Ca.cccclі.E
¶Morſus rutele.
Ca.cccij.in fine.
Ca.cccx.G J
Ca.cccclxvi.D
Ca.cccclxvij.A
Ca.ccccxxiij.D
¶Morſus Tyri
Ca.cccclxxvij.F
¶Morte aialibꝫ infero-
tibꝫ. Ca.cccxix.A
Ca.ccccxcv.in fine
¶Mulieribꝫ q̃ nõ bene
purgantur in partu
Ca.ccclxiiij.B
¶Mala oĩa vt a te
fugantur
Ca.ccccxcvij.in fine
¶Muſcas necare.
Ca.clxv.G
Ca.cccexi.M

Narium ſan
guinis fluxum.

Ca.lvij.E
Ca.lxv.A
Ca.xcviij.B H
Ca.cij.E
Ca.cxxiij.B J
Ca.cxxxvij.L
Ca.ccvi.in fine
Ca.ccxxxvij.F
Ca.cccij.N
Ca.ccclxxij.F
Ca.cccci.k
Ca.ccccxxij.G
Ca.cccdiij.D.z.ccclxij (F
Ca.ccccxci.A
Ca.ccccccv.B
Ca.ccccxvi.H
¶Narium putredo
Ca.clxij.G
¶Narium opilatio
Ca.ccix.in fine
Ca.ccxij.D
Ca.ccccxxxvij.L
Ca.ccccxlvi.J
¶Narium dolor
Ca.xl.R
¶Nauſeam ꝓhibendũ
Ca.ccclxviij.C
Ca.cccclij.k
¶Neufreticis
Ca.xxxij.D
Ca.xciij.F
Ca.cxxij.k
Ca.cxxxiij.B D
Ca.cxxxix.A
Ca.clxxxix.in fine
Ca.ccl.C
Ca.ccci.C
Ca.ccccxxviij.F
Ca.cccxc.B
Ca.ccccij.N.
¶Neruoꝝ concuſſio

Ca.ccclxvij. A
¶ Nervis dolentibus.
Ca.ccc.in fine.
Ca.cccv. A B C.
¶ Nutricibus a quibus abſtineant.
Ca.cccvij.in fine

Oculorum

dolores. Ca.ij. F.
Ca.iiij. A.
Ca.vi. F. Ca.vij.D
Ca.xxiij. A D
Ca.xxxv. C
Ca.l.H
Ca.lxxxij. B
Ca.ciij. B.
Ca.cxv. A L
Ca.cxxij. C D.
Ca.cxxiij. L
Ca.cxxxvij. F
Ca.cxlv. B
Ca.clxvij. A
Ca.clxxx. B
Ca.clxxxix. A C
Ca.cciiij. C D F
Ca.ccxxviij. C.
Ca.ccxxxvi. C.
Ca.ccxli. A C
Ca.cclxv.D.
Ca.ccxcvij. E F
Ca.cccxx. E F
Ca.cccxxi. H I
Ca.ccclij. in fine
Ca.ccclxxxviij. in fine
Ca.cccci.H
Ca.ccccv. G. z in fine.
Ca.ccccclxvi. B
Ca.cccclxvij. A.
Ca.cccclxxxvi.in fine.
Ca.cccccxxx. F
¶ Oculoꝝ pruritus.
Ca.xviij. D
Ca.cccclxij.in fine.
¶ Oculoꝝ aſperitas
Ca.lxxxiij. B.
¶ Oculoꝝ tumores.
Ca.l. C
Ca.c. in fine.
Ca.cxix. F
Ca.cxlvij. C.
Ca.cxi. A
Ca.clxx. B
Ca.cci. A B
Ca.ccxvij. E
Ca.cclxx. K
Ca.ccccij. H.
Ca.ccccix. C
Ca.cccclxix. D
Ca.cccclxxxiij. C
¶ Oculoꝝ tumorem ſive pruritui palpebraꝝ.
Ca.xv.H
Ca.ccccix. F
Ca.ccccxxxvi. H
¶ Oculoꝝ ſcabies
Ca.lxxxv. in fine
Ca.clx. in fine
Ca.cxvi. D
¶ Oculoꝝ caligines
Ca.liij. B
Ca.xc. B
Ca.xcvi. B
Ca.xcix.in fine.
Ca.i. I.
Ca.cvij. A.
Ca.ccij. I
Ca.ccxij. H
Ca.ccxxvi. C
Ca.cxl. A
Ca.clxiiij. A.
Ca.cxc.in fine
Ca.ccij. A
Ca.cclxxix. F.
Ca.ccxcij. A
Ca.ccci. B
Ca.ccclxix. C.
Ca.cccclxxv. C.
¶ Oculoꝝ macula.
Ca.xcviij. E
Ca.c.in fine
Ca.cvi. F.
Ca.cxl. A
Ca.cxciiij. G
Ca.ccxli. B
Ca.cccxcviij. E.
Ca.ccclxxxi.in fi.
¶ Oculoꝝ livorē
Ca.clvi. H
Ca.lv. G
Ca.lxxv.in fine.
Ca.cclxx. D
Ca.cclxxxix. C
Ca.ccccxxxvi. G.
¶ Oculoꝝ calores.
Ca.cclxxvij. B
¶ Oculoꝝ panaricia.
Ca.xxviij. F.
Ca.ccccxxx. O
¶ Oculoꝝ ungula ſive ꝯtra ungulā z coagulatū ſanguinē ſup oculo.
Ca.cxxiij. K L.
Ca.cccij.in fine.
¶ Oculoꝝ ulcera.
Ca.clvi. B D
Ca.clx. A
Ca.cclxxvi. F
Ca.cclxxxiij. A G
Ca.cclxxxiiij. A.
Ca.cccviij. E
Ca.cccxxij. H
Ca.cccxxviij. K.
Ca.ccccxx. B
Ca.cccci. in fine
Ca.ccccxxx. D
Ca. ccccccviij. I
¶ Oculoꝝ ſiccitates.
Ca.clx. B
¶ Oculoꝝ pilos
Ca.cxxiij. H
¶ Oculoꝝ lacrimas
Ca.clxi. B.
Ca.ccccvij. E
Ca.ccclxiij. G
Ca.ccclxvij. C.
Ca.ccccliv. B
¶ Oculoꝝ albugines abſtergendum.
Ca.clx. D
¶ Oculoꝝ pupille dilatationem.
Ca.xiij. E Ca.ccccv. D
¶ Oculoꝝ pannum
Ca.cxlv. C.
¶ Oculoꝝ lippitudo.
Ca.ccccxxiij. A C.
¶ Oculoꝝ iumentoꝝ z pecorum dolorem.
Ca.cxliiij.in fine
¶ Obtalmia id eſt apoſtema oculi.
Ca.xcviij. I
Ca.cccij. O.
Ca.ccclxvij. C.
Ca.ccccxxiij. A B.
¶ Obſcuritatem viſus
Ca.ccclix. A
Ca.ccccxxx. E. z in fine.
Ca.ccccxxxvi. H
¶ Oris vicia.
Ca.lxxxiij. A.
Ca.cxvij. A
Ca.cxx. A
Ca.cxxvi. D.
Ca. ccclxxix.in fi.
Ca.ccccij. I
Ca. cccclxvij. A
¶ Oris tumores
Ca.ccccij. H
¶ Oris ſciſſuras z labioꝝ.
Ca.clvi. G
¶ Oris bothor.
Ca.cccxix. C
Ca.ccciij. K
Ca.ccccxiij. A.
¶ Oris ulcerationes. ſive puſtule oris.
Ca.cxxi. G.
Ca.ccvi. B
Ca.ccxij. C.
Ca.ccxiij. B
Ca.cclxix. I.
Ca.cccxx. C
Ca.cccxlv. G
Ca.ccclxviij. G
Ca.ccclxxix. B
Ca.ccccij. A B
Ca.ccccxvi. B
Ca.cccclxxviij. E
Ca.ccccclxxxvi. B.
¶ Oris putredo
Ca.cccclxxvij. C E
Ca.ccclxxviij. A.
¶ Orbonoicis
Ca.ccix. B
Ca.cxxiij. A
Ca. cxxx. B.
Ca.cxxxvi. A
Ca.clxxv. G
Ca.cclxxxij. E.
Ca.cccc. D
Ca.ccclxxv. B.
Ca.cccccij. A.
¶ Oſſium fracturas extrahendum.
Ca.lx. H
Ca.lxxv.in fine
Ca.ccccxxvij.in fi.
¶ Oſſium denudationem ſive contra denudationem oſſium nudatoꝝ.
Ca.cccxxiij. L.
¶ Odorem corporis bonum..
Ca.cciiij. D.
Ca.cccij. F
Ca.cccxiiij. A

¶Offocatiões ſtericas ſoluunt.
Ca.lxiij. F.
Ca.lxxiij. A
Ca.ccccxlvi.C
¶Obliuio.
Ca.ccccxiij. F

Paraliticus.
Ca.ij. K Ca.ix. G
Ca.xij. A
Ca.xxvi. B
Ca.clvi. L
Ca.xciij. D
Ca.cxxv. E.
Ca.cxxxi. H.
Ca.cxl. H.
Ca.clviij. D.
Ca.clxxvi. A.
Ca.cclxx. B.
Ca.ccccxxvij. O
Ca.ccccxxxviij. A
Ca.ccclxij. B
Ca.ccccij. B.
Ca.ccciiij. E.
Ca.cccclix. D
¶Paraliſim lingue
Ca.ccclxij. in fine
¶Partum facilem
Ca.cxlv. G K
¶Parturientibus.
Ca.cclxxxi. B.
Ca.ccccxxxvij. H
¶Pannū cutis in facie abſtergendum.
Ca.cxl. A
Ca.cclxv. B.
¶Panni ut tingantur colore rubeo
Ca.ccxli. E.
¶Papulas limpidare.
Ca.ccclxviij. C.
¶Plagas conſolidare.
Ca.lix. C
¶Pleureſis
Ca.ij. F
Ca.cxij. C Ca.cxlv. C
Ca.cccix. C
Ca.ccclxxxvij. E
Ca.cccclxxvi. C
¶Peripleumonia.
Ca.lx. in fine
Ca.cxxviij. A
Ca.ccvi. in fine.
Ca.ccclxxvij. B.
¶Pectoris ꝯſtrictiones
Ca.ij. B
Ca.lxi. B.
Ca.cclviij. E
Ca.ccccxxx. in fine.
¶Peſtilentia
Ca.cxxv. B
Ca.ccclxiiij. C
Ca.cccci. D F
¶Pedum dolorem.
Ca.xxxix. H
¶Pedū dolorē ex itinere
Ca.xxxiij. E.
¶Pedum ſciſſuras que fiunt a frigore
Ca.ccccxxij. E
¶Pedum Roſulas.
Ca.cccxxviij. in fine.
Ca.cccclxxiij. E
Ca.ccccxciij. B.
¶Pecudes ut impinguant.
Ca.ccccxlvij. G
¶Pediculos necare
Ca.liiij. A
Ca.cvij. F H
Ca.clxij. G.
Ca.ccxcij. E
Ca.ccclxxxi. A.
Ca.ccccclv. B
Ca.cccclxvi. A
Ca.cccclxvij. C.
Ca.ccccxci. L
¶Pediculos generant
Ca.cxciij. I
Ca.ccccxxi. L D E H
¶Pregnantibus
Ca.ciij. in fine
¶Pregnantibꝰ nociuis
Ca.xxxiij. in fine.
¶Ptiſis. i. conſumptio totius corporis.
Ca.lxxvi. A
Ca.ccxlvi. C.
Ca.cclxxix. D
Ca.cccxlix. A
Ca.ccclxxxiiij. B
Ca.ccclxxi. B.
¶Piſces ſi egētāt in piſci.
Ca.xxxiiij. E.
¶Pilos de facile remouēdos: ⁊ faciē dealbādā.
Ca.cl. E.
Ca.clvi. H.
¶Podagra.
Ca.i. A
Ca.xxij. D.
Ca.xl. C
Ca.lv. F
Ca.lxix. A
Ca.lxxiij. A.
Ca.lxxiij. in fine
Ca.ci. E
Ca.ciij. H.
Ca.cix. B
Ca.cxv. G
Ca.cxxx. ꝓpe finem.
Ca.cxlv. in fine
Ca.cxlvij. C F
Ca.clxxi. C.
Ca.clxxx. G.
Ca.cxcvi. B.
Ca.ccviij. F
Ca.ccxiij. B F. g. l.
Ca.ccxxviij. B D.
Ca.ccliij. in fine.
Ca.cclxix. in fine.
Ca.cccxviij. D.
Ca.cccxxiij. C
Ca.cccxxix. E.
Ca.cccxxxiij. E.
Ca.cccxxxviij. C
Ca.ccclxiiij. E
Ca.ccclxviij. B.
Ca.ccclxix. C
Ca.ccclxxx. B E.
Ca.ccccv. G.
Ca.ccccvi. L.
Ca.ccccxij. E.
Ca.ccccxxxiij. B
Ca.ccccxlix. D
Ca.ccccli. A
Ca.cccclv. H
Ca.ccclxxxvij. i fi.
Ca.ccccxcij. F
Ca.ccccc. in fine
¶Podagra a cauſa frigiditatis.
Ca.cxxxi. F
¶Polipus
Ca.cxxx. A
Ca.ccxxij. K
Ca.cccxxxvij. F.
¶Pollutio.
Ca.ccxl. A E
Ca.cccix. E.
Ca.cxv. C.
¶Probibēda curſū humoꝝ ad oculum.
Ca.cccxxxiiij. E
¶Pulmonis ⁊ pectoris vicia.
Ca.i. k
Ca.xli. B
Ca.xliij. A
Ca.lxxviij. B
Ca.lxxxiij. C
Ca.lxxxvij. B
Ca.xciiij. G
Ca.cclxxix. G
Ca.cccxiij. H
Ca.cccxlvi. I.
Ca.ccclxxv. A
Ca.ccclxxvij. A.
¶Pulmonē purgantia.
Ca.cxxxiij. D
Ca.cccxlv. H.
¶Punctura ſcorpionis.
Ca.xxiij. B
Ca.xciiij. L H
Ca.cc. L
¶Pruritus.
Ca.v. E
Ca.lxix. C D.
Ca.ccxliiij. A
Ca.cccxxij. k
Ca.ccclxviij. C.
Ca.ccccxiij. D
Ca.ccccxxxi. O
Ca.ccccliij. G
Ca.cccccxl. A
¶Puſtulas in facie delendas.
Ca.lxxix. C. in fine
Ca.cclxij.
¶Pruritus genitalium viroꝝ ⁊ mulierum.
Ca.ccciiij. B
¶Pugilibꝰ ad pugnandum ꝯfortant.
Ca.ccclxxiiij. D.
¶Pulices necare
Ca.clxv. E
Ca.cccxix. B
Ca.ccclxviij. H.
Ca.ccccvi. L.
Ca.cccclxvij. D H.
Ca.cccclxxviij. B

Ragadias.
Ca.ccccxcij. F
Ca.ccccxciij. A.
¶Raucedo.
Ca.ccclx. E F.
¶Ragadias ⁊ ſciſſuras.
Ca.xv. Q

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

qui fiunt in labijs.
Ca.ccclxxv.D.
¶Ramicem.
Ca.cxix.L.
Ca.cxv.Z
Ca.ccxxv.A
Ca.ccclvij.B
¶Renū ⁊ veſice vlcera.
Ca.xvj.E.
Ca.xxxij.A
Ca.cvij.A
Ca.clvi.A.
¶Renum calefactionem
Ca.ciij.D.
¶Renes calefacere.
Ca.ccxi.C.
¶Renum frigiditates
Ca.cxvij.E
¶Renum ⁊ veſice opilationes.
Ca.cclxxxiij.J.
Ca.ccclxxxix.D.
¶Reuma.
Ca.cxix.A.
Ca.clv.D.
Ca.clxij.A C
Ca.clxxv.G.
Ca.ccxxxx.in fine.
Ca.ccclvij.A.
Ca.ccclxxiij.A. in fine
¶Reuma frigidum
Ca.ccccxi.A
Ca.cccccxix.L.
Ca.ccccclix.C.
Ca.ccccix.D
¶Ruptura.
Ca.ccclxxxix.B D

Sanguinez.

reijcientibus.
Ca.viij.F
Ca.xxiij.B
Ca.xxvij.A
Ca.l.G.
Ca.cxvij.E
Ca.cclxij.A
Ca.cc xiij.A
Ca.cccciij.B.
Ca.ccccxix.B.
Ca.ccccxlv.in fine.
Ca.ccclij.B
Ca.ccclxxij.J K
Ca.cccclxxiij.B
Ca.ccccixi.in fine
¶Sanguinem mundificantia.
Ca.ciij.A.
Ca.ccij.F.
¶Sanguinem bonum generare.
Ca.lxxviij.D
Ca.cixxx.D
Ca.cixxxviij.B.
Ca.ccclxxxix.L.
Ca.ccccxcij.D.
Ca.ccccxcvij.A
Ca.ccccixxix.D.
¶Sanguinem gingiue et vbicunq₃ locorum cōſtringendum.
Ca.ij.J.
Ca.cxix.F.
Ca.ccvi.D.
Ca.ccxxvi.in fine.
¶Sanguinem congelatum reſoluere.
Ca.lxxi.E.
Ca.lxxiij.D.
Ca.cxxix in fine
Ca.cccccl.J
Ca.cccc xxv.C.
Ca.ccccxcvij.A
¶Sanguinis metū
Ca.cxxij.D
Ca.ccclvij.B
¶Sanguinem augmentare
Ca.cccxciij.A.
¶Sanguinis ſputum cum tuſſi.
Ca.cclxv.F
Ca.cccccli.D.
¶Sanguiſugas adherētes collo ſiue gutturi.
Ca.lv.A.
Ca.cxxv.G.
Ca.ccccv.G
¶Saliuam in ore prouocare.
Ca.civi.in fine.
¶Sagittas ⁊ ſtirpes educere.
Ca.clxxxiij.B
¶Scabiem ⁊ putredinem pudendorum.
Ca.xviij.B.
Ca.xxxiij.D
Ca.xxxv.A.
Ca.xl.C
Ca.lxxv.C.
Cap c.E.
Ca.cxxv.C.
Ca.cviiij.G
Ca.clvi.J
Ca.clxxv.F.
Ca.clxxxvi.in fine.
Ca.cxcvi.C.
Ca.ccij.E G J.
Ca.ccxiiij.B
Ca.ccciiij.F.
Ca.cccx.A B.
Ca.ccccxxiij.in fine
Ca.ccccxlv.B
Ca.ccccxvij.D
Ca.ccccxxvij.B
Ca.cccclx.G
Ca.ccccclxxiij.E
Ca.ccccxcvij.J.
¶Scabiem vlceroſam.
Ca.v.A.
¶Spaſmus
Ca.vi.D
Ca.lx.J
Ca.lxv.B D L
Ca.lxxi.D
Ca.lxxviij.C
Ca.xc.D.
Ca.cxl.D
Ca.clvi.E.
Ca.ccvij.in fine.
Ca.ccxi.in fine.
Ca.ccxiij.A
Ca.cccxix.F
Ca.cclxij.D
Ca.ccclxvij.in fine.
Ca.ccccxxx.A.
Ca.cccclı.D.
Ca.cccciij.D
Ca.cccccxxiij.B
¶Stranguiria
Ca.xxvij.C
Ca.xxiij.B
Ca.xxxix.D
Ca.lx.A
Ca.xcij.A.
Ca.cx.L.
Ca.cxiiij.C
Ca.cxiij.E
Ca.clv.B.
Ca.clxxvi.A
Ca.cxcvij.A E.
Ca.cc xxij.in fine.
Ca.ccxci.in fine.
Ca.ccccvi.in fine
Ca.cccv.in fine
Ca.cxxxix.B
Ca.ccccxxviij.A.
Ca.ccclvi.in fine.
Ca.ccclxxxiij.Q
Ca.cccciij.D
Ca.ccccxix.B
Ca.cccclij.A
Ca.cccclxxv.F J
¶Secundinam.
Ca.xl.D.
Ca.lx.G.
Ca.lxxxv.E.
Ca.cxi.A
Ca.cxxij.G.
Ca.clvij.G
Ca.ccvij.E
Ca.ccx.B
Ca.cclvij.C F.in fine
Ca.cclxxxij.B D.
Ca.cclxxix.E.
Ca.cccl.D F.
Ca.cccxlij.C
Ca.ccclxxxvij.D
Ca.ccccliiij.in fine
Ca.ccccixv.B
Ca.cccccxxviij.in fine.
¶Serpentum ictus
Ca.xlvij.A
Ca.lxv.G.
Ca.xciij.E F.
Ca.xcix.in fine.
Ca.clxxi.A.
Ca.ccxc.B
Ca.cccxxxv.A B.
Ca.ccccvi.K
¶Serpētes fugare: ⁊ cōtra venenum repelliūm.
Ca.ij.C.
Ca.xl.D G D.
Ca.xlvi.D
Ca.cxv.F.
Ca.cxxx.in fine
Ca.ccxvij.D.
Ca.ccxix.F
Ca.cccxiij.E.
Ca.ccciiij.D.
Ca.cccxxv.F.
Ca.ccclxvi.D
Ca.ccclxxi.F
Ca.cccixxxiij.A.in fine
¶Serpentes interficere
Ca.ciiij.F
Ca.cccvi.A
¶Serpentibus percuſſis.
Ca.ccclxxiij.A B.

¶Serpigo.
Ca.ccccliiij. in fine
Ca.cccclxxix. B
¶Sternutatorium
Ca.lxx.D J
Ca.cxxxvi. D
Ca.cliiij. B.
Ca.clxix. H.
Ca.ccclvij. A
Ca.cclxxx. B
Ca.cccix. C
Ca.ccccxxxvi. E
¶Splenis vitia ſiue
dolorem ſplenis.
Ca.vi. A B.
Ca.ix. F
Ca.xxiij. D
Ca.xlvij. E H
Ca.lxxv. C
Ca.lxxxvij. A.
Ca.xc. A.
Ca.xcvij. B H.
Ca. cx. A
Ca.cxxvi. in fine.
Ca.ccci. E
Ca.ccvij. C.
Ca.ccxiiij. C D.
Ca.cclxxij. C.
Ca.cccxxix. F
Ca.ccccxxvij. D
Ca.ccccxxvij. K. in fine
Ca.ccccxcvij. E J
¶Splenem cõſumunt.
Ca.cx. B
Ca.ccxi. B.
Ca.cclxvi. A
Ca.cccxi. C
Ca.ccccxcij. F
¶Splenem attenuat.
Ca.clxij. B.
Ca.clxxxvi. D
Ca.ccciiij. C
Ca.ccccxxxvij. J.
Ca.cccclij. A
Ca.ccclxxxix. E
Ca.cccclxvij. B.
Ca.cccccxvi. in fi.
¶Splenem exſiccantia
Ca.cclxxxi. A
¶Sperma exſiccandũ.
Ca.lxij. H
Ca.lxxxvi. E. in fine
Ca. cxxxvij. K.
Ca.clxxviij. B.
Ca.ccxiij. in fine
Ca.ccxl. A F
Ca.cclxxxi. B E
Ca.cccix. E
Ca.cccc. J F
¶Sperma augendum
Ca.xxv. F
Ca.xxix. F
Ca.lxvij. D.
Ca.lxviij. A B
Ca.lxxix. E
Ca.xciiij. H
Ca.cxlviij. B. in fine
Ca.ciij. B
Ca.clxxvi. C D
Ca.clxxx. in fine.
Ca.ccviij. E.
Ca.ccvi. A.
Ca.cccxij. M.
Ca.cclxiij. A C D F
Ca.ccccxx. H
Ca.ccclix. G
Ca.ccclx. D
Ca.ccccxciij. C
Ca.ccccxcvij. B
Ca.ccccccxx. J
Ca.ccccclxxvij. in fine
Ca.ccccccxxix. E
¶Sperma mi⸗
nuendum.
Ca.xcvij. B
¶Sterilitatis cauſas
curare.
Ca.ccclxviij. C
Ca.cccxc. in fine.
Ca.cccclxxvi. D
¶Sedandum dolores
pungitiuos ventris.
Ca.ccclxvij. D
¶Sciatica.
Ca.xlvi. D
Ca.xlvij. D
Ca.lx. J.
Ca.lxxiiij. D.
Ca.lxxx. A
Ca.xci. D F.
Ca.xcij. F
Ca.xciij. D.
Ca.xcvij. J
Ca.cxij. J.
Ca.cxxv. M.
Ca.cxxix. B
Ca.cxxxi. F M O P.
Ca.ccl. B J
Ca.clxxvij. A B E G.
Ca.clxxix. A
Ca.ccxviij. F
Ca.ccxxij. G.
Ca.cclij. B
Ca.cclxvij. F
Ca.cclxxij. in fine.
Ca.cclxxxix. B
Ca.ccciiij. A E.
Ca.cccxxiij. C.
Ca.ccccxxvij. O
Ca.ccccxlv. A.
Ca.ccccxlvi. B
Ca.cccciij. B.
Ca.cccccix. A.
Ca.ccccccxxiiij. A
Ca.ccccccxxvi. A. l.
Ca.cccclxxxij. C
Ca.cccccxvi. B C
¶Sitim ſedandam
Ca.xiiij. P
Ca.xv. K
Ca.xxix. A J.
Ca.lxvi. E.
Ca.lxxij. C. in fine
Ca.ciij. A
Ca.cxvij. D.
Ca.cxxiij. C
Ca.cxxxiij. D.
Ca.cxli. E
Ca.cxlvi. B
Ca.cxlvij. in fine.
Ca.civi. F
Ca.clxviij. in fine.
Ca.clxxxviij. E
Ca.ccxl. L
Ca.cclviij. A.
Ca.cccclviij. C.
Ca.ccclviij. G
Ca.ccclxvij. C E.
Ca.cccxcij. A C.
Ca.ccccxxxiiij. C.
Ca.cccclxviij. A
Ca.cccclxx. ĩ fine.
Ca.cccccxcij. J.
¶Singultus.
Ca.ccccxiij. C.
Ca.cccclviij. D
¶Scliratos ſanan⸗
dum. id eſt apoſtema
melancolicum.
Ca.lxxv. B
¶Sincopis.
Ca.xx. A
Ca.xxxi. A
Ca.lxij. A
Ca.lxxvij. C H J
Ca.xciij. A.
Ca.cxlvi. B C
Ca.ciij. B
Ca.clxxij. C
Ca.cciiij. B.
Ca.ccl. A
Ca.cclxxxviij. C
Ca.ccccxxix. E
¶Sincopim inducens
Ca.cxxxvij. H.
¶Squinantia. id eſt
apoſtema gutturis.
Ca.lv. P.
Ca.cvij. E.
Ca.clxxv. H
Ca.ccxcij. A H
Ca.ccxcix. E.
Ca.ccccxxix. E
Ca.ccclix. C
Ca.ccclxxix. B
Ca.ccclxxxiiij. D.
Ca.cccclij. D.
Ca.ccccxcij. C D
Ca. ccccccxviij. K
¶Sciſſuras que fiunt
in manibus et pedibus.
Ca.ccccxci. H
¶Somnũ puocandũ.
Ca.xxij. A B C
Ca.xxv. A J
Ca.xxvij. A B.
Ca.ci. D
Ca.cxx. in fine
Ca.cxxij. C
Ca.cxlv. B C
Ca.cxxxxi. B.
Ca.cccl. G
Ca.ccl. B. D.
Ca.clxxij. D
Ca. cclxxvi. D
Ca.cclxxvij. D.
Ca.cccix. D
Ca.cccxxviij. B D
L A. z in fine
Ca.ccccxcviij. O
Ca.cccclij. H.
Ca.ccccclv. E H
Ca.ccccxcij. A
Ca.ccccccxcviij. E.
Ca.ccccccix. D H
¶Somnũ prohibentia
Ca cccxlvi. E.
¶Somnia mala a
quibus accidunt.
Ca.cdiiij. C

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

¶Sodam ſedandam.
Ca.xxij.B.
Ca.xxv.B.
Ca.lxxxv.C L
Ca.ccclxxix.A
Ca.ccccxxij.C D
Ca.ccccxix.B C.
Ca.ccccxxxix.D.
¶Stomacho malo.
Ca.iij.A C G.
Ca.xvij.J.
Ca.xxviij.E.
Ca.lxiiij.B
Ca.lxxxiij.B
Ca.xciij.in fine.
Ca.xc.B
Ca.cxxiij.D
Ca.c.xix.in fine.
Ca.clxviij.in fine.
Ca.cxci.F
Ca.cclxxxiij.C
Ca.cccviij.in fine
Ca.ccclviij.G
¶Stomacho frigido
Ca.xxiij.B.
Ca.xxxi.D E
Ca.lxij.B
Ca.lxxvi.C
Ca.xcv.in fine
Ca.xxij.B
Ca.cxcvij.D
Ca.ccviij.A
Ca.ccix.D
Ca.cclxxxij.F.
Ca.ccclxxiij.A
Ca.cccclx.H
¶Stomachum confortare.
Ca.cxxi.A.
¶Stomachi tumores ſiue inflationes ſtomachi.
Ca.cclviij.B
Ca.cccl.J.
Ca.cccxc.F
Ca.ccccxlviij.B.
¶Stomachi inflationes.
Ca.c.xxxix.C
¶Scrofulas nouellas delere
Ca.i.H.
Ca.v.B
Ca.xlv.C.
Ca.xlvi.B H.
Ca.lxxi.B.
Ca.lxxxvij.C.
Ca.xcvij.B.
Ca.cxxxvij.B
Ca.clij.D.
Ca.clxiiij.H
Ca.cxcviij.E
Ca.ccxliij.D
Ca.ccxv.A.
Ca.cclxvij.F
Ca.cclxxij.E
Ca.cclxxvi.F
Ca.cccxxxvij.K
Ca.cccxlv.B
Ca.ccclix.E
Ca.ccclxxxvij.in fine.
Ca.ccccxxxvi.A
Ca.cccclix.A
¶Scrofulas que fiunt in gutture.
Ca.ccccl.in fine
¶Spiritus confortare
Ca.cxxv.S.
Ca.ccccxiiij.G
¶Scorpiones effugare
Ca.cccxc.C
¶Scotomia oculorum
Ca.ccccliiij.B
¶Sudorem ꝓuocare.
Ca.xxix.H
Ca.clij.A
Ca.cxxxviij.A
Ca.cxciij.C
Ca.ccxiiij.H
Ca.ccij.D
Ca.ccix.C
Ca.cclxxxix.A.
Ca.cccxxv.D
Ca.cccxxxvij.H
Ca.ccclxij.B E K
Ca.ccccxvij.A.
¶Sudorem remouendum ſiue auferendum.
Ca.cccxxi.E J
¶Sudorem capitis remouendum.
Ca.ccci.B
¶Subglutientibus.
Ca.cccxc.C.

Tetanus.id

eſt ſpaſmus tenens totum.
Ca.lxxxv.B
¶Teſticulorum dolor.
Ca.cccclxxvi.B
¶Teſticulos induratos.
Ca.cccxxxvi.B.
¶Teſticuloꝝ inflatões.
Ca.lxxxviij.A
Ca.ccccxxviij.B
¶Teſticuli puerorum vt non augentur.
Ca.cxv.D
¶Tineas delere.
Ca.cxxix.in fine
Ca.ccxc.in fine.
¶Teſticulorum apoſtemata.
Ca.cxxij.H
Ca.cclxxxiij.A H
Ca.cccij.in fine.
Ca.ccccxciij.F
¶Teſticuloꝝ tumores
Ca.vij.E.
Ca.cxxiij.B
Ca.cxxxvij.B
Ca.clxx.H
Ca.clxxxij.A.
¶Triſticiam remouendam.
Ca.lxij.in fine
Ca.ccxcvij.G
Ca.ccccxxij.F.in fine
Ca.ccccxxvij.E
Ca.cccccx.B C
¶Tipicis frigoribus.
Ca.cccxc.C
¶Torturam oris.
Ca.xxvi.B.
Ca.liij.A
Ca.cviij.E
Ca.cxxv.F.
Ca.cclxx.B C
Ca.ccccv.D
¶Torciones
Ca.clv.G
Ca.cxciij.B
Ca.ccvij.F.
Ca.ccxiij.D.
Ca.ccxxix.F
Ca.cclviij.D
Ca.cclxxxij.B
Ca.cccxl.B
Ca.ccclxxi.B
Ca.cccci.F
Ca.ccccix.B
Ca.ccccxxix.C
Ca.cccclxxi.H J
¶Toracem.
Ca.i.B.
Ca.xxv.D
Ca.cxxxix.in fine.
Ca.clxxx.F D
Ca.clxxvij.E.
Ca.cclxxix.D.
Ca.cccx.C
Ca.ccclv.A E.
Ca.ccclxiij.J.
Ca.ccclxxv.H.
Ca.ccclxxxiiij.B
Ca.ccclxxxvi.C
Ca.ccccxiiij.E.
Ca.cccclxx.B
Ca.ccccxxxv.B
¶Tuſſim curare.
Ca.vij.B
Ca.xiiij.K.
Ca.xv.B J
Ca.xxiiij.C
Ca.xxv.C
Ca.xlv.A B
Ca.lxiiij.B
Ca.lxix.B.
Ca.lxxx.D G J.
Ca.xc.A D
Ca.xcij.F
Ca.xciij.C.
Ca.xcv.A
Ca.cxix.B
Ca.cxij.J
Ca.cxxx.E
Ca.cxxxvi.A
Ca.clv.B H.
Ca.clvi.B D
Ca.clxxvij.G.in fine
Ca.clxxx.B.
Ca.ccci.E.
Ca.ccvij.E H
Ca.ccxi.E
Ca.ccxx.B E
Ca.ccxxviij.E
Ca.ccxxix.E H
Ca.ccxxxv.C E G
Ca.ccclviij.H
Ca.ccclv.J
Ca.cclviij.E
Ca.cclxiij.in fine.
Ca.cccxcij.B
Ca.cccij.G O
Ca.cccix.C H
Ca.ccccxiiij.E
Ca.ccccxxvij.C D H
Ca.ccccxxviij.F J.
Ca.ccclxvij.E

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.ccclxxvij. in fine.
Ca.ccclxxxiij. I K
Ca.ccccxxv. A
Ca.cccclx. E
Ca.cccclxxi. A B
Ca.ccccc. A
Ca.cccccxxiiij. D H
¶Tuſſim antiquam curare.
Ca.xlv. B
Ca.lv. H
Ca.cij. in fine
Ca.cxij. C.
Ca.cxix. H
Ca.cxxxi. E
Ca.clxxv. G I L
Ca.ccxcviij. E
Ca.cccxiij. C
Ca.cccxxix. F
Ca.ccclxiij. C D
Ca.ccccxxxvij. D
Ca.ccccliiij. in fine.
¶Tumores ſedandas.
Ca.xxij. A
Ca.xxxix. B L
Ca.liij. in fine.
Ca.lxv. E G K.
Ca.lxxiiij. A
Ca.xcix. in fine.
Ca.cviij. F
Ca.cxx. A
Ca.cxxiij. D
Ca.cxxxij. A.
Ca.cxlvij. E
Ca.clxxi. C
Ca.clxxiiij. B
Ca.clxxv. D
Ca.clxxx. C.
Ca.clxxxij. B
Ca.clxxxiij. A
Ca.ccxi. A.
Ca.ccxlvi. A
Ca.ccliij. in fine.
Ca.cclviij. B.
Ca.cclxvi. A
Ca.cclxx. K.
¶Tumores mãmillaꝝ.
Ca.lvi. A
Ca.c. in fine.
Ca.clxxx. C
Ca.ccxxviij. D
Ca.cclxxij. E.
Ca.cccxij. F
¶Tumores igneas.
Ca.cxxxvij. B
¶Tenaſmon.
Ca.xiiij. K. Ca.lix. A
Ca.lxij. E. Ca.cl. B
Ca.clxxix. F.
Ca.cxci. G H
Ca.ccxx. B
Ca.cccxxvij. D
Ca.cclxv. C E.
Ca.ccixix. K.
Ca.ccxci. in fine.
Ca.ccccxxvij. C.
Ca.ccclxiij. F H.
Ca.ccccxiij. I
Ca.cccclxix. in fine

Vrinam

prouocare.
Ca.vi. E F I
Ca.vij. A
Ca.xvij. A B G
Ca.xxiij. A
Ca.xxv. D
Ca.xxix. H
Ca.xxxiij. A
Ca.xxxix. B.
Ca.lvi. D.
Ca.lxv. C.
Ca.lxxi. A C
Ca.lxxv. A
Ca.lxxxv. D
Ca.lxxxix. C
Ca.xci. B
Ca.xcij. B
Ca.xcvij. B.
Ca.ci. F. in fine
Ca.cij. E.
Ca.ciiij. B.
Ca.cviij. A E
Ca.cxliij. A
Ca.cxv. H
Ca.cxxi. G I
Ca.cxxx. H
Ca.cxxxix. A
Ca.cxl. C L.
Ca.cxlvi. B.
Ca.cxlviij. in fine.
Ca.clvij. F.
Ca.clxxvi. B G.
Ca.clxxvij. F.
Ca.clxxxv. in fine
Ca.clxxxix. D G I.
Ca.ccij. G.
Ca.ccxij. I.
Ca.ccxiiij. A C E F
Ca.ccxvij. D
Ca.ccxxvij. D
Ca.ccxxix. A. in fine
Ca.ccxxxix. A D
Ca.ccxlvij. D.
Ca.ccxlviij. A
Ca.cclxvi. A
Ca.cclxx. I
Ca.ccxcvi. A B C
Ca.cccxviij. B
Ca.cccxxiij. G
Ca.cccxxxvi. A C.
Ca.ccclxiiij. in fine.
Ca.ccclxxxiiij. A K
Ca.cccciiij. B D
Ca.ccccxxxv. C.
Ca.cccclxxxv. D F I m
Ca.cccccxvi. D
Ca.cccccxxviij. D.
¶Vrinam multam et fetidam prouocandam.
Ca.ccclxi. E
Ca.ccclxvi. A
¶Vrine ardorem
Ca.ccccxxv. in fine.
¶Vrine difficultatem.
Ca.cccxcv. C. in fine.
Ca.ccccix. A
Ca.ccccxliij. E
Ca.cccclxxi. in fine.
¶Vrinam ſanguineam.
Ca.cxxiij. F.
Ca.cclxxxi. A C F.
Ca.ccccxi. in fine.
¶Vrine diſtillatio.
Ca.clxxxix. D
Ca.cccxiij. H
Ca.ccccxxix. F
Ca.ccccxciij. F.
¶Variolas
Ca.ccxxij. D
Ca.ccccxcij. B
Ca.cccclxvi. A.
¶Venena curantur.
Ca.lxxxiiij. B D
Ca.cxvi. C.
Ca.cxxv. H
Ca.clvij. B.
Ca.ccvij. F
Ca.ccxi. D.
Ca.ccxxix. F.
Ca.ccxlv. A
Ca.cccxcv. A C
Ca.cccclxxviij. in fine.
Ca.cccclxxx. A
¶Venenũ reptilium et fugare ſerpentes.
Ca.ij. C.
Ca.xl. D G O
Ca.xlvi. O
Ca.cxv. F.
Ca.cxxx. in fi.
Ca.ccvij. D
Ca.ccxix. F
Ca.ccxxix. E
Ca.cccliij. D.
Ca.cccxxv. A
Ca.cccxlvi. H
Ca.ccclxxi. F.
Ca.ccclxxxiij. A. in fine
¶Venena fuganda
Ca.cccx. G
¶Venenoſa animalia vt toxicum amittant.
Ca.lxv. D
¶Verrucas.
Ca.ix. E.
Ca.xxvi. A.
Ca.xlvi. H
Ca.clxv. G.
Ca.cxciiij. D F
Ca.cxcvi. C
Ca.ccxix. B
Ca.ccclxxv C
Ca.ccccv. C
Ca.ccccxlv. B
¶Vermes ſiue lumbricos cucurbitinos interficere.
Ca.cc. A G
¶Ventoſitatẽ reſoluere
Ca.xxix. G.
Ca.xlvi. G
Ca.lxxxvi. C
Ca.xcij. B C
Ca.cccxl. I. in fine
Ca.cccccxxiij. A
¶Ventris dolorem.
Ca.xxix. C
¶Ventris fluxum.
Ca.xxiiij. C
¶Ventrem ſtringunt.
Ca.xxxij. E
Ca.xlviij. in fine.
Ca.lxij. C
Ca.lxv. A
Ca.lxvi. in fi.
Ca.lxx. H
Ca.lxxi. A D
Ca.cxxvi. A
Ca.cxxxvij. E G H.

Tabula ſuper tractatu de Herbis.

Ca.cccxlviij.C.in fine.
Ca.ccliiij.A B
Ca.ccxij.C.
Ca.ccccxviij.C.
Ca.cccclv.A.
Ca.ccclxiiij.D.
Ca.ccclxxxij.G
Ca.ccccxciij.C.
¶Ventrē ſoluunt.
Ca.c.H
Ca.cxij.A.
Ca.cxvi.E.
Ca.cxxiij.O P
Ca.cxxiiij.D
Ca.cxxx.H
Ca.cxlvi.C.
Ca.clxv.A.
Ca.cxciiij.B.
Ca.cc.E
Ca.cccxxviij.O R
Ca.ccccxliiij.B
Ca.ccclxxviij.B.
¶Ventrem mollificant: eiuſq3 dolorē mitigant.
Ca.vij.G
Ca.ix.B.
Ca.lxxxiiij.A.
Ca.xciiij.K
Ca.xcvij.B
Ca.ci.H
Ca.ciij.G
Ca.cxxxvi.A
Ca.cxlvi.B.
Ca.cxlvij.D.
Ca.cxlix.D
Ca.clxxv.A.
Ca.ccxliij.A.
Ca.cclxxij.A
Ca.ccxcix.K
Ca.ccccxxxiij.A B
Ca.cccclxx.in fine.
¶Ventris ſolutionem mitigant.
Ca.cviij.B
¶Ventrē conſtipantia.
Ca.cxlviij.D
Ca.ccxciij.A D E:
Ca.cccci.D
Ca.ccclxxxij.G H K L
¶Ventrem febricitantium lauare.
Ca.ccccxxv.A.
¶Ventris punctiones ſedandas.
Ca.ccclxvij.D
¶Veſice dolorem.
Ca.xxix.H.
Ca.l.E
Ca.cxxiij.C
Ca.cclviij.A B
Ca.ccxci.A
Ca.cccclxiiij.A.
Ca.cccccvi.A.
Ca.cccccxxx.A
¶Veſice frigiditas
Ca.cxxi.D
¶Veſtigia nigra in corpore abſtergendum.
Ca.cccxxxviij.E.
Ca.ccclxiij.E
¶Veſtigia vnguium remouenda.
Ca.cxix.H.
¶Veſtigia ſanguinis mortui auferenda.
Ca.ccccxxxvi.K
¶Veſtes vt habeant odorem bonum.
Ca.cci.B
¶Vertigo.
Ca.lxi.B
Ca.cxxxi.E
Ca.clxiiij.H
Ca.ccccxlvi.H.
Ca.ccccliiij.P.
¶Viſum debilitant
Ca.xxviij.B
¶Viſum acuunt
Ca.cclxxix.A G.
Ca.cccxxiij.D.
Ca.cccci.I
Ca.ccccxiiij.B
Ca.cccclv.G.
Ca.cccclxvi.H.
Ca.cccclxxxiiij.D
¶Vocem clarificandā.
Ca.xciiij.G I.
Ca.ci.E.
Ca.clxxxij.E
Ca.ccci.E.
Ca.ccccxv.F
Ca.ccccliiij.Q.
¶Vomitū ꝓuocandum
Ca.xxxvij.A C
Ca.xlvij.H
Ca.l.I
Ca.xciiij.in fine
Ca.xciiij.F
Ca.c.B I.
Ca.xxvi.C
Ca.cxlij.B
Ca.clxiiij.in fine.
Ca.ccxviij.A C G.
Ca.ccxlvij.A.
Ca.cclxxvij.in fine
Ca.cclxxxiij.D E
Ca.cccvij.A.
Ca.cccxiij.D
Ca.cccxvi.A B
Ca.ccclxxxiiij.B
Ca.ccclxxxv.F
Ca.cccccvi.G.
Ca.cccclxv.C D
Ca.cccclxxiij.A
¶Vomitum ſedandum
Ca.lxvi.in fine
Ca.cxviij.D
Cv.cxxv.K
Ca.cxxxiij.D.
Ca.clxviij.in fine.
Ca.clxxxvi.in fine
Ca.cciij.D
Ca.ccxiij.in fine.
Ca.ccxxxvi.in fine
Ca.ccccxxix.D.F
Ca.cccclxij.D.
Ca.ccccxci.A
¶Volas manuum.
Ca.lv.in fine.
¶Vulue vicia curanda.
Ca.ccclxxi.F.
¶Vuula.
Ca.xxvij.D.
Ca.xxxvi.C
Ca.lv.P
Ca.lxxv.H
Ca.cccxxv.F
Ca.ccccxcij.H
¶Vngues leproſos excludere.
Ca.cclxv.A
Ca.ccccxci.L.
¶Vnguium cōtractio.
Ca.cclxij.K H
¶Vngues ſciſſos eradicandos
Ca.cxxxv.C.
Ca.ccccc.in fine
¶Vmbilicus puerorum cum elongatur
Ca.cccl.in fine.
Ca.ccclxxvij.B
¶Vulnera purganda.
Ca.cxc.A
¶Vulnera ꝯglutināda.
Ca.xlij.F G.
Ca.cii.A.in fine.
Ca.cxij.H.
Ca.cxxxij.in fine.
Ca.clxiij.C.
Ca.clxxxvi.A B
Ca.ccxiiij.B
Ca.ccxxxiiij.B
Ca.ccxcv.A
Ca.ccci.D.
Ca.cccvij.E
Ca.ccclviij.D H
¶Vulnera ꝯſolidanda.
Ca.cxxiij.H
Ca.cxxxiij.C
Ca.clxxxviij.C.in fine.
Ca.ccxlviij.L.
Ca.cclxxiij.C.
Ca.ccci.in fine.
Ca.cccl.B
¶Vulnera deſiccanda.
Ca.cccclxxxiij.G
¶Vulnera ad ſanitatem ꝑducantur.
Ca.xxviij.C.
¶Vulnera ſordida curantur.
Ca.vij.B
Ca.xl.X
Ca.xli.E.
Ca.xlij.C D
Ca.lxxvi.in fine.
Ca.xci.E.in fine.
Ca.cxx.in fine.
Ca.ccxx.E
Ca.cxliij.A.
Ca.ccxxij.in fine
Ca.ccxxix.C.
Ca.cclxxx.in fine.
Ca.ccciij.D.
Ca.cccvij.C
Ca.cccxxiij.A.
Ca.ccccxxviij.P Q.
Ca.cccxxxij.K.
Ca.cccxxxiij.B D
Ca.ccclxxv.E
Ca.ccccxv.A
¶Vulnera recentia curanda.
Ca.cxix.D.
Ca.ccxxxij.B
¶Vulnera pulmonis curanda.
Ca.cvij.G I.
Ca.clvi.D.

Ca.cccx. A B
Ca.cccxxv. G
Ca.cccxxxij. F.
¶Vulnera cauata
Ca.cclvij. D
¶Vulnera canceroſa
curanda.
Ca.ix. C
Ca.cixij.in fine.
¶Vulnera faucium
Ca.cccxij. A D
¶Vulnera capitis.
Ca.ccci. A.
¶Vlcera ventris.
Ca.cccxij. C
¶Vlcera antiqua
conſolidare.
Ca.lix. C.
Ca.ccxcv. B
¶Vlcera incarnanda
Ca.lxxxx. F.
Ca.cci. A E.
Ca.ccxlviij. E
Ca.cclv. F.
Ca.cccvij. F
Ca.ccccxxij. A
Ca.cccccxxiij. B.
Ca.cccclxxxiij. A
¶Vlcera inteſtinoꝝ.
Ca.cxci. G.
Ca.ccvi. F.
Ca.cclxv. B F
Ca.cclxix. D K.
Ca.ccxxi. E
Ca.cccxcix. F I
Ca.ccciij. A D.
Ca.cccix. E
Ca.cccxxviij. S
Ca.cccxxxij. G
Ca.ccclxvij. D
Ca.ccccxciij. C
Ca.cccciij. D
Ca.cccccxxij. A B.
Ca.ccccc. B
¶Vlcera putrida et
corroſiua.
Ca.cccxxxiij. A
Ca.cclxv. E. in fine.
Ca.ccccxx. A
¶Vlcera ſanguinolenta
Ca.ccxiiij. C
¶Vlcera fagadenica
curanda.
Ca.lxxv. D.
Ca.lxxxix D

Ca.cccij. B.
Ca.cccclxxiiij. E
¶Vlcera renum
⁊ veſice.
Ca.xvij. F
Ca.xxxij. A
Ca.cviij. A.
Ca.clvi. A
¶Vlcera deambulātia.
Ca.cccxlv. G.
¶Vlcera carbūculoſa
Ca.cccclxxiiij. E
¶Vlcera ſananda que
fiūt in ambobus volis
manuum ⁊ pedum.
Ca.cccij. K D:

Ydropicis.
Ca.xi. D H
Ca.xxix. D.
Ca.xxxiij. F G
Ca.clvij. B F D
Ca.liij. B.
Ca.lxxxix. C.
Ca.xc. B D.
Ca.cix. E.
Ca.cxxij. I
Ca.cxxxi. G.
Ca.cxliij. D
Ca.ciij. H
Ca.clv. E E
Ca.clxv. D
Ca.clxvi. K.
Ca.clxxv. B D
Ca.clxxviij. B F.
Ca.clxxix. C
Ca.ccxxvij. in fine.
Ca.ccxxxij. B
Ca.ccxxxv. F.
Ca.ccxli. in fine.
Ca.cclxx. I
Ca.cccxxiij. G
Ca.cccxxvi. E
Ca.cccxl. D D
Ca.ccclxix. in fine.
Ca.ccclxxiij. D K
Ca.ccclxxxiiij. C.
Ca.cccci. D
Ca.ccccvi. K
Ca.ccccix. B E
Ca.cccclij. D D
Ca.ccccliv. F
Ca.cccclxxvi. B E
Ca.cccccij. D

¶Yliaca paſſio
Ca.lxi. E
Ca.lxiiij. B
Ca.lxv. K
Ca.lxxxv. F
Ca.xcvij. in fine.
Ca.cxiiij. C. in fine
Ca.clv. B
Ca.clxxxvij. C D
Ca.ccxvij. A B E
Ca.ccxix. D
Ca.ccxxij. F I.
Ca.ccxcvi. in fine.
Ca.cccv. E
Ca.cccx. C
Ca.ccccxlvi. R

Sequitur tabula de Animalibus.
¶Ad alopiciam
Ca.xxij. D
Ca.xxiiij. D
Ca.xxv. E.
Ca.lxxvij. A
Ca.lxxxiij. C D
Ca.xcviij. D.
Ca.xcix. D
Ca.cxxij. A
Ca.cxxiiij. C
Ca.civij. E
¶Auriū dolor
Ca.iij. in fine.
Ca.iiij. L.
Ca.xiiij. K L
Ca.xxiiij. E k
Ca.xxxiiij. E
Ca.liiij. G.
Ca.lxx. A.
Ca.lxxx. B.
Ca.clix. B C.
¶Auriū vermes.
Ca.i. A
¶Aurium vlcera.
Ca.cxl. F.
Auris ſordicies.
Ca.i. B D.
¶Apoſtemata
poſt aures.
Ca.cl. E
¶Auditum recu-
perandum.
Ca.xiiij. F.
¶Apoſtemata gutturis.
Ca.i. K. ⁊ in fine.
¶Apoſtemata groſſa
diſſoluenda.
Ca.xiiij. D.
¶Apoſtemantibus pul
monis confert.
Ca.xxxi. O.
¶Apoſtematum du
ricias ſoluit.
Ca.lxxx. G.
¶Aduſta ſanat.
Ca.lxxx. D
¶Aſmati valet
Ca.ij. L.
Ca.clix. E.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Tabula ſuper tractatu de Animalibus.

¶Animalia venenata vt fugantur.
Ca.lv.A C
¶Ani cauſas.
Ca.cli.B.
¶Apum ſiue veſparum ictus.
Ca.xiiij.B.
¶A vicijs cuſtodit.
Ca.lxx.D

Bothor. id eſt vlcera oris.
Ca.xxvij.in fine.

Capitis dolorē ſiue ſodam ſedat
Ca.xxxiiij.D.
Ca.liiij.L
Ca.c.E
¶Capitis vlceribus.
Ca.ciiij.B
¶Capillos creſcere facit.
Ca.xlvi.A
¶Capillos q̄ ſunt in palpebris amputat.
Ca.cxxix.A
¶Capillos ⁊ pilos creſcere nō ſinit.
Ca.xxiiij.C
¶Cancer
Ca.iij.in fine
¶Calculus.
Ca.iiij.C
Ca.lxx.C.
Ca.xcix.H
Ca.cxx.i fine
Ca.cxxxiiij.in fine
¶Calculus veſice.
Ca.ciiij.I
¶Carbunculus.
Ca.liij.B.
Ca.xxij.A.
¶Cantar.des bibentibus ſubuenit.
Ca.xxij.D.
¶Carnem malam eradicandum.
Ca.lxxiiij.F.
Caſeos a muribus non attingi dicuntur.
Ca.xcix.D.
¶Canes impinguat.
Ca.xxiiij.H

¶Capillos ⁊ lendes tollunt.
Ca.xxiiij.K
¶Cerebrum confortat.
Ca.xxxi.F
¶Cerebrū calefaciendū.
Ca.lxviij.A
¶Ciatica paſſio
Ca.cl.D
¶Cyliaca paſſio.
Ca.cl.in fine
¶Colica paſſio.
Ca.lxxxviij.E G
¶Coitum commouet.
Ca.v.L
Ca.lxviij.D E.
Ca.cxliij.in fine
¶Cor confortandum
Ca.lxviij.A.in fine.
Ca.c.in fine.
¶Colorem bonū efficit.
Ca.lxxviij.B
Ca.lxxx.D
¶Contra niuis nocumentum.
Ca.cl.I

Dentium dolores curat.
Ca.xxiiij.B
Ca.cliij.in fine.
Ca.cxxij.D
Ca.cliiij.in fine.
¶Dentes confirmat ⁊ gingiuas.
Ca.v.K.D
Ca.xiiij.G.
Ca.xxij.G.
Ca.xxxiiij.I
Ca.cxx.in fine.
¶Dentium rubiginem curat.
Ca.xiiij.B
¶Dētes vt velociter oriantur ⁊ ſine dolore exeant.
Ca.lxxxiij.E.
¶Dentium eradicationem facilem.
Ca.cxxij.in fine.
¶Diſſinteria.
Ca.i.K.
Ca.iiij.D
Ca.xxij.I.L
Ca.xxvij.G
Ca.lv.D

Ca.cl.in fine
¶Difficultati anhelitus confert.
Ca.i.E
¶Dorſi dolori proſunt
Ca.xxv.D.
¶Domū tuā vt mūdas ab omi reptile ac ſerpēte.
Ca.v.in fine.

Epilentiam excitat.
Ca.xij.in fine
¶Epilentia
Ca.ij.E.
Ca.v.A H P.
Ca.xxvij.A D.
Ca.xxxi.C
Ca.liij.B.
Ca.lxxiij.F
Ca.lxxxviij.B.
Ca.cv.in fine.
Ca.ciiij.B E.
¶Empetigo.
Ca.i.D G
Ca.iij.B.
Ca.cl.F
¶Emigranea
Ca.i.B
¶Emorroidas
Ca.xiiij.D
Ca.xxv.D.
Ca.xxvij.A
Ca.xxxiiij.C
Ca.lxx.B
Ca.lxxxviij.F.
¶Emoptoica paſſio.
Ca.lv.D
¶Erbicis.
Ca.v.I.
¶Excoriationi calcanei ſanat.
Ca.iij.C
¶Ebrietatem curat
Ca.iiij.D Ca.lix.B.
¶Effuſiones ad viſcera probibet.
Ca.lxxi.B
¶Elephantiam ſanat.
Ca.lxxi.in fine.
Ca.xciij.D.⁊ in fine.

Fantaſticos ſanat.
Ca.lxxxviij.D.

¶Febres curat
Ca.lv.in fine
Ca.cciij.B.
¶Febres cottidianas
Ca.v.L Ca.lxxx.I
¶Febres tercianas.
Ca.iij.D
¶Febres quartanas
Ca.xxviij.E
Ca.lxx.D
Ca.lxxx.in fine.
Ca.civij.C
¶Febres quartanas facit euenire.
Ca.lxxiij.B
¶Febribus periodicis
Ca.i.D.
¶Fetum extrahit.
Ca.xxxi.R.
Ca.liiij.D.⁊ in fine.
¶Fiſtula.
Ca.xxij.in fine.
Ca.xlvi.C
Ca.xcviij.B
Ca.cxxxix.C
¶Fiſſuras labiorum.
Ca.i.B.
¶Fiſſuris frigoris valet
Ca.v.B
¶Furfures delet
Ca.xiiij.A
Ca.xxvij.E.
¶Formicas vt dimittāt manſiones ⁊ fugiant.
Ca.lxiij.A B C.⁊ in fi.
¶Formice vt moriant in eorū foraminibus.
Ca.lxiij.D.
¶Formice vt nō exeant eorū foramina.
Ca.lxiij.D.

Heriſipila.
Ca.i.D D.
Ca.cv.B
Ca.cl.B
¶Hominem inuiſibilem reddere.
Ca.xxviij.D
¶Humeri doloribus ſanat.
Ca.xciij.E.

Ignem ſacrum curat.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Tabula ſuper tractatu de Animalibus.

Ca.cl.E
¶Ignis aduſtionem curat.
Ca.xcviij.A
Ca.cxx.D
¶Ictericia.
Ca.i.D H
Ca.xxiij.A.
Ca.cij.in fine
¶Inflationes tollit
Ca.xxxi.L.
¶Juncturarum dolores curant.
Ca.liij.A
¶Impregnationem ſiue conceptum iuuant
Ca.xxvij.B
Ca.lv.E
¶Infanti fluxum ab∕ſcindit ab ore.
Ca.xcix.k.
¶Inteſtina rupta.
Ca.lix.C
¶Imbrium ac tonitruũ.
Ca.xxxviij.A.
¶Impinguat fortiter
Ca.cxxx.E.

Lapidem in veſica diſſoluit ⁊ curat
Ca.ij.F
Ca.v.D
Ca.cv.C
¶Lapidem renum. curat.
Ca.lxxiij.D.
¶Lac attrahendum in mammillis.
Ca.v.L.
¶Lac mulierum in mã millis diſſoluit
Ca.lxxxiij.in fine.
¶Lacertoꝝ infirmitas.
Ca.cxx.F
¶Latrocinia terroreſq; nocturnos prodeſſe.
Ca.xcviij.F.
¶Lepram ſanant.
Ca.v.A.
Ca.xxiiij.G
Ca.lxxi.in fine.
Ca.cxxxix.A
¶Litargie valet.
Ca.cxxix.F H
¶Lienis dolores curat.
Ca.xxiij.H.
¶Lupus vt terretur.
Ca.lxxx.C.

Matricis dolorem curat.
Ca.cxl.G
¶Matricis ſuffo∕cationem.
Ca.xij.A
¶Matricis prefo∕cationem.
Ca.xxvij.B
¶Maculas faciei delet.
Ca.cxl.A
¶Maculas nigras emendat.
Ca.li.D
¶Membra corroborat.
Ca.lxviij.E.
¶Menſtrua imperat
Ca.xxiij.B
Ca.xxxi.K
¶Menſtrua abſtinet
Ca.lxxxiij.A
¶Morpheam curat.
Ca.i.E G.
Ca.iij.B
¶Morbo arcuato medetur.
Ca.xxiiij.H
¶Morbum caducum ſedare.
Ca.xxxi.in fine
Ca.xxxiiij.H
¶Morſibus ſerpentũ ac ſcorpionum.
Ca.iij.B
Ca.liij.in fine
Ca.cxlvi.A
¶Morſus canis rabioſi.
Ca.iij.B
Ca.xxiij.B.
¶Morſus aranearum.
Ca.xi.C D E
¶Morſus catti curant
Ca.xxv.A B
¶Morſus muſtele.
Ca.xciij.A B
¶Morſus marinoꝝ vel ictus eoꝝ curant.
Ca.ij.D
¶Morſus vipere.
Ca.i.F
¶Mulier vt concipiat maſculum vel feminã
Ca.clvi.D.
¶Mulier vt non concipiat.
Ca.xcviij.in fine.
¶Muſtelam effugat
Ca.xciij.E
¶Mures necat.
Ca.xix.A B C E G H
¶Mures vt de domo fugant.
Ca.xcix.F I

Narium fetori confert.
Ca.xxvij.E.
¶Neufreticis ſanat.
Ca.v.H
Ca.lxxvij.B
¶Neruos contractos remollire.
Ca.xlvij.A

Oculorum dolores
Ca.xxiiij.C.
Ca.xliij.in fine.
Ca.lxxxviij.F
Ca.cxl.B.
Ca.cliij.in fine.
¶Oculorum ſuffuſiones ſanat.
Ca.xxiiij.I
Ca.cliij.A.
¶Oculorum albedo curatur.
Ca.cxx.in fine.
¶Oculorum claritatem reſtituit.
Ca.lxxij.A.
Ca.lxxx.in fine.
¶Oculorum cali∕gines.
Ca.cliij.A.⁊ in fine
¶Oculorum albugi∕nem abſtergit.
Ca.i.D
Ca.iij.C.
Ca.xi.in fine
Ca.lxviij.A.
Ca.lxxij.in fine
Ca.c.D.
Ca.cxxx.D
¶Ortum piloꝝ euulſoꝝ prohibentia.
Ca.xxxiij.F G
¶Obliuioni confert
Ca.xxxi.P.
¶Omnium morbum ſanare.
Ca.ij.in fine.

Paraliticis ſubuenit.
Ca.xxxi.D
Ca.c.E
Ca.clvij.B
¶Paraliſis lingue
Ca.xxxi.E.
¶Paraliſim totius corporis valet.
Ca.xxxi.E.
¶Pannũ mundificat.
Ca.lxxxiij.E
¶Parturientibus et pericula puerperij tolluntur.
Ca.xxviij.C D
¶Ptiſicis.
Ca.xxij.H
Ca.cl.D
¶Pilis palpebrarum vicijs curat.
Ca.xiiij.E
¶Pilis redire co∕gantur.
Ca.cxxxix.B.
¶Podagra.
Ca.i.G.
Ca.xxij.E
Ca.xxiij.E L.
Ca.lxxxiij.I
Ca.xciij.in fine
Ca.cliij.in fine.
¶Pulmonis vitia valet.
Ca.xxxi.L
¶Puſtulas ſoluit.
Ca.xvij.in fine
Ca.xxij.B.
¶Pruritus.
Ca.i.D
Ca.lxxvi.A
¶Prurigines tollit
Ca.xxiij.B.
¶Pulices necare
Ca.cxviij.A C D F.

Tabula ſuper tractatu de Animalibus.

¶Pulices effugare.
Ca.ccviij.E H.⁊ i fine.
¶Pediculos interficit.
Ca.cc.x.ꝑtotū caplm.
Qui vexant
ab incubis.
Ca.xlviij.E
Renum do-
lorem curat.
Ca.iij.D
Ca.v.D F.
Ca.li.A.
¶Reumatiſmū curat
Ca.v.M
Ca.xxxiiij.K
Ca.lv.A
Ca.lxxvij.L
¶Rubeta venena
auxiliatur.
Ca.xliij.A
Sanguinē
meliorem generantia.
Ca.ij.B
Ca.iij.A
¶Sanguinis ſputum.
Ca.v.I.
Ca.cxx.E.
¶Sanguinem
mingentibus
Ca.ij.F
¶Sanguinis fluxus
narium ſiſtitur
Ca.i.E.
Ca.v.E G O.
Ca.xiiij.M
Ca.xxij.L.
Ca.xxvij.H.
Ca.xxxiij.G
Ca.liiij.G
Ca.cl.E H
¶Sanguinē ꝯſtringit
Ca.xi.B
¶Sanguinis excrea-
tiones iuuat.
Ca.lix.A
¶Scabiem abſter-
gendam.
Ca.i.D
¶Sanguiſuga vt
cadet de gutture.
Ca.xlvi.B.
¶Spaſmus.
Ca.clix.in fine
¶Spaſmus ex ple-
nitudine confert.
Ca.xxxi.K.
¶Splenis ſudorem
adiuuat.
Ca.xxxiiij.E
¶Splenem liquefacit.
Ca.xiiij.in fine.
¶Splenis duriciei
confert.
Ca.v.I
¶Splenem attenuat
Ca.xij.A.
¶Serpigo
Ca.i.D
¶Secundinam
excludit.
Ca.xij.A.
Ca.xxxi.R
Ca.liiij.D
¶Serpentes fugare.
Ca.xxij.H.
Ca.xl.A.
¶Serpens vt illo die
te non tangat.
Ca.lxxv.A
¶Serpentes vt
non timet.
Ca.xxxiiij.D
¶Serpentum ictus.
Ca.cliij.B
¶Sincopis.
Ca.xxxiiij.C
Ca.c.A.
¶Squinantia.
Ca.i.I K ⁊ in fine.
Ca.cxl.H
¶Spinas ⁊ ſurculas
extrahit.
Ca.cxxx.E
¶Stomachum
mundificat.
Ca.lxxx.A.
¶Stomacho ex frigido
dolenti confert.
Ca.xiiij.L
¶Stomachum exulce-
ratum curat.
Ca.xiiij.I
¶Stomachū confortat
Ca.xlv.A
Ca.lxxi.in fine.
¶Scotomia.
Ca.c.G
¶Scorpiones interficit.
Ca.i.A
Ca.cxxxvi.B L
¶Scorpionibꝰ ꝑcuſſis.
Ca.c.xxix.in fine
¶Scorpiones vt de
domo fugantur
Ca.cxxxvi.A.
¶Scorpio ſi momorde-
rit aliquem.
Ca.cxxxvi.D
¶Scorpiōis pūnctura.
Ca.v.H.
¶Scrophulas
Ca.v.L.
Ca.xviij.in fine
Ca.xxvij.in fine.
¶Surdos ſanat.
Ca.xxij.B.
¶Sudorem inbibet.
Ca.xxij.H.
Tetani cura
Ca.cxxij.D
¶Tenaſmoni.
Ca.xiiij.H.
¶Tremori confert.
Ca.xxx.A
Ca.lxxxiij.D L
¶Tremulos liberat.
Ca.xxiij.A.
Ca.cxl.D
¶Timorem melan-
colicum amputat
Ca.c.B.
¶Tinea pellit.
Ca.xxxiiij.L
Ca.xlv.A B
¶Tumores ſoluit
Ca.ccl.E
¶Tumorem vulneribꝰ
non admittit.
Ca.xviij.E
Ca.xxvij.F.
¶Tuſſis.
Ca.v.I A
Ca.xxxiiij.G
Ca.cxxij.B.
Venenis
omnibus reſiſtere.
Ca.i.F.
Ca.ij.E
Ca.lij.L
Ca.lxxxiij.F.
Ca.lxxv.in fine.
Ca.lxxxiij.G.
¶Venenum bibitum
extinguit
Ca.xxij.E
¶Venena toxica
curanda.
Ca.xxij.I
¶Venena leporis mari-
ni curat.
Ca.ccxviij.in fine
¶Ventres puerorū ſiue
infantium ſoluit.
Ca.xcix.D
Ca.cli.L.
Ca.clvij.F
¶Ventrem diſſoluit.
Ca.xlv.A
Ca.lxxi in fine.
¶Ventris vulneratio
nes curat.
Ca.v.M.
¶Ventris dolor
pungitiuus.
Ca.xxxi.R.
¶Ventrem mollit
Ca.v.M
Ca.liiij.B.
¶Ventrem abſtinet.
Ca.xxiiij.H.
¶Vrinam ꝓuocantia
Ca.xxvij.A
Ca.xlv.B
Ca.lxxi.in fine.
¶Vrine difficultatem.
Ca.xcix.P.
Ca.cij.in fine
¶Verrucas curat.
Ca.xxiiij.F L.
Ca.xxvij.H
Ca.xcix.L.
Ca.cxxx.in fine
¶Vermes expellit.
Ca.xxxiiij.L
Ca.cxxij.L.
¶Vermes ex ſolutione
vomitum educant.
Ca.cxxxi.B
¶Ventoſitati ſtomachi
et inteſtinorum.
Ca.xxxiiij.E
¶Veſtigia cutis curat
Ca.v.F.
¶Virge dolores curat
Ca.ij.F.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Tabula ſuper tractatu de Auibus.

¶Viſum confortandū.
Ca.lxxviij.B
¶Ulcera oris ſanat.
Ca.xiiij.D
¶Ulcera inteſtinorum.
Ca.v.O.
Ca.liiij.E
Ca.lxxxiiij.H.
¶Ulcera capitis
Ca.cliij.B
¶Ulcera que ſerpunt
ſananda.
Ca.iiij.G.
¶Ulcera ambulantia
Ca.v.F.
¶Ulcera putrida
mundat.
Ca.xv.A
Ca.lxxij.B
¶Ulcera antiqua
ſananda.
Ca.i.K
¶Uulnera recētia ad ſa
nitatem perducunt.
Ca.xiiij.B.
¶Uulnera ſanat
Ca.xiiij.M
¶Uultum gratum et
niueum facit
Ca.i.J
¶Uxor tua vt te di/
ligat ſemper.
Ca.xlvi.B.

ydropicis.

Ca.iiij.K
Ca.v.J
Ca.xiiij.L M.
Ca.xxij.J.
Ca.xxvij.E
Ca.lxxxiij.in fine.

Tabula de Auibus.

¶Ad Alopitiam
Ca.x.A.
¶Aurium dolor
Ca.xxxij.F
Ca.xciiij.E.

Ca.cxiij.A
¶Ad Aſma
Ca.xvi.A
Ca.liij.in fine.
¶Aquam in aure
eiciendam
Ca.x.L
¶Aluum ſiſtit.
Ca.ix.L
¶Apoſtematibus
calidis.
Ca.xci.F
¶Apoſtematibus
canceroſis.
Ca.x.L.
¶Aſpredo palpebrarum
Ca.xciij.B
Ca.xcviij.E
¶Auis que omnes in
firmitates egrotantis
tra ſe colligit.
Ca.xci.A B L

Calculus

Ca.xxiiij.L
¶Carbunculus.
Ca.xxxij.F
Ca.xciiij.E
Ca.cxiij.A
¶Capitis dolorem ſiue
ſodam ſedat
Ca.xxxiij.A
Ca.lxxxiiij.L.
Ca.xcviij.B
¶Capillos creſcere
facit.
Ca.xix.H
¶Capita clauorum.
Ca.xix.B
¶Colica paſſio.
Ca.xxxij.in fine.
Ca.liij.F.
Ca.xciiij.B
¶Colli dolorem ſedant
Ca.liij.M.
¶Combuſtionibus.
Ca.xciiij.F
¶Coitum commouet.
Ca.ix.E.
Ca.xci.H O
Ca.xcij.A B
¶Cor confortandum
Ca.xci.in fine.
¶Culices effugandas.
Ca.xli.p totum caplm.

Diſſinteria.

Ca.xxiiij.B

Empetigo.

Ca.xix.H O
Ca.xxxij.B
Ca.ci.in fine
Ca.cxij.A
¶Epilentia.
Ca.xxvij.D
Ca.lxij.B
Ca.xcviij.F.
¶Ebrietatem curat
Ca.lxxxiiij.in fine

Faciem pur/

gandam a lentigine.
Ca.xcij.E
¶Faciei fiſſuras.
Ca.x.A
¶Falco ſi non
poteſt firmare.
Ca.xlv.A
¶Falco ſi nimium
laxatur.
Ca.xlv.B
¶Falco ſi os fractum
habuerit in
crure vel in ala.
Ca.xlv.C D E
¶Freneſis.
Ca.xvi.in fine
¶Flegmones qui naſcū
tur in naribus.
Ca.liij.in fine
¶Fluxum ſangui/
nis narium.
Ca.xxxij.D
Ca.liij.D
¶Fluxꝰ oēs ſtringūt.
Ca.liij.J.

Homo egro

tans an viuat vel
moriatur
Ca.xxi.A B
¶His qui cibos
digerunt.
Ca.lxxix.A

Junctura/

rum dolores.
Ca.lij.in fine
¶Ignem ſacrum
Ca.xci.K
¶Ignis aduſtionem
Ca.xci.L

Labiorum

fiſſuras.
Ca.x.A.
¶Lentiginem elimat.
Ca.lxxiiij.A
¶Lingue aſperitas.
Ca.liij.G
¶Lumborum dolorem
remouendum.
Ca.i.in fine.

Menſtrua

imperant.
Ca.xix.J P.
Ca.xci.R
¶Māmillas puellarū ꝓ
hibet a magnitudine
Ca.cxv.B.
¶Morphea.
Ca.xix.H
Ca.lxxiiij.A
Ca.cxij.A.
¶Morſibus ſerpentū.
Ca.xxxij.E
Ca.liij.in fine.
¶Morſus cāis rabioſi
Ca.xxxij.B.
Ca.xxxix.in fine
Ca.lxij.in fine.
¶Morbum caducum.
Ca.cxix.B
¶Morbos faucium.
Ca.lxij.D.
¶Morbo regio
Ca.xcij.L
Ca.xcviij.in fine.
¶Mulier vt narrabit
omnia que geſſit.
Ca.xvi.B
¶Muſce vt necantur.
Ca.lxxxi.A.in fine.

Oculorum

dolores.
Ca.iiij.A
Ca.xxxij.B E
Ca.liij.H
Ca.lxxix.A
Ca.lxxxi.B
Ca.xcix.A
Ca.cxv.L

iversidade do Min
Bibliote ública de Br

Tabula ſuper tractatu de Piſcibus.

Ca.cxix.D.
¶Oculorum albuginem abſtergit
Ca.iiij.B
Ca.lxij.G
Ca.cxix.F.
¶Oculoꝝ ſuffuſiones.
Ca.xciiij.A
Ca.cciij.B C.
¶Oculorum caligines.
Ca.iiij.in fine.
Ca.xxi.A D
Ca.lxij.C
Ca.xciij.B
Ca.xcviij.E
Ca.ccix.C.
¶Oculorum claritatem reſtituit.
Ca.i.A B C
Ca.xvi.D
Ca.xxi.B
Ca.xcviij.D
¶Obliuioni confert.
Ca.xcviij.in fine.

Paraliticis.
Ca.lix.B
Ca.lxxxiiij.C
¶Podagra
Ca.xxxij.G
Ca.xci.I.
Ca.xciij.C.
¶Puſtulas oculorum reprimit.
Ca.liij.L
¶Pulices effugare.
Ca.xxxix.A

Qui ſumpſit venenum.
Ca.xci.L M

Scabiem abſtergendum
Ca.xix.B M
¶Sanguinem bonum generantes
Ca.lij.B
¶Secundinā excludit.
Ca.cxix.E.
¶Serpentes fugare
Ca.xvi.C.
Ca.ccx.A.
¶Squinantia.
Ca.lxij.C.
¶Sanguinem melancolicum generantia.
Ca.lix.A
¶Scinifes vt non intrant domum.
Ca.cvij.A.
¶Stomachum confortare
Ca.lij.E
¶Sperma multiplicandum.
Ca.ix.E.

Theſaurus tuus vt augetur.
Ca.lxvi.in fine.
¶Tumores ſoluit.
Ca.lxij.E.

Ventrem fluere facit.
Ca.vi.in fine.
¶Ventrem ſtringit
Ca.vi.A
Ca.cx.A.
¶Venenis omnibus
Ca.xcvij.B
¶Verrucas
Ca.xix.M
¶Veſparum puncture.
Ca.ccvi.C D E.
¶Viſum acuit.
Ca.cvi.B
Ca.ccv.D
¶Viſum confortandū.
Ca.lxij.E.
¶Vocem clarificandā.
Ca.ix.E
Ca.liij.E
¶Vrinam prouocantia.
Ca.xix.C P.
¶Vnguibus leproſis faciunt cadere.
Ca.xix.A H P.

Ydropicis.
Ca.xix.K.

Sequitur Tabula de Piſcibus.

¶Ad alopitias
Ca.xxxvi.in fine.
Ca.lxxvi.C
Ca.ciij.C
¶Aurium dolores.
Ca.ij.B
¶Anhelitus conſtrictiones.
Ca.xlix.L
¶Aſma.
Ca.lxxxi.D
¶Aluum emollit.
Ca.xci.D.
¶Abortum faciunt.
Ca.xlix.F

Capitis dolorem tollunt.
Ca.xci.C
¶Calculos ſanat.
Ca.xxxvi.H
Ca.lxxxvi.F
¶Carbunculus.
Ca.xlix.K
Ca.lxi.E.
¶Carnes excreſcentes tollit.
Ca.lxxxi.I
¶Cicatrices tollere
Ca.lxxxvi.E
Ca.cij.A.
¶Coleram deponunt
Ca.lxxxvi.ꝓpe finem.
¶Coitum ſtimulare dicuntur.
Ca.xxv.A
¶Corpori tela extrahuntur.
Ca.lxxxi.G.

Dentium dolores.
Ca.ciij.D
¶Dentes purgantur
Ca.xxij.A
¶Dentes abſtergunt
Ca.xvi.B.
¶Dentes dealbandos.
Ca.lxxxi.K

Epilenticis.
Ca.xxxviij.B
Ca.lxxiiij.in fine.
¶Extenuatis.
Ca.xvi.D

Faciem dealbandam.
Ca.lxxxi.in fine.
¶Faſtidijs medentur
Ca.lxvi.A.
¶Febrium venientes
Ca.xxv.B
Ca.xxvij.C.
Ca.lxxvij.A
¶Febribus quartanis.
Ca.xvi.D
¶Febres frigidas ſanat.
Ca.ciij.B

Ignis aduſtionem.
Ca.xxij.B
¶Ictibus ſcorpionum.
Ca.xxiij.B
Ca.lxxv.G
¶Ictibus ſiue morſus draconis marini.
Ca.xxvi.C D G I K
Ca.xc.A.

Lacrimas prohibet.
Ca.xvi.C
¶Lepra.
Ca.xxvij.A
Ca.lix.in fine
¶Libidinem excitandam.
Ca.lxxviij.B.

Mammas mulierum ſanat.
Ca.lviij.in fine.
Ca.lxxiij.B
¶Maculas in facie mulierum delet.
Ca.lviij.B
¶Maculas carnis
Ca.lxxi.B

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Tabula ſuper tractatu de Piſcibus.

¶Menſtrua mulierum
La.lxi.D
¶Morſus draconis curatur.
La.iij.B.
¶Morſus reptilium
La.iiij.A
¶Morſus ſcorpionis marini.
La.lxxxvi.A B L M
¶Morſus vipere
La.xcvij.A
¶Morſus canis rabidi
La.xcvij.B
¶Morſus murene
La.lix.A.

Oris vlcera.

La.xcvij.L
¶Oculorum caligines tollunt.
La.lxxxvi.J
¶Oculorum ſuffuſiones detergunt.
La.lxxxvi.H J
¶Oculorum rubedini valet.
La.xlix.L
¶Oculorum tumores.
La.lxxxi.E.
La.xci.B.
¶Oculorum cicatrices.
La.lxxxi..F
¶Oculorum carnes ſuperuacuas conſumit
La.cij.A.
¶Oculorum albuginē.
La.xxv.in fine.
La.lxxxi.F

Pannum ac

lentigines delendum
La.xvi.B E.
La.xxxvi.J
La.clix.B
La.lviij.L
La.ciij.B.
¶Parotidas ꝛ ſtrumas curat.
La.lviij.L
¶Partus facilis.
La.xcij.in fine.
¶Prefocationibus matricis.
La.xxxviij.B.
¶Pilos generat.
La.xlix.L.
¶Pilos ꝛ carnes abradit.
La.xlix.L
¶Pilos inutiles in palpebris cohibet.
La.xlix.M
¶Podagra.
La.xlix.J.

Qui habent

tedium vini
La.ij.in fine.
La.lxi.in fine.

Scabies pectoris.

La.iij.A
¶Scabies palpebraꝝ.
La.xvi.L
¶Stericis ſuffocationibus
La.lxxiij.F.
¶Sciaticos liberat
La.lxi.L
¶Spinas acutas extrahendas.
La.xvi.F.
¶Signum tempeſtatis
La.xix.A
¶Stomachus debili.
La.xxiij.A
La.xlix.L
¶Stomachū reficiunt.
La.xvi.A.

Tuſſis

La.xxiij.in fine
¶Tenaſmon.
La.lxvi.L.
¶Tumores tollit.
La.lviij.in fine.
¶Toracem curat.
La.lxxxi.D

Ventrem

mollificare.
La.xxxvi.A.
La.lxxxi.A
¶Ventrem mouent
La.lxxiij.in fine.
¶Venena curanda
La.xxvi.E
La.lxi.B.
La.lxxiij.A
¶Venena leporis marini curantur.
La.lxvi.A
¶Viſum abſtergendum
La.xlix.E.
¶Vlcera deſiccanda
La.xvi.L
¶Vlceribus capitis
La.lviij.A
La.lxxiij.A.
¶Vlcera veſice.
La.lxvi.D.
Vuam ſedat.
La.lxvi.E
¶Vrine difficultas.
La.xlix.L
¶Vultum gratum ac niueum faciendum.
La.xxv.D.
¶Vulnera ſordida purgat
La.xxxvi.E.
¶Vulnera nimis profunda concarnantur
La.lxvi.in fine.
¶Vulnera putrida gingiuarum.
La.lxxiij.D E
¶Vulnera glutinant
La.xci.D
¶Vngulā reſoluendam
La.xvi.L.

Ydropicis.

La.xxvij.D

Tabula de Lapidibus.

¶Ad alopicias.
La.xxij.B.
La.xlv.B L D
¶Aurium dolorem
La.xxxvi.A.
La.lxxxvi.E
La.ci.A
¶Aurium fluxus.
La.xvij.E.
¶Aurium vlcera.
La.xvi.E
¶Aurium attritiones.
La.cxxiij.M.ꝛ in fine
¶Aurum augere tradit.
La.xxxvi.F.
¶Apoſtematibus inguinis.
La.xvi.B.
¶Apoſtemata gingiue.
La.xvi.M.
¶Apoſtemata putrida curat.
La.xxx.E
¶Apoſtemata frigida.
La.xxv.E
¶Apoſtemata ſplenis.
La.clij.L F
¶Apoſtemata flegmatica curat.
La.cxix.D P
¶Apoſtemata flegmatica teſticuloꝝ maturāda.
La.cxxiiij K
¶Apoſtemata dura reſoluit.
La.cxxxi.B
¶Apoſtemata que fiunt in ano
La.cxxxiiij.in fine.
¶Apoſtematibus vulue conuenit
La.cxxiij.F
¶Apoſtematibus calidis mammillarum
La.cxx.F.
¶Apoſtematum in initio conuenit.
La.lxxij.A
¶Alma.
La.xxij.D.
La.xxxviij.A

Capitulum.lxxi.G.
Cap.ci.C
Cap.cxxiij.D
¶Ad dolorem ſtomachi. Ca.iiij.A.
¶Amorem conciliat.
Ca.x.F
¶Ad iras regum et dominorum.
Ca.xxxiij.E
¶Ad prelias et ad cauſas vincendas.
Ca.xxxij.C
¶Ad impetrandum quodlibet.
Ca.cvij.C
¶Ad diuitias valet.
Ca.lxv.D
¶An ſit virgo vel corrupta.
Ca.lviij.D
¶Ad venereos voluptates.
Ca.lij.C
¶Arthetice paſſioni.
Ca.xcix.A.
¶Anchari doloribus confert et iuncturarum.
Ca.ci.A
¶Ad fiſſuras que fiunt in ano.
Ca.xxxv.G
Ca.cxx.A.
¶Aduſtioni ignis
Ca.xvij.H.
Ca.lxxviij.E
¶Argentum viuum extinguendum.
Ca.xxi.D

Bothororis
Ca.cxxxi.B.

Capitis dolorem tollunt.
Ca.lxxvi.A
¶Catarrum prohibet.
Ca.xxvi.C.
¶Cardiaca.
Ca.lxxviij.A.F.
Ca.lxxxvi. F
Ca.cxxxv.in fine
¶Caput purgium
Ca.lxxxvi.B.I
¶Capillos attenuat.

Capitulum.lxxxix.B
Ca.c.H
¶Cauſam litis ante iudicem reprimere.
Ca.xliij.B.
¶Carnem ſuperfluam auferendam
Ca.viij.A
Ca.xv.G.
Ca.xxxv.D
Ca.c.B.
¶Cancer
Ca.xiiij.I
Ca.xv.B
Ca.xvij.B
¶Carnes humidas deſiccandas
Ca.xij.B
¶Cerebrum mundificandum.
Ca.xiij.H
¶Cephalargicis
Ca.lxxvi.A
¶Ciliaca paſſio.
Ca.lxiij.B
¶Colicam paſſionem curat.
Ca.lij.A
Ca.cxl.F
¶Cordis confortantia.
Ca.xviij.C.
Ca.lxv.in fine
Ca.lxxviij.D.et in fine
Ca.lxxxvi.T.
Ca.cxxx.in fine.
¶Cordis tremorem
Ca.xviij.F.H
Ca.xx.C E
Ca.lxxviij.F
¶Cordis leticiã reddit.
Ca.lx.A
Ca.lxv.D
¶Colorem in facie perditum recuperat.
Ca.lxxv.F
¶Corpora pinguia extenuandum.
Ca.viij.G
¶Cõiugii dat amorem
Ca.xxij.A.et in fine
¶Conceptum prohibet
Ca.lxvi.F
¶Conquaſſationibus que fiunt in interioribus membris

Capitulum.lxxxvi.D
¶Contra oẽs inimicos
Ca.lxvi.I.
¶Contra hoſtes.
Ca.i.A G
Ca.xxiij.D
¶Contra inſaniam
Ca.i.A.et in fine.
Ca.xxxiij.A
¶Contra rixas et iniurias.
Ca.i.A
¶Contra incurſiones fantaſmatum.
Ca.i.A
Ca.xxxviij.B
¶Contra pigriciam
Ca.xxij.D
¶Contra feruorem animumq; cõmotum
Ca.v.A.
¶Contra triſticiam et grauitatem
Ca.v.in fine
Ca.lx.A
¶Contra morbum caducum.
Ca.x.E.G
Ca.lviij.A.
¶Contra polipum.
Ca.xv.E
¶Contra periculum tonitrui
Ca.xxxij.in fine.
¶Contra nocturnos timores.
Ca.xxxviij.in fine.
¶Contra tempeſtates et grandines
Ca.xlij.in fine.
¶Contra vana mõſtra.
Ca.xlij.H
¶Contra topicum.
Ca.lxv.D
Ca.lxxvij.K
¶Contra melancoliam
Ca.cxxxv.B
Ca.cxij.A.
¶Contra fantaſticas viſiones.
Ca.cxxxv.in fine
¶Coleram nigram educendam.
Ca.xiij.H.
¶Coitum retinet

Capitulum.xiij.G

Dentes abſtergit.
Ca.i.E
Ca.lxxviij.E
Ca.cv.C D E F
Ca.cxxxix.K
¶Dentium dolores.
Ca.lix.H
¶Dentes dealbandos.
Ca.xliij.in fine.
¶Dentes purgantur.
Ca.i.D E
¶Dentium corroſionem prohibet
Ca.xvi.E
¶Dentes confortat.
Ca.xvij.in fine.
¶Dentium ſordes abſtergit.
Ca.cliij.in fine
¶De uincere inimicos
Ca.xlvij.A E
¶Demonia vincere.
Ca.xxxviij.C
¶Demones fugat
Ca.lviij.B
¶Demonibus et incantationibus reſiſtit
Ca.lviij.E L
¶Diſſinteria
Ca.lxiij.B
Ca.lxxij.E
Ca.cvij.in fine.
¶Diuitias auget
Ca.x.D F

Emorroidas exiccandas
Ca.xv.A
Ca.xx.E
¶Ebrietatem tollere
Ca.viij.A B C
Ca.xlix.C D
¶Epilenticis
Ca.xij.H
Ca.xxxiij.A
Ca.xlij.G
Ca.xlv.D
Ca.lviij.G
Ca.lxxxvi.A
Ca.cxij.C
¶Epatis dolorẽ curare
Ca.xxij.B

Tabula ſuper tractatu de Lapidibus.

Ca.lxxxv.F
¶Emigranea
Ca.lxxvi.A
¶Elephantia.
Ca.cxxij.B
¶Empetigo.
Ca.cxxiij.F.P
Ca.cxxix.A.
¶Emoptoica.
Ca.cxxij.B

Faciem deal
bandam
Ca.lxxij.D
¶Fantaſmata pellit.
Ca.lxvi.F.ꝛ in fine.
Ca.lxvij.C
¶Flammam extinguibi
lem extinguendam.
Ca.cij.A
¶Facundum prudētem
amabilem gratum facit.
Ca.ij.A.D.
Ca.cxxiij.B
Ca.lx.in fine.
¶Febrium cura.
Ca.cxxvi.A
Ca.lxvi.B
¶Febribus quartanis.
Ca.cxij.A.
¶Febribus ethicis.
Ca.cxxvi.E.
¶Febribus peſtilentia
libus.
Ca.xxvi.in fine
¶Febribus melanco
licis.
Ca.xiiij.in fine
¶Febris calorem
mitigare.
Ca.lxi.C.
¶Fetorem oris tollit
Ca.xvij.B.
Ca.xviij.B.
Ca.xx.B.
¶Flegma viſcoſum.
Ca.xx.D
¶Feſſos ꝛ debiles
renouere.
Ca.lxxxiij.A
¶Furfures capilloꝝ.
Ca.lxxix.H
Ca.cxxxix.B K
¶Formice cura.
Ca.xvi.B
Ca.cxxiij.P
¶Fiſtulam curandam.
Ca.xv.B.
Ca.xvi.E.
Ca.xli.D.
Ca.cxxxvij.B C

Gingiue
fluxe.
Capīm pmū.D F
Ca.cxxiij.F B
¶Gingiuarum infla
tiones.
Ca.xvij.B.ꝛ in fine
¶Gingiuis humectis
ſeu dentibꝰ mollibꝰ.
Ca.xvij.D.
¶Gutturis dolorē valet
Ca.lxxxvi.D

Heriſipila.
Ca.xvi.B
Ca.lxxiij.B
Ca.cxxiij.P.
¶Hominem virgi
nem facit.
Cap.vij.C.
¶Hominem diſcretum
et gratum facit.
Ca.vi.B
¶Hominem tutum
cuſtodit.
Capitulum.lv.A.

Ictericia.
Ca.lxxij.in fine
Ca.cxxiij.I
¶Ingeniū bonū reddit.
Ca.lxv.D
Ca.cx.A
¶Intellectum bonum
reddit.
Ca.vij.C.
¶Incubonum et ſuccu
bonum cura.
Ca.pmum.A
¶Inteſtinoꝝ vlcera
Ca.xxvi.D.
Ca.xiij.C
Ca.cxx.C
¶Inteſtinoꝝ ſordes
purgantur.
Ca.xxvij.A.
¶Inteſtinoꝝ ventoſ
itati confert.
Capitulū.lxxxvi.B
¶Incauſtum optimum
ad ſcribendum.
Ca.c.in fine.
¶Iras mitigare
Ca.xiij.A

Lapiſ qui in
manu dextra contra ſolē
tenuerit radios emittit ꝛ
ignem ꝯ vomitiua vt vide
tes mirentur.
Ca.lv.D
Lapis ſi ab homine ge
ſtetur a muſcis vel apibꝰ
non mordetur.
Ca.lxiij.D F
¶Lapis quē qui in ore
geſtauerit magis cogita
tionem ꝛ opinionem iu
dex efficitur:et amabilis
redditur.
Ca.lxiij.E
¶Lapis quē qui porta
tus tutū reddit peregri
num ꝛ gratū hoſpitibꝰ.
Cap.lxv.B.
¶Lapis qui valet con
tra peſtiferas regiones
portatus
Ca.lxv.C
¶Lapis qui portatꝰ fit
tutus a fulgure.
Ca.lxv.E
¶Lapis qui eum portat
non mergatur.
Ca.lxvi.B
¶Lapis poſitus ſub
lingua confert diuinan
do dicere futura.
Ca.lxvij.in fine.
¶Lapis quādo ſuſpen
ditur ad collū infantis re
mouet ab eo timores.
Ca.lxxi.E
¶Lapis qui inducit in
ſenſibilitatem ne ſentiat
cruciandus
Ca.lxxxiij.A
¶Lapis ſi quis portatus
nō videbit in nocte ſom
nia mala
Ca.cviij.A
¶Lapis qui antracem
fugat.
Cap.cix.A
¶Lapis qui optimꝰ eſt
contra fraudes
Ca.cix.F
¶Lapis qui fugat mor
bum qui dicitur noli me
tangere
Ca.cix.D.
¶Lapis qui reddit ho
minem caſtū et pudicū.
Ca.cix.A
Ca.cxi.A.
Ca.c.xxij.B D.
¶Lapis qui in collo ſu
ſpenſus curat emitriteu ꝛ
ꝛ caducos morbos
Ca.cxiij.I
¶Lapis qui portatꝰ fa
cit bonam memoriam et
tempeſtatem auertit
Ca.cxiij.in fine
¶Lapis qui portatus i
ore facit diuinare futura
Ca.cxv.B F.
Lapis qui aſcenſus per
manet calidus p̄ ſeptem
dies vel amplius.
Ca.iiij.D
Lapis qui ſemel accen
ſus vix aut nunq̄ pote
rit extingui.
Ca.cix.A
¶Lapis qui facit oſten
dere multa ſimulacbra
ſomniorum
Ca.ij.C
¶Lapidem veſice frāgit
Ca.i.C
Ca.li.E
Ca.cxix.D.ꝛ in fi.
Ca.cxxxiij.in fine.
Ca.cxxxix.C L
¶Lapidem frangit qui
eſt in renibꝰ cauſatus.
Ca.cxix.C
Ca.cxxxiij.in fine.
Ca.cxxxix.H
¶Lac generandum in
mammillis.
Ca.xxxix.E.
Ca.lix.F.
¶Lepra.
Ca.xiiij.I
Ca.xviij.A
Ca.cxiij.E.

Tabula ſuper tractatu de Lapidibus.

Capitulum.cxxiiij. E
Ca.cxxxviij. C
Lienteria et Diarria curantur.
Ca.lxxviij. B
Luxuriam ſedare.
Cap.v. D
Luxuriam cohibet.
Ca.lxvi. F
Ca.cxi. A
Lunaticis ac demone repletis
Ca.i. in fine.
Ca.xxxiij. A D.
Lumbricos ⁊ aſcarides expellendas.
Ca.cxl. D

Matricis

fluxum prohibet.
Ca.xvi.in fine.
Ca.xxvi. D.
¶Mania.
Ca.xiiij. H.
¶Malam cogitationē repellendum.
Ca.vij.C.
¶Mamillas puellaꝝ ⁊ teſticulorum puerorum prohibet augmentari
Ca.clv.A
¶Menſtrua mulierum auxiliatur.
Ca.xliij. A C.
Ca.lxxi. G.
¶Menſtrua ſtringant.
Ca.xv. J
Ca.lxxviij.E
¶Melancolicas egritudines
Ca.xiiij. F G H.
¶Melancolicum humorem laxat..
Ca.lxxi. E.
¶Morſus ſcorpionis.
Ca.ij. A.
¶Morſus vipere.
Ca.ij. A.
Ca.c.xxiij. H
¶Morſui rane cōuenit.
Ca.cxxiij. K
¶Morſui tyri conuenit.
Ca.cxxx.E
¶Morphea.
Ca.xiiij. J
Capitulum.c. F.
Ca cxxviij. F O.
¶Morſus canis rabidi
Ca.lxxxix. F
Ca.cxxx. E
¶Morſus reptilium
Ca.xxvij.in fine
¶Mulierib⁹ vt repleat vbera lacte.
Ca.xxxix. B
Ca.lix. A C.
Ca.cvi. B.
¶Mulierib⁹ que volūt placere viris.
Ca.vi. B D
¶Mures interficere
Ca.xxi.H

Nefreticam

paſſionem
Ca.lxxx. A
¶Ne oua nimis caleſiant in nido.
Ca.x: K.
¶Non potentibus retinere vrinam
Ca.lxxxvi. K.⁊ in fine

Oculorum

dolores.
Ca.xv. J K.⁊ in fine
Ca.xxiij. B.⁊ in fine
Ca.xxxiij. B G
Ca.xlij. B
Ca.xlv.in fine.
Ca.xc. A
Ca.xciij. A B.
Ca.cviij. K
Ca.cxix. K.
Ca.cxxxiij. J.⁊ in fine.
¶Oculoꝝ albuginem
Ca.ci. B.
¶Oculorum caligines tollunt
Ca.c. J
Ca.cxxxviij. A.
¶Oculoꝝ albedo.
Ca.lxviij. E
Ca.cxxv.in fine
¶Oculorum dolorem ex humida cauſa.
Ca.lxviij. D.
¶Oculorum cicatrices limpidat.
Ca.cv. A
Capitulum.cxxxviij. A.
¶Oculorum carnem ſuperfluam aufert
Ca.cv. A C
Ca. cxxiij.C
¶Oculorum ſordes purgare.
Ca.cix. B
¶Oculos humidos ſanat.
Ca.xxiij. D
¶Oculoꝝ puſtule
Ca.xx. E
¶Oculoꝝ vlcera
Ca.xviij. D F
¶Oculoꝝ obſcuritati.
Ca.xxxvi. B.
¶Oculoꝝ lacrime
Ca.xiij. B C
Ca.lxi.in fine
¶Obtalmie confert.
Ca.cxix. J
¶Opiniones ⁊ cogitationes facit bene iudicare. Ca.lx. C
¶Omnes turbas contemnit.
Ca.lv.in fine
¶Oues vt lacte repleantur
Ca.lix. C.
¶Oues vt ab eis ſcabies fugant.
Ca.lix. C

Paraliſis

Ca.lxxxvi. A.
¶Partus facilis.
Ca.x. A B C D
¶Pannum oculi mundificat.
Ca.lxxxviij. B.
¶Paces conciliat
Ca.cix. C
¶Palpebraꝝ duriciei
Ca.xvi. B
Ca.cxxxviij. B C
¶Palpebraꝝ groſſitudinem ſubtiliandam.
Ca.xvi. in fine
¶Palpebraꝝ carnē ſuperfluam corrodendam.
Ca.xvij. H.
Pregnantib⁹ conuenit.
Ca.x. D F
Capitulū.l. E
¶Peſtilentiam curat.
Ca.xxiiii. A
Ca.xxv. B E
¶Pediculos interficit
Ca.xvij. G
Ca.xxi. A C
Ca.lxxxix. N
¶Prenūciare futura.
Ca.xxxiiij. A
¶Priſicus.
Ca.xxvi. D
Ca.xv. B. ⁊ in fine.
¶Pilos et carnes abradit
Ca.xxij. B.in fine
Pilos naſci facit in palpebris.
Ca.lxxi. A B
¶Pium ⁊ deuotum ad deum efficit
Ca.cix. C
¶Podagram.
Ca.viij. D F
Ca.lxxxiij. A C.
Ca.cxxiij. K O.
Ca.cxxiiij. O.
Ca.cxxxi. B
¶Pulmonis conſtrictioni valet
Ca. lxxxvi. O
¶Pruritui confert.
Ca.lxxix. D
Ca.cxxiij. H
Ca.cxxiij. D G
Ca.cxxxi. B
¶Puncturam ſcorpionis curat.
Ca.c.xxiij. G.
Ca.cxxiij. H

Qui coire nō

poſſunt.
Ca.vi. D
¶Qui ſolus loquit̄.
Ca. xviij.in fine
¶Qui biberit argentum viuum
Ca.xxi. F G
¶Qui ſaliuas ſanguineas emittunt
Ca.li. D
¶Qui tranſglutiunt acum vel aliud ferrū.
Ca.lxxvij. C

¶Qui biberunt cantaridas.
Ca.cxxx.K

Renum dolorem curat.
Ca.lxxi.G
¶Regali conuenit honori.
Ca.xcij.A.

Scabiei conuenit. Ca.xvi.B.
Ca.xvij.B.
Ca.xviij.A.
Ca.xx.E
Ca.xxi.B
Ca.xxij.L.
Ca.lxi.L.
Ca.lxviij.D.
Ca.lxxiij.D.
Ca.cxxij.E
Ca.xxix.A.
Ca.cxxxix.M
¶Sanguinem prohibet a naribus fluentem.
Ca.xiij.in fine
Ca.xv.E F H K
Ca.xvi.D H.
Ca.lxxx.F.
Ca.cxl.E.
¶Sanguis reſtrictiua.
Ca.xiij.A
Ca.xlij.A
Ca.lxxxvi.Q
Ca.c.vij.in fine
¶Sanguinis fluxum prouocat.
Ca.iij.A
Ca.iiij.in fine
¶Sanguinis fluorem abſtinet.
Ca.xxxix.L.
Ca.xlij.A
¶Sanguinem conſtringentia.
Ca.xxx.D F
Ca.liiij.L
Ca.lxiiij.A B.
Ca.lxvi.D.
¶Sanguinem coagulatum reſoluit.
Capitulum.c.A
¶Sanguini mortuo cõuenit q̃ eſt ſub oculo
Capitulum.cxxiij.M.
¶Splenis duriciei conuenit.
Ca.viij.E
Ca.c.xxiij.A.
¶Splenis dolorem
Ca.lxxxvi.K
Ca.cxxxv.L
¶Serpentes fugat.
Ca.xxi.I.
Ca.lviij.E K
¶Serpentes vt ſtatim occidentur.
Ca.xxiij.D
¶Seipſum magnificare
Ca.xxiij.A.
¶Squinantie valet.
Ca.lxxxvi.I.
Ca.cxxiij.E
Ca.c.xxv.A.
¶Singultui valet.
Ca.lxxxvi.A
¶Sincopis.
Ca.lxxvij.A.
Ca.cxlij.B
¶Si de adminiſtratione veneni aliquis ſuſpectus ſit impoſitus in cibo illo prohibet ne poſſit deglutiri.
Ca.x.E H.⁊ in fine.
¶Spiritualia ꝯfortat.
Ca.xxxviij.A.
Ca.lxxviij.A
¶Stomacho malo
Ca.xxxvi.B
Ca.xlij.D
Ca.lij.in fine.
Ca.lxxv.A.
¶Stomachi ſanguinẽ ⁊ inteſtinoꝝ
Ca.lxxxix.A.
Sode flegmatice.
Ca.lxxxvi.A
¶Solis ardorem non timebit.
Ca.li.B
¶Scotomie.
Ca.lxxxvi.A
¶Scorpionis puncturam valet
Ca.lxxxvi.M A
¶Somnia vana repellit. Ca.i.G.
¶Somnioꝝ interpretationẽ plenã facit intelligi
Ca.iiij.B.
¶Somnum inducens.
Ca.lvi.in fine.
¶Sitim remouendum
Ca.vi.A L D G.
Ca.xxxix.A
¶Somnos dulces prouocare.
Ca.xxxij.in fine
Ca.lxv.L
¶Sputum ſanguinis retinet.
Ca.xlij.L.
Ca.lxxxv.F
Ca.cxix.S
¶Sudorem ꝓuocandũ
Ca.cxxiij.in fine
¶Sudorem ꝓhibet
Ca.lxxij.B
¶Surditati ⁊ obliuiõi.
Ca.cxxiij.L.
¶Stulticiam pellere et ſapientiam adducere.
Ca.xxxviij.L

Tuſſis.
Capitulum.xxij.D.
Ca.lxxxvi.E
¶Tutum ⁊ victorem reddere
Ca.xlviij.A
Ca.lxvi.E.
¶Tutum facit contra dolos.
Ca.liiij.L
¶Torture oris.
Ca.lxxxvi.A

Ventrem mouent
Ca.lxxvi.A
¶Ventris fluxũ ſanat
Ca.li.E.
Ca.lxxij.in fine.
¶Ventris dolorẽ pungitiuum. Ca.ci.D.
¶Ventrem ſtringit.
Ca.lxxxv.D E
¶Ventrem excitat.
Ca.vi.L.
¶Venena curandum.
Ca.cxiij.A B.
¶Venenum fugat.
Capitulum ꝑmũ.G
Cap.iiij.B
Ca.xxiij.B
Ca.xlvij.L
Ca.xlviij.A
Ca.liiij.L
¶Vertigo.
Ca.xiij.H.
Ca.cxi.A
¶Vermes venenoſos effugare.
Ca.lviij.G
¶Vermes aurium.
Ca.lxxxix.in fine
¶Vermes in ventre occidit. Ca.lxxxv.G.
Ca.ci.E.
¶Vermes interficientibus educit
Ca.lxxxix.E
¶Verrucas aufert.
Ca.lxxi.E.
¶Veſicam dolentem
Ca.lij.D
¶Veſicarum vlcera
Ca.lxxxvi.P
¶Viſum clarificandum
Ca.lvi.D.
¶Viſum confortat.
Ca.xcviij.A
Cap.c.G.
Ca.cxxxiij.A D
¶Viſus obſcuritas
Ca.xvij.H
Ca.lxxviij.E
¶Viribꝫ cordis ꝯuenit.
Ca.ij.in fine
¶Vincere aduerſarios.
Ca.iiij.B.
Ca.lxi.A B
¶Vincere pericula.
Ca.ij.D
¶Victus ⁊ ſuſpiria tollere.
Ca.xxiij.B.
¶Virginitatem deprehendit.
Ca.lviij.in fine
¶Vomitũ ꝓuocandum
Ca.xiiij.L D
Ca.lxxi.H.
Ca.cxxx.I
¶Vocem clarificare.
Ca.xxviij.B
Ca.xxxij.A
¶Vulnera difficilia ad

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

ſanandum.
Ca.vii.D.
¶Vulnera cōſolidanda.
Ca.lxxxv.C.
Ca.cxix.A.
¶Vulneꝝ orificia apit.
Ca.cxix.F.
¶Vlcera ſanare.
Ca.li.E.
¶Vlcera oculoꝝ ſanat.
Ca.lxxii.C.
¶Vlcerationem virge
curat.lxxiii.F
¶Vlceribꝫ renū ꝯuenit.
Ca.cxx.B
¶Vlcera que fiunt in
naribus ꝛ in auribꝫ.
Ca.cxl.B
¶Vlcera pulmonis
curanda.viii.E
¶Vlcera ꝓfūda curāda
Ca.viii.A
¶Vlcera fraudulenta.
Ca.viii.B C
Ca.cxxx.A
¶Vt omibus hominibꝫ
placebis.
Ca.xxxiii.E
¶Vnguentū ꝑ facie
abſtergendum.
Ca.xxv.A.
¶Vuluam ſedat.
Ca.cxxv.A
¶Vxoꝛ tua an ſit caſta
vel adultera.
Ca.lxxvii.D y.

ydropicis.

Ca.xvii.B.
Ca.lxvi.B.
Ca.lxxvii.B D.
Ca.cxxiii.D
¶yliaca.
Ca.lii.A
Ca.lxxix.D

Tabula generalis De Herbis.

Aarona.Capitulū.i.
Abrotanum.ii.
Abſinthium.iii
Accacia.iiii
Acetoſa.v.
Acorus.vi.
Affodillus.vii.
Agaricus.viii.
Agrimonia.ix
Agrifolium.x.
Agnus caſtus.xi.
Alga marina.xii.
Alcanna.xiii
Allium.xiiii
Altea.xv
Alleluia.xvi.
Alkekengi.xvii
Aloe.xviii
Aloes lignum.xix
Ambra.xx.
Ambroſia.xxi.
Amomum.xxii
Ameos.xxiii
Amidum.xxiiii
Amigdala.xxv.
Anacardus.xxvi.
Anetum.xxvii.
Anteflozum.xxviii
Aniſum.xxix
Antillis.xxx
Anthos vel Roſma-
rinus.xxxi
Ancuſa.xxxii
Apium.xxxiii.
Apium ſilueſtre.xxxiiii.
Apium.ruſticum.xxxv.
Apium emoꝛroidarum.
Cap.xxxvi
Appios.xxxvii
Apꝛoſtilla.xxxviii
Arthemiſia.xxxix.
Ariſtologia rotunda.
Cap.xl.
Ariſtologia longa.xli
Arboꝛ glandis.xlii.
Arboꝛ vel lignum vite
paradiſi.xliii
Abies.xliiii.
Armoniacum.xlv
Aſa fetida.xlvi
Azarum.xlvii.
Aſtragulos vel aſtra
gallus.xlviii.
Aſpergula.xlix.
Atriplex.l.
Auellana inda.li.
Auena.lii
Auricula muris.liii
Azedar.liiii.
Acetum.lv.
Aqua.lvi

Barba Jo-

uis.lvii.
Barba ſiluana.lviii
Balauſtia.lix.
Balſamus.lx
Balſamita.lxi
Baſilicon.lxii
Branca vrſina.lxiii
Betonica.lxiiii.
Bedaguar ſiue
Spina alba.lxv.
Bellirici.lxvi
Bel vel Sel.lxvii
Behem.lxviii.
Ben vel Balanus.lxix
Bleta.lxx
Bdellium.lxxi
Berberis.lxxii.
Buzeiden.lxxiii
Bitumen iudaicū ſiue
Aſpaltum.lxxiiii.
Bꝛionia.lxxv.
Bꝛitanica.lxxvi
Botris.lxxvii.
Boꝛago.lxxviii
Bombax vel Cotum.
Ca.lxxix.
Bugloſſa.lxxx.
Buralmos.lxxxi
Buxum.lxxxii.
Bruſcus.lxxxiii
Butirum.lxxxiiii

Camomilla

Ca.lxxxv
Canapis ſiue Canapū.
Ca.lxxxvi.
Capillus veneris.
Ca.lxxxvii.
Cardo benedictus.
Ca.lxxxviii.
Cardus.lxxxix.
Camedreos.xc
Camepitheos.xci.
Carui.xcii.
Cardamomum.xciii
Cartamus.xciiii
Calomus aromaticus
Ca.xcv
Calamus agreſtis.xcvi
Caparis ſiue Caparus.
Ca.xcvii.
Camphoꝛaca.xcviii.
Camſice aut ſicen.
Ca.xcix
Catapucia.c
Caulis.ci.
Cauda equina.cii.
Caſſiafiſtula.ciii.
Caſſia lignea.ciiii.
Caſtanea.cv
Celidonia.cvi.
Cedrus.cvii.
Cerifolium.cviii
Cepe.cix
Ceterach.cx
Cheuri.cxi
Centaurea.cxii
Ceraſum.cxiii.
Cretanus.cxiiii
Cicuta.cxv.
Cicoꝛea.cxvi
Cinogloſſa.cxvii
Citonia.cxviii.
Cipreſſus.cxix.
Ciperus.cxx
Ciperis.cxxi.
Cinamomum.cxxii
Ciminum.cxxiii.
Citrullus.cxxiiii
Citrum.cxxv
Cinolbaum.cxxvi.
Criſpula.cxxvii
Criſocolla.cxxviii
Criſogonium.cxxix
Colubꝛina.cxxx
Coloquintida.cxxxi.
Cōſolida maioꝛ.cxxxii.
Cōſolida minoꝛ.cxxxiii
Cōſolida rubea.cxxxiiii
Condros.cxxxv.
Condes.cxxxvi
Coꝛiandrum.cxxxvii
Coꝛnea ſiue arboꝛ
cranea.cxxxviii.
Coꝛdumentum.cxxxix.
Coſtus.cxl

Tabula generalis de Herbis.

Corula vel Melaper/
ſica. Ca.cxli
Cotula fetida. vel Ocu/
lus bouis.cxlij.
Cotula non fetida. vel
Oculus vacce. cxliij.
Cocognidiũ. Camelea.
vel Mezereon.cxliiij
Crocus.cxlv.
Cucumer.cxlvi.
Cucurbita.cxlvij.
Culcaſia ſiue Caſo.
Ca.cxlviij.
Cuſcuta.cxlix
Colofonia.cl.
Cera.cli.
Caro.clij.
Caſeus.cliij

Dactilus

Capitulum.cliiij.
Daucus.clv
Dragantum vel
Dragagantum.
Cap.clvi.
Diptamum. clvij
Doronicum. clviij.

Epatica.

Ca.clix
Ebanus vel Ebenus.
Ca.clx.
Elatinus. clxi
Edera arborea.clxij
Edera terreſtris.
Ca. clxiij
Elleborus albus
Ca.clxiiij
Elleborus niger.
Ca.clxv.
Eupatorium. clxvi.
Eufragia.clxvij.
Emblici. clxviij
Endiuia.clxix
Endiuia ſilueſtris. clxx.
Eliotropium.clxxi
Epubimum.clxxij
Epimedium clxxiij
Effemereon .clxxiiij
Ebulus.clxxv.
Erica.clxxvi
Enula cãpana.clxxvij.
Eſula maior z minor.
Ca.clxxviij
Euforbium.clxxix.

Faba.

Capitulum.clxxx
Faba egyptiaca. clxxxi.
Faba inuerſa.clxxxij
Fagaſmon.clxxxiij.
Fagus.clxxxiiij.
Faſeolus.clxxxv.
Fraxinus.clxxxvi.
Flammula.clxxxvij.
Fragaria.clxxxviij.
Feniculus.clxxxix.
Febrifuga.cxc.
Fenugrecum.cxci.
Fenum.cxcij
Ferula.cxciij.
Ficus.cxciiij.
Ficus lupi. vel
Lomarus.cxcv
Ficus egyptiaca. cxcvi.
Filipendula. ſiue
Viſcago.cxcvij
Filius ante patrem. vel
Gariofilon.cxcviij.
Fiſtula paſtoris.cxcix.
Filix. ſiue Filex.cc.
Folium.cci
Fumus terre.ccij.
Fungus.cciij

Gariofilum

Ca.cciiij
Gariofilata.ccv.
Galla.ccvi.
Galbanum.ccvij
Galanga.ccviij
Gallitricum.ccix
Gallitricũ agreſte.ccx.
Gladiolus.ccxi.
Granatum.ccxij.
Granati ſilueſtrꝭ.ccxiij.
Gramen ccxiiij
Grana tinctoꝝ.ccxv
Granum culcul.ccxvi
Genciana.ccxvij
Geneſtra.ccxviij.
Gith.ccxix.
Gũmi arabicũ.ccxx

Hauſer.vel

Hauſoꝛ.ccxxi
Hermodactilus.ccxxij.
Hermerocalles.ccxxiij.
Herba paliſis. ccxxiiij.
Herba graſſula.ccxxv
Herba fetida.ccxxvi.
Herundina. vel
Harundina.
Ca.ccxxvij.

Juſquiam⁹

Ca.ccxxviij
Juniperus.ccxxix.
Juiube.ccxxx
Juncus.ccxxxi
Judaica.ccxxxij
Incenſaria.ccxxxiij.
Indicus.ccxxxiiij.
Iſopus. ccxxxv
Iſopũ humidũ.ccxxxvi.

karabe.

Ca. ccxxxvij
Kalendula.ccxxxviij
Kubebe .ccxxxix.

Lactuca.

Capitulum.ccxl.
Lacca.ccxli
Larix. ccxlij
Lappacium maior.ccxliij.
Lappacium minor.
Ca.ccxliiij.
Lapago.ccxlv.
Laurus.ccxlvi
Laureola.ccxlvij
Laudanum.ccxlviij
Latua.ccxlix
Lauendula.ccl.
Leuiſticum.ccli.
Leuiſticũ ſilueſtre. cclij
Lenticula aque. vel
Lentigo aque.ccliij
Lens.ccliiij
Lilium.cclv
Lilium conuallium
Ca.cclvi
Liliaſis.cclvij.
Liquiricia.cclviij
Liguſtici.cclix.
Limon.cclx
Linaria.cclxi
Linum.cclxij.
Lingua auis.cclxiij
Liſimachion.cclxiiij.
Licium.cclxv.
Lonchitis.cclxvi
Lupinus.cclxvij
Lupillus.cclxviij
Lac.cclxix

Maiorana.

Ca.cclxx.
Macis.cclxxi.
Malua.cclxxij
Malum.cclxxiij
Mala maciana.
Ca.cclxxiiij.
Manna.cclxxv.
Mandragora vir.
Ca.cclxxvi.
Mandragora femina
Ca.cclxxvij
Marua.cclxxviij
Marubium.cclxxix
Marubiaſtrum .vel
Marubiũ nigrũ.vel
Marubium ſilueſtre
Cap.cclxxx
Matriſilua. cclxxxi
Meliſſa vel Meliſſa
Ca cclxxxij.
Mellilotum.cclxxxiij
Melon.cclxxxiiij.
Melon indus cclxxxv.
Melongena.cclxxxvi
Memithe .cclxxxvij.
Menta.cclxxxviij.
Menta non odorifera.
vel Calamentum.
Ca.cclxxxix.
Mentaſtrum.ccxc.
Meu.ccxci
Mel.ccxcij
Medica.ccxciij.
Meſpila .ccxciiij
Millefolium.ccxcv
Milium ſolis.ccxcvi
Mirabolani.ccxcvij.
Mirra.ccxcviij.
Moracelſi.ccxcix
Morabacci.ccc
Morſus galline. ſiue
Anagallus.
Ca.ccci.
Mirtus.cccij.
Maſtix.ccciij.

Naſturcium

Ca.cccíiij.
Naſturcium aquaticũ.
vel Senation. vel
Cardamus agreſtis
Ca.ccc.v.
Napellus.cccvi.

Tabula generalis de Herbis.

Narciſcus.vel Bulbus vomiſerus.vel
Cepe marinum.
Ca.ccc xij
Nabach.ccc viij.
Nenufar.cccc ix
Nigella.cccc x
Nymphea.cccc xi
Nux vſualis.cccc xij.
Nux auellana.cccc xiij.
Nux muſcata.cccc xiiij
Nux indica.vel Nux
magna.cccc xv.
Nux vomica.cccc xvi.
Nux metel.cccc xvij.

Ordeum.

Ca.cccc xviij.
Oleander.cccc xix
Oliuarum.cccc xx.
Oleum oliuaꝝ.cccc xxi.
Olibanum.cccc xxij.
Opopanax.cccc xxiij
Onomia.cccc xxiiij
Origanum.cccc xxv.
Orobus.cccc xxvi
Olus.cccc xxvij.

Papauer

Ca.cccc xxviij
Paritaria.cccc xxix.
Palma chriſti.cccc xxx.
Pallacium leporis
Ca.cccc xxxi
Plantago maior.vel
Arnogloſſa.vel q̃nq; neruia.vel Lingua
arietis.cccc xxxij
Plantago minor.
Ca.cccc xxxiij
Platanus arbor.
Ca.cccc xxxiiij.
Paliurus.cccc xxxv
Paſtinaca domeſtica
Ca.cccc xxxvi
Panis porcinus
Ca.cccc xxxvij
Peonia.cccc xxxviij.
Pionia.cccc xxxix.
Petroſilinũ.cccc xl.
Pes coruinus.cccc xli.
Pes columbinꝰ.cccc xlij
Pelicinus.cccc xliij.
Peplos ſeu Peplum.
Cap.cccc xliiij.
Pentaphilon.cccc xlv
Peucedanũ.cccc xlvi
Perſicus.cccc xlvij
Perſica.ſiue Meda perſica.ſiue Microcera.
Ca.cccc xlviij
Perſiccaria.cccc xlix
Perfoliata.vel herba
vmbilicoꝝ.ccc l
Primula veris.ccc li
Pepo.ccc lij.
Pera paſtoris .vel Burſa paſtoris. ccc liij
Piſſ.ccc liiij
Piſcacea.ccc lv.
Pinicum.ſiue Panicum.ccc lvi
Picea.ccc lvij.
Pira.ccc lviij
Piper.ccc lix
Piper nigrum.ccc lx
Piperelle.ccc lxi
Pirctrum.ccc lxij
Pinus.ccc lxiij
Pimpinella.ccc lxiiij
Peridemon.ccc lxv
Pinaria.ccc lxvi
Pſilium .ccc lxvij
Polegium.ccc lxviij
Populꝰ arbor.ccc lxix.
Polipodium.ccc lxx
Policaria.ccc lxxi.
Poligonia.ccc lxxij.
Polio.ccc lxxiij.
Politricon. ccc lxxiiij
Porrum.ccc lxxv
Proſerpinata. ccc lxxvi.
Pulmonaria.ccc lxxvij.
Pruna.ccc lxxviij.
Prunella .ccc lxxix.
Pix .ccc lxxx.
Pix liquida.ccc lxxxi.
Panis.ccc lxxxij.

Rapa.

Capitulum.ccc lxxxiij.
Raphanus.ccc lxxxiiij.
Radix.ccc lxxxv
Raphanus agreſtis.
Ca.ccc lxxxvi.
Radicula.ccc lxxxvij.
Rannus. ccc lxxxviij.
Reubarbaꝝ.ccc lxxxix.
Reuponticum.cccc xc
Reſina.cccc xci.
Ribes.cccc xcij
Rizi.cccc xciij
Robelia.cccc xciiij
Rododendron.cccc xcv
Robur.cccc xcvi.
Rorabea.vel Rodaba
Ca.cccc xcvij
Roſa.cccc xcviij.
Ratera.vel Antera.
Ca.cccc xcix.
Roſtrum porcinum
Ca.cccc
Ruta.cccc i
Rubus.cccc ij
Rubea tinctorum.
Ca.cccc iij.

Saluia.

Cap .cccc iiij.
Salix.cccc v
Sambucus.cccc vi.
Sambacus.cccc vij
Sandix. cccc viij
Samſucus. cccc ix
Saliunca.cccc x
Saluina.cccc xi.
Sandalum.cccc xij
Satirion.cccc xiij.
Saturegia.cccc xiiij.
Saponaria.cccc xv
Saphatum.cccc xvi
Scabioſa.cccc xvij.
Scalongia.cccc xviij
Scamonea.cccc xix.
Saxifraga.cccc xx
Stafiſagria. cccc xxi.
Sanguis draconis
Ca.cccc xxij.
Sarcocolla.cccc xxiij
Spatula fetida
Ca.cccc xxiiij
Scheſten.cccc xxv
Semen lumbricorum.
Ca.cccc xxvi
Sene.cccc xxvij.
Senecion.cccc xxviij.
Serpillum .cccc xxix
Serapinum.cccc xxx
Seſama.vel Seſamo.
Ca.cccc xxxi.
Seride.cccc xxxij
Spelta.cccc xxxiij
Simphitũ.cccc xxxiiij.
Sinomum.cccc xxxv
Sinapis.cccc xxxvi
Siſeleos.cccc xxxvij
Siderica.cccc xxxviij
Siliqua.cccc xxxix
Siſamus.cccc xl
Siligo. cccc xli
Siſimbrium.cccc xlij.
Silphio.cccc xliij
Siſer.cccc xliiij
Sicla.cccc xlv.
Siticados.cccc xlvi.
Sticados citrinum
Ca. cccc xlvij
Spica celtida.
Ca.cccc xlviij.
Spicanardi .vel
Nardus.cccc xlix.
Spinachia.cccc l
Spina. cccc li.
Squinantum.cccc lij.
Strignos.cccc liij
Squilla . cccc liiij.
Solatrum.cccc lv.
Sorbes arbor.cccc lvi
Soldanella.cccc lvij.
Scolopēdria.cccc lviij.
Scrophularia.cccc lix
Storax.cccc lx.
Suberc.vel Suberis
Ca.cccc lxi
Sumach.cccc lxij
Sapor.cccc lxiij

Tanacetum

Ca..cccc lxiiij
Tapſia.cccc lxv.
Tamariſcus domeſticꝰ
Ca.cccc lxvi
Tamariſcus agreſtis
Ca.cccc lxvij.
Tamarindi.cccc lxviij.
Tapſus barbatus.ſiue
Tapſus barbaſſus
Ca.cccc lxix.
Tereniabyn.cccc lxx
Terebentina.cccc lxxi.
Teda.cccc lxxij
Tilia.cccc lxxiij
Titimallus.cccc lxxiiij.
Thimus.cccc lxxv.
Trifolium.cccc lxxvi.
Tribulus.cccc lxxvij

Biblioteca Pública de

Tabula generalis de Animalibus

Tribuloſa.cccclxxviij.
Triticum.cccclxxx.
Tripolion.cccclxxx.
Tormentilla.vel Cata/
philon.cccclxxxi
Turbit.cccclxxxij.
Tubera.cccclxxxiij.
Thus.cccclxxxiiij

Valeriana.
Ca.cccclxxxv
Verbena.cccclxxxvi
Verbaſco.cccclxxxvij.
Vecticon.cccclxxxviij.
Vectis.cccclxxxix
Vermicularis.ccccxc.
Veruix.ccccxci
Viola.ccccxcij
Virga paſtoris.
Ca.ccccxciij
Viſtis.ccccxciiij.
Virem.ccccxcv.
Viſcus.ccccxcvi
Viticella.ccccxcvij.
Vitbuen.ccccxcviij.
Volubilis.ccccxcix.
Vuapaſſula.ccccc.
Vua verſa.ccccci
Umbilicus veneris.vel
Cimbalaria.cccccij
Ungula caballina.
Ca.cccccij.
Urtica maior.cccccij.
Urtica minor.cccccv.
Vlpicum.cccccvi
Ulnus.cccccvij
Uſyr ſiue quſyr.cccccviij
Uſnea.cccccix
Uinum.cccccx.

Ycea.
Capitulum.cccccxi.
yaſdane.cccccxij.
yreos.cccccxiij.
yris illirica.cccccxiiij.
ydea.cccccxv
ypericon.vel Scopa
regia.cccccxvi.
yſia.cccccxvij.
yringus.cccccxviij.
ydropiper.cccccxix
ynguinalis.vel Stel/
laria.cccccxx.
ypoquiſtidos.cccccxxi.
ypogloſſos.cccccxxij

Zparagus.
Ca.cccccxxiij
Zeduar.cccccxxiiij
Zinziber.cccccxxv.
Zirnabum.cccccxxvi
Zirumb.ſiue Zi/
rumber.cccccxxvij.
Zinirmon.cccccxxviij.
Zua vel muza.cccccxxix.
Zuccarum.cccccxxx.

**De anima/
libus.**
Homo.Capi.i.
Agnus.ij.
Aries.iij.
Aper.iiij.
Azinus.v.
Abane.Alches.vi.
Anabulla.Antalpon.
Aptalo.Ankacinor.vij.
Afferaco.Affudio.viij.
Anfibena.Armena.ix.
Aſpis.x
Aranea.xi.

Glacre biſan
cia.Cap.xij.
Bonnacon.xiij
Bos.xiiij.
Bomber.xv
Borax.Botracha.xvi
Bufo.xvij.
Bubalus.et Biſontes.
Ca.xviij.
Bruchus.xix
Bupreſte.xx.
Bubone ſiue
Bibione.xxi

Capra.
Capitulum.xxij.
Caprea.xxiij
Canis.xxiiij
Cattus.⁊ Cathaplepa.
Ca.xxv.
Coccus.xxvi
Camelus.xxvij.
Cameleon.xxviij
Camelopardus.xxix.
Capreolus.xxx.
Caſtor.xxxi.
Chama.xxxij
Calopus.xxxiij
Ceruus.xxxiiij.
Ceruleus.xxxv
Cecula.⁊ Celidros.⁊
Cenchrus.xxxvi.
Ceraſtes.xxxvij
Cephos ⁊ Cencrocota.
Ca.xxxviij.
Cirogrillus.xxxix.
Cicade.xl.
Cirotrochea.xli
Cricetus.xlij
Coluber.xliij
Cocodrillus.xliiij
Cuniculus.xlv

Damma.
Cap.xlvi.
Damula.xlvij.
Draco.xlviij.
Draconcopedes.xlix
Dacus.l.
Dypſa.li.
Dromeda.et
Dammula.lij
Duran.liij

Equus
Capitulum.liiij.
Elephas.lv.
Enchires.lvi
Enidros.⁊ Enitra.lvij.
Erinacius.⁊ Erini/
neus.lviij
Edus.lix
Emorrois.Enidros.et
Excedra.lx.
Engula ⁊ Eruca.lxi.

Falena et Fi/
ber.lxij.
Formica.lxiij.
Formice maiores.lxiiij.
Furus et Furun/
culus.lxv

Gala ⁊ Gene
ta.lxvi.
Gama'con.lxvij.
Gazelle.lxviij.
Glādoſa ⁊ Gnatrix.lxix
Grillus ⁊ Gurgulio.lxx

Hiricius.
Capitulum.lxxi.
Hyena.lxxij
Hiſtrix.lxxiij
Hircus.lxxiiij
Hynnulus.lxxv.

Jaculus et
Jpnalis.lxxvi
Jcinus et Jnachlin
Ca.lxxvij.

Lacertus.
Cap.lxxviij
Lamia ⁊ lauſanum.
Ca.lxxix.
Leo.lxxx.
Leopardus.lxxxi
Leontophonos.et Leu
crocuta.lxxxij.
Lepus.lxxxiij
Leuiathan.lxxxiiij.
Laniſicus.lxxxv
Linx.lxxxvi.
Locuſta.lxxxvij.
Lupus.lxxxviij
Luther.lxxxix.
Lumbricus.xc
Luchaonē ſiue Licha/
onē.⁊ Liniſcus.xci.

Maricomo/
rion.Cap.xcij
Muſtela.xciij.
Mumnetus ſiue ma/
monet⁹ ⁊ mātico[r]a.xciiij
Marcatus.xcv
Melo.xcvi
Migale.xcvij.
Mulos.xcviij
Mus.xcix.
Muſquelibet.et
Muſcus.c
Muſio.ci
Multipes.cij

Nepa.
Capitulum.ciij
Neomon.ciiij

Onager
Cap.cv.
Oraſtus.cvi
Onocenthaurus.et
Oraſius.cvij.
Orix.cviij.

Tabula generalis de Auibus.

Panthera.
Capitulum.cix
Papeo.cx.
Parbyon.cxi
Parandrus et
Pardus.cxij
Piloſus. Pirolus.
Putorius.cxiij
Pegaſus.cxiiij.
Pigargus.cxv.
Pigmei.cxvi
Poledrus.cxvij
Pulex.cxviij
Pediculus.cxix.
Porcus.cxx
Pader. Parias.
Paſter.cxxi.

Rana. Ca.cxxij.
Rangifer ꝛ Roſurella
Ca.cxxiij
Rattus ꝛ ſorex. cxxiiij
Regulus.cxxv
Rinocephalus et
Rinoceron.cxxvi.
Rutela.cxxvij
Rubetum ſiue
Rubeta.cxxviij

Salamádra
Cap.cxxix.
Saura.cxxx.
Sanguiſuga.cxxxi
Scrabrones.cxxxij.
Salpiga. Scitalis et
Seps.cxxxiij.
Situla Spuans et
Sirena.cxxxiiij.
Symia.cxxxv.
Scorpio.cxxxvi
Seta. Simultas. et
Soliſuga.cxxxvij
Spoliator. Stella co-
lubri. Ca.cxxxviij

Talpa Ca.cxxxix
Thaurus.cxl.
Tarandrus.cxli.
Taxus.cxlij
Tragelaphus.et
Tragodita.cxliij
Terredo.cxliiij
Tynea.cxlv.
Tyrus.cxlvi
Tygris.cxlvij
Tornuca ꝛ Taranta
Ca. cxlviij.
Trogodice.cxlix

Vacca
Capitulum. cl.
Uerrex. cli
Ueſontes. clij.
Uitulus.cliij.
Uipera.cliiij
Unicornus. Uarius.
Ca.clv.
Uro.clvi.
Urſus.clvij.
Uncia.clviij
Uulpis. clix

Ybex.
Capitulum.clx
Ychneumon.et
Yporamꝰ.clxi
Ydra.clxij

Zubro.
Capitulum.clxiij.
Zilio.clxiiij

De Auibus.
Aquila. Ca.i.
Achacus. ꝛ auis para-
diſi. ꝛ Aurifrigius.ij.
Achantis.iij
Accipiter.iiij.
Aeriophilon.v.
Agothiles. et
Alauda.vi.
Alietus. vij
Altion.viij.
Anas.ix.
Anſer.x.
Ardeola. Ardea. Azalō.
et Azida.xi.
Apis.xij

Baſiliſcus.
Capitulum.xiij
Barliata ꝛ Berneka.
Ca.xiiij.
Biſtarda ꝛ Bonoſa
Ca.xv.
Bubo.xvi.
Buteus. Butorius. et
Butaurus.xvij
Bibones. ꝛ Blata.
Ca.xviij

Cantarides.
Capitulum.xix.
Carbatos.xx
Caladrius.xxi.
Capo ꝛ Caprimulgus
Ca.xxij
Carduelus.xxiij
Carabdrion. ꝛ Cariſti
Ca.xxiiij
Ceruus volans.xxv.
Cicade.xxvi.
Ciconia.xxvij
Cignus.xxviij.
Cinomulgus. Ciſpedo.
ꝛ Ciſramo.xxix
Cinomia.xxx.
Dicendula Cimice.et
Coſtro.xxxi.
Columba.xxxij
Coredulus. et Cornix
Ca.xxxiij.
Corrus.xxxiiij.
Cucurnix.xxxv.
Cocyx.xxxvi
Crochilos.xxxvij.
Corintha.xxxviij
Cuculus.xxxix.
Cubeth.xl.
Culex.xli

Dyomedas
Capi.xlij.
Draycha.xliij

Egithus.
Emeria. ꝛ Ercmia.
Cap.xliiij.

Falco.
Capitulum.xlv.
Faſianus.xlvi.
Fatator.xlvij.
Fenix.xlviij.
Filomena. et Ficedula.
Ca.xlix
Fulica. Cap.l.
Fucus.li.

Gallus.
Capitulum.lij.
Gallina.liij
Gallinaceus.liiij
Graculus.cr. Granalus
Capitulum.lv.
Grippes.lvi.
Gricocenderon.lvij.
Girfalco. ꝛ Goſturdo
Ca.lviij.
Grus.lix.
Glura.lx.

Harpia.
Capitulum.lxi.
Hyrundo.lxij
Herodios.lxiij.

Ibis. Ca.lxiiij
Ibos.lxv.
Iſpida.lxvi
Ichos ꝛ Koky.lxvij
Kynius. ꝛ Karbolos.
Ca.lxviij.

Lagus. Lu-
cidus. Ca.lxix.
Lagopus.lxx.
Linachos.lxxi.
Luſcinia.lxxij.

Magnales.
Cap.lxxiij.
Merula.lxxiiij
Mergus.lxxv.
Merillus. ꝛ Meropes
Cap.lxxvi.
Melancoriſus. Mor-
fex. Ca.lxxvij.
Memonides. Meauce
Meruſtiones.lxxviij.
Milvus.lxxix.
Monedula.et
Muſcicapa.lxxx
Muſca.lxxxi.

Nicedula.
Ca.lxxxij.
Nilus.lxxxiij.
Nocticorax vel Noctua.
Ca.lxxxiiij.
Nepas ſiue Nepa
Ca.lxxxv.

Onocrotulꝰ
Cap.lxxxvi
Opimachus.lxxxvij

Tabula generalis de Piſcibus.

¶Oriolus et Origome-
tra. La. lxxxviii.
¶Oſyna ꝛ Oſſifrago
La. lxxxix
¶Oibus. xc
¶Oua. xci

Paſſer.

Cap. xcij
¶Pauo. xciij
¶Palumbus. xciiij
¶Platea ꝛ Pluuialis.
La. xcv.
¶Papiliones. xcvi.
¶Pellicanus. xcvij
¶Perdix. xcviij.
¶Pica. xcix.
¶Picus. c.
¶Piralis. ci
¶Pſitacus. cij
¶Porphirio. ciij.

Regulus.

La. ciiij.

Sclabrones

La. cv
¶Scarabei. cvi.
¶Sciniſes. cvij
¶Strix. Selentides. ꝛ
Strophilos. cviij.
¶Sturio. cix
¶Sturio camelo. cx.

Tarda. Tra

gopa. cxi
¶Turdela. Turdo. cxij
¶Turtur. cxiij.

Vanellus.

La. cxiiij.
¶Veſpertilio. cxv.
¶Veſpa. cxvi.
¶Ulula. cxvij
¶Upupa. cxviij.
¶Uultur. cxix

Xyon.

Capitulum. cxx.

yboz.

Capitulum. cxxi

Zelentides.

Cap. cxxij.

De Piſcibus

Abremon. Achandes.
Accipiender. Albiret. ꝛ
Alphara m. La. i.
Anguilla. ij
Allec. iij.
Aranꝰ. anes. arini. iiij.
Aſpidochelon. ꝛ
Aurata. v.
Alſoram. vi.
Aſturam. vij
Aureum vellus. viij
Arburcium. Amnis
Abaniger. Aſſerus. ꝛ
Aſtralus. ix.
Abydes. x.
Abuna. xi
☞Barchora. xij.
Borbata. Boca. ꝛ
Brenna. xiij.
Balena. xiiij
Babilonicus. et
Belue. xv.
☞Cancer. xvi.
Caab et Canis
marinus. xvij
Caucius. Capitatus. ꝛ
Carpera. xviij.
Cetus. xix
Celethi ꝛ Ceruleo. xx
Chiton. ꝛ Circhos. xxi.
Conche. xxij.
Cochlee. xxiij
Conger. Corem. Corꝰ
marinus. xxiiij.
Cocodrillus. xxv
☞Draco marinꝰ. xxvi.
Delphin. xxvij
Dentrix ꝛ Dies. xxviij
☞Erachoides. Erochi-
nus ꝛ Ericius. xxix.
Eleus ꝛ exposita. xxx.
Ecocla. xxxi.
Equus marinus. Equo
nilus. ꝛ Equus fluminis
Cap. xxxij.
Effimerion. ꝛ Eſcarus.
La. xxxiij.
Eſtiuis. xxxiiij
Erior. ꝛ Eror. xxxv.
Echenay vel Echini.
La. xxxvi.
Ezoz. xxxvij
☞Felchus. Foca. et
Galata. Cap. xxxviij.
Faſtaleon. Faſtem. et
Fitis. xxxix

Gardus.

Gladius ꝛ Glautus. xl.
Gobius ꝛ Granus. xli.
Gamanē ꝛ Gonger. xlij.

Hamius.

Hyrundo. xliij.

Jcinus ma-

rinus. xliiij.

kalaoz. kar-

kora. Kyloch. xlv
Karabo. Kylione. xlvi.
Koky. xlvij.

Leo marinꝰ

La. xlviij.
Lepus marinus. xlix.
Leuiathan ꝛ Ludo-
lachea. Capl'm. l.
Loligo. li.
Locuſta marina. lij.
Lucius. liij.
Lupus marinus. liiij.

Megar. Mi

galus ꝛ Miluus. lv.
Mugilus. lvi
Mus marinus. lvij
Murix. lviij
Murena. lix
Multipes. lx
Mulus ꝛ Mullus. lxi.
Monachus marinus ꝛ
Monoceron. lxij

Narcos nau

tilos ꝛ Nubeo. lxiij.
Nereideu et Orcha
La. lxiiij

Orbis. La. lxv

Oſtrea. lxvi.

Pagrus. pa-

uus. Pectine ꝛ Perca
La. lxvij.
Plataniſte. ꝛ Perna.
La. lxviij.
Piſtris. lxix
Pinna ꝛ Plais. lxx
Porcus marinus. lxxi
Polippus. lxxij.
Pungitiuus. lxxiij.
Purpura. lxxiiij

Rayte ꝛ Ra-

ha. La. lxxv
Rana marina. lxxvi.
Rumbus. lxxvij
Rubus et Ryache.
La. lxxviij

Salmo. Sal

pa. La. lxxix
Sparus et Staurus.
La. lxxx.
Sepia. lxxxi
Serra ꝛ Scilla. lxxxij
Syrena. lxxxiij.
Spinachia et Squati-
na. lxxxiiij
Solaris ꝛ Solea
La. lxxxv.
Scolopendria. lxxxvi
Spongia. Squamis ꝛ
Scinci. lxxxvij
Stroncus ſiue Stincꝰ.
La. lxxxviij
Sturio. lxxxix
Stella. xc
Sfungia. xci

Teucha. titi-

mallus. Torpedo. xcij
Trebius. Tructa. xciij.
Teſteum. xciiij
Teſtudo. xcv
Tigrus. Tritte. xcvi
Thynnus. xcvij.
Tortuca. xcviij

Vacca ꝛ Vi-

tulus marinꝰ. xcix
Verix. c
Vergiliales. ci.
Uranoſcopus. cij

ypotamus.

La. ciij

Zedroſus. zi

drach. ꝛ ziſius. ciiij
Zitron. cv.
Ziſius. cvi.

Biblioteca Pública de Braga

Tabula generalis de Lapidibus.

Tabula de Lapidibus.

Adamas. Caplm p̄mū.
Agates ſiue agapis. ij.
Alabandina. iij.
Alabaſtrites. Amandinus. Abſinthus. iiij
Androdamāta. Antracites. Capitulum. v.
Allectorius. vi.
Ameriſtus . vij.
Aſius. viij.
Abeston. ix
Aquile lapis. x.
Aſtrion ꝛ Aſterites. xi.
Arena. xij
Argilla. xiij
Armenus. xiiij.
Antimonium. xv
Atramentum. xvi
Alumen. xvij.
Aurum. xviij
Auricalcum. xix.
Argentum. xx
Argentum viuū. xxi.
Arſenicum. xxij.

Balagius.

Capitulum. xxiij.
Bezaar. xxiiij.
Belliculi marini. xxv
Bolus armenus. xxvi
Borax. xxvij

Calliaca. carcedonius ꝛ Calcofanus

Capitulum. xxviij
Carbunculus. xxix
Calx. xxx.
Cariſtecum ꝛ Numidicus. xxxi.
Calcfarios. et Corantícos. xxxij
Ceidonius. xxxiij
Celonites ꝛ Cimedia. Ca. xxxiiij
Cerusa. xxxv
Criſolectrus. ꝛ Criſocolla. xxxvi
Criſopraſſus. ꝛ Criſopaſſios. xxxvij
Criſolitus. ꝛ Criſolāſis Ca. xxxviij
Criſtallus. xxxix.
Cynabar. xl
Cinis. xli.
Corallus. xlij.
Corneolus. xliij
Conchilium. xliiij
Cos. xlv
Cuprum. xlvi.

Draconides

Capitulum. xlvij.
Deimonis. Dyadochos et Droſelitus. xlviij
Dyacodos Dyamanticus. ꝛ Dyoniſia. xlix.

Exacōtalit⁹.

Ermiſtion. et Ethites. Capſum. l.
Ematites. li.
Exacolitus. Exebenos. Ca. lij.
Enidros. Efeſtis. Egipcilla. liij.
Elitropia. liiij.
Epiſtites. lv

Falcanos.

Filaterus. Flongites ꝛ Flognos. Ca. lvi.
Ferrum. lvij.

Gagates

Capitulum. lviij.
Galactites ꝛ Garamantites. Ca. lix.
Granatus ꝛ Garatidē. Ca. lx.
Gagacromeon. Griſolitus ꝛ Galarides. lxi
Gelacies ꝛ Gloſopetra. Ca. lxij.
Gipſum. lxiij

Hyena. ꝛ hyerarchides. Ca. lxiiij

Iacinctus.

Capitulum. lxv.
Iaſpis. lxvi.
Iris. lxvij.
Iſculcos ꝛ Iena. lxviij.

Kakabzates

Kamam ꝛ Kenne. lxix
Karabe. lxx

Lazuli. Ca. lxx.

Lacteus. Lincis. lxxij.
Litargirum. lxxiij
Lichinis. lxxiiij.
Ligurius ꝛ Liparia Ca. lxxv.
Lune. lxxvi.

Magnes

Capitulum. lxxvij
Margarite. lxxviij.
Magneſia et Markaſita. lxxix.
Malcha. Gipſum. lxxx.
Marmor. lxxxi.
Melochites ꝛ Murra Ca. lxxxij
Memphites. lxxxiij.
Medus. lxxxiiij.
Mogra. lxxxv.
Mumia. lxxxvi

Niſus. Ca. lxxxvij

Nigrox. lxxxviij
Nitrum. lxxxix.

Obtalmius

Capitulum. xc.
Onix. xci.
Orphanus. xcij.
Opalus. xciij.
Ortes. oſtratites. xciiij.
Ophites. Purpurites.
Porfirites. Parius. xcv.

Palagius.

Cap̄. xcvi.
Pantherus. xcvij.
Praſſius. xcviij
Peridonius. xcix.
Piritides. c
Petroleum. ci.
Peanites. cij
Podoros. ciij.
Phrigies ꝛ Phingetes. Ca. ciiij.
Pumex. cv

Quadratus

Quadras. Quirin. cvi.
Quirinus. Radai. Rāno. cvij.

Rubeus.

Capitulum. cviij

Saphirus.

Capitulum. cix
Sardius ꝛ Sarda. cx.
Sardonis. cxi
Samius et Sarcofag⁹ Ca. cxij
Smaraldus. alr̄s Smaragdus. cxiij.
Sagda ꝛ Sandariſo. Ca. cxiiij
Silenites et Sirtite. Ca. cxv.
Stellarius. cxvi
Specularis. cxvij.
Siſtos. cxviij
Spongia marina. cxix
Sordicies parietis balnei. cxx.
Silex. cxxi.
Siccinus ſiue Succinus. cxxij.
Sulphur. cxxiij.
Sal. cxxiiij.
Sal armoniac⁹. cxxv
Sal alkali. cxxvi.
Sal indus. cxxvij

Trachius.

Capitulum. cxxviij
Tartarus. cxxix.
Terra ſigillata. cxxx.
Tegula. cxxxi.
Topazion. cxxxij
Torchois. ꝛ Thegolit⁹ Ca. cxxxiij.
Tuthia. cxxxiiij

Varach ꝛ venix. Ca. cxxxv

Vegentana ꝛ Unio. Ca. cxxxvi.
Veſice ꝛ molarꝭ. cxxxvij
Viride eris. vel Eris erugo. cxxxviij
Vitrum. cxxxix
Vitriolum. cxl.

yris. Ca. cxli.

Zymenellazuri. Ca. cxlij

Zizaa. cxliij
Zignites. cxliiij

Finis.

Universidade do Minho Biblioteca Pública de Braga

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

O Autor parece ser Jo: Cuba, e a impr.am ser
em Moguncia por Jac. Meydenbach 1491
in fol. goth. V.e Manuel du Libraire, q̃ lhe
da o preço no mercado de 150 francos.

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga

Universidade do Minho
Biblioteca Pública de Braga